int.sc.1.pl.3.

- ARA 2010

Digitized by Google

Digitized by Google

SCOTUS ACADEMICUS

SEU

Univerſa Doctoris Subtilis Theologica

DOGMATA

R. P. F. CLAUDII FRASSEN. Ord. Min. de Obſervantia Sacræ Theologiæ Doctoris.

JUSSU

R.^{MI} P. MAGISTRI F. CAROLI JACOBI ROMILLI
Sacrorum Rituum Congregationis Conſultoris,
ac totius Ordinis Minor. Conventualium
Miniſtri Generalis iterum edita,

ET IN XII. TOMOS DISTRIBUTA.

TOMUS VII.

Complectens duas primas Diſputationes
DE DIVINI VERBI INCARNATIONE.

ROMÆ,

Apud ROCCHUM BERNABÒ, Anno MDCCXX.

SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

DIVÆ CLARÆ VIRGINI,

Sancti Patris FRANCISCI *Primogenitæ,*
Pauperum Virginum Parenti Optimæ,
Divini Verbi Humanam naturam aſſumẽtis,
A quô omnis Virginitas,
Ineffabile Myſterium Scoti Doctrina
quantum fas eſt,
Explicatum:
Ut nova tantæ Claritatis luce
Apertiùs obſcura perciperet
Univerſa Subtiliſſimi Doctoris Schola
Dedicavit.

Digitized by Google

INDEX

DISPUTATIONUM, ARTICULORUM, SECTIONUM, ET QUÆSTIONUM,

Quæ in hoc Septimo Tomo continentur.

TRACTATUS PRIMUS.

De Incarnatione Verbi divini. 5

QUESTIO PROOEMIALIS.

Quot, & quæ fuerunt Hæreticorum erronea dogmata circa incarnati Verbi myſterium? 6

Prima Claſſis *Hæreticorum, qui Chriſti Domini Divinitatem impugnaverunt* pag. 7

Secunda Claſſis *Hæreticorum, eorum ſcilicet qui circa Chriſti Domini Humanitatem erraverunt.* 10

Errores circa corpus Chriſti. ibid.

Errores circa animam Chriſti. 12

Errores circa facultates animæ Chriſti pag. 13

Errores circa voluntatem Chriſti. 14

Tertia Claſſis *Hæreticorum, circa Unionem naturæ divinæ cùm humana in Chriſto.* 17

Neſtoriani. 18

Eutichiani. 24

Errores circa filiationem Chriſti. 14

DISPUTATIO PRIMA.

De exiſtentia, natura, & cauſis Incarnationis. 29

ARTICULUS I. *De poſſibilitate, convenientia, & complemento ſeu peractione Myſterii Incarnationis.* 30

Sectio I. *De poſſibilitate Incarnationis.* ibidem.

Quæstio I. *An unio divinæ naturæ cum humana in unitate perſonæ ſit poſſibilis?* 32

Quæstio II. *An, & quo lumine cognoſci poſſit, & ſuaderi Incarnationis Myſterium?* 38

Sectio II. *De convenientia Incarnationis Verbi.* 47

Quæstio I. *An conveniens fuerit Deum incarnari?* 48

Quæstio II. *An convenientius fuerit naturam humanam, quàm Angelicam aut aliam, à Verbo aſſumi?* 58

Quæstio III. *Utrum convenientius fuerit, Filium, quàm Patrem, aut Spiritum ſanctum incarnari?* 64

Quæstio IV. *An convenienti tempore facta fuerit Incarnatio?* 68

Sectio III. *De neceſſitate Incarnationis.* pag. 71

Quæstio I. *An, & qualiter neceſſaria fuerit Incarnatio?* ibid.

Quæstio II. *Utrum purus homo Deo ſatiſfacere potuerit pro hominum offenſa, eorumque ruinam reſtaurare?* 78

Quæstio III. *Utrum Chriſtus Deo condignam ſatisfactionem exhibuerit?* pag. 86

Quæstio IV. *Utrum Chriſtus pro nobis ſatisfecerit ad juris apices, ſeu ex rigore juſtitiæ?* 95

Quæstio V. *Utrum reverà peractum ſit Incarnationis Myſterium, & Judæis promiſſus Meſſias advenerit?* 106

ARTICULUS II. *De Unione hypoſtatica.* 142

Se-

Digitized by Google

INDEX

Sectio I. *De Unione hypoſtatica ſecundùm ſe ſpectata.* ibid.
Quæstio I. *Quid ſit Unio hypoſtatica.* 143
Quæstio II. *An unio hypoſtatica facta fuerit in unitate naturæ, aut perſonæ idque per veram, & propriè dictam compoſitionem, an per utriuſque commixtionem?* 156
Quæstio III. *Quid ſit terminus Unionis hypoſtaticæ?* 168
Quæstio IV. *Utrum Unio hypoſtatica ſit immediata, & omnium unionum maxima.* 171
Sectio II. *De Perſona aſſumente.* 175
Quæstio I. *Qualiter, & per quid Verbum divinum naturam humanam terminârit, & aſſumpſerit?* ibid.
Quæstio II. *utrum ſubſiſtentia Dei abſoluta, & communis tribus perſonis poſſit naturam humanam aſſumere illique immediatè uniri?* 181
Quæstio III. *Utrum plures perſonæ divinæ poſſent aſſumere eandem humanitatem, & eadem perſona plures humanitates?* 188
Quæstio IV. *An perſona creata poſſit alienam naturam terminare, & aſſumere?* 197
Sectio III. *De Unione hypoſtatica ex parte naturæ aſſumptæ?* 202
Quæstio I. *An natura tam Angelica quàm irrationalis, ſit aſſumptibilis à perſona divina?* ibid.
Quaestio II. *An natura accidentis poſſit aſſumi à perſona divina.* 208
Quaestio III. *Qualiter, & quo ordine Verbum divinum humanitatem, & ejus partes aſſumpſerit?* 210
ARTICULUS III. *De cauſis Incarnationis.* 218
Sectio I. *De cauſa efficiente Incarnationis.* ibid.
Queastio I. *Quæ fuerit vel eſſe potuerit cauſa efficiens, & inſtrumentaria Incarnationis?* ibid.
Quaestio II. *An aliqua fuerit cauſa media, ſeu præparativa ad Incarnationem per modum effictionis, & diſpoſitionis, ſeu præparationis?* 222
Sectio II. *De cauſa morali, & meritoria Incarnationis.* 225
Quaestio I; *An Chriſtus per opera priora, vel ſubſequentia Unionem hypoſtaticam, ipſam potuerit promereri, tam ſecundùm ſubſtantiam, quàm ſecundùm aliquas circunſtantias.* 226
Quaestio II. *An, & qualiter beata Virgo meruerit eſſe Mater Dei?* 233
Quaestio III. *Utrum ſancti Patres meruerint, aut ſaltem mereri potuerint de congruo, Incarnationem ejuſque circumſtantias?* 239
Sectio III. *De cauſa finali, & motiva Incarnationis.* 424
Quaest. I. *Utrum ſi Adamus, non peccaſſet, Filius Dei non minùs eſſet incarnandus?* 243
Quaest. II. *Propter quod peccatum expiandum Chriſtus principaliter venerit?* 260

DISPUTATIO SECUNDA.

De Chriſti Domini entitate, præcellentiis, & operationibus. 264
ARTICULUS I. *De Chriſti Domini divinitate, & humanitate.* ibid.
Sectio I. *De Chriſti Domini divinitate.* pag. 265
Quaest. I. *An reverà Chriſtus ſit idem unus Deus cum Patre, & eandem indiviſim cum eo naturam divinam habeat?* 266
Quaest. II. *Utrum Chriſtus inquantum homo, ſit Filius Dei adoptivus aut naturalis?* 284
Quaest. III. *Utrum in Chriſto ſint duæ filiationes, una æterna ad Patrem, alia temporalis ad Matrem?* 297
Quaest. IV. *Utrum Chriſtus Dominus ſit, & dici poſſit Dei ſervus, & æterno Patri ſubjectus?* 305
Sectio II. *De humanitate Chriſti.* 312
Quaest. I. *An Chriſtus verè integram humanitatem anima rationali, & humano corpore conſtantem habeat?* 313

Quæ-

INDEX

QUAEST. II. *An Verbum divinum aſſumpſerit hypoſtaticè omnes humani corporis partes, maximè verò ſanguinem, & alios humores?* 323
QUAEST. III. *Vtrum Verbum aſſumpſerit animæ rationalis facultates; nempe Intellectum, & Voluntatem?* 332
QUAEST. IV. *Vtrum natura humana in Chriſto propriam habuerit exiſtentiam & ſubſiſtentiam creatam ſubſtantialem?* 354
SECTIO III. *De modo loquendi in hoc myſterio.* 361
QUAEST. I. *Vtrum per communicationem idiomatum omnia, quæ ſunt Dei, de homine; & vicißim quæ ſunt hominis de Deo prædicentur?* 363
QUAEST. II. *Vtrum tres illæ propoſitiones ſint veræ; Deus eſt homo, Deus factus eſt homo, & Homo factus eſt Deus?* pag. 369
QUAEST. III. *An hæc propoſitio ſit vera Chriſtus eſt creatura?* 376
ARTICULUS II. *De præcellentiis Chriſti Domini.* 385
SECTIO I. *De Gratia Chriſti.* 386
QUAEST. I. *Vtrum humanitas Chriſti ſanctificetur per gratiam unionis, an verò requirat aliquod donum ab ipſa unione diſtinctum?* ibid.
QUAEST. II. *Vtrum in anima Chriſti fuerit gratia habitualis; & ad quid neceſſaria?* 395
QUAEST. III. *Qualis fuerit gratia habitualis Chriſti?* 403
QUAEST. IV. *Vtrum gratiæ gratis datæ fuerint in Chriſto?* 416
SECTIO II. *De virtutibus Animæ Chriſti, & donis Spiritûs ſancti.* 421
QUAEST. I. *An Chriſtus habuerit omnes virtutes Theologicas?* ibid.
QUAEST. II. *An & qualiter virtutes morales fuerint in Chriſto?* 427
QUAEST. III. *Vtrum Chriſtus habuerit omnia dona Spiritus ſancti?* 430
SECTIO III. *De ſcientia, ac ſapientia Chriſti Domini.* 435
QUAEST. I. *Vtrùm in Chriſto ſit duplex ſcientia; creata ſimul & increata?* ibid.
QUAEST. II. *Vtrum, & qualiter ſcientia beatifica fuerit in Chriſto?* 441
QUAEST. III. *Vtrùm præter ſcientiam beatificam Chriſtus habuerit ſcientiam infuſam, quâ res ipſas in propria earum natura cognoſceret?* 452
QUAEST. IV. *Vtrum præter ſcientiam beatificam, & infuſam Chriſtus habuerit etiam ſcientiam acquiſitam?* 465
ARTICULUS III. *De defectibus, & paſſionibus corporis, & animæ à Chriſto Domino aſſumptis.* 479
QUAEST. I. *Vtrùm in Chriſto fuerint defectus, & paſſiones humani corporis?* ibid.
QUEST. II. *Vtrùm in Chriſto fuerit aliqua ignorantia, aut aliquis error.* pag. 488
QUAEST. III. *An Chriſtus aſſumpſerit defectus appetitus rationalis.* 493
QUAEST. IV. *An Chriſtus Dominus aſſumpſerit paſſiones animæ, ſeu appetitus rationalis tam ſecundùm portionem ſuperiorem, quàm inferiorem?* pag. 509

IN

IN TERTIUM LIBRUM SENTENTIARUM
PRÆFATIO.

GRANDE *ſanè, ſi aliquod unquam, impræſentiarum molimur opus; utpotè qui Deum intrà* Divinitatis, *&* Naturæ *lineam exiſtentem, & operantem hactenus ſuſpeximus, eum itidem intrà* Gratiæ *ordinem ſubſiſtentem, & mirabiles effectus edentem auſpicamur inveſtigare;* Scire etiam inveſtigabiles divitias Chriſti, & illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi à ſæculis. *Ecquis enim, quantumvis oculatus, non acie palpitet, vertiginemque incurrat, dum immenſas divinæ Gratiæ opes in abditis Dei Theſauris conſignatas, ſuſpicere nedum, ſed effodere, ac effundere teneat? Quod quàm arduum ſit, quamque paucis conceſſum, diſertè aperuit ipſius divinæ Gratiæ verus Aquilex ſanctus Auguſtinus, dum quæſtionem de Gratiâ Dei,* Difficillimam, & paucis intel-

ligibilem *appellat. Sed quis vel à longè ſpeculari âudeat* Incarnati divini Verbi *myſterium, poſſetque* comprehendere, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum, ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, *& pretioſiſſima* Fidei, Spei, ac Charitatis *dona ſpeculari? Abyſſus quidem ſunt hæc, in quâ non merguntur, ſed qui fundum Humilitatis tenent; quam irretortâ mentis acie penetrant, ſed agreſtes non rarò Opiliones ſub vilibus dumetis moram legentes, quos non* inflat Scientia, *ſed* charitas ædificat; *cujus tandem receſſus omnes ſecurô pede pervadunt; at non multarum Bibliothecarum urinatores, è pulpitis; ac ſubſelliis phaleras verborum eructantes; ſed ſub ramnis humilibus ſentibuſque horridis puriſſimo, ardentiſſimoque Dei amore liqueſcentes; atque præ animi ſui demiſſione in favillas, & cineres Humilitatis evaneſcentes. Illi ſunt dubio procul, quibus ſæpè* datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, cæteris autem in Parabolis; ut videntes non videant, & audientes non intelligant. *Nam, inquit Apoſtolus,* Non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes, &c.

Nihil tamen æquius, nihil gratius, nihil ſublimius commendatione, & inveſtigatione divinæ ipſius in nos Charitatis, Redemptionis, & Gratiæ beneficio. Primum *namque filios admonet pietatis erga benigniſſimum Parentem, quod eſt debiti noſtri:* Alterum *Liberatoris memoriam refricat, quod eſt animi grati;* Poſtremum, *reptantem in ſordibus Naturam emaculat, & ad Deum uſque, ac Mediatorem ſublevat, quod eſt faſtigium, & apex Chriſtianiſmi, ut* Qui gloriatur, in Domino glorietur. *Non arctius certè inter ſe Charitas, quam hæc tria Dei in nos beneficia, ſimul cohærent & implicantur. Nam ex pia Patris benignitate Incarnatio Filii; ex utraque conjunctim, & ad utramque Gratia religatur. Rectâ igitur juſtâque methodo tres Tractatus, de divino* INCARNATIONIS, GRATIÆ CÆLESTIS *ac Theologicarum virtutum* FIDEI, SPEI, *&* CHARITATIS *beneficio ſuſcipimus explanandos.*

Nè

Digitized by Google

Nè autem in evulgando, ac reſerando divinæ Gratiæ fonte, & effluvio, quidpiam ipſi Gratiæ minus gratum proferamus, juvat audire Lugdunenſem Eccleſiam ita monentem. Habemus magnum depoſitum Fidei, & doctrinæ veritatis, ex divinis Scripturis, & Sanctorum Patrum dictis, velut pretioſum, & multiplicem Theſaurum divinitùs nobis ad cuſtodiam commendatum, quem ſine intermiſſione, Domino auxiliante, debemus inſpicere, extergere, polire, atque excutere, ac diligentiſſimè ſervare; ne per incuriam, & ignaviam noſtram, aut pulvere ſordeſcat, aut ærugine, vel tineis demoliatur, aut malignorum ſpirituum inſidiis, velut à nocturnis & occultis furibus, effodiatur ac diripiatur. Unde ipsâ Charitate provocati, & commoniti, per quam in uno Chriſti corpore omnes unum eſſe debemus, ut ſicut Apoſtolus dicit, *invicem pro ſe ſollicita ſint membra, & ſive gloriatur unum membrum, congaudeant omnia membra.* Hac, inquam, Charitatis affectione, viſum eſt nobis atque complacuit, ut hæc qualiacumque ſunt ad commonitionem noſtram, & ad eorum, qui legere voluerint edificationem & confirmationem compendioſo & lucido, prout Dominus aſpirare dignatur, ſermone, ſcriberemus; quidquid in eo dicendum putavimus, non noſtro ſenſu, aut præſumptione; ſed manifeſtiſſimis Scripturarum teſtimoniis, & præfatorum ſanctorum Patrum venerabili authoritate firmantes: à quorum veſtigiis & unitate abſit ut vel nos, vel illi quorum Charitate compulſi hæc dicimus, recedamus; ne ab ipſis diviſi, etiam ab ipſo Domino dividamur, qui illis ſpecialiter dicit: *Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Igitur quod in cæteris Chriſtianæ religionis Myſteriis inveſtigandis, ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres præſcribunt, ut præpoſitarum rerum fides humanæ rationis conatus antecedat, illud maximè amplecti debet omnis, qui ad inveſtigandum divinæ Gratiæ principium, naturam, & fœcunditatem ſeſe accingit, ut aurem præbeat S. Auguſtino ſic placlarè monenti. De creden-

dendis nullâ infidelitate dubitemus: De intelligendis nullâ temeritate affirmemus; in illis Authoritas tenenda eſt; in his Veritas. *Hoc enim conſtans & antiquum fuit penes Eccleſiam, quæ, ut docet S. Gregorius*, in omne, quod veraciter ſapit, ſenſum ſuum humiliter deprimit, ne in requiſitione occultorum tumeat; & perſcrutari aliqua, quæ ultra vires ſunt illius, præſumat. *Divinarum equidem rerum notitia ſummo ſtudio indaganda eſt, ait Juſtinus in Expoſitione Fidei*: Cùm autem eam præ imbecillitate minùs aſſequi poterimus, revereri eam nos oportet, ut comprehenſione majorem, ne evacuetur Fides noſtra.

His itaque præclaris Monitis illuſtrati, tertium hunc Sententiarum librum tribus Tractatibus, ut jam prælibavimus, ſuſcipimus explanandum: Quorum Primus *ipſius divinæ Gratiæ fontem reſerabit*, Incarnationem *nempè Chriſti Domini, de cujus plenitudine omnes nos accepimus*. Secundus, *ipſius Gratiæ naturam, neceſſitatem, ſpecies ac fœcunditatem aperiet*. Tertius *tandem, illuſtres ipſius Gratiæ fœtus ac præclara germina, nempè divinas ac Theologicas virtutes*, Fidei, Spei, *&* Charitatis, *explicabit*.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS
DE INCARNATIONE VERBI DIVINI.

TAm altum tamque abditum, ac ineffabile eſt Incarnati Verbi divini myſterium, ut meritò dixerit Apoſtolus, illud eſſe *abſconditum à ſæculis, & à generationibus*; nam, ait ſanctus Cyrillus Alexandrinus, *Eſt reverà ſapientia, nec humana quidem ullo modo: ſed divina potius atque in reconditis quibuſdam difficultatibus poſita, illud Chriſti myſterium: igitur beatus David in Pſalmo cecinit; Et* POSUIT TENEBRAS LATIBULUM SUUM, *&c.* ex quo ibidē colligit, *Non ſublimibus inquiſitionibus, aut ejuſmodi curioſa indagatione, quæ ingenii humani captum ſuperet, opus eſſe illi Chriſti myſterio, ſed fide potius, quæ ſimplici, nec ullo fuco adulterata traditione conſtet*. Quæ verba poſtrema non ſic accipienda ſunt, quaſi vir ille ſummus in aperiendo divinę Incarnationis myſterio, nihil præter nudam, ac ſimplicem fidei profeſſionem adhiberi velit: verùm contendit tantùm ut in illo ſcrutando myſterio potiores partes ſibi fides Chriſtiana vendicet, ejuſque ductu ac prȩvio lumine humana ratio gubernetur; quippe ait S. Fulgentius: *Magnum bonum infert inquiſitio veritatis, quę tamen tunc deſiderato non fruſtratur effectu, ſi rectis ad veri cognitionem lineis animus innitatur*.

Hinc eſt quod celebres Eccleſiæ Patres ac Doctores quotquot ineffabile hoc myſterium propugnandum, aut explicandum ſuſceperunt, illud ita commendârunt, ut obſcuritatis & periculi ſimul moneant, niſi rationem in his myſteriis cœcam fides ducat. Ea namque ratione S. Dionyſius, *ineffabilem Jeſu in carne apparitionem* appellat; Cyrillus Alexandrinus, *ænigma ſacratiſſimum, quod ſumma potius veneratione ſuſcipiendum eſt, quàm humani judicii trutinæ ſubjiciendum*: Damaſcenus, *novum novorum, & ſolum ſub ſole novum*: Auguſtinus, *mirabilem mixturam*: Gregorius, *cardinem & verticem omnium miraculorum*: Denique S. Bernardus, *mixturam ſingulariter mirabilem, & mirabiliter ſingularem*; nam, ut ſubdit, *Tria opera, & tres mixturas fecit omnipotens illa Majeſtas in aſſumptione carnis noſtræ, ita ſingulariter mirabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint amplius ſuper terram; conjuncta quippè fuerunt invicem Deus, & homo, Mater & Virgo, fides & cor humanum: admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diverſa, tamque diviſa ab invicem, invicem potuerunt conjungi*. Hinc rectè monebat S. Leo: *Cùm ad intelligendum ſacramentum Nativitatis Chriſti, quâ de Matre Virgine eſt ortus, accedimus; abigatur procul terrenarum caligo rationum & ab illuminatæ fidei oculo mundanæ ſapientiæ fumus abſcedat*.

Cæterùm ut prælucente methodò, præviâque juſtâ materiæ tam ampliſſimæ, ac obſcuriſſimæ diſtributione, aliquid lucis affulgeat, præſentem Tractatum juxta ſervatum à nobis, tres in Diſputationes totidem Articulis & Sectionibus diviſas, diſtribuemus: quarum *Prima* referet exiſtentiam, naturam, & cauſas Incarnationis; *Secunda* Chriſti Domini entitatem divinam, & humanam, ejuſque præcellentias, & operationes aperiet; *Tertia* denique ſupremam illius dignitatem, & debitum

tum tam illi, quàm Deiparæ Virgini, aliiſque Sanctis cultum, & honorem edocebit.

Verùm *quoniam certum eſt*, inquit S.Fulgentius,*pene omnes hæreticæ pravitatis errores hinc multipliciter ſubrepſiſſe, cùm magnum pietatis ſacramentum, quod manifeſtandum eſt in carne, juſtificatum eſt in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in hoc mundo, aſſumptum eſt in gloria,nonnulli aut non ſicut eſt credunt; aut omnino non credunt*: nullum enim fuit totius Religionis myſterium,quod Diabolus variis hæreticorum erroribus acriùs vel infuſcare, vel penitùs extinguere tentaverit: ideo non ingratum fore arbitror ſtudioſo noſtro Lectori, ſi in hujus operis limine, Incarnati Verbi myſterio inimica dogmata, & in ipſum pugnantia hæreſum varia monſtra ſigillatim exponam: nam, ut bellè annotat S. Auguſtinus, *Multa ad Fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adverſus eos defendi poſſint, & conſiderantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs, & inſtantiùs prædicantur, & ab adverſario mota quæſtio diſcendi exiſtit occaſio*. Vel ut eleganter addit S. Gregorius, *cùm graviora hoſtium prodière certamina, tunc ſunt profectò ſubtiliora ſenſuum ſpicula requiſita, tunc argumentorum obſtacula, tunc perplexior indago verborum*.

Quaestio Proemialis.

Quot, & quæ fuerint Hæreticorum erronea dogmata circa Incarnati Verbi myſterium.

Cum Incarnati Verbi myſterium inter cætera divina opera maximè humanam rationem tranſcendat nihil enim mirabilius cogitari poteſt, quam quòd, ut Eccleſia profitetur in Symbolo ſancti Athanaſii, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius Deus, & homo eſt: Deus ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus, & homo ex ſubſtantia Matris in ſæculo natus: perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens; æqualis Patri ſecundùm divinitatem; minor Patre ſecundùm humanitatem*.

Quare nihil mirum ſi circa tam ineffabile, tamque humanæ menti impervium myſterium, pluribus longè modis erratum fuerit, quàm circa quemlibet alterum ex noſtræ fidei Articulis.Nam, ut miſſos faciam Gentiles, qui impoſſibile judicârunt Deum hominem fieri, nec-non, & perfidos Judæos, qui Chriſtum merum eſſe hominem crediderunt; imò etiam, ut hominem infimum, ac deterrimum, ignominioſa nece ſuſtulerunt, vix numerari, ac recenſeri poſſunt varia hæreticorum impia dogmata circa Incarnati Verbi aſſertionem. Nihilominus, ut eos errores ad certum ordinem perſtringamus, triplicem in claſſem diſtribuemus: quarum *Prima* aperiet principes Hæreſiarchas qui Chriſti Domini divinitatem impugnârunt: *Secunda* referet eos omnes, qui circa ejus humanitatem erraverunt. *Tertia* denique varios, ac multiplices referet errores eorum omnium qui utriuſque, divinitatis, & humanitatis, unionem negaverunt, vel adulterare, & obſcurare tentaverunt. *Quidam* enim, ut ſcribit ſanctus Leo Papa Sermone decimo de Nativitate c. 2. ex *documentis Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ eum verum hominis filium demonſtrabant,nihil ipſum ampliùs, quàm hominis filium crediderunt, non putantes illi adſcribendam eſſe divinitatem, quem, & primordia infantiæ, & incrementa corporea, & paſſionum uſque ad crucem, mortemque conditio, non diſſimilem cæteris mortalibus approbaſſent*.

Cæ-

Cæterum hac in texenda Hæreſum, ac Hæreſiarcharum in Incarnationem divini Verbi militantium ſerie, ne quid ex proprio cerebro confictum proferre videar, Lectorem monitum volui, omnia quæ narraturus ſum, ex SS. Patribus illorum errorum expugnatoribus, & antiquioribus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Scriptoribus eſſe deprompta, ac teſtimonio roborata: quamquam, ut cuique meritas, ac debitas grates, & laudes rependam, non denegem me plurima debere Baronio, Petavio, aliiſque modernis Annaliſtis, & Theologiæ Profeſſoribus, qui ſuis doctiſſimis ſtudiis, & ſcriptis, nobis in hac texenda Hæreſum Enciclopædia, imò, & in difficillimo hoc Tractatu elucubrando in ſuppetias venère.

Prima Classis Hæreticorum.

Qui Chriſti Domini Divinitatem impugnaverunt.

Tredecim circiter apud Antiquos celebrantur nefandi illius erroris Aſſertores, & Artifices: quorum impium agmen duxit *Carpocrates*, qui ipſis Apoſtolorum temporibus, ut recenſet Irenæus lib. 1. cap. 4. præcipuus fuit Gnoſticorum author, perinde, ac Simon ille Samarites magus, & fornicarius, qui affirmabat inter cætera, *Jeſum ex Joſephi, & Mariæ conjugio cæterorum more progenitum eſſe, in quem poſt Baptiſmum Chriſtus illapſus eſt; ac talem animam accepiſſe dicebat, quæ ſciret ea, quæ ſuperna eſſent, atque nuntiaret*: ut docent. Tertullianus lib. de Anima cap. 25. *Epiphanius*, lib. 1. de Hæreſibus cap. 5. & Auguſtinus ibidem cap. 7.

Cerinthus Carpocratis diſcipulus, nihil ab impio præceptore diſſentiebat; cum eo ſiquidem affirmabat deſcendiſſe Chriſtum, hoc eſt Spiritum ſanctum, in Jeſum ad Jordanem in columbæ ſpecie, ac poſtquam paſſus eſt Jeſus, Chriſtum revolaſſe ſurſum, Jeſum autem reſurrexiſſe. Ita referunt Irenæus, lib. 1. cap. 3. Epiphanius, hær. 28. At Auguſtinus, lib. de Hær. cap. 8. ait Cerinthum aſſeveraſſe non reſurrexiſſe Jeſum, ſed reſurrecturum eſſe. Porro iidē authores teſtantur ipſum Cerinthum unum fuiſſe ex illis, qui commoverunt multitudinem credentium adverſus Petrum, eò quòd ad baptizandum Cornelium ingreſſus eſſet ad viros pręputium habentes: huncque præterea eſſe, qui ſub Apoſtolis quæſtionem illam movit de Circunciſione, ac cæteris Judæorum adhibendis cæremoniis; ad quam diſceptandam primum Hieroſolymis Concilium habitum eſt, ut legimus *Act.* 15. Quæ ſi vera ſint, oportet ipſum antiquiorem eſſe Carpocrate, quem ſub Adriano collocat Theodoretus, qui in Ægypto Cerinthum diu verſatum eſſe refert, ibique Philoſophiæ operam dediſſe, atque in Aſiam tranſiſſe poſtea; unde illud memorabile narrat Iræneus lib. 3. cap. quòd cum ſanctus Joannes Evangeliſta ad balneum veniſſet, animadvertens ibi acceſſiſſe Cerinthum ſtatim inde exiit; *ne balneum*, inquit, *ſubitò cadens nos cum Cerintho opprimat*.

Ebion, à quo *Ebionitæ*, Cerinthi diſcipulus, cùm ſecta Samaritanus eſſet, Judæus haberi maluit, idcirco Legem Moſaicam, ac ritus Judaicos cum Chriſtiana profeſſione conjunxit, & Evangeliis cæteris abjectis, ſolùm illud ſuſcipiunt Ebionitæ, quod eſt ſecundùm Matthæum: Apoſtolum verò Paulum recuſant, Apoſtatam eum legis dicentes, ut referunt Irenæus cap. 26. & Epiphanius hær. 30. qui pariter probant Ebionem putaſſe Chriſtum de Joſephi, ac Marię conſortio eſſe genitum; quamquam Origenes lib. 2. contra Celſum, cap. 3. dicat duo eſſe Ebionitarum genera; quorum aliqui Chriſtum ex Virgine natum fatentur; alii vero ipſum com-

communi cum cæteris ſtatu procreatum. Hoc autem peſſimum Dogma ſancto Joanne Evangeliſta adhuc vivo emerſiſſe, teſtis eſt S. Hieronymus, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 19. ubi ſcribit de S. Joanne, *Noviſſimus omnium ſcripſit Evangelium adverſus Cerinthum, alioſque hæreticos, & maximè tùnc Ebionitarum Dogma conſurgens, qui aſſerunt Chriſtum ante Mariam non fuiſſe.* Quòd antea dixerat Tertullianus lib. de Carne Chriſti c. 14. *Poterit*, inquit, *hæc opinio Ebioni convenire, qui nudum hominem, & tantum ex ſemine David natum, non item Dei filium conſtituit Jeſum.* Hinc apprimè notat Euſebius lib. 3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 21. ejus Sectatores meritò dictos *Ebioneos*, hoc eſt *mentis, & intelligentiæ impotes*; Ebion enim lingua Hebraica pauperem, & egentem ſignificat, quippe qui de Chriſto, ejuſque doctrina tenuiter, & abjectè ſtatuerent, ac opinarentnr.

Elxai, Judæus quidam impoſtor, & Pſeudo-propheta, ſectam mediam Judæos inter, & Chriſtianos inſtituit ad annum 249. Scripſit autem librum, quem tanquam propheticum mirè Sectatores ejus venerati ſunt; quem, & cœlo delapſum eſſe finxerunt: quo in libro Chriſtum magnum eſſe regem prædicabat, ſed eum nihilominus eſſe puram creaturam dicebat; ab initio quidem creatam, ſed quæ ut diverſis, temporibus variè appareret, varias indueratformas. Erat enim virtus quædam cœleſtis, cujus ſoror eſt Spiritus ſanctus, qui cum ipſo Chriſto illapſus eſt in Jeſum ex Maria, & Joſepho genitum. Ita Epiphanius hær. 19. His affinis fuit *Helceſæorum* hæreſis; cujus parentem agnoſcit Theodoretus lib. 2. cap. 4. Alcibiadem Apamœenſem. Narrat autem cap. 4. hanc hæreſim ab origine ſtatim repreſſam, & extinctam, reſtauratam fuiſſe per Artemonem, ſive Artemam, qui Jeſum Chriſtum merum eſſe hominem aſſeruit, ex Virgine procreatum, & Prophetis excellentiorem; idque Apoſtolos docuiſſe quidem, ſed eorum ſucceſſores, eundem pro Deo veneratos eſſe.

Circa finem ſecundi ſæculi erupit impium *Theodotianorum* dogma, authore *Theodoto*, patriâ Biſantino, arte coriario, litteris apprimè erudito, qui in perſecutione comprehenſus cùm fidem ejuraſſet, pudore affectus Romam ſe contulit, ubi cùm nec latere potuiſſet, nec ferre ignominiam, & reprehenſionem ſuæ perfidiæ, quò eam elevaret, prædicare inſtituit Chriſtum non eſſe Deum, ſed nudum hominem, ac cæterorum more genitum. Ita Tertullianus lib. de præſcr. & Auguſt. hær. 33. ubi eum Theodotionem appellat; fortè ut perfectius eum diſtinguat à Theodoto argentario, vel trapezita; qui, & ipſe, inquit Tertullianus hæreſi 55. introduxit alteram Sectam, & ipſum hominem Chriſtum tantummodo dicit, ex Spiritu ſancto, & Virgine Maria conceptum pariter, & natum, ſed hunc inferiorem eſſe, quam Melchiſedech.

Paulus Samoſatenus Antiochenus Epiſcopus ad *Annum* 265. Judæorum, & Ebionitarum hæreſim inſtauravit; qui cum unicam in Deo perſonam eſſe diceret, duplexque Verbum diſtingueret: aliud æternum, quod eadem eſſet cum Patre perſona; & aliud prolativum, quod quaſi aërem quemdam aſſeverabat; hinc docebat Chriſtum hominem juſtum, non Deum verum eſſe, quem nihilominus Deum appellabat. Sic enim de eo ſcribit S. Athanaſius in libro de ſalutari adventu: *Paulus*, inquit, *Deum ex Virgine conſitetur, Deum Nazarethi in lucem editum, & inde exiſtendi primordium, Regnique conſecutum. Verbum tamen efficax è cœlo, & ſapientiam in eodem agnoſcit, ac prædeſtinatione quidem ante ſæcula fuiſſe putat, ſed Nazarethi primum extare cœpiſſe, ut unus, inquit, ſit Deus Pater.* Non

Non tamen exiſtimabat Chriſtum fuiſſe Deum ſimul, atque eſt editus, ſed ex profectu virtutis Deum eſſe factum, ut idem refert Athanaſius oratione quarta contra Arianos. Adverſus illius impium dogma celebratæ ſunt duę Synodi Antiochiæ. Prima quidem circa annum 265. cui interfuit Firmilianus Epiſcopus Cæſareæ, Gregorius Neocæſareæ, & plures alii ſanctiſſimi Patres: non potuit autem adeſſe Dionyſius Alexandrinus ætatem, & valetudinem excuſans, at vice ſua Epiſtolam miſit, qua fidem ſuam de Chriſti divinitate expoſuit. Idem antea Paulum ipſum aliâ epiſtolâ redarguerat; cui viciſſim hæreticus iſte reſcripſit, ac decem pro nefaria opinione ſua capita propoſuit adverſus Chriſti divinitatem; quibus Dionyſius exiguô libello reſpondit, qui extat Tomô ſecundo Bibliothecæ Patrum.

Interim coram Epiſcopis Antiochiæ congregatis comparere coactus Paulus, eorum ſedulitatem fruſtratus eſt, pollicendo ſe priorem ſententiam revocaturum, ac ſubdolè Catholicum dogma præ ſe ferens, luſit Patrum exiſtimationem, qui eum reverà converſum exiſtimantes Antiochia diſceſſerunt. Sed cum poſtea hæreſis patrocinium majore fiducia reſumpſiſſet, iterum Antiochiam conveniunt Epiſcopi numero 70. ut affirmat S. Athanaſius in libro de Synodis; vel 180. ut refertur in libello ſupplici, quem Baſilius Diaconus in Concilio Epheſino contra Neſtorium obtulit: à quibus ipſe Paulus citatus, & hæreſis convictus induſtriâ Malchionis Presbyteri, viri eruditi, & acerrimi diſputatoris, de ſede ſua dejectus eſt. Sed cum cedere nollet, interpellatus à Chriſtianis Præſulibus Imperator Aurelianus, vi illum expelli juſſit.

Eodem ferme tempore erupit impium *Sabellianorum* dogma authore *Sabellio*; qui cùm unicam in Deitate perſonam agnoſceret, etiam negabat Verbum divinum incarnatum fuiſſe, ſed volebat unicam in Deo perſonam homini fuiſſe intimè conjunctam; ſeu, ut narrat Ferrandus Diaconus in Epiſtola ad Severum, quæ extat Tomo 3. Bibliothecæ Patrum dicens: *Illos veritas confutavit hæreticos, qui ſic unum Deum Trinitatem dicere voluerunt, ut quem Patrem fatebantur, ipſum ſibi Filium, ipſum fingerent Spiritum ſanctum, Deum ſcilicet, qui manens in cœleſtibus, creaturæ totius Pater fuit, ut protenſus in Virginem etiam naſcendo inter homines Filius fieret; rurſuſque diſpenſationis humanæ conſummato myſterio, ſuper Apoſtolos in linguis igneis veniens Spiritus ſanctus vocaretur. Hoc errore compulſi non ſolum Filium Dei Patris, ſed Patrem credere Crucifixum.* Unde etiam *Patripaſſianos* appellari vetuſtas oſtendit.

Hinc Epiphanius hæreſi 62. refert illos hæreticos hac ſimilitudine ſuum impium dogma declaraſſe, dicendo Deum eſſe velut ſolem, cujus una eſt hypoſtaſis, in qua tria diſcernuntur: illuminandi vis, nec non calefaciendi, & orbis, ſeu globus: ſic in una, & ſingulari perſona Dei dicebant Patrem appellari formam totius hypoſtaſis; Filium vero vim eſſe quamdam illuminandi; Spiritum verò ſanctum velut ardorem, & fovendi, ac calefaciendi inſitam facultatem: unde de Chriſto pronuntiarunt, ipſum eſſe emiſſum Filium; hoc eſt radium divinitatis, qui omnia illa perfecit, quæ ad illuſtrandas hominum mentes lumine, ac veritate Evangelica ſpectabant.

Sabelli fautor, imitatorque fuit Marcellus Ancyranus; qui dum Arianos vehementiùs inſectatur, & unitatem divinæ ſubſtantiæ adverſus eos acerrimè propugnat, in contrarium eſt lapſus errorem, & eandem unitatem, ad hypoſtaſes ipſas, perſonaſque tranſtulit. Hinc, ut refert Euſebius Cæſarienſis, qui

qui quinque libris eum impugnavit, dicebat Verbum eſſe expers propriæ ſubſiſtentiæ, ac non niſi imperantem Sermonem in carnem ſubiiſſe, in eaque operatum eſſe: tuncque Chriſtum extitiſſe, ac Jeſum, & Regem, & imaginem Dei. Quod confirmat Theodoretus lib.2.cap.10. dicens, *excogitatam eſſe extenſionem quandam ab illo Paternæ Deitatis, talemque Sermonem eſſe, qui in Chriſtum illapſus eſt: quique peracta omni functione ad Deum reductus, & contractus eſt, à quo extenſus fuerat.* Addebatque poſt occaſum mundi, ac Judicium Sermonem à carne diſceſſurum, & ad Patrem rediturum eſſe; ita ut ſola Verbo deſtituta caro relinquatur.

Marcelli diſcipulus fuit *Photinus* Sirmii Epiſcopus, qui diſertus, ac diſputandi facultate peritus circa annum 337. Pauli Samoſateni, ut Marcellus, dogma inſtauravit; itaut Paulianiſtæ demum appellati fuerint Photiniani. In Concilio Sardicenſi damnatus fuit, ſed latæ ſententiæ non acquiſcens, Conſtantium Imperatorem adiit, petiitque Judices, à quibus denuò audiretur: cui cùm annuiſſet Imperator, delegavit ipſi Epiſcopos Semiarianos, qui Sirmii convenientes ipſum denuò damnaverunt, & ſede ſua dejecerunt; ut ea ratione Judices illi Catholici apparerent, quatenus damnarent hominem, qui negabat Filium Dei ante Mariam extitiſſe. At illorum dolum brevi detexit Lucifer Calaritanus lib. de non parcendo delinquentibus in Deum, ubi Conſtantium Semiarianum Photini Judicem, & damnatorem ſic interpellat. *Ecce Photinus hominem tantùm profitetur Dei Filium: dicit illum non fuiſſe ante beatiſſimam Mariam; tua quoque hæc eſt profeſſio, quod nimirum ante omnia quidem, hoc eſt ante cælum, terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt, Filius Dei: ſed quod extiterit ex nihilo, ſed quod ſit creatura, quid intereſſe arbitraris inter te, & Paulum Samoſatenum, vel eum tum ejus diſcipulum tuum Comphotinum, niſi quia tu ante omnia dicis, ille verò poſt omnia? Cæterum una vobis credulitatis, & incredulitatis mens eſt, ut dicatis non habere Deum verum Filium.*

SECUNDA CLASSIS HÆRETICORUM.

Eorum ſcilicet, qui circa Chriſti Domini humanitatem erraverunt.

CUM in homine duo ſint, quibus conſtat, & ex integro conſtituitur; corpus videlicet humanum, & anima rationalis, quæ invicem communi quodam vinculo ſociantur, ex quorum unione ſequitur hominem varias habere facultates, tum ex anima, tùm ex corpore promanantes, inde circa humanitatem Chriſti Domini varie erratum eſt ab hæreticis; quorum errores, ut clariùs, & diſtinctiùs appareant, proferemus primùm eos, qui nefaria quædam dogmata circa Chriſti Domini corpus venditarunt.

Errores circa Corpus Chriſti Domini.

HIC non refero eos omnes Errores, qui ludicram, & fictam, ac ſpecie tenus adumbratam fuiſſe Incarnationem defendebant. Inter quos præcipuus, & omnium anteſignanus videtur Simon Magus; qui, ut refert S. Irenæus lib.7. cap.20. à multis quaſi Deus glorificatus, docuit ſemetipſum eſſe, qui inter Judæos quidem quaſi Filius apparuerit; in Samaria autem quaſi Pater deſcenderit; in reliquis verò Gentibus quaſi Spiritus ſanctus adventaverit. Unde conſequens erat, ut Incarnationem negaret, & carnem non reverà, ſed ſola ſpecie à Deo ſuſceptam aſſereret. Sed his prætermiſſis eorum duntaxat mentionem facio, qui veram Chri-

Chriſti carnem negabant; quorum primus prodit.

Saturnilus, vel ut volunt aliqui, *Saturninus* ejuſdem Simonis diſcipulus, qui Simonis propagavit hæreſim, atque inter cætera docuit Chriſtum reverà natum non fuiſſe, ſed putativè tantùm hominem, ut ait Iræneus lib. 1. cap. 22. vel *in phantaſmate tantùm veniſſe*, ut docet Tertull. de præſcriptionibus cap. 46. cujus condiſcipulus *Baſilides* ei in omnibus adhæſit, docens Chriſtum fuiſſe phantaſma, ac reverà neutiquam paſſum, ſed pro eo Simonem illum Cyræneum, cui cùm Judæi Chriſti crucem impoſuiſſent, hunc Jeſus in ſuam commutavit figuram, & ejus viciſſim propriam induit, atque ita Judæorum luſit, irriſitque conatum. Hinc negabat pro Chriſto martyrium ſubeundum eſſe, eo quod non ille mortem perpeſſus eſſet, ut referunt præter Irenæum Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum, & alii plurimi.

Sub idem tempus idem nefarium dogma docuit *Valentinus*; qui, ut obſervat Euſebius lib. 4. hiſtoriæ cap. 10. viguit ſub Pio, hoc eſt anno Chriſti 158. & permanſit uſque ad Anicetum, nempe ad annum 167. qui inter cætera deliria docuit, Chriſtum à Patre ad totius mundi ſalutem demiſſum habuiſſe corpus, non terrenum, ſed cœleſte, ac per Mariam Virginem velut aquam per canalem tranſiiſſe, nec ex ejus utero quicquam ſumpſiſſe, ut ſcribit Epiphanius hæreſi 31. Addit quoque Tertullianus contra Valentinianos c. 15. ipſum Chriſto ſpirituale dediſſe corpus, idque veluti aquam per fiſtulam, ſic per Mariam Virginem tranſmeaſſe, nihil inde vel accipientem, vel mutuantem.

Valentino annumerandi ſunt plures alii, qui non minùs inſanè, quàm ineptè de Chriſti Domini vero corpore ſenſerunt. Præ cæteris verò eminent *Cerdoniani* à Cerdone, qui primus duos dixiſſe Deos fertur; unum bonum, alterum malum. *Hic*, inquit Tertull. lib. de Præſcriptionibus cap. 51. *introducit initia duo, id eſt duos Deos; unum bonum, alterum ſævum; bonum ſuperiorem, ſævum hunc mundi Creatorem. Hic Prophetias, & Legem repudiat, Deo creatori renunciat, ſuperioris Filium Chriſtum veniſſe tractat: hunc in ſubſtantia carnis negat, in phantaſmate ſolo fuiſſe pronunciat, nec omnino paſſum, ſed quaſi paſſum; nec ex Virgine natum, ſed omnino, nec natum.*

Cerdonis diſcipulus, & peſſimi dogmatis imitator, ac diſſeminator fuit *Marcion*, qui, inquit Tertull. lib. de Carne Chriſti, *Chriſti negavit nativitatem, & ut nativitatem negaret, negavit, & carnem*. Et ut addit lib. contra Marcionem cap. 5. *duos Chriſtos conſtituit: alterum qui Tiberianis temporibus à Deo quodam ignoto revelatus ſit in ſalutem omnium Gentium: alterum qui Deo Creatore (hoc eſt malo) in reſtitutionem Judaici ſtatus ſit deſtinatus quandoque venturus. Inter hos diverſitatem, & magnam differentiam ſcindit, quantam inter juſtum, & bonum; quantum inter legem, & Evangelium, quantum inter Judaiſmum, & Chriſtianiſmum.*

Sequitur omnium peſſimus, ac peſtilentiſſimus *Manes*, ſive Manichæus; Magiſter falſitatis diabolicæ, & conditor ſuperſtitionis obſcænæ, inquit ſanctus Leo ſerm. 2. de Pentecoſte: cujus diſcipuli, ait S.Aug. de hæreſibus c.46. *Chriſtum affirmabant fuiſſe, quem dicit noſtra Scriptura ſerpentem, à quo illuminatos primos Parentes aſſerunt, ut cognitionis oculos aperirent, & bonum, malumque dignoſcerent, eumque Chriſtum noviſſimis temporibus veniſſe ad animas, non ad corpora liberandas; nec fuiſſe in carne vera, ſed ſimulatam ſpeciem carnis ludificandis humanis ſenſibus præbuiſſe: ubi non ſolùm mortem, verum etiam reſurrectionem ſimiliter men-*

mentiretur. Huic, ut ait Tertull. de præſcriptionibus cap. 51. adſcribendus eſt *Appelles* ejus diſcipulus, qui Chriſtum neque in phantaſmate dicit fuiſſe ſicut Marcion,neque in ſubſtantia veri corporis, ut Evangelium docet: ſed in eo, quod è ſuperioribus partibus deſcenderet, ipſo deſcenſu ſideream ſibi carnem, & aeream contexuiſſe: hunc in reſurrectione ſingulis quibuſque elementis, quæ in deſcenſu ſuo mutuata fuiſſent, in aſcenſu reddidiſſe; & ſic diſperſis quibuſque corporis ſui partibus in cęlo ſpiritum tantùm conſtituiſſe. Non refero omnes alios hæreticos; puta *Priſcillianiſtas*, & alios ſimiles, qui inquit S.Leo epiſt.93. *Chriſtum Dominum in vera hominis natura natum eſſe non credunt, ſed per quandam illuſionem oſtentata videri volunt, quæ vera non fuerint; ſequentes dogma Cerdonis, atque Marcionis,& cognatis ſuis Manichæis per omnia concordantes*. Nec Phanaticos illos Arianos, qui Patripaſſianorum dogma renovantes, inquit ſanctus Fulgentius lib. contra Sermonem Faſtidioſi cap. 11. *Eos ſua perverſitas conſequens ad hanc abſurditatem præcipitat, ut nativitatem quidem divinam nullatenus credant;naturam verò ſecundùm carnem, nihilominus paſſionem, ac mortem, reſurrectionem quoque ab inferis, & Aſcenſionem in cælum, & omnia illa, quæ in Sacramento Incarnationis ad perſonam unius Filii pertinent, Patri conſequenter adſignent*. Nec deniquè *Gajanitas*; qui, ut ſcribit Leontius Scholaſticus actione 10. lib. de Sectis, confitentur Deum Verbum è Virgine naturam humanam ſumpſiſſe perfectè, & verè, ſed poſt unionem eſſe corpus incorruptibile dicunt.

Errores circa Animam Chriſti.

PRodeunt inprimis *Ariani*; Arius namque, ut obſervat Manuel Caleca, aſſumptam cum carne animam à Chriſto, ante Incarnationem exiſtere, atque è cœlo veniſſe credidit; ſiquidem animarum, & ipſe corporibus anteriorem extantiam ponebat; vel ut obſervat S. Auguſt. de quibuſdam Arianis, Chriſtum ſine anima ſolam carnem ſuſcepiſſe arbitrantur: quod verum eſſe Epiphanius non tacuit. *Et ego*, inquit, *ex eorum quibuſdam ſcriptis, & collocutionibus certiſſimè comperi*.

Quibus in errore ſucceſſerunt *Apollinariſtæ*, affirmantes Deum Chriſtum carnem ſine anima ſuſcepiſſe;docente, ac dicente Apollinari hæreſiarca, qui vir erat inſignis doctrinæ,& antequàm in hæreſim laberetur, pietate, ac virtute illuſtris, ipſique Epiphanio, & Athanaſio, ac Catholicis omnibus longè chariſſimus. *Non enim*, inquit de eo Epiphanius hęreſi 77. *mediocrem litterarum ſcientiam fuerat vir ille conſecutus: cùm & humanioribus, Græciſque diſciplinis eſſet excultus,& Dialecticam, ac Sophiſticam omnem imprimis calleret: eſſet idem porrò præcipuâ gravitate præditus: & cum fidei Catholicæ propugnatoribus ſummâ charitate conjunctus, antequàm in illud dogma laberetur: quin etiam exilium perpeſſus eſt idem, quòd cum Arianis convenire nollet*. Tanta erat ejus eruditio, ut de eo ſcribat S. Hier. lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap.114.*Innumerabilia ſcripſit volumina, & ejus adverſus Porphyrium triginta Libri inter cætera ejus Opera maximè probantur*.

Erroris illius, hæreſiſque capita varia,ac multiplicia afferuntur;ſed quantùm ſpectat ad Incarnationis myſterium, tripliciter aberravit. *Primò* namque cenſuit naturam hominis in Chriſto eſſe ſemi-plenam, hoc eſt animâ carentem, cujus vicem ſupplebat corpori Verbum ipſum caro factum. Nam, inquit Socrates, lib.2. cap. ultimò, *Apollinares ambo animam à Deo Verbo in diſpenſatione Incarnationis non aſſumptam; deindè quaſi pænitentiâ*

tiâ

tià ducti, corrigentes ſemetipſos adjecerunt, animam quidem aſſumptam, quæ tamen non haberet mentem, ſed Deum Verbum eſſe pro mente in hominem aſſumptum. Quæ ſententia fuit ſecundus illius error; ità quòd ſentiret animam quidem à Verbo aſſumptam eſſe eâ parte, quâ vegetamur, ac ſentimus, & communia cœteris animantibus officia præſtamus; non autem ea parte, quâ rationalis eſt. Unde Auguſtinus Tractatu 47. in Joannem ſic in eos declamat: *Videte abſurditatem, & inſaniam non ferendam. Animam irrationalem eum habere voluerunt, rationalem negaverunt: dederunt ei animam pecoris, ſubſtraxerunt animam hominis*. Tertius denique error ejus fuit, quòd carnem Chriſti diſſimilem, nec de Beatæ Virginis carne ſumptam arbitratus eſt; ſed partem ipſius ſubſtantiæ Dei in carnem eſſe converſam, è cœloque delapſam. Hinc Athanaſius in Epiſtola ad Epictetum ſic adverſus nefarium illud dogma exclamat: *Vndenam*, inquit, *iſta prodierunt? quinam porrò inferi illud eructarunt, conſubſtantiale Deitati corpus eſſe, quod ex Mariâ genitum eſt, aut Verbum ipſum in carnem, oſſa, capillos, totumque adeò corpus eſſe converſum, & ſuapte natura mutatum? &c.* Magis verò ad ſtuporem inſanum fuit; quod, ut refert Nazianzenus oratione 46. affirmavit Apollinaris, neutiquam adventitiam eſſe carnem, quam ad inſtaurandam naturam noſtram unigenitus Filius ſecundùm diſpenſationem aſſumpſit: verùm jam tum à principio carnalem illam naturam eſſe in Filio. Quod quidem impium commentum probabat ex illo Joann. 3. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo Filius hominis.

Ex illis nefandis erroribus alius ex conſequenti ab eis hæreticis aſſerebatur; nempe Divinitatem Chriſti paſſam fuiſſe, & mortuam, ut tacitò Apolliniſtarum nomine refert S. Ambroſius in lib. de Incarnatione Chriſti cap. 6. *Sunt qui in tantùm impietatis prodierint*, inquit, *ut putent, quia Divinitas Domini circumciſa eſt, & imperfecta de perfectâ facta eſt, & in ligno non caro, ſed illa operatrix omnium ſubſtantia divina in carnis ſpecie coagulata pendebat. Quis autem non horreſcat? quis audiat, quia non ex Maria Virgine, ſed ex divina ſubſtantia paſſibilem ſibi carnem fecerit Verbum? Quod aſſerendo eò prolabuntur, ut non ex tempore corpus Domini eſſe ſuſceptum, ſed coæternum Dei Verbo ſemper fuiſſe contendant. Horum omnium authores ſunt, qui Divinitatem, & carnem Domini unius naturæ fuiſſe dixerunt*.

Errores circa facultates Animæ Chriſti.

Certum eſt Apollinariſtas, de quibus mox dictum eſt, erraſſe circa intellectum humanum Chriſti Domini; ut potè qui affirmarent Animam in Chriſto propria caruiſſe mente, ac intelligendi virtute; cujus vicem ſupplebat Divinitas Verbi, quæ mens longè eſt potior, quàm humanus intellectus. Quam utiquè opinionem expreſſerat Apollinaris ex Platonicâ Philoſophiâ, ut teſtis eſt Nemeſius, initiò libri, quem de Natura hominis inſcripſit. *Quidam enim*, ait, *è quibus eſt Plotinus, aliud eſſe animam, & aliud mentem ſtatuentes, ex tribus conſtare volunt hominem, è corpore, anima, & mente. Hos ſequutus eſt Apollinaris Laodicææ Epiſcopus: hoc enim jacto fundamento ſententiæ ſuę reliqua dogmati ſuo conſentanea ſuperſtruxit*.

Errârunt etiam Agnoitæ circà annum Chriſti 535. ſic dicti ab ignoratione, eò quòd ignorantiam Chriſti Domini intellectui attribuerint. De quibus Leontius Scholaſticus lib. de Sectis, Actione 5. hæc refert: *Sòm privatus Bizantii Theodoſius degeret, Agnoitarum, ſic ab ignoratione dictorum,* dog-

dogma motum fuit. Nam quia Dominus ait neminem horam Judicii ſcire, ne Filium quidem, extra ſolum Patrem, quæſitum eſt, an Chriſtus eam ignoraret, ut homo: Theodoſius Chriſtum ignorare negabat, & adverſus Agnoitas ſcripſit. Alii verò horam Chriſtum ignorare tradebant, quemadmodùm ipſum ſenſiſſe dolorem diximus. Inde divulſi ſunt à Theodoſio, qui Agnoitæ vocantur, cùmque ſibi peculiarem feciſſent Eccleſiam, ſeorsùm communicabant: Et rursùs. *Ajunt per omnia nobis Chriſtum aſſimilari: quòd ſi nos ignoremus, & ipſum ignoraſſe.* Eorum etiam meminit ſanctus Joannes Damaſcenus lib. de hæreſibus, qui obſervat eos etiam dictos fuiſſe Themiſtianos à Themiſtio, qui ex ſectâ Theodoſianorum fuerat. Quem pridèm ſepultum errorem denuò excitavit Lutherus: multa nàmque ignoraſſe Chriſtum ut hominem, docuit in Concione de Natali Domini, explicans illum locum Marci 13. *De die autem illa, &c.* Et Homil. 1. Dominicæ poſt Epiph. ad hæc verba, *Proficiebat ſapientiâ, & ætate.*

Errores circa Voluntatem Chriſti.

Miſſos facio Apollinariſtas, qui eò ipſò quòd in Chriſto Domino negabant animam rationalem, etiam voluntatem humanam ei adimebant; necnon, & Arianos eôdem principiò nixos; ac Eutychianos, de quibus infrà. Nam ex eo quòd unicam in Chriſto Domino naturam ſtabilirent, in quam volebant humanam eſſe converſam, conſequenter unicam voluntatem in ipſo agnoſcebant. Profero tantùm eos, qui benè ſentientes de duplici naturâ, divina ſcilicèt, & humanâ Chriſti Domini, in hypoſtaſi Verbi divini conjunctis: unicam tamen voluntatem divinam in illo eſſe, humanam autem nullam ſuſtinuerunt.

Prodeunt inprimis *Monothelitæ*: cujus hæreſis hac occaſione initium datum eſſe circa Annum Chriſti 633. Theophanes, Cedrenus, aliique paſſim Annales Græci perhibent; ut narrant Baronius, & Petavius. Nam cùm Heraclius Imperator confectô bellô Perſicò Orientem peragrans Hierapolim veniſſet, eum adiit Athanaſius quidam Patriarcha Jacobitarum, qui Sectâ erant Eutychiani; cui cùm Imperator dixiſſet illum inſtituturum Patriarcham Antiochenum, ſi Concilium Chalcedonenſe approbaret, duaſque in Chriſto naturas confitens, Eutychianum dogma ejuraret. Hâc ſpe illectus Athanaſius duas in Chriſto naturas profiteri cœpit: tùm quæſtionem non ita pridèm à Theodoro Pharanitâ agitatam viciſſim Imperatori propoſuit de voluntate, & actione Chriſti duplicemne credere oporteret, an unicam. Ad quam interrogationem hæſitans Imperator, Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum per litteras conſuluit, qui cùm & ipſe Syrus, ac Jacobitis ortus parentibus, atque ejuſdem clanculùm defenſor hæreſis, quæ unam in Chriſto naturam, adeoque voluntatem, & actionem unam agnoſcebat, conſentaneum errori ſuo reſponſum dedit: quod cùm accepiſſet Imperator, eaſque Cyro Phaſidis Epiſcopo, & paulo pòſt Patriarchæ Alexandrino communicaſſet, cùm Cyrus ipſe ſimili labe, ac hæreſi eſſet infectus, ex tunc communicatis conſiliis duo illi Patriarchæ, nempe Sergius Conſtantinopolitanus, & Cyrus Alexandrinus, unà cum Machario Patriarchâ Antiocheno, robur, & vires dederunt huic hæreſi; maximè verò Cyrus, qui initiò ſuæ ad Patriarchatum Alexandrinum promotionis, prætextu reducendorum ad Eccleſiam Theodoſianorum hæreticorum, & Acephalorum, quorum ingens erat in illâ urbe numerus, Synodum congregavit; in qua novem Capita cum anathematiſmis palàm expoſuit: quorum ſeptimum erat,

erat, unam in Chriſto Theandricam, ſeu Dei-virilem eſſe operationem. Extant autem illa Capita in actione 13. ſextæ Synodi.

Florebat tunc Alexandriæ Sophronius Monachus, vir ſingularis pietatis, ac doctrinæ, qui cùm probè cognoſceret dolos, ac fallacias pacis involucrò tectas, apud Cyrum vehementer inſtitit, ut ſeptimum illud Capitulum reſcinderet, quod utique obtinere non potuit. Quapropter Conſtantinopolim ad Sergium Patriarcham profectus eſt, ut illius opem adverſus ſuborientem hæreſim imploraret; verùm cùm eàdem labe infectus eſſet Sergius; nec tamen, ut erat vir aſtutus, adhuc ſuum errorem propalare vellet, cum ipſo Sopronio convenit, ſupprimendam eſſe mentionem unius, aut duarum voluntatum, ut videre eſt in Epiſtola ipſius Sergii ad Honorium Summum Pontificem: ubi inter cætera hæc habet. *Ad ultimum ſtetit, & placuit, quatenùs prædictus Sopronius venerabilis, nullum ſermonem de cætero, de una ſive duabus operationibus movere debeat, ſed ei ſufficiat præfata, cautaque, ac trita ſanctorum Patrum traditio, atque doctrina, &c.*

Verùm cùm ipſe Sophronius paulò poſt Hieroſolimorum factus eſſet Epiſcopus, celebratà Synodò, duas in Chriſto operationes, ac voluntates admittendas eſſe decrevit, ut conſtat ex illà Epiſtolà, quam ſcripſit ad Sergium, quæ lecta eſt, & approbata in ſexta Synodò Oecumenicà; quin etiam Romam ad Honorium Summum Pontificem litteras miſit per Stephanum Dorenſem Epiſcopum, quibus de nova Monothelitarum hæreſi eum certiorem facit, & paulò pòſt obiit.

Scripſit ad eundem Honorium Sergius eodem anno, de controverſià inter Cyrum, & Sophronium, non ſine malignâ interpretatione mentis eorum, & ſententiæ, qui duas operationes aſſerebant; tanquam inde conſequens eſſet, duas eſſe voluntates contrarias, & confligentes invicem: quare conſultius videri ſibi, ut nec una, nec duæ operationes in Chriſto nominarentur, ſed unus dumtaxat operans. Ad quæ reſpondens Honorius, illud Sergii conſilium probavit, retinendæ concordiæ gratià, alioqui non duas eſſe voluntates profeſſus in Chriſto contrarias inter ſe, ſed unam tantummodò, ut pugnam illam, ac diſcordiam voluntatum intercluderet.

Moritur poſt hæc Honorius Papa; cui ſucceſſit Severinus, cujus ordinatio dilata eſt, quòd nondùm ab Imperatore, uti mos erat, rata eſſet habita illius electio; ſicque Romana ſedes diu vacavit. Interim cum Monothelitarum factio in dies vires acciperet, ac ſuum virus effunderet, Heraclius Imperator authore Sergio fidei *Ectheſim*, ſive expoſitionem promulgavit; quâ unicam in Chriſto voluntatem aſſeveravit quidem, ſed quaſi aliud agendo; cùm diſertè, ac palàm conſtitueret, nè quis tam unam, quàm duas operationes, & voluntates in Chriſto nominaret. Quam utique Ectheſim habita Synodo Conſtantinopoli probavit Sergius, ac publicè propoſuit, eodemque anno mortuus eſt, inque illius locum ſubrogatus eſt Pyrrus, ejuſdem cum Sergio particeps hæreſis; apud quem Joannes Quartus, qui Severino Pontifici mortuo ſucceſſerat, inſtitit, ut Ectheſis illa publicis in locis affixa detraheretur, ac damnaretur; quod cùm obtinere non potuiſſet, coacto Romæ Concilio, Monothelitas damnavit. Hoc cùm reſciſſet Imperator Heraclius, Epiſtolà ad Joannem Pontificem profeſſus eſt non ſe authorem fuiſſe illius Ectheſis, ſed Sergium, qui illam compoſuerat, rogaveratque, ut illi ſubſcriberet, ſuoque nomine promulgari juberet.

Bienniò poſt promulgatam Ectheſim obiit Heraclius, cui ſucceſſit Conſtantinus ejus Filius Princeps Catholicus: at

at ipſo poſt menſes quatuor mortuo, non ſine veneni ſuſpicione ab novercâ Martinâ dati, cujus conſilii particeps Pyrrus ferebatur, imperavit alter Heraclius, ſive Heracleonas cum Martinâ matre, ſed illis exilio damnatis, & naribus Hæracleonæ, Martinæ linguâ Senatus decreto reſectis, eorum in locum ſuffectus eſt Imperator Heraclius alter Conſtantini filius, qui idcirco Conſtantinus, ac Conſtans à populo nominatus eſt, & potiùs avum, quàm Patrem, æmulatus, Monathelitarum hæreſim acerrimè propugnavit.

Interim Pyrrus ſeditione populari ob Conſtantini necem exagitatus, Conſtantinopoli profugit, & in Africam ſeſe recepit, ubi celebrem collationem habuit cum ſancto Maximo Abbate viro religioſiſſimo, & doctiſſimo in conventu Epiſcoporum, ac virorum nobilium; eoque res deducta eſt, ut Pyrrhus convictus erroris, veritati Catholicæ manus daret: quapropter Romam profectus, Theodoro Papæ, qui Joanni Quarto ſucceſſerat, libellum obtulit, quo damnatâ hæreſi ſuâ Catholicę fidei ſubſcripſit, atque ita in communionem receptus eſt. Verùm poſtea Conſtantis Imperatoris juſſu Olympius Exarchus Ravennam excitum Pyrrum ad reſumendam profeſſionem ſuam hæreticam adduxit; qua de cauſa Theodorus Pontifex, Pyrrhum depoſuit, & anathemate damnavit, eandemque ſententiam tulit in Paulum, qui ſuffectus fuerat in locum Pyrrhi. Suadente autem ipſo Paulo Conſtans Imperator Edictum promulgavit, quem *Typum* vocant, in quo ad ſanciendam concordiam prohibuit, ne quis tàm unam, quàm duas in Chriſto voluntates uſurparet.

Poſt obitum Theodori, Martinus primus ejus ſucceſſor Romæ Lateranenſem coegit Synodum Epiſcoporum 105. in qua Heraclii ſive Sergii *Ecthesis*, & *Typus* Conſtantis, ac propterea Monothelitarum fautores, & dogmata damnantur. Quibus commotus Imperator Conſtans Martinum variè exagitavit, ut damnationem revocaret: at perſeverans mittitur in Exilium; ubi varias ærumnas paſſus martyrii coronam promeretur.

Demum Conſtante Imperatore Syracuſis in Sicilia per inſidias occiſo, Conſtantinus ejus filius cognomento *Pogonatus*, id eſt Barbatus, in Imperialem dignitatem ſucceſſit, qui cum eſſet pius, & Catholicus princeps, egit primùm cum Dumno, deinde cum ejus ſucceſſore Agathone de Pace Eccleſiæ componenda, quapropter Concilium Generale celebratum eſt Conſtantinopoli; cui præfuerunt Legati ſedis Apoſtolicæ, præſens adfuit Imperator, in quo auditis denuò Monothelitis, quorum ſignifer erat Macarius Antiochenus, decretum eſt duas in Chriſto voluntates, totidemque naturales actiones ineſſe. Inchoatum autem fuit Concilium anno 680. ſequenti verò perfectum.

Controvertitur autem, an reverà Monothelitæ aſſererent unicam eſſe in Chriſto voluntatem; an verò dumtaxat negaverint voluntatis humanæ operationem; ita quod duplex eſſet quidem in Chriſto voluntas; ſola tamen divina ſuam operationem exerceret: tamen probabilius eſt illos unicam dumtaxat voluntatem, ſeu volitivam facultatem admiſiſſe: nam inprimis ſupradicta Ecthesis, licèt primâ fronte expreſsè, nec unius dumtaxat, nec duarum voluntatum, & operationum videatur meminiſſe, ſed dumtaxat conſtituiſſet ne pacis inperturbandæ causâ quis tam unam, quàm duas operationes, & voluntates nominaret in Chriſto; tamen excluſâ operatione duplici, unicam voluntatem aſſerendam eſſe pronuntiat; quod ut appareat quædam ex ea profero. Nam poſt longam, & Catholicam explanationem Trinitatis, & Incar-

carnationis, *Nullo modo concedit alicui ex omnibus unam, vel duas dicere, ſive docere operationes in divina Domini Incarnatione: ſed magis ſicut ſanctæ, & univerſales tradiderunt Synodi, unum, eumdemque Filium unigenitum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum confiteri, operari divina, & humana*. Addit ſubinde rationem, ob quam nec unam, nec duas patiatur operationes. *Eò quòd*, inquit, *unius quidem operationis vox, licèt ab aliquibus Patribus dicta eſt, tamen turbat, & extraneat quorumdam aures, arbitrantiū in interitum eandem prolatam eſſe duarum naturarum, quæ in una ſubſiſtentia unitæ ſunt in Chriſto Deo noſtro. Similiter autem, & duarum operationum vocem multos ſcandalizare, utpotè à nemine dictam Sanctorum, ac præcipuorum Patrum: ſed & ſequi in eo, ut duas confiteamur voluntates contrariè ad invicem venientes: Deo quidem Verbo volente ſaluberrimam Paſſionem explere, Incarnationem autem in eo factam obviam euntem ipſius voluntati, & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci: quod impium eſt, & extraneum Chriſtianici dogmatis*. Poſtquam autem de operatione ſic ſtatuit, ut neutri parti præjudicare, ſed utraque ſuppreſsâ paci, & concordiæ cavere videretur, mox de voluntate manifeſtè virus hæreticum exprimit, unam in Chriſto confitens; *Unde ſanctos Patres*, inquit, *in omnibus, & in hoc ſequentes, unam voluntatem Domini noſtri Jeſu Chriſti veriſſimi Dei confitemur*. Igitur Ecthefis hoc habet proprium, ut operationem dici unam, duaſve prohibeat: voluntatem verò unam apertè confiteatur.

Probatur inſuper ex illa celebri diſputatione ſancti Maximi cum Pyrrho; in qua præſertim immoratur ſanctiſſimus ille vir, ut probet quòd, quia duæ naturæ ſunt in Chriſto, convenienter unicuique apta eſt ut velit, & operetur: item quòd Chriſtus habet voluntatem humanam, quia habet naturam humanam perfectam, naturæ autem ſine ſuis proprietatibus perfectæ dici non poſſunt. Item quòd Chriſtus habuit voluntatem, quia habuit vim inſitam ad tuendam ſuam humanitatem, unde ſubinfert: *Quid igitur abſoni fecit Eccleſia Dei, ſi eum humanitate ejus, & natura creata, ea etiam quæ ab ipſo in creatione eidem animæ indita ſunt, ſine quibus natura eſſe non poteſt, planè confitetur?* Denique idipſum teſtatur Martinus primus in allocutione, quam habuit ad Patres Synodi Lateranenſi his verbis: *Et Cyrus quidem ante hos decem, & octo annos unam operationem in Chriſto in eadem Alexandriæ urbe definiens, divinitatis ejus, & humanitatis ad ſimilitudinem Acephalorum hæreticorum ordinando, capitula numero novem in ambone prædicans, cum anathemate, qui ſic non ſaperet impiè promulgavit. Sergius autem per Epiſtolam propriam ad denominatum Cyrum ſcriptam, eandem ſimiliter unam operationem ſuſcipiens, cum eo irrationabili præſumptione auſus eſt confirmare. Et non ſolùm hoc, ſed etiam poſt aliquot annos ejuſdem Cyri novam adinventionem; hoc eſt per nuper duodecimam indictionem delapſam, hæreticam, & ipſe conſcribens Ecthesim fidei, ſub nomine tunc imperantis Heraclii, unam in eadem Salvatoris noſtri, ſecundùm impium Apollinarem, voluntatem, & operationem inſtituit, ex hoc quod dicit imprudenter, ſequi operationem voluntatem*.

Tertia Classis Hæreticorum.

Circa unionem naturæ Divinæ cum humana in Chriſto.

Inter omnes hæreticos, qui Divinæ naturę cum humana in unitate perſonæ unionem impugnarunt, omnium nequiſſimi fuerunt Neſtoriani, & Eu-

tychiani;at diverſà,& omninò oppoſitâ ratione; ſiquidem Eutychiani humanam naturam per Incarnationem in divinam traductam, & veluti tranſſubſtantiatam eſſe contendebant: Neſtoriani verò è contra duas naturas ſimul, & perſonas in Chriſto diſtinctas aſſeverabant: hæc autem hæreſis cùm alteram tempore præceſſerit, idcirco ab ea auſpicandum eſſe duximus.

Nestoriani.

Dicti ſunt à *Neſtorio*, impio illo, ac nefando architecto illius erroris, quem Suidas Nepotem, ac filium, hoc eſt, diſcipulum Pauli Samoſateni, id eſt,illius damnati erroris inſtauratorem profert. Natus eſt Germaniciæ in Syria: at variis peragratis provinciis, ut ſcribit Theodoretus lib.4. de hæreticis cap.12. Antiochiæ tandem, reſedit ubi Sacerdotum numero adſcriptus, liberalibus artibus mediocriter eruditus, exercendæ voci, quæ naturà ſuavis, & ſonora illi inerat,primùm maximè operam dabat: deinde quòd cùm ſermone promptus, ac difertus eſſet, docendique populi munus injunctum ei fuiſſet, non ingenuum, inquit Theodoretus Epiſtolà ad Coradium, & fructuoſum dicendi caracterem imitatus eſt,qui hominum animos paſcere poſſit, ſed ad popularem auram declinando, & vanum populi applauſum, ut quivis alius aucupando, inſtabile, & abjectum vulgus ad ſui deſiderium concitavit. Accedebat affectata quædam ſanctitatis ſpecies, quam, & pulla veſtis oſtentabat, & vultus ad triſtitiam, gravitatemque compoſitus, & index inediæ, ac mortificationis pallor: inſuper populi frequentiam devitans domo ſe continebat,ubi inter libros nihil rerum mundialium curare viſus, tranquillam, quietamque vitam degebat; quibus artibus, pleroſque in ſui admirationem, & affectum concitabat: in eoque vivendi inſtituto, cùm maximam vitæ partem inſumpſiſſet, ſummamque ſibi hac vivendi ratione apud omnes venerationem conciliaſſet, tandem contigit circa annum Chriſti 428. quòd mortuo Siſinnio Conſtantinopolitano Epiſcopo in ejus locum ſelectus fuerit; cùm enim viſum fuiſſet Imperatori externum potius, quàm indigenam ad illam dignitatem promovere, judicavit ab ea urbe præſulem eſſe petendum, quæ tam fœlici ſucceſſu Joannem antea dederat cognomento Chryſoſtomum.

Venit ergo Conſtantinopolim an.428 ordinatuſque eſt Epiſcopus Aprilis die 10.ſummâ omnium Catholicorum gratulatione, quòd eum fidei defenſorem acerrimum exiſtimarent. Hinc S. Cyrillus ſtatim, atque renuntiatum illum Epiſcopum audivit, officii plenas ad eum litteras reſcripſit, ut colligitur ex Epiſtola illius ad Theodoſium Imperatorem. Quam de ſe exiſtimationem,ut foveret Neſtorius, vehemens in Catholicam religionem ſtudium ſuum, & in hæreticos odium præ ſe tulit: quod utique maximè demonſtravit in prima concione, quam habuit coram Imperatore Theodoſio, in qua memorabilem hanc vocem, ut narrat Socrates, edidit. *Da mihi Imperator puram ab hæreticis terram, & ego tibi cœlum viciſſim dabo, everte mecum hæreticos, & ego tecum Perſas evertam*. Hujus itaque perſuaſione Theodoſius Imperator ſanctionem adverſus hæreticos edidit: ſed dum præclarum videbatur Catholicum facinus moliri,non ſolùm clam favebat Pelagianis ſuis amicis; nulla ſiquidem in ea ſanctione fit Pelagianorum mentio; ſed etiam eo progreſſus fuit poſtmodum audaciæ, ut ipſe novæ hæreſis artifex appareret, Filium Dei negans reverà incarnatum hominem factum, ſive ex Maria Virgine ſecundùm carnem genitum; qua propter Virginem ſacram non θεότοκον, hoc eſt *Deiparam* appellandam eſſe impurus homo negabat:

Digitized by Google

bat: proque nomine iſto χεισ̃ότοχον hoc eſt, *Chriſtiparam* uſurpare volebat: ac proptereà totus illius furor in eradendam voculam iſtam *Deiparam* exarſit, ut refert Theodoretus.

Statuebat igitur Neſtorius aliam eſſe Perſonam Filii Dei, & aliam filii Virginis Mariæ, atque ex eo negabat genuiſſe Deum, & eſſe Matrem Dei, ſed affirmabat genuiſſe purum hominem, qui Filius Dei progreſſu temporis dictus fuerat propter unionem aliquam accidentalem cum Verbo: quam quidem unionem primò explicabat ratione *inhabitationis*, quia Verbum Divinum in perſona filii Mariæ tanquam in templo ſuo habitabat, juxta illud Joan. 2. *Solvite templum*, *&c.* & illud 1. ad Colloſſenſes, *in ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare corporaliter*; Quam quidem expoſitionem ſic impugnat S. Cyrillus in defenſione „ primi anathematiſmi. Chriſtum, „ inquit, tanquam unum Sanctorum „ inhabitantem habuiſſe Deum prædi„ care conantur, & hoc ſentiendum „ ſuadent, non conſiderantes, quod „ & in nobis eſt per Spiritum ſicut in „ ſanctis Templis omnium Deus; ſcri„ ptum eſt enim: Neſcitis quia Tem„ plum Dei eſtis, & Spiritus Dei ha„ bitat in vobis? Si quis ergo templum „ Dei corruperit, corrumpet illum „ Deus; templum enim Dei ſanctum „ eſt, quod eſtis vos. Sed licèt nomi„ nemur templa Dei, cùm Deum ha„ beamus inhabitantem per Spiritum: „ attamen alterum novimus modum „ Sacramenti ſecundùm Chriſtum.

Docebat inſuper ex hac unione inhabitationis ſecutam eſſe ulteriùs aliquam aliam unionem *affectûs* inter Filium Dei, & filium Mariæ Virginis. Juxta illud Joan. 8. *Qui miſit me mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia quæ placita ſunt ei facio ſemper*: Ut ſic intelligatur talis unio hominis ad Deum, qualis eſt illa, de qua loquitur Apoſtolus primæ Corinth. 6. *Qui adhæret Deo unus Spiritus eſt*. *Tertiò* ex hac unione affectûs deducebat eſſe aliquam aliam unionem, quæ eſt *operationis*, per quam videlicet Verbum Dei utitur filio Mariæ tanquam inſtrumento quodam ad opera miraculoſa patranda. Hine in ſuo nono anathematiſmo damnabat eos, qui ſecus ſentirent. *Quartò* ex hac triplici unione inhabitationis, affectûs, & operationis, alteram affirmabat oriri unionem, quam *participationis*, *& communicationis ejuſdem excellentiæ, ac dignitatis* appellabat; ſicut enim ex unione affectûs inter duos homines contingit interdum, ut nomina, quæ propriè Deo conveniunt, ad homines transferantur, unde dicuntur dii, Filii Dei, ſancti, & Chriſti; ita etiam nomina divina propter eminentem ſanctitatem filio Virginis ſingulari quodam privilegio deferuntur. Ita ſenſit Neſtorius anathematiſmo 8. *Quintò* denique docebat, quòd etſi Filius Dei, & Filius Mariæ ſint duæ perſonæ aliquando tamen duo, illę perſonę dici poſſunt una perſona, ſicut dicitur de viro, & muliere, quòd jam non ſunt duo, ſed una caro, idque ratione unionis iſtius per affectum, & conſenſum voluntatis, quapropter Theodorus Mopſueſtenus, ut refertur in 5. Synodo Collatione 8. Canone 12. dicebat talem factam eſſe unitionem Dei Verbi ad Chriſtum, qualem dixit Apoſtolus de viro, & muliere, *Erunt duo in carne una*.

Porrò his in erroneis aſſertionibus conſentiebat hæreſi Pauli Samoſateni, Marcelli, & Photini, de quibus ſupra; ut probarunt Clerici Conſtantinopolitani adverſus eundem Neſtorium, comparatis inter ſe præcipuis utriuſque Dogmatum capitibus, ſicut videre eſt actione primà Concilii Epheſini: maximè quòd ſicut Paulus Samoſatenus Mariam negabat peperiſſe Verbum, ita Neſtorius Divinitatem; Ille hominem noſtri Similem ex Maria natum eſſe

dixit: idem hoc iſte docuit; Paulus Chriſtum aſſeruit gratiam omnem ex Spiritu ſancto aſſequutum eſſe, ex qua adoptionis dumtaxat dignitatem obtinuit: Neſtorius verò docuit Chriſtum qualemcumque divinitatis communionem habuiſſe, quando poſt Baptiſmum Spiritus ſanctus columbę ſpecie in eum delapſus eſt. Ambo denique non aliter in Chriſto ſapientiam, vel Deum habitaſſe, quàm in Prophetis arbitrati ſunt, niſi quòd uberior in illum, quàm in illos cœleſtis gratiæ copia effuſa eſt.

Hujus autem hæreſis promulgatæ primordium hoc refert Socrates lib.7. cap.32. Neſtorius duxerat ſecum Antiochià Conſtantinopolim Anaſtaſium quemdam presbyterum arcanorum omnium, conſiliorumque ſocium, ac participem: hic cùm aliquando concionem ad populum haberet præſente Neſtorio, audacter hanc ſceleratam vocem protulit, *Deiparam Mariam nullus nominet*: *Nam Maria homo erat, impoſſibile eſt autem, ut homo Deum pariat*; quæ cùm magnos tumultus apud Clerum, & populum excitaſſet, tantùm abeſt, ut Neſtorius hunc ſceleratum hominem emendaverit, quinimo ejus ſacrilegum dictum probavit. Quod & præſtitit quidam Epiſcopus nomine Dorotheos, ſpe ſordidi queſtûs, adulationi impensè deditus, qui cùm Neſtorio aſſentari vellet, in Eccleſiæ ſynaxi præſente ipſo Neſtorio verba faciens ad populum, inclamare auſus eſt; *Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema ſit*; quod impium facinus probavit Neſtorius, nam illum Dorotheum ſtatim ad communionem admiſit, ut conſtat ex Epiſtola ſexta S.Cyrilli.

Hinc factum eſt, ut narrat idem Cyrillus Epiſtol. 9.ad Celeſtinum Summum Pontificem, quòd Conſtantinopolitanus populus univerſus præter paucos, leves, ac vanos homines, & Neſtorii aſſentatores, à communione ejus abſtinuerint, nec-non Monaſteria omnia, & eorum Archimandritæ; quinetiam, ut refert Socrates cap.28. Proclus Cyſici Epiſcopus illo tempore Conſtantinopoli degens, cùm Dominicà quadam die concionem haberet ad populum, eam dixit Homiliam de laudibus Virginis, quæ initio Concilii Epheſini pręfixa legitur, in qua Mariam *Deiparam* appellat. Refert etiam S.Cyrillus lib.1. contra Neſtorium, quòd cum ipſe Neſtorius Sermonem ad populum habens quędam execranda contra Chriſti divinitatem efferret, Laicus quidam è media turba, exclamavit, quanta potuit vocis contentione, *Verbum divinum ante ſæcula genitum à Patre, alteram ſubiiſſe generationem ſecundum Carnem, & ex muliere*; quod audiens Neſtorius acri bile percitus, plurima in ipſum monitorem convitia evomuit, graveſque minas intentavit, quibus auditis, varium in concione murmur exortum eſt, plurimis in Neſtorium frementibus, clamantibuſque, *Regulum habemus, Epiſcopum non habemus*.

Intereà Neſtorius varias pro tuendo ſuo errore dixit, & ſcripſit Homilias, quæ per Orientem vulgatæ ſunt. Quo audito Cyrillus Alexandriæ præſul Epiſtolam ſcripſit ad Ægyptios Monachos, quà illos contrą peſtilentem hæreſim præmunire conatus eſt, nullà tamen authoris factà mentione. Cujus Epiſtolæ exemplar Conſtantinopolim delatum, cùm accepiſſet, & legiſſet Neſtorius, adverſus Cyrillum frendens, primùm blanditiis cum eo egit, ut Virginem Deiparam non eſſe aſſereret: at cùm Cyrillus ad ipſum, reſcripſiſſet varias litteras, quibus illius hæreſim impugnabat, & damnabat, Neſtorius per ſe, ſuoſque inaudita contra Cyrillum crimina, calumniaſque confingens illius apud fideles, & Catholicos authoritatem elevare niſus eſt, ac diſſeminatis, ubique libellis eum refellere, ſuoque erroneo dogmati robur addere

non

non deſiit. Quinetiam ad Cœleſtinum Papam prior ipſe ſcripſit, & expoſitionum ſuarum libellos ad eum direxit; quò audito ſcripſit, & ipſe Cyrillus ad Cæleſtinum, qui utrique reſpondens mandat Neſtorio, ut hæreſim ejuret, & Cyrillo ſuas vices committit, ac præcipit, ut niſi intra decem dies poſtquam fuerit admonitus, Neſtorius Catholicam fidem profiteatur, renunciet ipſum à Romanæ Sedis, & omnium Epiſcoporum communione eſſe rejectum.

Cyrillus Cæleſtini Papæ authoritate fretus, cùm videret Neſtorium in hæreſi firmatum, congregatâ Synodo ſcripſit ad Neſtorium Epiſtolam cum duodecim capitulis, quæ totidem anathematiſmis illius feriebant hæreſim, denuncians ei, niſi damnato errore capitulis iſtis ſubſcriberet, latam in ipſum ab Cæleſtino ratam fore ſententiam. Dedit & ad Conſtantinopolitanos litteras, Clerum videlicet, ac populum, nec-non ad Monachos, quibus eadem ſignificavit: at Neſtorius in furorem actus, duodecim, & ipſe capitula, ſive anathematiſmos Cyrilli totidem oppoſuit; quibus contra Catholicum dogma hæreſim ſuam affirmavit.

Nec verbis ſolùm adverſus fideles inſanire, ſed etiam eos inſectari aggreſſus eſt: nam Conſtantinopolitanos, qui pœne omnes ab ejus communione diſceſſerant variis modis exagitavit, Præfectorum abuſus potentiâ, præſertim adverſus Monachos, quos infenſiſſimos ſui erroris oppugnatores agnoſcebat. Imperatorem quoque Theodoſium adverſus Cyrillum, calumniis ſuis commotiorem reddidit, quaſi in Eccleſia turbas excitaret: verùm precibus Juvenalis, Jeroſolymitani Epiſcopi, & Archimandritarum, Monachorumque, ad id ſollicitorum à Cyrillo, ſcripſit ipſemet Imperator Cyrillo, aliiſque Epiſcopis, ſe permittere, ut Synodus congregaretur Epheſi poſt Paſcha anni ſequentis Chriſti 431. ipſo die ſacro Pentecoſtes. Miſit & qui interceſſet Candidianum domeſticorum comitem, ut conſtat ex ſacra, quæ habetur *cap.* 35. ſed eâ lege, & conditione, ut cum quæſtionibus, & controverſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quiſquam commune habeat: *Nefas eſſe* ſubjunxit, *qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum Catalogo aſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis, & conſultationibus ſeſe immiſcere*: verùm tùm ut modis omnibus ab illa civitate amoveret Monachos, Laicos, cæteroſque qui Synodi videndæ causâ eò confluentes, tumultu ſuo obſtaculum Patribus afferrent: tùm ad impediendas graviores contentiones, quæ ex mutuo repugnandi ſtudio in ipſa Synodo poſſent ſuboriri: tùm ut curaret omnia proponi, quæ ad fidem ſpectarent, omnibus reſponderi: tùm nequis è Synodo diſcederet etiam ad Imperatorem reditum affectans ante cauſam finitam: tùm ne ullum negotium Eccleſiaſticum ullave controverſia ante moveretur, quàm quæſtio à Neſtorio inchoata, concluſa fuiſſet: tùm denique ut nulla omnino ibidem pecuniaria, vel criminalis cauſa adverſus aliquem agitaretur.

Cogitur itaque Concilium ſtatutô tempore Epheſi, adfuit in urbe longè antea, hoc eſt paulò poſt Paſcha Neſtorius. Interfuit ad diem datum Juvenalis Jeroſolymitanus cum Epiſcopis Palæſtinę: abſfuit Capreolus Carthaginenſis, & cum eo abſfuerunt quoque Africani Præſules: rationem abſentiæ ſuæ dederunt Concilio per litteras quòd nimirum ſibi ob Vvandalorum feritatem libera non eſſent itinera. Auguſtinum addiderunt vita functum fuiſſe ante ipſas Litteras Imperatoris acceptas, quibus Litteris in Concilium ſpecialiter venire jubebatur. Expectabatur Joannes Antiochenus, qui poſt elapſas duas hebdomadas ſignificavit non eſſe, quòd ipſum diutiùs expe-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pectarent Patres. Mora hæc erat, ut morem generet Neſtorio. Ita eſſe aſſerunt Epheſini Patres Epiſtolà ad Cæleſtinum aliquantò poſt medium *Actione tertià*.

Inchoatur Concilium præſide Cyrillo Alexandrino, qui Cæleſtini locum obtinebat, elapſis ſexdecim diebus, ut teſtatus eſt Memnon Epiſcopus Epheſinus ab adventu Patrum, qui erant numero ducenti. Ante omnia lectæ ſunt Imperiales Litteræ, quibus Concilium indicebatur. Habentur 1.*part. cap.*32. quibus lectis retulit Hermogenes Rhinoculorum Epiſcopus, & cum eo tres alii ſe exordinatione Patrum conveniſſe Neſtorium, quem monuerunt ne vellet à Synodo ipsâ abeſſe die præſenti dictâ: qui reſpondit, *Se deliberaturum, & ſi neceſſarium judicaverit adfuturum*. Addideruntque diem quoque ſe ſex vel ſeptem aliis Epiſcopis, qui erant in comitatu Neſtorii ſignificaviſſe, quorum haud abſimilis fuit reſponſio. Jubet Concilium, ut denuò per Epiſcopos aliquot adeſſe moneatur. Illi in ejuſdem domum veniunt, reperiunt multitudinem militum cum fuſtibus, qui impediunt ne eorum adventus Neſtorio ſignificetur, juſſoſque ſe dicunt ne quempiam intromitterent conveniendi illius causâ. Eadem quorumdam Clericorum, quos allocuti ſunt Antiſtetes iſti, Reſponſio. Tandem ad eos accedit Tribunus quidam, qui cùm expectare juſſiſſet, reſponſum allaturus, rediens poſt aliquod tempus cum clerico quodam, dixit ſibi non licuiſſe videre Neſtorium, qui tamen per alios ipſi ſignificavit, cùm omnes Epiſcopi ſimul convenerint, tum ſe quoque adfuturum. Quó relató ad Synodum, decernitur, ut per nonnullos Epiſcopos tertiâ citatione accerſatur. Parent: intra veſtibulum armatos milites reperiunt, qui ajunt ſe in mandatis habere ne ullum omnino, qui à Synodo miſſus eſſet, ad ipſum ingredi permitterent. Sed tanta eſt eorum inſolentia, ut ne quidem venerandos Præſules ſub umbra conſiſtere permittant, neque illos huc, illucve propellentes tantillum loci concedant, ubi pedem figere poſſint.

Redeunt cùm multas horas exſpectaſſent abſque alio reſponſo. Poſt trinam citationem Doctrina Neſtorii expenditur. Legitur Symbolum Nicænum. Legitur Epiſtola Cyrilli ad Neſtorium, quæ extat 1.*part.cap.*8. & definitur, quòd ſit Nicæno Symbolo conſona: Legitur Epiſtola Neſtorii ad Cyrillum, quæ extat *ibidem cap.*9. & judicatur contraria Symbolo Niceno: quare omnes anathema eâ auditâ dixerunt Neſtorio. Poſtea lecta eſt Epiſtola Cæleſtini ad Neſtorium, quæ habetur *cap.*18. & judicata eſt conſona Epiſtolæ Cyrilli. Lecta Epiſtola Synodi Alexandrinæ ad Neſtorium, quæ extat *cap.* 26. audiuntur Epiſcopi per quos Litteræ iſtæ datæ fuerunt iſti Neſtorio, qui referunt quod nec reſponſum illis fecit, nec per eas mutatus eſt in melius, ſed è contra multo pejora doceret ad hunc uſque diem. Auditi ſunt, & Præſules, qui etiam num in errore ſuo perſiſtere Neſtorium teſtificati ſunt. Lectæ ſunt poſtea ſanctorum Patrum, Epiſcoporum, & Martyrum ea de re ſententiæ, quibus conſtare poſſet de traditione. Lecti ſunt, & iſtius Neſtorii Commentarii, in quibus apertè affirmabat, *Neminem ex Doctoribus, qui ante ſe exſtiterant ea populis locutum, quæ ipſe locutus eſt*. Lecta denique eſt Capreoli Carthaginenſis Epiſtola, de qua ſupra, ubi expreſsè ſentit, *Se antiquis fidei dogmatibus ſtare*, quæ etiam fuit vox omnium Epiſcoporum; tandem proceſſum eſt ad condemnationem Neſtorii ab Epiſcopis, lacrimis ſubinde profuſis, quâ propter blaſphemas in Chriſtum Dominum voces Epiſcopali dignitate privatus eſt, & ab univerſo Sacerdotum conſortio, & cętu alienus eſſe defenitus eſt. Habes iſta *Actione* 1.

Quod

Digitized by Google

Quod ut auditum eſt à populo univerſo civitatis, qui à primo mane uſque ad veſperam judicium Synodi expectaverat, Deum cœpit glorificare, & Synodum laudare, quoniam fidei hoſtis concidiſſet, quin, & fauſtis acclamationibus diſcedentes Epiſcopos, ac cum tædis, & facibus ad diverſorium uſque proſecutus eſt. Quos, & Matronæ thuribulà geſtantes antecedebant. Tùm per totam urbem appenſa lumina, in lætitiæ ſignum. Poſtridiè depoſitionis ſententia miſſa eſt ad Neſtorium ab Synodo, quæ, & Conſtantinopolitanum Clerum certiorem de ea fecit. Interim Candidianus comes Neſtorio addictus, antequàm Synodalia acta conficerentur, & ad Imperatorem mitterentur, relationem ad eum ſcripſit mendaciis, & in Synodum calumniis plenam;Idem & Neſtorius cum decem Epiſcopis fecit, de vi, & injuria ab Memnone Epheſino ſibi illata conquereus: maximè quòd Joannis, & Orientalium adventum expectare noluiſſent. Definitionem hanc Concilii approbaverunt Legati Cæleſtini, qui ea facta in Synodum venerunt, poſtquam Epiſtolam Cæleſtini, quam detulerunt juxta Eccleſiæ veterem conſuetudinem primò Latino Sermone, deinde Græco legi curaſſent, quæ unanimiter à Synodo recepta eſt, ut conſtat ex *Actione* 2.

Sed Joannes Antiochenus, qui poſt factam condemnationem, & ante Legatorum adventum acceſſerat ad Synodum, favens Neſtorio, & Candidiano, indignèque ferens damnatum ſe abſente, atque inconſulto Neſtorium, coegit Conciliabulum ex triginta Epiſcopis fautoribus Neſtorii, vel diſcipulis Pelagii, vel rei alicujus criminis, in quo refutare juſſum eſt Theodoreto anathematiſmos Cyrilli, Epiſcopalis honor, & nomen ablata Cyrillo, & Memnoni, quaſi idem cum Appolinari ſentirent, & quicumque Concilio interfuerant, excommunicati. Huic pſeudo-Concilio nomen dant Concilii Epheſini.

Scribunt ad Imperatorem dejectos Cyrillum, & Memnonem, qui falsà ſchiſmaticorum relatione deluſus, ad Epheſinam Synodum per Palladium Magiſtrianum ſcripſit, jubens irrita eſſe, quæ hactenus facta fuerant, ac de integro legitimum judicium inſtitui. Interim Orientales ſchiſmatici cumNeſtorianis, nihil non machinabantur ad opprimendam Catholicam Synodum, & acta ejus obliteranda. Quippe fictis adverſus illam calumniis, ac mendaciis, aures Imperatorum, ac Principum impleverunt: ſtrenuam ad hoc operam navantibus Candidiano,& Irenæo Comitibus, qui vias omnes, ac portus, & navigia in poteſtate habentes,ſedulò id egerunt, ne quid litterarum ab Oecumenica Synodo ad Imperatorem perveniret, quo rem, ut geſta erat certò cognoſceret; cùm interim ſoli Orientalium commentarii, & Epiſtolæ Conſtantinopolim perferrentur.

Patres Concilii acceptâ Imperatoris Epiſtola ad ipſum per eundem Palladium reſcribunt, rei geſtæ ordinem ex veritate narrantes, ac de comitibus Candidiano, & Jrenæo, à quibus multa, & indigna patiebantur, querimoniam formant. Verùm Palladius acceptam Synodi Epiſtolam Imperatori non dedit; quocirca Patres Concilii alias literas commiſerunt mendico homini ad Epiſcopos, & Monachos ſcriptas,quibus veritatem rei exponebant. Iis acceptis litteris Monachi ſtrenuè operam ſuam dederunt, ac præ cæteris Dalmatius Archimandrita, vir ſanctiſſimus, qui annos totos quadraginta, & octo pedem Monaſteriò non extulerat, quamvis de eo ſæpè rogatus ab Imperatore fuiſſet. Verùm ut tunc exiret miſſa de cœlo voce compulſus eſt, & cum aliis Archymandritis, ac plurimis Monachis Imperatorem adiens rem

tem omnem, ut erat aperuit.

Imperator ab utraque parte legatos mitti ad ſe poſtulat. Mittitur pro Orientalibus Irenæus comes, qui Conſtantinopolim profectus Catholicæ Synodi legatos ibi reperit, ac fraudibus, & mendaciis, adeò profecit, ut Imperator circumventus iterum, quod valde mirum ſit, eò duci ſe pateretur, uti ratam juberet trium eſſe depoſitionem, Neſtorii, Cyrilli, & Memnonis, quos ab legitima Synodo damnatos omnes arbitrabatur, de quo ſacram, ut appellare mos erat, ſcripſit ad Epheſinos Patres per Joannem Comitem ſacrarum largitionum: qui cùm Epheſim perveniſſet, tres illos in privatam cuſtodiam dedit, ac litteras Imperatoris illis, quibus Patribus abeundi poteſtas fiebat. Tandem ab utraque parte delecti ſeptem Epiſcopi ad Imperatorem mittuntur, qui veritate compertâ Cyrillum, & Memnonem liberos ſuis Eccleſiis reſtituit, Neſtorium damnat eumque exulare jubet, & alium in ſede Conſtantinopolitana ejus loco ſufficit. Neſtorius Antiochiam reverſus, in Monaſterio ſancti Eupreprii ubi aliquando verſatus fuerat, quatuor annis habitavit; ſed cùm ibi plures ſuis colloquiis, ac litteris corrumperet, Joannis Antiocheni monitu, Theodoſius illum in Oazim relegari juſſit; ubi multis calamitatibus agitatus linguâ eadem quâ ſacrilegas in Dei Matrem voces emiſerat,à vermibus depaſtâ cùm adhuc viveret, paulò poſt, vel ad terram eliſus, quod vult Evagrius lib. 1. cap. 7. ex amentia, ac furore; vel ut habet Theodoretus lib.4. hæreticarum fabularum, abſortus terræ deliteſcentis voragine miſerrimè obiit.

At eò licet tam infœliciter extinctô non omnino ſepulta jacuit illius hæreſis: cùm enim illius libri Eccleſiaſticâ, & Imperiali conſtitutione fuiſſent prohibiti, illius defenſores tres libros emiſerunt, quorum primus erat Theodori Moſpueſteni Neſtorii Magiſtri, quem in varia idiomata tranſtulerunt. Secundus, Theodoreti. Tertius, fuit ille liber, ſeu Epiſtola Ideæ Edeſſenæ civitatis Epiſcopi ad Marim Perſam; de quibus tribus libris, ſeu capitulis in quinta Synodo actum eſt.

EUTICHIANI.

HÆreſis Eutichiana cœpit circa annum Chriſti 448. authore *Eutiche*, qui erat Conſtantinopoli Presbyter, *& Monachorum in celeberrimo Monaſterio*, ut ait Liberatus, *præſidens, & archimandrita*. Pietate eximia clarus, ſed longè clarior ob navatam ſtrenuè operam in hæreſi Neſtoriana, tam creſcente, quàm repullulante poſt condemnationem revincenda, qui cùm infenſiſſimè in Neſtorianos duas in Chriſto perſonas admittentes inveheretur, in alium non minùs exitioſum errorem extremè declinavit,affirmans duas quidem in Chriſto fuiſſe naturas ante unitionem, ſed in unitione humanam à divina abſorptam eſſe, & ſubindè unicam ſubſiſtere. Cujus quidem erroris initium dedit ignorantia magis, quàm affectata malitia, ut teſtatur Leo Magnus in Epiſtola 13. quàm ſcripſit ad Pulcheriam Auguſtam, *Ut error*, ait, *qui ut arbitror, de imperitia magis, quàm de verſutia natus eſt, auferatur, priuſquam ullas ſibi vires de conſenſu imprudentium pertinacia pravitatis acquirat: quia etiam ignorantia in graves nonnumquam incidit lapſus, & plerumque in diaboli ruit foveat incauta ſimplicitas, per quam in ſupradicto ſubrepſiſſe intelligo Spiritum falſitatis*.

Triplex autem fuit Eutichianæ hæreſis capitale dogma. *Primum* quidem, quòd carnem Chriſti ex Virgine negabat eſſe ſumptam. Sic teſtatur Vigilius initio lib.3.contra Eutichem; *Eutichiana*, inquit, *hæreſis in hunc impietatis prolapſa eſt errorem, ut non ſolum Verbi*,

Digitized by Google

bi, & carnis unam credat eſſe naturam: verùm etiam hanc eandem carnem non de ſacro Mariæ Virginis corpore aſſumptam, ſed de cælo dicat, juxta infandum Valentini, & Marcionis errorem, fuiſſe deductam, ita pertinaciter Verbum aſſerens factum, ut per Virginem, ac ſi aqua per fiſtulam tranſiiſſe videatur, non tamen, ut de Virgine aliquid, quod noſtri ſit generis, aſſumpſiſſe videatur. Hoc idem ipſemet Eutyches conteſtatus fuerat in Concilio Conſtantinopolitano, ut refert Flavianus in Epiſt. ad Leonem, quæ eſt in actis Chalcedonenſis Concilii. Theodoretus ſimiliter affirmat lib. 4. hæreticarum fabularum, cap. 13. Eutichem negaſſe aſſumptum eſſe corpus à Deo, *Nihil enim,* inquit, *hominis proprium è Virgine accepiſſe Deum Verbum, ſed ipſum ſine ulla mutatione converſum, & carnem tantum, tranſiiſſe tantummodo per Virginem.*

Secundum Eutychiani erroris caput, fuit quòd ante unitionem naturæ extitiſſent duæ; ut indicat Leo Pontifex Epiſt. 10. ad Flavianum: ubi miratur, quòd *tam abſurda, tamque perverſa ejus profeſſio nulla judicantium increpatione reprehenſa fuerit; & quòd ſermo nimis inſipiens, nimiſque blaſphemus, ita omiſſus, quaſi nihil, quò offenderet eſſet auditum.* Subditque in Epiſt. ad Julianum Coacenſem *ſe ſuſpicari tal: proloquentem hoc habere perſuaſum, quòd anima, quam Salvator aſſumpſit, priùs in cælis ſit commorata, quàm de Maria Virgine naſceretur, eamque ſibi Verbum in utero copularit.* Quibus conſtat Eutychem ſenſiſſe prioritatem illam, quâ Chriſti humanitatem affirmabat extitiſſe antequam aſſumeretur à Verbo, non eſſe duntaxat prioritatem naturæ, ſed temporis; cùm enim, & Deum hominem eſſe factum ex communi Chriſtianorum profeſſione didiciſſet, & unam nihilominus naturam in Chriſto aſſereret; non aliter conciliare iſta, & extricare ſe potuit, quàm ut ex duabus unam factam eſſe naturam diceret: adeoque duas antequàm inter ſe ſociarentur naturas extitiſſe.

Tertium denique, & quidem præcipuum Eutychianæ hæreſis caput fuit, quòd unam tantùm agnoſceret in Chriſto naturam poſt unionem: quod ipſemet profeſſus eſt coram Flaviano, & Patribus Synodi Conſtantinopolitanæ, de qua mox dicemus: rogatus enim utrùm conſubſtantialem, & ex naturis duabus conſtantem poſt incarnationem eſſe ſentiret Dominum noſtrum, qui ex Virgine natus eſt, mentem ſuam ſic aperuit: *Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante unionem: poſt unionem verò unam naturam profiteor.* Idem teſtatur Flavianus Epiſt. ad Leonem, ubi Eutychis dogma referens, ait, *Ante inhumanationem quidem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti duas naturas eſſe, divinitatis, & humanitatis; poſt unitionem verò unam naturam factam.*

Quòd utique erroneum dogma variè explicabant illius Aſſertores, ſicut, & ipſemet Eutyches, (ut hæreticorum moris eſt) nuſquam ſibi conſtans, nam nunc aſſerebat ſuper manentem illam naturam eſſe humanam in quam converſa, & velut abſorpta videretur Divinitas, unde Theodoretus refert, quod Eutyches aſſereret *Deum ſine converſione converſum, & carnem eſſe factum:* unde docebat *clavis ſuffixam, & cruci affixam fuiſſe incircumſcriptam, indeterminatam, & incomprehenſam Unigeniti Divinitatem,* ut pote, quæ in humanam naturam deſierat. At ipſemet Theodoretus dialogò ſecundò Eranitem, ſeu Patronum Eutychiani erroris, qui cum Orthodoxo diſputat, ita pronuntiantem introducit, ut Divinitate ſolà manente humanam dicat abſorptam eſſe naturam: nam Catholico ſciſcitanti quomodo poſt unitionem unicam naturam agnoſceret, utrum ex ambabus unam eſſe conflatam; an alterâ manen-

Digitized by Google

te, extinctam putaret alteram? Reſpondet Eranites, *Ego Divinitatem ajo manſiſſe; ab hac verò abſorptam eſſe humanitatem.* In quo potiſſimùm dogmate Eutyches, maximè Apollinari, ac Valentino conſentiebat, qui unam dicebat Chriſti eſſe naturam.

Hic Eutychianus error hac ratione in publicum traductus eſt, & damnatus anno 448. Cùm eſſet Conſtantinopoli collecta Synodus Epiſcoporum 40. ad diſceptandam controverſiam inter Florentium Sardium Epiſcopum, Lydiæ Metropolitanum, & duos ejuſdem Provinciæ Epiſcopos Joannem, & Coſſinium. Hàc lite deciſà cùm inter Judices ſederet Euſebius Dorylei Epiſcopus Eutychi familiaris, & amiciſſimus, qui ipſum privatis colloquiis erroris arguerat, & ne talia loqueretur ſæpius monuerat, libellum ſupplicem detulit Synodo, quò continebatur Eutychianus error poſtulans acceſiri Eutychem ad cauſam dicendam; at ille tertiò vocatus cùm ſemel, & iterum reſpondiſſet delegatis à Synodo, *Sibi fas non eſſe è ſeptis Monaſterii egredi, in quo tanquam in ſepulchro vivus jacebat*, tandem tertiò citatus, valetudinem excuſans tempus ſibi prorogari petiit ad ſeptimum uſque diem: quò impetratò, tandem venit, non tanquam ad Concilium, ſed tanquam ad bellum; ſtipatus videlicet, non ſolùm ingenti Monachorum, ſed etiam numeroſà militum coronà, ſibi commodatà à Florentino Patricio favore Chryſaphii Eunuchi, quem è baptiſmo ſuſceperat. Ibi ab Epiſcopis, & ab ipſo Florentio interrogatus, hæreticum ſuum dogma coram omnibus profeſſus, nec adduci potuit, ut illud ejuraret: itaque de Concilii ſententia damnatur, ac Sacerdotali dignitate, & omni præfecturà Monaſterii ſpoliatur, ab omni communione Eccleſiaſtica ſubmovetur, ut videre eſt actione primà Concilii Chalcedonenſis.

Verùm ejuſdem Chryſaphii auxilio fretus, nil non molitur adverſus Flavianum illius Synodi principem, conqueritur maximè de eo, ac de cœteris Synodi Patribus apud Leonem ſummum Pontificem; ad eum pariter ſcripſit Flavianus, & acta Synodalia tranſmiſit; quibus acceptis Eutychis damnationem ratam habuit Leo, & inter alias celeberrimam illam Epiſtolam ſcripſit ad Flavianum, quà Incarnationis dominicæ dogma Catholicum uberrimè, eruditiſſimèque declaravit.

Interim Chryſaphius nihil non in Eutychis gratiam, & ad Flavianum opprimendū moliebatur apud Theodoſium, fictis criminationibus, & calumniis in ſuſpicionem Flavianum vocare nitens; quò illum ab Epiſcopali ſede dejiceret, quocirca Imperator jubet congregari Synodum generalem Epheſi anno 449. cui jubet præeſſe Dioſcorum Alexandrinum, & adeſſe Juvenalem Hieroſolymitanum, Domnum Antiochenum, Flavianum Conſtantinopolitanum, rogans pariter Leonem Pontificem Romanum, ut Synodo adeſſe dignaretur, quod cùm præſtare non poſſet, Legatos miſit Julianum, Velgibum Epiſcopum Puteolanum, Renatum Presbyterum, & Hylarium Diaconum cum litteris ipſius Leonis; altera ad Savianum, altera ad Synodum, continentibus rectam, ac Catholicam fidem. Barſumam quoque Syrum Archimandritam, at veriùs dicam immanem ſicarium Concilio adeſſe voluit Imperator, qui ageret pro Eutyche contra Epiſcopos, qui illum damnaverant, quos pariter adeſſe voluit Concilio non ut judices, ſed ut actores.

Cogitur itaque Concilium, petuntque Legati Romani Pontificis, ut illius Epiſtolæ juxta veterem Eccleſiæ conſuetudinem primùm legantur, Obſtat Dioſcorus procurante Eutyche, qui ante omnia examinari faciunt acta Conſtantinopolitana, quocirca Legati recedunt à Concilio tum ob litteras non le-

lectas, tum etiam ob non delatum ipſis primum locum. Deinde Dioſcorus lectis ConſtantinopolitanæSynodi actis, mox decretum Epheſinæ primæ Synodi contra Neſtorium legi voluit, quo prohibitum erat ne quis præter ea,quæ ibi conſtituta erant de fide amplius quæreret, aut retractaret, alioquin ſi Epiſcopus, aut Clericus eſſet, deponeretur; poſt hæc Dioſcorus contra Flavianum, & Euſebium Dorilei Epiſcopum tanquam Decreti illius violatores; quòd novi aliquid de fide conſtituiſſent, depoſitionis ſententiam tulit, & Eutychem in integrum reſtituit,ſuæ ſententiæ ſubſcribere cogens cœteros Epiſcopos per vim intentatam, à trecentis Monachis,& plurimis militibus, qui armata manu auditâ Dioſcori ſententiâ in Synodum irrumpunt, extorquent judicia Epiſcoporum adverſus Flavianum, illoſque adigunt,ut ſuſcribant in albis membranis, in quibus quidquid voluerint poſteà adjicerent, ut teſtatum eſt *actione prima* Concilii Chalcedonenſis. Reclamant Legati ſummi Pontificis, ſed & ipſi ſalutem ſuam in fuga ponere coguntur, Flavianus Romanum Pontificem appellat; at illico conjicitur in vincula à Dioſcoro, calcibus appetitur, ut refert Evagrius lib.2. cap. 2. plurimis plagis audiens etiam, & injuriis à militibus laceſſitur, ait Liberatus; &, ut acta Chalcedonenſis Synodi referunt, occiditur à Barſuma cum ſuis Monachis vociferante, *Occide, Occide*.

Interim gemit Leo Pontifex, qui coactâ Romæ Synodò reſcindit quidquid Epheſi geſtum fuerat, Tandem Theodoſius Imperator acceptis à Leone ſummo Pontifice Epiſtolis, damnatam, ac proſcriptam audiens Eutychianam hæreſim, & flagitioſa acta Synodi Epheſinæ, quæ poſtmodum dicta eſt *Latrocinium Epheſinum*, rei veritate compertâ, in eos à quibus circumventus erat animadvertit: Chryſaphium malorum omnium authorem relegavit, ac paulò poſt moritur: cui ſuccedens Marcianus Pulcheriam Auguſtam uxorem duxit; qui Leonis Pontificis hortatu animadvertit primùm in Clericos, & Monachos, qui relictò verô orthodoxæ Religionis cultu, Apollinaris, vel Eutychetis hæreſim, & dogmata abominanda ſequuti fuiſſent. Deinde Synodum generalem cogere decrevit.

Cogitur itaque Concilium generale anno 451. Chalcedonenſe ex 630. Epiſcopis; præſunt Legati Leonis, videlicet Paſchaſinus,& Aſculanus Epiſcopi, necnon Baſilius, & Bonifacius Presbyteri. Intereſt etiam Dioſcorus, ac lectis quæ in Conſtantinopolitana Synodo, & pſeudo-Epheſina ab Eutychete, & Dioſcoro acta fuerant, diſcedere jubetur; àc poſtmodum omnibus ritè ponderatis, Epiſcopali honore, omnibuſque Sacerdotum functionibus à Synodo privatur. Poſt hæc plurimi ex Epiſcopis, qui Epheſi ſederant, veniam petunt, crimenque fatentur: leguntur Epiſtolæ Leonis ad Flavianum, cui in hunc modum acclamàrunt Patres, Petrus in Leone loquutus eſt. Euſebius Dorilei Epiſcopus verè Catholicus pronuntiatur: Flavianus martyr declaratur, qui pro fidei Orthodoxæ defenſione occubuit, & actione undecimâ legitur hæc vox, Flavianus poſt mortem vivit martyr; pro nobis oret.

Intereà Chryſaphius *Pulcheriæ* nutu, ut ait Marcellinus,interemptus eſt, & Eutyches juſſu Marciani in Exilium mittitur; quid autem deinceps de eo factum ſit, quemve in locum deportatus ſit, & quem vitæ exitum habuerit, altum ſilentium eſt apud authores: ſic fœlicem exitum habuit celeberrima illa Synodus, in qua Epheſinę latrocinalis acta reſciſa ſunt, & certa, rataque fidei forma conſcripta.

Verùm diabolus, qui ſemper ſuperſeminat zizania, maximis hæretico-

D 2 rum

Digitized by Google

rum conatibus Synodum Chalcedonenſem impugnavit. Scribit enim Eulogius Alexandrinus Patriarcha poſt Marciani obitum, cùm ei ſucceſſiſſet Leo, Ægyptios à Synodo reverſos per totum orbem maximos excitaſſe tumultus; ubique diſſeminantes Cyrillum in illa Synodo damnatum, & Neſtorium pro Catholico receptum fuiſſe. Inde plurimi eruperunt illius Chalcedonenſis Synodi detrectatores, maximè vero Alexandriæ, qui Acephali dicti ſunt; quod à Petro Mogo Patriarcha ſuo, & ipſo Eutychiano ſecedentes, ſeorſim, & ſine ſuo capite communicarent: neque enim ille manifeſtè impugnabat Chalcedonenſe Concilium, ſed tantùm latenter ejuſdem authoritatem elevare nitebatur. Severini tamen poſteà dicti ſunt à Severo Eutychiano Monacho, deinde Antiocheno Epiſcopo conſtituto. Ac denique in plura alia capita pullulantes, nunc Gajanitæ à Gajano, Theodoſiani à Theodoſio, Jacobitæ à Jacobo nuncupati ſunt. Conquerebantur omnes, quòd Concilium Chalcedonenſe conventus fuit Neſtorianorum: ſic enim familiare eſt hæreticis Catholicos hæreſis ex adverſo veritati Catholicæ oppoſitæ accuſare.

Errores circa filiationem Chriſti.

Commune eſt Eccleſiæ Catholicæ dogma, Chriſtum Dominum, etiam ut hominem, Filium Dei eſſe naturalem; nihilominus duo Epiſcopi Felix Urgelitanus, & Elipandus Toletanus regnante in Galliis Carolo Magno; Romæ verò ſedente Adriano I. circa annum Domini 790. Neſtorii extinctam, & compreſſam hæreſim ex parte reſtaurantes, Chriſtum Deum, hominemque confeſſi, totidem quot naturæ ſunt in eo, filios ineſſe docuerunt; alterum *naturalem*, qui eſt Deus, & Verbum: alterum *adoptivum*, qui eſt homo; de quibus ita ſcribit Eginhardus

„ in Annalibus. Orgellis (hanc Ur-
„ gellam alii nominant) eſt civitas in
„ Pyrenæi montis jugo ſita: cujus Epi-
„ ſcopus nomine Felix, natione Hi-
„ ſpanus, ab Elipando Toleti Epiſcopo
„ per litteras conſultus, quid de hu-
„ manitate Salvatoris Dei, & Domini
„ noſtri Jeſu Chriſti ſentire deberet:
„ utrùm ſecundùm quòd homo eſt,
„ proprius an adoptivus Dei Filius
„ credendus eſſet, ac dicendus: valdè
„ incautè, atque inconſideratè, & con-
„ tra antiquam Catholicæ Eccleſię do-
„ ctrinam, adoptivum non ſolùm pro-
„ nuntiavit, ſed etiam ſcriptis ad me-
„ moratum Epiſcopum libris pertina-
„ ciſſimè pravitatem opinionis ſuę de-
„ fendere curavit. Hujus rei cauſà
„ ductus ad Palatium Regis, qui tunc
„ apud Reginum (*Ratisbona*) Bajoa-
„ liæ civitatem, in qua, & hiemaverat,
„ reſidebat; ubi congregato Epiſcopo-
„ rum Concilio auditus eſt, & erraſſe
„ convictus, ad præſentiam Adriani
„ Pontificis Romam miſſus; ubi etiam
„ coram ipſo hæreſim confeſſus eſt,
„ atque abdicavit; quo facto ad civi-
„ tatem ſuam reverſus eſt.

Verùm biennio poſt, cùm Elipandus eandem erroris pravitatem jam in plurimis Conciliis damnatam, maximè verò *Foro-Julienſi*, & *Ratisbonenſi*, tueri, ac propagarè pergeret: ac Felicem ad illius reſumendum patrocinium impuliſſet: quin etiam ad Carolum Regem pro ea ſcripſiſſet Epiſtolam; hic ex omnibus ſuæ ditionis Provinciis Epiſcopos, & eruditionis famà celebres viros Francofurtum ad Synodum accivit, qui invicem convenientes lectâ Elipandi epiſtolà, necnon Adriani Papæ ad Hiſpaniarum Epiſcopos, & libro ſacro-ſyllabo Paulini Aquilienſis contra Felicis, & Elipandi hæreſim, unanimi omnium conſenſu in illo Concilio hęc hæreſis damnata fuit, ac proſcripta. Inſuper Carolus Rex luculentam ad Hi-

Digitized by Google

Hiſpanos contra eandem hereſim epiſtolam ſcripſit, quam cum Adriani, & totius Synodi epiſtolis, ac Paulini libro ad eos direxit.

Hæc ſunt præcipua hæreſum capita Chriſti Domini Incarnationem impugnantia: cætera enim, quæ in Chriſtum pugnant, vel in ejus divinitatem, aut meritum, aut cultum potiùs, quàm in Incarnationis Myſterium militare videntur. Si quæ verò ſuperſint ab illis antiquioribus hæreſibus repullulantes, ut reverà plures eſſe non diffiteor, maximè hiſce poſterioribus temporibus, in quæ non ſolùm ſæculorum fines deveniſſe, ſed & errorum fœces effluxiſſe videntur, in ſequentium Diſputationum, ac Quæſtionum enucleatione ſparſim commemorabimus. Quocirca ampliori hereſum relatione prætermiſsà, jam auſpicandus eſt Theologiæ Tractatus.

DISPUTATIO PRIMA.

De Exiſtentia, Natura, & Cauſis Incarnationis.

PRÆCLARE' quidem monuit S. Maximus martyr in diſputat. contra Pyrrhum, quòd *dicere aliquid, nec ejus quod dicitur varias ſignificationes diſcernere, nihil aliud ſit, quàm confundere*: cùm enim nomina ſint rerum latentium indicia, & naturis earum proprietatibuſque ſignificandis accommodata; ubi varias ſignificationes præ ſe ferunt, aut ipſæ res variis nominibus efferuntur, conſultò quidem, ac peritè auſpicantur Tractatores ab earundem rerum, quas explicandas ſuſcipiunt, nominum declaratione, & delineatione.

Meritò igitur abditiſſimi hujuſce Myſterii, qualemcumq; explicationem auſpicamur ab illis nominibus, quibus veteres ſapientiſſimique Patres, ac Doctores Myſterium hoc explicandum, ac celebrandum ſuſceperunt.

Porrò varia ſunt, tùm à Scriptura, tùm à ſanctis Patribus uſurpata vocabula ad iſtud Myſterium ſignificandum. Dicitur θεοφανία, ideſt Dei, vel *divina apparitio*; quippe Deus per Incarnationem nobis ſe videndum in humanitate exhibuit, ac contubernalem, juxta illud Baruch 30. *Poſt hoc in terris viſus eſt, & cùm hominibus converſatus eſt*. Viſus, inquàm, tùm quia per miracula facta mediante humanitate ſe Deum probavit, tùm quia, ait S. Paulus, *in Chriſto inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*; tùm denique quia per communicationem idiomatum, fundatam in unione hypoſtatica, verè, & propriè Deus dici poteſt videri, quia videtur homo, qui reverà Deus eſt.

Dicitur etiam interdùm *deſcenſus*. Sic Iſaiæ 64. *Utinam diſrumperes cælos, & deſcenderes*. Joann. 3. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo*: non quòd Divinitas deſcenderit, quippe cœlum, & terram implet, ſed quia Deus, qui in cœlo maximè ſuam gloriam, ac majeſtatem beatiſſimis mentibus manifeſtat, per Incarnationem cœpit eam hominibus revelare.

Appellatur etiam *Miſſio*, quippè ait Apoſtolus ad Gal. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere*: hinc Chriſtus Joan. 6. *Sicut miſit me vivens Pater*.

Nominatur etiam *adventus*. Sic Aggæi 2. *Et veniet deſideratus cunctis Gentibus*: & Malachiæ 3. *Quis poterit cogitare diem adventùs ejus?* Similia habent ſancti Patres: nam S. Athanaſius orat. 3. diſpenſationem Verbi ſecundùm hominem vocat; S. Ambroſius libel-

bello de Paſchate, cap.4. humanæ carnis ad Deum attemperationem : S.Damaſcenus lib.4.cap.2. *ſalutarem œconomiam*, quæ appellatio cœteris Patribus Græcis eſt uſatiſſima. Hilarius Proſâ, in Pſalmum, *corporationem*, ſeu incorporationem nominat. Epiphanius hæreſi 30. carnalem *inhumanationem*. Frequentiùs tamen tùm à Patribus, tùm à Theologis uſurpatum eſt *Incarnationis* nomen ad ſignificandam illam ineffabilem Divinitatis, & humanitatis in una perſona unionem. A Patribus, inquam, frequentatum eſt, nam Irenæus libro 3.cap.21. à Theodoreto laudatus in Dialogo primo, illud uſurpat : quod & fecerunt Leo Magnus, Sermone 2. dè Nativitate. Auguſt. lib.10. de civit. Dei, cap. 29. Hieronymus ſuper primum caput Marci, imò & ab ipſo Concilio Nicæno in Symbolo, Filius Dei dicitur *Incarnatus de Spiritu ſancto ex Maria Virgine*. Quantùm ad Theologos ſpectat nullus penè eorum eſt cui hoc vocabulum non ſit familiare.

Nec quidem incongruè : licèt enim humanitas ex carne componatur, & ſpiritu, maturè tamen nomine *carnis*, aſſumptio humanitatis à Verbo declaratur. Fundamentum enim hujus vocis colligitur ex Joann. 1. *Verbum caro factum eſt*, nam inquit S.Aug. lib.13.de Trinit. cap. 19. *cum lego* VERBUM CARO FACTUM EST, ET HABITAVIT IN NOBIS, *in* VERBO *intelligo verum Dei Filium, in* CARNE *agnoſco verum hominis Filium, & utrumque ſimul in una perſona Deihominis ineffabilis gratiæ largitate conjunctum*. Nec inſolitum eſt in Scriptura nomine carnis per figuram Synecdochen, totum hominem ſignificari. Sic Geneſis 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam*, Pſalm. 77. *Recordatus eſt, quia caro ſunt*, Luc. 3. *Videbit omnis caro ſalutare Dei*, Et ad Roman.3. *Non juſtificabitur omnis caro ex operibus legis* : in quibus, & ſimilibus textibus, evidens eſt totum hominem ſignificari: ſic & interdum idem declaratur animæ vocabulo, ut videre eſt, maximè, Geneſis cap.46.

Congruentiùs autem, ac maturiùs à *carne*, quàm ab *anima* Myſterium iſtud nomen accepit, tùm ut Incarnationis veritas contra Manichæos, & alios hujuſmodi hæreticos negantes Verbum Divinum veram carnem aſſumpſiſſe, clariùs appareret; tùm ad ſignificandam nimiam illam divini in nos amoris perfuſionem, quâ Divina majeſtas adèò depreſſa eſt, ut tam vilem, & abjectam carnis naturam, ad ſalutem noſtram operandam ſuum in conſortium aſſumere non fuerit dedignata : quocirca ſignanter, ait S. Paulus ad Timoth.3. *Magnum eſt pietatis Sacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne*; tùm denique, ut inde luculentiùs appareret, non ſolùm naturam humanam à Verbo Divino aſſumptam eſſe; ſed & omnes illius humanitatis infirmitates, & appendices, quæ voce *carnis*, plerumque deſignantur, unde Apoſtolus ad Hebræos 5. de Chriſto Domino loquens ait: *Qui in diebus carnis ſuæ preces, & ſupplicationes offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*. Ut autem præſentem diſputationem ab hujus Myſterii quæſtionibus preludiariis ordiamur, ac congruenti methodo deſtribuamus, eam tres in Articulos, & eorum quemlibet totidem in Sectiones partiemur : quorum *Primus* erit de poſſibilitate, convenientia, & complemento Incarnationis. *Secundus*, de illius eſſentia, deque terminis unionis naturæ Divinæ cum humana. *Tertius* denique ejuſdem cauſas, Phyſicam, Moralem, & Finalem explicabit.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS PRIMUS.

De poſſibilitate, convenientia, & complemento, ſeu peractione Myſterii Incarnationis.

CUM ad hoc maximè apparuerit Filius Dei, ut diſſolveret opera diaboli, & Princeps mundi ejiceretur foras; inde eſt, quod dæmones omnem moverint lapidem, ut qui divinæ illius apparitionis non potuerant præpedire complementum; ſaltem illius fidem, ac notitiam ab hominum cordibus elevarent. Illorum namque inſtigatione ab hoſtium triplici cuneo in hujus Myſterii aſſertionem depugnatum eſt; Philoſophi enim Gentiles illud, ut ridiculam, ac inanem fabulam apertis contradictionibus pugnantem, ac ſubinde, ut commentum factu impoſſibile cenſuerunt: Judæi Meſſiam expectantes, illius adventum adhuc in dies præſtolantur: Hæretici verò plurimi, ut ſuprà obſervatum eſt, ſacram hanc, ac mirabilem hominis cum Deo conjunctionem, ut Divinæ illius ſapientiæ, ac majeſtati minùs congruentem reſpuerunt. Quocirca, ut plena ſit, & inconcuſſa tanti Myſterii veritas, ac fides, operæ prætium duxi tres illos infeſtiſſimos ipſius hoſtes tribus in ſequentibus Sectionibus adoriri, quarum *Prima* aperiet Incarnationis poſſibilitatem contra Gentiles Philoſophos: *Secunda* ejuſdem contra Hæreticos egregiam, ſapientemque inſtitutionem, & œconomiam declarabit: *Tertia* denique ejuſdem complementum, & peractionem contra Judæos evincet.

SECTIO PRIMA.

De poſſibilitate Incarnationis.

QUONIAM Theologia eſt illa myſtica *Turris David, ex qua mille Clipei pendent, omnis armatura fortium*, Cantic. 4. debetque vir Theologus comparare ſe ad omnes prorſus eventus, congreſſus, & diſputationes, prout varia quotidie occurrunt hominum ingenia, idque monente Apoſtolorum Principe. *Parati*, inquit, *ſimus ſatisfacere omni poſcenti rationem, de ea, quæ in nobis eſt ſpe, & fide.* Hinc eſt, quòd maturo conſilio Theologiæ Principes ſuas de Divina Verbi Incarnatione diſputationes ordiantur ab illius poſſibilitate, & non repugnantia; quatenus dum ſeſe offeret occaſio cum Gentilibus Philoſophis de Religione Chriſtiana congrediendi, inſtructi ſint, & parati, nedum ad refellenda omnia, quæ adverſus hoc ineffabile Myſterium humana mens fingere poſſet, & objicere: ſed inſuper momenta ex proprio promptuario ipſi ſubjiciant, quibus illud eſſe poſſibile, ac Deo congruum, nobiſque ſummè neceſſarium ſuadere valeant. In quo certè ſubtilis Doctor ordine convenientiori, quàm S. Thomas videtur egiſſe: Hic enim primùm de convenientia diſputat, ille verò à poſſibilitate quæſtiones auſpicatur; priùs autem ſtatuendum eſt rem aliquam eſſe poſſibilem, quàm convenientem, quippe ex poſſibilitate rei congruitas; non viciſſim ex congruitate poſſibilitas eſt judicanda.

Cùm autem tria maximè circa præſentem difficultatem occurrere poſſint dubia, *Primum*, an illa unio divinæ naturæ cum humana in unitate perſonæ ſit poſſibilis factu. *Secundum*, an illa poſſibilitas ſit cognoſcibilis, ac demonſtrabilis aliqua naturali ratione. *Tertium*, quænam ſint momenta quæve rationes, quibus illa poſſibilitas poſſit ſuaderi. Hinc tres illas difficultates totidem quæſtionibus in præſenti Sectione reſolvemus.

QUÆ-

Quaestio Prima.

An Unio divinæ naturæ cum humana in unitate perſonæ ſit poſſibilis?

NOtandum primò ex ſubtili Doctore in 1. d.2. qu.7. num.10. poſſibile duplex diſtingui: Logicum, ſcilicet, & Phyſicum. *Poſſibile Logicum*, inquit, *eſt modus compoſitionis formatæ ab intellectu; cujus termini non includunt contradictionem, & ita hoc modo poſſibilis eſt hæc propoſitio, Deum poſſe produci, & Deum eſſe Deum*: Poſſibile verò reale, ſeu Phyſicum eſt, *quod accipitur ab aliqua potentia in re, ſicut à potentia inhærente alicui, vel terminata ad illud ſicut ad terminum.* Hoc eſt, illud dicitur poſſibile Phyſicum, quod poteſt eſſe terminus realis alicujus potentiæ productivæ, qualiter ante creationem mundus erat poſſibilis, & innumeræ dicuntur adhuc creaturæ poſſibiles, quas Deus ex infinita ſua potentia producere poſſet, nec tamen pro ſuo ſapienti conſilio producet unquam. De utraque poſſibilitate hic futurus eſt ſermo: quippe determinandum ſuſcipimus, an propoſitio illa, Deus eſt homo, contradictionem aliquam implicet, anve unio Divinitatis cum humanitate ſupremam Dei potentiam non excedat, nec fugiat.

Notandum ſecundò, certum eſſe quòd non detur medium inter hæc duo, *eſſe poſſibile*, & *eſſe impoſſibile*; non enim datur aliquod medium inter implicare contradictionem, quod eſt impoſſibile; & non implicare contradictionem, quod eſt poſſibile; medium tamen admittitur inter hæc duo; *demonſtrare, quòd aliquid ſit poſſibile*, & *demonſtrare quòd aliquid ſit impoſſibile*, multa namque ſunt poſſibilia, de quibus tamen nullum datur medium poſitivum naturale per quod demonſtretur poſſibilitas illorum; hæc autem, quia poſſibilia ſunt, non poſſunt demonſtrativè probari eſſe impoſſibilia, nam verum vero non opponitur, ſed ſoli falſo: quare ſi verum ſit, quod aliquid ſit poſſibile, falſum eſt, quòd ſit impoſſibile, argumentatio autem, quæ falſum concludit, nullatenus poteſt eſſe demonſtrativa.

Notandum tertiò, Deum incarnari, non eſſe Deum in carnem tranſmutari, ſed Deum manentem Deum, fieri hominem in unitate ſuppoſiti; ita ut perſona Divina non ſolùm terminet, ac ſuppoſitet naturam Divinam, ſed etiam humanam; quare ſicut Petrus dicitur homo, quia ejus perſona ſuſtentat, & perſonat naturam humanam; ſic Deus dicitur homo, quia Divina perſona Verbi ſuſtentat, ac terminat naturam humanam. Ex ea autem terminatione ſequitur in Deo denominatio intrinſeca, quâ dicitur intrinſecè unitus homini: ad hanc enim denominationem ſufficit, quod natura humana ſubſtantialiter, & intimè uniatur divinæ perſonæ. Non tamen eâ ratione eſt denominatio intrinſeca, quaſi natura humana informet Deum, qui dicitur homo: hinc illa denominatio, Deus eſt homo, accedit aliquo modo ad denominationem extrinſecam, & ab ea etiam recedit. Accedit quidem, quia natura humana non informat Deum, qui dicitur homo, cùm tamen aliæ denominationes intrinſecæ deſumantur à forma informante. Recedit verò, quia aliæ denominationes extrinſecæ, ſunt vel à formis accidentaliter unitis, vel à terminis extra ſubjectum denominatum exiſtentibus: hæc verò denominatio ſumitur à natura humana perſonaliter, & ſubſtantialiter unita Verbo, quod ejus perſonalem dependentiâ terminat.

His ita, præmiſſis duo maximè hac in quæſtione ſunt determinanda. *Primum* quidem, an illa unio perſonalis divinæ naturæ cùm humana ſit poſſibilis. *Secundum*, an ſolvi poſſint omnes rationes, quæ illam poſſibilitatem videntur impugnare.

Con-

Digitized by Google

Concluſio Prima.

Poſſibile fuit Naturam humanam uniri Verbo divino in unitate ſuppoſiti. Probatur primò. Ab actu ad poſſe legitima eſt conſecutio: ſed illa unio de facto eſt peracta; igitur eſt factu poſſibilis. Major conſtat, quod enim reverà eſt, non habet repugnantiam ad exiſtendum. Minor eſt de fide, conſtatque illis omnibus momentis, quibus Sectione tertiâ ſequenti probabimus adverſus Judæos Meſſiam veniſſe, ac peractum eſſe Incarnationis Myſterium.

Probat ſecundò Doctor in *3. diſt. 1. quæſt. 1. num. 4.* Illud eſt poſſibile, quod nullam repugnantiam præ ſe fert: ſed nullatenus repugnat naturam uniri Verbo in unitate ſuppoſiti: ergo poteſt id fieri. Probat minorem: Si quæ eſſet repugnantia, peteretur vel ex parte Verbi aſſumentis, vel ex parte naturæ aſſumptæ: ſed ex neutro capite repugnantia deduci poteſt. *Non quidem ex parte Verbi aſſumentis*: id enim repugnaret, vel quia perſona divina eſt, vel quia peculiaris eſt perſona Verbi. Non primum, quia, inquit Doctor, terminare dependentiam naturæ humanæ, non infert aliquid repugnans perſonæ divinæ; quippe cùm non importet compoſitionem, ad quam requiritur actus, & potentia; ſiquidem perſona divina non eſt actus informans, ſed dumtaxat terminus humanæ naturæ dependentiam terminans. Nec pariter infert potentialitatem aliquam, aut limitationem, aut dependentiam, quia ad illam terminationem, ſeu unionem non requiritur aliud per ſe, quàm quod terminans ſit independens ab eo quod terminat; Verbum autem independens eſt à natura humana, quam terminat, ſicut Deus licèt terminet dependentiam creaturarum ab ipſo, non cenſetur ab eis ullatenus pendere.

Non etiam repugnat, quia peculiaris eſt perſona Verbi, quia ſi ex hoc capite aliqua repugnantia exurgeret; maximè quia non poſſet dari unio ad unam perſonam, quin neceſſariò daretur ad reliquas, alia namque ratio aſſignari non poteſt: ſed ita non eſt, licèt enim quod convenit naturæ divinæ, etiam ſingulis tribus perſonis indiviſim commune ſit; non tamen, quod convenit uni perſonalitati, omnibus debet eſſe commune: nam paternitati convenit conſtituere Patrem; idipſum autem non convenit filiationi, neque ſpirationi paſſivæ: Poteſt igitur uni ex divinis perſonis convenire ratio terminandi hypoſtaticè naturam humanam, abſque que eo, quòd aliis idipſum conveniat. Ratio autem, inquit Doctor, quare quælibet perſona divina poteſt terminare dependentiam naturæ alienæ eſt, quia quælibet perſonalitas divina eſt in ſe, & ex ſe formaliter independens: quodlibet autem independens in aliquo genere, poteſt terminare aliud, quod in tali genere dependentiam habet: igitur perſona divina in ſe, & ex ſe independens, poteſt ſufficienter terminare talem dependetiam naturæ creatæ.

Denique non repugnat illa unio hypoſtatica *ex parte naturæ aſſumptæ*: ſi enim repugnaret, maximè quia ſingularitas perſonæ alicujus non poſſet ab eiuſdem perſonalitate ſeparari, ac ſubindè cùm non poſſit ulla natura aſſumi niſi exiſtens, & conſequenter, niſi ſingularis, quia exiſtentia ſingularium eſt: idcirco nec aſſumi poſſet, niſi perſonata, quod cùm repugnet, etiam repugnaret naturam ſingularem aſſumi: ſed hæc ratio nulla eſt, ſufficienter enim probatum eſt in Metaphyſicâ, perſonalitatem à ſingularitate realiter eſſe diſtinctam, & ſeparabilem, nec repugnare, ut ſubſtantia aliqua ſit ſingularis, & tamen ulteriùs communicabilis; igitur Deus poterit ſibi naturam ſingularem unire ſeclusâ ejus perſonalitate, & conſequenter ex nullo capite

repugnat illa divinitatis cum humanitate unio in unitate perſonæ.

CONCLUSIO SECUNDA.

NUllà ratione naturali demonſtrari poteſt divinæ Incarnationis impoſſibilitas.

Probatur. Verum vero non poteſt eſſe contrarium: ſed verum eſt Incarnationem eſſe poſſibilem, ut liquet ex præcedenti concluſione: ergo nulla ratio naturalis, quæ veritatem aliquam præ ſe ferat, poteſt illius impoſſibilitatem ſuadere. *Deinde*, ſi quę ratio hanc impoſſibilitatem evincere poſſet, peteretur vel ex parte Dei non valentis naturam humanam aſſumere in unitate perſonæ, vel ex parte ipſiuſmet naturæ, quæ taliter non eſſet aſſumptibilis: ſed ex neutro capite repugnat, ut ſuprà probatum eſt, & conſtabit amplius ex ſolutione omnium rationum mox objiciendarum: igitur, &c.

Objicies primò. Actus purus non eſt unibilis cum ullo alio, ſed quælibet perſona divina eſt actus purus: ergo non eſt unibilis cum naturâ extraneâ. Minor conſtat. Major pariter. Si enim actus uniretur, jam non eſſet actus purus, quia diceret potentialitatem ad aliud cum quo uniretur: ergo, &c.

Diſtinguit majorem Doctor *num.16.* Actus purus non eſt unibilis cum altero per modum partis componentis, ita ut cum alio, cui unitur, faciat unum per ſe, quod conſtet partibus ſe habentibus, ut materia, & forma, concedit: non eſt unibilis per modum termini infiniti ſupplentis vices alicujus termini creati, negat, & conceſſa minore, negat conſequentiam.

Inſtabis. Perſona divina non poteſt uniri humanitati, niſi cum ipſa conſtituat aliquod unum per ſe: ſed unum per ſe non conſtituitur ex pluribus, niſi unum eorum habeat rationem actus, aliud verò rationem potentiæ: igitur ſi Verbum divinum uniatur humanitati, neceſſum eſt, quòd habeat rationem partis componentis.

Diſtinguo minorem. Unum per ſe, quod fit per compoſitionem, & informationem, fieri nequit, niſi ex partibus, quarum una ſit actus, alia potentia, concedo: quod fit per terminationem dependentiæ unius ad alterum, nego; Verbum autem divinum unitur humanitati, ut conſtituat unum per ſe Chriſtum, non quidem per modum compoſitionis formalis, ſed dumtaxat per modum perſonæ divinæ terminantis, ac ſupplentis vices perſonæ creatæ.

Urgebis. Illa unio, quæ fieret per modum termini, ſuppleret vices perſonalitatis humanæ, ergò veram, & realem compoſitionem efficeret. Probatur conſequentia. Quidquid ſupplet vicem perſonalitatis, idem præſtare debet, quod ipſa perſonalitas: ſed perſonalitas humana veram efficit compoſitionem cum natura individuali; eſt enim actus informans, & perficiens ipſam naturam: ergo ſi perſona divina ſuppleat vicem perſonalitatis humanæ, debet efficere compoſitionem cum ipſa natura aſſumpta.

Nego conſequentiam; & ad ejus probationem, Reſpondeo primò, diſtinguendo majorem: Id quod ſupplet vicem perſonalitatis debet idem prçſtare, quod ipſa perſonalitas: quatenus eſt terminus ultimus efficiens, ne natura ulteriorem habeat communicationem, concedo: quatenus eſt actus ipſam naturam afficiens, & perficiens per modum formæ, nego. Primum eſt de ratione formali, & ſpeciali perſonalitatis, quatenus præcisè perſonalitas eſt; non ita ſecundum, quia ratio afficiendi, & perficiendi communis eſt perſonalitati cum cæteris modis, & formis tàm accidentalibus, quàm ſubſtantialibus, ſi, ut volunt aliqui, perſonalitas ipſa creata ſit modus, vel forma poſitiva.

Reſpondeo ſecundò negando minorem; nam ut fusè probavimus in noſtra Metaphyſica, probabilius eſt ex mente Doctoris ſubtilis, quòd ratio formalis per-

perſonæ non ſit aliquid poſitivum, ſed tantùm connotet, ſupra rationem individui, negationem ulterioris communicationis ipſius naturæ individuæ alteri tanquam ſuppoſito, cum quo cenſeretur facere unum ens per ſe.

Objicies ſecundò. Inter ea, quæ inter ſe invicem unibilia ſunt, debet intercedere quædam proportio: ſed inter perſonam divinam, & naturam creatam nulla intervenit proportio; quippe perſona divina infinita eſt, natura verò creata finita; finiti autem ad infinitum nulla eſt proportio: ergo non ſunt invicem unibilia.

Diſtinguit majorem Doctor ibidem. Debet eſſe proportio entitatis ad entitatem, negat: habitudinis, qualis eſt inter cauſam, & effectum, objectum, & potentiam, terminans, & terminatum, concedit. Inter Deum equidem, & creaturam non eſt proportio entitatis, ſed terminationis, tùm ex parte Dei tùm ex parte ipſius creaturæ: nam creatura in ratione effectus, terminat fœcunditatem, & cauſalitatē divinam, per quam producitur, & Deus viciſſim in ratione objecti, terminat activitatem intellectus, & voluntatis creatæ, à quibus percipitur: ergo quamvis non ſit proportio entitativa, inter Verbum, & ipſam humanitatem, quia Verbum illam infinities excedit in perfectione, & dignitate: tamen eſt proportio terminativa perſonalis ſufficiens ad unionem, de qua loquimur: quippe cùm Verbum ſit perſona infinita, virtutem habet terminandi omnem communicationem naturæ perſonabilis, quæ ab ipſo tanquam à cauſa dependet.

Subſumes. Infinitum, & finitum non poſſunt etiam eſſe ſimul in ratione terminantis, & terminati: ergo nulla ſolutio. Probatur ſubſumptum. Contraria nequeunt ſimul exiſtere propter eorum repugnantiam: ſed finitum, & infinitum magis invicem pugnant, quàm contraria, quia ſunt magis diverſa, quippe cùm in aliquo genere invicem non conveniant, ſicut conveniunt contraria in genere qualitatis, & accidentis: igitur nequeunt ſimul ſubſiſtere.

Negat ſubſumptum Doctor, & ejus probationis negat minorem. Non enim idcirco contraria ſunt invicem incompoſſibilia, quia habent diverſitatem; quia quantitas, & albedo ſunt magis diverſæ, quàm albedo, & nigredo, quandoquidem quantitas, & albedo ſpectant ad diverſa prædicamenta, albedo verò, & nigredo ſunt ejuſdem prædicamenti; unde quæ ſunt diverſi generis poſſunt invicem ſubſiſtere, ut quantitas, & albedo, licèt ea, quæ ſunt ejuſdem prædicamenti ſimul eſſe nequeant propter nativam ſuam oppoſitionem: & conſequenter incompoſſibilitas contrariorum provenit dumtaxat ex eorum repugnantia naturali. Natura autem divina, & humana non habent ex natura ſua particulari repugnantiam aliquam reſpectu ejuſdem ſuppoſiti; & ſubindè quamvis ſint magis diverſæ, quàm contraria, poſſunt faciliùs invicem ſubſiſtere in eodem ſuppoſito, quàm contraria.

Objicies tertiò. Si Verbum divinum poſſet incarnari, etiam poſſet pati: ſed pati nequit: ergo nec incarnari. Major conſtat: quia ſicut *Incarnare* eſt agere, ita *Incarnari* eſt pati; nam actioni omni correſpondet paſſio.

Negat majorem Doctor, ad cujus probationem dicit, quòd quamvis actioni omni tranſeunti correſpondeat paſſio, & conſequenter, quamvis incarnationi activæ correſpondeat aliqua paſſio, ſicut calefactioni activæ correſpondet paſſio calefactionis paſſivæ: tamen illa paſſio correſpondens actioni incarnativæ non ſignificatur hoc verbo *Incarnari*, ſed deſignatur per verbum *aſſumi*, vel *uniri*; ex eò quòd *Incarnare* ſignificet effectivè unire carnem, ſeu naturam humanam ſuppoſito Verbi,

efficiendo, ut ſit aſſumpta à Verbo per dependentiam illam ſpecialem, quam habet ab ipſo ratione unionis hypoſtaticæ. Igitur verbum paſſivum propriè correſpondens verbo activo *Incarnare*, non eſt Verbum *Incarnari*, ſed verbum *uniri*, vel *aſſumi*. Ex quo ſequitur, quòd illa paſſio correſpondens incarnationi activæ, ſit tantùm in natura humana, quæ aſſumitur, & non in Verbo, quod aſſumit. Quamvis ergo grammaticaliter loquendo, inquit Doctor, incarnari ſit verbum paſſivum, quod videtur correſpondere verbo activo incarnare, tamen realiter, & ſignificativè non eſt verbum paſſivum ipſi correſpondens.

Objicies quartò. Implicat Deum mutari; ſed ſi incarneretur, reverà mutaretur, acquireret enim novam naturam, eamque terminaret, quam prius non habebat, nec terminabat: ergo, &c.

Nego minorem: non enim poſitâ poſſibilitate Myſterii Incarnationis, propterea ſequitur Deum mutari, tota enim illa mutatio Verbo Divino extrinſeca eſt, cùm nullam formam in ſe recipiat, per quam intrinſecè afficiatur de novo; ſed tota illa mutatio in naturam humanam refunditur, quæ recipit perſonam Verbi, cui ſubſtantialiter unitur, & per quàm terminatur omnimoda illius communicatio. *Ad rationem* dico, quòd id quod acquirit novam naturam, mutatur quidem ſi acquirat illam tanquam recipiens; non verò ſi tanquam ſe tribuens, & communicans illi: at quando Deus in Myſterio Incarnationis acquirit humanam naturam, non illam in ſe recipit, ſed ſeipſum illi communicat, ſubindeque non mutatur: ſic quando aliqua creatura de novo producitur, habet relationem realem ad Deum creatorem, ratione cujus Deus, qui ſe illi creaturæ communicat, acquirit rationem termini reſpectu illius, nec tamen propterea mutatur.

Inſtabis. Qua ratione natura humana dicitur mutari per Incarnationem, eadem Verbum Divinum diceretur mutatum: ergo, &c. Probatur antecedens. Idcirco natura humana dicitur mutari, quia recipit in ſe naturam divinam, quam non habebat in ſe, ſeu cui non erat unita perſonaliter: atqui etiam Verbum Divinum per Incarnationem habet ſibi copulatam perſonaliter naturam humanam, cui antea non erat unitum: ergo pari ratione per Incarnationem dicitur mutari.

Nego antecedens: Et ratio diſparitatis eſt, quòd, Verbum Divinum ſibi copulat naturam humanam per modum terminantis illius dependentiam in ratione perſonæ; natura verò humana in ſe recipit perſonam Verbi tanquam ſui complementum intrinſecum; quippè, cùm Verbum gerat vices perſonalitatis creatæ, quæ ſpectat ad complementum ſubſtantiale ipſius naturæ, quò fit, ut ipſa natura dicatur perfici per illam unionem perſonalem Verbi, quia Verbi perſonalitas gerens vices perſonæ creatæ, confert ipſi naturæ complementum, ſine quo illa natura cenſeretur incompleta. Secus autem eſt de Verbo Divino, quia Verbum Divinum nihil perfectionis, nec complementi per illam terminationem acquirit: non enim minùs eſſet infinitè perfectum, etſi ipſius perſonalitatis creatæ vices non gereret.

Urgebis. Quamquam Verbum Divinum habeat rationem terminantis reſpectu naturæ aſſumptæ, non minùs reverà diceretur mutari: igitur præfata ſolutio nulla. Probatur antecedens. Ita ſe habet proportione ſervatâ perſonalitas divina in ratione terminantis, ad naturam, ſicut ſe habet intellectus divinus ad objectum intelligibile: ſed intellectus divinus reverà diceretur mutari, ſi terminaretur de novo ad aliquod objectum intelligibile, ad quod antea non terminabatur: quippe Deus cenſeretur aliquid cognoſcere de novo,

quod

quod priùs non cognoſcebat,ergo,&c.

Nego antecedens, & ad illius probationem, nego paritatem. Ratio diſparitatis eſt, quod intellectus divinus habeat pro objecto omne ens intelligibile, quacumque ratione intelligibile ſit; unde ſi de novo terminaretur ad aliquod objectum, quod prius non attingebat, reverà mutaretur; quia conſequens eſſet, quod non ſeſe extenderet ad id omne, quod eſt intelligibile, nec conſequenter adæquaret latitudinem ſui objecti, ad quod ex infinita ſua virtute naturaliter tendit, ſecus autem eſt de perſonalitate divina, quæ ex innata ſua virtute non poſtulat terminare perſonaliter omnem omninò naturam tam increatam, quàm creatam, ſed præcisè, & ex ſe fertur dumtaxat ad terminandam naturam divinam: quapropter non minùs completa eſt ejus virtus,ubi naturam divinam terminat dumtaxat, quàm ſi quaslibet naturas creatas terminaret.

Subſumes. Idcirco intellectus divinus ſeſe extēdit ad id omne, quod eſt intelligibile, & mutaretur,ſi illud nō attingeret ab æterno, quia vim infinitā habet intelligendi:ſed etiam perſonalitas divina vim habet infinitam terminandi communicationem naturæ: ergo quà ratione intellectus divinus cenſeretur mutari, ſi de novo perciperet aliquod objectum intelligibile, pari ratione divina perſonalitas cenſeretur mutari, ſi alicujus naturæ communicationem de novo terminaret.

Nego paritatem: Quia objectum cognoſcibile, quà cognoſcibile eſt, per ſe ſpectat ad adæquatum objectum intellectus divini, quod eſt omne ens intelligibile: natura autem omnis terminabilis hypoſtaticè, non per ſe ſpectat ad perſonalitatem divinam, quia quælibet natura ex ratione ſua formali, & naturali poſtulat terminari per propriam perſonalitatem:unde non eſt eadem ratio de objecto cognoſcibili ab intellectu divino, ac de natura terminabili à perſonalitate divina. His adde quòd objectum cognoſcibile conferat ad perfectionem potentiæ cognoſcentis: quò enim objectum præſtantius cognoſcitur,eò præſtantior eſt intellectùs notitia: terminabilis autem natura non per ſe confert ad perfectionem perſonalitatis terminantis; imò ipſa perſonalitas ex ſe confert ad ipſius naturæ perſonatæ, & terminatæ dignitatem, ac præſtantiam, quantò enim dignius eſt ſuppoſitum, tantò dignior eſt natura perſonata.

Vrgebis inſuper. Quod tranſit de potentia ad actum, reverà mutatur: ſed natura divina per Incarnationem tranſiret de potentia ad actum,quia de unibili fieret unita: ergo mutaretur.

Diſtinguo majorem. Quod tranſit de potentia ad actum paſſivè, vel ſubjectivè, hoc eſt per modum inhærentis, vel informantis, mutatur, quia novam recipit formam, quam non habebat,concedo: activè,& per communicationem, nego. Et ſimiliter diſtinctà minore,nego conſequentiam: Natura enim divina unitur humanæ per modum potentiæ activæ;quia illa unio nihil aliud eſt, quam communicatio perſonalitatis divinæ, quà Verbum Divinum aſſumit naturam humanam in unitatem perſonæ.

Dices 4. Ex duobus entibus in actu non poteſt fieri unum per ſe; ſed natura divina,&humana ſunt entia in actu; utraque enim habet id omne, quod requiritur ad ſui perfectionem: igitur vel non poteſt fieri utriuſque unio, vel unitum non erit ens per ſe.

Reſpondeo, naturam humanam in Chriſto eſſe quidem perfectam in ratione naturæ, imperfectam tamen, & incompletam in ratione perſonæ: quia propria perſonalitate caret, & ita poteſt ſubſiſtere per perſonalitatem divinam, & cum illa efficere unum per ſe, nempe Chriſtum.

Ob-

Objicies 5. Duo contradictoria de eodem verificari nequeunt: ſed ſi divina natura cum humana poſſet ſociari in eadem perſona, ſequeretur illam eſſe ſimul finitam, & infinitam, creatorem, & creaturam, mortalem, & immortalem, quæ ſunt contradictoria: igitur hæc fieri nequeunt.

Diſtinguo majorem. Contradictoria nequeunt eſſe vera eodem ſecundùm idem, concedo: ſecundùm diverſa, nego; nam homo ſimul eſt mortalis, & immortalis; mortalis quidem ratione corporis, immortalis autem ratione ipſius animæ. Chriſtus autem dicitur mortalis ratione humanitatis aſſumptæ, immortalis autem ratione naturæ divinæ.

Objicies ultimò. Deus ſupplere nequit effectum cauſæ formalis: Ergo nec ſupplere poteſt effectum ſubſiſtentiæ creatæ, & humanæ.

Diſtinguo antecedens. Omnem effectum, concedo, aliquem nego. Subſiſtentia autem humana duo habet. Primum ut afficiat per modum formæ, ſi ſit aliquis modus ſubſtantialis ipſam naturam individualem afficiens, ut volunt aliqui, & hunc effectum non poteſt Deus ſupplere. Alterum ut terminet naturam ultimatè, & ſic terminando denominet illam ſubſiſtentem, & hoc Deus ſupplere poteſt æquivalenter per ſuam ſubſiſtentiam, non quidem connaturalem ſubſiſtentiam largiendo, ſed aliam æquivalentem & longè digniorem, putà propriam ſubſiſtentiam, quæ terminat ulteriorem communicationem naturæ creatæ; ſed longè digniori modo, ac præſtantiori, quàm à propria perſonalitate terminaretur.

Inſtabis. Non poteſt perſonalitas Verbi gerere vices perſonæ creatæ niſi contineat illam eminenter & virtualiter: ſed ita non eſt, quippe inquit Doctor, cùm perſonalitates divinæ non ſint formaliter perfectæ, nec infinitæ, non poſſunt virtute continere perfectionem creatæ perſonalitatis. Adde quod etiamſi taliter eam contineret, non propterea poſſet illius vices ſupplere; ſiquidem natura divina, quę continet virtualiter perſonalitates creatas, ſicut & quamlibet creaturam, quia eſt formaliter infinita, nequit tamen ſupplere vices perſonalitatis creatæ: ergo neque id poterit exequi perſonalitas Verbi.

Negat majorem Doct. ibid. *num* 4. Non enim idcirco perſona Verbi ſupplere poteſt vices perſonalitatis creatę, quia eſt infinita vel perfecta, ſed quia eſt omnimodè independens in ratione perſonæ, idcirco ſupplere poteſt vices cujuslibet perſonę dependentis: & hâc ratione licèt eſſentia divina virtualiter & eminenter contineat perſonalitates creatas, nequit tamen earum vices gerere, quia ipſa non eſt formaliter independens in ratione perſonæ. Ideò, inquit Doctor, non ex perfectione entis perſonalis colligitur quod perſonalitas Verbi poſſit ſupplere perſonalitatem creatam, *Sed ex hoc quòd illa entitas perſonalis eſt independens; & independens in quantum tale, poteſt terminare dependentiam alterius ad ipſum, quod natum eſt habere terminum talem: iſta autem dependentia nata eſt habere perſonam pro termino, & non naturam: igitur perſona divina independens poteſt ſufficienter terminare talem dependentiam naturæ creatæ ad ipſam*.

Quaestio Secunda.

An, & quo lumine cognoſci poſſit, & ſuaderi Incarnationis Myſterium.

Notandum primò, triplex ſolitò nobis affulgere lumen, quô res divinæ ac ſupernaturales poſſunt innoteſcere. *Primum* eſt lumen fidei infuſæ, quô percipiuntur per ſpeculum, & in ænigmate: *Secundum* eſt demonſtrationis,

Digitized by Google

nis, vel ſcientiæ divinitùs inditæ, aut ex principiis revelatis, & ratiocinationis adminiculo comparatæ. *Tertium* denique eſt ſuaſionis, quæ petitur ex conjecturis & rationibus, ac ſimilitudinibus nititur & firmatur. Fides informat, ac illuſtrat fidelem per authoritatem revelantis cui credit: Scientia Philoſophum confirmat, & convincit per evidentiam demonſtrationis, & illationis unius veritatis minùs notæ, ex principiis naturaliter evidentibus. Suaſio denique rudes, & ignaros inſtruit, ac ad ſuſcipiendam veritatem diſponit per notitiam eorum quæ in proſpectu habent. An autem triplici hòc lumine probetur Incarnationis Myſterium, quæritur apud Theologos. Conveniunt autem omnes illud quidem innoteſcere lumine fidei; quippè Scripturæ ſacræ nihil frequentiùs efferunt quàm adorandum hoc Myſterium: quocirca rectè Chriſtus monebat Judeos Joan. 5. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere; & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me*. Difficultas ergo eſt duntaxat de lumine ſcientiæ ac ſuaſionis; an videlicet per demonſtrationem, aut per conjecturam aliquam evidenter detegi poſſit hoc Myſterium, tùm à Philoſophis, tùm à rudioribus, & ignaris.

Notandum ſecundò, res ſupernaturales eſſe in duplici differentia: quædam enim ſupernaturales dicuntur quantùm ad ſubſtantiam, aliæ verò duntaxât quantùm ad modum. Prioris generis, & ordinis ſunt illa omnia quæ naturam ita excedunt, ut nullò prorsùs cujuſvis intellectùs conamine, nativa ac propria virtute deprehendi poſſint, & cognoſci: putà perſonarum Trinitas in unitate eſſentiæ, decretum prædeſtinationis hujus, aut illius hominis, *Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis*, inquit S. Paulus 1. ad Corinth. 2. *niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt: ita quæ ſunt Dei nemo cognovit niſi Spiritus Dei*. Poſterioris verò generis ſunt res illæ ordinis quidem naturalis quantùm ad entitatem, licèt non ita ſint quantùm ad modum exiſtendi. Sic v. g. viſus reſtitutus cœco nato naturalis eſt ſecundùm entitatem, quippe facultas illa viſiva ejuſdem ordinis eſt, & rationis cùm ea quæ per generationem habetur: ſed eſt ſupernaturalis quantùm ad modum; quia excedit vires naturæ, & modum ac ordinem quem Deus ex ordinaria ſua providentia ſervare ſolet in agendo. Controvertitur autem inter Theologos an ſeclusà omni fide, ac revelatione divinà, Incarnatio Verbi ita ſit ſupernaturalis ſecundùm entitatem, ut naturaliter percipi non poſſit. Cenſent aliqui quòd cum illa non niſi extraordinarià Dei virtute parata fuerit, inde conſtare eam evidenti ratione non poſſe probari. Verùm, nonnulli Theologi, quibus præiviſſe dicitur Raymundus Lullius, contendunt Incarnationem adversùs obnitentes Philoſophos evidenter poſſe probari.

Notandum tertiò, Incarnationem ſpectari poſſe vel, ut poſſibilem, vel, ut futuram, vel, ut peractam, de quo triplici ſtatu poteſt eſſe difficultas; qualiter ab homine viatore nec non, & ab Angelis, tùm beatis, tùm damnatis poſſit cognoſci.

CONCLUSIO PRIMA.

Nullus intellectùs Angelicus aut humanus poteſt naturæ viribus Incarnationis poſſibilitatem, aut futuritionem detegere; nec exiſtentiam evidenter, & certò cognoſcere.

Probatur prima pars. Entia ſupernaturalia ſecundùm ſubſtantiam non poſſunt naturæ viribus attingi: ſed Incarnatio ſupernaturalis eſt ſecundùm entitatem: ergo nullo intellectus naturalis conamine percipi poteſt. Major conſtat, eò enim entia ſupernaturalis ordinis ſecundùm entitatem talia dicuntur, quòd omnimodum naturæ captum tranſcendant. Minor etiam patet,

tet, ſiquidem omnino ſupernaturale eſt, quòd Deus hypoſtaticè ſit unitus homini, quòd natura creata ſuo ſpolietur connaturali ſubſiſtendi modo: quòd naturalis ſubſiſtentiæ vices à perſonalitate divina ſuppleantur, &c.

Deinde, ut intellectus comprehendere poſſet Incarnationis Myſterium, deberet evidenter cognoſcere potentiam obedientialem naturæ rationalis ſecundùm id omne ad quod illa potentia ſe ſe extendere poteſt; deberet pariter cognoſcere virtutem Omnipotentiæ divinæ penes ſupremum effectum, quem ipſa poteſt edere; ſiquidem Incarnatio eſt maximum, & præſtantiſſimum opus divinæ Omnipotentiæ: ſed hoc utrumque capere non poteſt evidenter intellectus creatus propriis viribus: igitur nec Myſterium Incarnationis certò, & evidenter detegere.

Denique, ut illa poſſibilitas poſſet conjici, & alicui venire in mentem, oporteret eſſe aliquod medium in rebus creatis ex quo creatus intellectus illam poſſibilitatem poſſet deprehendere: ſed nullum eſt tale medium: tùm quia myſterium illud opus eſt ſummæ Dei liberalitatis, ac libertatis; & ſubindè nulla illius eſt cùm naturalibus cauſis, & effectibus connexio: tùm quia cùm natura quæque creata infinitè diſtet à Deo, ex ſe nihil prorsùs habet, quò poſſibilem ſui cum Deo intimam unionem oſtendat: Igitur nullo medio, nullaque virtute creatus intellectus ſecluſa fide, & revelatione, poteſt hujus myſterii poſſibilitatem detegere.

Secunda, & tertia pars ſimul: probantur, *Primò* quidem ex Scripturâ, quæ myſterium hoc creaturis abſconditum pronunciat. Sic Paulus ad Epheſios 3. loquens de Myſterio Incarnationis illud appellat *Inveſtigabiles divitias Chriſti, & Sacramentum abſconditum à ſæculis in Deo*: & 1. ad Corinth. 2. vocat *Sapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt*. Quapropter Chriſtus Iſajæ 8. dicitur *Deus abſconditus*; propter videlicet hominis aſſumpti Sacramentum. Quod eximiè probat ſanctus Ambroſius in ſecundum caput poſterioris ad Corinthios ubi ita concludit, *Abſcondita eſt ergo Dei ſapientia dum non in verbis, ſed in virtute eſt: non humana ratione poſſibilis, ſed Spiritus efficaciâ credibilis*. Quibus pariter quadrat illud Iſajæ 53. *Generationem ejus quis enarrabit?* Unde S. Ambroſius lib. 1. de Fide cap. 3. *Mihi quidem impoſſibile eſt generationis ſcire ſecretum: mens deficit, vox ſilet, non mea tantùm, ſed, & Angelorum*. Et poſt pauca: *Non ſola admirabilis ex Patre generatio Chriſti; admirabilis etiam ejus generatio ex Virgine*.

Idipſum teſtantur cæteri ſancti Patres: imprimis Dionyſius lib. de divinis Nominibus cap. 2. *Ieſu*, inquit, *in carne apparitio, & ineffabilis eſt ſermone, & omni ignota intelligentiæ; ipſi quoque antiquiſſimo Angelorum primati non ſatis perſpecta*. Cui concinit ſanctus Cyrillus Alexand. lib. de Incarnatione Unigeniti cap. 7. dicens adunationem Verbi cum carne, omni humanâ cognitione eſſe ſuperiorem. Quod apertè demonſtrat ſanctus Auguſtinus Epiſt. 3. ad Voluſianum, ubi de hoc myſterio loquens ait: *Hic ſi ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exemplum poſcitur, non erit ſingulare. Demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti eſt potentia facientis*.

Dices primò. Ratio naturalis non judicat evidenter incanartionem eſſe impoſſibilem: ergo judicare poteſt illam eſſe poſſibilem. Conſequentia patet: quia inter contradictoria, qualia ſunt poſſibile, & impoſſibile, non datur medium.

Nego conſequentiam: licèt enim à parte rei inter myſterium eſſe poſſibile, & impoſſibile non detur medium; tamen datur inter judicare illud myſteriū eſſe poſ-

poſſibile , & judicare eſſe impoſſibile : etenim inter utrumque hoc judicium datur ſuſpenſio & negatio actus . Unde ſi aliquis Philoſophus requireretur an judicaret unionem Dei cum homine eſſe poſſibilem aut impoſſibilem;vel ſuſpenderet actum nihil affirmando , aut negando ; vel ſi aliquid proferret , illud certè excederet captum ipſius intellectus , mitteretque falcem in meſſem alienam: cùm enim Incarnatio ſit ordinis ſupernaturalis , excedit ſphæram naturalem intellectus creati, nullamque habet connexionem cum principiis naturalibus, ex quibus dumtaxat Philoſophus ſuam mutuari poteſt certam notitiam .

Dices ſecundo . Angelus evidenter cognoſcit Deum poſſe efficere quidquid non implicat contradictionem ; ſed etiam ipſi eſt evidens nullam eſſe contradictionem , quod Deus fiat homo ; ſiquidem naturaliter novit quòd Deus ſit ſubſiſtens & independens in ratione perſonæ , novit pariter ſubſiſtentiam naturæ humanæ ab illa eſſe ſeparabilem : igitur colligere poteſt , quod divina perſona ratione ſuæ independentiæ poſſit ſupplere vices perſonalitatis creatæ .

Nego minorem : quamquam enim Angelus cognoſcere poſſit ſubſiſtentiam divinam eſſe communicabilem , & ſubſiſtentiam creatam eſſe diſtinctam naturaliter à natura humana, tamen neſciret quô pactò Verbum uniri poſſet humanæ naturæ; quippe ipſi non eſſet notum , an ſubſiſtentia illa humana realiter eſſet à ſua natura ſeparata,& utrum ipſa natura ſubſiſteret ſubſiſtentià Verbi , ſiquidem modus ille ſubſiſtendi eſt ſupernaturalis ordinis .

Inſtabis. Subſiſtentia creata eſt ordinis naturalis , & intra latitudinem objecti naturalis Angeli : ergo poteſt noſſe Angelus illam abeſſe à natura individuali Chriſti; & proinde noſſe poteſt naturam illam ſubſiſtere ſubſiſtentià Verbi .

Nego hanc ultimam conſequentiam ; quamquam enim Angelus agnoſcere poſſit naturam humanam Chriſti non habere propriam ſubſiſtentiam, tamen inferre non poteſt exinde, illam ſubſiſtere ſubſiſtentià Verbi,quippe judicare poſſet Deum conſervare illam naturam individualem abſque omni ſubſiſtentia,ſicut de facto conſervat ſpecies Euchariſticas abſque omni ſubjecto .

Dices tertiò . Angelus cognoſcere poteſt reſurrectionem hominis eſſe poſſibilem : ergo etiam judicare poteſt incarnationem eſſe poſſibilem .

Nego antecedens : quamquam enim hominis reſurrectio non ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam ſicut Incarnatio , tamen cum ſit ordinis ſupernaturalis quoad modum , pendeatque ex libera Dei voluntate , & nulla ſit cauſa naturalis per quam poſſit fieri, hinc eſt quod Angelus certò non poteſt cognoſcere naturali lumine reſurrectionem eſſe poſſibilem .

Dices quartò . Philoſophus aliquis peritiſſimus ſolvere poterit evidenter omnia argumenta ſuadentia impoſſibilitatem Incarnationis : igitur inferre poterit illam eſſe poſſibilem .

Diſtinguo antecedens . Solvere poterit negativè , hoc eſt negando principia ex quibus inferuntur , & oſtendendo illationes ex illis principiis non convincere , nec omnimodè perſuadere ; concedo : ſolvere poterit poſitivè , evidenter oſtendendo , quòd principia ex quibus procedunt , falſa ſunt , & ſubinde quòd eorum contradictoria ſunt vera,nego: non enim conſequens eſt, quòd qui probat evidenter aliquibus rationibus , aliquid non eſſe impoſſibile , iiſdem rationibus ſuadeat & evincat illud eſſe poſſibile ; quia poſſibilitas alicujus rei non pendet à rationibus , quæ illam ſuadent , ſed à ſuis intrinſecis principiis ex quibus ſit

ſit quòd res illa ſit poſſibilis.

His adde, quòd etiamſi Philoſophus ſolveret omnes ſibi propoſitas rationes contra poſſibilitatem Incarnationis,tamen certò judicare non poſſet nullam eſſe rationem, quæ illam impoſſibilitatem aſtrueret; imò poſſet ſuſpicari longè urgentiores proponi poſſe rationes, quæ illam impoſſibilitatem evincerent.

Dices quintò. Ratio naturalis ſuadet Myſterium Incarnationis eſſe evidenter credibile; ergo pariter ſuadet eſſe evidenter poſſibile.

Nego conſequentiam; nam aliundè petitur credibilitas, & aliundè poſſibilitas rei: poſſibilitas namque provenit ex principiis internis illius rei,à quibus habet,quòd non repugnet, nec ſit contradictio illam eſſe: credibilitas autem ſumitur ex authoritate dicentis fide digni, unde quò quis magis judicatur verax in dicendo, eò etiam faciliùs, & firmiùs ei datur fides.

Dices ſextò. Reverà dæmones noverunt Incarnationis Myſterium,&Chriſtum eſſe Deum-hominem: ſed illud non cognoverunt per revelationem, utpotè cùm omnis divini beneficii ſint incapaces: igitur oportet noverint per nativam intelligendi virtutem. Major conſtat: Primò quidem ex illo Matthæi 8. ubi dicitur, quòd cùm Chriſtus Dominus veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam, & exclamaverunt dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu Filii Dei? veniſti huc ante tempus torquere nos?* Et Lucæ 4. *Exibant autem dæmonia à multis clamantia, & dicentia: Quia tu es Filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.*

Secundò, idem conſtat ex omnibus oraculis ab ipſo dæmone in idolis editis: conſtat enim, ut referunt Suetonius in Octavio cap.94. Nicephorus libro primo cap. 17. & plures alii ſacri Annaliſtæ, quòd cùm Auguſtus Imperator Appollinem Delphicum conſuluiſſet, nec occluſus dæmon ſolita reſponſa daret, quænam eſſet cauſa tanti ſilentii obmuteſcentis Appolinis cùm requireret Imperator, hæc tandem ab eo reſponſa elicuit.

Me puer Hebræus divos Deus ipſe gubernans,
Cedere, ſede jubet, triſtemque redire ſub orcum:
Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris.

Quapropter addunt iidem Scriptores Auguſtum Romam reverſum, aram in Capitolio erexiſſe, hac inſcriptione notatam: *Ara Primogeniti Dei*.

Reſpondeo diſtinguendo minorem. Id non acceperunt per revelationem ſibi immediatè factam, concedo: per revelationem factam, tùm per Prophetas, tùm per Angelos, & exaratam in divinis Scripturis,ac miraculis declaratam, nego. Certum enim eſt, quod dæmones, inquit Tertullianus in Apologetico cap.22. *Quid ubique geratur tam facilè ſciunt, quàm enunciant; velocitas, divinitas creditur, quia ſubſtantia ignoratur; diſpoſitiones etiam Dei, & nunc Prædicationibus concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus reſonantibus carpunt, ita & hinc ſumentes quaſdam temporum ſortes, æmulantur divinitatem dum furantur divinationem*. Potuerunt ergo noſſe dæmones ex vaticiniis Prophetarum, Chriſtum eſſe illum Meſſiam tot votis expetitum, totque promiſſum oraculis, etenim ſi Judæi ex promiſſionibus factis, & exaratis in divina Scriptura noſſe poterant Chriſtum eſſe Meſſiam, multò faciliùs id cognoſcere potuerunt dæmones; non quidem certò, & evidenter, ſed conjecturaliter, tùm propter illa vaticinia; tùm propter miranda opera, quæ Chriſtus ipſe patràrat; *Si* enim *eum reverà cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*, id eſt crucifigi ſuggeſſiſſent, ut di-

dixit gloſſa primæ ad Corinth. 2. Hinc niſi ſunt etiam dæmones Chriſti Domini mortem præpedire, ut colligitur ex ſomnio uxoris Pilati, quæ ſicut legimus Matthæi 27. marito ſuo dixit, *Nihil tibi, & Juſto illi; multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter illum*: tunc enim diabolus valde ſubdubitans Chriſtum eſſe Meſſiam, diſſuadere conabatur ejus mortem: unde licèt plurima divinæ virtutis ſigna in Chriſto dæmones agnoſcerent, tamen quia etiam in eo conſpiciebant humanæ infirmitatis exempla; non habebant pro certo eum eſſe reverà Filium Dei, unde ad eum acceſſit tentator dicens: *Si Filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant*.

Nec obeſt, quod Evangeliſta dixerit, *Non ſinebat ea loqui quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum*: nam particula (*quia*) non ſumitur ibi cauſaliter, ſed hiſtorialiter, & recitativè: hoc eſt, Chriſtus non ſinebat dæmones aſſerere, quòd ſciebant illum eſſe Filium Dei, tùm quia mentiebantur illi, cùm ſignificare intenderent ſe illud certò cognoſcere, cùm illud duntaxat conjecturaliter noviſſent: tùm quia id maximè dicebant ad explorandum, an reverà ita eſſet.

Vrgebis. Doctor Subtilis in 4. diſtinctione 10. quæſt. 8. num. 12. docet, quod quicumque Angelus, etiam malus, ſi abſolutè permittatur uti ſuà potentià cognoſcitivà naturali, poſſit intelligere myſteria gratiæ jam exiſtentia: quod etiam videtur aſſerere de Myſterio Incarnationis, & expreſsè probat per illam totam quæſtionem de Exiſtentia Corporis Chriſti. Ait enim reſpondens ad tertium: *De malis Angelis dico, quod abſolutè permittatur quicumque Angelus malus uti ſuâ potentiâ cognitivâ naturali, poteſt intelligere quodcumque intelligibile cauſatum; & per conſequens poſſet intelligere cogitationes cordium, & Myſteria Gratiæ*. Unde infert, quòd ſi dæmon non cognoverit Myſterium Incarnationis, illud idcirco contigiſſe, quia, inquit, *Non fuit permiſſus propter certas cauſas, ne impediretur redemptio noſtra; ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, id eſt, nunquam me redimi ejus morte procuraſſent*: Igitur Doctor Subtilis nobis adverſatur, & nos illi.

Nego conſequentiam. Loquitur enim Doctor, non de cognitione evidenti, & certà, ſed arguitivà, & conjecturali. *Vel* ſi contendas eum de priori cognitione intelligendum; *Reſpondeo* cum Fabro in 4. Diſputatione 43. capite ultimò, quòd loquitur Doctor de Myſteriis gratiæ ſupernaturalibus, quæ non involvunt ordinem ad aliquid increatum, quale eſt Myſterium Incarnationis, quod involvit ordinem ad Verbum, qui utique ſupernaturalis ordo, ita cujuſvis intellectús naturalis vires tranſcendit, ut abſque revelatione non poſſit cognitione clarà, & evidenti, ſive mediatà, ſive immediatà, illud percipere, ſed duntaxat arguitiva, & connaturali.

Dicet ultimò: Plurimi infideles aliquam habuerunt notitiam Incarnationis Verbi, ut colligitur ex Theodoreto libro de Græcanicis affectionibus, Eugubio libro 1. de perenni Philoſophia cap. 3. Sixto Senenſi libro 2. Bibliothecæ ſanctæ verbo *Sybilla*, & S. Auguſtino libro 18. de civitate capite 23. ubi profert, & expendit vaticinia Sybillarum, maximè verò Sybillæ Cumanæ, de Incarnatione Verbi; idque ita diſtinctè, & expreſsè, ut etiam *Chriſti Jeſu* Achroſticè nomen expreſſerit; quô etiam teſtimonió uſi ſunt SS. PP. quotquot adverſus Gentiles cauſam Chriſtianæ Religionis propugnandam ſuſceperunt. Imò earum Sybillarum teſtimonium uſurpare non eſt dedignatus S. Paulus, ut refert Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum his verbis: *Quomodo Deus Judæos ſalvos eſſe voluit, dans eis Prophetas; ita etiam Græcorum ſpe-*

ſpectatiſſimos propriæ ſuæ linguæ exercitatos, prout capere poterant Dei beneficentiam à vulgò ſe credi, præter Petri prædicationem, declaravit Paulus dicens: Libros quoque ſumite, agnoſcite Sybillam, quomodo unum Deum ſignificat, & ea quæ ſunt futura. Hydaſpem ſumite, & legite, & invenietis Dei Filium multò clariùs, & apertiùs eſſe ſcriptum, & quemadmodum adverſus Chriſtum multi Reges inſtruerent aciem, qui eum habent odio, & qui nomen ejus geſtant, & ejus fideles, & adventum, ac tolerantiam. Quod utique Clemens recitat non ex Epiſtolis Pauli, ſed ex concionibus ad populos habitis, quarum nonnulla verba in audientium aures ſic eſſe illapſa putandum eſt, ut nunquam ea deleverit oblivio, ſed fœlici, ac ſuccedanea Traditione ad ipſius ſancti Clementis tempora propagata fuerint. Quidni enim S.Paulus Sybillinum teſtimonium uſurpaſſe credendus ſit, cùm & Græcos Poetas citare conſueverit, ut legimus Actorum 17. Hinc frequentes erant primitus Chriſtiani in legendis libris Sybillinis,ut exinde adverſus Gentiles pro ChriſtianaReligione teſtimonium uſurparent: quapropter; ut author eſt Origenes lib.5. contra Celſum, Gentiles ipſi Chriſtianos. *Sybilliſtas*, nominare conſueverant.

Unde refert Juſtinus Martyr in orat. ad Antoninum Pium, operâ, & inſtinctu malorum dæmonum, mortis ſupplicium adverſus librorum Hydaſpis; Sybillæ, aut Prophetarum labores conſtitutum fuiſſe, ut per timorem homines ab illis(quominùs ſcripta legentes, rerum bonarum notitiam percipiant, ſed in ſervitute eorum retineantur)abſterrerentur: quod quidem efficere, & ad finem ſuum perducere nequiverunt. Inde factum eſt, ut refert Lactantius libro 4. cap. 15. quòd his teſtimoniis Gentiles victi, eò confugere ſolebant, ut dicerent; illa quidem eſſe Carmina Sybillina, ſed à noſtris ficta, atque compoſita: *Quod profectò non putârit*, inquit idem Lactantius, *qui Ciceronem, Varronemque legerit, alioſque veteres, qui Etythream Sybillam, cæteraſque commemorant, ex quarum libris iſta exempla proferimus; qui authores obierunt, antequam Chriſtus ſecundùm carnem naſceretur*. Nec etiam iſta ignoravit Virgilius, quippè ex iiſdem Sybillinis Carminibus Eglogâ 4. quæ de Chriſto ex Virgine naſciturο prædicta erant, tribuit magna adulatione Salonio Pollionis filio. Canit enim:

Te duce, ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetuò ſolvent formidine terras,
Ille Deûm vitam accipiet, &c.
Clara Deûm ſoboles, magnum Jovis incrementum, &c.

Sed iſta de Verbi Incarnatione eſſe intelligenda Conſtantinus Imperator oratione ad ſanctum cœtum egregiè adverſus Gentes diſputavit.

Inde conſtans apud Gentiles etiam percrebuerat perſuaſio, ut refert Suetonius in Veſpaſiano c.14. *Eſſe in fatis, ut eò tempore Judæa petiti rerum potirentur*, quòd utique rerum ignarus Suetonius Veſpaſiano Auguſto tribuendum eſſe putavit. His adde, id quod refert S.Thomas 2. 2. qu.2.art.7. ad 3. *Invenitur*, inquit, *in hiſtoriis Romanorum,quòd Conſtantinopoli tempore Conſtantini, & Helenæ matris ejus, inventum fuit quoddam ſepulchrum;in quo jacebat homo laminam auream gerens in pectore, in qua exaratum erat hoc vaticinium: Chriſtus naſcitur ex Virgine,& ego credo in eum! O ſol ſub Helenæ, & Conſtantini temporibus iterum me videbis*: Igitur, ex his, & ſimilibus teſtimoniis conſtat Gentiles habuiſſe notitiam Incarnationis Verbi, ac proinde illud Myſterium naturalem hominis captum non tranſcendit.

Nego conſequentiam: Quamquam enim hæc omnia in objectione narrata,

Digitized by Google

ta, vera eſſe non dubitem ; inde tamen non liquet, hanc notitiam à Gentilibus fuiſſe comparatam ſolo naturæ ductu, ac lumine ; aliunde enim hæc acceſſiri potuit. *Primò* quidem traditione, quæ ab Adamo per Patriarchas ad Noe poſteros potuit invaleſcere : nam Protoparenti noſtro factam fuiſſe repromiſſionem incarnandi Verbi Divini reparatoris, ac ſalvatoris hominum, nemini dubium eſt, quæ utique fœlici traditione ad ejus poſteros invaluit.

Secundò ; Ex dono Prophetiæ plurimis Gentilibus à Deo liberaliter conceſſo : qualiter S. Hieronymus libro 7. contra Jovianum exiſtimat Sybillas dono Prophetiæ fuiſſe illuſtres : *Quarum*, inquit, *inſignis fuit Virginitas, & Virginitatis præmium divinatio*, unde concors eſt Chriſtianorum ſententia, ut refert Lactantius lib.1. cap.6. Sybillas divino inſtinctu plura vaticinatas eſſe de Myſteriis Chriſtianæ Religionis, maximè verò de Incarnatione Filii Dei, ejuſque præſertim paſſione.

Tertiò ; Ex oraculis ipſorum dæmonum, quibus hoc Myſterium ante eorum lapſum revelatum fuerat. Nam cenſet S. Bernardus dæmones idcircò corruiſſe, & in Deum extitiſſe perdulles, quòd ipſis propoſitus Deus homo futurus, ut omnium caput,& princeps, quibus omnes creaturæ, ut ſuperiori parere deberent, noluerint ſe ſe ſubjicere. Imò etiam poſt eorum lapſum hoc Myſterium dæmoni fuiſſe intimatum colligunt ſacri Interpretes ex illis Geneſis verbis, cap.3. ubi Deus, diabolum Protoparentum exploratorem, & expugnatorem ſub larvata ſerpentis effigie ſic affatur : *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius : ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.*

Adde quòd, ut ſupra diximus,dæmones utpote ſumma intelligendi virtute præditi potuerint omnia SS. Prophetarum de Chriſto venturo in Scripturis exarata vaticinia cognoſcere, & ſuis ſectatoribus intimare.

Denique, eam notitiam mutuare potuerunt Gentiles ex communicatione cum Hebræis ; qui plurimis captivitatibus apud varias nationes diſperſi, potuerunt eis denuntiare, quæ in ſacris ſuis, ac vaticiniis habebant : cùm enim tota Hebræorum ſpes in Chriſto venturo, qui eorum omnes miſerias ſolveret, totiuſque mundi imperium teneret maximè eſſet repoſita, idque ſuis in anguſtiis ſolatii potiſſimum haberent;mirum non eſt ſi hanc eximiam ſuam ſpem Gentilibus intimàrint.

CONCLUSIO SECUNDA.

Suppoſitâ fide, ac revelatione divinâ, poteſt naturalis ratio illò divinò lumine illuſtrata, conjecturis, & exemplis Myſterium Incarnationis ſuadere. Patet hujus concluſionis veritas ex SS. Patribus, qui variis exemplis, & ſimilitudinibus, Myſterium hoc infidelibus, ac rudioribus, eniſi ſunt intimare. Idque maximè exempló unionis animæ rationalis cum corpore,quò utique eleganter utitur S. Auguſtinus Epiſtolà 3. quæ eſt ad Voluſianum, ubi de hoc
„ Myſterio loquens: Sic autem, in-
„ quit,quidam reddi ſibi rationem fla-
„ gitant, quomodo Deus homini per-
„ mixtus ſit, ut una fieret perſona
„ Chriſti, cum hoc ſemel fieri opor-
„ tuerit, quaſi rationem ipſi reddant
„ de re,quæ quotidiè fit,quomodo mi-
„ ſceatur anima corpori,ut una perſo-
„ na fiat hominis. Nam ſicut in unita-
„ te perſonæ anima unitur corpori, ut
„ homo ſit : ita in unitate perſonæ
„ Deus unitur homini, ut Chriſtus ſit.
„ In illa ergo perſona, mixtura eſt
„ animæ, & corporis, in hac perſona
„ mixtura eſt Dei,&hominis; ſi tamen
„ recedat auditor à conſuetudine cor-
„ porum, quâ ſolent duo liquores, ita
„ commiſceri, ut neuter ſervet inte-
„ gritatem ſuam, quamquam, & in
„ ipſis corporibus aeri lux incorrupta
mi-

,, miſceatur : Ergo perſona hominis ,
,, mixtura eſt animæ, & corporis : per-
,, ſona autem Chriſti, mixtura eſt Dei,
,, & hominis. Cùm enim Verbum
,, Dei permixtum eſt animæ habenti
,, corpus , ſimul & animam ſuſcepit ,
,, & corpus . Illud quotidiè fit ad pro-
,, creandos homines : hoc ſemel fa-
,, ctum eſt ad liberandos homines. Ve-
,, runtamen duarum rerum incorpo-
,, rearum commixtio faciliùs credi de-
,, buit, quàm unius incorporeæ , & al-
,, terius corporeæ . Nam ſi anima in
,, ſuâ naturâ non fallitur , incorpo-
,, ream ſe eſſe comprehendit , multò
,, magis incorporeum eſt Verbum
,, Dei , ac per hoc Verbi Dei , & ani-
,, mæ credibilior debuit eſſe permix-
,, tio, quàm animæ , & corporis . Sed
,, hoc in nobis ipſis experimur , illud
,, in Chriſto credere jubemur . Si au-
,, tem utrumque nobis pariter inex-
,, pertum credendum præciperetur ,
,, quid horum citiùs crederemus?quo-
,, modo non fateremur duo incorpo-
,, rea , quàm unum corporeum , alte-
,, rumque incorporeum faciliùs po-
,, tuiſſe miſceri, ſi tamen non indignè
,, ad iſta mixtionis , vel mixturæ no-
,, men admittitur , propter conſuetu-
,, dinem corporalium rerum, longè ſe
,, habentium, aliterque notarum ?
,, Verbum igitur Dei, idemque Dei
,, Filius , Patri coæternus , eademque
,, virtus , & Sapientia Dei à ſuperno
,, fine creaturæ rationalis uſque ad in-
,, fimum finem creaturæ corporalis at-
,, tingens fortiter , & diſponens om-
,, nia ſuaviter, præſens, & latens,nuſ-
,, quam concluſa , nuſquam diſciſſa ,
,, nuſquam tumida: ſed ſine mole ubi-
,, que tota, longè alio modo quodam,
,, quàm eo quô creaturis ceteris adeſt,
,, ſuſcepit hominem , ſeque & illum
,, fecit unum Jeſum Chriſtum, media-
,, torem Dei , & hominum , æqualem
,, Patri ſecundùm divinitatem, mino-
,, rem Patre ſecundùm carnem , hoc
,, eſt ſecundùm hominem, incommu-
,, tabiliter immortalem ſecundùm
,, æqualem Patri divinitatem,eundem-
,, que mutabilem, atque mortalem ſe-
,, cundùm cognitam nobis infirmita-
,, tem , in qua Chriſtus eô tempore ,
,, quod opportuniſſimum ipſe nove-
,, rat , & ante ſæcula diſpoſuerat, ve-
,, nit hominibus magiſterium, & ad-
,, jutorium,ad capeſſendam ſempiter-
,, nam ſalutem .

Congruè etiam unio iſta mirabilis explicatur per unionem accidentis cum ſubjecto , quâ uſus eſt Doctor in 3. diſt. quæſt. 1. Ut autem hæc ſimilitudo appareat,primò venit diſtinguenda duplex relatio accidentis ad ſubjectum . Prima eſt informationis ad informatum , ſeu perfectivi ad perfectibile : & hæc , inquit Poncius ibidem , dicit imperfectionem in ſubjecto, quia potentialitas, & perfectibilitas in Deo non convenit noſtro propoſito. Secunda eſt relatio ſubſtentati naturaliter poſterioris ad prius ſubſtentans, à quo dependet tanquam à termino puro, & hæc poſterior nullam notat imperfectionem in ſubjecto ; quia dicit tantùm proprietates naturales in illo , & ſubſtentationem accidentis , quod eſt nota perfectionis . Itaque ſublatis imperfectionibus ab hac unione , ſimillima erit unioni hypoſtaticæ , & per conſequens eam maximè intelligibilem reddet, propter multiplicem illius convenientiam . Prima eſt, Sicut ſubjectum ſubſtentat accidens , & accidens a ſubjecto dependet, ita Verbum Divinum ſubſtentat naturam humanam , & hæc dependet ab ipſo ſpeciali motivo . Secunda : Sicut accidens , & ſubjectum ſimul unita , unum quoddam ſuppoſitum efficiunt , ita in hac unione, licèt duæ ſint naturæ, unicum tamen ſuppoſitum habent . Sed tertia eſt : Sicut accidens advenit ſubjecto jam exiſtenti , ſic humanitas Verbo . Quarta : Sicut accidens non eſt de

Eſ-

Eſſentia ſubjecti, ſic nec humanitas de Eſſentia Verbi. Quinta: Sicut natura ſubjecti non confunditur, nec permiſcetur cum natura accidentis, nec è converſo; ſed utrumque manet integrum, & impermixtum, ita de natura divina, & humana dicitur. Sexta tandem: Sicut proprietates accidentis, & accidens ipſum in concreto communicantur ſubjecto, & de eo enuntiantur, & è converſo; ita proprietates humanæ naturæ, & ipſa natura, communicantur Verbo Divino, & de eo enuntiantur, & è converſo; ut videbitur ubi de communicatione idiomatum agemus.

Suadet etiam idipſum ratio. Conſtat namque ipſo naturali lumine, Deum, utpotè bonorum omnium maximum, ſui eſſe ſummè communicativum: ac ſubindè conveniens eſſe, ut communicet ſe penès id omne, quod infinità ſuâ entitate continet; videlicet; ſecundùm entitatem, perfectionem, & hypoſtaſiam; igitur ſicut ſuam entitatem communicaverat in ordine naturæ omnibus creaturis, quæ illius ſunt infinitæ entitatis participationes, ac defluxiones quædam; maximè vero homini, qui eſt ejus divinæ entitatis ſpirans, ac verax imago: Sicut ſuas divinas præcellentias in ſublimi ſanctitate ſuâ velut adunatas, & expreſſas, hominibus juſtis indiderat in ſtatu gratiæ, ut eos conſtitueret ſuos filios adoptivos: Denique, ſicut beatiſſimis mentibus fęlicitatem, ac beatitudinem ſuam indiderat in ordine gloriæ: Ita pariter conveniens erat ejus ſummæ bonitati, ut ſeſe alicui humanæ naturæ individuo communicaret hypoſtaticè, ac perſonaliter, quatenus homo ad divinitatis ordinem poſſet ſublimari.

Dices. Si fide ſuppoſitâ poſſit intellectus humanus ſuâ naturali virtute, Myſterium hoc probabilibus rationibus ſuadere; igitur etiam abſque ullo lumine fidei, idem intellectus poterit illis conjecturis, & rationibus Myſterium hoc poſſibile, aut futurum judicarę.

Nego conſequentiam. Plura namque poteſt intellectus fidei lumine illuſtratus inveſtigare ad veritatem aliquam confirmandam, quàm poſſet illis ſubſidiis deſtitutus: faciliùs enim probantur inventa, & cognita, quàm inveniantur ignota.

Adde, quòd hæ rationes, ac conjecturæ, quibus nunc fide illuſtratus intellectus utitur, eâ fide ſecluſâ non ſufficerent ad vincendam difficultatem, & repugnantiam, quam lumen naturale patitur circa hoc myſterium; & ideo ſecluſâ fide non forent illæ rationes, ac conjecturę ſufficientes ad ferendum judicium etiam probabile, quòd tale myſterium poſſibile ſit, aut futurum.

Sectio Secunda.

De Convenientia Incarnationis Verbi.

Quamquam nobiſcum haud difficulter conveniant infideles, unionem hypoſtaticam Dei cum homine nullis implicari contradictionibus; nec ſubindè impoſſibilem judicari: inde tamen non eis liquet hanc unionem convenientem fuiſſe; plurima namque poſſibilia ſunt, quæ cùm minùs expediant, etiam nuſquam futura ſunt, & à Deo producenda: quapropter ſtabilitâ, ac ſufficienter probatâ poſſibilitate hujus myſterii, jam aperiendæ ſunt rationes, quibus illud congruum, ac decens æſtimari poteſt. Quod utique præſtabimus, tribus in ſequentibus quæſtionibus. Quarum 1. aperiet qualiter decens fuerit, ſummèque congruum, ut Deus per aſſumptionem humanitatis hominem ex integro reſtitueret. 2. Quòd convenientiùs fuerit humanam naturam, quàm Angelicam reparari. 3. denique, Quòd convenientius fuerit, Filium quàm Patrem,

trem, vel Spiritum ſanctum, hoc reparationis munus aſſumere.

Quaestio Prima.

An conveniens fuerit Deum Incarnari.

NOtandum 1. Duplicem diſtingui poſſe convenientiam. Unam quidem rei *Intrinſecam*, ſecundùm quam aliquid dicitur eſſe conveniens, quatenùs à Deo ordinatur. Nam, inquit Apoſtolus ad Rom.13. *Quæ ſunt à Deo, ordinata ſunt*. Alteram verò *Extrinſecam*, quæ conſiſtit in quadam relatione, ſeu habitudine ipſius rei ad illa quibus congruit. Cùm autem Incarnatio ſpectari poſſit per reſpectum, vel ad Deum authorem, vel ad naturam humanam ipſius terminum, vel ad univerſum orbem terrarum, totamque terrarum enciclopediam; idcirco de convenientiâ illius per reſpectum ad illa tria agendum eſt: an videlicet Incarnatio conveniens fuerit, tùm reſpectu Dei, tùm reſpectu hominis, tùm reſpectu cæterarum creaturarum.

Notandum 2. Quod cùm bonum quodlibet ſui diffuſivum ſit, ac communicativum; cùmque Deus bonorum omnium præſtantiſſimum ſit; etiam ipſi maximè convenit ſui ipſius diffuſio, & communicatio. *Duplex* autem eſt Dei communicatio. Una quidem *ad intra*, vel per fœcunditatem luminis, & cognitionis, quà Pater æternus ſeſe communicat Filio, *Qui Deus eſt de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero*: vel per fœcunditatem amoris, quâ Pater, & Filius divino erga ſeipſos amore æſtuantes, producunt Spiritum ſanctum, qui Patris, & Filii mutui amoris fructus eſt, ac terminus. Altera verò communicatio eſt *ad extrà*, quâ tres illæ adorandæ perſonæ ſeſe creaturis communicant in ordine naturæ, gratiæ, gloriæ, & divinitatis. In ordine quidem naturæ, largiendo videlicet ipſis omnia bona naturalia eis connaturaliter debita ad earum integritatem, & perfectionem. In ordine verò gratiæ, conferendo creaturæ rationali dona illa gratuita, quibus ad ordinem, & finem ſupernaturalem promoveri poteſt. In ordine gloriæ omnes ſuæ divinitatis præcellentias, ac delicias exhibendo puriſſimis, ac beatiſſimis mentibus conſpiciendas, ac fruendas. Deniq; in ordine divinitatis, per unionem hypoſtaticam; per quam una ex illis adorandis perſonis ſe ſubſtantialiter communicat humanæ naturæ per propriam ſuam ſubſiſtentiam, quâ fit, ut Deus fiat homo, & viciſſim homo Deus, aſſumendo quippè corpus, & animam in unitate perſonæ, fit ut in homine inhabitet tota plenitudo divinitatis corporaliter.

Notandum 3. Hanc poſtremam communicationem omnium eſſe præſtantiſſimam, ac maximam. Communicatio enim aliqua cenſeri poteſt alterâ major duobus modis: nimirùm, vel *intenſivè*, vel *extenſivè*. Dicitur equidem major priori modo, quando aliquid nobiliùs, & perfectiùs communicatur: ſecundo verò, quando ad plura ſubjecta, vel ſuppoſita ſeſe extendit: quâ ratione communicatio bonorum naturalium eſt major extenſivè; communicatio verò bonorum ſupernâturalium major eſt intenſivè: quippè ſupernaturalia bona naturalibus præcellunt. Communicatio autem, quæ fit per Incarnationem, haud dubiè omnium communicationum eſt maxima, non ſolùm intenſivè, quia ipſa ſubſtantia increata Verbi, quæ eſt infinitæ dignitatis, & perfectionis, ac ſubindè omnia bona ordinis naturæ, gratiæ, & gloriæ ſuperat, ſeſe communicat humanitati: ſed etiam extenſivè; cùm non ſolùm ad hominum, & Angelorum, ſed etiam ad cæterarum creaturarum decus, & ornamentum conferat,

rat, ut patebit, in ſequentibus Concluſionibus.

CONCLUSIO PRIMA.

Incarnatio Verbi maximè ſuit conveniens Deo.

Probatur. Illud maximè Deo congruit, quod confert ad manifeſtandas ejus divinas præcellentias: at per Incarnationem maximè elucent Dei perfectiones, ac præcellentiæ: igitur illa Deo fuit convenientiſſima. Major conſtat. Conveniens eſt enim Deo, ut per viſibiles effectûs inviſibiles ſuas perfectiones demonſtret. Ad hoc quippè univerſum condidit, ut inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpicerentur; ſempiterna quoque ejus virtus, & divinitas, inquit ſanctus Paulus ad Romanos 1. Minor vero probatur. Quamquàm innumeræ ſint divinæ præcellentiæ, & divinæ dotes; maximè tamen per reſpectum ad Deum, & creaturas, præ cæteris fulgent, Bonitas, Omnipotentia, Sapientia, Juſtitia, & Miſericordia. Bonitas, inquam, quâ vult ſeipſum eis communicare, & ſui eſſe participationem largiri: Potentia, quâ idipſum præſtat, & exequitur: Sapientia, quâ creaturas debitò, ac decenti ordine librat, ordinat, & ſtatuit, ac convenientem in finem dirigit: Juſtitia, quâ cuique, quod perfectioni congruit diſtribuit: Miſericordia denique, quâ rationalis creaturæ defectus ſupplet, & reficit: atqui omnes illæ quinque divinæ perfectiones maximè relucent in Myſterio Incarnationis.

Primò quidem divina *Bonitas* in illo myſterio ſummè refulget: Verbum quippè divinum ſuam perſonam largiendo humanitati, largitur pariter ipſam divinitatem, & omnes ſuas divinas præcellentias velut in hominem effundit. Hinc divina illa communicatio dicitur divini erga homines amoris meta; unde Chriſtus ipſe ex hoc ineffabili Myſterio, Dei bonitatem, & charitatem erga homines maximè commendat, dicens Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*: eumque amorem, ita ſummum, & excellentem cenſet Apoſtolus, ut ſuperexcellentem, ac nimium appellare non erubuerit ad Epheſ. 2. dicens, *Deus qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, quâ dilexit nos, & cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratiâ eſtis ſalvati) & conreſſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu; ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.* Hinc idem Apoſtolus ad Rom. 8. divinam illam erga nos bonitatem commendans, ait: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

Quapropter ad Titum 3. ait. *Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei.* Quæ ſic expendit ſanctus Bernardus, ſerm. 1. de Nativit. Domini. *Apparuerat*, inquit, *ante potentia in rerum creatione: apparebat ſapientia in earum gubernatione: ſed benignitas miſericordiæ nunc maximè apparuit in humanitate. Innotuerat Judæis poteſtas. in ſignis, atque portentis; unde, & in Lege ſæpiùs invenies: Ego Dominus, ego Deus; Philoſophis quoque abundantibus in ſenſu ſuo majeſtas innotuit, quoniam juxta Apoſtoli verba, quod notum eſt Dei manifeſtum eſt in illis. Veruntamen, & Judæi poteſtate ipſa premebantur, & Philoſophi ſcrutatores. majeſtatis opprimebantur à gloria. Poteſtas ſubjectionem, majeſtas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat, Domine, bonitas cui poſſit homo, qui ad imaginem tuam creatus eſt, conformari: nam majeſtatem, poteſtatem, ſapientiam, nec imitari poſſumus, nec expedit æmulari.*

Omnipotentia ſimiliter mirum in mo-

modum in Incarnationis Myſterio relucet; unde Propheta Jeremias 31. ut præſtantiſſimum hoc opus commendaret, novum appellat. *Novum*, inquit, *creavit Dominus ſuper terram, mulier circundabit virum*. Quæ verba ſic expendit S.Bernardus hom. 2. ſuper Miſſus eſt: *Vir*, inquit, *erat Jeſus, nedum etiam natus, ſapientiâ, non ætate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum*. Et paulò ante: *In hoc novo, & inaudito prodigio agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plena. Ibi agnoſcitur lux non lucens, Verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Videas ſi attendas potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari: Deum denique lactentem, ſed Angelos reficientem: vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas ſi attendas triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minùs mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans*.

Quapropter Incarnatio propter ſui excellentiam *Opus Dei* dicitur Abacuc 3. *Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud*: & beatiſſima Virgo in ſuo Cantico dicit illud eſſe opus omnipotentis brachii Dei: *Fecit potentiam in brachio ſuo*. Quam utique veritatem S.Bernardus Sermone 3. in Vigilia natalis Domini ſic commendat: Tria, inquit opera, tres mixturas fecit omnipotens illa Majeſtas, in aſſumptione no-
,, ſtræ carnis; ita ſingulariter mirabi-
,, lia, & mirabiliter ſingularia, ut ta-
,, lia, nec facta ſint, nec facienda ſint
,, ampliùs ſuper terram. Conjuncta
,, quippe ſunt ad invicem Deus. & ho-
,, mo, Mater, & Virgo, fides, & cor
,, humanum, *Primam autem illam*
,, *commixtionem ſic commendat*: Voluit,
,, *inquit*, infirmiora noſtra abundan-
,, tiore gloriâ ſublimare, & contraxit
,, ſe majeſtas, ut quod melius habebat,
,, videlicet ſeipſum, limo noſtro con-
,, jungeret; ut in perſona una ſibi in-
,, vicem unirentur Deus, & limus,
,, majeſtas, & infirmitas, tanta vilitas,
,, & ſublimitas tanta; nihil enim Deo
,, ſublimius, nihil vilius limo, & tamen
,, tanta dignatione Deus deſcendit in
,, limum, tantaque dignitate limus
,, aſcendit ad Deum, ut quidquid in eo
,, Deus fecit, limus feciſſe credatur,
,, quidquid limus pertulit, Deus in illo
,, pertuliſſe dicatur, tàm ineffabili,
,, quàm incomprehenſibili Sacramen-
,, to. Et attende quia ſicut in illa ſin-
,, gularitate Trinitas eſt in perſonis,
,, unitas in ſubſtantia; ſic in iſta ſpe-
,, ciali commixtione, Trinitas eſt in
,, ſubſtantia, in perſonis unitas: & ſicut
,, ibi perſonæ non ſcindunt unitatem,
,, unitas non minuit Trinitatem; ita,
,, & hic perſona non confundit ſub-
,, ſtantias, nec ſubſtantiæ ipſæ perſonę
,, diſſipant unitatem. Summa illa Tri-
,, nitas hanc nobis exhibuit Trinita-
,, tem, opus mirabile, opus ſingulare
,, inter omnia, & ſuper omnia opera
,, ſua. Verbum enim, & anima, & ca-
,, ro in unam convenere perſonam, &
,, hæc tria unum, & hoc unum tria,
,, non confuſione ſubſtantiæ, ſed uni-
,, tate perſonæ; hæc eſt prima, & ſuper
,, excellens mixtura, & hæc prima in-
,, ter tres.

Celebratur pariter divina *Sapientia*, maximè in modo conciliandæ divinæ Juſtitiæ cum ſua miſericordia. Nam inquit S.Auguſtinus libro *Cur, quando, & quomodo Deus, &c.cap.6.* Deus ab ho-
,, mine juſtè exigeret, quatenus qui
,, per peccatum offenderat, per juſti-
,, tiam ſatisfaceret. Ad hoc autem di-
,, verſitas naturarum, & perſonæ uni-
,, tas in Chriſto valuit, & humano
,, generi neceſſaria fuit, ut quod non
,, poſſet humanitas, divina faceret na-
,, tura, & ſi quid minimè conveniret

na-

by Google

naturæ humanæ, exhiberet: & non „ alius atque alius, ſed idem ipſe eſſet, „ qui ex utroque perfectus exiſtens, „ per humanam ſolveret, quod ipſe „ debebat, & per divinam poſſet, quod „ expediebat. Debitum Adæ tantum „ erat, ut illud non deberet ſolvere, „ niſi homo, ſed non poſſet niſi Deus: „ ita opus erat, ut idem eſſet homo, „ qui erat Deus. Quapropter neceſſe „ fuit in perſonæ unitate, ut Deus ho„ minem aſſumeret, quatenus homo, „ qui in natura debebat ſolvere, & nõ „ poterat, in perſona eſſet, qui poſſet, „ quia ſatisfactionem pro peccato nõ „ poterat ſolvere; niſi Deus, ſed non „ debebat: niſi homo: ergo conſtet, „ ut de hominibus fiat illa ſuperna ci„ vitatis reſtauratio (quod fieri nequi„ ret, niſi fuiſſet prædicta pro pecca„ tis ſatisfactio, quam nequibat face„ re, niſi Deus, nec debebat, niſi ho„ mo) neceſſe fuiſſe, ut eam faceret Deus homo. Quam utique rationem luculenter expendit S. Leo Sermone 1. de Nativit. inter cætera dicens: *Salva utriuſque proprietate ſubſtantiæ, & in unam coeunte perſonam, ſuſcipitur à virtute infirmitas, à majeſtate humilitas, ab æternitate mortalitas, ut quod noſtris remediis congruebat, unus atque idem Dei, & hominum mediator, & mori ex uno, & reſurgere poſſet ex alio.*

Elucet etiam in eo maximè, quòd humani generis adverſarium, qui Protoparentes cum univerſa propagine reos conſtituerat, per hominem Deum vicerit, ac ſuperaverit. Nam, inquit Hugo Victorinus, l. 1. de Sacr. p. 8. cap. 6. *Qui aſtutiâ vicerat, juſtum fuit ut non fortitudine, ſed prudentia vinceretur, ut in eodem, quo ſe victor erexerat, victus ſterneretur, juxta illud* Job 26. *Et prudentia ejus percuſſit ſuperbum*. Quam utique rationem ſic ex„ pendit S. Auguſtinus libro *Cur, quan„ do, & quomodo Deus, &c.* c. 6. Sub„ tiliter ſubtilem inimicum Deus vo„ luit expugnare, & quaſi ſub eſca „ humanitatis hamum celavit deita„ tis, quatenus ille, qui omnem car„ nem ſubegerat, talem inveniret, „ qui ſibi nihil deberet: quam dum il„ licitè contingeret, meritò eam, quam „ quodammodo poſſidebat amitteret: „ ſic quippe ſerpens antiquus deluden„ dus erat, ut qui homines deluſerat, „ per hominem Deum deluſus, & ip„ ſe fieret. Et ſicut incautum homi„ nem ſibi callidè ſubjecerat; ita per „ hominem divinitùs cautum, non „ callidè, ſed ſapienter ſubjiceretur. „ Hæc ſumma revera videtur ſapien„ tia, quando illud hoſti præponitur, „ quod priùs ab hoſte dejicitur: & „ quaſi quod ceciderat vires reſume„ ret, & expugnatus ab hoſte, iterum „ adverſus hoſtem pugnare præſume„ ret. Provocatur itaque ad pugnam „ iterum hoſtis, ut qui priùs ſe viciſſe „ gaudebat; poſtmodùm victus ex to„ to ſuccumberet, & ſic homo valdè „ glorioſior à ſui reſumptione fieret, „ quàm ſi eum nunquam cadere con„ tigiſſet. Ei concinit S. Leo dicens: *Secundùm plenitudinem temporis, quam divini conſilii inſcrutabilis altitudo diſpoſuit, reconciliandam Authori ſuò naturam generis aſſumpſit humani, ut inventor mortis diabolus, per ipſam quam vicerat ipſe vinceretur: in quo conflictu pro nobis inito, magno, & mirabili æquitatis jure certatum eſt, dum omnipotens Dominus cum ſæviſſimo hoſte non in ſua majeſtate, ſed in noſtra congreditur humilitate objiciens ei eandem formam, eandemque naturam: mortalitatis quidem noſtræ participem, ſed peccati totius expertem*. Hinc canit Eccleſia. *Opus noſtræ ſalutis ordo depopoſcerat: multiformis proditoris ars, ut artem falleret, & medelam ferret, inde hoſtis unde læſerat.*

Denique divina maximè excellit ſapientia, eò quòd Myſterium hoc maximè conferat ad gloriam Dei ſtabilien-

liendam; imò, & augendam. Nam, inquit S.Bernardus, Serm.2.de Aſcenſione. *Christus cùm per naturam divinitatis non haberet, quò creſceret, vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt; per deſcenſum quomodo creſceret invenit: veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum*. Quapropter S.Gregorius Nyſſ. orat.Catech. cap.14. appellat illum Verbi divini deſcenſum, redundantem copiam poteſtatis: *Ad id autem*, inquit, *quod abjectum deſcenſus, eſt quædam inſignis, & redundans copia poteſtatis*. Cui quadrat illud Pſalmi: *Qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi*. Unde S. Gregorius, Homil.17.in Evangelia,*Super occaſum Dominus aſcendit, quia unde in paſſione occubuit, inde majorem ſuam gloriam reſurgendo manifeſtavit: ſuper occaſum videlicet aſcendit;quia mortem, quam pertulit, reſurgendo calcavit*.

Eximiè pariter divina *Juſtitia* hoc in adorando Myſterio effulget: quippe per Chriſti Domini paſſionem, & mortem, condignam pro delictis, & offenſis hominum ſatisfactionem excepit: utpote cùm Deus-homo ſeſe æterno Patri non ſolùm victimam, & expiationem in ara crucis obtulerit, ſed etiam ſeipſum velut ſcopum ad ſagittam, & ad ſeveriſſimam divinæ juſtitiæ ultionem expoſuerit. Hinc S. Paulus ad Rom.3.præclariſſimè Chriſti Domini ſatisfactionem, & redemptionem expendens, ait: *Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ: propter remiſſionem præcedentium delictorum in ſuſtentatione Dei*. Commendatur etiam divina Juſtitia ex eo maximè quòd ſuam in vindicandis delictis rigidam,& exactam ſeveritatem inChriſti Paſſione, & Morte exhibuerit. Si enim tàm ſeverè Pater æternus in amantiſſimum ſuum Filium, qui ſe pro hominum peccatis vadem conſtituerat, quique dumtaxat induerat ſimilitudinem carnis peccati, animadvertit;quid non terroris, & formidinis ineſſe debet ſingulis peccatoribus tot, ac tantis criminibus obſtrictis, dum judicandi, ac plectendi divinæ illi juſtitiæ ſiſtentur; Nam, inquit ipſemet Salvator Lucæ 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Deniquæ divinæ juſtitiæ acerbitas apparet in illo infinito pretio, quod pro noſtra redemptione ſibi pendendum voluit. Nam inquit S.Petrus 1.epiſt.cap.1.*Non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis,ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati*.

Denique divina Miſericordia maximè in hoc Myſterio effulget. Quamquam enim Deo proprium ſit miſereri ſemper, & parcere, & univerſæ viæ Domini ſint miſericordia, & veritas, quà ſuſtinet in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, ut oſtendat divitias gloriæ ſuæ; non tamen ita enituit divina illa miſericordia ante ac poſt Incarnationem:Siquidem ad completam, perfectamque miſericordiam duo maximè deſiderantur actus; nempe repellere miſeriam alterius, & illius miſeriis quaſi propriis affici: *miſericors* enim dicitur quaſi habens *miſerum cor*, quia ſcilicet afficitur miſeria alterius, ac ſi eſſet propria ipſius miſeria. Primus quidem ex illis actibus Deo conveniebat ratione bonitatis, & infinitæ virtutis;ſecundus verò ab eo maximè erat alienus; utpote cùm ſit immutabilis, & infinita, ac invariabili fœlicitate fruatur. Quapropter ut omnibus numeris abſoluta foret divina miſericordia, opportuit Deum hominem fieri, ut poſſet compati infirmitatibus noſtris, vel ut loquitur Apoſtolus ad He-„ bræos 2. Per omnia debuit fratribus „ aſſimilari, ut miſericors fieret. Hinc „ cap.4.ait,Non habemus Pontificem, qui

„ qui non poſſit compati infirmitati-
„ bus noſtris, tentatum per omnia pro
„ ſimilitudine abſque peccato. Effulget etiam ipſa divina miſericordia in eo maximè, quòd Dei Filius mortale corpus aſſumpſerit, & mortem ipſam paſſus fuerit, ut nos à morte liberaret. Hinc Apoſtolus ad Rom. 5. Commen-
„ dat charitatem ſuam Deus in no-
„ bis: quoniam cùm adhuc peccatores
„ eſſemus, ſecundùm tempus Chriſtus
„ pro nobis mortuus eſt. Commendat,
„ inquam, nam ait S. Anſelmus lib. 2.
„ cur Deus homo: Quid miſericordius
„ intelligi valet, quàm quòd peccato-
„ ri æternis pœnis deputato, & unde
„ ſe redimeret non habenti, Deus Pa-
„ ter dicit, Accipe unigenitum meum,
„ & da pro te: ipſe Filius, Tolle me,
„ & redime te. Quam utique exube-
„ rantem in nos divinam miſericor-
„ diam eleganter ſic expendit S. Ber-
„ nardus Serm. 3. de Nativitate Dñi.
„ Iu debam ego foris in platea, inquit,
„ & in regali ſecreto regalis cubiculi
„ ſuper me ferebatur judicium mortis.
„ Audivit hoc Unigenitus ejus, exiit
„ poſito diademate, ſacco veſtitus,
„ aſperſus cinere caput, nudus pedes,
„ flens, & ejulans, quod morte dam-
„ natus eſſet ſervulus ejus... Utique
„ ex conſideratione remedii, periculi
„ mei æſtimo quantitatem. Neſciebam,
„ ſanus mihi videbar, & ecce mittitur
„ Virginis Filius, Filius Dei altiſſimi,
„ & jubetur occidi, ut vulneribus meis
„ pretioſo ſanguinis balſamo medea-
„ tur. Agnoſce ò homo, quàm gravia
„ ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt
„ Dominum Chriſtum vulnerari. Si
„ non eſſent hæc ad mortem, & mor-
„ tem ſempiternam, nunquam pro eo-
„ rum remedio Dei Filius moreretur.
„ Pudet itaque dilectiſſimi, propriam
„ negligenter diſſimulare paſſionem,
„ cui tantam à Majeſtate tanta exhi-
„ beri video compaſſionem.

Dices. Quidquid dedecet ſummam Dei majeſtatem, non poteſt judicari conveniens, & expediens: ſed carnem aſſumere, dedecet ſummam Dei majeſtatem: ergo, &c.

Reſpondet ſeraphicus Doctor, diſtinguendo majorem. Quidquid dedecet Dei majeſtatem, tam ratione ſui, quàm ratione ſibi uniti, non convenit, nec expedit, concedit: ratione dumtaxat uniti negat. Dedecet quidem Dei majeſtatem ſecundùm ſe humiliari, quia cùm divinitas ſit omnino invariabilis, ſecundùm ſe nec exaltationis, nec humiliationis eſt capax. Ratione autem ſibi uniti, poteſt humiliari ad majorem manifeſtationem ſuæ altitudinis: in hoc enim quòd Deus carnem humilem, & infirmam aſſumpſit, fortiſſimum adverſarium confregit, hominem infirmum ſtabilivit; & ideo etſi Incarnationis opus in ſe non videatur conducere ad divinæ majeſtatis honorem; maximè tamen ad id conducit conſiderando finem, & effectum, ad quem ordinatur: quippe ſumma Deo gloria eſt, quòd infirma mundi elegerit, ut confundat fortia, & humiles exaltet.

Dices ſecundò. Sicut vituperabilis eſt nimia elatio, ita vituperanda eſt dejectio nimia: ſed quemadmodum elatio fuit nimia, quando creatura appetiit eſſe Deus; ita dejectio eſt nimia, quod Deus fiat homo, qui eſt creatura; ergo ſicut iſta elatio eſt vituperanda, ſic & vituperanda appareret dejectio, quà Deus fieret homo: at nihil vituperandum judicari poteſt convenire Deo: igitur, &c.

Reſpondet idem ſeraphicus Doctor; non eſſe paritatem: tùm quia divina natura non fuit humiliata aliquâ dejectione ſui, ſiquidem Verbum Divinum humana ſuſcipiens divina non amiſit: cùm autem creatura appetiit eſſe Deus, inflata fuit aliquâ elatione, quâ ultra naturalem ſuam ſortem, ſuumque ſtatum efferri optabat, & ideò ex iſta parte, illa nimietas, & redundantia elatio-

nis

nis vergebat in vitium: tùm quia exinanitio, quæ facta fuit in aſſumptione humanitatis, procedebat ab exceſſu amoris; & charitatis: elatio verò, quâ voluit homo Deo aſſimllari, fuit ab exceſſu præſumptionis. Conſtat autem præſumptionem omnem eſſe vituperandam, non ita dilectionem, & charitatem: & ſubinde exinanitio Chriſti non fuit vituperabilis, ſed laudabilis, ſicut vituperabilis fuit elatio primi parentis.

Dices tertiò. Deo fit injuria cùm exiſtimatur eum habere creatam aliquam effigiem. *Non enim*, inquit S. Paulus Act. 17. *debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidis ſculpturæ artis, & cogitationis hominis divinum eſſe ſimile*: igitur maxima Deo fieret injuria, ſi humana effigies ipſi tribueretur: hæc autem ei tribuenda eſſet, ſi reverà eſſet homo: ergo, &c.

Reſpondet idem ſeraphicus Doctor, verum eſſe antecedens, quando quis credit Deum reverà ſecundùm ſuam deitatem habere corpoream aliquam effigiem, ſicut exiſtimabant Gentiles idololatræ: ſecus verò quando exiſtimat Deum non habere quidem in ſe creatam aliquam effigiem, ſed dumtaxat ratione humanitatis aſſumptæ, ut ſit per Myſterium Incarnationis.

Dices quartò. Illud magis cedit in Dei gloriam, quod ſolam ejus miſericordiam illuſtrius commendat. Nam, ut ait S. Jacob 2. *Miſericordia ſuperexaltat judicium*: & teſtatur Eccleſia Dominica 10. poſt Pentecoſten: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miſerando manifeſtas*: Sed longè major fuiſſet miſericordia gratis relaxando homini debitum, quàm ſatisfactionem exigendo: igitur convenientius fuiſſet Deo gratis condonare hominum offenſam, quam ſatisfactionem per Filii ſui Incarnarionem pro illa exigere.

Nego majorem: Perfectius eſt enim opus, in quò cum ſumma miſericordia elucet etiam ſumma juſtitia, quàm in quo ſola miſericordia maximè commendatur; quia *univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas*; cùm ipſe ſit ſummè juſtus, & miſericors: Et ideò, inquit ſeraphicus Doctor, in reparatio„ ne generis humani, quæ eſt excellen„ tiſſima viarum Domini, congruum „ eſt, ut ſimul currant miſericordia, „ & juſtitia, & ideò decens fuit, ut „ Deus exigeret ſatisfactionem pro „ injuria ſibi facta: quam ſi homo non „ poſſet impendere, tunc miſericordia „ daret Mediatorem, qui debitum ſol„ veret: nam ſi Deus culpam non di„ miſiſſet, ſed ſolam exercuiſſet vin„ dictam, non appareret miſericordia: „ ſi verò non exegiſſet ſatisfactionem, „ non manifeſtaretur juſtitia: igitur „ congruum fuit, ut ex miſericordia „ præberetur Mediator, qui debitum „ ex juſtitia ſolveret, ſic enim *Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia, & pax oſculatæ ſunt*.

Dices quintò. Injuſtum videtur punire innocentem pro noxiis: at id fit in Myſterio Incarnationis: Igitur illud divinæ juſtitiæ non congruit.

Diſtinguo majorem. Si illud fiat per modum punitionis, & vindictæ, concedo: ſi fiat per modum ſatisfactionis, & reparationis, nego. Quamvis enim in puniendo peccato oporteat illum plecti, qui peccavit, tamen in ſatisfaciendo unus ferre poteſt pœnam pro altero; in vindicta enim attenditur peccantis iniquitas: in ſatisfactione verò pro alio ſpectatur ſatisfacientis charitas.

Dices ſextò. Quidquid officit divinæ æquitati, Deum dedecet: at pugnat in divinam æquitatem, quòd vita Filii Dei, quæ pretioſiſſima eſt, exponatur profundenda pro re viliſſima, qualis eſt hominum peccatorum redemptio: igitur, &c.

Nego minorem. Tum quia Chriſtus non

non ſeſe ſubjecit morti, ut ab illa abſorberetur, ſed ut devictà morte reſurgeret immortalis: tùm quia ſalus hominis eſt tantum effectus mortis Chriſti, non autem illius finis: tùm quia, & Chriſti, & hominum vita ordinatur ad Dei gloriam, quæ excellentior eſt vità Chriſti.

CONCLUSIO SECUNDA.

INcarnatio Verbi convenientiſſima eſt humanæ naturæ.

Probatur. Illud maximè convenit humanæ naturæ, quod eximiè conducit, ut revocetur à malo, & promoveatur ad bonum: at Incarnatio utrique maximè deſervit. Primò quidem, ut homo revocetur à malo, nam omnis mali fons, & origo, vel eſt à Diabolo inſtigante, vel à carne alliciente, vel à ſpiritu ſuperbiente: at triplex hic totius prævaricationis fons, & radix per Incarnationem adimitur, & reſcinditur. Siquidem per eam exauthoratus eſt Diabolus; nam *In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolveret opera Diaboli*, & *princeps mundi ejiceretur foras*, ait Chriſtus; Deus, & ait Apoſtolus ad Colloſ.1. *eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem in remiſſionem peccatorum*: Quippe, ut addit S.Aug.lib.13.de Trinit.cap.15. *In hac redemptione tanquam pretium pro nobis datus eſt ſanguis Chriſti; quò acceptò Diabolus non eſt ditatus, ſed ligatus, ut nos ab ejus nexibus ſolveremur*. Addit cap.17. per hoc myſterium fractam fuiſſe Dæmonum ſuperbiam, & erectam hominum abjectionem. *Demonſtratum eſt homini*, inquit, *quem locum haberet in rebus, quas condidit Deus: quandoquidem ſic Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus ſubſtantiis fieret una perſona; ac per hoc jam ex tribus, ſcilicet Deo, anima, & carne; ut ſuperbi illi maligni ſpiritus, qui ſe ad decipiendum, quaſi ad adjuvandum medios interponunt, non ideo ſe audeant homini præponere, quia non habent carnem: & maximè quia, & mori in eadem carne dignatus eſt Filius Dei, ne ideo illi tanquam Deos ſe coli perſuadeant, qui videntur eſſe immortales*.

Similiter caro ſua origine viciata per aſſumptionem, & unionem cum Verbo ſanata, ac conſecrata eſt. Cùm enim in Chriſto inhabitaret tota plenitudo divinitatis corporaliter, ait Apoſtolus; inde factum eſt, ut corpora noſtra facta fuerint membra Chriſti, & templa Spiritûs ſancti: quapropter illa caro, quæ erat incentiva ad peccatum, facta eſt fomes ſalutis, & juſtitiæ: nam, inquit Tertullianus lib. de Reſurrectione carnis cap.8. *Caro ſalutis cardo; caro enim abluitur, ut anima emaculetur: caro ſignatur, ut anima illuminetur: caro manûs impoſitione adumbratur, ut anima conſecretur: caro corpore, & ſanguine Domini veſcitur, ut anima de Deo ſaginetur*.

Tandem mentis elatio, & ſuperbia frangitur; nam, inquit S.Aug. ſupra, *Superbia hominis, quæ maximè impedimento eſt, ne inhæreatur Deo, per tantam Dei humilitatem redargui poteſt, atque ſanari: diſcatque homo, quàm longè receſſerit à Deo, & quid illi valeat ad medicinalem dolorem, quando per talem Mediatorem redit, qui hominibus ut Deus divinitate ſubvenit, ut homo infirmitate convenit*. Hinc S.Bernardus ſerm.3. de Nativit. Chriſti, ait, *Quid magis indignum, quid deteſtandum ampliùs, quid graviùs puniendum, quàm ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra apponat homo magnificare ſe ſuper terram? Intolerabilis impudentia eſt, ut ubi ſe exinanivit Majeſtas, vermiculus infletur, & intumeſcat*.

Secundò: Hoc myſterium eiam maximè conducit, ut homo promoveatur ad bonum. Primò namque ſummè erigitur humana natura; nam, inquit ſanctus Auguſt. lib. de Prædeſtinatione San-

Sanctorum cap. 15. *Ipſa eſt illa ineffabiliter facta hominis à Deo Verbo ſuſceptio ſingularis, ut Filius Dei, & hominis ſimul: Filius hominis propter ſuſceptum hominem; & Filius Dei propter ſuſcipientem Unigenitum Deum veraciter, & propriè diceretur, ne non trinitas, ſed quaternitas crederetur. Prædeſtinata eſt iſta naturæ humanæ tanta, & tam celſa, & ſumma ſubjectio, ut quò attolleretur altiùs non haberet, ſicut pro nobis ipſa divinitas, quò uſque ſe deponeret humiliùs non habuit, quàm ſuſceptâ naturâ hominis cum infirmitate carnis uſque ad mortem crucis.* Unde non mirum ſi Angeli, qui ante divinam illam humanæ naturæ ſublimationem, patiebantur ſe ab hominibus adorari, ut eos adoraverunt Abraham, & Loth, Geneſ.18. & 19. talem honorem eis ab homine impendi poſtmodum renuerint; nam S.Joannes Evangeliſta cùm Angelum, qui ſibi loquebatur, adorare voluiſſet, eum illicò, dicentem audivit Apocalypſis 19. *Vide ne feceris, conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium nomen Jeſu.* Hinc præclarè monet S.Leo ſerm. 1. de Nativ. *Agnoſce Chriſtiane, dignitatem tuam, & divinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri converſatione redire,* &c.

Tertiò: Per Incarnationem habuit homo præſtantiſſimum exemplar omnium prorſus virtutum, quô priùs carebat. Nam, ut ait S.Auguſt. ſerm.52. de Diverſis, *Homo ſequendus non erat qui videri poterat, Deus ſequendus erat. qui videri non poterat: ut ergo exhiberetur homini, qui videretur ab homine, & quem homo ſequeretur, Deus factus eſt homo.* Exemplar enim, ut omnibus numeris conſtet, debet eſſe ſimul rectum, & ſenſibile. Rectus quidem erat Deus ratione ſanctitatis; at inviſibilis ratione infinitæ Majeſtatis: homo verò, qui viſibilis erat, propter multos defectus, quibus inquinabatur, à recta virtutis regula deflectebat: quapropter neceſſum fuit inter utrumque intercedere unionem, ut inde perfectum virtutis exemplar homini tribueretur. Quapropter Chriſtus etiam monebat Joan.13. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Etenim qui inviſibilis erat in Majeſtate divinitatis, viſibilem ſe præbuit in infirmitate humanitatis; ut egregiè loquitur Paulus 1. ad Timoth. 3. ubi Incarnationem appellat, *Magnum pietatis Sacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne.* Nam omnes Chriſti actiones reverà Dei hominis actus erant, ſeu ut loquitur S. Ambroſ. *Dominicæ carnis actus, divinitatis exemplum eſt, & inviſibilia nobis ejus per ea, quæ ſunt viſibilia demonſtrantur.* Hinc ſeipſum nominat Joan. 14. viam; veritatem, & vitam, *Via quidem in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio*, ait S.Bernardus ſerm.2. de Aſcenſ.

Quartò: Convenientiſſimum fuit Deum incarnari, ut homo perfectè beatus fieret, *Propterea enim Deus homo factus eſt* (inquit Author lib.de Spiritu, & anima cap. 9. apud S. Auguſtinum) *ut totum hominem in ſe beatificaret, & tota converſio hominis eſſet ad ipſum, & tota dilatio hominis eſſet in ipſum, cum aſcenſu carnis videretur per carnem, & aſcenſu mentis videretur per divinitatis contemplationem.* Unde Beatorum quiſque cum Job dicere poteſt cap. 19. *In carne mea videbo Deum meum; quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt*, aut cum regio Vate, *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*

Denique ad hoc maximè conduxit Verbi divini Incarnatio, ut haberemus quidquid nobis opus eſt, tùm ad corporis, tùm ad animæ ſanitatem. Nam ut præclarè ait S. Bernardus ſerm.3. de Circumciſione, *Totus mihi datus, totus in meos uſus expenſus eſt.* Etenim addit ſermone 24. de Paſſione, *Quid quæris,*

quod

quod in illo non invenias? ſi ægrotus es, medicus eſt: ſi exulas, dux eſt: ſi impugnaris, pugil eſt: ſi ſitis, potus: ſi alges veſtimentum eſt; ſi triſtaris, gaudium eſt: ſi obtenebraris, lux eſt: ſi orphanus es, Pater eſt. Unò verbò, ut ait Ambroſius lib. 3. de Virginibus, *Omnia nobis Chriſtus eſt, & omnia nobis donavit*.

His adde, quòd per Incarnationem, hominis fides maximè illuſtratur, ſpes firmatur, charitas accenditur. Fides, inquam, illuſtratur; nam, inquit ſanctus Auguſtinus lib. 11. de Civit. cap. 2. *Ut mens in fide fidentiùs ambularet ad veritatem, ipſa veritas Dei Filius, homine aſſumpto, non Deo conſumpto, eandem conſtituit, ac fundavit fidem, ut ad Deum iter eſſet homini per hominem Deum*. Spes etiam erigitur, ac firmatur; nam, inquit idem ſanctus Auguſtinus lib. 13. de Civit. cap. 10. *Quid tam neceſſarium fuit ad erigendam ſpem noſtram, menteſque mortalium conditione ipſius mortalitatis abjectas, ab immortalitatis deſperatione liberandas, quam ut demonſtraretur nobis quanti nos penderet Deus, quantùmque diligeret?* Denique Charitas mirum in modum accenditur; nam, inquit S. Auguſtinus lib. de catechiſandis Rudibus cap. 4. *Quæ major eſt cauſa adventûs Domini, niſi ut oſtenderet Deus dilectionem ſuam in nobis?* Et infrà, *Si amare pigebat, ſaltem redamare non pigeat*.

Dices primo. Inconveniens videtur, quòd per tantùm pretium, qualis eſt Chriſtus, tam pauci homines ſalventur: convenientiùſque videtur, quòd Deus uſurpaſſet aliud medium, quô omnes homines ſalvarentur: igitur Incarnatio Verbi non fuit naturę humanæ maximè conveniens.

Reſpondeo primò, tantam eſſe, cujuſque electi ſalutem, ut illam proprii Filii diſpendiô operari non indignum judicaverit Deus: unde licèt pauci ſalutem conſequantur, non propterea id divinæ ſapientiæ incongruum judicari debet.

Adde, quòd ſi omnes homines fuiſſent ſalvati, id minùs vergeret in Dei gloriam; ſiquidem non ita perfectè nobis exhibuiſſet Juſtitiam, & Miſericordiam ſuam: unde S. Auguſtinus Epiſt. 105. *Si utrique liberarentur, lateret quid peccato per juſtitiam debeatur: ſi nemo, quid gratia largiretur?*

Reſpondeo ſecundò, defectum ſalutis reproborum non eſſe refundendum in ipſam Incarnationem, ſed in perverſam hominum voluntatem: ſiquidem Chriſti Incarnatio fuit medium ſufficientiſſimum ad omnium hominum ſalutem; quippe Chriſtus Dominus eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: eſt etiam mediator Dei, & hominum, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Dices ſecundò. Modus ille reparandę humanæ naturæ eſt convenientior, ratione cujus ipſa magis Deo obſtringitur, & ampliores debet grates: at magis eſſet obſtricta Deo ſi ei gratis ſuam offenſam condonaſſet; majores enim debet gratias is, cui Judex gratis condonat, quàm ille, à quo ſatisfactionem exigit. Ergo, &c.

Nego minorem, & ad probationem dico, rationem diſparitatis eſſe, quòd Deus ſatisfactionem à nobis exigendo, dederit nobis proprium ſuum Filium, qui pro nobis ſatisfaceret, gratiaſque uberrimas promereretur, & largiretur; quibus etiam nos pro noſtro modulo cum illo adorando Redemptore ſatisfacere poſſemus. Magis autem honorificum videtur poſſe proprium debitum ſolvere, quàm illius relaxationem ſoli clementiæ judicis aſſignare.

Conclusio Tertia.

Conveniens etiam fuit Incarnatio Verbi toti Univerſo.

Primò: Namque quoquot ſunt in univerſo creaturæ ſublimitatis aliquid for-

ſortitæ ſunt in ipſa hominis ad divinum conſortium promotione: cùm enim homo ſit microcoſmos, totiuſque univerſi nomenclatura, illius dignitas, & excellentia in alias creaturas exundat. Hinc Apoſtolus ad Epheſ. 1. ait, *Propoſuit* (videlicet Pater æternus) *in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo.*

Deinde, ſumma totius univerſi perfectio fuit, quòd in eo eſſet maximus, & perfectiſſimus gradus entis, qui Deum ſimul, & creaturam ſociaret; quò enim præſtantiores ſunt, & plures entis gradus in toto mundo; etiam præſtantior, ac perfectior cenſetur: id autem conceſſum eſt per myſterium Incarnationis, in quo habemus Deum, & hominem in una perſona ſubſiſtentem.

Denique, conveniens erat omnes rerum differentias in univerſo reperiri, itaut ſicut in nobis eſt unica natura in unica perſona, & in Deo unica natura in pluribus perſonis: ita pariter eſſent plures naturæ in unica perſona; quod utique factum eſt per Incarnationem, tres namque naturæ, videlicet Divina, Spiritalis, & Corporea, in una Chriſti perſona ſociantur.

Quaestio Secunda.

An convenientius fuerit naturam humanam, quam Angelicam, aut aliam à Verbo aſſumi?

Notandum 1. ex noſtro Alenſi 3. par. quæſt. 1. membro 6, quòd longè major, & multiplex videtur ſimilitudo hominis ad Deum, quàm ſit in Angelo. Siquidem in hominis anima relucet Dei effigies in natura, in perſona, in potentia: *In natura* quidem, quia inquit S. Auguſtinus ſermone 27. qui eſt *de imagine*, ſicut Deus ubique totus eſt, omnia vivificans, movens, & gubernans: ita anima ubique in ſuo corpore tota viget, movet, & gubernat, quod non convenit Angelo, quia non eſt ſubſtantia ordinata ad vivificandum corpus. Inſuper in homine eſt ſimilitudo ſecundùm *rationem perſonæ*, quia homo procedit ab homine, ſicut una perſona in divinis procedit ab alia: Angelus autem unus non procedit ab alio: *Denique* eſt ſimilitudo in potentia, quia in homine eſt potentia reſpondens totalitati exemplari; cùm enim in divino exemplari ſit eminenter ratio entis corporei, & ſpiritualis, utramque hanc rationem anima ſortitur, quippè ordinatur ad actiones ſpirituales, & corporeas; quod Angelus habere nequit, cùm enim ſimpliciter ſpiritualis ſit, non ordinatur ex natura ſua ad actiones corporeas, ex quibus homo videtur majorem affinitatem habere ad Deum, quàm Angelus.

Notandum 2. Reverà naturam Angelicam, & humanam, (maximè ſi Angelos perduelles ſpectes) indignam fuiſſe, quæ divinitati uniretur: Angeli namque non minùs; imò graviùs divinam provocaverunt animadverſionem, & vindictam, quàm homines: ſiquidem tam Angelus prævaricator, quàm homo, divinitatem ambiit; ille quidem ſupremam Dei majeſtatem, ac poteſtatem æmulando, juxta illud Iſaiæ 15. *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, &c.* Alter verò divinam ſapientiam à ſerpente ſibi repromiſſam conſectatus eſt Geneſis 3. Unde ſumma fuit Dei miſericordia, eaque pura, quòd homines potius, quàm Angelos redimendos ſuſceperit Deus, quia tamen nihil abſque ratione ejus divina ſapientia molitur, hinc quærimus quænam ſint illæ rationes, quæ veluti tot incentiva divini erga homines amoris extiterunt, ut eos potiùs, quàm Angelos ab æterna miſeria relevaret.

Notandum tertiò, Deum potuiſſe homi-

minem fieri variis modis; nimirum vel creando ſibi corpus, & animam, & utrumque aſſumendo independenter ab ullo creaturæ commercio, nec ducendo ex Matre originem, ac Nativitatem: vel ſi Matrem habere voluiſſet in terris, ſicut, & Patrem in cœlis, potuit illam formare extra Adami lineam, & propagationem; ita quòd per ſolam ejus extraordinariam potentiam formata, nec ab hominibus genita, non eſſet cenſenda ex Adami poſteris, nec ullatenus ad illius proſapiam ſpectaret. An autem alteruter ex his modis convenientior fuerit, quàm is, quó de facto Verbum Divinum carnem aſſumpſit, determinandum eſt in præſenti quæſtione duabus concluſionibus abſolvendà: quarum *Prima* aperiet convenientius fuiſſe Deo, quòd naturam humanam aſſumeret, & repararet, quàm Angelicam. *Secunda*, quòd magis expediebat naturam aſſumere ab Adamo propagatam, quàm aliunde formatam.

CONCLUSIO PRIMA.

Convenientius fuit aſſumere, & reparare humanam naturam, quàm Angelicam. Quod equidem ſatis, ſuperque probat ipſa Dei operatio, quippe divina ejus ſapientia, quæ omnia librat, & operatur in pondere, numero, & menſura, *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*, inquit S. Paulus ad Hebræos 2. Ratio autem hujus majoris convenientiæ peti poteſt, tùm ex parte conſtitutionis ipſius naturæ humanæ, tùm ex parte majoris capacitatis illius ad reparationem. *Ex parte quidem illius conſtitutionis*, idque triplici de cauſa, quam aſſignat, & expendit ſeraphicus Doctor in 3. diſt. 2. quæſt. 2. quarum prima petitur ex *ratione originis*, & propagationis unius hominis ab alio: cùm enim unus homo ab altero ducat originem, quod Angelo non convenit, ideò magis decebat, quòd perſona Filii, quæ diſtinguitur à perſona Patris ſecundùm originem, eam naturam acciperet, in qua proprietas filiationis reſideret. Quod utique factum eſt in humanæ naturæ aſſumptione: nam idem ipſe, qui ab æterno erat Patris Filius, ex tempore factus eſt Filius Virginis Matris. *Secunda ratio* eſt; propter majorem hominis cum Deo ſimilitudinem ratione ipſius animæ rationalis, quæ, ut diximus in primo notabili, Dei immenſitatem velut æmulatur, cùm tota ſit indiviſim in toto ſuo corpore, ſicut Deus totus eſt in ſingulis mundi partibus. Hic, inquit ſeraphicus Doctor, anima rationalis non tantùm repræſentat Deum, prout conſideratur in ſe, ſed in quantum unitur corpori, quod regit, & in quo inhabitat, ſicut Deus cœlum, & terram implet. *Tertia denique ratio* majoris congruitatis, petitur à multiplici hominis compoſitione; quia enim homo compoſitus eſt ex natura corporali, & ſpirituali, & quodammodo eſt omnis creatura: habet enim eſſe cum elementis, & rebus inanimatis, vivere cum plantis, ſentire cùm animalibus, intelligere cum Angelis: hinc eſt, quod cùm humana natura ſumitur, & deificatur, quodammodo omnis natura in ea ſublimatur, dum in parte ſibi ſimili deitati hypoſtaticè unitur: unde aſſumptio humanæ naturæ longè meliùs confert ad univerſi perfectionem, quàm conferre potuiſſet Angelica ſi fuiſſet aſſumpta.

Patet etiam major: Illa convenientia, *ex parte reparationis*, idque tribus de cauſis. *Primò*, quidem quia natura humana magis indigebat reparatione: *Secundò*, quia minùs ea indigna erat; *Tertiò*, quia reparatio magis erat profutura hominibus, quàm Angelis prævaricatoribus. Magis quidem *indigebat reparatione* humana natura, quàm Angelica, nam ait Alenſis quæſt. 1. membro 2. in primo homine erat tota natura humana; idcirco ipſo peccante, & deperdito, univerſa pariter ejus propago periit: ſecus eſt autem de Angelis perduellibus, quoniam nullus eo-

rum totam naturam Angelicam comprehendebat, ſed eorum peccata perſonalia fuerunt; nec propter perduelles Angelos cadentes tota periit Angelica natura; ſiquidem plurimi fideles, & Deo obſequentes perſtiterunt; adeoque non erat ita opus eis remedio, ac reparatione: ſecus humanitati, quæ per unius hominis delictum univerſa corrupta fuerat, & deperdita; non decebat autem divinam miſericordiam, & ſummam Dei bonitatem, ut naturam rationalem ſibi maximè affinem, & ſimilem, æterno interitui, ac perpetuæ damnationi conſignaret. *Id enim indignum erat bonitate Dei, ſi quæ ab ipſo creata eſſent in interitum abirent ob diaboli adverſus homines fraudem*, inquit ſanctus Athanaſius, libro de Incarnatione Verbi Dei.

Secundò, homo minùs indignus erat divinâ miſericordiâ; ſiquidem non ita grave fuit humanum peccatum, ac Angelicum, ſive attendas genus peccati, ſive circumſtantiam, ſive occaſionem. Attendendo quidem *genus peccati*, nam licet homo, & Angelus peccaverint per ſuperbiam; longè tamen utriuſque diſpar eſt reatus, ſiquidem, inquit Alenſis, homo peccavit appetendo omnem ſcientiam Dei, Angelus verò illius omnipotentiam: Deus autem nullatenus vult communicare alicui creaturæ pro quolibet ſtatu ſuam omnipotentiam, eo quòd ratione illius eſt omnium creaturarum principium, quam præcellentiam nulli vult eſſe communem: ſcientiam autem vult communicare creaturæ in ſtatu gloriæ, nam ſeipſum, & omnia, quæ in ipſo ſunt demonſtrat beatis mentibus; quibus omnimodum ſcientiæ ſuæ lumen largitur. Quia ergo ſumma inordinatio eſt id appetere, ad quod nulla creatura ordinatur; hinc eſt quod graviùs peccavit Angelus appetendo omnipotentiam, quam homo æmulando ſcientiam, ad quam ordinabatur.

Gravius etiam fuit peccatum Angeli, quàm hominis *ratione circumſtantiæ*, quippe homo peccavit ratione alicujus neſcientiæ: exiſtimabat enim commінationem divinam ſibi factam magis intentari ad probationem, quàm ad ſupplicium: Angelus verò peccavit ex certa ſcientia; adeoque ex malitia; & ſic peccatum illius erat in Spiritum ſanctum, & conſequenter irremiſſibile. *Denique* minus etiam fuit peccatum hominis, quàm Angeli ratione occaſionis, homo namque non peccavit propriâ ſua proclivie, & determinatione ad malum, ſed inſtigante, & ſollicitante uxore, quæ à ſerpente decepta, virum ſuum in deceptionem adduxit. Juſtum ergo fuit, ut qui per alium ceciderat, etiam per alium relevaretur, cùm per ſeipſum ſurgere non poſſet: ſecus autem erat de Angelo, qui non alterius aſtutiâ, ſed propriâ ſuâ malitiâ lapſus fuerat.

Denique minùs profutura erat redemptio Angelis perditis, quàm hominibus, quippe Angeli, ubi ſemel lapſi ſunt, obfirmatam in malo voluntatem habent, nec ampliùs agendæ pœnitentiæ ſunt capaces.

His adde, quòd Angelorum ruina potuit reparari per homines, eos videlicet promovendo ad perduellium Angelorum ſedes, ut egregiè demonſtrat S.Anſelmus librô 1. *Cur Deus homo*, capite 16. & 17. hominum verò lapſus non poterat convenienter ſuppleri ſubſtituēdo aliam naturam locô humanæ; quippè nulla inferior homine apparet creatura divinæ gloriæ capax.

Has omnes rationes luculenter, ac devotè perſtringit S. Bernardus ſermone primô de Adventu, his verbis. *Novit in affectum malitiæ, & nequitiæ tranſiſſe Angelos deſertores, nec ex ignorantia aliqua, ſeu infirmitate peccaſſe, ideoque pariter neceſſe eſt pœnitere nolentes: Patris enim amor, & honor regis judicium diligit. Propter hoc enim,*

&

& ipſe creavit homines ab initio, qui ſupplerent locum illum, & ruinas Hieruſalem reſtaurarent. Sciebat enim nullam Angelis patere redeundi viam: nempe novit ſuperbiam Moab, quòd ſuperbus eſt valdè, & ſuperbia ejus pœnitentiæ remedium non admittit, at per hoc, nec veniæ. At verò hominis vice nullam poſtea condidit creaturam; innuens ex hoc ipſo redimendum adhuc hominem: quippè quem ſupplantavit aliena malitia, ideoque prodeſſe ei poteſt charitas aliena. Ita Domine obſecro, complaceat tibi, ut eruas me, quoniam ego infirmus ſum: quoniam de terra mea furtim ſublatus ſum, & hic innocens in lacum miſſus ſum: non penitùs quidem innocens; ſed quantùm ad eum, qui me ſeduxit, innocens aliquatenùs.

Dices primò. Ea natura magis apparet unibilis Deo, quæ majorem cum ipſo habet affinitatem: ſed Angelica natura majorem, & intimiorem habet affinitatem cum Deo, quàm humana: ergo, &c. Major conſtat, unibilia namque debent habere quandam proportionem adinvicem. Minor pariter, quia *quantò ſubtilior eſt natura*, inquit ſanctus Iſidorus in libris de Trinitate, *tantò pleniùs aſſiſtit ad ſimilitudinem divinæ unitatis expreſſa*: natura autem Angelica ſubtilior eſt, quàm humana, utpotè expers omnis commercii, ac ſocietatis cum corpore: igitur magis ad ſimilitudinem divinæ naturæ, quàm humana accedit: & conſequenter magis eſt cum ipſa unibilis.

Diſtinguo majorem. Quæ majorem habet affinitatem cum natura divina, ſub ea ratione, quâ eſt ipſi unibilis, concedo: secùs nego: natura autem humana majorem habet ſimilitudinem, & proportionem cum natura divina ſub ratione, quâ ipſi unibilis eſt, quàm Angelica; quia ratio perſonæ, per quam Deus unibilis eſt homini, magis exprimitur per hominem, qui ab altero originem ducit, quàm per Angelum, qui ita non procedit ab alio Angelo; igitur licèt Angelus ratione ſuæ ſimplicitatis magis exprimat divinam eſſentiam ſub ratione eſſentiæ, quia totus ſpiritualis eſt; tamen non ita perfectè exprimit perſonas divinas, & modum proceſſionis, quô una originem ducit ab altera, ſicut homines; & ſubindè non habet majorem, imò minorem affinitatem cum divina natura ſub ea ratione, quâ Deus unibilis eſt cum creatura.

Dices ſecundò. Illa natura dicenda eſt magis cum Deo unibilis, quæ propter ſuam excellentiam dignior eſt, & aptior, quæ ſublimetur, & exaltetur; ſed Angelica natura, cùm humanâ ſit longè præſtantior, etiam dignior, & aptior eſt, quæ per incarnationem ſublimetur; igitur convenientius fuit ipſam aſſumi, quàm humanam.

Reſpondet ſeraphicus Doctor diſt. 2. quæſt. 2. ad 2. quòd etſi Angelus altior ſit naturâ, quàm homo; per gratiam tamen unionis magis decuit hominem, quam Angelum exaltari, & ad confutandam ſuperbiam Luciferi, qui Deo voluit æquari, & ad commendandam gratiam Dei, ut appareat, quod ſublimatio in gloria non ſit ex natura, ſed potius ex gratia divina: quapropter adorandus Salvator ſibi aſſeclas magis elegit pauperes, & ignobiles, quàm divites, & potentes, ut frangeret hominum ſuperbiam, & ne gloriaretur omnis creatura in conſpectu ejus.

Dices tertiò. Major apparet miſericordia, ubi grandior eſt miſeria; ſed longè grandior eſt miſeria Angelorum perditorum, cùm gravius fuerit eorum peccatum, quàm hominum; ergo magis decebat miſericordiam divinam eos redimere, quàm homines.

Nego minorem: longè namque major erat hominum perditorum miſeria, quàm Angelornm, utpotè cùm non omnes lapſi fuerint Angeli, ſicut homines, nec tota perierit Angelica natura ſicut humana, idcirco convenientiùs fuit

fuit homines reparari, quàm Angelos. *His adde*, quòd Angeli perduelles minùs erant digni miſericordiâ propter ſuam ſuperbiam, & obfirmatam malitiam: cùm enim obſtinati ſint univerſaliter in malitia, inquit ſeraphicus Doctor *ad* 4. non inflammarentur ad humilitatem, nec per exhibitionem tanti beneficii, & exempli ad charitatem accenderentur; videmus enim illud hodie in multis peccatoribus, quibus propter ſuam aſſuetam perverſitatem parum prodeſt Chriſti Domini Paſſio.

Dices quartò. Ab eo congruè incipi debuit redemptio, à quo prævaricatio ſumpſit exordium: ſed hæc originem habet ab Angelo, qui fuit totius prævaricationis author: igitur reparatio ſimiliter debuit ab illo inchoari.

„ *Reſpondet* ſeraphicus Doctor, quòd „ prævaricatio generis humani ſumpſit exordium à dæmone, & ab homine, ſed cum hoc diſcrimine, quòd „ ab homine proceſſit tanquam à principali authore, à dæmone verò ſicut „ ſuggeſtore, & inſtigatore: cùm autē „ Chriſtus ſit author noſtræ redēptionis, convenientius fuit, ut ipſam auſpicaretur ab authore prævaricationis, quatenùs perditioni reſtitutio „ directè quadret: & quemadmodum, „ in primo Adam facta eſt noſtræ prævaricationis conſummatio, ſic per „ ſecundum Adam, fieret noſtræ redemptionis perfectio.

Dices denique: Tam mortale fuit peccatum hominis, quàm Angeli: ſed peccatum mortale eſt irremediabile: idcirco enim mortale dicitur, quia mortem æternam inducit, ac perpetuæ damnationi reum devovet; igitur tam homo, quàm Angelus, indignus, & incapax erat redemptionis; & ſubindè non fuit convenientius ipſum, quàm Angelum reparari.

Reſpondet Alenſis quæſt.1. membr.2. „ *ad primam rationem*, quòd irremediabile dicitur rripliciter, ſicut, & „ inviſibile: ſcilicet, negativè, privativè, contrariè. *Irremediabile negativè eſt*, quod nullô modô poteſt remitti: *irremediabile privativè* eſt, „ quod non habet aliquid dignum, per „ quod debeat remitti: *irremediabile* „ *contrariè* eſt, quod habet contrariam „ diſpoſitionem ad remittendum, ſine „ qua nullô modô poteſt remitti. *Primô modô*, dicitur irremediabile peccatum Angeli, & peccatum damnatorum. *Secundô modô*, dicuntur irremiſſibilia peccata in Spiritum ſanctum, ſcilicet, deſperatio, præſumptio, &c. quia ſunt ſub diſpoſitionibus contrariis ad remiſſionem: *Tertiô modô*, dicitur omne peccatum „ mortale irremiſſibile, quia nullum „ mortale habet aliquid, per quod ſit „ dignum remiſſione. Hàc ultimâ ratione peccatum hominis erat irremiſſibile, non verô duabus primis, „ & ſubindè non eſt eadem ratio de „ reparatione hominis, ac Angeli.

CONCLUSIO SECUNDA.

Convenientius fuit, ut aſſumeretur natura humana ex Adami propagine, quàm aliundè formata. Hæc concluſio ſequitur ex præcedentibus, eamque probat S. Anſelmus librô ſecundô, *Cur Deus homo*, capite octavo, triplici ratione.

Primò: Juſtum eſt, ut ille, qui ſatisfacit, ſit vel idem, qui peccavit, vel aliquis ex ejus origine; aliàs qui offendit, ſatisfactionem non impenderet: ſed juſtum fuit, ut pro culpa hominis ſatisfieret Deo: ergo pariter juſtum eſt, ut homo ille ſatisfaciens, vel ſit Adamus, qui offendit, vel aliquis ex ejus propagine.

Secundò: Si Adam non peccaſſet, totum humanum genus per ſe ſtetiſſet in innocentia, abſque ope, & ſuſtentatione alterius creaturæ: ergo ſi ſurgere debeat, convenientius eſt, ut reſurgat per opem, & auxilium alicujus, qui ſit ejuſdem generis: ſed ſi homo aſſumptus aliun-

aliundè, quàm ex Adami propagine formaretur, non eſſet ejuſdem ſtatûs cum genere humano: igitur humanum genus non ſurgeret per opem alicujus ſui generis.

Denique, quando Deus primitùs humanam naturam formavit, ſolum Adamum produxit, & ex eo eduxit fœminam; quò ſignificaret ſe velle, ut omnes homines ab eo tanquam à ſuo principio propagarentur: quapropter Adamus omnium hominum caput, & princeps extitit ante peccatum: igitur ſi reparari debeat illa dignitas per Verbi Incarnationem, oportuit quòd repararetur, vel per ipſum Adamum aſſumptum, vel per alium hominem ex ejus propagine formatum; ſed non potuit Adamus aſſumi, quia proprietates hominis aſſumpti tribuuntur perſonæ divinæ aſſumenti: ac proinde ſicut eſt verum dicere de Adamo, quòd peccavit, etiam verum eſſet dicere de perſona divina, quòd peccaſſet: hoc autem abſolutè repugnat divinæ ſanctitati: igitur etiam repugnat, ut Adamus ipſe aſſumatur à Verbo: oportet ergo, ut alius homo aſſumatur, qui licèt ſit ex Adami propagine, tamen nullum habuerit peccatum.

Dices: Congruum fuit, ut ille homo, qui pro omnium reatu ſatisfacere debebat, maximè alienus eſſet ab omni peccato: ſed talis non foret, ſi eſſet ex Adami propagine: igitur convenientius fuit, ut homo ille ſatisfaciens, aliundè quàm ex Adami proſapia formaretur. Probatur minor: Qui nullam habet ſimilitudinem carnis peccati; nec ullum cum peccatoribus commercium, magis eſt alienus à peccato, quàm qui illis caracteribus afficitur: at talis eſſet homo aliundè, quàm ex Adami ſanguine formatus; non eſſet autem talis, qui ab eo propagaretur: igitur magis expediebat hominem creari de novo, ut aſſumeretur, quàm ab Adamo propagari.

Diſtinguo minorem, & ejus probationem. Si illa ſimilitudò carnis peccati ſit ratione culpę, concedo: ſi dumtaxat ratione pœnæ debitæ, nego: in homine autem à Verbo aſſumpto, hoc eſt in Chriſto, non eſt ſimilitudo carnis peccati ratione culpæ; ſed dumtaxat ratione pœnæ, quia Verbum divinum aſſumpſit corpus mortale, quò debitam noſtris peccatis pœnam per acerbiſſimam ſuam paſſionem, & totius laborioſæ vitæ crebras anguſtias lueret, & ſolveret.

Dices ſecundò: Convenientius fuit, ut, qui debitum contraxit, ille ſolveret: ſed Adamus ipſe contraxit debitum peccati: ergo congruum fuit, ut illud ipſe ſolveret, & ſubindè, ut ejus individuum à Verbo divino aſſumeretur.

Diſtinguo majorem. Si poſſit per ſe ſolum ſolvere debitum illud, aut illius beneficiò, & ope, cum quo non habeat abſolutam incompoſſibilitatem, concedo: ſecùs, nego. Adamus autem, nec poterat per ſe ſolvere debitum, neque ope alicujus perſonæ divinæ, cum qua uniretur: quia ipſe erat limitatæ entitatis, & operationis, ac proinde non poterat exactè ſatisfacere pro debito, quod ſummam indignitatem habebat ratione Divinitatis offenſæ. Nec etiam ſociari poterat cum Deo in unitate perſonæ, quia cùm ipſe fuerit peccator, ſequeretur etiam, quòd divina Perſona dici poſſet peccatrix, quod omnino abſurdum eſt: igitur id fieri, nec potuit, nec debuit.

Petes, an convenientius fuerit Chriſtum naſci ex Virgine, quàm ex viro, & fœmina. *Affirmo*: tùm quia decens erat, ut qui Patrem Virginem habet in cœlis, etiam Virginem Matrem in terris haberet: tùm quia, inquit S. Anſelmus ſupra, *Quatuor modis poteſt Deus facere hominem, videlicet, aut de viro, & de fœmina, ſicut aſſiduus uſus monſtrat; aut nec de viro, nec de fœmina, ſicut creavit Adam: aut de viro ſine fœmi-*

mina, ſicut fecit Evam: aut de fœmina ſine viro, quod ante Incarnationem non fecerat. *Ut igitur hunc quoque modum probaret ſuæ ſubjacere poteſtati, & ad hoc ipſum opus dilatum eſſe, nihil convenientius, quàm, ut de fœmina ſine viro, aſſumat illum hominem, quem quærimus*. Tum denique quia hoc magis commendabat, & illuſtrabat Verbi Incarnati puritatem, & integritatem.

Quaestio Tertia.

Utrum Convenientiùs fuerit Filium, quàm Patrem, aut Spiritum ſanctùm incarnari.

Notandum primò: Certum eſſe quamlibet è divinis perſonis poſſe humanam naturam aſſumere, ſive ex Adamo propagatam, ſive aliundè formatam; ſiquidem quod alia perſona, quam Filius aſſumeret naturam humanam ex Virgine, inde non ſequeretur, ſecundùm rei veritatem, inter divinas perſonas æqualitatis diminutio, nec perſonarum confuſio: nulla enim eſt confuſio, quòd una perſona diverſas habeat appellationes invicem oppoſitas; quòdque, qui Pater eſt, ſit etiam Filius; ſiquidem nunc credimus, quòd unus, & idem ſit temporalis, & æternus, immortalis, & mortuus, immenſus, & circumſcriptus. Nulla etiam eſt inæqualitatis diminutio, quippè Verbum divinnm, ubi carnem aſſumpſit, licèt ſit minor Patre ſecundùm humanitatem, tamen eſt æquale Patri ſecundùm divinitatem, etenim humana ſuſcipiens divina non amiſit. Unde non movetur præſens quæſtio de poſſibilitate, ſed dumtaxat de convenientia; an videlicet congruentius fuerit Filium, quàm Patrem, aut Spiritum ſanctum Incarnari.

Notandum ſecundò: Quòd etſi Incarnatio, quatenus eſt effectus ad extra, ſit opus totius Trinitatis: attamen certum eſt uni dumtaxat perſonæ divinæ peculiariter attribui. Quia, inquit S. Bonav. in 3. *diſt.* 1. *qu.* 2. creatura dupliciter comparari poteſt ad Creatorem; ſicut, & Creator ad creaturam: Creatura namque comparari poteſt ad Creatorem, *vel* ſecundùm ſuſceptionem alicujus perfectionis, *vel* ſecundùm relationem habitudinis dependentiæ. *Prima comparatio* neceſſariò reſpicit tres perſonas indiſtinctè, & indiviſè; quippè in eis eſt unica, & indiviſa eſſentialis perfectio: *Secunda* verò comparatio poteſt eſſe reſpectu alicujus perſonæ determinatæ, & diſtinctæ abſque eo, quòd reſpiciat alteram, quia perſonæ divinæ invicem relationibus, & realiter diſtinguuntur. Similiter Deus poteſt dupliciter comparari ad creaturam: videlicet in ratione principii cauſantis, & in ratione ſuppoſiti ſuſtentificantis. Secundùm primam comparationem invicem conveniunt, & communicant tres perſonæ, quia in ipſis eſt unica natura, & unica virtus creaturarum productiva: ſecundùm verò comparationem alteram creatura poteſt habere reſpectum diſtinctum ad unicam dumtaxàt perſonam divinam; quia licèt una perſona conveniat cum altera in natura, & virtute, diſtinguitur tamen ab illa in ſuppoſito, & perſonali proprietate. Quoniam ergo in unione naturarum, ſive incarnatione, perſona divina ſit ſuppoſitum, ſive hypoſtaſis naturę humanæ; ita quòd unio, ſive incarnatio, non dicat tantùm habitudinem Dei ad creaturam per modum cauſæ, ſed etiam per modum ſuppoſiti; hinc eſt quòd ex comparatione Dei ad creaturas, una perſona uniri poteſt humanæ naturæ abſque eo, quòd alia ſimiliter uniatur. Ex parte creaturæ idem conſtat; quippè cùm creatura dicat comparationem ad Deum, non ſolùm quantùm ad ſuſceptionem comple-

ple-

Digitized by Google

plementi, ſed etiam quantùm ad habitudinem relationis; inde fit, quòd Incarnatio poſſit convenire uni perſonæ, abſque eo quòd conveniat alteri.

Notandum tertiò: Quòd etſi divinæ perſonæ invicem in unitate eſſentiæ, ita indiviſim conveniant, ut ſint unus Deus; attamen aliqua eis peculiariter conveniunt, vel ſecundùm propria, vel ſecundùm appropriata. *Secundum propria*, paternitas tribuitur primæ perſonæ, filiatio ſecundæ; & ſpiratio paſſiva tertiæ. *Secundùm appropriata* verò, potentia tribuitur Patri, ſapientia Filio, bonitas, & amor Spiritui ſancto. Quâ ratione triplex operatio divinis iſtis perſonis etiam peculiariter attribuitur, nempè creatio Patri, recreatio Filio, glorificatio, & juſtificatio Spiritui ſancto; quia creatio eſt opus potentiæ; recreatio, ſeu reſtitutio, opus ſapientiæ, & juſtificatio, ac glorificatio opus Bonitatis divinæ. Conſtat autem tres divinas illas præcellentias mirum in modum effulſiſſe in Incarnatione Verbi. Potentiam quidem; nam, inquit S. Damaſcenus lib. 3. cap. 1. *Deus ens perfectum perfectus homo fit, & perficitur, quod eſt omnium novorum noviſſimum: quòd ſolùm novum ſub ſole: per quod infinita Dei virtus oſtenditur: quid enim majus, quàm Deum fieri hominem?* Bonitas ſimiliter mirum in modum elucet in eo, quòd Deus non deſpexerit hominem propriâ culpâ miſerum, & damnatum, ſed commota ſint ejus divinæ Miſericordiœ viſcera ſuper ejus languoribus, ut ab eis ipſum ſolveret: Sapientia denique propter multiplicem illam rationem in 1. Quæſt. hujus Sectionis aſſignatam. Quæritur autem an convenientius fuerit, Incarnationem cenſeri opus infinitæ ſapientiæ, quàm bonitatis, aut potentię: ſeu quod idem eſt, an magis expedierit Incarnationem à Filio potiùs, quàm à Patre, aut Spiritu ſancto fieri.

CONCLUSIO UNICA.

R*Everà convenientius fuit Filium incarnari, quàm Patrem, aut Spiritum ſanctum.*

Probat hanc concluſionem ſeraphicus Doctor ſuprà laudatus quæſt. 3. hac ferè ratione. Incarnatio ſpectari poteſt vel ſecuudùm ſe, vel quatenùs ordinatur ad humani generis redemptionem: ſed ſecundùm hanc utramque conſiderationem magis congruum fuit perſonam Filii incarnari, quàm alias.

Primò quidem ſi ſpectetur Incarnatio *ſecundùm ſe*, & per reſpectum ad perſonam, quæ incarnatur, illud apertè conſtat; quia ſecunda perſona conſiderari poteſt vel quatenus eſt Filius, vel quatenus eſt Imago, vel quatenus eſt Verbum: hàc autem triplici ratione magis expediebat ipſam incarnari.

Primò quidem, quatenus eſt *Imago*; quippè reformanda erat Dei effigies per peccatum in homine detrita: igitur apponenda erat illa naturalis Dei effigies, & imago ad cujus ſimilitudinem homo formatus reformari, & prima divinæ perfectionis lineamenta æmulari, & referre poſſet.

Secundò, quatenus eſt *Verbum*, quia ut Verbum eſt Patris, procedit à Patre, ut Pater ſe manifeſtet per ipſum; & ideo ſicut ad cogitationis manifeſtationem, noſtrum verbum intellectuale copulatur voci ſenſibili: ſic ad divinitatis revelationem congruum fuit, ut Verbum Patris carnem aſſumeret: quare S. Paulus ad Hebræos 1. ait, *Multifariàm, multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.*

Poſtremò quia, *Filius* eſt, congruebat eum carnem aſſumere, ut eſſe de genere hominum, & ita Filius hominis: nam, inquit S. Anſelmus, in lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 9. *Si quælibet alia perſona incarnaretur, eſſent duo Filii in S. Trinitate, ſcilicet Filius Dei, qui & ante Incarnationem Filius eſt: & ille qui*

qui per Incarnationem eſſet Filius Virginis, & ſic eſſet in perſonis, quæ ſemper æquales eſſe debent, inæqualitas ſecundùm dignitatem nativitatum: digniorem namque nativitatem habebit natus ex Deo, quàm natus ex Virgine.

Quam utique rationem etiam profert S.Auguſtinus lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap.ſecundò, dicens; Non Pa-
„ ter carnem aſſumpſit, neque Spiri-
„ tus ſanctus, ſed Filius tantùm, ut
„ qui erat in divinitate Dei Filius, fie-
„ ret in homine hominis Filius, ne Fi-
„ lii nomen ad alterum tranſiret, qui
„ non eſſet æternâ Filiatione Filius.
„ Dei ergo Filius, hominis factus eſt
„ Filius, natus ſecundùm divinitatem
„ naturæ ex Deo Dei Filius, & ſecun-
„ dùm veritatem naturæ, ex homine
„ hominis Filius, ut veritas geniti non
„ adoptione, non appellatione, ſed in
„ utrâque nativitate Filii nomen na-
„ ſcendo haberet, ut eſſet verus Deus,
„ & verus homo, unus Filius.

Secunda ratio eandem veritatem inſinuans, petitur ex ipſa comparatione Incarnationis *ad Redemptionem humani generis*. Ex hac enim parte magis congruum fuit Filium incarnari, quàm Patrem, aut Spiritum S. ſive conſideremus hominis lapſum, ſive reparandi modum, ſive reparationis fructum. *Primo*; inquam, ſi conſideremus *hominis lapſum* id apparet; quippè lapſus eſt homo appetendo Dei ſimilitudinem, & æqualitatem; quæ maximè Filio tribuitur in divinis: hinc ipſe fuit velut occaſio lapsûs hominis; & ideo homo inde ſumere debuit reparationem, unde habuerat lapsûs occaſionem. Quam utique rationem non minùs eleganter, quàm piè expendit S.Bernardus, *Serm.1.de adventu*, his Verbis, quibus Filium in-
„ troducit ita loquentem. Ecce occa-
„ ſione mei Pater creaturas ſuas amit-
„ tit. Altitudinem meam primus An-
„ gelus affectavit, & populum, qui
„ ſibi crederet habuit; ſed continuò
„ Patris zelus vindicavit in illum, per-
„ cutiens illum pariter cum omnibus
„ ſuis plagâ incurabili, caſtigatione
„ crudeli. Scientiam quoque, quæ ni-
„ hilominùs mea eſt, ſurripere voluit
„ homo: & nec illi quidem miſertus eſt
„ neque pepercit oculus ejus: Duas
„ tantùm fecerat nobiles creaturas ra-
„ tionis participes, capaces beatitudi-
„ nis; Angelum videlicet, atque ho-
„ minem: ſed ecce propter me Ange-
„ los perdidit multos, homines univer-
„ ſos, ergo ut ſciant, quia & ego dili-
„ go Patrem, per me recipiat, quos
„ quodammodo amiſiſſe videtur; ſi
„ propter me hæc tempeſtas horta eſt,
„ tollite me, & mittite in mare; omnes
„ invident mihi, ecce venio, & talem
„ eis exhibeo memetipſum, ut quiſquis
„ geſtierit imitari, fiat ei æmulatio in
„ bonum.

His adde, quòd cùm ſpecialiter in filium homines peccaverint, ejus erat peccatum condonare, & remittere, cui facta fuerat offenſa. Quam utique rationem profert S. Anſelmus loco mox laudato. *Quaſi ſpecialiùs*, inquit, *adverſus perſonam Filii peccaverant, qui vera Patris ſimilitudo creditur: illi itaque cui ſpecialiùs fit injuria, convenientiùs attribuitur culpæ vindicta, aut indulgentia*. Secundò, ſi conſideremus *modum reparationis*, ille magis competebat Filio, quàm cæteris perſonis: reparati enim ſumus per Mediatoris obedientiam, & ſupplicationem: ratio autem Mediatoris magis Filio, quàm cæteris perſonis conveniebat; decebat namque ut qui medius eſt inter divinas perſonas, etiam medium ſe ſiſteret inter Deum, & hominem, ut Dei, & hominum mediator exiſteret. Similiter magis conveniebat Filio ſupplicare Patri, & obedire: *Nam*, inquit S.Anſelmus ibidem, *convenientius ſonat Filium ſupplicare Patri, quàm aliam perſonam*.

Poſtremò, ſi conſideremus reparationis *fructum*, vel *effectum*, congruentiùs erat

erat Filium incarnari: quia Incarnatio ad hoc ordinatur, ut ſimus filii Dei: congruum autem fuit, ut dignitatem filii conſequeremur per eum, qui eſt Filius naturalis. Hinc S. Auguſtinus lib. 3. de Trinitate cap. 9. *Ut homo ex Deo naſceretur, primo ex ipſis natus eſt Deus: oportuit enim, ut per eum efficeremur filii adoptivi, qui Filius eſt naturalis.*

Dices primò. Illius eſt hominem recreare, & reparare, cujus eſt creare, & formare: ſed creatio maximè attribuitur, & convenit potentiæ Patris: igitur etiam ipſi tribuenda eſt hominis reſtitutio, & reparatio per Incarnationem.

Reſpondeo, Incarnationem ſpectari poſſe vel effectivè, vel formaliter: Primò modo æquè convenit tribus adorandis perſonis; non item ſecundò modò. Unde *Diſtinguo majorem*, Ei convenit reparare, cui convenit formare, effectivè, concedo: formaliter nego. Effectivè inquam Incarnatio maximè tribuitur Patri, qui ſic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret; nec proprio Filio pepercit, ſed pro omnibus tradidit illum: formaliter autem unicè tribuitur Filio, quippè ſola ipſius perſonalitas terminat dependentiam naturæ humanæ, & eam formaliter afficiens efficit ſubſiſtentem, & perſonatam.

Dices ſecundò, Illius eſt in Filios adoptare, cujus eſt generare: ſed ſolius Patris eſt generare: ergo ſolius eſt Patris homines per Incarnationem in Filios adoptare.

Diſtinguo majorem. Authoritativè, & principaliter, concedo: ſubauthoritativè, & ſecundùm miſſionem, nego. Competit itaque Patri authoritas adoptandi principaliter, quia, inquit Apoſtolus ad Gal. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos, qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem Filiorum reciperemus.*

Dices tertiò, Magis decet Patrem habere aliquid, quod non habeat Filius, quàm Filium habere, quod non habeat Pater, quia quid habet Filius habet à Patre: ſed per Incarnationem una perſona habet aliquid, quod non habet altera: ergo magis expedit Patrem, quàm Filium incarnari.

Diſtinguo majorem, Magis decet Patrem habere aliquid, quod non habeat Filius, ſecundùm originem æternam, concedo: ſecundùm unionem hypoſtaticam, nego. Habere debet equidem Pater ſecundùm originem æternam aliquid, quod non habet Filius, quia Pater habet vim generativam Filii, Filius autem viciſſim non habet vim generativam Patris. Secus eſt autem de unione hypoſtatica, cùm enim per eam una perſona ſubjiciatur alteri, convenientius eſt, ut id habeat Filius, quo poſſit Patri ſubjici, quàm quò Pater Filio inferior cenſeatur; & ſubinde magis expedit Filium habere naturam humanam, quà minor eſt Patre; quàm quod Pater ratione illius Filio ſubjiceretur.

Dices quartò, Ei maximè congruit Incarnatio, cui competit ſummam gratiam homini conferre, illa enim eſt omnium gratiarum ſumma: ſed ſummæ gratiæ largitio maximè competit Spiritui ſancto: igitur ipſi congruentiùs etiam tribuenda eſt Incarnatio.

Diſtinguo majorem, Cui ſummæ gratiæ largitio tribuitur, vel effectivè, vel formaliter, concedo; effectivè duntaxat, nego: Incarnatio quidem effectivè appropriatur Spiritui ſancto, quia ſummum Dei in homines amoris, & bonitatis opus, qualis eſt Incarnatio, maximè appropriatur ei perſonæ, quæ Dei amor, & bonitas appellatur: formaliter autem ſoli Verbo convenit, utpote cùm ſolum Verbum ſua perſonalitate naturam humanam fecerit ſubſiſtentem.

Digitized by Google

QUÆSTIO QUARTA.

An convenienti tempore facta fuerit Incarnatio.

NOtandum primò, præſentem difficultatem moveri maximè de triplici temporis circumſtantia, quô fieri debuit Incarnatio, nempe initio, medio, & fine durationis mundi: cùm enim Adamus in mundi exordio lapſus fuerit, videtur fuiſſe convenientius, ut ſubveniretur ejus miſeriæ paulo poſt quàm à ſtatu ſuæ fœlicitatis excidit: ſalubrior enim, & opportunior apparet medicina, quæ non poſt diuturnam ægritudinem, ſed ejus initiô paratur, ac propinatur. Cùm autem divina Sapientia omnes ſuos actus, & motus juſtâ, & æquâ lance libret, omniaque ſuaviter diſponat; inveſtigandæ ſunt rationes, cur tamdiu tamque ſerò ſalubrem, ac ſalutarem illam medicinam humano generi conferendam diſtulerit.

Notandum ſecundò, tempus quô peracta eſt Incarnatio, variis nominibus in Scriptura ſacra deſignari. Primò enim dicitur *noviſſimus dies*. Sic Iſayæ 2. *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons Domini*. Secundò *plenitudo temporis*. Sic ad Galatas 4. *Ubi venit plenitudo temporis miſit Deus Filium*: Tertiò *vocatur medium annorum*, Sic Abacuc 3. *Opus tuum in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies*. Dicitur autem *medium annorum*, non quaſi eô nomine ſignificetur medium durationis mundi, alioqui cognoſcere poſſemus, quô tempore futurus ſit dies judicii; quod directè militat in illud Chriſti oraculum: *De die autem illa nemo ſcit, &c.* ſed ut declaretur tempus à Deo præſtitutum; eſt enim familiare in Scriptura id appellare in medio rei alicujus, quod eſt intra ipſam. Sic Pſalm. 100. *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam*. Jeremiæ 51. *Fugite de medio Babylonis*. Appellatur autem *plenitudo temporis*, ut ſignificetur tempus, vel quo Deus implere voluit, quod promiſerat, & definierat; vel quo implendæ erant figuræ, vel maximè quo plenitudo gratiæ conferenda erat, & manifeſtanda. Dicitur denique *noviſſimus dies*; quippe peractum eſt hoc ineffabile myſterium in ultima mundi ætate, per quam lex gratiæ duratura eſt, nec ulteriorem ſibi ſuccedentem eſt habitura: quod ut pleniùs, pleniùſque declaretur.

Notandum tertiò, univerſam mundi durationem per ſex ætates ſolitô diſtribui: juxta notabiles variationes, & celeberrimos eventus, qui in orbe, maximè verò apud populum Judaicum contigerunt. *Prima* computatur ab Adamo uſque ad Noe, ſeu diluvium; *Secunda* à Noe uſque ad Abraham; *Tertia* ab Abrahamo uſque ad Davidem; *Quarta* à Davide uſque ad captivitatem Babylonicam; *Quinta* à captivitate uſque ad Chriſtum; *Sexta* denique à Chriſto Domino uſque ad finem mundi. Qua ratione Chriſtus Dominus dicitur veniſſe noviſſimis diebus, quia venit in ultima ætate, atque ad mundi veſperam. PRIMA ÆTAS duravit mille ſexcentis quinquaginta ſex annis, ut clarè colligitur ex Geneſis 5. & 7. juxta Hæbraicam vetuſtam, & novam editionem. SECUNDA videtur duraſſe 322. annis, quia licèt ex Geneſi 11. 292. tantùm anni colligantur; tamen cùm ibi prætermiſſa fuerit generatio Cainam, quam Septuaginta Interpretres addiderunt, & S.Luc. *Cap.* 5. ideo illi numero ad minùs addendi ſunt triginta anni quibus Cainam vixerit antequam generaret filios. TERTIA videtur duraſſe 941. nam ab ortu Abrahę uſque ad promiſſionem illi factam, fluxerunt 75. anni, Geneſis 12. ab illa autem promiſſione uſque ad finem captivitatis populi in Ægypto, ſeu uſque ad legem datam, quod contigit poſt tres menſes ab illo exitu, fluxerunt 430. à lege autem data uſ-

Digitized by Google

uſque ad initium regni David fuerunt 436. ut evidenter ſumitur ex lib.3. Regum cap.6. qui 436. additi ſupra quinque, & quingentos, efficiunt dictum numerum 941. quibus hæc tertia ætas duraſſe videtur. QUARTA autem ætas, quâ Judæorum regnum duravit, ab initio regni David uſque ad captivitatem Babylonicam, completa fuit annis 470. ut colligere eſt ex lib.3. Reg. cap.2.11. 22. & lib.4. à cap.8. QUINTA ÆTAS omnium difficillima, quantùm ad ſui durationem; Hiſtorici enim, & Chronologiſtæ ſacri varias hac de re ſcinduntur in ſententias. Nam *Genebrardus* lib.2. Chronologiæ tribuit huic ætati annos 501. *Beda* verò in lib.de ſex ætatibus, numerat 560. *Driedo* lib.3.de dogmatibus cap.5.computat 595. *Euſebius* in Chronico vult eſſe 585. Nonnulli verò cum Suare in 3.par.qu.1. diſp.6. ſect.1. ſexcentos annos huic ætati aſſignant; ex quibus colligit Incarnationem factam eſſe circa quater milleſimum annum à creatione mundi: quæ ſententia an verior ſit, non eſt hujus loci reſolvere, ſed dumtaxat aperire rationes, quæ ſuadere poſſunt illam convenienti tempore fuiſſe peractam.

CONCLUSIO UNICA.

Convenientius fuit, ut Chriſti Domini Incarnatio non fieret ab initio mundi; nec differretur ad ejus finem: ſed quaſi circa ſæculorum finem perageretur. Hæc concluſio tribus partibus conſtat: quarum *primam* ſic probat S.Bonaventura in *3.diſt.1.qu.4.* idque quadruplici ratione. *Prima* quidem petenda ex parte divinæ juſtitiæ. In hoc enim, inquit, manifeſtatur divinæ ultionis ſeveritas, quæ tot clamores, totque hominum luctus, quibus Salvatorem deprecabantur tanto tempore ſuſtinuerit, nec citiùs exaudierit: & ut Adamo ipſi in lymbis exulanti, & omnibus ejus poſteris, appareret, quanta fuiſſet ipſius offenſæ gravitas, quàmque acerba ultione Deus in ipſum animadvertat. *Secunda* petitur à curatione morbi; opportuit enim hominem priùs noſſe ſuam impotentiam ad neceſſarium ſibi remedium præſtandum, quàm illud divinitùs acciperet, ut ſic de ſua infirmitate convictus confugeret ad divinam gratiam, & ſic confugiens curaretur. *Tertiam* repetit ex ordine univerſi: quia enim, inquit, hoc erat plenum, & maximum beneficium, differri debuit uſque ad plenitudinem dierum. Quarta ratio fuit propter commendandum Incarnationis beneficium; quod cùm pretioſiſſimum ſit inter Dei beneficia, priùs debuit eſſe deſideratum, & expectatum, quàm exhibitum. Conveniens igitur fuit ad commendationem tam excellentis myſterii, ut plurima ſæcula præcederent ejus executionem: ut nempè tot ſæculorum decurſu Chriſtus Salvator poſtularetur à Patriarchis, prædiceretur à Prophetis, à legis Moſaicæ umbris præfiguraretur, & eſſet deſideratus cunctis Gentibus; nam, ut ait S. Aug. tractatu 31.in Joannem; *Quantò major judex veniebat, tantò præconum ſeries longior præcedere debebat.*

Addit S.Thomas *quæſt.1.art.5.* non fuiſſe conveniens Verbum incarnari ſtatim poſt commiſſum peccatum. *Primò* propter *conditionem peccati*, quod originem ducebat ex ſuperbia; humiliandus enim fuit homo priùſquam liberaretur, unde reliquit eum Dominus priùs in libertate arbitrii ſub lege naturali, & ſcriptâ ut ſic ſuæ naturæ infirmitatem agnoſceret; quâ cognitâ clamaret ad medicum, & gratiæ quæreret auxilium. *Secundò*, id decuit propter ordinem *promotionis in bonum*, homo namque à ſtatu animalis ad ſtatum ſpiritualis promoveri debuit, juxta illud Corinth.15. *Non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale, deinde quod ſpirituale.* Primus homo de terra terrenus; ſecundus homo de cœlo cœleſtis. *Tertiò*, propter *dignitatem Verbi incarnandi*. Nam, inquit Tertull. lib.3. con-

contra Marcionem cap.2. *Tantùm opus quod humanæ ſaluti parabatur, in quantùm credi habebat, ut prodeſſet, in tantùm paraturam deſiderabat, ut credi poſſet, ſubſtratum fundamentis diſpoſitionis, & prædicationis, quô ordine fides informata, meritò, & homini indiceretur à Deo, & Deo exhiberetur ab homine.*

Secunda pars etiam conſtat; *Tùm quia* cùm Chriſtus venerit ad promerendam nobis gratiam, & gloriam, & gloria debeat conferri maximè in fine mundi, conveniens videtur, ut priùs veniat gratiam largiens, quàm gloriam: *Tum quia* ſi Verbum ſuum in mundum adventum diſtuliſſet uſque ad finem mundi, cùm in dies hominum peccata invaleſcerent, Dei notitia, & reverentia, ac morum honeſtas prorſus expunctæ fuiſſent in terris: unde quemadmodum delegavit Abrahamum: ut reſtitueret Dei cognitionem inter homines, apud quos jam cœperat extingui: ſicut poſtmodùm delegavit Moyſem, ut cultum, ſibique debitam reverentiam, quę ferè expuncta fuerat, per Legem ſcriptam reſtitueret: ſic etiam congruum fuit. ut cùm vidit Judæos, ac gentes omnem Dei timorem, ac legem excuſſiſſe, delegaret Filium in terras, ut hominum mores reformaret: *Tùm* denique, ut per uberiorem gratiæ largitionem plurimi ſalvarentur.

Ex his itaque colligitur *tertia pars*, nempè quòd convenienti tempore facta fuerit Incarnatio circa plenitudinem, & medietatem temporum; ut ſicut Sol in medio planetarum poſitus ſuperiores, & inferiores illuminat; ſic Chriſtus verus ille ſol juſtitiæ in medio annorum veniens, ac mundo ſe manifeſtans, anteriora ſæcula per fidem, & ſpem ſui futuri adventûs illuminaret, ac illuſtraret, & ſequentia per Evangelicam doctrinam, & Sacramenta ſanctificaret, & conſecraret.

Dices 1. Ægro periculosè, & extremè laboranti quamprimùm ſubveniendum eſt, & præparanda efficaciora remedia: ſed ſtatim, ac homo in mortale peccatum lapſus eſt, morbô periculoſiſſimo laboravit: ergo conveniens fuit, ut ei ſuccurreret Deus per Incarnationem, quæ eſt remedium, & medium efficaciſſimum ad tollendam peccati ægritudinem.

Diſtinguo majorem: Si ita expediat curandæ ægritudini, concedo: ſecus, nego: non expediebat autem ſanandæ hominis infirmitati, ut ei ſtatim, ac in peccatum lapſus eſt, per Incarnationem mederetur; ne remedium illud, vel ex ſuperbia contemneret, vel ſibi debitum exiſtimaret: debuit ergo priùs ſuam infirmitatem, inopiam, ac imbecillitatem agnoſcere, & ſic efficaciùs medici charitatem implorare.

Dices 2. Ex 1. ad Timoth. 5. Chriſtus venit in mundum peccatores ſalvos facere; ſed plures ſalvati fuiſſent, ſi ſtatim ab initio mundi, ejus doctrinâ, gratiâ, & exemplis fuiſſent illuſtrati: ergo, &c.

Reſpondet ſeraphicus Doctor, quòd divina ſapientia, ac providentiæ præcipuus ordo poſtulat, ut commune bonum privato præponetur, & totius univerſi perfectio perfectioni alicujus perſonæ ſingularis; & ideò placuit univerſitatis Conditori ſervare Incarnationis beneficium ad ultimam ætatem, ut oſtenderet in aliis benignitatem miſericordiæ, in aliis ſervaret juſtitiæ ſeveritatem, in omnes tamen gratiam ſuam uberiùs derivaret, ubi enim abundavit delictum, ſuperabundavit, & gratia.

Adde quòd ſingulis mundi ætatibus ſufficientia media hominibus prębuerit, quibus ſi vellent, ſalutem ſuam poſſent promereri.

Dices 3. Idque contra ſecundam partem: Fruſtrà fiunt per plura, quæ per pauciora poſſunt impleri: ſed per ultimum Chriſti Domini adventum potuiſſent homines ſalvari; igitur prior adven-

ventus ad hominum ſalutem ſuperfluit.

Diſtinguo majorem: Si ita opportunè fiant, concedo: ſecùs, nego. Ad minorem dico, quòd etſi fortè potuiſſent homines ſalvari per unicum Chriſti adventum, ſi Deus ita ordinaſſet, ut nempè quicumque in ipſum collocaſſent Fidem, Spem, & Dilectionem, illicò fuiſſent prædeſtinati, ſicut prædeſtinati fuerunt ſancti Angeli propter impenſam homini Deo obſervantiam unicò temporis momentò, ut vult S. Bernardus; tamen convenientius fuit, ut homines, qui temporanei ſunt, ac in ſuis operationibus ſuccedanei; varios Chriſti haberent adventus, quatenus per illos ſeſe diligentiùs, & præſtantiùs ad poſteriorem promoverent. Hinc idem S. Bernardus Sermone 3. de Adventu, ait, *Triplicem Chriſti adventum novimus; ad homines, in homines, contra homines: ad homines quidem indifferenter, non ita in homines, aut contra homines*. Primus fuit per Incarnationem: Secundus fit per gratiæ ſanctificantis infuſionem: Tertius futurus eſt, per ultimum Chriſti in ſua Majeſtate apparitionem. Primus, in humilitate carnis: Secundus, in conſecratione mentis: Tertius, in retributione mercedis. Primus fuit ad bonos, & malos, ut juſti fierent: ſecundus, dumtaxat ad juſtos, ut in ſanctitate perſeverarent: Tertius, ad electos, & reprobos, ut invariabiliter pœnas luant, aut coronis illuſtrentur. Convenientiùs autem fuit duos priores adventus præcedere, ut juſtà ordinatione tertius ſuccederet.

Sectio Tertia.

De neceſſitate Incarnationis.

Quamquam omne neceſſarium, ſit etiam conveniens, quia res quælibet in tantùm cenſetur neceſſaria in quantùm à Deo, ita ordinatur tanquam medium conducens ad finem; Deus autem ob infinitam ſuam æquitatem, & ſapientiam nil niſi quod expedit, ordinat, & præſcribit; non tamen id omne, quod conveniens eſt, neceſſarium exiſtimatur. Idcirco poſt declaratam convenientiam Incarnationis, illius neceſſitas eſt aperienda in præſenti Sectione, in qua reſolvendum erit: *Primò*: An, & qualiter neceſſaria fuerit Incarnatio. *Secundò*: An purus homo potuerit Deo ſatisfacere pro peccatis omnium hominum. *Tertiò*: An Chriſtus Dominus exactam, & perfectam ſatisfactionem Deo pro nobis impenderit. *Quartò*: An reverà peracta jam fuerit Incarnatio, ſeu an Meſſias venerit.

Quaestio Prima.

An, & qualiter neceſſaria fuerit Incarnatio?

Notandum 1. Certum eſſe de fide omnes omnino homines Adami Proparentis peccatò reos teneri, & divinæ juſtitiæ obſtrictos, & ut debitores mancipari ad vindictam, & ultionem: ita namq; poſt Apoſtolum ſtatuit Concil. Trid. ſeſſ. 5. can. 2. his verbis, *Si quis Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non ejus propagini aſſerit nocuiſſe, & acceptam à Deo ſanctitatem, & juſtitiam, quam perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem, & pœnas corporis tantum in humanum genus transfudiſſe, non autem, & peccatum, quod mors eſt animæ, anathema ſit; cùm contradicat Apoſtolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*; Ex quibus patet nos omnes in maſſa perditionis conſtitutos eſſe; à qua per meritum unius Mediatoris Jeſu Chriſti, qui nos Deo reconciliavit, educimur.

An

Digitized by Google

An autem, & qualiter ad iſtam humani generis reparationem, neceſſe fuerit Verbum Divinum incarnari, hic erit ſolvendum.

Notandum ſecundò, Omiſſis variis diviſionibus neceſſitatis, quantùm ad præſens inſtitutum, duplicem ſtatui; aliam quidem abſolutam, aliam verò hypotheticam. Abſoluta eſt, quâ res non poteſt aliter eſſe, idque vel ſimpliciter, ita quòd contradictio ſit, & repugnantiâ illam aliter eſſe, ſic neceſſe eſt Deum exiſtere. Neceſſitas hypothetica eſt, quâ aliquid dicitur neceſſarium ex hypotheſi, quod ita ſit. Sic ex hypotheſi, quòd homo currat, neceſſe eſt ipſum moveri; non autem neceſſe eſt ipſum currere. Prima neceſſitas dicitur, *inevitabilitatis* à S. Anſelmo lib. 2. Cur Deus homo. cap. 4. Secunda, *immutabilitatis*, quia petitur ex immutabilitate Dei, tùm in ſua entitate, tùm in ſuis decretis. Vel, ut ſolitò loquuntur Theologi, prima eſt neceſſitas *antecedentis*, ſecundà verò neceſſitas *conſequentis*. Porrò hic non eſt ſermo de neceſſitate abſoluta, & ſimpliciter inevitabili; nullus namque fuit Theologus, qui aſſereret Incarnationem ita fuiſſe neceſſariam, ut contradictionem implicet Deum non incarnari: ſed movetur quæſtio de neceſſitate immutabilitatis, & hypothetica; ſiquidem nonnulli ſunt, qui exiſtimant neceſſe fuiſſe Deum incarnari ex hypotheſi, quòd homo lapſus eſſet. Ita ſentire videtur *S. Anſelmus*, toto libró primô Cur Deus homo; cui ſubſcribunt *Richardus à S. Victore*, lib. de Incarnatione, cap. 4. *Raymundus Lullius* in ſua brevi introductoria Arte ad omnes ſcientias, demonſtratione octavâ, qui tamen videntur à ſententia S. Anſelmi declinare in eo, quòd non abſolutè pronuntient neceſſariam fuiſſe incarnationem ſuppoſito hominis lapſu, ſed dumtaxat ex hypotheſi, quòd Deus hominem lapſum promovere vellet ad priorem innocentiam, & ad beatificum ſtatum, ad quem ipſum formaverat. Sanctus autem Anſelmus utrumque docere videtur.

Notandum tertiò, Hanc utramque neceſſitatem, tam abſolutam, quàm reſpectivam, & hypotheticam, dupliciter ſpectari poſſe per reſpectum ad finem, nimirum vel abſolutè, vel ſecundùm quid. Illud dicitur *abſolutè neceſſarium*, ſine quo res nequit obtineri: ſic navis eſt neceſſaria ad trajiciendum mare. *Secundùm quid* verò, quod conducit tantùm ad finem faciliori, ac perfectiori modo conſequendum: ſic equus dicitur neceſſarius homini benè valenti ad iter agendum. Certum eſt autem, Incarnationem eſſe neceſſariam ſecundùm quid ad redemptionem hominum, quia præſtantiori, ac efficaciori modò per eam Deo ſatisfactum fuit, & noſtris miſeriis, ac calamitatibus abundantiùs, ac ſalubriùs fuit conſultum, ac proviſum. Unde ſermo dumtaxat hic futurus eſt de neceſſitate abſoluta Incarnationis ad ſalutem hominum.

Duo igitur hic veniunt determinanda. *Primum*, an ſuppoſito hominis lapſu, neceſſum fuerit Deum incarnari, ut illum reſtitueret. *Secundum*, utrùm ex hypotheſi, quòd Deus hominis reſtitutionem voluerit ordinare, opus habuerit illam per Incarnationem efficere.

Conclusio Prima.

Incarnatio, ſuppoſitô hominis lapſu non fuit Deo ſimpliciter neceſſaria.

Probatur primò ex Script. ſacra. Sap. 2. *Quis tibi imputaverit ſi perierint nationes, quas tu feciſti?* Non verteretur ergo Deo in juſtitiæ præjudicium, ſi hominem lapſum in ſtatu ſuæ miſeriæ æternum relinqueret. Et Jeremiæ 12. *Numquid ipſe figulus potero vobis facere domus Iſrael?* Igitur poteſt Deus citra injuſtitiam pro ſua ſumma libertate hominem lapſum reparare, vel perditum abjicere, ſicut figulus poteſt vas con-

confractum ad integrum non reſtituere.

Favet etiam ratio: Deus enim ad extra operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, & in omnibus ſuis operationibus modulandis liberrimus eſt, & ab omni coactione, & neceſſitate longè ſemotus; quippè cùm ei nihil perfectionis accedat, aut recedat propter ſalutem, aut perditionem creaturæ: igitur nulla neceſſitate impellitur ad hominem perditum recipiendum, & reſtituendum; ac ſubindè ad Incarnationem ineundam nulla neceſſitate ducitur. Patebit evidentiùs hæc veritas ex ſequenti conſideratione, ſed priùs ſolvendæ ſunt rationes, quibus ſanctus Anſelmus videtur contrarium aſſerere.

Objicit itaque primò, lib.1.*Cur Deus homo* cap.2.4. Dei propoſitum non poteſt evacuari: ſed Deus hominem condendo propoſuerat eum promovere ad beatitudinem æternam, quam non poteſt pertingere quandiu jacet in lapſu: ergo neceſſum fuit Deo, ne propoſitum ejus foret fruſtraneum, & ne quod de homine propoſuerat penitùs annihilaretur, ac genus humanum, tam pretioſum ejus opus omninò periret; ut iſtud à ſuo lapſu repararet: hoc autem fieri non poterat, niſi per Incarnationem Verbi: igitur illa fuit ſimpliciter neceſſaria.

Reſpondeo, ex hoc argumento nihil aliud ſequi, quàm quòd conveniens equidem fuerit Deum hominis lapſum reparare, non autem, quòd aliquâ neceſſitate ad id fuerit impulſus. Vel ſi quæ ſit illa neceſſitas, non alia certè, quàm conſequentiæ petitæ ex immutabilitate ejus propoſiti, quòd certè abſolutam neceſſitatem non infert; non enim ſequitur, ait ſeraphicus Doctor *ibidem*, ſi Deus reparat neceſſitate ſuæ immutabilitatis, quòd propter hoc non reparet libertate ſuæ benignitatis: hæc enim ſimul ſtare poſſunt. *Adde quòd* etſi Deùs aliquam decentiam, & neceſſitatem habuerit reparandi homines, non propterea id neceſſariò debuerit præſtare per Incarnationem; quippè varius, ac multiplex ei modus ſuppeditabatur ſalvandi homines, etiam ſi Verbum non fuiſſet incarnatum, ut conſtabit infrâ.

Objicit ſecundò, cap. 24. Non decet ſummam ſapientiam permittere nobiliſſimam creaturam univerſaliter fine ſuo fraudari: ſed niſi reparatio hominis lapſi interveniat, omnes homines ad beatitudinem æternam conditi, fine ſuo fraudarentur, & ita vanè omnes filii hominum eſſent conſtituti; quippè injuſtus eſt omnis, qui non reddit Deo, quod debet; nullus autem injuſtus, inquit S.Anſelmus, admittitur ad beatitudinem, quoniam quemadmodum beatitudo eſt ſufficientia, in qua nulla eſt indigentia, ſic nulli convenit, niſi in quo pura eſt juſtitia, ut nulla ſit in eo injuſtitia: ergo neceſſum fuit Deo ratione ſuæ ſapientiæ divinæ, ut hominem lapſum reſtitueret, eumque ad debitum ſuum finem promoveret.

Reſpondeo, prioris argumenti ſolutionem etiam præſenti facere ſatis; ex eo enim dumtaxat infertur, congruum quidem fuiſſe divinæ ſapientiæ, ut hominem Deus è ſuo lapſu relevaret, & ad finem ſuum promoveret, & ordinaret; non verò quòd id abſolutè neceſſarium fuerit: quippè Deus, ut diximus, liberrimus eſt in ſuis operationibus ad extrà, & ſi quid beneficii impendit, maximè peccatoribus id largitur: non ex cogente neceſſitate, ſed ex exuberante miſericordia, & bonitate.

Objicit 3. cap. 16. & 17. Indecens foret, ac proinde impoſſibile, numerum Angelorum, utpotè præſtantiſſimarum creaturarum, imperfectum perpetuò relinquere: atqui numerum illum non conveniebat reſtaurare ex iis, qui ceciderant; quippè Angelus ſemel lapſus, per pœnitentiam Deo reconciliari non po-

poteſt. *Nec etiam* reſarciri poſſet ille numerus per alios Angelos de novo creandos, quoniam illi, qui ſubſtituendi eſſent, tales eſſe deberent, quales eſſent illi, qui ceciderunt ſi non peccaſſent: at tales eſſe non poſſent, quia priores Angeli, qui ceciderunt, meliores eſſent ſi perſeveraſſent, quàm forent Angeli poſteriores, qui poſt eorum lapſum crearentur; ſiquidem priores perſeveraſſent nullâ visâ vindictâ peccati, & diſtrictâ animadverſione Dei in perduelles: poſteriores autem recenter creati, perſeverarent dumtaxat poſt compertam illam vindictam: præſtantius autem, & perfectius eſt perſeverare in gratia nullò visò exemplò juſtitiæ divinę vindicantis peccatum, quàm perſeverare propter illud exemplum: quia illa perſeverantia eſt ex puro, & ſolo motivo amoris divini, hæc autem habet admixtum timorem; actus autem, qui ſimpliciter elicitur ex motivo amoris, præſtantior eſt, quàm qui elicitur ex motivo timoris: igitur prior perſeverandi modus præſtantior eſſet poſteriori. Ex quibus infert S. Anſelmus ruinam Angelorum reparandam eſſe ex alia natura, quàm Angelica; nulla autem alia erat ad id apta, quàm humana: igitur neceſſum fuit humanam naturam elevari ad ſupplendum numerum Angelorum. Sed ubi lapſa eſt, non potuit ad illam elevationem promoveri, niſi relevaretur, & priſtinæ innocentiæ reſtitueretur: ergo neceſſum fuit illam ſalvari, ac proinde Deum habere Salvatorem, quod dumtaxat per Incarnationem obtinuit.

Reſpondeo nullas eſſe prorſus omnes illas conſequentias. *Primò* namque non fuit abſolutè neceſſe, ſed dumtaxat congruum, Angelorum numerum reſtaurare, & ſupplere; nam, ut diximus ex Sap. *Quis ei imputabit ſi perierint nationes?* quippè cùm Deus nihil ex juſtitia peccanti debeat præter ſupplicium. *Secundò*, Minùs verum apparet, non potuiſſe reſtaurare numerum Angelorum ex his, qui ceciderant, aut ex aliis denuò creatis; ſiquidem probavimus in 2. Tomo nullam implicare contradictionem, Angelos ad pęnitentiam per divinæ gratiæ ſubſidium poſſe revocari, illorum quippè in malo obduratio, maximè provenit ex negato ſibi gratiæ auxilio. Potuit Deus pariter ſupplere illum numerum per Angelos denuò creatos: Tùm quia non erat neceſſe, ut reſtitueretur ex Angelis æquè bonis cum his, qui ceciderant, quippè Deo liberum fuit aliter conſtituere, & ordinare: Tum etiam, quia Deus gratiâ ſuâ efficere potuit, ut Angeli recenter creati meliores etiam forent his, qui corruerant; nam gratia Dei non eſt minùs efficax ad bonitatem, & juſtitiam ſervandam, & augendam, quàm animadverſio Dei, & ejus vindicta ad puniendum.

Denique, etſi Angelorum numerus eſſet per homines reparandus, non tamen conſequens eſſet homines illos reſtituendos eſſe per Incarnationem Verbi; quippè plurimis aliis modis etiam ſeclusâ Incarnatione, Deus hominem poterat liberare, & ſalvum facere, quod perierat, ut indicabit

CONCLUSIO SECUNDA.

I*Ncarnatio non fuit ſimpliciter neceſſaria, etiam ex hypotheſi, quòd Deus hominem lapſum reſtituere, & ſalvare decreverit*: Hæc eſt communis inter Theologos.

Probatur primò ex Scriptura, quæ Incarnationem commendat tanquam præſtantiſſimum opus, ac beneficium dilectionis, miſericordiæ, & liberalitatis divinæ. Sic Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipſum non pereat, ed habeat vitam ęternam*. Ad Titum 3. *Secundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit*. Et 1. Joan. 4. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum Unigenitum*

tum

Digitized by Google

tum miſit Deus in mundum, ut vivamus per ipſum: At opus charitatis, miſericordiæ, ac benignitatis divinæ, non eſt opus neceſſitatis, ſed ſummæ libertatis: Ergo Incarnatio, per quam Deus reſtituit homines, non fuit ullatenus ex neceſſitate.

Reponit S. Anſelmus lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 5. duplicem eſſe diſtinguendam neceſſitatem: *Alteram*, quæ cogit aliquem invitum ad benefaciendum, quia non poteſt aliter facere: & hæc, inquit, neceſſitas benefaciendi, gratiam aufert, aut minuit, cùm enim aliquis eâ neceſſitate, cui ſubjacet invitus benefacit, aut nulla, aut minor illi gratia debetur: *Aliam* verò, per quam potiùs augetur gratia benefacientis, quia huic neceſſitati ſeſe liberè ſubjecerit: cùm enim aliquis ſpontè neceſſitati benefaciendi ſe ſubdit, nec invitus eam ſuſtinet; tùm utique beneficii gratiam meretur majorem; non enim hæc dicenda eſt neceſſitas, ſed gratia, quia nullô cogente illam ſuſcipit, aut ſervat, ſed gratis. Tale eſt, cùm quis ſanctæ converſationis vovet propoſitum, quamvis namque ſervari illud ex neceſſitate poſt votum debeat, ne apoſtatæ damnationem incurrat, & licèt cogi poſſet ſervare ſi nolit: ſi tamen non invitus ſervat, quod vovit, non minùs, ſed magis gratus eſt Deo, quàm ſi non voviſſet, quoniam non ſolùm communem vitam, ſed etiam ejus licentiam ſibi propter Deum abnegavit: nec ſanctè vivere dicendus eſt neceſſitate, ſed eâdem, quâ vovit libertate. Quare multò magis ſi Deus facit bonum homini, quòd incœpit, licet non deceat eum à bono incœpto deficere, totum gratiæ debemus imputare; quia hoc propter nos, non propter ſe, nullius egens incœpit; non enim illum latuit, quid homo facturus erat, cùm illum fecit, & tamen bonitate ſuâ illum creando ſponte, ſe ut perficeret inceptum bonum obligavit. Hęc S. Anſelmus; quibus ſignificat, quod quia Deus creavit hominem, quem præſciebat peccaturum, ac proinde neceſſarium fore, ut una è divinis perſonis incarnaretur, quæ ipſum redimeret, & nihilominus cum liberè produxit, & peccare permiſit, idcirco hanc neceſſitatem ipſe ſpontè ſubire voluit; ac proinde nihil ex ea ſuæ liberalitati, gratiæ, amori, & benignitati derogatum eſt.

Verùm hæc reſponſio non elevat authoritates præfatas, nam Scriptura apertè inſinuat liberam, ac ſummè miſericordem Dei voluntatem poſt lapſum in reparando homine, & in eo reparationis modo, quem elegit inter eos omnes, quos ad id muneris poterat uſurpare, ut mox dicemus.

Probatur 2. ex SS. Patribus. Primò quidem ex S. Athanaſio ſerm. 3. contra Arianos, ubi cùm dixiſſet Deum congruè per Verbi Incarnationem ſolviſſe maledictionem, quam comminatus fuerat dicens: *Terra es, & in terram ibis*, ſubjicit hanc Arianorum objectionem, *Sed poterat, etiamſi Salvator creatura exiſteret, vel loqui tantummodò, & ita ſolvere maledictionem*: quam ſolvit in hunc modum: *Poterat ſine adventu Chriſti ſolummodò loqui Deus, & ſolvere maledictionem: cæterùm ſpectandum eſt iſt hic, quid hominibus ſit utile, non quid ſitum ſit in viribus Dei*.

Idem dicunt plurimi ſancti Patres. S. Leo ſerm. 2. de Nativit. cap. 3. *Verax*, inquit, *miſericordia Dei cùm ad reparandum genus humanum ineffabiliter ei multa ſuppeterent, banc potiſſimum conſulendi viam elegit, quâ ad deſtruendum opus diaboli, non virtute uteretur potentiæ; ſed ratione juſtitiæ*. Subſcribit S. Bernardus Epiſt. 190. *Quis negat*, inquit, *ad manum Omnipotentis fuiſſe alios, & alios modos noſtræ redemptionis, juſtificationis, & liberationis*.

Apertiùs autem hanc veritatem inſinuat S. Auguſtiuus, lib. de Agone Chriſti, cap. 11. ubi ait: *Sunt ſtulti, qui dicunt,*

cunt, Non poterat aliter ſapientia Dei homines liberare, niſi ſuſciperet hominem, & naſceretur ex fœmina, & à peccatoribus omnia illa pateretur. Et lib.13. de Trinitate cap. 10. arguens eos, qui dicunt defuiſſe Deo alium modum, quò homines à peccato liberaret, ait: *Parum eſt ſic refellere, ut iſtum modum, quò nos per Mediatorem Dei, & hominum, hominem Chriſtum Jeſum, Deus liberare dignatur, afferamus bonum, & divinæ congruum bonitati: verùm etiam & oſtendamus non alium modum poſſibilem Deo defuiſſe, cujus poteſtati cuncta æqualiter ſubjacent: ſed ſanandæ noſtræ miſeriæ convenientiorem modum alium non fuiſſe, nec eſſe oportuiſſe.*

Suffragatur etiam ratio Theologica. *Primò* namque cùm Deus ſit liberrimus in ſuis operationibus ad extra, cùmque læſus ipſe ſit per hominum peccata, poterat illam offenſam gratis condonare, & remittere per ſimplicem, ac gratuitam condonationem, nullam exigendo pœnam, aut ſatisfactionem pro admiſſa culpa; hoc enim maximè ſaperet divinam ejus clementiam, benignitatem, & miſericordiam, appareretque abundantiſſima illius in ſeipſo ſufficientia; ſiquidem per id manifeſtaret ſe nullatenus bonorum noſtrorum indigere, nec honorem à nobis ipſi impenſum, aut negatum, ejus perfectioni, aut fœlicitati quidquam addere, aut detrahere.

Adde quòd laudabile videtur homini cuique læſo, dum irrogatam ſibi injuriam gratis condonat; hæc enim gratuita offenſæ remiſſio, manifeſtum eſt argumentum animi generoſi, & magnanimi: igitur illa pariter gratuita condonatio: maximè vergeret in Dei honorem, & gloriam.

Confirmatur, quia licèt Magiſtratus, aut Judex particularis non poſſit interdum offenſam etiam ab homine læſo remiſſam, & gratis condonatam, inultam relinquere; ſed juxta legum præſcripta teneatur reo debitas pœnas præſcribere; tamen princeps, juſtis de cauſis, pro ſua in communitatem authoritate, poteſt promeritas à reo pœnas ſecundùm legum præſcripta, gratis relaxare, & eum abſque ulla ſatisfactione liberum dimittere: ergo multò magis id Deus pro ſumma ſua authoritate, & clementia poterit hominibus debitas pœnas ſecundùm præſcripta ſuæ divinæ juſtitiæ gratuitò condonare, nullamque ab eis ſatisfactionem exigere; igitur, etiam præſuppoſitô hominum lapſu, non fuit neceſſaria Incarnatio Verbi.

Deinde, etiamſi Deus ex juſtitia neceſſariò aliquam ab hominibus pro expianda eorum offenſa ſatisfactionem exigeret, potuiſſet illam ab unoquoque homine reo repetere; ita quòd hominum quiſque teneretur pro ſingulari ſua perſona ſatisfacere Deo pro peccato originali à ſe contracto: quemadmodum peccator quilibet tenetur præſtare Deo ſatisfactionem pro omnibus ſuis peccatis actualibus: cùm enim originale peccatum idcirco à quolibet homine contrahatur, quia ejus voluntas interpretative fuit in voluntate Adami, ita quòd eô peccante omnes peccaverunt; quidni potuiſſet Deus etiam cuilibet hominum præſcribere ſatisfactionem aliquam voluntariè, ac liberè pendendam, pro expiando illo reatu, qui interpretativè dumtaxat voluntarius fuit reſpectu cujuslibet hominis.

Denique, poterat Deus (ut dicemus in quæſtione ſequenti) tantam homini alicui particulari gratiam conferre, ut opera ejus omnino Deo grata fierent, & accepta ad ſatisfactionem pro univerſo humano genere: igitur ad id non fuit abſolutè neceſſaria ſatisfactio à Deo-homine impenſa.

Objicies 1. ſanctos Patres affirmantes Incarnationem fuiſſe abſolutè neceſſariam ex hypotheſi, quòd Deus hominem liberare decerneret. Sic S.Chryſo-

ſoſtomus Hom. 10. in Joan. *Cecidit*, inquit, *natura noſtra eô modô, ut reſtitui nullô pactô poſſet à quocumque, niſi ab illa omnipotentiſſima manu: neque enim aliter reſtitui poterat, niſi qui ex principio eam finxit, manum porrexiſſet*. Cyrillus lib. 5. Theſauri cap. 7. *Quoniam*, inquit, *imperfectum eſſe opus Dei non decuit, & non potuit aliter reparari, neceſſariò Deus factus eſt homo*. Ambroſius ad Hebr. 9. *Tantum fuit peccatum noſtrum, ut ſalvari non poſſemus aliquando, niſi omnipotens Filius Dei moreretur pro nobis*. Leo Papa Epiſt. 81. *Quæ*, inquit, *reconciliatio eſſe poterat, quâ humano generi propitiaretur Deus, niſi omnium cauſam Mediator Dei, hominumque ſuſciperet?* His adde S. Anſelmum toto libro 1. *Cur Deus homo*, &c.

Reſpondeo, eos omnes ſanctos Patres ita à nobis poſſe explicari, quemadmodum noſter Alenſis, & ſeraphicus Doctor exponunt S. Anſelmum, cùm dixit impoſſibile Deo fuiſſe non incarnari; & ita neceſſarium fuiſſe redimi hominem per Incarnationem, ut aliter fieri, nec potuerit, nec debuerit. Dicunt enim illi Doctores, S. Anſelmum loquutum fuiſſe de ſola *Neceſſitate immutabilitatis*, quæ provenit ex decreto voluntatis Dei, quod ſemel habitum ipſe Deus mutare non poteſt. Suppoſitâ ergo divinâ ordinatione de redimendo homine per Incarnationem, non poteramus aliter ſalvari, neque Deus poterat nobis hoc beneficium negare: alioqui fuiſſet mutabilis.

Secundò exponi poſſunt ſancti Patres de neceſſitate ad meliùs eſſe: ita ut dicatur illud neceſſarium, quod eſt convenientiſſimum, quodque ex omni parte damnum per peccatum illatum compenſat: hôc enim modô neque manet dedecus peccati ſine decore juſtitiæ, & pœnas luit homo, quas debet, & dignè Deo ſatisfacit, qui dignam ſatisfactionem poteſt rependere. *Denique* exponi poſſunt de neceſſitate conducente ad modum perfectiſſimæ redemptionis, quæ cogitari poteſt: certum eſt autem, quod præſtantiſſima, quæ cogitari poteſt ſatisfactio pro peccatis hominum, ea ſit, quæ exhibetur ab homine-Deo.

Objicies ſecundò. Cum S. Anſelmo lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 12. Deus nihil moliri poteſt in præjudicium ſuæ divinæ æquitatis, & juſtitiæ: ſed ſi hominum offenſam relaxaret abſque debita ſatisfactione, quæ dumtaxat per Deum hominem poteſt fieri, ageret contra exigentiam ſuæ juſtitiæ, quæ vult omne peccatum puniri, & ablatum Deo honorem rependi. Igitur, &c.

Diſtinguo minorem. Illud vergeret in præjudicium divinæ æquitatis, & juſtitiæ ſecundùm rationem præſentis diſpoſitionis, & ordinationis rerum, concedo: quia nempe Deus decrevit nullum fore peccatum impunitum, nec remittendum abſque ſatisfactione vel propria, vel aliena: ſecundùm ordinationem, quam Deus ſtatuere poterat, ſi alterô medio, ut erat in ejus libertate, nobis ſuccurrere voluiſſet, nego; cùm enim tota Dei juſtitia, & æquitas ab ejus divina ordinatione pendeat, idque juſtum, & æquum dumtaxat cenſeatur; quod cum divina voluntate concordat; inde liquet, quòd ſi rem aliter ſtatuiſſet Deus, decretum iſtud divinæ æquitati non repugnaſſet.

Objicies tertiò, cùm eodem S. Anſelmo. Peccatum ſi non punitur, inordinatum dimittetur: quia ſicut virtus ordinatur ad gloriam, ita peccatum ad pœnam; ſed non decet Deum aliquid in ſuo regno inordinatum dimittere: igitur non decet Deum peccatum ſic impunitum dimittere.

Diſtinguo majorem. Inordinatum eſt, peccatum ſine punitione dimittere; juxta præſentem divinam ordinationem, concedo; ſiquidem Deus, ut mox diximus, vult omne peccatum debitas pœnas luere: ſed cùm rem aliter Deus ſtatuere potuerit, ita pariter potuit effice-

ficere, ut peccatum abſolutè non ordinaretur ad pœnam inevitabiliter infligendam.

Objicies denique ex eodem. Si peccatum debitâ ſatisfactione non ſolvitur, nec punitur, conſequens eſt, quòd nulli legi ſubjaceat: ſed hoc repugnat: tum quia ſequeretur, quòd injuſtitia liberior eſſet, quàm juſtitia: quia hæc divinæ providentiæ ſubjacet, illa verò nulli legi ſubjaceret; tum pariter quòd injuſtitia eſſet Deo ſimilis; quippè, ſicut Deus, nulli legi ſubjaceret: quæ conſequentiæ ſunt omnino abſurdæ: igitur, & illud unde inferuntur.

Nego ſequelam majoris: ſiquidem in eo caſu peccatum, & injuſtitia ſubjacerent divinæ voluntati ordinanti, ut gratis remitterentur, quemadmodum ipſi ſubjacent opera juſtitiæ, quæ ex divina ordinatione ſortiri debent debitam mercedem: non aliâ ratione, quàm quia videlicet Deus, ita ſtatuit, ac ordinavit.

Quaestio Secunda.

Utrum purus homo Deo ſatiſfacere potuerit pro hominum offenſa, eorumque ruinam reſtaurare.

N*Otandum primò*, Nomine *hominis puri* Theologos hic non intelligere hominem deſtitutum gratiâ ſanctificante, & aliis donis ſupernaturalibus, ut intellexit Cajetanus: ſed ſolùm ſignificatur homo, qui non eſt Deus, nec unitus hypoſtaticè cum aliqua è divinis perſonis, qualis eſt Chriſtus D. unde quæſtionis ſenſus eſt, an aliquis homo poſſit pro univerſis hominum peccatis condignam Deo ſatisfactionem exhibere; & in tantùm apud eum promereri ſuis meritoriis, & ſatisfactoriis operibus, ut Deus hominum offenſam relaxèt, & eis media ſufficientia ad ſalutem æternam conſequendam largiatur.

Notandum ſecundò, quòd ſatisfactio in genere, ſit debiti ſolutio: quæ definitur à Doctore ſubtili in 4. diſtinct.5. num.4. *Redditio voluntaria æquivalentis, aliàs indebiti*. Cujus definitionis particulas ibidem explicat Doctor. Primò dicitur *redditio*, tum ut diſtinguatur à ſimplici donatione, quia redditio non eſt ſimplex donatio, ſed debiti ſolutio: tum etiam, ut ſignificetur ſatisfactionem eſſe actum juſtitiæ, & ad alterum; quia propriè nullus ſibi aliquid reddit. Secundò dicitur voluntaria; tum quia eſt actus virtutis juſtitiæ, omnis autem actus virtutis moralis debet eſſe voluntarius: tum etiam quia omnis redditio, quæ non eſt voluntaria, magis eſt ſatiſpaſſio, quàm ſatisfactio. Tertiò, *æquivalentis*, quod enim per ſatisfactionem redditur, debet quamdam habere æqualitatem cum debito; idque vel ſecundùm proportionem Geometricam, quâ ex juſtitia diſtributiva major debetur ſatisfactio digniori perſonæ læſæ, quàm minùs dignæ: vel ſecundùm proportionem Arithmeticam, quâ ex juſtitia commutativa tantùm datur pro tanto, v. g. centum aurei ſolvuntur pro totidem debitis. Quando autem aliqua ſatisfactio has omnes conditiones habet, dicitur *perfecta*: quando deeſt æqualitas, dicitur *de congruo*, quia creditor non tenetur illam acceptare ex juſtitia, ſed dumtaxat ex liberalitate, & congruentia: quando verò fit ad æqualitatem, ſed ex bonis à creditore conceſſis, dicitur *ex condigno*: quia licèt id, quod redditur ſit ex gratia creditoris; tamen reverà pretium redditum æquivalet debito.

Notandum tertiò, ratione materiæ, ſatiſfactionem eſſe multiplicem; fit enim, *vel* in bonis fortunæ, *vel* naturæ, *vel* honoris, *vel* reverentiæ; ſed cum hoc diſcrimine, quòd ſatisfactio *in bonis naturæ* fieri non poſſit perſonæ læſæ niſi per quandam compenſationem com-

commutativam; qui enim alterum graviter percuſſit, debet ipſi facere ſatis per bona fortunæ ſolvendo pretium aliquod pro mulcta læſionis, & offenſę. *In bonis* autem *fortunæ*, ſatisfactio fieri debet ex iiſdem bonis, non quidem ſemper ſecundùm eandem entitatem, ſed ſecundùm pretium, & æſtimationem: nam qui debet alteri centum nummos, ſatisfaciet ex æquo vel parem pecuniæ ſummam retribuendo, vel donando aliquid æquivalens in pretio, ſecundùm æſtimationem communem, aut ſaltem juxta viri prudentis judicium: ſatisfactio autem *in honore*, maximè attenditur, vel ſecundùm excellentiam operis ſatisfactorii; vel ſecundùm dignitatem perſonę ſatisfacientis: ſicut enim injuria creſcit juxta dignitatem perſonæ offenſæ, & vilitatem offendentis; ita creſcit ſatisfactio juxta excellentiam perſonæ ſatisfacientis: quò enim dignior eſt perſona honorans, honor eſt illuſtrior,

His ita præmiſſis duo ſunt hic reſolvenda: *Primum*, an aliqua ſimplex creatura de lege ordinaria pro omnium hominum peccatis condignè Deo ſatisfacere poſſet. *Secundùm*, utrùm ſaltem juxta abſolutam Dei potentiam, & extraordinariam diſpoſitionem, id poſſet exequi.

Conclusio Prima.

N*On potuit purus homo, juxtà præſentem rerum diſpoſitionem ſatisfacere de condigno, & ad æqualitatem pro peccato omnium hominum.* Hæc etiam eſt communis. Ut enim ſatisfactio eſſet perfecta, deberet eſſe redditio æquivalentis, ut dictum eſt in 2. *Notab.* ſed purus homo non potuit tam pro ſuo quàm pro alieno peccato, ſecluſò omni pactò divinò, reddere æquivalens: igitur nec potuit perfectam ſatisfactionem impendere. Non quidem rependere æquivalens, quia nullum eſt opus hominis quantàlibet gratià præditi, quod poſſit tantùm honoris rependere Deo quantùm ei ablatum eſt per quodlibet hominis peccatum: ſicut enim per quodcumque peccatum Deo fit injuria peculiaris, neceſſum eſſet ad perfectam ſatisfactionem, ut etiam peculiaris pro ſingulis peccatis fieret ſatisfactio; vel ut aliquis actus ita perfectus eliceretur, qui poſſet tantùm honoris Deo impendere quantùm ei detractum eſt per quodlibet ſingulare peccatum: ſed neutrum homo purus poteſt exequi ſecluſò divinò pactò. Non quidem primum, quia nullus hominum tot actus meritorios poteſt elicere, quot eliciti ſunt à peccatoribus actus Dei offenſivi. Nec etiam ſecundum poteſt exequi, ſicut enim quodlibet peccatum certam, & limitatam habet indignitatem, & offenſam; ita opus meritorium habet determinatam rationem meriti, & honoris, nec tantùm dignitatis habere poteſt ut ejus meritum æquivaleat omnibus injuriis per ſingula peccata Deo irrogatis. *Adde quòd* ratio meriti partim repetatur ex acceptatione Dei; ergo ubi illa non intervenit, ſicut reverà de facto non fuit, quippè nullibi apparet, ſic nec æqua potuit eſſe ſatisfactio.

Confirmatur authoritate SS. Patrum, qui idcirco affirmant opus eſſe homine-Deo ad ſalutem noſtram operandam, quia nulla creatura Angelica aut humana id poterat exequi. Ita imprimis docent plurimi Patres Græci. Sic S. Athanaſius in Evangel. de Paſſione, & Cruce Domini, ait: *Cùm videret malitiam intolerabilem, neque mortale genus idoneum eſſet quod morti reſiſteret, neque pœnam ſuorum malorum perſolvere poſſet, nam exceſſus malitiæ excedebat omne ſupplicium: videnſquè ſimul Patris bonitatem: & ſe quòd idoneus eſſet & potens (Chriſtus enim Dei potentia ac Sapientia) commotus fuit ſua humanitate, & miſertus noſtræ imbecilitati, illam ipſam imbecilitatem induit ....*

vi-

videnſque ſimul quàm non ad ſolutionem pœnæ ſufficeremus, illam ipſam pœnam in ſe tranſtulit. Et lib. de Incarnat. Verbi. *Cùm enim*, inquit, *Patris ſit Verbum & ſupra omnes, meritò etiam ſolus omnia recuperare potuit, & idoneus fuit, qui pro omnibus intercederet*.

S. Baſilius in Pſalm. 28. exponens hæc verba, *Frater non redimit redimet homo*, ait: *Non homo nudus, ſed homo Deus Jeſus Chriſtus; quia nullus alius condignum afferre poterat pretium*. Cyrillus epiſtolà 1. ſeu exegeſi, *Quò pactò*, inquit, *unus pro omnibus mortuus juſtum pro omnibus pretium exſolvere potuit, ſi perpeſſionem illam puri cujuſpiam hominis fuiſſe dicamus*.

Damaſcenus *lib.3. 15. & 19.* dicit actionem Chriſti, & Paſſionem ideo fuiſſe ſalutiferam, quia divina erat: *Neque enim*, inquit, *convenire poterat actioni humanæ*. Chryſoſtomus Homil. 10. in Joan. *Cecidit*, inquit, *natura noſtra eò modò, ut reſtitui nullò pactò poſſet à quocumque, niſi ab illa omnipotentiſſima manu: neque enim aliter reſtitui poterat, niſi qui in principio eam effinxit, manum porrexiſſet*.

Ipſis adſtipulantur Patres Latini, quibus præit S. Cyprianus, ſive quiſquis eſt author libri de operibus Cardinalibus Chriſti, ubi ait: *Cùm originali morti nullum niſi in Chriſti morte potuerit eſſe remedium, nec reconciliare Deo potuerit exules, & damnatos quælibet oblatio, niſi ſanguinis hujus ſingulare ſacrificium*.

S. Ambroſius lib. 4. in Lucam. *Quis tantus eſſet dux, qui prodeſſet omnibus, niſi ille qui ſupra omnes eſt? Quis me ſupra mundum conſtitueret, niſi qui major eſt mundo? &c.*

S. Auguſtinus in Enchiridio cap. 108. *Neque per ipſum liberaremur mediatorem hominem Chriſtum, niſi eſſet Deus*. Fulgentius de Incaruatione, & gratia cap. 4. poſt medium. *Verbum igitur Deus*, inquit, *ideſt unigenitus Dei Filius, qui eſt in omnibus, ſicut ipſe teſtatur, initium, & finis: ſic initialiter ſecundùm humanam naturam concipi carne non abnuit: ſicut eadem carne moriens Deus humanæ naturæ debitum finale perſolvit: nullatenùs namque humana natura ad auferendum peccatum mundi, ſufficiens, atque idonea fieret: niſi unione Verbi Dei, non naturali confuſione, ſed ſolùm perſonali tranſiret*. Denique S. Leo Serm. 1. de Nativitate ait; *Niſi eſſet verus Deus, non afferret remedium*. Et Serm. 12. de Paſſione Domini. *Quia ergo*, inquit, *primi hominis univerſa poſteritas uno ſimul vulnere ſauciata corruerat, nec ullum Sanctorum merita conditionem poterant illatæ mortis evincere; venit è cœlo medicus ſingularis*. Ex quibus, & ſimilibus SS. Patrum oraculis apertè conſtat ſatisfactionem pro peccatis humani generis non potuiſſe de via ordinaria ab ullo prorsùs hominum quamvis ſanctiſſimo, Deo impendi: An autem id fieri potuerit de via extraordinaria, & per abſolutam Dei potentiam; aperiet.

CONCLUSIO SECUNDA.

PUrus homo potuiſſet Deo ſatisfacere ad æqualitatem, pro peccatis humani generis de potentia Dei abſoluta, & ſecundùm extraordinariam ejus diſpoſitionem. Hæc eſt Doctoris ſubt. in *3. diſt. 20. num. 9.* ubi impugnans ſententiam S. Anſelmi dicentis, quòd abſolutè oportuerit Deum hominem fieri, ut „ pro hominibus ſatisfaceret; ait, Contra illud quod dicit in *3. articulo*, „ quòd nullus niſi homo debuit ſatisfacere; hoc non videtur abſolutè „ neceſſarium: quia unus, qui non eſt „ debitor, poteſt ſatisfacere pro alio, „ ſicut pro alio orare. Unde ſicut „ Chriſtus innocens homo non debitor, ſatisfecit: ſic, ſi placuiſſet Deo, „ potuit unus bonus Angelus ſatisfeciſſe offerendo aliquid placitum Deo „ pro nobis, quod ipſe acceptaſſet pro „ omnibus peccatis: quia tantùm va-

„ let omne creatum oblatum, pro
„ quanto acceptat Deus, & non plus.
„ Præterea, unus purus homo potuiſſet ſatisfacere pro omnibus, ſi fuiſſet conceptus ſine peccato, ſicut potuiſſet fieri de poſſibili, operatione Spiritûs ſancti, & Matris; ſicut fuit Chriſtus; & Deus dediſſet ſibi ſummam gratiam, quam potuiſſet recipere, ſicut dedit Chriſto, ſine meritis præcedentibus ex liberalitate ſua: talis enim potuiſſet mereri deletionem peccati ſicut, & beatitudinem.

Et deinde reſpondens ad illud, quod aſſerebat S. Anſelmus; nimirùm requiri ex parte ſatisfacientis, quòd plus offerat Deo quam valeat tota creatura: „ dicit *numerô* 8. Credo quòd ſalvâ ſuâ reverentiâ, hoc non eſt verum: non enim oportuit ſatisfactionem pro peccato primi hominis excedere totam creaturam formaliter in magnitudine, & in perfectione; ſuffeciſſet enim offerre Deo majus bonum, quàm fuerit malum illius hominis peccantis. Unde ſi Adam per gratiam datam & charitatem, habuiſſet unum, vel multos actus diligendi Deum propter ſe, ex majori conatu liberi arbitrii, quàm fuit conatus in peccando; talis dilectio ſuffeciſſet pro peccato ſuo redimendo, & fuiſſet ſatisfactum. Et tunc propoſitio illa eſt falſa, quòd debuit offerre Deo aliquid majus omni eo pro quo peccare non debuerat: ſed ſicut pro amore creaturæ, ut objecti diligibilis, non debuit peccare; ita ſatisfaciendo Deo debuit offerre aliquid majus, attingendo per actum objectivè; quàm ſit creatura; ſcilicet amorem attingentem eum propter ſe, & ille amor objectivè, ut terminatur ad Deum excedit amorem creaturæ, ſicut Deus creaturam. Unde ſicut peccavit per amorem ignobilioris objecti in infinitum: ita debuit ſatisfacere per amorem nobilioris in infinitum; & hoc ſuffeciſſet ſaltem de poſſibili. „ Hæc Doctor.

Quibus docet *Primò*, Deum potuiſſe formare hominem aliquem, qui non eſſet ex proſapia Adami, nec illius peccato infectus, & ipſi eandem ſummam gratiam conferre, quàm Chriſto Domino contulit: ac convenire cum ipſo ut ejus opera bona proficerent ad deletionem peccati, & ad meritum Beatitudinis pro cæteris hominibus ſicut convenit cum Chriſto. In qua hypoteſi poſſet ille homo ex juſtitia perfecta Deo ſatisfacere pro reatu univerſi generis humani.

Secundò, poterat etiam Deus convenire cum Adamo pœnitente, quatenùs erat caput humani generis, ut per actus amoris, & dilectionis Dei, alioſque actus pietatis, & pœnitentiæ ſatisfaceret tam pro ſuo peccato, quàm pro peccato poſterorum, quia ratione illius pacti, Deus acceptaret illos actus meritorios, ut tantùm ei rependeretur honoris quantùm ablatum eſt per peccata. Quòd enim hæc fieri poſſint, nulla apparet repugnantia: igitur ita potuit accidere.

Probatur inſuper: Si purus homo non poſſet ſatisfacere ad æqualitatem, maximè quia opera talis hominis juſti non poſſent habere illam condignitatem ad expiationem, & ſolutionem peccati: ſed falſum conſequens: igitur, &c. Probatur minor: Idcirco illa opera non haberent illam condignitatem; quia, ut volunt plurimi Thomiſtæ, peccatum habet quandam infinitatem in ratione malitiæ; nulla autem creatura poteſt expiare, & ſolvere malitiam infinitam: ſed hæc ratio nulla eſt. Probo. Vel loquuntur de infinitate extrinſeca, & objectiva, quàm habet peccatum, quatenus ſit contra Deum, quia eſt objectum Infinitum; vel de infinitate formali, & intrinſeca,

ea: ſed *primum* non officit quominùs illa malitia ſolvi poſſit ab homine puro; quia opera ſatisfactoria hominis juſti tenderent etiam in Deum, ut in objectum infinitum: ergo habent pariter illam infinitatem extrinſecam. *Secundum* autem eſt falſum, quia, ut probat Doctor. in *3. diſt.19. num.13.*& in 4. *diſt.* 19. *num.* 2. *quæſt.* 1. nullum peccatum eſt formaliter malitiæ infinitæ; nam ſi peccatum eſſet infinitæ malitiæ formaliter, & intrinſecè, non poſſet quis graviùs offendere Deum unô peccatô quàm alterô, & ſic non eſſet gravior offenſa ſi quis directè irreverentiam exhiberet Deo, quàm ſi occideret hominem aut furaretur; quod eſt abſurdum. Sequela patet: quia ſi offenſa quæ eſt in furto ſit infinita: illa offenſa quæ eſt in irreverentia, non poteſt eſſe major, quia major offenſa cogitari non poteſt quàm infinita.

Reponunt Thomiſtæ, offenſam, & injuriam creſcere juxta dignitatem perſonæ contra quam fit: nam gravior cæteris paribus injuria eſt ſi colaphis impingatur à plebejo princeps aliquis, quàm ſi plebejus à principe: quare Ariſtoteles 5. Ethicorum cap. 5. ait: *Si quis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam, non decet eum repercuti; & ſi quiſpiam eum qui magiſtratum gerit, percuſſerit, is non ſolùm repercutiendùs eſt, verùm etiam ſupplicio afficiendus.* Igitur cùm peccatum fiat contra Deum, qui eſt infinitæ dignitatis, cenſetur habere malitiam infinitam.

Verùm nego conſequentiam: Nam ſi eſſet legitima illatio, ſequeretur pariter, quòd viſio beatifica eſſet infinitæ dignitatis intrinſecæ: quia ſicut quó dignior eſt perſona quæ offenditur, eò gravior eſt offenſa; ita quò præſtantius eſt objectum, eò etiam perfectior eſt viſio: igitur ſi offenſa perſonæ infinitę dignitatis, ſit infinitæ malitiæ, etiam viſio objecti infinitæ perfectionis erit infinita: ſicut ergo falſa eſt hæc poſtrema conſequentia, alioqui actus puræ creaturæ eſſent intrinſecè infiniti: etiam falſa eſt anterior.

Solùm igitur inde inferre licèt, quòd offenſa contra digniorem perſonam, cæteris paribus, ſit gravior illâ, quæ minùs dignæ perſonę irrogaretur; Quare ſicut clara Dei viſio eſt dignior viſione inferioris objecti; non tamen eſt actus infinitus, quia finitó modó tendit in objectum: ſic offenſa Dei eſt gravior aliâ offenſâ: non tamen eſt infinita. Hinc actus illi creſcunt equidem juxta majorem perfectionem objecti ſecundum proportionem Geometricam; ita quòd illi actus, qui verſantur per honorem, aut offenſam, circa dignius objectum, majorem habeant dignitatem, vel indignitatem, quàm illi, qui taliter tendunt in objectum minùs dignum; non autem debent creſcere ſecundùm proportionem Arithmeticam; ita quòd actus tendens in aliquod objectum, tantam habeat perfectionem, quantam habet objectum in quod tendit.

Inſtant: Quamvis peccatum in ratione actûs ſit quid finitum, tamen in ratione offenſe, & averſionis à Deo, eſt quid infinitum: quia tanta eſt averſionis malitia, quantum eſt bonum, quod quis ſpernit: igitur cum peccatum, ut offenſa, ſit quid infinitum, etiam ſatiſfactionem infinitæ dignitatis exigit.

Nego antecedens: Nam illa averſio à Deo, *vel* dicit ſolam gratiæ ſanctificantis privationem, *vel* moralem peccati deformitatem, ac malitiam: *Si primum*, offenſa nequit eſſe infinita; nam privationis gravitas, & deformitas, non deſumitur ab objecto; vel fine: ſed à forma, quæ deberet ineſſe. Quare ſicut pœna damni, quæ eſt perpetua carentia viſionis divinæ, finita eſt intenſive: quia privat ſolùm clarâ Dei viſione, quæ deberet ineſſe intellectui tanquam forma illius perfectiva; privat autem Deo tantùm, ut illius viſionis objectum eſt: ſic peccatum mortale, cùm privet ſolùm im-

immediatè, vel rectitudine debita actui, vel gratia ſanctificante tanquam formâ phyſicâ debitâ ſubjecto, tantùm erit finita offenſa, licèt Deus, ad quem gratia convertit; ſit infinitus: *Si ſecundum*, cùm malitia peccati ſit, quid finitum, offenſa etiam erit finita: nam peccatum idcirco dicitur offenſa Dei, non quod lædat Deum, vel aliquid ipſi intrinſecum detrahat, hâc enim ratione cenſeretur infinitum intrinſecè, ſed quia malum eſt, quòd diſplicet Deo.

Vrgent. Peccato cuilibet mortali ſive actuali; ſive originali, debetur pœna infinita; ergo eſt infinitæ malitiæ.

Diſtinguo antecedens: Debetur pœna infinita, quoad intenſionem, nego: quoad extenſionem, & durationem, concedo. Neque enim hâc pœnâ punitur, quia habet infinitam malitiam; ſed quia cùm privet gratiâ, ſine qua peccatum non poteſt remitti, & etiam peccatores efficiat indignos omni gratiâ futurâ, idcirco cenſetur eſſe vulnus inſanabile. Quoniam autem peccato quamdiu manet, debetur pœna: idcirco cùm peccatum damnatorum ſemper maneat, etiam ipſi ſemper debetur pœna; adeoque æterna, & infinita quantùm ad durationem, licèt finita ſit quantum ad intenſionem.

Vel aliter reſpondeo negando conſequentiam: Nam ſi legitima eſſet illatio, ſequeretur, quòd opus meritorium noſtrum eſſet pariter infiniti valoris, quia per ipſum meremur præmium æternum, & durationis infinitæ. Itaque non videtur congruentior ratio, cur Deus voluerit peccatum finale puniri pœnâ æternâ, ſicut, & bonum opus donari præmio æterno, quàm quia ita ſibi placuit; nam quamvis illa pœna excedat malitiam peccati extenſivè loquendo, tamen juſtè Deus poterat illam præſcribere, quia potius illius inflictio deputanda eſt peccatori, qui illam patitur, quàm Deo, qui præſcribit, quãdoquidem peccator liberrimè facit illas actiones contra dictamen rectæ rationis, ob quas pœna illa æternæ durationis eſſet inflicta.

Inſtant iterum. Quamquam peccatum non creſcat univocè, nec ſecundùm proportionem arithmeticam juxta dignitatem perſonæ, in quam committitur; tamen ſatisfactio menſuranda eſt ex dignitate, vel vilitate ſatisfacientis; quocirca cùm homo ſit longè inferior Deo, viliſſimuſque appareat in conſpectu divinæ illius majeſtatis, inde ſit, quòd nuſquam ex ſe condignè Deo poſſit homo ſatisfacere pro peccato.

Nego antecedens: Non enim ſemper minuitur ſatisfactio ex vilitate perſonæ, alioqui inferior, qui ſuperiorem læſiſſet, nuſquam poſſet ei facere ſatis, niſi ſaltem plus ei redderet, quam abſtulerit; quod falſum eſt; enim verò, ſi injuria ſit *in bonis fortunæ*, Ruſticus aliquis condignè ſatisfaciet Principi pto centum aureis ablatis: ſi totidem ei reddat: Similiter ſi offenſa fuerit *in fama*, poteſt reſtituere, vel negando ſe quidquam dixiſſe in præjudicium famæ Principis, vel eum laudibus celebrando. Nec refert quòd, qui ita lædunt Principem, ſoleant præter hanc ſatisfactionem interdum graviori pœnâ mulctari: id enim fit ad terrorem, ne alii facilem habeant anſam ita detrahendi Principis famæ. Si denique injuria ſit *in honore*, licèt difficilior appareat ſatisfactio, quia nihili ferè æſtimatur, quòd perſona vilis ſeſe humiliet, & abjiciat coram principe: poteſt tamen tanta eſſe illius humiliatio, tantuſque erga Principem amor, ut ſeſe gravi periculo pro ſalute, ac vita Principis objiciat; quo fiet, ut eum dignum cenſeat Princeps, cui offenſam ex æquo remittat.

Inde apparet, quòd homo, licèt Deo longè inferior, quàm ſit ruſticus erga Principem, tamen ejus divinâ gratiâ ſublimatus, & ſuffultus, poterit æquivalentem ei ſatisfactionem impendere pro peccato, maximè cùm hominum peccata Deum, nec per ſe lædant, nec ul-

ullum bonum intrinſecum ei detrahant: ſed eatenùs dicantur illum offendere, & lædere, quatenùs ei diſplicent.

Adde quod amor Dei ſuper omnia, tantùm placeat Deo, quantùm peccatum illi diſplicet.

Confirmatur præcedens ratio. Id non repugnat fieri, neque eſt Deo denegandum, quod nullam implicat contradictionem: ſed nulla apparet contradictio, quòd purus homo tantùm reddat Deo, quantum ablatum eſt per peccatum tùm proprium, tùm alienum: igitur, &c. Major conſtat. Minor probatur. Nam ad condignam, & æqualem ſatisfactionem tantùm requiritur, quòd opus ſatisfactionis in valore, & dignitate æquivaleat debito, & quòd Deus illud acceptet tanquam debiti compenſativum: quippè hominis meritum, & illius bonorum operum valor maximè petitur ex pacto, & acceptatione divina, ut probabimus in Tractatu *De Gratia*, *Diſputatione de Merito*: ſed homo juſtus poteſt elicere actum tantæ bonitatis; quantæ malitiæ fuit Adæ peccatum, maximè ſi ſit immunis ab originali peccato, & ſummâ gratiâ donatus: igitur poterat purus homo ad æqualitatem ſatisfacere pro peccatis aliorum.

Confirmatur iterum hæc ratio, & illuſtratur hôc exemplô. Potuit Deus pepigiſſe fœdus cum Adamo, quòd ſi non peccaret, ſed mereretur augmentum ſuæ juſtitiæ, talem juſtitiam cum ſuo augmento traduceret in poſteros; nam ſi pactum ſufficiens erat, ut traduceret juſtitiam, ita erat ſufficiens, ut traduceret augmentum illius: ſed ſi hoc potuit Adamus cum pacto, & ratione acceptationis divinæ, ſimili ratione poſſet alius purus homo per opera ſua meritoria transferre auxilia, & gratiam juſtificantem, ut alii à peccatis mundarentur: & conſequenter poſſet de condigno ſatisfacere pro illis ex acceptatione Dei.

Objicies primò omnes ſanctos Patres in præcedenti concluſione laudatos, affirmantes nullum hominem fuiſſe idoneum ad reparandum humani generis lapſum, & idcirco neceſſum fuiſſe Dei Filium incarnari, qui debitam, ac congruam pro peccatis humani generis æterno Patri ſatisfactionem impenderet.

Reſpondeò ſanctorum Patrûm authoritates nobis non adverſari: ſiquidem poſſumus reponere cum Doctore in 4. *diſtinct.15. quæſt.1.* eas eſſe intelligendas de neceſſitate conditionata, & ex ſuppoſitione, quòd Deus voluerit præſtantiorem adhibere medicinam, quàm eſſet morbus deterior, & quòd meriti pretium longè præſtaret debito, ut ubi abundavit delictum, ibi ſuperabundaret, & gratia.

Vel reponere poſſumus cum eodem *in 3.diſt.20. num.10.* Deum idcirco ſtatuiſſe ſatisfactionem impendi per proprium Filium, ut majoris beneficii vinculô ei devinceremur; Nam, *inquit Doctor*, ideo multum tenemur ei, ex quo „ enim aliter potuiſſet homo redimi, „ & tamen ex ſua libera voluntate ſic „ redimit, multùm ei tenemur, & amplius quàm ſit ſic neceſſarium, & non „ aliter potuiſſemus fuiſſe redempti: „ ideo ad alliciendum nos ad amorem „ ſuum (ut credo) hoc præcipuè fecit: „ & quia voluit hominem ampliùs teneri Deo: ſicut ſi aliquis genuiſſet „ primò hominem, & poſtea inſtruxiſſet eum in diſciplina, & ſanctitate, „ amplius obligaretur ei, quàm ſi tantùm genuiſſet eum, & alius inſtruxiſſet: at hæc eſt congruitas, non „ neceſſitas.

Vel cum eodem *ibidem*, poſſumus reponere, quòd ſancti Patres nihil aliud intenderint, quàm quòd de facto ex ſuppoſitione ordinationis divinæ, ac legis reverà inſtitutæ, nemo poterat Deo condignè ſatisfacere præter Deum hominem, ut dictum eſt in concluſione præcedenti: at illud non repugnat conclu-

Digitized by Google

cluſioni præſenti, quæ non agit de eo, quod factum fuit, ſed de eo, quod fieri potuit.

Vel denique dico, ſanctos Patres poſſe explicari ſic, ut velint, nullum hominem purum potuiſſe ſatisfacere de condigno pro peccatis generis humani; ita ut ſatisfactio Adæ v.g. ab ipſo exhibita, quatenùs ab eo procederet, non poſſet habere vim moraliter ad movendum Deum, ut remitteret peccata; iſtud verò obtinuerit ſatisfactio Chriſti, quatenùs ab ipſo procedebat; cùm enim procederet à perſona divina, ex ſe poterat ſufficienter movere Deum ad condonandum peccatum, quamvis non ita neceſſariò, quin poſſet illud peccatum non condonare, etiam exhibitâ ſatisfactione à Chriſto, niſi intercederet pactum de condonando peccato ratione illius exhibitæ ſatisfactionis à perſonâ divina. Inde tamen non ſequitur, quin interveniente ſimili ordinatione, & pactô divino purus homo, maximè qui ab Adamo non propagaretur, nec illius inficeretur peccato, ſummamque gratiam haberet, dignam Deo pro hominum peccatis ſatisfactionem poſſet rependere.

Objicies ſecundò. Illa ſatisfactio non poteſt eſſe condigna, in qua intercederet gratia creditoris, & fieret ex donis à creditore gratuitò acceptis: ſed talis eſſet ſatisfactio puri hominis, quia haberet ſuum valorem dumtaxat à gratia ſanctificante ſibi gratuitò conceſſa, & à liberrima acceptatione Dei: igitur non poſſet eſſe ad æqualitatem, nec ex pura juſtitia.

Diſtinguo majorem. Si illa gratia conceſſa, & gratuita acceptatio ſint antecedenter ad ſatisfactionem, ſatisfactio non poteſt eſſe condigna, concedo: ſi dumtaxat conſequenter, nego. *Ad minorem dico*. quòd, & gratia conceſſa, & gratuita acceptatio Dei, quà reciperet ſatisfactionem ab homine puro ſibi exhibitam; antecederent illam ſibi impenſam ſatisfactionem, & ſic non officerent quominùs illa fuiſſet condigna: quia licèt illa ordinatio, aut lex penderet ex mera, & gratuita voluntate creditoris; tamen ſemel conceſsâ, per ipſam debitor acquirit jus juſtitiæ, tùm in id, quòd ſibi gratuitò donatum eſt, nempè in gratiam ſibi liberaliter conceſſam; quæ licèt data fuerit gratis, tamen ubi illam obtinet, ipſi propria eſt, & poteſt eâ pro libito uti, vel non uti ad opera meritoria, & ſatisfactiora exercenda: tùm pariter in conditionem, quam adimplet, quæ ſe habet per modum meriti, ut ſibi retribuatur merces, aut remittatur debitum: ubi illam conditionem implevit: nam qui pactum implevit, meretur recipere illud præmium, de quo conventum fuerat.

Objicies tertiò. Si purus homo potuiſſet pro univerſis hominum peccatis ſatisfacere, inde conſequens eſſet, quod non multùm devinceremur Chriſto Domino: quippe cùm potuiſſemus per alterum redimi: ſed conſequens illud apertè militat in Scripturam ſacram, nec non, & in Chriſtianam pietatem: igitur, & id unde ſequitur.

Nego ſequelam majoris. Nem ut mox diximus, cum Doctore ſubtili, eo magis devincimur Deo, quòd cùm potuiſſet áliò modò nos ſalvos facere, tamen proprio filio ſuo non pepercit; ſed pro nobis omnibus tradidit illum; longè namque magis devinceretur Regi ruſticus, qui Regem offendiſſet, ſi ad compenſandam injuriam, quam gratis Rex poterat condonare, vel aliô modô ſolvere, proprium Filium ſubſtitueret locô ejus plebei, ut ſibi dignam pro offenſa ſatisfactionem exhiberet; illum autem plebeum immunem à ſupplicio, & ſatisfactione dimitteret.

Objicies quartò. Non poſſet ſatisfacere purus homo, niſi mediante gratiâ habituali; ſed gratia habitualis non eſt principium condignè merendi aliud, quàm vitam æternam, & augmentum gra-

gratiæ homini ipsâ habituali gratiâ dignè utenti ; igitur non poteſt eſſe principium merendi aliis de condigno condonationem peccati.

Diſtinguo minorem. Secundùm præſentem ordinationem, concedo : ſecundùm poſſibilem, nego ; nihil enim impedit, quominùs Deus poſſet acceptare actum charitatis hominis juſti pro alio præmio, quàm pro vita æterna ; nam ſi homo haberet ſummam gratiam. quâ mediante haberet jus ad vitam æternam, ex æquo ipſi gratiæ correſpondentem : itaut Deus nollet ullatenùs acceptare ipſius opera tanquam meritoria augmenti gratiæ, aut gloriæ pro ipſo homine operante (ſicut de facto opera meritoria Chriſti, non ipſi profuerunt, nec ad uberiores gratias, quarum plenitudinem habebat ab inti conceptionis; nec ad ampliorem animæ beatitudinem: quæ Deo fruebatur) abſurdiſſimum eſſet, quòd Deus non poſſet acceptare illa merita pro aliis præmiis conferendis ipſis, pro quibus puſillus homo ſua merita Deo exhiberet.

Objicies quintò. Non potuit aliquis ſufficienter ſatisfacere Deo pro omnibus beneficiis ab ipſo receptis : ergo multò minùs poterit pro peccatis omnium ſatisfacere. Conſequentia patet, quia homo non minùs conſtituitur debitor pro peccato commiſſo, quàm pro beneficiis acceptis.

Nego conſequentiam, quia ad ſatisfaciendum pro beneficiis, requiritur alia gratia, unde pro illa non poſſet fieri ſatisfactio, vel fieret proceſſus in infinitum; qualis proceſſus non daretur, ſi quis pro omnibus peccatis ſatisfaceret.

Adde quòd negari poſſet antecedens, nam ſicut ille, qui pro peccato ſuo meretur pœnam mortis temporalis; poteſt pro ea condignè ſatisfacere ; nempe exhibendo tale obſequium in utilitatem, aut Regis, aut Reipublicæ, ut dignus ſit, cui authoritate ſuprema donetur vita; eodem modô unus pro alio ſatisfacere poſſet, & compenſare pœnam mortis debitam.

Objicies ſextò. Non poteſt unus homo ſatisfacere pro peccato alterius, pro quo expiando ille pœnam mortis merebatur : igitur multo minùs poterit ſatisfacere Deo pro peccato, quod meretur mortem æternam.

Nego conſequentiam : Et ratio diſparitatis eſt, quòd homo ſatisfaciens pro peccato alterius hominis damnati ad mortem temporalem, nihil habet, quod ſit æquivalens vitæ; quia quidquid poteſt pro altero exhibere, temporarium eſt, & inferius vitâ: ſecus autem eſt de homine ſatisfaciente pro peccatis aliorum : nam ſicut peccatum meretur pœnam æternam, ſic opus meritorium meretur vitam æternam ; adeoque videtur condigna ſatisfactio, dum opus meritorium pro compenſatione peccati mortalis, & pœnæ æternæ exhibetur ; quia nempe reddit opus æquivalens, quod meretur vitam æternam.

Quæstio Tertia.

Utrùm Chriſtus Deo condignam ſatisfactionem exhibuerit ?

Tria maximè veniunt in præſenti quæſtione determinanda. *Primum*, an Chriſti ſatisfactio exhibita fuerit ex virtute juſtitiæ propriè dictæ : *Secundum*, an ex ſe fuerit ſufficiens, & condigna pro expiandis omnium hominum peccatis : *Tertium*. an omnes ad rigoroſam juſtitiam conditiones habuerit : quæ ut evidentiùs appareant.

Notandum primò, ex Ariſtot. 3. Ethic. c. 1. virtutem moralem generatim dividi in eam, quæ verſatur circa ſeipſum, & in eam, quæ circa alium maximè occupatur : illa moderatur paſſiones, hæc operationes. Ad primum caput ſpectant *Fortitudo*, quæ paſſiones appetitûs iraſcibilis : *Temperantia*, quæ paſſiones con-

concupiſcibilis: & *Prudentia*, quæ maximè affectus rationalis appetitus moderatur. *Juſtitia* verò tota detinetur circa regulandas hominis actiones in ordine ad alterum, ut homo alteri debitum reddat. Cùm autem debitum ſit duplex: unum *Morale*, cujus obligatio oritur ex recta ratione, quæ dictitat eſſe rectum, & æquum, ut hoc aut aliud alteri præſtetur; aliud verò *Legale*, proveniens ex aliqua lege, vel naturali, vel divina poſitiva, vel humana, obligante ad reddendum æquale pro æquali: inde duplex ſtatuitur juſtitia: una quidem *Communis*, quæ reperitur in omnibus virtutibus ordinatis ad proximum, vel ad Deum, ſic juſtum eſt parere mandatis ſuperiorum ex obedientia, Deo debitum cultum impendere ex religione, parentibus ſuccurrere ex pietate, &c. Altera autem eſt *Specialis*, quæ in eo conſiſtit, quòd per ſe reſpiciat debitum reddendum alicui ex præſcripto; & obligatione legis.

Certum eſt autem Chriſtum Dominum ſuam Paſſionem ſubjiſſe, ac ſatiſfactionem exhibuiſſe ex juſtitia communi, nam eam obtulit ex motivo *Charitatis*: *ſiquidem dilexit nos*; & *lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*. Apoc. 1. *Amicitiæ*, nam ait Apoſtolus ad Eph. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam*, & *tradidit ſemetipſum pro ea*: Item *Obedientiæ*, juxta illud. *Sicut mandatum dedit mihi Pater*, *ſic facio*. Joann. 14. *Religionis*, ut teſtatur Joann. 17. *Pro eis ſanctifico meipſum*, id eſt, ſacrificium offero, ut ejus virtute ſanctificentur, juxta illud ad Hebræos 10. *Unâ oblatione conſummavit ſanctificatos*. At diſceptatur inter Theologos, utrùm etiam Chriſtus ſatisfactionem exhibuerit ex motivo ſtrictæ Juſtitiæ.

Notandum ſecundò, quod ſicut eſt duplex jus in re, vel operatione per quam fieri poteſt ſatisfactio, vel recipi præmium, ita duplex in ea eſt valor, & dignitas: Primum jus eſt in ordine ad rem; ſecundum eſt in ordine ad perſonam. Jus in ordine *ad rem*, eſt titulus, quem acquirit actio meritoria operantis in ordine ad præmium, hinc qui laboravit amplius, majorem mercedem meretur accipere, & hoc jus originem habet, ac fundatur in æqualitate rei ad rem. Ius verò in ordine *ad perſonam*, eſt titulus, quem operans acquirit ratione operis meritorii in ordine ad præmiantem; quod utique jus, licèt ſupponat æqualitatem operis cum accipiendo præmio, non tamen ex ea oritur, ſed pendet præcisè ex voluntate præmiantis, ordinantis, ſeu acceptantis hoc meritum in ordine ad iſtud præmium; cùm enim res, quæ futura eſt præmium, ſit ſub dominio, & in poteſtate præmiantis, donec illam conceſſerit, illius donatio, & alienatio dependet ab ejùs conſenſu, unde operans non poteſt habere jus ad illam, niſi etiam habeat jus, & titulum ad perſonam præmiantem ortum ex propria ejus voluntate, putà ex libera promiſſione, & conventione. Ut conſtat ex parabola operariorum, qui miſſi in vineam conventione factâ de denario diurno, licèt diverſis horis conducti, diutiùs aliqui laboraverint, quàm alii; nihilhominùs omnes ex æquo acceperunt eandem mercedem: unde etſi murmurarent, qui primâ horâ venerant adverſus Patrem familias, dicentes: Matth. 20. *Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt*, & *pares illos nobis feciſti*, *qui portavimus pondus diei*, & *æſtus*: *meritò Paterfamilias uni eorum dixit*. *Amice*, *non facio tibi injuriam*. *Nonne ex denario convenisti mecum*? *Tolle*, *quod tuum eſt*, & *vade*; *volo autem*, & *huic noviſſimo dare ſicut*, & *tibi*. *Aut non licèt mihi*, *quod volo*, *facere*? Ex quibus apparet, quòd etſi major labor, & diuturnior laborantium in vinea habuerit jus ad ampliorem mercedem ratione operis: non tamen debuit illam conſequi, quia non habebat eandem rationem

nem juris in ordine ad præmiantem, eo quòd nulla prævia facta fuerit ex parte præmiantis conventio, & promiſſio.

Notandum tertiò, certum eſſe Chriſtum Dominum verum fuiſſe humani generis redemptorem, & liberatorem, quidquid hæretico animó contra hanc Catholicam veritatem peſſimè aſſeruerit Petrus Abailardus dicens, hominem poſt peccatum Adæ non teneri captivum ſub poteſtate diaboli tanquam ſub poteſtate Principis, ſed ſolùm tanquam ſub cuſtode carceris; & conſequenter Chriſti Incarnationem nihil nobis profuiſſe ad redemptionem, ſed tantùm ad doctrinam, & exemplum, ut conſtat ex S.Bernardo Epiſt.190. ubi Abailardi impudentiam ſic carpit: *Quid in his verbis intolerabilius judicem, blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius, temeritatem, an impietatem? An non juſtius os talia loquens fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? &c.* Conſtat enim ex Scriptura nos reverà per peccatum ſub diaboli captivitate redactos eſſe. Sic 1.ad Timoth.2. *Ut reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem*. Audis ad ipſius voluntatem, *inquit* ſanctus Bernardus, & negas poteſtatem? Hinc Chriſtus Joannis 14. *Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam*: hoc eſt non habet in me poteſtatem eò modò, quó in homines: quapropter Concil. Trident. ſeſſ.6.c.1. docet, quòd homines in prævaricatione Adæ non ſolùm innocentiam perdiderunt, ſed & facti ſunt ſervi peccati, & ſub poteſtate diaboli, & mortis. Ex hac autem captivitate nos redimit Chriſtus, ut plurimis in locis docet Scriptura ſacra, Sic ad Galatas 2. *Chriſtus nos redimit de maledicto legis*: ad Timoth.2. *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. 1. Petri 2. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine Chriſti*. Sed difficultas eſt, utrùm illa redemptio facta fuerit: Primò ex juſtitia; Secundò ad æqualitatem; Tertiò ex rigore juſtitiæ, quòd utique determinandum eſt in ſequentibus concluſionibus.

Concluſio Prima.

Chriſtus Dominus ſatisfecit Deo pro peccatis generis humani ex ſpeciali motivo juſtitiæ legalis.

Probatur primò ex Scriptura ſacra affirmante divinam juſtitiam apparuiſſe in ſatisfactione Chriſti. Sic ad Romanos 8. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum*: Et ad Corinth. 1. *Factus eſt pro nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*: Et ad Coloſſ. 2. *Delens, quod adverſus nos erat chyrographum decreti, &c.* quâ ſimilitudine ſignificat Chriſtum ex juſtitia ſolviſſe noſtrum debitum; cùm enim ſolutum eſt debitum, v. g. pecuniæ: ex juſtitia ſpeciali, ſtatim Chyrographum juridicum, quò prius debitor obligabatur erga creditorem, laceratur, ac rumpitur.

Idem docent ſancti Patres affirmantes Deum noluiſſe cum diabolo pugnare, nec eum opugnare potentiâ, ſed juſtitiâ in hominum redemptione. Sic S. Auguſt. lib. 13. de Trinitate cap.13. *Si ergo*, inquit, *commiſſio peccatorum per iram Dei juſtam, hominem ſubdidit diabolo, profectò remiſſio peccatorum per reconciliationem Dei benignam, eruit hominem diabolo. Non autem diabolus potentiâ Dei, ſed juſtitiâ ſuperandus fuit... Quæ eſt igitur juſtitia, quâ victus eſt diabolus? Quæ niſi juſtitia Jeſu Chriſti? Et quomodo victus eſt? Quia cùm in eo nihil morte dignum inveniret, occidit eum tamen. Et utique juſtum eſt, ut debitores quos tenebat, liberi dimittantur in eum credentes, quem ſine nullo debito occidit.* Ipſi ſubſcribunt cœteri ſancti Patres à nobis ſuprà laudati quæſtione 1. dum probaremus Incarnationem

nem

Digitized by Google

nem fuiſſe convenientem ad manifeſtandam divinam juſtitiam.

Probatur etiam ratione. Tunc aliquis ſatisfacit ex juſtitia legali propriè dicta, quando per ſe intendit conſtituere æqualitatē, prout debitam ex aliqua lege: ſed Chriſtus ſua merita Deo obtulit ex intentione reddendi illi æquale pro debito contracto ab hominibus. Quòd utique probatur, tùm quia Chriſtus fuit noſter fidejuſſor, & vadem ſe pro nobis conſtituit in ſua Incarnatione: ergo debuit ſua merita offerre Deo ex intentione ſatisfaciendi ipſi pro nobis; tùm quia ipſius merita erant ſufficientia, imò etiam ſuperabundantia ad noſtrum debitum ſolvendum, ut ſequenti concluſione patebit. Debuit ergo ex motivo juſtitiæ, & ex intentione ſatisfaciendi ad æqualitatem, illa Deo offerre; tùm denique quia ad id movebatur ex decreto divino, quò Deus ſtatuerat nobis univerſa delicta donare, ſi ipſe animam ſuam pro nobis poneret, juxta illud Iſaiæ capite 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Dei in manus ejus dirigetur: pro eo quod laboravit, anima ejus videbit, & ſaturabitur*: Igitur eùm Chriſtus ſua merita pro nobis Patri obtulit, hoc præſtitit ex intentione reddendi Deo debitum ad æqualitatem ſecundùm conventionem, & Legem divinam, & conſequenter actus propriæ, & ſpecialis juſtitiæ exercuit.

Deinde, ſervi, & vera mancipia tenentur obſervantiam, & obedientiam domino ſuo præſtare ex debito propriè, & ſpecialis juſtitiæ: & ubi tali debito defuerunt, obligantur illud reſarcire non ſolùm ex virtute obedientiæ, ſed etiam ex virtute juſtitiæ: ſed ſumus vera mancipia reſpectu Dei, qui eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, cujus eſt terra, & plenitudo ejus, & univerſi, qui habitant in eo: igitur ex virtute juſtitiæ tenemur non ſolùm ei obedientiam præſtare; ſed etiam non redditam reſarcire ex motivo ejuſdem juſtitiæ; At Chriſtùs Dominus ſatisfecit omnibus debitis per noſtra peccata contractis; ergo debuit ſatisfacere non ſolùm debito pœnarum, quæ peccatis noſtri erant retribuendæ, ſed etiam debuit talem obedientiam, & æquale debitum Deo rependere, ad compenſandum defectum exercitii virtutum, quas in Dei gloriam, & cultum tenebamur exercere.

Denique, dum aliquis ſpeciali, & propriâ juſtitiâ tenetur reddere præmium, tunc meritum operantis cenſetur illud præmium exigere ex juſtitia: ſed Deus ſuppoſitâ ejus promiſſione, & lege, tenetur reddere Chriſto in præmium ſuorum meritorum remiſſionem noſtri debiti, ſiquidem exauditus fuit pro ſua reverentia: igitur Chriſti ſatisfactio, & meritum impenſum fuit ex virtute juſtitiæ.

Dices primò: Ex Ariſtotele libro 5. Ethicorum capite 1. Juſtitia debet eſſe ad alterum: ſed ſatisfactio Chriſti fuit ad ſeipſum, ſiquidem ſatisfecit Deo, ipſe autem Deus eſt: igitur non fuit hæc juſtitia propriè dicta.

Diſtinguo majorem: Juſtitia debet eſſe ad alterum, vel phyſicè, vel moraliter, concedo: phyſicè tantùm, nego: & ſic diſtinctâ minore, neganda eſt conſequentia. Ad hoc enim, ut juſtitia ſit ad alterum propriè, non eſt neceſſe, quòd ſit ad alterum ſuppoſitum phyſicè, aut metaphyſicè loquendo, ſed ſufficit, quòd ſit ad alterum ſuppoſitum moraliter: ſic autem eſt ad alterum, quando perſona unica metaphyſicè, ſe habet moraliter, ut diſtincta, & duplex, ratione ſcilicet dominii, & juris; fieri enim poteſt ut unus, & idem homo phyſicè, & metaphyſicè ſumptus, videatur duplex moraliter: ſic tutor ratione adminiſtrationis rei familiaris pupilli poteſt eſſe debitor, & ratione proprii juris poteſt eſſe creditor. Quod

etiam illuſtratur exemplò unius mercatoris , qui eſt pars duarum ſocietatum : ille enim eſt duplex perſona moraliter,& ſibi ipſi, ut metaphyſicè conſideratur , plerumque debitor eſt , & creditor . Item exemplo hominis , qui poſſidens fundum debētem alteri ſummam aliquam annui reditûs , ſi emat fundum alterum, qui prior cenſum debebat, fit duplex perſona moraliter,poteſtque ſub uno reſpectu eſſe ſimul debitor, & creditor .

Sic autem Chriſtus Dominus extitit; duas enim ſuſtentans naturas per hypoſtaſim Verbi, erat duplex perſona moraliter , & ratione duarum naturarum aſſumptarum habuit diſtincta jura , & dominia : eratque ſimul *debitor* ratione humanæ naturæ aſſumptæ, per quam ſe fidejuſſorem pro hominibus conſtituerat : & *creditor* ratione divinæ naturæ, quæ per hominum peccata læſa fuerat; unde etiam dicitur Mediator Dei, & hominum, primæ ad Timotheum ſecundò . Non enim magis repugnat eum ratione unius naturæ eſſe debitorem, & creditorem ratione alterius, quàm repugnet ratione unius naturæ eſſe mediatorem , & ratione alterius eſſe eum inter quem , & alios eſt mediator: at Chriſtus Dominus ratione humanæ naturæ, eſt Dei Mediator, & hominum: ratione verò divinæ naturę, is eſt inter quem, & homines Mediator exiſtit : igitur etiam ratione duarum naturarum potuit eſſe ſimul creditor, & debitor .

Dices ſecundò : Ex eodem Ariſtotele ibidem capite 6. Patris ad filium , & domini ad ſervum non poteſt eſſe vera obligatio ex juſtitia : ſed Chriſtus in quantùm homo , eſt Filius , & ſervus Dei : ergo ex ejus operationibus tanquam hominis, non potuit intercedere obligatio ex juſtitia erga Deum .

Diſtinguo majorem : Inter filium , & patrem, ſervum, & dominum, non poteſt intercedere obligatio ex juſtitia, ſi filius , & ſervus non habeant diſtincta dominia à dominiis patris, & domini, concedo: ſecùs, nego: Chriſtus autem, ut homo, habet jus diſtinctum , & dominium diverſum à jure , & dominio ſui patris , & Dei : ſiquidem habet dominium in opera ſuæ humanitatis ; per quæ ſatisfecit Patri , & Deo ; ſubindeque in ejus ſatisfactione vera intercedere potuit juſtitia .

Dices tertiò, Nullus poteſt ſatisfacere ex juſtitia, niſi ſit debitor : at non Chriſtus ipſe , ſed nos ipſi eramus debitores pro noſtris peccatis; ergo Chriſtus ex juſtitia non ſatisfecit .

Reſpondeo primò , negari poſſe majorem : Poteſt enim aliquis ſolvere debitum alterius ex miſericordia quidem circa debitorem ; ſed ex juſtitia circa creditorem : putà ſi quis miſericordià motus erga captivum aliquem,aut hominem inopem , ſolvat pro eo centum nummos , quos debebat , ſatisfacit ex juſtitia creditori, licèt moveatur miſericordià erga debitorem .

Reſpondeo 2. negando majorem : Chriſtus enim cùm ſe fidejuſſorem , ac vadem pro nobis conſtituerit , & officium Redemptoris voluntariè ſuſceperit, etiam ſeſe debitorem conſtituit pro nobis erga Deum : igitur quemadmodum fidejuſſor tenetur ex juſtitia ſolvere debitum , quando debitor illius ſolvendi ſit impotens ; ſic etiam Chriſtus Dominus hâc ratione debebàt pro nobis ſatitfacere ex juſtitia .

Dices denique:Eumdem Ghriſtus deberet exercere actum ſatisfaciendo pro nobis, quem nos tenemur elicerc, dum pro noſtris peccatis ſatisfacimus : at non ſatisfacimus per actum juſtitiæ , ſed pœnitentiæ : igitur etiam Chriſtus non ſatisfecit ex juſtitia .

Reſpondeo negando minorem : Homo enim exiſtens in gratia, non ſolùm per virtutem pœnitentiæ, ſed etiam per virtutem juſtitiæ, debitam Deo ſatisfactionem impendit, ſed propter diverſa

mo-

Digitized by Google

motiva, quia per pœnitentiam ſatisfacit ex motivo vindicandi peccatum; per juſtitiam verò ex motivo reddendi Deo æquale pro peccato juxta præſcriptum ex ordinatione divina; hoc autem maximè verum fuit in Chriſto, quippè cùm Deo condignam, & ad equalitatem ſatisfactionem exhibuerit, ut manifeſtabit

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſti ſatisfactio non ſolùm æqualis fuit, ſed etiam ſufficientiſſima, ac ſuperabundans per ordinem ad præmium: indigebat tamen acceptatione divinâ, ut illud conſequeretur à præmiante. Hæc Concluſio duabus partibus conſtat, quarum prima probatur ex illo ad Rom. 5. *Non ſicut delictum, ita, & donum; ſi enim unius delicto multi mortui ſunt, multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.... Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.... Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.* Quibus concordat Iſaiæ vaticinium c. 10. *Conſummatio abbreviata mundabit juſtitiam.* Quod S.Paulus Rom.9.interpretatur de Chriſto, ut ſignificet operationes Chriſti, quæ conſummatæ, & abbreviatæ ſunt in Verbo, quòd abbreviatum fecit Dominus ſuper terram, quaſi exundantem juſtitiæ fontem effudiſſe, pro expiandis noſtris peccatis. Hinc Lucæ 9. Chriſtus loquens cum Elia, & Moyſe de ſua paſſione, *dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem*, quibus declaratur Chriſti paſſionem exceſſiſſe, in ratione ſatisfactionis, omnia noſtra delicta.

Probatur etiam *ex ſummis Pontificibus*; nam Cajus Papa Epiſtola 1. decretali exponens ſupra citata verba S.Pauli ait, *Validius factum eſt donum libertatis, quàm debitum ſervitutis*. Agapitus Epiſtolà ad Anthimum, poſtquam dixit, nullum purum hominem idoneum fieri potuiſſe, ut pro nobis omnibus ſatisfaceret; ſubjungit cauſam, ob quam Chriſtus ſatisfecit his verbis. *Effuſio juſti ſanguinis tam fuit dives, & pretioſa, ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet, nullum diaboli vinculum retineret: quoniam ſicut Apoſtolus ait, Ubi abundavit delictum ſuperabundavit gratia, & cùm ſub peccati præjudicio nati poteſtatem acceperint ad juſtitiam renaſcendi, validius factum donum libertatis, quàm debitum ſervitutis.* Quæ verba deſumpſit ex S.Leone Serm. 12. de Paſſione. Quibus concordat Clemens V. in extravaganti *Unigenitus*, ubi ut oſtendat abundantiam meritorum Chriſti, quæ dicuntur eſſe in theſauro Eccleſiæ, non poſſe exhauriri ait; *Non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum, pro redemptione totius generis humani ſuffeciſſet). ſed copiosè velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe.*

Adſtipulantur etiam ſancti Patres: imprimis verò ſanctus Chryſoſtomus ſerm.11. in cap.5. ad Roman..ubi ita, ſcribit, *Chriſtus pro nobis ſolvit; tantòque plura, quantò guttulam exiguam Pelagus excedit immenſum.....noli itaque diffidere, ô homo, cùm tantas bonorum divitias videas, &c.*

Subſcribit author de cardinalibus Chriſti operibus: loquens enim de Circumciſione ait: *Tantæ dignitatis illa una Redemptionis noſtri fuit oblatio, ut una ad tollenda mundi peccata ſufficeret; qui tanta authoritate in ſancta introivit in ſanguine proprio, ut deinceps nulla ſupplicantium poſtulatio indigeret ſanguine alieno.*

Denique S. Bernardus explicans illud Pſal. 129. *Copioſa apud eum redemptio*, ait Serm.22. ſupra Cantica: *Prorſus*, inquit, *copioſa, quia non gutta, ſed unda ſanguinis largiter per quinq; corporis partes emanavit.* Et Epiſt.190. *Fuit verò ſanguis, qui effuſus eſt, tam multus*

ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quòd factum eſt, ut effunderetur, deleret,

His favet Concilium Triburienſe cap.19. ubi ait in conſecratione calicis plus vini, quàm aquæ admiſceri, ut oſtendatur majorem eſſe virtutem ſanguinis Chriſti, quàm populi fragilitatem, quæ per aquam deſignatur.

Eandem veritatem docet, & propugnat Doctor ſubtilis in 3. diſt.19. nu.7. ubi dicit meritum Chriſti ratione perſonæ divinæ, habuiſſe circumſtantiam infinitam, ratione cujus congruum erat, ut pro infinitis acceptaretur. *Ex formali ratione ſua quam habuit*, inquit, *non potuit acceptari in infinitum, & pro infinitis, ſed pro finitis. Tamen ex circumſtantia ſuppoſiti, & de congruo ratione ſuppoſiti, habuit quandam rationem extrinſecam, quare Deus potuit acceptare illud in infinitum, ſcilicet extenſivè pro infinitis. Si autem illud meritum fuiſſet alterius perſonæ, tunc nec ratione operis, nec ratione operantis fuiſſet congruitas acceptationis illius pro infinitis*. Quibus apertè docet Doctor, Chriſti merita ratione perſonæ divinæ, congruentiam, hoc eſt, valorem, & dignitatem habuiſſe, ut pro infinitis hominum peccatis ſolvendis à Deo acceptarentur; *congruentia* enim apud Doctorem, idem eſt, ac apud Recentiores *valor*, & *dignitas*: licèt ab eo non ſic appellentur, quia non eſt integer valor ubi non eſt verum jus erga præmiantem, quale non habebant ex ſe Chriſti opera meritoria, ſed tantùm ex acceptatione divina.

Idem habet in 4. diſt.15. quæſt.1. ubi ait: *De potentia autem ordinaria non diſpoſuit Deus ſibi reconciliare inimicum, niſi per obſequium magis gratum, quàm offenſa ejus erat ſibi diſplicens, & tale obſequium ejus eſt paſſio Chriſti, vel meritum ejus*. Ubi ponderandum eſt, quòd loquitur de valore meritorum, quem habent ante acceptationem; nam ut mox dicebat, ſolùm poſſunt habere valorem æqualem cum debito, ſiquidem pro illo ſolùm ſatisfactio acceptatur actualiter: igitur dum dicit obſequium Chriſti fuiſſe magis gratum, loquitur de acceptabilitate, quam illud obſequium ante actualem acceptationem habebat.

Ex quibus apparet, quàm turpiter hallucinentur plurimi Recentiores, dum affirmant Doctorem aſſerere merita Chriſti fuiſſe dumtaxat condigna per ordinem ad præmium, ſolùm ex acceptatione divina; neque enim abundantia meriti repetenda eſt ex acceptatione præmiantis; ſed ex dignitate operantis. Licèt igitur Doctor doceat ante acceptationem, meritum non habere completam condignitatem in ordine ad præmium; hæc enim non poteſt eſſe completa, niſi etiam det jus in ordine ad præmiantem: tamen contendit merita illa ex ſe fuiſſe ſufficientiſſima, quæ acceptarentur à Deo ad ſolvenda noſtra debita; ita quòd ſi Deus omnia hominum peccata in bilance ſtatuiſſet, & Chriſti merita ex altera parte, haud dubium eſſet, quod longè præponderarent merita Chriſti, ut egregiè docet S.Bernardus Homilià de duobus Diſcipulis euntibus in Emmaus, ubi docet pœnam, quam pro peccatis generis humani Chriſtus ſubſtinuit, in ſtatera crucis appenſa, multò majorem fuiſſe ratione ſatisfactionis, quàm promeruiſſent peccata noſtra. Ait autem: *Crux facta eſt ſtatera corporis, quod eſt Eccleſia: cùm enim ipſe crucifigeretur, appenſa ſunt cum ipſo peccata, quæ commiſimus, calamitas, quam incurrimus: ipſe erat innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis converſatio ejus; non enim peccatum fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, & quoniam talis, ac tantus, tam indignæ dignatus eſt in cruce pati; præponderare cæpit calamitas, & crimina levigare; cùm adhuc tamen in cruce erectus ſtaret,*

vacillare videbatur ſtatera, nec planè cognoſcebatur, quò cadere deberet; cùm inclinatô capite emiſit ſpiritum, & calamitas præponderando caderet, & quaſi arena maris gravior appareret, gentes quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt; nam in ſtatera ceciderunt, quia partes adverſæ damnationis noſtræ Chyrographum amiſerunt.

His etiam ſuffragatur ratio. Illa ſatisfactio cenſetur eſſe condigna per ordinem ad præmium, nempe remiſſionem offenſæ, quæ injuriæ gravitatem moraliter adæquat: ſed Chriſti ſatisfactio adæquabat moraliter gravitatem offenſæ Deo irrogatæ per hominum peccata: igitur èrat condigna per ordinem àd præmium. Major conſtat. Minor probatur; Gravitas offenſæ oriundæ ex peccatis hominum maximè repetitur ex eo, quòd ſit contra Deum, qui cùm ſit objectum infinitum, ex eo quædam redundat indignitas ſumma, & extrinſecè infinita in illam offenſam; ſed Chriſti ſatisfactio cùm exhiberetur à perſona divina, habebat etiam ratione ſui principii quandam moralem, & infinitam extrinſecè dignitatem adæquantem gravitatem offenſæ; quia non minùs eſt potens dignitas perſonæ ſatisfacientis ad influendum valorem moralem in actum ſatisfactorium, quàm dignitas perſonæ offenſæ ad influendam gravitatem, & malitiam moralem in offenſam ipſi irrogatam: ergo cùm ſatisfactio Chriſti ſit ſatisfactio perſonæ divinæ, non minùs illius dignitas adæquat majeſtatem perſonæ læſæ, quàm hominum offenſa.

Confirmatur. Decens erat, & congruum, quód ſicut miſerrcordia Dei maximè enituit in humani generis reparatione, ita pariter divina juſtitia in illa refulgeret; *Univerſæ* enim *via Domini miſericordia, & veritas*: Sed non reluceret Dei juſtitia in hominum redemptione, ſi Chriſti ſatisfactio non eſſet ex ſe condigna per ordinem ad præmium, quia totus ejus valor penderet à divina acceptatione, & ſubindè ſolutio tota eſſet ex Dei liberalitate, & clementia: igitur ut hæc utraque divina perfectio in noſtra redemptione ex æquo reluceret, neceſſum fuit, ut Chriſti merita præter acceptationem divinam, ex ſe forent ſufficientia pro ſolvendis omnibus noſtrit debitis.

Probatur etiam SECUNDA PARS: Nempè quòd Chriſti ſatisfactio, ut eſſet undequaque completa, tam per ordinem ad præmium, quàm per reſpectum ad præmiantem, opus haberet acceptari à Deo. *Probatur* inquam, primò tùm ex ſacra Scriptura, tùm ex ſanctis Patribus ſignificantibus acceptationem Dei, & conventionem deſiderari ad condignitatem meritorum Chriſti: hnc enim ſpectat pactum, & fœdus, ac jusjurandum Dei, quô ſanctiſſimis Patriarchis, ac Prophetis promiſit, Chriſti redemptionem. Spectat etiam celebris illa promiſſio facta Chriſto venturo, Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, &c.* Hinc S. Ambroſius exponens verba Pſalmi 118. *Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum, & vivam*; cum dixiſſet, *Petimus ut ſuſcipiamur à Chriſto*; ſubdit, *Intolerandæ autem præſumptionis videretur dicere Domino*: *Suſcipe me, niſi promiſſum ejus adjungeret; hoc eſt, ut hoc auderemus ipſe feciſti; tuo techyrographo convenimus.* Quibus ſignificat noſtra opera in tantùm eſſe meritoria completè, in quantùm acceptantur à Deo, nec nos ſperare poſſe conſequi divinum præmium, niſi eſſet repromiſſum.

Ratio idipſum ſuadet, nihil enim creatum poteſt inducere obligationem in Deo aliquid conferendi, niſi ipſe ad concedendum ex ſua libertate, & clementia voluerit ſe promiſſis adſtringere, alioquin non eſſet omnino independens: ſed opera ſatisfactoria Chriſti reverà erant in entitate ſua aliquid creatum: ergo nullatenùs poterant

Deum

Deum aſtringere, ut in eorum præmium concederet remiſſionem peccatorum noſtrorum, niſi ipſemet idipſum voluiſſet per ſuam liberam ordinationem, & acceptationem.

Dices. Valor operum Chriſti ſatisfactoriorum non adæquabat gravitatem offenſæ omnium peccatorum: igitur illius ſatisfactio non erat condigna per reſpectum ad præmium. Probatur antecedens: *Primò*, quia offenſa irrogatur Deo, ut Deus eſt: at opera Chriſti ſatisfactoria non procedunt ab eo, quatenus eſt Deus, ſed quatenus homo, non enim ſatisfacit ut Deus, ſed ut homo; ergo valor ſatisfactorius illorum operum non æquabat gravitatem offenſæ peccatorum. *Deindè*, non poteſt eſſe tàm grata, & honorifica ſatisfactio impenſa, quàm ingrata fuit, & injurioſa hominum offenſa, quippè tantùm Deo diſplicet peccatum, quantùm ei placet propria bonitas, cui peccatum adverſatur; quia quantùm amatur res aliqua, tantùm odio habetur, & diſplicet illius deſtructivum: ſed opera Chriſti ſatisfactoria non poſſunt tantùm placere Deo, quantùm ipſi placet propria divina bonitas: igitur ex æquo non reſpondent offenſæ.

Denique: Gravitas offenſæ Deo irrogatæ à creatura, infinita eſt, tam ex parte perſonæ, in quam peccatur, quàm ex parte perſonæ offendentis, quæ in infinitum diſtat à Deo; at ſatisfactio Chriſti tantùm cenſeri poteſt infinita ex parte perſonæ ſatisfacientis, non verò ex parte illius, cui ſatisfactio exhibetur, quia non creſcit ſatisfactio ratione perſonæ, cui impenditur, imò illius valor magis deprimitur: quò enim dignior eſt perſona, eò etiam præſtantiorem ſatisfactionem exigit; & conſequenter, quod ſufficeret reſpectu alterius minoris dignitatis, non poteſt eſſe ſufficiens reſpectu perſonæ magis dignæ; ergo gravitas peccatorum longè major erat valore ſatisfactorio operationum Chriſti, & conſequenter tantùm abeſt, ut illa fuerint ſuperabundantia, imo non potuerunt habere condignitatem.

Nego antecedens, & ad primam ejus probationem dico, Quòd Chriſtus non ſatisfecit dumtaxat, ut homo, nec tantùm ut Deus; ſed ut Deus-homo, quippe humanitas eliciebat opera ſatisfactoria, coagente perſonalitate Verbi, quæ valorem ſatisfactorium in illa influebat, & conſequenter inſtillabat eis quandam dignitatem infinitam, ſaltem extrinſecè ratione videlicet perſonę infinitæ, à qua illa opera procedebant. *Ad ſecundam probationem*, nego antecedens, & rationem ejus probationis; Non enim neceſſe eſt, ut Deus tantùm peccatum odio habeat, quantùm ſuam bonitatem diligit, quippè peccatum non eſt oppoſitum ipſi bonitati phyſicè, ſed damtaxat moraliter; opera autem ſatisfactoria Chriſti tantùm honoris rependunt divinę bonitati, quantùm injuriæ ipſi irrogatur per peccatum. *Ad tertiam probationem*, dico, quòd ſi peccatum aliquam infinitatem habeat, illa non eſt intrinſeca, ſed dumtaxat extrinſeca, ratione ſcilicet perſonæ infinitæ offenſæ: at ſatisfactio Chriſti non ſolùm ex hoc capite habet infinitatem extrinſecam, ſed etiam ex parte perſonæ ſatisfacientis, cùm enim hæc ſit infinita, etiam ejus opera digna ſunt, quæ acceptentur pro infinitis hominibus, ut diximus ſuprà cum Doctore.

Dices ſecundò: Perſonalitas Verbi non confert operibus Chriſti valorem intrinſecè infinitum, ut docet Doctor in 3. diſt. 19. ſed dumtaxat extrinſecè; ergo illa opera ſatisfactoria ſunt tantùm valoris finiti; ſed valor finitus operis ſatisfactorii non tantùm non excedit, imò nec adæquat gravitatem offenſę omnium peccatorum: igitur tantùm abeſt, ut Chriſti ſatisfactio fuerit ſuperabundans; imò non erat condi-

di-

Digitized by Google

digna, & ad æqualitatem.

Diſtinguo minorem: Valor finitus operis ſatisfactorii non poteſt ſufficere ad expiationem omnium peccatorum ſecundùm aliquos ſui gradus, concedo: ubi involvit omnes omnino gradus valoris, qui reperiri poſſunt in aliquo opere ſatisfactorio, nego. Licèt autem opera Chriſti non habuerint valorem intrinſecè infinitum, habuerunt tamen valorem ſummum, qui poſſet operibus creatis convenire. Hinc eſt, quod cùm inſuper divina perſona propter eminentiſſimam ſui excellentiam, illa opera mirum in modum illuſtraret, etiam exhibebat digna, quæ pro noſtris peccatis ſolvendis Deo acceptiſſima fierent.

Dices tertiò. Si ſatisfactio Chriſti fuiſſet exuberans per ordinem ad debita, Deus non potuiſſet illam recuſare: igitur hæc non egebat acceptatione divinà ad completam ſui perfectionem. Conſequentia patet; ubi enim plùs redditur, quàm debetur, debitum exactiſſimè ſolvitur: at exactiſſima debiti ſolutio recuſari non poteſt à creditore: ergo, &c.

Diſtinguo antecedens: Non poterat recuſare ratione valoris ipſius operis, & ejus condignitatis ad præmium, concedo: ratione libertatis ipſius præmiantis, qui non poteſt ab aliquo externo adſtringi ad aliquid concedendum, niſi ad id ſeſe ſuis promiſſis ſpontè obligaverit, nego.

Dices quartò. Peccat contra æquitatem omnis, qui ſatisfactionem præter debitum exigit: ſed Deus Chriſti ſatisfactionem exigendo, peccare non potuit contra æquitatem: igitur illa non erat ſuperabundans, & præter debitum.

Diſtinguo majorem: Quando poteſt exhiberi ſatisfactio abſque illo exceſſu, concedo: quando illa rependi nequit, nego; ſic autem eſt in præſenti, non enim poterat Deo fieri ſatis ad æqualitatem ſecundùm ſtatutam legem, niſi à perſona divina; ſatisfactio autem procedens à perſona divina neceſſariò excedebat humana debita propter dignitatem perſonæ, quæ illam exhibebat; non ergo agebat Deus contra æquitatem, dum Chriſti ſatisfactionem licèt ſuperabundantem, exigebat.

Quæstio Quarta.

Utrùm Chriſtus pro nobis ſatisfecerit ad juris apices, ſeu ex rigore juſtitiæ.

Notandum primò, Aliud eſſe ſatisfactionē aliquam eſſe ex natura ſua æqualem, & condignam; aliud verò illam fieri ad ſtrictos juris apices, ſeu procedere ex rigoroſa juſtitia. Ad hoc enim, ut ſatisfactio ſit condigna, ſufficit quòd compenſatio fiat ad æqualitatem, & tantùm à debitore ſolvatur, quantùm debetur creditori: ut verò ſatisfactio fiat ſecundùm leges ſtrictæ, & rigoroſæ juſtitiæ, præter æqualitatem, aliæ deſiderantur conditiones, quas ſtatim proferemus, & expendemus. Quapropter licèt omnes penè conveniant, quòd Chriſti ſatisfactio fuerit condigna, & ad æqualitatem, maximè ſi attendatur ipſius valor ſecundùm ordinem ad præmium; tamen plurimi Recentiores ulteriùs inquirunt, an etiam exhibita fuerit ſecundùm ſtrictos juris apices, & leges rigoroſæ juſtitiæ. *Recentiores* dixi, nam nullus veterum, quem legerim, quæſtionem ſub his terminis proponit, ac diſcutit: illi namque dumtaxat inquirunt, & reſolvunt Chriſti ſatisfactionem fuiſſe condignam, & ad æqualitatem ex vera juſtitia.

Notandum ſecundò, Præter tres conditiones ad omnem perfectam ſatisfactionem deſideratas, quas expendimus in tertia Quæſtione præcedenti, adhuc quinque à Theologis aſſignari, ut ſatisfactio dicatur fieri ſecundùm rigoroſam juſtitiam. *Prima* eſt, quòd ſatiſ-

fa-

factio fiat ex bonis propriis ſatisfacientis, & debitoris: cùm enim per omnem ſatisfactionem rigoroſam debeat fieri perfecta æqualitas, oportet, ut ille, cui fit ſatisfactio, acquirat dominium alicujus rei, quod antea non habebat; ſaltem eô modô, quô per ſatisfactionem illud obtinet. *Secunda*, quòd non fundetur in gratia crediroris; ſi enim quis debet centum nummos, & creditor contentus ſit, ſi dumtaxat 50. offerat, illa ſatisfactio non erit ex rigore juſtitiæ, quia ſupponit gratiam creditoris ex liberalitate, & ex miſericordia debiti partem remittentis. *Tertia*, ut ſit ad alterum; nam ſatisfactio rigoroſa eſſentialiter ordinatur ad inſtituendam perfectam æqualitatem; perfecta autem æqualitas non poteſt eſſe ejuſdem ad ſeipſum; æqualitas enim eſt relatio realis neceſſariò requirens extrema realiter diſtincta. An autem illa diſtinctio, & alteritas debeat eſſe inter perſonas, aut inter naturas, aperiemus infra. *Quarta conditio* eſt, quod perſona offenſa teneatur acceptare talem ſatisfactionem, nec poſſit illam ex juſtitia reſpuere, quia nempè cognoſcit illam eſſe æqualem debito. Hanc conditionem præ cæteris aſſignant Joannes Medina Tractatu 3. de Pœnitentia q.1. Andreas de Vega lib.7. ſuper Concilium cap.9. & cum eis plurimi Recentiores. *Quinta conditio* eſt, ut ſatisfactio fiat ex jis, quæ aliô titulô per ſe non debentur creditori: quam conditionem aſſignat S. Anſelmus libro 2. cur Deus homo cap.19. Si enim aliquis debeat alteri centum nummos propter cenſum annuum, & totidem ratione mutui, vel venditionis, non faceret ſatis creditori ei ſolùm tribuendo centum nummos; poſſet enim creditor acceptare illos centum nummos pro annuo cenſu, & ſic debitor teneretur alios centum nummos ſolvere in ſatisfactionem mutui, vel venditionis.

Notandum tertiò: Nos ſignanter, & conſultò dixiſſe, quòd ſatisfactio rigoroſa fieri debeat *ex aliàs per ſe indebitis*. Dupliciter enim poteſt aliquis debiti titulus alteri ſupervenire. *Primò* quidem per ſe, & ſeorſim, novum inferendo debitum: *Secundò* verò, per accidens, & conjunctim. novam dumtaxat inferendo ejuſdem debiti ſolvendi obligationem, vel prioris obligationis confirmationem: quod perſpicuum fit his exemplis. Si quis enim debeat alicui centum nummos ratione cenſûs annui, & totidem poſtea mutuò accipiet; quia titulus cenſûs annui, quô priorem ſummam debebat, eſt obligatorius per ſe, ſicut, & titulus ex mutuo contractus, idcirco duplex eſt diſtinctum debitum, quod per unicam ſolutionem non poteſt exſolvi. Similiter idipſum clarum fit hôc exemplô: Si quis ex voto teneatur jejunare ſingulis diebus veneris, quando dies ille eſt vigilia alicujus feſti, & tempus quadrageſimæ, quo tempore, & die etiam tenetur jejunare ex præcepto Eccleſiæ, non habet ille triplex diſtinctum debitum jejunandi, ſed ſolùm novam obligationem priori ſuperadditam. Hic autem non movetur quæſtio utrùm ſatisfactio rigoroſa poſtulet fieri ex indebitis *per accidens*, ſed ſolùm ex indebitis *per ſe*; certum enim eſt, quod ſi quis juraret alteri ſe petiturum Romam, quò iam iturus erat ex voto, nec non ratiône ſtipendii propter illam profectionem accepti, non teneretur ille tribus diſtinctis vicibus Romam petere; licèt ad id teneatur titulò religionis, ratione voti, & juramenti, & titulò juſtitiæ ratione ſtipendii accepti, quia tituli religionis, & juſtitiæ in tali caſu, non ſunt per ſe obligatorii, ſed dumtaxat prioris obligationis confirmativi.

CONCLUSIO UNICA.

Chriſti ſatisfactio (ſuppoſitô pactô divinô) habuit omnes conditiones ad ſatisfactionem ex rigore juſtitiæ, & ad ſtrictos juris apices. Hæc eſt communis

munior,& ut mihi videtur conformior menti Doctoris, affirmantis Chriſtum ſatisfeciſſe de condigno, & ad æqualitatem, ac ſuperabundantiam (ſuppoſita acceptatione, & conventione divinâ) ut dictum eſt ſuprà.

Probari poteſt concluſio authoritate ſanctorum Patrum, qui docent Chriſtum ſatisfeciſſe pro nobis exactiſſimè. Sic *Proclus Cizicenus* oratione de Nativit. Chriſti cap.7. ubi ait, *Pro noſtris peccatis ejuſmodi impenſum fuit pretium quod exactum debitum ad Juſtitiæ amuſſim exequaret*. S.Auguſtinus in Enchiridio cap.49. ubi ait, idcirco Chriſtum fuiſſe paſſum, *ut diabolus veritate Juſtitiæ, non violentiâ poteſtatis oppreſſus, & victus, quoniam ipſum ſine ullo peccati merito occiderat iniquiſſimè,per ipſum* JUSTISSIME' *amitteret, quos peccati meritò detinebat*: Juſtiſſime autem diabolus non amitteret captivos per Chriſti mortem, niſi illi ex rigoroſa ſatisfactione, & juſtitia à ſua captivitate ſolverentur.

Sanctus Baſilius Seleucienſis Homiliâ primâ de Incarnatione ait, *Per mirabiles naturæ noſtræ primitias*, ſcilicet per Chriſtum Dominum, *omnem juſtitiæ rationem fuiſſe expletam*. S.Salvianus lib.4.de Providentiâ, *In illo* (ſcilicet Chriſto) *injuſtitiæ ſpeciem ipſa magnitudo Juſtitiæ habere videtur*, hoc eſt, tam exacta, tamque ſtricta fuit divinæ juſtitiæ inChriſtum animadverſio, ut ſatisfactio ab eo exacta propter ſuam magnitudinem, quaſi injuſtitiam importaret.

Probatur autem concluſio ratione. Illa ſatisfactio fuit exhibita ad ſtrictos juris apices, quæ omnes ad rigoroſam juſtitiam conditiones habuit: ſed talis fuit Chriſti ſatisfactio, quod utique probatur ſingulas conditiones expendendo; & applicando.

Satisfactio Chriſti fuit ex propriis.

PRimò namque Chriſti ſatisfactio exhibita fuit ex *propriis bonis ſatisfacientis*: ſiquidem Chriſtus ſatisfecit, ſuas actiones, & ſeipſum ſubmittendo, & offerendo Deo ad compenſandam injuriam illatam per peccatum generis humani; ſed tam actiones, quàm ipſumChriſti ſuppoſitum fuerunt propria bona illius tanquam Domini, & nullo modo ſub dòminio Dei, cui ſatisfactio impendebatur: igitur facta fuit ex propriis. Major conſtat; Probatur minor primò, Chriſti ſuppoſitum non fuit ſub dominio Dei, quandoquidem non eſt, quid creatum, ſed divinum, & ſubindè à nullo dependens, ſi quidem Chriſtus æqualis eſt Patri ſecundùm divinitatem. Idem conſtat de actionibus ſatisfactoriis, Chriſtus enim non ſatisfecit, niſi per actiones humanas in quantum procedebant à ſuppoſito divino; ſed ut ſic, induebant rationem ejus ſuppoſiti, à quo procedebant; non ſolùm per modum principii effectivi, ſed etiam per modum principii formalis hujuſmodi opera moraliter informantis, ac dignificantis: unde ſub hac ratione involvebant moraliter ſuppoſitum divinum:ergo cùm Verbi ſuppoſitum ſub nullius ſit dominio, actiones ſatisfactoriæ Chriſti ita fuerunt illi propriæ, ut nullius eſſent alterius tanquam domini.

Objicies primò. Actiones creatæ,ſunt ſub generali dominio Dei, cùm Deus titulò creationis, & conſervationis habeat ſupremum dominium ſuper omnia entia creata: ſed Chriſtus Dominus ſatisfecit per actiones humanitatis,quæ creatæ ſunt: ergo per actiones, quæ erant ſub dominio Dei, adeoque creditoris, & conſequenter non propriis.

Reſpondeo, Diſtinguendo majorem. Actiones creatæ, quæ non ſunt à perſona divina, ſunt ſub generali dominio Dei, concedo; quæ ſunt a divina per-

ſona, nego. Ad minorem dico, Chriſtum Dominum ſatisfeciſſe per actiones creatas, non ſimpliciter, ſed ut erant à perſona Verbi, ita ut tota ratio valoris illarum actionum ab ipſa divini Verbi perſona emanaret.

Inſtabis. Valor ſatisfactionis Chriſti ex conceſſis, procedebat à perſona Verbi, tanquam à principio formali dignificante operationes humanitatis: ſed perſona Verbi divini habet rationem creditoris, & offenſi; ſiquidem tam perſona Verbi, quàm aliæ duæ perſonæ divinæ, læſæ ſunt per peccatum: ergo etiam valor ſatisfactionis Chriſti ſumitur à creditore, vel ab ipſo offenſo.

Diſtinguo majorem: Valor ſatisfactionis Chriſti ſumitur ex perſona Verbi in quantùm eſt ſuppoſitum divinum formaliter, hoc eſt, in quantùm terminat naturam divinam, nego: in quantùm eſt ſuppoſitum humanum, ſive in quantùm ſubſiſtit in natura humana, concedo, & ſimiliter diſtinctà minore, nego conſequentiam; quamvis enim ſuppoſitum Verbi ſit ſimpliciſſimum formaliter, tamen eſt virtualiter multiplex, quia virtutem ſuam terminativam exercet tam erga naturam divinam, quàm humanam.

Objicies ſecundò: Cùm omne dominium conveniat ſuppoſito ratione voluntatis, Chriſto Domino dominium in actiones ſatisfactorias conveniebat, vel ratione voluntatis divinæ, vel humanæ: ſi prius, ergo ſatisfecit ex communibus, & non ex propriis, quia ſatisfecit ex his, quæ erant ſud dominio voluntatis communis toti Trinitati: ſi poſterius; ergo ſatisfecit ſimiliter ex communibus, quia voluntas humana Chriſti cùm ſit quid creatum, pendet à tota Trinitate.

Reſpondeo, Actiones iſtas eſſe ſub dominio Chriſti ratione voluntatis humanæ, neque tamen inde ſequi, quòd ſint ſub generali dominio Dei: voluntas enim creata Chriſti poteſt conſiderari dupliciter *vel* ſecundùm ſe, hoc eſt, in quantùm eſt facultas appetitiva intellectualis creata, & eatenùs eſt ſub dominio generali Dei: *vel* ſecundùm quòd eſt appetitus intellectualis creatus perſonæ divinæ, & ſic non eſt ſub dominio generali Dei, quia talis eſt ſub hac ratione formali, qualis eſt perſona divina, cujus eſt proprietas: at verò voluntas humana Chriſti eſt domina actionum ejuſdem ſatisfactoriarum, ut voluntas perſonæ divinæ, & ſubindè actiones illæ ipſi ſunt propriæ.

Subſumes: Sed etiam actiones iſtæ, ut ſunt à voluntate ſpectante ad perſonam divinam, dependent à Deo in fieri, & in conſervari; imò etiam voluntas, à qua procedunt, eſt ſub dominio Dei: ergo ſpectant ad dominium generale, & commune toti Trinitati.

Reſpondeo, negari poſſe antecedens, ſi in eo particula iſta (*ut*) ſumatur ſecundùm ſenſum formalem; quia hoc ſenſu hæc tria, actio perſonæ divinæ, & voluntas perſonæ divinæ, & eſſe creatum, ſe habent tantùm concomitanter; ſicut verbi gratià, hæc propoſitio intellecta ſecundùm ſenſum formalem, *Petrus ut rationalis, non eſt animal*, vera eſt, quia animalitas non includitur in conceptu formali rationalitatis, ſed tantùm in conceptu reali, & identifico: ſi autem particula(*ut*) ſumatur ſecundùm ſenſum materialem: verum eſt antecedens, & ſic illò conceſſo, neganda eſt conſequentia propter rationem priùs dictam, nempe quia actiones illæ inducunt rationem ſuppoſiti, à quo emanant.

Inſtabis. Actiones voluntatis humanæ Chriſti, ſive formaliter, ſive materialiter ſpectentur ſunt quid creatum: ſed omne creatum ſpectat ad commune dominium totius Trinitatis: igitur quóvis modo ſpectentur non erant propriæ Chriſto.

Reſpondeo primò, actiones elicitas à Chriſto conſiderari poſſe duobus modis;

Digitized by Google

dis; *Primò* phyſicè, & entitativè, quatenùs procedunt à natura humana tanquam à principio formali *quò*: *Secundò* Moraliter, & veluti reflexivè ad Verbum divinum, à quo procedunt tanquam à principio *quod*. Priori modò, reverà ſunt formaliter quid creatum, & ſic ſpectant ad dominium commune toti Trinitati: Secundô modô autem ſunt ipſummet Verbi ſuppoſitum, aut ſaltem induunt ejus rationem; quia, ut diximus, ſub hac ratione formali illud involvunt, non ſolùm per modum principii effectivi, ſed etiam per modum principii formalis ipſas actiones moraliter informantis, & dignificantis.

Reſpondeo ſecundò, cum *Suare diſp.4. ſect.6.* quòd etſi ſatisfactio, ex datis, & acceptis, quæ propriè dicitur *reſtitutio*, non poſſit fieri ex his, quæ ſunt ſub dominio creditoris; benè tamen illa, quę verſatur circa actiones liberas, qualis eſt injuriæ compenſatio in materia honoris: hoc enim eſt diſcrimen inter ſatisfactionem, & reſtitutionem, quòd *reſtitutio* verſatur in rebus datis, & acceptis; quia per eam reparatur damnum illatum alteri in bonis ſuis: *Satisfactio* autem verſatur in actionibus; quia per eam intenditur injuriæ compenſatio. Hinc in reſtitutiòne debet fieri perfecta ęqualitas inter ſatisfacientem, & eum, cui fit ſatisfactio: in datis autem, & acceptis non poteſt fieri æqualitas, niſi aliquid tranſeat in actuale dominium illius, cui fit ſatisfactio, aliàs non eſſet magis habens de rebus ſuis, quàm erat ante ſatisfactionem exhibitam; & ſic ſemper reſtaret inæqualitas: ſecùs autem eſt in ſatisfactione, quę fit per opus liberum, cujus operans eſt dominus: quia ratio ſatisfactionis non conſiſtit in translatione dominii alicujus rei: ſed in hoc ſolùm, quòd tantùm reverentię, & honoris impendatur, quantùm injuriæ illatum fuit. Et ideò licèt Deus habuerit dominium in actiones Chriſti, non minùs Chriſtus ex æquo per eas potuit ſatisfacere, quia tantùm, imò plus honoris reddit Deo, quantùm ipſi per peccatum ablatum eſt.

Reſpondeo tertiò, quòd etſi actiones Chriſti tam materialiter, quàm formaliter conſideratæ, fuerint ſub alto, & generali dominio Dei, quatenùs ſupremi omnium Moderatoris, & Domini, nihilominùs per eas Chriſtus ad juris apices poterat noſtrum ſolvere debitum; quoniam dominium altum, & commune in rem aliquam non impedit dominium particulare; licèt enim Rex habeat dominium altum, & commune in bona ſubditorum; ita quòd poſſit illa expendere in utilitatem, & protectionem Reipublicæ, non minùs particulares quique habent peculiare dominium in bona ſibi propria, ratione cujus dominii revera ſatisfaciunt ex rigore juſtitiæ ipſimet Regi, dùm præſcriptum ſibi vectigal exactè pendunt: ergo à ſimili, licèt Deus habuerit dominium altum, & commune in actiones Chriſti, non minùs ipſe adorandus Salvator habebat dominium particulare in ipſas: quia liberrimè eas eliciebat, & conſequenter, per eas, illò non obſtante dominio communi, poterat ex ęquo pro nobis Deo ſatisfacere.

Objicies tertiò. Si actiones Chriſti quatenùs ſuſtentatæ, eſſent ſoli Verbo incarnato propriæ; ita actiones puri hominis, ut liberæ, & vitales, eſſent illi ſoli propriæ, ſiquidem ab eo ſolo procedunt modò liberô; & vitali: igitur ſi eà ratione Chriſtus potuit ſatisfacere ex propriis; pari jure purus homo per ſuas actiones, ut liberæ ſunt, & vitales, poterit Deo ſatisfacere ex propriis de via ordinaria, cujus contrarium docuimus ſuprà.

Nego ſequelam antecedentis: Licèt enim actiones illę procedant à ſolo homine, ut agente modò vitali, & liberô; ita tamen ſic ab eo procedunt, ut earum vis, & efficacia ad agendum vitaliter, & liberè, ſit à Deo per dependentiam; quip-

quippè illę actiones procedunt à voluntate creata, ut exiſtente ſub communi dominio totius ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ voluntas præter acceptam illam virtutem, & efficaciam, requirit inſuper concurſum Dei, ut ſuos actus vitales, & liberos eliciat: At ipſa vis ſuſtentandi naturam humanam ita eſt Verbo divino propria, ut illam habeat ex illo præciſo conceptu, quó eſt divina perſona independens a quocumque alio. Nec etiam Verbum divinum indiget aliquo ſpeciali concurſu: ut naturam humanam, ejuſque actiones ſuſtentet, cùm talis ſuſtentatio ſit dumtaxat quædam terminatio, quâ ſola Verbi incarnati perſonalitas ita complet humanitatem, ut ſe ſolâ illam faciat ſubſiſtere. Non eſt igitur paritas inter actus vitales, & liberos puri hominis, & ipſam ſuſtentationem naturæ humanæ à perſona Verbi. Duo namque reperiuntur in ipſis actibus, ratione quorum actus illi, ſpectant ad commune dominium totius Trinitatis. Primum eſt, quòd non poſſint elici, niſi dependenter à concurſu Dei, tanquam cauſæ primæ, & univerſalis: Secundum eſt, quòd hæc vitalitas, & libertas ita ſint ſub dominio hominis actus illos elicientis, ut tamen ſint etiam ſub dominio totius Trinitatis, à qua totus ille cum ſuis omnibus non minùs dependet, quàm quidquid eſt ſervi quatenus ſervi, eſt ſub dominio ejus, qui talis ſervi eſt dominus. Hæc autem duo non habent locum in ipſa ſuſtentatione humanitatis, & actionum ejus facta per Verbum incarnatum.

Inſtabis. Idcircò homo dependet à Deo in actionibus liberis, & vitalibus eliciendis, quia ab eo accepit vim agendi vitaliter, & liberè: ſed etiam Verbum divinum accepit à Patre vim iſtam ſuſtentandi naturam: qui enim dat eſſe, dat, & conſequentia adeſſe: Hæc autem vis ſuſtentandi ſequitur neceſſariò perſonalitatem Verbi; igitur quâ ratione purus homo non poteſt ſatisfacere ex propriis per ſuas actiones, ut ſunt vitales, & liberæ; ita nec Chriſtus potuit ſatisfacere per actiones naturæ humanæ, ut ſuſtentatas à Verbo, tanquam ex bonis ſibi propriis.

Diſtinguo majorem: Chriſtus à Patre accepit iſtam vim ſuſtentandi, ſicut, & ſuum eſſe perſonale, eó fine, ut pro nobis apud illum ſatisfaceret, nego: nam priùs in aliquo ſaltem ſigno rationis, Pater producit Verbum, quàm determinet creare, & redimere hominem: accepit illam vim, & illud eſſe abſque ullo reſpectu, & ordine ad ſatisfactionem, abſque ulla prorsus independentia, & ut bonum ſibi proprium, ac peculiare, concedo; ſic enim Verbum accepit à Deo Patre ſuam perſonalitatem, & ex conſequenti vim infinitam ſuſtentandi non ſolùm naturam divinam; ſed etiam alienam, ut tamen ipſa ejus perſonalitas, & vis ſuſtentativa ſint ſoli Verbo propriæ, nec ullatenùs ſubſint dominio Patris, nec ullam ab eo dependentiam includant. *Vel* aliter reſpondeo, Accepit illam à Patre cum aliqua dependentia, itaut Verbi perſonalitas, & virtus ſuſtentativa dependeant à Patre, & ſubſint ejus dominio, nego: accepit tanquam quid ſibi proprium, & à nullo dependens, nec alicujus dominio ſubditum, concedo: igitur non eſt paritas inter illam vim ſuſtentativam Verbi, & actiones liberas, ac vitales puri hominis.

Objicies 4. Ut quis ſatisfaciat ex ſtricta juſtitia, requiritur, ut efficiat aliquid eſſe ſub dominio ejus, cui ſatisfacit, quod anteà ad ipſum non pertinebat, neque pertineret, ſi ſatisfaciens id ejus dominio non ſubjiceret: at Chriſtus nihil potuit Deo tribuere, quod ad ejus dominium non ſpectaret, & quod Deus aliundè ſub dominio non haberet, ſi per Chriſtum in ſatisfactionem non offerrentur: igitur non potuit ſatisfacere ex ſtricta juſtitia.

Nego majorem: Non enim eſt neceſſe ad exactam, & ſtrictam ſatisfactionem, quòd creditor accipiat aliquid de novo ſub ſuo dominio, ut conſtat in ſatisfactione humana honoris læſi: per illam enim ſatisfactionem creditor eam accipiens, nihil recipit, quod ejus dominio ſubſit: Unde plerumque ſufficit ad perfectam ſatisfactionem, ut id, quod datur, cedat in honorem, fiatque juxta beneplacitum creditoris. Nec certè videtur major ratio, quod res in ſatisfactione oblata cedat in commodum, & utilitatem creditoris, quàm ea, quæ offertur per actionem meritoriam: at non requiritur in merito, quód opus meritorium cedat in commodum, & utilitatem præmiantis; alioqui nihil omninò poſſemus apud Deum mereri; ipſe enim bonorum noſtrorum non eget: ſed ſatis eſt, quod cedat in ejus honorem, & gloriam, & fiat juxta ejus præceptum, & beneplacitum. Idem dicendum de ſatisfactione.

Objicies 5. Chriſtus Deo Patri ſatiſfecit, ut homo, & per actiones verè humanas: ſed homo, & ejus actiones ſunt quid inferius Deo, & à Deo dependens, ac proinde ejus dominio ſubditum; igitur Deo ſatisfecit ex bonis, quæ ejus erant: non verò quæ dumtaxat Chriſto ſatisfacienti erant propria. Major conſtat: ſiquidem Chriſtus, eâ ratione pro nobis ſatisfecit, quâ paſſus eſt, & mortuus: at paſſus, & mortuus eſt tantùm, ut homo, & in ſatisfactionem obtulit ſuam mortem, & paſſionem, quæ ſunt actiones Chriſti tantùm, ut hominis: igitur, &c.

Diſtinguo majorem; Chriſtus ſatisfecit, ut homo, ſi particula (*ut*) ſumatur *reduplicative*, id eſt, ſecundùm ea ſolùm, quæ ei competunt ratione naturę humanæ, nego: Si ſumatur *ſpecificativè*, id eſt, ille qui ſatisfecit pro nobis erat verus homo, licet etiam eſſet verus Deus, concedo: ut ſic enim humanitas fuit principium *quò* ſatisfactionis; Verbum autem erat principium *quod*, non ſolùm quatenùs ſuſtentabat naturam humanam, & erat principium *quod* actionum ſatisfactoriarum, quas ab eo aſſumpta humanitas eliciebat, ut principium *quò*: ſed etiam quatenùs idem Verbum ad illas eaſdem actiones concurrebat morali influxu conferente illis valorem ſummum; & extrinſecè infinitum, ſcilicet tam ſeipſum, quàm ſuas actiones offerendo, & ſubjiciendo in obſequium Dei, ſimul, & eis actionibus influendo illum valorem ſummum, quò revera erant dignæ, quæ acceptarentur à Deo in ſatisfactionem pro omnibus noſtris debitis.

Satisfactio Chriſti non fuit fundata in gratia, & liberalitate creditoris.

PRobatur. Si Chriſti ſatisfactio fundata fuiſſet in gratia, & liberalitate creditoris, maximè quia pendebat à gratia unionis; hæc enim videtur neceſſaria; ut perſona Verbi influeret valorem ſummum in ſuas actiones ſatisfactorias, & meritorias: ſed hæc ratio non obeſt, quominùs ſatisfactio Chriſti facta fuerit ad ſtrictos juris apices, & independenter à liberalitate, & gratia creditoris: igitur, &c. Probatur minor. Quando gratuitò donatum antecedit obligationem contractam de ſolvendo debito, tunc illud ex gratia creditoris comparatum non obeſt quominùs actio ſatisfactoria, & meritoria ex æquo præmium poſſit promereri: quia cùm debitor ſit verè dominus illius, quod gratuitò ſibi donatum eſt, tunc cenſetur ſatisfacere creditori quoties illud ipſum in illius dominium reſtituit: ſi enim Petrus: verbi gratia, antequam Jacobus debitum erga ipſum contrahat, illi dederit centum nummos, vel etiam poſt illius debiti contractionem, non tamen ea conditione, ut ex illis contractum debitum ſolvat. ſed omninò abſolutè, & abſque reſpectu: Petrus po-

poterit ex juſtitia debitum ſolvere, reſtituendo illos centum nummos in dominium, & poſſeſſionem creditoris: quia cum eſſet illorum dominus, dominium iſtud, & poſſeſſionem in creditorem transfert: igitur licèt Deus Chriſto conceſſerit gratis unionem hypoſtaticam: cùm hæc gratia collata; ſit omninò antecedens, reverà Chriſtus erat dominus illius ſtatus divini,& omnium operationum, quas ut Deus-homo poterat elicere; & ſubindè eliciendo illas operationes, & eas ſubmittendo Deo, reverà debitum noſtrum abſque ulla creditoris gratia, & remiſſione ſolvebat.

Deinde ad ſatisfactionem de rigore juſtitię requiritur dumtaxat, quòd non fundetur in gratia creditoris,quatenùs illa gratia ſuppleret defectum valoris ſatisfactionis, & ita acceptaretur valor operis ultra id quod mereretur: at ſatisfactio Chriſti, licèt fundetur in gratia unionis,hæc tamen gratia non ſupplet illius dignitatis defectum, nec Deus acceptat opera Chriſti ultra illorum valorem; ſed potiùs dat operibus humanitatis dignitatem, & valorem non ſolùm adæquantem, ſed etiam ſuperexcedentem injuriæ gravitatem: igitur talis gratia non obſtat ſatisfactioni ad ſtrictos juris apices. *Denique*, gratia unionis non eſt ſimpliciter facta Chriſto quatenus erat Deus homo, ſed dumtaxat humanitati, cui Verbum divinum ſeipſum communicavit hypoſtaticè: ſed ſatisfactio non fuit exhibita per ipſam humanitatem ſeorſim, ſed præcisè per Chriſtum, quatenus eſt Deus-homo, igitur non ſatisfecit ſub ea ratione, quâ gratia ei erat conceſſa.

Dices primò. Quandò aliquis dat alteri unde debitum ſibi ſolvat, tunc illa ſolutio non poteſt cenſeri ex rigore juſtitiæ: ſed Deus cònceſſit Chriſto humanitatem, & perſonam Verbi, per quas operationes ſatisfactorias elicuit, & noſtrum debitum ſolvit; igitur illa ſolutio non fuit ex rigore juſtitiæ.

Diſtinguo majorem; Si conferendo illud donum, non conceſſerit etiam illius dominium, concedo: ſi utrumque largitus fuerit, nego. Deus autem conferendo, vel humanitatem, vel Verbum, ſeu potiùs donando ei ſtatum illum *Dei-virilem*, dedit etiam illius ſtatûs dominium; Chriſtus enim erat Dominus ſuarum operationum,& poterat pro libito illas exercere, vel non exercere: ac ſubinde, poterat per illas operationes pro noſtris peccatis debitam ſatisfactionem impendere.

His adde,ſatisfactionem Chriſti Domini, ita fundari in gratia unionis, & Incarnationis, & virtute illius ſic fieri, ut hęc unionis gratia non fuerit donata humanitati eò fine, ut ſatisfaceret; quippe cùm,ut probabimus infrà,Deus decreverit Myſterium Incarnationis ante præviſum Adæ peccatum: Unde, ſicut cùm aliquid ſolvitur, ex acceptis à creditore non eò fine,ut ſatisfaciat,non impedít quin talis ſolutio ſit ex ſtricta juſtitia; etiam iſtud non impediet quominùs Chriſti ſatisfactio talis cenſeatur.

Dices ſecundò: Si Petrus debet Paulo viginti nummos ſub ea conditione, quód ſolvat parem pecuniæ ſummam ſibi debitam, iſta ſolutio fundatur in gratia creditoris, & conſequenter non erit ex rigore juſtitiæ: Sed Deus Chriſto conceſſit ſtatum Dei-virilem eâ ratione, ut per illum ſibi ſatisfaceret pro hominum peccatis: igitur ſatisfactio à Chriſto exhibita fundatur in gratia Dei, & non eſt ex rigore juſtitiæ.

Nego minorem. Et ratio diſparitatis eſt, quòd illa donatio viginti nummorum non efficit, ut iſta pecuniæ ſumma tranſeat ſub dominium Petri;unde tantùm eſt larvata, & ſuppoſititia donatio,& dumtaxat debiti relaxatio. Secus eſt autem de operibus Chriſti; quia licèt ex Dei gratia eliciantur, reverà tamen exiſtunt ſub dominio Chriſti ratio-

tione libertatis creatæ;& ideo licèt ſint Dei dona, & ſupponant gratiam unionis, non propterea ſunt gratuita donatio, ſed juſta, & æqua debiti ſolutio.

Chriſti ſatisfactio facta eſt ex aliàs indebitis.

PRobatur. Si opera Chriſti fuiſſent Deo debita aliò titulò, quàm ſatisfactionis, maximè titulò gratitudinis, aut obedientiæ, aut juſtitiæ: ſed neutrum horum poteſt affirmari. Non quidem *titulò gratitudinis*, quia debitum gratitudinis fundatur in merè libera, & gratuita conceſſione beneficii facta à donante: atqui nullum fuit beneficium gratuitum à Deo conceſſum Chriſto Domino, ut Deo-homini; nam ſi quod fuiſſet, maximè gratia unionis:at hęc gratis collata fuit ſoli humanitati,non autem perſonę Chriſti:idem dicendum eſt de his, quæ conſecuta ſunt ad unionem,quia illa erant debita ratione unionis hypoſtaticè,& non purè gratuita: unde diſcrimen eſt inter gratiarum actionem Chriſti, & hominis puri, quòd quantò magis purus homo gratias agit Deo, tantò magis ipſi obligatur, quia ipſa gratiarum actio eſt novum beneficium ipſi creaturę collatum ex divina largitate: at quando Chriſtus Dominus gratias egit ſuo Patri, ſive pro beneficio collato ſuæ humanitati, ſive pro aliqua alia re, nullum novum gratuitum accepit, ſed debitum dumtaxat ſuæ dignitati.

Neque etiam titulò *obedientiæ*: tunc enim aliquis ſua opera abſolutè debet alteri titulò obedientię,quando non eſt in ejus libertate, id quod præcipitur libenter acceptare, vel non acceptare: At Chriſti obedientia non fuit hujuſmodi: liberrimus enim erat ad acceptandum, vel non acceptandum Dei mandatum, ut colligitur ex illis verbis Pſal. 39. *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui; & legem tuam in medio cordis mei.* Nec-non ex illo Iſaiæ 52. *Oblatus eſt quia ipſe voluit.*

Non denique titulò juſtitiæ, quia ſi quis eſſet titulus, maximè juſtitiæ potentialis, qualis eſt Religio: at ratione illius tituli Religionis,Chriſtus pręcisè non debebat ſua opera Deo, novo, ac ſpeciali debitò, quia titulus ille, quando non multiplicat materiam,non infert novum debitum,nec conſequenter exigit peculiarem ſolutionem, ac ſubinde unà actione,tam ipſi,quàm, & alteri titulo poteſt ſatisfieri; quia non multiplicantur debita, ſed dumtaxat confirmatur ejuſdem debiti ſolvendi obligatio. Unde licèt operationes Chriſti Deo eſſent debitæ titulò religionis; nihilominus poterant etiam impendi in ſatisfactionem, quia tituli illi religionis, & ſatisfactionis cadebant ſupra eaſdem operationes.

*Objicies.*Deus potuit exigere à Chriſto D. ut ſingula ſua bona opera eliceret ob motivum gratitudinis propter beneficia ſibi divinitùs collata: igitur per iſta opera jam aliundè debita Deo non potuiſſet Chriſtus ſatisfacere.

Reſpondeo, hic dumtaxat eſſe difficultatem de ſatisfactione, prout à Chriſto Domino exhibita eſt, non verò prout aliò modò præſtari potuit. Certum eſt autem, quòd de facto Deus non exegerit, ut Chriſtus omnia ſua opera exerceret titulò gratitudinis; quippe talis obligatio nullibi in Scripturis legitur.

Adde quòd etiamſi Deus hanc legem præſcripſiſſet, nihilominùs adorandus illeSalvator potuiſſet condignè pro noſtris debitis ſatisfacere; quippe omnia divina beneficia ipſi collata longe ſunt inferioris dignitatis, & excellentiæ, quàm ſint actiones, & ejus opera, quia cùm procedant à perſona Verbi, tanquam à principio *quod*, inde divinam aliquam, & infinitam, ſaltem extrinſecè, excellentiam, & dignitatem eliciunt,

ciunt, qualis non reperitur in omnibus donis Chriſto collatis: iſta namque omnia, putà gratiæ, ſcientiæ, &c. omninò creata ſunt, & finita. Hinc conſequens eſt, quòd Chriſtus per opera ſua meritoria ſic potuerit ſatisfacere cuilibet debito gratitudinis pro omnibus, & ſingulis beneficiis acceptis, ut etiam per eadem opera, tanquam indebita, adhuc potuerit ex ſtricta juſtitia pro debitis omnium hominum ſatisfacere.

Inſtabis: Quando beneficium collatum, eſt ita ſummum intenſivè, ut Deus abſolutâ ſuâ potentiâ majus, & præſtantiùs conferre non poſſit, quantumcumque perfectus eliciatur actus gratitudinis ab accipiente beneficium, non poteſt beneficii dignitatem excedere, nec conſequenter ex ſtricta juſtitia offerri, & impendi Deo in ſatisfactionem pro debito alieno: At unio hypoſtatica eſt beneficium omnium præſtantiſſimum, quod Deus conferre poteſt abſolutâ ſuâ potentiâ: igitur omnis actus gratitudinis, quem Chriſtus propter illud beneficium poteſt Deo referre, iſtius beneficii dignitatem non excedet, nec conſequenter in ſatisfactionem pro altero debito poterit impendi.

Diſtinguo majorem: Si beneficium iſtud ſummum ei conferatur, qui habet præcipuas partes in ſatisfactione, & eam impendere debet per modum principii *quod*, concedo: ſi tantùm ei conferatur, qui in impendenda ſatisfactione minùs præcipuas partes obtinet, & ad eam ſe habet dumtaxat per modum principii *quò*, nego: Certum eſt autem, quòd beneficium, & gratia unionis collata ſint dumtaxat humanitati Chriſti, quæ in ſatisfactione habet tantùm rationem principii *quò*; non verò Verbo divino, cui in ſatisfactione competit ratio principii *quod*: Tùm quia eſt ſuppoſitum ipſius naturæ, à qua illa ſatisfactio exhibetur: Tùm quia valorem ſummum operibus ſatisfactoriis impendit: igitur quanquam humanitas ex ſe non poſſet debitè ſatisfacere per actus, qui jam Deo deberentur titulò gratitudinis propter ſummum beneficium gratiæ unionis ſibi conceſſæ, inde non eſt conſequens, quòd Chriſtus ſecundùm ſe totum conſideratus, maximè ratione perſonę Verbi, non poſſit per actus jam titulò gratitudinis debitos ratione gratiæ unionis conceſſæ humanitati, etiam ſatisfacere Deo pro debitis alienis.

Chriſti ſatisfactio erat ad alterum.

PRobatur. Illa ſufficienter eſt ad alterum, quæ eſt inter diſtinctas naturas; quarum una habet rationem debitoris, alia verò rationem creditoris: ſed Chriſti ſatisfactio interceſſit inter humanam naturam, & divinam; quarum illa habebat rationem debitoris; hæc verò rationem creditoris: nec requiritur, ut cum diſtinctione naturarum ſit etiam perſonarum diſtinctio; ea enim diſtinctio ſufficit ad rationem juſtitiæ, quæ ſufficiens eſt ad diſtinctionem jurium: ſed ſalvatur diſtinctio jurium poſitâ ſolâ diſtinctione naturarum; ubi enim ſunt diverſæ naturæ, ſunt etiam diverſæ voluntates, & libertates, quarum ratione ſunt diſtincta dominia: igitur illa naturarum diſtinctio ſufficiebat in Chriſto, ut illius ſatisfactio eſſet ad alterum.

Confirmatur. Non magis requiritur ad ſatisfactionem rigoroſam, quòd intercedat inter perſonas diſtinctas, quàm requiratur ad quamlibet ſatisfactionem: ſed Chriſtus (ut diximus in præcedenti quæſt.) habebat alteritatem ſufficientem, ut Deo aliquam ſatisfactionem impenderet: ergo etiam, ut ſatisfaceret ad ſtrictos juris apices.

Deinde, non requiritur major diſtinctio inter extrema juſtitiæ, quàm inter ſervum, & dominum, ſed diſtinctio rea-

Digitized by Google

realis naturarum in eodem ſuppoſito ſufficiebat, ut unus, & idem Chriſtus eſſet ſimul ſervus, & Dominus: igitur etiam ſufficiebat, ut ſatisfaceret.

Denique, ſi Chriſtus aſſumpſiſſet duas humanitates, poſſet actum juſtitiæ commutativæ inter illas duas humanitates exercere, quia licèt unicum fuiſſet ſuppoſitum realiter, fuiſſet tamen duplex virtualiter, quia geſſiſſet vices duorum ſuppoſitorum humanorum; quidni ergo pariter Chriſtus in humana, & divina natura exiſtens, potuerit exercere actum juſtitiæ erga ſeipſum, ut exiſtentem in altera.

Objicies primò: Satisfaciens debet eſſe alter ab eo, cui fit ſatisfactio: at Chriſtus non eſt alter à Deo, cui ſatisfactionem impendit, cùm ipſemet ſit Deus, & ſatisfecerit, ut Deus homo: igitur ejus ſatisfactio non erat ad alterum.

Diſtinguo majorem: Debet eſſe alter, tam ſecundùm omnem ſibi propriam naturam, quàm ſecundùm perſonam, nego: debet eſſe alter ſaltem ſecundùm aliquam naturam ſibi propriam, concedo: licèt autem Chriſtus Dominus non ſit alter à ratione naturæ divinæ, necnon, & perſonalitatis Verbi; tamen habet illam alietatem, ſeu rationem alterius jure naturæ humanæ ſibi propriæ, quę alteritas ſufficit ad veram, & ſtrictam ſatisfactionem: quia ſtricta juſtitia ſolùm poſtulat, ut ſatisfactio ſit ad alterum, ut nempè fiat per bona, quæ ſint diſtinctorum jurium, & dominiorum, à jure, & dominio creditoris. Unde cùm Chriſtus ratione naturę humanæ habeat jus, & dominium in actiones liberas, quæ omninò diſtinctæ ſunt à Deo, cui ſaſisfactio debetur; idcirco per eas reverà Deo potuit ſatisfacere.

Inſtabis: Ad ſatisfactionem ex ſtricta juſtitia non ſolùm ſufficit alteritas ex parte naturæ, ſed præthereà requiritur etiam ex parte ſuppoſiti, ut conſtat etiam ex Ariſtotele, & aliis Philoſophis, qui communiter explicant hanc alietatem in juſtitia per diſtinctionem ſuppoſitorum: igitur cùm Chriſtus ſolùm habuerit alteritatem ratione naturæ, non poteſt cenſeri Deo ſatisfeciſſe ad ſtrictos juris apices.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico: Ariſtotelem, & alios Philoſophos idcircò explicare illam alteritatem neceſſariam ad ſtrictam juſtitiam per diſtinctionem ſuppoſitorum, quia loquuntur de actibus iſtius juſtitiæ, prout communiter, & ordinariè exercentur ab hominibus habentibus diſtinctas naturas, & ſuppoſita diſtincta, quia naturaliter fieri nequit, ut idem numerò ſuppoſitum ſuſtentet diverſas naturas. At quia fides Catholica docet idem numerò ſuppoſitum Verbi divini ſuſtentare ſimul duas naturas liberas: in quibus deprehendimus ſufficientem diſtinctionem dominiorum, & jurium, ratione quorum poſſunt mutuam aliquam obligationem inire, quæ ſufficiat ad perfectum contractum juſtitiæ; inde fit, quòd illa naturarum diſtinctio ſufficiat pariter ad inſtituendam perfectam rationem debiti, & ſolutionis.

Urgebis: Potiſſima ratio, præcipuuſque valor ſatisfactionis Chriſti, peti debet ab ejus ſuppoſito, ut mox diximus: At ut ſic, non habet ſufficientem alteritatem ad ſtrictam juſtitiam deſiderandam, ſiquidem ſatisfactio Chriſti Domini non tantùm impendi debebat perſonæ Patris, & Spiritûs ſancti, ſed etiam ipſius Filii, quæ ſpeciali titulò, ut diximus, per hominum peccata fuit læſa: igitur Chriſti D. ſatisfactio non habuit ſufficientem alteritatem ad ſtrictam juſtitiam: ſiquidem unius ad ſeipſum non poteſt eſſe ſtricta juſtitia.

Nego minorem, & ejus probationem diſtinguo: Unius ad ſeipſum ſecundùm unam eandemque omninò naturam li-

beram, & ſecundùm eadem jura, & dominia non poteſt eſſe ſatisfactio ex ſtricta juſtitia, concedo: ſecundùm diſtinctas naturas liberas, & diverſa rerum dominia, nego: Unde cùm Chriſtus in eodem ſuppoſito duas habuerit naturas liberas, quibus inerant jura, & dominia diſtincta, hinc eſt, quòd potuerit ſibi ſatisfacere.

Adde quòd ſatisfactio exhibita à Chriſto non fuerit primariò, & per ſe facta tribus divinis perſonis, ſed Divinitati: Nam, ut ait S.Paulus 2. ad Cor.5. *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*. Ubi particula *Deus*, ut explicat S.Ambroſius lib.3. de Fide cap.5. idem ſignificat, ac ipſa Divinitas, *Hoc eſt*, inquit, *ibi ſempiterna Divinitas*: igitur cùm Chriſti ſatisfactio facta fuerit primario ipſi Deo: ſecundariò verò tribus divinis perſonis; inde eſt, quòd Verbum divinum ratione naturæ humanæ ſufficientem habuerit alteritatem ad ſtrictam juſtitiam; quippè natura humana omninò diſtincta erat à divina.

Deus ex pacto inito non poterat congruè recuſare Chriſti ſatisfactionem.

PRobatur, quia(ut diximus) Chriſti ſatisfactio non ſolùm erat condigna, & ad æqualitatem, ſed etiam ſuperexcedens, & ad abundantiam: ergo non erat unde Deus illam recuſaret. Patet conſequentia: Tunc enim reſpui non debet ſatisfactio, quando non ſolùm æquivalet debito, ſed etiam illud excedit ſecundùm conventionem factam: at Chriſti ſatisfactio, quæ Deo impendebatur ex pacto, longè excedebat noſtrum debitum: igitur non erat unde Deus illam recuſaret.

Dices. Tunc recuſari poteſt ſatisfactio, quando non exhibetùr ab ea perſona, quæ debebat ſatisfacere: ſed ſatisfactio Chriſti non fiebat ab illa perſona, quæ debebat ſatisfacere; nam Chriſtus non erat perſona rea, quæ propter proprium peccatum non poſſet veniam conſequi, niſi vel ſatisfaceret, vel gratuitò Deus offenſam illi condonaret: igitur Deus poterat juſtè illius ſatisfactionem reſpuere.

Diſtinguo majorem: Si creditor, non inierit pactum de condonando peccato ob ſatisfactionem alterius, concedo: ſi tale pactum inierit, nego: Deus autem ſpoponderat ſe nobis condonaturum omnia debita, ſi Chriſtus pro nobis ſatisfactionem impenderet: igitur non poterat illam recuſare, maximè cum illa ſatisfactio non ſolùm debitum æquaret, ſed etiam illud longè excederet.

Quæstio Quinta.

Utrùm reverà peractum ſit Incarnationis Myſterium, & Judæis promiſſus Meſſias advenerit?

NOtandum primò: Judæos illum hominem tot divinis promiſſionibus deſtinatum, tot expetitum votis, tot oraculis in veteri Teſtamento celebratum, appellare *Meſſiam*, quòd ad hominum ſalutem, & redemptionem à Deo mittendus eſſet: cum verò Græci, Latinique *Chriſtum*, hoc eſt, *unctum* nominant, quòd non ſolùm Rex, & Sacerdos, ſed etiam Deus-homo, ac Divinitatis oleò perunctus eſſe deberet. Cujus notionem Tertullianus accuratè delineavit in libro adverſus Judæos cap.6. *Et quidem*, inquit, *imprimis quærendum, an expectetur novæ Legiſlator, & novi Teſtamenti hæres, & novorum ſacrificiorum Sacerdos, & novæ Circumciſionis Purgator, & æterni ſabbati Cultor: qui legem veterem compeſcat, & novum Teſtamentum ſtatuat, nova ſacrificia offerat, & cæremonias antiquas reprimat, & circumciſionem antiquam cum ſolo ſibi ſabbato compeſcat, & novum regnum, quod non corrumpatur, adnun-*

nuntiet. Quæ omnia per Prophetas de Meſſia prædicta eſſe conſtat, ut ex ſequentibus manifeſtum erit.

Notandum ſecundò: Conſtantiſſimum eſſe apud omnes, qui Chriſtianô nomine gloriantur, reverà Meſſiam veniſſe. Hæe namque veritas Chriſtianæ Religionis, ac Fidei eaput eſt, & fundamentum, nec ſolùm in omnibus fidei Symbolis, ae definitionibus ſtabilitur; ſed etiam apertis novi Teſtamenti oraculis eomprobatur: nam Joann. 4. mulieri Samaritanæ dicenti; *Seiò quia Meſſias venit, qui dieitur Chriſtus: Dixit ei Jeſus, Ego ſum, qui loquor teeum.* Quapropter adorandus ille Salvator non immeritò beatum prędicat Petrum Apoſtolum, quòd publieô teſtimoniô conteſtatus fuerit, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*: nam, ut ait Joan. 17. *Hæe eſt vita æterna, ut cognoſeant te ſolùm Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Ad Judæorum igitur tùm frangendam pervieaciam, tùm cæcitatem illuminandam dumtaxat convertenda eſt præſens quæſtio, in qua è ſacris veteris Teſtamenti litteris, ae oraculis, Meſſiam jamdudùm adveniſſe, demonſtrandum eſt.

Notandum tertiò: Promiſſiones, quibus Meſſias in veteri Teſtamento nuntiatur venturus, eſſe in duplici differentia: *aliquæ* enim leguntur ſimplieiter factæ ſine ulla temporis deſignatione, ut cùm Moyſes dixit Populo, Deuteronomii 18. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſuſeitabit tibi Dominus Deus tuus*. Et Abrahamo Deus repromiſit Geneſ. 18. *In ſemine tuo benedicentur omnes Gentes*. Cujuſmodi ſunt etiam omnia illa vaticinia, quæ Meſſiæ nativitatis locum, & modum; converſantis doctrinam, virtutem, & potentiam; morientis voluntariam oblationem, ac invictam conſtantiam; reſurgentis Majeſtatem, & in eœlos aſcendentis triumphum præſignant, ut legere eſt, tùm in libris Moyſis, tùm in libris Prophetarum; maximè verò in Pſalmis, quorum plurimi de Chriſto conſcripti ſunt. *Aliæ* verò promiſſiones factę ſunt cum aliqua certa temporis deſignatione, non tamen ita perſpicua, ut omnem dubitationis locum auferat; nec etiam ita obſeura, & involuta, ut efficax ad comprobandum Chriſti adventum non ſubminiſtret argumentum. Hujus autem duplicis generis promiſſiones uſurpabimus, & diſeutiemus in præſenti quæſtione, tribus diſtinguenda concluſionibus.

CONCLUSIO PRIMA.

M*Eſſiam divinitùs repromiſſum jam adveniſſe, ſatis apertè colligitur ex Jacobi morientis vaticinio*, Gen. 49.

Probatur. Nam ſanctiſſimus ille Patriarcha, cùm morti proximus paternam benedictionem Filiis ſuis impenderet, & divinô afflatus Spiritu, ac mente præſagâ futurorum, quid peculiariter uniuſcujuſque poſteris Deus præſtiturus erat, denuntiaret; aperiens quanta foret in Judæ filios effundenda Dei benignitas, & munificentia, inter plura, quæ ſpondet, ait: *Non auferetur ſeeptrum de Juda, & dux de fæmore ejus donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio Gentium*: Velut habet Hebraica Editio (quam uſitato charactere, in gratiam Lectoris, ſubjicio) *Lo jaſour ſebeth mi ouda, on mebokek mibbem ragelar ad ki jabo ſiloh velo ik chat ammim*. Hoc eſt, ut interpretantur Barradius, & noſter Galatinus l. 4. c. 4. *Non recedet ſceptrum de Juda, & Seriba, ſive Legum lator de medio pedum ejus, donee veniat Siloh* (id eſt pacifieus, vel Meſſias) *cui nationes ſervient*. Vel ut fert Chaldaica paraphraſis, *Non auferetur, qui facit poteſtatem, de domo Judæ, & Seriba de filiis filiorum ejus, uſque in ſæculum, donec veniat Meſſias, cujus eſt regnum, & ei obedient populi*: Vel denique, ut habent Septuaginta Interpretes, *Non defieiet Princeps ex Juda, donec veniant, quæ*

 re-

repoſita ſunt ei; id eſt, donec adveniant ſumma, & eximia dona, ac bona, quæ per Meſſiam ex tribu Juda oriundum, humano generi ſunt conferenda, ut legit S. Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum cap. 42. *Vel*, ut ferunt alii codices, *donec veniat, cui repoſitum eſt*; id eſt, donec veniat ille, cui repoſitum eſt regnum totius mundi, ut explicant Origenes lib.4. Periarchon, & S.Cyrillus contra Julianum lib.8. *Non per vim*, inquit, *Prophetarum accerſitæ ſunt gentes, neque etiam per Moyſem, vel aliquem alium; ſed Chriſto potius repoſitum fuit; ut imperaret non jam ſoli Judææ, ſed omnibus Gentibus, &c.* Quæ omnes lectiones in hoc unum conſpirant, & collineant, ut ſignificent authoritatem regendi, ac ferendi leges non priùs à tribu Juda auferendam, quàm repromiſſus Meſſias advenerit.

Ex quibus ſic argumentari licet: Non debuit priùs deficere ex tribu Juda Regia, ac Legiſlativa poteſtas (ex quo ſemel ad eam convolavit) quàm Meſſias prænuntiatus adveniſſet: at ab annis 1675. & amplius, utraque illa poteſtas, & authoritas penitùs defecit; quippè jam pridem nulli Reges, nullique Legiſlatores extant, qui vel ex Juda, vel ex alia Iſraëlitica tribu Judæis imperent: quinimò omnes ad unum apud exteras nationes ſub dura ſervitute detinentur; & ut ait Tertull. in Apolog. cap. 21. *Diſperſi, palabundi, & cæli, & ſoli ſui extorres vagantur per orbem, ſine homine, ſine Deo rege, quibus nec advenarum jure terram patriam ſaltem veſtigiò ſalutare conceditur*: Igitur ut firma ſit, & conſtantiſſima illius vaticinii veritas, oportet quòd Meſſias venerit.

Confirmatur hôc exemplô. Si Deus fulgentiſſimam facem è turri oſtentans dixiſſet, eam non extinguendam donec veniret Meſſias; qui illam extinctam videret, nonne protinus rectè colligeret Meſſiam jam veniſſe? At Deus ſceptri Iſraëlitici fulgorem veluti facem Judæorum oculis exhibuit, prænuncians, donec Meſſias veniret, illum non extinguendum: cùm ergo fulgor ille ſceptri Judaici, pridem extinctus ſit, neceſſum eſt Meſſiam veniſſe. Hujus efficaciſſimæ rationis vim, ut elevent Judæi, plura comminiſcuntur effugia, quæ claritatis, ac facilioris expugnationis gratiâ, ad tria potiſſimum capita revoco, & ſub totidem §. cum omnibus eorum diverticulis propono impugnanda.

§. I.

Primum Judæorum effugium eſt, *quòd in præfato vaticinio nil quidquam de venturo Meſſia prænuntietur, quòdque omnes illius oraculi particulas, & voces pravum in ſenſum detorqueamus.*

R*Eponunt enim primò*, vocabulum *Jaſour* non ſignificare receſſum, ſed acceſſum; nam *Sur* ſignificat declinare ad aliquem: inde Loth ſic Angelos alloquitur, *Suru na el beth gabdecem*: Id eſt, *Declinate obſecro in domum pueri veſtri*. Hinc vocabulô *Saſour* utitur Moyſes, cùm ait Exodi 3. *Vadam, & videbo viſionem banc magnam*: ita quòd præfati vaticinii ſenſus ſit; ſceptrum non priùs acceſſurum ad tribum Juda, quàm Meſſias venerit: quod utique, inquiunt, contigit, nam tot votis expetitus ille Meſſias, qui Iſraëliticum populum à duro captivitatis jugo liberaturus erat, fuit Salomon, qui idcircò *Siloh*, id eſt, *Rex pacificus* dictus eſt: quippè eô natô David regnum Iſraëliticum univerſum obtinuit, & omnes Judæorum infenſiſſimos hoſtes expugnavit: ipsô autem imperante Salomone Judæi ſummâ ſecuritate, ac pace donati ſunt, ut refertur 3. Regum cap. 4. his verbis: *Habebat pacem ex omni parte in circuitu: habitabatque Juda, & Iſrael abſque timore ullo, unuſ-*

Digitized by Google

unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua à Dan uſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.

Verùm hanc expoſitionem omninò inanem eſſe, ac cum præfato vaticinio nullatenus cohærentem, conſtat ex omni parte, *Primò* namque verbum *Saſóur* equidem ſignificat nonnunquam accedere ſicut, & recedere: at conveniunt omnes Hebræi verbum iſtud acceſſum denotare dumtaxat, quando præfixam habet propoſitionem *el* correſpondentem præpoſitioni *ad*, quæ accuſativum regit, & acceſſum indicat: dum verò copulatur præpoſitioni, *me*, aut, *min*, quæ eſt indicativa, aut directiva ablativi caſûs, & correſpondet *de*, *ex*, aut *à*, tùm ſignificat receſſum, ſeu elongationem: quemadmodum apud Latinos verbum *declino* regit ablativum cum præpoſitione *à*, & accuſativum cum *ad*: dicimus enim *declino à te*, & *declino ad te*. Habet autem verbum iſtud *Saſour* præpoſitionem, *min*, præfixam in præfato vaticinio; ac ſubindè ſignificat receſſum Iſraelitici ſceptri à tribu Juda.

Deinde, Falſum eſt, quòd David obtinuerit ſceptrum Iſraeliticum dumtaxat natò Salomone: nam, ut refertur lib. 2. Reg. cap. 5. in Hebron regnavit ſuper Judam ſeptem annis, & ſex menſibus, priuſquàm ſalutaretur Rex ſuper univerſum Iſrael: ſimiliter plurimis annis regnavit ſuper omnes Iſraelitas, varioſque eorum hoſtes expugnavit priuſquàm naſceretur Salomon: ac ſubinde falſum eſt ſceptrum acceſſiſſe ad tribum Juda tantùm eò tempore, quò natus eſt Salomon.

Adde quòd cæteræ ejuſdem vaticinii particulæ non conveniant ullatenus Salomoni, quippè ipſe non fuit expectatio Gentium; ſiquidem nihil boni, ac beneficii eis contulit; nec pariter ejus regnum perpetuà tranquillitate, & fœlicitate donatum eſt: nam lib. 3. Reg. cap. 12. conqueruntur Iſraelitæ apud Roboam ejus filium: *Pater tuus duriſſimum jugum nobis impoſuit: Tu itaque nunc imminue paululum de imperio Patris tui duriſſimo, & de jugo graviſſimo, quod impoſuit nobis, & ſerviemus tibi*: Et ibidem refertur, quòd cùm gratum reſponſum à Roboam non obtinuiſſent Iſraelitæ, decem tribus ab eo receſſerunt, & ſibi præfecerunt Regem Jeroboam, ſicque ab eo tempore diviſum fuit regnum Iſraelitarum; ita quòd duæ dumtaxat tribus, nempe Juda, & Beniamin famulatę ſint Roboam, & ejus poſteris: cæteræ verò decem declinaverint ad Jeroboam, ejuſque ſucceſſoribus ſervierint uſque ad earum exterminium per Aſſyrios.

Reponunt ſecundò vocabulum *Scebet*, aut *Sceveth*, non ſignificare *ſceptrum*, ſed *virgam*, non quidem principatûs, & dominationis, ſed doloris, & tribulationis: ita quòd Prophetiæ ſenſus ſit; Non recedet virga tribulationis à Juda, donec veniat Meſſias: at uſque modo Judæi ubique Gentium dura ſervitute premuntur, & ſub tribulationis virga gemunt: igitur Meſſias nondum venit.

Contra primò, omnes Hebræi, qui ſuæ linguæ Dictionaria ediderunt, fatentur vocabulum *Sceveth*, plerumque ſignificare ſceptrum; nam eò utitur David Pſalmo 44. cum ait: *Virga directionis, virga regni tui*, quod certè nihil aliud, quàm ſceptrum denotat.

Secundò, de ea virga ſermo eſt in iſto vaticinio, quæ reſpectiva eſt ad Ducem: nam habetur *non auferetur virga, & Dux*: at virga ducis, eſt virga principatûs, & dominationis: igitur noſter Interpres meritò per virgam, ſceptrum ſignificari dixit.

Tertiò, non poteſt intelligi virga tribulationis illò vaticiniò expreſſa, ſi cætera omnia, quæ in illa benedictione efferuntur nihil infauſtum, ſed omnia Judæ, ac ejus poſteris fœlicia, ac fortunata prænuntient: at ita eſt; nam in an-

antededentibus legimus, *Juda, laudabunt te fratres tui, manus tua in cervicibus inimicorum tuorum*: *adorabunt te filii patris tui*. In ſequentibus autem: *Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô filii mi, aſinam ſuam*: *Lavabit in vinoſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*: *pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores*. Quibus verbis non ſolùm deſignatur Meſſiæ venturi eximia pulchritudo: ſed etiam ipſi ſubditi populi fœlicitas, & ubertas prædicitur.

Quartò, ſi venire debuit Meſſias cùm defecit virga tribulationis ab Iſraelitico populo; jam pridem veniſſe dicendus eſt; enim verò Judæi diutiſſimò tempore, maximè à Davide uſque ad Sedeciam, ſcilicet ferè per 500. annos ſoluti ſunt à captivitate, & tribulationis virgam excuſſerunt; tantùm enim abeſt, ut ab aliis captivi detinerentur, quinimò exteros, & vicinos populos, maximè verò Idumæos, ſibi ſubditos, & tributa pendentes habebant.

Nec refert, quòd illô ipsô tempore plurimis bellis fuerint divexati, & gravati; nam non propterea in captivitatem fuerunt adacti, nec perpetuò ſub tribulationis virga gementes, maximè pluribus annis ſub regno Salomonis, quamdiu ſcilicet ille fidelis Dei cultor extitit; etenim 3.*Regum* 5. ipſemet teſtatur, *Requiem dedit Deus mihi per circuitum? & non eſt ſatan, neque occurſus malus*. Denique non ſolùm prædicitur virgam non eſſe auferendam, ſed etiam non eſſe amovendum Legislatorem ab Iſraelitico populo, donec venerit Meſſias: at Judæi fateantur neceſſe eſt, eos pridem nullum habuiſſe Legislatorem; qui ipſis ſanctiſſimas leges præſcribat, & illos in pace, ac morum ſanctitate contineat: igitur neceſſum eſt, quòd pridem Meſſias venerit.

Reponunt tertio; vocabula *Mehokek*; id eſt, *Legislator*, & *Mibben ragelar*, ideſt, *de medio pedum*, perperàm à nobis accipi, dum in vulgata legimus, *nec dux de fœmore ejus*. Nam R. Beccha dicit: præfatis verbis ſignificari, illum Legislatorem, ſeu pacificatorem, formandum eſſe ex mulieris ſanguine menſtruò; vult enim vocabulum *Siloh* deduci ex altero, quo Hebraicè ſanguis menſtruus ſignificatur.

Verùm præterquam quòd omnes prorsùs editiones, & Lectiones, tam Hebraica, Samaritana, Arabica, & Septuaginta Interpretum, nec non, & paraphraſis Chaldaica, & Hieroſolymitana eô modô, quô noſtra vulgata editio præfata vocabula efferunt: nempe quòd non deficiat *dux*, ſeu *Legislator de fœmore*, vel *de medio pedum*, certum eſt, quòd præfata iſtius Rabini interpretatio nobis non adverſetur; quinimò ſignificat Meſſiam formandum eſſe dumtaxat ex mulieris ſanguine, abſque ullo virili commercio: quod utique mirum in modum convenit adorando Salvatori, qui formatus eſt ex Virginis, non quidem menſtruo (quem omnes medici ad generationem minimè deſervientem affirmant) ſed puriſſimo ſanguine.

Reponunt quartò, maximamque vim faciunt, & operam navant in detorquenda ſignificatione vocabuli *Siloh*, nam ut refert Galatinus noſter *lib.* 4. *cap.*4. aliqui iſti nomine ſignificari volunt oppidum *Silo*, in quo tabernaculum, & arca fœderis erant repoſita, & idcirco locus iſte apud Iſraelitas ad eum devotionis causâ undique convolantes in ſumma erat veneratione, & gloria. Hinc vaticinium interpretantur de Saule, quem volunt in Regem inauguratum eſſe in oppido Sylo, ſceptrumque tranſtuliſſe ex tribu Juda in tribum Benjamin, ex qua erat oriundus.

Verùm hæc interpretatio facilè evertitur, primò quia verba illius vaticinii ipſi directè adverſantur, non enim dixit Jacob: Non auferetur ſceptrum, donec veniat aliquis ungendus in Silo, ſed

ſed donec veniat ipſe Siloh. *Adde quòd* antecedentia, & ſubſequentia verba ſatis apertè demonſtrent, oraculum iſtud nullà ratione de loco, aut oppido eſſe intelligendum. *Secundò*, Saul non eſt creatus Rex in Silo, ſed in Maſpha, & in Galgala. unctus autem à Samuele olei lenticulà in Ramatha. *Tertiò*, Saulis tempore non fuit ablatum ſceptrum à Juda, quippe ante ipſius inaugurationem Judæis præerat *Samuel* de tribu Ephraim, & ante ipſum imperabat *Heli* ſummus Sacerdos, quem proceſſerunt plurimi Judices, ex quibus duo dumtaxat erant oriundi ex tribu Juda: ſiquidem *Joſue*, qui primus poſt Moyſem judicavit, & imperavit, erat ex tribu Benjamin: *Aod* verò ſecundus Judex erat ex tribu Benjamin. *Debbora*, & *Barac* pariter ex aliena tribu, illa ex tribu Ephraim, hic ex tribu Nephtali, ut patet 4. Judith v. 3. & 6. *Gedeon* ex tribu Manaſſe, ut conſtat 6. Judic. 15. poſt quem regnavit ejus filius *Abimelech*, quô mortuô ſurrexit *Thola* ejus patruus, qui erat ex tribu Iſſachar, ut patet Judic. 10. poſt quem imperavit *Iephte* de tribu Manaſſe. Poſt eum judicavit *Samſon* de ſtirpe Dan: ex quo inferendum eſt duos tantùm ex judicibus fuiſſe de tribu Juda, nimirum Othonielem filium Caleb, & *Abeſam*.

Urgent aliqui. Per *Silo* id intelligitur, quod occubuit, & cecidit, quando ſceptrum acceſſit ad tribum Juda; nam vocabulum *Sabo* in vaticinio poſitum ſignificat *cadere*, vel *occidere*; at dum David electus eſt in Regem, & per eum regia dignitas ad tribum Iuda fuit deportata, tunc omnis gloria oppidi Silo cecidit, & extincta eſt, quippe arcam fœderis inde aſportari juſſit David in Sion civitatem ſuam: unde illud Pſalm. *Repulit tabernaculum Joſeph, & tribum Ephraim non elegit; ſed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit*, & paulò ante dixerat. *Repulit tabernaculum Silo*.

Verùm in meridie oportet cœcutiat quiſquis hanc interpretationem comminiſcitur; nam 1. *Paralip. cap.* 13. Legimus, *Aſcendit David, & omnis Iſrael ad Collem Cariathiarim, qui erat in Juda, ut afferrent inde arcam Domini Dei. &c.* igitur tunc arca illa non erat in Silo: imò inde pluſquam 80. annis ante fuerat deportata, ut refertur, 1. *Reg.* 4. dum videlicet capta fuit à Philiſtæis.

Hoc effugio depulſi; aliud quærunt in Rege Jeroboam, quem ajunt in Silo coronatum, & à tribu Juda in tribum Ephraim, è qua genus ducebat, ſceptrum tranſtuliſſe; decem enim tribus à Regibus Juda, ad Jeroboam defecerunt. *At* cœcutientium hoc eſt effugium, qui qua effugiant non vident. Nam Jeroboam non eſt creatus Rex in Silo, ſed in Sichem, ut colligitur ex 3. *Reg*: 12. *Deinde* Jeroboam non abſtulit regnum Regibus Juda; quamvis enim decem tribus illum ſecutæ fuerint; Reges tamen è tribu Juda ad captivitatem uſque Babylonicam Reipub. clavum tenuere. *Prætereà*, ut jam ſuprà diximus, non habetur in vaticinio; non auferetur ſceptrum, donec aliquis veniat in Silo, ſed *donec veniat Silo*.

Aliud diverticulum quærunt aliqui, contendentes nomine *Silo* ſignificari Ahiam Silonitem, qui 2. *Reg. cap.* 11. occurrens Jeroboam ſcidit pallium ſuum in duodecim partes, *Et* ait, *ad Jeroboam, Tolle tibi decem ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael. Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus*. Ita quòd contendant verba illius vaticinii eſſe, quòd ſceptrum Iſraeliticum permanſurum eſſet in tribu Juda, donec veniret ille Propheta Silonites.

Verùm incidunt in Syllam cupientes vitare Charibdin: nam vaticinium apertè ſignificat hominem nomine *Siloh* expreſſum, non verò aliquem ex viculo Silo oriundum. *Inſuper*, licèt per il-

illius Ahiæ vaticinium, imminutum fuerit, ac diviſum imperium; & regnum cui præerant Reges ex tribu Juda oriundi; tamen ab ea non eſt ablatum omninò ſceptrum; imò in ea perſeveravit plurimis annis, nec eſſe deſiit, niſi diutiſſimè poſt extinctum omninò Regnũ Iſraeliticum, quod, juxtà vaticinium Ahiæ, Jeroboam fuerat auſpicatus.

His itaque omnibus effugiis pręcluſi, ut iſtius Oraculi veritatem, & efficaciam elevent, recurſum habent ad infeſtiſſimum Judaici nominis hoſtem, & expugnatorem Nabuchodonoſorem, qui ad delendos Judæos miſſus eſt, & à Deo deſtinatus.

Verùm ita cœcutiunt, & divino nomini ſunt rebelles, ut non animadvertant ſceptrum Judæ non eſſe ablatum à Nabuchodonoſore; cùm poſt captivitatem Babylonicam: Principes è tribu Juda, ut Zorababel, & alii, Reip. Iſraeliticę gubernacula tractarint. *Prætereà*, nec de hoſte, Judæorumque everſore Nabuchodonoſore, ſed de Meſſia, Jacob vaticinabatur, ut Chaldæus Paraphraſtes docet: Nec Nabuchodonoſor *Siloh* dici poteſt, ideſt, *miſſus*; ſive mittendus, per antonomaſiam, ſic enim hòc locò nomen *miſſus*, ſive *mittendus*, intelligendum eſt per excellentiam uſurpatum. quia ſine ullo additamento ponitur, quaſi dicat Jacob: Non auferetur ſceptrum, donec veniat ille mittendus per antonomaſiam; ille deſideratus, ille longo deſideriò optatus, illa expectatio Gentium: *His adde*, quæ ſequuntur, non Nabuchodonoſori, ſed Chriſto convenire, *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum, &c.* Quibus verbis paſſio Meſſiæ ænigmaticè adumbratur. *Inſuper*, ait, *Baradius*. Quid ſanctiſſimo Patriarchæ cum impio Nabuchodonoſore, ut de illo in extremo halitu vaticinia ederet, populique ſui, & Judæ, quem laudabat, everſorem miſſum à Deo, & Gentium expectationem appellaret? Aliæ erant ſanctiſſimi Jacobi cogitationes; alia ſuſpiria, de mundi illo Redemptore, non de everſore; de miſſo à Patre ad ſervandos Judæos, non de impulſo à ſuperba dominandi cupiditate ad trucidandos; de optatiſſimo Redemptore, non de formidabili, atque execrando oppreſſore; de Rege cæli, non de Rege Babylonis; de Meſſia, non de Nabuchodonoſore cogitabat. Meſſiam ſuſpirabat, Meſſiam loquebatur, Meſſiam expectabat, unde illud ex imo pectore votum, *ſalutare tuum expectabo Domine*: quæ verba ſic explanat præ-
„ clarè Chaldęus Paraphraſtes, ſalutare
„ tuum expecto, Domine, dixit Pater
„ noſter Jacob, non expecto ſalutare
„ Gedeonis filii Joas; quę eſt ſalus tem-
„ poralis, neque ſalutare Samſonis fi-
„ lii Manue: quæ eſt ſalus tranſitoria:
„ ſed expecto redemptionem Meſſiæ
„ filii David, qui venturus eſt ad ac-
„ cerſendum ſibi filios Iſrael, cujus re-
„ demptionem deſiderat anima mea.
Hæc illæ, ex quibus eſt compertum, tum ſancti Patriarchæ deſideria Meſſiam ſpectaſſe, tum Meſſiæ ſalutem non eſſe temporariam, belloque partam, ſed æternam; ſanguine effuſo comparatam.

Non deſunt, qui recurrant ad nugatorias verſiones præfati oraculi, quibus illius ſenſum depravare nituntur. Aliqui enim legendum volunt non *auferetur*. vel *recedet tribus de Juda, & dux de fœmore ejus, donec veniat Meſſias*. Sic autem vertitur, eò quòd dictio Hebræa *ſebet*, aut *ſcevet*, quam *virgam*, ſive *ſceptrum* interpretamur, non ſolùm ſceptrum ſignificet, ſed etiam Tribum. *At* verſio iſta Meſſiam quoque veniſſe confirmat. Etenim ablata jam eſt Judæ tribus, & dux de fœmore ejus, ex terra repromiſſionis: Ergo jam Meſſias venit.

Sunt *pręterea*, nonnulli, qui de ſceptro tyrannorum vaticinium, intelligendum putarunt, ita quod ſit hic ſenſus. *Non auferetur ſceptrum tyrannorum de Juda, donec veniat Meſſias*. At perſpi-

ſpicuum commentum eſt, tum quia multorum annorum ſpatiò poſt obitum Jacob, tribus Juda principatum obtinuit, & ab omni tyrannorum principatu libera fuit: tùm quia Jacob de ſceptro tyramnico non loquitur, ſed de ſceptro Judaico, ut verba planè oſtendunt: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de fæmore ejus, &c.*

Addunt denique Judæi, non auferendum ſceptrum de tribu Juda, ut detur alteri Iſraeliticæ tribui, donec Meſſias venerit. *Verùm*, ait Barradius quis non videat hanc reſponſionem à vaticinio longè aberrare? Quid? Auferetur ſceptrum, ut detur alienigenis, non auferetur, ut detur alteri tribui. Novum Prophetam eſſe oportebat, qui novum vaticinium veteri adderet, at nihil minùs, quàm Prophetæ ſunt Judæi. Verus ergo ſenſus eſt, quem jam propoſuimus. Non auferetur imperium, & principatus à Juda, donec veniat Meſſias. Ablatum principatum inficiari nequeunt Judæi; ergo fateantur neceſſe eſt, Meſſiam jam veniſſe.

His adde, quòd peritiſſimi quique Judæi iſtud oraculum apertè de venturo Meſſia explicent, ut maximè patet per Targum, id eſt, per Chaldaicam Rabi Onkelos translationem, nec non per Jonatan alterum Chaldaicæ paraphraſis authorem: idem apertè ſignificat Parapſraſtes Hieroſolymitanus. Similiter in Talmud tractatu de *Sanhebrim cap.9.* ubi agitur de nomine Meſſiæ, refertur, quòd diſcipuli *Rabbi*, Schela docent, quòd illius nomen erit Siloh, ſicut dictum eſt. *Geneſ.49.* Pariter in *Bereſchil Rabba*, id eſt, veteri commentario ſuper Gen. explicans hæc verba *donec veniat Siloh*, ait: *Iſte eſt Meſſias, & ad eum congregabunt ſe Gentes, quia ipſe judicabit totum orbem: & hoc eſt, quod dictum Micheæ 4. Et judicabit inter Gentes, & arguet populos multos. &c.* Idem etiam conſtantiſſimè docent R.Salomon Jarchi, & R.Kimki in libro *Seraſſim*, & plures alii celebres Judæorum Doctores. Ex quibus omnibus conſtat, vaticinium illud Jacobi de vero Meſſia eſſe intelligendum, & ideo perperam à Recentioribus Judæis præfata oraculi verba alium in ſenſum detorqueri. Hinc alii Judæi peritiores nobiſcum ſentientes, iſta verba de Meſſiâ eſſe intelligenda, aliud ſibi effugium quærunt, ut probent præfatum Meſſiam ibi deſignatum non eſſe Jeſum Nazarenum.

§. II.

Secundum Judæorum effugium, contendentium Meſſiam, vel nondum veniſſe; vel nequaquam fuiſſe venturum, vel ejus adventum longè præceſſiſſe Nativitatem Jeſu Nazareni.

Reſponunt igitur aliqui cum *Rabbi Moſe Ægyptio*, apud Burgenſem *1.part.* Scrutinii *diſt.3.* nondum defeciſſe ſceptrum Iſraeliticum, nec ablatam eſſe regiam dignitatem de tribu Juda, ſiquidem capita transmigrationis, quæ remanſerunt in Babylone, adhuc authoritate quaſi regiâ dominantur in Judæos ſibi ſubditos. Addit *Rabbi Benjamin* in ſuo Itinerario, ſe varias orbis terrarum partes peragraſſe, & in plurimis regnis inveniſſe incolas, Judaicam religionem ſervantes, ac præſcriptum in lege cultum per omnia Deo publicè impendenres; imò unum potentiſſimum regnum perluſtraſſe, cujus Rex oriundus ex ſtirpe David tot divitiis, tantâque authoritate, ac virtute pollet, ut trecenta hominum millia poſſit ad arma colligere.

Verùm quis tantillùm in hiſtoriis Gentium, & Coſmographia peritus, non videat narrationes iſtas pura, putaque eſſe Judæorum figmenta, & pueriles nænias, quas nullò negotiò diſſolvere quilibet poteſt? Quantum ad primum caput, apertè conſtat poſt expugnatam à Veſpaſiano, & Tito Judæam, ac

Digitized by Google

ac Jeruſalem, Judæos nec in Babylone, nec ullibi terrarum ullam ſupremam authoritatem in ſuos contribules obtinuiſſe. Fateor equidem, quod cùm poſt expugnatos, ac funditùs dejectos Judæos plurimi in Babylonicam civitatem, & provinciam ſe ſe recepiſſent, eis permiſſum fuerit ſeligere, & habere unum ex ſuis, qui aliorum caput eſſet, & rector, in jis maximè, quæ ad negotiationem, & religionem ſpectabant: at Rector iſte nec ſemper erat oriundus ex tribu Juda, nec ſceptrum tenebat, neque regiam authoritatem obtinebat; imò cum aliis ſub Califæ Babylonici dominio lugebat: Unde non Rex, ſed dumtaxat appellabatur *Patriarcha*, eô ſcilicet nomine, quô nationum Principes donantur: 1. *Paralip*.8. ubi de Filiis Benjamin dicitur: *Hi Patriarchæ, & nationum Principes, qui habitaverant in Jeruſalem*. His adde, quod circa decimum ſæculum, hæc qualiſcumque dignitas, & authoritas, quâ Judæi potiebantur in Babylonica ditione omninò extincta fuerit, ac Judæorum Scholæ, & Academię omninò everſæ à Perſis Califarum Babylonicorum dominationem, & Imperium vaſtantibus. Oportet ergo fateantur Judæi ſaltem illô tempore ablatum fuiſſe omninò ſceptrum à tribu Juda, ac proinde eos fruſtrà Meſſiæ adventum præſtolari.

Quantùm autem ad narrationem *Rabbi Benjamin*, dico illam non minùs fabuloſam eſſe, quàm plurima alia, quæ in Itinerario ſuo colligit, & refert. Enim verò ſi talia regna extarent, quibus ſoli imperarent Judæi; quomodo hæc Chriſtianorum, Turcarum, aut Perſarum nullus aliquando detexiſſet, hôc ipſo præſertim tempore, quo remotiſſimæ, & hominibus priùs ignotæ nationes Americanæ, & Inſulares compertæ ſunt, & deprehenſæ: qualiter ſolus ipſe Benjamin ad hæc penetrarit, nec ullum habuerit itineris ſocium, qui eadem cum ipſo narraret?

Quomodo Judæi omnes; qui per Aſiam, Africam, Europam palantes ſub duræ captivitatis jugo gemunt, non ſeſe recipiunt in iſta præſtantiſſima regna, quibus ſumma pace, libertate, ac bonorum copia donarentur? Quomodo tandem factum eſt, ut nullus ex illis florentiſſimis regnis Judæus aliquando ad nos adventarit, ut, quid in eis geratur, aperiret? Fortè quia, ut narrat Benjamin, die dumtaxat ſabbati aditus pateat ad iſta regna, duabus ingentis magnitudinis arboribus mutuo ſuo complexu iter præbentibus per fretum, quod inter regna iſta, & aliarum terrarum continentem interjacet, ne quis accenſum ignem etiam in eis à longè poſſit detegere, nec ad iſta regna pervadere. Quæ omnia certè commentitia ſunt, & fabuloſa. Aptiſſimè igitur Iudæis convenit, quod ait Æſchines Orator, *Vanos homines cùm aliquid mentiuntur, quædam minimè definita, & obſcura loqui, ne redargui poſſint*. Cui conſonat Hebræorum illud Proverbium: *Qui vult mentiri, procul faciat teſtes ſuos*.

Reponunt alii promiſſiones venturi Meſſiæ dũtaxat eſſe conditionatas. Unde ſic ratiocinantur, Non poteſt inferri impletio promiſſionis, quæ facta fuit ſub conditione ponenda, quando illa conditio reverà non fuit poſita: ſed Chriſti adventus promiſſus eſt ſub conditione ponenda, quæ non fuit poſita: igitur illa promiſſio facta de venturo Chriſto, non infert ipſum adveniſſe. Major conſtat. Probatur minor. Meſſias repromiſſus non ſolùm ortum ducere debebat ex Tribu Juda, ſed etiam ex ſemine David, ejuſque imperium in perpetuum prorogare, ut ipſemet David teſtatur Pſalm.131. *Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eum, &c.* Cui concordat illud Lucæ 1. ubi de eodem Meſſia dicitur: *Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus, ſedem David*

vid

vid Patris ejus: Sed Meſſiæ ortus ex ſemine David, & davidici imperii prorogatio uſque ad illius Meſſiæ nativitatem, pendebat ab aliqua conditione, quæ non fuit poſita, nempe facta fuit ex hypotheſi, quòd Davidis poſteri cultores eſſent divinæ legis, ut ipſemet David indicat eodem Pſalmo, dicente Deo: *Si cuſtodierint filii tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea, hæc quæ docebo eos, & filii eorum uſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam*. Conſtat etiam ex oratione Salomonis, quâ 3. Reg. cap. 8. Deum ita precatur: *Nunc igitur Dominus Deus Iſrael conſerva famulo tuo David Patri meo, quæ locutus es ei* 2. Reg. 7. per Nathan dicens: *Non auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael; ita tamen, ſi cuſtodierint filii tui, ut ambulent coram me, ſicut tu ambulaſti, in conſpectu meo, &c.* Sed tantùm abeſt, ut filii David ad ſæculum uſque legem divinam exactè ſervaverint, imò Salomon ipſe vix per triginta annos fidelis extitit: nam prioris in Deum obſervantię prorsùs immemor, ad idololatriam deflexit, quem exinde imitati ſunt omnes illius poſteri, dicente ſcripturâ ſacrâ Eccl. 48. *Præter David, Ezechiam, & Joſiam omnes peccatum commiſerunt, nam reliquerunt legem Altiſſimi Reges Juda, & contempſerunt timorem Dei: dederunt enim regnum ſuum aliis, & gloriam ſuam alienigenæ Genti*: Ergo nedum peccaverunt, ſed, & in criminum vindictam à regno exciderunt.

Verùm ex his ſolùm inferre licet, quòd ſceptrum Judaicum à familia Davidica, propter peccata debuerit excidere, non autem quòd omninò defecerit ex Tribu Juda: regendi nempe authoritas, ſub his conditionibus; repromiſſa quidem fuerat familiæ Davidicæ, non verò Tribui Juda, ut conſtat ex verbis vaticinii.

Reponunt alii duos Chriſtos, ſeu Meſſias eſſe promiſſos: alterum in quem conveniunt abjecta quæque, & humilia de Chriſto prædicta ſacris in libris: alterum cui ſplendida, & magnifica omnia de eodem nuntiata tribuunt. Priorem nominant *Meſſiam filium Joſeph*: Poſteriorem *Meſſiam filium Davidis*. De utroque meminit R. *Selomoh* in Commentario ad Iſaię cap. 24. & 28. *Qui effugerit*, inquit, *gladium Meſſiæ filii Joſeph, incidet in gladium Meſſiæ filii David*. Dicunt inſuper Meſſiam filium Joſeph in certamine Gog, & Magog interficiendum eſſe, ſed reſuſcitandum per virtutem alterius Meſſiæ filii Davidis, qui redimet Iſrael, & ejus regnum reſtituet: concedunt quidem primum jam adveniſſe: ſecundum autem adhuc venturum expectant.

Verùm, hoc capitale Recentiorum Judæorum effugium facilè præcluditur; Scriptura namque nullibi duos Meſſias commemorat, ſed ejuſdem duplicem adventum, alterum quidem, ut Redemptoris in humilitate: alterum verò in majeſtate, ut Judicis. Quòd utique egregiè prænuntiat Iſaias cap. 35. & 62. ubi prædicit Meſſiæ contemptum, occiſionem, reſurrectionem, & omnium populorum ad ipſum converſionem. Nec-non, & Zacharias cap. 9. ubi ait; *Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: ecce Rex tuus veniet tibi juſtus. & Salvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ. Et diſperdam quadrigam ex Ephraiim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ, &c.* Quibus verbis Propheta apertè ſignificat eundem Meſſiam, qui pauper, abjectus, & humilis prædicitur, fore Redemptorem, Salvatorem, Regem, & Dominatorem totius mundi.

His adde quòd Talmudiſtę hunc ejuſdem Meſſiæ duplicem adventum agnoverint: nam ut narrat Galatinus lib. 4.

Digitized by Google

cap.in *Midras Cohelcth*, id eſt in expoſitione Eccleſiaſtici, ſuper illud, *nihil novum ſub ſole*. R. Barachias dixiſſe fertur, *Redemptor ultimus revelatus eſt, & revertetur qui occultatus eſt*. Id ipſum etiam habetur in libro *Tanhuma*, ubi duplicem Meſſiæ adventum colligit ex Pſal.126. maximè ex his verbis ſecundùm editionem Hebraicam: *Dum converteret Deus captivitatem Sion, eramus tanquam ſomniantes. Hinc implebitur riſu os noſtrum, & lingua noſtra cantu*; Quæ verba ſic ibidem exponuntur; Dum ſubſtrahet ſe Meſſias; ne ſit in auxilium filiorum Iſrael, erimus omnes veluti ſomniantes, non dormientes, nec vigilantes. Quando verò revertetur, oſtendetque ſeipſum eis, tunc implebi„ tur riſu os eorum, eruntque gauden„ tes, & verificabunt primum adven„ tum ratione hujus ſecundæ oſtenſio„ nis: & dicent: Magnificavit Deus facere pro nobis: futilis eſt ergo, & omninò fictitia Recentium Judæorum de duplici Meſſia aſſertio.

Reponunt nonnulli, ſceptrum ex tribu Juda penitùs ablatum fuiſſe tempore Babylonicæ captivitatis: igitur vel Meſſias pridem veniſſe putandus eſt: vel ex pręfato vaticinio non poteſt certò ejus adventus colligi. Probant antecedens ex ultimo cap. Paralip. & ultimo Reg. ubi refertur qualiter vaſtatâ Judæâ, & Jeruſalem unà cum templo igne conſumptis, omnes Judæos in Babylonem unà cum ſuo Rege captivos traduxerit Nabuchodonoſor. Tùm ex vaticinio Jeremiæ, cap.22. qui Jechoniæ Regi prædixerat; poſt vaſtationem Judæorum à Nabuchodonoſore, non eſſe futurum virum, *Qui ſedeat ſuper ſolium David, & habeat ultra poteſtatem in Juda*. Tùm denique ex Danielis 3. v. 38. *Non eſt in tempore hoc Princeps, & Dux, & Propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, &c.*

Verùm reſpondeo primò, tempore captivitatis non penitùs extinctam fuiſſe Regiam Judæorum poteſtatem, & authoritatem, quanquam aliquandiu ſuppreſſa, & oppreſſa fuerit: legimus enim ultimô cap.Reg. *Quod ſublevavit Evilmerodach, Rex Babylonis, annô quô regnare cœperat, caput Joachim Regis Juda de carcere; & locutus eſt benignè, & poſuit thronum ejus ſuper thronum Regum, qui erat cum eo in Babylone. Et mutavit veſtes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu ejus cunctis diebus vitæ ſuæ. Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à Rege per ſingulos dies, omnibus diebus vitæ ſuæ.*

Reſpondeo ſecundò, durante iſta captivitate non extinctam fuiſſe, nec penitùs ademptam à Judæis judiciariam, & legiſlativam authoritatem, cujus tamen ablatio alterum erat adventûs Meſſiæ certum indicium in Jacobi vaticinio deſignatum; nam illô tempore penès Judæorum judices, & Legiſlatores vigebat adhuc authoritas reos damnandi ad mortem, ut conſtat ex Hiſtoria Suſannæ, *Danielis cap.* 13. ac proinde illô tempore non debuit veniſſe Meſſias, cujus dumtaxat adventus futurus erat poſt ablatam utramque authoritatem, nempe regiam, & legiſlativam.

Adde quòd non ita diu poſt mortem Regis Joachin Zorobabel ex Tribu Juda, & Regio ſanguine oriundus, populi Judaici præfecturam obtinuerit, & delegatus fuerit à Cyro Perſarum Imperatore poſt captam Babyloniam, ut Templum Jeruſalem ex integro reſtauraret, ut legitur 1. *Eſdræ cap.* 2. Non ergo penitùs ablatum fuit ſceptrum de Juda, neque Dux de fœmore ejus in captivitate Babylonica.

Urgent. A ſoluta captivitate Babylonica ad Nativitatem Jeſu Nazareni interceſſerunt anni fermè 500. at in illo intermedio tempore non præfuit, nec im-

imperavit Judæis aliquis ex Tribu Juda; nam brevi poſt Zorobabelem, Eſdras, qui erat Sacerdos, & ex Tribu Levi ſupremum in Judæos e captivitate ad propria dimiſſos principatum obtinuit, ut legimus 1. *Eſdræ cap.7.* Ab eo autem uſque ad Machabæos nulli quidem referuntur in Scriptura Judeorum præfecti: veriſimile tamen eſt tunc temporis imperaſſe ſummos Sacerdotes uſque ad *Haſamonæos*, ſeu *Machabæos*, qui erant Sacerdotalis ordinis, & Levitici generis: igitur tunc penitùs ablatum fuit ſceptrum ex Tribu Juda: & ſubinde neceſſum fuit veniſſe Meſſiam paulò poſt ſolutam captivitatem, illumque Meſſiam repromiſſum, fuiſſe vel ipſum Eſdram, vel Nehemiam, qui, ut legitur 2.Eſdræ, impetratis ab Artaxerxe Regiis litteris Jeroſolymam Civitatem, ejuſque muros reſtituit.

Huic inſtantiæ,quæ capitalis eſt Recentium Judæorum variè reſpondent Catholici Doctores: Aliqui enim reponunt cum S.Cyrillo lib.8. contra Julianum, ſemper aliquos extitiſſe ex Tribu Juda, qui authoritatem exercerent in Judæos, etiam Machabæorum tempore, quanquam propter Perſas Regiò Diademate non uterentur, quia eò tempore major authoritas in Pontificibus reſidebat, *Quomodo*, inquit, *ceſſaſſe dicitur regnum David in Sedechia, cùm Zorobabel poſt captivitatis tempus in regni ſolio conſederit, fueritque de Tribu Juda, & David, tranſmiſſumque ſit ſceptrum per poſteros illius uſque ad regnum Herodis, qui fuit ex Patre alieni geno.*

Reſpondent alii cum *Genebrardo* lib.2. Chronologiæ, Machabæos fuiſſe oriundos ex Tribu Juda ſecundùm lineam paternam. Unde cap.5. libri Machabæorum de Machabæis dicitur: *Et viri Juda magnificati ſunt valdè.* Verùm cùm Machabæi fuerint Sacerdotes, certum eſt eos non potuiſſe originem ducere ex Tribu Juda: ſiquidem S. Paulus ad Hebræos 4. negat Sacerdotium poſſe pertinere ad eos, qui erant de Tribu Juda, quod ſimpliciter, & abſolutè intelligendum eſt, hoc eſt, ſecundùm paternam originem, quocirca hæc reſponſio minùs videtur ſufficiens.

Reſpondent nonnulli cum SS. Epiphanio contra hæreſes hæreſi 22. Auguſtino lib.13.de Civitate cap.45. necnon, & cum Joſepho lib. 13. Antiquitatum Judaicarum à cap. 15. Hebræorum traditionem eſſe, quòd Machabæi ex Tribu Juda oriundi erant ſecundùm lineam maternam. Quam utique ſententiam ſequitur, & probat Baronius initiò Tomi primi ſuorum Annalium quadruplici ratione.

Primò quidem, quia ut referunt Joſephus, & Philo, Tribus Judæ, & Levi invicem matrimonia inire poterant, ut etiam conſtat Exodi 15. de Aaron, qui filiam Aminadab, nomine Elizabeth, in uxorem habuit. Similiter Joiada ſummus Pontifex, ut legimus 2. Paralip. cap. 22. nupſit filiæ Joram Regis Judæ nomine Jocabeth. Subjiciunt etiam aliqui connubium Elizabeth, & Zachariæ matris Joannis Baptiſtæ. Verùm hæc Lucæ 1.dicitur *de filiabus Aaron*; ac proinde ex Tribu Levi. Igitur licèt Machabæi ſecundùm genus paternùm fuerint oriundi ex Sacerdotali, & Levitica Tribu, idque de vice Joiarib, ut teſtatur Joſephus lib. 12. Antiquitatum cap. 8. nihilominus ſecundùm genus maternum erant ex Tribu Juda.

Secundò, quia qui erant ex Tribu Juda, plerumque nomina propria Leviticæ Tribui uſurpabant, & viciſſim ex Tribu Levitica oriundi, appellabantur interdum aliquò nomine propriò Tribui Judæ, ut videre eſt in Genealogia Chriſti; nam aliqui ex ejus progenitoribus appellantur Levi, Matathias, &c. conſtat pariter unum ex Haſamonæis Judam fuiſſe appellatum.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, quia de Machabæis dicitur lib.1.cap.1. *Viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu Iſrael.* Ubi ſignanter appellantur viri Juda, non Judæ, quò ſignificatur eos non à Juda duce, ſed à Tribu Juda ſic nominari.

Quartò denique, quia niſi Machabæi fuiſſent ex Tribu Juda per lineam maternam, non potuiſſent abſque tyrannidis, & uſurpationis nota ſupremam authoritatem in Judæos ſibi vendicare: igitur fatendum eſt eos ex Tribu Juda ex parte mulierum eſſe oriundos.

Verùm quàm leves, & parùm efficaces ſint iſtæ rationes facilè demonſtratur. *Prima* quidem, quia Sacerdotibus, & Levitis non ſolum licebat ducere uxores ex tribu Juda;ſed etiam ex qualibet altera tribu, ut conſtat ex cap.44. Ezechielis v. 22. ubi de Levitis, & Sacerdotibus præſcribitur: *Viduam, & repudiatam non accipient uxores, ſed Virgines de ſemine domûs Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à Sacerdote, accipient.* Inſuper gratis aſſeritur aliquem ex Machabæorum progenitoribus nupſiſſe mulieri ex regio ſanguine; nullâ ſiquidem authoritate, nullóque teſtimonio id ſuadetur. *Præterea* maternum genus pro nullo habetur inter Hebræos, nec cujuſquam genealogia per mulieres contexta legitur: igitur quamvis Machabæi eſſent ex tribu Juda ſecundùm lineam maternam,id non ſufficeret, ut ad eos jus regni propriè ſpectaret: nec conſequenter, ut Judaicum ſceptrum propagaretur. *Denique* idcirco lib. Numerorum 36. *Deus ſtatuit,ut Iſraeliticæ mulieres nubant quibus volunt tantùm, ut ſuæ tribûs hominibus,ne commiſceatur poſſeſſio filiorum, Iſrael de tribu in tribum; omnes enim viri ducent uxores de tribu, & de cognatione ſua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient; ut hæreditas permaneat in familiis, nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneant, ut à Domino ſeparatæ ſunt:* Sed ſi ratione lineæ maternæ, & ex inito cum uxoribus Judaicæ tribus connubio, Machabæi ſupremam in Judæos poteſtatem fuiſſent adepti, migraſſet cum uxoribus hæreditas omnium maxima, nimirum ſuprema regendi, ac imperandi poteſtas: igitur hàc ratione Machabęi cenſeri non poſſunt,nec ex tribu Juda, nec in illa tribu Judaicum ſceptrum propagaſſe.

Nec refert,quòd Chriſtus ſolò maternô genere tribum Judę contigerit.Hoc enim ei fuit peculiare, quoniam ex ſola Virgine abſque ullo virili opere formatus eſt. Unde opportuit,ut ratione matris ad tribum Juda ſpectaret, aut quod ex illa tribu propagatus non eſſet dicendus.

Secunda ratio etiam minùs eſt efficax, non enim apparet quamlibet tribum habuiſſe ſibi peculiaria, ac propria quędam nomina. *Adde quòd* unus ex Haſamonæis appelletur Jonathas, quô nomine appellabatur filius Saül primogenitus, qui tamen erat ex tribu Beniamin.

Tertia ratio pari facilitate refellitur: fieri enim poteſt, quòd hæc vocabula, *viri Juda*, ſignificent aliquos bellatores ex tribu Juda oriundos, qui ſub ducibus Haſamonæis ſtrenuè, ac fœliciter pugnabant: aut, quod verius eſt, ſignificant viros militares, quibus ipſe Judas, & fratres ejus imperabant. Ibi enim celebrantur Machabæi, & eorum milites ſupra quoſdam Sacerdotes, & Levitas, qui Machabæorum gloriæ, & victoriarum ęmuli,temerè, & ſine conſilio prælium cum alienigenis ineuntes ceciderant: de iis namque dicitur; *Non erant de ſemine eorum per quos ſalus facta eſt in Iſrael.* Unde ſtatim de Machabæis ſubditur: *Viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu Iſrael. Adde quòd* editio Græca,quæ primaria eſt, & originalis librorum Machabęorum, expreſsè habeat: *Vir Judas, & fratres ejus.* *Ad*

Ad quartam rationem dico Haſamonæos non ſibi vendicaſſe ſupremam authoritatem in Judæos ratione ſucceſſionis, ac jure hæreditariò, ſed dumtaxat jure belli, ac tituló victoriæ, necnon, & zelò tuendæ religionis. Cùm enim ipſi primi adverſus Antiochum Epiphanem reſtitiſſent, ac pugnaſſent, & jugulaſſent eos, qui Iſraelitas ſub diro captivitatis jugo detinentes, etiam eos ad idololatriam impellebant; inde factum eſt, ut omnes Iſraelitæ, quibus libertas, & religio cordi erat, eorum exemplò excitati adverſus ſuæ religionis, & patriæ hoſtes ad arma cucurrerint, & Machabęos, quos habuerant ſacri belli promotores, etiam exercitùs Duces, nec-non, & ſuæ reipublicæ Protectores, & Rectores agnoverint.

Quòd autem hoc regnandi jus ſibi non arrogaverint, nec aliquò ſucceſſionis jure exiſtimaverint eſſe debitum, conſtat ex eo, quòd defunctò Judà, Jonathas frater ejus non priùs principatum aſſumpſerit, quàm ei delatus fuiſſet per electionem Judaici populi, qui dixerunt Jonathæ lib. 1. Machab. cap. 1. *Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos noſtros Bacchidem, & eos, qui inimici ſunt Gentis noſtræ. Nunc itaque te hodiè elegimus eſſe pro eo nobis in Principem, & Ducem ad bellandum bellum noſtrum.* Subditur: *Et ſuſcepit Jonathas tempore illò principatum, & ſurrexit locò Judæ fratris ſui.* Maximè autem notandum eſt electionem, & promotionem illam non niſi diu poſt mortem Judæ factam fuiſſe, ut colligere eſt ex antecedentibus: nam defunctò Judà, & priuſquam ei ſufficeretur Jonathas, plurima referuntur geſta, tùm à Judæis quibuſdam nefariis hominibus, tùm à Bacchide infenſiſſimo Judęorum hoſte, ſilentibus, nec ſe ſe opponentibus Machabęis, qui erant ſuperſtites, quod ſignum eſt eos Iſraeliticum principatum non exiſtimaſſe aliquò jure ſibi debitum: nam cum ſummus eis patriæ, ac religionis tuendæ ineſſet amor, haud dubiè ſtatim defunctò Judà Jonathas cum armatis militibus ſibi ſubditis aggreſſus fuiſſet Bacchidem, eumque expugnaſſet, ſicuti feciſſe ibidem legimus ſtatim, ac electus, & deſignatus fuit Princeps. Alia igitur quærenda, & aſſignanda eſt ratio, quà demonſtretur, quòd etſi poſt captivitatem Babylonicam, quotquot fermè Principes in Judæa extiterunt, fuerint ex tribu Levitica, nihilominus reverà propagatum fuerit ſceptrum Judaicum eò ſenſu, quò prædixerat Jacob uſque ad ipſam Chriſti Domini nativitatem. Quocirca

Reſpondent alii moderniores Theologi, per vocabulum *Judæ* non intelligi dumtaxat tribum Judæ, ſed univerſum Hebręorum populum, & totam Jacobi progeniem: ita quòd non eſſet auferenda regia, & legislativa poteſtas à filiis Jacob, ſeu ab omnibus omninò tribubus Iſraelitarum, quin priùs Meſſias veniſſet.

Verùm hæc ſententia (etſi probabilior appareat) nihilominùs non videtur cohærere cùm genuino vaticinii ſenſu. *Primò* namque ibi Jacob cuilibet è ſuis filiis pronuntiat, quæ ſpeciatim, ac peculiariter eorum poſteris ventura erant: igitur dum Judæ denuntiat, quòd non priùs ab eo auferendum ſit ſceptrum, & dux de fœmore ejus, ſive Legislator de medio pedum ejus, quin Meſſias venerit, non ad univerſam ſuam progeniem, ſed dumtaxat ad Judæ poſteros iſta verba dirigit, alioqui, nil quod eſſet peculiare Judæ deſignaſſet.

Secundò, paulò ante præfata vaticinii verba, Jacob Judam alloquens ait: *Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filii Patris tui*; Quæ certè verba non poſſunt ad univerſos Iſraelitas dirigi; alioqui ſenſus eſſet, quòd mu-

mutuò,ac ſe ſe invicem Iſraelitæ eſſent laudaturi, & adoraturi, quod certè prorsùs ridiculum eſſet, & ineptum: & ſubinde hæc verba ad ſolum Judam, ejuſque affines cenſentur directa: igitur & quæ conſequuntur, de ſolis Judæ poſteris ſunt intelligenda. *Adde quòd* non potiùs dixiſſet Jacob, non eſſe auferendum ſceptrum de Juda, quàm de Iſraelitis, cùm æquè facilè Iſraelitarum nomen, ac Judæ pronuntiare potuiſſet, niſi hujus oraculi ſenſum, & veritatem ad ſolum Judam ejuſque affines pertinere cenſuiſſet.

Tertiò, nullibi in Scriptura reperies univerſam Jacobi progeniem *Judæ* nomine deſignari: appellantur equidem interdum *Iſraelitæ*, quoniam omnes ortum ducunt à Jacobo, qui dictus eſt *Iſrael*; nulla verò alterius tribùs nomen, & appellationem ſibi vendicat; ſed unuſquiſque Iſraelitarum ſibi attribuit nomen illius Patriarchæ, à quo fuit propagatus. Hinc alius dicitur filius Ruben, alius filius Levi, &c. ut videre eſt 1. *Paralip.* ubi refertur Iſraelitarum genealogia, maximè eorum,qui erant majores natu, & familiarum capita uſque ad Patriarchas,à quibus ſunt geniti. Alius igitur inveſtigandus eſt præfati oraculi ſenſus, aliaque illius ſubjicienda explanatio, quâ appareat reverà non fuiſſe ablatum ſceptrum de Juda donec Jeſus Chriſtus Dominus noſter verus Meſſias naſceretur; quanquam regia, ac ducalis dignitas à Judæ poſteris ad poſterosLevi fermè per 500. annos convolaverit. Quod utique pro modulo noſtro præſtare nitemur in ſequenti §.

§. III.

Quâ ratione conſtet ſceptrum non fuiſſe ablatum de Juda donec Chriſtus naſceretur?

UT editi à Jacobo præfati vaticinii, quæ nobis videtur genuina interpretatio, clariùs, ac diſtinctiùs appareat: hic è limine *Notandum* eſt Jacobum non unicum dumtaxat, ſed duo diſtincta, eaque notiſſima Meſſiæ venturi iudicia prænuntiaſſe. *Primum*, quòd non eſſet auferendum ſceptrum de Juda; *Secundum*, quòd dux, aut Legiſlator non eſſet amovendus, antequam Meſſias veniſſet: igitur ut iſtius vaticinii veritas appareret, utraque hæc authoritas, nempè Regia, ac Legiſlativa prius auferri debuit à Juda, quàm Meſſias advenerit: ita quòd ejus adventûs tempore,nullus ex Judęis imperaret, nulluſque ſupremam judiciariam, ac legiſlativam authoritatem exerceret.

Obſervandum ſecundò, Judiciariam, ac Legiſlativam authoritatem fuiſſe notiſſimam apud Judæos, & maximè repoſitam penès eorum Senatum,quem appellabant *Sanhedrin*, cujus Senatûs inſtitutio divinâ authoritate facta legitur Numerorum cap.12. ubi refertur, quòd cùm Moyſes mandante Dominò elegiſſet ſeptuaginta Seniores, qui ſibi forent adminiſtri in regendo Iſraelitico populo, eoſque ſtare juſſiſſet circa tabernaculum: *Deſcendit Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum* (Moyſem) *auferens de Spiritu, qui erat in Moyſe, & dans Septuaginta Viris: cùmque requieviſſet in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultrà ceſſaverunt.*

Hi autem Septuaginta Seniores Judicum, ac Legiſlatorum munus obeuntes, appellati ſunt *Sanhedrin*, quos nos, inquit Galatinus lib.4. cap. 5. appellare poſſumus *Judices ordinarios*; dicebantur quoque *Mebokekim*, id eſt, *Scribæ*, ſive *legum Latores*, eò quòd quidquid tradebant, & ſcribebant,tanquam lex ab aliis habebatur. Quales autem eſſe deberent,qui ad eam dignitatem erant promovendi, docetur in libro *Sanhedrin* in capite, *Dine mamonoth*, id eſt judicia divitiarum, ubi ſic legitur; *Dixit Rabbi Johanam, non erant conſtituentes in* SANHEDRIN, *niſi* do-

dominos ſapientiæ, ſtaturæ. & apparentiæ, ac ſenectutis, & dominos incantationum, nec non, & ſcientes 70. linguas, ne oporteret eos interpretes alios audire. Ubi gloſſa R.Salomonis ſic ait: Statura, & apparentia in eis requirebatur, ut in honore, & veneratione haberentur. Quòd autem eſſent incantationum domini, ideò exigebatur, ut incantatores, & maleficos in ſuis maleficiis, & incantationibus confidentes convincerent, & ad mortem damnarent.

Porrò eis licitum erat ad quatuor mortis genera damnare, nempe ad lapidationem,uſtulationem, occiſionem, & ſtrangulationem,ut habetur in libro *Sanhedrin* Babylonico. Addit *R. Akiba*, quòd eò die, quò aliquem ad mortem damnârant, nihil omninò guſtabant:nuſquam autem quempiam damnabant ad mortem, niſi adeſſent viginti tres, quorum cœtus appellatur *Sanhedrioth*. Dum verò minora erant negotia judicanda, tres ex eis ad id ſufficiebant. Res autem majoris momenti, ut cùm eſſet auſpicandum bellum licitum, leges generales ferendæ, aliquis Pſeudopropheta, aut Sacerdos magnus judicandus,&c. neceſſum erat negotium tractari à Concilio magno *Sanhedrin* ex 71. Judicibus. Dixi 71. nam licèt à Moſe 70. tantùm fuerint electi, & deſignati,tamen cùm eis Moſes præeſſet; conſequens eſt,quòd Concilium *Sanhedrin* conſtabat 71. Judicibus. Ipſorum etiam erat per ſingulas tribus, & civitates Judices ordinarios, & delegatos inſtituere, ut dicit R. Iſmael:refert verò R.Juda,quòd ad iſtam inſtitutionem, & delegationem, quæ fiebat per impoſitionem manuum, ſufficiebant quinque Judices ex illis 71.

Obſervandum tertiò, quòd etſi Scriptura ſacra non referat ex quibus tribubus aſſumpti fuerint illi 70. Seniores, qui Senatum Judæorum inſtituerent, an videlicet ex ſingulis tribubus aliqui, an verò indiſcriminatim ſelecti ſint illi, qui majori ſapientiâ, ac morum gravitate,ac probitate apud Iſraelitas celebrabantur? quòd probabilius apparet ex his verbis cap. 11. Numerorum, quibus Deus Moyſem ſic affatur: *Congrega mihi Septuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti,quòd ſenes populi ſint, ac Magiſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis.facieſque ibi ſtare tecum, ut deſcendam, & loquar tibi, auferamque de ſpiritu tuo, tradàmque eis,ut ſuſtentent tecum onus Populi, & non tu ſolus graveris*: Nihilominùs veriſimile eſt plurimos ex iſtis, potiſſimùm ex tribu Juda fuiſſe delectos; cujus indicium eſt, quòd Moyſes majori ſemper in æſtimatione habuerit tribum Judam,quàm alias,& illam cęteris prætulerit: illa namque prima omnium gradiebatur, & ad orientem Arcæ fœderis ſtationem ſuam figebat, ejuſque Princeps, primus omnium munera coram Domino, tam ſuô, quàm Judæ tribûs nomine offerebat. Unde fit veriſimile, quòd ex illa potiſſimùm tribu (penès quam Moyſes noverat divinitùs eſſe repoſitam futuram authoritatem regiam) viros aſſumpſerit, qui judiciariam,ac legiſlativam authoritatem in cæteros Judæos exercerent. Quidquid ſit, ſaltem poſt diviſionem regni Iſraelitici à regno Juda, maximè verò poſt captivitatem Babylonicam, certum apparet, plurimos ex tribu Juda fuiſſe ad eam dignitatem aſſumptos: quippè cùm hæc tribus longè tribubus Levi, & Beniamin, quæ ſimul cum ea unicum Judæ regnum inſtituebant, numeroſior fuerit. Ac proindè convenientius erat, ut ipſa plures ex ſuis Senatores obtineret.

Obſervandum quartò,hunc Senatum *Sanhedrin* ſtetiſſe ſemper apud Judæos, etiam tempore captivitatis Babylonicæ, ut ipſimet Judæi fatentur in Paraphraſi Chaldaica Cantici Canticorum, ubi fit mentio illius *Sanhedrin*, quod erat in Babylone; nec certè qui Danie-

Digitized by Google

lis cap. 13. v. 5. dicuntur *Seniores Judices, qui videbantur regere populum*, alii putandi ſunt, quam Senatores illi ex Concilio *Sanhedrin*, penès quos duntaxat repoſita erat authoritas damnandi ad mortem. Hic autem Senatus perſeveravit uſque ad Herodem Aſcalonitam, qui ut refert Joſephus, a Romanis Judæorum regnum accepit, ut tributis præeſſet, & Romano pareret Imperio; neptèmque Hircani Sacerdotis Magni, & Principis Judęorum, qui Alexandriæ Judęorum Reginæ filius fuit, & ex Machabæis originem traxit, & duxit uxorem. Et circumcidens ſe, ob regni, & ejus amorem, factus eſt proſelytus, & tandem eundem Hircanum dolò occidit, eò quòd diceret Regnum ſibi deberi. Nam cùm Hircano ipsò Pontifice à Parthis capto, Judæam nihil ad ſe pertinentem, ab Auguſto, & Senatu accepiſſet, regreſſum poſteà de captivitate Parthica eundem Hircanum, unà cum Antigono ejus filio, qui Patri in Pontificatu, & Regno ſucceſſerat, interfecit. Quotquot etiam Regia de ſtirpe prodierant, pariter interemit, propter illud Deuteronom. 17. ſcriptum, *De medio fratrum tuorum pones ſuper te Regem*: omnèſque libros, qui de Regum Genealogia inſcripti erant, exuri fecit, ne ipſe, aut filii ejus alieni à regno cenſerentur. Et inter alia, quæ crudeliter geſſit, virum quoque ſororis ſuæ Salomæ occidit. Et cùm eam alii tradidiſſet uxorem, etiam, & hunc necavit. Scribas quoque, & divinæ legis Doctores ſimili ſcelere interfecit, ut omnem à Judæis recuperandi regni modum, ſpemque auferret, ita Joſephus.

Quare tunc propriè, & verè de tribu Juda regni ſceptrum auferri cœpit, cùm nemo de Regio genere remanſiſſe crederetur. Tum etiam judiciaria poteſtas ab eis amota eſt, cùm omnes *Sanhedrin* Herodes ipſe juſſit interimi. Quæ omnia Talmudiſtę referunt. Nam quòd Herodes ipſe, & capita captivitatum Babyloniæ, & *Sanhedrin* ipſos deſtruxerit, habetur in *Bavabatbra*, in capite. *Haſſutaphin*; Id eſt Socii in negotiatione; ubi ſic ad verbum dicitur, *Herodes ſurrexit, & occidit univerſos Rabbanan, id eſt, Magiſtros, reſervatò ſibi ſolò Babà filiò Bota, ut conſuleret eum. Quòdam verò die juſſit eum acceſſiri ad ſe, & eruit ei oculus.* Et poſt pauca, *Homo iſte extinxit lumen mundi, id eſt, Rabbanan, ſicut ſcriptum eſt*. Proverb. 6.c. *Quia lucerna eſt mandatum, & lex lux*. Hæc omnia tradit. Ex iis ſatis apertè liquet, ait Galatinus cap.6. tempore hujus Herodis, qui & capita Babylonis, id eſt, Machabæos, & judices ordinarios interfecit, ſceptrum de Juda incepiſſe, auferri. Nam quamvis alii poſteà Senatores, ac Scribæ in eorum ſortem, & locum fuerint ſuffecti, attamen nullà authoritate judiciarià pollebant: unde cùm Pilatus eis poſtulantibus Chriſti Domini necem dixiſſet, *Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum*: reſponderunt, *Nobis non licet interficere quemquam*, quia ſcilicet ab eis ablata fuerat ſuprema illa judicandi poteſtas. Quòd autem etiam defeciſſet authoritas Regia, ipſi pariter confitentur, dicentes Pilato, *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Igitur utraque hæc authoritas cępit auferri Judæis circa Chriſti nativitatem, quę contigit duobus annis ante mortem Herodis Aſcalonitæ.

Obſervandum denique, quòd in ſchiſmate, ſeu partitione, ac diviſione authoritatis, & dignitatis Regiæ, quæ facta fuit inter Iſraelitas, dum decem tribus excutientes duriſſimum jugum Regis Roboam, elegerunt ſibi Jeroboam in Regem, qui novum inſtituit regnum Iſrael, perſtiterunt ſub Roboami imperio, & regno, unà cum integra tribu Juda, etiam univerſæ tribus Beniamin, & Levi, ut apparet ex 3.Reg.12. & 1.Paralip.11. ubi legimus, quod Roboam

boam audiens à ſe defeciſſe decem tribus, *Convocavit univerſum domum Juda, & Beniamin centum octoginta millia electorum, atque bellantium, ut dimicaret contra Iſrael, & converteret ad ſe regnum ſuum*. Et infrà v.11. & 13. *Et imperavit ſuper Judam, & Beniamin. Sacerdotes autem, & Levitæ, qui erant in univerſo Iſrael venerunt ad eum*(Roboam)*de cunctis ſedibus ſuis, relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Judam, & Jeruſalem*. Quibus conſtat Regem Roboam, & ejus poſteros habuiſſe tres tribus ſibi ſubditas, nempè Judam, Beniamin, & Levi.

Porrò hic maximè eſt obſervandum, quod ex tempore illius ſchiſmatis tres mox memoratæ tribus, ſicut unicum regnum Juda inſtituebant, ita, & in unam tribum Juda videbantur coaluiſſe: quod utique ſatis apertè conſtat ex 3. Regum cap. 12. ubi dicitur, *Nec ſecutus eſt quiſquam domum David præter tribum Juda ſolam*; quæ certè aliter cohærere non poſſent cum his, quæ ex 1. Paralip. mox retulimus, niſi fateamur tribum Beniamin, & Levi tribui Judæ, ita fuiſſe ſociatas, ac fœderatas, ut nullò poſt hæc, quàm Judæ nomine appellarentur, ac cenſerentur.

Confirmari autem poteſt hæc noſtra obſervatio, ex eo quòd, etſi Roboami ſucceſſores Reges imperaverint non ſolùm tribui Judę, ſed etiam Beniamin, ac Levi, nihilominus in omnibus Scripturæ locis quoties de eis fit ſermo, dumtaxat appellantur *Reges Juda*, ut ſignificetur tres illas tribus ſolò Judæ nomine fuiſſe deſignatas. Unde cùm de tribubus decem ab Aſſyriorum Rege Salmanaſſaro longè extra fines Judææ deportatis loquitur Scriptura, ſic illud expreſſit, *Iratuſque eſt Dominus vehementer Iſraeli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit niſi tribus Juda tantummodo*: At in hac tribu, regnoque Ezechiæ Sacerdotes, & Levitæ remanſerant; nec-non, & Beniamitæ, tùm ex aliis complures idem hæſerunt: igitur omnes tribus in Juda, ita coaluerant, ut unicam dumtaxat tribum nomine Judæ appellatam inſtituere cenſerentur.

Cujus quidem appellationis ratio non ſolùm, ut exiſtimo, petenda erat à dignitate, amplitudine, ac præſtantia tribûs Judæ ſupra tribum Levi, & Beniamin, ſed etiam ex eo, quòd tres illæ tribus promiſcuè habitaverint. Quantùm ad tribum Levi, id nemo revocabit in dubium: Hi namque non habebant peculiarem ſibi terræ portionem, & ſortem, in qua habitarent ſeorſim ab aliis aſſignatam, juxta illud Numerorum 18. *In terra eorum nihil poſſidebitis, neque habebitis partem inter eos*. Cùm autem eorum miniſterium, ac famulatus eſſet miniſtrare in tabernaculo Domini, quod repoſitum erat in templo Salomonis; inde factum eſt, quòd, ut ſuprà ex 2. Paralip. cap. 11. retulimus, omnes Sacerdotes, & Levitæ deferentes poſſeſſiones, quas habebant per ſingulas tribus Iſrael, tranſierint ad Judam, & Jeruſalem, habitaverintque unà cum Judæ poſteris.

Idem etiam conſtat de filiis Beniamin, qui non tantùm vicini erant tribui Judæ, ſed etiam eaſdem civitates incolebant, maximè vero Jeruſalem, quippe Judic. 1. v. 21. legimus: *Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non deleverunt filii Beniamin, habitavitque Jebuſæus cum filiis Beniamin in Jeruſalem uſque in præſentem diem*. Idem autem refertur de filiis Juda, Joſue 15. v. 63. ubi legimus: *Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem*: Et ſubinde Judæi, ac Beniamin permixtim habitare cenſebantur, etiam ante regni diviſionem: quòd multò faciliùs contigit poſt illam regni partitionem; maximè au-

autem poſt ſolutam captivitatem Babylonicam; refert enim Joſephus lib.1. quòd poſt ejus captivitatis ſolutionem omnes Iſraelitæ, quotquot è Babylone cum Zorobabele, & Nehemia reverſi ſunt in Paleſtinam, indiſcriminatim appellati fuerint *Judæi*. *Populus*, inquit, *univerſus Judæorum nomen obtinuit ex eo die, quò primùm Babylone profecti ſunt, ab Tribu Judæ: quæ cùm prima in illa loca veniſſet, tàm ipſi, quàm tota Regio in eam ceſſit appellationem*. Sic etiam nunc appellantur, ab illis nationibus, apud quas degunt, nullâ amplius habitâ ratione ad eas tribus, unde erant propagati. Ex quibus omnibus conſtat omnes Iſraelitas, quotquot ſuperſtites poſt ſolutam captivitatem, Paleſtinam incoluerunt, appellatos, & æſtimatos fuiſſe Judæos; & pro una, eademque tribu Juda habitos.

Ex his itaque facilè colligere licet authoritatem Regiam non fuiſſe ablatam ex Juda, donec veniret Meſſias. Quanquam enim Machabæi pluſquam 400, annis ſupremam authoritatem uſque ad Herodem Aſcalonitam in ſuperſtites Iſraelitas tenuerint; nihilominùs cùm iſti vulgari nomine Judæi cenſerentur, & earum tribus in Tribum Juda quaſi coaluiſſet, ac pro una, eademque illæ tribus haberentur, hinc fit quòd eis imperantibus, non cenſetur ſceptrum ablatum de Juda, quippe remanebat apud eos, qui Judæorum nomine, dignitate, ac forte gloriabantur.

Repones forſan: Nihil ergo Jacobus in ſuo vaticinio peculiare Judæ poſteris denuntiabat, ſi Levitica tribus eôdem quô Judaica dignitatis honore, ac titulô erat illuſtranda. *Verùm reſpondeo*, id non eſſe conſequens; quippe, ut mox dictum eſt, hanc dignitatem, & authoritatem Machabæi non fuerant aſſecuti, niſi quia eadem illorum, ac Judæorum ſors erat, & habitatio: ac ſubindè idem ſuæ Reipublicæ tuendæ, ac regendæ debitum.

His adde quòd Jacobus ſignanter non dixerit: Non auferetur ſceptrum *de poſteris Judæ*, quò ſignificaret, ſceptrum non priùs à Judæ poſteris eſſe auferendum quàm veniret Meſſias; ſed duntaxat dixit, *Non auferetur Sceptrum de Juda*, quòd utique licet interpretari de terra, aut de gente Juda, ut ſit ſenſus, ſceptrum permanſurum apud eos, qui terram tribui Judæ deſignatam incolerent, & unicam veluti gentem unicumque regnum cum Judæ poſteris inſtituerent, donec adveniret Meſſias.

Nec refert quòd ſubjiciat, *nec Dux de fæmore ejus*: Nam ut ſuprà monuimus, vocabulum *Mehokek*, non ſolùm *Ducem*, ut habet vulgata Editio, ſed maximè *Legiſlatorem* ſignificat, ut cæteræ Editiones ferunt; quò *Legiſlatoris* nomine ſignificatur, ut diximus, Senatus *Sanedrin*, penes quem ſumma erat authoritas leges condendi. Vocabula autem *Mibben Raggelar* ſignificant non *de fæmore*, ſed *de medio pedum ejus*; quæ fortè verba idem ſignificare exiſtimavit Vulgatus traductor, ac *de fæmore*, propter ſitum partium ad propagationem, & generationem deſervientium; quòd utique Hebraicæ dictioni ſatis apertè quadrat. Quanquam exiſtimem etiam probabile Patriarcham Jacobum illis verbis, *de medio pedum*, vel ut ferunt aliæ Editiones, *de interpedes ejus*, alluſiſſe ad judicialem conſuetudinem, quâ Scriba ſedere ſolet ad Judicis, & Præſidis pedes, ac ſententiam excipere; quæ etiam expoſitio traditur in libro *Bereſchith Rabba* ſect.98.

Dices fortè, noſtram hanc opinionem contrariam eſſe communi SS. Patrum, ac Theologorum ſenſui, qui exiſtimant Machabæos ex Tribu Juda ſecundùm lineam maternam fuiſſe oriundos, & hac ratione eôque nomine Judæorum ſceptrum tenuiſſe.

Verùm reſpondeo non ita communi SS. Patrum authoritate in eis quæ ad

Hiſto-

Digitized by Google

Hiſtoriam & minuta, leviaque rerum genera ſpectant quemquam ita conſtringi, ut proprium judicium, dum aliud affulſerit, proferre non audeat. Sequenda quidem eſt, & cum veneratione excipienda SS. Patrum concors ſententia, in iis quæ ad fidei regulam, aut morum probitatem pertinent: At ab ea interdum recedere licet, maximè in illis, quæ ad Hiſtoriam ſpectant: nam,ut obſervat Torniellus ad annum 4018. §. 9. innumera ſunt exempla, in quibus à communi authoritate Patrum diſcedere ſolent Theologi, & ſacri Analiſtæ. Etenim, ut ex illis exemplis unum proferam, quam multi veterum Zachariam Joannis Baptiſtæ Patrem ſummum Judæorum Pontificem fuiſſe perhibent; quod tamen ſi quis nunc temporis aſſereret, ſibilò & riſu à peritis exciperetur. Dicendum ergo cum Vincentio Lirinenſi cap.39. *Antiqua SS.Patrum conſenſio non in omnibus divinæ legis quæſtiunculis: ſed ſolùm in certa præcipuè fidei regula magnò nobis ſtudiò, & inveſtiganda eſt, & ſequenda.*

Nolim tamen hanc noſtram opinionem SS. Patrum,ac eruditorum Theologorum ſententiis anteponere; neque etiam eò animò, aut eâ mente illam propoſui; ſed duntaxat, ut quæ mihi probabiliora videntur, aliis aperirem: quatenus & ipſi ſtimulentur ad evidentiorem (ſi Deus dederit) ejus difficultatis enodationem, & explicationem inveſtigandam, & proferendam.

Si quid noviſti melius iſtis
Candidus imperti; ſi non, his utere noſtris.

Opponunt tandem Judæi: Quanquam hæc ita eſſent, inde tamen inferre non licet Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam illò Jacobi vaticiniò deſignatum: ſiquidem viginti octo ad minùs annis ante ejus nativitatem ablatum fuerat ſceptrum ab omnibus Iſraelitis per Herodem Aſcalonitam Antipatris filium, qui ad ſuos poſteros eòdem Herodis nomine appellatos, aliquot annis ſervandum traduxit.

Obſervandum enim eſt tres fuiſſe Herodes,quorum primus fuit ille *Aſcalonita*, qui Hircanum cum ejus filio Antigono, qui patri in Pontificatu & regno ſucceſſerat,interfecit:is etiam eſt qui infantes Bethlehemitas Chriſtò natò crudeliter trucidari juſſit: Secundus verò Herodes cognominatus eſt *Antipater* ſuperioris Herodis filius, qui adjudicante Cæſare in Galilæa patri ſucceſſit: Archelaus verò frater ejus in Judæa: Tertius autem Herodes vocatus eſt *Agrippa* hujus Herodis filius, atque primi nepos: igitur, &c.

Reſpondeo primò, Prophetiarum eventa, non unâ aliquâ temporis particulâ circumſcribi, ſed paulatim evoluta compleri; ſic vaticinium Jacobi de auferendo ſceptro pedetentim eſt impletum, itaut quemadmodum homo morti proximus, quandiu ſpirat & cum morte luctatur, dicitur mori: ſic ablatio illa ſceptri, ac regiæ, & judiciariæ poteſtatis Judaicæ extinctio paulatim eſt expleta: & aliquantò ante Chriſti ortum inchoata tempore, ac deinde in pejus lapſum faciens, tandem in templi,& urbis excidio ſub Veſpaſiano Imperatore completum habuit exitum.

Reſpondeo ſecundò: mihi probabilem videri eorum ſententiam, qui contendunt Herodem, non ſolùm regione, ſed & origine fuiſſe Judæum: primò quia, ut Joſephus ſcribit *lib.13.cap.17.* Idumæi pridem ante initum ab Herode regnum, Judæorum ritum, & religionem profeſſi fuerant, & Judæi facti; cùm videlicet ab Hircano devicti circumciſi ſunt, & legibus Moyſi imbuti. Hinc Strabo partem Judeæ Idumæam facit, & Herodem Idumæum, vocat Judæorum indigenam, ſeu vernaculum: & Ammonius ſcribit Idumæos appellatos fuiſſe Judæos; item Joſephus lib.14. cap.14. habet, Antipatrum, quando Julius Cæſar in Ægy-

pto

pto periclitabatur, placaſſe tumultum exortum inter Judæos in Ægypto commorantes, & illos qui è Judæa ſuppetias Cæſari advenerant: Eò quòd, inquit Joſephus, ex eadem Gente cum ipſis eſſet. Denique Nicolaus Damaſcenus author graviſſimus, Herodis contemporaneus, qui nedum Cæſaris Auguſti vitam, ſed etiam hiſtoriam univerſalem edidit 70. libris, ut ex Suida refert Voleratenus, disertè affirmat Herodem fuiſſe Judæum.

Secundò: Idipſum etiam ratio ſuadet, ſi enim fuiſſet Idumæus, & à Judæorum ſtirpe alienus, cùm eſſet audaciâ & ferocitate inſignis, haud dubiè Judaicum regnum adeptus, Judæos in Idumæorum ritus traducere conatus eſſet, parque Judæis rependere; nam, ut modò diximus, Joannes Hircanus annô quintô ſui Pontificatûs, & præfecturæ, cùm Idumæos armorum vi ſubegiſſet, illos ad Judaicam religionem ſectandam compulit: ſi enim Coſtabarus unus de primatibus Idumæorum Herodis gener factus, indignum exiſtimabat Idumęos ſervire Judæis, quorum religionem cogente Hircanô, fuerant amplexati, & propterea, ut refert Joſephus libro 13. capite 11. etiam ſollicitabat, & procurabat per Cleopatram Idumęam, ut priorem religionem reſumerent: quid non egiſſet Herodes Rex, cui ad nutum Judæi obtemperabant, & Romani ad beneplacitum blandiebantur, præſertim cùm ſibi perſuadere potuiſſet id Romanis, à quibus regnum acceperat, tanquam à Judaico ritu alienis non ingratum futurum?

Tertiò, idipſum indicat ferventiſſimus ejus zelus in religionem Judaicam, ut colligitur tùm ex dicto Cæſaris, quod refert Macrobius librô ſecundô Saturnalium capite quartô: cùm enim audiſſet filium Herodis juſſu patris occiſum, dixiſſe fertur; Meliùs eſt porcum Herodis eſſe, quàm filium; clarè inſinuans Herodem legis Moſaicæ, ita zelatorem obſervantem, ut ejuſmodi animalia lege prohibita occidi non permitteret: Tùm ex eo quòd, quando Romanorum auxiliô Jeroſolymam cepit, totis viribus conabatur arcere Gentiles, hoc eſt, Romanorum milites, ab introitu templi interioris. Acerbiorem, (inquit Joſephus decimô quartô Antiquitatum capite ultimô, & primô de Bello Judaico, capite decimô tertiô, quàm ſi victus fuiſſet,) exiſtimans ſibi fore victoriam, ſi quid eorum, quæ videri fas non eſſet, culpâ ſuâ videretur in conſpectu profanæ multitudinis.

Tùm ex eo, quòd Romæ ſolicitatus à Cajo Cæſare, ut aliquam gratiam haud dubiè conſequendam rogaret, omnibus ſuis ſpretis commodis, ſolùm rogavit, ut ſtatua, quàm Cajus Cæſar juſſerat in templo Jeruſalem collocandam, ab eo tolleretur, ut refert Joſephus librô primô. Tùm denique ex eo quòd, nullô ſuadente aut imperante, ſed propriô motu actus, templum Ieroſolymitanum multò quàm antea auguſtius extruere voluerit, ut refert Ioſephus ſuprà laudatus.

Quartò, ſi Herodes, qui poſteà tot annis univerſo imperavit Iſraeli; fuiſſet Idumæus, & de poſteris Eſau, ſequeretur evenire oppoſitum ejus, quod prædixerat Dominus Rebeccæ, Iacob, & Eſau in utero geſtanti: *Duæ Gentes ſunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populuſque populum ſuperabit, & major ſerviet minori.* Geneſ. cap. 25. Nec refert, quòd ſubdatur cap. 27. ubi Iſaac dixiſſet Iacob: *Eſto Dominus fratrum tuorum, incurventur ante te filii matris tuæ*: Eſauque dixiſſet, *Fratri tuo ſervies*, ſubdit protinùs; *Tempuſque veniet cùm excutias, & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis*: Nam aliud eſt excutere à ſe jugum, uti fecerunt Idumæi, temporibus Ioram Regis Iuda, quando ab eo deficientes conſtituerunt ſibi proprium Regem, ut legitur quartò Regum capite octavô: Aliud quòd

by Google

quòd Idumæi aut eorum aliquis dominaturus eſſet Iſraelitis; id enim prædictis prænunciationibus omninò adverſaretur.

Quintò, Herodianis, de quibus Mattheus cap. 22. affirmantibus Herodem eſſe Meſſiam, ipſum pariter Judæum origine publicè faſſos eſſe haud dubiũ eſt: aliàs facilè convinci, & confutari potuiſſent à Scribis & Phariſęis, qui in conſtantiſſima veritate habebant ex ſacris litteris, Chriſtum ex ſtirpe David, ac proinde ex tribu Juda oriundum; quemadmodum colligi poteſt ex interrogatione facta a Chriſto Matthæi 22. *Chriſtus cujus Filius eſt? Dicunt ei: David*.

Sextò, Hircanus ſummus Pontifex non ipſi filiam Marianne tradidiſſet in uxorem contra præſcripta legis prohibentis connubia ineunda cum alienigenis Deuteronomii decimò ſeptimò capite. *Et Exodi* 34. &c.

Dices, hanc ſententiam omnibus ferè ſanctis Patribus adverſari; omnes enim ſancti Patres, Interpretes, aut Doctores unanimi calculò Herodem Idumæum aut Aſcalonitam fuiſſe teſtantur.

Reſpondeo, ut ſuprà juxta Vincentii Lirinenſis regulam in libro contra hæres.c.39.ubi de Patrum conſenſione ſequenda ait; *Quæ tamen antiqua ſanctorum Patrum conſenſio, non in omnibus divinæ legis quæſtiunculis; ſed ſolùm in certa precipuè fidei regula, magnò nobis ſtudio, & inveſtiganda eſt, & ſequenda.* Quis autem non videat hanc de Herodis genere quæſtionem ad res fidei non pertinere?

Reſpondeo ſecundò, neminem ex ſanctis Patribus hanc difficultatem ex propoſito diſcutiendam ſuſcepiſſe, utpote, qui gravioribus ſtudiis eſſent intenti: ſed tantùm obiter eorum quidam dixerunt Herodem eſſe Idumæum; & alienigenam genere; quod propriè dictum & per excluſionem generis Judaici non arbitror eſſe intelligendum; ſed tantùm eò ſenſu, quò Barnabas Actorum capite quartò dicitur *genere Cyprius*, non quòd non eſſet ipſe Judęus; ſed quia majores ejus, vel fortè ipſemet habitaſſet in Cypro. Pari ratione Paulus dicitur Tharſenſis: Actorum decimò, & capite vigeſimò ſecundò ipſemet ſe *Romanum* appellat; non quòd ex ea Provincia, & ſtirpe eſſet oriundus; quippe cùm ad Romanos undecimò, & ad Philippenſes tertiò, Iſraelitam ſe, *& de Tribu Benjamin* eſſe profiteatur: unde manifeſtum fit genus non ſemper pro ipſa generationis origine, ſed interdum quoque pro nativitatis, vel educationis, vel diuturnæ habitationis loco uſurpari.

Nec refert, quòd Ioſephum Herodem Aſcalonitam, & Idumęum genere nominet, & ideircò arguat mendacii, & adulationis Damaſcenum, quòd quaſi Herodi adblandiens Iudæum eſſe dixerit. Potiùs enim exiſtimandum eſt à Ioſepho Iudęo, & Sacerdote oppoſitum litteris fuiſſe conſignatum in gratiam Iudęorum, ac pręcipuè Sacerdotum, quibus Herodes ob ſummam crudelitatem, & ſuperbiam erat inviſus, pręcipuè verò Sacerdotibus, à quibus nedum regnum amoverat, ſed & ſummum Sacerdotium à Machabęorum familia mortuo Hircano juniore, & cuidam Aneto Sacerdoti è Babylonia accito, & de Iudęis olim extra Euphratem traductis nato dederat, ne tanta dignitas in quemquam virorum illuſtrium perveniret, qui ſibi poſſet obſiſtere.

Dicitur autem Herodes *Idumæus*, vel quia ejus Pater Antipater, & aliqui ex ejus majoribus Idumęam incoluerant, & ut refert ipſemet Ioſephus, Antipas Herodis avus olim ab Alexandro Iudęorum Rege, & poſtea ab ejus uxore Alexandra, quæ ei in regnum ſucceſſit, Idumęorum Dux fuerat inſtitutus: quà ratione ejus parentes dici poſ-

poſſunt Idumęi, & ipſe Aſcalonita, quòd in Aſcalone educatus, vel fortè etiam natus fuerit; nam de Antipatro ſcribit Ioſephus, decimo quarto Antiquitatum capite ſecundo; quòd Arabum, & Gazeorum, & Aſcalonitarum amicitias coluerat: quamobrem facilè fieri potuit, ut Herodis parentes aliquâ urgente occaſione in Aſcalone moram trahentes ibi eum genuerint. Nec propterea dici debet origine a Iudæis alienus, nam multos legimus Actorum capite ſecundo appellatos fuiſſe Parthos, Medos, Elamitas, Cretes, & Arabes, quos tamen viros gente, & origine Iudæos eſſe ibidem indicatur; his verbis, *Erant autem in Ieruſalem Iudei viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt*.

Non me latet iis Tornielli rationibus fieri poſſe ſatis; & eas ex parte ſolviſſe Salianum ad annum mundi 4017. pagina 381. dicendo ad *primum*, & ad *ſecundum*; Herodem ejuſdem fuiſſe animi, cujus ſunt cæteri Politici, qui regni magis, quàm religionis amatores, religionis prætextu res novas, & dominationem auſpicantur: facilè namque hoc pulſus animo Herodes, Idumæorum religionem deſeruit, Judaicamque coluit, ut traditum ſibi à Cæſare Judaicum Imperium pacificè regeret, cùm ſciret Judæos potius mortem, quàm religionis mutationem ſubituros; eò potiſſimum tempore, quò ad id ſtimulabantur à Sacerdotibus, Scribis, & Phariſæis. Quòd autem non tantopere fuerit zelatus divinam legem, ac Judaicos ritus; conſtat ex templis in Cæſaris quaſi Dei, cujuſpiam nomen, & Numen ab eo erectis, ut teſtis eſt Joſephus 19. Antiquitatum cap.7. Templum Jeroſolymitanum ſpontè ornavit, fateor; ſed idipſum donariis illuſtrarunt Aſiæ Reges, qui propterea Judæi non ſunt cenſendi. Major inquies, ergo ſerviet Majori? Quidni ad modicum tempus id fieri potuerit abſque vaticinii præjudicio, cùm plerumque, & diu Judæi diverſas in captivitates acti ſervierint genti alienigenæ: Unde ſententia hæc non caret difficultate.

Nihilominùs aptior eſt ad probandum Chriſtum fuiſſe verum Meſſiam ex vaticinio Jacob, cùm enim Herodes mortuus fuerit paulò poſt Chriſti nativitatem; ſenſim auferri cœpit ſceptrum Iſraeliticum à viris Juda; licèt enim poſt Herodis mortem, Archelaus ejus filius regnaſſe dicatur, ab Auguſto Judææ Etnarcha conſtitutus; nunquam tamen valuit ab eo dignitatem Regiam obtinere, ut videre eſt apud Joſephum 17. Antiquitatum capite 13. quin potiùs ab eodem Auguſto in Galliam fuit relegatus, & Judæa ſub Romanorum Imperio, ac regimine pœnitus fuit redacta totò vitæ Chriſti tempore, non habens Regem, niſi Cæſarem, ut ipſi Judæi Pilato faſſi ſunt.

Nec refert, quòd poſtea Claudius Cæſar, teſte Joſepho 19. Antiquitatum c.4. Judęę regnum dederit Herodi Agrippę, qui ut habet idem Joſephus 18. cap.7. fuit Herodis Aſcalonitæ ex Ariſtobulo filio nepos; quique deinceps in Judæa *occidit Jacobum fratrem Joannis gladio*; & Petrum miſit in carcerem *volens poſt Paſcha producere eum populo*, ut legitur *Actorum cap.12.* Id, inquam non obſtat, nam perbreve admodum tempus divina diſpenſatione interemptus fuit, ut fieret memoratæ Prophetiæ complementum: ſiquidem Herodes ille, qui quadriennio ante tetrarcha Philippi, & in ea parte Galileæ loco patrui demortui fuerat prępectus; demum poſt triennium, à quo regnum Judæ obtinuerat, obiit, ut refert Joſephus lib.19. circa finem; ſicque modicum ejus regimen pro nullo habetur.

Conclusio Secunda.

SECUNDUM teſtimonium, & vaticinium, ex quo frangitur Judæorum pervivacia, petitur ex illis verbis Archangeli Gabrielis Danielem alloquentis,

tis, ac promittentis Meſſiæ ortum futurum poſt 70. hebdomadas: *Animadverte ſermonem, & intellige viſionem: ſeptuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſumetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & abducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetiæ, & ungatur* SANCTUS SANCTORUM. *Scito ergo, & animadverte ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum Ducem, hebdomades 62. erunt, & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. Et poſt hebdomades 62. occidetur Chriſtus, & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem, & Sanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo, & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio: confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in medio hebdomadis deficiet ſacrificium, & hoſtia, & erit in templo abominatio deſolationis, & uſque ad conſummationem, & finem perſeverabit deſolatio.*

Inde ſic argumentor: Chriſtus ille quem venturum promittit Angelus poſt 70. hebdom. eſt Meſſias Patribus promiſſus: ſed ſeptuaginta hebdomadę pręfinitæ ab Angelo, reverà dudum præterierunt; ergo Meſſias jam venit. Major conſtat. Nempe quòd Chriſtus ille ſit Meſſias; non autem aliquis Judæorum Pontifex, maximè Hircanus Machabæorum ultimus legitimâ electione Pontifex ab Herode occiſus, ut comminiſcuntur Judæi: quia Chriſtus ille, qui prædicitur ungendus, & occidendus, vocatur *Sanctus Sanctorum*, & dicitur adducturus juſtitiam ſempiternam; ita ut per eum iniquitas terrę deleatur, & prævaricatio finem accipiat; at de nullo Pontificum Judæorum hæc verificari poſſunt: igitur non de alio, quàm de Meſſia vaticinium illud intelligendum eſt. Minor etiam eſt evidens: Nempe quòd 70. hebdomadæ ab Angelo præfinitæ, quoquò modò explicentur, jam dudum præterierint. Nam illæ hebdomadæ *vel* ſunt dierum, *vel* annorum; ſed utrovis modò explicentur, jam dudum præterierunt; igitur, &c. Minor conſtat: Si enim intelligatur prophetia de hebdomadibus *Dierum*; conſtat Meſſiam veniſſe poſt annum, & dimidium à tempore, quò facta eſt illa promiſſio: ſi de hebdomadibus *Annorum*; quandoquidem 70. annorum hebdomades faciunt tantùm 490. annos ſequitur quoque Meſſiam dudum adveniſſe, quia ab illo tempore, quò editum eſt Angelicum illud vaticinium, ad nos uſque, duo annorum millia, & amplius effluxerunt. Major etiam conſtat: Siquidem apud Judæos hebdomada duobus tantùm modis accipitur, vel pro numero ſeptem dierum, ut Levitici 23. cum inſtituitur ſolemnitas *Hebdomadarum*, ſeu Feſti Pentecoſtes, quinquaginta diebus à Paſchate, nam 49. dies, faciunt ſeptem hebdomadas: hebdomoda autem annorum, ſeu quæ conſtat ſeptem annis colligitur ex Levitici 25. ubi ſermo eſt de celebratione anni ſancti Jubilæi, *Numerabis tibi ſeptem hebdomadas annorum* (id eſt, ſepties ſeptem annos, qui faciunt 49.) *Et ſantificabis annum ſequentem, qui eſt quinquageſimus.*

Reponunt Judæi, ibi ſermonem eſſe de hebdomadibus longioribus, videlicèt, *vel* Jubilæorum, *vel* Olympiadum, *vel* Sæculorum, ac proinde earum numerum nondum expleri, nec conſequenter Meſſiam adveniſſe 70. enim ſęculorum hebdomades, 49. annorum millia, Jubilæorum verò amplius viginti quatuor millia: olymp. verò ferè duo millia complectuntur: ab ea autem promiſſione facta Danieli de venturo Meſſia, duo annorum millia vix effluxerunt: igitur nondum Meſſias venit.

Contra primò: Id gratis, & abſque fundamento comminiſcuntur; ſi autem liceret ita pro libitu inſtituere hebdoma-

mades, periret omnis prophetiæ certitudo. *Deinde*, nec prophetiæ, nec Judæi ſolent per Olympiades ſupputare, ſed ſoli Græci; nullum enim illius ſupputationis in univerſa Scriptura veſtigium apparet. *Denique*, ſi aliquam veritatis ſpeciem haberet illa reſponſio, ſequeretur templum, & civitatem non fore vaſtanda, niſi *vel* poſt 409. millia annorum, *vel* poſt 24.millia, *vel* ſaltem poſt duo millia, ex quo Judæi ſub moderamine Eſdræ, & Zorobabelis utrumque reſtaurarunt: At contrarium apertè conſtat; vix enim effluxerunt duo millia annorum à tempore, quô facta fuit illa promiſſio, & tamen ab annis 75. ſupra mille ſexcentos, civitas cum templo diruta eſt,& pœnitus deſolata, illaque generalis Judæorum devaſtatio ad hodiernum uſque diem abſque ulla ſpe recuperandæ civitatis, & libertatis perſeverat; igitur præfata Judæorum Reſponſio prorſus fictitia eſt, nec ullam veritatis ſpeciem præ ſe fert: quòd autem ipſæ ſeptuaginta annorum hebdomades, hoc eſt 409. ann. præciſe incidant in nativitatem Jeſu Nazareni, nec omnes particulæ illius vaticinii de alio, quàm de ipſo poſſint explicari, clarè demonſtrabo, ſi priùs quædam obſervavero.

Advertendum primò, has ſeptuaginta hebdomadas incohatas fuiſſe durante Perſarum Regno, continuatas verò totò tempore Monarchiæ Græcorum, finitas tandem initiò ferè Imperii Romanorum, à cujus principio uſque ad Chriſti baptiſmum, quinquaginta novem anni computantur, videlicet quadraginta quatuor Imperii Auguſti, & quindecim Tyberii, quô anno teſte S.Lucâ Chriſtus eſt baptizatus. Quantùm ad Monarchiam Græcorum, quæ ab Alexandro, vel maximè poſt ipſum incepit, communior ſententia eſt,illam duraſſe circiter trecentis duobus annis, computando ſub illis, ſex vel novem annos, quibus Alexander vixiſſe dicitur poſt comparatam Monarchiam. Ita Euſebius *in Chronico*, & Beda *lib.de ſex ætat.* quidquid in contrarium proferatur ex Ioanne Annio, cujus hiſtoria, utpote ex falſis authoritatibus conflata,nullam authoritatem obtinet.Unum tamen eſt, ut notat Suarez; *diſputatione 1.ſect.2.* quod hanc ſententiam difficilem, & ſuſpectam reddit: ſupponunt enim, qui tot annos Monarchiæ Græcorum tribuunt, ab ejus principio uſque ad Ioannem Simonis Filium, ſubnominatum Hircanum,Iudęorum Pontificem, effluxiſſe annos pluſquam 194. ut conſtat ex Euſebio in Chronico, ubi mortem Alexandri Magni notat initio Olympiadis 114. Pontificatum autem Ioannis Hircani in fine Olympiadis 163 at verò conſtat ex primo lib. Machabæorum cap.ultimo v.14.à primo anno Imperii Græcorum uſque ad Ioannem Hircanum tantùm fluxiſſe centum ſeptuaginta ſeptem annos, cui Scripturæ major fides habenda eſt,quàm omnibus Olympiadibus: igitur in illa ſupputatione error irrepſit; nam Imperio Gręcorum viginti anni pluſquam par ſit adduntur.

Quantùm denique ad Monarchiam Perſarum, incertum eſt quamdiu ipſa duraverit: nam ex Scriptura nihil certi colligitur; inter authores autem tanta eſt diſſentio,ut alii minùs quàm centum annos, alii quinquaginta ſupra ducentos illi tribuant, inter quos media ſententia computat durationem illius Monarchiæ ducentos annos, & triginta, quod colligitur ex ſupputatione Olympiadum, nam cœpit iſtud Imperium tempore Cyri, cujus initium aſſignatur annô primô Olympiadis quinquageſimæ quintę, & finem accepit ſub Dario in fine Olympiadis 112. quæ tamen computatio ſupponit Cyrum poſt captam Babyloniam regnaviſſe triginta annis, quod non ita compertum videtur: nam licèt Cyrus triginta annis regnaverit; veriſimile tamen eſt eum

Digitized by Google

non tot regnaſſe poſt captam Babyloniam; atque adeo primum annum Monarchiæ ejus, de quo fit mentio Eſdræ primo, non fuiſſe primum annum regni ejus abſolutè, ſed dumtaxat exordium regni Babilonici; nam 2. Paralipomenon cap.36. dicitur; *Si quis evaſerat gladium, ductus in Babylonem, ſervivit Regi, donec imperaret Cyrus Rex Perſarum*: En dicitur Rex Perſarum priuſquam Babylonicum regnum obtinuerit: & ſubinde priùs regnavit, quàm Babylonicum Regnum teneret.

Obſervandum ſecundò, Angelum alloquentem Danielem, & repromittentem ſolutionem captivitatis Babylonicæ poſt ſeptuaginta hebdomades, hoc eſt poſt annos 490. illud tempus tres in partes diſtribuiſſe, quòd in earum ſingulis foret rerum notabilium eventus: dividit enim eas hebdomadas: *Primò*, In ſeptem. *Secundò*: In ſexaginta duas. *Tertiò*, In unam. Dividit *in ſeptem*, id eſt annos 49. quòd tot ſeptennia plus minùs, (nam Scriptura ſæpè negligit fractos numeros, & minutiora tempora) eſſent inſumenda in perficienda totius urbis, templi, & terræ reſtauratione, ob impedimenta hoſtium. Quæ Angelus *anguſtias temporum* nominat duabus de cauſis; ut ſignificet ingentem populi afflictionem propter frequentes hoſtium incurſiones, ob quas qui operi incumbebant, adigebantur alterâ manu ędificare,& altera gladium tenere, ut habetur lib.2. Eſdræ cap.4. *Tùm* ut denotet ſummam temporis brevitatem; nam ut habetur cap.6. muri ædificati ſunt magnâ feſtinatione, & abſoluti quinquaginta dierum intervallo, quæ ſignificatio magis quadrat litteræ, & hæbraicæ phraſi: ita quòd *in anguſtia temporum* idem ſignificet, ac *in anguſto tempore*: quemadmodum ibidem dicitur abominatio deſolationis; id eſt, abominanda deſolatio: vel *in auguſtiore tempore*: nam Hebræi ſolent uti poſitivo pro comparativo; quemadmodum Gen.25.v.23. ſcribunt: Magnus ſerviet parvo; id eſt, major ſerviet minori.

Secundò, dividit illas in *ſexaginta duas*: id eſt, in annos 434. quòd deinceps Iudæorum reſpublica reſtituta, & patriis legibus ordinata, tantùm temporis ad Meſſiæ occiſionem, & mortem eſſet duratura. *Denique* diſtribuit illas hebdomadas *in unam*, quia Meſſias in illa erat ſcipſum manifeſtaturus per prædicationem, & miracula: hanc autem ultimam hebdomadam dividit *in duas partes*, quia non in priori, ſed in poſteriori ejus medietate: hæc erat patraturus, pactum ineundo cum hominibus, ut qui ejus doctrinam ſuſciperent, eis vitam æternam largiretur.

Obſervandum 3. Annos illos 490. quibus complentur ſeptuaginta hebdomades, ſolares eſſe non lunares; inter quos, ut notum eſt, hoc intercedit diſcrimen, quòd *Solares* conſtant diebus 365. cum ſex horis ſaltem, ſi quædam minuta detrahas: deſunt enim minuta 49. quæ 134. annorum intervallo, faciunt diem integrum, ut patet ex tabulis Alphonſinis, quas in ultima Calendarii emendatione Eccleſia probavit: *Lunares* verò, breviores ſunt ſolaribus circiter undecim diebus, & continent dumtaxat dies 354. qui quidem undecim dies cùm tribus annis menſem integrum efficiant, quolibet tertiò ferè anno fit *Emboliſmus lunaris*, id eſt additio, ſeu interjectio unius lunationis, itaut annus emboliſmicus non duodecim, ut alii, ſed tredecim lunationes habeat, ut annus lunaris cum ſolari ad æqualitatem redigatur.

Quòd autem in illis computandis hebdomadibus anni ſolares, non lunares, ſint ſervandi; conſtat *primò* ex eo, quòd Hebræi communem computandi conſuetudinem habuerint per motum ſolarem, ut videre eſt in eorum Chronico, qui dicitur *Seder olam*, id eſt, *ordo mundi*, quem ad finem Chronolo-

R 2 giæ

gia Genebrardi inſertum invenies: *Secundò* ex primo libro Machabæorum cap.1. ubi Alexander dicitur *regnaſſe annis duodecim*, qui etiam annorum numerus habetur apud prophanos, quos certum eſt ſolari curſu annos definiviſſe: *Tertiò denique* quia Iudæi primum totius anni menſem ſumebant ab æquinoxio verno, ut videre eſt Exodi 12. & Paſcha celebrabant die 14. Lunæ, poſtquàm Sol primum arietis gradum attigiſſet, ac proinde ex motu Solis, non Lunæ, ſuam ſupputationem ordinabant.

His adde quòd hæc ſententia ſit *Euſebii* lib.8. demonſtrationis Evangelicę, *Chryſoſtomi* Oratione 2. contra Iudæos, *Lyrani* in prædicta Danielis verba, necnon, & Modernorum celebriorum.

Nec obſtat, quod Angelus vocet illas hebdomadas *abbreviatas*, & conciſas: non enim per hoc intendit ſignificare, quod hebdomades conſtent annis Lunaribus, utpotè brevioribus, nam hebdomades illæ non eà ratione dicuntur breviatæ, ſed quia ad finem temporis, quó Meſſias expectabatur: properabant: erat enim perbreve tempus illud cum ſuperiori comparatum; hinc familiari ſermone, quando tempus ad aliquam actionem præſcriptum finitur, dicere ſolemus, jamjam dies abbreviari, non quòd minores fiant, ſed quòd pauci ſuperſint: quomodo etiam Marci 13. & Matth.14. dicitur, *Niſi breviarentur dies illi, non fieret ſalva omnis caro*.

Obſervandum 4. Variam eſſe Authorum ſententiam in aſſignando illarum hebdomadarum initio: quoniam enim Angelus dixerat illud eſſe ordiendum *ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem*; inde varii varia ſenſerunt, *quidam* enim illud exordium reperunt à tempore, quó Ieremias vaticinatus eſt cap.23. fore aliquando tempus, quó Deus revocaret diſperſos Iſraelitas in terram ſuam, his verbis: *Aït Dominus, & ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc, & convertam eam ad rura ſua, & creſcent, & multiplicabuntur*: Ita cenſent Lyranus, Burgenſis, &c.

Nonnulli putant illarum ſeptuaginta hebdomadarum initium auſpiciendum eſſe ab ipſo tempore, quó Angelus Danieli hæc loquebatur. Ita Origenes, & Tertullianus lib. contra Iudæos cap.8.

Aliqui exiſtimant illam ſupputationem incipiendam eſſe ab anno primo Cyri, quando fecit facultatem Iudæis redeundi in patriam, & templum erigendi, ut legimus lib.1. Eſdræ cap.1. Ita Clemens Alexandrinus.

Alii ab anno ſecundo Darii Hyſtaſpis, quando facultatem fecit Iudæis, reædificationem templi inceptam ſub Cyro, ſed poſtmodum Intermiſſam, continuandi, ut legimus Eſdræ 6. Ita Euſebius, & Cyrillus Ieroſolymitanus Catecheſi 12. cui ſententiæ adſtipulantur plurimi Moderni, Omnes pene Recentiores volunt eas eſſe ordiendas ab anno 20. Artaxeſſis Longimani: At veriùs dicendum arbitror, eas eſſe computandas tantùm à 28. regni illius; quando ſcilicet executioni demandatum fuit illius decretum.

Obſervandum eſt 5. Quantùm ad ſeriem Regum Perſarum, diverſos diverſa ſentire; quidam enim tantùm *tres* numerant, ut Rabini apud Galatinum lib.4. cap.15. nimirùm *Cyrum*, qui primus Perſidis tenuit imperium: *Aſſuerum*, de quo fit mentio Eſdræ cap.4. quemque volunt fuiſſe maritum Eſther, & *Darium*, qui victus ab Alexandro Magno perdidit Imperium, quem nonnulli eorum volunt eſſe Artaxerxem illum, cujus fit mentio 1. Eſdræ cap.7.

Alii *quatuor* numerant; ut Rabbi Salomo, & Liranus, tribus prædictis addentes Cyri filium nomine *Cambyſem*: hanc autem ſententiam eſſe pervetuſtam affirmat S. Hieronymus in cap.7. Daniel.

Tertullianus lib. adverſus Iudæos *quin-*

quinque nominat, putà *Ochum*, qui alio nomine apud Deum dicitur Cyrus;*Darium Hyſtaſpem* , aut Medum , *Artaxerxem* , quem conjicere eſt eſſe Mnemonem , *Argum* , & *Darium* , quem ille vocat *Melam* . Alii Codomanum ab Alexandro devictum .

Genebrardus lib. 2. à pag. 240. ſex ſtatuit . Primus apud eum eſt *Darius* filius Aſſueri Hyſtapis cognominati . Secundus , *Cyrus* . Tertius *Xerxes*, cujus mentionem vult fieri ſub nomine Aſſueri. 1. Eſdræ cap.2. v.6. & ſub nomine Artaxerxis ibidem v.7. Quartus , *Darius Longimanus* , de quo contendit mentionem fieri ſub nomine Darii 2. Eſdrę 4.cap. & ſub nomine Artaxerxis, cap.7. Quintus, *Artaxerxes*,quem eſſe Mnemonem haud obſcurè indicare contendit . Sextus , *Artaxerxes Codomanus* ab Alexandro devictus : hos autem ſolùm nominat , eò quòd arbitretur eos verè regnaſſe ; alios verò excludit , tanquam aut illegitimos , aut cum aliis regnantes,ut Câmbyſes cum patre Cyro .

Sanctus Iſidorus libro 3. etymolog. Metaſthenes , ac Philo , *octo* referunt : putà Darium Medum, Xerxem: Artaxerxem Longimanum : Darium Nothum: Artaxerxem Mnemonem: Artaxerxem Ochum : Xerxem, & Darium Codomanum .

Calviſius decem ſtatuit , Pererius autem tot demonſtrat ex Scriptura ſacra, quibus ex profanis adjiciens octo , numerat exinde quatuordecim RegesPerſarum,quam ſententiam ſuò firmat calculò S.Hieronymus in 7.caput Danielis dicens : Nos verò cùm poſt *Cyrum* , qui regnavit annis 80. ſciamus apud Perſas regnaſſe *Cambyſen* filium ejus : & *fratres Magos* : & deinceps *Darium*, cujus 2. anno cœptum eſt ædificari Templum Jeruſalem: quintum *Xerxem* filium Darii : ſextum *Artabanum* : ſeptimum *Artaxerxem* , qui appellatus eſt μονγονὲις : octavum *Xerxem* : nonum *Sogdianum* : decimum *Darium* : undecimum *Artaxerxem*, qui appellatus eſt μνήμον ; duodecimum *Artaxerxem Ochum* : decimum tertium *Arſam* Ochi filium : decimum quartum *Darium* Arſami filium , qui ab Alexandro Macedonum Rege ſuperatus eſt .

Quamquam autem hac in dirimenda controverſia quidpiam certi vix ſtatui poſſit, tòtque ſint capita, quot ſenſus : veriùs tamen dicendum exiſtimo, quatuor dumtaxat extitiſſe Perſarum Imperatores ab auſpicato eorum regno per Cyrum, uſque ad completam , & consũmatam templi , ac civitatis Jeruſalem reſtaurationem, eos videlicet, qui in libris Eſdræ , & Nehemiæ referuntur, nempe I. *Cyrus*,qui ſeptem imperavit annis,computando à primo generalis,& univerſalis Imperii ſui anno. Nam ante initum Perſarum regnum , imperavit in Grçcia,ut diximus. II.*Aſſuerus* , quem Eſdras *Artaxerxem* , & *Aſſuerum* appellat cap.4.Joſephus verò cum omnibus Græcis *Cambyſem* Cyri filium , qui ſolus poſt mortem patris regnavit ſeptem annis,& aliquot menſibus: quamquam etiam anteà cum patre regnaſſet, maximè eô tempore, quô Cyrus bellum contra Scythas adorſus eſt . III. *Darius Hyſtaſpis*, qui ſucceſſit Magis, quorum imperii, & dominationis nec Eſdras , nec Nehemias meminerunt ; quoniam fortè , dumtaxat per ſex menſes regnaverant : Darius autem regnavit 36. annis : IV. verò fuit *Artaxerxes Longimanus* dictus , quem Joſephus Judæorum hiſtoriæ ſcriptor, tantùm *Xerxem* nominat, qui ad minùs Imperium tenuit per 32.annos: ſiquidem illius regni trigeſimus ſecundus memoratur à Nehemia cap.5. v.14. & cap.13. v.6.

Difficultas moveri poſſet num *Aſſuerus* , cujus meminit Eſdras cap. 4. v.6. unus idemque ſit, qui ab eodem v.7. appellatur *Artaxerxes* : ait enim , *In regno autem Aſſueri, in principio regni ejus,*

Digitized by Google

ejus, ſcripſerunt accuſationem adverſus habitatores Judæ, & Jeruſalem, & in diebus Artaxerxis ſcripſit Baſolam Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem Regem Perſarum.

Verùm facilè colligi poteſt, unum, eundèmque Regem hoc duplici nomine fuiſſe appellatum, ut refert Joſephus, qui eum *Cambyſem* nominat. Enim verò; ſi præfata verba duplicem adverſus Judæos continerent querimoniam, & accuſationem, quarum una ad Aſſuerum: altera ad Artaxerxem directa fuiſſet, tanquam ad duos Reges diſtinctos, haud dubiè eſdras, ejuſque formatæ contra Judeos querimoniæ eventum, & ſucceſſum narraſſet: cùm autem unius dumtaxat referat exitum, nempe quod eâ non obſtante conceſſa ſit ſibi, & Judæis comitibus facultate proficiſcendi Jeroſolymam, & illuc deferendi omnia dona, & vaſa, quæ à Judæis in Provincia Babylonis degentibus oblata fuerant in miniſterium domûs Dei; ſignum eſt, quòd unicus dumtaxat fuerit Rex duplici nomine appellatus.

Adde quòd, ſi fuiſſent duæ adverſus Judæos formatæ querimoniæ, quæ duo edicta à diverſis Regibus ſequentia habuiſſent; veriſimile eſt, quòd ultimum edictum à poſtremo eorum Regum prioris edicti mentionem feciſſet: & inſuper Judaici populi adverſarii non tacuiſſent illud edictum Aſſueri, ut ab Artaxerxe faciliùs aſſequerentur, quod adverſus Judæos poſtulabant; quòd cùm ita factum non legatur, indicium eſſe debet nominibus Aſſueri, & Artaxerxis unicum Regem deſignari.

Nec mirum videri debet, quòd unus, idèmque Rex in eodem capite, duplici nomine appelletur: hoc enim frequens erat apud Judæos, ut videre eſt in lib. Judic. cap. 8. ubi unus, idemque homo, & *Gedeon*, & *Jerobaal* appellatur duobus verſibus immediatè ſequentibus, & lib. 1. Eſdræ cap. 2. idem qui *Nehemias* appellatur, etiam ibidem dicitur *Aterſatha*.

Non poteſt etiam negari Regem Xerxem, quem omnes authores tam Græci, quàm *Latini* affirmant immediatè ſucceſſiſſe Dario filio Hyſtaſpis, alium eſſe Regem ab Artaxerxe, cujus tantùm meminerunt Eſdras, & Nehemias: at poſſumus aſſerere idcircò Eſdram, & Nehemiam ſolius dumtaxat Artexerxis mentionem feciſſe; quòd cùm Xerxes ejus pater in Græcos arma moviſſet, ipſum Artaxerxem deſignaverat Imperii ſocium, & adminiſtrum: Quapropter aliqui Authores referunt ipſum regnaſſe 56. annis; tametſi aliunde conſtet eum ſolum regnaſſe dumtaxat 40. annis: unde mirum nemlni videri debet, quòd Judæi imperante Xerxe recurſum habuerint ad ejus filium Artaxerxem; quoniam ipſe tùm Rex erat, & in abſentia patris, ſupremus regni moderator.

His ita præmiſſis, probabilius exiſtimo initium illarum hebdomadarum auſpicandum eſſe ab anno vigeſimo octavo Artaxerxis Longimani, quem ſimpliciter *Xerxem* appellat Joſephus lib. 11. cap. 5. verſus finem: Eſdras autem, & Nehemias *Artaxerxem* nominant, nulliuſque meminerunt Xerxis, quem profani Scriptores ante illum Artaxerxem, ſolùm regnaſſe 20. annis referunt. Cujus quidem ſententiæ veritas apparet primò; quia nulli alteri aſſertioni, poſſunt quadrare præfata Prophetiæ verba.

Enim verò ſtare non poteſt eorum ſententia, qui volunt has hebdomadas computandas eſſe ab anno 4. Sedeciæ; eô ſcilicet tempore, quô Jeremias, ſex ferè annis ante captivitatem Babylonicam, prædixerat fore, ut populus univerſus captivus diceretur, & poſt ſeptem annos reverteretur in patriam, muròſque everſos repararet; aliàs non tan-

tantùm 70. forent hebdomades uſque ad everſionem civitatis,ſed ferè 86. nec tantùm anni 499. ſed 600. & ampliùs eſſent numerandi.

Nec etiam probabiliores videntur aliorum ſententiæ, quorum Aliqui volunt illas hebdomadas computari debere ab edicto Cyri: Alii à facultate conceſſa Iudæis per Darium Hyſtaſpim ædificandi muri Ieruſalem: cœteri ab anno 20. Artaxerxis, quò ſcilicet tempore Nehemias, ut legimus cap.2. obtinuit authoritatem reſtaurandi civitatem Ieroſolymam, quæ tunc temporis, ut ibidem aſſeritur, adhuc erat diſſipata: Tria namque legimus in libris Eſdræ edicta regia in favorem, & gratiam Iudæorum: *Primum, Cyri*, alterum *Darii Hiſtapis*: Tertium, *Artaxerxis Longimani*: At Cyrus non dedit facultatem inſtaurandæ civitatis, ſed tantùm Templi reædificandi, ut colligitur ex fine libri 2.Paralipomenon, & 1. ac 6. cap. libri Eſdræ.

Nec obſtat, quòd cap.4.Eſdrę fiat ſermo de urbis reædificatione; nam non dicitur ibi, quòd Iudæi ex edicto Cyri illam reædificàrint.

Non obſtat etiam, quod habetur Iſayæ 45. Cyrum ędificaturum civitatem, & dimiſſurum captivitatem: nam primò poteſt reſponderi non fuiſſe id dictum de Cyro, ſed de Chriſto. Ita Hieronymus. *Secundò*, ibi civitatem ædificari, non ſignificare materialem murorum ſtructuram; ſed tantùm civilem ædificationem, quæ fit per civium coadunationem, & cohabitationem, qualiter Iudæi cùm reſtaurarent templum, dici poſſunt ſolutâ captivitate etiam reſtituiſſe,& ædificaſſe Ieruſalem. *Tertiò*, poſitò quòd intelligatur de materiali murorum ſtructura: dici à Cyro ædificatam civitatem, quia juſſit fortè, ut ędificaretur, neque ideò tamen poteſt ab hoc tempore ſupputationis hebdomadarum ſumi initium; ſed à ſolo tempore Artaxerxis Longimani, quia tunc prohibentibus in circuitu nationibus, quaſi hoc Rex non juſſiſſet,opus non eſt impletum, ſed tentatum dumtaxat; abſolutum verò fuit tantùm à Nehemia. Denique Scriptura illi uni attribuit reſtaurationem urbis, Eccleſiaſtici 49.*Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros everſos, & ſtare fecit portas, & ſeras, qui erexit domos noſtras*.

Non etiam ſtare poteſt eorum ſententia, qui volunt illas hebdomadas auſpicandas eſſe ab edicto Darii Hyſtapis, qui, ut refertur lib.3. Eſdræ c.3. & 4. Zorobabeli dedit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut ei manus darent, quatenùs tam ipſe, quàm populus Iſraeliticus poſſent reſtaurare Ieruſalem. *Primò*, quia ille tertius Eſdræ liber inter canonicas Scripturas non computatur, ſubindeque non integra ei fides eſt adhibenda. *Secundò*, vix quidem ſtare poſſunt ea,quæ ibidem referuntur, nempe eòdem annò hęc omnia fuiſſe peracta, nimirùm decretum Darii, quò facultatem faciebat civitatis, & templi ædificandi: profectionem Zorobabelis, & aſcendentium cum eo in Ieruſalem: inceptionem ædificationis: impedimentum ejus à Tathanai, & cęteris ducibus, qui erant trans flumen: reverſionem Zorobabelis in Babyloniam, ut Regis protectionem imploraret adverſus repugnantes illos Principes: quæſitum in Bibliotheca Regis, quæ erat in Babylonia, Cyri decretum,quò conceſſerat facultatem ædificandi templi Ieroſolymitani: novum ejuſdem Darii decretum, quod legitur primò Eſdræ cap.6. & quò Darius præcipiebat Tathani, & aliis ducibus, ne civitatis Ieroſolymitanæ inſtaurationem impedirent, imò ex theſauro regio ſubminiſtrarent ſumptus neceſſarios ad ædificationem templi,& ſacrificiorum celebrationem: regreſſum ipſius Zorobabelis cum iſto decreto in Ieruſalem:

va-

vaticinium Aggæi, & Zachariæ, qui, ut legimus 1.Eſdræ cap.5. prophetaverunt adverſus Iudęos, quòd habentes facultatem reſtaurandi Templum Domini, dumtaxat incumberent in ſuis privatis domibus extruendis: quis enim credet hæc omnia per unius anni ſecundi Darii ſpatium potuiſſe impleri? maximè cùm longè diſtaret Babylonica civitas à Ierusalem, ut videre eſt 1. Eſdræ cap.7. nam Eſdras cum Iſraelitico populo revertente Ieruſalem egreſſus eſt Babylone primò die menſis primi, & pervenerunt Ieruſalem dumtaxat primò die menſis quinti. Oportet igitur, quòd ille Darius, à quo Zorobabel anno 2. regni illius obtinuit facultatem, fuerit vel Cyrus, vel Cambyſes, qui fortè non ſolùm Artaxerxes,& Aſſuerus, ſed etiam Darius appellabatur.

Confirmatur, quia Zorobabel, tempore illius Darii, à quo licentiam obtinuit ædificandi civitatem, & templum Ieruſalem, erat juvenis, & adoleſcens, ut refertur lib. 3. Eſdræ cap. 3. v. 4. & cap. 4. v. 51. ſed, regnante Dario Hyſtaſpi, Zorobabel non poterat cenſeri adoleſcens: ſiquidem primò annò Cyri Regis Perſarum, jam erat dux,& princeps inter Iſraelitas, ut videre eſt lib.1. Eſdrę cap.2. & lib.2. cap.7. necnon, & Aggæi 2. v. 22. Cyrus autem ad minùs regnavit 7. annis, Cambyſes ejus filius etiam totidem imperavit; poſt quem aliquò tempore imperium tenuerunt Magi, quibus Darius Hyſtaſpis ſucceſſit: oportet ergo,eò regnante Zorobabelem natum fuiſſe ad minùs 45.annis, quâ certè ætate nec juvenis, nec adoleſcens poterat æſtimari.

Adde quòd Darius ille, quiſquis fuerit, licentiam non fecerit ędificandi Ieruſalem, ſed dumtaxat templum inſtaurandi, ſiquidem tantùm innovavit conceſſionem Cyri,quâ licentiam fecerat Iudęis,ut ędificarent templum Hieroſolymitanum, & in eo offerrent ſacrificia. Quapropter Darius mandat Tathani, & aliis ducibus, qui impediebant illam templi inſtaurationem; *Dimitte fieri templum illud à duce Iudæorum, & à ſenioribus, ut domum Dei illam ædificent in loco ſuo*: ut videre eſt non ſolùm lib. 1. Eſdræ cap.6. lib. 3. cap. 6. ubi edictum illud Darii refertur: ſed etiam cap.2.lib.2. ubi legimus, quòd regnante Artaxerxe, qui Dario Hyſtaſpi ſucceſſerat, civitas Ieruſalem adhuc erat diſſipata: Nam Nehemias, qui ab Artexerxe facultatem inſtaurandi muros obtinuerat, Iudęos alloquens ait: *Vos noſtis afflictionem, in qua ſumus; quia Ieruſalem deſerta eſt,& portę ejus conſumptæ ſunt igne; venite, ut ædificemus muros Ieruſalem, &c.* Et ſubinde tunc temporis civitas Ieroſolymitana nondum erat extructa: verba autem vaticinii non ſignificant incipiendas illas 70. hebdomadas ab exitu ſermonis, ſeu edicti, ut ædificaretur templum; ſed ut ædificaretur Ieruſalem: igitur ab illo edicto Darii Hyſtaſpis 70. illæ hebdomadæ non ſunt computandæ.

Idem ferendum judicium de illo decreto ejuſdem Artaxerxis, quo anno 7. ſui regni licentiam Eſdræ fecit, ut aſcenderet Ieruſalem cum ſelectis ex filiis Iſraelis ad abſolvendum, & conſecrandum templum, cujus jampridem inſtauratio incepta fuerat: ſiquidem decretum iſtud dumtaxat ſpectabat ad templi ædificium, non verò ad civitatis inſtaurationem; ut conſtat ex 3. Eſdræ capite 8.

Ex his itaque ſequitur dumtaxat illas 70. hebdomadas ordiendas eſſe ab edicto ejuſdem Artaxerxis, quo facultatem fecit Nehemiæ, anno 20. ſui imperii, quatenus cum Iudæis ſibi comitibus poſſet aſcendere Ieruſalem, & ejus muros, ac domos inſtaurare: hic enim primus eſt exitus ſermonis, ut iterùm ędificetur Ieruſalem, à quo exitu ſignificat Angelus adhuc ſupereſſe 70.heb-

Digitized by Google

70. hebdomadas uſque ad Chriſtum ducem.

§.

VEruntamen non cenſeo hebdomadarum exordium ducendum præcisè eſſe ab illo anno 20. quo edictum illud ſancitum eſt, ſed dumtaxat ab anno 28. quo iſtud edictum executioni fuit demandatum. Quanquam enim Nehemias illud edictum anno 20. Artaxerxis exceperit, tamen (ut narrat Ioſephus lib. 11. cap. 5.) non potuit Nehemias in Iudæam proficiſci ante annum 25. ejuſdem Regis: quoniam totos illos penè quinque annos à ſuſcepto edicto inſumpſerat, ut Iudæos per Babylonicum regnum diſperſos conveniret, ageretque cum eis; maximè verò cum familiarum principibus, ut juxta Regis indultum Babylonicam terram desererēt,& in nativum ſolum reverterentur. Quod utique difficile fuit ſuadere hominibus jam Babyloniorum conſortio, ac familieritate, ita delinitis, ut vix ab eorum contubernio poſſent avelli, & terram uberrimam, in qua eorum plurimi nati fuerant, abjicere, ut aliam omninò vaſtatam, & incultam,ac plurimis adverſariis obſitam incolerent,

Inde factum eſt, quòd Nehemias, ut refert Ioſephus, pervenerit Ieruſalem tantùm circa annum 25. Artaxerxis, unde cùm duos inſumpſerit annos in inſtaurandis muris, & domibus illius civitatis, hinc eſt, quòd hoc ingens, & grande opus non abſolverit, niſi circa 9. menſem 28. anni ejuſdem Artaxerxis, quod adeo exactè non referret Ioſephus, niſi certa, ac omni exceptione majora habuiſſet teſtimonia, & inſtrumenta. Hic autem 28. annus regni Artaxerxis incidit in annum mundi 3527. à quo ſi numeres 490. invenies 4017. quò certè annô crucifixus eſt Chriſtus, ac ſubinde ſic eventus exactiſſimè prophetiæ reſpondet.

Quòd autem illæ hebdomadæ incipiendæ ſint potius ab executione illius edicti, quàm ab ejus conceſſione, & promulgatione, mihi non leve argumentum eſt: quia cùm illud edictum non fuerit à Rege conceſſum, niſi ex divina inſpiratione, ſicque potiùs cenſeri debuerit edictum Dei,quàm Regis: cùmque Dei decreta infallibilem ſortiantur effectum, juxta illud Pſalmi: *Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita*; manifeſtum eſt Angelum in iſto vaticinio non tam illius edicti promulgationem, quàm executionem ſignificaſſe dum ait, *ab exitu ſermonis*; unde etiam ſignanter non addit,ut fiat licentia ædificandi Ieruſalem, ſed, *ut iterùm ædificetur Jeruſalem*. Quibus ſignificat ſe de reali, & effectiva inſtauratione Ieruſalem ſermonem facere, & ab ea texere omnem ſui vaticinii ſeriem, & ordinem.

Quòd autem omnes illius vaticinii particulæ mirum in modum conveniant Ieſu Nazareno,ſic evinco 1. Meſſias ille repromiſſus dicitur: *Sanctus Sanctorum*,ſeu Hebraicè *Sanctitas Sanctitatum*, vel *Sanctificatus Sanctificatorum*. Hæc autem apprimè conveniunt Ieſu Nazareno, tàm ſecundùm divinitatem, quam humanitatem, quæ in unione hypoſtatica ſuperabundanti gratiarum, & omnium cœleſtium chariſmatum irriguo, uncta eſt oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Dicitur autem *Sanctus Sanctorum*, ſicut ens entium, lux lucis, vita vitæ; quia omnis ab eo ſanctitas effluit; unicuique enim noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti, qui plenus eſt gratiâ, & veritate; de cujus plenitudine omnes nos accepimus.

Quæret hìc forſan aliquis, qualiter Chriſtus in morte ſua dicatur unctionem Sancti Sanctorum ſuſcepiſſe,quippe mors videtur potiùs unctionis deſtructio, quàm conſervatio.

Verùm facilè huic, quæ ſito fit ſatis; quan-

quanquam enim Chriſtus ante mortem, & ab inſtanti conceptionis ſuſcepiſſet Divinitatis unctionem, & delibutionem, ut ipſemet teſtatur Lucæ 4. ſibi adaptans hoc Iſaiæ vaticinium: *Spiritus Demini ſuper me, eò quòd unxerit me*: attamen nondum ſuſceperat hujus unctionis plenitudinem, majeſtatem, & manifeſtationem, ut reverà contigit poſtquam à mortuis ſuſcitatus eſt. Enim verò in reſurrectione Divinitatis unctio, & immortalitatis unguentum deſcendit à capite iſtius myſtici Aaron, ac ſummi hominum Pontificis, non ſolùm in barbam, ſed & in oram veſtimenti ejus, hoc eſt, à ſuperiori animæ portione, non ſolùm in ejus animæ portionem inferiorem, ſed etiam in ejus corpus. Unde meritò Apoſtolus ad Rom. 1. Chriſti reſurrectionem his verbis commendat: *Prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum*. Cùm igitur Chriſtus mortuus fuerit, ut noſtra deleretur iniquitas, ſicut prædixerat Angelus: ita per reſurrectionem unctus eſt Sanctus Sanctornm; nam, ut ait Apoſtolus Rom.4. *Traditus eſt, propter delicta noſtra, & reſurrexit, propter juſtificationem noſtram*.

Secundò, is eſt in quo *conſummata fuit prævaricatio*, Iudæi enim menſuram Patrum ſuorum implentes, nedum juſtum Ioſeph vendiderunt, nedum commutaverunt gloriam Dei in ſimilitudinem vituli aurei, & aliorum idolorum; nedum denique Prophetas, ſed & ipſummet Dei Filium occiderunt: hoc autem eſt quartum eorum peccatum, quod non ad tempus, ſed uſque ad mundi finem eſt puniendum. Ita enim intelligendus eſt Propheta Amos, dicens cap. 2. *Super tribus ſceleribus Iſrael*; Hebraicè (*Ieruſalem transferam*, vel *convertam eos*) *& ſuper quartum non convertam*, (Non transferam) *eos, quia vendiderunt juſtum pro argento*. Licet enim Judæi pro argento juſtum venditum, intelligant Ioſeph filium Iacob à fratribus in Ægyptum pretiò traditum deportandum; nihilominus Rabbi Samuel in Epiſtola ſua ad Rabbi Iſaac Magiſtrum Synagogæ, quæ eſt ſub Hulmoza in Arotitan Regis, quæque à Patre Boni-homine Ordinis Prædicatorum, in antiqua Hiſpaniæ Bibliotheca reperta eſt, & ex Arabico idiomate Latinè donata, & unà cum Opuſculis S. Antonii Typis excuſſa, in qua quærit ab illo Rabbi ſapientiſſimo, cur ea in captivitate, quà modò præmuntur, nullus adeſſet Propheta, nullus ſacrificandi ritus, nulla recuperandæ libertatis ſpes, ſicut in prioribus captivitatibus per Prophetas facta promiſſio: inquirens pariter, quodnam eſſet illud graviſſimum peccatum, ratione cujus tam durâ, tamque diuturnâ captivitate premerentur; hæc habet cap. 6. *Ipſi etiam Chriſtiani, quibus ſacrorum librorum ſtudium videtur eſſe traditum à Deo, reſpondent doctrinæ noſtræ prædictæ, quòd primùm in quatuor ſceleribus Iſrael, eſt venditus Ioſeph à fratribus ſuis; & ſecundum peccatum aſſignant, adorationem vituli in Oreb: & tertium fuit occiſio Prophetarum: quartum ſcelus, fuit venditio Iuſti, ſcilicet Ieſu. In vindictam primi Patres noſtri fuerunt in captivitate Ægypti. In punitionem ſecundi, plures perierunt in ſolitudine, & in ea degerunt exules per quadraginta annos. In tertii ultionem, innumeras a diverſis paſſi ſunt captivitates, potiſſimùm Babylonicam per ſeptuaginta annos. Cùm autem Propheta Amos ponat expreſsè venditionem Iuſti, nulluſque appareat venditus Iuſtus, præter Ieſum à Nazareth, mihi videtur, quòd ſimus in illo quarto maximo peccato, & propterea in captivitate, de qua loquitur Deus, quod non reducet ultrà. Iam enim ſunt mille anni, à quibus nihil proficimus inter Gentes, nec eſt ſpes proficiendi ampliùs*.

Per

Per eum *peccatum finem accepit*, *& deleta eſt omnis iniquitas*; lavit enim nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & ſemetipſum Patri in ara crucis immaculatam victimam obtulit, ut nos ab omni iniquitate redimeret, & fieret propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris tantùm; ſed & pro totius mundi criminibus. Per eum *adducta eſt juſtitia ſempiterna*, vera nempe, & interna, non legalis, & figurativa, quæ non ad tempus, ut Moſayca, ſed ſemper in cœlis, & in terra ſit duratura; qui enim biberit ex aqua, quam Chriſtum daturus venit, non ſitiet iterùm; ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. In ipſo tandem *impleta eſt omnis viſio*, *& prophetia*, omnia namque fecit, dixit, & paſſus eſt, quæ de Meſſia venturo Prophetæ vaticinati ſunt. Unde habet tres per præcipuos Meſſiæ adventum præſtandos effectus, & fructus: 1. peccati emaculationem: 2. veræ juſtitiæ collationem: 3. Prophetiarum adimpletionem.

Tertiò, Paſſus eſt in medio ultimæ hebdomadis anno videlicet 18. Tyberii.

Quartò, in Chriſti D. morte templum violatum fuit, ac profanatum, quando ſcilicet velum templi ſciſſum eſt à ſummo uſque deorſum, ſaltem velum exterius, quò populus à Sacerdotibus ſejungebatur; quaſi templum illud nihil jam haberet in arcanis, nihil reverentiæ, nihil religionis. Inde Sanctuarii aditus ſoli ſummo Sacerdoti licitus, idque ſingulis tantùm annis in feſto Expiationis, ſub mortis interminatione ſi ſæpius ingrederetur, ut notat Philo in libro de legatione ad Cajum; nedum patuit mille Sacerdotibus, quibus ab eo tempore licitum fuit ingredi in ſancta Sanctorum, ut ſcribit Ioſephus Gorionides lib. 3. v. 25. ſed & ipſis Iudæis, quando tempore Flori, Syriæ præſidis poſt Pilatum, ortâ ſeditione, cuncti Iudæi confugerunt ad templum Dei; imò etiam ipſis Veſpaſiani temporibus, quando nedum ipſius ſtatua in templo fuit collocata, ſed & ejus milites templum ingreſſi illud ſpoliaverunt, & incenderunt. *Adde quòd* in morte Chriſti collapſum fuerit ſuperliminare templi magnò terræ motu, auditæque fuerint Angelorum templi cuſtodum voces in eo dicentium *Migremus hinc*, ut ex Evangelio Nazareorum obſervat S. Hieronymus 9. Quamvis Ioſephus id referat ad feſtum Pentecoſtes, quinquaginta diebus poſt mortem Chriſti: verùm potuit aberrare, vel incerto rumore; vel quia ignarus erat Myſteriorum noſtræ Religionis; ac fortè Chriſtianis infenſus.

Itaque fuit in templo *abominatio*, cùm in eo ſtarent milites Idola colentes; *deſolationis*, quoniam illud omnibus ſuis vaſis, & ornamentis nudaverunt, ac poſteà igne appoſito in cineres, & favillas redegerunt, omneſque Iudæos, aut cruentâ morte peremerunt, aut diverſas in Provincias exules actos, perpetuâ, duràque captivitate mancipàrunt: ſicut vaticinatus fuerat Chriſtus Luc. 21. *Cùm videritis ab exercitu circumdari Hieruſalem tunc ſcitote, quia appropinquavit deſolatio ejus; tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes, & qui in medio ejus, diſcedant, & qui in regionibus, non intrent ad eam, quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia, quæ ſcripta ſunt: & cadent in ore gladii, & captivi ducentur in omnes Gentes, & Hieruſalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora Nationum.*

CONCLUSIO TERTIA.

Probari poteſt Meſſiam adveniſſe, illis omnibus Scripturæ textibus, quibus deſignatur Meſſiæ Nativitas, illius vitæ ſtatus, miniſterium, mortis genus, reſurrectio, & in cœlum receptio, quæ omnia mirum in modum in Ieſu Nazareno completa videntur. Siquidem prædicitur Meſſias futurus ex familia David, Pſal. 131. *Juravit Domi-*

minus David veritatem, & non fruſtrabitur eam, de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam: quod equidem impletum eſt in adorando illo Ieſu Nazareno, qui, ut prænuntiavit Angelus ipſius Matrem alloquendo Lucæ primo, filius David fuit, & dedit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus, ut regnaret in domo Iacob in æternum.

Secundò, Meſſias denuntiatur naſciturus ex Virginæ. Iſayæ 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, &c.* Ieſus autem natus eſt ex Maria Virgine ante partum, in partu, & poſt partum: nam Lucæ primo, *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth ad Virginem deſponſatam viro, &c.* Similiter Meſſias erat naſciturus in Bethleem juxta illud Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Jeſus autem natus eſt in Bethleem, ut legitur Lucæ 2.

Tertiò, Meſſias futurus erat pauper, & abjectus juxta illud Zachariæ 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam*: Ieſus autem pauperrimus fuit; nam ut dicebat Lucæ 9. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos; filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*: Unde egregiè Bernardus ait, quòd pauper fuit in nativitate, pauperior in vita, pauperrimus in morte; ſimiliter *aſcendit ſuper aſinam* in triumphali ſuo in Ieruſalem ingreſſu, ut legitur Matthæi 21.

Quartò; Meſſias tradendus erat in mortem pro triginta argenteis. Zachariæ 11. *Appenderunt mercedem meā triginta argenteis.* Morte turpiſſimâ erat moriturus, Sapient. 20. *Morte turpiſſimâ condemnemus eum.* Cruci affigendus, & flagellis laniandus: Pſalmo 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, & dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Illius veſtes ſorte erant diſtribuendæ: Ibidem: *Super veſtem meam miſerunt ſortem*: Ejus oſſa, & corporis membra non erant confringenda, juxta illud Exodi 12. *Os non comminuetis ex eo.*

Quintò: Prædicitur ejus Reſurrectio. Pſal. 56. *Exurge gloria mea*, inquit Pater cœleſtis, cui Filius, *exurgam diluculò*. Aſcenſurus in cælum. Pſalm. 62. *Aſcendiſti in altum, captivam duxiſti captivitatem.* Miſſurus Spiritum ſanctum, Ioelis ſecundo, *Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem.* Exterminaturus idola. Zachariæ 13. *Erit in die illa, dicit Dominus, diſperdam nomina eorum in terra, non memorabuntur ultrà.* Conditurus legem alteram. Baruch ſecundo, *Et ſtatuam illis alterum Teſtamentum ſempiternum.* Repudiandus à populo Iudæorum. Ieremiæ 5. *Negaverunt Dominum, & dixerunt, Non eſt ipſe.* Hæc autem omnia, ut conſtat ex Hiſtoria Evangelica, impleta ſunt in Ieſu Nazareno: igitur ille verus erat Meſſias.

His adde, quòd ut prænuntiaverat Angelus Danielem alloquens, poſt occiſum Meſſiam repudiandi erant Iudæi, civitas, & Sanctuarium diſſipanda à Duce venturo, omnis Iudaica natio vaſtanda, & illius deſolatio in finem perſeveratura; at Iudæi non poſſunt negare, poſt occiſum Ieſum à Nazareth, vaſtatam fuiſſe Civitatem Ieroſolymam ſub Ducibus Veſpaſiano, & Tito, templum ſolo æquatum, omnia ſacrificia extincta, Iudæi per orbem diſperſi, ſub dura captivitate gementes: Unde eleganter S.Hieronymus Epiſtola ad Dardanum ait, Iudaicam nationem alloquens; *Quomodo clementiſſimus quondam Deus, qui nunquam tui ante oblitus fuit, nunc per tanta ſpatia temporum non adducitur, ut ſolvat captivitatem, & ut veriùs dicam, expectatum tibi mittat Anti-Chriſtum? ob quod facinus, & tam execrabile ſcelus, avertit à te oculos ſuos? Ignoras voces parentum tuorum,*

San-

Digitized by Google

Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros? Et Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & noſtra erit hæreditas: &, Non habemus Regem, niſi Cæſarem? Habes quòd elegiſti, uſque ad finem mundi ſerviturus es Cæſari; donec Gentium intret plenitudo, & quæ quondam eras in vertice, verteris in caudam.

Objiciunt Iudæi, multa eſſe vaticinia Prophetarum de futuro Meſſiæ adventu, quæ nullatenùs in Ieſum Nazarenum quadrare poſſunt: ergo ex his, quæ protulimus, non poteſt evidenter colligi ipſum eſſe verum Meſſiam. Ut probent antecedens, multos proferunt Scripturæ textus. Primò quidem, quòd tempore Meſſiæ, ut legimus Iſaiæ c.11. *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo occubabit, vitulus, & leo, & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos*. Item Iſaiæ 2. *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium*; inde colligunt tempore Meſſiæ Templum Ieroſolymitanum, & montem, in quo fundatum erat, ſupra omnes montes fore elevandum, &c.

Verùm reſpondeo, Iudæos his in proferendis, & explicandis textibus turpiter hallucinari, & duplici errore laborare: quorum primus eſt, quòd plurima, quæ de adventu Meſſiæ ænigmaticè, ſpiritualiter, aut metaphoricè dicta ſunt, litteraliter velint intelligi, quales ſunt textus mox laudati: ſecundus eorum error, eſt quòd duos non diſtinguunt Meſſiæ adventus: alium ut Salvatoris ad liberandos homines, alterum ut judicis ad judicandos; illum in humilitate, hunc in majeſtate, & gloria.

Hinc enim factum eſt, ut in conciliandis oraculis de futuro Meſſia multùm laborent, nec tamen exitum inveniant: nam quædam vaticinia ipſum divitiis affluentem, gloriâ, & honore coronatum, omnium nationum ſceptrum, & imperium tenentem, ac moderantem exprimunt: Alia verò oracula eum deſignant futurum pauperem, abjectum, noviſſimum virorum, ab omnibus deſpectum: quocirca coguntur Iudæi duos diſtinguere Meſſias, quorum unus ſit pauper, & humilis, alius dives, & præpotens.

Verùm quàm hæc inania ſint, & abſque fundamento, ſatis colligitur ex Scriptura ſacra, quæ unius Meſſiæ meminit: ſed duplicem in eo diſtinguit adventum. Quod ita eleganter proſequitur S. Auguſtinus Tractatu 4. in Ioannem, expendens illud Pſalmi, *Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non ſilebit*: ubi ait, *Siluit, ut judicaretur: non ſilebit cùm cœperit judicare, Non diceretur*, MANIFESTE' VENIET, *niſi primò veniſſet occultus: nec diceretur*, NON SILEBIT, *niſi quia primò ſiluit. Quomodo autem ſiluit? Interroga Iſaiam, Sicut ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram eo, qui ſe tondet fuit ſine voce: ſic non aperuit os ſuum. Veniet autem manifeſtus, & non ſilebit: quomodo manifeſtus? Ignis ante ipſum præibit, & in circuitu ejus tempeſtas valida*.

Adde quòd apertiſſimè revinci poſſit illa Iudæorum pervicacia, & graviſſimus error de duplici Meſſia ex cap. 53. Iſaiæ, ubi prædicitur Meſſiæ nativitas, contemptus, perſecutio, occiſio, glorioſa reſurrectio, & omnium populorum ad ipſum converſio, ut appareat eundem Meſſiam eſſe, qui pauper, & dives, abjectus, & ſublimis, & ſubjectus, & omnium Dominus prænuntiatur, ut diximus ſupra.

Non expendimus hic rationes, quibus probatur Meſſiam Deum, & hominem eſſe debere; congruentiori namque ordine iſta diſcutiemus, & reſolvemus diſputatione ſecundâ, demonſtrando Incarnati verbi dignitates, & præcellentias.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS SECUNDUS.

De Unione hypoſtatica.

EAM difficultatem nunc ſolvendam auſpicamur de duarum conjunctione naturarum, quæ eſt velut forma, aut cauſa formalis Incarnationis, in qua caput, & cardo vertitur omnium controverſiarum, quæ in hoc myſterio agitari poſſunt, ut præclarè advertit Leontius lib.3. contra Neſtorium, & Eutichem, ſubtilis, ac diſertus Theologus „ his verbis: Quandoquidem, *inquit*, „ univerſum bellum motum eſt de „ modo Unionis, quem plerique ignorant, & idcircò omnibus in dubium „ venit; de hac unione philoſophari „ oportet, ut ſcire poſſimus, utrùm de „ hoc ipſo diſſentiamus: an verò nobis de hoc conſentientibus quæſtio „ ſit, quid efficiat unio; & utrùm de „ rebus ipſis ſit controverſia, an de „ vocibus res ipſas ſignificantibus: ſic „ enim quæſtione diſtinctè habitâ, & „ veritate rerum oſtenſâ, qui imperitè, „ aut impiè contradicit, pateſiat vel „ corrigendus, vel in judicio vituperandus. Unionem autem divinitatis „ cum humanitate, alii ſecundùm ſubſtantiam factam eſſe affirmarunt; „ alii ſecundùm energiam; alii ſecundùm voluntatem. Sunt autem, qui „ nimiam reverentiam in Deum vel „ habentes, vel ſimulantes, nullo ex „ his modis factam eſſe dixerunt: ſed „ ineffabilem eſſe, & carere nomine „ affirmarunt: ſive ita haberent, ſive „ non, metuebant autem ne impietatis arguerentur.

Quibus ſignificare videtur hæreticorum tergiverſationem, qui eâ ratione in conjunctione Divinitatis cum humanitate pia dogmata diligentiùs inquirendum eſſe vetabant, ut argumenta quibus redarguerentur, effugerent; ſola credulitate nos ea in re contentos eſſe debere affirmantes.

Verùm nihil hæc prohibere poſſunt, quominùs de unione iſta laudabiliter, & fructuosè diſputent Catholici Theologi; non ut eam penitùs exploratam, perfectamque tenere ſe poſſe confidant; ſed ut tantùm aſſequantur, quantùm per Scripturas, & Eccleſiæ magiſterium doceri, & intelligere nos Deus ipſe voluerit. Hoc autem imprimis venit in controverſiam, quid ſit ipſa Unio, ſeu aſſumptio ſecundùm ſe ſpectata; demùm quid præſtet perſona aſſumens: tandem quid ſpectandum ſit ex parte naturæ aſſumptæ; quæ ut diſtinctiùs, & evidentiùs appareant, de his inſtituendus eſt ſermo tribus in ſequentibus Sectionibus.

SECTIO PRIMA.

De Unione hypoſtatica ſecundùm ſe ſpectata.

HORUM nominum, quibus ambarum in Chriſto naturarum conjunctionem Theologi Veteres explicare ſolent, ut Græcis uſitata, vocabula miſſa faciam, Latinis frequentia ſunt hæc, *Unio, unitio, adunatio, conſertio, ſociatio, concordia, fœdus, fœderatio, confœderatio, conſibulatio, connexio, contentio, concretio, conventiò, mixtio, commixtio, mixtura, coaptatio, converſio, conjugatio*; quâ voce uſus eſt Auguſtinus lib.1. de conſenſu Evangeliſtarum cap.30. cùm dixit: *Tanquam ſponſus proceſſit de thalamo ſuo, id eſt, conjugatum Verbum carni humanæ proceſſit de utero Virginali*. Tamem *Unionis* vocabulum frequentiùs uſurpatur à Theologis Scholaſticis.

Unio autem, inquit Euthymius Pa„ nopl.titulò 7. eſt rerum disjunctarum „ concurſus in mutuam communio„ nem. Fit autem decem modis: vel „ *temperatione*, ut in liquidis, velut „ vinô, & aquâ; vel *accumulatione*, ut „ in aridis triticô, & hordeo: vel *mace-*

,, *ceratione*, ut in humido, & ſicco, ve-
,, lut terra, & aqua: vel *commixtione*,
,, ut in diverſis farinis: vel *confuſione*,
,, ut in his quæ liquefiunt, velut auro,
,, & argento, cera, & pice: vel quoad
,, *augmentationem*, ut in lapidibus: vel
,, *appoſitione*; ut in tabulis: vel *ſubſtan-*
,, *tia*, ut in individuis, Petro, & Pau-
,, lo, & æquis, aut bobus aliquibus,
,, atque animantibus cæteris: vel *ha-*
,, *bitudine*, ut in amicis, & in animis
,, in eamdem voluntatem conſpiranti-
,, bus: vel *compoſitione*, ut in anima,
,, & corpore: quæ autem *in hypoſtaſi*
,, fit, ea ſoli, quæ in Chriſto eſt divi-
nitati, & humanitati competit. Hæc Euthymius, de quo poſtremo unionis modo omnium arctiſſimo, ac præſtantiſſimo præſens ſermo faciendus eſt; inquirendo 1. Quid illa ſit: 2: Qualis: 3. Quis ejus terminus 4. Tandem an omnium unionum ſit arctiſſima, & præſtantiſſima.

Quaestio Prima.

Quid ſit Unio hypoſtatica.

Notandum primò quoad pręſentem quæſtionem ſpectat, triplicem diſtingui poſſe unionem: vel per appoſitionem, vel per compoſitionem, vel per ſuſtentationem. Unio *per appoſitionem* unius ad alterum, fit tripliciter, ut obſervat noſter Alenſis *qu.7.art.1.* Quia, inquit, aliquando unum unitur alteri per appoſitionem, ità quòd ab ipſo nec denominationem, nec proprietatem contrahat, ſic lapis apponitur lapidi in acervo, & fit unum ex ipſis per aggregationem, & tamen unus lapis ab altero denominationem non trahit, nec proprietatem. Aliquando verò ita unum apponitur alteri, ut ab ipſo proprietatem excipiat, non verò denominationem; ſic flores, & res aromaticæ, ac odoriferæ ſuum odorem manui imprimunt, ita quòd ab eis manus contrahat proprietatem, nempe odorem, non verò denominationem; quoniam manus dicitur quidem odorifera à flore, non tamen dicitur flos: Aliquando verè ita unum alteri conjungitur, ut hoc ab illo denominationem percipiat, non verò proprietatem: ſic cum quis veſtem induit, recipit denominationem à veſte, & dicitur hoc, aut illo modo veſtitus; ſed ab ea nullam proprietatem recipit ſecundùm, quam phyſicè afficiatur.

Unio *per compoſitionem* fit maximè duobus modis, ratione duplicis formę, vel ſubſtantialis, vel accidentalis, ſecundùm quam fit unio: *Unio* enim *ſubſtantialis* ea dicitur, qua duæ ſubſtantiæ invicem uniuntur per modum actus, & potentiæ hoc eſt, per modum materiæ, formæ. Quod etiam fit dupliciter; nam aliquando in illa unione ſervatur natura utriuſque extremi, eaque omninò diſtincta, ſive interim fiat ex eis aliquod tertium, ſicut ex unione animæ rationalis cum corpore humano, fit tertium, nempè homo; manente tamen utroque unito diſtincto, putà corpore, & anima, quæ in homine diſtincta ſunt: ſive tertium aliquod ex unitis non reſultet, ſicut cùm inſertione ſurculi piri cum pomo, v.g. non reſultat tertium, videlicet arbor aliqua, quę nec ſit pirum, nec pomum: aliquando verò non ſervatur utriuſque natura: ſed tranſeunt in tertiam entitatem; & fit tertium aliquod ab extremis diſtinctum. *Accidentalis* unio eſt, qua vel accidens unitur ſubſtantiæ, ut albedo parieti, vel accidens accidenti, ut albedo quæ ineſt quantitati Euchariſticæ, vel ſubſtantia alteri ſubſtantiæ per modū aliquem accidentalem, ut materia formæ per unionem, quæ eſt relatio. *Denique* unio per *ſuſtentationem* ea eſt, quà natura aliqua, vel rationalis aſſumitur in unitatem perſonæ, vel irrationalis aſſumitur in unitatem ſuppoſiti, vel accidentalis in unitatem ſubjecti ſuſtentantis.

Notandum ſecundò: Actionem unitivam,

Digitized by Google

vam, duo extrema invicem ſociare tripliciter: *Primò modò*, producendo totum compoſitum, ſimùlque cum illo producendo utramque ejus partem: talis eſt creatio cœli, per quam tam materia, quàm forma concreantur, & inter ſe uniuntur. *Secundò*, producendo tantùm unum extremum, & illud jam alteri præexiſtenti uniendo. Talis eſt actio, quà educitur forma materialis de potentia materiæ: eſt enim productiva, & unitiva ſimul talis formæ cum materia. *Tertiò modò*. Actio eſt tantùm unitiva, non verò productiva extremorum: ſed ſolius compoſiti, quod ex conjunctione utriuſque reſultat; qualis eſt actio unitiva animæ cum corpore in reſurrectione. Certum eſt autem Incarnationem non eſſe unitionem productivam utriuſque extremi; quippe Verbum æternum eſt, nec temporaneæ productioni obnoxium; non etiam eſt productiva humanitatis; quia actio quà producitur humanitas, alia eſt, ab unitiva ejuſdem cum Verbo, ut patebit infrà.

Difficultas eſt igitur, an illa actio, qua Verbum unitur humanitati, ſit productiva alicujus termini formalis, tam à Verbo: quàm ab humanitate diſtincti, quo mediante humanitas illa cum Verbo uniatur. Circa cujus reſolutionem variant authores; nam Gregorius Ariminenſis in *3.diſt*,28.*qu*.2.cui ſubſcribit Gregorius à Valentia in 3. *part.diſp*.1.*qu*.2.*puncto* 5. & plures alii, contendunt per hanc actionem unitivam, nihil fuiſſe productum in humanitate diſtinctum ab ea, per quod Verbo divino uniretur formaliter.

Secunda verò ſententia eſt Gabrielis in 3.*diſtinct*.30.*quæſt*,4. exiſtimantis per actionem incarnandi, produci quamdam qualitatem abſolutam, & ſupernaturalem, quà uniatur humanitas Verbo, eamque qualitatem appellat *Gratiam unionis*.

Tertia ſententia eſt Suaris *diſput*.8. *ſect*.2.& Gabrielis Vaſquezii *diſput*.18. *cap*.3. aſſerentium formalem terminum prædictæ actionis unitivæ, eſſe modum aliquem ſubſtantialem; non realiter, ſed ex natura rei dumtaxat ab humanitate diſtinctum, qui modus eſt fundamentum relationis, quæ intercedit inter humanitatem, & Verbum. *Quarta* denique ſententia eſt Doctoris in 3. *diſt*.1.*qu*.1.*nu*.3. docentis per actionem incarnandi produci terminum formalem, nempè unionem, quæ eſt relatio extrinſecùs adveniens, quâ humana natura dicitur formaliter unita Verbo.

Notandum tertiò, ſeu repetendum potiùs ex Lògicis, quantùm ad præſens inſtitutum ſpectat, relationem cathegoricam dividi in *intrinſecùs*, & *extrinſecùs* advenientem. Prior eſt, quæ reſultat ex poſitis fundameuto, & termino, nihilque extrinſecum deſiderat ad ſui reſultantiam: ut ſimilitudo, quæ exurgit inter duo alba; nam eo ipſo quò alba ſunt, ſimilia ſunt: poſterior verò non exurgit præciſè ex poſitione, & exiſtentia fundamenti, & termini, ſed inſuper deſiderat aliquid extrinſecum, ſine quo non exurgeret: ſic licèt ignis, & lignum comburendum exiſtant; nullus tamen exurget reſpectus inter ignem tranſmutativum, & lignum tranſmutabile, niſi fiat utriuſque approximatio.

Inſuper, relatio ſubdividitur in mutuam, & non mutuam. Mutua eſt, quæ habet relationem ſibi correſpondentem in termino, ad quem refertur. Sic paternitas habet filiationem ſibi correſpondentem. Non mutua, eſt quæ talem correlationem non habet in ſuo termino. Sic ſcientia, quatenùs terminatur ad ſcibile, non agnoſcit in eo corrrelationem. Denique relatio mutua diſtribuitur in relationem æquiparentiæ, & diſquiparentiæ. Prima eſt, quæ habet relationem ejuſdem rationis & nominis in utroque extremo. Sic fraternitas in utroque fratre habet idem nomen, & eandem rationem fundandi, pu-

putà originem ab eodem patre. Secunda verò ſimilem in altero extremo relationem non agnoſcit. His ita prælibatis tria maximè ſunt impręſentiarum diſcutienda: *Primum*; an unio hypoſtatica ſit aliquid reale creatum, ab humanitate,& Verbo realiter diſtinctum: *Secundum*, an ſit quid ſubſtantiale, vel accidentale, idque vel abſolutum, vel reſpectivum: *Tertium*, an ex hypoteſi, quòd ſit relatio, illa ſit mutua, vel non mutua, æquiparentiæ,vel diſquiparentiæ.

CONCLUSIO PRIMA.

UNio *hypoſtatica eſt ens reale creatum, realiter ab extremis diſtinctum*. Hæc concluſio tres partes continet, quarum duæ priores ſatis, ſuperque patent, & apparebunt evidentiiis ex probatione tertiæ.

Prima quidem conſtantiſſima eſt: illud enim eſt ens reale, per qnod humanitas à Verbo aſſumpta realiter diſtinguitur ab aliis, humanitatibus non aſſumptis: ſed per unionem hypoſtaticam humanitas aſſumpta,ita diſtinguitur ab aliis, quippe perſonaliter unitur Divinitati, cui cæteræ non ita ſociantur, & habet dependentiam perſonalem à Verbo ipſam perſonante, quam non habent cæteræ humanitates, quæ ſuis propriis ſubſiſtentiis, & perſonis ſubſiſtunt: igitur, &c.

Secunda pars etiam clara eſt: illud enim eſt creatum, quòd cœpit in tempore: ſed hypoſtatica unio incœpit in tempore, ſicut, & ipſa humanitas aſſumpta: igitur eſt quid creatum.Deinde, illud reverà creatum eſt, quod eſt effectus omnipotentiæ divinæ: at ut ſuprà diximus, unio hypoſtatica præſtantiſſimus eſt effectus omnipotentiæ divinæ: igitur eſt ens creatum. Denique quidquid increatum eſt, Deus eſt vel realiter, vel perſonaliter, vel formaliter: hæc autem unio non eſt Deus eſſentialiter,neque etiam perſonaliter, quia licèt fiat per unionem Verbi cum humana natura: attamen ipſa natura humana ſic unita, non eſt Deus: ſed vera creatura: igitur ex ipſius parte unio eſt quid creatum.

Probatur tertia pars. Omni actioni productivæ debet aſſignari terminus, qui per illam producatur; nam producere, & produci ſunt correlata: atqui unio hypoſtatica eſt effectio, ſeu actio productiva: ergo debet habere aliquem terminum; ſed ille terminus non poteſt eſſe alius, quàm unio copulans Verbum cum natura humana: Nam vel terminus ille eſſet Verbi ſubſiſtentia, vel humanitas aſſumpta: at *non primum*:quippe Verbi ſubſiſtentia increata eſt, & ab æterno exiſtens. *Non etiam ſecundum*, quia, ut dicemus infrà, humanitas producta fuit per actionem diſtinctam ab actione aſſumptiva, ſeu unitiva; quippe actio productiva humanitatis fuit generatio, ad quam Virgo Deipara ſuum præbuit concurſum; quæ tamen non influxit præcisè in actionem unitivam humanitatis cum Verbo: ergo illa actio unitiva, ſeu productiva in Incarnatione non potuit habere alium terminum, quàm ipſam unionem: terminus autem productus realiter diſtinguitur ab extremis non productis: ergo unio producta realiter diſtinguitur à Verbo,& ab humanitate.

Reponunt Adverſarii, duplicem eſſe actionem, aliam quidem productivam termini, aliam verò dumtaxat unitivam: & quidem priorem ſemper habere terminum aliquem; poſteriorem verò minimè, ut conſtat ex variis rebus naturalibus,putà unione animę ad corpus, formæ ad materiam; &c. quæ ſe ipſis immediatè, & ſine ulla entitate media de novo producta inter ſe uniuntur. Unde cum hæc actio, de qua loquimur, ſit tantùm unitiva, non requirit terminum de novo productum.

Contrà. *Primò* falſum eſt, & gratis aſſeritur:animam cum corpore, & formam cum materia immediatè uniri; quip-

quippe ſociantur invicem mediante ipſà unione, quæ eſt relatio extrinſecùs adveniens, qualis etiam eſt unio hypoſtatica, ut mox dicemus. Deinde, etiamſi hæc vera eſſent, non tamen valeret paritas, nam extrema unionis illarum rerum naturalium ſunt ejuſdem ordinis, habentque naturalem, & intrinſecum ordinem ad ſe invicem, proindeque majorem affinitatem, & facilitatem, ut invicem immediatè ſocientur: at verò extrema unionis hypoſtaticæ ſunt omninò diverſi ordinis, neque ex natura ſua habent intrinſecum ordinem ad ſe invicem; quare ut inter ſe ſocientur, & ex illis fiat quid unum, debet produci aliquis formalis terminus, quo invicem uniantur.

Reponunt ſecundò, per actionem incarnati Verbi non produci quidem Verbum, nec humanitatem, nec etiam unionem ipſam, ſed dumtaxat Chriſtum, compoſitum videlicet ex humanitate, & divinitate; ſicut proportionaliter loquendo, terminus productus per humanam generationem, neque eſt anima rationalis, cùm illa fiat per creationem; neque corpus, quia ſupponitur generationi, cùm ſolam importet materiam, ut radicem quantitatis; ſed terminus generationis, eſt ipſum ſuppoſitum humanum.

Contra. Primò, minùs verum eſt per generationem non produci corpus ſubſtantiale, eſt enim reverà terminus partialis illius actionis, ut probavimus in Phyſicis. Secundò, licèt Chriſtus Dominus ſit terminus *qui*, ſeu totalis actionis unitivæ, non tamen eſt ejus terminus formalis: actio autem illa unitiva non ſolùm debet habere terminum totalem de novo productum: ſed etiam terminum formalem, quò ſcilicet extrema invicem ſocientur: etenim non poteſt intelligi quomodo terminus *qui*, ſeu totalis producatur, niſi per productionem termini formalis: ergo ſi actio unitiva terminum *qui*, ſeu totalem producat, etiam producet terminum *quò*, ſeu formalem: non enim poſſet intelligi qualiter per actionem aliquid producatur, niſi aliquid habeat eſſe exiſtentiæ, quod antea non habebat; nam per productionem res tranſit à non eſſe exiſtentiæ ad illud eſſe: at per actionem unitivam, neque Verbum, neque humanitas tranſeunt à non eſſe exiſtentiæ ad eſſe exiſtens; quippe Verbum præexiſtebat ab æterno, & humana natura ſaltem priùs prioritate naturæ exiſtebat, quàm aſſumeretur: igitur per illam actionem productivam debuit aliquid diſtinctum ab humanitate, & Verbo produci, quod accipiat eſſe, quò priùs carebat.

Probatur ſecundò. Per Incarnationem humanitas fit dependens à ſuppoſito Verbi, & per aliquid de novo formaliter fit dependens; non enim poteſt intelligi qualiter ex non dependente, fiat de novo dependens, niſi interveniat aliqua ratio formalis hujus dependentiæ: illud autem non poteſt eſſe aliud ab ipſa unione, quatenùs diſtincta ab utroque extremo: nam illud per quod de novo humanitas dependet à Verbo, vel eſt quid diſtinctum ab ipſo Verbo, vel non: ſi ſit, habemus intentum: ſi non, quomodo fieri poteſt, ut illa duo extrema dicantur invicem uniri, magis quàm erant antea; quippe idem manens idem, ſemper facit idem, & eandem ſortitur appellationem: igitur non poteſt intelligi quomodo humanitas, quæ priùs non erat unita, fiat unita Verbo; niſi accipiat aliquid in unione, quod antea non habebat.

Deinde, Actualis illa unitio humanitatis cum ſuppoſito Verbi divini, vel dicit ſolam indiſtantiam Verbi ab humanitate, vel dicit aliquid aliud in ea receptum, & ipſi ſuperadditum, quò licèt æquè ſit indiſtans ab aliis divinis perſonis, tamen potiùs cenſetur unita Verbo, quàm Patri, & Spiritui ſancto. Primum dici nequit; quia Verbum divi-

vinum non magis eſt indiſtans à ſua humanitate, quàm à nobis omnibus: Deus enim Cœlum, & terram implet immenſitate ſuæ divinitatis.

Adde quòd talis indiſtantia eſt communis tribus divinis perſonis, quippe fundatur in attributo illius divinæ immenſitatis: nec tamen omnes divinæ perſonæ ſunt unitæ hypoſtaticè humanitati: igitur actualis unitio cum Verbo non dicit indiſtantiam humanitatis ad Verbum divinum: Ergo dicit aliquid aliud in ipſa humanitate receptum, & de novo productum: Ergo,&c.

His adde quòd ſi Deus impediret ne propria ſubſiſtentia promanaret ab aliqua natura humana ſingulari, quamtumvis Verbum ab ipſa foret indiſtans, non propterea diceretur ſubſiſtere ejus ſubſiſtentiâ: igitur ut talis dicatur,debet habere aliquid de novo receptum, quod antea non habebat.

Dices primò: Ex Symbolo S. Athanaſii,*ſicut anima rationalis,& caro unus eſt homo, ita Deus; & homo unus eſt Chriſtus*: atqui corpus, & anima rationalis uniuntur ſeipſis immediatè, & non aliquo medio, quod in eis producatur: Ergo natura humana unitur Verbo ſeipsâ immediatè.

Nego minorem,Falſum enim eſt,quòd anima rationalis, & corpus invicem immediatè uniantur; nam earum unio ſe habet quemadmodum reliquæ uniones,quæ fiunt per compoſitionem phyſicam,ad quas requiritur aliquod agens extrinſecum, quod efficienter conjungat extrema; licèt enim materia, & forma, idem dicendum de corpore, & anima, ut ſunt actus, & potentia, ſeipſis uniantur in genere cauſæ materialis, & formalis, tamen in genere cauſæ efficientis conjunguntur invicem efficienter per cauſam productivam, quæ cauſat ipſam unionem: hinc eſt, ut probavimus in Phyſicis, quòd totum realiter diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis, & unitis.

Idem dicendum de unione Verbi cum natura humana; quia licèt natura humana habeat potentiam obedientialem ad ſubſiſtendum ſubſiſtentia Verbi, & in Verbo ſit virtus, ut reddat illam ſubſiſtentem; tamen cùm ſubſiſtentia Verbi adveniat naturæ humanæ Chriſti perſonaliter, & ab extrinſeco, requirit actionem agentis ſupernaturalis, quod utrumque conjungat aliqua unione, quà poſita, perſonalitas Verbi illabitur naturæ humanæ,& per modum cauſæ formalis influit in illam, ut ſubſiſtendi ei virtutem conferat.

Dices 2.Si unio eſſet aliquid medium inter naturam humanam, & Verbum, ſequeretur quòd eſſet ſimul creata, & increata, corporea, & ſpiritualis; creata quidem ratione humanitatis,increata verò ratione Verbi; corporea ratione partium corporis, quibus Verbum unitur, & incorporea ratione animæ: at hoc repugnat: igitur, &c.

Reſpondeo, Unionem illam non poſſe dici increatam, utpotè cùm non ſit realis ex parte Verbi, ut mox dicemus; ſed dumtaxtat creatam, quæ ut ſic poteſt eſſe ſpiritualis, & corporea. extenſa,& inextenſa;ratione ſcilicet partium unitarum; cùm enim illa unio ſit relatio, ut ſtatim dicemus, has omnes appellationes poteſt ſortiri, non ratione ſui, ſed ratione extremorum, quæ referuntur, relatio enim ex ſe neque eſt materialis, neque ſpiritualis, extenſa aut inextenſa, ſed dumtaxat ratione extremorum, quæ refert.

Dices 2. Si neceſſaria eſſet unio inter humanitatem, & Verbum, maximè quia extrema realiter diſtincta nequeunt actu uniri ſine aliquo medio reali ab utroque extremo realiter diſtincto: ſed hæc ratio nulla eſt: exinde enim ſequeretur dari proceſſum in infinitum in unionibus: nam ſi extrema realiter diſtincta nequeunt actu uniri ſine medio reali, & realiter diſtincto; modus unionis diſtinctus realiter ab humani-

Digitized by Google

tate, & Verbò, non poſſet etiam illis ſine aliquo vinculo realiter diſtincto copulari, de quo eadem recurreret difficultas: & rurſus de alio, & ſic procederetur in infinitum.

Nego minorem: Nec enim noſtra aſſertio, qua contendimus realiter diſtincta non poſſe invicem uniri ſine aliquo diſtincto realiter, intelligenda eſt univerſaliter, de quibuſcumque realiter diſtinctis, ſed de illis ſolùm, quæ ita ſunt realiter diſtincta, ut unum eorum non habeat pro ratione eſſentiali eſſe alteri conjunctum: modus autem unionis cùm habeat pro ſua ratione eſſentiali, quòd ſit nexus duorum extremorum, atque ita ſit ipſi eſſentiale alteri connecti, ut quò, hinc non exigit copulari extremis per aliud vinculum à ſe diſtinctum: ſed immediatè per ſeipſum, quod enim eſt eſſentialiter tale, nequit fieri tale per aliquid à ſe diſtinctum; ſicut enim eſſentiale eſt accidenti, ſubjecto inhærere, non indiget aliquo medio realiter diſtincto, ut inhæreat.

Dices: 4. Per illud Verbum divinum unitur actu, & formaliter humanitati aſſumptæ, per quod exercet in ea rationem termini, & ultimi complementi: ſed illud exercet formaliter per ſuam perſonalitatem abſque aliquo alio intermedio: ergo per illam formaliter abſque aliquo etiam modaliter diſtincto illi unitur. Majòr eſt evidens: cùm enim Verbum uniatur naturæ humanę per modum termini ultimi, & complementi, neceſſe eſt ut id per quod illi unitur, ſit ipſum actuale exercitium terminandi. Minor verò probatur: Nihil creatum poteſt eſſe actuale exercitium, ſive actus ſecundus virtutis terminativę perſonalitatis Verbi ad extra: ergo Verbum divinum exercet formaliter rationem termini naturæ humanæ per ſolam ſuam perſonalitatem.

Diſtinguo majorem: Per illud Verbum divinum unitur actu per quód exercet rationem termini *quod*, nego: termini *quò*, concedo. Minorem ſimiliter diſtinguo: per ſuam perſonalitatem exercet rationem termini *quod* abſque ullo medio, quia ſcilicet ipſa ſit, quæ terminat communicationem naturæ humanæ, concedo; termini quò, nego: nam terminat illam communicationem ratione unionis ſui-ipſius cum illa; unio autem illa non eſt terminus formaliter: ſed ratio, quà mediante Verbum terminat illam communicationem.

Dices denique: Subſiſtentia propria unitur ſeipsâ, & nullo alio medio propriæ ſuæ naturæ: igitur multò magis ſubſiſtentia Verbi unitur immediatè humanitati.

Nego conſequentiam; Et ratio diſparitatis eſt, quòd ſubſiſtentia propria reſultat neceſſariò ab ipſa natura particulari, niſi aliunde præpediatur; ſubſiſtentia autem Verbi advenit ab extrinſeco, idcircò requirit unionem, ut humanitati conjungatur.

CONCLUSIO SECUNDA.

UNio hypoſtatica eſt relatio extrinſecus adveniens. Ita Doct. in 3. diſt: 1. qu. 1. num. 3. ubi ait; *Dico quòd iſta unio non dicit per ſe aliquid abſolutum: quia quòcumque abſoluto intellecto in altero extremo non intelligitur perfecta ratio unionis, quia unio non intelligitur ad ſe; ſive igitur concomitetur abſolutum in uno extremo, ſive in duobus, cùm non ſit nihil, ſaltem dicit unio relationem, &c.* Quibus Doctor apertè docet unionem eſſe relationem, relatio enim eſt, cujus totum eſſe eſt ad aliud ſe habere: Atqui unio tota eſt ad aliud: igitur eſt relatio. Major conſtat ex Logicis. Minor probatur: Nam ſicut concipi nequit relatio, niſi per ordinem ad id cujus eſt relatio: ita nec poteſt concipi unio, niſi per ordinem ad ea, quorum eſt unio.

Deinde, quocumque abſoluto concepto in extremis; non tamen concipitur extremorum unio: ergo illa non eſt quid

Digitized by Google

quid abſolutum. Patet antecedens, quia abſolutum concipitur per ordinem ad ſe: unio autem concipi nequit, niſi per ordinem ad extrema, quæ uniuntur.

Denique, illa entitas dicenda eſt pura relatio, quæ non poteſt concipi, niſi per modum determinationis actualis unius ad aliud, & nullum aliud habet munus: ſed entitas ſuperaddita extremis unitis, non poteſt concipi, niſi per modum determinationis actualis unius extremorum ad aliud, neque eſt aliud munus reperiendum in iſta unione; Prorſus igitur eſt pura relatio. Major conſtat: Siquidem ſimilitudo eſt pura relatio, & non involvit formaliter aliquid abſolutum, quia non poteſt aliter intelligi, quàm per modum determinationis unius ſubjecti, v, g. ad aliud. Minor etiam apparet: quia non aliud cogitari poteſt munus unionis, quàm ut unum extremum detèrminet ad aliud, ut cum ipſo unum efficiat; igitur hàc ratione eſt pura relatio.

Confirmatur: Si unio non ſit relatio, maximè quia vel debet eſſe qualitas ſupernaturalis humanitati ſuperaddita, ut vult Gregorius; vel modus aliquis ſubſtantialis, ut docet Suarez: ſed neutrum poteſt affirmari; non quidem primum; tùm quia, ut docet Doct. mox laudatus num. 12. illa qualitas ſupernaturalis maximè requireretur per modum diſpoſitionis, ut natura humana fieret proximè apta ad unionem cum Verbo: at hoc eſt fruſtraneum; quia cùm ſit in potentia obedientiali ad illam unionem, ſeipsâ unibilis eſt, itaque nullam requiret qualitatem diſpoſitivam; tùm quia unio in ſuo conceptu formali dicit intrinſecè ordinem ad duo: igitur vel eſt relatio, vel illam intrinſecè includit; nam totum eſſe unionis eſt in ordine ad aliud: ſed illa qualitas neque eſt relatio, neque illam includit intrinſecè: igitur non poteſt habere rationem unionis.

Secundùm etiam dici nequit; quia vel talis modus ſubſtantialis, admittitur ut Verbum, & natura humãna invicem dicantur uniri; vel ut ſit fundamentum unionis: ſed nullum horum rectè affirmatur. Non primum, tùm quia idem modus ſubſtantialis admittendus eſſet in cæteris unionibus, putà inter materiam, & formam, quod falſum eſt; nam Ariſtoteles non cognovit talem modum; ſed in compoſito tria tantùm diſtinxit, ſcilicet materiam formam, & compoſitum; tùm quia talis modus ſubſtantialis eſſet aliquid prẹter humanitatem, & Verbum, & ſic eſſet aſſumptus à Verbo, vel non: ſi ſic; ergo eſt aliquid aſſumptum à Verbo præter humanitatem: ſi non; ergo eſt aliquid in Chriſto, quod non eſt aſſumptum: utrũque autem hoc eſt abſurdum. Non etiam ſecundum, quia natura humana eſt ſufficiens fundamentum illius relationis, & unionis ſui ipſius cum Verbo: igitur modus ille ſubſtantialis videtur inutilis.

Dices 1. Quod ſpectat ad complementum ſubſtantiæ creatæ eſt ens ſubſtantiale, & abſolutum: atqui unio hypoſtatica ſpectat ad complementum ſubſtantiale humanitatis à Verbo aſſumptæ, quippe ſupplet vim illius perſonalitatis: igitur, &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Quod ſpectat ad complementum ſubſtantiale per modum alicujus intrinſeci, eſt ens ſubſtantiale, & abſolutum, concedo: quod ſpectat ad complementum per modum alicujus extrinſeci, eſt ens abſolutum, & eſſentiale, nego: Minorem ſimiliter diſtinguo: Unio hypoſtatica ſpectat ad complementum humanitatis per modum alicujus intrinſeci, nego: extrinſeci, concedo: itaque hypoſtatica unio denominari quidem poteſt ſubſtantialis extrinſecè, & per ordinem ad extrema, quæ dicuntur uniri, & quorum eſt vinculum: non autem per reſpectum ad propriam entitatem, quippe cùm illa ſit relatio, eſt pariter accidens. Re-

Digitized by Google

Reſpondeo 2. negari poſſe minorem: Siquidem, ut probavimus in Metaphyſicis, ſuppoſitum non eſt modus aliquis ſubſtantialis,& abſolutus, ſed tantùm negatio duplicis communicabilitatis, ut *quo*, & ut *quod*: igitur falſum eſt, quòd hâc ratione ſit de complemento ſubſtantiali humanitatis.

Dices 2. Ex Ariſtotele 5.Phyſicorum, ad relationem non datur motus: ſed unio hypoſtatica producitur quaſi per motum: igitur non poteſt eſſe relatio.

Reſpondet Doctor in 3. diſt. 1. qu. 1. num. 15. Philoſophum eſſe intelligendum de relationibus exorientibus ex poſitione extremorum, ad quas non eſt neceſſaria aliqua actio, ut reſultent: non autem de relationibus extrinſecùs advenientibus. Triplex enim, inquit, relationis genus diſtingui poteſt; nam aliæ identificantur fundamento, quales ſunt omnes illæ, ſine quibus fundamentum nequit exiſtere, ut ſunt dependentiæ creaturæ ad Creatorem: alię non identificantur quidem fundamento, quia hoc ſine illis eſſe poteſt; ſed neceſſariò reſultant, ex poſito termino, & fundamento, ac ratione fundandi, ut ſunt ſimilitudines inter duo alba; denique ſunt quædam relationes, quæ nec identificantur fundamento, nec ab ipſo neceſſariò ſequuntur; ſed præter fundamenti, & termini exiſtentiam, requirunt adhuc aliquam conditionem extrinſecam: ſic requiritur approximatio ignis ad lignum, ut fiat relatio agentis ad paſſum; Philoſophus autem loquitur de relationibus primò, & ſecundò modò ſumptis; non autem de extrinſecùs advenientibus; nam,inquit Doctor, *Philoſophus ibidem admittit motum ad* Ubi, *& tamen* Ubi *nullam formam abſolutam dicit: ſed tantùm reſpectum in corpore circumſcripto ad locum circumſcribentem*.

Dices 3. Non poteſt res aliqua aliter ſe habere in ordine ad aliud, niſi priùs aliter ſe habeat in ordine ad ſe: ſed natura humana per unionem hypoſtaticam aliter ſe habet in ordine ad Verbum ratione unionis, quâ ad ipſum refertur: igitur debet etiam aliter ſe habere in ordine ad ſe: At non poteſt aliter ſe habere in ordine ad ſe, niſi aliquod abſolutum recipiat, quod antea non habebat: ergo non poteſt habere unionem, quâ mediante aliter ſe habet ad Verbum, quàm ante, niſi habeat in ſe aliquod abſolutum, quod antea non habebat.

Diſtinguo majorem: Niſi priùs aliter ſe habeat in ordine ad ſe, quando ſe habet ad aliud per relationem primi, aut ſecundi generis, concedo: per relationem tertii generis,ſeu extrinſecùs advenientem, nego. Per hanc enim poteſt aliquis optimè ſe aliter habere ad aliud de novo, quin aliter ſe habeat in ordine ad ſe, per aliquam formam diſtinctam ab ipſa relatione, quia ipſa relatio ipſi advenit ab extrinſeco, & per cauſam efficientem.

Dices 4. Unio hypoſtatica non eſt accidentalis, ſed ſubſtantialis, ut determinatum eſt in Concilio Epheſino Canone 2. igitur unio illa debet eſſe quid ſubſtantiale, non verò accidens: at omnis relatio eſt accidens: ergo unio hypoſtatica non eſt relatio.

Reſpondeo unionem hypoſtaticam appellari *ſubſtantialem*, non quòd ipſa unio non ſit accidens, ſed quòd ſit ſubſtantialis,& intrinſeca conjunctio perſonæ Verbi cum natura humana, itaut illa unio non fiat dumtaxat per affectum,& gratiam ſanctificantem,ut volebat Neſtorius; ſed fiat ſubſtantialiter ex eo, quòd perſonalitas Verbi ſeipsâ ſubſtantialiter reddat humanam naturam Chriſti ſubſiſtentem; vel in quantùm in perſonalitate Verbi, quæ eſt ſubſtantia, unitur natura humana cum divina; quod utique ſufficit ad ſolvenda Conciliorum oracula: non enim aliud intendunt, quàm quòd Verbum ſubſtantialiter unitur humanitati, &

quod

quod ipſa ſubſtantia naturæ humanæ ſubſiſtit per iſtam ſubſtantialem Verbi ſubſiſtentiam ; ſicut natura divina eàdem ſubſiſtentiâ Verbi ſubſiſtit, & ipsâ mediâ utraque natura divina , & humana invicem ſubſtantialiter ſocientur .

Petes ad quodnam è ſex ultimis prædicamentis hæc relatio unionis hypoſtaticæ revocanda ſit ?

Reſpondeo veriſimilius eſſe ipſam eſſe revocandam ad prædicamentum *Paſſionis* ; nam per actionem unitivam natura humana veluti traſmutatur,dum recipit illam unionem ſui cum Verbo : ergo unio eſt in humanitate per modum termini relationis tranſmutati ad tranſmutans; in qua relatione conſiſtit ratio prædicamenti paſſionis .

Dices : Unio eſt terminus Incarnationis effectivè, ſeu quatenus eſt actio: ſed paſſio non eſt terminus actionis , ſed traſmutationis : igitur unio non eſt paſſio .

Reſpondeo , quòd quemadmodum in calido producto ab igne eſt duplex relatio, una quidem producentis ad calidum productum , quæ eſt intrinſecùs adveniens , quia reſultat ex poſito fundamento , & termino ; altera ſubjecti tranſmutati,v.g. ligni ad ignem tranſmutantem , quæ eſt relatio extrinſecùs adveniens , quâ formaliter ſubjectum dicitur uniri calori : ita in perſona Chriſti conſtante duabus naturis eſt duplex relatio : una producti ad producens , quam dicit Chriſtus ; vel unio ipſa per ordinem ad totam Trinitatem; & hæc relatio eſt intrinſecùs adveniens , quæ eſt poſterior unione , & Chriſto , poſterioritate videlicet naturalia eſt tranſmutati ad tranſmutantem, per quam humanitas, quæ eſt veluti ſubjectum , refertur ad Trinitatem unientem, & ad Verbum, ut ad terminum , & extremum unionis , quæ relatio eſt extrinſecùs adveniens , & eſt vinculum , quò humanitas denominatur unita Verbo .

Conclusio Tertia.

Unio hypoſtatica formaliter, & propriè ſumpta , eſt relatio non mutua , & diſquiparentiæ . Ita Doctor locò ſuprà laudatò , ubi ait : *Saltem dicit unio relationem, non autem communem, quæ ſit ejuſdem rationis in utroque extremo, qualis eſt ſimilitudo, quia non eſt habitudo ejuſdem rationis in natura aſſumpta, & perſona aſſumente; perſona autem aſſumens nullam habet relationem realem ad naturam creatam,* ex diſt.30. l.1. *è converſo autem niſi natura ita aſſumpta haberet relationem ad aſſumentem, nibil intelligeretur per ſe per iſtam unionem : nec illa relatio in natura aſſumpta eſt tantùm res rationis,quia tunc ipſa unio non eſſet realis . Eſt igitur iſta unio relatio diſquiparentiæ realis in uno extremo : cui in altero nulla relatio correſpondet , vel ſaltem nulla realis* . Ita Doctor . Quibus apertè docet: *Primò* quidem relationem illam non eſſe mutuam , quia non habet correlationem realem ex parte Verbi : *Secundò* , eſſe relationem diſquiparentiæ , quia ſi aliqua ſit correlatio ex parte Verbi , illa nec eſt realis , nec ejuſdem rationis cum relatione, quâ humana natura refertur ad Verbum .

Probatur autem prima pars , nempè quod relatio ſit realis ex parte naturæ humanæ , non autem ex parte Verbi . Eſt, inquam,realis ex parte naturæ humanę,quia Verbum,& humanitas ſunt realiter unita : ergo per unionem , & relationem realem : ſed relatio non poteſt eſſe realis ex parte Verbi , ut mox dicemus; ergo ſaltem realis cenſeri debet ex parte naturæ humanæ , cui unitur . *Adde quòd* natura humana in Incarnatione fuit capax recipiendæ novæ entitatis,per quam realiter ſe haberet aliter quàm antea , & præexiſtebat priùs naturâ ad ipſam unionem : ſed per nullam entitatem abſolutam potuit ſic realiter mutari ; quippe nulla poteſt excogitari talis entitas,quæ eſſet mu-

mutationis principium: igitur talis mutatio, vel affectio, refundenda eſt in ipſam relationem realem unionis.

Quòd autem ſimilis relatio realis non ſit petenda ex parte Verbi, conſtat: *tum* ex eo quòd Verbum eſt Deus, ſubindeque ob ſuam immutabilitatem eſt incapax omnis omnino novæ entitatis; reciperet autem novam entitatem ſi unio illa realis eſſet ex ipſius parte: ergo, &c. *Tum quia* omne relativum reale in relationibus mutuis dependet à ſuo correlativo: quippe correlativa ſimul ſunt natura, & cognitione: Verbum autem cùm ſit Deus, eſt etiam ſummè independens: igitur nullam poteſt habere rationem relationis dependentis, nec ſubinde aliquam correlationem realem. *Tum denique* quia Deus eſt ens ſummè neceſſe eſſe: ens autem ſummè neceſſe eſſe non exigit aliud à ſe, ſed ſibi ſufficientiſſimum eſt: hoc autem relationi reali competere nequit; quippe fundamentum, & terminum neceſſariò exigit, tum ut ſit, tum ut conſervetur.

Probatur ſecunda pars; nempe quod illa relatio *ſit diſquiparentiæ*: etenim illa relatio eſt diſquiparentiæ, quæ non eſt ejuſdem rationis, & denominationis in extremis: Sed ita eſt de relatione unionis hypoſtaticæ, nam in natura humana vocatur relatio dependentis, & perſonati; in Verbo autem relatio independentis, & perſonantis; hæ autem denominationes, & relationes diverſæ ſunt: igitur relatio unionis hypoſtaticæ eſt relatio diſquiparentiæ. Minor patet; nam natura humana dependet à Verbo tanquam à proprio ſuſtentante: cùm enim ipſa careat propriâ ſubſiſtentiâ, omnem vim ſuam ſubſiſtendi mutuatur à Verbo.

Dices contra primam partem: Tam realiter Verbum dicitur unitum humanitati, quàm humanitas Verbo: igitur ſi relatio unionis ſit realis ex parte relationis humanæ, talis pariter erit ex parte Verbi.

Reſpondent aliqui, equidem unionem eſſe realem ex parte Verbi, nec propterea illud mutari per Incarnationem, quoniam ab æterno præhabuit illam unionem propter continentiam eminentialem, quâ Deus cuncta continet. *Verùm* hęc reſponſio difficultatem majorem ingerit: ſequeretur enim, quòd ſi per illam continentiam eminentialem Verbum dici poſſet unitum realiter, quòd eſſet incarnatum ab æterno; quippe habuit ab æterno continentiam eminentialem illius realis unionis; quod cùm falſum ſit, quia neceſſum fuiſſet, ut fieret tranſitus à continentia eminentiali ad formalem, ut formaliter diceretur unitum; ſicque hâc ratione fieri mutationi obnoxium. Idcirco

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Tam Verbum dicitur realiter unitum humanitati, quàm humanitas Verbo, in ratione terminantis, concedo: in ratione ſubjecti, nego; realiter enim Verbum terminat per ſuam ſubſiſtentiam communicabilitatem naturæ humanæ, eamq; reddit incommunicabilem perſonaliter; & ratione illius terminationis dicitur perſonaliter unitum humanitati, quia eaſdem vices gerit, ac gereret hypoſtaſis propria: non autem dicitur realiter unitum ſubjectivè, quia illa relatio realis unionis non ſubjectatur in ipſo, ſicut in natura humana.

Inſtabis. Non ſolùm terminativè, ſed etiam formaliter Verbum eſt unitum humanitati; igitur neceſſariò debet habere in ſe formalem unionem; nihil enim denominatur formaliter, niſi à forma inexiſtente; ergo, ſi Verbum ſit formaliter unitum, neceſſum eſt, quòd habeat in ſe formalem unionem, hoc eſt relationem unionis.

Diſtinguo antecedens. Illud dicitur formaliter unitum, quatenus *formaliter* ſignificat ſubſtantialem, & perſonalem unionem naturæ humanæ cum divina, mediante perſonâ Verbi; ſive interim illa unio reſideat ſubjectivè in

Ver-

Verbo, ſive tantùm terminativè, concedo: dicitur formaliter unitum, quatenus *formaliter* petitur à forma inexiſtente ſubjectivè in ipſo Verbo; nego. Nec mirum videri debet, quòd interdùm aliquid denominetur formaliter tale à forma in alio exiſtente, & dumtaxat ad ſe terminatâ; quippe id commune eſt relationibus tertii generis; ſic enim Deus dicitur formaliter Creator ratione relationis creaturæ ad ipſum terminatæ. *Adde quòd*, unio hæc ſit ſingularis, & prorſus ineffabilis; nec illius clariſſimū exēplum natura referat.

Petes ad quod genus cauſæ, vel efficientis, formalis, aut materialis, reducenda ſit relatio dependentiæ, & unionis naturæ humanæ ad Verbum.

Reſpondet Doctor loco laudatò, ſolutionem hujus quæſiti eſſe difficilem, quia aſſignari non poteſt aliqua ſimilis dependentia in rerum natura; attamen dicit illam poſſe congruè revocari ad *cauſam efficientem*, quia dependentia particularis naturæ humanæ aſſumptæ à Verbo, eſt diſtinctæ rationis ab omni dependentia effectûs ad causā quippe omnis dependentia effectus ad cauſam fundatur in entitate accepta à cauſa; at humanitas non ſolùm à Verbo, ſed à Patre, & Spiritu ſancto dependet ſecundùm ſuam entitatem, & etiam ſecundùm unionem ſuam effectivam; quia opera Trinitatis ad exrrà ſunt indiviſa. *Adde quòd* Verbum divinum gerit vices proprii ſuppoſiti ipſius naturæ humanæ; ſuppoſitum autem non terminat naturam cujus eſt ſuppoſitum, in genere cauſæ efficientis: ergo nec ſuppoſitum Verbi terminabit dependentiam naturę humanæ in genere cauſæ efficientis. Non etiam revocari poteſt ad genus cauſæ formalis, quia Verbum non poteſt habere rationem formæ reſpectu humanitatis: ſiquidem forma eſt pars compoſiti; Verbum autem non poteſt habere rationem partis, quippe pars eſt ens incompletum dicens ordinem ad aliam partem per cujus unionem compleatur, & perficiatur.

Igitur reſtat, ut dependentia naturæ humanæ à Verbo, aſſimiletur dependentiæ accidentis à cauſa materiali, non quatenùs illa eſt receptiva accidentis, ſed quatenus eſt illius ſuſtentativa in ratione ſubjecti. Nam, inquit Doctor, accidens ad ſubſtantiam, ſive ad ſubjectum ſuum duplicem habet habitudinem: unam tanquam ad ſubjectum, quod informat, & perficit, & ſine quo non haberet completam rationem formæ: aliam verò tanquam ad ſubjectum, a quo ſuſtentatur, & ſine quo non exiſteret. Prima ex his duabus dependentiis arguit imperfectionem, non ſolùm in accidente, ſed etiam in ſubjecto; quia arguit potentialitatem in ſubjecto ad accipiendum accidens, à quo informetur, & perficiatur; altera verò dependentia non arguit imperfectionem in ſubjecto; quia ſuſtentare aliud, aut terminare ejus dependentiam, præcisè non dicit imperfectionem. Poſſumus igitur aſſerere dependentiam naturæ ad Verbum, aſſimilari huic ſecundæ dependentiæ accidentis ad ſubjectùm, non verò primæ: quia hæc imperfectionem ſonat, quippe connotat neceſſitatem, quam ſubjectum habet, ut perficiatur ab accidente; illa verò non ita: imò ſignificat virtutem ineſſe ſubjecto, quâ terminare poſſit, & ſuſtentare accidens.

QUÆRES, *an* CREATIO *animæ Chriſti*, GENERATIO *illius humanitatis*, *& ejuſdem* unio *cum Verbo*, *ſint tres actiones diſtinctæ realiter?*

AFfirmo contra quoſdam Thomiſtas, contendentes actionem productivam, & unitivam humanitatis eſſe eandem; ita quòd unio illa ſit productiva humanitatis non in ſe, ſed in Verbo; quod idcirco aſſerunt, ut ex-

Digitized by Google

excludant exiſtentiam creatam ab humanitate Chriſti, aſtruantque illam exiſtere exiſtentiâ Verbi. Ita præ cæteris Cabrera in 3.part.art.11.diſp.2.

Probatur noſtra aſſertio. Diſtinctio realis, & ſpecifica actionum petitur ex reali, & ſpecifica diſtinctione terminorum; ſed creatio animæ Chriſti, humanitatis generatio, & ejuſdem unio cum Verbo, habent diſtinctos terminos: Ergo ſunt actiones realiter diverſæ. Majorem admittunt Thomiſtæ: Minor probatur. Terminus creationis eſt ipſa anima Chriſti producta è nihilo: terminus formalis generationis eſt humanitas ſecundùm ſe ſpectata: terminus autem unionis, ſeu actionis unitivæ, eſt ipſa unio, quâ duæ illæ naturæ dicuntur formaliter unitæ: ſed illi termini ſunt diſtincti; nam humanitas plus dicit, quàm ſola anima: & ſimiliter Chriſtus quatenus conſtans duabus naturis invicem unitis, plus dicit, quàm dicant illæ duæ naturæ ſeorſim ſpectatæ: igitur actiones illæ ſunt realiter diverſæ.

Deinde: Actiones illæ ſunt diverſæ, quæ ſunt diverſi ordinis: at tales ſunt præfatæ: nam creatio animæ Chriſti, & generatio illius humanitatis, ſunt ordinis naturalis, unio verò ejuſdem humanitatis cum anima, eſt ordinis ſupernaturalis; unde creatio animæ ſolum Deum habet principium, ut authorem naturæ, generatio verò habet etiam beatam Virginem, ut cauſam ſaltem minus principalem: unio verò hypoſtatica ſolum Deum agnoſcit principium, ut authorem gratiæ, & ordinis ſupernaturalis: igitur actiones illæ ſunt diverſæ.

Denique: Actio creativa diſtinguitur realiter ab ea, quæ non eſt creatio: ſed productio animæ Chriſti eſt actio creativa; generatio verò humanitatis, non eſt creatio, ſed generatio: ſimiliter unio hypoſtatica non eſt etiam creatio, nec generatio, ſed extremorum jam exiſtentium unio: Igitur ſunt actiones diverſæ.

Objicies primò SS. Patres docentes humanitatem Chriſti ſimul fuiſſe productam, & unitam Verbo. Sic S. Leo epiſt. 11. quæ eſt ad Julianum Epiſcopum Coenſem. *Natura noſtra*, inquit, *non ſic aſſumpta eſt, ut priùs creata poſtea aſſumeretur: ſed ut ipſa aſſumptione crearetur*, Similiter S. Fulgentius lib. de Incarn. & gratia cap.3. *Ipſa acceptio carnis fuit Conceptio Virginalis*.

Reſpondeo, SS. Patres non agere de unitate, aut diſtinctione, ſed tantùm de coexiſtentia, aut concomitantia illarum actionum: docent quippe contra hæreticos non priùs animam fuiſſe creatam, nec humanitatem priùs tempore genitam, quàm fuerit unita Verbo: ſed eodem inſtanti temporis formatam, & unitam fuiſſe; ut ipſimet apertè tradunt: nam S.Leo agit contra Eutichem, quem arbitratur renovare Origenis dogma, quòd anima Chriſti priùs fuerit in cœlo collocata, quàm de Virgine naſceretur. Hinc poſt præfata verba ſubdit, *Unde quod in Origene meritò damnatum eſt, qui animarum, anteqeam corporibus infererentur, non ſolùm vitas, ſed & diverſas fuiſſe aſſeruit, actiones neceſſe eſt, ut etiam in iſto* (Eutiche) *niſi maluerit ſententiam abdicare, plectatur*. Igitur ſententiam noſtram non impugnat; imò propugnat: nam ſubdit. *Nativitas enim Domini ſecundùm ſe, quamvis habeat quædam propria, quibus humanæ conditionis initia tranſcendat; ſive quòd ſolus ex Sancto Spiritu ab inviolata Virgine ſine concupiſcentia carnis eſt conceptus, & natus; ſive quod ita è viſceribus matris eſt editus, ut & fœcunditas pareret, & Virginitas permaneret; non alterius tamen naturæ erat ejus caro, quàm noſtra, nec alio illi, quàm cæteris hominibus anima eſt inſpirata principio*. Igitur animæ, & humanitatis Chriſti formatio idem fuit principium, & conſequen-

quenter eadem actio productiva, quâ & nos producimur, nempe vera creatio, & generatio. Et ſubinde SS. Patres dumtaxat excludunt præexiſtentiam temporis non verò naturæ; ut evidenter ſignificat S. Fulgentius ibidem his verbis: *Hanc ergo carnem tunc ex ſe natura Virginis concipientis exhibuit, cùm in eam Deus concipiendus advenit. Non eſt igitur aliquod intervallum temporis æſtimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ majeſtatis adventum.*

Inſtabis: Si humanitas non fuit priùs naturâ producta, quàm unita Verbo: igitur per eandem actionem fuit unita, & producta. Probatur antecedens: Si Chriſti humanitas priùs eſſet producta quàm unita Verbo, beata Virgo non eſſet verè nominanda Mater Dei: quia illius generatio priùs terminaretur ad humanitatem, quàm aſſumeretur à Verbo; & ſic nullatenus concurreret ad illam unionem: ſi enim aliquod agens produceret calorem, v.g. & aliud calorem ſubjecto uniret, prius agens produceret quidem calorem, non verò calidum efficeret: ergo ſi actio generativa, & unitiva humanitatis Chriſti ſint diverſæ, B. Virgo dicenda erit quidem mater hominis, quem generavit; non verò Mater Chriſti, ſeu hominis-Dei, quippe ad illud compoſitum reſultans ex unione naturæ divinæ cum humana nullò modò concurrit.

Nego antecedens, & majorem probationis illius; Nam ut B. Virgo dicatur genuiſſe Deum, ſufficit quòd ejus conceptio activa terminata ſit eodem inſtanti temporis ad perſonam Verbi, quod ipſius humanitatis communicationem terminavit: tunc enim ſuppoſitum Verbi cenſetur ultimatè complere, & terminare actionem generativam B. Virginis; maximè cùm illud præſtet perſonalitas Verbi, quód præſtitiſſet propria perſonalitas ſi reſultaſſet. Ad exemplum agentis producentis calorem, dico quòd eſſet paritas, ſi agens illud ex ſe eſſet unitivum caloris cum ſubjecto; licèt enim divinâ virtute ſubſtitueretur aliud agens, quod talem calorem uniret; tamen prius agens non minùs diceretur efficere calidum; secùs verò ſi non haberet vim unitivam caloris, quem produceret. At B. Virgo, quæ habet vim productivam humanitatis, habet etiam vim unitivam talis humanitatis cum ſubſiſtentia, quæ ex humanitate genita reſultaret, niſi præpediretur virtute divinâ per ſubſtitutionem alterius ſubſiſtentiæ.

Dices 3. Cùm educitur forma corporea de potentia materiæ, & accidentalis de potentia ſubjecti, eadem eſt actio quà educitur, & unitur: ergo à ſimili, etiamſi ſubſtantia humanitatis, vel animæ ſit diſtincta ab unione earum cum Verbo, nihilominùs poterunt fieri per eandem actionem. Probatur antecedens. Quando forma educitur de potentia ſubjecti, illa actio eductiva, vel ſit cum concurſu ſubjecti, vel non: ſi non, ergo fit independenter à ſubjecto, & ſic ex nihilo, ac proinde eſt creatio, quod nullus dixerit: ſi ſic, ergo illa actio pendet à ſubjecto, & productio formæ fit in eo, ac proinde ipſi unitur: non enim forma poteſt eſſe naturaliter in ſubjecto, & non uniri ſubjecto: igitur eadem actione, quà forma producitur, etiam unitur.

Reſpondeo, quidquid ſit de antecedente, negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quòd non ſolùm entitas animæ, humanitatis, & unionis hypoſtaticæ, ſunt ex natura rei diſtinctæ, ſed etiam ſunt diverſi ordinis: unde inter humanitatem, & Verbum non eſt naturalis conjunctio, ſicut eſt inter formam, & ſubjectum, à quo educitur; unde non poteſt eſſe eadem actio productiva, & unitiva utriuſque.

Digitized by Google

Quaestio Secunda.

An Unio hypoſtatica facta fuerit in unitate naturæ, aut perſonæ; idque per veram, & propriè dictam compoſitionem, an per utriuſque commixtionem?

REVOCANDA ſunt ea, quæ diximus in præludio hujuſce Tractatûs, duos olim fuiſſe circa hypoſtaticam unionem errores extremè oppoſitos: quorum primus fuit *Neſtorii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, contendentis in Chriſto duas fuiſſe perſonas, ſicut & naturas, creatam videlicet, ſeu humanam, & increatam, ſeu divinam; ac proinde Chriſtum eſſe perſonam creatam, atque purum hominem, cui Verbum divinum unitum erat unione dumtaxat accidentali: *Primò* quidem ſecundùm inhabitationem, & præſentiam; in quantùm ſcilicet in ipſo habitabat plenitudo Divinitatis corporaliter, tanquam in ſacrario, & templo; idque modò ſpecialiori, quàm in aliis juſtis: *Secundò*, ſecundùm conformitatem voluntatum, & affectuum, quatenùs videlicet voluntas illius hominis erat ſemper conformis voluntati Verbi divini: *Tertiò*, ſecundùm operationem; quia, inquiebat, humanitas Chriſti erat velut inſtrumentum, quó Verbum divinum utebatur in mirãdis ſuis operationibus eliciendis: *Quartò*, ſecundùm participationem quandam honorificæ dignitatis, quatenùs videlicet honor exhibitus Verbo redundabat in ipſum hominem ſibi unitum, propter ipſius intimam unionem cum Filio Dei.

Secundus error capitalis fuit *Eutychis* Monachi Conſtantinopolitani, qui aſſerebat unionem hypoſtaticam factam fuiſſe in unitate naturæ; ita quòd quamvis ante unionem duæ diſtinctæ omninò fuiſſent naturæ, nimirùm divina, & humana; in unione tamen coierunt in unam naturam, idque *vel* per converſionem humanitatis in Divinitatem, ut de Eutyche referunt S.Leo Papa Epiſtola 10.ad Flavianum, & Flavianus ad ipſum: Vigilius lib.1. & 2. contra Eutychem, & Auguſtinus hær. 90. *vel* per converſionem Divinitatis in humanitatem, ut ante ipſum Eutychem docuerat Apollinaris; imò etiam ante Apollinarem nonnulli hæretici, ut conſtat ex S. Irenæo, qui in expoſitione fidei ſic illos errores carpit his verbis: *Vos qui ad Baptiſmum aſpirare fingitis, qui ut tollatis duas naturas, quæſtiones tales proponitis: qui mixturam, confuſionem, & mutationem in Deitatem ex corpore, ut hæc confundatis, comminiſcimini: qui nunc in carnem Verbum verſum aſſeritis, nunc carnem in Verbi eſſentiam, & hac mentis depravatione nihil vos ſapere oſtenditis, &c.* Vel denique contendebat illam unionem fieri, non per tranſmutationem alicujus naturæ in aliam; ſed per compoſitionem ex duabus naturis unam reſultaſſe, utrâque naturâ in ſuo eſſe integrâ manente, ſolùmque in unione mutatione factâ, eô ſcilicet modô, quô ex anima, & corpore una natura conſurgit; cujus aſſerti erroris meminit Juſtinus Imperator in Edicto fidei ad Joannem 2. & noſter Caſtro Verbo *Chriſtus*: Hær. 4. Igitur ut capitales illos errores præcludamus, tria veniunt hac in quæſtione reſolvenda: *Primum*, utrùm unio hypoſtatica facta fuerit in unitate naturæ: *Secundum*, an facta fuerit in unitate perſonæ: *Tertium*, an illa unio dicenda ſit propriè compoſitio, vel commixtio, quæ ut evidentiùs appareant;

Notandum 1. Quòd etſi *naturæ* nomen primitùs dictum fuerit à *naſcendo*, & impoſitum ad ſignificandam ipſam generationem naſcentium, & inde translatum ad deſignandum principium generationis; inde tamen derivatum eſt nomen naturę ad ſignificandum

dum quodlibet, principium intrinſecum motùs, quocirca à Phyſicis poſt Ariſtotelem: *Natura* dicitur *principium motûs, & quietis ejus in quo eſt, primò, & per ſe, & non per accidens*. Hoc autem principium eſt materia, vel forma: unde aliquando forma, dicitur natura, & aliquando materia; quoniam autem forma, & materia conſtituunt eſſentiam rei naturalis, translatum eſt nomen *Naturæ* ad ſignificandam eſſentiam cujuſcumque rei exiſtentis, ſuis adæquatis principiis intrinſecis completæ, ac conſtitutæ: & de natura ſic uſurpata, quatenùs videlicet ſignificat eſſentiam undequaque completam, quærimus, an in Myſterio Incarnationis per unionem duarum naturarum, divinæ ſcilicet,& humanæ, facta fuerit unica natura.

Notandum 2. Suppoſitum, ſeu perſonam eſſe ultimum complementum naturæ ſubſtantialis, quâ fit incommunicabilis alteri, definiturque, *Subſtantiæ individualis incommunicabilis exiſtentia, ut quod, & ut quo*; id eſt, tanquam ſuperius inferiori, quemadmodum communicantur naturæ univerſales; & ut forma ſubjecto, quemadmodum formæ ſubſtantiales, & accidentales ſuis ſubjectis communicantur,ita quòd natura perſonata non poſſit alteri naturæ communicari, ut ſuperius inferiori, nec ut pars alteri parti, ut cum illa faciat unum per ſe. Conveniunt autem Philoſophi Chriſtiani, naturam,& ſuppoſitum in creatis invicem diſtingui realiter, ſive diſtinctione majori, & actuali, ut volunt ſubtilis Doctoris diſcipuli; ſive diſtinctione reali minori, & dumtaxat virtuali, ut cæteri contendunt, de qua controverſia actum eſt in Metaphyſicis, nec præſentis eſt loci de ea diſputare; ſed ſolùm reſolvere, an unio hypoſtatica facta fuerit in unitate perſonæ, hoc eſt, an per illam unionem natura divina, & humana ſic fuerint invicem unitæ, ut in unica dumtaxat perſona fuerint ſubſiſtentes, an verò quælibet natura ſuam ſubſiſtentiam propriam, & nativam habuerit?

Notandum 3. Præter varios modos aſſignatos in primo Notabili præcedentis quæſtionis, quibus contingit plura invicem adunari; tres quantùm ad præſens inſtitutum ſpectat, præcipuos aſſignari, videlicet *per compoſitionem*, vel *per commixtionem*, vel *per tranſubſtantiationem*: per compoſitionem inquam, quando ſcilicet partes unitæ invicem coeunt naturali ordine, & habent quatuor ſequentes conditiones: *Primò*, quòd ſe habent tanquam actus, & potentia: *Secundò*, ut perfectibile, & perfectivum: *Tertiò*, quòd habent naturalem inclinationem adinvicem, ita quòd unum naturaliter poſtulet informare,& aliud informari, ut eorum naturalis appetitus planè ſatietur, & ſint in eſſe quieto. *Denique*, ut id quod ex duobus extremis unitis reſultat, ſit quid nobilius utrôque extremô ſeorſim ſumptô. Unio per *mixtionem* fit quando fit aliquod tertium ex partibus deficientibus ſecundùm ſubſtantiam, & naturam, remanentibus tamen ſecundùm ſuam virtutem, ſicut mixtum fit ex elementis,quæ virtualiter in eo perſeverant. *Denique* per *tranſubſtantiationem*, dum tota ſubſtantia deſinit, & in aliam tranſit. His ita præmiſſis determinandum eſt, qualis fuerit unio humanitatis cum Verbo.

CONCLUSIO PRIMA.

Unio hypoſtatica non eſt facta in unitate naturæ, ac proinde Chriſtus Dominus duabus naturis conſtat, divinâ ſcilicet, & humanâ. Hæc eſt de fide definita in Concilio Epheſino primo,& præſertim Chalcedonenſi Actione 5. & in V. Synodo Actione 1. Collatione 8.& in VI.Synodo Actione 11. nec-non, & in aliis ſequentibus generalibus Conciliis. Conſtat etiam hæc veritas ex Symbolis, quibus Chriſtus verus Deus, ac verus homo affirmatur: per-

perſpicuè verò ex Symbolo Athanaſii his verbis, *Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens: qui licet Deus ſit, & homo, non duo tamen, ſed unus eſt Chriſtus: unus autem non converſione Divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum*. Eandem veritatem docuerunt ſancti Patres quotquot in Euthychianum dogma pugnaverunt; præſertim S.Leo Epiſt.12. ad Flavianum; Vigilius ſummus Pontifex, Damaſcenus lib.3. de Fide cap. 3. Boetius libro de duabus naturis, &c.

Probatur primò ex Scripturis affirmantibus Chriſtum Dominum verum eſſe Deum, verumque hominem: illius enim Divinitas apertè traditur. Matth. 3. ubi Pater æternus ait: *Hic eſt Filius meus dilectus*: Joan. 10. *Ego, & Pater unus ſumus*: Matth. 16. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. Illius pariter humanitas aſſeritur Joan.8. *Quæritis me interficere hominem, qui vera loquutus ſum vobis*. Joan.9. *Ille homo qui dicitur Chriſtus*. Pſalm.44. *Propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ*. Ex quo S. Damaſcenus mox laudatus cap. 17. infert in Chriſto duas naturas, alteram unctam quæ eſt humana, alteram ungentem ſcilicet divinam. Conſtat etiam ex Deuteron. 18. ubi Moyſes Chriſtum venturum promittit Iſraelitico populo, dicitque: *Dabit tibi Dominus Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis*.

Confirmatur ex Scripturis, quæ docent Chriſtum eſſe æqualem Patri, & minorem Patre, propter formam Dei, & formam ſervi. Sic S.Paulus ad Philipp. 2. *Qui cum in forma Dei eſſet*; id eſt, cùm in divina natura ſubſiſteret, *non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit*: non quidem amittens naturam Dei; ſed, *Formam ſervi accipiens*, id eſt, naturam humanam, per quam eſt *in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*. Conſtat ſimiliter ex illis teſtimoniis, in quibus Chriſtus nunc dicitur æqualis Patri, nunc minor Patre: hæc enim propter diverſas naturas dici neceſſe eſt, non enim ſecundùm naturam humanam poteſt eſſe æqualis Patri, nec ſecundùm divinam minor Patre: oportet ergo duas complectatur naturas.

Probatur etiam illis textibus, quibus affirmatur, Chriſtum eſſe Mediatorem Dei, & hominum, primæ ad Timoth.2. nam, inquit S. Leo Epiſt. 11. *Non eſſet Dei, hominumque mediator, niſi idem Deus, idemque homo in utroque, & unus eſſet, & verus*. Conſtat ſimiliter illis omnibus oraculis, quibus divina, & humana attributa de Chriſto afferuntur, nempe virtus, & infirmitas, immortalitas, & morti deditio; unde concludendum eſt cum S.Leone cap.3. Epiſtolæ ad Flavianum, *Salvâ proprietate utriuſque naturæ, & in unam coeunte perſonam, ſuſcepta eſt à majeſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad reſolvendum conditionis noſtræ debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili, ut quòd noſtris remediis congruebat, unus, atque idem mediator Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex altero*.

Suffragatur etiam ratio; ſi enim unio per Incarnationis myſterium facta fuiſſet in unitate naturæ, oporteret vel unam naturam converſam fuiſſe in aliam, vel ambas ſimul deſiiſſe, & interiiſſe, ut ex iis tertia altera conſurgeret, ſicut fieri ſolet in mixtione; vel denique ambas ſimul remanſiſſe, quæ tamen concurrerent ad aliquod tertium componendum, quemadmodum ex anima, & corpore ſimul actu exiſtentibus reſultat unus homo; ſed nullum iſtorum rectè poteſt affirmari. *Non quidem primum*, ſi enim illa unio facta fuiſſet per converſionem, maximè vel naturæ divinæ in humanam, vel humanæ in divinam: *Primum* dici nequit, tùm

tùm quia natura divina tranſmutari non poteſt, aut corrumpi cùm ſit omninò immutabilis, & incorruptibilis; nec enim, inquit S. Leo Epiſt. 11. *Verbum aut in carnem, aut in animam aliquâ ſui parte converſum eſt, cùm ſimplex, & incommutabilis natura deitatis, tota ſit ſemper in ſua eſſentia, nec damnum ſui recipiens, nec augmentum.* Tùm quia quando aliqua plurimum diſtant, ita ut unum in virtute potentius ſit altero, non poteſt illud in inferiùs commutari; conſtat enim, quòd parum aquæ dolio vini ſuperinfuſæ non vinum in aquam convertit, ſed ipſa in vinum tranſmutatur. Tùm denique quia, quod æternum eſt temporaneæ mutationi non poteſt eſſe obnoxium.

Non potuit etiam fieri illa mutatio *per converſionem humanæ naturæ in divinam*, tùm quia inde ſequeretur Chriſtum non fuiſſe verum hominem, ſed ſolummodò Deum, ſi natura humana in illo eſſe deſiiſſet, impoſſibile enim eſt rem exiſtere, aut manere actu abſque ſua eſſentia, & natura: Scripturæ autem apertè teſtantur Chriſtum fuiſſe verum hominem, ut mox dictum eſt, & verè illi humanas attribuunt operationes,& paſſiones: dicitur enim ipſum eſſe natum, jejunaſſe, manducaſſe, laboraſſe, paſſum, mortuum, ſepultum, & palpandum ante,& poſt reſurrectionem ſe præbuiſſe: quæ omnia verum in ipſo corpus, veramque humanitatem probant. Tùm denique quia contradictionem implicat, aliquid mutari, & converti in Deum, quia illa converſio, aut eſſet ſolùm partialis, & quoad formam remanente materia, & communi ſubjecto, ſicut fieri aſſolet in mutationibus phyſicis, cùm ex ſemine fit arbor, ex ligno ignis; vel eſſet converſio totius in totum, quoad materiam, & formam ſimul, quæ dicitur tranſubſtantiatio: at uterque ille modus converſionis in Deum ſimpliciter repugnat; primus quidem, alioqui oporteret Deum conſtare materiâ, & formâ, actu, & potentiâ; ac proinde jam non eſſet ens ſimpliciſſimum, nec incorporeum: oporteret etiam Deum mutari reipsâ, & incipere ſubſtantialiter eſſe aliquid, quod antea non erat; quia nempe dum aliquid in aliud convertitur debet fieri mutatio, non ſolùm in termino à quo, ſed etiam in termino ad quem; & ſicut terminus à quo per illam mutationem verè deſinit: ita terminus ad quem è contrario verè incipit: at impoſſibile eſt Deum verè incipere eſſe abſolutè, vel aliter ſe habere, quàm antea, quia æternus eſt, & incommutabilis.

Poſterior etiam mutatio, nempe *per tranſubſtantiationem* in Deum fieri nequit, quia tranſubſtantiatio fieri non poteſt, niſi inter ea, quæ ſubjiciuntur virtuti agentis tranſmutantis; quia quod habet eſſe utriuſque plenè ſibi ſubjectum, poteſt unum in aliud convertere: divina autem natura virtuti nullius agentis ſubjecta eſt, & ideò neque ipſa in aliud,neque aliud in ipſam tranſmutari poteſt. *Deinde*, ſequeretur etiam exinde, quòd Deus ſubſtantialiter inciperet exiſtere aliter, quàm erat; enim verò tranſubſtantiatio eſt poſitiva actio, & realis: ergo debet habere terminum realem, ac poſitivum; implicat enim dari aliquam actionem abſque termino, vel actionem, quâ nihil fiat, & productionem, quâ nihil producatur: atqui in tali converſione ſubſtantiali non produceretur humanitas, ut conſtat; quia per tranſubſtantiationem illa deſineret eſſe:ergo ſupereſt, ut produceretur, vel tota Divinitas, vel aliquid Divinitatis, aut ſaltem, quòd Deus aliter ſe haberet, quàm habebat anteà, quemadmodum per tranſubſtantiationemEucharisticam,vel reproducitur corpus Chriſti, ut volunt aliqui Theologi, vel ſaltem adducitur, & conſtituitur ſub ſpeciebus Euchariſticis modo Sacramentali, & præſentia

tia diversâ ab ea, quam habet in eœlo: hæc autem omnia Deum omninò incommutabilem dedecent: igitur unio humanitatis cum Divinitate fieri non potuit per converſionem unius naturæ in aliam.

Neque etiam fieri potuit per *deſitionem utrtuſque naturæ*: nam ſi humana natura in Chriſto non deſierit, nec fuit omninò conſumpta, multò minùs ambæ deſtructæ fuerunt. *Adde quod* ſi vel utraque, vel aliqua earum naturarum in Chriſto deſiiſſet, non fuiſſet verus Deus, nec verus homo, nec eſſet æqualis Patri ſecundùm Divinitatem; nec minor Patre fecundùm humanitatem.

Denique illa unio non potuit fieri *per commixtionem*, nec per *compoſitionem* illam, quà ex duabus partibus manentibus integris fit aliquod tertium, à partibus componentibus diſtinctum. Non quidem *per commixtionem*, quia neceſſe eſt in commixtionem aliquam naturam deſinere ſubſtantialiter; elementa namque non remanent in mixto ſecundùm propriam ſubſtantiam; hinc formaliter mixtum non poteſt dici aqua, vel ignis: humana autem, & Divina natura perſeveraverunt ſubſtantialiter in Chriſto, quia fuit verus Deus, & verus homo.

Non etiam *per compoſitionem* propriè dictam; quia quando totum tertium fit per compoſitionem, neceſſariò debet fieri ex partibus incompletis, & dicentibus ordinem ad invicem, ut uniantur: at natura Divina, & humana non poſſunt habere talem rationem partis per reſpectum ad ſe invicem: omnis enim pars neceſſariò eſt imperfecta, eò quòd ſit propter totum, & minor, ac ignobilior totò; natura autem Divina cùm ſit ſimpliciſſima, & actus purus, & in ſe omnes perfectiones contineat; nullatenùs poteſt habere rationem partis componibilis cum altera: igitur unio hypoſtatica non potuit fieri per compoſitionem: *Nec Verbum igitur in carnem*. Inquit S.Leo Epiſt.11.*nec in Verbum caro mutata eſt: ſed utrumque in uno manet, & unus in utroque: non diverſitate diviſus, non permixtione confuſus*; vel, ut loquitur S.Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia Jeſu Chriſti, cap.3. *Verbum cùm caro fieret unitione mirabili ſuam naturam fecit, quam ex nobis accepit; in qua tamen unitione Deifica, & omninò mirabili Verbi Divinitas mutata non eſt in carnem, veraque Verbi humanitas naturalem prorsùs tenuit noſtri generis veritatem*.

Objiciebant primò Eutichiani, Unum fieri aliud, eſt unum converti in aliud ex modo loquendi Scripturæ, ut conſtat ex illo Joan.2. *Ut autem guſtavit Architiclinus aquam vinum factam*, id eſt in vinum converſam: ſed ex Joannis 1.*Verbum caro factum eſt*: ergo reali mutatione, ac converſione ſui ipſius in carnem.

Diſtinguo majorem. Significat unum converti in aliud, ſemper, nego: aliquando, concedo; etenim quamvis particulà illa *factum*, aliquando ſignificet mutationem ſubſtantialem unius rei in aliam; non tamen ſemper illam converſionem ſubſtantialem deſignat; ſed interdum ſignificat acquiſitionem, vel aſſumptionem alicujus de novo, ut cùm dicitur Geneſ.2o. *Factus eſt in animam viventem*: & ad Hebr.7.*Chriſtus factus eſt Pontifex*; Unde S. Gregorius lib.4. Epiſt.61.ait, *Verbum carnem factum dicimus, non immutando, quod erat, ſed aſſumendo, quod non erat*: ſeu ut loquitur S.Athanaſius, *non converſione Divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum*. Quapropter etiam Evangeliſta poſtquam dixit, *Verbum caro factum eſt*, ſtatim ſubdit, *& vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre*. Quibus deſignat Divinitatem in Chriſto cum humanitate impermixtam perſeveraſſe, nec aliud ſanè verbum illud, ſeu particula, *factum* ſignificat frequenter in Scriptura ſacrâ; alias dicendum eſſet, quod Chriſtus converſus

ſus fuerit in peccatum, & maledictum, quia ad Corinthios 5. legimus: *Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit*. Et ad Galatas 3. *Chriſtus nos redimit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Unde S.Ambroſ.lib. de Incarnat. cap.6. *Definant*, inquit dicere, *naturam Verbi in corporis naturam eſſe mutatam, ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium mutata peccati*.

Objiciebant ſecundò S.Irenæum *lib.3. cap.21.* & Cyprianum lib.de Vanitate idolorum,qui incarnationem appellant *Mixturam Dei, & hominis*: atqui mixtio eſt unio in natura; igitur incarnatio facta eſt in unitate naturæ.

Reſpondeo, ſanctos Patres non loqui de propria, & vera mixtione; ſed tantùm de impropria, quò tamen nomine utuntur ad deſignandam intimam, & ſingularem unionem hypoſtaticam naturæ humanæ cum divina; quamvis enim illa unio non ſit eſſentialis,tamen ita eſt immediata, & interna,ut major inter Deum, & creaturam cogitari non poſſit: quippe hæc unio, ut infrà dicemus, eſt omnium unionum perfectiſſima.

Objiciebant tertiò illud S. Athanaſii in Symbolo, *Sicut anima rationalis, & caro unus eſt homo, ita Deus, & homo unus eſt Chriſtus*: ſed anima, & caro conſtituunt unam integram hominis naturam: ergo ſimiliter Deus, & homo per unionem hypoſtaticam in unam naturam coaleſcunt.

Reſpondeo, exemplum iſtud non in omnibus valere, nec ab eo petendam eſſe omnimodam ſimilitudinem inter unionem animæ cum corpore, & unionem naturæ Divinæ cum humana:alioquin hæc non eſſet *mirabiliter ſingularis, & ſingulariter mirabilis*, ut loquitur S.Bernardus: unde exemplum iſtud tantùm valet ad inſinuandum, quòd ſicut corpus, & anima, quamvis diverſæ ſint naturę,in unam tamen naturam coeunt: ſic licèt natura divina longè præcellat humanam; tamen in unitate perſonæ ſociantur in Chriſto: ſeu ut loquitur S. Auguſtinus Epiſt.3. quæ eſt ad Voluſianum: *Sicut in unitate perſonæ anima unitur corpori, ut homo ſit, ita in unitate perſonæ Deus unitur homini, ut Chriſtus ſit*. Vel, ut addit S.Leo Epiſt.11. *Cur inconveniens, aut impoſſibile videatur, ut videlicet Verbum, & caro, atque anima unus Jeſus Chriſtus, & unius Dei hominis ſit Filius, ſi caro, & anima, quæ diſſimilium naturarum ſunt, unam faciunt etiam ſine Verbi incarnatione perſonam, cùm multò ſit facilius, ut hanc unitatem ſui, atque hominis Deitatis præſtet poteſtas, quàm ut eam in ſubſtantiis ſuis obtineat ſolius humanitatis infirmitas*.

Objiciebant quartò quaſdam S. Cyrilli ſententias, quas pro clypeo velut inexpugnabili uſurpabant: quarum unam petebant ex priore Epiſtola ejuſdem ad Succeſſum, ubi modum incarnationis ita declarat, ut naturas duas inter ſe conveniſſe dicat indiviſà unitione citra confuſionem, & converſionem, &c. *Verùm poſt unitionem*,inquit, *non dividimus naturas à ſe mutuo, neque in duos ſecamus Filios, illum qui unus eſt, & individuus,ſed unum dicimus Filium, & quemadmodum locuti ſunt Patres, unam naturam Verbi Dei incarnatam*. Idem in 2.ad Succeſſum Epiſt. cùm Orientales dictùm illud improbaſſent, magno id ſtudio propugnat affeverans, *Ut hoc prima mente, & intellectio in naturali proprietate eò modò,quem Verbis explicare,effarique non poſſumus, unitum Dei Verbum unam nobis oſtendiſſe Filii naturam, ſed incarnatam*. Et *in Commonitorio* ad Eulogium. *Nos*, inquit, *poſtquam illa copulavimus*(nempe Verbum,& carnem)*unum Chriſtum, unum Filium eundem, unum Dominum confitemur, & unam poſtremò Dei naturam incarnatam*. Et lib.1.de recta fide ad Reginas. *Non duas naturas, unam* quæ

quæ adoratur , & unam quæ non adoratur ; ſed unam naturam Verbi Dei incarnatam , & adorabilem cum carne ſua una adòratione confitemur . Porrò quinta Synodus idem Cyrilli dictum admiſit , dum Juſtiniani profeſſionem contra tria capitula recepit , in qua ſimilis locutio uſurpatur . Imò etiam plurimi è SS.Patribus eòdem modò , quò S.Cyrillus unam Chriſti naturam incarnatam dixerunt;Hinc Ephremius Patriarcha Antiochenus ; apud Photium ſcribit , *Hæreticos objicere ſolitos Gregorium Neoceſareæ Epiſcopum , Athanaſium , Julium, Cyrillum, & Erechthium unam naturam Dei Verbi incarnatam dixiſſe* : Quapropter prima SynodusLateranenſis conſultatione quintâ Canone 5. damnat anathemate : *Si quis ſecundum SS. Patres non confitetur propriè , & ſecundùm veritatem unam naturam Dei Verbi incarnatam , anathema ſit* .

Reſpondeo primò , cum S.Epremio in libro , quem de iſta Cyrilli ſententia ſcripſit, nomen *naturæ* à Cyrillo pro *hypoſtaſi* uſurpatum fuiſſe : nam frequens erat apud Patres uſurpatio vocabuli φύσις pro υποςτασι Quà ratione idem Ephrenius ſcribit Athanaſium in Epiſt.ad Imperatorem Julianum, *dicere unam eſſe confitendam Verbi naturam , & hypoſtaſim incarnatam* ; cui concordat Anaſtaſius Synaita in ὁδηγῷ cap.10. ubi ſcribit Cyrillum alibi ſeipſum explicantem docere , *Unam Chriſti naturam incarnatam ſic accipi,ut ſit una perſona ſanctæ Trinitatis incarnata* . Adſtipulatur etiam Juſtinus Imperator in profeſſione fidei contra tria Capitula , ubi putat Cyrillum quoties *unam Verbi naturam incarnatam* dixit , *naturæ* nomen pro hypoſtaſi ſumpſiſſe .

Reſpondeo ſecundò , ſanctum Cyrillum exponi in quintaSynodo generali, canone octavo,his verbis, *Si quis unam naturam incarnatam Verbi dicens , non ſic accipiat , ſicut Patres docuerunt, quia ex divina natura , & humana , unio eſt ſecundùm ſubſiſtentiam facta , ſed ex talibus vocibus naturam unam , ſive ſubſtantiam Divinitatis, & carnis Chriſti introducere conetur , talis anathema ſit* , Porrò ſanctus Cyrillus eo loquendi modo uſus eſt , ut moneret cavendum eſſe ab hęreſi Neſtorii . qui contendebat in Chriſto duas eſſe naturas completas ſuas proprias ſubſiſtentias habentes, ac proinde in ipſo duas eſſe perſonas .

Reſpondeo 3. Veriſſimum eſſe , quòd una tantùm inChriſto ſit natura incarnata : ſcilicet Divinitas ; quia humanitas non fuit incarnata , ſed aſſumpta , & ſic verum eſt , quòd Cyrillus dixit unam eſſe naturam incarnatam ; quia divinitas non eſſet incarnata , niſi humanitati eſſet conjuncta .

Inſtabis : Qui negat diviſionem , diſtinctionem,& pluralitatem naturarum in Chriſto non cenſet poſt unionem integras in eo naturas perſeverare ; ſed S. Cyrillus hæc negat in Chriſto , nam Epiſt. 1. ad Succeſſum ait : *Ex duabus naturis concurſionem eſſe factam in unitatem ; poſt unitionem verò naturas eaſdem à ſe mutuò non dividi; ſed unam eſſe naturam incarnatam* . Et Commentariò in Joannem lib.7. *Non eſt* , inquit , *duplex : unus eſt ſolus Chriſtus , tametſi ex duabus intelligatur , ac differentibus rebus in unitatem individuam contractus* , Ergo S.Cyrillus cenſet in Chriſto non eſſe rerum, & conſequenter naturarum pluralitatem , & diviſionem .

Nego minorem : Negat enim dumtaxat pluralitatem perſonarum non verò naturarum : duas enim in Chriſto naturas profitetur differentes ad invicem: non autem diviſas , & ſeparatas , quia adunantur in unitate perſonæ . Hinc in Commonitorio ad Eulogium ſcribit, ſe in invidiam vocatum eſſe apud quoſdam Catholicarum partium , quòd aſſenſus eſſet expoſitioni fidei , in qua naturas duas confitebantur , id enim videbatur Neſtorio favere , quaſi duas na-

naturas in Chriſto admittendo, duplicem etiam perſonam admiſiſſet; quippè numerus omnis unitatibus conſtat, quæ à ſe multò diverſæ, ac diviſæ videntur. Hinc factum eſt, ut refert Vigilius ſummus Pontifex in calce libri ſecundi contra Euthychem, quòd *plerique Orthodoxorum ſenſum utrarumque naturarum cùm Catholicè exponunt, Catholicè retineant: ideò tamen nolunt dicere duas naturas, ne ſecundùm Neſtorium duas putentur fateri perſonas; à confeſſione utriuſque naturæ voce, ſed non corde tantummodò recedentes*, quòd maximam præbuit anſam diſſentionis inter Catholicos: nam ut ſubdit; *Qui nolunt duas ore fateri naturas, quas fidei expreſſione defendunt, Euthychianiſtæ reputantur, cùm jam ſint, qui duas unius Chriſti naturas publicè profitentur, Neſtoriani putantur eſſe cùm non ſint: & videas nos luctuoſis quibuſdam, & omni lamentatione dignis inſultationibus hæreticorum nomine ſe invicem accuſare*: Nihilominùs reverà neuter hæreticus erat cenſendus; quippe qui aſſerebant in Chriſto dualitatem naturarum, diſtinctionem ſignificabāt: qui verò negabant, perſonæ unitatem profitebantur.

Porrò, quod ad Cyrillum ſpectat, qui poſt unionem amplius *non eſſe duo* in Chriſto ſcripſit; hoc illius dictum interpretatur ſanctus Maximus in *Opuſculis adverſus Monothelitas*, eorumque parentes *Monophyſitas*, dicens nihil eum aliud velle; niſi illa, ex quibus compoſitio fit tam in homine noſtri ſimili ex anima, & corpore conſtante, quàm in Incarnationis Chriſti Myſterio, quod ex Divinitate, & humanitate conficitur, duo quidem eſſe ratione ſubſtantiæ; quandoquidem diverſa manet ſubſtantia: verùm eadem illa in unitate & entitate per ſe cohærentia duo cōſtitui nullo modo fidei dogmapermittere.

Objiciunt 5. Unio Incarnationis eſt omnium unionum maxima, & conſequenter major unione animæ hominis cum corpore; ſed ex unione animæ cum corpore fit una natura: igitur multò ampliùs per unionem divinitatis, & humanitatis una exurget natura.

Diſtinguit majorem, Ruſticus Diaconus in diſp. contra Acephalos: Unio Incarnationis eſt omnium maxima; id eſt: ſtrictior negat: id eſt præſtantior, concedit; *Tantò enim*, inquit, *unitio Deitatis, & humanitatis, quæ in Domino Chriſto facta eſt, & ipſe effectus unitionis illam, quæ fit in homine ſuperexcellit, quantò longiùs à ſe diſtant unita: multùm namque, & quantùm dici non poteſt ſuperat, ut Deitatis, & humanitatis ſolùm una poſſit eſſe perſona, quàm ut ex anima, & carne non ſolùm una perſona ſit, ſed, & ut una quoque natura*: non eſt autem intimior ratione unitatis in quam duo diſtincta coaleſcunt: *Quia*, inquit, *non neceſſe eſt à majore unitione majus aliquid effici: alioquin quantò ampliùs aliqua uniuntur, tantò potentiore vi uniuntur: ſed ea, quæ confunduntur, ultra ea, quæ minimè confunduntur, amplius uniuntur, ut humentia, &c.* igitur negat unionem hypoſtaticam non eſſe omnium maximam ratione unitatis, quia ſtrictiùs uniuntur, & coaleſcunt, quæ ſociantur per mixtionem, quàm per compoſitionem.

CONCLUSIO SECUNDA.

Incarnatio facta eſt in unione Divinitatis cum humanitate ſecundùm unitatem perſonæ. Hæc eſt de fide determinata in plurimis Conciliis; maximè verò in Epheſino contra Neſtorium, in Chalcedonenſi in *definitione*, & in VI. Synodo generali *Actione* 4. Probaturque ex Scriptura ſacra, illis videlicet omnibus textibus, quibus Chriſtus verus Deus, ac verus homo aſſirmatur; Deus enim non appellatur metaphoricè, nec impropriè, ſicut Moyſes dictus eſt Deus Pharaonis: ſed ſtrictè, ac propriè: ergo ſubſtantialiter, ac realiter: igitur vel ſecundùm eſſentiam, vel perſonam: non ſecundùm unitatem eſ-

Digitized by Google

ſentiæ,ut dictum eſt in præcedenti concluſione: ergo neceſſum eſt, ut ſit talis ſecundùm unitatem perſonæ.

Confirmatur: Per Myſterium Incarnationis, Deus, & homo de ſe invicem prædicantur: iſtæ enim propoſitiones, *Deus eſt homo*, & *homo eſt Deus*, veriſſimæ ſunt,non ſecundùm eſſentiam,quia in Chriſto eſt duplex natura, divina,& humana: ergo neceſſum eſt, quòd illæ veræ ſint ſecundùm unitatem perſonæ. Conſequentia patet; nam duæ naturæ non poſſunt in concreto de ſe invicem prædicari, niſi ratione unitatis ſuppoſiti, in quo conveniunt; non enim verum eſt dicere, quòd album ſit dulce, niſi quia dulcedo,& albedo eidem ſubjecto inexiſtunt.

Deinde, Chriſtus ut homo aliqua de ſe profert,quę ipſi convenire nequeunt, niſi ratione Divinitatis,ut cùm affirmat Joan.8. *Amen dico vobis antequam Abraham fieret ego ſum*. Joan.6.*Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi, &c.* At hæc non poſſunt intelligi de humanitate formaliter ſumpta; conſtat enim illum pluſquam duobus annorum millibus poſteriorem fuiſſe Abrahamo: ſupereſt igitur, ut intelligamus de humanitate ſecundùm perſonam, & hypoſtaſim Verbi, quam habebat in Chriſto; quemadmodum reverà pronomen *Ego*, eſt perſonale, & denotat perſonam loquentis, Ego ſum.

Denique, Chriſtus dicitur deſcendiſſe de Cœlo, & aſcendiſſe in Cælum. Epheſ.4. *Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit*: at Chriſtus non deſcendit ſecundùm corpus; ut fabulabatur Valentinus, neque ſecundùm animam, ut delirabat Origenes: ergo deſcendit ſecundùm unionem Divinitatis cum humanitate: ſimiliter non aſcendit ſecundùm Divinitatem, ſed ſecundùm humanitatem, quia ut ait S. Lucas Actorum 10. *Videntibus illis elevatus eſt*: Ergo aſcendere in cœlum ſecundùm naturam humanam, & deſcendere de cœlo ſecundùm divinam, eidem Chriſto convenit, ſubindeque ratione ejuſdem perſonæ, in qua duæ illæ naturæ ſociantur.

Confirmatur iterum: Illa unio naturæ divinæ cum humana neceſſariò fieri debuit ſecundùm unitatem perſonæ, ſi illi omnes modi, quos excogitavit Neſtorius, apertè ſint inſufficientes, & Sacræ Scripturæ repugnantes: At ita eſt: igitur, &c. Probatur minor: Unio divinæ naturæ cum humanitate in Chriſto, ita eſt propria ipſi humanitati, ut eadem ratione cæteris hominibus non competat: ita pariter peculiaris eſt Verbo, ut perſonæ Patris, & Spiritûs ſancti non congruat: ſed modi unionis, quos excogitabat Neſtorius, nec peculiares ſunt humanitati aſſumptæ, nec Verbo. Non quidem peculiares humanitati aſſumptæ. *Primò* namque *unio inhabitationis* convenit omnibus juſtis, quos Dei templum Scriptura appellat, juxta illud 1.Corinth.3.*Neſcitis quia templum Dei eſtis vos, & Spiritus Dei inhabitat in vobis? ſi quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus: templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Et 2.Corinth.6. *Vos eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos*. Similiter *unio operationis* etiam omnibus juſtis congruit: nam 1. Corinth.2. *Idem Deus, qui operatur omnia in omnibus*. Maximè verò per juſtos, & viros ſanctos; in quibus habitat, miranda, & ſtupenda opera patrat, juxta illud Joan.14. *Qui credit in me; opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet*. Denique *unio affectus*,dignitatis, & excellentiæ,etiam viris ſanctiſſimis, nec-non, & virtute, ac authoritate eximiis, attribuitur; juxtà illud Pſal.80. *Ego dixi, Dii eſtis, & Filii Excelſi omnes*. Nec valet reponere, Deum nobiliori modo exiſtere in Chriſto per ampliorem gratiæ largitionem, & uberiorem divinorum chariſ-

ma-

matum communicationem, quàm in cæteris juſtis: quia major, aut minor ejuſdem beneficii communicatio non mutat ſpeciem, nec efficit diverſum modum exiſtendi.

Non etiam modi illi unionis Dei cum humanitate peculiares ſunt Verbo: qnippe tribuuntur tribus adorandę Trinitatis perſonis: teſtatur enim Chriſtus Joann. 14. *Si quis diligit me, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Adde quòd ſi illa inhabitatio ſufficeret ad rationem Incarnationis, Spiritus ſanctus dicendus eſſet incarnatus: nam pleniſſimè in homine Chriſto inhabitabat juxta illud Lucæ 4. *Jeſus plenus Spiritu ſancto egreſſus eſt è Jordane.* Hoc autem nullus fidelium dixerit: igitur, &c.

Dices 1. Humanitas Chriſti appellatur templum divinitatis; nam Chriſtus Joan. 2. Judæis dicebat, loquens de ſua humanitate, *Solvite templum hoc*, &c. ſed non idem, templum, & qui templum inhabitat: ergo non ſunt idem ſuppoſitum Dei, & ſuppoſitum Chriſti hominis.

Reſpondeo: Humanitatem dici templum Dei, non quidem propriè, ſed metaphoricè, eò modò, quò corpus noſtrum appellatur domus animæ noſtræ, atque tabernaculum; juxta illud 2. ad Corinth. 5. *Si terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, &c.* Unde ſicut non licet colligere ex eo, quòd anima eſt in corpore velut in tabernaculo, in eodem homine duas eſſe perſonas; ita etiam ex eo, quòd Chriſtus ſuam humanitatem templum appellet, non licet inferre in illo duas eſſe perſonas: *Vel* dico, quòd ſi propriè dicatur *Templum*, non ita appellari ratione Verbi, cui eſt hypoſtaticè unita, ſed ratione Divinitatis, quæ in ipſa humanitate habitat, non ſolùm per gratiam, & efficientiam, ut volebat Neſtorius, ſed verè, & realiter; ut explicat Apoſtolus ad Coloſſ. 2. ubi ait. *In ipſo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, id eſt, *verè, & ſubſtantialiter*, ut explicat S. Auguſtinus Epiſtola 55. ad Dardanum.

Dices 2. Ubi eſt aliud, & aliud: ibi ſunt duæ perſonæ, & duo ſuppoſita: ſed S. Auguſt. in Enchiridio cap. 36. dicit quod in Chriſto ſit aliud, & aliud; ait enim: *utramque naturam, divinam, & humanam in Chriſto eſſe unum Dei Filium, ſed aliud propter hominem*: igitur agnoſcit in Chriſto duas perſonas. Similiter S. Leo Epiſt. 10. de Chiſto ait: *Aliud coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis*: igitur, &c.

Nego majorem: Quamvis enim, ubi eſt *alius*, & *alius* adjectivè, ſint diverſa ſuppoſita, quia nomen adjectivum præcipuè perſonam denotat: non tamen ubi eſt *aliud*, & *aliud*, ſubſtantivè: ſiquidem ſubſtantiva nomina primariò, ac præſertim connotant perſonam: igitur ſolùm voluit Auguſt. hoc loquendi modo duas in Chriſto agnoſcere naturas: divinam ſecundùm quam æqualis eſt Patri, & humanam, ratione cujus eſt inferior patre: Porrò S. Auguſtinus eòdem libro unionem duarum naturarum in eodem ſuppoſito Verbi divini agnoſcit: ait enim cap. 35. *In unitatem perſonæ acceſſit Verbo anima rationalis, & caro.* Et cap. 36. *Ut quemadmodum una perſona quilibet homo; anima ſcilicet rationalis, & caro; ita Chriſtus una perſona Verbum, & homo.* Quantùm ad S. Leonem, conſtantiſſimum eſt eum unicam in Chriſto perſonam agnoviſſe; utpote qui præcipuus fuerit illius Catholicæ veritatis aſſertor, & vindex.

Dices 3. In Deo idem eſt realiter eſſentia, ac perſona; ſed Incarnatio non eſt facta in unitate naturæ: ergo neque in unitate perſonæ: nam idem reale non poteſt cenſeri unum, & non unum.

Diſtinguo majorem: Idem ſunt realiter natura, & perſona ſecundùm identitatem veram, & realem, concedo: ſecundùm formalem, nego: nam ut di-

diximus in *Tractatu de Trinit.* relationes conſtitutivæ divinarum perſonarun diſtinguuntur formaliter ab eſſentia: quæ diſtinctio cùm ſufficiat ad inſtituendam diverſitatem perſonarum in divinis, licèt in eis ſit eſſentiæ identitas, ſufficiet etiam ad inſtituendam unionem hypoſtaticam, ſeu in perſona, primario, & immediatè, licèt ſecundariò, ac conſequenter unio fiat in natura.

Dices 4. Ubi ſunt duæ generationes paſſivæ, ibi debent eſſe duæ perſonæ, ſed in Chriſto duæ ſunt generationes paſſivæ; nempe divina, & æterna, quâ Verbum à Patre gignitur in ſplendoribus ſanctorum; alia autem temporalis, & humana, quâ natus eſt ex Maria Virgine: ergo in illo ſunt duæ perſonę. Major conſtat; omnis enim generatio terminatur vel ad ſuppoſitum, vel ad perſonam: ergo duplex generatio ad duplex ſuppoſitum terminari debet.

Nego majorem, & illius probationis nego conſequentiam; unum enim, & idem ſuppoſitum ratione duplicis naturæ poteſt terminare duplicem generationem: quia ſuppoſitum terminat quidem *ut quod*, natura verò terminat *ut quô*, & per modum termini formalis, ac ſpecificativi: ergo cùm idem ſuppoſitum Verbi duplex ſit virtualiter, quia virtutem habet terminandi duas naturas, etiam poteſt eſſe terminus generationis duplicis.

Dices quintò. Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia; ſed Verbum aſſumpſit naturam humanam in individuo, ſeu *in atomo*, ut aſſerit ſanctus Damaſc. lib.3. de fide cap.11. Ergo aſſumpſit eam propriâ perſonâ ſubſiſtentem.

Reſpondeo in definitione perſonę particulam (*individua*) idem ſignificare, ac ſingulare, ſeu unum unitate numericà: non verò idem, ac ſubſtantia completa per ſe ſubſiſtens incommunicabilis alteri tanquam ſuppoſito. Priori modô Verbum aſſumpſit naturam humanam in individuo, id eſt ſingularem, non autem univerſalem, & unam tantùm, non omnes, ac ſingulas: at poſteriori modò eam non aſſumpſit.

Dices ſextô. SS. Patres, plerumque affirmant Verbum Divinum aſſumpſiſſe hominem; ſic SS. Ambroſius, & Auguſtinus in hymno *Te Deum, &c.* ajunt: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, &c.* hæc autem vox *homo*, ſuppoſitum connotat: igitur Verbum aſſumpſit ſuppoſitum hominis; ac proinde duo ſunt ſuppoſita in Chriſto.

Reſpondeo SS. Patres, hôc loquendi modò, concretum uſurpaviſſe pro abſtracto, & locò humanitatis, vel humanæ naturæ dixiſſe hominem; cùm enim nondum exorta eſſet Neſtoriana hæreſis, liberiùs, & ſecuriùs loquebantur. Unde meritò reponi poſſet Neſtorianis, quod olim Pelagianis reponebat S. Aug. lib.1. contra Julianum; qui S. Chriſoſtomi authoritate nitebatur ſuum errorem defendere: *In Eccleſia Catholica non ſe aliter intelligi arbitrabatur, tali quæſtione enim nullus pulſabatur: vobis nondum litigantibus ſecuriùs loquebatur*.

CONCLUSIO TERTIA.

PErſona Chriſti verè poteſt dici compoſita; non tamen propriâ, & verè dictâ compoſitione*. Hæc concluſio duabus partibus conſtat; quarum.

Probatur prima pars. Idque primò autoritate quintæ Synodi Oecumenicæ, quæ in Canone, ſeu anathematiſmo quarto, dicit Anathema neganti, *Unionem Verbi cum humana natura ſecundùm compoſitionem: hoc eſt, ſecundùm hypoſtaſim*. Idem definitur in ſexta Synodo actione quartâ in Epiſtola Agathonis Papæ ad Imperatorem Heraclium, & actione 11. in Epiſtola Sophronii approbata à toto Concilio, ubi Chriſtus vocatur perſona compoſita ex inconfuſo conſtans temparamento.

Probatur item authoritate ſanctorum Patrum. Imprimis Dionyſii libro de di-

divinis nominibus c.1.ubi ſcribit *Deum cum noſtris rebus verè, & ex toto communicaſſe in una ſuarum hypoſtaſeon, revocantem ad ſeſe, attollentemque extremitatem humanam, ex qua inexplicabili modo ſimplex Jeſus compoſitus eſt.* Ubi nomen *hypoſtaſis* non naturam, ſed perſonam ſignificat. Eodem modo plurimi loquuntur è Patribus, nam ſanctus Ephremius Antiochenus Patriarcha apud Photium ait: *In unitione, quæ eſt ſecundùm hypoſtaſim, meritò compoſitionem pia fides prophytetur: at compoſitam eſſentiam nemo dicere auſus præter Appollinarem. Porrò Dominus oſtendens hypoſtaſim ſuam eſſe compoſitam, non autem naturam, &c.* Cyrillus in lib.de Incarnatione dicit; *Mediatorem Dei, hominumque compoſitum eſſe ex humanitate noſtra ſecundùm propriam rationem perfecta, & ex eo, qui ex Deo Patre prodiit, ſecundùm naturam Filius, hoc eſt, ex unigenito.* Damaſcenus lib.3.de fide cap.3. *In Domino Jeſu Chriſto*, inquit, *duas naturas agnoſcimus, unam autem hypoſtaſim ex utrâque compoſitam.* Idem frequens eſt loquendi modus apud cæteros ſanctos Patres.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd *illa compoſitio non ſit propriè dicta*; quia compoſitio vera, & propriè dicta debet eſſe ex actu, & potentia, ſicut ex materia, & forma, vel ex duòbus potentialibus, qualia ſunt iſta, quæ apud Philoſophum dicuntur elementa, & integrantia naturam totalem, ut loquitur Doctor in 3.*diſtinct.6.quæſt.3.num.*2.ſed Chriſtus non componitur ullò ex his modis, quippe natura divina non poteſt habere rationem neque actus, neque potentiæ, quia eſſe potentiale repugnat Deo.qui eſt ens actualiſſimum, & neceſſe eſſe: Repugnat etiam ratio actus, quia hoc eſt proprium formæ creatæ; igitur etiam repugnat verè, & propriè dicta compoſitio. *Deinde*, omnis compoſitio verè dicta, fit ex partibus: ſed natura divina in Chriſto non poteſt habere rationem partis, quia omnis pars eſt ens incompletum dicens ordinem ad alteram compartem, ut ab unione cum ipsâ compleatur: Hinc S.Auguſtinus contra Maximinum Arianum cap.10. negat Deum eſſe partem Chriſti, his verbis; *Porrò autem Chriſtus una perſona eſt geminæ ſubſtantiæ, quia, & Deus, & homo eſt, nec tamen Deus pars hujus perſonæ dici poteſt, alioquin Filius Dei Deus, antequam ſuſciperet formam ſervi, non erat totus, & crevit cùm homo divinitati ejus acceſſit.* Denique, omne compoſitum perfectè, ſecundùm ſe; eſt præſtantius quocumque ex componentibus ſeorſim ſumptis: ſed Chriſtus non eſt quid perfectius naturâ divinâ, aut perſonalitate Verbi: Ergo Chriſtus non eſt quid compoſitum ex natura divina, & humana, ſeu potius ex humanitate, & ſubſiſtentia Verbi.

Igitur quando Chriſtus dicitur compoſitus ex humanitate, & ſubſiſtentia, debet ſic exponi, inquit Doctor; quòd „ ita verè eſt ibi tam natura humana, „ quàm divina, ac ſi componerent perſonam: ſed non componunt, nec „ aliquod tertium fit ex eis; ſed diſtinctè, & confusè manent, ut S. Damaſcenus dicit lib.3.cap.3.his verbis, „ *Si ſecundum hæreticos unius naturæ compoſitæ Chriſtus extitit, ex ſimplici natura verſus eſt in compoſitum, & neque Deus vocatur, neque homo: quemadmodùm ex anima, & corpore hominem aimus, vel ex quatuor elementis corpus, & neutrum componentium eſt.* Debet ergo exponi, & dici, perſonam compoſitam, propter unionem duarum naturarum, in quibus ſubſiſtit, ſed veriùs negari poteſt compoſitio: quia una non perficit aliam, nec ex eis eſt aliqua natura tertia. *Ita Doctor.*

Quibus apertè indicat perſonam Chriſti dici quidem poſſe compoſitam; non tamen propria compoſitione, quę fit

fit ex partibus, quarum una habeat rationem actûs, alia verò rationem potentiæ; ſed tantùm compoſitione imperfectâ, quâ nempè ex pluribus unum fit, idque unione ſubſtantiali, ſeu accidentali, ratione ſuppoſiti, per quod duæ naturæ unitæ invicem ſubſiſtunt: quem utique compoſitionis modum ſic explicat S. Athanaſius in libro de *uno Chriſto*, ſi tamen illius ſit author: ubi introducens hereticos objicientes Chriſtum non eſſe compoſitum, quoniam ex eo ſequeretur partem Verbi eſſe corpus, eoque compleri hypoſtaſim Filii Dei: hoc argumentum diſſolvens, ait, *Ita Deum, & hominem unam eſſe hypoſtaſim, & unam perſonam, ut non ſit expletivum corpus hypoſtaſeos; id enim impium eſſet, quandoquidem Deus imminutionis capax non eſt, utpote uniformis, & non compoſitus, nec in partes dividitur*, &c.

Omnia, quæ adversùs hanc concluſionem ſolent objici, facilè diluuntur, affirmando Chriſtum dici quidem compoſitum impropria compoſitione, quæ tantùm ſignificat unionem duarum naturarum, in una hypoſtaſi; non verò propriâ, quæ poſtulat fieri ex partibus incompletis, quarum una habeat rationem actûs, altera rationem potentiæ; una ſit perfectibilis, altera perfectiva, ut diximus in tertio Notabili.

Quæstio Tertia.

Quis ſit terminus Unionis hypoſtaticæ?

Notandum primò duplicem ſolitò diſtingui terminum actionis productivæ: unum videlicet totalem, & adæquatum; alium verò formalem. *Terminus totalis* nihil aliud eſt, quàm ipſa res tota, quæ fit per actionem: ſic in generatione humana terminus totalis eſt homo genitus, in dealbatione eſt album: *formalis* verò eſt illa forma, quâ mediante terminus ille totalis completur, & perficitur: ſeu forma, quæ eſt ratio, cur ipſa actio terminetur ad terminum totalem, & adæquatum: ſic in dealbatione, albedo producta eſt ratio formalis, ſeu forma, quâ fit album. Prior terminus etiam dicitur terminus *qui*, nempe qui totaliter, & adæquatè actionem terminat; poſterior verò dicitur terminus *quò*; quia ipsò mediante actio terminatur: ſic in generatione ſubſtantiali terminus *qui*, ſeu totalis, eſt ſuppoſitum, ſeu compoſitum ex natura, & ſubſiſtentia: terminus verò *quò*, ſeu formalis, eſt ipſa forma ſubſtantialis, quâ compoſitum habet eſſe.

Notandum ſecundò, nullam, aut ſaltem levem controverſiam moveri apud Theologos, de termino totali actionis unitivæ, ſeu aſſumptionis humanitatis ad Verbum: omnes namque conveniunt talem terminum eſſe Chriſtum, ſeu perſonam compoſitam ex natura divina, & humana; nempe *Deus-homo*, hoc eſt, Verbum Divinum in humanitate ſubſiſtens; quippe ille eſt terminus totalis, & adæquatus Incarnationis, qui habet eſſe per Incarnationem: Chriſtus autem habet eſſe per Incarnationem, ac ſubinde eſt illius terminus. Sed gravis, eaque multùm intricata movetur difficultas, maximè apud recentiores Theologos, quiſnam ſit terminus formalis *quò*, ſeu *ad quem* unionis hypoſtaticæ, circa cujus controverſiæ reſolutionem variant Authores, & maximè in quatuor ſententias ſcinduntur: *Prima* eſt eorum, qui ſuſtinent terminum formalem *quò*, ſeu *ad quem* Incarnationis, eſſe perſonalitatem Verbi. Ita Alvarez diſputatione 13. concluſione 3. *Secunda* ſententia ait terminum formalem ad quem hujus actionis, eſſe modum ſubſtantialem unionis, quó Verbum Divinum humanitati aſſumptæ copulari dicitur. Ita Suarez diſputatione 8. ſectione 2. *Tertia* ſententia contendit ipſam terminum eſſe humanitatem, ut unitam Verbo, ita quòd

unio

Digitized by Google

unio ſit conditio prærequiſita ad illam terminationem. Sic docet Vaſquez diſputatione 19. cap. 2. *Quarta* denique ſententia contendit, quòd cùm unio hypoſtatica poſſit diverſimodè conſiderari; nimirùm, vel quatenùs eſt communicatio ſubſiſtentiæ divinæ, vel quatenùs eſt aſſumptio naturæ humanæ, vel prout eſt unio naturæ divinæ cum humana, licèt Incarnatio ſit una, eademque actio in re; tamen ſecundùm has diverſas conſiderationes etiam diverſos terminos habet; quæ utiquè ſententia, utpotè probabilior, & verior, ut probetur evidentiùs:

Notandum tertiò, quòd etſi Incarnatio, ſeu actio unitiva naturæ divinæ cum humana in unitatem perſonæ, ſit actio ſimplex, & indiviſa, tribus adorandis Perſonis ex ęquo communis; tamen ſecundùm diverſam habitudinem, & relationem ſui ad diverſa, etiam varias ſortitur appellationes, ratione quarum dici poteſt multiplex. Enim verò ſi ſpectetur per reſpectum ad principium per quod ſit, dicitur *unitio*: ſi per reſpectum ad divinam naturam, quæ humanitati ſociatur, appellatur *communicatio*, ſeu transfuſio, quâ Divinitas intimiori, ac peculiari modò illabitur humanitati aſſumptæ, quàm cęteris entibus, quibus ſit præſens dumtaxat per illapſum immenſitatis, quâ cælum, & terram implet, non autem per vinculum perſonalitatis, quâ naturam divinam cum humana ſociat: ſi denique conſideretur Incarnatio per ordinem ad naturam aſſumptam, dicitur *humanatio*, ſeu *incarnatio*, quâ Deus humanitatem in conſortium ſuæ Divinitatis evocans, illam arctiſſimò ejuſdem perſonæ fœdere in perpetuum copulavit, quibus prælibatis ſit.

CONCLUSIO PRIMA.

T*Erminus totalis, & adæquatus actionis unitivæ, & copulativæ Verbi cum humana natura eſt Chriſtus, ſeu Deus-homo*. Ita communiter omnes Theologi, & probatur. Terminus totalis, & adæquatus actionis unitivæ duorum extremorum, eſt compoſitum ex illis reſultans: ſed Chriſtus quatenùs *Deus-homo* ſubſiſtens in unitate perſonæ, eſt compoſitum reſultans ex actione unitiva Divinitatis cum humanitate: igitur eſt illius actionis unitivæ terminus totalis, & adæquatus. Major conſtat per inductionem, quippe terminus totalis, & adæquatus vel generationis, vel compoſitionis, vel reſurrectionis, alius non eſt, quàm ipſum compoſitum ex partibus unitis reſultans; nihil enim aliud intenditur per actionem unitivam, quàm compoſitum reſultans ex unione extremorum. Minor etiam conſtat ex dictis; ſiquidem Chriſtus eſt ipſum Verbum ſubſiſtens in humanitate noſtra ſecundùm unitatem perſonæ, per quam natura divina, & humana invicem ſociantur, & ſubſiſtunt.

Dices. Terminus totalis Incarnationis debet eſſe aliquid creatum: ſed Chriſtus non eſt aliquid ſimpliciter creatum: igitur non eſt terminus totalis incarnationis. Major apparet, quia omnis actio, quæ ſit in tempore, productiva eſt alicujus temporanei: Incarnatio autem facta eſt in medio temporum: igitur terminus per eam productus temporaneus eſt: omne autem temporaneum creatum eſt, ac proinde terminus actionis incarnativæ eſt quid creatum. Minor etiam eſt vera: quippe cùm Chriſtus connotet naturam Divinam, quæ longè præſtat humanâ, & ſuppoſitum Verbi, quod eſt infinitum, & increatum, etiam dici debet aliquid increatum; ſiquidem à nobiliori parte petitur denominatio, & conſequenter alius eſt aſſignandus terminus totalis, & adæquatus actionis incarnativæ, quàm Chriſtus.

Reſpondeo, Terminum totalem, & adæquatum conſiderari poſſe dupliciter: vel materialiter, & disjunctivè, ra-

ratione extremorum, ex quibus coaleſcit; vel formaliter, & copulativè, ratione conjunctionis, & unionis utriuſque extremi. Priori modò, dici poteſt quid increatum, & creatum, æternum, & temporaneum, ratione ſcilicet naturæ humanæ, & divinæ, ac ſuppoſiti Verbi: poſteriori verò ſimpliciter appellari poteſt quid creatum, quippe unio illa creata eſt, ſi creationis nomen latè uſurpes, non quidem pro re, quæ nihil ſupponit, nam reverà unio ſupponit naturam divinam, & humanam, ſed quatenùs ſignificat actionem, per quam fit aliquid, quod anteà non erat; Chriſtus enim factus eſt in tempore per actionem unitivam Divinitatis cum humanitate in unitate perſonæ: unde cùm compoſitum, ſeu terminus totalis alicujus unionis ſubſtantialis, non denominetur à partibus ſecùdùm ſe ſumptis, ſed ab earum unione ſimul, ut conſtat exemplò hominis, qui dicitur mortalis, licèt animam immortalem habeat: Chriſtus abſolutè dici poteſt quid creatum, & temporaneum, quoniam unio Divinitatis cum humanitate, facta eſt in tempore; *increatum* enim dicit omnem negationem inceptionis, & deſitionis, & proindè ſi terminus ille adæquatus ſic diceretur increatus in ratione termini, negaretur iſta unio hypoſtatica facta fuiſſe in tempore, quod apertè falſum conſtat ex illo Joannis: *Verbum caro factum eſt*; nec-non ex Symbolo, quò dicitur Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, nàtus ex Maria Virgine, & homo factus.

Nec refert, quòd nec Verbum, neque natura divina, quæ præcipuum in Chriſto locum tenent, ſint quid increatum, & æternum: quippe ad hoc ut aliquod compoſitum dicatur factum formaliter, non eſt neceſſe, quòd per actionem, ex quâ reſultat, producta fuerint extrema; ſed ſufficit, quòd invicem fuerint copulata; ſi quis enim albedinem præexiſtentem ſeparatam uniret ſubjecto, verè produceret album, quamvis extrema ante unionem extitiſſent: igitur licèt per unionem humanitatis ad Verbum non fiat ipſum Verbum, nec ipſa natura divina, non minùs propterea Chriſtus reſultans ex illa unione, dici debet productus, & temporaneus, quia extrema iſta per actionem unitivam copulata ſunt in tempore.

Concluſio Secunda.

I*Ncarnatio conſiderata, ut* Communicatio *ſubſtantiæ divinæ, habet pro termino perſonalitatem Verbi: ut* Humanatio, *ſeu Incarnatio, ejus terminus eſt humanitas: ut* Unitio, *terminus ejus formalis eſt unio*. Patent tres hujus Concluſionis partes. *Prima* quidem, nam terminus formalis *ad quem* communicationis, eſt id quod communicatur: ſed ſuppoſitum Verbi eſt id quod formaliter communicatur naturæ humanæ: igitur ſecundùm hanc conſiderationem, ſuppoſitum Verbi eſt terminus formalis incarnationis. *Secunda* pars etiam ſit clara, nam terminus formalis incarnationis, ut eſt humanatio, eſt id, quod in termino totali habet quaſi rationem formæ: ſed id à quo Chriſtus habet formaliter, quòd ſit homo, eſt ipſa humanitas: ergo illa eſt terminus formalis. *Tertia* denique pars itidem conſtat, nempe quòd unio ſit terminus formalis productionis, nam terminus formalis actionis productivæ, ut talis, eſt id quod producitur per ipſam actionem, ſed id quod producitur per unitionem eſt ipſa unio: igitur illa eſt terminus formalis incarnationis, quatenùs ipſa eſt unitio naturæ divinæ cum humana.

Dices. Illud habet rationem termini formalis in incarnatione, quod maximè habet rationem formæ perfectivæ: ſed Verbum Divinum habet rationem formæ perfectivæ, nam eſt actus terminans, & perficiens humanitatem, quæ eſt quaſi materia terminata, & perfecta per perſonalitatem Verbi: igitur termi-

minus formalis eſt ipſa Verbi perſonalitas.

Diſtinguo majorem. Quod habet rationem formæ perfectivæ, in ratione communicationis, concedo: in ratione unitionis, aut humanationis, nego: & ſimiliter diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Fateor equidem Verbum Divinum poſſe dici terminum formalem incarnationis, quatenùs illa dicitur communicatio naturæ divinæ, & perſonalitatis Verbi, non verò quatenùs eſt humanatio, aut productio.

Inſtabis, Verbum Divinum idem præſtat, quod præſtaret perſonalitas creata ſi adeſſet: ſed ſi perſonalitas creata adeſſet, reverà eſſet forma actuans humanitatem, quatenùs humanitas eſt: igitur Verbum eſt terminus formalis ipſius humanitatis, & conſequenter incarnationis quatenùs illa eſt humanatio.

Reſpondeo, Incarnationem ſpectari poſſe, vel quatenùs tendit ad eſſe perſonale præcisè, & formaliter, vel abſolutè quatenùs tendit, ut Deus fit homo. Priori modò poſſumus dicere, quòd perſonalitas eſt terminus formalis, quippe illa eſt, quæ dat eſſe perſonæ: at verò abſolutè, & quatenùs per incarnationem Deus fit homo, perſonalitas præcisè dici nequit illius terminus formalis, quippe actionis creatæ,& mutationis, Verbum Divinum, æternum, & immutabile, non poteſt dici terminus formalis.

QUAESTIO QUARTA.

Utrùm Unio hypoſtatica ſit immediata, & omnium Unionum maxima.

NOtandum primò, Unionem illam dici immediatam, quà duo aliqua invicem ſocientur ſine medio: nomine autem *medii*; hic intelligo, id ſine quo prævio unum extremum non conjungeretur alteri. Duplex autem medium tale aſſignari poteſt. unum quidem intrinſecum, aliud autem extrinſecum. *Medium intrinſecum*, illud eſt, quô res aliqua intrinſecè copulatur cum alia, per unionem, ſcilicet ſubſtantialem, aut eſſentialem,& illud ut plurimùm eſt pars aliqua, vel integralis, vel eſſentialis unius extremi: ſic cor vel cerebrum in corpore humano, cùm ſit ratio unionis animæ cum illo, ſine quo anima non uniretur corpori, dicitur medium intrinſecum. *Medium* verò *extrinſecum* eſt illud, quô ſcilicet extrema uniuntur dumtaxat accidentaliter: ſic qualitas diſponens unum extremum ad unionem ejus cum altero, putà ſiccitas, vel calor ad introductionem formæ ignis ad ſubjectum, dicitur medium extrinſecum. Porrò medium hoc extrinſecum eſt in duplici differentia: aliud enim dicitur *neceſſitatis*, quod ita neceſſarium eſt ad duorum aliquorum unionem, ut eô non poſitô, non ſequatur unio, & eô ſublatô diſſolvatur: ſic calor nativus in corpore humano eſt medium neceſſarium ad unionem, & conſervationem animæ cum corpore: aliud verò dicitur medium *congruitatis*, ſine quo abſolutè quidem fieri poſſit unio; attamen non decet illam fieri ſine illo: talia ſunt merita reſpectu unionis beatificæ creaturæ rationalis cùm Deo per viſionem, & fruitionem: Deus namque poſſet aliquem adultum beare ſine meritis, non tamen id decet illius juſtitiam, nec præſcriptum à divina providentia ordinem, quô ſtatuit beatitudinem largiri, vel ut hæreditatem filiorum, vel ut mercedem laborantium, vel ut coronam vincentium.

Notandum ſecundò, ex ſeraphico Doctore in 3.diſt.6.quæſt.2. unionem poſſe conſiderari dupliciter. *Vel* quatenùs duo conveniunt in naturâ; *vel* quatenùs conveniunt in perſona. Priori
„ modô poſſumus aſſerere, quòd talis
„ unitas in Chriſto quôdam modô eſt
„ nulla, quôdam modò eſt magna;

,, quâdam modo eſt parva, quodam
,, modò eſt ſumma : ſi enim compare-
,, mus divinam naturam ad huma-
,, nam , ſic in Chriſto nulla eſt unitas
,, naturæ, quia iſtæ duæ naturæ non
,, poſſunt ſimul in unam concurrere
,, naturam : ſi autem loquamur de na-
,, tura Chriſti ex parte corporis, ſic
,, parva eſt unitas, propter partium
,, multiplicitatem: ſi autem loquamur
,, de unitate quantùm ad animam, ſic
,, eſt in eo unitas magna propter ani-
,, mæ ſimplicitatem : ſi autem loqua-
,, mur de eo quantùm ad divinam na-
,, turam, ſic ſumma eſt in eo unitas
,, propter illius naturæ ſimplicitatem
,, excellentiſſimam.

Si verò fiat ſermo de unitate, quâ aliqua dicuntur unum per convenientiam in perſona; movetur controverſia inter Authores, an illa unio ſit omnium unionum maxima?

Notandum tertiò : Aliqua duo uniri in aliquo tertio dupliciter: *Primò*, tanquam in termino producto, & compoſito ex illis extremis, ſic materia,& forma uniuntur in compoſito : *Secundò*, tanquam nexu, & vinculô communi: ſic duæ tabulæ uniuntur in glutine, & duę partes quantitatis in termino communi. Priori modò, eò major eſt unio, & unitas, quò minùs extrema diſtant inter ſe ſecundùm entitatem,vel eſſentiam. Poſteriori verò, eò major unio cenſenda eſt, quò nexus ille eſt ſimplicior, & indiviſibilior, & ſic magis uniuntur duę partes quantitatis in termino communi indiviſibili, quàm duæ tabulæ in glutine. Quibus prælibatis duo ſunt determinanda: Primum quidem, an unio hypoſtatica ſit immediata: Secundum, an ſit omnium unionum maxima, tàm ratione extremorum, quàm ratione vinculi.

CONCLUSIO PRIMA.

UNio *hypoſtatica eſt immediata per excluſionem omnis medii extrinſeci*. Hæc colligitur ex iis, quæ diximus in præcedenti Articulo, in quo probavimus per unitionem,ſeu actionem incarnativam nihil aliud produci, quam relationem extrinſecùs advenientem, quâ extrema dicuntur uniri formaliter.

Probatur inſuper : Si quod medium eſſet in unione naturæ divinæ cum humana, illud maximè ineſſet humanitati, hæc enim dumtaxat eſt ſuſceptiva accidentis : ſed ita non eſt. Probo. Si quod medium infuiſſet humanitati antequam aſſumeretur à Verbo,illud fuiſſet vel gratia, vel aliquod aliud accidens: At non ſolùm tale medium non infuit humanitati, ſed nec adeſſe potuit: igitur nullum fuit. Major patet. Minor probatur : Quod eſt de complemento ſubſtantiali naturę creatę,priùs eſt in ea,quàm quodlibet accidens: ſed ſuppoſitum Verbi, utpote gerens vices ſuppoſiti creati, eſt de complemento ſubſtantiali humanitatis aſſumptæ: ergo priùs ipſi unitur, quàm quodlibet accidens recipiat. Major eſt certa: Siquidem priùs eſt ſubjectum aliquod eſſe completum in ratione ſubjecti, quàm ſit ſuſceptivum cujuſvis accidentis; non completur autem ſubſtantia in ratione ſubjecti,niſi habeat ſuum complementum ſubſtantiale.

Dices 1. Materia, & forma non uniuntur ſine præviis diſpoſitionibus, quæ ſunt media extrinſeca : ergo pariter deſiderantur aliquę diſpoſitiones ex parte humanitatis, ut fiat apta ad unionem hypoſtaticam.

Nego paritatem ; Siquidem in humanitate unienda cum Verbo, non ſunt diſpoſitiones contrariæ, quæ debeant expelli per qualitates contrarias; uti ſunt in materia informata formâ aquę, vel ligni, v.g. reſpectu formæ ignis ſuſcipiendæ. Nulla enim eſt repugnantia ex parte humanitatis,ut terminetur per Verbi perſonalitatem: nam ſi quid eſſet repugnantiæ, maximè propria perſonalitas, quæ cùm, non adſit, non po-

poteſt officere iſti unioni hypoſtaticæ.

Dices 2. Ad unionem beatificam animæ cum Deo, prærequiritur in anima aliquod medium extrinſecum; putà lumen gloriæ in intellectu, & habitus charitatis conſummatæ involuntate; igitur pari ratione requiritur aliquod medium extrinſecum ad unionem hypoſtaticam ex parte naturæ aſſumptæ, quô illa capax fiat illius unionis, & aſſumptionis.

Nego paritatem: Quia unio beatifica fit per operationem facultatum intellectûs, ac voluntatis, ad quam operationem neceſſariò prærequiritur, quòd facultates illæ ſint completæ in ratione operantis,& proportionatę objecto ſupernaturali; quales eſſe nequeunt abſque medio accidente eas facultates complente in actu primo, & ſublimante ad ſtatum ſupernaturalem: Tale autem medium non requiritur ex parte naturæ aſſumptæ; ſed ſatis eſt, quòd illa ſit in potentia obedientiali reſpectu Verbi illam aſſumentis: ſi enim prærequireretur aliquod accidens ſupernaturale, quô ſiſteretur in ſtatu ſupernaturali, & proximè apto ad illam aſſumptionem,daretur proceſſus in infinitum; ſiquidem ad illud medium naturale recipiendum, præparari deberet per aliud medium, quod utique nullus admiſerit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Unio hypoſtatica ex parte extremorum unitorum, non eſt omnium maxima: talis verò poteſt appellari ratione vinculi, ſeu ſuppoſiti Verbi, per quod naturæ illæ invicem ſociantur. Hæc eſt communis quoad utramque partem. Utramque docet Doctor in 3. diſt.6. num. 9. quæſt.1. ubi reſpondens ad authoritatem S. Bernardi docentis unionem hypoſtaticam eſſe omnium maximam, ait primò: *Hic non eſt maxima unitas: quia maxima eſt hîc diſtinctio naturarum. Secundò modò poteſt concedi maxima unitas poſt unitatem Trinitatis, quia una ipſa in ſe unitas eſt perfectiſſima, quia unum eſt infinitum, & alterum eſt ſubſtantia perfecta in ſe, & ex unione ejus ad reliquum eſt perfectiſſimum per communicationem idiomatum; quia eſt Deus.*

Quibus Doctor dicit primò, illam unionem non eſſe omnium maximam ratione extremorum; quia tantò minor eſt unio aliqua ex parte extremorum, quantò magis extrema illa diſtant ab invicem; ideo enim minor eſt unio accidentis, & ſubjecti, quàm materiæ, & formæ, quia ſubjectum, & accidens magis diſtant,& minorem habent proportionem, quàm materia, & forma: ſed natura divina, & humana minorem ad invicem habent proportionem; quippe cùm nullam habeant inclinationem ad unionem hypoſtaticam, & magis invicem diſtant, quàm materia, & forma: igitur hac ratione unio hypoſtatica non eſt maxima, & ſtrictiſſima omnium unionum.

Deinde, Unio illa eſt eò minor, quò extrema illius magis recedunt ab identitate, & unitate: ſed natura divina, & humana magis recedunt ab identitate, & unitate in Chriſto,quàm materia, & forma in compoſito phyſico: quippe duæ illæ naturæ omninò diſtinctæ ſecundùm ſuam entitatem diſtinctas habent facultates, & proprietates in Chriſto: non ſic autem materia, & forma, quæ in tertiam entitatem coaleſcunt.

Denique, Unio illa eſt minor,quæ facit extrema inter ſe minùs unita: at hæc unio facit extrema ſua, divinam ſcilicet naturam, & humanam, minùs unita inter ſe, quàm unio ſubſtantiæ cum ſua propria ſubſiſtentia, quia in hac, extrema ſunt quaſi eadem inter ſe realiter; in illa verò ſunt omninò realiter diſtincta inter ſe: igitur unio hypoſtatica ratione extremorum non eſt omnium maxima.

Secundam partem:ſic probat ſeraphicus

cus Doctor ſuprà laudatus: Nempe, quòd unio hypoſtatica ratione perſonę in qua duæ naturæ, divina, & humana conveniunt, ſit omnium maxima. Probat, inquam, quadruplici ratione. Videlicet propter illius perſonæ *ſimplicitatem*, quia unio eſt in perſona Verbi, quæ quidem eſt ſimpliciſſima. 2. Propter *unibilium dignitatem*, quia tam natura aſſumens, quàm aſſumpta, inter cætera, quæ ſunt, habet excellentiam. 3. propter *inſeparabilitatem*, quia tantò vinculò fortificata eſt illarum naturarum unio, ut nunquam fiat, nec poſſit fieri ſeparatio; natura enim illa inter cæteras naturas adhæſit æterno Verbo, quô portatur, & ſuſtentatur omne, quod eſt ſub eo. 4. denique propter *ſingularitatem*, quia nunquam illa unio fuit huic ſimilis. Quod utique confirmat S.Bernardus lib.5. de Conſideratione cap. 8. ubi cùm novem recenſuiſſet modos unionis, concludit unionem Trinitatis maximam eſſe, & illi proximam adjungi unionem incarnationis: *Inter omnia*, inquit, *quæ rectè unum dicuntur, arcem tenet unitas Trinitatis; quâ perſonæ tres una ſubſtantia ſunt: ſecundô locô illa præcellit, quâ è converſo tres ſubſtantiæ una in Chriſti perſona ſunt.* Quare idem Bernardus ſubjungens aſſerit fortiorem fuiſſe Divinitatem in conjungenda ſibi carne, quàm animam corpori, quia anima ſeparatur à carne per mortem, non ſic caro à Chiſti divinitate per paſſionem, quod enim Verbum ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit. Hinc S.Leo ſermone 17. de Paſſ. *In tantam unitatem Dei, & hominis natura convenit, ut nec ſupplició potuerit dirimi, nec morte disjungi.*

Dices 1. Quæ maximè diſtant, ſunt minimè unibilia, & quæ minimè ſunt unibilia, minimè faciunt unum: ſed divinitas, & humanitas maximè diſtant: ergo minimè ſunt unibiles, & conſequenter unio, quæ eſt in Chriſto, eſt in infimo gradu omnium unionum.

Diſtinguo majorem: Quæ maximè diſtant, tam ſecundùm entitatem, quàm ſecundùm influentiam, erunt minimè unibilia, concedo: ſecundùm entitatem dumtaxat, nego: Ad minorem, dico Deum equidem infinitè diſtare à creatura ſecundùm eſſentiam; non tamen ſecundùm influentiam, & creaturæ ſuſtentationem; nam hâc ratione maximè ipſi approximatur, & ideo maximè poteſt eſſe unitas inter Creatorem, & creaturam, ſecundùm rationem ſuſtentantis, qualis eſt in unione perſonali.

Dices 2. Quantò aliquid ex paucioribus conſtat, tantò magis eſt unum: ſed in Chriſto reperitur major naturarum pluralitas, quàm in quolibet alio ente, ſive creato, ſive increato: ergo in eo minor eſt unitas, quàm in cæteris entibus.

Diſtinguo majorem: Tantò magis eſt unum unione, quę fit per partium compoſitionem, & conſtitutionem, concedo: aliter, nego: Unitas autem quæ eſt in Chriſto, ex naturarum compoſitione, & partium conſtitutione non reſultat; ſed tantùm ex earum ſuſtentatione per idem indiviſibile, & ſimpliciſſimum ſuppoſitum Verbi; & ſubinde Chriſti unitas non eſt minima.

Dices 3. Magis eſt unum, quod eſt unum in natura, & perſona; quàm quod in perſona tantùm; ſed quilibet homo habet unitatem in natura, & perſona: Chriſtus autem habet unitatem in natura tantùm: ergo major unitatis perfectio eſt in quolibet homine, quàm in Chriſto.

Diſtinguit majorem ſeraphicus Doctor: Quando unitas perſonæ ſequitur unitatem naturæ, concedit; tunc enim compoſitio in natura facit etiam compoſitionem in perſona: ſecus, negat: In Chriſto autem unitas perſonæ antecedit unitatem naturæ aſſumptæ: hinc nullam inducit compoſitionem naturą aſ-

aſſumpta cum Verbo aſſumente, ſaltem compoſitionem propriè dictam, & perfectam, ut diximus ſuprà.

Sectio Secunda.

De Perſona aſſumente.

Constantissimum eſt apud Catholicos, ex divinis perſonis ſolam filii perſonam humanitatem aſſumpſiſſe, ut apparet non ſolùm definitione Conciliorum, maximè quintæ Synodi Collatione 8. Canone 14. & Concilii Lateranenſis ſub Martino I. indiſinitione Fidei, Canone quartò, & alterius ejuſdem nominis ſub Innocentio III. capite firmiter, &c. ſed etiam apertè colligitur ex omnibus Scripturæ locis, in quibus Dei Filius ſpecialiter dicitur Incarnatus, à Patre nobis datus, & pro nobis in mortem traditus; quæ de Patre, aut de Spiritu ſancto pari ratione non efferuntur, quòd haud dubiè Deus in omnibus ad ſalutem noſtram providendam ſilentio non dediſſet, & ſi Pater, aut Spiritus ſanctus, eàdem ratione, quâ Filius, humanitatem aſſumpſiſſent. Hinc meritò dictum eſt anathema hæreticis dictis Patripaſſianis, qui, ut refert Socrates lib. 2. cap. 19. totam Trinitatem incarnatam fuiſſe dicebant; adverſus quem denuò ſuſcitatum errorem acerrimè pugnavit S. Anſelmus librò de Incarnatione, quem eum ob finem ſcripſit. Non eſt igitur cur diutiùs immoremur in hac probanda conſtanti veritate, idcircò quatuor dumtaxat proponimus hac in Sectione queſtiones, quarum *Prima* aperiet qualiter totus Filius humanam naturam aſſumpſerit, & terminaverit; *Secunda*, utrùm tres Divinæ Perſonæ ſimul aſſumere poſſint unam naturam, & plures naturæ ab eadem perſona aſſumi: *Tertia*, an Deus, ſeu natura divina, ut communis tribus perſonis ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, poſſit alienam naturam aſſumere, illique immediatè uniri: *Quarta* denique, an perſona creata, ſaltem de potentia Dei extraordinaria, poſſit terminare naturam alienam.

Quaestio Prima.

Qualiter, & per quid Verbum Divinum naturam humanam terminaverit, & aſſumpſerit.

Notandum primò, quòd etſi conveniant omnes Theologi, ſolam ſecundam ſanctiſſimæ Trinitatis Perſonam humanitatem aſſumpſiſſe, eamque hypoſtaticè terminare *ut quod*, nihilominus controvertuntur invicem de ratione formali primaria, per quam Verbum primò, & formaliter humanitatem terminat; an videlicet per ſubſiſtentiam abſolutam, & communem tribus divinis perſonis, vel per relativam perſonalem, ac propriam; diximus enim in tractatu *de Trinitate*, in Deo tres eſſe ſubſiſtentias relativas, quibus divinæ perſonæ in eſſe perſonali conſtituuntur, & ab invicem realiter diſtinguuntur. Diximus pariter, præter illas ſubſiſtentias relativas, & incommunicabiles, dari in Deo ſecundùm ſe conſiderato, & ut præintellecto ad perſonas, ſubſiſtentiam abſolutam, & perſonalem, per quam natura divina per ſe ſubſiſtit, non quidem incommunicabiliter, eò modò quò perſonæ, ſed communicabiliter, ut ipſamet eſſentia: quia Deus, ut præintellectus relationibus, ac perſonis, operatur *ut quod*, nam dicitur, Deus creat, gubernat, conſervat: unde cùm operationes non ſint niſi ſubſiſtentium, Deus, ut ſic conſideratus debet habere ſubſiſtentiam.

Notandum ſecundò, Naturæ divinæ aliquô modò convenire rationem aſſumendi; ita namque docent plurimi ex ſanctis Patribus. Auguſtinus lib. 1. de Trinitate, *Forma*, inquit, *Dei aſſumpſit naturam ſervi*, ubi nomine *formæ* natu-

Digitized by Google

turam ſignificat. S. Leo Sermone 5. de Nativirate: *Salvâ igitur proprietate utriuſque ſubſtantiæ, & in unam coeunte perſonam, ſuſcipitur à Majeſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad rependendum noſtræ conditionis debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili. Deuſque verus, & homo verus in unitatem Domini temperatur, ut quod noſtris remediis congruebat, unus, atque idem Dei, hominumque Mediator, & mori poſſet ex uno, & reſurgere ex altero.* S.Damaſcenus lib.3.cap.6. *Dicimus naturam Dei incarnatam eſſe ſecundùm SS.Athanaſium, & Cyrillum.* Cùm autem aſſumptio naturæ duo ſignificet, nempe principium actionis,& ejus terminum: conveniunt Theologi, naturæ divinæ ſecundùm ſeipſam convenire, eſſe principium radicale, & remotum aſſumptionis humanitatis; quippe ex ea tanquam ex radice oritur tota vis proxima, & immediata terminandi, quæ reperitur in ſubſiſtentia relativa Verbi Divini, quia eſſentia divina ſecundùm ſuam ſubſiſtentiam abſolutam eſt radix, & principium ipſius perſonalitatis Verbi. Sed difficultas eſt, an etiam ipſi ſubſiſtentiæ abſolutæ, propriè, & immediatè conveniat terminare humanitatem aſſumptam, circa cujus difficultatis reſolutionem variant Theologi.

Notandum enim 3. Triplicem maximè aſſignari capitalem Theologorum ſententiam, circa præſentis difficultatis reſolutionem: *Prima* eſt Durandi in 3. *diſt.* 1. *quæſt.* 2. contendentis unionem hypoſtaticam immediatè factam eſſe ad ſubſiſtentiam abſolutam Dei, & primam rationem terminandi unionem,eſſe ſubſiſtentiam, non relativam, & perſonalem Verbi, ſed eſſentialem, & abſolutam divinæ naturæ: cui ex parte ſubſcribuntCapreolus in 3.*diſt.*1. *quæſt.*1. Marſilius in 1. *quæſt.* 2. *art.* 1. Franciſcus Victoria, ac Dominicus Soto, docentes Verbum terminare unionem humanitatis ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, non præcisè ſumptæ, ſed ut modificatæ proprietate relativa Filii: ità quòd ſubſiſtentia abſoluta ſit ratio formalis terminandi, ipſa verò relatio ſeu perſonalitas Verbi, ſolùm conditio ſine qua non: eò proportionali modô quô potentia generativa in Patre conſtituitur per Eſſentiam Divinam, quę tamen requirit tanquam conditionem, relationem Paternitatis, per quam modificatur. *Secunda* verò ſententia negat rationem terminandi eſſe proprietatem relativam vel abſolutam, ſed, ut ita dicam, totam entitatem Verbi, quæ utramque rationem includit. Ita docet Ochamus in 3. *quæſt.* 1. *art.*2. cui aliquatenùs conſentit Gabriel. *diſt.*1. *notabili* 5. *Tertia* tandem eſt omnium aliorum Theologiæ principum, Alex.Alenſis.3.*p.qu.*4. *membrô*1. Sancti Bonaventuræ in 3. *diſt.*1. *art.*1. *quæſt.*2. Sancti Thomæ 3,*part. quæſt.*3. *art.*2. Doctoris ſubtilis *diſt.*1. *quæſt.* 5. & omnium eorum Diſcipulorum quibus, ut ſubſcribamus, ſit.

CONCLUSIO PRIMA.

Ratio formalis proxima, & immediata per quam Verbum Divinum terminat humanitatem, non eſt ſubſiſtentia abſoluta, & communis; ſed relativa, & perſonalis.*

Probatur primò auctoritate Concilii Toletani ſexti, & undecimi in confeſſione fidei his verbis, *Incarnationem Filii; tota Trinitas operata eſt, quia inſeparabilia ſunt opera Trinitatis: ſolus tamen Filius formam ſervi accepit in ſingularitate perſonæ, non in unitate divinæ naturæ, in id quod proprium eſt Filii, non quod Trinitati commune:* Sed ſi humanitas primò fuiſſet unita ſubſiſtentiæ abſolutæ, reverà Filius ſuſcepiſſet humanitatem in id quod commune eſt Trinitati, quippe talis ſubſiſtentia abſoluta, ſicut, & Eſſentia Divina tribus perſonis communis eſt:igitur

tur ſecundùm definitionem Concilii aſſerendum eſt humanitatem non fuiſſe immediatè unitam ſubſiſtentiæ abſolutæ, & communi, ſed relativæ, & perſonali per quam Filius conſtituitur in eſſe perſonæ, & diſtinguitur à Patre, & Spiritu ſancto.

Confirmatur ex VI. Synodo generali actione 8. ubi ſub finem dicitur ſolum Verbum eſſe Incarnatum, *Quia Pater, & Spiritus ſanctus nihil in incarnatione habent commune, niſi benigniſſimam voluntatem*: at ſi humanitas unita fuiſſet immediatè ſubſiſtentiæ Dei abſolutæ, & communi, Pater, & Spiritus ſanctus communicaſſent cum Filio non ſolùm in voluntate, & in omni operatione, ſed etiam in terminatione humanitatis; ſiquidem terminatio illa tribus perſonis fuiſſet communis: Igitur juxta ſententiam Concilii, humanitas non fuit primariò, & immediatè unita ſubſiſtentiæ communi, & abſolutæ, ſed ſubſiſtentiæ relativæ, & perſonali Verbi.

Probatur ſecundò authoritate ſanctorum Patrum; & imprimis ſancti Dionyſii lib. de divinis nominibus *cap.2.* cujus teſtimonium laudatur in Synodo mox dicta: ait enim, *Diſcretum eſt autem in divinis operibus in nos benignè manentibus, quòd ſecundùm nos atque ex nobis integrè, & verè ſubſtantiam ſumpſit ſuperſubſtantiale Verbum; eaque geſſit, & pertulit quæ ſunt humanæ ipſius aſſumptionis electa, atque præcipua: his enim neque Pater, neque Spiritus ullà ratione communicant, niſi fortè quis aſſerat, benignitate, clementiâque, & communicatione voluntatis, atque in omni ſupereminentiſſima, & ineffabili operatione divina (per quam homo pro nobis factus immutabilis, profectò Deus, & Dei Verbum) illos quoque acceſſiſſe conſortes*. Eandem ſententiam ab ipſo deſumptam profert ſanctus Damaſcenus *lib.3. de fide. cap.6.* at ſi humanitas non tantùm fuit unita Verbo Dei ratione proprietatis perſonalis, ſed etiam ratione communis ſubſiſtentiæ, idque primariò, ut opinatur Durandus, non ſolà voluntate, & efficacitate ſuà, ſed etiam aliquò modò unionis realis, Pater, & Spiritus ſanctus communicaſſent myſterio Incarnationis: quod apertè negat ſanctus Dionyus. Igitur, &c.

His adſtipulatur ſanctus Anſelmus *lib. de Incarnatione cap.4.* ubi diſputans contra quoſdam qui dicebant incarnatò Filiò Dei neceſſe fuiſſe incarnari Patrem, & Spiritum ſanctum, niſi perſona diſtingueretur à natura realiter; ait: *Qui rectè ſuſcipit ejus Incarnationem, credit eum non aſſumpſiſſe hominem in unitatem naturæ, ſed in unitatem perſonæ: hic autem* (nempe ille contra quem ſcribebat) *ſomniat hominem à Filio Dei magis eſſe aſſumptum in naturæ unitatem quàm in perſonæ unitatem; ſi enim hoc opinaretur, non diceret, magis eſſe neceſſarium Patrem eum Filio incarnatum, quàm eſſe poſſibile illum ſimul non eſſe incarnatum quia plures ſunt perſonæ*. Quibus apertè concludit Anſelmus unionem naturæ humanæ factam fuiſſe in eo, quod proprium eſt uni perſonæ, ne cogamur aſſerere factam fuiſſe in natura, ac proinde cum omnibus perſonis.

Ex his authoritatibus concluſionem etiam ratione evinco, quam ſubtilis Doctor *num.5.* ſic expendit. Si proprietâs perſonalis non ſit ratio terminandi immediatè naturam aſſumptam, id præſtabit abſoluta Dei ſubſiſtentia: ſed falſum conſequens: ergo, & antecedens. Major conſtat, ſiquidem duplicis duntaxat generis in Deo eſt ſubſiſtentia: videlicet abſoluta ac eſſentialis, & relativa ac perſonalis. Minor probatur. Si ratio formalis, & proxima per quam Verbum terminat humanitatem, eſſet Dei ſubſiſtentia abſoluta, ſequeretur tres perſonas ſanctiſſimæ Trinitatis terminare unionem naturæ

turæ humanæ, ac proinde dici poſſe incarnatas; ſed hoc militat in fidem, & definitionem Conciliorum ac doctrinam ſanctorum Patrum: igitur, &c. Probatur ſequela majoris. Illud terminat formaliter, in quo eſt ratio formalis terminandi: Suppoſitum enim Verbi non terminat, niſi quia habet rationem formalem terminandi: ſicut non creat, niſi quia convenit ei formaliter ratio creandi, &c. Sed ſubſiſtentia abſoluta eſt formaliter in tribus perſonis; ſiquidem una-quæque earum eſt formaliter Deus: ergo ſi illa ratio formalis, & proxima terminandi unionem humanitatis, ſit ipſa ſubſiſtentia eſſentialis quæ eſt formaliter in tribus perſonis, etiam in eis erit ratio formalis terminandi; ac proinde humanitatem aſſumptam terminabunt; igitur cùm incarnari nihil ſit aliud, quàm terminare naturam aſſumptam, tres perſonæ reverà dici poterunt incarnatæ, quod eſt abſurdum.

Confirmatur; Ideo perſona Filii eſt immediatè unita naturæ humanæ, quia in illa datur ratio hypoſtaticè terminandi immediatè naturam humanam: ſed ſi illa ratio terminandi immediata, ſit ſubſiſtentia abſoluta, ut vult Durandus, cùm hæc conveniat omnibus perſonis ex æquo, nam abſoluta, & eſſentialia communia ſunt toti Trinitati, conſequens eſt quod non minùs Pater, & Spiritus ſanctus dicendi ſint homo: quàm Verbum, quippe tam Pater, & Spiritus ſanctus habent rationem formalem terminandi naturam aſſumptam, quàm ipſe Filius.

Reponit Durandus conſequentiam non valere. Ut enim, inquit, perſonæ dicantur incarnatæ; ſeu humanitati ſubſtantialiter unitæ requiritur duplex unio ipſius humanitatis: *Prima* quidem ad ſubſiſtentiam abſolutam, & communem: *Secunda* verò, ad proprietatem perſonalem, & relativam: unde cum humanitas Verbo unita fuerit, non ſolùm ſecundùm ſubſiſtentiam abſolutam, & communem, ſed etiam ſecundùm proprietatem relativam, & & perſonalem, aliis verò perſonis dumtaxat uniatur ſecundùm ſubſiſtentiam abſolutam, & communem; hinc eſt, quòd ſolus Filius dici poſſit incarnatus, non verò Pater, aut Spiritus ſanctus.

Contra. Id quod convenit naturæ divinæ ſecundùm ſe, & ratione ſui, tribus etiam divinis perſonis convenit, & de ipſis prædicatur: ergo ſi divinæ naturæ conveniat primariò, & per ſe terminare humanitatem, quatenùs eſt communis tribus perſonis, idipſum ipſis perſonis ex æquo conveniet. Antecedens conſtat; quoniam enim creare convenit naturæ divinæ, quatenùs eſt hic Deus, etiam ex æquo convenit tribus perſonis.

Deinde: Aſſumptio humanitatis ſumpta activè, ſeu pro principio unitionis naturæ divinæ cum humana, indiviſim convenit tribus perſonis, quia primariò; & per ſe convenit Deo, quatenùs eſt hic Deus ſubſiſtens ſubſiſtentiâ abſolutâ: ergo ſi terminare immediatè naturam divinam ita competat primariò naturæ divinæ, ſimili ratione convenit tribus perſonis.

Denique: Inauditum eſt duas admittere uniones in Chriſto. Unam mediatam, quâ humanitas unitur proprietati perſonali Verbi divini: alteram immediatam, quâ ipſa humanitas naturæ divinæ ſociatur: atqui ex hypoteſi, quod unio fiat immediatè in eſſentia divina, ſeu ſubſiſtentia abſoluta, erit duplex unio, altera in eſſentia, altera in perſonalitate Verbi divini: ergo, &c. Major conſtat: Siquidem hujus duplicis unionis, quam gratis fingit Durandus, nulla ſit mentio nec apud ſanctos Patres, nec apud Concilia: imò conſtantiſſimè patet ex eis, unicam dumtaxat in Chriſto eſſe unionem, quâ humanitas Verbo, & Eſſentiæ divinæ ſociatur.

Repones, Idem argumentum in nos mi-

Digitized by Google

militare; nam ſi humanitas primariò terminetur ad Verbum, & ſecundariò ad naturam divinam, admittenda erit duplex unio; altera primaria inter humanitatem, & perſonalitatem Verbi; altera verò ſecundaria, ipſius humanitatis ad naturam divinam: igitur in noſtram ſententiam militamus.

Nego antecedens: Nam quando ſtatuimus primariò humanitatem terminari perſonalitate Verbi, & ſecundariò natura divina, in hoc non diſtinguimus duplicem unionem, ſed unicam dumtaxat. Dicendo enim, quòd natura divina ſit ſecundus terminus, non intelligimus, quòd ſit aliqua unio terminata primariò ad perſonalitatem Verbi, & alia media, quæ ſecundariò terminetur ad naturam, ſed dumtaxat, quòd eadem prorsùs unio duplicem habeat terminum: unum quidem immediatum, nempe perſonalitatem Verbi: alterum verò mediatum, putà naturam divinam: quâ ratione ſimilitudo inter duo alba primariò terminatur ad albedinem, ſeu concretum albi; ſecundariò autem ad ſubſtantiam, cui albedo ineſt.

CONCLUSIO SECUNDA.

V*Erbum divinum non terminat humanitatem immediatè per ſubſiſtentiam abſolutam, ut modificatam per ſuam proprietatem perſonalem tanquam per conditionem ſine qua non.* Ita Doctor *ibidem numero 6.* quam utique veritatem ſic probat: nullum ſuppoſitum poteſt eſſe conditio requiſita ad hoc, ut Eſſentia divina ſit in ipſo ratio formalis proxima, & immediata ad aliquid præſtandum, ita quòd non ſit ejuſmodi in aliis ſuppoſitis, niſi quia illud ſuppoſitum, in quo habet, quod ſit talis ratio formalis, præcedit terminum, ad quem producendum, vel acquirendum ipſa ratio formalis ordinatur. V.g. ſuppoſitum Patris non eſſet conditio requiſita ad hoc, ut Eſſentia divina eſſet in eo ratio formalis, & actualis generandi Verbum, niſi quia ſuppoſitum Patris præcedit origine terminum illius divinæ generationis, ſcilicet Verbum: ſed quælibet divina perſona præcedit unionem hypoſtaticam: Ergo ſi Eſſentia divina ſit in aliquo ſuppoſito ratio formalis terminandi, erit ſimiliter in aliis duobus ſuppoſitis divinis.

Major conſtat, quia ideò Pater, & Filius ſpirant Spiritum ſanctum, & ſpiratio activa, quæ fit per voluntatem tanquam per principium formale *quò*, procedit ab utroque; quia voluntas eſt in utroque priùs origine, quàm Pater, & Filius habeant relationem ad Spiritum ſanctum, & ſic in eis ratio formalis ſpirandi, præcedit origine terminum productum, & è contra licèt per circuminceſſionem vis generativa ſit in Filio, & ſpirativa in Spirito ſancto, tamen neque Filius generat, neque Spiritus ſpirat, quia ratio formalis generandi, & ſpirandi non concipitur eſſe in eis antequam termini generationis, & ſpirationis activæ concipiantur producti. Ideo autem tres perſonæ indiviſim creant, & operantur ad extra, quia ſcilicet omnipotentia, quæ eſt ratio formalis producendi, & principium agendi ad extra, eſt ex æquo in tribus perſonis antequam fiat illa productio, & terminus producendus exiſtat: ergo à ſimili, cùm ratio formalis ſubſiſtentiæ divinæ ſit in tribus divinis perſonis antequàm fiat aſſumptio humanitatis, ſi illa ſit ratio immediata terminandi talem aſſumptionem, etiam ex æquo tribus perſonis conveniet.

Deinde, ſi Filius terminaret humanitatem, non per propriam, & perſonalem ſubſiſtentiam, ſed per abſolutam, & communem; ut appropriatam Verbo, non poſſet perſona Verbi, ut diſtinguitur a Patre; & Spiritu ſancto, dici terminare humanitatem: ſed hoc eſt erroneum, & damnatum in Concilio Toletano 3. ſuprà laudato, ubi dicitur, quòd ſolus Filius aſſumpſit humanitatem in eo, quòd eſt proprium Filii:

Digitized by Google

ergo, &c. Sequela majoris patet: quia enim virtus creandi, v.g. communis eſt tribus perſonis, non poteſt Filius per illam virtutem ſibi appropriatam, ſeu ad ſe determinatam per relationem filiationis, aliquid producere,quin idipſum producat Pater,& Spiritus ſanctus: ergo cum ſubſiſtentia abſoluta ſit communis tribus perſonis, non poterit Filius per illam ſpecialiter terminare humanitatem quantumvis ad ſe ſit modificata,& determinata per ſubſiſtentiam perſonalem.

Denique, ſi Verbum divinum dumtaxat terminaret humanitatem per ſubſiſtentiam abſolutam, modificatam per ſuam ſubſiſtentiam perſonalem, ſequeretur, quòd humanitati aſſumptæ non communicaret perſonalitatem propriam, ſed dumtaxat ſubſiſtentiam communem, & abſolutam. Probatur. Idcirco Pater communicando eſſentiam Filio, non communicat ipſi paternitatem, quia eſſentia, inqua eſt primaria vis generandi, tantùm requirit Paternitatem, ut conditionem ſine qua non fieret generatio divina: ergo à ſimili ſi ratio formalis, & proxima terminandi humanitatem in Filio ſit ſubſiſtentia abſoluta, & proprietas, ſeu relatio perſonalis Filii; ſolùm interveniat tanquam conditio, conſequens erit, quòd Filius communicabit humanitati dumtaxat ſubſiſtentiam abſolutam,non verò perſonalem.

Dices 1. Per illam rationem convenit Verbo terminare formaliter unionem hypoſtaticam, per quam virtualiter continet perfectionem ſuppoſiti creati,& capax eſt terminare potentiam obedientialem creaturæ: ſed hæc ipſi conveniunt ratione ſubſiſtentię abſolutæ: non verò perſonalis: igitur Verbum primariò terminat per ſubſiſtentiam abſolutam, non verò per relativam.

Negat majorem Doctor, quia ut diximus aliàs ex ipſo, ratio formalis terminativa in Verbo non petitur ex continentia virtuali; ſed dumtaxat ex independentia in ratione ſuppoſiti; quippe Verbum divinum non terminat humanitatem per modum cauſæ efficientis, & producentis, ſed dumtaxat per modum ſuppoſiti terminantis, cui virtus terminativa competit præcisè, quia in ſe, & ex ſe habet rationem ſuppoſiti omninò independentis.

Dices Per illud divinæ perſonæ convenit eſſe terminum aſſumptionis naturæ humanæ, per quod ei competit ſubſiſtere: atqui convenit perſonæ divinæ ſubſiſtere per ſubſiſtentiam abſolutam, non verò per relativam: ergo Verbum terminat humanitatem primariò, & immediatè per ſubſiſtentiam abſolutam.

Diſtinguo majorem: Per quod convenit ei ſubſiſtere eſſentialiter, nego: perſonaliter, concedo; per id enim terminatur humana natura, per quod ultimò conſtituitur in eſſe perſonæ: ſimiliter diſtinctâ minore,nego conſequentiam.

Dices 3. Perſonalitas Verbi eſt, quid idem, cum natura divina: ergo non magis immediatè terminat humanitatem per ſubſiſtentiam propriam, quàm per ſubſiſtentiam communem, & abſolutam.

Diſtinguo antecedens: Idem eſt realiter, concedo: formaliter, nego: unde neganda eſt conſequentia: ſicut enim diſtinctio formalis, quæ eſt inter paternitatem, & Eſſentiam divinam, ſufficit ut eſſentia communicetur Filio non communicata perſonalitate; ita formalis diſtinctio filiationis à natura divina, eſt ſufficiens, ut filiatio immediatè terminet humanitatem, licèt eâdem immediatione Eſſentia divina non terminet.

Dices 4. Ex unione immediata humanitatis cum divinitate non ſequitur unio perſonalis cum tribus divinis perſonis, nec conſequenter tres divinas per-

perſonas eſſe incarnatas: ergo nulla eſt ratio, quâ maximè duæ præcedentes concluſiones ſtabiliuntur. Conſequentia patet. Antecedens probatur: Quia ſi hoc ſequeretur, maximè vel ratione connexionis perſonarum in una eſſentia, vel ex habitudine perſonarum inter ſe: At non primum, quia perſonæ divinæ ſunt unitæ in eſſentia, & tamen una non eſt alia, nec in alia, niſi ratione eſſentiæ. Non etiam ſecundum, quia illa habitudo eſt oppoſitionis, ſeu diſtinctionis, quâ una perſona diſtinguitur ab alia, quia ipſi relativè opponitur; hæc autem habitudo potiùs arguit naturam humanam uniri poſſe uni perſonæ, & non alteri: igitur,&c.

Nego antecedens: Inde namque reverà ſequitur naturam humanam uniri ſubſtantialiter tribus perſonis; quia uniretur illis in vinculo communi ſubſtantiali, ſcilicet ſubſiſtentia; unde etiam ſequeretur tres perſonas eſſe incarnatas, quia tres perſonæ ſunt unus Deus, quippe uniuntur in una eſſentia, ut in communi vinculo, licèt una non ſit alia,nec in alia niſi ratione eſſentiæ. Quocirca ſicut tres perſonæ ſunt unus Deus, quia uniuntur in una Eſſentia divina communi: ſic tres perſonæ eſſent homo, quia unirentur in humanitate aſſumpta ad eſſentiam, & exiſtentiam communem.

Nec valet paritas unionis relationum divinarum cum Eſſentia divina, quia idcirco perſonæ divinæ propter illam unionem non ſunt idem; quia Eſſentia divina cum illis relationibus non habet oppoſitionem, & ideo cum ipſis poteſt identificari, illæ verò relationes invicem opponuntur, & propterea conſtituunt diſtinctas perſonas. Cùm ergo humanitas oppoſitionem cum proprietatibus relativis non habeat, rectè infertur, quòd ſi immediatè uniretur ſubſiſtentiæ abſolutæ, & cõmuni,etiam uniretur ſaltem mediatè tribus perſonis.

Dices denique. Quando Verbum divinum aſſumpſit humanitatem, vel illi tribuit eſſe abſolutum, & eſſentiale; vel dumtaxat eſſe relativum: Si primum, ergo per ſubſiſtentiam abſolutam; nam abſolutum, & eſſentiale non poteſt tribui per relativum: poſteſterius autem dici nequit, quia perſona humana eſt quid abſolutum; & ſubinde non poterat ſuppleri per aliquid reſpectivum.

Reſpondeo, Verbum divinum tribuiſſe humanitati ſubſiſtentiam ſuam relativam; nec id officere: quippe humanitas quidem ſubſiſtit abſolutè,quando habet propriam ſubſiſtentiam, non verò quando habet alienam; tunc enim induit rationem ipſius ſubſiſtentiæ ſibi communicatæ: unde perſona Chriſti dici poſſet relativa; quia perſona illa non aliud eſt, quàm filiatio, quæ formaliter eſt relatio.

QUAESTIO SECUNDA.

Utrùm ſubſiſtentia Dei abſoluta, & communis tribus Perſonis, poſſit naturam humanam aſſumere, illique immediatè uniri.

NOtandum primò. Certum eſſe, quòd ſi Deus non eſſet trinus in Perſonis, ſed in unica dumtaxat perſona exiſtens,uti exiſtimant Judæi, & alii infideles, qui myſterium Trinitatis negant, poſſet alienam naturam aſſumere; illique immediatè uniri; nam in ea hypotheſi haberet omnipotentiam, necnon, & perſonalitatem abſolutam, quâ conſtitueretur in ratione perſonæ: quæ cùm eſſet infinita in ſubſiſtendo, & terminando, haberet vim terminandi, & ſubſiſtendi id omne, quod ſuſtentabile, & terminabile eſt, quia non eſſet minor illius virtus in terminando, quàm ſit modò in perſonalitate,& ſubſiſtentia relativa Verbi, cujus infinita virtus terminativa procedit à ſubſiſtentia

tia abſoluta, tanquam à prima radice, quæ imbibitur in ſubſiſtentiis relativis, & conſtitutivis divinarum perſonarum. Solùm ergo difficultas, & controverſia eſt inter Theologos, an ſubſiſtentia abſoluta, quà individuum Deitatis, ſeu hic numero *Deus*, qui ſubſiſtit in tribus perſonis, quatenùs præſcindit à ſubſiſtentiis relativis, poſſet aſſumere naturam humanam, & ipſi Immediatè uniri. Quæ ut evidentiùs diſſolvatur.

Notandum ſecundò, Duplicis generis in Deo ſubſiſtentiam admitti: unam quidem abſolutam, & communem; alias verò relativas: & perſonales; quales ſunt ſubſiſtentiæ Patris, Filii, & Spiritus ſancti. De poſterioribus ſubſiſtentiis nulla eſt controverſia apud Theologos, cùm enim ſit de fide tres divinas perſonas realiter ab invicem eſſe diſtinctas, conſequens eſt, ut earum quælibet habeat propriam ſubſiſtentiam, per quam in ſuo eſſe perſonali conſtituatur, & ab alia diſtinguatur. Verùm nonnulli Theologi negant in Deo ſubſiſtentiam aliquam abſolutam, & communem, quæ naturæ divinæ ita conveniat, ut reverà illam efficiat per ſe ſubſiſtentem, quatenùs præſcindit à perſonis divinis. Porrò nobilior, ac communior Theologorum ſententia eſt, illam ſubſiſtentiam abſolutam eſſe admittendam, ut probavimus in tract. de Trinitate, ſiquidem per ſubſiſtentiam abſolutam nihil aliud intelligimus, quàm modum illum eſſentiæ divinæ, quò ut præſcindit à perſonis, eſt ſubſtantia completa per ſe exiſtens, hoc eſt independenter à ſubjecto, à quo ſuſtentetur, & ab aliqua parte, à qua compleatur, nec-non incommunicabilis ulli extrinſeco complemento à ſe realiter diſtincto: At nemo negare poteſt naturam divinam, ut præſcindit à perſonis, eſſe ſubſtantiam completam per ſe exiſtentem, & incommunicabilem ulli extrinſeco complemento à ſe realiter diſtincto: igitur non debet eſſe dubium, quin detur id quod intelligimus per nomen *ſubſiſtentiæ abſolutæ*. Quô etiam nomine eam deſignat S. Auguſtinus *lib.7.de Trinit. cap.4.* dum dicit; *Divinam naturam ad ſe ſubſiſtere* (id eſt ſubſiſtentiâ abſolutâ ſubſiſtere:) *Nam omnis*, inquit, *ſubſtantia ad ſe ipſam exiſtit, quantò magis Deus?* Hinc Agatho Papa in Epiſtola decretali, quæ habetur 6. Synodo *art.4.* ait: *Confitemur Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, non tres Deos, ſed unum Deum; non trium nominum ſubſiſtentiam, ſed trium ſubſiſtentiarum unam ſubſtantiam*, quibus verbis non negat ſubſiſtentiam relativam, & perſonalem, de qua maximè tunc temporis erat controverſia.

Notandum tertiò, duo poſſe conſiderari, & diſtingui in ſubſiſtentia creata: Unum quod compleat ipſam naturam, quæ ſine perſonalitate eſſet imcompleta. & imperfecta: alterum quod ipſam reddat incommunicabilem ulteriùs: ita quod ſit ultimus ipſius naturæ terminus: quę duo ita conjunguntur in creatis, ut nihil creatum poſſit cauſare unum, quin alterum etiam efficiat. Secus autem eſt in divinis, nam eſſentia divina, ut præintellecta divinis perſonis, cùm ſit infinita, eſt omnimodè completa in ratione naturæ, non tamen eſt incommunicabilis; quippe tribus adorandis perſonis communicatur; unde ſubſiſtentia abſoluta divinam quidem naturam ſignificat completam, & infinitè perfectam; redditur autem perſonaliter incommunicabilis per ſubſiſtentias relativas, ac perſonales: Unde meritò Doctor in *3. diſt.5. qu.1.num.2.* ait: quòd ſi de ratione aſſumentis ſit, quòd efficiat naturam incommunicabilem, Deus per ſubſiſtentiam ſuam abſolutam non poteſt eſſe terminus naturæ humanæ, nec eam aſſumere immediate, quippe cùm per illam ſubſiſtentiam non poſſit eam reddere incommunicabilem: igitur tantùm remanet ſol-

ſolvenda difficultas, an Deus per illam abſolutam ſubſiſtentiam poſſit ita immediatè aſſumere naturam humanam, ut ejus terminet dependentiam quoad ſuſtentationem, eamque perfectè compleam efficiat.

Conclusio Unica.

Natura Divina, ut præſcindit à perſonis, & ſubſiſtit ſubſiſtentiâ abſoluta, poteſt terminare dependentiam naturæ creatæ: eamque reddere ſubſiſtentem. Ita Doctor locô mox laudatô, & diſt. 1. qu. 2. num. 6. ubi ait; *Quòd autem ipſa eſſentia per ſe exiſtens poſſet eſſe terminus proximus illius unionis, videtur, quia illa nullum habet eſſe à perſona, ſed eſt priùs naturaliter, quàm ſit perſona, & dat eſſe perſonæ; eſt enim natura de ſe hæc, & per ſe ſubſiſtens: licèt non incommunicabiliter. Videtur autem, quod incommunicabilitas non ſit neceſſariò ratio propria terminandi iſtam dependentiam, ſed ſubſiſtentia ſingularis.* Ex quibus conclusionem ſic probo. *Primò*, Eſſentia divina ſic ſpectata habet omnia requiſita ad aſſumendam, & uniendam ſibi naturam humanam: igitur eam ſibi unire poteſt, & aſſumere. Probatur antecedens. Ens per ſe ſubſiſtens ſubſiſtentiâ abſolutâ, & omninò independenti ab alio, ut compleatur, ac proinde habens virtutem illimitatam, & infinitam in ratione ſubſiſtendi, habet id omne, quod requiritur ad aſſumendam, & uniendam ſibi naturam alienam, & ad efficiendam eam ſubſiſtentem; atqui Eſſentia divina ſic ſpectata, eſt hujuſmodi: nam infinita eſt in ratione exiſtendi, & ſubſiſtendi, & omninò independens ab alio, ſive ut in ipſo exiſtat tanquam in ſubjecto, ſive ut ab alio tanquam à parte compleatur; igitur habet virtutem infinitam, & omnino independentem ad exiſtendum, & ſubſiſtendum. Minor patet. Major etiam conſtat, non enim alia ratione diximus Verbum Divinum poſſe per ſuam ſubſiſtentiam relativam aſſumere, & ſibi unire naturam humanam, quàm quia habet virtutem infinitam, & omninò independentem in ratione ſubſiſtendi, ſaltem infinitate identicâ, quatenùs videlicet illius ſubſiſtentia imbuitur, & identificatur cum ſubſiſtentia abſoluta, quæ omnino infinita eſt; igitur pari ratione hæc ſubſiſtentia abſoluta poterit naturæ humanæ dependentiam terminare, eamque completè ſubſiſtentem reddere.

Probatur ſecundò. Si quid obſtaret quominus illa ſubſiſtentia abſoluta poſſet efficere naturam abſolutè ſubſiſtentem, maximè quia, cùm hæc abſoluta ſubſiſtentia ſit communicabilis tribus perſonis, ſicut, & eſſentia, non poſſet illam naturam aſſumptam incommunicabilem efficere: ſed hæc ratio non officit. *Primò*, quia ſubſiſtentia creata tantùm reddit naturam incommunicabilem ſuppoſitis à ſe ipſa diſtinctis: ſed illa ſubſiſtentia abſoluta divina, eſt incommunicabilis ſuppoſitis à ſe realiter diſtinctis; quippe perſonæ Patris, Filii, & Spiritus ſancti, quibus hæc natura cum ſubſiſtentia abſoluta communicatur, non diſtinguuntur realiter ab eſſentia, & ſubſiſtentia abſoluta divina, ſunt enim unus Deus: igitur illa ſubſiſtentia abſoluta reddere poteſt naturam incommunicabilem alteri ſuppoſito realiter à ſe diſtincto; & conſequenter eam efficiet incommunicabilem eâ incommunicabilitate, quæ ſufficiat ad rationem ſubſiſtentiæ, & ſuppoſiti.

Deinde, Subſiſtentia propria id maximè habet peculiare, quòd reddat naturam independentem actu ab aliquo ſuppoſito immediatè, in qua independentia immediata maximè conſiſtit illius incommunicabilitatis ratio; ſed eô ipſô, quô dependeret natura humana totaliter à ſubſiſtentia abſoluta, non poſſet dependere ulteriùs immediatè à divinis perſonis; ſed dumtaxat mediatè: ergo hâc ratione non minùs redderetur in-

incommunicabilis per abſolutam ſubſiſtentiam, quàm per propriam.

His adde, non eſſe noſtram ſententiam, quòd ſubſiſtentia abſoluta poſſit ſeipsâ ſupplere omnem effectum, quem præſtat ſuppoſitum, & perſonalitas: ſed ſolùm, quod præſtare poſſit illius effectum primarium, qui conſiſtit in complemento naturæ; ita quòd natura ſubſiſtens reddatur omnimodè completa, & perfecta ſubſtantialiter, nec indigeat ulteriori complemento: hoc autem complementum præſtare poteſt ipſa ſubſiſtentia abſoluta: igitur poteſt efficere naturam aliquam ſubſiſtentem; & ſubinde poteſt illam aſſumere.

Confirmatur. Complementum enim, quô indiget natura humana ſingularis, & quod recipit à perſonalitate propria, vel aliena, eſt complementum prærequiſitum ad actiones; unde illud vulgare, *Actiones ſunt ſuppoſitorum*: ſed natura divina, ut præintelligitur, & præſcindit a perſonalitatibus, habet omne complementum prærequiſitum ad actiones, tam ad intra, quàm ad extra: ergo ut ſic, poteſt complere naturam creatam non minùs, quàm propria perſonalitas creata. Probatur minor quantùm ad actiones *ad extra*: certum eſt enim, quòd Deus, ut unus ſine ulla multiplicatione perſonarum, & conſequenter ſine ulla perſonalitate relativa Paternitatis, Filiationis, ac Spirationis activæ, & paſſivæ, poſſet mediante ſubſiſtentiâ abſolutâ operari, ac producere quidquid producit ad extra, Deus enim non agit ad extra, ut trinus, ſed ut unus.

Patet etiam eadem minor quantùm ad operationes *ad intra*: illæ enim non præſupponunt neceſſariò perſonalitatem; nam actio productiva Filii, nimirum generatio activa Patris, & ejus Paternitas, eſt ipſamet perſonalitas Patris, nec præſupponit aliquid præter Eſſentiam divinam ſingularem, ut per ſe exiſtens eſt: Ergo Eſſentia divina ſingularis habet ex ſe omne complementum prærequiſitum ad actiones ad intra, nec completur per perſonalitates divinas, ſicut natura creata completur per perſonalitatem creatam: quod utique maximè verum eſt in ſententia Doctoris docentis perſonalitates, & relationes divinas non importare formaliter perfectionem; quod enim non dicit formaliter perfectionem, non poteſt formaliter complere, aut perficere naturam divinam.

Objicies primò. Eſſentia divina, ut præſcindit à relationibus, non habet ſubſiſtentiam abſolutam: ergo ut ſic, non poteſt terminare unionem naturæ humanæ. Probatur antecedens: *Primò*, quia natura divina habet à ſua exiſtentia id omne, quod habere poſſet ab ulla ſubſiſtentia abſoluta ipſi ſuperaddita: Ergo fruſtrà, & ſine ullo fundamento admittitur illa ſubſiſtentia abſoluta. *Secundò*, ſi haberet Eſſentia divina ſubſiſtentiam abſolutam, ſequeretur, quod in Deo daretur ſuppoſitum abſolutum, & perſona abſoluta, & conſequenter ſic eſſent quatuor perſonę in Deo; quod eſt hæreticum. *Tertiò*, ſubſiſtentia eſt ultimus terminus naturæ, quam afficit, ſed Eſſentia divina, ut præintelligitur ad perſonalitates, nihil habet, quod ſit ejus ultimus terminus, alioquin eſſet incommunicabilis tribus perſonis; igitur non habet ſubſiſtentiam abſolutam; & conſequenter ruit principale argumentum noſtræ aſſertionis.

Nego antecedens; & ad ejus primam probationem dico, quòd ſi verum ſit illius antecedens, exiſtentia abſoluta Eſſentiæ divinæ erit ipſiuſmet ſubſiſtentia, quod certè nullatenus nobis adverſatur. Quantùm autem ad rei veritatem, & conformiter ad doctrinam ſubtilis Doctoris, exiſtimo non diſtingui aliò modò ſubſiſtentiam abſolutam Eſſentiæ divinæ ab ejuſdem exiſtentia, quàm vel ſolò nomine, vel ſolâ diſtinctione rationis ratiocinantis; nam Doctor

ctor locis ſupra laudatis aſſerit Eſſentiam divinam,ut per ſe exiſtentem poſſe terminare unionem naturæ humanæ; & conſequenter ſubſiſtentiam pro exiſtentia uſurpat.

Ad ſecundam probationem, Nego ſequelam majoris: nam per ſuppoſitum, & perſonam, communiter intelligitur, id quod eſt omnino incommunicabile; cùm autem natura aſſumpta per illam ſubſiſtentiam abſolutam non eſſet omnino incommunicabilis, ſed ulteriùs poſſet communicari perſonis divinis, & ab eis ultimò terminari, idcirco propriè non poſſet dici perſona, ſed tantùm ſubſtantia ſingularis completa ſubſtantialiter.

Ad tertiam probationem: Diſtinguo majorem. De ratione ſubſiſtentiæ eſt, quòd ſit ultimus terminus, quatenùs eſt ſubſiſtentia creata, vel divina perſonalis, & relativa, concedo: de ratione ſubſiſtentiæ, ut ſic, aut quatenùs eſt ſubſiſtentia divina abſoluta, nego. Itaque nego, quòd de ratione ſubſiſtentiæ ut ſic, ſit eſſe complementum formale naturæ, quia oporteret omnem ſubſiſtentiam complere naturam ſubſtantialiter, & ſic ſubſiſtentia divina perſonalis, ac relativa compleret naturam divinam, quòd falſum eſt, quia ex ſe, & per ſe eſt omnimodè completa in ratione naturæ. Nec etiam de ratione ejus ſubſiſtentiæ ut ſic,eſt quòd ſit ultimus terminus incommunicabilitatis naturæ, quia aliàs ſubſiſtentia abſoluta efficeret naturam omnino incommunicabilem. Unde non exiſtimo poſſe dari aliquem unum conceptum determinatum ſubſiſtentiæ ut ſic, qui conveniat univocè omni ſubſiſtentiæ tam relativæ, quàm abſolutæ.

Inſtabis. Doctor ſubtilis in 3. diſt. 1. quæſt. 1. docet ideò perſonam poſſe aſſumere,quia eſt incommunicabilis: naturam verò divinam non poſſe, quia communicabilis eſt: igitur ejus ſententia eſt ſubſiſtentiam abſolutam non poſſe eſſe terminum naturæ aſſumptæ. *Deinde*, Idem diſt. 6. quæſt. 1. affirmat naturam aſſumptam non poſſe exiſtere per exiſtentiam Verbi: ſed, ut mox diximus, ſubſiſtentia, & exiſtentia abſoluta idem ſunt: igitur ſi non poſſit illa natura exiſtere per exiſtentiam abſolutam, nec etiam poterit per ſubſiſtentiam abſolutam ſubſiſtere.

Reſpondeo ad primum, non eam eſſe mentem Doctoris, ut fingit *Lorca*, qui exiſtimat ſubtilem Doctorem noſtræ aſſertioni adverſari: ſiquidem eò loci tantùm contendit Doctor non bene probari à Varrone, & S.Thoma, quòd perſona divina poſſit ſupplere defectum perſonalitatis propriæ ex hoc, quòd contineat in ſe virtualiter perfectionem cujuslibet perſonæ creatæ. Quia, inquit Doctor, non magis perſona divina continet virtualiter quamcumque perſonam creatam, quàm natura divina contineat virtualiter quamcumque naturam creatam: ſed ex eo, quòd natura divina contineat virtualiter naturam creatam, non ſequitur, quòd poſſit cum ea uniri in unitate naturæ, neque efficere, ut locô naturæ humanæ faciat unum per ſe cum perſonalitate humana: ergo nec ex continentia virtuali perſonæ divinæ, ſequitur, quòd poſſit ita ſupplere defectum perſonalitatis humanæ, ut ejus vice,& locò poſſit facere unum per ſe cum natura humana.

Ad ſecundum, Dico nihil contra ſententiam noſtram evinci, nam ex eo, quòd natura humana dicatur aſſumi per ſubſiſtentiam abſolutam, non ſequeretur,quòd illa deberet exiſtere per exiſtentiam abſolutam, quia antecedenter ad illam aſſumptionem,& unionem, quà uniretur iſti ſubſiſtentiæ abſolutæ, deberet neceſſario præintelligi exiſtens propriâ exiſtentiâ: & conſequenter licèt ſubſiſtentia, & exiſtentia abſoluta ſint unum, & idem, non ſequeretur,quod natura illa exiſteret exiſten-

ſtentiâ abſolutâ;ſicut per ſubſiſtentiam abſolutam ſubſiſteret.

Objicies ſecundò, cum Vaſquez diſp. 27. cap. 2. hanc noſtram aſſertionem adverſari SS. Patribus, & Conciliis: SS.Patribus quidem, quia SS. Patres non cognoverunt unionem aliam naturæ creatæ cum Deo, niſi vel in natura, vel in perſona, quam ſolam admittunt: ſed unio cum natura divina ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, non eſt unio nec in natura, nec in perſona: igitur noſtra aſſertio SS. Patribus adverſatur. Minor apparet: non enim fit unio naturæ humanæ cum divina in unitate naturæ. Neque etiam illa unio fieret in unitate perſonæ; ſiquidem ſubſiſtentia abſoluta non habet rationem perſonæ. Minorem probat Vaſquez, *Primò*, quia nullius alterius unionis uſquam mentionem fecerunt. *Secundò*, quia Concil. Toletanum 11. apertè dicit: *Solus tamen Filius formam ſervi accepit in ſingularitate perſonæ, non in unitate divinæ naturæ;in id quod proprium eſt Filio, non quod commune Trinitati*. *Tertiò*, S.Anſelmus qu.præcedenti à nobis laudatus disertè docet, *Eum qui rectè ſuſcipit Incarnationem, credereVerbum non aſſumpſiſſe hominem in unitatem naturæ, ſed in unitatem perſonæ*. Quibus verbis S.Anſelmus arguit adverſus hæreticum, qui dicebat, quòd incarnatâ divinâ perſonâ, neceſſarium erat tres ſimul incarnari: Quem errorem, ut revincat Anſelmus, infert eum hæreticum ſentire unionem fuiſſe factam non in perſona, ſed in natura: at ſi præter unionem in natura, vel in perſona, poſſibilis eſſet unio cum homine Deo,ut communis tribus perſonis ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, illatio ſancti Anſelmi non valeret; quippe ex unione naturæ humanæ cum ſubſiſtentia abſoluta, & communi, verum eſſet, quòd ſi illa unio tribueretur uni perſonæ, etiam tribuenda eſſet duabus aliis: igitur, &c.

Nego majorem, & ad ejus primam probationem dico,quòd etſi SS.Patres, & Concilia non meminerint alterius unionis, quàm ejus, quæ fit vel in unitate naturæ, vel in unitate perſonæ, non ſequitur, quòd aliam impoſſibilem judicaverint; loquuti ſunt enim de unione actu,non verò de poſſibili; quia agebant contra hęreticos Eutychianos, vel Neſtorianos; quorum illi aſſerebant unionem Verbi factam fuiſſe in unitate naturæ: hi verò negabant eam fuiſſe peractam in unitate ſive naturæ, ſive perſonæ.

Ad ſecundam dico,eos dumtaxat docere unionem Verbi cum natura humana factam fuiſſe non in natura, ſed in perſona;ſeu in id quod proprium eſt Filio, non quod eſt commune toti Trinitati; non tamen negatâ unione in natura, inferunt neceſſariò illam debuiſſe fieri in perſona, ſicut contendit Vaſquez. *Adde quòd* loquuntur de unione,ut actu peracta eſt, non verò de ea, quæ fieri poſſet.

Ad tertiam probationem dico, Sanctum Anſelmum non neceſſariò concludere, quòd ſi unio non ſit facta in unitate perſonæ, neceſſariò,& abſolutè fieri debuerit in unitate naturæ; quaſi non eſſet alius modus unionis Deo poſſibilis; ſed dumtaxat, quòd duo illi modi, nempe in unitate naturæ,& perſonæ, ſolùm erant actu: ſcilicet unio in unitate naturæ in creaturis, quæ componuntur ex diverſis partibus in unam naturam coaleſcentibus; aliam verò in unitate perſonæ, quâ natura divina, & humana invicem ſociantur.

Inſtabis: Si uniretur natura divina naturæ humanæ, ut ſubſiſtens ſubſiſtentiâ abſolutâ, vel uniretur in unitate naturæ,vel in unitate perſonæ:quippe illa eſſet unum ſingulare: ergo vel idem realiter cum natura divina, per quam ſubſiſteret:vel completa per perſonam: ſed neutrum dici poteſt. Non quidem primum, quia aliàs eſſet idem na-

natura aſſumens, & natura aſſumpta: vel ex natura divina, & humana fieret una aliqua natura, quod eſt abſurdum. Non etiam in unitate perſonæ, quia natura divina, cui uniretur immediatè, non eſt perſona: igitur unio illa non eſt poſſibilis.

Nego majorem: non enim tunc aſſumptio, aut unio naturæ humanæ fieret in unitate vel naturæ, vel perſonæ, ſed dumtaxàt in unitate unionis naturæ divinæ cum natura; ex qua ſequeretur, quòd natura humana dependeret à natura divina, & eſſet ipſi intimè unita, ſicut de facto dependet à Verbo, quia ipſi intimè unitur.

Vrgebis: Ex eo quòd perſona eſt terminus immediatus unionis naturæ ad Verbum, ſequitur, quòd natura ſit unita in unitate perſonæ: ergo ex eo, quòd natura divina eſſet terminus immediatus unionis naturæ humanæ, conſequens eſſet, quòd illa unio fieret in unitate naturæ.

Nego conſequentiam, quia conjungi, ſeu aſſumi in unitate perſonæ, nihil aliud denotat, quàm naturam, quæ aſſumitur conjungi immediatè cum perſona, & eſſe ſubſiſtentem in illa perſona: ſed uniri, ſeu aſſumi in unitate naturæ, ſignificat, quòd natura aſſumpta, vel identificetur naturæ aſſumenti; vel faciat cum ipſa compoſitionem, conſtituendo cum ea tertiam aliquam naturam, quod utique omninò Deo repugnat. Unde ſi valeat hæc conſequentia, *Natura humana eſt aſſumpta à divina perſona*, ergo *ad unitatem perſonæ*; hæc tamen non valeret: Eſt *aſſumpta à natura*: ergo *ad unitatem naturæ*. Quia, inquit Doctor diſt. 1. quæſt. 2. circa finem, in priori enthymemate, ex vi conſtructionis verborum, ſignificatur ſubſiſtentiam perſonæ divinæ communicari naturę humanæ, abſque eo, quòd identificetur cum ea, aut aliquam cum ea compoſitionem efficiat: ſignificatur enim ſolùm naturam humanam ſubſiſtere in perſona divina: in poſteriori verò enthymemate, ex vi conſtructionis verborum, ſignificatur naturam communicari naturæ vel per identitatem, vel per compoſitionem; cùm enim dicitur natura aſſumi ad unitatem naturæ, ſatis declaratur non ampliùs duas, ſed unicam ex duabus naturam coaleſcere: quod utique Deo repugnat.

Objicies 3. Illa ſubſiſtentia abſoluta non impediret reſultantiam perſonalitatis propriæ: ergo id fieri non poteſt. Conſequentia patet: aliàs enim cum natura ſimul aſſumeretur perſona. Quòd ſit impoſſibile, patebit infrà. Antecedens verò probatur. Illud ſolùm poteſt impedire reſultantiam perſonalitatis creatæ, quod ei tribuere poteſt id omne, quod haberet à propria perſonalitate: Atqui ſubſiſtentia communis non poteſt conferre naturæ aſſumptæ incommunicabilitatem, quam ei tribueret propria natura: igitur non poteſt impedire reſultantiam illius perſonalitatis.

Nego antecedens: Ut enim ſubſiſtentia abſoluta impediat in natura aſſumpta propriam perſonalitatem, ſufficit, quòd tribuat illi naturæ exiſtere per ſe, & eſſe completam eſſentialiter, etiamſi non conferret illi incommunicabilitatem, quæ deſideratur ad rationem ſubſiſtentiæ; nam cùm ratio exiſtendi per ſe, ſit prior in perſona, quàm incommunicabilitas, quæ dumtaxat ex illa ſequitur; conſequens eſt, quòd ſi impediatur reſultantia propriæ perſonalitatis, quatenus illa eſt modus exiſtendi per ſe, & completè eſſentialiter, etiam impediet ex cōſequenti illius reſultantiam quatenus eſſet modus exiſtendi incommunicabiliter.

His adde, quæ diximus ſuprà, vel quòd incommunicabilitas non ſit de ratione ſubſiſtentiæ, vel quòd illa ſubſiſtentia abſoluta redderet naturam aſſumptam incommunicabilem ſuppoſi-

to à ſe realiter diſtincto: vel denique, quod licèt natura illa aſſumpta non haberet immediatè à ſuo termino, nempe à ſubſiſtentia abſoluta, omnimodam incommunicabilitatem; illam tamen obtineret à terminis mediatis; putà à perſonalitatibus divinis, à quibus mediatè, & concomitanter, aut conſequenter illa natura ſic aſſumpta terminabitur, ſicut terminatur, & ſit incommunicabilis ipsâ ſubſiſtentiâ abſolutâ.

Objicies denique: In ea hypotheſi, *hic Deus* eſſet *hic homo*; ſed hic homo, eſt perſona: ergo natura ſic aſſumpta aſſumeretur in unitate perſonæ.

Nego minorem: Sicut enim perſona non ſignificatur per hunc terminum, *Deus*; ita neque ſignificaretur per hunc terminum, *homo*: unde licèt *hic homo* ſit nomen ſuppoſiti, ac perſonæ ordinariè loquendo; tamen non ita foret in præſenti hypotheſi, quia nempe *hic homo* dumtaxat ſubſiſteret per ſubſiſtentiam, quæ non eſſet perſonalis, ſed tantùm, quæ efficeret naturam ultimò completam communicabiliter, non verò incommunicabiliter, quia hæc natura aſſumpta ſicut, & ſubſiſtentia, per quam ſubſiſteret, eſſet communicabilis tribus perſonis.

Inſtabis: Eo in caſu vel quælibet ex divinis perſonis eſſet homo: vel non: utrumque autem videtur abſurdum: Ergo, &c.

Reſpondeo, quòd quælibet foret homo, quippe humanitas cum ipſa ſubſiſtentia abſoluta tribus perſonis communicaretur; neque inde ullum apparet inconveniens, ſi enim ſuperficies, v. g. cui ineſt albedo, ſimul exiſteret in Petro, & Paulo, reverà Petrus, & Paulus forent albi: ergo pari ratione, ſi unio naturæ divinę cum humana communicaretur tribus perſonis unà cum ipſa ſubſiſtentia abſoluta, haud dubium, quòd quælibet ex illis perſonis eſſet homo, ſicut eſt hic Deus per ſe ſubſiſtens.

Quaestio Tertia.

Vtrùm plures Perſonæ divinæ poſſent aſſumere eandem humanitatem, & eadem perſona plures humanitates?

Notandum 1. Theologos conveni-re tres perſonas divinas poſſe ſimul aſſumere, & terminare eandem humanitatem terminatione mediatâ: ſi nempe ſubſiſtentia abſoluta, & communis illam naturam immediatè aſſumeret, & terminaret; quia ut dictum eſt in præcedenti quæſtione, eò ipsò, quòd talis ſubſiſtentia communis illam naturam terminaret, & ſibi uniret, terminaretur etiam à ſubſiſtentiis relativis perſonarum, quibus illa ſubſiſtentia abſoluta communicaretur. *Conveniunt* inſuper, quamlibet ex divinis perſonis poſſe naturam humanam aſſumere, & illam ſibi hypoſtaticè unire; ſiquidem aſſumptio naturæ competit perſonæ, vel activè ratione omnipotentiæ, quæ eſt illius aſſumptionis principium effectivum; vel paſſivè ratione perſonalitatis, quæ eſt illius aſſumptionis terminus: Sed quælibet ex divinis perſonis habet per omnipotentiam, & perſonalitatem omninò independentem infinitam vim in terminando: igitur quælibet poteſt naturam humanam aſſumere, & incarnari. Nec inde ſequeretur ulla perſonarum confuſio, licèt Pater, ſi incarnaretur, appellaretur Filius; nam eadem perſona poteſt dici Pater, & Filius diverſò reſpectu; illa autem divina perſona diceretur Pater, quatenus eſt principium generationis æternæ Verbi: diceretur autem Filius quatenus eſſet terminus generationis temporalis ex Virgine: unde non eſſet Filius Dei, ſicut Verbum, ſed dumtaxat Filius Virginis.

Notandum 2. Certum eſſe tres divinas perſonas peculiari, & nobiliori modò reſidere in humanitate Chriſti, quàm

quàm in omnibus creaturis. Quam utique veritatem eleganter docet S. Auguſtinus Sermone 3. de Tempore, ubi ait, *Filius ſuſcepit carnem, & non deſeruit Patrem: nec ſe diviſit à Patre. Suſcepit, inquam, Filius carnem in proprietate: ſed tamen Pater; & Spiritus ſanctus, non defuit majeſtate. In divinitate æqualitas, in carne ſola Filii proprietas, non tamen ab eo Patris, aut Spiritûs ſancti receſſit aliquando divinitas. Cùm ergo una ſit Deitas, una ſit divinitas, implevit quidem carnem Chriſti, & Pater, & Spiritus ſanctus; ſed majeſtate, non ſuſceptione, &c.* Hæc autem nobilior, & peculiaris reſidentia colligitur ex connexione, vel potiùs identitate eſſentiali, quæ eſt inter divinas perſonas; ita quòd, ſi per impoſſibile tres adorandę perſonæ in omnibus creaturis non exiſterent, tamen propter unionem unius perſonæ cum humanitate, duæ aliæ etiam in illa reſiderent: *Quemadmodum enim* (inquit ſanctus Baſilius Epiſt. 43.) *in catena, qui unius annuli ſummitatem apprehendit, hæc ipsô ſimul alterum inſertum attrahit: ita & hic qui Spiritum trahit, per ipſum Filium, & Patrem unà ſimul attraxit. Et ſi quis verè Filium apprehenderit, habebit, & ipſum utrumque, hinc Patrem illius, illinc Spiritum ſanctum unà compactum*, Non eſt igitur difficultas de præſentia reali, & perſonali trium divinarum perſonarum in eadem humanitate: ſed dumtaxat de earumdem unione hypoſtatica, an videlicet tres ſimul eidem naturæ individuali poſſint uniri hypoſtaticè.

Notandum 3. Circa præſentem quæſtionem duas principes eſſe ſententias: *Primam* quidem affirmantem tres divinas perſonas poſſe ſimul eandem naturam aſſumere: quam tuetur S. Thomas 3.p.quæſt.1.art.6. quem ſequuntur ejus diſcipuli, qui in ſuas partes etiam ex noſtris advocant; *Alenſem* quæſt.2. memb. 4. *S. Bonaventuram* in 3. diſt.1, art.1. qu. 3. *Ocbamum* item in 3. diſt.1. & nonnullos alios. *Secundam* verò ſententiam tuetur ſubtilis Doctor in 3. diſt.1. quæſt.2. num. 5. cum ſuis omnibus diſcipulis, quibus ut ſubſcribamus, ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Plures divinæ Perſonæ non poſſunt eandem numerò naturam aſſumere, illamque propriis ſubſiſtentiis immediatè terminare.

Probatur primò, authoritate S. Anſelmi lib. 2. cur Deus homo cap. 9. ubi ait, *Plures perſonę nequeunt unum, eundemque hominem aſſumere in unitate perſonæ: quare in una perſona tantùm hoc fieri neceſſe eſt.* Et librô de Incarnatione Verbi cap. 4. *Filiô incarnatô non eſt neceſſe alias quoque perſonas incarnari, ſed impoſſibile.*

Nec valet reponere cum S. Thoma, ejuſque Diſcipulis, S. Anſelmum ibi *hominem* accipere pro natura ſingulari perſonata propriâ perſonalitate; non verò pro natura, quæ nondum intelligitur affecta ſuâ perſonalitate. Hæc enim reſponſio aliena eſt prorſus à mente S. Anſelmi: quippe ejus intentum erat inveſtigare in quanam trium divinarum perſonarum facta fuerat hypoſtatica unio; ſupponit autem non fuiſſe peractam in tribus divinis perſonis, imò nec fieri potuiſſe, ut inde colligat in una tantùm perſona, nempe ſecundâ, illam unionem fuiſſe factam: Et reverà quidem, nam ſi per hanc particulam, *hominem*, S. Anſelmus intelligeret humanam naturam affectam ſuâ perſonalitate, nihil planè concluderet; quia æquè implicat hypoſtaſim aſſumi ab una perſona, atque à tribus. *Adde quòd* pauló poſt aſſerit, *Verbum aſſumpſiſſe hominem*, quò ſignificat, vocabulô *hominis*, nihil aliud denotare, quàm naturam humanam ſecundùm ſe ſpectatam.

Probatur ſecundò. Si tres divinę perſonæ poſſunt ſimul aſſumere eandem nu-

numerò naturam, ſequeretur naturam illam eſſe infinitam: at repugnat naturam aliquam creatam infinitam eſſe: Ergo pariter repugnat illam à pluribus perſonis aſſumi. Minor conſtat. Probatur major. Idcirco natura divina concluditur eſſe infinita, quia ipſa eadem numerò poteſt eſſe indiviſim in tribus ſuppoſitis divinis: ergo pari ratione ſi natura humana in tribus ſuppoſitis exiſteret, cenſeretur infinita. Patet antecedens, quia quà ratione illa natura poteſt eſſe in tribus perſonis divinis ſine ulla ſui diviſione, eàdem ratione poſſet eſſe in infinitis, ſicque haberet vim exiſtendi infinitam; quia in infinitis perſonis poſſet exiſtere. Conſequentia etiam patet, quia natura humana ſingularis, qualis eſt aſſumpta à Verbo Divino, de ſe non eſt limitata potiùs ad tria ſuppoſita, quàm ad centum, aut mille, ſi tot eſſent in divinis: ergo quantùm eſt de ſe, ſi poſſit eſſe in tribus ſuppoſitis, poterit etiam eſſe in infinitis ſi darentur.

Reponunt Thomiſtæ, falſam eſſe illam ſequelam; ideo namque, inquiunt, natura divina cenſetur infinita, non quia cõmunicatur tribus ſuppoſitis; ſed maximè quia communicatur ſuppoſitis à ſe realiter indiſtinctis, quæ cõnaturaliter exigit, & ſibi identificat: ſecus autem eſt de natura humana aſſumpta, quæ nec identificaretur illis ſuppoſitis, ſed eſſet ipſis adventitia; nec illa connaturaliter exigeret, ſed dumtaxat ad illa determinaretur per potentiam obedientialem.

Contra. Infinitas, & illimitatio non oritur ex ſola illa identitate unius rei ad alteram, ſed ex ſola aptitudine, qua res aliqua poteſt infinitè ſe communicare; ſi enim daretur aliqua albedo, v. g. quæ ex ſe poſſet infinitos parietes afficere, & dealbare, licèt ab eis eſſet diſtincta realiter, & solùm adventitia, non minùs tamen cenſeretur infinita, quia contineret virtutem, & perfectionem infinitarum albedinum: ergo pari ratione, ſi natura humana communicari poſſet infinitis ſuppoſitis, quamvis eis foret adventitia, & ab eis realiter diſtincta, non minùs cenſeretur infinita.

Probatur tertiò. Natura humana affecta propriâ ſubſiſtentiâ, & perſonalitate non poteſt aſſumi à Verbo Divino: ergo ubi affecta eſt perſonalitate Verbi, non poteſt amplius aſſumi à Patre, nec à Spiritu ſancto. Conſequentia patet à paritate rationis; idcirco enim natura affecta propriâ perſonalitate non eſt ampliùs aſſumptibilis hypoſtaticè, quia eſt omnimodè completa, & terminata ſubſtantialiter: at etiam talis eſt per ſuppoſitum Verbi; igitur, &c.

Negant paritatem Thomiſtæ, & rationem diſparitatis hanc proferunt, quòd aperta ſequeretur contradictio ſi natura ſubſiſtens, & terminata per propriam perſonalitatem, rurſus terminaretur per aliam; ſequeretur enim, quòd illa ſubſiſteret in ſe, & in alio; & ſic ſubſiſteret in ſe, & non ſubſiſteret; quod eſt contradictorium; ſecus autem eſt ſi ſubſiſteret in tribus perſonis, quia tantùm ſubſiſteret in alio.

Contra. Non aliunde poteſt eſſe contradictio, quòd natura ſubſiſtat in ſe, & in alio, quàm quia, ut ſubſiſtit in ſe, eſt totaliter, & adæquatè terminata, ac ſubſtantialiter completa, ex quo fit, ut non poſſit amplius terminari, & compleri: atqui eadem ratio contradictionis ſequitur ex eo, quòd natura ſit terminata, per perſonalitatem Verbi, quia ſubſiſtentia Verbi non minùs perfectè, imò longè perfectiùs terminat, & complet ſubſtantialiter illam naturam, quàm terminare, ac complere poſſit proprium ſuppoſitum; igitur par utrobique ratio. *Adde quòd* gratis ſupponant eſſe contradictionem, quòd natura ſubſiſtat in ſe, & quòd ſubſiſtat in alio; nam omnis contradictio debet

eſſe

eſſe penès unum, & idem reſpectu unius, & ejuſdem: & in eo caſu, natura humana non eſſet in ſe, & in alio reſpectu unius, & ejuſdem, quia eſſet in ſe reſpectu, & ratione propriæ ſubſiſtentiæ; in alio autem, ratione ſubſiſtentiæ alienæ: igitur non ſolùm nulla eſt eorum replica, ſed etiam minùs recta loquutio.

Probat tertiò. Doctor. Non poteſt unum, & idem a pluribus adæquatè pendere: at ſi natura creata tribus perſonis divinis uniretur, à pluribus totaliter, & adæquatè penderet: ergo repugnat unam, & eandem naturam à pluribus perſonis divinis aſſumi. Major videtur certa, eamque colligit Doctor per inductionem. Primò quidem ab exemplo cauſæ efficientis totalis: nam aliàs ſequeretur, quòd illæ cauſæ eſſent totales, & non eſſent totales, Eſſent totales, ut ſupponitur tam nobis, quàm ab adverſariis: non eſſent autem totales, quia cùm de conceptu intrinſeco cauſæ totalis,ſit quòd totum effectum,& totaliter producat,eo ipſo, quòd alia cauſa ſimul cum ipſa illum produceret, ſequeretur, quòd vel partialiter cum ipſa produceret illum effectum, & ſic non eſſet illius cauſa totalis; vel totaliter produceret, & ſic alia cauſa nihil influeret in effectum, quippe ſupponeret illum à priori cauſa totali productum. Colligit etiam ab inductione in aliis generibus cauſæ; maximè verò in accidentibus, quæ cùm eſſentialiter pendeant à ſubjecto, unum, & idem pendere non poteſt à duobus ſubjectis primis in ſuo genere. Minor verò ſuadetur; id enim ab altero totaliter, & adæquatè dependet, quod exiſtit illò poſitò, cæteris etiam quibuſcumque ſecluſis: ſed natura creata per quamcumque ex tribus divinis perſonis aſſumpta, reverà ſubſiſteret per ſe, & eſſet completa ſubſtantialiter, etiam ſi non aſſumeretur ab aliis perſonis, ſicuti eſt de facto à ſolo Verbo aſſumpta: igitur ſi à tribus aſſumeretur, à qualibet earum perſonarum totaliter, & adæquatè penderet.

Confirmatur. Quia duæ cauſæ efficientes totales, & ejuſdem ordinis non poſſunt producere eumdem numerò effectum: quia ut mox dictum eſt, ſimul eſſent totales, & non totales; ergo à ſimili, duæ cauſæ formales extrinſecæ, quales eſſent prædictæ perſonæ reſpectu terminationis illius naturæ humanæ, non poſſent illam terminare, quia illarum quælibet totaliter terminaret, & non totaliter.

Huic rationi variè reſpondent Thomiſtæ; ſed communior eorum ſolutio ea eſt, quam tradit Cajetanus dicens; quòd licet non poſſit unus, & idem effectus pendere à duobus dependentià cauſali, quæ eſt ſtricta; poteſt tamen ita pendere dependentià non cauſali, ſed terminativà, quæ eſt dependentia non ſtricta: diſcrimen enim inter utramque dependentiam eſt, quòd effectus productus à cauſa totali, eatenùs totaliter ab ea pendet, quatenùs habet ſuum eſſe ab illa; quocirca cùm jam habet eſſe ab una cauſa,non relinquitur in eo capacitas, per quam cenſeatur pendere ab alia, quia nullum ab illa eſſe mutuatur, ratione cujus cenſeretur ab ea dependere:natura verò terminata ſubſiſtentià alienà non accipit ſuum eſſe ab ea, ſed ſolùm modum quemdam unionis, per quem dicitur ab ipſa ſuſtentari, & terminari. Cùm igitur natura ſit capax triplicis modi unionis, & diverſi,quia tribus perſonis ſucceſſivè ſaltem poteſt uniri; dum habet unum modum, & ratione illius unitur uni perſonæ, non manet expleta ſecundùm extenſionem capacitatis, quà terminari poteſt ab alia; quare accedere poteſt alia perſona tribuens alium modum unionis; non quidem ex indigentia;ſed ex ſola capacitate. Hinc illa natura per unam ſubſiſtentiam terminaretur adæquatè adæquatione quidem

dem intenſivà, non autem extenſivà; ſicut pater in creatis ex vi ejuſdem relationis, quà ad unum filium refertur, & ab illo adæquatè intenſivè terminatur, dum generatur alter filius ad ipſum denuò terminatur adæquatione extenſivà.

Verùm contra primò: Quemadmodum effectus productus a cauſa efficiente totali ſuum eſſe ab ea mutuatur totaliter; ita natura aliqua ſingularis ſuam ſuſtentationem, & terminationem totalem accipit à ſuo termino totali; cum hoc ſolo diſcrimine, quòd effectus accipiat eſſe ſimpliciter à cauſa; natura verò ſolùm habeat eſſe modificatum à ſubſiſtentia: igitur quemadmodum acceptio eſſe totalis ab una cauſa totali excludit aliam quamcumque cauſam totalem ejuſdem ordinis, ita acceptio eſſe modificati, ſcilicet ſuſtentationis totalis, ab una ſubſiſtentia totali, excludere debet quamcumque aliam ſubſiſtentiam totalem.

Inſuper: Natura eſſet adæquatè terminata, & completa extenſivè per propriam ſubſiſtentiam: igitur etiam talis eſt per ſubſiſtentiam Verbi, quæ non minorem habet virtutem terminandi naturam, ac illius capacitatem explendi, quàm propria ſubſiſtentia. Ad exemplum de relatione, dico illud eſſe falſum: ſicut enim in quolibet individuo hominis geniti eſt diverſa differentia individualis diverſimodè determinans naturam ſpecificam, ita etiam eſt adæquata ratio terminandi relationem diverſam filiationis: quapropter gratis aſſeritur, quòd multiplicatis filiis non multiplicentur relationes; quippe cùm ſint diverſæ rationes fundandi, & omnes conditiones ad multiplicationem relationum deſiderandæ ibi reperiantur.

Objicies 1. In myſterio Incarnationis *tota ratio facti eſt potentia facientis*, inquit S. Auguſtinus Epiſtola 3. quæ eſt ad Voluſianum: igitur in hoc myſterio magis attendenda eſt virtus perſonæ aſſumentis, quàm conditio perſonæ aſſumptæ: At Omnipotentiæ divinæ non repugnat tres perſonas unicam naturam aſſumere: igitur id poſſunt exequi. Major patet. Minor probatur: Divinæ Perſonæ poſſunt eandem naturam aſſumere ſi non ſe ſe excludant à conſortio ejuſdem naturæ: At ita eſt; quippe in eadem natura divina ſubſiſtunt: igitur etiam ſubſiſtere poſſunt in eadem natura humana.

Diſtinguo majorem: Attendenda eſt magis potentia facientis, quàm ratio facti in his, quæ contradictionem non implicant, concedo: quæ implicant, nego; implicat autem, ut diximus, quòd eadem natura terminetur totaliter à pluribus terminis totalibus, & adæquatis.

Ad probationem minoris, dico non eſſe parem rationem de ſubſiſtentia divinarum perſonarum in natura divina, & in humana; tùm quia natura divina eſt infinita, & ſic ei non repugnat eſſe in pluribus; tùm quia perſonalitates divinæ non tribuunt rationem ſubſiſtendi naturæ divinæ, quia illa à ſe ſubſiſtit per ſuam ſubſiſtentiam abſolutam, ſed tantùm perſonis, quæ inter ſe ſunt realiter diſtinctæ: at verò naturæ creatæ perſonalitas tribuit ſubſiſtere, quod nequit à pluribus totalibus, & adæquatis ſubſiſtentiis conferri.

Objicies 2. Humanitas ſecundùm ſe aſſumptibilis eſt à quacumque divina perſona: ergo omnes ſimul eam poſſunt aſſumere. Antecedens conſtat, quia, ut diximus, quælibet ex divinis perſonis poteſt naturam humanam aſſumere. Probatur conſequentia. in illo inſtanti, quò una ex divinis perſonis naturam aſſumit, aliæ duæ perſonæ divinæ poſſunt agere ſecundùm ultimum potentiæ ſuæ, ut eandem naturam aſſumant; quò in caſu, *vel* illa natura à tribus aſſumetur, & ſic habetur intentum; *vel* à nulla, quod eſt abſurdum;

dum; quippe Deus agendo ſecundùm omnimodam potentiam ſuô non poteſt fruſtrari effectu, *vel* ab una tantùm, quod dici nequit, cùm non ſit potior ratio, cur aſſumatur ab una, quàm à multis; cùm tres divinæ perſonæ ſint æqualis virtutis, & natura aſſumptibilis ſit in potentia obedientiali, ut aſſumatur à qualibet divinarum perſonarum: igitur; &c.

Reſpondet Doctor num.7. Negando, quòd tres divinæ perſonæ ſuam poſſint impendere virtutem ad aſſumptionem ſimultaneam ejuſdem naturæ, propter earum incompoſſibilitatem in terminatione ejuſdem naturæ; Deus enim ſuam virtutem non exerit circa impoſſibilia, & ea quæ contradictionem important: qualis eſt illa aſſumptio ſimultanea. Poſſunt equidem, inquit Doctor, tres divinæ perſonæ ſimul agere ad aſſumptionem ipſius naturæ ab aliqua perſona ex illis, ita quòd licèt tres agant, unicam dumtaxat naturam aſſumat, & terminet: *Et ſi dicas*, inquit Doctor, *quòd poteſt ſimul agere qualibet perſona ad uniendam illam naturam ſibi, nego: quia impoſſibile eſt, ut ſimul uniatur pluribus: quia impoſſibile eſt totaliter dependere dependentiâ ejuſdem rationis ad plures perſonas, cùm ſit nata terminari ad unam perſonam, & ad incompoſſibilia non poſſunt perſonæ ſimul agere.*

Inſtabis: Id præſtare poſſunt tres divinæ perſonæ, quòd eſt in potentia obedientiali per ordinem ad quamlibet ipſarum: ſed natura creata eſt in potentia obedientiali, ut aſſumatur à qualibet ex divinis perſonis; igitur tres ſimul poſſunt illam aſſumere. Major conſtat. Probatur minor: Antequam aſſumeretur natura à Filio, potuit aſſumi à Patre; ergo etiam poſtquam aſſumpta eſt a Filio. Probatur conſequentia. Ideo fuit aſſumptibilis à Patre antequam aſſumeretur à Filio, quia ad illam aſſumptionem habebat potentiam obedientialem: ſed illam eamdem potentiam habet, dum eſt aſſumpta à Filio, neque enim eam potuit perdere, cum ſit ipſi realiter identificata; igitur eam conſervat.

Confirmatur: Quia potentia obedientialis, quam habebat in ordine ad Patrem, non habuit ſuum actum, neque impleta fuit per ſui ipſius aſſumptionem à Filio; ſiquidem illa potentia obedientialis ordinabatur ad unionem naturæ cum Patre: unio autem cum Patre eſt diverſæ rationis ab unione cum Filio, ſicut perſonalitas Patris eſt diverſæ rationis, aut ſaltem numero diſtincta, à perſonalitate Filii: igitur unio, quæ fieret cum Patre diſtingueretur numero ab unione, quę fieret cùm Filio; & conſequenter potentia naturæ, quatenus reſpicit perſonalitatem Patris eſt, vel diverſæ rationis; vel diverſa numero à potentia reſpiciente unionem cum Filio; atque adeò unio cum Filio non reducit ad actum illam potentiam obedientialem naturæ, quatenùs ordinatur ad Patrem; ergo non obſtante ipſius naturæ unione cùm Filio, habet adhuc potentiam obedientialem, ut uniatur cum Patre, & conſequenter poteſt adhuc uniri.

Diſtinguo majorem: Quod eſt in potentia obedientiali, nec ullam habet repugnantiam, ut reducatur ad actum, concedo: quando illam habet repugnantiam: nego. Ad minorem dico, natura aſſumpta à Filio adhuc habet potentiam obedientialem ad Patrem, ut cum ipſo uniatur in ſenſu diviſo, concedo: in ſenſu compoſito, nego: hoc eſt, ſecundùm ſe ſpectata poſſet quidem uniri cum Patre; id verò non poteſt quatenùs aſſumpta, & terminata eſt per Filium, quia jamomnimodè eſt completa ſubſtantialiter; & totaliter terminata.

Ad confirmationem ſimiliter nego ultimam conſequentiam: quamvis enim illa potentia obedientialis non habuerit

actum quatenus ordinatur ad Patrem, non ſequitur, quòd illum poſſit habere, quando jam terminata eſt, & reducta ad actum per perſonalitatem Filii, propter incompoſſibilitatem terminationis totalis, quæ fieret per perſonalitates Patris, & Filii; Quam utique veritatem clarè demonſtrat Doctor reſpondendo ad præfatum argumentum, ab exemplo parietis, qui licèt habeat potentiam ad albedinem, & nigredinem, tamen ubi reducitur ad actum per præſentiam, & adhæſionem albedinis, non poteſt reduci ad actum illà potentià, quam habebat ad nigredinem, propter incompoſſibilitatem nigredinis cum al- „ bedine: Sic, inquit Doctor, natura „ nunc perſonata à Verbo, ſi dimitte- „ retur ab eo, poſſet aſſumi à Patre; „ ſed ſtante actuali aſſumptione à Ver- „ bo, licèt ſit in potentia aſſumptionis „ à Patre, non poteſt tamen reduci „ iſta potentia ad actum propter in- „ compoſſibilitatem illius actûs ad „ iſtum; hoc eſt, perſonalitatis Ver- „ bi ad perſonalitatem Patris in ea- „ dem natura aſſumpta.

Urgebis: Natura unita Verbo habet inclinationem ad perſonalitatem propriam: ergo, & ad quodcumque potens illam perſonalitatem ſupplere: ſed perſonalitas Patris poteſt illam ſupplere: igitur dicit inclinationem ad perſonalitatem Patris.

Diſtinguo ſequelam majoris: Habet inclinationem ad id omne, quod poteſt propriam perſonalitatem ſupplere, ſi aliundè non ſit impedimentum, & repugnantia, concedo: ſi ſit, nego: & ſimiliter diſtinguo minorem. Perſonalitas Patris poteſt illam ſupplere, in ſenſu diviſo, & ex hypotheſi, quòd non eſſet aliundè aſſumpta, concedo: in ſenſu compoſito, ubi ſemel aſſumpta eſt, nego.

Adde quòd retorqueri poteſt argumentum, quia quamvis natura aſſumpta à Verbo conſervet inclinationem ad proprium ſuppoſitum, ut ſupponitur; non tamen poteſt ſimul cum unione ad Verbum habere perſonalitatem propriam: ergo licet, ut unita Verbo haberet inclinationem ad ſuppoſitum Patris, non ſequitur, quòd poſſit cum unione ad Filium habere unionem cum Patre.

Objicies 3: Idem accidens poteſt eſſe in duobus ſubjectis: ergo eadem natura in duobus ſuppoſitis. Probatur conſequentia à paritate rationis. Antecedens etiam conſtat, quia poſſunt eſſe ſimul duo corpora, unum glorioſum, alterum non glorioſum in eodem loco; ergo poſſunt habere unum *ubi*; Ubi, autem eſt accidens ipſorum: ergo unum accidens poteſt eſſe in diverſis ſubjectis. Quòd autem eadem duo corpora habeant idem ubi, patet, quia correſpondet ipſis idem locus, & conſequenter eadem circumſcriptio activa: ergo etiam habent eandem circumſcriptionem paſſivam: ſed circumſcriptio paſſiva eſt ubi: ergo illa duo corpora habent idem ubi.

Reſpondet Doctor negando antecedens, ad cujus probationem dicit illa duo corpora non habitura idem ubi, ſed diverſa. Et ad probationem reſpondet, locum illum, in quo continerentur duo corpora, habere duas circumſcriptiones activas in eadem ſuperficie. & conſequenter duæ erunt circumſcriptiones paſſivæ in illis corporibus, quia ſuperficies ambiens eſt fundamentum ſufficiens fundandi plures circũſcriptiones activas in pluribus corporibus circumſcriptis, ſicut una albedo ſufficit ad fundandas plures ſimilitudines albi in pluribus albis.

Verùm; Quoniam hic videtur Doctor ſupponere, quòd unum accidens non poſſit eſſe in pluribus ſubjectis, cujus oppoſitum ex ipſo docuimus in Philoſophia: Ideo *Reſpondeo* negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt, quòd non ſequatur contradictio,

ex

ex eo, quòd unum accidens ponatur in pluribus ſubjectis, quia hoc ſolùm deſignat multiplicationem præſentiæ, & informationis, quod non repugnare docuimus in Phyſica; repugnat autem eandem naturam ſubſiſtere pluribus ſubſiſtentiis. Ad Doctorem autem dico, ipſum negaviſſe accidens poſſe pluribus ſubjectis ineſſe, eô modô, quò de facto unico ſubjecto ineſt; de facto enim ita eſt in uno ſubjecto, ut per ſe, & adæquatè dependeat ab illo, quô certè modô nequit exiſtere in pluribus ſubjectis: ſed in illis poteſt eſſe, ita ut tantùm partialiter ab uno dependeat; ſimile autem dici nequit de ſubſiſtentiis; quia quælibet ſubſiſtentia tribuit totum eſſe completum ſubſtantiale, & eſt ultimus ejus terminus.

Objicies denique: Si ſimultanea terminatio ejuſdẽ naturę à tribus divinis perſonis repugnaret, illa repugnantia peteretur, vel ex parte naturæ terminabilis, vel ex parte perſonarum terminantium, ſed ex neutro capite poteſt hæc repugnantia, ſeu contradictio reperiri. Non quidem ex parte perſonarum terminantium, quia illæ non ſe excludunt à convenientia; & terminane ejuſdem naturæ creatæ. Non etiam ex parte naturæ, quia illa dicit potentiam obedientialem ad omnes perſonas divinas: igitur illa ſimultanea terminatio à tribus perſonis divinis non repugnat.

Nego minorem: Illa namque repugantia petitur tùm ex parte perſonarum aſſumentium, quæ cùm ſint termini totales reſpectu naturæ aſſumendæ, non poſſunt ſuam virtutem ſimul exercere circa eandem naturam: repugnat etiam ex parte naturæ, quæ cùm ſit omnimodè completa per unam ſubſiſtentiam, non habet unde compleatur per alteram.

Ad probationem dico, non eandem eſſe rationem terminationis divinæ, ac humanæ; tùm quia cùm natura divina ſit infinita, poteſt eſſe in pluribus ſuppoſitis; tùm quia illa natura non completur in ſuo eſſe ſubſtantiali per ſubſiſtentias relativas, ſicut compleretur natura humana; nam ſubſiſtentiæ relativæ non dant eſſe ſubſtantiale naturæ divinæ, quæ jam ſupponitur undequaque completa per ſubſiſtentiam abſolutam, ſed dumtaxat eam naturam divinam determinant ad conſtituendas perſonas; unde non eſt paritas inter terminationem utriuſque naturæ.

Conclusio Secunda.

Unica *perſona divina poteſt plures naturas creatas aſſumere.* Ita Doctor in *3. diſtinct. 1. qu. 3.* ubi concluſionem ſic probat. Plures naturas ſimul aſſumi à Verbo non repugnat, neque ex parte Verbi, neque ex parte naturarum: Ergo poteſt illas aſſumere. Probatur antecedens. Primò quidem ex parte Verbi, quia habet virtutem infinitam terminandi, & ſubinde non poteſt exhauriri per terminationem unius naturæ. Adde quod per illam terminationem tantùm ponuntur in ipſo Verbo plures relationes rationis, vel Verbum ipſum per ſuam ſubſiſtentiam terminat plures relationes reales naturarum aſſumptarum. Neutrum autem repugnat Verbo. Non primum, quia multiplicatio relationum rationis nullam arguit in Verbo mutationem, aut dependentiam realem. Non etiam ſecundum, quia Deus, & tota Trinitas terminat omnes relationes creaturarum. Igitur Verbum poteſt plures ex illis relationionibus terminare. Non etiàm repugnat ex parte creaturarum, quia omnes ſunt in potentia obedientiali, & dependent æqualiter à perſona divina aſſumente: ergo qua ratione una poteſt aſſumi, etiam, & altera; actualis enim dependentia unius naturæ non repugnat dependentiæ alterius naturæ, inquit Doctor.

Dices primò: Si Verbum aſſumeret plures naturas, aut eſſet unus homo,

Digitized by Google

aut plures homines; at neutrum dici poteſt. Non primum, quia haberet plures humanitates, & conſequenter eſſet multiplex homo. Non etiam ſecundum: quia eſſet unicum ſuppoſitum; ubi autem eſt unicum ſuppoſitum, eſt unicus homo, licèt plures ſint formæ, qui enim plures habet ſcientias propter unitatem ſuppoſiti, non dicitur plures ſcientes, ſed unus ſciens.

Reſpondet Richardus negando ſequelam: dicendo nempe quòd in eo caſu, nec eſſet unus homo, nec plures. *Verùm* reſponſionem impugnat Doctor. Primò quia unum; & multa ſunt oppoſita immediatè dividentia ens: ergo nullum eſt ens, de quo non poſſit dici, quòd ſit unum ens; vel multa entia; igitur de illo ente, quod eſt homo, verum erit dicere, quòd ſit unus homo; aut multi homines. Secundò, quia de quolibet ente neceſſario debet dici, quòd ſit unum, aut non unum: ergo etiam de quolibet ente, quod dicitur homo, poteſt dici, quòd ſit unus homo, aut non unus homo; ſed ſi dicatur, quod non ſit unus homo, debet dici, quòd ſit plures homines, ubi enim negatur unum, affirmantur multa; in affirmatione ſcilicet, quæ fit per poſitionem.

Reſpondet S. Thomas quæſt. 3. art. 7. quòd eſſet unus homo propter unitatem ſuppoſiti, ſicut dicitur unus ſciens, licèt plures habeat ſcientias. Quam reſponſionem impugnat Doctor, quia, inquit, ſi concretum hominis deberet non multiplicari, quando ſuppoſitum eſſet unum, ſequeretur, quòd ad multiplicationem ſuppoſiti, concretum deberet multiplicari: ſed falſum conſequens, quia aliàs tres perſonæ divinæ deberent dici tres dii. Unde.

Reſpondet Doctor pluralitatem concretorum non eſſe petendam ex ſola pluralitate ſuppoſitorum, ut vult ſanctus Thomas, ſed etiam ex pluralitate formarum: ita quòd quantumcumque ſint plura ſuppoſita, non ſequatur pluralitas concretorum, ſi unica ſit forma. V. g. ex pluralitate ſuppoſitorum divinorum non ſequitur pluralitas Deorum, quia in divinis eſt unica tantùm divinitas. *Deinde* ly *homo*, eſt terminus adjectivus reſpectu perſonæ divinæ, ut docet Doctor *diſt. 7. qu. 1.* & ideo numerari non poteſt, niſi numeratis ſuppoſitis: & ſi teneatur, quòd ſit terminus ſubſtantivus, & dicatur ſubſtantivè de proprio ſuppoſito, tamen dicitur adjectivè de ſuppoſito Verbi; ſaltem quoad modum prædicandi; cùm autem quodlibet adjectivum ultimatè dependeat, & terminetur ad ſubſtantivum, non poteſt ipſum adjectivum eſſe ratio terminandi ſignificatum alterius adjectivi per ſe, ideoque cùm hæc dictio *homo* ſit adjectiva, non poterit terminare dictionem numeralem, *duos*, ratione ſui, quia adjectivum reducitur ad ſuum ſubſtantivum, nec cenſetur multiplicari, niſi ipſo multiplicato. Mitto fuſiorem hac de re diſcuſſionem magis grammaticalem, quàm Theologicam, rectiuſque hoc in caſu cenſerem Verbum non appellandum unum hominem, nec plures, ſed unum dumtaxat ſuppoſitum habens pluresħumanitates.

Dices ſecundò: Si naturæ diſtinctæ ſpeciei aſſumerentur ſimul à Verbo, ſequeretur non ſolùm duo contraria; ſed etiam duo contradictoria poſſe enuntiari de eodem: ſed falſum conſequens: ergo, &c. Probatur major. Nam ſi Verbùm aſſumeret ignem, & aquam ſimul, ſequeretur calorem, & frigus, quæ contraria ſunt: ſimul exiſtere, ſimiliter ſi aſſumeret ſimul hominem, & columbam, ſequeretur unum, & idem ſuppoſitum eſſe ſimul rationale, & irrationale, quæ ſunt contradictoria.

Nego majorem: Nam ſi Verbum aquã, & ignem aſſumeret, ſolum ſequeretur ignem, & aquam eſſe ſimul ſimultate ſuppoſiti, & terminantis, non autem ſimultate exiſtentiæ, & veluti penetrationis naturarum aſſumptarum. Simili-

liter, ſi aſſumeret naturam hominis, & columbę nulla ſequeretur contradictio, quæ ſolùm intercedit inter negationem, & affirmationem penes unum,& idem: quare ſequeretur quidem unum, & idem ens eſſe rationale, & irrationale, non reſpectu ejuſdem, ſed reſpectu diverſorum.

Quaestio Quarta.

An perſona creata poſſit alienam naturam terminare, & aſſumere.

Notandùm primò, ex Doctore in 3. *diſtinct.1. qu.4. num.2.* naturam cogitari poſſe duobus modis à perſona creata aſſumi. Scilicet vel effectivè, vel terminativè, ſeu formaliter. *Effectivè* quidem, uniendo videlicet ipſam naturam cum natura creata, cujuſmodi tota Trinitas univit naturam humanam cum Verbo, & illam unionem conſervat: *Terminativè* autem, nimirum illam unionem, & naturæ communicationem terminando, quemadmodum Verbum Divinum terminat,& ſuſtentat humanam naturam ſibi unitam. Certum eſt autem nullam naturam creatam poſſe alterutrum præſtare propriâ virtute; tum quia ſubſiſtentia,ſeu perſonalitas creata limitatur, ac determinatur per propriam naturam;tùm quia unio hypoſtatica unius naturæ cum altera, eſt opus miraculoſum;nulla autem creatura propria virtute patrare poteſt miracula,ideoque nec alienam naturam aſſumere, & terminare. An autem alterutrum, aut utrumque divinâ, & extraordinariâ Dei virtute fieri poſſit, non conveniunt Authores. Etenim Ochamus in 3. *diſt.1. qu.1. ad 13. & 14.* docet perſonam creatam poſſe divinitùs alienam naturam, non quidem aſſumere effectivè, ſed terminativè: cui ſubſcribunt plurimi ex noſtris; illi maximè, qui docent perſonalitatem creatam eſſe formaliter aliquid poſitivum. Tomiſtæ verò quàm-plurimi negativam partem amplectuntur: Doctor verò ſubtilis utramque ſententiam probabilem exiſtimat, quapropter utriuſque ſolvit fundamenta. Quid autem veriùs exiſtimemus, ut innoteſcat eaprtiùs.

Notandum ſecundò: ſeu revocandum ex iis, quæ docuimus in Metaphyſica, quòd *perſona creata eſt naturæ rationalis incommunicabilis exiſtentia ut quo, & ut quòd*. Quæ definitio, ut evidentiùs pateat, ſciendum eſt, quòd duplex eſt communicabilitas,quantùm ad pręſens attinet; *Prima* eſt, quâ aliquid communicatur alteri, ut forma, vel ut pars; qualiter anima communicatur corpori, humanitas Petro,& brachium toti integrali, & hæc dicitur communicabilitas *ut quô*, quia quod ſic communicatur, eſt quô aliquid eſt tale, v.g. corpus animatum, Petrus homo. *Secunda* eſt, quâ aliquid alteri communicatur per identitatem, putà natura communis ſuis inferioribus; & hæc dicitur communicabilitas *ut quod*, quia quod ſic communicatur, eſt idem realiter cum altero, cui communicatur, ſic homo communicatur Petro, & Paulo, & Eſſentia divina tribus perſonis. Negatio primæ communicabilitatis tam actualis, quàm aptitudinalis, eſt id, quô conſtituitur perſona in ratione perſonæ; hinc anima ſeparata non eſt perſona, quia licèt actualiter non communicetur, habet tamen aptitudinem, ut iterum uniatur, & communicetur ſuo corpori; ſimiliter humanitas Chriſti non poteſt dici perſona, licèt ſit actualiter, & aptitudinaliter incommunicabilis, & incommunicata, ut quòd, quippe non poteſt prædicari de multis: tamen eſt communicabilis, & communicata, ut quò tanquam forma totalis ſuppoſito, & perſonæ Verbi.

Notandum tertiò, quòd ex iſtis duabus negationibus poſterior oritur ex individuatione naturæ ſpecificæ, quia ideo

ideo perſona non eſt communicabilis, ut quòd pluribus individuis actualiter, & aptitudinaliter, quòd per hæceitatem, & differentiam individualem determinata, & contracta ſit ad eſſe individui; unde etiamſi hæc ſit perſonata aliena perſonalitate: ut contingit in humanitate Chriſti, tamen ſecum habet hanc negationem. *Altera* verò negatio communicabilitatis nempe *ut quò*, oritur non ex aliqua entitate poſitiva individui, vel perſonæ; ſed ex defectu actionis agentis extrinſeci non unientis ipſam naturam cum aliena perſona; ex eo enimquòd aliquod agens extrinſecum non cauſaverit unionem inter naturam individuam cum aliqua perſonalitate extranea, natura individua remanet ſine unione cum perſonalitate extranea; unde manet in ſe perſonata propria perſonalitate. Quibus præmiſſis, duo ſunt inpræſentiarum determinanda. Primum quidem, an per divinam potentiam perſona creata poſſit effectivè aſſumere, & ſuſtentare naturam alienam: ſecundum verò, an ſaltem terminativè id præſtare queat.

Conclusio Prima.

P*Erſona creata non poteſt ex ſe effectivè aſſumere naturam alienam, nec eam ſibi hypoſtaticè uniri*. Ita Doctor loco laudato, eamque ſic probat. Natura creata ab eo ſolùm aſſumi poteſt effectivè ad unionem hypoſtaticam, reſpectu cujus habet potentiam obedientialem; ſed nulla natura habet potentiam obedientialem ad aliquam creaturam; aliàs illa potentia non diceretur obedientialis, ſed naturalis, prout naturalis potentia opponitur obedientiali: ergo nulla perſona creata poteſt effectivè aſſumere naturam alienam. Major patet: cùm enim illa aſſumptio naturæ vires excedat, ut dictum eſt in primo Notabili, & propterea myſterium Incarnationis dicitur miraculorum omnium maximum, & opus dexteræ Excelſi, evidens eſt, quòd connaturaliter fieri non poſſit, ſed ad id exigat virtutem omnes naturæ conatus excedentem. Minor etiam conſtat, quippè potentia obedientialis in creatura reſpicit ſolam efficientiam primæ cauſæ, cui tanquam omnium efficientium principi ſubordinatur, & ſubjicitur.

Deinde. Nulla creatura particularis poteſt evertere, deſtruere, aut impedire id, quod ex ſe pertinet ad ordinem univerſalem rerum primæ cauſæ immediatè ſubditum: at ſubſiſtentia propria alicujus naturæ, & illius fluxus, ſeu emanatio pertinet ad dictum ordinem; ergo nulla creatura poteſt illum invertere, nec conſequenter impedire, ne illa ſubſiſtentia fluat ab ipſa natura individuali, & ſubinde non poterit illam ad ſe effectivè ſumere. *Denique*, Suppoſitum creatum, ſecundùm ſententiam probabiliorem, dicit formaliter negationem; ſed negatio non poteſt habere virtutem effectivam, partialem, aut totalem reſpectu illius poſitivi: igitur, &c.

Dices primò: Tàm perſona creata poteſt unire naturam aliquam alieno ſuppoſito, quàm poteſt eandem unire cum proprio illius ſuppoſito: atqui poſtremum nedum fieri poteſt, ſed & quotidie fit, dum enim pater aliquis producit filium, ſicut videtur attingere unionem corporis cum anima, ita etiam videtur unire naturam ſui filii cum illius ſuppoſito, quia producit illam naturam ſubſiſtentem, & ſuppoſitatam: ergo poſſet etiam vel ipſe, vel ſaltem Angelus illam naturam effectivè unire cum alieno ſuppoſito.

Reſpondeo primò, negando minorem: falſum enim eſt propriè loquendo, quòd qui producit naturam ſingularem, uniat illam cum proprio ſuppoſito; ſicut nec propriè illam unit cum ſuis

ſuis proprietatibus, quæ potius dicuntur ex natura producta fluere, quàm ipſi uniri.

Reſpondeo ſecundò, negando majorem: tùm quia datô, quòd producens naturam uniat illam cum proprio ſuppoſito, tunc non iuvertit, imò ſequitur ordinem univerſalem rerum; ad hoc autem, ut illam uniret cum alieno ſuppoſito, invertendus eſſet rerum præſcriptus ordo, quod utique cauſa ſecunda præſtare nequit: tùm quia ſicut non poteſt pater unire corpus filii ſui cum anima alia ab ea, quæ eſt filio propria; ita dicendum de natura reſpectu proprii ſuppoſiti.

Dices ſecundò: Agens ſuperioris ordinis, quod continet perfectionem inferioris, poteſt illius virtutem, & effectum ſupplere: ſed perſona angelica, v.g. eſt ſuperioris ordinis reſpectivè ad humanam, omnemque hominum perfectionem virtualiter continet: igitur poteſt humanam perſonam ſupplere, ejuſque vices præſtare, & conſequenter poteſt naturam humanam ſibi hypoſtaticè unire.

Negat minorem Doctor num. 4. Sicut enim Angelus non continet potentiam viſivam, itaut poſſit ſupplere defectum ejus, quamvis habeat potentias longè ſuperiores facultati viſivæ; ita licèt in ratione perſonæ formaliter ſit præſtantior, quàm perſona humana; non ſequitur neceſſariò, quòd poſſit ſupplere defectum, & præſtare vices perſonæ humanæ.

Adde quòd negari poſſit, quòd perſona Angelica in ratione perſonæ ſit præſtantior perſonalitate humana.

Conclusio Secunda.

Probabilius eſt per extraordinariam Dei potentiam, quòd perſonalitas creata poſſit terminare alienam naturam, & ipſi hypoſtaticè uniri.

Probatur primò ex S. Hieronymo in caput 1. Aggei; ubi poſtquam recenſuit quorumdam opinionem dicentium Malachiam Aggeum, & S. Joan. Bapt. fuiſſe Angelos in aſſumptis corporibus, ſubdit ipſe, *Non mirum eſſe hoc de Angelis credi; cùm pro ſalute noſtra Dei Filius ipſe carnem aſſumpſerit*. Idem antea docuerat Tertull. lib. 3. contra Marcionem cap. 9. Hinc evidenter colligitur aſſertum in concluſione eſſe ſaltem poſſibile, etſi fortè reverà nunquam hoc fieri contigerit.

Probatur ſecundò. Id omne tribui debet divinæ potentiæ extraordinariæ, quod manifeſtam contradictionem, & repugnantiam non importat; ſed nulla apparet repugnantia, quòd perſonalitas creata ultra propriam naturam, etiam aliena terminet: ergo, &c. Major conſtat. Minor verò patebit ex ſolutione omnium rationum, quas pro negativa ſententia proferunt Adverſarii.

Objiciunt itaque primò: Suppoſitum terminans naturam alienam debet eſſe omninò independens: ſed ſuppoſitum creatum quodcumque non eſt independens: igitur alienam naturam non poteſt terminare. Minor patet: quidquid enim eſt creatum eô ipsô eſt dependens. Major verò probatur: Tùm quia hàc ipsâ ratione probavimus Verbum divinum idcirco terminare naturam humanam, quia eſt independens in ratione perſonæ; tùm quia cùm natura ſuſtentetur per ſuppoſitum, idque dumtaxat per unicum, neceſſe eſt, quòd illud ſuppoſitum ſit omninò primum, & independens.

Reſpondet Doctor, non eſſe ita verum, quòd ſuppoſitum debeat eſſe omninò independens ad hoc, ut terminet; licèt enim ea ſit ratio cur Verbum terminet naturam humanam; tamen fieri poſſet, quòd aliâ ratione ſuppoſitum creatum terminaret dependentiam alterius naturæ ſi aſſumeretur à Deo ad id præſtandum.

Adde quòd ſubſtantia creata terminat adæquatè dependentiam acciden-

tis

Digitized by Google

tis in ratione ſubjecti, & tamen non eſt ſimpliciter independens; imò ipſa perſonalitas propria terminat dependentiam naturæ propriæ, cùm tamen illa non ſit ſimpliciter independens.

Objiciunt ſecundò: Duæ naturæ creatæ non ſunt unibiles in eodem ſuppoſito, niſi una ſe habeat per modum actus, altera verò per modum potentiæ: at in unione hypoſtatica, de quâ nunc loquimur, non fieret talis unio naturarum, quoniam naturæ debent remanere impermixtæ naturæ autem, quæ uniuntur ut actus, & potentia, non permanent impermixtæ; ſed ex illis fit tertia entitas, & compoſitum: igitur non poſſunt invicem in unico ſuppoſito creato convenire.

Reſpondet Doctor, negando majorem; nam ſi propter aſſignatam rationem duæ naturæ haberent incompoſſibilitatem in ſuppoſito creato, eandem haberent in ſuppoſito increato; & conſequenter eſſent incompoſſibiles, quia naturæ illæ ſubſiſtentes per ſuppoſitum increatum, ut ſit reverà in incarnatione, non habent rationem actùs, & potentiæ: ergo ſi hôc non obſtante natura creata terminari poſſit per perſonalitatem Verbi, etiam poterit terminari per perſonalitates creatas; ſi enim duæ naturæ, putà divina, & humana, ſubſiſtere poſſint per ſuppoſitum Verbi abſque eo, quòd una ſit actus alia verò potentia, quidni idipſum fieret, ſi duæ naturæ creatæ in eadem perſonalitate creata ſubſiſterent?

Objiciunt tertiò: Si duæ naturæ poſſent per ſuppoſitum, aut perſonalitatem creatam terminari, Incarnatio Verbi non foret myſterium ſingulare, & ſine exemplo, nec per conſequens mirabile, at conſequens eſt abſurdum: Ergo, &c.

Nego majorem: Quamquam enim fortè non eſſet æquè mirabile, ac nunc eſt, non minùs tamen omni admiratione dignum eſſet: quid enim mirabilius fingi poteſt, quàm quòd, ut ait Apoſtolus, ille qui eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris æterni, ei per omnia coæqualis, ſemetipſum tamen exinaniverit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus?

Objiciunt quartò; Si poſſet ſubſiſtentia creata terminare dependentiam naturæ humanæ, & eam reddere formaliter ſubſiſtentem, haberet ex natura ſua virtutem id faciendi: ſed hoc eſt falſum; quia inde ſequeretur, quòd poſſet naturaliter talem effectum preſtare; quod enim præſtare poteſt ex natura ſua intrinſeca, id præſtat naturaliter: ſequeretur etiam, quòd connaturaliter id præſtare exigeret, & concurſum omnem ad id faciendum haberet requiſitum.

Nego majorem: Si enim eſſet verum, ſequeretur pariter, quòd Verbum divinum peteret connaturaliter terminare dependentiam, & unionem hypoſtaticam naturæ humanæ, quòd eſt abſurdum. Sequeretur etiam, quòd anima naturaliter poſtularet recipere habitus ſupernaturales, & earum inhæſionem terminare, quia ex natura ſua intrinſeca abſque aliquo ſuperaddito poteſt illos habitus recipere.

Adde quòd licèt omnis potentia naturalis poſſit reduci ad actum naturaliter; non tamen id verum eſt de potentia obedientiali; qualis eſſet illa, quam haberet ſuppoſitum creatum ad terminandam unionem alterius naturæ.

Objiciunt quintò: Subſiſtentia terminans plures naturas debet eſſe infinita: ſed nulla ſubſiſtentia, & perſonalitas creata eſt infinita: ergo non poteſt plures naturas terminare. Minor patet: Tùm quia omne creatum finitum eſt: tùm etiam quia ſubſiſtentia creata limitatur ab illa natura cujus eſt complementum, & terminus. Major verò probatur: Subſiſtentia terminans plures naturas ſupplet vices ſubſiſtentiarum, quæ ſunt propriæ illis natu-

tu-

Digitized by Google

turis: ſed non poteſt illarum vices ſupplere, niſi contineat eas eminenter, & conſequenter niſi ſit infinita.

Adde quòd, quâ ratione poſſet terminare unam naturam, poſſet ibidem terminare infinitas ſi darentur: Ergo, &c.

Negat majorem Doctor, quippe perſonalitas Verbi formaliter loquendo, non eſt infinita, ſed tantùm realiter, & tamen ſuſtentat, ac terminat alienam naturam. Et ad probationem *reſpondeo*, quòd ſit manifeſta petitio principii, dum dicitur, quòd una ſubſiſtentia creata non contineat virtualiter perfectionem alterius, quantùm requiritur ad complendam naturam, ac reddendam ipſam aptam, ut tam facilè ſuas operationes exerceat, quàm ſi afficeretur propriâ ſubſiſtentiâ.

Ad confirmationem dico, reverà quidem ſubſiſtentiam creatam poſſe terminare infinitas naturas, ſi darentur, nec tamen propterea cenſeretur infinita, quia illimitatio extrinſeca, & ſincathegorematica, qualis eſſet illa, quę peteretur ex terminatione naturarum, non infert infinitatem, ſed ſolùm illimitatio intrinſeca, & cathegorematica: Hinc albedo, quæ poſſet terminare infinitas ſimilitudines, ſi darentur, non propterea cenſeretur intrinſecè infinita.

Objiciunt ſextò: Una natura creata non poteſt ſimul terminari à pluribus perſonis: ergo neque una perſona creata poteſt ſimul plures naturas aſſumere.

Nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt aperta, idcircò enim una natura creata non poteſt ſimul terminari à pluribus perſonis, quia ut diximus quęlibet earum eſt cauſa totalis perſonandi, ſeu terminandi naturam: At verò una perſona creata reſpectu diverſarum naturarum non cauſat eandem terminationem, ſed diverſam, quod utique non repugnat: ſicut non repugnat, quòd una cauſa efficiens producat diverſos effectus, vel quòd unum punctum, quòd ex ſua natura ordinatur ad terminandam unicam lineam, poſſit terminare, & de facto terminet omnes illas, quæ à circunferentia ducuntur adipſum.

Objiciunt ſeptimò: Subſiſtentia eſt modus naturæ: ſed implicat modum unius rei modificare aliam; implicat enim me ſedere per ſeſſionem alterius, & unum accidens inhærere per alterius accidentis inhærentiam: ergo implicat naturam creatam per ſubſiſtentiam alienam terminari.

Reſpondeo primò negando minorem: Nam ſubſiſtentia divina formaliter ſpectata, eſt modus Eſſentiæ divinæ; quemadmodum, ut volunt aliqui, ſubſiſtentia creata eſt modus naturæ ſingularis creatæ; & tamen poteſt terminare ſubſiſtentiam naturæ creatæ, & eam efficere ſubſiſtentem: ergo aliquis modus poteſt tribuere ſuum effectum formalem alteri, quàm rei cujus eſt modus.

Reſpondeo ſecundò majorem eſſe veram de modificatione intrinſeca, quæ fit per inhæſionem; non verò de extrinſeca, quæ fit per terminationem; qualis eſt modificatio, quæ fit per ſubſiſtentiam.

Adde quòd major fortè ſit vera de modis poſitivis, non verò de negativis, qualis eſt ratio formalis ſubſiſtentiæ.

Objiciunt ultimò: Ratio formalis terminandi dependentiam, & communicationem naturæ, debet eſſe quid reale, & poſitivum: Atqui ſecundùm noſtram ſententiam, perſona creata non conſtituitur per aliquid reale, & poſitivum, ſed dumtaxat per duplicem negationem communicationis, & communicabilitatis: igitur non poteſt alienam naturam terminare. Major conſtat: tùm quia relatio humanitatis aſſumptæ à Verbo terminatur ad aliquid reale, & poſitivum; nempe ad ejus ſub-

ſiſtentiam : tùm quia terminus relationis realis, & poſitivæ, debet eſſe quid reale, & poſitivum.

Reſpondeo, quòd in eo caſu, relatio naturæ aſſumptæ terminaretur ad aliquid poſitivum, ſcilicet ad illius perſonæ creatæ naturam ſingularem, non quidem nudè ſumptam, ſed cum adjuncta ſibi duplici negatione communicabilitatis, per quam videtur eſſe ſufficiens ad ſuſtentandam alienam naturam, eamque reddendam incommunicabilem in ſenſu compoſito: Sicque illa relatio unionis realis non terminaretur ad negationem, quæ eſt perſonalitas, tanquam ad terminum *qui*, ſed tanquam ad terminum *quò*. Non eſt autem inconveniens, quòd relatio realis habeat pro termino formali *quò* aliquam negationem; quia relatio ſolùm requirit extrema poſitiva; non verò requirit, quòd rationes formales extremorum ſint poſitivæ; nam relationes diverſitatis, quæ pertinent ad primum genus relativorum, fundantur in carentia identitatis, quæ carentia, & negatio eſt ratio formalis *quâ* terminandi illas relationes.

Sectio Tertia.

De Vnione hypoſtatica ex parte Naturæ aſſumptæ.

Notum eſt creaturarum alias eſſe ſubſtantiales, alias accidentales: ſubſtantialium, alias eſſe totales, alias partiales: totalium alias intellectu prędítas, ut homines, & Angeli; alias verò deſtitutas, & rationis expertes, ut bruta, plantæ, & mixta, ac elementa. Quantùm ad naturam humanam, citra dubium eſt illam eſſe aſſumptibilem à Verbo divino, & à qualibet alia perſona, quippe quod factum eſt in uno individuo naturæ humanæ aſſumpto à Verbo, idipſum fieri poteſt in cæteris. Neque enim audiendus eſt error Vviclephi, quem refert Vvaldenſis lib. 1. *doctrinalis fidei antiquæ* cap. 44. qui aſſeruit nullam aliam humanitatem fuiſſe à Verbo aſſumptibilem præter illam ſingularem, & individuam, quam aſſumpſit, quod planè abſurdum eſt; non enim potior eſt ratio, aut repugnantia in aſſumptione unius individui ejuſdem ſpeciei, quàm in aſſumptione alterius. Ideo S. Auguſtinus lib. 13. de Trinit. cap. 18. ſupponit, ut per ſe notum, potuiſſe Verbum aſſumere humanitatem aliunde, quàm ex ſtirpe Adæ: hinc lib. de Prędeſtinatione Sanctorum cap. 15. dicit ex ſola gratuita electione, & non ex alicujus meritis factum eſſe, ut illa potiùs humanitas, quàm alia Verbo jungeretur. Omiſsâ ergo diſquiſitione de aſſumptibilitate humanæ naturæ; ſolùm ſupereſt examinanda difficultas de natura, vel ſuperiori, ut eſt Angelica: vel inferiori, ut eſt irrationalis, vel inſenſibilis natura. Quapropter tria maximè veniunt hac in Sectione determinanda. Primum, an quælibet natura ſubſtantialis, ſive inferior homini, totalis vel partialis poſſit aſſumi à Verbo divino. Secundum, an quodlibet accidens ſit etiam aſſumptibile. Tertium, qualiter totam humanitatem, & ejus partes Verbum divinum aſſumpſerit.

Quaestio Prima.

An natura tam Angelica, quàm irrationalis, ſit aſſumptibilis à perſona divina?

Notandum primò, naturam aliquam *aſſumptibilem* denominari poſſe dupliciter: *Primò* quidem denominatione extrinſecâ petendâ ab omnipotentia Dei; cui ex parte creaturarum ſolùm reſpondet potentia obedientialis, ſeu non repugnantia: *Secundò modò* denominari poteſt aſſumptibilis denominatione extrinſecâ funda-

datâ in quadam congruentia à proprietate ipſius naturæ, quæ ex ſe, & ſecundùm facultates, & operationes naturales magis capax eſt obeundi munia deſervientia ad finem Incarnationis; quâ ratione, humana natura maximè videtur aſſumptibilis; non quidem ſecundùm capacitatem naturalem, (hôc enim modò nulla natura aſſumptibilis putatur) ſed ſecundùm congruentiam ad unionem, quę ex duplici capite conſurgit; nimirum ex dignitate intellectualis, ſeu rationalis naturæ, quæ ſit capax ipſius Dei, & per operationem ipſum attingat: Deinde eâ neceſſitate, & indigentiâ redemptionis, quæ duo in ſola natura humana ita concurrunt, ut eam maximè aſſumptibilem efficiant: de quo quidem aſſumptionis modo hic non eſt tam futurus ſermo, quàm de poſteriori.

Notandum ſecundò, omnes Theologos convenire, naturam humanam potiori jure à Verbo divino aſſumptibilem eſſe, ac aſſumi debuiſſe, quàm Angelicam, propter egregias rationes, quas ex ſanctis Patribus deprompſimus, & declaravimus in 1. Articulo præſentis Diſputationis. An autem Angelica natura abſolutè poſſit ad unionem hypoſtaticam à divina perſona aſſumi, non ita concordant omnes. Nam *Albertus Magnus* in 3. diſt. 2. id negare videtur; ex eo quòd cenſeat in Angelis idem eſſe naturam, & perſonam; & conſequenter cùm natura non poſſit aſſumi ſimul cum perſona, idcirco exiſtimat Angelicam naturam non eſſe aſſumptibilem. Cujus tamen contrarium meritò tuentur cæteri Theologi.

Notandum tertiò, Partium ſubſtantialium alias eſſe integrales, alias eſſentiales; haſque eſſe vel metaphyſicas, vel phyſicas. De eſſentialibus, & metaphyſicis hic non eſt ſermo, quia cùm illæ in re non habeant entitatem diſtinctam, nec inter ſe, nec à toto, non aliter poſſunt aſſumi, quàm in tota natura. Partes autem phyſicæ, putà corpus, & anima in viventibus, ſpectari poſſunt vel conjunctæ in toto, vel ut realiter ſeparatæ. *Inſuper* partes integrantes, aliæ heterogeneæ, aliæ homogeneæ, putà vel diverſæ, vel ejuſdem rationis. Item ſpectari quatenus poſſunt ut exiſtunt in toto, vel ut actu ſunt ab eo ſeparatæ, & diviſæ. De illis hôc utrôque modò ſpectatis quærimus, an ſint aſſumptibiles.

Conclusio Prima.

Natura Angelica poteſt aſſumi hypoſtaticè à perſona divina. Ita omnes fermè Theologi. Probaturque *primò* ex verbis Pauli ad Hebræos 2. *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*; cùm enim intentum Apoſtoli ſit commendare erga homines Dei charitatem, quòd naturam humanam, non verò Angelicam aſſumpſerit, debet neceſſariò ſupponere poſſibilem fuiſſe naturæ Angelicæ aſſumptionem; alioqui nullum omnino eſſet illius argumentum ſiquidem facilè reſponderi poſſet, mirum non eſſe, quòd Deus relictâ naturâ Angelicâ humanam aſſumpſerit; quandoquidem ipſa natura Angelica non erat aſſumptibilis.

Probatur ſecundò. Naturam Angelicam aſſumi non repugnat nec ex parte Dei, nec ex parte Angeli: ergo illa ſimpliciter eſt aſſumptibilis. Patet antecedens, primò quidem *ex parte Dei*, quia cùm ſuppoſitum divinum ſit abſolutè, & per ſe independens, terminare poteſt dependentiam cujuſcumque naturæ, & ſupplere vices cujuslibet ſuppoſiti. Non etiam repugnat *ex parte Angeli*; quippe cùm ſit eadem ratio de natura Angelica, ac humana, nam non aliâ ratione natura humana eſt capax aſſumptionis, niſi quia diſtinguitur realiter à ſua perſonalitate, & conſequenter poteſt illâ vel deſtructâ, vel non effluente, terminari per ſubſiſtentiam Verbi, in qua propria perſonali-

Digitized by Google

tas eminenter continetur: At idem dicendum de natura Angelica, quæ realiter à ſua perſonalitate diſtinguitur: ergo quâ ratione natura humana eſt aſſumptibilis, etiam Angelica aſſumi poteſt.

Objicit Albertus. In Angelis non diſtinguitur realiter perſonalitas à natura: ſed ſublatâ illâ reali diſtinctione, natura non eſt aſſumptibilis: igitur natura Angelica non poteſt à Deo aſſumi hypoſtaticè. Probat majorem ex Ariſtotele 7. Metaphyſicorum cap. 6. *In his, quæ ſunt per ſe, idem eſt, quod quid eſt, & id cujus eſt*, hoc eſt, ut ipſe explicat, in ſubſtantiis ſeparatis, idem eſt natura, & perſona.

Nego majorem, & ad illius probationem dico, Ariſtotelem dumtaxat velle, *vel* quòd definitio, & definitum idem ſint in ſubſtantiis, ſecus verò in accidentibus; nam in definitione accidentium cùm illa fiat per ordinem ad aliquid extrinſecum, ſcilicet ad ſubjectum; non eſt idem, quod *quid eſt*, & *id cujus eſt*, quia ſubjectum, & accidens non ſunt idem. *Vel* ſi ejus verba uſurpentur de natura, & ſuppoſito, dico eum ſignificare, quòd natura, & ſuppoſitum ſint ejuſdem prædicamenti; ad differentiam accidentium acceptorum in concreto; hoc eſt cum ſubjecto ſuſtentante, quia ſpectant ad diverſa prædicamenta; ſiquidem ſubjectum ſpectat ad prædicamentum ſubſtantiæ, accidens verò pro ſui diverſitate, diverſum prædicamentum inſtituit.

Objicit ſecundò. Angelus eſt incorruptibilis: ſed ſi Verbum aſſumeret naturam Angelicam, non eſſet incorruptibilis, nam illius perſonalitas periret, & corrumperetur: igitur non poteſt aſſumi.

Reſpondeo primò, quòd ſi Angelus aſſumeretur in primo inſtanti ſuę productionis, in quo propria perſonalitas reſultare deberet, illa non corrumperetur, ſed non pullularet: *Secundò* dico, quòd Angelus eſt quidem incorruptibilis per ordinem ad agens creatum, non verò per ordinem ad Deum; unde Deus ſervando naturam Angelicam facili negotiò poſſet illius perſonalitatem extinguere, & ſupplere per ſuam propriam, quod utique non officeret Angelicæ dignitati, & naturæ, imò illam infinitè perficeret, & compleret.

Conclusio Secunda.

N*Atura quæcumque irrationalis, tam animata, quàm inanimata, aſſumi poteſt à Deo ad unionem hypoſtaticam.*

Probatur 1. ex Tertulliano lib. de carne Chriſti, cap.4. ubi diſputans contra Marcionem, qui negabat Chriſtum habuiſſe veram carnem, quia hoc erat Deo indignum naſci ex muliere, ait: *Si reverà de lupa aut ſue, aut vacca, & de quovis corpore indutus regnum cælorum prædicare voluiſſet, tua opinor cenſura illi præſcriberet; indignum id Dei Filio; ſtultum etiam id præberet: ſit ſanè ſtultum, ſi de noſtro ſenſu Deum judicemus: ſed tamen circumſcriptè, quòd ſtulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.* Idem docet S.Gregorius Niſſenus oratione *Catechetica* cap. 27. ubi refellendo eos, qui putant turpe, & indecorum eſſe, quòd Deus carnem, & terreſtre corpus aſſumpſerit, ait: *Non fuiſſet tolerabilior turpitudo ſuſcipiendo figuram cæleſtis corporis, quàm terreſtris, quia omnis creatura ex æquo diſtat ab illo, qui eſt Altiſſimus, & omnia ei æqualiter ſubjecta ſunt, nec terra eſt remotior à ſuprema ejus dignitate; nec cælum ei propinquius; nec Deus propriè reſpicit ſurſum, aut deorſum, ſed omnia ex æquo illi ſubjecta ſunt, qui præeſt omnibus: quare ſi terreſtris natura exiſtimetur indigna, quæ cum Deo conjungatur, nec ulla unquam invenietur digna: quod ſi æqualiter omnia indigna, Deum autem decet benefacere indigenti, nihil certè eo indignum credimus, dum confitemur, ubi erat morbus ibi medi-*

cam

eam poteſtatem adhibuiſſe. Addunt aliqui ſententiam S. Auguſtini lib. de vera religione cap. 16. ubi docet Verbum divinum potuiſſe in aliquo corpore æthereo viſibiliter hominibus apparere: ſed illa doctrina non eſt ad præſens inſtitutum; non enim loquitur de apparitione, quæ fieret per unionem hypoſtaticam, ſed ſolùm de ea, quæ eſſet ſenſibilis eò modò, quò Angeli apparuerunt in veteri Teſtamento.

Probatur ſecundò ratione: Omnis ſubſtantia creata completa habet id omne, quod requiritur, ut ſit aſſumptibilis à Deo: ergo ita fieri poteſt. Probatur antecedens: nam ut talis ſit, ſolùm requirit, quòd ſit apta exiſtere in ſuppoſito realiter à ſe diſtincto, cujus vices ſuppleri poſſent per aliud ſuppoſitum: ſed talis eſt omnis natura irrationalis, quia non eſt magis determinata ad proprium ſuppoſitum, quàm natura intellectualis, ſuppoſitum enim irrationale non ſuſtentat perfectiùs naturam, quam afficit, quàm ſuppoſitum rationale. *Adde quòd* in natura irrationali nulla appareat ratio, quæ repugnantiam, aut contradictionem inducat, ut ita aſſumatur.

Repones, repugnantiam aſſumptionis talis peti ex ejus indecentia, indecens enim, & indecorum Deo videtur, naturam irrationalem in concreto de ipſo prædicari, ipſumque belluam, equum, ſuem, aut bovem denominari.

Verum reſpondeo, quòd ſi quæ ſit indecentia, illa tantùm erit negativè, & comparativè, id eſt, minùs decens, quàm quòd naturam rationalem aſſumat; non autem poſitivè, & abſolutè, cujuſmodi indecens eſſe deberet, ut divinitus fieri non poſſet. *Adde quòd* ſi ſolius rationis naturalis ductum ſequamur, non minùs apparet indecens majeſtati divinæ Filium Dei noſtram carnem aſſumere, & in ea naſci, laborare, cruciari, & mori, quàm ſi quamlibet alteram naturam corpoream aſſumeret.

Unde dicendum eſt cum Tertulliano lib. citato de carne Chriſti cap. 5. *Quodcumque Deo eſt indignum, mihi expedit, ſalvus ſum, ſi non confundar de Domino meo: Qui me, inquit, confuſus fuerit, confundar, & ego eum. Aliam non invenio materiam confuſionis, quæ me per contemptum ruboris probet bene impudentem, & fœliciter ſtultum: natus eſt Dei Filius, non pudet quia pudendum eſt: & mortuus eſt Dei Filius, prorſus credibile eſt quia ineptum eſt, &c.* Igitur à pari etſi humano ſenſu judicetur indecens, quòd Deus naturam belluinam aſſumeret, non tamen id foret abſolutè, quia non deeſſent Deo rationes graviſſimæ propter quas iſti naturæ ſic uniretur.

Confirmantur hæc omnia ex eo, quòd Verbum divinum in triduo mortis erat unitum corpori Chriſti: ſed tale corpus poſt mortem erat natura irrationalis, & inſenſibilis: ergo natura irrationalis, & inſenſibilis eſt capax unionis hypoſtaticæ.

Repones fortè, diſparitatem eſſe, quòd corpus Chriſti in triduo mortis aliquô modò fuerit rationale, ſcilicet per participationem, quia dicebat ordinem ad animam rationalem, cui poterat iterum uniri; ſicque erat in potentia pars rationalis naturæ, & ex hoc erat capax unionis hypoſtaticæ: ſecus verò eſt de natura irrationali, quæ cùm nec actu, nec potentiâ ſit pars rationalis naturæ, idcirco eſt incapax aſſumptionis.

Contra. Ordo corporis ad animam rationalem non conſtituit illud in eſſe rationali, ſed illud relinquit in eſſe irrationali: igitur cùm per illum ordinem corpus dumtaxat dicatur rationale extrinſecè, non plùs conſtituitur formaliter, & actu rationale, quàm lapis, aut brutum: *Deinde*, falſum eſt corpus Chriſti mortuum dicere ordinem ad animam rationalem; cùm enim reunio ani-

animæ cum corpore ſupernaturalis ſit, non poteſt exigi à corpore ab anima ſeparato.

Objicies primò. Implicat contradictionem idem eſſe ſimul perſonam, & non eſſe; ſed ſi natura irrationalis aſſumeretur, eſſet ſimul perſona, & non eſſet. Eſſet quidem, quia haberet perſonalitatem Verbi; non eſſet autem, quia perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia; ergo cùm hæc natura ſit irrationalis, non poteſt eſſe, nec dici perſona.

Nego minorem; Illa enim natura non cenſeretur perſona; nam ut docet Doctor, unio hypoſtatica non eſt nata eſſe perſonatio, niſi id quod aſſumitur, capax ſit perſonari: natura autem irrationalis non eſt capax rationis perſonæ, ſeu dumtaxat rationis ſuppoſiti: ergo Verbum divinum illam naturam irrationalem aſſumptam non conſtitueret perſonam, ſed dumtaxat ſuppoſitum.

Objicies 2. Natura quæ non poteſt elevari ad videndum Deum, & ipſum amandum, non eſt capax unionis hypoſtaticæ, quia operari ſequitur eſſe, & ipſum eſſe eſt propter operari: ſed nulla natura irrationalis poteſt elevari ad videndum, & amandum Deum, ut conſtat: igitur nec ad unionem hypoſtaticam.

Nego majorem: Cujus contrarium apparet in corpore Chriſti, quod unitum fuit divinitati in triduo mortis, licèt tam per ſe, quàm per animam à ſe ſeparatam tunc temporis eſſet incapax amoris, & cognitionis Dei.

Ad probationem dico, illud axioma *operari ſequitur eſſe*, verum quidem eſſe de eſſe eſſentiæ, vel potentiæ, quia talis eſt actio, quale eſt principium formale, vel radicale illius: eſſentia autem eſt principium radicale, & potentia eſt principium formale actionis; at non eſt verum de eſſe termini ultimi ſubſtantiæ, quale eſt ſuppoſitum; aliàs omnes operationes Chriſti eſſent ſupernaturales, & divinæ; ſicut & illius ſuppoſitum, quod nemo dixerit.

Inſtabis: Cui non poteſt communicari minus, non poteſt communicari majus; ſed viſio beatifica eſt quid minus unione hypoſtaticâ: ergo cùm hæc communicari non poſſit naturæ irrationali, etiam nec unio hypoſtatica communicari poteſt.

Reſpondeo majorem eſſe veram quando majus, & minus ſunt ejuſdem ordinis, non verò quando ſunt diverſi ordinis; ſic communicari poteſt homini ſcientia, non autem volatus; & animæ communicari poteſt ratio, non albedo, & homo poteſt producere hominem, non verò lupum.

Objicies 3. Ea tantùm creatura poteſt aſſumi hypoſtaticè, quæ eſt capax ſanctitatis, quia unio hypoſtatica eſt ſanctificans: ſed natura irrationalis eſt omnis ſanctitatis incapax: ergo, & incapax aſſumptionis.

Reſpondeo majorem eſſe veram generaliter de ſanctitate perſonali, quæ conſiſtit in intima, eaque ſingulari unione, præſentiâ, vel habitudine ad aliquam perſonam divinam; non verò de ſanctitate accidentali, quæ ſit per gratiam habitualem; qualis ſanctitas ſolùm communicatur naturæ rationali, quatenus rationalis eſt; ſic corpus Chriſti in triduo mortis habuit ſanctitatem perſonalem, non autem accidentalem, quia anima in qua reſidebat habitualis, & accidentalis ſanctitas, ab eo erat ſeparata. In forma diſtinguo majorem: quæ eſt capax ſanctitatis vel perſonalis, vel accidentalis, vel utriuſq; concedo: quæ ſolùm eſt capax ſanctitatis habitualis, & accidentalis, nego:.

CONCLUSIO TERTIA.

Partes reales tam eſſentiales phyſicæ, quàm integrantes, aſſumi poſſunt ſeorſim, ſive exiſtant in toto, ſive extra totum, & per divinam ſubſiſtentiam ſubſiſtere.

Pro-

Probatur. Quod habet ſubſiſtentiam propriam, poteſt per divinam ſubſiſtentiam terminari, & ſubſiſtere: ſed illæ partes propriam habent ſubſiſtentiam, ſaltem partialem, ut probatum eſt in Metaphyſicis: igitur ſive illæ partes in toto, ſive extra totum exiſtant, poſſunt ſeorſim per divinam ſubſiſtentiam terminari, & ſubſiſtere.

Confirmatur. In triduo mortis corpus, & anima Chriſti ſeorſim ſubſiſtebant ſubſiſtentiâ Verbi: ergo pari ratione aliæ partes poſſent etiam ſeorſim aſſumi: quippe major non apparet difficultas, ut Verbum divinum partem unicam aſſumat non aſſumptâ aliâ, quàm, ut utramque terminet, etiam dum ab invicem ſeparantur.

Dices. Quòd etſi verum appareat partes ſejunctas poſſe terminari, & ſubſiſtere ſubſiſtentia divinâ, id tamen videri falſum de partibus conjuctis, tùm quia partes tranſire videntur in entitatem totius, & conſequenter ſubſiſtentiæ partiales pariter tranſeunt in ſubſiſtentiam totius, tùm quia forma ſaltem ea quæ educitur de potentia materiæ non videtur habere propriam ſubſiſtentiam; ſed tantùm ſubſiſtere ſubſiſtentiâ materiæ, ideoque non poteſt ſubſiſtere ſubſiſtentiâ divinâ, quidquid enim non eſt capax ſubſiſtendi per ſe, ſeu ſubſiſtentiæ propriæ, non eſt etiam capax ſubſiſtentiæ alienæ: igitur concluſio non eſt abſolutè vera de omnibus partibus phyſicis.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, partes actu remanere partes in toto, licèt ſint actu totum conſtituentes. Dico inſuper illas habere ſuas partiales proprias ſubſiſtentias, ut maximè conſtat de materia, quæ cùm ſit ſubjectum transformationis, & eductionis formarum, requirit hunc modum per ſe exiſtendi: id etiam negari non poteſt de forma non educibili è ſinu materiæ; qualis eſt anima rationalis; ſicut enim illa exiſtere poteſt extra corpus, ita, & independenter ab eo ſubſiſtere, & terminari. Idem denique conſtat de formis educibilibus: ſiquidem illæ ſubſiſtunt ſaltem per ſubſiſtentiam materiæ: at Deus illum modum ſubſiſtendi ſupplere poteſt conſervando videlicet illas formas independenter à materia, maximè cùm diſtinctam exiſtentiam habeant, ut probavimus in Phyſicis: igitur, &c.

Dices 2. Illud non poteſt aſſumi hypoſtaticè, quod non poteſt eſſe perſona vel ſuppoſitum: ſed partes neutrum eſſe poſſunt: ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Nihil poteſt aſſumi hypoſtaticè, quod nequit eſſe perſona vel ſuppoſitum, aſſumptione quæ fiat per rationem perſonandi, & ſuppoſitandi, concedo: quæ fiat per rationem terminandi, & ſuſtentandi, nego: partes quidem illæ nec perſonæ eſſent, nec ſuppoſitatæ, ſed duntaxat terminatæ ac ſuſtentificatæ.

Dices 3. Divina perſonalitas non poteſt ſupplere vices ſubſiſtentiæ partialis: ergo partes illæ non ſunt aſſumptibiles. Patet antecedens: Deus enim non poteſt ſupplere vices partis, cùm de ratione partis ſit eſſe quid incompletum, & imperfectum; Deus autem cenſeri non poteſt ens incompletum, imperfectum.

Nego antecedens, & ejus probationem diſtinguo: divina perſonalitas non poteſt vices gerere ſubſiſtentiæ partialis quantùm ad rationem partis, concedo: quantùm ad rationem ſubſiſtentiæ omni demptâ imperfectione, & ratione partis, nego: ſicut enim Deus uniri potuit animæ rationali à corpore ſeparatæ, ut de facto Verbum divinum fuit unitum in triduo mortis: ita etiam terminare poteſt quamlibet partem.

Quæ-

Quaestio Secunda.

An natura accidentis poſſit aſſumi à Perſona divina ?

N*Otandum* 1.Certum eſſe quòd accidens poſſit aſſumi,imò de facto fuerit aſſumptum mediatè hoc eſt, mediante naturâ ſubſtantiali à Verbo aſſumptâ, quippe Verbum aſſumendo naturam humanam, aſſumpſit pariter accidentia ad ejus integritatem, & conſervationem naturalem deſideranda; quâ ratione docent Theologi Verbum etiam aſſumpſiſſe omnes humanitatis defectus naturales, exceptò peccatò, & ignorantiâ. Verum difficultas eſt, num accidens immediatè, & per ſe aſſumi, & terminari poſſit à perſona divina. Negat noſter *Baſſolir* in 3.diſt. 2. quæſt. 1. & cum eo Suares ac plurimi Recentiores: affirmat autem noſter *de Rubione* in 3. diſt. 2. qu. 2. cui ſubſcribit Vaſques, & plurimi ex modernis.

Notandum 2.ex Doctore in *3. diſt.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 3. accidens duplicem habere habitudinem ad ſubjectum: unam quidem in ratione informantis ad informabile: alteram autem in ratione terminati, & ſuſtentati ad terminans, & ſuſtentans. *Prima* habitudo arguit imperfectionem tam in ſubjecto,quòd requirit accidens, tanquam formam requiſitam ad totalem ſui integritatem, & perfectionem; quàm in ipſo accidente, quod eâ ratione eſt ens incompletum, & extra naturam ſubjecti. *Secunda* verò arguit quidem imperfectionem in accidente, quod exiſtere non poteſt niſi ſuſtentetur à ſubjecto; nullam verò denotat imperfectionem in ſubjecto, imò perfectionem in eo connotat, nempe virtutem ſuſtentativam alterius entis.

Notandum 3. ex eodem Doctore *quæſt.* 19. *quodlibetica art.* 2. quòd etſi accidens, propter ſuam imperfectionem non poſſit habere per ſe ſuppoſitum; & conſequenter non poſſit hypoſtaticè intrinſecè terminari; tamen requirit ſuppoſitum intrinſecum ſubſiſtentiæ, ad quod ejus dependentia terminetur, tanquam ad ſuum ſuppoſitum, cui tamen non identificatur, nec cum eo fit per ſe idem, quia natura accidentis, & ſuppoſitum ſubſtantiæ ſunt alterius generis; eſt tamen inter illa aliqua unio ſupplens (ut poſſibile eſt) vicem identitatis, quæ unio ex parte accidentis eſt actualis dependentia ejus naturæ: ex parte verò ſuppoſiti, eſt terminatio illius dependentiæ, quæ terminatio non eſt aliud, quàm actualis ſuſtentantio illius accidentis, ratione cujus conſervatur accidens in ſuo eſſe.

Conclusio Unica.

N*Atura Accidentis aſſumi poteſt à perſona divina.*

Probatur. Ea natura eſt aſſumptibilis à perſona divina, cujus dependentia terminari poteſt: ſed accidentis dependentia terminari poteſt à natura divine: ergo, &c. Major conſtat Minor probatur: Si quæ eſſet repugnantia quominùs natura accidentis terminari poſſet à natura divina, peteretur vel ex parte perſonæ divinæ, vel ex parte ipſius naturæ accidentis: ſed ex neutro capite repugnat. Non quidem ex parte perſonæ divinæ, quæ cùm habeat vim infinitam, & independentem in ratione terminantis, poteſt terminare, id omne, quod eſt terminabile, eò videlicet modò quò terminabile eſt, ubi actualis illa terminatio non eſt de intrinſeco conceptu ipſius rei, quæ terminatur. Nec etiam implicat ex parte accidentis, quippe actualis terminatio accidentis à ſuo ſubjecto, non eſt de intrinſeco illius conceptu; nec ita naturalis, & neceſſaria, ut conſtat in ſpeciebus Euchariſticis, quæ non terminantur per ſubjectum; quippe cùm ipſi non inhæreant.

Adde

Adde quòd dependentia accidentis à ſuſtentante, non minùs ſit in potentia obedientiali reſpectu divinæ perſonæ, quàm dependentia naturæ ſubſtantialis ab ipſa divina perſona, per quam ſuſtentari, & terminari poteſt.

Dices 1. Terminari non poteſt accidens per ſubjectum, niſi quatenus hoc habet rationem potentiæ paſſivæ reſpectu accidentis, quod eſt illius forma informans: ſed divina perſona non poteſt habere rationem potentiæ paſſivæ reſpectu accidentis; quippe cùm ab ipſo non poſſit informari: ergo nec poteſt accidens terminare, & aſſumere.

Nego majorem: Nam ut diximus in 2. *Notabili*, duplex eſt habitudo accidentis ad ſubjectum cui ineſt; nempe in ratione informantis, & in ratione terminati: atque adeo duo hæc in ſubjecto diſtinguuntur, nempe eſſe potentiam paſſivam reſpectu accidentis, terminare illius dependentiam; hinc perſona divina poteſt hoc ultimum munus præſtare, quamvis primum efficere nequeat.

Dices 2. Nihil eſt capax terminari modò oppoſitò ſuæ entitati, quandoquidem id quod terminat alienam entitatem, ſupplet vices proprii ejus termini: ſed eſſe ſubſiſtens; & terminatum per ſubſiſtentiam divinam, eſt modus oppoſitus modo connaturali accidentis, qui eſt inhærentia, nec enim terminatur accidens niſi per ſubjectum cui inhæret: igitur non poteſt ita aſſumi nec terminari.

Diſtinguo minorem; Modus ſubſiſtendi per ſe, eà ratione, quâ ſubſiſtentia per ſe ſubſiſtit, eſt oppoſitus modo exiſtendi accidentis, concedo: modus ſubſiſtendi non per ſe, ſed ratione ſuſtentantis, & terminantis, eſt modus oppoſitus exiſtentiæ accidentis, nego: perſona autem divina non tribueret modum exiſtendi per ſe accidenti, quemadmodum ipſa per ſe ſubſiſtit, ſed duntaxat modum ſuſtentati, & terminati; ita quòd accidens ſic aſſumptum conſervari poſſet abſque omni ſubjecto nec exigeret aliud ſubjectum à quo terminaretur.

Dices 3. Si perſona divina aſſumeret accidens immediatè, putà albedinem, ſequeretur quòd accidens in abſtracto, vel in concreto, prædicari poſſet de perſona divina, quemadmodum natura humana in concreto enuntiatur de Verbo, cùm dicitur, *Deus eſt homo*: ſed abſurdum eſt perſonam divinam poſſe dici albedinem vel albam: ergo pariter eſt abſurdum accidens ab ea poſſe aſſumi.

Nego ſequelam majoris: Non enim accidens poſſet enuntiari de perſona divina in abſtracto quia non aliter enuntiari deberet accidens de perſona aſſumēte, quàm enuntietur de ſubjecto cui ineſt: at nullum accidens enuntiatur de ſubjecto in abſtracto; non enim dicitur paries eſt albedo. Non poſſet ſimiliter enuntiari in concreto; quia nullum accidens enuntiatur in concreto, niſi de ſubjecto cui ineſt per modum inhærentis, & informantis: at in tali hypotheſi, albedo non ineſſet perſonæ divinæ per modum inhærentis, & informantis, ſed tantùm per modum informati, & terminati: igitur dici non poſſet perſona divina eſt alba, prædicatione ſcilicet concreti accidentalis de ſuo ſubjecto, quamvis fortè, (ut dicit Marſilius) ita poſſet appellari ratione unionis, dicique poſſet perſona divina eſt alba, id eſt, habens albedinem, non per modum informati, ſed per modum terminantis, & ſuſtentantis.

Advertendum autem concluſionem intelligendam eſſe duntaxat de illis accidentibus, quæ ſeparabilia ſunt à ſuis ſubjectis, & terminis: cùm enim relationes v.g. non poſſint ullatenus exiſtere independenter à ſuis fundamentis & terminis, ita nec poſſunt à divina perſona ſuſtentari; ſimiliter cùm figura exiſtere nequeat, & ſeparari a ſuo ſub-

ſubjecto, quippe eſt eſſentialiter terminus quantitatis diverſimodè ſe habentis, etiam illam inaſſumptibilem judico.

Quaestio Tertia.

Qualiter, & quô ordine Verbum divinum humanitatem, & ejus partes aſſumpſerit?

Notandum 1. certum eſſe, ac fide credendum, ut probabimus in ſequenti diſput. Verbum divinum veram animam humanam, verumque corpus, & omnes illius partes integrantes, & ad corporis ornatum, & neceſſitatem conducentes aſſumpſiſſe. *Certum* pariter prioritate temporis, non priùs aliquam hominis partem aſſumpſiſſe, quàm alteram: ſiquidem fide conſtat animam, & corpus ſimul tempore fuiſſe à Verbo aſſumpta, itaut nec anima priùs tempore, quàm corpus, nec corpus priùs, quàm anima, ſed ſimul, & in eodem inſtanti, in quo fuit producta in Virginis utero Chriſti humanitas, ſeu in quo fuit creata anima Chiſti, & unita carni, caro, & anima fuerint aſſumptæ. Caro quidem, nam ut optimè docet S. Damaſcenus lib.3. de fide c.2. *Simul ut caro extitit, ſimul quoque Dei caro extitit: ſimul caro animata rationis, atque intelligentiæ particeps*. Vel ut loquitur S. Fulgentius lib. de Incarnatione cap.3. *Ipſa acceptio carnis, fuit Conceptio Virginalis .... Non eſt aliquod igitur intervallum temporis æſtimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ Majeſtatis adventum*. Idem dicendum de anima, quare Concilium quintum generale can.2. proſcribens errores Origenis, qui dicebat Chriſti animam fuiſſe cum cæteris animabus initio mundi creatam, atque ſuis operibus meruiſſe uniri hypoſtaticè Verbo Dei, illique de facto fuiſſe unitam, pridem antequam corpori jungeretur, ſic ait: *Si quis dicit, aut ſentit animam Domini præextitiſſe, unitamque eſſe Deo Verbo ante Incarnationem, & Nativitatem ex Virgine, anathema ſit*. Quapropter Leo Papa Epiſtola 11. contra Eutichem, ſic ait: *Arbitror alia proloquentem hoc habere perſuaſum, quòd anima, quam Salvator aſſumpſit, priùs in cælis ſit commorata, quàm de Maria Virgine naſceretur, eamque ſibi Verbum in utero copulavit: ſed hoc Catholicę mentes, aureſque non tolerant*. Conſtat igitur tam humanitatem, quàm corpus, & animam eodem temporis momento fuiſſe aſſumpta. Sed difficultas ſolvenda remanet, an tria hæc, nempe humanitas, corpus, & anima eadem ſimultate naturę, aut eorum aliquod prioritate naturæ fuerit aſſumptum. Nam S. Thomas. *3.p. qu.6.art.5.* contendit partes priùs fuiſſe unitas, quàm totum: Doctor verò ſubtilis in *3. diſt.2. qu.2. num.5.* Docet priùs humanitatem prioritate naturæ aſſumptam fuiſſe, quàm partes.

Notandum ſecundò ex eodem Doctore *ibidem*, aliquid dupliciter poſſe dici medium inter unum, & aliud: Primò quidem *ut quod*: ſecundò *ut quô*; Medium *ut quod*, ſeu medium *quod*, eſt id quod eſt res diſtincta medians inter unum, & alterum; ſic inter ſubſtantiam, & qualitates corporeas mediat quantitas, in qua immediatè (ut communiter docetur) recipiuntur illæ qualitates corporeæ, & eà mediante ſubſtantiæ inſunt. Medium *ut quô*, ſeu medium *quô*, eſt ratio formalis, quâ agens poteſt agere, ſeu recipiens recipere; ſicut enim agens non poſſet agere, niſi haberet virtutem agendi: hinc dici poteſt, quòd agat mediante virtute activà, quæ eſt medium *quô* agit: ſic non poteſt ſubjectum recipere aliquid, niſi habeat in ſe virtutem, ſeu potentiam receptivam, quæ dici poteſt medium quô aliquid recipit, & ſicut virtus agendi non eſt medium *quod* inter agens,

agens, & effectum, ita nec virtus recipiendi dici poteſt medium *quod* inter recipiens, & receptum. Ex quibus ſequitur, quòd aliquid dici poſſit aſſumi dupliciter. Primò quidem ut medium *quod*, id eſt quod verè, & immediatè aſſumitur, & ipsô mediante aliud aſſumitur. V.g. vas in quo aliquis liquor continetur, eſt medium *quod*, quia ipsô mediante liquor aſſumitur, & deportatur. Secundò poteſt aliquid aſſumi, ut medium *quô*, quatenùs eſt ratio, quare aliud aſſumitur; quod utique ſubdividitur in medium *quô* ex neceſſitate naturæ, id eſt, quòd ſit ratio orta ſolùm ex neceſſitate naturæ, quare aliud aſſumatur, & medium *quô* ex congruentia, quod ſit ratio orta ſolùm ex congruitate, quare unum priùs aſſumatur, quàm aliud. Difficultas ergo præſens eſt, an partes humanitatis priùs prioritate naturæ aſſumptæ ſint, ut medium *quòd*, quàm ipſa humanitas, aut vice versâ.

Notandum tertiò; Partes duobus modis conſiderari, vel comparari poſſe, videlicet ad ſe invicem, ſeu in ordine ad habitudinem, quam ſervant inter ſe: & ad humanitatem, ſeu in ordine ad earum unionem, & totius humanitatis conſtitutionem. *Prima comparatio* fit, dum quæritur, an anima priùs unita ſit Verbo, quàm corpus: Secunda verò, dum quæritur utrùm partes fuerint priùs unitæ Verbo, quàm toti, vel vice versâ. Hinc movetur quæſtio, an per aſſumptionem totius, & per ſolam unionem Verbi ad totam humanitatem (ex hypotheſi, quòd illa ſit priùs aſſumpta, quàm partes) reſultaverit unio cùm partibus per quamdam reſultantiam naturalem: Vel potiùs utrùm poſitâ unione cum tota humanitate, priùs naturâ; quàm cum partibus, neceſſariæ etiam fuerint ſpeciales unionis ipſius Verbi cum ipſis partibus. ratio autem hujus difficultatis in eo fundatur, quòd ſi admittantur tres uniones, videntur entia multiplicari ſine neceſſitate; cùm enim partes ſint in toto formaliter, & intrinſecè, conſequens videtur, quòd ex unione totius ad Verbum, neceſſariò reſultet unio partium ad Verbum; è contra verò ſi non admittantur tres illæ uniones, ſequitur, quòd deſtructò totó, etiam pereant uniones Verbi cum corpore, & anima, & ſic ex deſtructa humanitate, ut factum eſt in triduo mortis, conſequens eſſet, vel quòd Verbum non permanſiſſet unitum corpori, & animæ, vel quòd opus fuiſſet novas fieri uniones ipſius Verbi cum corpore, & anima.

His ita præmiſſis tria maximè veniunt determinanda. *Primùm*, an partes humanitatis fuerint medium *quod*; *Secundùm*, an fuerint medium *quô* illius aſſumptionis. *Tertiùm*, an & quomodo anima fuerit medium *quô* aſſumptionis corporis.

CONCLUSIO PRIMA.

P*Artes non ſunt medium* QUOD *reſpectu aſſumptionis* TOTIUS *humanitatis*: *neque ordine intentionis*, *neque ordine executionis*. Hæc conſtat duabus partibus, quarum *Prima* communis eſt inter Theologos; illud enim ordine intentionis priùs naturâ fuit aſſumptum, cujus aſſumptio fuit per ſe priùs intenta; at primò intenta fuit aſſumptio humanitatis, quàm partium: in hoc enim myſterio, id quod primò intenditur, eſt quòd Verbum fiat homo; cùm autem fieri non poſſit homo, niſi aſſumendo humanitatem, quæ ut vera ſit, conſtare debet corpore, & anima; inde fit: quòd ordine intentionis tota humanitas priùs aſſumitur; deinde verò partes, quibus conſtat.

Secunda pars autem eſt contra Thomiſtas, quam ſic probat Doctor. Illud eſt primò aſſumptibile à Verbò, ut medium *quod*, quod eſt in ſe primò perſonabile: ſed tota humanitas eſt priùs perſonabilis, quàm partes: ergo, &c.

Major conſtat, quia in eodem inſtanti tam temporis, quàm naturæ Verbum ſupplevit perſonalitatem creatam, quô ipſa exurgere debebat: unde ſi priùs exurgere debuerit perſonalitas totius, quàm partium, etiam tota humanitas priùs debuit aſſumi, quàm partes. Minor verò probatur, quia licèt partes, etiam ut unitæ, habeant ſubſiſtentias partiales, tamen hac ratione dici non poſſunt priùs naturâ aſſumptæ, quàm totum; quia partes non debebant priùs aſſumi, quàm inter ſe unirentur; neque enim aſſumptio earum habet ullam rationem cauſæ, aut conditionis ad earum unionem inter ſe: ſed in eodem ipſo inſtanti, in quo ſunt unitæ, aut ſaltem in inſtanti naturæ immediatè ſequenti tota natura eſt aſſumpta: priùs ergo naturâ partes non fuerunt aſſumptæ, quàm fuerint unitæ cum toto.

Deinde, Perſonalitas Verbi divini eſt perfecta, & completa: ergo poſtulat priùs naturâ communicari ſubſtantiæ completæ, qualis eſt tota humanitas, quàm ſubſtantiæ incompletæ, qualis eſt anima rationalis, vel corpus; & conſequenter non debuit prius naturâ aſſumere corpus, aut animam, quàm totam humanitatem.

Denique, Verbum eſt primariâ ſui unione homo, non eſt autem homo, niſi per id, quod eſt aſſumptum: ergo per illud, quod aſſumptum eſt, fuit primò homo: at ſi priùs natura partes aſſumpſiſſet, quàm totum, non poſſet dici primariâ ſui unione homo; quia aliquid dicitur primò homo per totam humanitatem; non autem per partes: ergo primò aſſumpſit totam humanitatem.

Dices. Eodem modô communicata fuit ſubſiſtentia divina toti humanitati, & ejus partibus, quo eis convenit ſubſiſtentia humana ipſis connaturalis: ſed ſubſiſtentia humana in ordine executionis priùs naturâ convenit animæ rationali: deinde corpori, cui unitur per informationem, & denique toti humanitati ex utroque reſultanti; ergo ordine executionis priùs naturâ fuerunt aſſumptæ partes humanitatis, quàm tota humanitas. Major patet, nullum enim eſt fundamentum invertendi in aſſumptione humanitatis ad Verbum, modum, & ordinem naturalem. Minor verô probatur, quia ſubſiſtentia humana priùs naturâ convenit animæ rationali, quàm toti humanitati; nam anima rationalis fit per creationem: ergo per illam accipit eſſe ſubſiſtentiæ; ſed per hoc, quod unitur corpori, non deperdit illud eſſe, aliàs fruſtrà produceretur à Deo per creationem: ergo priùs naturâ ſubſiſtit, quàm uniatur corpori, ſubindèque priùs naturâ illi convenit ſubſiſtentia, quàm toti humanitati. Deinde confirmatur, quia cauſa ſaltem prioritate naturæ antecedit effectum: ſed partes ſunt veluti cauſæ totius: ergo neceſſariò totum antecedunt.

Diſtinguo majorem. Subſiſtentia divina communicata fuit priùs partibus, quàm toti humanitati, ſeu partes humanitatis priùs fuerunt aſſumptę, quàm tota humanitas: ut medium *quod*, nego: ut medium *quô*, concedo: Quia, inquit Doctor, ſicut anima rationalis eſt medium *quô*, ſeu ratione, cujus homo ſit riſibilis, non ipſa eſt riſibilis; ſed ipſe homo, quia riſibilitas non advenit, niſi ubi completa eſt humanitas: ita licèt partes ſint medium *quô* homo ſit ſubſiſtens, & priores ſint naturâ totâ humanitate; tamen non ſunt in ſe priùs ſubſiſtentes ſaltem ſubſiſtentiâ completâ: ſed quod eſt ſubſiſtens, eſt homo, cui non advenit ſubſiſtentia, ſeu perſonalitas, niſi ubi homo habet ſuum eſſe totale, & completum.

Inſtabis. Pars eſt prior totâ viâ generationis, ſeu in generatione priùs pars producitur, quàm totum: ergo etiam in aſſumptione priùs aſſumitur pars, quàm totum.

Reſpondet Doctor, permiſſo antecedente, negando conſequentiam; non enim

enim eſt conſequens, quòd ſi unum ſit priùs aliò ſecundùm ordinem generationis, ſit etiam priùs ſecundùm ordinem ſubſiſtentiæ, & rationem perſonationis, quippe nulla eſt ratio, unde colligatur, quòd talem debeant ſervare ordinem. Deinde, perſonalitas eſt complementum ipſius naturę compoſitæ; unde non debet priùs competere alicui, quàm eidem naturæ.

Dices ſecundò. Illud eſt priùs alterô, à quo non convertitur ſubſiſtendi conſequentia: ſed non convertitur ab aſſumptione partium ad aſſumptionem totius, neque enim valet dicere:aſſumpſit partes: ergo etiam aſſumpſit totum; benè verò ſequitur aſſumpſit totum: ergo, & partes: igitur prior eſt aſſumptio partium, quàm totius.

Diſtinguit majorem Doctor, illud eſt priùs ſecundùm conſequentiam, concedit: ſecundùm cauſalitatem, negat: & conceſsâ minore, ſimiliter diſtinguit conſequens: neque enim omne, quod eſt priùs ſecundùm conſequentiam, eſt priùs ſecundùm cauſalitatem, cujus Doctor profert, exemplum; quia accidens, quod conſequitur ad plura, ut calor, qui ſequitur ab igne, & ſole, non infert neceſſariò, & determinatè exiſtentiam, & præſentiam ſolis, aut ignis; nam bene quidem ſequitur, eſt ignis, ergo eſt calor; eſt ſol, ergo eſt calor: non verò ſequitur eſt calor,ergo eſt ignis. Unde calor eſt prior prioritate illâ, à qua non convertitur ſubſiſtendi conſequentia; & tamen eſt poſterior cauſalitate. Aliud exemplum proferri poteſt, quia totum v.g. non poteſt eſſe in loco, quin partes etiam ſint in loco, nec tamen ſequitur, quòd partes priùs ponantur in loco, quàm totum; ergo quamvis totum non poſſit aſſumi abſque partibus, & partes aſſumi abſque toto, non ſequitur, quòd priùs aſſumi debeant partes, quam totum.

Reſpondet ſecundò, diſtinguendo minorem. Ab aſſumptione illa partium, quæ facta eſt pro omni tempore, quò aſſumptum eſt totum, negat minorem: ab alia aſſumptione, quæ fieret, concedit minorem: & negat conſequentiam. Quæ reſponſio in eo fundatur, quòd dicat de facto non eſſe aliquam ſpecialem unionem partium humanitatis cum perſonalitate Verbi, præter unionem ipſius humanitatis; quamvis poſſent partes uniri aliâ unione immediatâ, ut unitæ fuerunt in triduo mortis.

Dices 3. Si Verbum aſſumpſiſſet primò totam humanitatem, aliquando dimiſiſſet, quod ſemel aſſumpſit; quia in morte non habuit totam aſſumptam humanitatem; quippe illa diſſoluta fuit per ſeparationem corporis ab anima: ſed conſequens videtur militare in illud vulgare axioma Theologicum ex ſancto Damaſceno depromptum, *Quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit*: ergo, &c.

Negat minorem Doctor; Siquidem, inquit, conveniunt omnes Theologi, quod Verbum in triduo mortis non habuerit aſſumptum totum; quia tunc non erat totum humanitatis, quod per mortem diſſolutum fuerat; Unde ſanctus Damaſcenus ſolùm voluit, quòd nullam unquam partem humanitatis Verbùm dimiſerit, quàm ſemel aſſumpſit.

Dices denique. S.Auguſtinus lib. de Agone Chriſtiano cap.18.dicit, *Incommutabilis veritas per ſpiritum animam, & per animam corpus; & ſic demum totum hominem aſſumpſit*: ergo priùs aſſumpſit partes, quàm totum.

Reſpondet Doctor S. Auguſtinum eſſe intelligemdum de medio *quô* congruentiæ: non verò de medio *quòd*; quippe congruebat, ut anima priùs aſſumeretur, quàm corpus, & corpus, quàm humanitas, ut demonſtrabit.

Conclusio Secunda.

P*Artes fuerunt medium, quô aſſumptionis totius humanitatis*. Hæc eſt communis apud omnes,& probatur.

Digitized by Google

Illud eſt medium *quò* aſſumptionis alterius, quod eſt cauſa, vel ratio, cur illud ſit aſſumptibile: ſed partes humanitatis ſunt cauſæ, cur illa ſit aſſumptibilis: Ergo, &c. Major conſtat. Minor probatur: Illud eſt cauſa, cur aliquid ſit aſſumptibilo, quod eſt cauſa, & ratio entitatis ejus, ac congruentiæ, cur potiùs aſſumatur, quàm aliud: ſed id præſtant partes humanitatis: ipſæ enim humanitatem conſtituunt, eamque aptam efficiunt, quæ potius aſſumatur, quàm alia natura; corpus namque deſervit ad finem Incarnationis, nempe hominum ſalutem per ſacrificium mortis Chriſti operandam; anima vero, quia ipſa maximè inſervit ad obeunda munia Doctoris, & Legislatoris, &c. igitur illæ humanitatis partes ſunt medium *quò* aſſumptionis totius illius humanitatis.

CONCLUSIO TERTIA.

A*Nima non eſt medium, quod aſſumptionis corporis, ſed tantùm medium quò, non quidem neceſſariò, ſed congruenter*. Hæc tribus partibus conſtat: quarum probatur *prima*. Primò quidem: Si anima fuiſſet medium *quòd* aſſumptionis corporis, neceſſe fuiſſet, quòd in inſtanti mortis fieri debuiſſet nova corporis aſſumptio, nam in triduo mortis corpus Chriſti fuit Verbo unitum; non autem mediante animà, à qua erat ſejunctum.

Deinde, de ratione perſonæ eſt incommunicabilitas: hæc autem magis competit naturæ, quàm formæ, quia in toto forma communicatur materiæ, ut dans eſſe: igitur ſicut in natura in ſe perſonata magis appropriatur incommunicabilitas iſta corpori, quia corpus non communicatur alteri per modum formæ, ſicut anima ipſi communicatur; ita quando perſonatur per alterum, debetur priùs ſubſiſtentia corpori, quàm animæ; ergo tantùm abeſt, ut dicatur corpus Chriſti aſſumptum per animam, tanquam per medium *quòd*, quin potiùs corpus priùs dicendum eſſet aſſumptum, quàm anima.

Denique, corpus natum eſt in ſe ſubſiſtere; non verò præcisè per animam: ergo ex ſe poſtulat tam terminari per ſubſiſtentiam divinam, quàm ipſa anima, adeoque eodem inſtanti, tam corpus, quàm anima fuerunt aſſūptà à Verbo, nec unum dici debet medium *quòd* in ordine ad aſſumptionem alterius.

Secunda pars ſufficienter apparet ex dictis; quippe quâ ratione Verbum divinum potuit aſſumere quamlibet naturam corpoream, etiam potuiſſet aſſumere corpus humanum animâ rationali deſtitutum, & ſic anima non eſt medium *quò* aſſumptionis corporis neceſſitate naturæ; ſed dumtaxat ex convenientia; unde.

Tertia pars eſt evidens: congruum enim fuit, ut aſſumeretur anima rationalis: ergo corpus informatum animâ rationali. Hinc divinus Pater parvifaciens ſacrificia oblata ex victimis irrationabilibus, corpus adaptavit Verbo, in quo faceret ſatis pro peccatis; non decuit autem ſatisfactionem fieri per corpus animâ rationali deſtitutum: igitur congruenter anima fuit medium *quò* aſſumptionis corporis.

Ex his collige partes humanitatis non fuiſſe aſſumptas per aſſumptionem totius, quaſi per quamdam redundantiam ac reſultantiam: tùm quia ſequeretur novas fuiſſe factas uniones in triduo, cùm tunc partes non fuerint unitæ Verbo per totum: tum quia illis partibus debentur ſubſiſtentiæ partiales, quippe cùm ſejunctim, & ſeparatim poſſint exiſtere: ergo debuerunt immediatè, & primò ſuppleri à Verbo: hinc dicendum, quòd ultrà unionem totalem dentur duæ partiales, una ad animam; altera verò ad corpus.

Petes, an in reſurrectione producta fuerit nova unio humanitatis cum Verbo, an verò totalis illa unio potiùs reſultaverit ex unionibus partialibus Ver-

Digitized by Google

Verbi cum anima, & corpore?

Reſpondeo, mihi veriſimile videri neutrum eſſe dicendum, ſed reproductam fuiſſe eamdem, quæ priùs inærat. Nec propterea dicendum eſt, quòd in reſurrectione reproducta fuerit incarnatio; quia incarnatio dicit unionem non ſolùm toto, ſed etiam cum partibus; unde cùm in triduo mortis Verbum ſemper remanſerit unitum animæ; &corpori,non debet cenſeri reproducta incarnatio.

Hic inquirunt Authores, an Verbum aſſumpſerit omnes partes corporis tam animatas,quàm vitæ expertes?Verùm ordine convenientiori huic diſquiſitioni faciemus ſatis in 2. *diſput.* ſequenti agendo de veritate humanitatis Chriſti.

QUÆRES I. *Utrùm natura creata cum ſua propria perſonalitate aſſumi poſſit?*

RESpondeo hujus quæſiti triplicem poſſe ſenſum accipi.*Primum* quidem, an perſonalitas ipſa immediatè poſſit aſſumi ſicut & natura, *Secundum*, an ſaltem natura affecta perſonalitate propria potuerit aſſumi, ita ut perſonalitas ipſa non deſtrueretur,&periret: *Tertium* denique, an natura exiſtens cum propria perſonalitate; ita poſſit aſſumi; ut tamen illa perſonalitas pereat.

Dico ad primum, extra dubium eſſe, quòd perſonalitas ipſa aſſumi non poſſit per ſe, & immediatè ad ſubſiſtendum cum perſonalitate divina: tùm quia ſubſiſtentia eſt naturæ ultimus terminus in ratione ſubſiſtendi: terminô autem ultimó poſitô ulterior terminatio abſolutè repugnat: tùm quia perſonalitas non poteſt aſſumi niſi aſſumatur ad ſubſiſtendum;implicat autem perſonam aſſumi ad ſubſiſtendum,cùm perſona ſit rationalis naturæ individua ſubſiſtentia, hoc eſt,incommunicabilis alteri: tùm denique, quia etiam, ut pluries diximus, ratio formalis perſonæ creatæ conſiſtit in duplici negatione communicabilitatis, ut *quò*, & ut *quòd*: repugnat autem negationem aſſumi, & terminari per ſubſiſtentiam divinam.

Ad ſecundum dico,naturam affectam propriâ perſonalitate, ſic potuiſſe aſſumi à perſona Verbi, ut in inſtanti aſſumptionis non ſubſiſteret, ſed periret propria perſonalitas; tùm quia non poteſt eſſe major repugnantia, quòd natura propriâ perſonalitate illi conjunctâ privetur, quàm quòd ſine illa producatur: ſed reverà natura poteſt produci ſine propria perſonalitate: igitur illa perſonalitas jam exiſtens poteſt deſtrui. Major patet: Quia non amplior requiritur virtus ad deſtruendam ſubſiſtentiam jam productam, quàm ad impediendum ne producatur: ſed divina virtus impedivit ne produceretur, & ne reſultaret ex natura individuali eô ipsô inſtanti; quô producta fuit illa natura: igitur potuit etiam productam deſtruere.

Confirmatur à ſimili, Deus enim poteſt accidens priùs inhærens ſubjecto privare modo inhærentiæ, deſtruendo videlicet ſubjectum, ut fit per tranſubſtantiationem in conficiendo Euchariſtiæ Sacramento; poteſt item humanitatem jam ſubſiſtentem in Verbo privare modo unionis; ita quòd illa humanitas ſibi relicta, nec per aliam perſonalitatem ſubſiſtens, jam per propriam incipiat ſubſiſtere: ergo è contrario poſſet Deus naturam ſpoliare propriâ perſonalitate, & extrinſecam illi conferre.

Ad tertium dico cum Doctore in 3. diſt.5. quæſt.2. ne quidem per divinam potentiam naturam affectam propriâ perſonalitate aſſumi poſſe ad unionem hypoſtaticam: quod utique colligitur ex V. Synodo generali Coll. 8. Can. 5. ubi dicitur, *Si quis non confitetur Dei Ver-*

Verbum carni ſecundùm ſubſiſtentiam unitum, & propter hoc unam ejus ſubſiſtentiam, ſeu unam perſonam, anathema ſit. Ex quibus ſic argumentor: Concilium colligit in Chriſto eſſe unam dumtaxat perſonam, ex eo quòd humanitas fuit aſſumpta ad ſubſiſtentiam Verbi: ſed hæc illatio nulla eſſet, ſi natura creata propria perſonalitate retentà, poſſet terminari per divinam, ut conſtat: ergo Concilium judicat hoc eſſe impoſſibile.

Item convincit ratio, quia perſonalitas eſt ultimum complementum, & adæquatum naturæ creatæ; ergo natura habens illud complementum non poteſt ulteriori affici, alioquin prius complementum eſſet ultimum, & non ultimum. Antecedens conſtat; Tùm quia aliàs ſequeretur, quòd natura affecta propriâ perſonalitate adhuc eſſet incompleta, & ipſi deeſſet aliquod complementum ſubſtantiale: Tùm quia totum, quod poteſt habere natura à pluribus perſonalitatibus, poteſt habere ab unica: ergo una ſola perſonalitas eſt adæquatum complementum naturæ.

Deinde, perſonalitas propria, vel conſiſtit in duplici negatione communicabilitatis actualis, & aptitudinalis, ut contendimus cum Doctore; *vel* conſiſtit in modo aliquo poſitivo, ut Thomiſtæ prætendunt: ſed ex utraque ſententia conſtat naturam ſic affectam non poſſe ulteriùs perſonari: Non quidem *ratione primi*; quia inde ſequeretur, quòd natura conjungeretur, & non conjungeretur, & quòd eſſet incommunicabilis, & communicabilis. Eſſet quidem incommunicabilis, quia jam eſſet perſonata perſonalitate humanâ; eſſet etiam communicabilis, quia ut perſonata alteri adhuc communicaretur. Idem etiam ſequitur ex altera ſententia, nam etſi perſonalitas conſiſteret in aliquo poſitivo, nihilominùs ex ſe formaliter inferre deberet duplicem incommunicabilitatem, ut *quò*, & ùt *quòd*, ſubinde ubicumque eſſet illa perſona, ſequeretur duplex incommunicabilitas.

Denique, ſi natura humana terminata propriâ perſonalitate eſſet aſſumptibilis à perſona divina, conſequens eſſet, quòd Verbum divinum debuiſſet illam aſſumere: & conſequenter, quòd illam aſſumpſiſſet: ſed illud conſequens eſt contra Fidem Catholicam, quâ ſtatutum eſt contra Neſtorium, naturam humanam denudatam propriâ perſonalitate fuiſſe aſſumptam à Verbo: igitur, & illud unde ſequitur. Major patet: Tùm quia ſi propria perſonalitas humanæ naturæ eſſet compatibilis cum perſonalitate Verbi; longè convenientiùs fuiſſet illam aſſumere, quàm naturam ipsâ ſpoliatam; quippe Verbum ex homine aſſumpſit, quod ex homine aſſumi decuit: Tùm quia non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate; majus autem eſſet miraculum à natura humana propriam auferre perſonalitatem, vel impedire ne illa ab ipſa flueret in inſtanti ſuæ formationis: igitur convenientius fuiſſet naturam aſſumere unà cum perſonalitate, quàm eâ denudatam.

Dices. S. Damaſcenus lib. *Cur ad imaginem ſumus*, ait: *Dei Filius ſalutari Patris voluntate factus eſt homo, naturamque humanam ſibi unà cum humana voluntate, quæ ejus naturæ eſt, conjunxit; hominis autem hypoſtaſim non conjunxit*: Cujus aſſertionis hanc rationem ſubdit, *ne naturæ humanæ voluntas, quæ naturæ attribuitur, voluntate eâ, quæ hypoſtaſim attingit, à divinæ voluntatis præſcriptione diſcederet, ſed ei ſponte pareret in omnibus*. Ex quibus ſic licet argumentari. S. Damaſcenus docet Verbum ideo naturam humanam, non autem hypoſtaſim hominis aſſumpſiſſe, ne fieret aſſumptio, cum qua ſtaret peccabilitas: ergo ſupponit abſolutè, & phyſicè illam aſſum-

ſumptionem eſſe poſſibilem. Conſequentia patet: ſi enim aſſumptionem illam judicaſſet impoſſibilem, non idcirco diceret hypoſtaſim non eſſe aſſumptam, ut peccabilitas vitaretur, ſed quia impoſſibilis eſſet.

Reſpondeo S. Damaſcenum locô citatô ſolùm intendere, quòd Verbum divinum naturam humanam, & ejus voluntatem ſibi phyſicè copulaverit per unionem ad ſubſiſtentiam divinam: cùm autem ſubdit non ſibi conjunxiſſe hypoſtaſim hominis, loquitur de conjunctione, quàm hæretici docebant, ſcilicet per affectum, & ſolum amorem; & hujus rationem reddit, ne voluntati hypoſtaſis natura humana à Dei voluntate diſcederet: hæc autem conjunctio effectiva, & moralis, licèt reverà excludatur contra Neſtorium; tamen eſt poſſibilis.

Adde quod ſi genuina hæc ſint ſancti Damaſceni verba, vix intelligi poteſt quid intendat; quippe ibi diſtinguit duplicem voluntatem, alteram hypoſtaſis, alteram naturæ, quod omninò fictitium eſt.

Quæres 2. *An hæc propoſitio*, Deus aſſumpſit hominem, *ſit vera?*

Reſpondeo, eam interdum frequentari à SS. Patribus, & Conciliis. Siquidem S. Auguſt. lib. 9. de Civit. Dei cap. 17. loquens de Deo, hæc habet, *Qui profectò incontaminabilis Deus, abſit ut contaminationem timeret de homine, quo indutus eſt, aut ex hominibus inter quos converſatus eſt.* Similiter ſanctus Anſelmus libro de Incarnatione Verbi cap. 23. non veretur aſſerere Deum aſſumpſiſſe hominem; non tamen perſonam hominis, nec hunc hominem. Inſuper Concil. Toletan. primum in Confeſſione fidei dicit, *Credimus Filium Dei ex utero Virginis aſſumpſiſſe hominem*. Similia habentur in Toletano 6. cap. 1. item in Francofordienſi in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Idque colligitur ex pluribus ſanctis Patribus lib. 15. de Trinit. Damaſceno lib. 5. fidei cap. 4. Leone Magno ſerm. 2. de Aſcenſione, & plurimis aliis. *Denique*, hic loquendi modus uſurpatur ab Eccleſia in Cantico *Te Deum laudamus*, ubi dicitur, *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis uterum*. Quapropter Ludovicus Vives in præfatum locum S. Auguſtini, irridet Theologos ſcholaſticos oppoſitum aſſerentes, quaſi ipſi rectiùs, & ſaniùs ſcirent qualiter ſit loquendum de rebus divinis, quàm SS. Patres: ſed ſaniori judiciò magis ipſe irridendus, qui Grammaticus dumtaxat in Theologicam doctrinam, velut in alienam meſſem falcem mittens, de re ſibi ignota inſulſum, & præceps tulerit judicium: nam, ut apparet, iſta loquendi formula in proprietate ſermonis ſtare nequit. Idcirco.

Reſpondeo ſecundò, Hæc propoſitio, *Deus aſſumpſit hominem*, in rigore ſermonis non eſt probanda, quia inde ſequeretur, quòd Verbum aſſumpſiſſet non ſolam naturam humanam, ſed & perſonam: at conſequens eſt erroneum, nam inde ſequeretur, quòd in Chriſto eſſent duæ hypoſtaſes, & duo ſuppoſita, quia aſſumptum manet in aſſumente, ideoque ſi ſuppoſitum humanum fuit aſſumptum à Verbo, neceſſum eſt, quòd in illo permaneat: igitur hæc propoſitio propriè non eſt aſſerenda. Major conſtat: quia quamvis *homo* de formali ſolam humanitatem ſignificet, tamen in proprio ſenſu, ſive formali, ſive materiali, ſignificat ſuppoſitum habens humanitatem, & pro illo ſupponit; nam ſi non ſupponeret ſuppoſitum habens naturam, iſtæ propoſitiones non eſſent veræ: *Petrus eſt homo, Paulus eſt homo*: Idcircò enim ſequentes propoſitiones non ſunt veræ; *Petrus eſt humanitas, Paulus eſt humanitas*, quia *humanitas* non ſupponit pro habenben-

bente naturam, ſed pro natura: ergo nomen *homo* non ſupponit pro natura, ſed pro ſuppoſito habente naturam.

Ad formulam autem loquendi ſanctorum Patrum, dico quod cùm docent *Verbum aſſumpſiſſe hominem*, benignè ſunt interpretandi; nempe quòd uſurpaverint partem pro toto, & concretum pro abſtracto, quia nempe natura hominis eſt aſſumpta, & quia illius naturæ aſſumptio terminata eſt ad hoc, ut Filius Dei fieret homo.

ARTICULUS TERTIUS.

De Cauſis Incarnationis.

DECLARATA Incarnationis eſſentiâ, ac dignitate, jam aperiendæ ſunt illius cauſæ. Ex quatuor autem cauſis phyſicis, quæ ſolitò ad effectum aliquem concurrere poſſunt, *materialis*, & *formalis* propriè hic non habent locum, quippe in unione hypoſtatica non fit compoſitio ex materia, & forma, ut dictum eſt; licèt extrema illius unionis, ſcilicet Verbum, & humanitas, conſiderari poſſint, ut ejus principia, ita quòd Verbum ſit tanquam actus, & forma perficiens; humanitas verò tanquam materia actuabilis, & perfectibilis. Igitur de duplici dumtaxat cauſa nobis eſt ſermo, nempe de cauſa *Efficiente finali*, & *morali*, ſeu *meritoria*; de quibus differendum erit in tribus ſequentibus Sectionibus.

SECTIO PRIMA.

De cauſa Efficiente Incarnationis.

NOTUM eſt cauſam *Efficientem* dici ab *efficiendo*: *efficere* autem ſumitur duobus modis: *Primò* quidem impropriè, pro quolibet influxu cauſæ in id quod cauſatur; & ſic quatuor cauſæ phyſicæ dici poſſunt efficientes, quia ſimul concurrunt ad effectum; *Secundò*, propriè pro illa cauſa, quæ per ſe primò agit, & influit in effectum, reali, phyſicò influxu, qualiter triplex ſolet diſtingui: nempe *principalis*, cui nimirum principaliter attribuitur actio: alia *inſtrumentaria*, quæ non operatur niſi virtute alterius; altera denique *diſpoſitiva*, quæ removet obſtacula impedientia productionem effectùs, & ſic quamdam facilitatem confert agenti, ut ſuam virtutem exerat in productione talis effectùs: quamquam propriè loquendo diſpoſitio non ſit verè cauſa, ſed dumtaxat manuductio ad cauſalitatem exercendam. Petitur autem, an, & quæ fuerint cauſæ efficientes, & inſtrumentariæ, quævε diſpoſitiones prærequiſitæ ad operandam Incarnationem; quam utique difficultatem duabus in ſequentibus Quæſtionibus proponimus ſolvendam.

QUAESTIO PRIMA.

Quæ fuerit, vel eſſe potuerit cauſa efficiens, & inſtrumentaria Incarnationis.

NOtandum primò, certum eſſe cauſam principalem efficientem hoc myſterium, eſſe Deum, & tres divinas perſonas operantes ad extra. Id quippe definitum fuit in plurimis Conciliis, maximè Lateranenſi ſub Martino primo, Can. 2. & altero Lateranenſi ſub Innocentio tertio; item in Toletano 6. & 11. in Confeſſionibus fidei; quam utique doctrinam apertè docent omnes ſancti Patres quotquot de divina Incarnatione peculiarem ſermonem inſtituerunt: maximè S. Auguſtinus lib. 1. de Trinit. cap. 4. & tract. 10. & 11. in Joannem. Colligitur pariter hæc veritas ex Scriptura ſacra, in qua tam Patri, quàm Filio, & Spiritui ſancto tribuitur naturæ humanæ aſſumptio effectiva: Patri quidem, ſic ad Gal. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, &c.*

Digitized by Google

&c. Filio verò ad Philip. 2. *Cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens.* Denique Spiritui ſancto, qui hujus ineffabilis myſterii dicitur artifex,quod enim in Virgine *natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*: Quibus etiam Theologica ratio ſuffragatur, quia cùm opera ad extra procedant ab omnipotentia divina, quæ tribus perſonis indiviſim communis eſt,non enim ſunt tres omnipotentes, ſed unus omnipotens; idcirco omnia Dei opera, inter quæ præſtantiſſimum eſt opus Incarnationis, à tribus divinis perſonis procedunt, ut ſunt unum unitate naturæ, voluntatis, & potentiæ, juxta illud Joannis 10. *Quæ Pater facit hæc, & Filius ſimiliter facit*. Sed difficultas remanet, an Deus aliquam creaturam ſublimaverit, aut ſublimare potuerit ad illam dignitatem, & excellentiam, ut eſſet ipſi concauſa efficiens, vel inſtrumentaria in molitione, & effectione hujus myſterii.

Notandum ſecundò, cauſam Efficientem in hoc ab inſtrumentaria diſtingui, quod Efficiens agat, & influat in effectum per propriam, & intrinſecam ſuam virtutem: Inſtrumentaria verò operetur dumtaxat, & influat in productionem effectûs per virtutem ſibi aliunde conceſſam, & ab efficiente mutuatam. *Inſuper* cauſa efficiens habet quamdam proportionem,& analogiam cum effectu producendo: quippe omnis cauſa productiva determinatam habet ſphæram activitatis in productione ſui ſimilis ad quod maximè ordinatur, & tendit: inſtrumentaria verò, maximè quæ dumtaxat habet potentiam obedientialem ad aliquod opus,nullam ex ſe proportionem habet cum effectu, ſed tantùm ad eum ordinatur, & aſſumitur pro nutu, & beneplacito principalis agentis. Quæritur autem impræſentiarum, an creatura aliqua aſſumpta fuerit, vel ſaltem aſſumi potuerit, ut inſtrumentum ad unionem hypoſtaticam operandam. Certum eſt autem nullam creaturam à Virgine diſtinctam, aſſumptam fuiſſe, ut inſtrumentum phyſicum ad hanc unionem efficiendam: quia de nulla ſuſpicari poteſt, quòd Chriſtum effecerit hominem: nulli enim Scriptura, vel ſancti Patres hanc virtutem, & efficacitatem tribuunt, nam etiam ipſius Angeli Gabrielis præſentia in ſola annuntiatione, & propoſitione myſterii, & petitione virginei conſensûs terminata eſt, unde dumtaxat remanet ſolvenda difficultas de beatiſſima Virgine, an videlicet elevata fuerit à Deo tanquam inſtrumentum ad efficiendam unionem hypoſtaticam.

Nota tertiò, præſentem difficultatem moveri de prima effectione hujus myſterii: certum eſt enim, quòd fieri potuerit nova unio, ſaltem partialis Verbi divini ad partes ſubſtantiæ, quæ per nutritionem aggenerabantur corpori Chriſti per totum ipſius vitæ tempus: nam ex parte Verbi tota ſubſiſtentia divina cuilibet corporis parti unita erat; à quo autem phyſicè fieret iſta unio, an videlicet à Deo immediatè,an per humanitatem tanquam per inſtrumentum phyſicum, quæ propria ſuâ virtute diſponeret materiam alimenti, & converteret illam in ſubſtantiam ſuam, ita ut priùs naturâ, quàm materia alimenti informaretur animâ, per actionem ſolius Trinitatis uniretur hypoſtaticè ſubſiſtentiæ Verbi, in quam Chriſtus ſtatim in eodem inſtanti induceret formam ſuam: qualiter, inquam, id factum fuerit nihil certò definiri poteſt. Igitur duo dumtaxat hic maximè veniunt reſolvenda. *Primum*, utrùm Beata Virgo aſſumpta fuerit,ut inſtrumentum phyſicum ad unionem hypoſtaticam efficiendam. *Secundum*, an Verbum divinum habuerit aliquem principalem influxum phyſicum, &

Digitized by Google

realem in humanitatem aſſumptam, ad quem influxum aliæ duæ perſonæ non concurrerent.

CONCLUSIO PRIMA.

B*Eata Virgo non fuit elevata à Deo tanquam inſtrumentum phyſicum, ad unionem hypoſtaticam humanitatis in ſe, & ex ſe genitæ, cum Verbo divino.*

Probatur primò illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Incarnatio ſoli Deo tribuitur, diciturque ſolius Dei opus ſingulare. Sic Abacuc 3. *Domine opus tuum in medio annorum*;quem textum S.Auguſtinus, & alii ſancti Patres ſolito explicant de opere Incarnationis:ſed unio hypoſtatica non eſſet perfectè opus Dei ſingulare, ſi beata Virgo, aut aliqua creatura, illius productionis fuiſſet concors,& concauſa; ergo Beata Virgo nullam habuit efficientiam, etiam inſtrumentalem, reſpectu unionis hypoſtaticæ.

Deinde, Nulla creatura, ut probavimus in Phyſicis, poteſt aſſumi, ut inſtrumentum creationis: ergo multò minùs hujus unionis. Conſequentia patet, quia ſicut per creationem communicatur rei ipſum eſſe exiſtentiæ, ita per hanc unionem communicatur ipſum eſſe ſubſiſtentiæ divinæ, quod certè longè præſtantius eſt, ac nobilius, quàm ſolum eſſe exiſtentiæ naturale.

Denique. Ille ſolus concurſus tribui debet Beatiſſimæ Virgini, qui maximè requiritur, & ſufficit, ut verè ſit, & dicatur Mater Dei; ſed ad id non opus eſt, quòd Beata Virgo habeat concurſum inſtrumentalem in ordine ad unionem hypoſtaticam: ergo iſte non debet admitti. Major patet, ad quid enim aliud talis concurſus aſſereretur? Minor etiam conſtat, tùm quia concurſus matris in productione filii, non eſt inſtrumentalis, ſed principalis, ſive ſit dumtaxat per modum cauſæ materialis, vel ſubminiſtrantis materiam (ut volunt aliqui): ſive per modum cauſæ efficientis concurrentis effectivè ad formationem, & organizationem corporis, ut cæteri rectiùs ſapere videntur.

Dices primò. Plurimi ex ſanctis Patribus admittunt concurſum illum inſtrumentalem in B. Virgine reſpectu unionis hypoſtaticæ: ergo ille eſt admittendus. Probatur antecedens, nam Heſichius homil. 2. de Beata Virgine ipſam appellat *inſtrumentum Incarnationis*; ſimiliter S.Ambroſius, Epiſt.82. *Per hominem*, inquit, *& mulierem caro ejecta eſt de Paradiſo:per Virginem juncta eſt Deo.* Ad eumdem modum loquitur S. Bernardus hom. 4. ſuper *Miſſus eſt*, dum ait Beatam Virginem illam eſſe mulierem, quæ tria illa ſata Evangelica, carnem ſcilicet, animam, & divinitatem, tam benè fermentavit, ut nec diviſione quidem factâ carnis, & animæ, caro, vel anima à Deo divideretur.

Reſpondeo; Sanctos Patres dumtaxat intelligendos eſſe de concurſu diſpoſitivo,non verò de effectivo; quippe beatiſſima Virgo diſpoſitivè cenſetur concurriſſe ad unionem hypoſtaticam, quia puriſſimum ſanguinem ſubminiſtravit, & præparavit ad formandam Chriſti humanitatem, quæ hypoſtaticè fuit unita Verbo divino: unde dum illam inſtrumentum Incarnationis appellant, nomen *inſtrumenti* in ea propria ſignificatione non uſurpant, quâ accipi ſolet à Philoſophis: ſed in latiori, quâ inſtrumentum appellari ſolet, quidquid ad productionem alterius quomodocumque concurrit.

Dices 2. Deus uti ſolet ſuis creaturis, ut inſtrumentis, quando præſertim inſtrumentum eſt accommodatum effectui intento: maximè dum illud opus cedit in ſuæ ſuavis providentiæ commendationem, & creaturarum dignitatem, quas ſublimare intendit; ſed videtur longè major beatiſſimæ Virginis dignitas, ampliorque ſuavis Dei diſpoſitio-

ſitionis commendatio, ſi beata Virgo concurrat inſtrumentaliter ad unionem hypoſtaticam, quàm ſi dumtaxat id efficiat diſpoſitivè: igitur hoc eſt dicendum.

Diſtinguo majorem: Quando nulla exinde apparet contradictio, & repugnantia, concedo: ſecus, nego: eſt autem contradictio, quòd creatura aliqua elevetur ad creandum, multò magis ad hanc unionem efficiendam; quippe longiùs diſtant invicem Deus, & creatura in ratione unibilium, quàm productio exiſtentiæ ipſius creaturæ ex nihilo; ſiquidem diſtantia commenſuratur ratione terminorum, minùs autem diſtat à virtute agentis naturalis eſſe purè creatum, quàm eſſe partim divinum, & creatum; quale eſt illud eſſe, quod fit per incarnationem: igitur, &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

V*Erbum divinum nullam habuit ſpecialem influxum phyſicum erga formationem, & conſervationem ſuæ humanitatis.*

Probatur. Principium formale operandi ad extra, eſt idem, & eodem modo ſe habens, quoad illas operationes in omnibus divinis perſonis; unde quidquid una perſona operatur phyſicè, etiam & alia operatur: igitur vel Verbum nullum habuit influxum in humanitatem Chriſti, quem non habuerint itidem Pater, & Spiritus S. vel ſi quem habuit, eundem pariter habuerunt cæteræ divinæ perſonæ. Conſequentia patet: idcirco enim dicimus Spiritum S. procedere à Patre, & Filio indiviſim, quia in Patre, & Filio eſt idem, & indiſtinctum principium ſpirationis: ergo cùm principium operandi ad extra, nempe divina omnipotentia, ſit eadem in tribus divinis perſonis, una earum non poterit aliquem habere influxum, quin cæteræ eundem habeant.

Deinde, Si quid peculiare præſtaretur à Verbo in humanitatem aſſumptam; illud totum refundi deberet in ſuam perſonalitatem; ſed hæc non eſt activa, nec alicujus effectûs productiva: ergo, nihil peculiare efficit. Patet antecedens: quia in Verbo duo tantùm ſunt; nempe divina eſſentia, & perſonalitas Verbi: divinitas autem ipſi communis eſt cum cæteris perſonis. Conſequentia probatur. Totum munus perſonalitatis Verbi circa naturam aſſumptam eſt tantùm; ut id præſtet, quod præſtaret ei propria perſonalitas ſi adeſſet: At propria perſonalitas nullum habet influxum realem effectivum in humanitatem cujus eſt; ſed ſolùm eum terminat: igitur etiam Verbi perſonalitas nullam efficientiam erga humanitatem aſſumptam habuit.

Denique, Omnis realis effectionis dari debet aliquis terminus per illam productus; nulla enim datur actio productiva ſine termino: at nullus aſſignari poteſt terminus efficientiæ Verbi circa humanitatem: ergo nullam habuit peculiarem efficientiam circa illam vel producendam, vel conſervandam.

Dices 1. Aſſumere, eſt ad ſe ſumere: ſed ad ſe ſumere, eſt agere: ergo cum aſſumere humanitatem ſit proprium Verbi, conſequens eſt, ut peculiarem actionem habeat circa naturam humanam, quam aſſumpſit.

Diſtinguo minorem. Aſſumere eſt agere, quatenus *aſſumere* ſignificat formationem humanitatis, & illius unionem cum divinitate, concedo: quatenus ſignificat terminare ipſam naturam, & illam reddere de ſe, & incommunicabiliter exiſtentem, nego. Priori modo aſſumptio convenit toti Trinitati: poſteriori verò ſoli Filio eſt propria. Priori modo aſſumptio eſt actio: poſteriori eſt tantùm terminatio.

Dices 2. Omne perfectiſſimum eſt activum: ſed quidquid eſt in Verbo eſt perfectiſſimum: ergo, & activum; ſubin-

bindeque illius perſonalitas eſt activa, & conſequenter quandam peculiarem efficientiam erga ſuam humanitatem habebit.

Diſtinguo majorem: Quidquid eſt præſtantiſſimum in genere entis realis, concedo: formalis, nego: & ſimiliter diſtinctâ minore: nego conſequentiam; certum enim eſt plura eſſe divina attributa, quæ ex ſe non ſunt præcisè activa, & producta: ſiquidem nec æternitas, nec immenſitas ex ſe ſunt productivæ alicujus effectûs; enim verò quis ille eſſet? igitur quod eſt formale in Verbo non eſt activum.

Adde quòd perſonalitas divina conſiderari poſſit tantùm, vel ut eſt relatio conſtituens divinam perſonam, vel ut eſt ſubſiſtentia divinam naturam afficiens, & terminans: at neutrô ex his modis eſt operativa, & productiva. Non quidem ut relatio eſt, quia relatio non eſt principium agendi per ſe: Non etiam ut eſt ſubſiſtentia, quia hæc ex ſe non eſt principium phyſicum agendi; ſed tantùm terminandi.

Nec refert, quòd agere ſit quædam perfectio: nam non omnis perfectio debet competere divinis perſonalitatibus prout ſunt quid diſtinctum ab Eſſentia divina; ut ſic enim non ſunt quid imperfectum, aut perfectum, ut probavimus in Tract. de Trinit. ſed ſatis eſt, quòd omnem perfectionem includant, ut ſunt idem realiter cum Eſſentia divina: aliàs cùm intelligere, velle, & amare ſint ſummæ perfectiones, deberent etiam competere perſonalitatibus ipſis, ut ab eadem eſſentia, imò ut ab intellectu, & voluntate diſtinguuntur; quòd certè nullus Theologorum admittet,

QUÆSTIO SECUNDA:

An aliqua fuerit cauſa media, ſeu præparativa ad incarnationem per modum effectionis, & diſpoſitionis, ſeu præparationis?

N*Otandum* 1. Quòd cùm incarnatio ſit unio Verbi cum natura humana, neceſſum eſt, quòd ipſa natura præſupponatur exiſtens, omnis quippe unio realis eſt inter extrema actu exiſtentia, cùm autem humanitas conſtet corpore, & animâ; hinc poteſt eſſe duplex difficultas de diſpoſitione prærequiſitâ in ipſa humanitate ad unionem hypoſtaticam: *Primò* quidem ex parte corporis, an videlicet incarnationem præcedere debuerit perfecta corporis organizatio, idque prioritate temporis, vel naturæ; *Secundò* ex parte animæ, an illuſtrari debuerit dono aliquo ſupernaturali, putà gratiâ ſanctificante, ut apta fieret ad ejuſmodi unionem.

Notandum 2. ex Doct. ſubtili in 3. d.2.q.2. duplex diſtingui poſſe medium extrinſecum requiſitum ad unionem; aliud quidem medium neceſſitatis; aliud verò congruitatis. Primum eſt illud, ſine quo res attingi non poteſt; ſecundum verò eſt id ſine quo abſolutè, & ſimpliciter fieri poſſet; non tamen ita decenter, ac congruè. Hinc quærimus, an gratia habitualis, vel aliud donum ſupernaturale fuerit prærequiſitum in anima Chriſti neceſſariò, aut congruè ad unionem hypoſtaticam; ita quòd Verbum divinum vel non abſolutè, vel ſaltem non ita decenter aſſumpſiſſet naturam humanam ſine tali prævia diſpoſitione.

Circa quam difficultatem duæ ſunt extremæ pugnantes Theologorum ſententiæ, quarum altera talem diſpoſitionem negat prærequiri; alia verò affirmat; idque *vel* neceſſariò, ita quòd hypoſtatica unio neceſſariam habuerit con-

Digitized by Google

connexionem cum hujuſmodi diſpoſitione; quemadmodum unio animæ cum corpore neceſſariam habet connexionem cum ultima diſpoſitione corporis, eamque neceſſariò ſequitur. Sic ſentire videtur Gabriel in 3. diſt. 2. *vel* ut volunt aliqui cum Alex. Alenſ. 3. p. quæſt. 3. licèt talem diſpoſitionem non neceſſariò ſequatur Incarnatio, ita ut illâ diſpoſitione poſitâ poſſit incarnatio non ſequi; tamen illa diſpoſitio, ita videtur neceſſaria, ut abſolutè debeat præſupponi tanquam aliqua qualitas reddens naturam capacem hujus unionis. Alii tandem volunt hujuſmodi diſpoſitionem requiri ſaltem tanquam congruum ornamentum humanitatis, ut per ipſam humanitas decenter præparetur ad tam excellentem unionem, ut docet S. Bonaventura in 3. diſt. 2. art. 3.

Notandum 3. in Incarnatione quatuor debere per ordinem conſiderari. *Primò* quidem ratione materiæ, nempe ſanguinem puriſſimæ Virginis ad locum formandi corporis deſtinatum. *Secundò*, organizationem Chriſti corporis, quæ conſiſtit in introductione formæ organicæ, ſeu corporeitatis, quam intruductionem præcedit alteratio. *Tertiò*, animationem ejuſdem corporis, ſeu unionem animæ rationalis cum ipſo. *Quartò* denique, unionem totius naturæ conſtitutæ cum Verbo. Quæritur autem utrùm, & quomodo iſta ſeſe præceſſerint. Hinc duplex in præſenti ſolvenda occurrit difficultas. *Prima*, utrùm organizatio corporis Chriſti tempore, vel naturâ præceſſerit unionem cum Verbo: *Secunda*, an anima Chriſti illuſtrari debuerit aliquâ ſupernaturali qualitate, qua mediante præpararetur ad unionem hypoſtaticam.

Conclusio Prima.

Organizatio non præceſſit tempore animationem, nec unionem cum Verbo: ſed dumtaxat naturâ: Hæc concluſio tribus partibus conſtat: quarum prima patet, quia organizatio conſiſtit præcipuè in introductione formæ organicæ completæ, quæ ut ſic, eſt ultima diſpoſitio ad animationem: ſed ultima diſpoſitio, & animæ rationalis infuſio, de qua hic loquimur, ſunt ſimul tempore, ut ſuppono ex Phyſicis: ergo organizatio tempore non pręcedit animationem.

Secunda pars probatur: Si organizatio, & animatio corporis prioritate temporis præceſſiſſent incarnationem, conſequens eſſet, quòd natura humana priùs fuiſſet ſubſiſtens per propriam ſubſiſtentiam, quàm per ſubſiſtentiam Verbi: ſed conſequens eſſet abſurdum: ergo, &c. Conſequentia majoris patet; natura enim humana aliquo reali inſtanti temporis exiſtens, eſt etiam per ſe ſubſiſtens: ergo vel per alienam ſubſiſtentiam, vel per propriam: at ſi priùs tempore extitiſſet, quàm uniretur Verbo, non ſubſtitiſſet per ſubſiſtentiam alienam: ergo per propriam.

Dices contra primam partem: Omnis ſubſtantia generabilis, & corruptibilis, quæ non creatur, producitur per mutationem: ſed tota natura aſſumpta à Verbo eſt generabilis, & corruptibilis, nec immediatè creata fuit, & conſequenter mutabatur ad formam: igitur priùs tempore fuit ſub privatione oppoſita illi formæ, quia oppoſita privativè non poſſunt ſimul tempore eſſe in eodem, & conſequenter priùs tempore erat corpus non animatum, quàm animatum; ſubindeque organizàtio tempore præceſſit animationem.

Reſpondet Doctor, argumentum eſſe verum, quando forma producitur poſt productionem ſuſceptivi ejus: ſecus verò, quando forma producitur ſimul cum ſuſceptivo; tunc enim non eſt propriè mutatio ad formam illam, quia ſuſceptivum non priùs fuit ſub privatione, quàm ſub forma: nec priùs fuit aptum natum habere formam, quàm illam habue-

buerit. Igitur cum anima rationalis ſimul inducatur etiam in nobis cum eſſe perfecto corporis: conſequens eſt, quòd ad ipſam propriè non ſit mutatio, ſed tantùm ad eſſe corporis organici, cujus mutationis ſubjectum, eſt materia, quæ priùs fuit ſub forma ſanguinis, quàm ſub formis organicis.

Tertia denique pars etiam conſtat; nempe quòd corporis organizatio, & animatiò, ſaltem naturâ, præceſſerit aſſumptionem: fundamentum enim relationis, & unionis naturaliter præcedit relationem, & unionem; quia quod nihil eſt in ſe, etiam nihil eſt in ordine ad aliud; ſed natura humana completè conſtituta per animationem, eſt fundamentum unionis cum Verbo: ergo naturaliter illam præcedit.

Ex his collige, organizationem Chriſti corporis non eſſe factam per varias alterationes, quemadmodum fit organizatio corporum aliorum hominum, ſpatio quadraginta ſex dierum, ſed in inſtanti, ut docet S. Damaſcenus lib. 3. de Fide orthodoxa cap. 2. ubi ait, *Sacroſanctum corpus Chriſti non ſenſit ter dierum curriculo figuratum in utero Virginis, & effigiatum: proinde ac in noſtra generatione maſculi corpus quadraginta dierum ſpatio dicitur formari in utero materno, ſed uno ut ita dixerim, eodemque momento Virginis ſacratiſſimæ protinus conſenſum ſequente, ſacrum Chriſti corpus omninò completum fuit.* Unde conſequens eſt, quòd Chriſti Domini corpus diutiùs manſerit in utero Virginis, quàm manere ſoleant aliorum infantium corpora, quia priùs organizatum fuit. & animatum, quàm animentur alia corpora.

CONCLUSIO SECUNDA.

Nulla fuit diſpoſitio prærequiſita ex parte animæ, quâ mediante, & exiſtente Verbum humanitatem aſſumeret. Ita Doctor in 3. diſt. 2. qu. 2. ubi concluſionem ſic probat *primò*: Si quod fuiſſet tale medium, maximè gratia habitualis, aut aliqua ſupernaturalis qualitas animam afficiens, eamque præparans, ac capacem efficiens, ut à Verbo aſſumeretur: ſed hoc eſt prorſus fictitium, & abſurdum. Quod ſic probat. Anima rationalis ex ſe priùs naturâ ſubſiſtit, quàm accidentaliter perficiatur: ergo anima Chriſti priùs naturâ fuit ſubſiſtens in Verbo, quàm ullam perfectionem accidentalem reciperet. Antecedens patet: Primò, quia ſubſiſtentia eſt modus magis intrinſecus naturæ ſubſiſtenti, quàm ſit omnis forma accidentalis, quia illa pertinet ad complementum ipſius ſubſtantiæ; hæc verò dumtaxat ad illius ornatum extrinſecum; priùs autem eſt rem aliquam eſſe completam intrinſecè, & ſubſtantialiter, quàm extrinſecè, & accidentaliter. Conſequentia verò probatur, tum quia eò inſtanti natura humana fuit affecta ſubſiſtentiâ Verbi, quò propria ſubſiſtentia reſultare debuerat: ſed propria ſubſiſtentia ante omnem perfectionem accidentalem reſultaſſet, niſi per Verbi ſubſiſtentiam fuiſſet præpedita: igitur natura humana priùs fuit affecta ſubſiſtentia Verbi, quàm ornata qualibet accidentali perfectione, ac ſubinde tantùm abeſt, ut Incarnatio facta fuerit mediante gratiâ habituali, imo iſta non fuit conceſſa, niſi intuitu, & beneficio Incarnationis. Quod utique probat Doctor ex illo Joannis 1. *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis.* quibus verbis S. Ioannes ſignificat. quòd Chriſtus habuerit plenitudinem gratiæ, quia erat unigenitus; ergo oportuit Chriſtum priùs naturâ fuiſſe unigenitum, quàm habuiſſe gratiam, & conſequenter gratia habitualis non fuit diſpoſitio ad unionem hypoſtaticam.

Probat ſecundò. Si gratia habitualis eſſet medium ad unionem hypoſtaticam, maximè *vel* medium formaliter uniens extrema, *vel* diſponens unum ex-

extremum, ſcilicet humanitatem ad illam unionem: ſed neutrum dici poteſt. Non quidem *primum*, quia humana natura formaliter unitur per ſe, & immediatè Verbo, non autem mediante aliqua qualitate, aut entitate creata abſoluta. Non etiam *ſecundum*, quia ſi requireretur tanquam diſpoſitio: maximè, vel tanquam *diſpoſitio moralis*, vel tanquam diſpoſitio phyſica: neutrum autem poteſt affirmari. Non quidem tanquam diſpoſitio moralis, quia non minus eſſet improportio entitativa naturæ, & ſubſiſtentiæ divinæ ad naturam creatam poſitâ illâ gratiâ habituali, quàm eà ſublatâ: cùm enim gratia illa eſſet qualitas creata, non tolleret diſtantiam infinitam, quæ eſt inter naturam divinam, & humanam: non etiam tanquam *diſpoſitio phyſica*; quia quodcumque accidens præſupponit exiſtentiam ſubjecti: Ergo gratia præſupponit exiſtentiam humanitatis, ſed non prærequiritur aliqua diſpoſitio phyſica ad perſonalitatem in natura, præter illam, quæ requiritur ad exiſtentiam ejus; nam eò ipsó, quô habet exiſtentiam pro aliquo inſtanti, neceſſario debet habere aliquam perſonalitatem, alioquin poſſet eſſe natura exiſtens ſine ulla perſonalitate.

Dices. Natura humana non poteſt uniri Verbo unione beatificâ ſine habitu gratiæ ſanctificantis; ex eo maximè quòd tam unio ipſa, quàm terminus illius excedit facultatem naturæ creatæ: ergo cùm unio hypoſtatica ſit adhuc excellentior, quia eſt ſumma gratia, ut loquitur S. Auguſtinus *lib. 13. de Trinit. cap. 19.* conferri non poteſt abſque prævio gratiæ habitu.

Reſpondet Doctor negando antecedens, quatenus contendit, quòd ratio, ob quam viſio beatifica nequeat conferri creaturæ, abſque gratia habituali, ſit quòd viſio beatifica excedat naturam: nam ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, quòd gratia habitualis non poſſet dari naturæ, abſque ulla gratia, aut dono ſupernaturali; excedit enim naturam: & conſequenter daretur proceſſus in infinitum. Illa ergo non eſt ratio, ob quam gratia præſupponitur viſioni beatificæ: ſed quia viſio beatifica eſt operatio ſupernaturalis procedens effectivè ab ipſamet natura, & quia natura non habet virtutem adæquatam ad producendam iſtam actionem, propterea neceſſum eſt, quòd ipſi detur aliud comprincipium ſupernaturale, cum quo poſſit ipſam producere: at unio hypoſtatica non eſt operatio, neque aliquid potens effectivè produci partialiter à natura, quia illa nullatenus eſt capax producendi ſui ipſius unionem cum Verbo, ſed tantùm illam recipiendi. Unde non debet admitti aliud principium ſupernaturale antecedens in natura, ut conferatur ipſi unio hypoſtatica; ſed ſicut natura poteſt immediatè recipere habitum gratiæ, licèt excedat ipſius virtutem, quia habitus gratiæ non petit à natura produci effectivè, ſed tantùm in ipſa recipi; ita à pari poteſt immediatè recipere unionem hypoſtaticam.

Sectio Secunda.

De cauſa Morali, & Meritoria Incarnationis.

Incarnationis cauſa meritoria intelligi poteſt, aut intra ipſum Chriſtum exiſtens, aut extra: Porrò de utraque agendum eſt in præſenti, reſolvendo videlicet, an Chriſtus ipſe ſuam promereri potuerit Incarnationem: ſimiliter utrùm Sancti veteris Teſtamenti: nec-non & beatiſſima Virgo ſuis meritis Deum movere potuerint ad efficiendam illam unionem hypoſtaticam Verbi cum natura humana. Cùm autem Incarnatio ſpectari poſſit, vel ſecundùm ſubſtantiam, quatenus videlicet eſt unio naturæ divinæ cum hu-

mana in unitate ſuppoſiti, ſeu perſonæ; vel penes circumſtantias, ſeu rationes aliquas extrinſecas, quæ illam antecedunt, comitantur, vel ſubſequuntur, qualia ſunt v. g. maternitas Virginis, tempus Incarnationis, & beneficium videndi, ac annuntiandi Chriſtum: inde triplex occurrit dubium: *Primum* quidem, an Chriſtus per opera, vel antecedentia, vel ſubſequentia, unionem hypoſtaticam promeruerit, vel ſaltem mereri potuerit: *Secundum* an beatiſſima Virgo ſuis meritis, & præcellentiis digna extiterit, quæ mereretur fieri Mater Dei, & Chriſti: *Tertium* denique, an ſancti Patres veteris Teſtamenti mereri potuerint Incarnationem ejuſque circumſtantias; idque de condigno, vel de congruo.

Quaestio Prima.

An Chriſtus per opera priora, vel ſubſequentia unionem hypoſtaticam, ipſam potuerit promereri, tàm ſecundùm ſubſtantiam, quàm ſecundùm aliquas circumſtantias.

Notandum primò, tribus modis intelligi poſſe Chriſtum unionem hypoſtaticam meruiſſe: *Primò* ſcilicet ut affirmetur priùs tempore, quàm ejus humanitas Verbo uniretur, fuiſſe aliquandiu purum hominem, poſtmodum verò provectum fuiſſe ob ſua merita ad dignitatem Filii Dei naturalis, & unionem hypoſtaticam; *Secundò*, ut aſſeratur Chriſtum, quamvis ab initio ſuæ productionis ſemper potitum Verbi perſonalitate eique unitum, tamen ipſam promeruiſſe, *vel* per opera, quæ ab ipſa humanitate procederent priùs natura. quàm illa à divina perſonalitate terminaretur: *vel* per opera ſubſequentia Incarnationem, ita quòd Incarnatio ſecundùm intentionem, ſeu prædeſtinationem, quâ Deus ab æterno decrevit ſuum Filium incarnari, non potuerit quidem cadere ſub merito, quia aute prædeſtinationem, quæ fuit primus actus, & cauſa Incarnationis; non potuit precedere neque previderi à Deo aliqua actio Chriſti, cujus intuitu decerneretur Incarnatio: at verò ſecundùm executionem potuiſſe cadere ſub meritum, quia ante executionem ipſius Incarnationis, jam prævidebautur futura Chriſti merita ſicut, & ipſe Chriſtus ex vi illius primi decreti, quò per modum intentionis Deus incarnationem voluit: *Tertiò* denique, concipi poſſet Chriſtum fuiſſe promeritum ſuam incarnationem per opera ſubſequentia. De hoc autem triplici ſenſu difficultas mouetur in præſenti.

Notandum ſecundò, duplex ſolitò meritum diſtingui, ſcilicet de condigno, & de congruo, Meritum *de condigno* dicitur illud, quod ratione gratiæ juſtificantis exiſtentis in merente, & pacti divini, habet æqualitatem juſtitiæ cum præmio: meritum verò *de congruo* illud eſt, quod ob defectum alterius iſtarum conditionum ſolam habet proportionalitatem fundatam in amicitia divina cum præmio conſequendo: difficultas ergo eſt de utroque merito, nùm videlicet alterutrò, aut utròque ſimul Chriſtus Dominus per opera, vel antecedentia, vel ſubſequentia, meruerit ſubſtantiam; vel quaſdam circumſtantias Incarnationis.

Notandum tertiò, Incarnationis circumſtantias propriè dici, quæ comitantur Incarnationem: ut ſunt, quòd tali tempore fiat, tali locô, tali modô, opere ſcilicet Spiritùs ſancti, & ſimilia, quæ hoc myſterium exornant. poſſunt tamen etiam circumſtantiarum nomine comprehendi quædam, quæ ipſam Incarnationem antecedunt, ut annuntiatio Angelica; conſenſus beatiſſime Virginis, ejuſque diſpoſitio, ac cooperatio. Quædam etiam ſunt, quæ Incarnationem ſubſequuta, poſſunt circumſtantiæ appellari, ut Angelorum illud my-

myſterium manifeſtantium laudes, & cantus, Paſtorum, & Magorum adorationes. De primis autem circumſtantiis maximè hic eſt ſermo.

CONCLUSIO PRIMA.

Hriſtus Dominus, nec prioritate temporis, nec prioritate naturæ potuit mereri ſuam Incarnationem per opera antecedentia. Hæc eſt de fide quantùm ad primam partem, nam determinatum eſt contra Neſtorium, & Fauſtinum, hæreticum eſſe, affirmare Chriſtum per aliquod tempus ante unionem cum Verbo fuiſſe purum hominem, & in eo ſtatu meruiſſe humanitati ſuæ aſſumptionem à Verbo, ut conſtat ex omnibus Conciliis diſputatione ſequenti laudandis, quorùm oraculis probabimus Chriſtum fuiſſe Deum, & Verbo divino hypoſtaticè unitum in primo inſtanti ſuæ formationis. Hinc Auguſtinus variis in locis confutat, ac proſcribit iſtum errorem, apertè docendo; ac demonſtrando Chriſtum D. non obtinuiſſe unionem cum Verbo ſuis meritis: nam ſermone 8. de verbis Apoſtoli hæc habet: *Audebit ergo aliquis dicere, quia natura noſtra in illo Mediatore primum per liberum arbitrium, promeruit Deum, & ſic ſuſcipi meruit, ut eſſet homo, & Deus unus Chriſtus Jeſus.* Et in Enchir. cap. 36. *Quid enim natura humana in homine Chriſto meruit, ut in unitatem perſonæ unici Filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? quæ bona voluntas hujus boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſere, quibus mereretur ille homo, ut una fieret perſona cum Deo?*

Verùm luculentiùs hanc veritatem explicat lib. de corrup. & gratia cap. 11. ubi poſt plura ita concludit; *Iſta nativitas profectò gratuita conjunxit in unitate perſonæ hominem Deo, carnem Verbo, iſtam nativitatem bona opera ſecuta ſunt, non bona opera meruerunt.* Quibus Verbis ſanctus Doctor diſertè affirmat Chriſtum non meruiſſe effici Filium Dei, ſed jam ex utero, & ab ipſa conceptione fuiſſe Deum hominem, ejuſque humanitatem ad unionem hypoſtaticam cum Verbo fuiſſe ſublimatam.

Idem dicendum de actionibus, quæ cogitari poſſent in primo Incarnationis momento elicitis, quibus diceretur humanitatem Chriſti illam unionem fuiſſe promeritam; nam idem S. Auguſtinus tractat. 82. in Joannem abſolutè pronuntiat: *Neque illam ſuſceptionem hominis ulla merita præceſſerunt; ſed ab illa ejus ſuſceptione merita ejus juncta cæperunt.* Et lib. 2. de peccatorum meritis cap. 7. *Neque enim, & ipſe*, inquit de Chriſto, *ita Verbo Dei conjunctus, ut ipſa conjunctione unus Filius Dei, & idem ipſe unus Filius hominis fieret, præcedentibus ſuæ voluntatis meritis fecit. Unum quippe illum eſſe oportebat: eſſent autem, & duo, & tres, & plures, ſi hoc fieri poſſet, non per Dei proprium donum, ſed per hominis liberum arbitrium. Hoc ergo præcipuè commendatur, hoc in ſapientiæ, atque ſcientiæ theſauris in Chriſto abſconditis, quantùm exiſtimare audeo, præcipuè docetur, & dicitur.* Quibus verbis maniſeſtiſſimè docet omnia Chriſti merita Incarnationem fuiſſe ſecutam: nulla autem illa præiviſſe; ait enim, Chriſtum ita ſe habuiſſe ad gratiam unionis: ſicut nos cùm paramur ad primam gratiam actualem; at gratia actualis non nobis confertur ob ulla merita, ſed dumtaxat ex pura Dei miſericordia: igitur unio hypoſtatica, quæ eſt divinarum gratiarum præſtantiſſima, & cæterarum exemplar, advenit Chriſto ex pura Dei liberalitate; non verò propter ulla merita Incarcarnationem præcedentia prioritate temporis, aut naturæ.

Confirmat idem S. Auguſtinns lib. de præd. Sanctorum cap. 11. ubi ait: *Eſt præclariſſimum lumen prædeſtinationis, & gratiæ ipſe Salvator, ipſe Mediator Dei hominum, homo Chriſtus Jeſus,*

Ff 2 *qui*

qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis vel operum, vel fidei præcedentibus meritis, natura humana, quæ in illo eſt, comparavit? Reſpondeatur quæſo: Ille homo, ut à Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptæ, Filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecumque præceſſit? Quid egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret?

Probatur etiam ratione. Omne meritum fundatur in operatione: ſed humanitas Chriſti antequam intelligatur aſſumpta à Verbo, nullam habere potuit operationem: Ergo nec ullum meritum. Major patet: Meritum enim omne eſt actus Deo acceptus, & remuneratione dignus. Minor probatur. ibi nulla poteſt eſſe operatio, ubi nulla intelligitur ſubſiſtentia, quia actiones ſunt ſuppoſitorum, ſeu rerum completè ſubſiſtentium; cum enim operari ſequatur eſſe, res debet eſſe priùs ſubſtantialiter completa, quàm ſit operativa: ſed ante unionem hypoſtaticam nulla intelligitur in Chriſti humanitate ſubſiſtentia; illa enim eſſet vel propria, vel ſubſiſtentia Verbi. Non primum, quia ſic natura humana fuiſſet priùs ſubſiſtens propriâ ſubſiſtentiâ, quàm ſubſiſtentiâ Verbi, quod eſt erroneum: non etiam ſecundum, quia in illo priori illa natura non ſupponitur unita Verbo: ergo in illo inſtanti, nec operari potuit, nec mereri.

Deinde, ad meritum requiritur non ſolùm voluntatis, ſed etiam gratiæ ſanctificantis concurſus: ſed, ut probatum eſt in præcedenti quęſtione, natura humana nullam potuit habere gratiam, nec ullum accidens priuſquàm intelligeretur unita Verbo, quia priùs debuit compleri quantùm ad eſſe ſubſtantiale, quàm ad eſſe accidentale: igitur in illo inſtanti nullum potuit elicere opus meritorium.

Denique, principium meriti cadere non potuit ſub merito: Tùm quia, aliàs quilibet homo primam gratiam mereri ſibi poſſet per opera ab ipſamet prima gratia procedentia: tùm quia aliàs idem eſſet cauſa ſui ipſius in eodem genere: Incarnatio enim in genere cauſæ efficientis eſt cauſa meriti, & meritum eſſet cauſa incarnationis. quod cauſę genus etiam ad efficientem revocatur: ſed incarnatio, cùm ſit omnis gratiæ, ac juſtitiæ fons, eſt etiam principium omnis operis meritorii; tam reſpectu noſtri; quàm reſpectu ipſius Chriſti; igitur illa cadere non potuit ſub meritum.

Objicies 1. Illud Pſalmi 44. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: proptereà unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*. Sed per oleum lætitiæ S.Gregor.Naz.Orat.4.intelligit ipſam divinitatem, quâ Chryſti humanitas uncta fuit per unionem hypoſtaticam, ait enim, *Opera manuum ejus veritas, & judicium, propter quæ divinitate delibutum eſt*. Simili modo S.Auguſt. explicat ea verba, in illum Pſal. & S.Anſelm.in cap.1.ad Hebræos.

Reſpondeo 1. Sanctos Patres, qui præfatum locum de unctione divinitatis interpretantur, non accipere particulam *propterea* in ſenſu cauſali, ſed finali, ut ſit ſenſus, *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem*, & in hunc finem *unxit te Deus oleo lætitiæ*: Unde ex hoc nihil evincitur conrra noſtram aſſertionem.

Reſpondeo 2. Locum illum aliter ab aliis SS.Patrbus accipi; nam S. Hieronymus Epiſt.140. per *oleum exultationis* intelligit exultationem reſurrectionis, & gloriam corporis reſurgentis; quam certum eſt Chriſtum Dominum meruiſſe, ut mox dicemus. S. Ambroſius per *oleum lætitiæ* intelligit exhilarationem conſcientiæ, quam Chriſtus habuit; quia nullius peccati conſcius erat.

Objicies 2. Illud Apocal.5. *Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, divinitatem, & honorem*; Atqui di-

divinitatem accepit per unionem; ergo illà dignus erat, ac ſubinde illam promeruit.

Reſpondeo 1. Non ſcribi particulam (*quia*) ut ſignificetur, non eſſe ſenſum, quòd dignus ſit accipere divinitatem, quia occiſus eſt. *Secundò*, dico mortem Agni fuiſſe cauſam divinitatis, non quidem acceptæ, ſed manifeſtatæ, quia per mortem maximè enituit ejus divinitas, quia enim factus eſt obediens uſque ad mortem, ideo Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.

Objicies 3. Chriſti humanitas priùs natura extitit: quàm uniretur Verbo, ut probavimus in præcedenti quæſt. ergo priùs naturâ potuit operari, quàm uniretur, ac proinde illam unionem promereri. Conſequentia probatur: Si quid impediret quominùs in illo priori naturę non poſſet agere, maximè quia actiones ſunt ſuppoſitorum: at hoc non eſt abſolutè verum: nam Ariſt. 1. Metaph. cap. 1. unde colligitur illud axioma, habet in idiomate Græco, *Actiones ſunt ſingularium*. Cùm igitur natura humana individua præſupponitur aſſumptioni, non videretur ratio, cur in illo priori non potuerit promereri ſui unionem cum Verbo.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico: non mirum eſſe, quòd Ariſtoteles dixerit actiones eſſe ſingularium, cùm enim nondum ſciret ſubſiſtentiam, ac perſonalitatem realiter à natura ſingulari diſtingui, & poſſe ſeparari, quæ veritas dumtaxat per Myſterium Incarnationis patuit; inde non mirum ſi perſonæ ſingulatitatem pro ſubſiſtentia uſurpaverit, cùm neſciret eas ab invicem realiter diſtingui. Quòd autem reverà actiones debeant eſſe ſuppoſitorum, id eſt, naturarum ſingularium habentium ſuppoſita, apertè conſtat ex dictis, quippe ſuppoſitum eſt ultimum complementum ſubſtantiale naturæ ſingularis; neceſſum eſt autem naturam ſingularem ſubſtantialiter compleri, priuſquàm apta cenſeatur ad operandum; ſiquidem priùs eſt eſſe, quàm operari.

Conclusio Secunda.

Chriſtus Dominus per actus ſubſequentes unionem hypoſtaticam, neque de condigno, neque de congruo potuit mereri ſuam incarnationem. Hæc eſt contra Suarez, qui diſp. 20. ſect. 4. ubi concedit quidem Chriſtum non potuiſſe mereri ſuam incarnationem ſecundùm intentionem, & quatenus eſt à Deo definita, & decreta ab æterno: potuiſſe verò ipſam mereri ſecundùm executionem, & ut facta eſt in tẽpore: idque per opera ſubſequentia ipſam incarnationem, quæ Deus prævidit; quòd utique declarat exemplò militis, cui Dux daret arma, & æquum in præmium eorum, quæ ſtrenuè acturus eſſet in bello.

Probatur autem *primò* principium meriti nõ poteſt cadere ſub merito operis procedentis ab ipſo: ſed unio hypoſtatica eſt principium omnis meriti Chriſti: ergo illa non poteſt cadere ſub operibus meritoriis ab ipſo procedentibus. Minor eſt clara, quippe principium meritorum Chriſti non eſt ſola humanitas; ſed etiam ſuppoſitum Verbi divini ipſam humanitatem afficiens, tùm in ratione exiſtentis, tùm in ratione operantis. Minor verò probata eſt in ultima ratione præcedentis concluſionis.

Confirmatur inſuper, quia meritum vim quamdam habet conciliativam, & attractivam præmii, morali ſcilicet influxu; quia movet præmiantem ad conferendum id, quod in præmium operis repromiſſum eſt; ſed nulla ratione fieri poteſt, ut idem ſeipſum attrahat: ergo impoſſibile eſt, ut idem ſit meritum ſui principii, à quo habet vim merendi.

Repones majorem eſſe veram de lege ordinaria, & attentis rerum naturis; ſecus verò de lege extraordinaria, & ſecundùm abſolutam Dei potentiam.

Un-

Digitized by Google

Unde, licèt Incarnatio non potuerit eſſe præmium meriti operum ab ipſa procedentium de lege ordinaria; bene tamen id fieri poſſet ſecundùm extraordinariam, & abſolutam Dei diſpoſitionem.

Contra. Quanquam reverà cauſa efficiens moralis meriti poſſita liquò modò cadere ſub meritò, qua ratione antiqui Patres, ut dicemus infrà, per gratiam ſibi conceſſam vi meritorumChriſti venturi, quaſdam illius Incarnationis circumſtantias mereri potuerunt, ſaltem de congruo; tamen principium formale meriti non poteſt etiam de potentia abſoluta cadere ſub merito, cujus eſt formale principium: ſed Verbum, ut unitum humanitati, eſt principium formale meriti procedentis ab humanitate unita hypoſtaticè Verbo: igitur incarnatio, etiam de potentia abſoluta, non potuit cadere ſub merito. Minor conſtat. Major probatur: Si principium formale meriti poſſet eſſe ejuſdem meriti, ac præmium, ſequeretur tale meritum ſeipſum, ut meritum mereri, quia meritum formæ eſt etiam meritum effectùs formalis ejuſdem formæ; ſicut cauſa efficiens formam, efficit etiam effectum formalem: ergo ſi opus meritorium formam, aut veluti formam, à qua ſuum deſumit valorem, nempe unionem hypoſtaticam, mereri poteſt; etiam poterit mereri ſeipſum, quatenus eſt meritum: ſed hoc repugnat, idem namque à ſeipſo dependere non poteſt, nec per conſequens meritoriè cauſari, nec remunerari ſeipsò: ergo principium meriti nullatenus cadere poteſt ſub merito.

Repones ſecundò: Quòd licèt principium meriti, quando datur abſolutè, non poſſit cadere ſub merito, bene tamen quando non datur abſolutè; ſed tantùm ſub conditione futuri meriti, & dependenter ab illo, ut ſi Rex tribuat militi arma, & equum, anticipatâ remuneratione, in ſtipendium futuri certaminis, & victoriæ; per victoriam ſubſequentem illam donationem miles arma, & equum reverà merebitur; unde cùm Deus potuerit conferre humanitati Chriſti beneficium unionis hypoſtaticæ ad Verbum, ſub conditione meriti exercendi, & futuri, Chriſtus per opera incarnationem ſubſequentia poteſt illam mereri.

Contra. Quamvis illud, à quo meriti valor non provenit, poſſit alicui concedi intuitu, & conditione meriti futuri, & ut ſic poſſit aliquando cadere ſub merito; ſecùs tamen eſt, quando meriti valor ab eo abſolutè dependet: cujus differentiæ ratio eſt; quia meritum poſtea ſubſequens poteſt habere rationem pretii reſpectu ejus, à quo totum ſuum valorem non excipit; tunc enim non ſequitur, quòd idem ſit cauſa, & effectus reſpectu ejuſdem ſecundùm eandem rationem, & in eodem genere, & modo cauſæ; ſicut id ſequeretur ſi illud, quod eſt principium totale meriti, daretur intuitu, & ſub conditione ejuſdem principii, ut futuri: unio autem hypoſtatica eſt principium à quo totaliter derivatur meritum Chriſti, tam in eſſe phyſico, quàm in eſſe moris, cùm omnia Chriſti opera procedant ab ejus humanitate, ut affecta ſubſiſtentia Verbi, à qua maximè mutuantur ſummum ſuum valorem, quem in ratione meriti, & ſatisfactionis habent.

Ad exemplum autem militis equò, & armis donati, per anticipatam ſolutionem futuri laboris, & victoriæ, dico non eſſe paritatem, quia valor hujuſmodi laboris, & meriti non derivatur ab equo, & armis; ſed à virtute, prudentia, & arte militis; valor autem meritorius in operibus Chriſti, ab unione hypoſtatica procedit, & in aliis puris hominibus à prima gratia; unde cùm homo per ſubſequentia bona opera, non poſſit ipſam primam gratiam promereri; ita nec Chriſtus per ſubſequentia

tia

tia ſua bona opera potuit ſuam promemereri incarnationem.

Adde quòd quando homines conferunt aliqua dona, poſſunt illa donare imperfectè, & donatione ſuſpensâ, ac conditionatâ; unde qui ſic illa dona accipit, ſuis bonis operibus efficere poteſt, & mereri, ut illa non ampliùs imperfectè, & conditionatè, ſed abſolutè poſſideat: unio autem hypoſtatica non poteſt ſic concedi, tantùm quoad uſum, & donatione ſuſpensâ, ac conditionatâ; ſed eò ipsô quò datur, ſimpliciter, & abſolutè conceditur: & ſic Deus non potuit humanitati Chriſti beneficium unionis hypoſtaticæ ad Verbum conferre ſub conditione meriti ab ea in Verbo ſubſiſtente exercendi.

Objiciunt primò: Principium meriti, de potentia abſoluta cadere poteſt ſub merito operis ab ipſo procedentis: ergo potuit Chriſtus per opera ſubſequentia incarnationem ipſam mereri. Probatur antecedens: Nam antiqui Patres meruerunt de congruo quaſdam incarnationis circumſtantias, ut probabimus infrà: ſed illorum gratia fuit effectus meritorum Chriſti, nedum in genere cauſæ finalis, verùm etiam in genere cauſæ efficientis moralis: ergo principium meriti poteſt cadere ſub merito, ſaltem de congruo.

Diſtinguo antecedens: Principium meriti purè effectivum poteſt de potentia abſoluta cadere ſub merito operis ab ipſo procedentis, tranſeat: principium meriti effectivum ſimul, & formale; ſic cadere poteſt ſub merito; nego antecedens, & conſequentiam: Siquidem gratia unionis non ſolùm eſt principium effectivum meritorum Chriſti; ſed etiam formale, quippe Chriſti operationes procedunt à perſonalitate Verbi, tanquam à principio à quo velut à forma ſummam ſuam dignitatem, ſummumque valorem mutuantur. Hinc facilè ſolvitur probatio illius antecedentis, merita namque antiquorum Patrum per Incarnationem Verbi, non ſunt conſtituta formaliter in ratione meriti: ſed tantùm efficienter moraliter, ſeu meritoriè ab illa fuêre cauſata.

Adde quòd Chriſti merita fuerint præintellecta per gratiam collatam antiquis Patribus, per quam meruerunt: ſiquidem Chriſtus eſt cauſa meritorum, & prædeſtinationis hominum: at non præintelliguntur futura ante decretum exequendi incarnationem; meritum enim executionis Incarnationis, eſt illud dumtaxat, quod moraliter movet Deum, vel de condigno, vel de congruo, ad executionem decreti ſuæ Incarnationis: merita autem Sanctorum non moverunt Deum ad exequendam illam Incarnationem; quippe intuitu illius futuritionis ipſis Patribus conceſſa fuit gratia, qua bene poſſent mereri, & operari.

Objiciunt ſecundò, Chriſtus mereri potuit executionem unionis hypoſtaticæ, ſi ejus merita, ut futura prævideri potuerint à Deo priùs prioritate naturæ, quàm vellet exequi intentionem, quam habebat ſe ſe incarnandi: ſed merita Chriſti, ut futura ſic potuerunt à Deo prævideri: ergo Chriſtus mereri potuit executionem Incarnationis. Major conſtat: ſi enim Deus priùs viderit Chriſti merita ut futura, quàm incarnatio executioni eſſet demandanda, moveri potuit ab eis ad volendum executionem incarnationis. Minor verò probatur. Intentio quam habuit Deus ſeſe incarnandi, eſt prior decreto de incarnatione exequenda: ſed in illa intentione, ut priori decretó executionis illius incarnationis, merita Chriſti prævideri potuerunt ut futura; ergo priùs prioritate naturæ, quàm Deus vellet executioni demandare intentionem ſuæ incarnationis, potuerunt merita Chriſti à Deo prævideri.

Nego minorem, cujus probationem diſtinguo. Intentio purè ſpeculativa, quam

quam Deus habuit ſeſe incarnandi, & quatenus illa abſtrahit ab intentione efficaci, eſt prior decreto illam exequendi, concedo: intentio quam habuit Deus ſeſe incarnandi ut efficax, eſt prior decretò illam exequendi; nego majorem: ſic enim ſpectata importat voluntatem executionis, ſubindeque non eſt prior illà: merita autem Chriſti ut futura, prævideri non potuerunt à Deo, niſi in intentione efficaci incarnationis, quæ, ut talis, cùm non præcedat decretum ſuæ executionis, non potuit Deus, priuſquàm haberet intentionem efficacem incarnationis, prævidere Chriſti merita, ut futura.

CONCLUSIO TERTIA.

Chriſtus Dominus meruit, aut ſaltem mereri potuit quaſdam circumſtantias ſequentes incarnationem; non verò præcedentes; aut concomitantes.

Prima pars eſt communis: illæ enim circumſtantiæ non ſe tenent ex parte principii, ſed ad illud ſequuntur: igitur nihil obſtat quominùs cadere poſſint ſub Chriſti merito: Hinc conveniunt omnes ipſum mereri potuiſſe, & de facto meruiſſe, quòd à Paſtoribus, & Magis adoraretur, annuntiaretur ab Angelis, ſtella radiante manifeſtaretur: ſicut, & ſuæ humanitatis reſurrectionem, divinitatis manifeſtationem, & corporis glorificationem: cùm enim hæc omnia non neceſſariò, & ex natura ſequantur ad poſitionem incarnationis, ſed ex gratuita, & mera Dei liberalitate pendeant, cùmque non habeant neceſſariam connexionem cum primario cujuſque meriti principio, nempe cum ipſa incarnatione, ſed dumtaxat illius ſint quædam appendices, & ſequelæ, non apparet dubium, quin illas Chriſtus Dominus per nativitatis exinanitionem, vitæ labores, & mortis paſſionem promereri potuerit.

Dices. Eadem fuit unio hypoſtatica totius hùmanitatis facta in reſurrectione, ac, quæ facta eſt in utero beatæ Virginis in inſtanti Conceptionis Chriſti; eadem enim numerò fuit humanitas, eadem Verbi ſubſiſtentia humanitati juncta, abſque ulla de novo interveniente actione unitiva: ergo ſi Chriſtus primam unionem non meruit, nec ſecundam.

Diſtinguo antecedens. Eadem fuit unio continuata, nego: interrupta, & diſcontinuata, concedo: cùm enim per mortem perierit humanitas, ſeu conjunctio animæ cum corpore, quæ per triduum ab invicem fuerunt ſeparata, fuit etiam diſcontinuata unio Verbi Divini, cum ipſa humanitate totali, & formaliter accepta, quamquam Verbum reverà permanſerit unitum animæ, & corpori Chriſti; unde licèt Chriſtus ptimam unionem non potuerit mereri; inde non ſequitur, quòd illam reunionem mereri non potuerit per opera, quæ mortem anteceſſerunt.

Secunda pars eſt contra Vaſquez, & plures alios modernos, qui contendunt Chriſtum mereri potuiſſe omnes incarnationis circumſtantias, non ſolùm conſequentes, ſed concomitantes, & precedentes. Probatur. Si præcedentes, aut concomitantes circumſtantias potuiſſet mereri, & de facto meruiſſet, maximè ſuæ matris maternitatem, & nativitatem ex ea; ſed illam non meruit: ergo, &c. Major conſtat: cùm enim illa ſit cæterarum circumſtantiarum, quæ carnem anteceſſerunt, aut concomitatæ ſunt, præſtantiſſima, conſequens eſt, quòd ſi aliquas meruiſſet, maximè iſtam. Minor verò probatur 1. authoritate S.Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 15. ubi loquens de Chriſti conceptione ex Virgine, ait: *Neque retributa iſta generatio, ſed tributa, ut alienus ab omni obligatione peccati de Spiritu, & Virgine naſceretur*: ſed ſi illa nativitas fuiſſet præmium meriti Chriſti prævíſi, fuiſſet retributa; non autem tantùm tributa: ergo ex mente S. Aug. conceptio

ptio Chriſti ex Virgine, ſubindèque beatiſſimæ Virginis maternitas non fuit ex meritis Chriſti præviſi, ut miraculosè operantis, & viventis.

Confirmatur: nam S. Aug. exemplò hujus conceptionis *ibidem*, probat contra Pelagianos, primam gratiam nobis non conferri ex meritis, ſed dumtaxat ex gratuita Dei liberalitate: at prima gratia in nobis non ſolùm non eſt ex meritis præcedentibus, ſed neque ex ſubſequentibus: ergo nativitas Chriſti ex Virgine non ſolùm fuit gratuitum purè Dei beneficium per reſpectum ad merita præcedentia; ſed etiam per ordinem ad ſubſequentia. *Deinde*, Principium mediatum meriti non poteſt cadere ſub meritu illius actus, cujus eſt principium: ſed beatiſſima Virgo fuit principium mediatum meritorum Chriſti; ſiquidem fuit principium humanitatis, quæ unà cum Verbi ſubſiſtentia fuit immediatum principium omnium Chriſti meritorum: ergo illa maternitas non potuit eſſe alicujus meriti premium.

Dices. Beata Virgo meruit fieri Mater Chriſti, & illum in ſe concipere, ut mox dicemus: ergo pariter Chriſtus meruit Virginis maternitatem, ſuique nativitatem ex illa. Antecedens probabitur in ſequenti concluſione; conſequentia verò ſuadetur. *Primò*, quia nulla dignitas eſt concedenda Virgini, quæ non attribuatur Chriſto, ſi aliunde non repugnet: at non videtur repugnans, quòd Chriſtus potuerit mereri illam Maternitatem: ergo hoc ipſi eſt tribuendum. *Secundò*, quia gratia per quam beata Virgo meruit Maternitatem Chriſti, fuit effectus meritorum Chriſti: ſed quod eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati: ergo cùm gratia à Chriſto derivata, fuerit cauſa meriti beatæ Virginis; Chriſtus etiam cenſendus eſt meruiſſe Maternitatem, & nativitatem ex Virgine.

Reſpondeo, conceſsò antecedente negando conſequentiam: ad cujus primam probationem dico, non omnem dignitatem Virgini conceſſam, Chriſto Domino debere attribui, aliàs dignitas Maternitatis Dei, quæ eſt omnium maxima, eſſet ipſi attribuenda: ſolùm ergo verum eſſe poteſt, quòd omnis dignitas, quæ Matri convenit, debet attribui Filio, quando non eſt repugnantia ex parte ejuſdem Filii: repugnat autem, quòd Filius potuerit mereri Maternitatem iſtam; quia illa, ut mox dictum eſt, fuit principium ſaltem mediatum omnium meritorum Chriſti, principium autem meriti non poteſt eſſe ſui ipſius effectus. Ad ſecundam probationem dico, iſtud effatum dumtaxat eſſe verum, quando quod eſt cauſa cauſæ infallibiliter infert entis effectum, eſt etiam cauſa ejuſdem effectûs; falſum autem quando non ita cauſa illa infallibiliter effectum infert: at merita beatæ Virginis non fuerunt cauſæ ab intrinſeco infallibiliter inferentes nativitatem Chriſti ex Virgine, nec divinam illius Maternitatem: igitur quamvis Chriſtus ſuis meritis fuerit moralis cauſa gratiæ, & meritorum Virginis, non ſequitur, quòd illius Maternitatem meruerit.

Quaestio Secunda.

An, & qualiter beata Virgo meruerit eſſe Mater Dei?

Notandum 1. omnes Theologos ſcholaſticos invicem convenire, qualdam circumſtantias Incarnationis potuiſſe cadere ſub merito hominum; inter autem tales circumſtantias Maternitas Dei, nempe ut Chriſtus talem Matrem haberet, & non aliam, primum locum obtinet, ut potè quæ majorem inferat affinitatem alicujus puræ creaturæ cum Chriſto. Controverſia tamen eſt, an beatiſſima Virgo dignitatem illam mereri potuerit; idque non ſo-

ſolùm meritò digno, ſeu congruo; ſed etiam meritò de condigno: circa quam variæ ſunt ſententiæ Theologorum. Sunt enim qui exiſtimant beatam Virginem de condigno promeritam fuiſſe divinam Maternitatem: quam ſententiam probabilem exiſtimat Gabriel in 3.d.4.art.3.dub.3. eamq; aliqui Recentiores tuentur: *Secunda* verò ſententia docet, B. Virginem meruiſſe meritò quidem dignô, non autem condigno eſſe Matrem Dei. Ita S.Bonavent. in 3.d.4. art.2. Diſtinguit enim triplex meritum, nempe condignum, dignum, & congruum; meritum autem *dignum* appellat illud opus, quod ex ſe æqualitatem quidem, & dignitatem non habet correſpondentem præmio; eam tamen obtinet ex benignitate Dei tale opus ad iſtud præmium acceptantis. *Tertia* verò *ſententia*, quæ communior eſt, & tutior; contendit beatam Virginem illam dignitatem nec digne, nec condignè meruiſſe, ſed dumtaxat congruè.

Notandum ſecundò, aliud eſſe mereri de condigno formam, ſeu dignitatem aliquam, aliud verò mereri diſpoſitionem in ſubjecto requiſitam, ut dignè, decenterque recipiat talem formam, vel dignitatem; poſſunt enim hæc duo ſeparari: maximè quando diſpoſitio, & dignitas non ſunt inter ſe neceſſariò, & quaſi phyſicè connexæ: ſed ſolùm ſecundùm quamdam proportionem moralem; tunc enim fieri poteſt, ut licèt aliquis ſit dignè diſpoſitus ad formam, vel dignitatem ſuſcipiendam, nihilominus illi ex juſtitia talis forma non debeatur, atque adeò ut illam de condigno non mereatur. Quæritur autem, an beata Virgo fuerit condignè diſpoſita, ut ſeligeretur in Matrem Dei?

Notandum tertiò, condignam diſpoſitionem ipſius beatiſſimæ Virginis ad Dei Maternitatem, poſſe colligi ex variis donis, quibus illuſtrata erat: *Primò* quidem ex eximia ſanctitate, & præcellenti gratia habituali, quâ præventa fuit à primo ſuæ conceptionis inſtanti cum omnibus donis, & habitibus infuſis: *Secundò*, hanc diſpoſitionem mirum in modum illuſtrabant quædam privilegia perpetuæ innocentiæ, carentiæ fomitis; quæ licèt in prima ſanctificatione fuerint collata, tamen novum, ac multiplicatum vigorem obtinuerunt per aſſiduum meritorum, ac virtutum exercitium: *Tertiò* denique ad illam diſpoſitionem maximè conferebat gratiæ, ac virtutum incrementum; quippe ab ipſo ſuæ conceptionis inſtanti, ut vult S. Bernardinus, vel ſaltem ab eo tempore, quò infantes donari ſolent libertate, ac rationis uſu, ad ipſum Chriſti conceptionis inſtans aſſiduò in dies meritorum, ac virtutum incrementò ad ſummum pietatis, ac ſanctitatis faſtigium illam promovebat. His ita præmiſſis tria ſunt determinanda: *Primum*, an B. Virgo Maternitatem divinam meruerit de condigno. *Secundum*, an ſaltem illam meruerit de congruo: *Denique*, an reverà digna fuerit, quòd, præ cæteris creaturis, in Dei Matrem ſeligeretur.

Conclusio Prima.

BEata Virgo non meruit de condigno, ut eſſet Mater Dei*: Probatur primò. Duo præmia condigna inter ſe diverſa non poſſunt reſpondere eidem merito: ſed gloria æterna, quæ ut merces reſpondet operibus meritoriis, eſt præmium ipſis condignum, & eſt diſtincta ab Incarnatione: ergo beata Virgo, quæ per opera meritoria merebatur gloriam æternam, non poterat ex juſtitia aliud præmium exigere; nec conſequenter per illa opera divinam Maternitatem promereri.

Confirmatur. Omnia merita beatæ Virginis procedebant ex gratia adoptionis, quæ ut ſic ſolùm reſpicit, & inclinatur ad obtinendam beatitudinem; non autem ad promerenda, quæ ſunt ordinis hypoſtatici, ad quem pertinet

tinet Maternitas Dei, cùm illa ſit circumſtantia intrinſeca Incarnationi.

Deinde, Ad meritum de condigno ultra excellentiam, & dignitatem operis, neceſſariò requiritur pactum, & promiſſio ex parte præmiantis, quâ ſeclusâ promiſſione, quantumvis opus foret excellens, non teneretur præmians præmium concedere: quod maximè verum eſt in Deo, qui ad nullum beneficium conferendum moveri poteſt, niſi vel ratione bonitatis, vel juſtitiæ, aut potius fidelitatis ſervandæ in promiſſis: atqui nullum eſt pactum, nullaque promiſio, quâ divina Maternitas repromiſſa eſſet beatæ Virgini ſub conditione illius bonorum operum: igitur meritò de condigno Maternitatem illam non potuit obtinere.

Denique, Si beata Virgo condignè meruiſſet eſſe Mater Dei, quæ eſt circumſtantia myſterii Incarnationis, etiam SS. Patriarchæ, maximè Abraham, de facto meruiſſet, quòd Chriſtus orietur ex ſuo ſemine; tum quia opera illius facta ex gratia, licèt non fuerint, tam inſignia, quàm opera beatæ Virginis; fuerunt tamen ejuſdem naturæ, & ita ad idem genus præmii ſuaptè referebantur; tum etiam quia ſi requiratur promiſſio ad rationem meriti condigni, ut de facto requiri mox diximus, illam promiſſionem ſibi factam habuit Abrahamus Geneſ. 8. ſimilem autem non legimus factam beatiſſimę Virgini reſpectu divinæ Maternitatis ſibi conferendæ. Porrò jam abſurdum videtur omnibus Theologis aſſerere, quòd Abrahamus condignè illam Incarnationis circumſtantiam fuerit promeritus: ergo multò minùs beatæ Virgini reſpectu divinæ maternitatis id tribuendum eſt, quæ longè ſublimiorem infert dignitatem, propter intimiorem illius confœderationem cum Chriſto, quàm fuerit Abrahami dignitas, quòd Meſſias ex illius ſemine eſſet oriundus.

Dices 1. Beatiſſima Virgo condignè meruit id, quòd majus eſt, ac præſtantius incarnatione, ſcilicet beatitudinem, & gratiæ, ſeu juſtificationis augmentum: ergo etiam meruit id, quod melius eſt: ſed maternitas Dei eſt, quid minus beatitudine æterna, & gratiæ augmento: igitur potuit etiam illam maternitatem mereri. Major conſtat: quia qui poteſt majus efficere, poteſt etiam minus. Minor verò probatur: Tùm ex illo Matthæi 12. *Quicumque feecrit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*. Quocirca Lucæ 11. mulier quædam extollens vocem, cùm dixiſſet Chriſto: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti*: ſubjunxit Chriſtus: *Quinimò, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*; reponens nimirum ſanctitatem vitæ dignitati maternitatis divinæ eſſe præponendam. Quapropter S. Auguſtinus exponens illa verba Tractatu decimò in Joannem, ait; *Mater mea, quam appellaſtis felicem, inde felix quia verbum Dei cuſtodivit, non quia in illa Verbum caro factum eſt*. Et lib. de ſancta Virginitate cap. 3. *Beatior fuit Maria percipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti*.

Nego conſequentiam: Licèt enim beatiſſima Virgo meruerit aliquid præſtantius maternitate divinà, inde tamen non ſequitur, quòd etiam illam maternitatem fuerit promerita; etenim qui poteſt majus, poteſt etiam minus, in his quæ ſunt ejuſdem rationis, & ordinis; ſecus verò in his, quæ ſunt diverſæ rationis: nam majus eſt ratiocinari, quàm volare; & tamen non ſequitur, poteſt aliquis ratiocinari: ergo etiam volare poteſt, quia volare, & ratiocinari ſunt diverſæ rationis: bene verò ſequitur, poteſt aliquod agens producere quatuor gradus caloris; ergo etiam duos; Sic in præſenti, cùm præmium vitæ æternæ, & augmenti gratiæ ſit diverſæ rationis à præmio maternitatis di-

divinæ, non eſt conſequens, quod ſi beata Virgo potuerit mereri primum de condigno, etiam potuerit mereri ſecundum.

Dices 2. Si quid obfuiſſet quominùs beata Virgo promerita eſſet condignè maternitatem Dei, maximè, *vel* quia Deus illius opera non acceptaſſet ad tantam dignitatem; *vel* quia illam ipſi non promiſiſſet propter merita; *vel* denique quia non potuiſſet mereri illam circumſtantiam Incarnationis, nempe maternitatem divinam, quin etiam promerita fuiſſet principium meriti: ſed nihil eorum obfuit. Non quidem *primum*, quia beata Virgo ad hoc fuit creata, & ordinata, ut eſſet Mater Dei; hinc ipſi attribuit Eccleſia iſta verba: *Ab æterno ordinata ſum*; ſimiliter iſta, *Elegit eam Deus, & præelegit eam*; nempe ut ex ea, & in ea dignum Filio ſuo habitaculum præpararet. Non etiam *ſecundum*, promiſſio namque illi non defuit; nam Iſaiæ 7. dicitur, *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*. Non denique *tertium*, ſicut enim ex parte principii noſtrorum meritorum, & beatæ Virginis præintelligitur Myſterium Incarnationis; ita etiam præintelligitur humanitas Chriſti: non quidem in univerſum, ſed ſingularis ex hac materia, & forma compoſita: cùm autem hanc materiam ſui corporis ſumpſerit ex Virgine, ex parte principii, jam intelligitur dignitas Matris in Virgine; ac proinde talis dignitas non poteſt cadere ſub ipſum meritum, cujus eſt principium.

Nego minorem, & ad *primam probationem* dico, Beatam Virginem electam quidem fuiſſe à Deo, & ordinatam, ut eſſet Mater Dei, ordinatione, vel antecedente illius merita, ac proinde omnino gratuita; vel conſequenter merita, quæ non erant de condigno; ſed dumtaxat de congruo. *Ad ſecundam* dico, promiſſum quidem fuiſſe populo Judaico, quòd aliqua Virgo eſſet conceptura Meſſiam: verùm illa promiſſio non erat facta ſpeciatim beatiſſimæ Virgini, ac proinde nullum fuit divinum pactum de conferenda illi maternitate divina. *Ad tertium* dico, beatam Virginem non potuiſſe mereri illam circumſtantiam Incarnationis, quin pariter Incarnationem meruiſſet, quippe meritum illud non fuiſſet reſpectu generandæ humanitatis in univerſum, ſed illius humanitatis ſpecialis, & individuæ, quæ erat à Verbo aſſumenda.

Dices 3. Beata Virgo dicitur fuiſſe digna, quæ mereretur, ut fieret Mater Dei: igitur de facto maternitatem divinam meruit. Conſequentia patet. Probatur antecedens: *Tùm* ex eo, quòd canit Eccleſia de ipſa beata Virgine in oratione poſt Completorium, *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, Spiritu ſanctô cooperante præparaſti*: quid enim eſt aliud dignum eſſe habitaculum Filii Dei, quàm dignam Matrem illius? Si autem digna Mater effecta eſt, utique bonis, ac meritoriis operibus eſt effecta: *Tùm quia* SS. Patres eadem loquendi formula utuntur, maximè verò S. Ambroſius lib. 2. de Virginibus, Damaſcenus lib. 4. de Fide cap. 15. Bernardus Serm. 1. de Aſſumptione.

Reſpondeo, illis, aut ſimilibus loquendi formulis ſignificari quidem beatiſſimam Virginem fuiſſe dignam, quæ ſeligeretur in Matrem Dei; non tamen inde ſequitur, quòd illam dignitatem ſuis bonis operibus fuerit promerita de condigno: nam modus ille loquendi, *dignus eſt re aliquâ*, non ſemper denotat meritum condignum, ſed dumtaxat, quòd quicumque accipit beneficium à Deo, illius beneficii dignus videatur. Hac ratione Eccleſia dicit in oratione feriæ tertiæ poſt Dominicam Paſſionis: *Noſtra tibi Domine ſint accepta jejunia, quæ nos expiando gratiâ tuâ dignos efficiant, & ad remedia perducant*

æter-

æterna. Quis autem dicat per jejunia nos ita præparari, ut condignè mereamur gratiam Dei, qua expiamur à peccato?

Dices ultimò: Qui mereretur de condigno diſpoſitionem ad aliquam formam, videtur etiam mereri ipſam formam: ſed beata Virgo de condigno promeruit illum ſanctitatis gradum, quò ultimò fuit diſpoſita ad maternitatem Dei: ergo pariter meruit de condigno ſuam maternitatem.

Reſpondeo primò negando majorem, quia contingere poteſt, quòd diſpoſitio ad aliquam dignitatem non excedat proportionem virtutis merentis; bene tamen ipſa dignitas: ficut, v. g. ſi ut aliquis fieret Epiſcopus requireretur, quòd eſſet Doctor, poſſet quidem illam diſpoſitionem comparare ex ſe: non tamen conſequens eſſet, quòd itidem ex ſe poſſet ad Epiſcopatum promoveri; quippe ad illam dignitatem obtinendam opus eſſet nominatione Regis, & deſignatione, ac collatione poteſtatis ex parte ſummi Pontificis.

Reſpondeo ſecundò, majorem poſſe quidem eſſe veram de illis diſpoſitionibus, quę neceſſariò inferunt formam; non verò de illis, quæ dumtaxat habent connexionem quandam moralem, ſeu decentiam, ac congruitatem cum forma inferenda. Sanctitas autem beatiſſimæ Virginis non fuit diſpoſitio phyſica, & ex natura rei ad maternitatem divinam: ſed dumtaxat moralis, & congrua, quippe decens erat, ut quæ erat omnium Virginum puriſſima, & ſanctiſſima, aſſumeretur ad concipiendum Sanctum Sanctorum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Beatiſſima Virgo digna fuit, & de congruo meruit, ut fieret Mater Dei. Hæc eſt communior, & verior, probaturque ex ſanctis Patribus, qui disertè pronuntiant beatam Virginem fuiſſe dignam, quę Dei Filium pareret, & ejus Mater fieret. Sic imprimis ſanctus Ambroſius lib. 2. de Virginibus; *Quid*, inquit, *in ſingulis moror, quæ digna fuit, ex qua Filius Dei naſceretur?* Baſilius homilia de humana Chriſti generatione: *Digna*, inquit, *Unigeniti divinitati conjugi fuit*. Chryſoſtomus hom. 43. in Joan. exponens illa verba, *Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco?* ait: *Propter hoc ipſum fieret: nam ſi cognoviſſes virum, non fuiſſes habita digna, ut huic myſterio deſervires*. Epiphanius hæreſi 7. *Quomodo audent impetere impollutam Virginem, quæ digna facta eſt habitaculum fieri Filii Dei?* Damaſcenus lib. 4. c. 15. illam appellat, *Sanctum, admirabile, ac ſummo Deo dignum templum*. Tandem Bernardus Sermone primò de Aſſumptione, ait: *Nec in terris locus dignior uteri Virginalis templo, in quo Filium Dei Maria ſuſcepit, nec in cœlis regali ſoliò, in quo Mariam Filius ejus ſublimavit*.

Quòd verò illam dignitatem habuerit, partim ex divina gratia illam præveniente, partim per opera ſua, & merita de condigno, etiam ſignificant ſancti Patres; nam ſanctus Auguſtinus Serm. 2. de Nativitate, ait: *Talis eligitur Virgo, quæ tantùm in ſe haberet meritum, ut Dei Filium in ſe ſuſciperet*. Sanctus Gregorius lib. 1. Regum cap. 1. *Incomparabilibus illuſtrata meritis, Dei Unigenito, in quo recumberet, ſacrum præparavit uterum*. Petrus Damianus Serm. 2. de Aſſumptione; *Singularis ejus ſanctitas, & gratia hoc promeruit, quòd ſuſceptione Dei ſingulariter judicata eſt digna*. Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia, cap. 7. *Sed ipſum Deum-hominem factum, & concipere, & parere, non humanis meritis, ſed concepti, naſcentiſque ex ea ſummi Dei dignatione promeruit*; nempe beata Virgo. Quibus conſonat Prudentius in hymno ante cibum, ubi ait: *Edere namque Deum merita, omnia Virgo venena domat*. Et Venantius Fortunatus in

in lib. de æternis gaudiis canit in hunc modum:

Virginitas fœlix, quæ partu eſt digna Tonantis.
Quæ meruit Dominum progenerare ſuum.

Eccleſia quoque canit in Antiphona tempore Paſchali, *Regina cæli lætare alleluja, quia quem meruiſti portare, reſurrexit, &c.*

Nec refert, quòd ſancti Patres interdum *meriti* nomen latiùs uſurpent; nimirum pro eo, non quod ſignificat actionem dignam præmiò, ſed ſolum quandam correſpondentiam unius ad alterum: in qua ſignificatione Eccleſia canit in benedictione cerei Paſchalis: *O fœlix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem!* id, inquam, non obeſt: tum quia cùm ipſum meritum tribuitur vitæ ſanctitati, oportet, quòd accipiatur in propria ſignificatione, de qua nunc agimus: Tum etiam quia plures ex ſanctis Patribus hoc meritum attribuunt bonis operibus illius beatæ Virginis; unde pulchrè S. Bernardus Sermone de aquæ ductu: *Quomodo*, inquit, *noſter hic aquæ ductus fontem illum attigit tam ſublimem? Quomodo putas, niſi vehementiâ deſiderii, niſi fervore devotionis, niſi puritate orationis, ſicut ſcriptum eſt, Oratio juſti penetrat cælos? Et quis juſtus, ſi non Maria juſta, de qua Sol juſtitiæ ortus eſt nobis? Quomodo ergo illam inaceeſſam attigit Majeſtatem, niſi pulſando, petendo, quærendo?* Hinc pariter S. Hieronymus Epiſt. 22. proponit ibi Mariam, quæ tantæ extitit puritatis, *ut Mater Domini eſſe mereretur*. Et S. Anſelmus de Laudibus Virginis cap. 8. *Sanctiſſima puritas, & puriſſima ſanctitas pectoris ejus omnis creaturæ puritatem, & ſanctitatem tranſcendens, incomparabiliter hoc promeruit, ut reparatrix perditi orbis pleniſſimè fieret.*

Dices. Non potuit beata Virgo mereri de congruo, ut eſſet Mater Dei, quin etiam ipſam incarnationem mereretur: ſed non potuit mereri incarnationem, ut dictum eſt in ſuperiori quæſtione: ergo nec ipſam maternitatem: igitur, &c. Probatur major: Nam ſi beata Virgo meruit de congruo, ut eſſet Mater Dei, pariter meruit, ut ex illa Deus homo fieret: igitur meruit Chriſtum Deum-hominem parere, ac producere; & ſubinde meruit, ut hoc compoſitum *Deus-homo* in rerum natura eſſet: ſed hoc eſt mereri incarnationem: ergo ſi meruit de congruo fieri Mater Dei, etiam meruit incarnationem.

Reſpondeo, Meritum de congruo dupliciter poſſe intelligi; *Primò* quidem abſolutè, & ſimpliciter, ac ſine ulla ſuppoſitione: *Secundò*, poteſt intelligi hoc meritum ſolùm, quaſi ſub conditione, ſeu facta ſuppoſitione, quòd Deus ſit futurus homo. Unde diſtinguo majorem; Beata Virgo non potuit mereri merito de congruo maternitatem, quin meruerit pariter incarnationem: meritò abſolutò, & ſimpliciter, concedo: meritò ex ſuppoſitione facta, & conditione poſitâ, quòd Deus ſit futurus homo, nego: Sic enim acceptum Virginis meritum, reſpectu maternitatis, præſcindere poteſt a merito incarnationis, quia præſupponit illam futuram. Quod utique hoc exemplò declaratur; Si Rex decreverit in aliquam civitatem proficiſci; & civis aliquis propter ſua merita obtineat, ut potius in ſuam, quàm in alterius domum divertat; rectè intelligitur non mereri adventum Regis in civitatem ſimpliciter, & nihilominus mereri circumſtantiam, nempe receptionem in ſuam domum, quæ acceſſum ad civitatem præſupponit.

Dices 2. Merita Virginis non ſolùm exiſtentia, ſed etiam futura, præviſa fuerunt, & Deo præſentia in æternitate, poſt præviſa merita Chriſti: ergo ipſe Chriſtus fuit priùs præviſus, ut exiſtens,

Digitized by Google

ſtens, atque adeo ut conceptus, ſeu ut concipiendus ex Virgine, quàm fuerint præordinata merita Virginis: igitur nullò modò potuit Beata Virgo mereri, quód Chriſtus ex illa naſceretur.

Reſpondeo, Ex illo dumtaxat argumento probari, merita beatæ Virginis non moviſſe Deum, ut ipſam eligeret in Matrem Filii ſui ſecundùm ordinem electionis, ac deſignationis æternæ; non tamen probatur illam non potuiſſe mereri ſecundùm ordinem executionis eam dignitatem, quia reverà priùs habuit gratiam, & bona opera, quàm ex ea Dei Filius incarnaretur; quamvis ipſam gratiam, & bona opera habuerit ex meritis ejuſdem Filii ſui prævilis in divina ordinatione, ac prædefinitione.

Vrgebis: Si ante omnia merita Virginis Deus præordinavit Incarnationem: ergo etiam præordinavit illam in hac humanitate, & conſequenter in hac individua materia formatam: ſed non meruit Virgo habere illam individuam materiam, ita ſibi conjunctam, ut neceſſarium erat ad Filii conceptionem, quia hoc potiùs pertinebat ad ordinem effectuum, & cauſarum naturalium, quàm ad rationem meriti: igitur, &c.

Reſpondeo ad minorem, quòd ſicut temporalia poſſunt cadere ſub merito in ordine ad ſpiritualia; ita Virgo potuit mereri, ut illa materia, ex qua Chriſtus erat formandus, priùs eſſet materialis pars ſui corporis, ſeu ſanguinis.

Quaestio Tertia.

Vtrùm ſancti Patres meruerint, aut ſaltem mereri potuerint de congruo, Incarnationem ejuſque circumſtantias.

Notandum primò, nomine *ſanctorum Patrum*, hic intelligi viros illos ſanctiſſimos, qui Chriſti adventum præceſſerunt, ſive legis naturæ, ſive legis ſcriptæ, quibus futuri Meſſiæ facta fuerat ſpecialis à Deo revelatio, aut promiſſio; de quibus quæritur, an vel ipſam Incarnationem, vel aliquas illius circumſtantias, putà illius accelerationem, aut quòd fieret eorum temporibus, *vel* quòd Chriſtus ex eorum ſtirpe, & propagatione naſceretur, *vel* demum aliquos illius effectus, putà juſtificationem animarum, & cœli reſerationem, meruerint, aut ſaltem mereri potuerint. Circa quam difficultatem tres maximæ ſunt Theologorum ſententiæ. *Prima*, quidem ſancti Bonaventuræ *diſt.3. art.2. qu.2.* ubi contendit ſanctos Patres meruiſſe de congruo ſubſtantiam Incarnationis, non quantùm ad effectum illius principalem, qui eſt animarum juſtificatio; ſed quantùm ad effectum minùs principalem, qui eſt regni cœlorum apertio. *Secunda*, verò eſt Vaſquez *diſput.22.cap.4.* & aliorum Recentiorum, qui licèt concedant meritum de congruo reſpectu Incarnationis; quantùm ad accelerationem, aliaſque circumſtantias; illud tamen negant reſpectu ſubſtantię Incarnationis, & omnium illius effectuum. *Tertia*, denique non denegat ſanctis Patribus aliquod meritum de congruo tam reſpectu ſubſtantiæ Incarnationis, quàm reſpectu aliquarum illius circumſtantiarum, cui ſententiæ plurimi Thomiſtæ ſubſcribunt.

Notandum ſecundò, præmii congruitatem ſpectari poſſe dupliciter. *Primò*, quidem poteſt accipi pro congruitate fundata in pura Dei miſericordia, ſine aliquo jure, ſeu debito ex parte operis: *Secundò*, pro congruitate fundata in proportione amicitię, & in opere elicito in ſtatu gratiæ ab amico, amicitia enim cùm ſit pars potentialis juſtitiæ, fundat aliquod debitum: non quidem ſtrictum, & rigoroſum, ſicut eſt meritum de condigno, ſed tantùm ſecundùm quid, ita quòd deceat bonita-

tatem, & ſapientiam præmiantis; ut iſtud præmium largiatur amico, propter elicita opera ſibi grata. De hoc autem merito inquirimus ſolùm, an ſancti Patres meruerint Incarnationem, aut aliquas illius circumſtantias.

Notandum tertiò, Omnes Theologos convenire nullum ex ſanctis Patribus meruiſſe de condigno myſterium Incarnationis ſecundùm ſubſtantiam illius effectus, quod utique fusè demonſtrat ſanctus Paulus Epiſt. ad Rom. in qua potiſſimùm intendit convincere Judæos, quòd eorum Patres non fuerint promeriti, meritó ſcilicet de condigno, ut Chriſtus ex eorum ſtirpe naſceretur, ſed hoc dumtaxat fuiſſe beneficium Dei, ſeligentis potius ſemen Abrahæ, quam ullius alterius hominis. Hinc ad Titum 3. ait. *Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit*: Quòd etiam colligitur ex aliis Scripturæ textibus; nam Pſalmo 88. dicitur, *Si autem dereliquerint filii ejus legem meam .... miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo*. Et Lucæ 1. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum recordatus miſericordiæ ſuæ*; ubi myſterium Incarnationis dicitur *opus miſericordiæ*; miſericordia autem excludit merita, maximè condigna. *His adde*, quòd Sanctorum gratia ſolùm eſt principium, condignè merendi illud, ad quod ex Dei ordinatione refertur; merita autem ſanctorum Patrum ex Dei ordinatione referebantur dumtaxat ad vitam æternam: ergo ſolùm fuerunt principia condignè merendi vitam æternam; non autem myſterium Incarnationis.

CONCLUSIO UNICA.

SAncti Patres non meruerunt de congruo Incarnationem, quantùm ad ſubſtantiam, neque quantùm ad circumſtantias intrinſecas, ſed dumtaxat, quantum ad circumſtantias extrinſecas, putà temporis, loci, & propagationis ex eorum ſtirpe. Hæc eſt Doctoris in 4. *d*. 2. *q*. 1. *num*. 11. ubi ait. In univerſis operibus Dei, non fuit aliquod opus meræ gratiæ, niſi ſola Incarnatio Filii Dei, & hoc ſi ad illam nulla merita proceſſerunt. Subdit. Quod utique verum eſt in ordinatione divina de illa Incarnatione: quia ſi tempore Conceptionis præceſſerunt aliqua merita Mariæ; tamen non erant bona abſolutè reſpectu Incarnationis, ſed fortè accelerationis, ut impleretur illa Incarnatio præordinata. Benè ergò, ait Auguſtinus 11. de Trinitate cap. 19. *In rebus per tempus actis, illa ſumma eſt gratia, quòd homo in unitate perſonæ conjunctus eſt Deo*. Quibus Doctor apertè docet, nec beatiſſimam Virginem; nec ſanctos Patres meruiſſe ipſam Incarnationem; ſed dũtaxat quaſdam circumſtantias extrinſecas, videlicet, quòd Incarnatio fieret tali tempore, locó, & ex tali ſemine.

PROBATUR utraque pars. *Prima* quidem, quia principium meriti congrui non poteſt cadere ſub merito: ſed Incarnatio quoad ſubſtantiam & circumſtantias intrinſecas, eſt principium meriti ſanctorum Patrum: ergo non potuerunt illi principium iſtud mereri. Minor conſtat: Major pariter. Nam ſicut meritum de cõdigno non poterat mereri condignè ſuum principium; ſic neque meritum de congruo poteſt congruè promereri ſuum principium; quia ſi principium meriti poſſet cadere ſub merito de congruo; effectus eſſet cauſa ſuæ cauſæ, ut ſuprà diximus, & gratia prima antecedens daretur propter præviſum bonum uſum illius: quod tamen damnat S. Auguſtinus tanquam Pelagianiſmum lib. de Prędeſtinatione Sanctorum, *cap*. 19. Quod utique probat ex 1. ad Epheſ. *Qui prædeſtinavit nos in Chriſto, ut eſſemus Sancti*: notat enim Auguſtinus non dici, quia eramus futuri Sancti; ſed ut eſſemus Sancti.

Nec

Nec valet reponere. Incarnationem non ſolùm fuiſſe cauſam efficientem omnis gratiæ, & meriti; verum etiam finalem reſpectu Patrum veteris Teſtamenti,& ut ſic cadere potuiſſe ſub merito: illa, inquam, reſponſio non frangit vim argumenti,quia Patres illi non receperunt gratiam, ut fieret Incarnatio, ſed è contra prædeſtinata eſt Incarnatio, ut ipſi inde reciperent gratiam. Habuit tamen Incarnatio ſimilitudinem quamdam cauſæ finalis,quia operabatur, quando ſolùm erat futura; operabatur tamen ut cauſa meritoria. quæ ut non exiſtens, poteſt movere agens ad conferendum præmium, ut docet Doctor mox laudatus *nu.* 10. ait: *Quòd etſi Paſſio Chriſti non ſit nunc in effectu, eſt tamen in acceptione divina, & hoc ſufficit, ut ſit cauſa meritoria: patet enim quòd nos conferimus multa propter aliquod bonum non præſens in ſe, ſed præſens in memoria noſtra, ſi ſit præteritum, vel in opinione: ſi ſit futurum*.

Probatur ſecunda pars, illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Patribus veteris Teſtamenti promittitur futura Incarnatio, *vel* ex eorum ſtirpe, *vel* in eorum patria, *vel* breviori tempore. Sic Pſalmo 11. *Propter gemitum pauperum nunc exurgam*. Danielis 9.70. *Hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, &c.* Quæ teſtimonia plurimi Patres explicant de abbreviatione adventûs Meſſiæ.Patet ſimiliter ex promiſſionibus factis à Deo ipſis viris ſanctiſſimis, quòd Meſſias ex eorum ſtirpe eſſet oriundus propter præclara opera, quæ in Dei obſequium geſſerant. Sic *Geneſ.* 22. Deus promittit Abrahę Meſſiam naſciturum ex ejus ſemine his verbis: *Per memetipſum juravi: quia feciſti hanc rem, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum: & benedicentur in ſemine tuo omnes Gentes;* hoc eſt *in Chriſto*,ut exponit Apoſtolus ad *Gal.* 3.

Conſtat ſimiliter ex illis omnibus orationibus, quibus enixè Deum deprecabantur, ut mitteret Meſſiam in mundum. Sic Iſayæ 16. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ*:& 45. *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum*, & 64. *Utinam diſrumperes cælos, & deſcenderes!* David etiam Pſalm. 84. Pro Meſſia videtur orare, quando ait: *Salutare tuum da nobis*, & Pſalm. 105. *Viſita nos in ſalutari tuo*: quibus ſancti Patriarchæ; ac Patres veteris Teſtamenti exorabant, non quidem ut Deus decerneret Incarnationem Filii ſui, quam jam per divinam revelationem acceperant eſſe decretam, & futuram: ſed dumtaxat, ut illud myſterium brevi tempore, & in eorum conſpectu impleret; illæ autem preces, & deſideria habebant rationem meriti de congruo reſpectu adventûs Filii Dei. Tum quia congruum erat,ut Deus eos exaudiret, qui ipſi in omnibus obediebant: Tum etiam, quia orationes de neceſſariis ad ſalutem merentur de congruo ea, quæ poſtulantur: Tum denique, quia inſtantes illæ preces, & pia deſideria diſponebant ſanctos illos Patres ad recipiendum Chriſtum: ſed illæ diſpoſitiones morales habebant rationem meriti de congruo, quoad ſubſtantiam Incarnationis, ſeu adventûs Filii Dei in mundum; hinc apud Malachiam legimus. *Ecce ſtatim veniet ad Templum ſanctum ſuum Dominator,quem vos quæritis, & Angelus Teſtamenti, quem vos vultis*: Quibus ſignificat Propheta,idcirco venturum eſſeMeſſiam brevi tempore; quia nempe eum ſanctiſſimi viri quærebant, & ſummis votis exoptabant.

Dices: Tam decretæ ſunt ab æterno circumſtantię extrinſecę Incarnationis, quàm intrinſecæ, ſed intrinſecæ non fuerunt decretę dependenter ab aliquo hominum merito: ergo nec extrinſecæ. Major conſtat. Eadem enim videtur eſſe ratio de circumſtantiis extrinſecis, ac de intrinſecis: quippe quæ concer-

nant eandem humanitatem in individuo aſſumendam. Minor etiam eſt evidens, quia circumſtantiæ intrinſecæ alicujus operis formaliter,& ut ſic conſideratæ, ſunt ejuſdem ordinis cum ipſo: unde circumſtantiæ intrinſecæ Incarnationis pertinent ad unionem hypoſtaticam ſicut ſubſtantia illius: igitur ſi ſancti Patres non potuerint mereri de condigno ſubſtantiam Incarnationis, eò quòd opera illorum pertinerent ad ordinem gratiæ, qui eſt inferior hypoſtaticò,ob eandem rationem non potuerunt mereri de condigno circumſtantias intrinſecas illius.

Nego majorem, etenim dici poteſt decretum divinum fuiſſe de ſola ſubſtantia Incarnationis abſque prævisione meriti circumſtantiarum: etiam ſi illæ circumſtantiæ extrinſecæ decretò abſolutò potuerint decerni intuitu meritorum ſanctorum Patrum, quippe illæ circumſtantiæ extrinſecæ nullatenus ſpectant ad entitatem,&ordinem unionis hypoſtaticæ, ſed omninò extrinſecæ ſunt; tam enim potuiſſet Verbum incarnari ex alia ſtirpe, & naſci alio in lòco, aliove tempore, ac originem duxit ex ſemine Abrahæ, ortumque habuit in Palæſtina.

Ex his collige, quòd ſicut antiqui Patres non meruerunt myſterium ipſum Incarnationis, eodem modò non fuerunt promeriti effectus ipſius myſterii, nempe quod merita, & ſatisfactio ipſius Chriſti D. applicarentur, tam pro ſeipſis, quàm pro univerſo genere humano. Idem dicendum de aliis effectibus, nam ſi antiqui Patres meruiſſent, quòd Chriſtus pro toto genere humano pateretur, & ſatisfaceret pro illo,etiam meruiſſent ſalutem totius generis humani,ac proinde ſuam ipſorum redemptionem, quod utique abſurdiſſimum eſt. *Tum quia* hoc aſſerere, idem eſt, ac dicere eos meruiſſe ſuam primam gratia n,quam meritis Chriſti obtinuerunt pro redemptione ſua; ſiquidem merita Chriſti pro ſeipſis habere meruerunt; tum quia ſi ſanctiſſimi *Patres* promeriti fuiſſent mortem Chriſti pro ſua redemptione, jam opus Incarnationis, & mortis Chriſti fuiſſet antiquis Patribus, non opus miſericordiæ, & primæ gratiæ, ſed gratitudinis, & gratiæ ſecundæ, quæ eſt gratia pro gratia: pro aliis verò, qui fuerunt poſt Chriſtum, fuiſſet opus ſolius miſericordiæ; nam ſi propter merita antiquorum Patrum Deus Chriſtum, ejuſque paſſionem, ac illius fructus conceſſiſſet, ipſa Chriſti merita, quatenus fuiſſent beneficia antiquorum Patrum, habuiſſent rationem remunerationis; ac proinde fuiſſent data illis ex gratitudine: quod utique longè alienum eſt à doctrina, ac modo loquendi ſanctorum Patrum.

Sectio Tertia.

De cauſa finali, & motiva Incarnationis.

CONVENIUNT omnes Doctores Catholici filium Dei hunc ob finem noſtram induiſſe humanitatem, ut peccatum elueret, & divinæ juſtitiæ pro reis hominibus faceret ſatis: idque apertè teſtatur divina Scriptura; nam S.Paulus ad Gal.4. diſertè pronuntiat: *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos, qui ſub lege erant redimeret*, & 1.ad Timoth.4. *Venit Chriſtus in hunc mundum peccatores ſalvos facere*; quapropter ipſemet adorandus Salvator Matth.18. & Lucæ 19. ait, *Venit Filius hominis quærere, & ſalvum facere; quod perierat.* Verùm invicem diſceptant in aſſignando primario fine illius adventûs, utrùm videlicet ita venerit ad delendum hominis peccatum, ut ſi nullum extitiſſet, perpetuamque, ac ſtabilem innocentiam tam Adamus, quàm ejus poſteri ſervaſſent; nihilominus fuiſſet incarnatus. Quærunt etiam, utrùm ſolo exiſtente peccato originali; vel è contra ſolis exi-

exiſtentibus actualibus, futura eſſet incarnatio: quæ utique duplex controverſia pro modulo noſtro dirimetur duabus in ſequentibus quæſtionibus.

QUAESTIO PRIMA.

Utrum ſi Adamus non peccaſſet, Filius Dei non minùs eſſet incarnandus.

HIc non eſt ſermo de poſſibili, quippe certum eſt, quòd etſi nullum extitiſſet hominis peccatum, quævis ex divinis perſonis humanam carnem potuiſſet induere, etenim incarnatio nullam habet cum peccato neceſſariam, & eſſentialem connexionem. Nec etiam movetur quæſtio de altero decreto, quod Deus formaſſet circa futuram incarnationem ex hypotheſi, quòd homo non eſſet peccaturus; nam utrùm in eo caſu habuiſſet Deus decretum aſſumendi carnem, non propter remedium peccati, ſed propter alia motiva, nil certò definiri poteſt; Siquidem Scriptura ſacra, per quam innoteſcunt, quæ ex ſola Dei voluntate pendent, nil circa hoc ſtatuit. Solùm ergo difficultas eſt, utrùm vi decreti, quod habuit Deus ab æterno, Verbum eſſet incarnandum, quamquam Adamus non peccaſſet; Quæ difficultas, ut faciliori negotiò ſolvatur.

Notandum 2. Quòd etſi Verbum divinum de facto incarnatum fuerit ob redemptionem, & reparationem generis humani, hæc tamen unica non fuit illius incarnationis cauſa principalis, nec præſtantius motivum; ſiquidem alias tanti myſterii cauſas ſacra Scriptura aperit, nempe manifeſtationem divinarum perfectionum, quæ maximè (ut diximus in primo articulo) in hujus myſterii revelatione, & manifeſtatione elucent. Similiter complementum, & perfectio totius univerſi; item humanæ naturæ ſublimatio, & beatificatio completa, inde derivantur. Alios etiam fines ejuſmodi adventûs Chriſti Scriptura S. commemorat, putà ut eſſet Doctor veritatis, ſicut ipſemet teſtatur Joan. 18. *Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati*. Ut nobis eſſet virtutum exemplar: ſic Joan. 13. ait, *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita, & vos faciatis*. Unde S. Auguſt. Serm. 52. de Diverſis, *Homo ſequendus non erat, qui videri poterat: Deus ſequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini, qui videretur ab homine, & quem homo ſequeretur, Deus factus eſt homo*. Fatentur ergo utriuſque ſcholæ Theologi, peccati ſolutionem, & expiationem, non fuiſſe unicum dumtaxat motivum incarnationis faciendæ. An autem fuerit præcipuum, ita ut eô ceſſante non fieret incarnatio ob alios fines, *Affirmat* cum ſuis diſcipulis S. Thomas 3. p. q. 1. art. 3. *Negat* verò ſubtilis Doctor in 3. diſt. 7. qu. 3. cum Alenſi 3. p. quæſt. 2. memb. 13. S. Alberto Magno diſt. 20. n. 4. & plurimis aliis etiam ex Thomiſtis.

Notandum 3. Quòd etſi unicus, ac ſimpliciſſimus ſit actus divinæ voluntatis ſecundùm ſe, & realiter ſpectatus, virtute tamen intelligitur multiplex, juxta noſtrum concipiendi modum; ita quòd in eo diſtinguatur ordo prioris, & poſterioris, ſive ille ſit ſolùm ordo rationis, ſive potiùs quaſi naturalis præſuppoſitionis unius ad aliud; quatenus ſcilicet actus ille, qui in entitate ſua infinitus eſt, correſpondet plurimis actibus, quos ſucceſſivè eliceremus in aliqua re decernenda, & producenda; quamquam ordo ille prioritatis, & poſterioritatis, qui reperitur in actibus divinis potiùs refundi debeat in objecta ſecundaria, circa quæ verſantur intellectus, & voluntas divina, quam in ipſamet entitatem actûs, qui ſecundùm ſe reverà ſimpliciſſimus, & indiviſibilis eſt. In his autem tam actibus, quàm objectis aſſignari ſolent à Theologis

Digitized by Google

quædam ſigna, ſeu inſtantia, ratione quorum unus actus dicitur prior, aut poſterior alterò. Quos actus ſecundum illa diverſa inſtantia quantùm ad propoſitum (nempe decretum Incarnationis Chriſti), ſic diſtinguit Doctor in 3. *diſt.39.qu. unica num.6.* ubi ait: Quòd „ incarnatio Chriſti non fuit occaſio„ naliter prævisa; ſed ſicut finis im„ mediatè videbatur à Deo ab æterno, „ ita Chriſtus in natura humana, cùm „ ſit propinquior fini; cœteris priùs „ prædeſtinabatur, loquendo de his, „ qui prædeſtinantur. Tunc iſte fuit „ ordo in præviſione divina. *Primo* „ enim Deus intellexit ſe ſub ratione „ ſummi boni; in *ſecùndo* ſigno intel„ lexit omnes alias creaturas: in *tertio* „ prędeſtinavit hos ad gloriam, & gra„ tiam, & circa alios habuit actum „ negativum non prædeſtinando: in „ *quarto* pręvidit illos caſuros in Adamo: in *quinto* præordinavit, ſive prævidit de remedio quomodo redimerentur per paſſionem Filii; ita quòd Chriſtus in carne, ſicut, & omnes Electi, priùs videbatur, & deſtinabatur ad gratiam, & gloriam quàm, prævideretur paſſio Chriſti: ſicut medicus priùs vult ſanitatem hominis. quàm ordinet de medicina ad ſanandum; Hæc Doctoctor, quibus quinque diſtinguit ſigna, ſeu inſtantia rationis, in quibus actus divinæ voluntatis, quaſi eſſet quintuplex, terminatur ad diverſa ſubjecta, quæ Deus decreverit circa Chriſtum, ejuſque adventum.

Notandum 4. Quòd quemadmodum Deus priùs decernit res faciendas, quàm illas producat, quippe decretum ejus eſt ab æterno, rerum autem effectio dumtaxat eſt in tempore: hinc duplex ordo prioris, & poſterioris diſtingui ſolet in operatione divina, alius videlicet *ſecundùm intentionem*, alius verò *ſecundùm executionem*; ita quòd aliqua dicantur priora ſecundùm intentionem Dei decernentis, & ſtatuentis productionem rerum; alia verò poſteriora ſecundùm executionem, & operationem Dei res producentis quemadmodum medicus v.g. ſecundùm intentionem priùs habet ſanitatem reſtituendam, quàm medicinam parandam: ſecundùm verò executionem priùs parat pharmacum, quàm ſanitatem reſtituat. Certum eſt autem Chriſtum Dominum non fuiſſe deſtinatum à Deo producendum ante cæteras creaturas; quippe dumtaxat formatus fuit, & productus in medio tempore. Sed movetur difficultas, utrùm à Deo priùs deſtinatus fuerit ſecundùm ordinem intentionis, quàm cętere creaturę, ac ſubinde ipſe nõ minùs eſſet formandus quamvis homines peccarent, vel nõ peccarent, quia deſtinatus erat producendus independenter à præviſione futuri peccati hominis.

His ita præmiſſis duo maximè veniunt hac in quæſtione determinanda. *Primum* quidem, an Chriſtus de facto veniret præcipuè ad redimendos homines, & eluenda ipſorum peccata. *Secundum* autem, an vi præſentis decreti non minùs eſſet venturus quamquam nulla forent hominum peccata.

Conclusio Prima.

Verbum de facto carnem induit maximè propter ſalvandos homines, & expianda ipſorum peccata. Hæc eſt communis, & probatur primò ex Scriptura ſacra, quæ apertè ſignificat Dei Filium præcipuam habuiſſe cauſam ſui in mundum adventùs redemptionem hominis à ſervitute peccati. Sic Matth. 18. & Lucæ 19. ipſemet adorandus Salvator teſtatur. *Venit Filius hominis quærere, & ſalvum facere, quod perierat*. Et Joannis 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Et Lucæ 5. *Non egent, qui ſani ſunt medicò, ſed qui malè habent: non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*.

Idem teſtatur S. Apoſtolus primæ ad Ti-

Timoth.1. *Chriſtus Jeſus venit in mundum peccatores ſalvos facere*. Quod utique motivum adventus Chriſti declaratur in Symbolo Nicæno, his verbis; *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis*.

Suffragantur etiam SS. Patres, imprimis S. Athanaſius librò de humanitate Verbi, ubi ait: *Ut cognoſcas noſtram culpam illi dediſſe occaſionem, ut deſcenderet, noſtramque prævaricationem Verbi Dei humanitatem elicuiſſe, ut ad nos contenderet, inter homines appareret; illius enim incorporationis nos cauſam dedimus ob noſtram ſalutem: ita humanus extitit, ut in humanò corpore, & eſſe vellet, & apparere*. Baſilius homil. de humana Chriſti generatione qu. 25. *Diſce myſterium: propterea Deus in carne eſt, quia oportebat maledictam hanc carnem ſanctificari*. Hinc definitum eſt in Concilio Toletano 6. *Solum filium fatemur ad redemptionem humani generis propter culparum debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & noſtro libero arbitrio contraxeramus reſolvenda à ſecreto Patris arcano prodiiſſe*. Quibus omnibus teſtimoniis apertè conſtat Chriſtum Dominum idcirco maximè in mundum veniſſe, ut peccatores ſalvos faceret: quapropter egregiè S. Auguſtinus Sermone 9. de verbis Domini, *Nulla cauſa fuit veniendi Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere: tolle morbos, tolle vulnera, nulla eſt medicinæ cauſa*.

Non diffiteor tamen non unicum iſtud, ſed plura alia incarnationis de facto peractæ motiva Verbum habuiſſe, putà manifeſtationem omnipotentiæ, ſapientiæ, & bonitatis divinæ: exigentiam capitis proximè univoci, & proportionati cum Eccleſia; nam, ut inquit S. Chryſoſtomus Sermone 1. de Pentecoſte, *Deo chara eſt Eccleſia, propter Eccleſiam enim extenſum eſt cœlum, diffuſum eſt mare, extenſus aer, fundata terra, &c.* Et paulò poſt; *Propter Eccleſiam pelagus ſcindebatur, findebatur petra, fluebat manna de cœlo . . . propter Eccleſiam Prophetæ, propter Eccleſiam Apoſtoli, imò propter Eccleſiam Unigenitus Dei factus eſt homo*. Quibus apertè docet S. Chryſoſtomus unum ex præcipuis motivis incarnationis peractæ, fuiſſe ut Eccleſia dignum ſibi caput, nempe Dei Filium obtineret in carne viſibilem.

Concluſio Secunda.

EX *vi præſentis decreti Verbum divinum carnem humanam aſſumpſiſſet, etiamſi Adamus non peccaſſet*. Hæc concluſio quadruplici fundamentò nititur, ac firmatur.

Prima Probatio,

Petita ex eo, quòd Chriſtus ſit priùs decretus, quàm creaturæ.

CHriſtus volitus, ac deſtinatus eſt à Deo ante præſcientiam peccati hominum: ergo licet homo non peccaſſet, nihilominus Verbum divinum vi præſentis decreti carnem induiſſet. Conſequentia patet: cùm enim prius non pendeat à poſteriori, ſi adventus Chriſti volitus eſt, & decretus à Deo ante præſcientiam peccati hominum, evidens eſt, quòd independenter à tali peccato ejus adventus ſit decretus; atque à Deo executioni fuiſſet mandatus, licèt homo non peccaſſet.

Probatur antecedens. Chriſti productio decreta priùs eſt, quàm productio creaturarũ: ſed decretum productionis creaturarum prius fuit decretò permittendi peccatum: ergo Chriſtus volitus eſt, ac decretus ante permiſſionem, ſubſindeque ante præſcientiam peccati hominum. Minor conſtat: Non enim potuit Deus habere decretum permittendi peccata hominum, illaque præſcire, ut futura, quàm habere voluntatem ipſos producendi; ſiquidem operatio ſequitur eſſe, & conſequenter actio peccaminoſa præviſa ſupponit exiſtentiam præviſam hominis peccaturi.

Ma-

Major verò probatur plurimis Scripturæ textibus, quibus Chriſtus dicitur prima omnium creaturarum. Sic Eccleſiaſtici 24. *Ego ex ore Altiſſimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam;* ubi nullam prorſus creaturam excludit; quem textum Concilium Sardicenſe in Epiſtola ad omnes Epiſcopos circa finem exponit de Chriſto; ita quòd illa verba, *Ego ex ore Altiſſimi prodivi*, ſignificent illius generationem æternam quatenus eſt Dei Filius: cætera verò deſignent illius generationem temporalem decretam ante quamlibet creaturam. Quod utique confirmari poteſt ex S.Paulo ad Coloſſ.1.ubi ait: *Qui eſt imago Dei inviſibilis primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia: ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens*: Sed Chriſtus non eſt primogenitus omnis creaturæ ſecundùm ordinem executionis temporalis; quippe dumtaxat formatus eſt, & natus in medio annorum: ergo eſt primogenitus in intentione,& deſtinatione divina; ac proinde illius incarnatio futura præcedit decretum productionis rerum, & conſequenter præcedit decretum permiſſionis peccati.

Confirmatur primò ex Proverb. 8. *Dominus poſſedit me initiò viarum ſuarum,antequam quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata ſum,& ex antiquis antequam terra fieret, nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram.* Quæ ſingula hujus oraculi verba noſtram ſententiam mirum in modum confirmant. Siquidem illa verba de Sapientia incarnata, nempe Chriſto Domino, exponunt ſancti Patres,maximè S. Clemens Romanus lib. 1. Conſtitutionum Apoſtolicarum,cap.20. Baſilius lib. 40. contra Evodium. Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos, & Nazianzenus oratione 4. Theologicâ, Cyrillus lib.3. Theſauri cap.4. Auguſt. lib. 1. de Trinit. cap. 12. Epiphanius hæreſi 69. num. 24. ubi ait hanc explicationem eſſe ſanctorum Patrum. *Nonnulli*, inquit,*orthodoxorum Patrum locum illum Salomonis de incarnatione Chriſti interpretati ſunt, Dominus poſſedit me, & fundavit, eſtque hic demum ſenſus pietati conſentaneus.* Favet etiam verſio Septuag. qui ſic hunc locum efferunt, *Dominus creavit me initiò viarum ſuarum*, quæ certè de Sapientia increata ſecundùm illius generationem æternam non poſſunt intelligi; ſiquidem ſecundùm illam ſui productionem,*non eſt factus,nec creatus,ſed genitus*, inquit S.Athanaſius in Symbolo. Favet etiam S. Aug. qui locò mox citatò ait: *Secundùm formam ſervi dictum eſt, Dominus creavit me, initiò viarum ſuarum.* Igitur ex illo oraculo conſtat Verbum incarnatum fuiſſe initiò viarum Domini, id eſt operum Dei ad extra: ſed non fuit initium in temporali rerum executione, cùm poſt plurima jam creata fuerit incarnatum: ergo fuit initium in divina intentione,& proinde illius exiſtentia futura priùs fuit decreta, quàm decerneretur productio aliarum creaturarum.

Reponunt adverſarii ex S. Hieronymo epiſtolà 136. quod meliùs vertatur ex Hebræo, *Dominus poſſedit*, quàm *Dominus creavit*. Inſuper plurimi è ſanctis Patribus locum iſtum explicant de divina Sapientia increata: Quibus favent ſequentia hæc illius oraculi verba, *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per ſingulos dies ludens coram eo omni tempore*,quæ ſanè intelligi non poſſunt niſi de re exiſtente realiter: at Chriſtus non extitit a principio mundi: igitur præfatum oraculum de Sapientia incarnata, ſed dumtaxat de increata debet intelligi.

Verùm reſpondeo, hanc adverſariorum reſponſionem non ſolvere vim præfati argumenti: Primò namque quam-

Digitized by Google

quamvis meliùs vertatur *Dominus poſſedit*, quàm *Dominus creavit*, nihilominus iſta verba de Sapientia divina, ut incarnata, neceſſario debent intelligi; quippe dicitur, quôd ille, qui poſſedit illam divinam Sapientiam ſit ejus Dominus: at Verbum divinum, ut Filius Dei, dominum non agnoſcit; ſed tantùm ut filius hominis; ſiquidem, ut ait S.Athanaſius in Symbolo, *æqualis eſt Patri ſecundùm Divinitatem, minor Patre ſecundùm humanitatem*. Nec obſtat etiam, quòd nonulli Patres præfata verba explicent de Sapientiâ, ut increatâ: etenim Theologi communiter docent poſſe interdum dari plures ſenſus literales unius, & ejuſdem ſacræ Scripturæ textûs, maximè eorum, quæ de Chriſto Domino efferuntur: cùm enim Chriſtus habeat duas naturas in eadem Verbi perſona ſubſiſtentes; divinam ſcilicet, & humanam, inde fit, quòd idem Scripturæ textus, utramque interdum naturam deſignet, unde quamvis aliqua præfati oraculi verba interpretentur de Chriſto, ut ſuſtentante naturam divinam, nihil obſtat quominùs cætera veniant explicanda de ipſo, ut ſuſtentante naturam humanam.

Confirmatur eo eo, quòd illa divina Sapientia *ibidem* ait, *deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*; quod ſi verum eſt de hominibus lapſis, longè magis verum videtur de hominibus reparandis.

Reponunt 2. Chriſtum dici quidem *initium viarum Dei*, non tamen operum creationis, ſed reparationis. *Inſuper* ſi dicatur initium viarum Dei, in ordine creationis, non tamen ita dicitur, ſecundùm prioritatem intentionis, quaſi priùs Deus intenderit Chriſtum producere, quàm aliàs creaturas: ſed tantùm ſecundum prioritatem dignitatis, & excellentiæ. Sic Job 40. *Behemoth dicitur principium viarum Dei*.

Verùm utraque hæc expoſitio non ſolvit præfatam rationem. Non quidem *prima*, quæ omninò abſurda eſt; & abſque fundamento, nec non apertè contraria his ſequentibus illius oraculi verbis: *Antequam terra fieret, ante omnes colles ego parturiebar*. Secunda pariter expoſitio non officit, quia Chriſtus non tantùm dicitur *initium viarum Dei*, quod equidem primitatem dignitatis deſignare poſſet; ſed etiam dicitur *poſſeſſus*, ac *creatus* à Deo, hoc eſt decretus in initio antequam cæteræ creaturæ decernerentur.

Confirmatur ſecundò. Exemplar ſecundùm, quod aliquid fit, priùs intenditur ab operante, quàm illud, quod ad ejus imitationem produci debet: ſed Chriſtus Dominus fuit exemplar ad cujus imitationem Deus Adamum produxit: Ergo priùs intendi, ac decerni debuit Chriſti formatio, quàm Adami. Major conſtat, omnis enim cauſa aliquâ prioritate ſuum pręcedit effectum; exemplar autem habet rationem cauſę. Minor verò probatur ex Tertulliano libro de Reſurrectione carnis; ubi ponderans illa verba Geneſis 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, dicit: *Limus ille tunc imaginem induens Chriſti futuri in carne, non tantùm Dei opus erat, ſed & pignus*. Et S. Athanaſius ſermone de ſanctiſſima Deipara, ait: *Potiùs loquendum eſt, quòd Deus fecerit hominem ſecundùm imaginem Dei; ſecundùm imaginem enim, & ſimilitudinem iſtiuſmodi Incarnationis, & acceptæ humanitatis hominem Deus fecit*.

Confirmatur denique, ille primò intenditur in ordine creationis, propter quem omnia creata ſunt, & condita: ſed omnia creata ſunt, & condita propter Chriſtum. Igitur, &c. Major patet. Finis enim priùs intenditur ab operante, quàm ea, quæ ſunt ad, & propter finem: Minor verò probatur; tum ex ſuprà laudato capite ad Coloſſenſes, ubi dicitur, quod *in ipſo Chriſto*, id eſt propter ipſum, *condita ſunt univerſa*: tum

Digitized by Google

tum ex primæ ad Cor. 3. ubi Apoſtolus declarat ordinem finium ad quos ordinantur creaturæ; ut ſcilicet creaturæ corporeæ ſint propter electos, electi propter Chriſtum, Chriſtus autem immediatè propter Deum: ait enim *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti; Chriſtus autem Dei*: ſed hæc illatio non eſſet legitima, niſi Chriſtus priùs fuiſſet intentus, & à Deo decretus, quàm cæteræ creaturæ; ſicut enim hominum creatio prius fuit intenta à Deo, quàm formatio mundi propter ipſum hominem conditi, tanquam propter finem primarium, ſic etiam priùs intendi debuit Chriſti productio, quàm decernerentur homines propter ipſum creandi: quod utique confirmat Apoſtolus ad Hebr.2. ubi ait, *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos Filios in gloriam adduxerat*, &c.

Præfatam rationem firmant ſancti Patres; maximè S.Cyrillus lib.5. Theſauri cap.3. ubi diſputans contra Arianos, ait: *Si, ut dicunt hæretici, ut nos produceret Deus, Filium produxit, erit ipſe propter nos factus, non nos propter ipſum; cur ergo nobis non aget gratias, qui propter nos eſt? Erit etiam ipſe ſic gloria noſtra, ut fœmina viri, non enim vir creatus eſt propter fœminam, ſed fœmina propter virum*. Favet etiam Rupertus explicans mox laudata verba ad Heb.ubi ſic ait: *Religiosè dicendum, reverenterque eſt audiendum, quia propter iſtum filium hominis, ſcilicet Chriſtum, gloriâ, & honore coronandum Deus omnia creavit*.

Secunda Probatio,

Petita ex eo, quòd Chriſtus ſit Electorum, ac Prædeſtinatorum Primogenitus, Exemplar, & Principium morale.

Qui eſt omnium Prædeſtinatorum, & Electorum primus, exemplar, & principium morale, ille priùs intenditur, & decernitur à Deo futurus, quàm prævideatur, & decernatur permiſſio peccati: ſed talis eſt Chriſtus: igitur, &c. Major conſtat, maximè in ſententia Thomiſtarum, affirmantium Prædeſtinationem fieri ante præviſa merita, vel demerita ſecundùm intentionem, quamvis ſecundùm executionem pendeat à meritis. Minor verò probatur: primò quidem, quòd Chriſtus fuit primogenitus, & cauſa exemplaris omnium prædeſtinatorum: id enim apertè docet ſanctus Apoſtolus ad Romanos 8. his verbis: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus*. Et primò ad Epheſios, *Benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. Et pauló poſt: *Prædeſtinavit nos per Jeſum Chriſtum in ipſum*; ubi particula *per*, ſignificat etiam Chriſtum fuiſſe cauſam meritoriam, & efficientem moralem noſtræ prædeſtinationis: particula verò *in*, denotat ipſum eſſe ejuſdem prædeſtinationis cauſam finalem.

Confirmantur hæc authoritate ſanctorum Patrum: nam Irenæus lib. 3. contra hæreſes cap.14. ita ajebat. *Futuram circa Filium Dei humani generis diſpoſitionem in ſemetipſum fabricator omnium Verbum præformaverat, prædeſtinante Deo primum animalem hominem, videlicet, ut a ſpirituali ſalvaretur, cùm præexiſteret ſalvans; oportebat, & quòd ſalvaretur, ut non vacuum ſit ſalvans*. Nota. *Legem in ſemetipſum præformaverat*, & legem cùm præexiſteret ſalvans, & denique primum prædeſtinavit hominem animalem, ut à ſpirituali ſalvaretur, &c. Quæ omnia manifeſtè declarant in prędeſtinatione divina in gloriam ipſius Dei, Chriſtùm, ut caput morale, ſeu ſecundùm dignitatem Salvatoris fuiſſe prædeſtinatum ante prædeſtinationem hominis; imò hunc

Digitized by Google

hunc propterea fuiſſe prædeſtinatum, ut non fuiſſet vacua ſalus, & officium Salvatoris Chriſti jam antecedenter præfinitum. Idem docet ſanctus Cyrillus lib. 5. Theſauri cap. 8. ubi ait: *Præfundatur ante omnes Chriſtus, & in ipſo nos omnes ſuperædificamur; idque ante initium mundi in præſcientia Dei; ut cùm ordine divinò benedictio maledictionem anteceſſerit, & damnationem in mortem vitæ pollutio, ſervitutem diaboli adoptionis libertas, & poſſit natura humana, ſuperatis malis, quæ interim acciderunt, in priſtinum per gratiam Chriſti (qui fundavit eam in bonis) dignitatem recurrere talem, quàm fieri, qualem Deus ex charitate per Filium ſuum futuram conſtituit*: Ergo ſi benedictio maledictionem anteceſſit, & gratia Chriſti fundavit naturam humanam in bonis, ſequitur, quòd natura humana, quæ in primo Parente fuit fundata in bonis, & habuit benedictionem, & vitam per juſtitiam originalem, ante maledictionem, & mortem per carentiam illius, ſeu per peccatum originale, fuerit prædeſtinata per Chriſtum, ſeu (ut Cyrillus loquitur) ſuperædificata in Chriſto, in præſcientia Dei, ſeu intentione Dei, & conſequenter, quòd Chriſtus fuerit ante peccatum originale prædeſtinatus, ut moralis cauſa. Unde concludit Cyrillus; *Quantùm igitur ad præſcientiam, & conſilium, & propoſitum Patris, & omnino deitatis, Chriſtus ante ſæcula fundatus eſt, & tempore congruò natus ex Virgine; in quo reparati ſumus, qui ante initium mundi ſalutis noſtræ fundamentum ipſum habebamus.*

Reponunt Adverſarii ex his dumtaxat colligi Chriſtum fuiſſe primò prædeſtinatum, non verò, quòd fuerit prædeſtinatus ante peccatum originale: nam, inquiunt, præſteſtinatio ſpectat ad ordinem gratiæ, peccati vero permiſſio ad ordinem naturæ, cùm autem ordo naturæ præcedat ordinem gratiæ, conſequens eſt, quòd decretum permiſſionis peccati præcedat prædeſtinationem Chriſti.

Verùm contrà. Chriſtus abſolutè dicitur prædeſtinatorum primus, & caput, ac hominum prædeſtinationis cauſa exemplaris, & efficiens moralis: igitur prædeſtinatus fuit ante prædeſtinationem Adami: ſed Adamus, ex mente Thomiſtarum, prædeſtinatus eſt independenter à præviſione meritorum, & conſequenter ante prævíſum peccatum: igitur etiam Chriſtus prædeſtinatus fuit ante prævíſionem peccati. Ad rationem autem dico; quòd quamquàm natura præcedat gratiam ordine executionis, tamen ab illa præceditur ordine intentionis: quod enim perfectius eſt, priùs intenditur, quàm imperfectius, quia ordinatur ad id, quod præſtantius eſt: ſed natura minus eſt perfecta, quàm gratia, ad quam ordinatur: ergo licèt ordine executionis natura præcedat gratiam, tamen ordine intentionis gratia priùs intenditur à Deo, quàm natura; non enim repugnat ſubjectum eſſe propter formam, & tamen in intentione agentis formam eſſe priorem ſubjecto; ſic enim videmus formam ſubſtantialem eſſe priorem materiâ in intentione agentis materialis; & tamen in executione materia præſupponitur ad formam. Licèt ergo permiſſio peccati ſpectet ad ordinem naturæ, inde non eſt conſequens, quòd priùs fuerit intenta, quàm deſtinatio ad gratiam, & gloriam.

Adde, quòd mors prædeſtinati pertinet ad naturam, eſt enim naturæ defectus: & tamen præſcientia mortis illius non antecedit electionem ejuſdem ad gratiam, & gloriam, maximè in ſententia Thomiſtarum, qui volunt prædeſtinationem fieri ante prævíſa merita. Similiter peccatum crucifigentium Chriſtum fuit, reverà, grande peccatum, ac proinde ſecundùm adverſarios ſpectare debuit ad ordinem naturæ:

Digitized by Google

ergo ſi priùs fuerit intentus ordo naturæ, quàm ordo gratiæ, & gloriæ; ſequitur, quòd Deus priùs vidit peccatum crucifigentium Chriſtum, quàm ipſummet Chriſtum, quod eſt abſurdum: quia cùm Chriſtus ſit ſubjectum, circa quod verſari debebat illa actio peccaminoſa, non potuit hæc præcognoſci antequam præcognoſceretur ejuſmodi ſubjectum.

Tertia Probatio,

Petita ex ratione.

ORdinate' volens ea, quæ ex natura ſua ſe habent tanquam finis, & media, priùs debet velle finem, & ex mediis illa, quæ ſunt fini propinquiora, & tandem illa media, quæ remotiora ſunt: ſed ad manifeſtationem bonitatis divinæ, quæ eſt finis intentus à Deo in productionem rerum, propinquiùs ſpectat incarnatio Verbi, & Chriſti glorificatio, ac prædeſtinatio, quàm prædeſtinatio omnium hominum, eorumque beatificatio, ac juſtificatio; quippe incarnatio Verbi, & Chriſtus ipſe Deo propinquior eſt, quàm omnes creaturæ: ergo cùm Deus ſemper ordinatiſſimè velit, priùs intendit manifeſtationem bonitatis ſuæ, & immediatè poſt voluit incarnationem Verbi, demùm ordinem gratiæ, ac tandem naturæ, ad quem ſpectat permiſſio peccati; ac proinde decretum incarnationis prius fuit decreto productionis rerum, & decreto permiſſionis peccati. Minor conſtat: cùm enim Chriſtus ſit homo-Deus, intimiùs, ac propinquiùs ad Deum ſpectat, quàm quælibet creatura, magiſque ad illius gloriam confert.

Reponunt autem Adverſarii, majorem eſſe veram in his mediis, quæ ſunt fini propinquiora ordine cauſalitatis; falſam verò de iis mediis, quæ ſunt propinquiora tantùm ordine perfectionis. Dupliciter enim, inquiunt, poteſt intelligi, quòd unum medium ſit alterо proximius fini. *Primò* quidem ratione cauſalitatis, quia ſcilicet immediatè confert ad conſecutionem, alia verò media, non immediatè, ſed mediante ipſo. Sic v. g. in glorificatione hominis, quæ eſt finis intentus à Deo prædeſtinante, quamvis ordine executionis, vocatio priùs ad illam conferat, quàm juſtificatio; tamen ordine intentionis, juſtificatio priùs intenditur à Deo, quàm vocatio, quia juſtificatio immediatiùs confert ad glorificationem, quàm vocatio. *Secundò*, Unum medium dicitur proximius fini, quàm aliud, ratione majoris perfectionis, & affinitatis cum fine: quâ ratione, id quod magis participat de eſſe divino, & de bonitate Dei, dicitur ipſi propinquius, quàm illud, quod minùs participat. Licèt autem Chriſtus ſit perfectior univerſo ordine gratiæ, & hâc ratione Deo propinquior, tamen non eſt propinquior fini à Deo intento ordine cauſalitatis, quia Deus potuit decernere ſimul omnia, quæ conducunt ad ipſius gloriam, ſive illa ſint ordinis naturæ, ſive gratiæ, ſive unionis hypoſtaticæ, potuit etiam minùs perfectum medium ad perfectius ordinare, vel perfectius ordinare ad minùs perfectum, cùm hoc à ſola Dei voluntate pendeat: potuit igitur primò decernere permiſſionem peccati, & hominum redemptionem, deinde verò incarnationem Verbi, tanquam medium poſteriùs conferens ad hominum glorificationem.

Contra primò. Quanquam reverà Deus fortè abſque aliqua inordinatione eligere poſſit, & ordinare medium minùs perfectum ad conſequendum finem; & poſtmodum, id quod magis perfectum eſt; tamen decentiùs, & congruentiùs apparet, ut medium illud immediatè ordinet, & intendat, quod ratione ſuæ perfectionis majorem habet affinitatem cum ipſo fine conſequendo, id enim magis decet

ſum-

ſummam illius ſapientiam, & ſuavem rerum adminiſtrationem.

Secundò concedunt adverſarii, quòd ordinatè volens priùs vult finem, quàm ea, quæ ſunt ad finem: ſed Chriſtus finis eſt immediatus omnium creaturarum, tam ordinis naturæ, quàm ordinis gratiæ: igitur priùs intenditur à Deo, quàm cęterę creaturæ cujuſcunque ſint ordinis. Minor conſtat ex dictis, ubi probatum eſt ex Apoſtolo 1. ad Cor. 3. quòd quemadmodum omnia propter prædeſtinatos creata ſunt, ita omnia creata, & etiam ipſi prædeſtinati, ſunt propter Chriſtum, ut eſt homo tanquam propter finem, ſicut & illa omnia, & ipſemet Chriſtus ſunt propter Deum, tanquam propter ultimum finem: igitur cùm Deus ordinatè volens, priùs velit finem, quàm media, neceſſe eſt, quòd ſicut priùs intendit ſuæ gloriæ manifeſtationem, quàm incarnationem Verbi, quia ſua gloria eſt finis ultimus omnium ſuorum operum, ita priùs intendat Chriſtum, quàm ea omnia, quæ ad ipſum ordinantur.

Tertiò velle ordinatè, nil aliud ſonat, quàm velle objecta amabilia, prout inter ſe amabilia ſunt: ſed objectum, quod ex ſe perfectius, & nobilius eſt, etiam eſt amabilius: ergo ordinatè volens finem, priùs vult media perfectiora, quàm minùs perfecta; ſed incarnatio Verbi præſtantiori modo confert ad manifeſtationem gloriæ Dei, quæ ut finis intenditur in omnibus ejus operibus, quàm conferat hominum redemptio, & peccati permiſſio: igitur priùs debet Deus decernere incarnationem, quàm peccati permiſſionem.

Denique, peccati Adami permiſſio ex natura ſua debet eſſe carentia gratię actualis in Adamo, ſed carentia gratiæ præſupponit illius conceſſionem: ergo priùs Adamus prævisus fuit habens gratiam, quàm carens gratiâ: ſed omnis gratia Adamo collata, ſive in ſtatu innocentiæ, ſive in ſtatu reparationis, fuit dumtaxat ei conceſſa intuitu meritorum Chriſti venturi, nullus enim effectus prædeſtinationis Adami fuit independens à meritis Chriſti. Cùm enim Chriſtus ſit caput omnium hominum prædeſtinatorum, idque mediantibus actionibus, quibus nobis promeruit beatitudinem; conſequens eſt, quòd prædeſtinatio Adami, & ſubinde omnis illius effectus ſit dependens à meritis Chriſti: ſed gratia, quam habuit Adamus, etiam in ſtatu innocentiæ, fuit effectus prædeſtinationis ipſius; quia cùm omnis gradus gloriæ hominis prædeſtinati ſit effectus prædeſtinationis ipſius, illa gratia pertinet ad effectus prædeſtinationis Adami, cui correſpondet aliquis gradus gloriæ, in qua modo ipſe Adamus exiſtit: ſed gratiæ, quam habuit in ſtatu innocentiæ, correſpondet aliquis gradus glorię, quâ nunc fruitur Adamus; quamvis enim gratia illa per peccatum ſubſequens fuerit deperdita, & meritum ejus mortificatum, tamen per pœnitentiam fuit ei reſtituta, & meritum vivificatum ad eum gradum gloriæ recipiendum, ad quē habuerat jus in ſtatu innocentiæ.

Reponunt adverſarii, falſum eſſe, quòd gratiæ illi, quam habuit Adamus in ſtatu innocentiæ, formaliter, ut tali, correſpondeat aliquis gradus gloriæ, quem obtineat Adamus; ſiquidem, ajunt, illa gratia per peccatum totaliter fuit extincta; nec opera meritoria per ipſam facta retinuerunt aliquod jus ad gloriam tanquam ad præmium, ſed remanſerunt omninò mortua, & incapacia reviviſcentiæ per pœnitentiam: in quo differunt à noſtris meritis, quæ cùm per peccatum lethale ſolùm mortificentur, reviviſcunt per pœnitentiam ad eoſdem gradus gloriæ, ad quos ſpeciale jus habebant. Cujus diſcriminis ratio eſt, quòd deſtructâ in nobis gratiâ ſanctificante per peccatum mortale, remanet nihilominùs adhuc

Digitized by Google

huc unum ex principiis moralibus, & vitalibus actionum illarum, quibus antequam laberemur in peccatum, aliquid apud Deum meruimus; nempe ipſe Chriſtus, qui eſt cauſa moralis omnis noſtri meriti: at verò reſpectu Adami adhuc innocentis, Chriſtus nondum influebat in ejus meritum, ſed ad id dumtaxat conferebat gratia ipſi collata, quæ erat principium radicale, & vitale talis meriti: igitur deſtructò tali principiô, omne meritum, quod ab eo proceſſerat, totaliter vitam amiſit; atque adeò non fuit dumtaxat mortificatum, ſed etiam omninò mortuum.

Contrà primò. Abſque fundamento, & non ſine erroris periculo aſſerunt gratiam Adamo non fuiſſe collatam ex meritis Chriſti. Siquidem Apoſtolus ad Epheſ. 1. diſertè pronunciat, *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto*: ſed gratia Adamo innocenti collata, fuit ſumma benedictio: non ſolùm pro ipſo, ſed etiam pro nobis poſteris, ad quos debebat illam transfundere: igitur ea fuit collata intuitu meritorum Chriſti.

Deinde, reponunt pro ſolutione id, quod venit in controverſiam: diſceptamus enim, an Chriſtus priùs decretus fuerit, quàm Adamus, aut quælibet alia creatura: igitur illa reſponſio non videtur idonea.

Inſuper: Myſterium Incarnationis fuit Adamo revelatum in ſtatu innocentiæ, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 2. art. 7. & S. Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis, & concupiſcentia cap. 2. ubi affirmat matrimonium in ſtatu innocentiæ fuiſſe ſignum, atque Sacramentum conjunctionis, ac unionis ſpiritualis Chriſti cum Eccleſiâ; quòd utique probat ex illo Apoſtoli ad Epheſ. 5. ubi cùm retuliſſet illa verba, quæ Adamus dixerat poſt formatam ſuam uxorem, *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ*, ſtatim ſubdit, *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſiâ*. Quibus Apoſtolus ſignificat Adamum illa verba protuliſſe, non ſolùm, ut denotaret intimam unionem conjugum, ſed etiam unionem Chriſti cum Eccleſiâ: igitur Adamus innocens prævidit Chriſtum venturum.

Denique, falsò proferunt Adverſarii merita Adami per peccatum ſubſequens omninò fuiſſe mortua, ſiquidem idcircò noſtra merita omninò non moriuntur quandiu fideles ſumus, quia per fidem ſemper unimur Chriſto capiti, & mediatori noſtræ ſalutis: at Adamus non amiſit fidem, alioquin extincta, omninò tunc temporis fuiſſet Eccleſia; ergo eandem cum Chriſto capite habere potuit unionem, etiam dum peccavit, quam modo habent peccatores, qui fidem non perdiderunt.

QUARTA PROBATIO.

Petita ex abſurdis, quæ ex adverſa ſententia oriuntur.

SI Chriſtus ob peccatum dumtaxat veniſſet, ſequeretur ipſum eſſe bonum occaſionatum; quòd ſcilicet non habuiſſet exiſtentiam, niſi commiſſum eſſet peccatum: at abſurdum eſt tantùm bonum, qualis eſt Chriſtus, eſſe dumtaxat occaſionaliter intentum à Deo, cùm ſit per ſeſe ſummè volibile, & amabile, non minùs, ac ipſa redemptio à peccato, imò multò magis, quandoquidem ſecundùm ſe ſit bonum præſtantius: ergo, &c.

Reponunt Adverſarii 1. non eſſe inconveniens, quòd Chriſtus ſolùm decretus fuerit ex occaſione peccati; quia, inquiunt, longè majus beneficium collatum eſt hominibus, ex eo quòd incarnaretur Deus ob remedium ſolius peccati, quàm ſi incarnaretur propter alia motiva in ordine ad juſtificationem, & glorificationem, quam habuiſſent homines ſi in ſtatu innocentiæ per-

perſeveraſſent, quia eò majus eſt beneficium aliquod, cæteris paribus, quò minùs digniori confertur; at incarnatio facta ob ſolùm remedium peccati, eſſet beneficium factum peccatori, & indigno: ſi autem fieret propter ea motiva, beneficium iſtud non conferretur indigno: ergo nihil officit quominus Incarnatio Verbi ſit bonum occaſionatum.

Verùm, dico hanc reſponſionem, nec eſſe ad intentum difficultatis, nec veram doctrinam continere. Non quidem eſt ad intentum præſentis difficultatis, quia non quæritur utrùm Verbi incarnatio eſſet majus beneficium, vel minus, ſi fieret ob ſolam redemptionem à peccato: ſed utrùm ex ſe ſit majus bonum, quàm redemptio, itaut bonum iſtud non exiſteret niſi redemptio eſſet facienda. Non continet etiam veram doctrinam, quia ſine dubio majus beneficium eſſet, quòd fieret incarnatio propter juſtificationem, & glorificationem hominum, ac etiam propter naturæ humanæ dignitatem, quàm ſi fieret ob ſolam redemptionem: præſtantiùs enim eſt manus dare homini ne in captivitatem veniat, & ſuam libertatem tueatur, ac ſervet, quàm ſi è vinculis eruatur.

Reponunt 2. occaſionatum ſumi dupliciter: *Primò*, prout idem eſt, ac præter intentionem agentis, & à caſu, in quo ſenſu fatentur incarnationem non eſſe bonum occaſionatum, maximè reſpectu Dei, cùm omnia divinæ ejus gubernationi ſubdantur: *Secundò*, dicitur bonum occaſionatum, quia pendet ex aliqua occaſione, licèt aliunde ſit intentum à Deo, & in hoc ſenſu concedunt incarnationem eſſe bonum occaſionatum.

Verùm, ex hac reſponſione ſequitur, quòd vel incarnatio ſecundùm ſe eſſet minus bonum, quàm remiſſio peccati, vel quòd Deus ordinaret majus bonum, ſcilicet Chriſtum ad minus bonum, ſcilicet ad remedium peccati: ſed utrumque eſt abſurdum. Chriſtus enim utpotè Deus-homo, longè præſtantius eſt bonum, quàm omnium hominum ſalus: ſiquidem majorem Deus gloriam recipit per ſolum Chriſtum, quàm reciperet per omnium hominum ſalutem. Similiter inordinatè Deus procederet ſi majus bonum ordinaret ad minus; quippe entia minùs perfecta, ſecundùm juſtam ordinationem divinæ Providentiæ, ordinantur ad præſtantiora: ſic elementa inſerviunt viventibus, vegetantia brutis, bruta verò hominibus.

Reponunt iterum: quòd inordinatè quidem procederetur ſi majus bonum ordinaretur ad minus tanquam ad finem *qui*, vel cujus gratiâ aliquid fit: non verò ſi ordinaretur tanquam ad finem *cui*: nam Angeli in Scriptura dicuntur producti, & miſſi in miniſterium hominum; & ſalus ruſtici dicitur finis *cui* providentiæ regiæ; quia bonum ruſtici reſultat ex optimâ regis adminiſtratione.

Contra. Si incarnatio dumtaxat decerneretur ob ſolam remiſſionem peccati, conſequens eſſet, quod illa non foret, niſi exiſteret peccatum, & conſequenter, quòd haberet dumtaxat exiſtentiam occaſione remittendi peccati, & ſic ſecundùm ſe, & abſolutè ordinaretur ad peccatum: ſed quod ſecundùm ſe, & abſolutè ordinatur ad aliud, ita quòd habeat dumtaxat exiſtentiam propter illam ordinationem, non ordinatur ſolùm ad finem *cui*, ſed etiam ad finem *cujus gratiâ*. Ergo ſi eſſet inordinata diſpoſitio, quod majus bonum referatur ad minus, tanquam ad finem *qui*, conſequens eſſet, quòd minùs rectè ordinaretur incarnatio ad ſolam remiſſionem peccati. Minor conſtat; id enim dicitur ordinari ad aliud tanquam ad finem *qui*, ſaltem immediatum, quando dumtaxat producitur ob aliud, nec ullam haberet exiſten-

ſtentiam, ſi ita ad aliud non ordinaretur: ſic enim creaturæ dicuntur ordinari ad gloriam Dei, tanquam ad finem *qui*, quia dumtaxat propter Dei gloriam creatæ ſunt. Canfirmabuntur hæ reſponſiones, ex ſequentibus abſurdis.

Secundum abſurdum, quòd ex adverſa ſententia oritur, eſt quòd ſi Chriſtus tantùm decretus eſſet propter noſtram redemptionem, ſequeretur, quòd Adami peccatum ei fuiſſet utile, quia non haberet ſuam exiſtentiam, nec gratiam, & gloriam niſi Adamus peccaſſet: imò gaudere poſſet de peccato Adami; aliquis enim meritò gaudere poteſt de eo, ſine quo non reciperet ſuum eſſe, nec ſuas perfectiones haberet: ſed hæc conſequentia omninò abſurda eſt. Probatur major à ſimili authoritate S.Anſelmi lib.1.Cur Deus homo, c.18. ubi improbat opinionem aſſerentium homines, idcircò dumtaxat eſſe factos, & prædeſtinatos, ut vacuas Angelorum ſedes replerent; ſi enim ita eſſet, ſequeretur, quòd deberent ſibi gratulari homines de Angelorum perditione, & ruinâ. Ait autem: *Si nullatenus facti ſunt homines, niſi pro reſtauratione perditorum Angelorum, palam eſt, quia niſi illi Angeli ab illa beatitudine cecidiſſent, homines ad illam non aſcenderent; ſi quis ergo dixerit, quia tantùm lætabuntur electi homines de Angelorum perditione, quantùm gaudebunt de ſua aſſumptione, quoniam abſque dubio hæc non eſſet niſi illa fuiſſet, quomodo poterunt ab hac perverſa gratulatione defendi?* At idem dicendum eſſet de Chriſto, ſi dumtaxat decretus eſſet venturus pro reparandis hominibus perditis.

Reponunt Adverſarii, falſum eſſe, quòd Chriſtus gauderet de hominum ruinâ, ſed dumtaxat gauderet de bonitate, & miſericordia Dei, quæ tantum bonum ex tanto malo tanquam ex occaſione produxit: Neque enim, inquiunt, nos dedimus occaſionem eſſendi Chriſto per ſe, & ex intentione noſtrâ, ſed ſolùm per accidens, & ex intentione Dei, qui ex peccato Adami tanquam ex occaſione incarnationem Verbi divini decernere voluit. Ad authoritatem S. Anſelmi negant eſſe paritatem: quia, inquiunt, propterea homines deberent gaudere de ruina Angelorum, ſi ad eorum ſedes implendas ordinarentur, quia ſuppoſito lapſu Angelico prædeſtinarentur homines abſque novo beneficio, ut ſupponit Anſelmus in eorum ſententiâ, quos impugnat: illi enim dicebant Deum elegiſſe ad gloriam certum numerum Angelorum eâ conditione, ut ſi deficerent aliqui, tot aſſumerentur ex hominibus, & ideò vi illius pacti, ſine novo beneficio prædeſtinarentur; & propterea deberent gaudere de lapſu, ex quo, ſine novo beneficio ſequeretur eorum prædeſtinatio: at incarnatio Chriſti non procedebat ex lapſu hominum, abſque particulari beneficio, unde non deberet Chriſtus gaudere de peccato Adæ.

Verùm hæ reſponſiones non ſatisfaciunt. Non quidem *prima*, quamvis enim Chriſtus gaudere deberet de miſericordiâ Dei, ex quâ principaliter, & propter ſe procederet ejus productio, tamen videbatur omninò ſequi, quòd deberet etiam gaudere de eo, ſine quo Deus miſericordiâ non eſſet motus ad decernendum ipſius Chriſti adventum, quemadmodum non eſſet motus ad prædeſtinandos tot homines, niſi ut volebant illi, quos impugnat Anſelmus, tot Angeli eſſent lapſi. *Nec etiam* ſatisfacit diſparitas, quam proferunt, inter caſum propoſitum ab Anſelmo, & noſtrum, quia perinde prorſus eſt, quòd prædeſtinatio hominum fiat ex lapſu ſine novo beneficio, vel quòd ita non fiat, ad hoc ut homines haberent anſam gaudii de Angelorum lapſu: nec enim motivum gaudii eſſet defectus novi decreti, ſeu, quòd non deſtinarentur

tur

tur novô decretô ad gloriam: ſed motivum illius gaudii eſſet conſecutio ſuæ prædeſtinationis, quæ fieret ex ſuppoſito Angelorum lapſu: non autem fieret, ſi Angeli non fuiſſent lapſi. Unde eorum gaudiumtantùm oriretur ex ſua prædeſtinatione, quæ infallibiliter ſequeretur ex Angelorum ruina. Idem autem dicendum eſſet de Chriſto D. ſi dumtaxat ob liberandos homines à peccato decretus.ejus eſſet adventus.

Tertium abſurdum, quod ex oppoſita ſententia oritur, eſt quòd ſi Chriſtus dumtaxat eſſet decretus,propter homines redimendos, ſequeretur primò, quòd ille nobis gratia deberet rependere, non nos illi. *Secundò*, quòd eſſemus multò præſtantiores, quàm Chriſtus. *Tertiò*, quòd neceſſarium fuiſſet peccatum, ut Chriſtus exiſteret: ſed hæ tres conſequentiæ abſurdæ ſunt,& ſanctorum Patrum doctrinæ repugnantes. Prima quidem, quia illam S.Athanaſius lib.3. contra Arianos infert, & impugnat his verbis. *Si Deus*, inquit, *volens creatitiam naturam producere, Filium in eos uſus procreavit pro veſtra opinione, ut per eum nos ædificaret; animadvertite, quàm audax ſit impietas in veſtris verbis. Primùm, quia apparebit Filium propter nos, & non nos propter Filium conditos eſſe: non enim nos ejus cauſà creati fuiſſemus, ſed ille noſtri, adeò ut ipſe nobis, non nos illi gratiam debeamus*. Et ſtatim infert: *Si illud conceditur, planè ſequitur,ut Pater Filium ſibi noluerit, non enim volens eum creare creavit, ſed cùm nos vellet ſalvare noſtri gratiâ eum inſtituit*.

Secundam conſequentiam impugnat S.Cyrillus lib.5.Theſauri,cap.3.ubi ait: *Se propter nos factus eſt Filius, & non propter Filium nos; erimus nos multò ipsô præſtantiores*. Quod, & confirmatur ex S.Baſilio lib.4.contra Eunomium ubi ait: *Quod propter aliud, & non propter ſe factum eſt, vel eſt pars illius, propter quod factum eſt, vel eo minus eſt.*

Tertia tandem conſequentia impugnatur authoritate S. Aug. qui lib.14. de Civitate Dei *cap.*23. negat neceſſarium fuiſſe peccatum, ut Sancti naſcerentur, & fieret hominum generatio. Ait autem, *Quisquis dixit non fuiſſe Adam, & Evam generaturos: niſi peccaſſent, quid dixit, niſi propter Sanctorum numeroſitatem neceſſarium hominis fuiſſe peccatum, ſi enim non peccando ſoli remanerent, quia ſicut putant, niſi peccaſſent, generare non poſſent: profectò ut non ſolùm duo homines juſti poſſent eſſe, ſed multi, neceſſarium peccatum fuit, quod credere abſurdum eſt*. Igitur multò magis abſurdum,quòd peccatum fuerit neceſſarium, ut Chriſtus hominum caput, & Sanctus Sanctorum in hunc mundum veniret. Quam utique illationem infert Rupertus his verbis, *Si teſte Auguſtino*, inquit, *abſurdum eſſet dicere, Adamo non peccante generationes hominum non fuiſſe futuras, ac ſi propter homines, ut naſcerentur peccatum fuiſſet neceſſarium, quid de iſto Capite, & Rege omnium Electorum Angelorum, & hominum ſentiendum, niſi quòd; & ipſe maximè omnium neceſſarium non habuerit peccatum, ut homo fieret ex omnibus, delicias ſuæ charitatis cum illis habiturus*.

Solvuntur Objectiones.

O*bjiciunt primò* Adverſarii. Decretum Incarnationis,cùm ſit ſupra naturæ debitum, non niſi per revelationem innoteſcere poteſt: ſed quotieſcumque Scripturâ ſacra, Concilia, vel SS.Patres, ex quibus colligenda eſt divina voluntas de hujuſmodi decreto loquuntur, non aliam ejus cauſam, vel motivum aſſignant,quàm liberationem à peccato, ſeu redemptionem hominis à ſervitute peccati: ergo ex vi decreti, quod Deus habuit de facto, Verbum carnem non aſſumpſiſſet Adamò non peccante. Majorem ut veram ſupponunt

nunt

nunt: Minorem verò probant: *Primò*, illis omnibus ſacræ Scripturæ locis, quibus præcedenti concluſione probavimus Chriſtum reverà maximè veniſſe, propter homines redimendos à peccato. *Secundò*: ex Conciliis, præcipuè Niceno, & ex ejus Simbolo fidei, ubi dicitur: *Quod propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis*. *Tertiò*, denique id confirmant plurimis SS. Patrum authoritatibus, quarum precipuæ ſunt ſancti Irenæi lib.3. cap.14. dicentis, *Si non haberet caro ſalvari; nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet, & ſi non haberet ſanguis juſtorum inquiri, nequaquam ſanguinem habuiſſet Dominus*. S. Cyrilli Alexandrini dialogo 4. de Trinitate, ubi ait; *Si non peccaſſemus, neque factus eſſet nobis ſimilis*. (Filius Dei) *neque ſuſtinuiſſet: & ſi non mortuus eſſet, non eſſet aſſecutus, ut adoraretur à nobis, & à Sanctis*, id eſt Angelis. S. Ambroſii lib. de Incarnationis Dominicæ ſacramento, cap. 6. *Quæ erat cauſa Incarnationis, niſi ut caro, quæ peccaverat redimeretur?* Auguſtini ſer.8. de Verbis Domini. *Si homo non periiſſet, Filius hominis non veniſſet*. Sancti Leonis ſerm.3.in Pentecoſten: *Si homo*, inquit, *ad imaginem, & ſimilitudinem Dei factus in ſuæ honore naturæ manſiſſet, nec diabolica fraude deceptus à lege ſibi poſitâ per concupiſcentiam deviaſſet, Creator mundi creatura non fieret; neque aut ſempiternus temporalitatem ſubiret; aut æqualis Deo Patri, & Filius Dei ſimilitudinem carnis peccati aſſumeret*. Gregorii Magni in 4.Reg.cap.1. *Si Adam non peccaret, Redemptorem noſtrum carnem ſuſcipere noſtram non oporteret: non enim venit vocare juſtos, ſed peccatores ad Pœnitentiam*: Si ergo pro peccatoribus venit, ſi peccata deeſſent, eum venire non oporteret.

Reſpondeo cum Doctore conceſsâ majore, diſtinguendo minorem: Non aliud aſſignatur motivum Incarnationis, ut de facto contigit, & rever peracta eſt, concedo: Ut eſſet perficienda ex hypotheſi, quòd nullum eſſet peccatum: nego. Nam conſtat tum ex Scriptura ſacra, cum ex SS.Patribus pro noſtra ſententia laudatis, quòd etſi non peccaſſet Adamus, nihilominùs Chriſtus eſſet venturus. Unde, ſi illa Scripturæ, & SS. Patrum oracula pro noſtra ſententia laudata, liceat adverſariis interpretari, quidni etiam ab eis objectas ſententias ſimili modo benignâ interpretatione liceat explicare: ne SS.Patres, & Scripturæ oracula invicem pugnantia appareant? *Adde quòd* ipſi SS. Patres noſtræ explicationis fundamentum ſubijaciant: quippe dum negant Chriſtum venturum ſi peccatum non eſſet, *vel* ſignificant, quòd non eſſet venturus in ſimilitudinem carnis peccati, ut conſtat ex S.Leone; *vel* quòd non foret morti obnoxius, & aliis miſeriis, quibus ſubjacuit, ut pro peccatoribus ſatisfaceret; *vel* quòd non veniret ut Redemptor, Salvator, & Medicus: quo ſenſu S.Auguſt.ſerm.90.de verbis Apoſtoli, explicans hæc verba 1. ad Timoth.1. *Chriſtus Jeſus venit in mundum peccatores ſalvos facere*, ait: *Nulla cauſa fuit veniendi Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla cauſa eſt medicinæ; ſi venit de cælo magnus medicus, magnus per totum orbem terræ jacebat ægrotus: ipſe ægrotus genus humanum eſt*.

Urgent. SS. Patres ſimpliciter, & abſque ullo addito diſertè pronuntiant quod Chriſtus non veniret, ſi peccatum non adeſſet: ſed hæc locutio eſſet falſa, ſi veniret Chriſtus non interveniente peccato in carne impaſſibili: nam de eo, qui venturus eſt in carne impaſſibili verum eſt dicere, quòd ſit venturus: igitur falſum eſt aſſerere, quòd non ſit venturus: igitur quando ſancti Patres abſolutè pronuntiant Chriſtum non eſſe venturum, ſi peccatum non adeſ-

adeſſet, cenſent, quòd nullatenùs fōret incarnatio, ſi Adamus non peccaſſet.

Nego minorem, & ad ejus probationem; nego conſequentiam. Nam SS. Patres non dicunt ſimpliciter, quòd nullò modò eſſet venturus, ſed quòd non veniret, in eo ſtatu paſſibili, & mortali, in quo apparuit; Unde loquuntur de Incarnatione, prout facta eſt, quapropter aliqui utuntur hoc modo interrogatorio, ut Nazianzenus, & Ambroſius, *Quæ cauſa Incarnationis, niſi peccatores ſalvos facere?* quâ loquendi formula ſignificant præcipuam cauſam Incarnationis peractæ fuiſſe peccatorum ſalutem; non tamen negant alias eſſe cauſas Incarnationis faciendæ, ſi nullum eſſet peccatum. Nec propterea eorum loquendi modus falſitatem præfert; nam aliquis dici poteſt non venturus, quamvis ſit venturus; non quidem eo modo, quo expectabatur, ſed alio; Sic enim Lucæ 7. Chriſtus Dom. dixit cognatis ſuis, *Aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendam ad diem feſtum illum*: Et tamen Evangeliſta ſubdit, *Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto*: Unde Chriſtus D. abſolutè dicens, quòd non eſſet aſcenſurus, intelligendus eſt, non publicè, ſed occultè.

Inſtant. Chriſtus non potuit venire vi illius decreti de facto exiſtentis, niſi in carne paſſibili: ergo ſi Adamus non peccaſſet, vel nullatenus veniſſet, vel oportuiſſet ipſum venire in carne paſſibili. Conſequentia patet, non eſt enim alius modus poſſibilis Incarnationis, niſi in carne paſſibili, vel impaſſibili. Igitur ſi Chriſtus non veniſſet in carne impaſſibili, oportuiſſet ipſum venire in carne paſſibili. Probatur antecedens. Cùm primò Deus decrevit Incarnationem efficaciter, *vel* voluit Verbum incarnari in carne impaſſibili, *vel* in carne paſſibili, *vel* ſolùm decrevit eum venturum in communi, & quoad ſubſtantiam, nihil decernendo quoad modum de ſtatu paſſibilitatis, aut impaſſibilitatis: ſed primum dici nequit, quia ſi Deus primò voluiſſet efficaciter, quòd Verbum aſſumeret carnem impaſſibilem, de facto illam aſſumpſiſſet, dum fuit incarnatum, alioqui vel decretum illud non fuiſſet efficax, & ſic Adamo non peccante non fuiſſet ſortitum ſuum effectum, nec conſequenter hac in hypotheſi Verbum fuiſſet incarnatum: vel fuiſſet mutatum in ſubſequenquenti ſigno rationis, ſuppoſitâ permiſſione, & prævisione peccati: per aliud decretum, quo Deus incarnationem, priùs deſtinatam in carne impaſſibili, poſteà voluiſſet eam fieri in carne paſſibili, ut eſſet in remedium peccati: hoc autem dici nequit, quia id repugnat immutabilitati Dei, & perfectioni divinæ Providentiæ, quæ non eſt incerta, & volubilis, ſicut noſtra ob limitationem intellectus noſtri, & voluntatis.

Secundum etiam dici non poteſt, quia duobus modis fingi poteſt Deum voluiſſe primò incarnationem, ſeu unionem hypoſtaticam in communi, abſtrahendo à carne paſſibili, aut impaſſibili: *Primò*, quidem itaut ſolùm in communi, & quaſi in confuſo decreverit aſſumere aliquod individuum naturæ humanæ, non determinando, an hoc, vel illud aſſumeret: *Secundò*, itaut voluerit hanc humanitatem in individuo ſibi hypoſtaticè unire, non determinando tamen, an illam aſſumeret in carne paſſibili, aut impaſſibili: ſed neuter dicendi modus eſt verus. Non quidem primus, quia actus efficax voluntatis divinæ terminatur ad rem in particulari, cum omnibus accidentibus, circumſtantiis, & modis, cum quibus debet exiſtere: alioqui actus ille divinæ voluntatis non fuiſſet efficax, quia non fuiſſet terminatus ad rem ſub eo ſtatu, ſub quo non eſt ponibilis in actu; ergo

Digitized by Google

Deus non voluit efficaciter Incarnationem Verbi ſolùm in communi, & quoad ſubſtantiam abſtrahendo à carne paſſibili, aut impaſſibili.

Adde, quòd velle aliquid in communi, & poſtea in particulari cum omnibus accidentibus, circumſtantiis, & modis, dicit imperfectionem intellectus noſtri, & voluntatis: ergo non potut habere locum in Deo.

Reſpondeo, Deum primò decreviſſe Incarnationem dumtaxat quantùm ad ſubſtantiam, abſtrahendo à ſtatu paſſibilitatis, vel impaſſibilitatis; quippe habuit rationes, ob quas priùs determinaret ſubſtantiam Incarnationis, quàm circumſtantias; nimirum, ut poſſet Chriſtus Angelis, & primo parenti mereri gratiam, & alia dona, quæ ipſis collata ſunt independenter à peccato: neque enim merita Chriſti prævisa potuiſſent movere Deum ad conferendam illam gratiam, niſi fuiſſet decreta ſubſtantia Incarnationis, ante prævisum peccatum. Itaque Deus videns poſſibile, quòd Chriſtus poſſet mereri illa dona Angelis, & hominibus, ſeu quòd intuitu ipſius meriti darentur illis iſta beneficia, modò decerneretur ipſius adventus ante præviſionem peccati decrevit faciendam incarnationem abſolutè, nondùm decernendo de modo, nec de ſtatu impaſſibili, vel paſſibili, ſumptâ impaſſibilitate, pro obnoxietate, & ſubjectione ad mortem, & miſerias.

Duplex enim diſtingui poteſt paſſibilitas. Una quidem oriunda ex quatuor qualitatibus, & elementis contrariis, quibus corpora conſtant, & hæc eſt intrinſeca naturæ, eamque Adamus in ſtatu innocentiæ habebat, ſed ligatam per juſtitiam originalem, & ligni vitæ fructum, quò arcebantur ab ejus corpore omnes naturales defectus. Alia verò eſt paſſibilitas inflicta propter peccatum, quæ eſt ipſamet actualis ſubjectio ad mortem, & miſerias. Priorem paſſibilitatem habuiſſet Chriſtus, etiamſi nullum fuiſſet peccatum, quia veniret compoſitus ex quatuor qualitatibus, & elementis contrariis; ſicque vi primi decreti, pariter eſſet paſſibilis; at virtute alterius decreti veniret impaſſibilis ſecundò modò, quia non erat congruum, ut deficiente causâ redemptionis peccatorum, Chriſtus de facto morti, & ærumnis ſubjaceret, ſed præventus fuiſſet à Deo conſtituente illius humanitatem in ſtatu omninò glorioſo, & impaſſibili.

Unde ad argumentum in forma, nego antecedens, & ad ejus probationem dico, Deum primò ſuò decretò decreviſſe ſubſtantiam Incarnationis, & Chriſtum eſſe venturum in carne paſſibili, ſumpta paſſibilitate primô modo, quatenus eſt quid intrinſecum naturæ humanæ, concedo. Decrevit ut veniret paſſibilis, paſſibilitate ſumptâ, ſecundò modo, nego: quia ex hypotheſi, quòd nullum fuiſſet peccatum, Deus alterò decretò ſtatuiſſet, quòd ille Chriſti adventus fieret in carne impaſſibili, ſeu non obnoxia morti, & ærumnis: ſicut de facto decrevit, ut veniret paſſibilis, decretô ſequente illud, quò ſubſtantiam Incarnationis decreverat ante peccati præviſionem.

Inſtant iterùm. Iſtius duplicis decreti nullum fundamentum poteſt afferri, & omnes Scripturæ, & SS.Patrum ſententiæ de futuritione Incarnationis ſolùm ſignificant unicum eſſe decretum, tàm quoad ſubſtantiam, quàm quoad circumſtantias ipſius Incarnationis: igitur præfata ſolutio nulla.

Nego antecedens: Ex hypotheſi enim, quòd Verbum ſit incarnandum ante præviſionem peccati, ut probavimus, neceſſum eſt, quòd aliud decretum ſubſequatur, quo nempè determinetur ipſum eſſe vanturum in ſtatu impaſſibili, ex hypoteſi, quòd non ſit peccatum: quia decens erat, ut morti, & ærumnis non ſubjaceret, ſi nullum peccatum exiſteret. Propterea opus eſſet, ut decre-

cretum de facto exiſtens de ſubſtantia incarnationis aliud ſequeretur decretum de ſubſtantia, ac modo paſſibilitatis; quia autem illa ſuppoſitio de non commitendo peccato non fuit vera, propterea ad decretum de ſubſtantia Incarnationis neceſſum fuit, ut ſequeretur aliud, quò ſtatueretur Chriſti adventus in carne paſſibili. Unde rectè diſtinguuntur in Deo duo decreta: unum de Incarnatione quoad ſubſtantiam; alterum de eadem ſecundùm ſuas circumſtantias; priùs antecedit omnem peccati præviſionem: poſteriùs verò illam ſequitur; ita nimirum ut Deus primò voluerit mittere Filium ſuum in terram; tanquam ducem, caput & legiſlatorem generis humani; ſecundò prævideri peccatum originale, & alia, quæ ab ipſo emanârunt: tertiò decreverit eum mittere in carne paſſibili, ut qui Dux, caput, & legiſlator tantùm eſſet, ſi nullum peccatum extitiſſet; ille idem eſſet noſter Redemptor patiendo mortem pro nocentibus.

Confirmantur hæc exemplo illius, qui efficaciter vellet finem aliquem, non determinando de mediis. V.g. ſi quis Marſilia vellet ire Romam, cùm non poſſet illuc pergere, niſi per mare, vel per terram; ille, vi iſtius intentionis, ex hypotheſi, quòd eſſet impedimentum eundi per mare, propter pericula, deberet reſolvere profectionem per terram; non quidem vi prioris decreti præcisè, ſed mediante alio ſubſequente decreto, quo decernit ire per terram, quia non poteſt Romam proficiſi per mare: ergo à ſimili, cùm Deus decreverit ſubſtantiam Incarnationis independenter à circumſtantiis; quia, ut probatum eſt, incarnatus eſſet Dei Filius, etiamſi nullum foret peccatum; ideo opus fuit novo decreto, quò ex præviſione peccati decerneretur Chriſti adventus in carne paſſibili.

Subſumunt: Si opus ſit novô decretò, ut decernatur Chriſti adventus in carne paſſibili; conſequens eſt, quòd non veniret Chriſtus ex vi præſentis decreti, quò prædeſtinata eſt ejus Incarnatio quoad ſubſtantiam: & conſequenter, ſi Adamus non peccaſſet, Chriſtus non eſſet venturus vi præſentis decreti, ut affirmabat concluſio.

Nego ſubſumptum: Quamvis enim Chriſtus non veniret, ut paſſibilis ex vi præſentis decreti, quò deſtinata eſt ejus paſſibilitas, quia deficiente peccato, tale decretum non eſſet: tamen veniret ex vi præſentis decreti, quo prædeſtinata eſt ejus incarnatio quoad ſubſtantiam; non quidem præcisè, & abſque alio decreto, ſed mediante decreto de ejus adventu futuro in carne impaſſibili. Sicut enim v. g. ille, qui pergeret Romam, diceretur illuc ire per terram, vi prioris decreti, quatenùs ad priùs decretum neceſſariò ſequebatur aliud de eundo per terram, ex hypotheſi, quòd eſſet impedimentum eundi per mare, & vice versâ: ſic cùm Deus de facto decreverit ſubſtantiam Incarnationis independenter à circumſtantiis, & illud decretum non magis determinaverit ad ſtatuendam Incarnationem futuram in carne paſſibili, ex hypotheſi quòd foret peccatum, quàm determinaverit, ut foret in carne impaſſibili, ſi nullum foret peccatum, reverà dici poteſt, quòd vi illius decreti de ſubſtantia Incarnationis decerneretur circumſtantia impaſſibilitatis ex hypotheſi, quòd nullum foret peccatum: & ſic Chriſtus eſſet venturus in carne impaſſibili virtute illius prioris decreti, quia poſtremum decretum neceſſariò ſubſecutum fuiſſet ad decretum de ſubſtantia Incarnationis.

Objiciunt ſecundò: Omnia merita Chriſti Domini ſunt merita Redemptoris, & conſequenter ſupponunt captivitatem per peccatum contractam, à qua nos redimat: ſed in caſu, quòd primus homo non peccaret, non foret talis captivitas: ſiquidem natura inte-

gra permanſiſſet in eo ſtatu,in quo fuerat condita: igitur in eo caſu Criſtus non fuiſſet venturus.

Diſtinguo majorem: Sunt merita Redemptoris, vel præſervativi, vel ſublevativi,concedo;ſublevativi tantùm, nego. Duplex eſt enim officium Redemptoris, aliud quo præſervat ne quis captivitatem incurrat: aliud quo ab ipſa captivitate redimit, & ſublevat.Primum exercuiſſet Chriſtus, ſi veniſſet in carne impaſſibili: poſtremum autem exercuit, dum de facto venit in carne paſſibili.

Objiciunt tertiò: Incarnatio eſt quędam perſonæ divinæ humiliatio, atque exinanitio, juxta illud Apoſtoli ad Philipp.2. *Exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens*:quæ exinanitio non tantùm contingit per mortem, & paſſionem, ſed maximè eò ipsò,quò naturam humanam Dei Filius aſſumpſit: nam homo ex conditione ſuæ naturæ ſervus eſt comparatè ad Deum, quia Deus eſt ejus Dominus; utpote Dominus univerſæ creaturæ: ſed Dei Filius non habuit aliam cauſam ſe ſic humiliandi, quàm quia Adamus indebitè ſupra ſuam conditionem extolli voluit: ergo ſi Adamus taliter non peccaſſet, Dei Filius non habuiſſet ullam occaſionem ſeſe ſic humiliandi per Incarnationem.

Nego minorem: Nam præter expiationem peccati, aliæ plurimæ ſubſunt rationes Incarnationis faciendæ; nempè ut Chriſtus eſſet Eccleſiæ caput, hominum Legiſlator, & ut divinam ſuam potentiam, bonitatem, ac ſapientiam commendaret, nec non ut cum hominibus converſaretur; nam ut illa divina ſapientia ait, Proverb. 8. *Deliciæ meæ eſſe cum Filiis hominum*.

Quæstio Secunda.

Propter quod peccatum expiandum Chriſtus principaliter venerit?

Notandum 1. Quòd peccata;quantùm ad præſens attinet: ſpectari poſſunt in quadruplici differentià. *Primum* eſt peccatum originale, prout in primo parente Adamo conſideratur, quatenus nempe ipsò peccante omnes peccavimus tanquam in capite totius humanitatis. *Secundò* conſiderari poteſt originale peccatum, prout eſt in quolibet noſtrum, quatenus nempe eò inſtanti, quo ſimus homines, & Adæ poſteri, illicò ipſius reatu, & peccato inficimur. *Tertium* eſt peccatum actuale mortale, quò quis amittit gratiam ſanctificantem: quod utique peccatum potuit eſſe in ſtatu innocentiæ: Siquidem Adamus innocens peccavit actualiter, & peccatum iſtud, quod reſpectu noſtri fuit originale, reſpectu Adami, fuit actuale. *Quartum* denique eſt peccatum veniale, quô non deperditur quidem gratiæ ſanctificantis habitus, ſed illius ſplendor minuitur, & remittitur charitatis fervor.

Notandum 2.Certum eſſe, quòd Chriſtus Dominus in hunc mundum venerit ad delenda omnia peccata tam originalia, quàm actualia, ſeu ad exhibendum remedium ſufficiens ad omnium peccatorum expiationem. Quod utique conſtat apertis Scripturæ textibus; nam Iſaiæ 53. *Poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum* 1. Joann.1. *Sanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato*; & cap.2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*. Et 4. *Miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris*. Quibus concordat S.Paulus 1.ad Timoth.1.*Venit Jeſus peccatores ſalvos facere*. Et ad Titum 2. *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro nobis, ut nos mundaret ab om-*

omni iniquitate. Hinc Patres Concilii Toletani 6. ajunt, *Solum Filium fatemur ad redemptionem humani generis propter culparum debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & noſtro libero arbitrio contraxeramus, reſolvenda, à ſecreto Patris arcano prodiiſſe.* Hinc S.Ambroſius in Pſalm.35. *Bonum,* inquit, *aurum ſanguis Chriſti, dives ad pretium, profluens ad lavandum omne peccatum*. Suffragatur etiam ratio. Cùm enim finis Incarnationis ſit perducere homines ad vitam æternam, ad quàm nihil coinquinatum admittitur, conſequens eſt, quòd non ſolùm originalia, ſed etiam actualia peccata debuerint expiari per Chriſtum. Unde ſolùm ſupereſt ſolvenda difficultas, quòd nam ex his peccatis, vel originali, vel actuali, fuerit præcipuum motivum Incarnationis, itaut illius expiatio fuerit cauſa cur Chriſtus venerit; quæ ſi defuiſſet, non veniſſet.

Notandum tertiò, Omnes Doctores convenire, quòd ſi dumtaxat peccata venialia extitiſſent, non opus fuiſſet Chriſtum venire, ut Redemptorem. Tum quia Chriſtus venit, ut nos reconciliaret Deo, veniale autem non dirimit amicitiam, & unionem cum Deo. Tum quia purus homo illuſtratus gratia ſanctificante potuiſſet Deo debitam ſatisfactionem impendere pro peccato veniali; hinc ad illius expiationem non fuiſſet neceſſarius Chriſti adventus. Quantùm autem ad cętera peccata, non ita conveniunt authores: triplex enim præcipua eſt circa hanc reſolutionem illorum ſententia. *Prima* eſt Valentiæ *qu.1. puncto 5.* & aliquorum recentiorum aſſerentium, quod exiſtente ſolo originali peccato, vel è contra ſolis exiſtentibus actualibus, Chriſtus D. veniſſet ex vi præſentis decreti. *Secunda* eſt Nazarii, aliorumque affirmantium, quòd ſolo originali peccato exiſtente, vel ſolis actualibus exiſtentibus, Incarnatio, vi præſentis decreti, non fuiſſet futura. *Tertia* verò, quæ jam communior eſt in utraque ſchola, Angelica, & ſubtili, docet Chriſtum venturum ex vi præſentis decreti, ſolo exiſtente originali peccato; non verò ſolis exiſtentibus actualibus. Igitur duo maximè hic ſunt determinanda. Primum quidem, quòd Chriſtus venerit principaliùs ad delendum peccatum originale, quàm actuale. Secundùm, quòd ita venerit ad delendum originale peccatum, ut ſi dumtaxat actualia fuiſſent, non veniſſet in carne paſſibili, nec ut Redemptor.

CONCLUSIO PRIMA.

Chriſtus D. magis præcipuè venit ad delendum originale, quàm actuale.

PROBATUR. Chriſtus principaliùs venit ad delendum illud peccatum, quod eſt origo, & radix cæterorum; quòdque eſt aliis majus, & perincioſius: at peccatum originale eſt radix cæterorum, & aliis longe gravius eſt, ac pernicioſius: ergo, &c. Major conſtat. Quantò enim peccatum eſt gravius, eo magis adverſatur humanæ ſaluti, propter quam operandandam Deus factus eſt homo. Minor verò probatur. Peccatum, quod ex ſe totam inficit naturam humanam abſolutè majus eſt eo, quod de ſe ſolùm inficit ſingularem perſonam: ſed peccatum originale totam naturam humanam inficit; actuale verò dumtaxat perſonam, quæ illud committit: igitur iſtud hoc gravius eſt. Minor eſt certa: Major verò probatur. Aliquid dici poteſt majus alio, vel intenſivè, ſic eo major eſt albedo, quò intenſior eſt. & plures habet gradus, vel extenſivè, ſic albedo, quæ eſt in majori ſuperficiè dicitur eſſe altera major: Peccatum autem originale licèt non ſit majus intenſivè peccato actuali, quia minùs voluntarium eſt; tamen extenſivè majus eſt, quia per illud, totum humanum genus inficitur. Ergo cùm ptincipaliter venirit Chriſtus ad delendum illud peccatum, quod magis hominum ſalu-

luti adverſatur, conſequens eſt, quòd principaliùs venerit ad delendum peccatum originale.

Dices. Peccatum actuale gravius eſt ſimpliciter peccato originali tam intenſivè, quàm extenſivè: ergo ſi Chriſtus principalius venerit propter aliquod ſpeciale, maximè debuit venire ad delendum peccatum actuale. Conſequentia conſtat. Probatur antecedens; omnes enim concedunt peccatum eo eſſe gravius intenſivè, quò magis voluntarium eſt; peccatum autem actuale magis voluntarium eſt, quàm originale, quia hoc dumtaxat eſt voluntarium interpretativè; illud verò eſt voluntarium formaliter. Extenſivè etiam videtur non eſſe minùs grave, quia ad tot extenditur, ad quot originale peccatum: ergo, &c.

Reſpondeo, peccatum quidem originale eſſe minùs grave intenſivè, quia minùs eſt voluntarium, quàm actuale: ſed ut mox diximus, originale gravius eſt extenſivè; tum quia peccatum actuale non inficit infantes, ante uſum rationis, quos tamen inquinat originale, & reos efficit; tum quia per accidens eſt, quòd peccatum actuale ſe extendat ad omnes adultos, quia cùm dependeat ex ſingulari cujuslibet hominis voluntate, per ſe non poſtulat inficere totam naturam: at peccatum originale per ſe ex natura ſua eſt univerſale, totam naturam inficiens; igitur principalius Chriſtus venit ad illud expiandum.

CONCLUSIO SECUNDA.

V*Eniſſet Chriſtus D., vi præſentis decreti, ſolò exiſtente originali peccatò: ſecus autem ſi ſola extitiſſent actualia peccata*. Hæc eſt communior quoad utramque partem.

Probatur prima pars. Primò ex communi modo loquendi SS.Patrum, qui conformiter ad mentem S.Pauli, Chriſtum appellant ſecundum Adamum, qui venit reſtaurare ea omnia, quæ primus per ſuam perduellionem perdiderat. Unde S. Gregorius lib.4. in Reg. cap.1. *Si Adam non peccaret, Redemptorem noſtrum carnem noſtram ſuſcipere non oporteret*. Hinc Eccleſia in benedictione cerei Paſchalis canit, *O verè neceſſarium Adæ peccatum, quod Chriſti morte deletum eſt! ò felix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem!* Quocirca Chriſtus dicitur Joannis 1. *Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi*. Quod exponens gloſſa ordinaria deſumpta ex Beda, ait: *Peccatum mundi, dicitur originale peccatum, quod eſt commune totius mundi*. Nec obſtat, quòd Vulgata habeat *peccata mundi*: nam præterquam quod Græca, & Complutenſis habeant *peccatum* in ſingulari, & ita legant SS.Patres Irenæus lib.3. contra hæreſes cap.11. & Auguſt.lib.22. contra Fauſtum cap.3. peccatum originale dici poteſt plura peccata, quia virtualiter continet omnia peccata, cùm nullum ſit, quod ab ipſo tanquam à virulento fonte non ducat originem; quapropter David Pſal.50. vocat peccatum originale, in quo conceptus fuerat, peccata, & iniquitates, ait enim, *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*.

Probatur etiam ratione. Chriſtus maximè carnem humanam induit, ut totam collapſam humanam naturam repararet: at ſi nullum aliud fuiſſet peccatum præter originale: tota natura perierat, etiam ſi cætera peccata actualia abeſſent. Ergo non minus oportuiſſet ſolo exiſtente originali peccato, eum incarnari. *Deinde*, Chriſtus ideo propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de Cœlis, ut nempe nobis clauſum Cœlum aperiret, ac reſeraret: at per peccatum originale ita ſingulis hominibus clauſum erat Cœlum, ut nullus, quamtumvis juſtus, poſſet in illud recipi, niſi priùs Deo fuiſſet exhibita condigna ſatisfactio, dumtaxat per merita, & Paſſionem Chriſti im-

impendenda: Ergo etſi ſolum fuiſſet originale peccatum, non minùs oportuiſſet Chriſtum venire, ut nobis Cœlum referaret, & Deo Patri debitam ſatisfactionem exolveret. *Denique*, Chriſtus erat venturus, ut diſſolveret opera diaboli, & homines ab ejus capcaptivitate ſolveret: at per originale peccatum, maximè homines dæmonis imperio ſubduntur, ejuſque captivi cenſentur. Ergo, &c.

Dices Totale motivum Incarnationis fuit, ut ſolveretur id, quod hominem revocabat à Deò; ideo namque Dei Filius homo factus eſt, ut homines fierint filii Dei, ejuſque perpetui hæredes conſtituerentur: at non ſolum peccatum originale, ſed omnia actualia homines revocabant à Deo: igitur, non venit primariò, & principaliter propter peccatum originale.

Diſtinguo majorem. Totale motivum Incarnationis fuit id, quod removebat homines à Deo præcipuè, & principaliter, ac tanquam caput, ad quod cætera removentia reducuntur, concedo: quod removet minùs præcipuè, & tantum ſecundariò; nego: & ſimili modo diſtincta minore, nego conſequentiam: Certum eſt autem, quòd cùm originale peccatum ſit fons, & radix cœterorum, longè magis homines arcet à Deo, quàm quodlibet actuale; unde magis præcipuè Chriſtus venit ad illud delendum, quàm cçcera; quamquam etiam venerit conſequenter ad illa auferenda. Sicque peccatum originale fuit quidem prçcipuum motivum illius Chriſti adventus: peccata verò actualia fuerunt tantùm impulſiva. Id fiet clarum hoc exemplo. Medicus aliquis decrevit amicum inviſere, ut cum illo quædam negotia pertractet; ubi autem iter eſt agreſſurus audit amico ſui conjugem graviter ægrotare, quo audito promptiori animo ad amicum pergit, tum ut negotia abſolvat, tum ut ægram ſanet: Ejus autem cauſa motiva, cur pergat ad amicum, & ſine qua non pergeret, ſunt negotia pertractanda: impulſiva autem, eſt curatio ægrotantis amici conjugis, ſine quia amicum quidem conveniret, ſed non pari animi promptitudine.

Secunda pars ſequitur ex præcedenti; ſi enim peccatum originale ſit primarium motivùm Incarnationis; ſequitur, quod eo non exiſtente Chiſtus non eſſet venturus ex vi præſentis decreti; ceſſante enim fine primario, & principali alicujus operationis, neceſſum eſt, ut etiam ceſſet illa operatio.

Dices, Chriſtus veniſſet, etiamſi unus dumtaxat homo peccaſſet; Ergo multò magis veniſſet ob delenda plurium hominum peccata, etiamſi nullum originale peccatum extitiſſet. Conſequentia patet. Antecedens verò probatur, Tum ex illo S. Pauli ad Galatas 2. ubi ait de Chriſto, *Dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*, quibus ſignificat Chriſtum pro ſingulis peccatoribus mortuum; ac proinde veniret pro quolibet peccatore moriturus quàvis alii non peccarent: Tum ex 2. cap. ad Hebræos; ubi quilibet peccator dicitur crucifigere Chriſtum in ſemetipſo; id eſt quiſque peccator præbet ſuſſicientem occaſionem, ut Chriſtus iterum crucifigatur: Tum denique ex S. Chryſoſt. hom. 3. in Act. Apoſt. ubi explicans illa verba, *dederunt ſortes*, ait: *Unius animæ perditio tantam habet jacturam, uti nulla ratio poſſit æſtimare; etenim ſi unius animæ ſalus tanti eſt, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur, &c.*

Reſpondeo negando antecedens, & ad omnes illius probationes, dico his ſolùm manifeſtari ſummum Chriſti D. erga homines ſalvandos amorem, ratione cujus ita erat affectus, ut quamquam unicus eſſet homo peccator, tamen ſi Deus ita decreviſſet, libentiſſimè, pro eo ſalvando humanam carnem indueret, & mortem pateretur. Sed in-

inde non ſequitur, quòd vi præſentis decreti, eſſet venturus in mundum, ſi unicus dumtaxat homo ex Adæ poſteris peccaſſet.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Chriſti Domini Entitate, Præcellentiis, & Operationibus.

INGENTEM fateor difficultatum ſilvam ingredimur,auſpicando delineationem,& explicationem majeſtatis, ac dignitatis illius adorandæ perſonæ in noſtra humanitate ſubſiſtentis, & operantis. Cùm enim Chriſtus Dominus ſit Deus-homo, & æterno Patri, ſicut, & temporali Matri, ratione utriuſque naturæ, divinæ, & humanæ, perfectè conſubſtantialis, ſubindèque in ſe felici vimine ſociet ima ſummis, divina humanis, & æterna temporaneis: inde non mirum,ſi quot in Chriſto adorandę,ac ſpectandæ ſunt præcellentiæ,tot infeſtos,& impugnantes hæreticos habuerint. Alii namque illius divinitatem, nonnulli divinam operationem, aliqui verum illius corpus, plurimi humanam ab ipſo aſſumptam animam, & genuinas humanitatis operationes negaverunt, ut videre eſt in appendice omnium hæreſum, quam in hujus Tractatûs præludio delineavimus. Ut autem omnia iſta hæreticæ hydræ capita catholicæ veritatis, ac doctrinæ clavô, & gladiô conteramus, ac reſcindamus, operæ pretium eſt, ut hac in Diſputatione explicemus ea omnia, quæ utramque Chriſti naturam, divinam ſcilicet, & humanam, ac genuinas utriuſque præcellentias, & operationes aperiamus, & probemus: quod utique præſtabimus tribus in ſequentibus Articulis. Quorum *Primus* Chriſti Domini entitatem, ſeu duplicem naturam divinam, & humanam, explicabit. *Secundus*; ipſius adorandi Salvatoris eximias dotes, & præcellentias, nempe gratiam, & virtutes, potentiam, & miraculoſam operationem, ſcientiam tandem,ac notitiam aperiet. *Tertius* denique aſſumptos ab eo naturæ humanæ defectus, meritum, & paſſiones reſerabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De Chriſti Domini Divinitate, & Humanitate.

DE duabus naturis,ex quibus unus conſtat adorandus Chriſtus Salvator,dicere inſtituenti,mihi non multa ſuppetunt hóc locô, quæ de Divinitate propriè diſputentur: quæ enim ad illam pertinent, ea ferè omnia ſunt exhauſta,& explicata prioribus tō. in quo tum de Dei natura, Deique proprietatibus, ſivè attributis, tum de Trinitate, ac de conſubſtantialitate Filii cum adorando Patre latè diſſeruimus: unde reliqua ſunt perpauca,quæ ad naturam eandem, perſonamque Filii ſpectant quatenus ad aſſumptum hominem refertur. At longè amplior eſt dicendi locus de ipſius humanitate, propriiſque illius affectionibus, facultatibus, & operationibus, necnon, & de loquendi formulâ,quâ utriuſque naturæ divinæ, & humanæ confœderatio explicetur: Quapropter præſentem Articulum tres in Sectiones diſtinguemus; quarum *Prima* demonſtrabit Chriſtum, reverà, eſſe Deum, Deique Filium naturalem non autem adoptivum, æqualem Patri, ac ipſo inferiorem, ratione videlicet diverſæ naturæ, quas complectitur. *Secunda*, demonſtrabit veram eſſe huma-

manitatem à Chriſto Domino ſumptam unà cum ſuis facultatibus, & operationibus. *Tertia* tandem, certas quaſdam tradet regulas, quibus conſtabit qualiter, abſque ullo erroris periculo, de hoc myſterio ſit loquendum.

Sectio Prima.

De Chriſti Domini Divinitate.

CHRISTUM Meſſiam tot vaticinatum oraculis, tot votis expetitum, verum eſſe Deum, non ſolùm negarunt Judæi contendentes potiùs illum debere eſſe purum hominem, ſcilicet inſignem Patriarcham, & Regem potentiſſimum, à quo inſtauraretur ſancta civitas, ipſique Judæi priſtinam in libertatem aſſererentur: verùm etiam id apertè in dubium revocaverunt plurimi hæretici; quorum ſicut, & aliorum Erronum impia dogmata hiſce poſtremis temporibus ab inferis ſuſcitaverunt novi *Paulianiſtæ*, & *Ariani*. Dum enim à multis hæreticis acutè, & obſcurè diſceptantur Valentini Gentilis dogmata, qui oppugnandam ſuſcipiens avitam doctrinam, & convellendam fidem de divina Trinitate; quà credimus unitatem eſſentiæ in Trinitate perſonarum, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ita diſtinguit, ut etiam ſeparet, dicens hos eſſe tres æternos Spiritus, ejuſdem quidem naturæ, ordine tamen, gradu, & proprietate diſtinctos. Nonnulli hæretici harum diſputationum pertæſi, opinionem à *Gentili* diverſam ex Academicis *Ochini* dialogis tuendam ſuſceperunt, nempe Verbum, quod nos æternum Dei Filium credimus, dixerunt eſſe Creaturam, & Spiritum quemdam à Deo ante omnia creatum, cujus operà deinde in cæteris rebus creandis Deus ſit uſus. Superioribus autem opinionibus acceſſit tertia recentium diſcipulorum Ebionis, & Pauli Samoſateni; qui authore *Serveto*, Verbum divinum dixerunt non eſſe aliud, quàm decretum, aut oraculum Dei, non rem ſubſiſtentem: Jeſum autem Chriſtum Salvatorem, quoad naturam eſſe verum hominem, qui tamen unctus Spiritu, & gratià Dei, noſter Deus ſit factus; nam, ut impiè dicit Servetus lib. 1. de Trinitate; ,, quia divina Chriſti natura ex Verbi ,, arcanis pendet, ſimpliciori vià nunc ,, dicamus Deum poſſe homini Deitatis plenitudinem communicare, dare ei divinitatem, majeſtatem, poteſtatem, & gloriam ſuam: dignus eſt agnus, qui occiſus eſt accipere divinitatem, potentiam, ſapientiam, honorem, & gloriam, Apocalypſis 5. ,, Moſes factus eſt Deus Pharaonis ,, Exodi 7. & Cyrus Deus Iſraelis Iſaiæ 45. multò fortiùs, & excellentiori ,, longè modò factus eſt Chriſtus Thomæ, & omnium noſtrum Dominus, ,, & Deus. Quibus ſignificat, quòd eòdem modò, licèt excellentiùs, divinitas ſit communicata Chriſto quomodo creaturis quibuſdam. Nec refert, ,, quòd ſubjiciat: Illi erant Dii non ,, naturà, ſed temporali dono, Chriſtus verò eſt naturali nativitate ,, Deus, naturaliter genitus de tota ,, ſubſtantia Dei Patris, Deitas, adoratio Dei, & viſio Dei eſt in Chriſto ,, vero Deo. Sicut Pater eſt verus ,, Deus; ita veram ſuam Deitatem ,, unico Filio ſuo unicè tribuens efficit, ut ille ſit verus Deus. Quibus verbis hæreticus ille præclarè videtur loqui de Chriſto, verùm verſutus homo ſuo more ludit. Nam cùm neget Filium Dei extitiſſe antequam ex Virgine naſceretur, & in eo ex Virgine nato unam dumtaxat naturam agnoſcat; non aliam tribuit Chriſto divinitatem naturalem, quàm illud ſuum figmentum, quò putat Verbum Dei fuiſſe ſemen Chriſti, ſeu rorem naturalis geniture Chriſti in utero Virginis, & ità carnem Chriſti eſſe de ſubſtantia Dei.

Hos autem omnes Errones Socinus horribili audaciâ ſecutus; ea nefaria omnia dogmata complexus eſt, & diſſeminavit: quæ quia agente homine inimico zizaniorum ſeminatore, in dies per varias Europæ plagas graſſantur, lubet hic aliquantò longiùs Chriſti D. Divinitatem, divinamque, ac naturalem illius generationem ſequentibus in quæſtionibus, ex ſacris oraculis probare, & futiles eorum hæreticorum eluſiones, ac ratiunculas referre, ac refellere.

Quaestio Prima.

An reverà Chriſtus ſit idem unus Deus cum Patre, eandem indiviſim cum eo naturam Divinam habeat.

Notandum 1. Hæreticos, in quos militamus, ultrò concedere, Chriſtum Jeſum ex Virgine natum Dei nomine gloriari, utpote cùm auguſtum illud ei nomen divinæ Scripturæ ſæpiùs, & apertè tribuant: at contendunt, ei nomen iſtud non aliter tribui, quàm creaturis quibuſdam, quæ eo nomine donantur; licèt excellentiori, & diviniori modo illud ſibi vendicet propter ampliorem, & uberiorem divinitatis communicationem, quàm in ipſo ſuæ formationis exordio, & de lapſa in Virginem operatione, & virtute Altiſſimi obtinuit. Ita quòd ante illum ortum, & partum, nec fuerit Deus, nec ullam Filii Dei appellationem obtinuerit. Duo itaque hic ſunt probanda: Primum, quod Chriſtus ſit verus Deus: Secundum, quòd ante ſuum è Virgine ortum extiterit.

Notandum 2. Chriſti divinitatem duplici viâ maximè innoteſcere; nempe, vel apertis utriuſque divini Teſtamenti Veteris, & Novi textibus, & oraculis, vel ex illius mirandis operationibus in ſuæ divinitatis commendationem, & aſſertionem: cùm enim Deus ſit veritas per eſſentiam, cui, nec fallere, nec falli contingere poſſit; inde liquet, quòd ab ipſo promanantia oracula certam, conſtantemque veritatem efferant, nec aliquid inſolitum præter naturæ ordinem moliri poteſt unquam in alicujus falſitatis, aut erroris patrocinium: unde ſi apertis oraculis teſtatus fuerit Chriſtum eſſe verum Deum, verumque Dei Filium; ſimiliter ſi omnipotentiam ſuam in patrandis ſupra naturæ vires operibus exercuerit in Chriſti divinitatis aſſertionem, nemini quantumvis rudi Chriſtianæ veritatis poterit eſſe dubium, Chriſtum verum Deum eſſe confitendum: igitur ex hoc duplici capite maximè colligenda eſt, & aſſerenda Chriſti divinitas.

Notandum 3. Divinitatis nomen alicui attribui, *vel* per *delegationem*. Sic Angeli, qui vice Dei apparebant SS. Patriarchis, & Prophetis, nomine Dei appellantur. *Vel* per *miniſterium*; ſic Exodi 7. Moiſes dicitur Deus Pharaonis, quia ſuis mirandis operibus Dei potentiam, & juſtitiam exercebat. *Vel* per *uſurpationem*; ſic dæmones à gentibus dicti ſunt Dii: *Omnes enim Dii gentium dæmonia*, Pſal. 95. *Vel* per *imitationem*; ſic juſti, & divinæ ſanctitatis æmulatores interdum nomine *Dei* illuſtrantur in Scripturis. Hinc Chriſtus Dominus Joan. 10. ajebat, *Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, &c.* *Vel* per *aſſimilationem*, & exercitium poteſtatis, ac juſtitiæ, ſic Pſal. 81. Deus principes, & judices alloquens ajebat: *Ego dixi Dii eſtis, & filii Excelſi omnes, vos autem ſicut homines morientini, &c.* *Vel* denique per naturam, & eſſentiam, quæ propria eſt, ac genuina nomine Dei attributio, & ſignificatio, de qua duntaxat futurus eſt ſermo in præſenti.

Conclusio Unica.

Chriſtus eſt verus Deus, verusque æterni Patris Filius. Hæc eſt contra Judæos, & varios hæreticos.

Pro-

PROBATUR PRIMO,

Ex oraculis Veteris Teſtamenti, quibus Meſſias verus Deus nominatur.

PRimò quidem ex illo Pſalmi 2. ubi Deus Pater Filium alloquens, ait, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quem textum de Meſſia accipiendum, conſtantiſſimum erat apud Hebræos. Hinc Paulus Actor. 4. & 13. nec-non, & ad Hebr. 5. ut probet Chriſtum verum eſſe Meſſiam, uſurpat illa verba, quod certè non faceret, niſi Hebræos ita ſentire intelligeret. Et quidem ſi rectè verba ponderentur, præſertim versùs finem Pſalmi, evidens erit, Meſſiæ poſſe aptari; is enim qui dicitur Dei Filius, ait: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo, ſuper Syon montem ſanctum ejus.* Et quoniam hoc regnum temporale non erat, ſed ſpirituale, ſtatim ſubdit: *Prædicans præceptum ejus*: additque deinde, *Dominus dixit ad me*: *Filius meus es tu*, utique verus, & naturalis, & non tantùm per adoptionem, vel per participationem, ut patet ex hoc ſingulari loquendi modo, *Filius meus es tu*, hoc eſt, modò nobiliori, & excellentiori, quàm cæteri, qui tantùm filii ſunt per adoptionem: tu autem ſpecialiter Filius meus es proprius, & naturalis.

Reponunt primò novi Ariani, hanc noſtram interpretationem prorſus fictitiam eſſe, nec ullum ex vetuſtiſſimis Patribus præfata verba de æterna, & divina Chriſti generatione fuiſſe interpretatum.

Verùm contrà: Nam præterquamquòd, ut mox dixi, id apertè colligitur ex ipſa verborum ſignificatione. eandem interpretationem habent SS. Patres. Nam S. Ambroſius in Epiſtolam ad Hebræos exponens hæc verba S. Pauli, *Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?*
„ Et rurſum; *Ego ero illi in Patrem*,
„ *& ipſe erit mihi in Filium*, ait: Hoc
„ enim, abſque ulla dubitatione, de in-
„ carnatione Filii dicitur, ideò verbum
„ futuri temporis poſuit, *ero illi in*
„ *Patrem, & ipſe erit mihi in Filium*.
„ Quòd verò dixit, *Filius meus es tu*,
„ *ego hodie genui te*, apertè manifeſtat,
„ quòd idem, de quo ait, *Ero in Pa-*
„ *trem*, ex ipſa eſſentia Patris ſit ge-
„ nitus, ideo præſenti tempore poſuit
„ *hodie*: quia de eo nihil præteritum,
„ aut futurum eſt, ſed ſemper præſen-
„ tia cuncta: poteſt enim, & ſecun-
„ dùm carnem hoc accipi dictum, quia
„ caro communicat altioribus, ſicut &
„ divinitas humilibus communicare
„ dignata eſt.

Idem habet S. Chryſoſtomus, *Hæc quidem*, inquit, *dicta ſunt de carne*, ERO EI PATER, ET IPSE ERIT MIHI FILIUS: *quòd verò dixit*, FILIUS MEUS TU ES, EGO HODIE GENUI TE, *nihil aliud manifeſtat, niſi quia ex ipſa eſſentia Patris eſt genitus*. Ipſi ſubſcribunt *S. Cyprianus* lib. 2. contra Judæos cap. 7. *S. Cyrillus* lib. 8. theſauri. *S. Athanaſius* reſpondendo ad objectionem Arianorum, dicentium in Veteri Teſtamento nullam mentionem Filii Dei factam eſſe, quod itidem novi Ariani inculcant. Favet etiam *Tertullianus* lib. contra Praxeam, ubi de Chriſto ait: *Primogenitus, & ante omnia genitus; & unigenitus, ut ſolus ex Deo genitus: propriè de vulva cordis ipſius; ſecundùm quòd, & Pater teſtatur, ad quem deinceps gaudens, propriè gaudentem perſona illius*, FILIUS MEUS ES TU, EGO HODIE GENUI TE: Falſum eſt ergo, quod obtrudunt novi Ariani, neminem eſſe ex veteribus Patribus, qui locum iſtum de Chriſti æterna generatione explicet.

Reponunt ſecundò, illa verba aliter ab Apoſtolo accipi, quàm ad ſignificandam æternam Chriſti generationem: nam Apoſtolus Act. 3. illa uſurpat ad confirmandam Chriſti reſurrectionem: *Deinde* ad Hæbreos 1. ad oſten-

oſtendendum, quòd Chriſtus excellentius nomen ſortitus fuerit, quàm Angeli: & cap.5. accommodat hæc verba ad celebrandum honorem ſacerdotii Chriſti: igitur perversè detorquentur ad exprimendam æternam illius generationem.

Verùm reſpondeo ejuſdem textûs variam uſurpationem, nihil obeſſe divinæ filiationi, & æternæ generationi, quàm genuinè ſignificant illa verba; licèt per accomodationem ad alia ſignificanda etiam uſurpari queant; etſi enim hæc verè dicantur de Chriſto, quoad humanam naturam, vel reſurgentem, vel ſacrificantem, vel glorioſo nomine Jesû illuſtratam; tamen illa præſtantia, quam habet ſupra Angelos, ipſi non aliunde competit, quàm quia, qui homo eſt, ſimul etiam eſt Deus; & qui Filius Mariæ, is quoque eſt Filius Dei: hoc autem verè de Chriſto dici non poſſet ſi tantùm homo eſſet; nam Chriſtus ratione humanitatis non ſolùm dicitur inferior Patre, ſed etiam paulò minùs ab Angelis minoratus.

In idem collineat eorundem verborum uſurpatio in quinto capite ejus Epiſtolæ; nam in eo capite S. Paulus aperit diſcrimen inter Chriſtum Pontificem, & alios Pontifices Hebræos, quòd ille præſtantiori modò ſit à Deo vocatus, quippe eſt natus ex Deo, & Filius Dei.

Nec etiam officit locus Actor. 3. peſſimè namque Adverſarii hunc locum interpretantur, quaſi tunc Chriſtus, dumtaxat cœperit habere participatam divinitatem, cùm reſurrexit ex mortuis, quia inquiunt, reſurrectio eſt nova generatio, quòd ſi Chriſtus reviviſcens natus eſt, quis illum genuit? nempe Deus, qui ab inferis illum excitavit: ideo, & Paulus ad Coloſſenſes cap. 1. excitationem Chriſti, vocat primogenituram ex mortuis: Et proinde per id, quod dicitur, *Ego hodie genui te*, tempus illud indicatur, quò Jeſus Chriſtus ad vitam, quam deinceps interitus nullus conſequeretur, revocatus fuit; atque imperiò cęli, & terræ potitus eſt. Hoc, inquam, eorum ratiocinium omninò abſurdum eſt; nam ſi Deus dicatur tantùm Chriſtum genuiſſe, quia ipſum excitavit ab inferis: igitur, & Filius debet dici à ſeipſo genitus; propriâ enim virtute à mortuis reſurrexit, juxta illud: *Solvite templum hoc, & in triduo reædificabo illud*. Item, *Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam*.

Deinde, ſi dumtaxat à Deo cenſeatur genitus in ſua reſurrectione: igitur falsò toties ſe Dei Filium probavit ante ſuam paſſionem, ac mendaciter beatum prædicavit Simonem Barjonam, quòd Deo dixerit, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti*.

Denique, ſi à reſurrectione dumtaxat Filius Dei imperiò cęli, & terræ potitus eſt, quomodo potuit ante paſſionem mari, & ventis imperare, dæmones pellere, ſanare morbos, mortuos ſuſcitare, & quod majus eſt, peccata condonare? Cùm igitur verbum *gignendi* non niſi translatè, & ſecundùm quid de reſurrectione dicatur, alia nobis reſurrectione antiquior quęrenda eſt Filii Dei generatio; quam ſi dixerimus èam eſſe, quâ ex ſanctiſſima Virgine natus eſt. Libenter quidem fatebor Jeſum Nazarenum conceptum ex Spiritu ſancto, & natum ex Maria Virgine verè, & propriè eſſe Filium Dei, & Deum verum de Deo vero; ſed conſtantiſſimè negabo, ejus divinam filiationem ab ea dumtaxat temporali nativitate eſſe confitendam; quippe cùm eam ab æterno, & ante Luciferi ortum habuerit.

Confirmatur ex Pſalmo 109. ubi divinus Pater itidem Filium alloquens ait: *Tecum principium in die virtutis tuæ in ſplendoribus ſanctorum ex utero ante Luciferum genui te*, quem Pſalmum de Chriſto ſcriptum eſſe non eſt dubium, tum quia ſic eum explicat ipſe-

ſemet Chriſtus D. Matth. 22. v. 44. & Apoſtolus 1. ad Cor. 15. v. 24. tum quia hujus Pſalmi initium , *Dixit Dominus Domino meo* , &c. non alteri , quàm Chriſto accommodari poteſt . Quartus etiam verſus ; *Juravit Dominus* , &c. uſurpatur ab Apoſtolo ad Hebræos c. 1. ad confirmandum Chriſti ſacerdotium: hanc verò partem verſùs 3. *Ex utero ante Luciferum genui te* , licèt quidam de nativitate ex Virgine interpretentur, ut Tertullianus, alii autem de æterna generatione Filii Dei , ut Athanaſius , Nyſſenus, &c. tamen neutra ſententia adverſariis favet .

Reponunt falsò ſcribi *ante Luciferum*, quippe cùm ad litteram hic ſit ſenſus , *Dies nativitatis tuæ ex utero auroræ eſt*, unde hanc interpretationem ſubjiciunt , tantum fore numerum diſcipulorum Chriſti , per quos vincat hoſtes , quanta eſt denſitas roris matutini .

Verùm , quanquam nonnulli Interpretes, & Traductores illa verba non penitùs expreſſerint ſicut Vulgata , nihil tamen alienum ab ea verſione vulgari protulerunt; nam ſeptuaginta Interpretes ſic tranſtulerunt : *Ex ventre , ante Luciferum genui te* , Aquilas verò *ex illo excitatæ infantiæ tuæ tibi ros* . Symmachus , *Velut diluculò roris juventus tua* . Theodotion : *Ex utero à matutino juventutis tuæ* : juxta verò Hebræum idioma , ſi verbum verbo reddatur, dicendum eſt cum Pagnino . *Ex utero auroræ tibi ros nativitatis tuæ* , quæ verba , licèt ad nativitatem ex ſanctiſſima Virgine Matre aliqui transferant : alii verò ad eos , qui renaſcuntur in Chriſto per prædicationem Evangelii ; non peccant tamen , qui idem interpretantur de nativitate Sapientiæ , quæ ante mundi fundamenta genita eſt; Sapientia autem Dei, Chriſtus eſt;huic namque favent SS.Patres, nam *Hilarius* librò 12. de Trinitate , *Hæc* , inquit , *de illo Chriſto præclara vox Patris eſt , ex utero ante Luciferum genui te* , &c. *Et S. Ambroſius* lib. 1. de fide cap. 6. ex his verbis : *Ego ante Luciferum genui te*. Filium non eſſe creaturam concludit, quippe cum à Deo ſit genitus , non creatus . S. Epiphanius lib. 2. tomi 2. poſtquam translationes varias hujus loci expoſuit , ſubjicit . *Quo ex ſermone cognoſcas , quòd Deus Verbum in ſubſtantia , ex Patre naturâ genitus eſt, ſine principio , & ſine tempore , antequam quidquam eſſet ; non enim Luciferum ſolam dicit ſtellam , & quidem cùm multa ſint ſydera , ut Sol , & Luna in quarta die facta , mare verò, & ligna, fructus antea facta, firmamentumque terræ accedit, & cum his ſimul Angeli facti fuerint ; niſi enim unà cum cælo, & terra Angeli quoque creati eſſent, non utique dixiſſet ad Job , quando genita fuerunt ſydera , laudaverunt me omnes Angeli voce* . *Itaque* , ait , ANTE LUCIFERUM , *quaſi diceret, antequam eſſet quid creatum , erat ſemper Verbum cum Patre ; per ipſum enim omnia facta , & ſine ipſo factum eſt nihil* .

Ipſis præclarè adſtipulatur *S. Auguſtinus* enarratione in Pſalmum 109. ubi
,, ait: Si Deus Filium habet, nunquid,
,, & uterum ? Sed ſicut carnis corpora
,, non habet, quia nec ſinum ; dictum
,, eſt tamen, *qui eſt in ſinu Patris enar-*
,, *ravit* . Qui eſt sautem ſinus , ipſe eſt
,, uterus, & ſinu: & uterus pro ſecreto
,, poſitus eſt. Quid eſt ex utero? ex ſe-
,, creto, ex occulto de me ipſo, de ſub-
,, ſtantia mea , hoc eſt ex utero ; quia
,, generationem ejus quis enarrabit ?
,, Accipiamus ergo Patrem dicentem
,, ad Filium , *Ex utero ante Luciferum*
,, *genui te*, quid eſt ergo, *ante Lucife-*
,, *rum ?* Lucifer pro ſyderibus poſi-
,, tus eſt , tanquam à parte totum ſi-
,, gnificante Scripturâ, & ex eminenti
,, ſtella omnia ſydera : ſed iſta ſydera
,, quomodo facta ſunt ? ut ſint in ſi-
,, gnis, & in temporibus, & in diebus,
,, & in annis . Si ergo, & in ſignis, &
,, in temporibus poſita ſunt ſydera, &

Lu-

„ Lucifer nominatus eſt pro ſyderibus,
„ quod eſt ante Luciferum, hoc eſt ante ſydera, & quod eſt ante ſydera,
„ hoc eſt ante tempora. Si ergo ante tempora, ab æternitate noli quærere quando: æternitas non habet quando: *quando*, & *aliquando* adverbia ſunt temporis, de Patre non eſt natus in tempore, per quem facta ſunt tempora. Dictum eſt ergo, ut dici oportuit figuratè, & propheticè, ut, & uterus pro ſecreta ſubſtantia, & Lucifer pro temporibus poneretur. Monendum tamen cenſeo etiam ſanctum Auguſtinum hunc locum interpretari de nativitate ex Virgine Matre, quod ante illum fecerat Juſtinus in dialogo cum Triphone Judæo, & Tertullianus lib. 3. contra Marcionem. Contra quorum ſententiam multa à beato Athanaſio diſputantur in oratione contra Arianos, qui acriter contendit hæc verba Pſalmi de æterna generatione Verbi eſſe intelligenda.

Probatur ſimiliter teſtimoniis Iſaiæ Prophetæ, quæ tam multa ſunt, ut non poſſint omnia ſine prolixitate congeri: præcipuum autem petitur ex cap. 9. ubi deſcribuntur caracteres, ac munia venturi Meſſiæ his verbis, *Parvulus natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ejus ſuper humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi, princeps pacis: multiplicabitur ejus imperium, & pacis ejus non erit finis, & ſuper ſolium David ſedebit in æternum*, quem locum, licet quidam Hebræi ad Regem Ezechiam detorqueant, facilè tamen arguuntur; quomodo enim Ezechias Princeps pacis, cùm multa bella geſſerit adverſus Aſſyrios? quomodo regnum ejus ſempiternum fuerit, quod paulò poſt à Babyloniis diſſipatum eſt? Unde etiam Chaldaica habet hic expreſſum nomen Meſſias: *His adde*, quòd ille, de quo fit ſermo dicatur (*Deus*), quæ appellatio ſimpliciter, & abſolutè ſine ullo addito diminuente, non tribuitur, niſi vero Deo, præſertim quando conjuncta eſt cum appellatione *fortis*, & aliis, quæ divinam majeſtatem ſonant.

Confirmatur ex cap. 38. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, &c.* ubi deſcribuntur omnes illi mirandi effectus, ac ſtupenda prodigia, quæ venturus Meſſias, qui Deus dicitur, erat operaturus, quæ ſigna nullus ante Iſaiam, nec poſt illum, Prophetarum nullus operatus eſt, præter Jeſum à Nazareth: unde meritò Matth. 11. inquirentibus Joannis diſcipulis, & ab eo petentibus nomine ſui præceptoris, *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? reſpondens Jeſus, ait illis, euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis, cæci vident, claudi ambulant, &c.* Sermonem verò ibi eſſe de vero Deo, conſtat: Tum ex his verbis, *Deus ipſe veniet*, tum ex præcedentibus, *ipſi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei noſtri*: Tum ex eo, quòd nomen Dei exprimitur nomine *Jehovah*, quod proprium eſt Deo. Hinc ei locò ſæpè ſancti Patres utuntur adverſus Arianos, maximè ſanctus Athanaſius lib. de Incarnatione Verbi, necnon, & adverſus Judæos, ut Irenæus lib. 3. cap. 22. & Cyprianus lib. 2. contra Judæos cap. 7.

Confirmatur iterùm ex cap. 43. ubi de Meſſia dicitur, *in te eſt Deus, & non eſt Deus abſque te: verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Salvator*. Præmiſerat autem *hæc dicit Dominus*, quibus deſignat Patrem æternum loqui ad Chriſtum, in quo eſt Deus, vel quia *in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*, hoc eſt ſubſtantialiter ratione perſonæ divinæ; vel quia Deus Pater eſt in Filio, ut exponit ſanctus Ambroſius lib. 1. de fide c. 2. Juxta illud Chriſti oraculum, *Ego in Patre, & Pater in me eſt, &c.* Rectè etiam dicitur Filio non eſt *Deus abſque te*, propter

pter unitatem naturæ, quia nec Pater eſt Deus abſque Filio, nec eſt alius Deus à Filio, ut rectè exponit Nazianzenus orat. 49. tandem meritò dicitur *Deus abſconditus* propter aſſumptæ humanitatis ſacramentum, & *Deus Iſrael Salvator*, quod interpretatur Jeſus; quem locum imitatus videtur ſanctus Paulus cùm dixit, erat Deus in Chriſto mundum reconcilians ſibi. *His adde*, id quod habet idem Propheta cap. 52. ubi cùm Deum ſic loquentem induxiſſet, *hæc dicit Dominus Deus, in Ægyptum deſcendit populus meus in principio*, infra ſubdit, *Ego ipſe, qui loquebar, ipſe adſum*; idem ergo Deus, qui anteà per Prophetas loquebatur, quem populus Iſrael colebat, poſteà per Incarnationẽ apparuit: quapropter ſubjicit, *quam pulchri ſunt ſuper montes pedes Evangelizantis pacem, annuntiantis bona*. Quòd evidentiùs explicat Propheta Baruh c. 3. ab eis verbis, *Hic eſt Deus noſter* uſque ad illa, *& cum hominibus converſatus eſt*: ubi apertè loquitur de vero Deo Iſrael, qui legem dedit populo ſuo, quem poſteà dicit cum hominibus converſatum, ſcilicet hominem factum; ſi enim loqueretur de alia apparitione, quæ fiebat miniſteriò Angelorum in corporibus aſſumptis, vel per ſolam imaginariam, aut ſenſibilem repræſentationem, non diceret, *poſt hæc in terris viſus eſt*, multùm enim ante legem datam fuerat illò modò in terris viſus, & cum Abraham, Jacob, Moiſe, & aliis ſanctis hominibus converſatus. Quare cùm ſacræ litteræ Chriſtum abſolutè, & definità *Deum*, & *Deum noſtrum*, *Deum verum*, *Deùm ſuper omnia laudandum*, & *Deum Salvatorem noſtrum*, & denique *Jehovam* nominent, concludendum eſt Chriſtum Dominum, non nuncupatione, aut doptione, vel donorum participatione, ſed verè naturà, & ſubſtantià Deum eſſe.

PROBATUR SECUNDÒ,

Ex novo Teſtamento.

Illis omnibus oraculis, quibus Chriſtus verus Deus, verìque Dei vivi Filius appellatur, quæ jam in tertiò noſtro tomo *de Trinitate*, probando Verbi divinitatem, explanavimus: unde ſolùm eis immoror, quibus inſinuatur Jeſum Chiſtum longè priùs extitiſſe, quàm naſceretur ex Virgine, quæ cùm intelligi nequeant de humanitate, quæ tùm primùm extitit, cùm in Virginis utero formatus eſt Chriſtus D. neceſſum eſt, ut de illius divinitate accipiantur. Sic Joannis 8. loquens ipſemet Chriſtus D. de ſe ait: *Antequam Abraham fieret ego ſum*: at non erat ante Abrahamum ſecundùm carnem, quippe plurimis ſæculis poſt ipſum ſanctiſſimum Patriarcham extitit: igitur illa prioritas de ejus divinitate neceſſariò eſt intelligenda.

Idem probat ſanctus Apoſtolus cap. 1. ad Hebræos, ex illis verbis Pſalmi 103. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus oleo exultationis præ participibus tuis. Et tu in principio terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt Cœli; ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient*. Quorum verborum hic ſenſus apparet, *O Deus! Deus tuus*, id eſt, ego pater, & Deus tuus Filium Deum unxi oleo lætitiæ; Filius enim, qui ratione Nativitatis æternæ Patrem agnoſcit, etiam ipſum agnovit Deum ratione generationis temporalis, quà minor eſt Patre ſecundùm humanam Nativitatem: Unde tritum eſt apud Apoſtolum, *Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti*, quibus ſignificat ratione humanitatis aſſumptæ Chriſtum agnoſcere Deum, quem ante Incarnationem dumtaxat

Pa-

Digitized by Google

Patrem agnoſcebat. Sequitur *præ conſortibus tuis*, hoc eſt, fratribus, qui ſunt fideles; horum enim conſors factus eſt Filius Dei in carnis, & ſanguinis aſſumptione. Subditur, & *tu ab initio Domine terram fundaſti*, quibus ſignificat illum, qui unctus eſt oleo lætitiæ, fuiſſe unà cum Patre rerum omnium artificem: duobus autem verſibus ſequentibus celebrat Chriſti æternitatem, omnia namque creata peribunt, quia mutationi, & interitui ſunt obnoxia: tu verò permanes, nempe ab æterno in æternum, ſine principio, & fine, quia *tu idem ipſe es, & anni tui non deficient*, utpote cùm ſis æternus, immortalis, & incorruptibilis Deus.

Reponunt hæretici, *primò* textum illum litteraliter de Salomone intelligendum eſſe, & miſticè ſolùm per Apoſtolum Chriſto attribui. *Secundò*, non Deum, ſed hominem dumtaxat deſcribi; nam qui unctus eſt, & qui Deum, hoc eſt, ſe ſuperiorem, & majorem agnoſcit, qui etiam conſortes, & ſocios regni habet, non eſt Deus æternus: Chriſtus eſt unctus, habet Deum, & conſortes: ergo non eſt Deus.

Contrà, falſum eſt oraculum iſtud litteraliter intelligendum eſſe de Salomone; & myſticè dumtaxat à S. Paulo Chriſto appropriari; ſiquidem ex ipſo textu conſtat pleraque eſſe, quę de Salomone nequeant intelligi: is enim nec ab initio terram fundavit, nec cæteris deficientibus idem ipſe permanet, cùm pridem vita functus fuerit. *Ad ſecundùm*, dico ibi fallaciam eſſe à dicto ſecundùm quid, ad dictum ſimpliciter: ea enim omnia de Chriſto non dicuntur ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ratione, videlicet officii Mediatoris, & humanitaiss, qua ratione, & unctus eſt, & Deum, atque conſortes habet; non verò ratione æternæ ſuæ Deitatis, ſecundùm qnam Filius quidem habet Patrem, non verò Deum conditorem.

Reponunt ſecuddò, de Filio non poſſe accipi hæc verba, *Tu Domine ab initio terram fundaſti*, ſed ipſa eſſe referenda ad Patrem; *Primò*, quia Apoſtolus ſibi contrariaretur, quippe qui priùs dixerat Patrem creaſſe mundum: non ergo Filius ipſe creavit. *Secundò*, quia nuſquam alibi tribuitur Filio creatio. *Tertiò*, quia propoſitum Apoſtoli eſt Chriſtum ſupra alios homines, & Angelos extollere; at ſi hic ei creationem tribueret, Creatorem creaturæ compararet, quod fatuum, & ineptum eſſet. *Quartò*, impiè tribuitur Patri, quod Filium appellet Dominum ſuum: igitur iſta non ad Filium; ſed ad Patrem ipſum ſunt referenda.

Nego antecedens, & ad primam probationem, dico falſum eſſe, quòd quia Pater per Filium creavit: etiam Filius non creaverit: *Quæcumque enim Pater facit, Filius ſimiliter facit*, ut teſtatur ipſemet Chriſtus Joannis 5. *Ad ſecundam*. dico pariter falſum eſſe, quòd nuſquam alibi Filio tribuatur creatio, nam eodem capite teſtatur; *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*. Et Pſal.33. dicitur, quod *Verbo Domini Cæli firmati ſunt*. *Ad tertium*, dico fatuam, & ineptam prorſus eſſe eorum hæreticorum argumentationem; ſcopus enim Apoſtoli eſt, Filium ſupra Angelos extollere, non ſimpliciter, ſed ut Deum Dominum Angelorum: meritò igitur profert teſtimonia Scripturę, quibus Chriſtum, & Deum, & Creatorem eſſe demonſtret, quod Hebræi nondum ſciebant. *Ad quartam* denique, reſpondeo blaſphemam eſſe illam hæreticorum calumniam; non enim dicitur, quòd Pater Filium appellet, *Dominum ſuum*; ſed abſolutè Dominum, ſeu Jehovam; ait enim, *Tu Jehova*: non verò, *Tu Jehova meus*: Filius autem idem eſt Dominus Jehova, qui Pater: meritò igitur Pater Filium hoc nomine dignatur.

Confirmantur hæ omnes reſponſiones ſimul; & præfata probatio, illis om-

omnibus ejuſdem Apoſtoli textibus, quibus apertè profitetur per Filium Dei totam univerſitatem rerum conditam eſſe. Sic ad Coloſs.1. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive principatus, ſive Poteſtates; omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt*. Et 1. ad Cor. 8. *Unus Deus Pater; ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum*. Et ad Hebr. 1: *Noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit, & ſæcula*. Hinc Filius ipſe, qui eſt æterna, divinaque ſapientia, meritò dicit Proverbiorum 8. *Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret à principio ... quando appendebat fundamenta terræ, eum eo eram cuncta componens*.

His adde, quod in hiſtoria creationis Moiſes, & Dei Creatoris mentionem facit, & Verbi per quod omnia Deus fecit, & Spiritus Dei, qui fovebant materiam à Deo productam: Deum enim dicentem inducit, & Deum facientem, quæ de Patre, & Sermone, ſeu Filio Dei Veteres interpretati ſunt. In hominis prætereà creatione, Deum inducit deliberantem; *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. Et rurſus cap. 3. *Ecce Adam quaſi unus ex nobis*: hæc autem non ad Angelos dicta, neque enim per Angelos, quaſi inferiores Deos, mundus eſt conditus, neque ad Angelorum ſimilitudinem homo creatus eſt; neque extra Dei eſſentiam quærendus eſt, qui Deo Patri in rerum creatione adfuerit; ſed Filium unicum, ac Spiritum ſanctum Deus Pater alloquitur, qui omnia quæcumque Pater facit etiam ipſe facit.

Confirmatur tandem, & apertiſſimè declaratur Chriſti Divinitas, & individua cum Patre creandi virtus, ab amantiſſimo illius Diſcipulo, cujus teſtimonium, utpote firmiſſimum noſtræ aſſertionis argumentum, in hujus probationis poſtremum locum reſervavimus. Primò enim capite ſui Evangelii, apertè dicit; *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*. Et verſibus aliquot interpoſitis ſequitur. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*. Quod apertum oraculum quantis artibus depravare, & eludere tentaverit Sathan, per veteres, & novos Arianos nemo Theologorum eſt, qui neſciat. Ut autem ejus loci varias corruptelas, à veteribus hæreticis excogitatas, & à SS. Patribus expugnatas miſſas faciam; placet dumtaxat hic referre, & refellere diabolicum illud commentum, quòd novi Ariani excogitaverunt, dicentes nomine *Verbi*, aut *Sermonis* ſignificare quidem hominem illum Jeſum ex Maria natum, qui appellatur *Sermo* ratione officii ſui, quòd ſingularis præco, & interpres fuerit divinæ voluntatis, qui idcircò dicitur, *Caro factus*, quòd abjectiſſima conditione, inter homines formam ſervi habuerit; ut autem divini præfati oraculi authoritatem, & vim elevent; dupliciter verba Evangeliſtæ in hunc modum interpretantur, ut videre eſt apud Simlerum in Antiſocino.

Primi capitis Evangelii S. Joannis hæretica explicatio proponitur, ac refellitur.

1. IN principio mundi per Evangelium reformandi, cùm Joannes Baptiſta inciperet exhortari homines ad reſipiſcentiam, jam tùm Jeſus Chriſtus erat deſtinatus officio patefaciendi, & confirmandi Evangelium: ſed eo tempore nondum, ut legatus, & internuntius Dei totus erat hominibus, ſed ſoli Deo Patri ſuo; quin etiam idem ille tunc divina poteſtate, & authoritate erat præditus.

2. Sed eò tempore ſoli Deo Patri ſuo, adhuc erat cognitus.

3. Per illum omnia facta ſunt, quæ ad mundi per Evangelium reformationem pertinent, & ſine illo factum eſt nihil, quod ab ejus diſcipulis, & miniſtris eſt factum.

4. & 5. Ille erat primarius vitę æternæ Præco, & tanquam ſummus Eccleſiæ Doctor, hominibus rerum cœleſtium ignaris ſolidam Evangelii doctrinam proponebat, viteque ſanctę exemplo prælucebat: ſed iſti noluerunt ejus doctrinæ credere, vitamque imitari.

6. Fuit homo miſſus à Deo ad Iudæos, cui erat nomen Joannes.

7. Is venit, ut palam, & publicè de Jeſu teſtaretur, quòd ſit, & Chriſtus, hoc

1. IN principio Evangelii, cùm Joannes Baptiſta Chriſto viam pararet ſua prędicatione, jam tùm aderat Jeſus Chriſtus Sermo, atque Interpres, ſive Legatus Dei, & Sermo iſte, licèt inter homines verſaretur, ſoli tamen Dei notus fuit ab initio, & quaſi apud Deum reconditus erat. Denique hic Sermo deſtinatus erat nobis Servator, princeps noſtræ ſalutis, iſque Dominus, ac Deus noſter erat, quamvis mundo ignotus eſſet.

2. Hic, inquam, Sermo ab initio Evangelii erat apud Deum: quippe cui ſoli cognitus erat, imò apud quem tam familiariter verſabatur, ut ex ejus ſinu Evangelium paulò poſt nobis afferret.

3. Per hunc Sermonem facta ſunt omnia quęcumque ad Evangelii confirmationem pertinent, & ſine ejus auſpicio nihil iſtorum factum eſt, quæ conſequenter etiam ab Apoſtolis facta ſunt, itaut omnium iſtorum operum gloria, ad ipſum ſolum authorem referenda ſit.

4. In hoc Dei Sermone J.C. exhibita, ſeu propoſita nobis erat vita æterna: & hæc vita, ſive ejus promiſſio erat vera, & ſpiritualis lux hominum, quippe cujus notitia, & certa ſpe mentes humanæ illuſtrantur.

5. Porrò hæc lux in tenebroſa hominum ſocietate hactenus clarè lucet; ſed filii tenebrarum (qui male agunt, & lucem oderunt) ſuâ culpâ eam minimè comprehenderunt, ut qui inepti ſunt ad eam percipiendam.

6. Cęterùm hoc ipſo tempore in Judæa celebris erat homo quidam à Deo miſſus, cui nomen erat Joannes.

7. Quem eo conſilio in medium prodire voluit, ut tanquam fidelis teſtis, hoc

Digitized by Google

hoc eſt, Meſſias, & unicus mundi Servator,ut per illum omnes ei crederent.

8. Non erat is Chriſtus,hoc eſt,Meſſias ipſe, quemadmodum multi ex Judæis opinabantur,ſed præcurſor Chriſti in hunc finem à Deo miſſus, ut de Chriſto teſtaretur.

9. Ipſe autem Jeſus Nazarenus verus erat,& primarius Evangelii Doctor, qui ab eo tempore, quo in mundum venit,omnem hominem ſalvandum ſolida doctrinæ cœleſtis notitia, vitæque ſanctimonia informat.

10. Inter homines hujus mundi verſabatur, & homines per ejus Evangelium ſunt reformati, & regeniti: ſed; & impii increduli eum non agnoverunt.

11. Ad ſuos populares Judęos venit, ſed illi noluerunt eum pro vero Meſſia, & Servatore mundi à Deo miſſo, & exhibito agnoſcere.

12. Quotquot autem fidem ei adhibuerunt, eis dedit poteſtatem, ut Filii Dei, & hæredes vitæ æternæ fierent.

13. Sed ji, qui hanc poteſtatem ſunt adepti, non ſunt judicandi eſſe illi omnes, qui vel ex illuſtri aliqua familia, aliiſque hominibus naturali modo ſunt geniti, vel hominum voluntate in filios adoptati: ſed illi ſoli, qui per prędicationem Evangelii ex Deo ſunt regenerati. 14.Et-

ac pręcurſor teſtimonium de Jeſu Chriſto apud omnes redderet, atque ita authorem illius ſpiritualis lucis, cujus ante memini, ſua prædicatione omnibus commendaret, ut omnes per iſtius viri miniſterium ad Chiſti fidem habendam præpararentur.

8. Non erat, inquam, hic Joannes lux cœleſtis, quæ totum mundum jamjam illuſtratura erat, ſed præcurſor tantùm illius, idcirco miſſus, ut de luce illa teſtimonium daret.

9. Lux autem illa erat Jeſus Chriſtus, videlicet lux illa vera, & cœleſtis, quæ poſtea quàm in mundum venit, & munus ſuum exequi cœpit, omnes omninò homines, quantùm in ſe fuit, ſalutari Dei notitia, & ſalutis æternæ ſpe certiſſima colluſtravit.

10. Porrò lux illa ſpiritualis J.C.tùm in hoc mundo degebat, atque in media hominum ſocietate verſabatur, docens, & ſanans omnes, prout occaſio ferebat; imò mundus hic per ipſum inſtauratus, & quaſi novus, ſive alius factus eſt.

11. Et quod magis mirandum eſt, venit ad proprium populum ſuum, videlicet Judaicum, cui peculiariter erat promiſſus, & cui omnium primo viam ſalutis annunciavit; attamen hi ſui populares eum non receperunt, ſed tanquam facinoroſum aliquem cruci affixerunt.

12. Interim quotquot ex Judæis ſimul, & Gentibus eum pro Servatore ſuo complexi ſunt, his magnam ſanè dignitatem attribuit,videlicet ut olim perfecta ratione Filii Dei evadant, ideoque ſimillimi fiant in gloria, & immortalitate.

13. His inquam poteſtatem iſtam dedit, qui in ipſum ex animo credunt; ejusque præcepta cuſtodiunt, quales non ſunt promiſcuè omnes quicumque ex ſanguine parentum, ſive ex libidine carnis, aut libidine viri naſcuntur; ſed ij tantùm, qui ex Deo geniti ſunt; probi

Digitized by Google

bi videlicet, ac pii homines, qui divinæ voluntati, ſtatim, atque ipſis patefacta fuerit, obedire parati ſunt, atque ita virtute Dei ad juſtitiæ ſtudium revocati ſunt.

14. Etſi verò Jeſus Nazarenus tantâ, & tam divinâ poteſtate, & authoritate fuit præditus; tamen coram hominibus hujus mundi, præſertim Scribis, & Phariſæis, vixit ut homo vilis, abjectus, obſcurus, ærumnoſus, & mortalis. At inter nos Apoſtolos, & Diſcipulos ſuos familiariter verſatus eſt, ſuamque gloriam, poteſtatem, & authoritatem divinam variis, ac admirandis ſignis, factiſque, tam clarè notam, & teſtatam fecit, ut à nobis omnibus pro Unigenito, & dilectiſſimo Dei Patris Filio cognitus fuerit, qui non tantùm veram doctrinam Evangelii, & in ea immenſam Dei erga genus humanum gratiam, & benignitatem copioſiſſimè, & clariſſimè mundo patefecerit, verùm etiam tandem vitam æternam, quam nomine Dei promiſit omnibus in ſe credentibus, certiſſimè daturus ſit, &c.

14. Hic autem Sermo Dei Jeſus Nazarenus. quantiſper in hoc mundo vixit, caro fuit, hoc eſt, miſer, mortalis, atque abjectus, & quaſi unus è vulgò mortalium eſſet; ita velut in tentorio terreni corporis, inter nos commoratus eſt: tamen (ut nos Apoſtoli) qui familiarius cum ipſo verſati ſumus, gloriam ipſius divinam in transfiguratione, & miraculis, ſubinde ſeſe profitentem clarè viderimus; gloriam, inquam, ejus, velut Unigeniti, & ſingularis Filii Dei, quam à Patre ſuo acceperat; à quo videlicet, & ipſe genitus, atque in hunc mundum legatus fuit: Atque is in omnibus dictis, & factis ſuis abundantiſſimam Dei benignitatem, & fidelitatem erga nos pleniſſimè oſtendit.

Novi Ariani Sermonem, aut Verbum dicunt eſſe Spiritum creatum ante cætera omnia conditum, & adminiſtrum Dei in creando orbe, & hunc in carne aſſumpta hominum factum eſſe. *Servetus* verò negat Verbum, ſeu Sermonem eſſe rem exiſtentem, ſed rei diſpoſitionem, ſeu diſpenſationem, quâ placitum eſt Deo arcanum ſuæ voluntatis nobis revelare; Additque eſſe vocem Dei, oraculum è caligine, nubis decretum, ideam, ſicut operis futuri idea eſt in animo artificis; hunc Sermonem carnem factum eſſe, quia voce ab initio prolatâ, genita ſit caro iſta; haud ſecùs, quàm ſi homo verbum proferens, ex ore ſuo projiceret aurum, aut margaritas, ita tùm propriè loquendo diceretur vox ejus facta eſſe aurum: Ita Verbum Dei potentiſſimum abſque ullo rerum coagulo in carnis materiam tranſiviſſe. Atque hæ ſunt Adverſariorum Hæreticorum opiniones, tam abſurdæ, portentoſæ, & impiæ; ut eas Chriſtianis hominibus indicaſſe, & detexiſſe ſatis juſta confutatio ſit, ait Simlerus.

Nihilominus ad pleniorem harum blaſphemiarum confutationem; dico hæc omnia hæretica commenta, eſſe alieniſſima à mente ſancti Evangeliſtæ; ſiquidem illa tribuunt *Sermoni*, ſeu *Verbo*, quæ non niſi perſonæ ſubſiſtenti congruant, utpotè cùm ajunt Verbum in principio extitiſſe, Verbum fuiſſe Deum, nam articulus additus oſtendit Verbum in hac oratione Evangeliſtæ eſſe ſubjectum; ut locum non ha-

Digitized by Google

habeat cavillum illorum, qui dicunt Patrem fuiſſe Verbum; itaut Verbum dicatur de Deo; quomodo etiam Deus juſtus, & fortis eſſe dicitur: ſiquidem hic, *Verbum* non eſt attributum, ſed ſubjectum attributi nominis *Dei*. Præterea dicitur per hoc Verbum omnes creaturas eſſe conditas, Verbum fuiſſe vitam, & lucem, & authorem omnis vitæ, & lucis in hominibus; Joannem Baptiſtam de eo teſtatum eſſe; ipſum veniſſe ad gentem ſibi peculiarem, & propriam, & ab ea non fuiſſe receptum; dediſſe jis, qui eum receperunt, & in eum crediderunt, poteſtatem, ut fierent Filii Dei. Denique Verbum illud carnem factum, & inter homines commoratum; vidiſſe quoque homines ejus gloriam quaſi unigeniti à Patre: quę omnia cùm non poſſint competere, niſi hypoſtaſi intelligenti, & operanti, evidenter probant *Verbum illud* perſonam eſſe, & etiam ante carnem aſſumptam extitiſſe; poſt carnem autem aſſumptam duabus naturis conſtare in unitate perſonæ, divinâ nempe, quæ propria eſt ipſius Verbi, & humanâ, quam aſſumpſit, dum caro factum eſt.

Hæc autem interpretatio non ſolùm conſtantiſſima fuit apud omnes ſanctos Patres, qui poſt Nycænum Concilium primum vixerunt, ut comminiſcuntur hæretici, qui volunt tempore hujus famoſiſſimi Concilii peſſumdatam fuiſſe, ac omnino corruptam de Filio Dei, & Chriſto fidem, ſed etiam eſt ſenſus totius antiquitatis longè ante Concilium, & ab ipſis naſcentis Eccleſię primordiis. Nam S. Ignatius epiſtolà tertià loquens de Jeſu Chriſto Patris æterni Filio, quem *Sermonem*, ſeu *Verbum* appellat, ait: *Verbum non à voce, ſed à ſubſtantia Dei exiſtens; non enim compoſitam orationis vocem ſignificat, ſed divinæ operationis genitam ſubſtantiam, quæ omnia ei, à quo miſſus ſit, placata Patri, atque reconciliata reſtituat*. Irenæus lib. 2. cap. 3. ad idem ait, *oſtenſum manifeſtè, quòd in principio* λογος *exiſtens apud Deum, per quem omnia facta ſunt, qui, & ſemper affuit generi humano. Hinc noviſſimis temporibus ſecundùm præfinitum tempus à Patre, vultum ſuo plaſmati paſſibilem hominem factum miſit*. Idem habet *Tertullianus* adverſus Praxeam. *Gregorius Neocæſarienſis*, & quotquot ante Concilium Nycænum de æterna, vel temporali divini Verbi generatione ſcripſerunt.

Reponunt hæretici, eatenus Chriſtum appellari *Verbum*, & *Deum*, per quem omnia facta ſunt, quatenus peculiari deputatione ad homines, Dei miniſterium geſſerit, ut omnia recrearentur, & renovarentur per myſterium reconciliationis, & redemptionis; nam inquiunt, nova creatura ubique in Novo Teſtamento tribuitur Chriſto, per quem Deus hanc executus eſt.

Contrà, hæc reſponſio prorſus eſt futilis, & evanida; quippe abſolutè teſtatur Evangeliſta Verbum illud, de quo ſermonem inſtituit à principio extitiſſe, nempe in illo principio, de quo Moiſes dixerat, *In principio Deus creavit cœlum, & terram*. Nec refert, quòd ipſi opera reparationis tribuantur, quid enim obſtat quominus uni, & eidem duo opera, quæ ſe mutuó conſequuntur, attribuantur? Unde meritò Irenæus lib. 4. cap. 14. ait: *Filium Dei ab initiò aſſiſtere ſuo plaſmati, & ſuum plaſma in ſemetipſo recapitulare*: ergo nihil officit quominus Verbum, qui unà cum Patre, & Spiritu ſancto omnia formavit, ſui imaginem per primi hominis peccatum conſpurcatam, & multis prętereà modis corruptam reparaverit, ac reſtituerit per ſuæ Incarnationis myſterium, quà ratione licèt ſpecialiter ipſi non tribuatur creatio, tamen ſpecialiter ipſi attribuitur hominum reſtauratio, & reformatio, quippe cùm ſolus ipſe humanam naturam aſſumpſerit.

Reponunt ſecundò. Teſtamentum Vetus creationem uni, & ſoli Deo Patri tri-

tribuere, ſicut, & Novum poſteriorem creationem, ſeu renovationem, non dicit unquam ſolum Deum abſolviſſe, ſed per Chriſtum: unde etiam nos redemptos, juſtificatos, Deo reconciliatos, & vitæ æternæ hæredes factos, quod eſt opus novæ creationis à Deo per Criſtum eſſe facta aſſerit; iſto enim nihil horum factum eſt: igitur S.Ioannes loquitur ſolùm de reparatione ante omnia per Chriſtum facta, hoc eſt, reſtaurata. *Confirmant* ex eo, quòd Novum Teſtamentum dicatur initium dictorum, & factorum Chriſti; nam Lucas Actor. 1. cap.8. dicit ſe ſcribere, quæ *Jeſus cœpit facere, & docere uſque in diem, quâ præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit aſſumptus eſt*. Ad eundem quoque modum Marcus dicit ſe ſcribere initium Evangelii Jeſu Chriſti; ſic, & ſanctus Paulus ad Heb. 2. doctrinæ ſalutis cœptæ prædicari à Chriſto, & operum ejus ſummam recenſet: mentirentur autem illi Apoſtoli ſi Chriſtus ſub Veteri Teſtamento feciſſet, aut docuiſſet aliquid: igitur nihil præter hominum reconciliationem,& Redemptione molitus eſt; & ſubinde Joannis verba de ſola hominum reparatione, & reconciliatione ſunt intelligenda.

Confirmant inſuper; ſi Chriſtus creaſſet cœlum, & terram, non tacuiſſet iſtud; ibi præcipuè, ubi contra Judæos probat ſe Filium Dei eſſe, ex operibus ſibi communibus cum Patre; ibi autem tantùm operum novæ creationis meminit, in ſanando, vivificando, reſſuſcitando, judicando. Dixiſſet etiam, ſi verum hoc fuiſſet, Pater operabar in creando: ita, & ego operabar: at tantum de præſentibus loquebatur dicens: *Sicut Pater meus operatur, ita, & ego operor*: igitur, &c.

Verùm contrarium apertè conſtat ex dictis;nam utrumque Teſtamentum tam Novum quàm Vetus rerum omnium creationem Chriſto æterno Verbo, & Sapientiæ ſubſiſtenti tribuit. Unde non tantùm per Chriſtum redempti, juſtificati; & Deo reconciliati dicimur, quod eſt novæ creationis opus; ſed etiam utrumque Teſtamentum ait: *Verbo Dei cœli firmati ſunt: & omnia per ipſum condita ſunt*, & de eo dictum eſt Pſalmó 102. & ad Heb. 1. *Tu initio Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli*.

Ad Confirmationem dico, Adverſarios multifariam peccare in ſuo argumento, *primùm* enim Evangeliſtæ loquuntur de Filio Dei non ſimpliciter, ſed, ut incarnatò, & donatò nomine *Jeſù*, & *Chriſti*; utrumque autem hoc nomen tantùm habuit à ſua conceptione,& Nativitate temporali; Jeſus enim appellatus eſt ab officio, quia ſalvum facturus erat populum ſuum à peccatis eorum; Chriſtus ſimiliter dictus eſt ab unctione, quam ab oleo Divinitatis, & divinis chariſmatibus, quibus eſt illuſtratus, in humanitatis cum Verbo unione obtinuit: at hæretici, quæ de Chriſto ſecundùm utramque naturam, ſeu de tota perſona dicuntur, transferunt ad alteram naturam Verbi,ab initio exiſtentis apud Deum: Ergo verum paralogiſmum in ſuo argumento admittunt.

Deinde Evangeliſtæ deſcribunt initium Evangelii,nam *facere,& docere* ad Evangelii adminiſtrationem refertur: hæretici verò id referunt ad initium perſonæ Chriſti, quod certè hallucinari eſt. *Denique* ſi Chriſtus tantùm habuerit initium, cùm cœpit facere, & docere, quodnam erit illius exordium; Marcus enim illud initium Evangelii Chriſti ab illius baptiſmo auſpicatur, Lucas autem altiùs ab ipſa Conceptione, & Nativitate ſuam narrationem orditur: ergo juxta hæreticorum blaſphemam temeritatem, opporteret alterutrum Evangeliſtam mendacii reum eſſe.

Ad alteram confirmationem, nego con-

conſequi, quod ſi Chriſtus creaviſſet cælum & terram non tacuiſſet illud Judæos alloquendo: hæc enim conditionalis propoſitio facta eſt; nam, ut myſterium Filii Dei ante ejus in carnem adventum umbris quibuſdam, ac propheticis locutionibus involutum fuit, & ille ſe Veteribus ſub ænigmate duntaxat conſpiciendum prębuit: ita etiam, poſtquam in carnem venit, non ſtatim cæleſtem gloriam conſpiciendam exhibuit; cùm enim Filius Dei in carne ſe Mediatorem, & Redemptorem mundo exhibuerit, divinâ majeſtate, quaſi quodam velo tecta, Scripturæ nobis eos potiſſimùm ſermones, & illa facta Chriſti deſcribunt, quæ ad illud officium Mediatoris ſpectant. Neque tamen intereà Chriſtus divinam ſuam naturam, & Majeſtatem tacuit; nam & ſe Deum eſſe, & verum Dei Filium, ante Abrahamum exiſtentem, non ſolùm verbis, ſed & mirandis operibus plurimis teſtatus eſt. *Adde quòd* ſanctus Joannes disertè pronuntiat, *In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt*: igitur illud ipſum Verbum, quod caro factum eſt, eſt totius mundi artifex; ſubìndeque pridem, ante ſuam ex beata Virgine nativitatem, & conceptionem, ſecundùm divinam naturam, & perſonam exiſtebat.

Reponunt, nomine *mundi*, ab Evangeliſta ſignificari, non rerum omnium univerſitatem, ſed homines duntaxat, à quibuſ non eſt cognitus; quid enim hoc ad rem, Chriſtum non eſſe cognitum à machina cæli; *Addunt* quòd ſępè, apud Joannem mundus pro hominibus accipiatur, ut cùm Chriſtus dicitur *lux mundi*; & quòd *ſic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*, & quòd Chriſtus *tollat peccata mundi*, &c.

Reſpondeo quòd etſi nomine *mundi* plerumque homines ſignificentur: tamen ubi Joannes ait, mundus per ipſum factus eſt, nomine *mundi* univerſitatis machinam intelligit, ſiquidem hâc locutione vult Chriſtum commendari: at quid magni fuiſſet, Chriſtum tantùm hominem interhomines verſatum eſſe, & in mundo extitiſſe? præclarum autem, & honorificum eſt Chriſto, quòd fuerit *Emmanuel*, hoc eſt, nobiſcum Deus, ſeu ut loquitur S. Paulus, *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*.

Proponuntur, ac ſolvuntur præcipuæ objectiones, quas hæretici obtrudunt.

O*Bjiciunt primò*. Chriſtus ille, qui ex Virgine Maria natus eſt, idem eſt, qui veteribus SS. Patribus, ac Patriarchis fuerat promiſſus: at ille, qui fuerat promiſſus, non eſt verus Deus, ſed tantùm homo: igitur Chriſtus non eſt verus Deus. Majorem admittunt omnes. Minorem probant hæretici variis Teſtamenti Veteris oraculis; maximè verò ex illis verbis Geneſis 3. v. 15. ubi Chriſtus dicitur *ſemen mulieris*, quę conterere debebat caput ſerpentis, & cap. 12. ubi Deus Abrahamo promittit, quòd in ipſo benedicentur univerſæ cognationes terræ, hoc eſt, in *ejus ſemine*, ut explicat Apoſtolus ad Galat. 3. *Abrahæ*, inquit, *dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus, non dicit & ſeminibus, quaſi in multis; ſed quaſi in uno, & ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*. Item ex Deuteronomii 18. ubi promittit Moiſes Iſraelitico populo Meſſiam venturum his verbis: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus Deus, ipſum audies*, quem Prophetam eſſe Chriſtum interpretati ſunt Petrus, & Stephanus *Actor.* 4. & 7. imò ad eum locum videtur alluſiſſe Chriſtus cùm dixit Joan. 5. *Si crederetis Moiſi, crederetis & mihi, de me enim ille ſcripſit*: ut notavit S. Cyprianus lib. contra Judæos cap. 18. Ad Moiſes ibidem indicat illum futurum Prophetam, non eſſe Deum; tum quia dicit eum

eum,ſibi fore ſimilem: tum quia ſubdit *ipſum audies, ut petiſti à Domino Deo tuo in Horeb quando dixiſti, ultra non audiam vocem Domini Dei mei*, &c. Similiter Pſalmó 102. Deus promittit David: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*: & ſimiliter quoties Prophetæ ſermonem faciunt de venturo Meſſia, non eum aliter,quàm purum hominem delineant: igitur, &c.

Reſpondeo negando minorem, & ad ejus probationem dico, præfata oracula reverà quidem deſignare,quòd venturus Meſſias deberet eſſe verus homo, non tamen negare, quòd itidem etiam verus Deus cenſeretur; non enim in promiſſionibus ubique ſtat integra deſcriptio perſonæ Meſſiæ, ſed multa de officio ejus efferuntur, ex quibus tamen nihilominus illum eſſe verum Deum colligi poteſt, cùm ea tribuantur illi, quæ ei, qui homo tantùm eſſet, convenire non poſſunt, putà cum dicitur quòd illius virtute, aut ipſius genitricis operá conteri debeat caput ſerpentis: quòd per ipſum benedicendæ ſint omnes gentes: quòd regnare debeat in ſæculum ſæculi, &c. Quæ complectuntur liberationem ab ira Dei, & reconciliationem cum Deo,ſolutionem à peccato, & morte, & tyrannidæ Sathanæ: quæ omnia innitam efficaciam requirunt; nec ſubinde præſtari poſſunt,neque expectari ab eo, qui duntaxat homo ſit. *Adde,quòd* in quibuſdam vaticiniis clariùs Meſſię perſona deſcribitur, & titulis quibuſdam ornatur, quibus longè apertiùs indicatur, Meſſiam venturum Deum-hominem fore. Sic Iſaiæ 7. *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*: neque enim dici poteſt *Emmanuel*, niſi illa perſona, quæ nata eſt ex Virgine, Deus quoque ſit: nam Deus per Moiſem, & Prophetas locutus eſt, & miracula fecit; & tamen neque Moiſes, neque Prophetæ dicti ſunt *Emmanuel*: igitur oportuit eum, qui natus eſt ex Virgine, non ſolum eſſe verum hominem, ſed, & verum Deum.

Inſtant, Jeſus Chriſtus, qui natus eſt ex Virgine, fuit ab Angelo denuntiatus, & quis eſſet futurus: at Angelus illius nativitatis Præco, non dicit illum eſſe Deum æternum, imò ait Filium Dei ideo eſſe vocandum; non quòd ex divina eſſentia, & divino Patre, ante ſæcula ſit genitus, ſed ſic vocatum iri, quia virtute Altiſſimi è Spiritu ſancto concipi, & ex Maria naſci deberet. Adde quòd non ait, *vocatur*, ſed *vocabitur Filius Dei*: igitur tunc non erat Dei Filius,cùm hæc Angelus proferret.

Deinde, Angelus Joſephum dubitantem de partu Virginis non conſolatur dicendo, quòd qui clauſus erat Virginis utero æternus eſſet Dei Patris Filius; quòd ſanè fuiſſet potiſſimum, & valde gratum in illa perturbatione ſolatium: ergo ipſum talem eſſe Angelus non cenſuit.

Denique,Evangeliſtæ accuratè deſcribunt factam Annuntiationem Chriſti, ejus Conceptionem, Nativitatem, Majoreſque; neque prætereunt tempus, menſes; quibus in utero geſtatus; meminerunt etiam loci, in quo natus eſt, præſepis,in quod reclinatus, domùs in qua educatus; narrant inſuper, quæ ſeu puer, ſeu adultus geſſerit, quæve ei acciderint, &c. at nullus eorum ne verbô quidem attigit illius Divinitatem, & æternam generationem de divino Patre: quod certè non tacuiſſent,ſi id verum eſſe exiſtimaſſent: igitur Chriſtus ille ex Maria Virgine natus, non eſt cenſendus æternus Dei Filius.

Nego has omnes conſequentias; Et *ad primam rationem*, dico Angelum ſufficienter deſignare illum, qui naſciturus erat ex Virgine,eſſe æternum Dei Filium, cùm dixit, *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*; nec enim illa divinæ filiationis attributio aliud ſignificare poteſt, quàmquòd is qui

qui naſciturus erat, verus eſſet Dei Filius, non solùm ratione divinæ naturæ, ſed etiam divinæ perſonæ, per quam aſſumpta humanitas ex Virgine naſcitura ſubſiſtebat.

Nec refert, quòd dixerit *vocabitur*, non autem *vocatur Filius Dei*, Filius enim Dei in carne manifeſtatus eſt ſuò tempore; qui tamen ab æterno fuit Unigenitus Filius Dei; & ſic quem anteà tantùm Fideles Veteris Teſtamenti obſcurà cernebant in carne venturum, eum jam exhibitum palam, omnes Fideles Novi Teſtamentum Filium Dei eſſe prædicant.

Ad ſecundam probationem dico, quòd, cùm Joſephus de conceptu hoc ſanctiſſimo ſollicitus fuerit, ſatis fuit ad ejus animum confirmandum indicare, quòd Maria non concepiſſet ex adulterio, nec humano more, ac modo, neque ex ullo Viri congreſſu, ſed ex Spiritu ſancto, & virtute Altiſſimi, dicendo, *Quod in ea natū eſt de Spiritu ſancto eſt.*

Ad tertiam confirmationem dico, non valere conſequentiam hanc: Evangeliſtæ Chriſtum hominem deſcribunt: ergo nihil aliud de eo ſcribunt, quàm hominem eſſe; æternitatem enim illius, & veram Deitatem Evangeliſtæ, & Apoſtoli prædicabant ut ex eorum oraculis ſuprà probatum eſt: Igitur ſi hæretici amplectantur illa loca Scripturæ, quibus vera humana natura in Chriſto Salvatore probatur, etiam alia quæ illum Deum dicunt, & divinam gloriam, divinumque cultum ei attribuunt, reverenter accipere, & amplecti debent.

Urgent: Si eſſent duæ in Chriſto naturæ divina, & humana, debuiſſent Evangeliſtæ apertiſſimè illas declarare, alioqui omiſiſſent fundamentum Fidei, & Deum Deique Filium contumeliâ affeciſſent; & omnium contentionum in Eccleſia cauſæ fuiſſent: ſed nullibi duas in Chriſto natùras apertè fatentur: ergo non ſunt duæ in Chriſto naturæ.

Nego minorem: Nullus namque Evangeliſtarum eſt, qui non referat divina illa oracula, & miranda opera, quibus Chriſtus teſtatus eſt ſuam Divinitatem: igitur Evangeliſtæ, & Apoſtoli non omiſerunt Fidei fundamentum. Neque ipſi diſcordiarum authores ſunt, ſed homines ambitioſi, turbulenti, & qui ſimplicitate Apoſtolicæ doctrinæ contenti non ſunt, diſſidiorum cauſa ſemper fuerunt, & hodie quoque ſunt. Fateor doctrinam de Chriſto Servatore Deo ſimul, & homine, Deo hominiſque Filio, ab ipſa Apoſtolorum ætate multos adverſarios habuiſſe, quorum alii Chriſtum Deum, alii hominem eſſe negàrunt, multi etiam, ut, vel utramque, vel alterutrum tollerent, naturas impiè confuderunt: non tamen ideò conficitur dogma ipſum falſum eſſe.

Objiciunt ſecundò: Qui Mediator hominum eſt apud Deum Iſraëlis, non eſt ipſe Deus Iſraëlis: ſed Chriſtus ex Virgine natus, eſt Mediator apud Deum Iſraelis; ergo non eſt ipſe Deus Iſraëlis. Major probatur ex abſurdis, quæ conſequuntur, ſi dicamus, Deum Iſraëlis eſſe Mediatorem apud Deum: *Primò* enim, Deus ſtatuetur ſeipsò inferior. *Deinde*, Deus orabit ſeipſum. *Tertio*, pàrs offenſa erit mediatrix apud ſeipſam,

Nego majorem, & *ad primum abſurdum*, dico non conſequi Deum ſeipsô inferiorem eſſe, eò quòd ſit Mediator: nam Mediator ratione officii, inferior eſt, apud quem intercedit: ſed non eſt inferior naturâ, cùm apud homines ſæpè æqualis, apud æquales pro aliis interceſſor fiat: ita Filius qui eſt unus Deus cum Patre, & in forma Dei æqualis Deo, ſeipſum exinanivit formam ſervi accipiens, & ad officium Mediatoris ſeſe dimiſit, abſque ulla naturæ, potentiæ, Majeſtatis, & Deitatis ſuæ diminutione.

Ad ſecundum dico, Filium, ut Me-

diator eſt, orare Deum maximè, ut conſideratur ſecundùm naturam humanam; nam preces, & ſubjectio, ad humanam naturam ſpectant; efficacitas autem horum à natura divina profluit, cum qua humana natura in unam perſonam conjuncta eſt.

Ad tertium reſpondeo, abſurdum quidem eſſe, ut pars offenſa ſit mediatrix ubi una tantùm perſona eſt offenſæ partis: at ubi plures perſonæ ſunt, non eſt inconveniens unam ex illis communi decretò ſe ad pacificationem, & ſatisfactionem offerre: ſic autem actum eſt inter Deum, & homines per ipſum Dei Filium, nec aliter certè fieri debuit, aut potuit; quis enim præter hunc Mediatorem à parte offenſa miſſum, vel hominum vel Angelorum prodire, & apud Deum intercedere potuiſſet; Certè niſi pars offenſa munus Mediatoris ſuſcepiſſet, nuſquam in gratiam cum Deo rediiſſemus.

His adde, quæ diximus de ſatisfactione Chriſti, quòd nempe potuerit etiam ſibi ipſi, ut offenſo facere ſatis.

Objiciunt tertio, is ſolus eſt unus verus Deus, quem Chriſtus agnovit, & invocavit, invocandumque docuit pro vero Deo; at Chriſtus ſolum Patrem agnovit invocandumque docuit, Matth. 11. Luc. 11, Joann. 17. Ergo ſolus Pater eſt verus Deus.

Diſtinguo minorem: Chriſtus, ut mediator ſecundùm humanam naturam Deum Patrem invocavit, nobis quoque ordinariam precandi formulam tradidit, quâ Patrem invocemus, concedo: ut Verbum divinum, & ſecundùm naturam divinam Patrem invocavit, nego.

Adde, quòd Chriſtus ipſe ſe hoc honore non ſpoliat, quominus ipſum quoque cum Patre invocemus; ſunt enim aperta loca Scripturæ, in quibus Chriſtus ſe à nobis invocandum proponit. Sic Joannis 5. *Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem.* Et Joan. 14. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio*: Vult ergo ſe cum Patre invocari. Præterea cùm Apoſtoli verbò, & exemplò ſuò Chriſtum invocare doceant, an non Chriſtus, cujus ſpiritu illi locuti ſunt, ſibi invocationem vendicat; Adde quòd cum opera Trinitatis ad extra indiviſa ſint, inde fit quod nomine *Patris* quem in formula orationis à Chriſto traditæ invocamus, tres ſimul perſonæ comprehenduntur.

Inſtant: Si appellatione *Dei* Chriſtus quoque ſeipſum intelligeret, etiam includeret ſe mentione Dei factâ: ſed non includit ſe dum de Deo loquitur; verùm diſcretè de ſe ſermonem facit, & Patrem appellat ſolum verum Deum; ſe autem ejus legatum Joannis 3.n.16. dicens; *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret, &c.* Et cap. 17. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Et Joannis 14. *Creditis in Deum, & in me credite*: Igitur, cùm ſe non jungat in ſocietatem nominis *Dei*, ſequitur nomen *Dei* abſolutè poſitum, ſolum Patrem ſignificare.

Reſpondeo, nomen *Dei* bifariam in Scripturis accipi, nempe, vel eſſentialiter, vel hypoſtaticè, ſeu *vel* quatenus ſignificat eſſentiam communem tribus perſonis; *vel* quatenus ſignificat aliquam ex divinis perſonis, quæ reverà Deus eſt. Unde ad minorem dico, quòd quoties nomen *Dei* ponitur relativè, & hypoſtaticè ad ſignificandam perſonam Patris, meritò Chriſtus diſcernit ſe à Deo, hoc eſt à Patre, quippe eſt alia perſona à Patre: non autem ſe diſcernit à Deo, quatenus *Dei* nomen abſolutè, & eſſentialiter ſumitur. *Vel aliter diſtinguo*: Chriſtus quatenus Mediator Dei, & hominum, ſe diſcernit à Deo, concedo: quatenus Dei Filius eſt,

eſt, nego. Concludendum igitur cum ſancto Ambroſio, lib. 3. de Fide c. 2. *Ergo cùm legis Deum, non ſepares Patrem, non ſepares Filium, quia divinitas Patris, & Filii una eademque eſt; & ideò, nec ibi ſepares, ubi legis, quòd, beatus, & ſolus potens; de eo enim dictum eſt, ſicut habemus, præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia: ſed etiam Chriſtus vivificat: convenit ergo Filio, & Patri Dei nomen, quando convenit, & operationis effectus.*

Urgent. Eatenus Chriſto Dei nomen tribuitur, quatenus quid unum cum Patre cenſetur, *ſed non eſt* quid unum cum Patre ratione naturæ, ſed duntaxat ratione conſenſûs, & affectûs: igitur, &c. Probatur minor ex Joannis cap. 17. ubi Chriſtus Patrem precatur, ut diſcipuli *omnes invicem unum ſint, ſicut, & nos unum ſumus*: fideles autem non eſſentiæ unitate, ſed animorum, & voluntatum conſenſu, & bonorum communicatione tantùm ſunt unum inter ſe: ergo Chriſtus non eſſentiæ unitate, ſed conſenſu, & bonorum communicatione, unum eſt cum Patre.

Nego minorem: Quanquam enim ibi Chriſtus fortè ſermonem faciat de concordia, & proprietatum ſimilitudine, non tamen ibi aſſerit nullam prætereà aliam arctiorem conjunctionem, ſive unitatem eſſe ſui cum Patre, quàm ſit inter homines; alioqui ſecum ipſe pugnaret: docet enim alibi ſe eſſe Dei Filium ex Patre genitum, æqualem Patri, & eundem qui Pater, Deum eſſe. Unde conſequitur propter æqualitatem, & unitatem eſſentiæ, Patrem, & Filium eandem corcordiſſimam habere voluntatem, ut jam pluries probatum eſt.

Objiciunt iterùm. Ex attributione nominis *Dei*, & divinæ generationis, non poteſt colligi Chriſtum eſſe verum Deum, eandemque cum Patre habere naturam: igitur, &c. Probatur antecedens: Illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Dei nomen creaturis tribuitur, ut obſervavimus in tertio notabili, ſimiliter divina generatio, & filiatio tribuitur creaturis; nam Iſaiæ 1. de Judæis ſcribitur, *Filios enutrivi, & exaltavi; ipſi autem ſpreverunt me*. Joannis 1. *Quotquot autem eum receperunt, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri*, Et Joan. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet*: igitur, &c.

Nego antecedens: Nam, ut ſuprà dictum eſt, aliter tribuitur Dei nomen Chriſto D. quàm creaturis, ipſi namque convenit propter identitatem eſſentiæ cum Patre; creaturis verò duntaxat, propter vel uſurpationem, vel imitationem, vel repræſentationem, vel delegationem.

Adde, *quòd* non ſolùm *Dei* nomen aliquod tribuitur Chriſto, ſed illa maximè ei tribuuntur nomina, quæ verum Deum ſignificant, ut *Iehovah*, *Tetragrammaton*. Similiter alia ratione Chriſtus dicitur *Filius*, quàm cæteri filii Dei; ſiquidem homines dicuntur *filii Dei* vel propter formationem, *vel* propter ſingularem Dei erga illos protectionem, & affectum, *vel* propter adoptionem, quæ fit per gratiam ſanctificantem; quare credentes nati ſunt ex Deo per adoptionem, & gratiam, & in ſe habent ſemen divini Spiritûs, & participes ſunt divinæ naturæ per donorum largitionem, & operationem ſpiritûs inhabitantis: ſed Chriſtus naturâ eſt Filius Dei, & ipſa Deitas, abſque initio temporis per æternam generationem ipſi communicata eſt tota, & indiviſim, unde ipſe non tantùm dicitur Filius Dei, ſed etiam Deus ipſe.

Iſtant: Quanquam nomen *Jehovah*, & aliud ſimile tribuatur Chriſto, ex eo tamen inferri non poteſt Chriſtum reverà eſſe unum Deum cum Patre: igitur, &c. Probant antecedens: nam nomen hoc *Jehovah* tribuitur urbi Jeroſolymæ,

lymæ, Ezechielis ultimò: & Moyſes, cùm aram conſtruxiſſet Exodi 17. eam appellavit *Jehovah*. ſimiliter Judicum, 7. Angelus nomen *Jehovah* ſibi vendicat.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, nomen *Jehovah* illis rebus attribui, non abſolutè, ſed tantùm reſpectivè ad Deum; ſic enim altare à Moiſe extructum eſt, quòd *Jehovah* ſit exaltatio Moiſis; legimus enim in Uulgata, *Ædificavit Moiſes altare, & vocavit nomen ejus Dominus exaltatio mea*; Similiter civitati Jeroſolymitanæ tribuitur nomen Jehovah, eò quòd peculiari protectione, ac reſidentia Dei gauderet; legimus enim *nomen civitatis ex illa die Dominus ibidem*. Quantùm autem ſpectat ad Angelum, dico quòd non tantùm *Judicum 6*. ſed etiam *Geneſis 32*. & alibi ſæpè *Jehovah* nominatur: at volunt aliqui Theologi hunc Angelum, qui *Jehovah* nominatur, non fuiſſe creatum Angelum, ſed ipſum Dei Filium, qui tùm hominibus in ſenſibili ſpecie ſe videndum præbebat, ut plurimi Patres docent cum Tertulliano; quod utique confirmare poſſet. ex eo quod illi Viri ſanctiſſimi, quibus Jehovah ille apparebat, ſoli vero Deo cultum debitum ei obtulerint, ut *ſacrificia*. Judicum 3. *preces* Geneſis 48. *Templum* Malachiæ 3. & Patres Angelò hòc viſo Geneſis 32. & Judicum 3. dixerunt ſe *vidiſſe Deum facie ad faciem*, Ozeas quoque Angelum, qui cum Jacobo luctatus eſt, & de nomine interrogatus, illud *admirabile* eſſe reſpondit, Jehovam fuiſſe teſtatur. Ex quibus colligi poteſt illum Angelum, qui *Jehovæ* nomen ſibi vindicabat. fuiſſe illum *magni conſilii Angelum*, nempe Chriſtum, qui etſi nondum incarnatus tum fuit, tamen nihilominus mediatoris officiò fungi cœpit, & figuram officii ſui propoſuit. ut familiariùs ad fideles accederet.

Veriùs tamen dicendum arbitror, eum reverà fuiſſe Angelum creatum, qui ſanctis Patribus apparuit: nam ait S. Paulus ad Hebræos 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus*: at, *noviſſimè nobis locutus eſt in Filio*, quòd certè minùs verum appareret ſi Filius ipſe etiam antiquis Patribus fuiſſet locutus: igitur, qui tunc loquebatur revera erat Angelus creatus: at quoniam Dei mandata ac legationem implebat, etiam, & Dei nomine, ac vice loquebatur.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrum Chriſtus in quantùm homo, ſit Filius Dei adoptivus, aut naturalis?

CONVENIUNT omnes Catholici Chriſtū D. quatenus æterni Patris Verbum, eſſe quoque verum conſubſtantialem ejus Filium; ita namque non ſolùm apertis Scripturæ textibus declaratur, ſed etiam ſacris in Oecumenciis Conciliis definitur contra Arianos, Sabellianos, & alios hæreticos. Conſtat pariter, quòd ſaltem ratione ſuppoſiti divini, quò Chriſti humanitas ſubſiſtebat, in concreto Chriſtus dici poſſit Filius Dei naturalis, ut patet ex Symbolo Apoſtolorum, in quo credimus *in Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum, qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine*. Et ex Symbolo ſancti Athanaſii: *Eſt ergo fides recta, ut credamus, & confiteamur, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius, Deus, & homo eſt*. Et paſſim hæc veritas in Scripturis ſacris exaratur: ſic Joannis 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre*, &c.

Unde ſolùm difficultas eſt, utrùm Chriſtus conſideratus in quantùm homo, appellari poſſit, & reverà ſit Filius Dei adoptivus: homo namque filiationis Dei adoptivæ capax eſt, ut ſacer

cer textus plerumque indicat: ſic ad Romanos 8. *Accepiſtis ſpiritum adoptionis, in quo clamamus Abba Pater*. Et ad Galat. 4. *Vt adoptionem filiorum reciperemus: quoniam autem eſtis filii*, &c. Et ad Epheſ. 1. *In adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum*. Quæ ut evidentiùs appareant.

Notandum primò ex doctore in 3. *diſtinct.* 10. *nu.*2. quòd *adoptionis* nomen deductum ſit à juris-peritis, ad ſcholas Theologicas, ad declarandam illam conſignationem, quâ Deus per gratiam ſanctificantem, & ſuperinfuſam charitatem aliquos homines peculiariter ſeligit, & deſtinat ad æternã hæreditatem, tanquam filios proprios, & adoptivos, adoptivus enim filius ille dicitur, ait Doctor, *qui non naturaliter genitus ab aliquo, nec ex generatione naturali habet jus ſuccedendi ei in hæreditate, & bonis illius, ſed illud jus obtinet ex gratia, & pura liberalitate adoptantis*; quâ ratione filia Pharaonis Moiſem adoptavit in filium Geneſis 2. ratione cujus adoptionis Moïſes jus habebat ad thrŏnum, & ſceptrum Ægypti, ut indicat ſanctus Paulus ad Heb. cap. 11. dicens. *Fide Moïſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans Theſaurô Ægyptiorum, improperium Chriſti*. Pari ratione Deus dicitur aliquos homines adoptare, quando eos acceptat ad hæreditatem vitæ æternæ, qui ex ſua natura non exigerent illam hæreditatem ipſi communicari, Unde adoptio divina eſt, *acceptatio, quâ Deus homines ſibi gratos acceptat ad poſſeſſionem vitæ æternæ per modum hæreditatis*; quæ adoptionis deſcriptio quadrat illi, quam tradit Concilium Francofordienſe circa finem, ubi ait: *Quid eſt adoptio niſi charitatis copulatio, quâ pater adoptione ſibi copulat filium, quem proprium non habet?* Quam utique deſcriptionem confirmat liber ſacro-ſyllabus in eodem Concilio probatus, in quô dicitur: *Porrò adoptivus diei non poteſt, niſi ille, qui alienus eſt ab eo, à quò dicitur adoptatus. Et gratis ei adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, ſed ex indulgentia tantummodò adoptio præſtatur*.

Notandum ſecundò, quòd etſi divina adoptio, cum humana in aliquibus quadret, in pluribus tamen ab ea diſcrepat: *Primò* quidem, quia humana adoptio fit ſolùm in ſupplementum ſterilitatis, & infœcunditatis; quippe idcirco adoptans ſibi alterum in filium ſeligit, & adſciſcit, quòd cupiat habere aliquem hæredem locô filii, quem natura ipſi denegat: Deus autem licèt habeat filium naturalem in omnibus ſibi æqualem, nihilominus propter eximiam ſuam charitatem, dignatur nos in filios ſuos conſcribere, & ad hæreditatem proprio naturali filio debitam deſtinare: nam, inquit Apoſtolus ad Romanos 8. *Si autem filii, & hæredes; Hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti*.

Secundum diſcrimen inter utramque adoptionem, divinam, & humanam, eſt, quòd ille, qui adoptat, nullô modò eſt principium, aut cauſa naturæ adoptati; imò inter homines introducta fuit adoptio, ut eſſet ſolatium ſterilitatis, & defectus naturæ aliquo modo ſuppleretur: at verò Deus ita nos adoptat in filios, ut etiam ſit principium ſecundum eſſe naturæ: tametſi ab eo eramus alieni, quantùm ad donum gratiæ, & juſtitiæ; quare, cùm Deus aliquem adoptat, dicitur adoptare eum, qui aliàs ſuus erat per creationem; non tamen per gratiam ſanctitatis, & communicans ei gratiam ſanctificantem, peculiari quadam ratione dicitur eum facere ſuum: Quod præclare explicat S. Auguſtinus lib. 1. de ſermone Domini in monte cap. 46. dicens. *Adoptamur in regnum Dei, non tanquam alieni, ſed tanquam ab illo facti, & creati, hoc eſt conditi, ut unum beneficium ſit, quô nos ſe-*

fecit eſſe per omnipotentiam ſuam : alterum , quò adoptavit, ut cùm eo tanquam filii vitâ æternâ pro noſtra participatione frueremur. Cùm enim ex ſolo beneficio creationis non haberemus jus ad vitam æternam, & beatitudinem , quæ eſt hæreditas Dei , quam Filiis præparavit, ex illo ſolo non eramus filii adoptivi : ſed id obtinemus per juſtificationem , quâ Dei Filii , & ejus hæredes inſtituimur .

Tertium diſcrimen inter adoptionem divinam , & humanam , eſt , quòd ratione humanæ adoptionis , adoptatus non ſuccedit in hæreditate paterna,vivente adhuc patre , ſed eò mortuò : in divina verò ſecùs accidit ; nam adoptatus jure filiationis ſemper vivente Deo, potitur ejus hæreditate,& beatitudine. Cujus diſcriminis ratio eſt non ſolùm , quia Deus eſt immortalis ; homo verò morti obnoxius; ſed maximè id provenit , quia homo adoptans cùm ſuis ipſe bonis indigeat , neque ea communicare poſſet adoptato ſine ſui damno , ideò illa non tradidit adoptato , dum agit in vivis ; cùm autem Deus ſit ipſa hæreditas filiorum , quos adoptat , vivens ſeipſum illis communicat per viſionem , & amorem , abſque ullo ſui detrimento .

Quartum diſcrimen aſſignat Doctor, quòd homo adoptat per novum velle , & abſque poſitione ullius entitatis realis in adoptato; Deus verò adoptat ſine ullo velle realiter diſtincto , ſed per communicationem entitatis alicujus realis , nempe gratiæ ſanctificantis,quâ adoptatus formaliter conſtituitur in ratione adoptati ; unde velle divinum non dicitur adoptatio propriè loquendo : ſed potius ipſa gratia communicata, velle autem humanum eſt ipſa adoptatio .

Notandum tertiò ex Doctore *ibidem*,ad adoptionem tres conditiones deſiderari . *Prima* eſt , quòd talis adoptio ſit gratuita ; ita quòd adoptans non neceſſitetur , nec aſtringatur ulla lege ad aliquem in filium ſuum , & hæredem adoptandum . *Secunda* , quòd in adoptione interveniat mutuus conſenſus adoptantis , & adoptati ; ſi ille , qui adoptatur in filium , ſit ſui juris : ſi verò ſit ſub tutela paterna,aut ſui actoris, neceſſum eſt , ut interveniat ipſius patris , aut actoris conſenſus , ut cavetur lege in *adoptionibus* , &c. *Tertia* tandem , quòd perſona , quæ adoptatur , ſit extranea, hoc eſt , quòd non habeat ex natura ſua jus ad illam hæreditatem, ad quam adoptatur; quæ tres conditiones etiam deſiderantur in adoptione divina ; *Primò* namque , illa ſit gratuitò , quippe ex ſola charitate , & pura miſericordia dat nobis æternus Pater gratiam ſanctificantem,qua Filii Dei nominamur, & ſumus . *Secundò* , juſtificatio adultorum , qui ſunt ſui juris , ſit cum proprio eorum conſenſu; juſtificatio verò parvulorum , qui ſunt ſub cura, & tutela Eccleſiæ, ſit mediante ipſius Eccleſiæ miniſteriò.*Tertiò* tandem,adoptatus à Deo ad æternam beatitudinem ; eſt extraneus . Attamen illa extraneitas , ut obſervat Doctor *numero 3.* non ita intelligenda eſt , quaſi debeat peccatum præcedere gratiam juſtificationis , aliàs Virgo Deipara non potuiſſet cenſeri Filia Dei adoptiva , quia nunquam contraxit peccatum ante gratiam; nec pariter Adamus potuiſſet dici filius adoptivus tempore ſuæ innocentiæ , nec denique Angeli fuiſſent Filii Dei adoptivi,quia ſemper fuerunt Innocentes. Reſtat ergo , ut talis extraneitas conſiſtat in carentia juris naturalis ad hæreditatem , & bona adoptati .

His ita præmiſſis , difficultas ſupereſt determinanda , utrùm Chriſtus in *quantùm homo* , ſit, & dici poſſit Filius Dei adoptivus . Circa cujus reſolutionem triplex eſt ſententia . *Prima* quidem eorum , qui exiſtimant Chriſtum , in quantùm homo eſt , non poſſe dici fi-

filium adoptivum, ſive attendatur ejus perſona, ſive ſpectetur ejus natura. Ita *Suares* diſputatione 49. & *Vaſquez* diſputatione 89. qui contendit oppoſitam ſententiam eſſe damnatam, ut hæreticam in Concilio Francofordienſi contra Felicem, & Elipandum, ſed ut apprimè notat Cavellus noſter in *Schol.* 3. ad præfatam quæſtionem Doctoris, non benè didicit Vaſquez à S. Paulo illud, *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*. *Secunda* ſententia eſt, quòd licèt abſolutè, & ſimpliciter Chriſtus non ſit dicendus Filius adoptivus Dei; tamen talis dici poſſit cùm hac reduplicatione, quatenus homo: quam utique ſententiam docuit Durandus in 3. diſt. 4. qu. 1. cui ex parte ſubſcribere videtur Doctor loco ſuprà laudato, ubi ait: *Quod, qui diceret filiationem eſſe præciſè ſuppoſiti, & non ſecundùm naturam, poſſet faciliter dicere Chriſtum non eſſe Filium adoptivum, quia iſta relatio non convenit ſuppoſita ſecundùm ſe: ſed dicendo filiationem fundari in natura ſimili naturæ generantis naturaliter, filiatio adoptiva fundabitur in natura, quæ eſt ſimilis creanti, ut Imago ejus ſimilitudine naturali, & etiam ſimilitudine gratiæ, qua ipſa, ut natura intellectualis, poteſt attingere ad hæreditatem adoptantis.* Cùm autem diſtinctione 8. precedenti loquendo de filiatione naturali numero 10. dixerit, quòd non ſumitur in creatis à natura, ſed à perſona, ideò colligunt aliqui ipſum magis propendere in affirmantem ſententiam, quàm in negantem. *Tertia* tandem ſententia eſt eorum, qui contendunt, Chriſtum Dominum, ut hominem, nec adoptivum, nec naturalem filium dicendum. Ita Lugo diſputatione 31. & Faber diſp. 23. Nos verò cenſemus quæſtionem non eſſe abſolutè determinandam, ſed dumtaxat cum diſtinctione, & modificatione. Unde ſit.

CONCLUSIO PRIMA.

Chriſtus, ut homo non eſt abſolutè dicendus Filius Dei adoptivus. Hæc eſt communior, & probatur illis omnibus Scripturæ, & SS. Patrum authoritatibus, quibus Adrianus Pontifex, & Patres Concilii Francofordienſis impugnaverunt peſſimam aſſertionem Elipandi Archiepiſcopi Toletani, & Felicis Epiſcopi Urgelitani. Præcipua autem ſunt ea, quibus Chriſtus Dominus ſæpè-numero coram hominibus loquens de Patre Deo, nunquam eum unà nobis communi nomine interpellat, non enim dicit Pater noſter, ſed Pater meus; Et *aſcendo* (inquit Joan. 20.) *ad Patrem meum, & Patrem veſtrum*. Non dixit, inquit Adrianus, *Patrem noſtrum, ſed Patrem* MEUM, *naturâ videlicet, & Patrem veſtrum, beneficio, & gratiâ*. Quamvis autem locus à negatione parùm roboris plerumque habeat; hic tamen non parvi momenti eſt, cùm enim toties Chriſtus Filius Dei dicatur, cur ſemel, & iterum non diceretur adoptatus, ſi reverà talis eſſet: Unde rectè S. Auguſt. lib. contra Secundinum Manichæum cap. 3. ait. *Lege*, inquit, *Scripturas, nunquam invenies de Chriſto dictum, quòd adoptione ſit Filius*: Quapropter Concilium Francofordienſe, in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, poſt quoddam S. Hilarii teſtimonium ait: *Tu verò quiſquis es, qui Chriſtum prædicas adoptivum, unde iſte tibi ſenſus veniſſet, voluiſſem ſcire: Patriarchæ neſcierunt, Tractatores hoc nomen tacuerunt, Doctores fidei noſtræ non docuerunt.*

Probat ſecundò Adrianus ex illo ad Romanos 8. *Qui propriò filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*: nam ſi *proprium* appellat, quomodo erit adoptivus? hæc autem referenda eſſe ad Chriſtum ſecundùm quòd homo eſt, colligit Adrianus. *Quia*, inquit, *non eſt traditus ſecundùm Divinitatem, ſed ſecundùm id, quod homo*

erat

erat; illum nimirum, qui traditus eſt hominem, ipſum Apoſtolus proprium Dei Filium proteſtatur.Confirmatur authoritate S.Hilarii 6.de Trinit. ubi expendens ea verba Apoſtoli ait: *Numquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis eſt nomen?*

Probatur ſecundò authoritare SS.Patrum;maximè verò S.Auguſtini tract.2. in cap.1.Joannis, ad illa verba. *Quotquot autem eum receperunt, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri*, ubi ait. *Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille Unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius; ille enim venit Unigenitus, ut ſolveret peccata; quibus peccatis implicamur, ne non adoptaret nos propter impedimentum eorum*. Loquitur autem S. Auguſtinus de Chriſto quatenus homo eſt; nam ſecundùm humanitatem ſolùm habuit fratres adoptatos. Unde ſic arguit Adrianus, *quomodo per illius gratiam nos ſumus adoptati, ſi ipſe conſors nobis in adoptionis gratia fuit? nam ſicut peccatum non tolleret, ſi ipſe peccatum haberet, ita adoptionis gratiam non tribueret, ſi ipſe propter hominem, quem aſſumpſit ſine ſorde peccati, neceſſarium habuerit, ut gratiam adoptionis acciperet*.

Secundò profert teſtimonium S.Gregorii magni lib.1.Moralium cap.6. ubi Chriſto applicans illa verba: *Erat ille vir magnus inter omnes orientales*, ait, *Omnes homines tantummodo homines ſunt; ipſe autem oriens Deus, & homo rectè dicitur: omnes, qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat, quia non ut cæteros adoptio, ſed natura illum divinitatis exaltat*. Idem penè habet S. Iſidorus lib de doctrina, & fide Eccleſiaſticorum dogmatum cap.2. cujus verba ſunt; *Dei filius hominis factus eſt filius, natus ſecundùm veritatem naturæ ex homine hominis filius, ut veritas Unigeniti, non adoptione; nec appellatione, ſed in utraque nativitate filii nomen naſcendo haberet, ut eſſet verus Deus, & verus homo unus filius*.

Probat Doctor eandem veritatem hac ratione. Ut aliquis adoptetur, neceſſe eſt, quòd ſit extraneus ad id, ad quod adoptatur; itaut illius generationem non comitetur aliquid tanquam diſpoſitio conferens jus ad hæreditatem: ſed Chriſtus in eodem temporis momento, quo conceptus eſt, habuit gratiam habitualem, quæ conferebat jus ad hæreditatem: ergo Chriſtus etiam ſecundùm humanitatem non fuit adoptatus: Major patet ex 3. notabili. Minor probatur; nam in primo conceptionis momento, Chriſti humanitas fuit unita Verbo, & ſic exigebat gratiam ſanctificantem:

Repones forſan cum eodem Doctore, quòd illa gratia, quæ comitabatur generationem Chriſti, non fuerit conceſſa in priori inſtanti, aut ſigno naturæ, ſed in poſteriori; & ſic in priori illo ſigno natura humana, ſecundùm ſe ſpectata,erat extranea, nec habebat jus ad hæreditatem: ergo ut ſic poterat adoptari.

Verum;quamvis huic objectioni non reſpondeat Doctor, ſed ſolùm dicat *reſponſionem quære*; tamen dico, hæc non ſufficere; ut Chriſtus ſimpliciter, quatenus homo,dicatur FiliusDei adoptivus; quia quantumvis Chriſtus habuerit tantùm in ſecundo inſtanti naturæ jus ad hæreditatem, nihilominus in primo inſtanti habuit diſpoſitionem neceſſitantem, ſaltem de congruo, ad illud jus, quæ utique diſpoſitio, non alia fuit, quàm exigentia ſuppoſiti divini, cùm proprio ſuppoſito careret.

Adde,quòd illa prioritas naturæ, quâ priùs concipitur natura hnmana exiſtens, quàm aſſumpta à Verbo, non ſufficiat ad illam rationem extranei requiſitam ex parte adoptandi; nam extraneitas eſt aliquid extrinſecum præſupponens naturam completam ſecundùm omnes ſuos modos intrinſecos, & con-

conſequenter natura priùs concipi debet, ut completa ſecundùm ſubſiſtentiam, quàm dici poſſit extranea, vel non extranea. Igitur cùm in illo priori naturæ non concipiatur natura humana Chriſti affecta perſonalitate, nec conſequenter intrinſecè perfecta, non poteſt cenſeri extranea ad hæreditem, quippe cùm in illo ſigno nondum concipiatur hæreditatis capax, ſed tantùm in ſecundo inſtanti naturæ, in quo concipitur habere ſubſiſtentiam Verbi, & eſſe intrinſecè completa: ut ſic autem conſiderata natura, non erat extranea, quia ſuppoſitum Verbi, quo ſuſtentabatur, ex congruitate exigebat gratiam ſanctificantem, quæ conferebat jus ad hæreditatem.

Probatur ſecundò. Si Chriſtus eſſet Filius adoptivus in quantùm homo, etiam ſimpliciter dici poſſet Filius adoptivus; quæ enim conveniunt Chriſto in quantùm homo eſt, de ipſo poſſunt ſimpliciter affirmari, nec ullatenus negari debent: nam dicitur ſimpliciter de ipſo, quòd paſſus ſit famem, ſitim, & ſimilia, quæ non competebant ipſi, niſi in quantùm eſt homo, ſeu ratione humanitatis; ergo cùm falſum ſit Chriſtum ſimpliciter eſſe filium adoptivum, verum eſſe non poteſt, quòd ſit filius adoptivus etiam in quantùm homo.

Denique maximè cavenda eſt illa loquendi formula, ea quæ attributio à Chriſto eliminanda eſt, quæ hæreſim ſapit, aut ſaltem hereticorum loquendi modum imitatur: at Chriſtum appellare filium adoptivum, etiam quatenus hominem, ſapit hæreſim Neſtorianam, quæ abſolutè pronuntiabat Chriſtum eſſe Filium Dei dumtaxat adoptivum: igitur ſimpliciter talis non eſt dicendus.

Objicies primò varias SS. Patrum authoritates, quibus ſignificari videtur Chriſtum eſſe Filium Dei adoptivum; nam Irenæus lib. 1. adverſus hæreſes cap. 21. ita diſertè pronuntiat: *Propter hoc enim Verbum Dei homo., & qui Filius Dei, filius hominis factus eſt, Mixtus homo Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, fiat Filius Dei*. Et Marius Victorinus lib. 1. contra Candidum Arianum ſic habet, *Nos adoptione filii, ille naturâ, etiam, & adoptione quadam filius, & Chriſtus, ſed ſecundùm carnem*. Et Hilarius 2. de Trinitate poſt medium ait. *Poteſtatis Divinitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*, ſcilicet in Chriſto. Ex quibus ſaltem colligitur humanitatem Chriſti fuiſſe adoptatam.

Reſpondeo ſanctos Patres impropriè adoptionem uſurpare, non verò ſecundùm ſtrictam illius ſignificationem, quippè Iræneus, & Victorinus ipſam ſubſtantialem unionem humanitatis cum Verbo, ipſius humanitatis adoptionem appellant. At ſi Chriſtus eſſet Filius adoptivus, illius adoptio non eſſet præcisè petenda ex unione hypoſtatica: ſiquidem illa per ſe non confert rationem divinæ Filiationis, tum quia ut probatum eſt, Verbum potuit aſſumere quamlibet naturam non rationalem, in hac autem hypoteſi non poſſet natura irrationalis aſſumpta dici Filia Dei; tum quia unio cum perſona, quæ eſt filius naturalis, magis conferre cenſetur filiationem naturalem, quàm adoptivam. *Ad ſanctum Hilarium* dico lectionem illam videri mendoſam; nam quamvis in aliquibus codicibus ſit illud, *adoptatur*: in aliis tamen legitur, *adoratur*, in quo facile potuit incuriâ ſcriptorum error irrepere. Cui reſponſioni ſuffragatur ipſemet Hilarius, nam verba faciens de Chriſti Nativitate, ſecundùm carnem, ait: *Aliud intelligitur, aliud videtur: aliud oculis, aliud animo conſpicitur: parit virgo, partus à Deo eſt: infans vagit, laudantes Angeli audiunt; panni ſordent, Deus adoratur: ita poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur*; ubi particula *dum*, vim habet cauſalis, perinde ac particula *ſiquidem*: reddit ergo

ergo optimè cauſam, cur dignitas poteſtatis non amittatur per humilitatem partûs, & vagitûs dicens, *dum carnis humilitas adoratur*.

Objicies ſecundò varios Scripturæ textus, quibus Chriſtus prædicatur inferior Patre, ſic Joannis 14. *Pater major me eſt*: ſed non eſt inferior Patre ratione filiationis naturalis, quippè per eam ipſi eſt æqualis: igitur debet ipsò cenſeri inferior ratione filiationis adoptivæ. *Deinde* ad Romanos 8. Chriſtus dicitur cohæres noſter: *Si filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*: ſed non eſt cohæres noſter ſecundùm naturam, & filiationem divinam: ergo ſecudùm humanam. *Denique* eodem cap. 11. v. 19. Chriſtus dicitur *primogenitus in multis fratribus*, id eſt, in omnibus filiis prædeſtinatis: ergo Chriſtus eſt primus in omnibus filiis adoptivis ratione gratiæ, & gloriæ, & conſequenter revera eſt filius adoptivus.

Reſpondeo ex his, & ſimilibus Scripturæ textibus, nihil contra noſtram aſſertionem inferri. Non quidem ex primo, nam cum illa verba objeciſſet Elipandus, *Pater major me eſt*, Patres, Concilii Francofordienſis reſponderunt illa non fuiſſe à Chriſto dicta, propter adoptionem, ſed propter formam ſervi, quàm Chriſtus, ut homo habuit, nam, ut inquiunt, *Deus, & homo erat, qui ſecundùm Deum dicebat, Ego, & Pater unum ſumus, & ſecundùm hominem, Pater major me eſt*: igitùr illa inferioritas non eſt refundenda in rationem adoptionis, ſed in aſſumptionem humanitatis.

Ad alios contextus dico, Chriſtum non appellari *noſtrum cohæredem*, & *confratrem*. quòd ſicut nos ſit filius adoptivus, ſed quia, ut Filius Dei naturalis, eundem habet Patrem, quem nos filii Dei adoptivi agnoſcimus: & jus habet ad eandem hæreditatem, at multò præſtantiùs, quàm nos; quippe jus illius fundatur in ſua filiatione naturali: noſtrum verò in gratuita adoptione. quæ reſponſio patet à ſimili: ſi quis enim hominum, v. g. filium à ſe genitum habens, nihilominus alios adoptaret ex conſenſu, & voluntate ipſius filii: quamvis ille filius eſſet naturalis, nihilominùs dici poſſet primogenitus inter fratres adoptivos, quia illorum adoptio facta eſſet duntaxat ex ejus beneplacito, & nutu, & priùs habebat jus ad hæreditatem, quàm illi, quorum eſt cohæres: idem autē dici poteſt de Chriſto Filio Dei naturali, cujus beneficiò in Dei Filios adoptivos fuimus cōſignati.

Objicies tertiò, Chriſtus *prædeſtinatus eſt Filius Dei*, ad Romanos 1. ſed prædeſtinatio eſt adoptio; ergo Chriſtus eſt Filius Dei adoptivus: nam prędeſtinare eſt ad hæreditatem adoptare: igitur reverà Chriſtus eſt Filius Dei adoptivus.

Nego minorem, plura enim requiruntur ad adoptionem, quàm ad prædeſtinationem; nam ad adoptionem requiritur, quòd adoptatus ſit extraneus, ad prædeſtinationem verò ſolùm deſideratur, quòd aliquis eligatur ad gloriam, ſive interim ille ſit extraneus, ſive non. Ad probationem dico, quòd prædeſtinare eſt adoptare, quando natura prædeſtinati habet extraneitatem ſufficientem ad adoptionem, concedo: quando verò non habet, nego: Chriſtus autem non habet extraneitatem ſufficientem ad adoptionem; quippè cùm jus ad hęreditatem in ejus naturali filiatione fundetur; igitur neganda eſt conſequentia.

Objicies quartò, Omnis humanæ naturæ dignitas eſt tribuenda Chriſto: ſed dignitas eſt in homine, quòd ſit Filius Dei adoptivus, quia non convenit alicui naturæ non intellectuali: ergo illa Chriſto eſt tribuenda.

Diſtinguo majorem ſimiliter, & minorem. Dignitas eſt eſſe filium adoptivum: dignitas, inquam, arguens aliquam

quam imperfectionem, concedo: dignitas eſt ſine imperfectione, nego; minùs enim dignum, ac glorioſum eſt, eſſe filium adoptivum, quàm naturalem. Igitur neganda eſt conſequentia. Non enim omnis dignitas arguens imperfectionem, debet admitti in Chriſto: ſed ſolùm illa, quæ arguit imperfectionem neceſſariò conſequentem ad naturam humanam: dignitas autem adoptionis ſupponit extraneitatem, quę eſt imperfectio non neceſſariò conſequens naturam humanam: igitur illa non debet in Chriſto admitti.

Objicies quintò, Eatenus Chriſtus eſt Filius Dei naturalis, quatenus eſt genitus à Deo Patre: at non eſt genitus à Deo Patre quatenus homo: ergo ut ſic eſt Filius Dei adoptivus, non autem naturalis.

Reſpondent aliqui cum Vaſqueſio cap. 12. & 13. negando minorem: quia, inquiunt, natura humana Chriſti ſubſiſtit in Verbo, quod eſt Filius Dei naturalis, & à Patre Deo genitus; nam eſſe Filium Dei naturalem contingit duobus modis: *Primò modò* ſtrictè, & propriè, quatenus dicit genitum à generante intellectuali naturaliter: *Secundò modò* minùs propriè; quatenus ſignificat aliquid perſonaliter unitum ei, quod dicitur genitum naturaliter; priori modo Chriſtus ut, homo non eſt Filius Dei naturalis: ſecundò autem modò talis dici poteſt.

Reſpondeo inſuper, quòd ſi illa propoſitio, *Chriſtus ut homo, eſt Filius Dei naturalis*, ſic accipiatur ut ſignificet, quòd homo ille unitus Verbo, non tantùm habeat gratiam habitualem, per quam eſt adoptatus ad hæreditatem, ſed etiam habeat gratiam unionis hypoſtaticæ, per quam dicitur Deus; certè hôc ſenſu, Chriſtus ut homo, eſt Filius Dei naturalis, quia eſt unitus perſonaliter Filio Dei naturali: ſi verò ſic intelligitur hæc propoſitio: Chriſtus ſecundùm, quòd homo eſt, id eſt, ſpecificativè, natura humana Chriſti eſt filia naturalis Dei, in hoc ſenſu, propoſitio illa falſa eſt; nam humanitas Chriſti non eſt genita a Deo, ſed à beata Virgine. *Unde* abſolutè loquendo, permitti poſſet minor, & negari conſequentia, quia cùm inter filiationem ſimpliciter naturalem, & ſimpliciter adoptivam detur medium, nimirum eſſe Filium Dei, non abſolutè naturaliter, ſed per participationem filiationis naturalis, quomodo Chriſtus ut homo, eſt Filius Dei propter unionem humanitatis cum perſona Filii naturalis Dei, ſequitur, quòd illatio ſit vitioſa cùm argumentum non fiat ex juſta diſtributione.

Objicies ſextò: Manent naturæ impermixtæ in Chriſto, nec mutuò ſuas proprietates præpedientes: ſed *adoptari* eſt proprietas naturæ habentis gratiam: ergo poteſt dici de Chriſto, quòd adoptetur ratione naturæ humanæ ipſius, quæ habet gratiam, non minùs, quàm poteſt dici de ipſo, ratione naturę divinę, quòd ſit Filius naturalis.

Diſtinguo majorem: Manent naturæ impermixtæ non impedientes proprietates ſuas neceſſariò, & connaturaliter ex ipſis conſequentes, concedo: proprietates ſuas, hoc eſt, illa omnia, quæ poſſent illis naturis competere, nego: Minorem ſimiliter diſtinguo. Adoptio eſt proprietas neceſſariò, & connaturaliter conſequens naturam habentem gratiam ſanctificantem, quando illa natura extranea eſt ad hæreditatem, concedo: ſecùs, nego. Unde neganda eſt conſequentia, ſiquidem natura humana Chriſti, ut completa eſt per ſubſiſtentiam Verbi non habet illam extraneitatem.

Objicies denique: Doctor ſubtilis docet Chriſtum, ut hominem poſſe dici Filium Dei adoptivum, ut videre eſt *locis jam laudatis*, & *inſuper* in 3. diſt. 8. ubi docet filiationem non ſumi in creatis à perſona, ſed à natura: hinc

veteres illius Diſcipuli, nempe *Tataretus*, *Major*, *Baſſolis*, &c. eandem ſententiam tuentur: igitur noſtra aſſertio in eum militat.

Nego antecedens: Doctor enim laudatus quæſt.10. reſolvit cum Magiſtro Chriſtum non eſſe Filium Dei adoptivum; *Quia*, inquit, *tunc eſſet Filius Trinitatis, quia tota Trinitas adoptat, & agit omnem actum ad extra*, & ibidem ſolvit omnia argumenta, quæ ipſemet pro adverſa parte formaverat: unde *Pytigianus* diſputatione 10. *Faber* diſp. 23. *Rada* 3. parte Controverſiæ 3. art. 2. & *Poncius* in Commentario, pro noſtra aſſertione militant, fatenturque Doctorem hac in ſententia eſſe problematicum; nihilominus in negantem partem magis propendere; nam ipſe Doctor in 3. diſt. 2. quæſt. 1. num. 11. cùm dixiſſet, *Non neceſſe eſt, quòd ſi Filius Dei eſt filius hominis, quòd ille idem filius hominis ſit Filius Dei per gratiam*. Addit, *Fortè enim negaretur de eodem determinatè: imò nec conceditur, quòd Chriſtus ſit Filius Dei adoptivus*: igitur falſum eſt, quòd noſtra aſſertio Doctoris menti, & doctrinæ adverſetur. Hinc apparet, quàm graviter exorbitent plurimi Recentiores utriuſque ſcholæ, dum ſubtilem Doctorem pro oppoſita ſententia abſolutè laudant.

CONCLUSIO SECUNDA.

Non eſt certum certitudine fidei, Chriſtum quatenus hominem, non eſſe dicendum Filium Dei adoptivum. Hæc eſt contra Vaſqueſium, & alios ipſius ſequaces.

Probatur primò. Si illa propoſitio eſſet de fide, maximè, quia cenſeretur definita in Concilio Francofordienſi contra Felicem, & Elipandum: ſed hæc ratio nulla eſt: igitur, non eſt certum de fide, quòd Chriſtus, quatenus homo non ſit dicendus Filius Dei adoptivus: Majorem admittit Vaſquez cap.6.& 7. diſputationis 84. Minor verò probatur: Primò plurimi Doctores etiam poſt illud Concilium, ut Alenſis, Albertus, Richardus, & alii cenſuerunt eſſe probabile, quòd Chriſtus in quantùm homo dici poſſet Filius Dei adoptivus: nec ullus ex Antiquis damnavit, ut hæreticam ſententiam Durandi, qui hujuſmodi adoptionem Chriſto aſſertivè tribuit.

Nec valet reponere illos Authores ignoraſſe definitionem Concilii Francofordienſis, cùm nullam ejus mentionem fecerint. *Dico* enim, id non eſſe veriſimile; nam licèt credi poſſit eos fortè non legiſſe Acta ipſius Concilii, quæ dumtaxat *annô* 1567. Surius ex antiquiſſimo, & vero exemplari tranſumpta excudi curavit; tamen vix credi poteſt eos non legiſſe hiſtorias, & ſcripta eorum omnium, qui hæreſim Felicianam impugnârunt, aut de ea ſermonem inſtituerunt, quales nedum fuerunt *Beatus*, & *Heterius*, qui adverſus Elipandum primi inſurrexerunt, & dictis, ac ſcriptis generosè impugnaverunt: ſed & Carolus Magnus Imperator, cujus operâ damnata eſt illa hæreſis. Nec-non, & Jonas Aurelianenſis, ac plurimi alii Authores, qui adverſus Elipandum, & Felicem ſcripſerunt, quos certè omnes, vix credi poſſet, ipſis peritiſſimis Doctoribus ignotos fuiſſe.

Secundò, quanquam in illo Concilio damnati fuerint Felix, & Elipandus aſſerentes Chriſtum eſſe Filium Dei adoptivum; tamen ſufficiens non videretur fundamentum ad aſſerendam illam propoſitionem, ut ab aliquibus Theologis aſſertam, eſſe reſpuendam, ut hæreticam, quia licèt Felix, & Elipandus ab eo Concilio damnati fuerint, ac proſcripti, ut hæretici, quòd aſſererent Chriſtum eſſe Filium Dei adoptivum; illa tamen damnatio non præjudicat noſtræ aſſertioni: nam Felix, & Elipandus, idcirco damnati ſunt in hoc Concilio, quòd Neſtorii hæreſim inſtaurarent, & duas in Chriſto aſtruerent

rent

rent perſonas, ſeu duo ſuppoſita, juxta duas naturas, humanam ſcilicet, & divinam, quas habuit, uti docent *Suarez* diſp.49. ſect.3. *Valentia* quæſt.20. *Baronius* ad annum Chriſti 783. num. 5. & 6. item annô 794. *Mariana* lib.7. de rebus Hiſpaniæ, imò, & *Surius* ipſe in annotationibus ſupra hoc Concilium, quod etiam evinco ex actis illius Concilii, quæ conſiſtunt in quadam epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ; item in epiſtola Adriani Papæ, nec-non in lib. *ſacro-ſyllabo*, cujus author eſt Paulinus Aquilejenſis, qui una cum 300. Epiſcopis ex Germania, & Gallia Concilio Francofordienſi adſuit. Probo, inquam, ex his actis, Felicem, & Elipandum ideo damnatos; quòd Neſtorii hæreſim innovarent.

Primò quidem ex epiſtola Concilii ad Epiſcopos Hiſpaniæ: Patres enim Elipandum, & ejus aſſecalas alloquentes columnâ ſecundâ ajunt; *Invenimus in libelli veſtri principio ſcriptum, quòd vos poſuiſtis, Confitemur, & credimus, Deum Dei Filium ante omnia tempora, ſine initio ex Patre genitum, coæternum, & conſubſtantialem, non adoptione, ſed genere. Item poſt pauca in eodem legebatur, Confitemur, & credimus eum factum ex muliere, factum ſub lege, non genere eſſe Filium Dei, ſed adoptione, non naturâ, ſed gratiâ*. Et col. 4. *Quia hominem Chriſtum verum Dei Patris Filium eſſe negatis, vobis defenſor eſſe noluit*. Et inferiùs col.15. *Nonne olim eadem hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali ſancta Eccleſia refutata eſt etiam, & damnata?* Et addit, *Quapropter forte illum anathematizare noluiſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arium, & Sabellium, Manichæumque, qui pravè de Filio Dei ſenſerunt, Epiſtolâ veſtrâ anathematizaſtis*: In his ſatis inſinuatur, Felicem, & Elipandum erraſſe circa veritatem ipſius myſterii Incarnationis, & in Neſtorianam hæreſim, vel apertè, vel ſimulatè incidiſſe.

Idem probatur ex libro *ſacro-ſyllabo*: nam columnâ tertiâ de Felice, & Elipando dicitur, *Hæreſim veternoſam illuſtrium Virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicaque falce olim funditùs detruncatam ſpinoſo molliuntur rediviva radice ſuſcitare de ſtirpe*. Et columnâ 8. *Non duo Filii; alius Dei, alius hominis, ut, ſicut illi errando æſtimant, adoptivus ſit hominis Filius, & ſine adoptione Dei Filius*. Quibus ſignificatur, quòd apertè Verbum, ut Filium naturalem ab homine filio adoptivo Felix, & Elipandus diſtinguebant, quemadmodum veteres Neſtoriani.

Idem colligitur ex epiſtola *Adriani*, nam in principio epiſtolæ Pontifex agens de hæreticis, quos impugnat; *Non ſunt*, inquit, *ex hominibus, quos Pater dedit illi, qui eum adoptivum, & non proprium Filium confitentur*; *quaſi alienus aliquando à Patre fuerit*: ergo ſententia hæreticorum illorum erat, quòd perſona Chriſti, qui erat homo, non erat proprius Filius Dei, ſed tantùm adoptivus. Quod utique apertè ſignificat Pontifex authoritatibus ſanctorum Patrum, quibus ſuam ſententiam tuetur, & oppoſitam, ut hæreticam expugnat. Profert enim S. Athanaſium dicentem, *Siquis verò adverſus divinas Scripturas docet alium eſſe Filium Dei, & alium, qui ex Maria Virgine, hominem, ſecundùm gratiam adoptatum, ſicut nos, quaſi eſſent duo Filii, hunc anathematizat ſancta Eccleſia*. Profert item authoritatem S. Gregorii Nazianzeni, ita ſcribentem ad Cledonium, *Si quis introducit duos filios; unum quidem, qui ex Deo, & Patre; ſecundum verò, qui ex matre, & non eundem, ut adoptionis excedat gratiam, quæ promiſſa eſt his, qui rectè credunt, alienum eum à noſtro conſortio judicamus; naturæ verò duæ Deus, & homo, Filii verò non duo, &c.* Sed hæ, & ſimiles authoritates, quas profert Pontifex, non ur-

urgerent adverſarios, niſi reverà duas in Chriſto perſonas admiſiſſent: igitur ut Neſtoriani duas in Chriſto perſonas admittebant.

Confirmatur, quia hæretici iſti conſiderabant *Primò* Chriſtum ſecundùm humanitatem, tanquam hominem purum, imò, & ſervum, & leproſum; & *poſteà* adoptatum in Dei Filium, & *tandem* conjunctum Filio Dei naturali, non quidem perſonaliter, ſed affectivè, & per eximiam Dei gratiam, quò fiebat, ut eſſet *homo Deificus*, non autem *homo-Deus*: ſed hæc non fuiſſent vera; niſi admiſiſſent duas in Chriſto perſonas; humanam unam, divinam alteram, ut admittebant veteres Neſtoriani: igitur reverà Neſtoriano errore erant infecti. Probatur antecedens: Primò quidem ex libro *ſacro-ſyllabo*, nam columnâ ſecundâ legimus, *Aſſerunt igitur, ſed fictis aſſertionibus irretiti, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum adoptivum Dei Filium de Virgine natum, quod divinis nequeunt approbare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in utero Virginis eum ſuſpicantur adoptatum: quod dici nefas eſt, quia de beata Virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptavit carnem*: Aut certè, *purum eum hominem ſine Deo natum, quod cogitari impium eſt, neceſſe eſt fateantur*. nulla autem eſſet hæc ratiocinatio, ſi hæretici illi reverà duas in Chriſto perſonas non admiſiſſent, & perſonam filii adoptati diſtinxiſſent à perſona Filii Dei naturalis.

Confirmatur inſuper ex illis authoribus, qui, vel Elipandi hęreſim impugnaverunt, vel de ea mentionem fecerunt: *Primò* namque Alcuinus, cujus operâ Carolus Magnus motus eſt ad illam hæreſim reprimendam, ut conqueritur ipſemet Elipandus epiſtolâ ad ipſum Alcuinum datâ; ita lib.1. adverſus Elipandum ſcribit; *Admones me*, inquit, *non piò, ut videtur, animô, ſed ſeverâ invectionis caſtigatione glorioſum Regem Carolum nos corrumpere: non ego illum corrumpere veni in Franciam, qui corrumpi non poteſt, ſed adjuvare in fide Catholica: impoſſibile eſt enim, ut corrumpatur à quoquam, quia Catholicus eſt in fide, Rex in poteſtate, Pontifex in prædicatione, Judex in æquitate, & Philoſophus in liberalibus ſtudiis, Inclytus in moribus, & in omni honeſtate præcipuus.* Subdit denique, qualiter ante ipſius acceſſum in Franciam, illa hęreſis damnata fuerat in Concilio Ratisbonenſi annô 792. & coram Adriano ſummo Pontifice, ubi ſemel, & iterum Felix illam hæreſim ejuraverat: ſed poſtmodum ſopitos infidelitatis cineres (agente Elipando) inſtar canis ad vomitum, & lotæ ſuis ad volutabrum, cùm rurſus excitaſſet, ad eum epiſtolam exhortatoriam dedit Alcuinus: cui Felix non epiſtolari brevitate, ſed libelli prolixitate reſpondere viſus eſt, inquit Alcuinus, *atque in eo omnes perfidiæ veſtræ foveas maximè aperuit, aſſerens Chriſtum, & veterem hominem, & nuncupativum Deum, & adoptivum Filium, & ſecundâ indiguiſſe regeneratione, & alia plurima doctrinæ Eccleſiaſticæ inconvenientia: cui libello ejus ſeptem noſtræ devotionis libellis reſpondimus, omnes veſtræ pravitatis evacuans doctrinas.* Quibus conſtat qualiter illi hæretici Chriſtum non hominem Deum, ſed hominem Deificum, ut veteres Neſtoriani aſſerebant.

Idem colligitur ex *Jona Aurelianenſi*, librô 1. *de cultu Imaginum*, ubi agens de illa hæreſi Feliciana ait: *Emerſit ex Hiſpania tempore ſanctæ memoriæ piiſſimi, atque invictiſſimi Auguſti, quidam Felix nomine, actu infelix Urgelitanenſis civitatis Epiſcopus, qui junctô ſuo ſceleratiſſimo errori Eliphantô Toletanæ urbis Epiſcopô, ſecundùm humanitatem non eſſe proprium Filium Dei, ſed adoptivum prædicare auſus eſt: Et hæc virulenta doctrina utramque Hiſpaniam magna ex parte infecit.* (Subdit infrà.)

Mi-

Militeſ Chriſti invictiſſimi armiſ mu-niti. . . ejuſdem Principis juſſu in unum coacti, abibitâ etiam ſanctâ Romanæ Eeclcſiæ authoritate, eundem Felicem damnârunt; imò cum authore ſui erroris Neſtoriò, quem imitatus eſt, perpetuo anathemati mancipârunt. Idem refert Sigebertus in ſuo Chronico ad *annum* 793. ubi ſic. Scribit. *Feliciana hæreſis condemnata in præſentia Adriani Papæ ab ipſo Felice authore abdicatur. Hæc hæreſis aſſerebat Filium Dei in divina natura verum Deum eſſe, in humana verò nuncupativum. Item in divina natura verum eſſe Filium Dei, in humana verò adoptivum, unam perſonam Dei, & hominis dividens in duas perſonas, ſcilicet veri filii, & adoptivi.* Idem referunt *S. Antoninus* 2. parte hiſtorię tit. 14. c. 1. *Paulus Æmilius* lib. 2. *Nauclerus* generatione 27. & alii.

Reponunt cum Vaſqueſio illi, qui contendunt illos hæreticos non admiſiſſe duas in Chriſto perſonas, ſed tantùm aſſeruiſſe Chriſtum, quatenùs hominem, non eſſe Filium Dei naturalem, ſed adoptivum. Reponunt, inquem, *Primò*, illos authores, qui in Felicem, & Elipandum pugnaverunt, Neſtorianum errorem ipſis attribuiſſe, non quòd illum docerent, ſed, quia docebant aliquid, ex quo error ille videtur inferri.

Contrà. Si illi hæretici omninò confeſſi fuiſſent unionem naturarum in Chriſto ſecundùm ſubſiſtentiam unicam, & ſolùm ex mala intelligentia nominis *adoptionis*, Chriſto tribuiſſent filiationem adoptivam, non erat, cur Neſtorianus error eis affingeretur. *Inſuper*, cur non aliquis vel Patrem Concilii Francorfordienſis, vel Authorum, qui in eos pugnaverunt, maximè verò Alcuinus eruditiſſimus, cui perpiſcua erat hæreſis Feliciana, ejuſmodi hæreticam deceptionem, & aſſertionem aperuiſſet, & aperte explicaſſet; at nullus ita illius hæreſis virus explicat, ſed unanimi calculò, ut ſuprà dictum eſt, docent illius hæreſis aſſertores Neſtorianiſmum innovaſſe, aſſerendo Chriſtum hominem eodem prorsùs modò fuiſſe Filium adoptivum licèt prę-ſtantiori gratiâ, quò ſunt alii homines juſti.

Adde quòd idipſum ipſemet Elipandus docuit in Epiſtola ſua ad Carolum Regem. Ejus verba hæc referuntur in Epiſtola Concilii ad Epiſcopos Hiſpaniæ columnâ 3. *Ex Patre Unigenitum ſine adoptione, primogenitum verò in fine temporis, verum hominem aſſumendo de Virgine carnis adoptionem, Unigenitum in natura, primogenitum in adoptione, & gratia.* Quibus verbis planè docet hominem illum fuiſſe Deo unitum, & ab eo aſſumptum ſolâ adoptionis gratiâ. Quòd verò illam adoptionem noſtræ ſimilem judicaverit Elipandus, colligitur ex columna 2. ejuſdem epiſtolæ, ubi refertur Elipandum in ſua epiſtola expoſuiſſe illud 1. Joannis 3. *Similes ei erimus*; id eſt, inquiebat, *ſimiles in carnis adoptione, non ſimiles in Divinitate.* Non eſt ergo cur illum à Neſtoriano errore libertate tantoperè laborent,

Reponunt ſecundò ex confeſſione fidei ipſius Elipandi. quæ inſerta eſt in lib. Beati, & Etherii. quam integram refert Vaſques cap. 2. ſuprà laudatæ diſputationis, apparere quòd Elipandus unicam in Chriſto perſonam admiſerit, ait enim: *Homo interior in una eademque Dei, & hominis perſona adglomeratus, atque carnis veſtimentô indutus.*

Reſpondeo, callidè, & hæreticâ vafritie ipſum unicam in Chriſto dixiſſe perſonam, eò modò, quò unitatem perſonæ in Chriſto admittebat Neſtorius. Nam, teſtatur S. Thomas 3. parte quæſt. 2. art. 6. *Si fiat vis in nomine* PERSONÆ, *etiam Neſtorius utebatur unitate perſonæ propter unitatem dignitatis, & honoris. Unde etiam ſexta Synodus definit anathema in eum, qui dicit unam* per-

perſonam ſecundùm dignitatem, & honorem, & adorationem: ſicut Theodorus, & Neſtorius inſanientes conſcripſerunt: Potuit ergo ſimiliter Elipandus hac arte ponere unitatem perſonæ, quà facilius orthodoxos Patres luderet, & ſententiam damnationis caveret.

His adde, quòd verba illa in una eademque Dei perſona adglomerata, non plus ſignificent quàm unionem accidentalem. Nec etiam ſe aliud intendere declaravit ipſemet Elipandus, ſubdit enim in eadem confeſſione, *Quia non per eum, qui natus eſt de Virgine viſibilia, & inviſibilia condidit, ſed per illum qui non eſt adoptione, ſed genere: neque gratiâ, ſed naturâ, & per iſtum Dei ſimul, & hominis filium adoptivum humanitate, & non adoptivum Divinitate mundum redemit*: Et infrà: *Si conformes ſunt omnes ſancti huic Filio Dei ſecundùm gratiam, & cum adoptivo adoptivi, & cum advocato advocati, & cum Chriſto Chriſti, & cum parvulo parvuli, & cum ſervo ſervi*; ubi planè videtur, nos Chriſto exæquare in adoptione: imò illo tam indignò loquendi modò, de Chriſto, nihil ampliùs, quàm de puro homine ſentire videtur; quippè *ibidem* ſcribit quòd Deus Chriſtum nonullæ actionis ſuæ myſteria neſcire voluit.

Reponunt denique: Si Elipandus, & Felix fuiſſent Neſtorianò errore infecti, non opus fuiſſet tot Concilia cogere, nec ſcribere tot libros ad eorum errorem revincendùm, & eliminandum; facillimum enim fuiſſet illos, ut hæreticos notare. ac convincere, tum antiquis definitionibus contra Neſtorium, tum Scripturæ teſtimoniis quibus demonſtratur tantùm eſſe in Chriſto unam perſonam. At verò Concilium Francofordienſe non ita procedit; ſed potius ex unitate perſonæ Chriſti, quam Elipandus non negabat, & proprietatibus, ac vera definitione adoptionis, quas ignoraſſe videtur, colligit Concilium, non poſſe Chriſto convenire adoptionem: & ad hoc tandem inconveniens deducit, quòd ſi Chriſtus filius adoptivus cenſeatur, etiam ſit in duos filios dividendus. *Addunt*, quòd cùm jam in Eccleſia, præſertim Latina funditus eversùs eſſe t Neſtoriani error, quomodo à Concilio, & Epiſcopis Latinis ſperare poterat Elipandus ſuæ doctrinæ confirmationem, ſi eadem cum Neſtorio ſenſiſſet; quà fronte apud Carolum magnum Principem valde Catholicum, & maximum Eccleſiæ defenſorem egiſſet, ut Concilium congregari juberet, in quo ejus doctrina approbaretur.

Reſpondeo, equidem Elipandum, & Felicem non diſertis verbis fuiſſe profeſſos errorem Neſtorii, nec aſſeruiſſe expreſsè duas in Chriſto hypoſtaſes aut duo ſuppoſita, vel unionem accidentalem; ſed tantùm uſos fuiſſe nomine *adoptionis*, quam tamen ita declarabant, ut planè in re nihil aliud quàm Neſtorius ſentirent; quia neque eam à noſtra adoptione diſtinguebant, ut ſuprà probatum eſt, neque illam ſoli humanitati attribuebant, ſed cuidam homini, quem ſervum, & priorem tali unione, ſeu adoptione eſſe dicebant. Hinc non mirum, ſi Elipandus auſus fuerit judicium, & approbationem Concilii poſtulare, quia fortè non intelligebat, quid ad ſuum errorem conſequeretur, aut propriâ hæreſi, ac vanâ gloriâ excæcatus ſperabat fore, ut ſuis verborum involucris, alios faciliùs deciperet. Et eandem ob cauſam Concilium, non ſolùm uſurpavit teſtimonia, & definitiones contra Neſtorium factas ad confundendos illos hæreticos, ſed etiam ſtuduit declarare, qualiter in re nil aliud quàm Neſtorius dicerent.

QUÆ-

Quaestio Tertia.

Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes, una æterna ad Patrem, alia temporalis ad Matrem?

N*Otandum primò*, vel potiùs repetendum ex iis, quæ diximus in Logica ex Doctore in 4.*diſt.6.qu.*10. relationes, ſicut, & cætera entia, eſſentialiter, & numericè diſtingui per ſuas differentias eſſentiales, & individuales: ſed quoniam propter exiguam relationis entitatem, ipſæ differentiæ nos latent; ſolùm innoteſcere poſſunt, vel per terminum ſolum, vel per fundamentum ſolum, vel per terminum, & fundamentum ſimul. *Certum* eſt autem quòd ad multiplicationem fundamentorum multiplicentur relationes; propterea quòd idem numerò accidens nequeat eſſe naturaliter in diverſis numerò ſubjectis; maximè verò accidens relativum, quia accidentia relativa ſunt eſſentialiter denominationes actuales eorum: ideoque diverſum numerò fundamentum ſufficit ad colligendam diverſitatem numericam relationum. An autem etiam multiplicentur relationes ad multiplicationem terminorum ejuſdem ſpeciei, non eſt ita conſtans apud Philoſophos,& Theologos: verior tamen apparet ſententia Doctoris affirmantis, quòd ubi ſunt diverſæ rationes terminandi, & fundandi, ibi ſunt diverſæ relationes: ſed in patre habente tres filios v. g. ſunt tres rationes fundandi, ſcilicet tres generationes activæ; ſimiliter ſunt tres rationes terminandi, nempe tres generationes paſſivæ: igitur ſunt tres paternitates. Quam utique veritatem ſufficienter probavimus, & aſſeruimus in noſtra Logica. Difficultas igitur præſens movetur, an in Chriſto ſit duplex ſufficiens fundamentum ad multiplicandas relationes filiationis; ità quod per unam filiationem referatur ad Patrem æternum, ratione ſuæ divinæ generationis; per alteram verò referatur ad Matrem rationè generationis temporalis.

Notandum ſecundò, circà præſentem difficultatem, tres maximè eſſe Authorum ſententias. *Prima* eſt noſtri Alexandri Alenſis 3. part. qu.10. memb.3. docentis Chriſtum Dominum, quatenus Verbum, referri relatione reali, unica ad Patrem, & ad Matrem. *Secunda ſententia* eſt ſancti Thomæ 3. par. quæſt.25. art.9. docentis Chriſtum referri quidem ad Patrem, & ad Matrem duplici relatione; verumtamen relationem quâ refertur ad Patrem eſſe realem, illam verò quâ refertur ad Matrem eſſe rationis: Cui ſubſcribere videtur ſanctus *Bonaventura* in 3. diſt.8. art.2. *Tertia* tandem eſt Doctoris ſubtilis eâdem diſtinctione *nu.*10. ubi ait: *Ego dico quòd alia eſt filiatio in Chriſto ad Patrem, & alia ad Matrem, & utraque eſt realis.* Cui præter diſcipulos ſubſcribunt ex Recentioribus Lorca diſp. 24. Suares diſp. 12. diſt. 2. & plures alii.

Notandum tertiò, filiationem non requirere ſuppoſitum tanquam proprium ſubjectum, ſed poſſe immediatè ineſſe naturæ tanquam ſubjecto: quod utique probat Doctor *nu.*3. Quia, *inquit*, filiatio eſt habitudo producti naturaliter ſimilis producenti in natura intellectuali: at major eſt ſimilitudo inter naturam productam, & producentem, quàm inter ſuppoſitum producens, & productum, quia illa ſimilitudo ineſt duobus ſuppoſitis duntaxat ratione naturę: igitur relatio filiationis immediatiùs ſubjectatur in natura,quàm in ſuppoſito. Duo igitur hic ſunt ſtatuenda: *Primum*,quòd in Chriſto ſint duæ relationes,quarum una refertur ad Patrem, altera verò ad Matrem. *Secundum*,quòd illæ duæ relationes ſint reales.

CONCLUSIO PRIMA.

Chriſtus duplici relatione refertur, unâ quidem æternâ ad Patrem; alterâ vero temporali ad Matrem. Ita Doctor, *probatque* concluſionem *primò*. Filiatio eſt habitudo producti naturaliter ſimilis producenti in natura cognoſcitiva: ſed in Chriſto ſunt duæ habitudines hujuſmodi, una quatenus eſt productus, ut Deus à Patre æterno, cui ſimilis eſt in natura intellectuali divina: altera quatenus eſt productus, ut homo à beata Virgine, cui ſimilis eſt in natura intellectuali humana: ergo ſunt in ipſo duæ filiationes. Major patet, quia, inquit Poncius in comment. omni, & ſoli filiationi convenit prædicta deſcriptio, ut apparet ex ejus explicatione; dicitur enim *habitudo producti*, quia ſicut paternitas eſt habitudo producentis; ita filiatio eſt habitudo producti: dicitur *naturaliter*, ſi enim non produceretur naturaliter, quamvis eſſet ſimilis in natura producenti, non eſſet filius: exinde namque Spiritus ſanctus non eſt Filius, quamvis ſit ſimilis Patri in Divinitate, quia non eſt productus naturaliter. Additur *ſimilis producenti*, quia vermis quantumvis producatur naturaliter à Sole, non tamen dici poteſt filius Solis, eò quòd non ſit ipſi ſimilis in natura: dicitur denique *in natura cognoſcitiva*, ſeu intellectuali; quippe juxta communem acceptionem filiationis, ſola ſubſtantia intellectualis, & cognoſcitiva poteſt appellari *filia*. Minor etiam conſtat; tot enim ſunt in Chriſto habitudines, quot ſunt origines à diſtinctis principiis: at duæ ſunt in Chriſto origines, una quidem æterna, quâ naturam divinâ accipit à Patre; altera verò temporalis, quâ humanitatem recipit à Matre: quapropter ſanctus Damaſcenus lib. 3. cap. 7. ait, *duas generationes Chriſti veneramur*: igitur etiam in eo ſunt duæ filiationes.

Probat ſecundò Doctor. Chriſtus præter filiationem æternam habet aliam, quâ refertur ad Matrem: ergo habet duas filiationes. Antecedens conſtat: Siquidem Chriſtus eſt Filius beatæ Virginis; conſequentia verò probatur. Chriſtus cùm ſit filius Virginis, ad eam refertur per relationem filiationis: ſed non poteſt ad illam referri per filiationem æternam; quia Filius divinus per ſuam filiationem æternam non magis referri poteſt ad beatam Virginem à qua generatur temporaliter, quàm refertur Pater æternus ad eam per ſuam paternitatem, ſi itidem generaretur à beata Virgine, & ab ea genitam humanitatem aſſumeret: at in illa hypotheſi Pater æternus non diceretur Filius Virginis, nec ad eam referretur per ſuam paternitatem. ergo nec Filius divinus poteſt ad eam referri per ſuam filiationem æternam.

Confirmat Poncius hoc argumentum Doctoris, quia ſi pater aſſumpſiſſet naturam humanam à beata Virgine genitam, uti facere potuit, ſicut probavimus ſuprà, Pater reverà eſſet homo, & quatenus homo eſſet Filius beatæ Virginis: igitur haberet aliquam formam, à qua diceretur Filius ipſius: ſed illa forma, quâ denominaretur Filius Virginis, non poſſet eſſe paternitas æterna: ergo deberet eſſe alia relatio ab ipſa paternitate diſtincta: ſed Chriſtus nunc habet talem formam, quàm haberet Pater, ſi de facto eſſet genitus à beata Virgine, ſicut Chriſtus ab ea de facto eſt genitus: ergo reverà Chriſtus præter filiationem æternam, quâ refertur ad Patrem, aliam habet temporalem, quâ refertur ad Virginem.

Probat tertiò Doctor. In Chriſto ſunt duæ nativitates, & duæ naturæ productæ: ergo pariter in eo ſunt duæ filiationes. Antecedens eſt de fide. Conſequentia verò probatur. Multiplicatis fundamentis, & terminis quantumcumque ſubjectum remaneret idem, etiam multiplicantur relationes: at ſi Chriſtus ſit bis genitus, multiplicantur in eo fundamenta, & termini filiationum:

Digitized by Google

num:ergo multiplicantur quoque filiationes. Major eſt evidens: non enim aliâ ratione Pater divinus idem remanens duplici relatione refertur ad Filium, & ad Spiritum ſanctum, quàm quia multiplicantur fundamenta proxima, nimirum generatio, & ſpiratio activa: multiplicantur etiam termini, nimirum Filius, & Spiritus ſanctus: ſubindeque multiplicatis fundamentis, & terminis multiplicari debent filiationes. Minor etiam probatur. Fundamentum proximum filiationis eſt eſſe genitum in natura intellectuali: ſed ex ſancto Damaſceno lib. 3. cap. 7. duas generationes in Chriſto veneramur, quia Chriſtus eſt bis genitus, ſemel ab æterno, & iterum in tempore: ergo filiationis ejus duo dantur fundamenta proxima, videlicet duæ generationes paſſivæ: duo quoque dantur termini, nimirum Pater æternus, & Virgo Deipara: igitur duæ pariter debent eſſe filiationes.

Repones forſan. Filium in humanis non habere duas filiationes, licèt habeat duas naturas, nempe corpus, & animam; reſpiciat quoque duos terminos, Patrem videlicet, & Matrem: ergo multiplicatio naturarum, & terminorum non efficit filiationum multiplicationem.

Reſpondeo, equidem multiplicationem terminorum partialium,& unicum totalem conſtituentium non conferre ad multiplicationem filiationum: ſic pater, & mater, cùm ſint unica cauſa totalis generationis,ſunt etiam unicus terminus totalis filiationis hominis ab ipſis geniti: longè autem diſpar eſt ratio de Patre æterno, & beata Virgine generantibus Chriſtum, quia Pater æternus,& Virgo Deipara non concurrunt tanquam duæ cauſæ partiales, nempe tanquam pater, & mater, ad generationem temporalem Chriſti; ſed quemadmodum Pater ſolus ab æterno dicitur principium totale, & adæquatum filii: ita Virgo Deipara dicitur in tempore ſola, & adæquata, & totalis cauſa, ſeu genitrix Chriſti Domini: licèt enim Spiritus ſanctus ad illam generationem per ſuam obumbrationem, & ſupervenientem virtutem conferat, tamen iſtud non confert per modum Genitoris: quapropter non dicitur Pater Chriſti, igitur cùm Chriſtus duas diſtinctas nativitates, duoſque terminos diſtinctos, & diverſos ſuæ filiationis habeat, etiam duas omninò diſtinctas debet habere relationes filiationis.

CONCLUSIO SECUNDA.

D*Uæ filiationes Chriſti ſunt reales.* Hæc eſt Doctoris.

Probatur primò. Æterna filiatio abſque dubio realis eſt: at etiam temporalis eſt realis: igitur duplex illa relatio realis eſt. Majorem admittunt omnes. Minorem probat Doctor; Illa relatio eſt realis quæ habet id omne, quod ad relationem realem deſideratur, nempe extrema realia, quibus ſequitur independenter ab ullo actu intellectus: at filiatio Chriſti reſpectu Matris talis eſt; nam habet Matrem generantem, & naturam genitam; ergo ſicut ratione utriuſque hujus extremi, maternitas beatæ Virginis eſt verè realis, etiam,& relatio filiationis Chriſti ad ipſam eſt verè realis.

Confirmatur; Chriſtus eſt Filius beatæ Virginis formaliter quamvis nullus intellectus, aut potentia vitalis conciperet, aut fingeret aliquam formam in ipſo: ſed, ut probatum eſt ſuprà, non poteſt cenſeri formaliter Filius Virginis per ſuam filiationem æternam: igitur neceſſariò ad ipſam refertur per relationem filiationis creatæ.

Probatur ſecundò. Si beata Virgo genuiſſet purum hominem, eſſet vera iſtius hominis geniti mater per relationem verè realem: & ipſe itidem eſſet illius verus filius ad eam relatus per relationem realem filiationis: ſed non minùs genuit Chriſtum Dominum, ſeu

non minùs cooperata eſt ad ejus productionem, quàm ſi Chriſtus eſſet purus homo, nec Chriſtus, ut homo minùs realiter accipit ſuam naturam, & entitatem ab ea per veram generationem: igitur eſt ipſius Filius filiatione reali. Major conſtat. Minor probatur. Si quod eſſet diſcrimen inter generationem puri hominis, & generationem Chriſti, maximè quia purus homo genitus à Virgine accepiſſet ab ea naturam, & perſonalitatem ſimul; Chriſtus autem naturam ab ea dumtaxat accipit: ſed hoc non obſtat ad veram relationem filiationis realis, quod ſic probo. Beata Virgo eſt vera Mater Chriſti per relationem realem, quamvis Chriſtus ab ipſa non acceperit perſonalitatem: ergo Chriſtus eſt verus, & realis Filius ipſius filiatione reali, quamvis ſuam perſonalitatem à beata Virgine acceperit. Conſequentia patet à paritate rationis; ſi enim beata Virgo verè dicatur Mater Chriſti, præcisè ex eo quod per ejus cooperationem producta eſt humanitas, quæ perſonalitatem habuit non minùs ipſam naturam perficientem, & afficientem, quàm ſi perſonalitas fuiſſet à beata Virgine genita: ergo ſimiliter Chriſtus hac ratione cenſendus eſt verus ejus Filius, quia per illius cooperationem habuit naturam genitam, quàm ſuppoſitum non minùs affecit, & ſuſtentavit, ac ſi illud fuiſſet unà cum natura ab ipſa beata Virgine productum.

Confirmatur, quia homo non minus eſt cauſa vera, & realis alterius hominis à ſe geniti, quam ignis ſit cauſa alterius ignis à ſe producti; licèt homo non producat formam ſubſtantialem, nempe animam rationalem hominis geniti, ſicut ignis producit formam ſubſtantialem ignis producti: nec homo genitus minùs dicitur productus ab homine generante, quàm ignis productus dicitur reverà produci ab igne producente; quia ad hoc, quòd homo generans dicatur vera cauſa, & realis hominis geniti, ſufficit, quòd per ejus cooperationem realem producatur verus homo, ſive interim ille animam rationalem producat, ſive non; ergo à ſimili, ad veram relationem generantis, & geniti ſufficit, quòd per cooperationem Virginis producatur verus homo, ſivè interim illa perſonalitas illius hominis ab ipſa producatur, ſivè non. Paritas conſtat, quia non magis homo genitus debet accipere ſuam perſonalitatem ab homine generante, ut dicatur ejus filius, quàm accipere animam rationalem, quæ eſt ipſius forma ſubſtantialis conſtituens eſſentialiter ipſius naturam; ſed non obſtante, quòd ab homine generante homo genitus non accipiat formam ſubſtantialem, reverà dicitur ejus filius ab ipſo genitus; ergo à paritate rationis, licèt Chriſtus non accipiat ſuam perſonalitatem à beata Virgine, non minùs verus erit ejus Flius, & ad eam referetur per veram, & realem relationem.

Probat tertiò Doctor. Si quid obeſſet, quominùs Chriſtus vera relatione reali referretur ad Matrem, maximè quia, ut vult S.Thomas, non poſſunt eſſe plures formæ ejuſdem rationis in eodem ſuppoſito, & conſequenter in Chriſto non poſſunt eſſe duæ filiationes: ſed hæc ratio nulla eſt: igitur, &c. Major eſt præcipuum fundamentum S.Thomæ. Minorem verò probat Doctor. Si repugnaret plures relationes ejuſdem rationis eſſe in eodem ſuppoſito, maximè, vel quia relatio eſt ſimpliciter, vel quia eſt talis relatio nempe originis, & filiationis: ſed ex neutro capite id repugnat. Non quidem *ex primo*, quia poſſunt eſſe plures relationes in eodem ſuppoſito Chriſti, nempe relationes æqualitatis, identitatis, & ſimilitudinis: Chriſtus enim cùm veram haberet nâturam humanam talis magnitudinis, affectam albedine, reverà habebat relationem identitatis ad om-

nes

nes homines, æqualitatis ad eos, qui erant ejuſdem magnitudinis,& ſtaturę, & ſimilitudinis ad homines albos,ſicut, & diſſimilitudinis ad homines nigros; igitur non repugnant in eodem ſuppoſito Chriſti plures relationes.

Non etiam repugnat ex ſecundò capitę; nempe,quod in eodem ſuppoſito poſſint eſſe plures relationes ejuſdem rationis, putà originis; quia non magis repugnat dari plures relationes conſequentes originationem,quàm dari plures originationes in eodem ſuppoſito: ſed dantur plures originationes, ſeu productiones paſſivæ in Chriſto, una ſecũdùm quam accipit à Patre naturam divinam, quæ per generationem æternam communicatur ipſi: altera ſecundùm quam accipit naturam humanam per cooperationem beatæ Virginis:ergo ſimiliter poteſt habere duas filiationes. Major conſtat; Non enim apparet repugnantia, cur magis relatio originis multiplicetur in eodem ſuppoſito, quàm quòd multiplicetur iſta originatio, quæ eſt proxima ratio fundandi illam relationem. Minorem probat Doctor authoritate S. Damaſceni affirmantis: *nos duas generationes in Chriſto venerari*.

Nec valet dicere, S.Damaſcenum eſſe intelligendum de generationibus activis; nam, inquit Doctor, non eſt major ratio, cur eſſent duæ generationes activæ Chriſti, quàm duæ paſſivæ. Probari poteſt inſuper eadem minor: *Tum quia*, Chriſtus quatenus homo, habet dependentiam à ſua Matre: quæ dependentia diſtincta eſt realiter ab originatione paſſiva, quam habet à Patre: ergo reverà habet duas reales originationes. *Tum quia*,in eodem ſuppoſito poſſunt eſſe duæ relaiones originis activæ: ergo, & paſſivæ. Conſequentia patet à paritate rationis. Antecedens etiam conſtat, quia in Patre æterno ſunt duæ productiones activæ originis, nempe generatio activa, & ſpiratio activa: *Tum denique quia* non minus eſſe poſſunt duæ relationes originis in Chriſto, quàm duæ operationes diverſiſſimæ, quarum una ſit divina,& altera humana: ſed duæ operationes ſunt diverſiſſmæ iu Chriſto: igitur pari ratione ſunt in eo duæ ralationes originis.

Reponunt Thomiſtæ cum Cajetano, diſparitatem eſſe, cur Chriſtus poſſit habere duas nativitates, & duos reſpectus ſimilitudinis, & diſſimilitudinis, ac duas operationes, non verò duas filiationes: quia, inquiunt, nativitas temporalis, quam præter divinam poteſt habere; fundatur immediatè in natura humana ipſius; plures autem operationes, & relationes aliæ non ſubjectantur immediatè in ſuppoſito, ſed in ipſis naturis, quibus identificantur:unde ſuppoſitum poteſt quidem habere illas relationes, & operationes, ratione naturarum, quas ſuſtentat; filiatio verò temporalis immediatà ſubjectari deberet in ipſo ſuppoſito Chriſti,ſi ſuppoſitum illud iſtius relationis ſuſcipiendæ eſſet capax: non eſt autem capax realis relationis, quia ſuppoſitum Verbi, quod ſubſtentat naturam humanam Chriſti, non poteſt recipere ullum accidens.

Verùm contra. Primò gratis ſupponunt filiationem, quæ advenit ſuppoſito, debere in ipſo immediatè ſubjectari; igitur nulla eſt eorum reſponſio. Patet antecedens:quia quemadmodum, licèt actiones ſint ſuppoſitorum, non autem naturæ ſecundùm adverſarios, ipſi tamen fatentur actiones immediatè non ſubjectari in ſuppoſito, ſed in natura, aliàs Chriſtus non haberet ullas actiones, aut operationes verè humanas, quod eſt abſurdum; ergo ſimiliter, quamvis filiatio ſpectet ad ſuppoſitum, quod per illam denominatur Filius, inde tamen non ſequitur, quòd illa debeat immediatè ſubjectari in ſuppoſito, non autem in natura.

Con-

Confirmat hanc reſponſionem Poncius in Commentario: *Primò*, quia ſuppoſitum creatum ſecundùm veriorem ſententiam, conſiſtit in negatione: ſed filiatio ſuppoſiti creati, cùm ſit reſpectus realis, non poteſt immediatè ſubjectari in negatione: ergo filiatio non debet ſebjectari immediatè in ſuppoſito, ſed in natura.

Confirmat ſecundò, quia ſi Spiritus ſanctus acciperet naturam humanam genitam à Virgine, non minùs eſſet Virginis Filius,quàm Chriſtus:ſed non eſſet illius Filius per filiationem æternam; quia talem non habet Spiritus ſanctus; ergo per temporalem: ſed illa temporalis relatio non ſubjectaretur immediatè in perſonalitate Spiritus S. ergo illa filiatio ſubjectaretur in humanitate, & conſequenter filiatio non debet ſubjectari in alio, quàm in humanitate.

Confirmat tertiò, quia gratis diceretur, quòd filiatio debeat ſubjectari in alio, quàm in eo, in quo ſubjectatur productio paſſiva,per quam habetChriſtus, quòd ſit productus à Virgine: ſed illa ſubjectatur in humanitate ſecundùm adverſarios: ergo, & filiatio debet in ea ſubjectari.

Reponunt Thomiſtæ. Si filiatio immediatè reciperetur in humanitate,humanitas dici poſſet filia Virginis: illud enim formaliter dicitur filius,quòd formaliter habet filiationem immediatè in ſe ſubjectata: at hoc eſt abſurdum:igitur falſum eſt, quòd filiatio immediatè recipiatur in natura humana.

Reſpondeo primò negari poſſe majorem, quamvis enim filiatio divina intimè conjungatur cum anima, & corpore Chriſti; tamen in triduo mortis, quando anima ſeparata erat à corpore, non denominabat corpus filium, nec animam filiam; ergo ſimiliter, quamvis filiatio immediatè recipiatur in humanitate, non ſequitur, quòd debeat ipſam denominare filiam. Quod utique *confirmatur*; quemadmodum enim filiatio, & perſonalitas divina non debet neceſſariò denominare filiam, aut perſonam, naturam aſſumptam, ſi enim Verbum aſſumpſiſſet lignum v. g. illud lignum aſſumptum non poſſet denominari nec filius, nec perſona, quia, ut aliqua natura individualis dicatur perſona, & filia, debet eſſe intelligens,& rationalis, quæ conditiones, ubi non adſunt, natura aſſumpta non eſt capax recipiendæ talis denominationis: ſic à ſimili dicere poſſumus, quòd ad hoc,ut aliqua natura reverà denominetur filia, neceſſum eſt, quòd ſit completa per ſuam ſubſiſtentiam, & perſonalitatem: & conſequenter illa natura ſecundùm ſe ſolitariè ſpectata, & ſeorſim à ſua perſonalitate, non poteſt habere talem denominationem, quamquam ſit genita, & producta.

Reſpondeo ſecundò, quòd ſi naturam humanam eſſe filiam nihil aliud ſit, quàm eam habere filiationem in ſe immediatè ſubjectatam,negari poteſt minor, & quidquid in contrarium profertur, tantùm erit quæſtio de nomine.

Dices primò: Filiatio divina non recepitur immediatè in natura divina, nec illam denominat filiam: ergo nec filiatio creata, igitur filiatio creata non debet recipi immediatè in natura, ſed in ſuppoſito.

Reſpondeo primò, negari poſſe conſequentiam; diſparitas enim eſt inter filiationem creatam, & increatam,quia illa eſt accidens, hæc verò ſubſtantia, illa requirit ſubjectum,cui inſit permodum inhæſionis, hæc verò tantùm requirit ſubjectum, cui inſit per modum conſtitutionis. Unde retorqueri poteſt argumentum; nam ſicut filiatio increata non recipitur in ſuppoſito, ſed conſtituit ſuppoſitum: ita nec filiatio creata recipi debet in ſuppoſito.

Reſpondeo ſecundò, negari antecedens; filiatio enim divina quodammodũ recipitur per ſuam realem entitatem

in

in natura divina, & ipſam determinat ad conſtituendum filium; ita quòd ſi natura divina filii diſtingueretur realitèr à Patre, illa filiatio ipſi identificata illam denominaret filiam Patris: non ſic autem illam denominat, quia ad hoc ut natura aliqua denominari poſſit filia, neceſſum eſt, quòd realiter diſtinguatur à principio generante: unde ſimiliter retorqueri poteſt argumentum; Filiatio divina immediatè recipitur in natura divina per identificationem, & ipſam denominaret filiam, ſi realiter ab ipſa diſtingueretur. igitur filiatio creata immediatè debet recipi in natura ſingulari, & eam denominare filiam, quandoquidem illa natura creata diſtinguitur realiter à principio generante.

Dices ſecundò; Si filiatio immediatè reciperetur in humanitate, & non in toto ſuppoſito, ſeu in ipſo homine conſtante natura, & perſonalitate, ſequeretur, quòd ſi Verbum dimitteret humanitatem aſſumptam, ſicut reverà illam dimittere poteſt, illa natura ſic dimiſſa proprium haberet ſuppoſitum; & ſic homo ille diceretur Filius Virginis, & non diceretur diceretur quidem, quia ipſius natura fuiſſet genita à beata Virgine: igitur ſi filiatio ſequatur naturam, reverà homo ille eſſet beatæ Virginis Filius; non eſſet autem, quia beata Virgo non genuiſſet illud ſuppoſitum. Quod utique *Confirmatur*, quia ſi eomet inſtanti, quò Verbum dimitteret humanitatem, illam aſſumeret, Pater æternus, propter illam naturam aſſumptam non poſſet dici Filius Virginis: ergo nec ille, qui eſſet homo purus, propter dimiſſam humanitatem à Verbo, dicendus eſſet Filius Virginis.

Reſpondeo, omiſſis variis ſolutionibus, quas ex Suarez, Fabro, & aliis refert, & refellit Poncius in Commentario num. 10. & ſequentibus; negando ſequelam majoris quantùm ad ſecundam partem: reverà enim, eo in caſu, homo ille purus eſſet verè filius Virginis ſi ſufficiat ad hoc, ut perſona aliqua dicatur filia alterius perſonæ, quòd ſit ſuppoſitum habens naturam genitam, in qua natura immediatè reſidet relatio filiationis; ea enim in hypotheſi, tam ſuppoſitum creatum, quàm ſuppoſitum Patris æterni, reverà dici poſſent Filii Virginis, quia haberent naturam ſibi conjunctam, in qua immediatè eſſet recepta relatio filiationis ad beatam Virginem. Si verò quis contendat id non ſufficere ad rationem filiationis, ſed præterea requiri, vel quòd ſuppoſitum unà cum humanitate producatur, vel quod ſequatur connaturaliter ad productionem naturæ humanæ pro eo inſtanti, quò natura humana producitur: tunc nec ſuppoſitum humanum, nec Pater æternus dici deberent filii Virginis. Unde hæc difficultas tantùm eſſe poteſt de modo loquendi.

Dices tertiò: Per filiationem homo conſtituitur in ratione filii: igitur duæ filiationes reales conſtituunt duos filios realiter: ſed Chriſtus non eſt duo filii: ergo non habet duas filiationes.

Diſtinguit primum conſequens Doctor num. 18. Per duas filiationes duo conſtituuntur filii, ſi illæ filiationes ſint in duobus ſuppoſitis, concedit: ſi in eodem, negat; *Quia*, inquit, *concreta non pluriſicantur niſi pluriſicentur, tam forma, quàm ſuppoſitum; ſola enim pluriſicatio formæ non ſufficit, maximè ubi plures formæ, ſive ejuſdem rationis, ſive eòdem nomine expreſſæ, poſſunt eſſe in eodem ſuppoſito; ſic Chriſtus non eſt plures volentes, licèt habeat plures volitiones*.

Dices quartò: Ideo Pater æternus non eſt incarnatus, ſed Filius, quia aliàs eſſet confuſio proprietatum, ut dictum eſt in primo articulo primæ diſputationis, quia eadem perſona eſſet Filius, & Pater: Pater quidem, quatenus prima perſona Trinitatis: Filius verò quatenus eſſet genitus à beata Virgine: ergo Chri-

Chriſtus non eſt Filius, tam Patris, quàm Virginis alia filiatione, quàm æterna: quia alioqui eſſet confuſio proprietatum: quandoquidem non eſſet Filius unâ tantùm, & eâdem filiatione.

Reſpondet Doctor *primò* negando conſequentiam cum ſua probatione, quia nulla prorſus eſt confuſio, quòd Chriſtus aliâ filiatione ſit filius Virginis, & alterâ filius Patris æterni; quippe ex eo, quòd ſit filius Virginis, non negatur propterea, quòd ſit filius Patris æterni. Unde quando dicitur de Chriſto, quòd ſit filius, non poteſt aliquis dubitare ex illo loquendi modo, quod perſona divina Chriſti ſit perſona Verbi, & filius æterni Patris: ſecùs eſſet autem ſi Pater, aut Spiritus ſanctus eſſent incarnati; ubi enim aliqua ex duabus illis perſonis diceretur filius, dubitare quis poſſet, num eſſet ſermo de filio Patris æterni, vel de filio Virginis, quæ confuſio non ſequitur ex incarnatione Verbi, quia per appellationem filii divini, ſufficienter intelligimus perſonam Verbi.

Reſpondet ſecundò retorquendo argumentum. Sequeretur confuſio ex incarnatione Patris, quia eadem perſona eſſet Pater, & Filius: ergo Pater incarnatus reverà eſſet filius Virginis: ſed non eſſet filius per filiationem æternam, quam non habet: ergo per filiationem temporalem: igitur perſona divina eſt capax filiationis temporalis; ergo filius non eſt illius filiationis incapax, ut volunt adverſarii.

Dices quintò: Ideo admittenda eſſet filiatio realis temporalis, ut Chriſtus reverà diceretur filius Virginis; ſed poſſet dici filius Virginis abſque illa relatione reali. Probatur, quia Deus poteſt dici Dominus creaturarum abſque relatione reali: ergo Chriſtus poteſt dici filius beatæ Virginis abſque relatione reali.

Negat minorem Doctor: neque enim filius dici poſſet filius Virginis, niſi beata Virgo, ſimiliter diceretur illius Mater, & haberet relationem realem maternitatis: illa autem hanc relationem non haberet, niſi pariter Chriſtus haberet relationem filiationis, quia quâ ratione B. Virgo dicitur Mater Chriſti, propterea, quòd genuit illius humanitatem, eâdem ratione Chriſtus debet dici filius illius, quia habet humanitatem ab ipſa genitam; non enim eſt major ratio, cur ad generationem activam beatæ Virginis ſequatur in ipſa relatio maternitatis, quàm quòd ad generationem paſſivam ſequatur in Chriſto relatio filiationis: *Unde* neganda eſt minoris probatio, quia Deus non habet rationem aliquam in ſe, ob quam debeat neceſſariò ſequi relatio realis, ex eo, quòd ſit rerum Conditor, & Dominus; imò habet rationem ipſi relationi reali omninò oppoſitam, nempe immutabilitatem, quâ fit, ut non ſit capax realis relationis ſuſcipiendæ: ſecùs autem eſt de Chriſto Domino, quia eſt capax illius novæ relationis filiationis, ratione naturæ aſſumptæ à beata Virgine genitæ: igitur non eſt eadem ratio de Chriſto reſpectu relationis filiationis, ac de Deo reſpectu relationis realis Creatoris, & Domini.

Dices ſextò: Si Chriſtus haberet novam relationem realem ad Matrem, eſſet realiter ipſi æqualis: ſed hoc eſt falſum, quia æqualitas realis fundatur ſuper unitate unionis, & conſequenter illa æqualitas non intercedit, niſi inter illa, quæ habent unitatem unionis: ſed Chriſtus non habet unitatem alicujus unionis realis cum Matre: ergo, nec habet aliquam æqualitatem, nec proinde relationem realem.

Negat minorem Doctor cum ſua probatione; nam, ut cum explicat Poncius, duo homines puri equales in perfectione naturæ non habent unitatem aliquam unionis inter ſe: ergo æqualitas non fundatur ſuper talem unitatem,

Quòd

Digitized by Google

Quòd ſi dixeris, duos homines habere unitatem unionis inter ſe ratione convenientiæ in natura, ob quam fundant relationem æqualitatis; idem etiam dici poteſt de Chriſto, & beata Virgine; qualiſcumque enim æqualitas ſtatuetur inter duos homines ratione naturæ; eadem ſtatui poterit inter Chriſtum, & Virginem ratione naturæ humanæ genitæ, quam habet Chriſtus.

Dices ultimò: Si quam habuit relationem Chriſtus ad beatam Virginem, eam dumtaxat habuit, quandiu ſervavit integram naturam humanam ab ipſa beata Virgine genitam: ſed illam integritatem humanitatis amiſit in triduo mortis: dum enim anima ſeparata eſt à corpore, totum hominis compoſitum periit: igitur, vel amplius illam relationem realem filiationis non habet, vel eam non habet à beata Virgine acceptam, ſed dumtaxat à Deo in reſurrectione reproductam.

Negat minorem Doctor; *num.* 29. Quia, *inquit*, Chriſtus poſt reſurrectionem eſt filius Mariæ eàdem filiatione, quâ prius; quia filiatio fundatur ſuper exiſtentia naturæ acceptæ per generationem abſolutè, cui non accedit interruptio, dummodò exiſtentia ſit eadem: & ideo quandocumque illa exiſtentia eſt eadem, & aliud extremum idem, & filiatio eſt eadem: & eàdem actione, quâ fundamentum redit idem, & relatio redit eadem. Hæc Doctor, quibus ſignificat Chriſtum poſt reſurrectionem eàdem numerò filiatione eſſe filium B. Virginis, quâ fuit ante mortem.

Quaestio Quarta.

Vtrum Chriſtus Dominus ſit, & dici poſſit Dei ſervus, & æterno Patri ſubjectus,

Notandum primò: Ex Iſamberto ad quæſt. 22. art. 3. quadruplicem diſtingui poſſe ſervitutem in ſacris litteris. Primam *naturalem*, & generalem, omnibus creaturis communem in ordine ad Deum, juxta quam quælibet creatura eſt ita ſub dominio Dei, ut ei deſerviat ad nutum, de qua Sapientiæ 16. *Tibi factori ſuo creatura deſerviens.* Quòd autem hæc ſervitus vera ſit; patet, quia tunc adeſt propria ratio ſervitutis, quando aliquis, ita eſt ſubditus alteri, ut non tantùm teneatur ei obedire tanquam ſuperiori, ſed etiam totum, quod eſt, & habet, exiſtit ſub illius dominio, teneturque ſe, & omnia ſua in bonum ejus dirigere; ſic enim ſervus propriè dictus, totum, quod eſt, & quod habet, cenſetur eſſe ſui domini, ut docet Ariſtoteles in Politicis: at verò totum iſtud reperitur in qualibet creatura in ordine ad Deum, prout creatura eſt; nam, & in eſſe, & in conſervari dependet à Deo; poteſtque Deus utendo jure ſuô abſolutô, illam deſtruere. Item ordinatur in Deum tanquam in finem ultimum, & ſi ſit rationalis creatura, tenetur ſe, & omnes ſuas actiones in illum dirigere, & ſi quem alium finem ſibi conſtituat, peccat: igitur quælibet creatura, quà creatura eſt, dicitur ſerva in ordine ad Deum. *Secunda* ſervitus eſt *legalis*, & diſpotica, quæ lege, & non primâ iſtius naturæ inſtitutione eſt introducta, ſecundùm quam aliqui ita ſunt ſub dominio alterius, ut ſint illius quoad omnes ſuas actiones, & operationes temporales, eaſque in ejus bonum teneantur impendere; in qua ſpecie conſtituuntur non tantùm ſervi emptitii, ſed etiam conductitii pro eo tempore, quô ſeipſos, & ſua opera locant aliis. *Tertia* ſervitus eſt *peccaminoſa*, quâ creatura rationalis peccato, vel diabolo ſubjicitur, de quâ 1. Joannis 10. *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. Quarta*, & ultima ſervitus, dici poteſt *Pœnalis*, quæ conſiſtit in illo affectu, quô creatura rationalis obedit Deo metu pœnæ ſubeundæ, quomodo Apoſtolus ad Roman. 2.

man.2. ait: *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterùm in timore*. Quæritur autem utrû Chriſtus D.aliquo ex his modis ſervus poſſit æſtimari, & appellari.

Notandum ſecundò, inter primam ſervitutem, & reliquas id eſſe diſcriminis, quòd prima non repugnet ingenuitati, ſed illam compatiatur ſecum, & ſimul inferat ipſum jus ad hæreditatem: ſiquidem Adam ante peccatum, & ejus poſteri, ſi perſeveraſſent in ſtatu innocentiæ, fuiſſent ſervi Dei hôc genere ſervitutis, ut ſatis per ſe intelligitur; & tamen vi juſtitiæ originalis, vel potius gratiæ ſanctificantis habuiſſent jus ad vitam æternam, communicaſſentque in bonis ipſius Dei, cùm gratia ſanctificans, quam importat juſtitia originalis, ſit ſingularis quædam naturæ divinæ participatio, ratione cujus *Filii Dei nominamur, & ſumus*, ait S. Joan. Item juſti ſunt ſervi hoc genere ſervitutis; nam, & beata Virgo ancillam Dei ſe nominat in ſuo cantico, & paſſim omnes Sancti; nec tamen ſunt minùs ingenui, & liberi; imò, ut canit Eccleſia in officio beatæ Agathæ: *Summa ingenuitas iſta eſt, in quâ ſervitus Chriſti comprobatur*. Hinc S.Hieronymus in illud Pſal. 115. *O Domine, quia ego ſervus tuus*, ait: *Grandis dignitatis, & meriti eſt eſſe ſervum Dei*. Et S. Ambroſius lib. 1. de Jacob, & vitâ beatâ cap. 3. talem ſervitutem vocat *libertatem glorioſam*. Et S.Auguſtinus ad citatum verſiculum Pſalmi 115. ait: Creaturam debere ſuo creatori famulatum, *quem cùm exhibet libera eſt; hanc accipiens à Domino gratiam, ut ei non neceſſitate, ſed voluntate deſerviat*. Obſervandum inſuper ad rationem formalem ſervitutis, non deſiderari negationem communicationis in bonis domini, ut minùs rectè docet Vaſquez loco citato cap.9. quia cùm ſervitus patiatur ſecum ingenuitatem, compatitur ſimiliter jus ad hæreditatem, atque conſequenter communicationem in bonis: ſola itaque communicatio in bonis cum æqualitate, & omnimodâ planè independentiâ, tollere poteſt rationem ſervitutis, non autem quælibet communicatio in bonis domini.

Notandum tertiò, tribus modis dici poſſe Chriſtum eſſe ſubjectum Patri, videlicet, *vel* ratione inæqualitatis naturæ humanæ reſpectu divinæ: *vel* ratione voluntatis divinæ, quæ eſt ſuperior voluntate creatâ Chriſti; *vel* ratione obedientiæ præſtitæ mandato, & præcepto paterno. De primâ, & ſecundâ ſubjectione non eſt controverſia; dicitur enim 1.Joan.14. *Pater major me eſt*: unde ſubjectio Chriſti ſtatus manifeſtatur. Solùm igitur movetur quæſtio de tertiâ ratione ſubjectionis, an videlicet Chriſtus fuerit ſubjectus Patri ratione cujuſdam præcepti, ad quod teneretur ratione virtutis obedientiæ.

Conclusio Prima.

Chriſtus fuit ſubjectus Patri ratione præcepti, cui tenebatur obedire. Probatur: nam ipſemet Joan.10. & 14. dicit, *Mandatum accepi à Patre meo. Et ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio*: & licèt nomen *mandati* aliquando in ſacris Scripturis ſumatur latiùs, quatenus ea, quæ nobis commendantur, nec præcipiuntur, appellantur mandata; tamen communiter nomine mandatorum, intelliguntur præcepta, & prohibitiones. Hinc eòdem cap.14. profitetur Chriſtus ſe accepiſſe præcepta à Patre: *Ego*, inquit, *præcepta Patris mei ſervavi*, quibus in locis Chriſtus facit parem conditionem præceptorum ſibi à Patre impoſitorum. *Deinde* ad Philipp. 2. dicitur Chriſtus factus obediens uſque ad mortem. Nec eſt, quòd dicatur excellentiorem eſſe obedientiam, quando quis obedit ſuperiori abſque intimatione præcepti, quam cum intimatione præcepti: hoc enim ſimpliciter falſum eſt: licèt enim aliunde actus ille ſit excellentior, & arguat voluntatem etiam aliò titulò excellentio-

tiorem; nihilominus, ſi ſpectetur vis obedientiæ, certè deſideratur intimatio præcepti, quæ ſola reſpicit obedientiam tanquam ſuum proprium correlatum. Verùm de his amplior erit ſermo diſput. ſequenti, ubi agetur de meritis Chriſti.

Objicies primò. Præcepta dantur alicui ſolummodò propter duo, ſcilicet propter directionem faciendam in ipsa voluntate operantis; vel propter inflictionem pœnæ, quatenus lex pœnam decernit, propter tranſgreſſionem: at neutrò modò datum fuit præceptum Chriſto. Non quidem primò modò, quia erat impeccabilis, & voluntas ejus aliunde ſatis ſufficienter dirigebatur. Non etiam poſteriori modò, quia metus pœnæ arguit ſervitutem pœnalem, quæ nulla erat in Chriſto, ut mox dicemus. *Præterea*, Ubi tranſgreſſio legis nulla poteſt eſſe, ibi etiam nulla poteſt adjungi legi pœna infligenda, quia deeſt ipſi Legislatori ratio motiva ad pœnam conſtituendam, quæ eſt continere ſubditos in obſervatione legis, quam poſſunt infringere: ergo non potuit illi infligi pœna: ergo nullum datur præceptum.

Confirmatur exemplô voti, quod Chriſtus non potuit emittere, ut docent communiter Theologi, quia votum emittitur ab homine, ut quia ejus voluntas non eſt firmata in bono, vovendo illam firmet immobiliter ad id, quod expedit facere, & id facit, ut timore in honorandi Deum, & violandi promiſſum, abſtineat ab ejus contrario. Cùm itaque detur etiam præceptum alicui ad eum dirigendum, quia ejus voluntas non eſt firmata in bono, ſed poteſt ab eo deficere, & voluntas Chriſti non fuerit hujus conditionis, quandoquidem non potuit votum emittere, ſic nec potuit præceptum aliquod illi imponi.

Reſpondeo negando majorem: datur enim præceptum propter actum, qui lege præcipitur; unde in ejuſmodi præcepto, nec directio, nec pœna primariò conſideratur, ſed tantùm ſecundariò; *Directio* quidem, ubi voluntas firmata non eſt: pœna verò, ubi adeſt poteſtas præceptum, & legem injungendi: & quia neutrum iſtud fuit in Chriſto; ideo non eſt etiam datum illi præceptum ſub illis rationibus, ſed addita ratione excellentiæ, & dignitatis actûs, quem poterat elicere per obedientiam abſque indigentia directionis, & metu pœnæ. *Ad confirmationem*, reſpondeo Chriſtum non potuiſſe votum emittere ſub rationibus illis allatis in objectione; potuiſſe tamen aliis rationibus, quatenus nimirum eſt aliquis actus latriæ, ſeu religionis, potuit enim Chriſtus, ut homo velle ex voto orare Patrem, jejunare, ſacrificium, & ſimilia, hæc enim nullam includunt imperfectionem, vel indecentiam.

Objicies ſecundò: Ubi eſt præceptum, ibi eſt neceſſitas exequendi rem præceptam, quia præceptum inducit obligationem: at Chriſtus Joan. 10. negat ſe habuiſſe neceſſitatem moriendi: ergo, &c.

Reſpondeo Chriſtum Dominum aſſerere quidem ſe non habuiſſe neceſſitatem moriendi, quia mandatum de morte obeunda pro nobis, acceptatum fuit ab eo liberè, juxta illud Pſal. 38. *Tunc dixi; Ecce venio.*

Objicies tertiò: Mors Chriſti plerumque dicitur tantùm permiſſa, non autem præcepta.

Reſpondeo dici permiſſam ratione crucifigentium; dici tamen præceptam ratione crucifixi, & mortui.

Petes primò, quibus legibus Chriſtus ſubjectus fuerit?

Reſpondeo primò fuiſſe ſubjectum legibus *juris naturæ*, tam ordinis naturalis, quàm ſupernaturalis, quæ tamen dignitati perſonæ ejus non diſconveniebant. Ratio eſt; quia Chriſtus aſſumpſit naturam humanam cum con-

ditionibus, quæ illam ſequuntur (excepto peccato, & ignorantia): atqui præcepta juris naturæ ſequuntur naturam humanam, item continent rectum ordinem, quem rationalis creatura debet ſervare, & contra quem Chriſtus non potuit operari. Dixi ordinis etiam ſupernaturalis, cùm enim anima eſſet ordinata ad finem ſupernaturalem, reſpectu cujus dantur media quædam neceſſaria, quæ ex ſua natura ſequuntur talem ordinationem, cujuſmodi eſt dilectio Dei ſupernaturalis, inde fit, ut huic, & aliis ſimilibus præceptis fuerit Chriſtus ſubjectus.

Dixi præterea, quæ tamen *dignitati perſonæ ejus non derogabant*; nam dignitas perſonæ Chriſti poſtulabat, ut ab aliquibus legibus etiam juris naturæ eximeretur: v.g. jure naturæ debemus parentibus obedientiam: at Chriſtus eam Matri ſuæ beatiſſimæ Virgini, cùm eſſet illa ſuperior, non tenebatur præſtare: ideòque, quod Lucæ 2. dicitur, *& erat ſubditus illis*, non ex obligatione præcepti naturalis, ſed ex libera ejus voluntate, & ad noſtram inſtructionem intelligendum eſt; ut ſignificat S. Bernardus ſect. 29. in Cantica.

Reſpondeo ſecundò, Chriſtus D. non fuiſſe ſubjectum *legibus humanis*, & colligitur ex cap. 27. Matthæi, ubi Chriſtus ſignificavit ſe ſolvere tributum, non ex obligatione, ſed voluntariè; ne ſcilicet alii ſcandelizarentur. Ratio autem reſponſionis eſt, quia ſuperior non poteſt obligari legibus inferioris: at Chriſtus eſt ſuperior omnibus legibus, & legislatoribus humanis: ergo non fuit ſubjectus legibus humanis.

Reſpondeo tertiò, Chriſtum non fuiſſe ſubjectum legibus poſitivis, tam novi, quàm veteris Teſtamenti. Probatur de legibus novi Teſtamenti, quia Princeps eſt ſolutus à ſuis legibus, & præcipuè quando lex reſpicit ſubditos, quatenus ſunt in aliquo ſtatu diſſentaneo à ſtatu Legislatoris, ut patet quando Princeps fert legem de ſolvendis tributis: atqui Chriſtus eſt author novi Teſtamenti, & lex novi Teſtamenti reſpicit homines, quatenus ſunt aliquo modo peccatores: ergo Chriſtus non fuit ſubjectus legi novi Teſtamenti.

Probatur inſuper de legibus *Veteris Teſtamenti*, quia lex vetus tantùm data fuit pro Adami poſteris deſcendentibus ſecundùm rationem communem: at Chriſtus hoc modo non deſcendit ab Adamo. Unde colligo, quòd quando ad Galatas dicitur Chriſtus *factus ſub lege*, debet illud intelligi de voluntaria Chriſti ſubjectione in exemplum humilitatis. Illud autem Matthæi 5. *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere*, rectè intelligitur de adimpletione figuræ per exhibitionem veritatis, lex enim vetus erat umbra futurorum in novo Teſtamento.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſtus, ut homo, verè, & propriè dici poteſt ſervus Dei ſervitute naturali, non verò ſervitute legali. Probatur prima pars ex Scriptura ſacra, in qua Chriſtus Dominus ſæpiſſimè appellatur ſervus Dei. Sic Iſaiæ 42. *Servus meus, ſuſcipiam eum, electus meus, complacuit ſibi in eo anima mea?* Et cap. 53. *In ſcientiâ ſuâ juſtificavit ipſe ſervus meus multos*. Et Zachariæ 5. *Adducam ſervum meum Orientem*. Eadem veritas in novo Teſtamento traditur; nam Matthæi 12. Evangeliſta locum ex Iſaia adductum interpretatur de Chriſto. Nec refert, quòd Evangeliſta non referat verba *ſervus meus*, ſed *puer meus*, nam ſæpiſſimè nomen *pueri* pro ſervis accipitur. Sic 1. Reg. 9. *Dic puero, ut antecedat nos*, & 21. *Si mundi ſunt pueri* (id eſt ſervi) *maximè à mulieribus*. Et Pſalmo 68. *Non avertas faciem tuam à puero tuo*. Quod etiam conſtat ex novo Teſtamento, ubi pueri nomen pro ſervo interdum ſcribitur. Sic maximè, Actor. 4. Petrus dixit: *Convenerunt enim verè in civitate ipſâ ad-*

Digitized by Google

verſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quò loci pueri nomen non ſignificat hominem juniorem, & nondum adulta ætate maturum, ſed propriè pro ſervo accipitur. Imò ipſemet Chriſtus Matthæi 11. hanc ſibi appellationem tribuendam eſſe ſatis apertè ſignificavit, cùm dixit: *Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ*, ubi Patrem appellat Dominum eorum, quæ in cælis, & in terris facta exiſtunt, ut ſignificet etiam ſe, ut hominem, Patrem, ut Dominum agnoſcere; & conſequenter, ſe inter ejus ſervos annumerari, ut colligit S.Athanaſius lib.3. contra Arianos. *Nec valet* reponere cum VaſquefioScripturę verba metaphoricè eſſe accipienda: tum quia Scripturarum oracula in propria ſua ſignificatione ſunt accipienda, quoties nullum inde ſequitur abſurdum: at nil Chriſto, nilque Chriſtianæ veritati detrahitur, ex eo quòd Chriſtus, quà homo appelletur ſervus Dei: igitur talis reverà cenſendus eſt: tum quia SS.Patres mox laudandi præfatas Scripturæ authoritates in propria ſignificatione uſurparunt: igitur ita debent accipi. Nec pariter obſtat, quòd Adrianus ſummus Pontifex in ſua epiſtola ad Concilium Francof.dicat, *nullum unquam Evangeliſtarum, neminem Apoſtolorum ſervum illum vocaſſe*: hoc enim ideò dixit, vel quia raro, & non ita expreſſis verbis in novo, ac in veteri Teſtamento ſic vocatur, vel accipit ſervum in alià ſignificatione, ſcilicet, vel pro puro homine, vel pro homine ſubdito peccatis, de qua re infrà.

Probatur ſecundò ex SS. Patribus: imprimis verò S.Chryſoſtomus hom.7, in epiſt. àd Philipp. exponens hæc verba, *Formam ſervi accipiens*, ait, *Sicut in formâ Dei perfectus eſt Deus, ita in formâ ſervi perfectus eſt ſervus*. Similiter S.Ambroſius lib.7. epiſtolarum epiſtola 45. quemdam arguit, qui negaverat Chriſtum pro nobis ſervitutem accepiſſe, ubi exponens illud Pſalmi 108. *Adjuva me Domine Deus meus*, ait: *Servitus enim carnis, dominatus Divinitatis eſt*: S.Hieronymus in epiſt. ad Tit. cap.1. *Nec mirum quamvis ſanctos homines, Dei ſervos nobiliter vocari, cùm per Iſaiam Prophetam Pater loquatur ad Filium, Magnum tibi eſt vocari ſervum meum*. Iſidorus lib. 1. de ſummo bono cap.16. *Chriſtus, & in forma ſervi ſervus, & in formâ ſervi non ſervus; in formâ quippe ſervi, Domini ſervus, & in formâ ſervi hominum Dominus*. Auguſt. epiſt. 174. *Secundùm formam Dei de ſeipſo dixit. Ego, & Pater unum ſumus, ſecundùm formam ſervi: quoniam Pater major me eſt.* S.Athanaſius ſer.3. contra Arianos, ubi voces facti, conditi, ſervi, & filii, referens; ſic habet: *Omnes iſtiuſmodi voces, ratione humanitatis, bene, & propriè competunt.* Nazianzenus oratione 3. de Theologia. *Tu mihi contra voces illas ingratitudinis tuæ indices enumera, has videlicet, Deus meus, & Deus veſter; major, creavit, fecit, ſanctificavit, ſervum etiam (ſi ita libet) & obedientem adjunge.*

Probatur etiam ratione: Ille enim verè cenſetur ſervus, qui eſt ſub poteſtate domini, & omnes ſuas actiones, ſuoſque labores in ejus obſequium tenetur impendere, nec non, & in omnibus ei parere, & obſequi: at hæc omnia Chriſto, ut homini conveniunt reſpectu Dei. Primò namque Deus omnium hominum, & proinde Chriſti, ut hominis ita eſt Dominus, ut pro libito, proque jure ſui dominii poſſit omnes homines, adeòque Chriſtum, ut hominem, & omnes creaturas annihilare; ut ipſemet Deus teſtatur Deuteronomii 32. *Ego occidam, & ego vivere faciam*, & Sapientiæ 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem*. Similiter Chriſtus, ut homo, quidquid habet, Deo præpotenti, tanquam totius boni diſtributori, & largitori debet. Pari ratione, omne ſuum obſequium in ejus cultum, & honorem tenetur impendere; nam

omnia

omnia ſerviunt ei, quapropter Chriſtus D. ut docet Apoſtolus ad Philip.2. *Deo factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis*.

Dices primò: Ratio creaturæ dependentis à Deo, non eſt fundamentum adæquatum ſervitutis veræ,& propriæ; ſed inſuper requiritur,ut qui ſervus eſt, non communicet ullô modô in bonis domini ſui; at Chriſtus ut homo, communicat in bonis Dei; ſiquidem, ut ſit homo completus, debet habere ſubſiſtentiam; ſubſiſtentia autem Chriſti divina eſt: ergo ut homo, communicat in bonis Domini ſui.

Nego majorem: Quanquam enim hęc communicatio in bonis domini fortè ſit quid conſequens ad ſervitutem legalem, quia qui ſervus eſt ſervitute legali, ita eſt ſub alterius dominio, ut cum eo neque in bonis, neque in honore, neque in dignitate communicet, non tamen illa negatio ſervitutis requiritur ad ſervitutem naturalem,ut diximus in ſecundò Notabili. Siquidem hæc non excludit jus ad communicandum in bonis, & honoribus, ut patet non ſolùm in filio, qui licet ſervus naturalis patris, tamen habet jus ad communicandum cum illo in bonis, & honoribus: ſed etiam in ſanctiſſimis viris; homines enim juſti communicant per gratiam in bonis Dei,quia per gratiam ſunt conſortes divinæ naturæ, ut docet S. Petrus epiſt. 2. cap. 1. & habent jus ad viſionem, & fruitionem Dei: attamen verè, ac propriè nominantur ſervi Dei, ut pluribi teſtatur S. Paulus, qui in ſuis epiſtolis maximè gloriatur hac appellatione pluries repetita, *Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti*. Hinc Matth.25. omni Juſto ad æternam gloriam evocato dicitur *Euge ſerve bone, & fidelis, &c.*

Inſtabis iterùm, juſtos equidem vocari ſervos Dei, ſed impropriè: Siquidem Chriſtus illis dixit Joann. 15. *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos*: igitur illa reſponſio nulla.

Nego conſequentiam: Chriſtus enim ſolùm à juſtis ablegat appellationem, & ſortem ſervitutis ſervilis, quia juſti non operantur inſtar ſervorum ex timore ſervili,ſed inſtar filiorum ex amore: idcircò potiùs amici, quàm ſervi nominantur. Quòd autem hæc ſervitus naturalis non excludat conditionem filii adoptivi, nec amici; conſtat, quia illa etiam compatitur cum conditione maternitatis;etenim beatiſſima Virgo, quæ abundantiſſimè in honoribus Dei communicavit, quæque divinæ maternitatis titulo, & gloria illuſtrata eſt, tamen immediatè poſt conceptionem Verbi divini, ac ſibi conceſſam dignitatem maternitatis ſeipſam Dei ſervam, & ancillam nominavit, dicendo Lucæ 1. *Ecce ancilla Domini*: unde in ſuo Cantico ibidem canebat, *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, &c.*

Urgebis:Non eandem eſſe paritatem communicationis Sanctorum, ac Deiparæ Virginis in bonis Dei, ac Chriſti: igitur quantumvis illa communicatio non obſit quominus beata Virgo, & Sancti dicantur ſervi Dei, cùm longè nobiliùs, & diviniùs Chriſtus in Dei bonis communicet, nullatenus ejus ſervus reputari poterit.

Contra. Quantumvis Chriſtus longè perfectiùs,quàm quilibet alius Sanctus communicaverit cum Deo in bonis, non tamen communicavit ad æqualitatem; ſiquidem Chriſtus non ſibi vendicat omnia divina attributa; nam nec eſt omnipotens, nec infinitus, nec immenſus, licèt enim attributa Dei de Chriſto prædicentur per communicationem idiomatum, tamen reverà humanitas ejus non poteſt dici omnipotens, immenſa, æterna, &c. igitur non communicat in omnibus Dei bonis ad æqualitatem. Unde non obſtante hac communicatione in bonis,Chriſtus revera dici poterit Dei ſervus, quia licèt ſit æqualis Patri ſecundùm divinitatem,

Digitized by Google

tem, tamen eſt minor Patre ſecundùm humanitatem.

Probantur cæteræ concluſionis partes. Primò quidem ex Concilio Francofordienſi, quod in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ ſic Felicem, & Elipandum interpellat, *Intelligite*, inquit, *in hac profeſſione veſtrâ, duplices diabolicæ fraudis latuiſſe dolos .... dum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, quem Deum colimus, & adoramus, ſervum prædicatis, & adoptivum, conſiderate quale eſt hoc ſcandalum inter paganas gentes, ut dicatur Deum Chriſtianorum ſervum eſſe, vel adoptivum. Nos per illum adoptivi ſumus, non ille nobiſcum adoptivus. Nos per illum à ſervitute liberati, non ille nobiſcum ſervus*. Idem colligitur ex Adriani ſummi Pontificis epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, in qua pariter Felicem, & Elipandum alloquens, ait: *Tanta vos dementia deludit; adoptivum eum .... filium quaſi purum hominem calamitati humanæ ſubjectum, & quod pudet dicere, ſervum; cùm impii, & ingrati tantis beneficiis liberatorem noſtrum non pertimeſcatis venenosâ fauce ſuſurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores Deo odibiles, illum ſervum nuncupare, qui vos de ſervitute diaboli liberavit?* Et paulò poſt: *Dominum igitur Angelorum, omniſque creaturæ, cujus ſub pedibus cuncta ſubjecta ſunt, vos dicitis ſervum, & adoptivum*. Quibus duobus teſtimoniis apertè ſatis conſtat à Chriſto ablegari ſervitutem, non quidem naturalem in ordine ad Deum, cui aſſumpta natura ſubjicitur: ſed vel legalem, vel pœnalem, vel peccaminoſam: quod clariùs Concilium in eadem epiſtola ſignificat dum ait: *Etſi eum Propheta ſervum nominaſſet, non tamen ex conditione ſervitutis, ſed ex humilitatis obedientia, quia factus eſt Patri obediens uſque ad mortem. Papâ Leone dicente: Aſſumpta eſt de Matre Domini natura non culpa, creata in forma ſervi ſine conditione ſervili*. Quibus Verbis Concilium ſignificat ſe removere à Chriſto ſervitutem non naturalem conſiſtentem in humilitatis obedientia, quæ eſt propria creaturæ, ſed ſervitutem legalem, & peccaminoſam.

Reponit Vaſquez Pontificem, & Concilium removere à Chriſto omnem omninò ſervitutem, ſiquidem ſignificant Chriſtum eſſe ſimpliciter dicendum Filium, non verò ſervum.

Contra. Tam Pontifex, quàm Concilium à Chriſto ſervitutem illam eliminant, pro qua impugnanda SS. Patrum authoritates proferunt: at omnes SS. Patrum authoritates, quas proferunt ſolùm à Chriſto removent triplicem poſtremam ſervitutem. Nam ſanctus Chryſoſtomus homil. 13. in epiſtola ad Heb. quem etiam pro ſua ſententia formanda allegat Vaſquez, ſolùm excludit conditionem ſervilem à Chriſto per ordinem ad homines, ait enim: *Sicut ſervus factus eſt, ſic etiam Pontifex, & miniſter. ſed ſicut ſervus factus non manſit ſervus, ſic, & miniſter factus non manſit miniſter: non enim miniſtri eſt ſedere, ſed ſtare*. Quibus verbis oſtendit S. Chryſoſtomus Chriſtum jam ad dexteram Patris ſedentem in Cœlis non ampliùs gerere miniſterium ſervi, nec miniſtri, per ordinem ad homines. Unde excludit ſolùm à Chriſto ſubjectionem illam, quam adhuc mortalis monſtrabat per ordinem ad homines.

Similiter S. Leo Sermone primo de Nativitate poſt medium à Concilio mox laudatus, ſic ait: *Aſſumpta eſt de Matre hominis Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſervi, ſine conditione ſervitutis, quia novus homo ſic contemperatus eſt veteri, ut veritatem ſuſciperet generis, & vitium excluderet vetuſtatis*.

Denique, S. Damaſcenus, qui apertiùs pro Vaſqueſii ſententiâ militare videtur, non aliam à Chriſto ablegat ſervitutem, quàm quæ per peccatum eſt introducta, ait enim lib. 4. de Fide c. 19.

Si

Si quæ reverà disjungi nequeunt,hoc eſt, carnem à Verbo , animo , & cogitatione diſtinxeris , & ſervus , & ignarus dicitur : qui videlicet ſervæ , & ignoratione naturæ laborantis erat : ac niſi caro Deo Verbo copulata fuiſſet , ſerva proculdubiò, & ignòrans extitiſſet,verùm ob perſonalem eum Deo unionem id habuit , ut nec ſerva eſſet, nec in ignoratione verſaretur . Quibus verbis ſignificat illam tantùm à Chriſto removeri ſervitutem, cui ſicut , & ignorantiæ fuiſſet ſubjecta ipſius humanitas,ſi à Verbo non fuiſſet aſſumpta . Certum eſt autem,quòd non fuiſſet ſubjecta ignorantiæ , niſi propter peccatum : Igitur S. Damaſcenus ſolùm removet à Chriſto ſervitutem , quæ per peccatum inducta fuiſſet : igitur non eſt, cur tantoperè ſibi blandiatur Vaſquez ſuam ſententiam apertis , & evidentibus Conciliorum , & SS.Patrum oraculis eſſe firmatam .

Urget Vaſquez ; Concilium Francoſordienſe , poſtquam à Chriſto removit ſervitutes præfatas , ſubjicit : *Quid dicitis de Deo Patre,qui eum in baptiſmo, & transſiguratione* FILIUM *nominavit* , *non* SERVUM *?*

Deinde,Si Chriſtus poſſet dici ſervus ſervitute naturali , fruſtrà tantopere laboraſſet Adrianus ſummus Pontifex, ut omnes Scripturæ textus aliquam Chriſto ſervitutem tribuentes, in ſenſum allegoricum detorqueret , facili namque negotio dixiſſet illos eſſe intelligendos de ſervitute naturali Chriſti in ordine ad Deum,ſi illam inChriſto agnoviſſet.

Reſpodeo primò negando conſequenquentiam . Nam præter ſervitutem naturalem , quà homo dependet à Deo , etiam habere poteſt aliam ſervitutem reſpectu Dei ex peccato contractam,ſiquidem eo ipſo,quò homo peccator eſt, novò titulò Deo , ut Judici , & vindici ſubjicitur, Deuſque novum jus obtinet in peccatorem,ut ipſum non ſolùm pœnis ſubjiceat , ſed etiam exterminet,& annihilet .

Reſpondeo ſecundò , Concilium loqui de ſervitute , quæ fundaretur in ſuppoſito , & perſonà , qualem ſervitutem admittebant Felix , & Elipandus , qui Neſtorii errorem innovantes, duplicem in Chriſto perſonam affirmabant, ut ſignificant Patres ejuſdem Concilii , Felicem , & Elipandum in eadem epiſtola ſic alloquentes , *Nonne olim eadem hæreſis veſtra in Neſtorio refutata etiam , & damnata eſt ?* Unde S. Damaſcenus lib.3-de Fide cap.21. *Ii autem* , ait, *qui ſervum eum dicunt , unum Chriſtum inſtar Neſtorii in duos dividunt* .

Reſpondeo ad ſecundum Conſultius quidem , ac rectius fuiſſet teſtimonia in proprio, quàm in metaphorico ſenſu accipere : nihilominus prudenti conſilio Pontifex ad metaphoram deduxit , ne ſervitutis nomen (tantopere Hiſpanis odioſum propter diram , ac diuturnam eorum ſervitutem , quà à Mauris vexabantur) Chriſto tribueret , & ſic Hiſpanicæ Eccleſiæ Patribus gravis , & infenſus appareret ,

SECTIO SECUNDA.

De Humanitate Chriſti .

CHRISTUM eſſe verum hominem , non eſt , quòd probemus contra Judæos; nihil enim certius ab omnibus illis exiſtimatum eſt , quippe omnes Prophetiæ,quæ venturum Meſſiam prænuntiabant, eum de ſemine Abrahæ ex fœmore Jacob, Davidis filium, & aliud ejuſmodi ſignificabant . Idipſum expreſsè docuit Moſes Deuter. 18. dum populum Judaicum alloquens ait: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus* : Quoniam verò in hac aſſertione infeſtos habet Eccleſiæ fides antiquos omnes hæreticos , quos in hujus tractatùs præludio recenſui : quippe hominem ſpecie tenus aſſumptum aliqui putaverunt : nonnulli veram carnem inficiati ſunt ,

vel

Digitized by Google

vel è Cœlo delibutum corpus dixerunt, vel animam, partemve animæ ſegregarunt, aut ejus facultates negaverunt. Contra utroſque hæreticorum cuneos hac in ſectione pugnandum eſt, ac docendum, perfectam hominis in Chriſto fuiſſe naturam, & ſuis omnibus expletam partibus, ac facultatibus, quales ſunt anima rationalis, & humanum corpus, ac utriuſque naturales partes, & potentiæ. Quo unò demonſtratò, cauſam adverſus illos obtinebimus, qui aut effigiem ſolam hominis adumbratam eſſe in Chriſto mentiti ſunt, aut ſolam animæ ſubſtantiam abſque corpore fuiſſe cum hujus imagine, aut larva: aut iſtud ipſum carne minimè conſtare; ſed aliena ex materia, ſeu ex æthere, Cœlove eſſe decerptum exiſtimant.

Quatuor igitur maximè veniunt hic determinanda. *Primum*, an Chriſtus verè integram hominis naturam animâ rationali, & humano corpore conſtantem aſſumpſerit. *Secundum*, an omnes humani corporis partes, & humores inſeparabiliter ſibi conjunxerit. *Tertium*, an Chriſti humanitas propriam habuerit exiſtentiam, ac ſubſtantialem exiſtendi, & ſubſiſtendi modum. *Quartum*, an habuerit omnes animæ facultates, maximè voluntatem humanam, eamque in omnibus divinæ concordem.

Quaestio Prima.

An Chriſtus verè integram humanitatem animâ rationali, & humanô corpore conſtantem habeat?

NOtandum primò, citra dubium eſſe, Verbum divinum ab eo tempore, quo in humanis apparuit, hominem fuiſſe denuntiatum, & appellatum, nec ullus eſt hæreticorum, qui eam conſtantem veritatem deneget, quippe id apertiſſimè teſtantur Scripturarum oracula, non ſolùm Veteris Teſtamenti, ſed maximè novi. Sic Joan.8. Chriſtus ipſemet, ait; *Quæritis me interficere hominem, qui veritatem locutus ſum vobis*. Et cap.9. Cæcus illuminatus à Chriſto dixit; *Ille homo, qui dicitur Jeſus lutum fecit*, &c. Quin cùm audiret Chriſtus, non correxit, ſed ulteriùs ab illo petiit, ut crederet etiam ipſum eſſe Filium Dei. Et cap.10. Judæi dicentes Chriſto: *De bono opere non lapidamus te, ſed quia tu homo cùm ſis, facis te ipſum Deum*: Chriſtus verò primum admittens, ſe nihilominus Deum eſſe, & rectè appellari confirmat. Unde Caiphas Joan.11.&18. conſilium, ſpiritu prophetico motus, dedit Judæis: *Expedit vobis, ut unus homo moriatur pro populo*, &c. Quem hominem ibidem declarat Evangeliſta eſſe Jeſum Chriſtum, qui moriturus erat pro univerſo humano genere. Solùm ergo dubium reſtat, an illa hominis appellatio Chriſto revera fuerit attributa: ita quòd veram humanitatem in ipſo deſignaverit, an autem dumtaxat fuerit metaphorica quædam locutio, ut contendebant olim hæretici, quotquot integram in Chriſto, ac veram humanitatem exiſtere denegabant.

Notandum ſecundò, varios, ut in hujus tractatûs præludio monuimus, hæreticos extitiſſe, qui veram animam in Chriſto negabant: imprimis namque *Ariani* quidam docebant Chriſtum non habere veram animam rationalem, ſed Verbum illi fuiſſe locò animæ, ut refert S. Epiphanius hæreſi 69. & S.Auguſt. hæreſi 49. qui quidem error etiam tribuitur Euſebio Cæſarienſi, & aliis Arianis ejus ſequacibus in 7.Synodo actione 6. *Apollinaris* autem, qui in principio idem ſenſerat cum Arianis, poſtmodum apertis Scripturæ textibus convictus erroris, nec tamen cedens, demùm docuit in Chriſto quidem eſſe animam ſentientem: non verò mentem, ut referunt Epiphanius hæreſi 77. Nazianzenus orat.46. Auguſt. hæreſi 55.

Quid autem nomine *mentis* intellexerit hæreticus ille: an ſcilicet potentiam intellectivam, vel ipſam ſubſtantiam rationalis animæ, non ſatis apertè explicant dicti Patres. Nam Auguſt. dicit: Negavit mentem,quę eſt rationalis anima hominis; Epiphanius verò refert ſe interrogaſſe hæreticos, quid nomine *mentis* intelligerent, ipſoſque reſpondiſſe eſſe ſubſtantiam, ſeu ſpiritum: Ex quo, inquit Suares, diſp.15.ſect.7. ſequitur eos negaſſe partem quamdam humanæ naturæ, fortè eo ſenſu, quô hæretici *dicti Dimeritæ* dixerunt, ex tribus partibus humanæ naturæ, corpore, animâ, & mente, Verbum duas priores tantùm aſſumpſiſſe, ut conſtat ex ſancto Epiphanio hæreſi 78. & ex epiſtolis Damaſi, quas refert Nicephorus lib.12.hiſtoriæ cap.17.in quibus Damaſus contra hos hæreticos definit aſſumpſiſſe Chriſtum veram animam rationalem, non obſcurè indicans illos hæreticos id negaſſe,& in eo ſecutos fuiſſe errorem Apollinaris.

Notandum tertiò, varios itidem hæreticos negaviſſe in Chriſto verum corpus ex Virginis fœcunditate,& ſemine genitum; ſiquidem Marcion Epiſcopi filius, & Cerdonis diſcipulus, ut refert: Tertul.lib.de præſcr.cap.51. illiuſque ſequaces contendunt in Chriſto ſolum fuiſſe corpus phantaſticum,&apparens, ut referunt Juſtinus Martyr Apologiâ 2. pro Chriſtianis Irenæus lib.1. cap.19.qui ait, propterea hunc hæreticum expunxiſſe prima capita Evangelii Lucæ, quæ ſunt de humana Chriſti generatione, & Tertullianus illis libris, quos contra Marcionem edidit. Fuerunt verò alii hæretici, qui verum corpus Chriſtum habuiſſe docuerunt, ſed non ejuſdem rationis cum noſtro, qui idcircò varias in partes ſciſſi ſunt: quidam enim dixerunt Chriſti corpus formatum fuiſſe ex elementis, ut *Apelles* Marcionis diſcipulus, & poſtea deſertor, inquit, Tertul. alii habuiſſe corpus cœleſte, ut *Valentinus*: qui, *inquit* Tertul. lib.de præſcript.cap.49. dicebat Chriſtum *ſpiritale neſcio, quod corpus de cœlo deſcrentem, quaſi aquam per fiſtulam, ſic per Mariam Virginem tranſmeaſſe; nil inde, vel accipientem, vel mutuantem*. Aliqui denique dixerunt habuiſſe corpus divinum conſubſtantiale Divinitati, vel certè ex ipſa formatum, ut docebat *Apollinaris*, referente Juſtino Martyre Apologiâ 2. circa finem.

Tria igitur ſunt hic diſtrictè reſolvenda majoris claritatis gratiâ, quæ nihilominùs in idem collineant. *Primum*, quòd Chriſtus veram, & integram humanitatem aſſumpſerit. *Secundum*, quòd verum corpus noſtris conſubſtantiale habuerit. *Tertium*, quòd etiam veram animam rationalem habuerit noſtris omninò ſimilem.

CONCLUSIO UNICA.

V*Erbum divinum veram, & integram humanitatem aſſumpſit, animâ rationali, & humano corpore conſtantem*. Hæc eſt de fide determinata in variis Conciliis generalibus,& Symbolis: Firmaturque illis omnibus Scripturæ ſacræ oraculis, quæ Deum factum hominem confirmant, ac noſtri ſimilem, & inter nos humano more verſatum, ac locutum. Etenim homo non eſt, ſed larva hominis, & imago mendax, quod parte aliqua neceſſariâ, & ſubſtantivâ hominis caret. Quamobrem, ut argumentatur Theodoretus lib.1. contra hæreticos cap.14. *quoties, vel hominem ſe Chriſtus vocat, vel cùm Abrahami, & Davidis ſemini, ac ſtirpi inſcribitur, totiès veræ carnis, ac veræ animæ teſtimonium perhibetur; non enim ſi alterutra pars deſit, nuncupationibus iſtis veritas ſubeſt*. Quam utique rationem eximiè expendit ſanctus Hilarius lib.9. & ex eo Theodoretus: *Natus igitur*, inquit, *Unigenitus Deus ex Virgine homo, & ſecundùm plenitudinem temporum in ſemetipſo provecturus in Deum hominem, hunc per* om-

omnia Evangelici ſermonis modum tenuit, ut ſe Filium Dei credi doceret, & hominis filium prædicari admoneret. Locutus, & gerens homo univerſa, quæ Dei ſunt; loquens deinde, & gerens Deus univerſa, quæ hominis ſunt: ita tamen, ut in ipſo illo utriuſque generis ſermone nunquam, niſi cum ſignificatione HOMINIS *locutus, &* DEI *ſit.*

Eandem veritatem teſtantur vetuſtiſſima Symbola, quæ ante Nycenam Synodum per Eccleſias legebantur. Hoc Nycænæ ipſius, & ſequentium Synodorum deciſiones, ac fidei profeſſiones apertiſſimè tradunt, dum proferunt Verbum incarnatum, & hominem factum. Hinc Synodus Conſtantinopolitana ſecunda inter Oecumenicas, epiſtolà ad Damaſum, & alios in Romana Synodo congregatos, ait: *Se nec animæ, aut mentis expertem, nec imperfectam carnis œconomiam admittere: verùm noſſe ſe perfectum ante ſæcula Dei Verbum, & perfectum hominem in noviſſimis diebus propter noſtram ſalutem fuiſſe.* Chalcedonenſis in decreto fidei quod actione 3. promulgatum eſt, Chriſtum Dominum eumdem affirmat eſſe *perfectum in Divinitate, & perfectum in humanitate: Deum, & hominem verè eumdem ex anima rationali, & corpore: conſubſtantialem Patri ſecundùm Divinitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem, & per omnia ſimilem nobis abſque peccato*: quæ Athanaſii Symbolum eadem expreſſit ſententia: *Perfectus*, inquit, *Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens.* Longum eſſet, & ſupervacuum hic ſcribere omnes poſteriorum Conciliorum definitiones, ac SS. Patrum authoritates, quibus Catholica hæc veritas docetur, & firmatur; juvat tamen illam probare argumentis, quibus utuntur plerique Patres ad eandem veritatem confirmandam.

Primum itaque argumentandi genus ex eo deducitur, quòd niſi integra eſſet Chriſti humana natura, vera non eſſet, nec verus homo Chriſtus, ideòque nec homo eſſet omninò; nam quod verè aliquid non eſt, hoc ſimpliciter non eſt: ſic autem ratiocinatur Tertullianus in libro de carne Chriſti: *Aliter*, inquit, *non diceretur homo Chriſtus ſine carne; nec hominis filius ſine aliquo parente homine, ſicut nec Deus ſine ſpiritu Dei, nec Dei Filius, ſine Deo Patre.... quid dimidias cum mendacio Chriſtum? Totus veritas fuit.* Hinc lib. de reſurrectione carnis cap. 40. *Porrò nec anima*, inquit, *per ſemetipſam homo, quæ figmento jam homini appellato poſtea inſerta eſt: nec caro ſine anima homo, quæ poſt exilium animæ cadaver inſcribitur: ita vocabolum* HOMO *conſertarum ſubſtantiarum duarum quòdam modò fibula eſt, ſub quò vocabulò non poſſunt eſſe, niſi cohærente.* Eandem ratiocinationem format Gelaſius in libro de duabus naturis, probans adverſus Acephalos Chriſtum conſtare duabus naturis, quoniam unius rei pro-
„ prietate ſublatà, inquit, pro parte
„ apud eos medius erit Chriſtus non
„ unus, non integer; ideòque nec ve-
„ rus; ſequitur ut falſus, quia modis
„ omnibus in hoc tendit abruptum, ſi
„ aliquid naturaliter inde removetur,
„ ex quibus vel in quibus unus, & in-
„ teger Chriſtus eſt: ob hoc conſe-
„ quenter, & verus; ergo ut verus ſit,
„ integer ſit neceſſe eſt: ut integer
„ unus, idemque perſiſtet. Hæc Gela-
„ ſius.

Probatur ſecundò ex eo, quòd Chriſtus Redemptor debuit inter nos, ac Deum ſequeſter, conciliatorque eſſe, hoc eſt medium, ſive, ut loquitur Scriptura *Mediator*; decuit autem hujuſmodi Mediatorem ambas, utraſque partes in ſe complecti, ut facilius concordes ſtatueret. Sic ratiocinatur S. Hilarius lib. 9. ſub initium: *Mediator*, inquit, *ipſe in ſe ad ſalutem Eccleſiæ conſtitutus, & illô ipsò inter Deum, & hominem mediatoris ſacramentô utrumque*

unus exiſtens, dum ipſe ex unitis in idipſum naturis, naturæ utriuſque res eadem eſt; ita tamen: ut neutro careret in utroque. Hoc argumentum luculentis verbis urget S.Fulgentius lib.1.ad Traſimundum cap.15.ubi ait: *Non ineaſſum hominem Jeſum Chriſtum Mediatorem Dei, & hominum nuncupatum: niſi quia idem Deus totam in ſe naturam ſuſcepit hominis, & idem homo totum in ſe habet ſubſtantiam Deitatis. Nam quia per peccatum homo fuit ſeparatus à Deo; inter Deum iraſcentem, hominemque peccantem; talis utique Mediatoris debuit intervenire perſona, quæ ad propitiandum Deum homini, totum, verumque in ſe Deum de Deo natum haberet, & ad reconciliandum hominem Deo, totum, verumque in ſe homine natum hominem contineret*.

Denique *probant* SS. Patres totum hominem idcirco à Verbo aſſumptum, quia totus homo vulneratus ſanari debuit. Teſtatur hoc imprimis Juſtinus Martyr circa finem Apologetici primi, dicens: *Noſtrâ causâ hominem factum eſſe Dei Verbum, uti paſſionum noſtrarum particeps factus remedium adhiberet*. Greg. Nazianzenus epiſtolà 1. ad Cledonium: *Si quis*, inquit, *in hominem mentis expertem ſperet* (loquitur de Apollinare) *amens eſt reverà, neque dignus, qui totus ſalvetur: quod enim aſſumptum non eſt, quæ rationis eſt expers: quod autem unitum eſt Deo, ipſum, & ſalute donatur: ſi dimidiatus tantùm Adamus lapſus eſt, dimidiatum quoque tantummodo ſit, quod aſſumitur, & ſalvum ſit. Quòd ſi totus peccavit, toti quoque gerito unitus eſt; atque ex toto ſalutem aſſequitur*. In idem collineat Fauſtinus lib.contra Arianos cap.3. *Totus*, inquit, *Adam totum ſalvare venerat; non autem videbatur totum expulſum in ſe ſuſcepiſſe, niſi illum ſuſcepiſſet per ſubſtantiam carnis, & animæ, hoc enim totus homo eſt per naturam*. Idem urget S.Ambroſ.epiſtola 63.ſic ſcribens: *Adverſus Apollinarem legitimam hanc eſſe circumſpectionem, ut confiteamur, ſicut in Dei forma nihil ei defuit, ut divinæ naturæ, & plenitudinis, ſic in illa forma hominis nihil ei defuiſſe, quò imperfectus homo judicaretur: qui ideò venit, ut totum hominem ſalvum faceret; neque enim decebat, ut qui perfectum opus in aliis conſummaverat, hoc imperfectum in ſe eſſe pateretur; ſi enim aliquid ei defuit, non totum redemit: ſi non totum redemit; feſellit igitur, qui dixit, ideò ſe veniſſe, ut totum hominem ſalvum faceret. ſed quia impoſſibile eſt mentiri Deum; non feſellit ergo; quia ita venit, ut totum redimeret, & ſalvum faceret; totum utique ſuſcepit, quod erat humanæ perfectionis*. Iſtud argumentum mirum in modum urget S.Fulgentius lib.1. ad Traſimundum cap.10. ubi inter cœtera ait; *Hoc Deus in nobis ſalvavit, quod pro nobis accepit, & illam Deus Dei Filius naturam fecit participem ſalutis æternæ, quàm ſibi conjunxit in unitate perſonæ*.

Objiciebat 1. Apollinaris. Duo perfecta non capiebat Chriſtus, ſeu duæ naturæ perfectæ in unam perſonam non poterant coaleſcere: igitur Chriſtus duas integras, & perfectas naturas, quales ſunt divina, & humana, non habet ſibi perſonaliter unitas.

Reſpondet S.Gregorius Nazianz. mox laudatus, antecedens eſſe verum in iis, quæ inſtar corporum continentur, vas enim uniuſmodii capax duos non continebit, neque corporis unius locus duo corpora: at in intelligibilibus, & corporis expertibus rem ſecus habere, hæc enim plura poſſunt eſſe ſimul, ac etiam pervadere, ac penetrare ſe poſſunt. *Addo*: Diſtingui poſſe illud antecedens; Duo perfecta tam ſecundùm naturam, quàm ſecundùm ſuppoſitum, ſimul in unam perſonam coaleſcere nequeunt; concedo: quorum unum eſt dumtaxat ſecundùm naturam, & perfectibile eſt per ſuppoſitum alterius, à quo debet

com-

compleri, & ſuſtentari nego; humanitas autem Chriſti eſt dumtaxat perfecta ſecundùm naturam, & perficitur, ac completur per ſuppoſitum Verbi.

Objiciebat 2. Si Chriſtus fuiſſet perfectus homo, fuiſſet mundi pars: at hoc dici nequit, quia mundi pars non poteſt afferre ſalutem mundo. Igitur non fuit perfectus homo.

Reſpondeo 1. negari poſſe majorem: ſiquidem Chriſtus non tantùm homo, ſed eſt etiam Deus, qua ratione non eſt mundi pars, ſed Dominus.

Reſpondeo ſecundò, negando minorem, quid enim obſtat quominùs pars mundi ſalutem mundo afferat? quippe decebat, ut homo noſtri ſimilis ſalutem nobis afferret, juxta illud Pſalmi, *Frater non redimit, redimet homo*, non utique homo purus, ſed homo Deus, ut explicat S. Auguſtinus.

Objiciebat 3. illud Pauli ad Philip. 3. ubi de Chriſto Domino dicitur, quòd ſit *in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo.* Igitur reverà Chriſtus non erat homo, ſed tantùm ad inſtar hominum.

Nego conſequentiam. Et ad antecedens dico illam particulam *in ſimilitudinem* non excludere veritatem. ſicut patet Geneſ. 2. cùm dicitur, quòd Adam genuit Filium *ad imaginem*, & *ſimilitudinem ſuam*. Vel ſi gratis demus illam particulam excludere veritatem, reponam cum S. Chryſoſtomo in hunc locum, illud non referri ad homines, ut homines, ſed ad homines, ut peccatores, quomodo de eodem Chriſto dicitur ad Romanos 8. quod habuerit carnem *in ſimilitudinem carnis peccati*, quamvis non habuerit carnem peccati. Cætera, quæ objiciebat referet ſequens

CONCLUSIO SECUNDA.

CHriſtus habuit animam rationalem ejuſdem ſpeciei cum cæteris animabus hominum. Hæc etiam eſt de fide, ut conſtat ex præcedenti concl. & probatur inſuper illis Scripturæ textibus, quibus Chriſtus Dominus de ſua anima ſermonem fecit. Sic Joannis 12. *Nunc anima mea turbata eſt*. Et Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Ubi nomine *animæ*, non poteſt Verbum divinum intelligi; alioqui ſequeretur illud eſſe paſſibile, ac humanis paſſionibus, & affectibus ſubditum, quòd neque ipſi Apollinariſtæ admittebant, utpote cùm crederent Verbum eſſe verum Deum. Nec etiam iſta oracula poſſunt accipi metaphoricè, quemadmodum in Veteri Teſtamento dicitur *anima Dei*, id eſt, divina voluntas: Sic Iſaiæ primò: *Kalendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odit anima mea*, hoc eſt, meæ divinitati ſunt odioſæ. Nam reverà nomine *animæ* Chriſtus veram ſui corporis vivificantem animam ab ipſa divinitate diſtinctam ſufficienter ſignificavit, cùm ait Joann. 12. *Poteſtatem habeo ponendi animam meam; & iterùm ſumendi eam*. Hæc enim poteſtas ponendi animam, fuit in aliquo ab anima diſtincto; non quidem in corpore, cùm corpus non habeat poteſtatem ſe ſolò ablegandi, & reſumendi animam: igitur hæc maximè reſidebat in divinitate Chriſti: igitur Chriſti divinitas, & ejus anima diſtinguuntur.

Nec etiam teſtimonia illa poſſunt exponi de anima ſentiente, tum quia ibi non eſt ſermo de quacumque triſtitia rationali, ſed de triſtitia voluntaria, ut conſtat ex verbis ſequentibus, *Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat*. Tum quia ex voluntaria conſideratione, & attentione excitavit in ſe illam triſtitiam, ut argumentatur VI. Syn. Actor. 8. quod utique confirmatur ex Joan. 10. ubi Chriſtus Judæos ejus necem meditantes ita alloquens ait, *Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam*. Ex quibus conſtat illum habuiſſe libertatem arbitrii, & ſubinde animam rationalem.

Inſuper hæc veritas definita eſt in plu-

plurimis Conciliis. Primùm quidem in Concilio *Romano* ſub Damaſo Papa in profeſſione fidei, quam refert Theodoretus lib. 5. Hiſtoriæ cap. 9. *Ephеſino* in epiſtola Cyrilli ad Neſtorium, quæ ibidem approbatur Canone 3. *Chalcedonenſi* ſeſſione 1. & aliis ſequentibus.

Eam itidem veritatem tradunt, omnes ſancti Patres, maximè S. Leo in epiſtolis 11. 72. & 93. & S.Auguſtinus lib. contra Felicianum Arianum c. 13. ubi illam veritatem plurimis rationibus demonſtrat, quarum potiſſimam deſumit ex fine Incarnationis: *Tum quia* ſine rationali anima non potuiſſet Chriſtus orare, mereri, nec ſatisfacere; *Tum quia* cùm incarnatus fuerit ad redimendum hominem lapſum, aſſumere debuit id, quod potiſſimum in homine ceciderat, quodque maximè redemptione indigebat; hoc autem eſt anima rationalis.

Confirmari poteſt etiam rationibus Philoſophicis: Siquidem Deus non poteſt fieri forma corporis, quippe forma eſt totius compoſiti pars conſtitutiva: omnis autem pars imperfectionem denotat, quæ longè à Deo eliminanda eſt.

Deinde, etiamſi poteſt aliquatenus informare, cùm compoſitum ſuam denominationem accipiat à forma, nullà ratione Chriſtus eſſet verus homo, quippe hominis formam conſtitutivam non haberet.

Denique, anima rationalis non eſt in homine diſtincta à ſenſitiva: ergo ſi Chriſtus aſſumpſiſſet tantùm animam ſenſitivam, non aſſumpſiſſet animam hominis, ſed bruti.

Objiciebat Apollinaris. Si Chriſtus totum, ac perfectum ſuſcepit hominem, conſequens eſt humanas in eo cogitationes extitiſſe: fieri autem non poteſt, ut non ſit in humanis cogitationibus aliquid peccati; quia, inquit Apoſtolus, ad Rom. 8. *Sapientia carnis mors eſt*: & *Sapientia carnis inimica eſt Deo; legi enim Dei non ſubjicitur*. Unde concludebat Apollinaris, ut refert Leontius, Deum totum hominem non aſſumpſiſſe, quandoquidem totus homo non eſt expers omnis peccati in hac via.

Reſpondent ſancti Patres, maximè S.Athanaſius lib. *de ſalute advenarum*, negando vitioſas hujuſmodi cogitationes, ſive affectus in humana Chriſti natura fuiſſe: quippe non ſunt illius naturæ appendices, ſed peccati fœtus: quare in Adamo ante lapſum neutiquam iſtæ cogitationes, quæ concupiſcentiæ vocabulò cenſentur, extabant: ſed, inquit Athanaſius, poſtquam mandatum prætergreſſus eſt, talibus cogitationibus obſtrictus eſſe cœpit: non quòd Deus urgentes cogitationes iſtas creaverit: ſed quòd diabolus ex fraude, ac deceptione illas ſuper rationali natura ſeminaverit, poſtquam in tranſgreſſione legis conſtituta eſſet, & à Deo rejecta. Cùm ergo Chriſtus nulla prorſus cogitatione fuerit infectus Adami peccatoris, immunis fuit ab ejuſmodi cogitationum, & illecebra carnis.

Objiciebat ſecundò: Si Chriſtus habuiſſet reverà integram animam rationalem, & mentem humanam, duas etiam principales moderatrices habuiſſet humanarum actionum facultates, nempe humanam mentem, & divinam voluntatem: at hoc dici non debet, quippe unica moderatrix ſufficiebat: ſuperfluebat igitur altera: in Chriſto autem nil debuit eſſe ſuperfluum: igitur non debuit mentem humanam aſſumere, cùm ad ſuas moderandas actiones ſufficientiſſima fuerit divina voluntas.

Nego minorem: Nam, inquit S.Maximus martyr apud Euth. Panopl. tit. 7. *Quemadmodum lana alba purpuræ colore tincta, non eſt bicolor, ſed uniut dumtaxat coloris, ſic in aſſumpta natura, deificatâ hominis mente, non ſunt duo principalia Deus, & mens, ſed unum* vi-

videlicet, qui divinam mentem efficit Deus: Quibus verbis non vult Maximus extinctam fuiſſe mentem in Chriſti anima ex conſortio divinitatis, quemadmodum lanę candor aboletur purpuræ rubore ſuffectus, ſed ſolùm, quòd ſalvâ, & integrâ manente animâ, ejuſque principali parte, quæ eſt mens, ea tamen principatum non tenuit actionum, ſed cùm ex toto Divinitate eſſet imbuta, & munita ad hujuſce ductum, ac moderationem applicabat; ita quòd divina mens humanam in Chriſto mentem ageret, eamque gubernaret.

CONCLUSIO TERTIA.

Verbum divinum corpus humanum aſſumpſit ejuſdem materiæ, & rationis cum noſtro. Hæc pariter eſt de fide, quam apertè Scriptura tradit: Sic Joannis 1. legimus: *Verbum caro factum eſt*, non per converſionem Divinitatis in carnem, ſed per aſſumptionem humanitatis, & unionem cum perſona Verbi. Hinc Rom. 1. Chriſtus dicitur, *Factus ex ſemine David ſecundùm carnem*. Et ad Hebræos 2. *Quia pueri communicaverunt carni, & ſanguini; & Filius Dei participavit eiſdem*. Idem definitum eſt in Conciliis ſuprà laudatis, & ſpecialiter in Concilio *Hiſpalenſi* 2. cap. 13. & in *Bracharenſi* 1. cap. 4.

Eandem veritatem probat Tertullianus quinque libris contra Marcionem: maximè verò librò *de carne Chriſti*, cujus præcipuas rationes in gratiam religioſæ juventutis, cui nondum hic Author familiaris eſt, hic ſummariè referre lubet. Probat Chriſtum veram habuiſſe carnem *primò ex ejus Nativitate*. Marcion, inquit c. 1. ut carnem
„ Chriſti negaret, negavit etiam Na-
„ tivitatem, aut ut Nativitatem nega-
„ ret, negavit, & carnem, ſcilicet ne
„ invicem ſibi teſtimonium redde-
„ rent, & reſponderent nativitas, &
„ caro, quia nec nativitas ſine carne,
„ nec caro ſine nativitate. *Inde cap.* 2. carpit Marcionem, quòd deleverit prima capita Evangelii Lucę, quibus Chriſti Nativitas, & infantia delineatur:
„ His opinor, inquit, conſiliis, & ori-
„ ginalis inſtrumenta Chriſti delere
„ Marcion auſus eſt, ne caro ejus pro-
„ baretur, & quâ oro te authoritate?
„ Si Propheta es: prenuntia aliquid, ſi
„ Apoſtolus, prædica publicè: ſi Apo-
„ ſtolicus, cum Apoſtolis ſenti: ſi tan-
„ tummodo Chriſtianus es, crede,
„ quod traditum eſt: ſi nihil iſtorum
„ es, meritò dixerim, morere: nam, &
„ mortuus es non credendo, quod cre-
„ ditum Chriſtianos facit.

Cap. 3. Probat illam nativitatem, & carnis aſſumptionem, nec impoſſibilem, nec inconvenientem eſſe Deo.
„ Non poteſt, inquit, dicere ſi natus
„ fuiſſet, & hominem verè induiſſet,
„ Deus eſſe deſiiſſet, amittens, quod
„ erat dum aſſumit, quod non erat:
„ periculum enim ſtatûs ſui Deo nul-
„ lum eſt.

Cap. 4. Demonſtrat illam nativitatem ex Virgine, neque indignam, neque Deo ſtultam. Unde ſic Marcionem interpellat, ab ipſa quidem exortus
„ odiò habitâ nativitate, Perora, age
„ jam ſpurcitias genitalium in utero
„ elementorum, humoris, & ſanguinis
„ fœda coagula, carnis ex eodem cœ-
„ no alendæ per novem menſes, de-
„ ſcribe uterum de die in diem inſole-
„ ſcentem, gravem, anxium, nexum,
„ totum incertum libidinibus faſtidii,
„ & gulæ. Invehere jam, & in ipſum
„ mulieris enitentis pudorem, vel pro
„ periculo honorandum, vel pro na-
„ tura religioſum. Horres utique, &
„ infantem cum ſuis impedimentis
„ profuſum utique, & oblitum, dedi-
„ gnaris, quòd pannis fringitur, quòd
„ vinctionibus formatur, quòd blandi-
„ tiis deridetur. Hanc venerationem,
„ ô Marcion, naturæ deſpicis: & quo-
„ modo natus es? odiſti naſcentem
„ hominem, & quomodo diligis ali-
quem,

„ quem , te quidem planè non amaſti
„ cùm ab Eccleſia , & fide Chriſti re-
„ ceſſiſti , ſed videris ſi tibi diſplices ,
„ aut ſi aliter natus es . Certè Chriſtus
„ dilexit hominem illum in immundi-
„ tiis, in utero coagulatum, illum per
„ pudenda prolatum , illum per ludi-
„ bria natum : propter eum deſcendit,
„ propter eum prædicavit : propter
„ eum omni ſe humilitate dejecit uſ-
„ que ad mortem , & mortem crucis :
„ amavit utique , quem magnô pretiô
„ redemit .

Confirmat cap.5. demonſtrando Chriſtum veram habuiſſe carnem, quia verè
„ paſſus, & crucifixus eſt . Quid enim,
„ inquit , indignius Deo ? quid magis
„ erubeſcendum ? naſci, an mori? car-
„ nem geſtare , an crucem ? circumci-
„ di , an ſuffigi ? educari ? in præſepè
„ deponi, an in monumentum recon-
„ di ? . . . . . Hic reſponde, interfector
„ veritatis , nonne verè crucifixus eſt
„ Deus? nonne verè mortuus, ut verè
„ crucifixus, nonne verè reſuſcitatus ,
„ ut verè ſcilicet mortuus ? Falsò ergo
„ ſtatuit inter nos ſcire Paulus tantùm
„ crucifixum , falsò ſepultum ingeſſit ,
„ falsò reſuſcitatum inculcavit . Falſa
„ eſt igitur , & fides noſtra, & totum
„ phantaſma eſt , quod ſperamus à
„ Chriſto. Sceleſtiſſime hominum, qui
„ interemptores excuſas Dei . Nihil
„ enim ab eis paſſus eſt Chriſtus , ſi
„ nihil verè eſt paſſus . Parce unicæ
„ ſpei totius orbis , qui deſtruis neceſ-
„ ſarium decus fidei : quodcumque de
„ eo indignum eſt , mihi expedit : ſal-
„ vus ſum ſi non confundar de Domi-
„ no meo . Qui me , inquit , confuſus
„ fuerit, confundar, & eum , aliàs non
„ invenio materias confuſionis , quæ
„ me per contemptum ruboris pro-
„ bent, bene impudentem, & feliciter
„ ſtultum , natus eſt Dei Filius : non
„ pudet , quia ineptum eſt : & ſepul-
„ tus reſurrexit , certum eſt, quia im-
„ poſſibile eſt . Sed hæc quomodo in
„ illo vera erunt , ſi ipſe non fuit ve-
„ rus ? ſi non verè habuit in ſe , quod
„ figeretur , quòd moreretur, quod ſe-
„ peliretur, & reſuſcitaretur? Carnem
„ ſcilicet hanc ſanguine ſuffuſam, oſ-
„ ſibus ſubſtructam, nervis intextam ,
„ venis implexam, quæ naſci, & mori.
„ novit , humanam ſine dubio , ut na-
„ tam de homine .

Cap.6. Urget contra Appellem Marcionis diſcipulum , qui aſſerebat Chriſtum de ſyderibus, & ſubſtantiis, ſuperioris mundi carnem eſſe mutuatam : licèt Angeli ſibi efficiant corpora ex materia cœleſti, aut aerea, dum homi-
„ nibus apparent: igitur ait : Qui car-
„ nem Chriſti ad exemplum propo-
„ nunt Angelorum , non natam di-
„ centes, ſcilicet carneam, comparent
„ velim, & cauſas, tam Chriſti, quàm,
„ & Angelorum , ob quas in carnem
„ venerunt . Nullus unquam Angelus
„ ideò deſcendit, ut crucifigeretur, ut
„ mortem experiretur , ut à morte re-
„ ſuſcitaretur : ſi nunquam ejuſmodi
„ fuit cauſa Angelorum corporando-
„ rum, habes cauſam cur non naſcen-
„ do acceperint carnem . Non vene-
„ rant mori , ideò nec naſci : at verò
„ Chriſtus mori miſſus ; naſci quoque
„ neceſſariò habuit , ut mori poſſet ;
„ non enim mori ſolet , niſi quod na-
„ ſcitur. Mutuum debitum eſt inter
„ ſe nativitati cum mortalitate : for-
„ ma moriendi, cauſa naſcendi eſt . . .
„ homo verè futurus uſque ad mor-
„ tem , eam carnem oportebat , ut in-
„ dueret cujus eſt mori , eam porrò
„ carnem cujus , & mori nativitas an-
„ tecedit .

Deinde ſibi objiciens illud Lucæ 8. ubi Chriſtus reſpondet : *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Quaſi matrem , & fratres reſpuiſſet, Reſpondet non iſtud dixiſſe , ut matrem negaret , ſed ut potiores faceret illos, qui Verbum Dei audiunt , & cuſtodiunt ; negavit itaque parentes quomodo docuit

ne-

negandos pro Dei opere Matthæi 10. *Demum cap*. 8. refellens commentum Appellis ſomniantis Angelum igneum cæleſtia condidiſſe ex pœnitentia debiti, oſtendit, quòd ſi exinde caro Chriſti eſſet deducta de peccati conſtitiſſet elementis, peccatrix de peccatorio ſenſu, & par erit ejus ſubſtantiæ, id eſt noſtræ, quam ut peccatricem Chriſtus dedignatur induere.

Cap. 9. Demonſtrat omnia veræ carnis terrenæ ſigna in Chriſto fuiſſe. „ Conſidera, inquit, ſingulas qualita- „ tes, muſculos ut glebas, oſſa ut ſa- „ xa, etiam circum papillas calculos „ quoſdam. Aſpice nervorum tenaces „ connexus, & traduces radicum, & „ venarum ramoſos diſcurſus, ut am- „ bages rivorum; & lanugines, ut mu- „ ſcos, & comam, ut ceſpitem, & ip- „ ſos medullarum in adeſto theſauros, „ ut metalla carnis: hæc omnia terre- „ næ originis ſigna, & in Chriſto fue- „ runt: hæc ſunt, quæ illum Dei Fi- „ lium celavere.... nam quæ enume- „ ravimus adeo terrenæ teſtimonia „ carnis ſunt, ut, & noſtræ... Quid „ dicis cœleſtem carnem, quam unde „ cœleſtem intelligas non habes? Quid „ terrenam negas, quam unde terre- „ nam agnoſcas habes? Eſuriit ſub „ diabolo; ſitivit ſub Samaritide, la- „ crymatus ſuper Lazarum, trepidat „ ad mortem: *Caro enim*, inquit, *infir-* „ *ma*: ſanguinem fudit poſtremò. Hæc ſunt, opinor, ſigna cœleſtia: ſed quomodo, inquam, contemni, & pati poſſet, ſi quid in illa carne de cœleſti generoſitate radiaſſet?

Probatur denique Tertullianus *c*. 17. & ſequentibus, ex eo quòd Chriſtus conceptus, & natus fuerit ex Maria, „ & non ſolùm in Maria Virgine: Si „ primus Adam, inquit, de terra tradi- „ tur, meritò ſequens, vel noviſſimus „ Adam, ut Apoſtolus dixit; proinde „ de terra, id eſt, carne nondum gene- „ rationi reſignata in ſpiritum vivifi- „ cantem à Deo eſt prolatus... Sed, „ & hic ratio defendit, quòd Deus „ imaginem, & ſimilitudinem ſuam à „ diabolo captam æmulâ operatione „ recuperavit; in Virginem adhuc „ Evam irrepſerat verbum ædificato- „ rium mortis: in Virgine æquè intro- „ ducendum erat Dei Verbum extru- „ ctorium vitæ, ut quod per ejuſmodi „ ſexum abierat in perditionem, per „ eundem ſexum redigeretur in ſalu- „ tem. Crediderat Eva ſerpenti, cre- „ didit Maria Gabrieli: quod illa cre- „ dendo deliquit, hæc credendo dele- „ vit: ſed Eva nihil tunc concepit in „ utero ex diaboli verbo: imò conce- „ pit, nam exinde, ut abjecta pareret, „ & in doloribus pareret, verbum dia- „ boli ſemen illi fecit: enixa eſt deni- „ que diabolum fratricidam: contrà „ Maria eum edidit, qui carnalem fra- „ trem Iſrael interemptorem ſuum „ ſalvum quandoque præſtaret. In „ vulvam ergo Deus Verbum ſuum „ detulit bonum fratrem, ut memo- „ riam mali fratris eraderet; inde pro- „ deundum fuit Chriſto ad ſalutem „ hominis, quò jam damnatus intra- „ verat.

Et *cap*.20. reſpondens objectioni Valentini dicentis quidem Chriſtum natum per Virginem, non ex Virgine: & in vulva, non ex vulva; quia, & An- „ gelus in ſomniis ad Joſeph: Quod in „ ea natum eſt, inquit, de Spiritu ſan- „ cto eſt, non dixit *ex ea*; ſic huic ob- „ jectioni facit ſatis: Etſi *ex ea* dixiſſet, „ *in ea* dixerat: in ea enim erat, quod „ ex eâ erat: tantundem ergo, & cùm „ dixit in ea, & ex ea conſonat: quia „ ex ea erat; quod in ea erat. Sed be- „ ne, quod idem dicit Matthæus ori- „ ginem Dei decurrens ab Abraham „ uſque ad Mariam. *Jacob*, inquit, „ *generavit Joſeph virum Mariæ, ex* „ *qua naſcitur Chriſtus*. Sed, & Pau- „ lus Grammaticis iſtis ſilentium im- „ ponit: *Miſit*, inquit, *Deus Filium*

Digitized by Google

„ *ſuum factum ex muliere*. Numquid „ per mulierem,aut in mulierem?Hoc „ quidem impreſſiùs, quod factum po- „ tius dicit, quàm natum, ſimpliciùs „ enim enuntiaſſet natum: factum au- „ tem dicendo, & Verbum caro fa- „ ctum eſt, conſignavit, & carnis ve- „ ritatem ex Virgine factam aſſeve- „ ravit.

Dices. S.Paulus 2. ad Corinth. c. 5. ait: *Si cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed jam non novimus*, id eſt, ut exponebat Fauſtus Manichæus, Paulus in principio exiſtimabat Chriſtum habuiſſe veram carnem; poſteà verò doctior factus mutavit ſententiam, & eum non verâ; ſed dumtaxat apparenti carne velatum agnovit.

Reſpondeo impiam illam eſſe Fauſti expoſitionem. Unde duplex poteſt eſſe ſenſus illius oraculi. *Primus*, ut Paulus loquatur pro eo tempore,quò Chriſtum in ſuis fidelibus proſequebatur; quaſi diceret, etſi aliquando *ſecundùm carnem*, id eſt, carnaliter judicantes de Chriſto indignam æſtimationem habuimus, ſed jam non ita novimus, ſeu exiſtimamus. Vel *ſecundus* ſenſus eſſe poteſt; quòd loquatur de conditione carnis paſſibilis, in qua cognovit Chriſtum dum vitam mortalem ageret: ſed jam eum ita mortalem non novit. Quæ expoſitio traditur in VII. Syn. act. 6. & ab Auguſt. lib. 11. contra Fauſtum; quadratque Pauli verbis:ſiquidem poſtmodum ſubjungit: *Et qui vivunt jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro eis mortuus eſt, & reſurrexit*.

Dices ſecundò. Idem Apoſtolus 1. ad Cor.15. docet Chriſtum eſſe hominem cæleſtem de cælo in terram delapſum, ait enim: *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis*; ſed Chriſtus non dicitur homo cæleſtis,niſi ratione corporis ex materia cæleſti formati: igitur Chriſti corpus non erat ejuſdem ſubſtantiæ, & rationis cum noſtris.

Nego minorem, non enim Chriſtus dicitur *homo cæleſtis*, quòd ejus corpus ex materia cæleſti fuerit compactum, ſed ita dicitur ſecundùm perſonam, quæ divina eſt ratione formationis ſui corporis, quia formatum fuit virtute Spiritûs ſancti abſque ſemine: *Vel* dicitur homo cæleſtis, quia cæleſtem vitam vixit: quapropter idem Apoſtolus homines Chriſtum imitantes ibidem cæleſtes appellat: Adam verò dicitur homo terrenus,utpote ſubditus peccato: quapropter ſubjungit ſanctus Paulus: *Qualis terrenus tales, & terreni, qualis cæleſtis, tales & cæleſtes*. Qualiter etiam explicat Tertull. lib. de carne Chriſti cap. 8. *Non*, inquit, *ad materiæ differentiam ſpectat, ſed tantùm terrenæ retro ſubſtantiæ carnis primi hominis, id eſt, Adæ cæleſtem de Spiritu ſubſtantiam opponit ſecundi hominis, id eſt, Chriſti*: Et ideò ad ſpiritum, non ad carnem cæleſtem hominem refert, ut quod ſic comparat, conſtet in hac carne terrena cæleſtes fieri,ſpiritu ſcilicet: quòd ſi ſecundùm carnem quoque cæleſtis Chriſtus, non compararentur illi non ſecundùm carnem cæleſtes: ſi ergo, qui fiunt cæleſtes, qualis eſt Chriſtus, terrenam carnis ſubſtantiam geſtant; hinc quoque confirmatur ipſum etiam Chriſtum in carne terrena fuiſſe cæleſtem, ſicut ſunt, qui ei adæquantur: *Tertiò denique* Chriſtus dicitur homo cæleſtis, propter gloriam, quam à principio habuit; quamvis enim illa in ipſius corpus non redundaverit ab initio, ſed dumtaxat in ejus reſurrectione; tamen erat connaturaliter debita propter illius unionem ad Verbum: Primus verò homo dicitur terrenus propter mortalitatem ex peccato contractam. Ita S.Chryſoſtomus hom.42. in 1. ad Corinth. & Aug. 15. de Civitate cap.23.

QUÆ-

Quaestio Secunda.

An Verbum Divinum aſſumpſerit hypoſtaticè omnes humani corporis partes, maximè verò ſanguinem, & alios humores.

Notandum primò multiplices eſſe partes humanitatis aſſumptæ; quædam enim ſunt phyſicè eſſentiales, ut corpus, & anima: aliæ integrantes, ut caput, brachia, crura: & aliæ excrementitiæ, ut capilli, ungues, & ea omnia, quæ tanquam ſuperflua ad nutritionem, & corporis integritatem non conferunt. *Præterea*, integrantium partium, quædam ſunt præcisè de integritate corporis humani, ut caput, oſſa, caro, & reliquæ; quædam dumtaxat de veritate, non verò de integritate, ut ſanguis, ſpiritus vitales, & alii humores, qui eà ratione dicuntur de veritate corporis, quia corpus humanum ſine illis, ſaltem ſine ſanguine, qui eſt baſis, & fundamentum vitæ, non poteſt conſiſtere. Quæritur, an illas omnes partes Verbum Divinum hypoſtaticè ſibi copulaverit. Conveniunt omnes reverà eum aſſumpſiſſe, & ſibi copulaviſſe omnes partes, quæ ſunt de integritate corporis, alioquin verum, & perfectum humanum corpus non aſſumpſiſſet, quod eſt contra præcedentem concluſionem. Gravis autem difficultas eſt de partibus ſpectantibus ad corporis veritatem, & vitam.

Notandum ſecundò, quoſdam Theologos cum Cajetano, qu. 54. art. 2. duplicem in corpore humano diſtinguere ſanguinem: alterum nutrimentalem tantummodò, & alterum naturalem, ſeu quem dicit eſſe de veritate naturæ. *Nutrimentalis* ſolùm, eſt humor quidam ſanguineus parùm decoctus, & depuratus, qui veram ſanguinis naturam nondum habet, quamvis in colore, & aliis accidentibus ſit ei ſimilis. Talis eſt, qui proximè ex alimento generatur, idque, vel in hepate, vel in venis ducentibus ad hepar, quas Medici Meſaraicas appellant: & hunc ſanguinem aliquos ſudaſſe refert Philoſophus in libro de hiſtoria animalium. Sanguis verò *naturalis* ille eſt, qui fit ex priori per decoctionem majorem, & elaborationem virtutis formativæ ſanguinis reſidentis juxta Galenum in hepate, vel juxta Ariſtotelem in corde, quò fit ut longè purior evadat, & veram formam ſubſtantialem ſanguinis obtineat. Dicitur autem *naturalis*, quia licèt ad totum animal nutriendum aliquô modò deſerviat; tamen hoc munus ei non eſt adæquatum, ſed præterea etiam concurrit ad naturalem integritatem, & vitam corporis.

Docet autem Cajetanus cum plurimis Thomiſtis priorem ſanguinem non vivere, nec animari formâ vivificante corpus: poſteriorem verò eſſe animatum. At reclamat Doctor ſubtilis in 3. diſt. 30. quæſt. 2. num. 2. ubi docet idcirco carnem, quam aſſumpſit Chriſtus nulla fuiſſe peccati macula fœdatam, nec eguiſſe ulla gratia ſanctificante, ut purificaretur ante aſſumptionem; quia inquit, *ſanguines beatæ Virginis, de quibus informabatur corpus Chriſti ſecundùm Damaſcenum 48. nunquam fuerunt animati animâ alicujus hominis*. Per conſequens nunquam ab anima peccatrice contraxerunt maculam: Cui ſententiæ ſuffragantur omnes Medici, necnon, & Philoſophi plurimi, deduciturque ex Ariſtotele lib. animalium cap. 3. ubi dicit, ſanguinem eſſe alimentum ultimum, & eſſe in venis tanquam in vaſe; unde cap. 10. negat eſſe partem animalis. Conſtat autem ex eodem lib. 3. de anima, textu 43. alimentum eſſe alterius ſubſtantiæ à vivente, quia nutritio eſt ſubſtantialis converſio, quæ non habet locum inter res ejuſdem formæ; unde cùm alimentô incipit informari anima viventis, jam deſinit eſſe alimentum, & incipit eſſe

pars. Cùm ergo ſanguis ſit ultimum alimentum, non informatur animâ, ſed ex illo fit proxima converſio, & animæ informatio, qualiter debent intelligi illa verba, quæ feruntur ex eo lib. 3. de hiſtoria animalium cap. 19. quanquam in codicibus Græcis non habeantur: *Palpitat intra venas ſanguis animalium omnium, & quandiu vita ſervatur, ſemper agit anima, & fervet*: Sed quidquid ſit de animatione ſanguinis, ſufficit, quód ſit pars humani corporis, ut cenſeatur à Verbo aſſumptus.

Utrum autem aſſumptus ſit immediatè, vel dumtaxat mediante humanitate; ita quod propriam ſuam habuerit ſubſiſtentiam, nec ſubſtiterit ſubſiſtentiâ Verbi; gravis eſt controverſia inter Theologos. *Durandus* enim in 4. diſt.10. qu.1. negat ullum ſanguinem, ſive naturalem, ſive nutrimentalem à Verbo fuiſſe hypoſtaticè aſſumptum. *Cajetanus* autem,& plurimi Thomiſtæ, diſtinctionem ſtatuentes inter ſanguinem nutrimentalem, & naturalem, aſſerunt hunc fuiſſe aſſumptum, non verò illum. *Cæteri* verò Theologi docent omnem ſanguinem, qui fuit in Chriſto, dum in corpore mortali viveret, fuiſſe ſubſiſtentem ſubſiſtentiâ Verbi; reſpuunt enim illam diſtinctionem ſanguinis in nutrimentalem, & naturalem.

Notandum tertiò, circa annum Chriſti 1351. gravem extitiſſe controverſiam Barchinonæ; dum enim aliqui in prædicta civitate aſſererent, & publicè prædicarent ſanguinem Chriſti in paſſione effuſum à Divinitate fuiſſe ſeparatum, & inde non fuiſſe in triduo mortis adorandum cultu latriæ: atque ut refert Vvadingus in noſtris *Annalibus ad eundem annum, num.3.* idipſum ex profeſſo doceret *Franciſcus Bajuli*, Minoritarum Guardianus; Nicolaus Roſſelli tunc in regno Aragoniæ Inquiſitor per ſuas litteras monuit Joannem Morlandinum ex Magiſtro generali Ordinis Prædicatorum à ſuo Avunculo Clemente ſexto, annô proximè elàpsô ſimul cum Paſtore Ordinis Minorum ad Cardinalatum aſſumptum: hic Morlandinus reſcripſit ſe vivô vocis oraculô accepiſſe in mandatis à Pontifice die 20. Julii, ut ad palinodiam cogerentur, qui ita prædicaverant, judicatumque fuiſſe omninò hanc opinionem pro hæretica cenſendam. Compacto proceſſu Nicolaus Inquiſitor ſolis litteris illius Cardinalis innixus, ſeverè animadvertit in omnes, qui iſtius propoſitionis aſſertores fuerant, atque, ut in Curia, & præſentia Epiſcopi Barcinonenſis, illam ſententiam ejurarent, effecit.

Ita tunc abſque tumultu ſopitum fuit, concluſumque negotium: revixit tamen poſt centum, & tredecim annos eadem opinio apud Brixienſes *an.1462.* prædicante beató *Jacobô Picenô, à Marchia* communiter nuncupató, viró utique inſignis ſanctitatis,& plurimis miraculis conſpicuó. Cùm autem Jacobus Brixienſis Ordinis Prædicatorum in Lombardia Inquiſitor, acriter contenderet illam opinionem condemnatam fuiſſe tanquam hæreticam à Clemente VI. ventum eſt ad aſperas lites, & publicas coram Pio II. diſputationes. Nihil tamen à ſummo Pontifice hac de re decretum fuit, ut conſtabit infrà.

Tria igitur hac in quæſtione maximè ſunt reſolvenda: *Primum*, an Verbum reverà ſanguinem humanum immediatè aſſumpſerit: *Secundum*, an ſit de fide: *Tertium*, an etiam Verbum aſſumpſerit immediatè partes excrementitias corporis humani.

CONCLUSIO PRIMA.

P*Robabilius eſt omnem humanitatis Chriſti Domini ſanguinem fuiſſe immediatè à Verbo divino aſſumptum, & ipſi hypoſtaticè unitum.* Hæc eſt communior inter Theologos, & colligitur ex Clement. VI. in extravaganti *Unige-*

genitus de pœnitentia,& remiſſionibus, ubi de ſanguine Chriſti pro nobis effuſo ita loquitur: *Quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet; ſed velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe*: ubi *propter unionem ad Verbum*, videtur ad ipſum ſanguinem referri: quanquam referri poſſit ad totam humanitatem, & ſenſus ſit ſanguinem Chriſti habuiſſe illum valorem, propter unionem humanitatis cum Verbo; valor enim ſanguinis effuſi à dignitate humanæ naturæ effundentis illum deſumitur: dignitas autem naturæ humanę provenit ex unione ipſius cum Verbo.

Probari ſolet concluſio ex Scriptura ſacra tribuente ſanguini Chriſti remiſſionem noſtrorum peccatorum, & redemptionem. Sic Matth. 26. Chriſtus tribuens ſuis Apoſtolis calicem ait: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Et ad Epheſ. 1. *In quo* (ſcilicet Chriſto) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus*. Ad Coloſſenſes 1. *Per eum reconciliare omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, &c.* 1. Joan. 1. *Sanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato*. Apocalypſis 1. *Sancti dicuntur dealbaſſe ſtolas ſuas in ſanguine agni*.

Verùm hæc teſtimonia, ut fatentur etiam Suarez diſputatione 15. ſect. 6. & Vaſquez diſput. 86. cap. 6. non probant efficaciter id, quod contendimus. Nam reſponderi poteſt ſanguinem Chriſti habuiſſe hanc efficaciam dumtaxat per modum meriti, cujus valor non ex re oblata, ſed ex offerente, & acceptante deſumitur. Quocirca ſi Chriſtus ſolò ſudore ſuò, ſeu lacrymis, & quòcumque aliò opere voluiſſet noſtram redemptionem perficere, ſicut reverà potuit, non minùs hæc omnia dicerentur, de ſudore, lacrymis, & operibus, utpotè infiniti valoris, & efficientiæ in ratione meriti, quàm de ſanguine dicuntur; ut apertè docet S. Auguſtinus lib. 13. de Civitate cap. 15. ubi ſic loquitur, *Tunc enim ſanguis ille, quoniam ejus erat, qui nullum omninò habuit peccatum, ad remiſſionem noſtrorum effuſus eſt peccatorum*: Ubi cùm ait, *qui nullum habuit peccatum*, dignitatem offerentis expreſſit, qui nec habuit, nec habere potuit peccatum. Quamvis autem Chriſtus non ſolùm ſanguine ſuò, ſed etiam ſudore, lacrymis, laboribus, & operibus nobis meruerit noſtram redemptionem, nihilominus dicitur ſolò ſanguine redemiſſe nos, & emundaſſe noſtras conſcientias, & dealbaſſe noſtras animas; quia omnia merita ipſius conſummata fuerunt per paſſionem ejus, in qua ſanguinem ſuum effudit pro nobis, itaut nondum intelligeretur perfecta noſtra redemptio, donec Chriſtus pro nobis pateretur, & ſanguinem ſuum effunderet.

Probari ſolet inſuper illis Scripturæ textibus, quibus pretium noſtræ redemptionis tribuitur ipſi ſanguini. Sic 1. Petri cap. 1. *Non corruptibilibus aurô, & argentô, ſed pretioſô ſanguine, quaſi agni immaculati, &c.* Unde ſanctus Auguſtinus ſermone 128. de Tempore, *Pretium vitæ noſtræ ſanguis eſt Domini, & totius mundi incolumitas ſempiterna, pecunia illa totius mundi copioſa poſſeſſio eſt*. Et ſanctus Leo ſermone 12. de Paſſione cap. 3. *Effuſio ſanguinis Juſti, tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium*. Eòdem ferè modò loquitur ſanctus Bernardus ſermone 3. de Circumciſione. Verùm eòdem modò reponi poteſt ſanguinem Chriſti habuiſſe pretium, & valorem, non ratione ſui, ſed ratione offerentis, & fundentis illum. Unde his probationibus omiſſis.

Suadetur concluſio hâc ratione. Quidquid pertinet ad integritatem corporis humani aſſumptum eſt hypoſta-

ſtaticè à Verbo : ſed probabilius eſt ſanguinem pertinere ad integritatem humani corporis ; igitur Verbum divinum illum hypoſtaticè aſſumpſit. Major conſtat ex præcedenti quæſtione, in qua probavimus Verbum divinum aſſumpſiſſe integram humanitatem, & conſequenter corpus omnibus ſuis partibus conſtans. Minor verò probatur. *Primò* quidem authoritate Ariſtotelis *lib.3.de Hiſtoria animalium cap.2.* ubi refert ſanguinem inter partes ſimilares corporis animalis. Cui ſuffragatur Seneca lib.2. quæſt.naturalium, ubi ita ſcribit: *Quaſi pars noſtri; & ſanguis, qui tamen, & materia eſt, parat enim, & alia, & nihilominùs in numero eſt eòrum, quibus totum corpus efficitur*: Subſcribit etiam S. Damaſcenus lib.2. de Fide cap.12. ubi ait; *Corpus autem omne ex quatuor elementis conflatur, animantium verò corpora ex quatuor humoribus*. Idem docuit S.Auguſtinus epiſtolà 146. dicens, *Quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam medicinæ diſciplina teſtatur*.

Nihilominùs reponi poſſet ſanguinem in tantùm humani corporis partem cenſeri, in quantùm in eo involvitur, & ad ejus nutritionem, vitam, conſervationem, & operationem confert; non verò, quòd ſit germana illius pars integrans; ita quòd ſine ſanguine non cenſeatur perfecta, & integra humanitas.

Probatur tertiò, idque efficaciùs illà authoritate S.Pauli ad Hebræos 2. *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem*. Quapropter S.Cyrillus epiſtolà, quæ lecta fuit, & approbata in Concilio Chalcedonenſi Actione 1. dictum illud Joannis *Verbum caro factum eſt*, ſic interpretatur, *Carnem, & ſanguinem aſſumpſit.* Et Nazianzenus orat.50. *Verbum*, inquit, *caro factum eſt, non putativè, ſed verè, quia aſſumpſerit corpus ex carne, & oſſibus, & ſanguine conſtans.*

Verùm reponi poſſet his locis ſignificari quidem ſanguinem eſſe partem hominis; non integralem, ſed dumtaxat adſcititiam, quæ cùm ſit ſedes, & vehiculum ſpirituum animalium, quorum beneficio homo vivit, & movetur; idcircò per ſinecdochē nomine *ſanguinis*, totus homo in Scripturis deſignare ſolet. Sic Matthæi 16. *Caro, & ſanguis non revelavit tibi*. Et 1.ad Cor.15. *Caro, & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt*.

Ex quibus colligitur concluſionem non habere aliquod efficaciſſimum fundamentum, neque ex authoritate, neque ex ratione, quò illius conſtantiſſima veritas appareat; nam quod ex Conciliis, & ſummorum Pontificum decretis afferri ſolet: iſtud huic aſſertioni non patrocinari declarabimus in ſequenti concluſione.

Nihilominus illam ſententiam probabiliorem diximus; tum quòd conformior ſit modo loquendi Scripturæ SS. Patrum, qui noſtram redemptionem Chriſti D. ſanguinis pretio, & valori tribuere videntur; tum quòd in eam ſententiam cōſpiret numeroſior Theologorum cætus: tum denique, quòd in eam magis propendere videātur ſummi Pontifices, coram quibus hæc con-
„ troverſia agitata fuit. Refert enim
„ Spondanus ad *annum* 1462. quòd
„ creſcente contentione, & ſchiſmate
„ à populo facto propter controver-
„ ſiam motam inter beatum Jacobum
„ Marchianum, & Fratres Prędicato-
„ res, nec valente Epiſcopo loci tumul-
„ tum ſedare, res ad Apoſtolicam Se-
„ dem remiſſa eſt: qua de re Pius II.
„ eo tempore ſummus Pontifex Præfe-
„ ctis Ordinum mandavit, doctiſſimos
„ eorum Theologos ad curiam mitte-
„ re, quos in feſto Natalis Domini au-
„ divit diſputantes tribus diebus in
„ Palatio Apoſtolico, præſentibus Car-
„ dinalibus, Epiſcopis, ac divini, &
„ humani juris Doctoribus, qui in Cu-

ria

„ ria erant, Denique poſt triduum, „ cùm Partes quæcumque voluiſſent, „ in medium produxiſſent, diſſolutò „ auditoriò, Pium cum Cardinalibus, „ pleriſque diebus rem tractaſſe; majo- „ rem partem ſententiam Prædicato- „ rum approbaſſe, paucos cum Mino- „ ribus ſenſiſſe, Pium quoque in ma- „ jori parte fuiſſe: ſed non eſſe viſum „ eo tempore decretum fieri declara- „ tionis, ne multitudo minorum, cujus „ erat contra Turcas prædicatio ne- „ ceſſaria, offenderetur; ac propterea „ in aliud tempus deciſionem referri placuiſſe: quam tamen nunquam placuit decidere. Quàm autem inanis, & futilis ſit hæc ratio Spondani, nempe ſummum Pontificem idcirco noluiſſe ſuo decretò hanc controverſiam dirimere, ne Minoritas offenderet, patebit in ſequenti concluſione.

Objicies primò· Si Verbum divinum humanum ſanguinem aſſumpſiſſet, ſequeretur illud aſſumpſiſſe plures naturas: at hoc eſt abſurdum, quippe unicam dumtaxat naturam humanam aſſumpſit: igitur, &c. Major patet, quia cum ſanguis non ſit de integritate naturæ, neceſſum eſt, quòd ſit alia natura ab humana.

Diſtinguo majorem: Aſſumpſiſſet plures naturas ordinatas ad unam, & eandem totalem conſtituendam, concedo: ſecùs, nego: in hoc verò nihil eſt abſurdi, quandoquidem conſtat Chriſtum aſſumpſiſſe corpus, & animam: corpus autem ex partibus heterogeneis conſtat.

Dices ſecundò: Si Verbum aſſumpſiſſet ſanguinem, ſequeretur, quòd per communicationem idiomatum dici poſſet, *ſanguis eſt Deus*, & *Deus eſt ſanguis*: ſed hoc eſt abſurdum: igitur, & illud unde ſequitur.

Nego ſequelam majoris, quia per communicationem idiomatum duæ naturæ integræ de ſe invicem prædicari quidem poſſunt, non verò partialis de integra, aut integra de partiali: unde licèt Verbum immediatè aſſumpſerit animam, & corpus, non tamen rectè dicitur, Deus eſt corpus, & corpus eſt Deus.

Conclusio Secunda.

Non eſt certum certitudine fidei ſanguinem Chriſti proximè, & immediatè fuiſſe unitum Verbo Dei; maximè in triduo mortis: ita quòd contraria ſententia poſſit abſque hæreſi, atque errore defendi. Hæc eſt contra Suarem, Vaſqueſium, & plures alios Modernos: probaturque concluſio. Si quod eſſet contrariæ ſententiæ fundamentum, quò conſtaret certiſſimè credendum Chriſtum Dominum ſanguinem humanum aſſumpſiſſe, maximè quia, ut volunt adverſarii, ita definitum eſt à Clemente VI, & Pio II. ſed ratio iſta nulla eſt: igitur, &c. Major conſtat ex ipſis Suare, & Vaſqueſio, qui omnia teſtimonia, quæ ex ſacra Scriptura, & SS. Patribus proferunt in ſuæ aſſertionis patrocinium ita infirma judicaverunt, ut ad decretum Clementis VI. & Pii II. tanquam ad ſolidiſſimum fundamentum recurſum habuerint.

Minorem probat noſter Vuadingus locò mox laudatò. *Primò* quidem ex eo, quod Pius ſummus Pontifex ſuo diplomate beatum JacobumMarchianum de Eccleſia, & fide Catholica benè meritum omni hæreſis, & erroris notâ liberaverit propter aſſertam contrariam ſententiam: nam dum hic beatus vir conquereretur apud ipſum ſummum Pontificem, quòd illius adverſæ partes Barcinonæ jactitarent, proceſſum adverſus cum compactum, fuiſſe authoritate Pontificia confirmatum, ipſumque idcircò haberi à multis, ut hæreticum; ſuo diplomate, quod ex authographo ſcripſit Vuadingus, ſic reſpondet. Pius Epiſcopus, &c. dilecto filio Fr. Jacobo „ de Marchia. Dilecte fili, ſalutem, „ & Apoſtolicam benedictionem. Scri- „ pſiſti te valde anxiari propter mate-

riam

,, riam illam ſanguinis effuſi Domini,
,, &Salvatoris noſtri,quæ in nonnullis
,, locis vulgari dicitur tanquam deciſa,
,, & determinata à nobis,contra tuam
,, ſententiam, & prædicationem. Mi-
,, ramur de hoc, nec ſcimus unde talis
,, fama ſurrexerit.Nos enim materiam
,, ipſam hucuſque non determinavi-
,, mus, nec propter varias occupatio-
,, nes determinare potuimus, ſed Deò
,, dante, id facere intendimus, cùm
,, primò opportunior aderit occaſio,
,, nec tot occupationibus erimus di-
,, ſtenti. Ne autem exiſtimes nos ho-
,, norem tuum, & famam negligere,
,, quandoquidem ſcribis à Mediolano
,, uſque Veronam publicè prędicatum
,, te eſſe hæreticum: volumus, ut Ve-
,, ner.fratri noſtro Epiſcopo Veronen-
,, ſi ſcribas, cui nos etiam præſentes
,, mandamus, ut quæ in hac materia
,, prædicata ſunt, in ſcriptis redigat,
,, ac in forma authentica ad nos tranſ-
,, mittat: nam ſi Prædicatores minùs
,, honeſtè in prædicatione ſe habue-
,, rint, & aliquid de te dixerint, quod
,, dicendum non eſſet, oſtendemus eis
,, id nobis diſplicuiſſe, nec eorum
,, tranſgreſſio erit impunita. Quòd
,, autem attinet ad authenticationem
,, illius ſententiæ, ſeu proceſſus Barci-
,, nonæ celebrati,factam per Prælatum
,, illum, cui ea res à nobis commiſſa
,, fuit, ſcias eam non ideò factam, ut
,, per ipſam fides, aut authoritas adji-
,, ceretur hujuſmodi ſententiæ, ſeu
,, proceſſui; ſed ut teſtimonium quod-
,, dam eſſet rei geſtæ, hoc eſt, ut non
,, deperiret ejus facti, qualecumque
,, eſſet, notitia; nec enim fuit inten-
,, tionis noſtræ propter commiſſionem
,, confirmare, aut approbare ſenten-
,, tiam, aut proceſſum. Cùm enim
,, pro parte Fratrum Prædicatorum
,, nobis ſupplicatum fuiſſet, ut eos au-
,, tenticare facere vellemus, non po-
,, tuimus, quin cauſam committere-
,, mus. Commiſſarius verò judicavit,
,, quemadmodum jam vidiſti. Proin-
,, de non turbetur cor tuum, neque
,, formidet, ſis animô quietô,nec ſcan-
,, dalizetur ex hoc mens tua, nam ſin-
,, ceram charitatem tuam novimus,
,, nec ignotus eſt nobis zelus tuus,
,, perſevera in fide optima,quâm Deus
,, ſcrutator cordium benè novit, nec
,, te moveant vulgi rumores,aut voces
,, calumniantium. Satis nota eſt Deo
,, conſcientia tua, poteſtque conten-
,, tari, quòd nos paternam de te opi-
,, nionem concepimus, & conceptam
,, retinemus. Ad Capitulum tui Ordi-
,, nis proximè celebrandum contenti
,, ſumus, ut accedas, & ea agas, quę
,, Deo placita ſunt, & honori Ordinis,
,, ac ſaluti animæ tuæ conducant. De
,, acceſſu autem ad Ducem Venetia-
,, rum contentamus, & hortamur, ut
,, accedas.Scimus enim eſſe Principem
,, bonum, & Dei timoratum. Putamus
,, non niſi ex bona, & honeſta cauſa
,, te alloqui, & videre velle, tuumque
,, ad illum acceſſum utilem fore exiſti-
,, mamus. Datum Macorati Senen.
,, Dioc.ſub annulo Piſcatoris, die 28:
,, Aprilis 1464. Pontificatûs noſtri an-
no ſextô. Igitur Pontifex oppoſitam
ſententiam non notavit erroris.

Confirmatur autem hæc eadem Pon-
tificis ſententia, quòd nempe nil au-
thoritate Apoſtolica definiverit circa
hanc controverſiam, ex eo, quòd idem
ſummus Pontifex octiduô ante ſuam
mortem,anno videlicet 1464.aliud edi-
derit diploma, quod refert Laertius
Cherubinus, quô ſtatuebat, quòd nul-
,, li Ordinum Minorum, aut Prædica-
,, torum deinceps liceat de ſupra dicta
,, dubietate diſputare, prædicare, vel
,, publicè, aut privatè Verbum facere,
,, ſeu aliis ſuadere, quod videlicet hæ-
,,reticum, vel peccatum ſit, tenere,
,, vel credere ſanguinem ipſum ſacra-
,, tiſſimum,ut præmittitur, triduô paſ-
,, ſionis ejuſdem Domini noſtri Jeſu
,, Chriſti ab ipſa dignitate quomodoli-
bet

„ bet fuiſſe, vel non fuiſſe diviſum,
„ vel ſeparatum, donec ſuper dubietatis hujuſmodi deciſione, quid tenendum ſit, fuerit per Sedem Apoſtolicam definitum. *Mandavit propterea* univerſis, & ſingulis eorundem, & aliorum quorumcumque Ordinum per totum orbem conſtitutis Fratribus, cujuſcumque ſtatus, gradus, vel conditionis exiſtant, præſentibus, & futuris, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrent, & à qua niſi in mortis articulo conſtituti, non niſi per Pontificem Romanum abſolvi poſſent, ne contra ſtatutum, & ordinationem prædictam venire, aut facere, vel tentare quomodocumque præſumant.

Non eſt igitur verum, quod affirmant Suarez, & Vaſquez Clementem VI.& Pium II. eam doctrinam condemnaſſe, quæ aſſerebat ſanguinem in triduo mortis à divinitate ſejunctum fuiſſe, cum nihil proferre poſſint huic ſuæ aſſertioni ſtabiliendæ, præter unicas illas Joannis Cardinalis Dominicani litteras, quibus plura oppoſuit noſter Franciſcus de *Ruvere* Cardinalis Franciſcanus, qui & poſteà fuit Pontifex nomine *Sixtus IV.* & libellum, ſive proceſſum compactum ab Inquiſitore item Dominicano, quem perperam Gabriel Vaſquez dicit ex mandato Clementis per litteras Apoſtolicas efformatum; cùm ejus exemplaria extent, neque ulla ibi conſp ciantur brevia, aut Bullæ, ſive diplomata Pontificia, præter unam illam Cardinalis epiſtolam: atque hanc ſolam allegavit pro definitonis fundamento Inquiſitor ſuprà dictus Brixienſis, dum vehementer cauſam urgeret contra B.Jacobum Picenum.

Adde quòd Dominicus de Dominicis fermè illius etatis vir Doctus in libro, quem de ſanguine Chriſti ſcripſit, aſſeverat decretum Clementis authenticum non eſſe: neque ex probatis teſtimoniis conſtare. Et certè libellus, ſive proceſſus à Roſſello effòrmatus, nullâ aliâ fide, quam Roſſelli conſtat, neque Notarii ſyngraphâ, neque publici alicujus miniſtri teſtimonió roboratur. Unde vix ſatis mirari poſſum, quâ de causâ Silveſter in Roſa aurea tract.3. qu.31. aſſeverat Clementem ſummum Pontificem prædictam propoſitionem damnaſſe, & quod magis mirum eſt, condemnationem, & retractationem Barcinonæ factam per Inquiſitionem prædictam approbatam fuiſſe à Pio II. id enim expreſſis verbis ipſe negat Pius in ſupra dicto diplomate ad B. Jacobum Marchianum dato.

His adde quòd, ut aliquid tanquam fidei dogma declaretur, oportet authoritate Scripturæ, aut traditione aliquâ niti: difficile autem eſt aliquid horum oſtendere, quibus nixi fuiſſent, & moti ſummi Pontifices ad illam definitionem proferendam; nam omnes vel Scripturæ, vel SS.Patrum authoritates, quibus ſanguini Chriſti effuſo noſtrorum remiſſio peccatorum, & reliqua ſubſequentia beneficia tribuuntur, parùm urgent: quia, ut diximus in priori concluſione, omnia iſta ſanguini appropriantur, non quòd per ſolam ſanguinis effuſionem ſalvati, aut liberati ſimus: cùm, & alia fuerint in Chriſto opera meritoria noſtræ ſalutis, atque per ſudorem, & lacrymas ſalvare potuiſſet, ſi ita voluiſſet; ſed quia omnia ejus merita terminata, & conſummata ſunt in morte, & paſſione. Unde ad mortem Chriſti principaliter hæc referuntur; ad ſanguinis verò effuſionem, tanquam ad medium, per quod mors ſubſecuta eſt, ſicut, & cruci hæc ipſa beneficia, tanquam inſtrumento tribuuntur.

Vrget Vaſquez proferens, ut putat, firmum hujus definitionis fundamentum, quod gloriatur ſe collegiſſe ex VI. Synodo *actione* 16. ubi damnatur hæreticus quidam *Conſtantinus* nomine, quòd

quòd dixerit ſanguinem fuiſſe dimiſſum à Verbo in triduo mortis. Et ex eadem Synodo *actione*8. ubi probatur confeſſio Macharii Antiocheni Antiſtitis licèt Monotelithæ, in eo quòd dixerit Chriſtum aſſumpſiſſe carnem, & ſanguinem, & ex Concilii Alexandrini Epiſtola, quæ eſt 10. apud Cyrillum recitata, & approbata in Concilio Epheſino, & Chalcedonenſi anathematiſmò 5. ubi dicitur Verbum divinum particeps factum carnis, & ſanguinis.

Verùm hæc nihil urgent, nam quod attinet ad Conſtantini condemnationem, ea meritò proclamata eſt, ut ipſemet Vaſquez admittit, quia non ſolùm ſanguinem, verùm, & carnem, & voluntatem humanam Chriſtum exuiſſe, palàm confeſſus eſt in Concilio: Synodus enim interrogavit ipſum, *Ubi itaque remanſit ipſa caro, & ſanguis?* Conſtantinus reſpondit, *Exuit eam*. Synodus verò iterùm rogavit, *Et humanam voluntatem ſimul exuit cum carne?* Conſtantinus reſpondit, *Etiam Domini*. Unde partim damnatus eſt tanquam Manichæus, & partim tanquam Monothelitarum aſſecla, quia unam dumtaxat in Chriſto voluntatem confitebatur. *Idem* dicendum ad Macharium, qui ut hæreticus in ea Synodo depoſitus eſt, & illius confeſſio damnata, in eo quòd unam tantùm in Chriſto voluntatem, & operationem confiteretur; unde inane eſt ab ejus confeſſione petitum teſtimonium. Ad authoritatem verò Cyrilli, & Conciliorum illius epiſtolam approbantium fecimus ſatis ſuprà.

CONCLUSIO TERTIA.

Capilli, ungues, lacrymæ: ſudores, & aliæ partes excrementitiæ non ſunt aſſumptæ hypoſtaticè à Verbo divino immediatè, ſed dumtaxat, quia erant in natura humana, quæ aſſumpta eſt. Hæc eſt communior contra Suarem diſp.15. ſect.7. qui probabilius exiſtimat ungues, dentes, & capillos aſſumptos fuiſſe ſecundùm hypoſtaſim à Verbo divino.

Probatur: Tum quia partes illæ excrementiæ ad integritatem humani corporis non pertinent, unde non remanebunt in corporibus glorioſis. Tum quia partes illæ nec directè, nec indirectè ullatenus conferebant ad finem Incarnationis, nempe hominum ſalutem: igitur non videntur aſſumptæ.

Dices; S. Ambroſius lib. de Incarnatione cap.6. & Athanaſius in Epiſtolà ad Epictetum, agentes contra hæreticos, qui dicebant divinitatem, & carnem Chriſti eſſe ejuſdem ſubſtantiæ, inferre videntur conſequenter dicturos Verbum in carnem, capillos, ſanguinem, & oſſa converſum fuiſſe: ergo cenſebant illi Patres has partes corporis ſpectare ad ejus integritatem.

Nego Patres illud inferre, ſed tantùm referunt errorem hæreticorum illorum: Nam S. Ambroſius ita ſcribit: *Deinde cùm iſti* (nempe hæretici) *dicant, quia Verbum in carnem, capillos, ſanguinem, & oſſa converſum eſt, & à propria natura mutatum eſt, datur illis locus, ut infirmitatem carnis ad infirmitatem Divinitatis quâdam factâ divinæ naturæ mutatione detorqueant*. S. Athanaſius verò, contra eoſdem hæreticos ſic ſcribit, *Quinimò etiam in aliam impietatem tranſitum facitis; aſſerentes Verbum in carnem, in oſſa, in pilos, nervos, imò prorſus in corpus, mutatâ priori naturâ abiiſſe*. Non igitur prædicti Patres inferunt tanquam abſurdum Verbum mutatum fuiſſe in capillos, ſi mutatum fuiſſet in corpus vivens, quaſi, & capilli viverent: ſed id ſupponunt ex ſententia illorum hæreticorum.

Petes, an aliqua particula ſanguinis Chriſti reverà in terris ſubſtantialiter manſerit, & adhuc aſſervetur?

Reſpondeo magnam eſſe circa hanc difficultatem Theologorum controverſiam, plurimi namque cùm Joanne à Turrecremata cenſent nullam particulam

lam

lam ſanguinis Chriſti in terris poſt ipſius reſurrectionem manſiſſe; ſed ſanguinem, qui circumfertur nomine Chriſti, non eſſe eum, qui fluxit ex ejus corpore, ſed ex aliqua imagine Chriſti percuſſa à Judæis Berithi: cujus hiſtoriam refert Athanaſius lib. de Paſſione imaginis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui author licèt à quibuſdam non cenſeatur magnus Athanaſius; tamen liber ille non debet eſſe levis authoritatis, ſiquidem prædicta hiſtoria recitata fuit ſub nomine Athanaſii, & approbata in Concilio Nycæno 2. Actione 4. Hic autem author cap. 7. illius libri loquens de ſanguine, qui fluxit ex percuſſa illa imagine ait; *Hic eſt ſanguis ille dominicus, qui apud pleroſque repertus eſſe dicitur, nec eſſe aliter æſtimandum à verè Catholicis præter id, quod ſcribitur à nobis quaſi ex carne, & ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo inveniri, niſi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidiè ſpiritualiter efficitur*: Cæteri verò Theologi putant Chriſti ſanguinis particulas adhuc in terris aſſervari, nec omnem effuſum in paſſione ſanguinem fuiſſe à Criſto reſumptum. Probat Sylveſter in Roſa aurea tract. 3. quæſt. 31. *Primò* quidem authoritate Pii II. qui in Bulla ad Abbatem Monaſterii Xanctonenſis ita definit, *Petitio exhibita continebat; quòd licèt tanto tempore cujus memoria non extitit in Eccleſia dictæ domus, ut piè creditur, quædam particula pretioſi ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti in ligno crucis, pro redemptione humani generis ſalubriter effuſi, &c.... Nos igitur, qui de prædictis certam notitiam habemus, attendentes, quòd veritati fidei nullatenus repugnat affirmare Redemptorem noſtrum de ſanguine præfato ob ipſius paſſionis memoriam aliquam partem in terris reliquiſſe, &c.* Igitur cenſet ſummus Pontifex probabiliſſimum eſſe, quòd aliqua Chriſti Domini ſanguinis particula ſubſtantialiter in terra remaneat.

Adde quòd refert Platina in vita Leonis III. Pontificem profectum fuiſſe Mantuam ad viſendum Chriſti ſanguinem, qui tunc ob aſſidua miracula in magna veneratione erat: inde verò approbato ſanguine, ad Carolum fuiſſe profectum.

Confirmatur ex lib. 6. revelationum B. Brigittæ, ubi beata Virgo his verbis eam alloquitur, *Cum tempus vocationis meæ inſtaret de hoc mundo, ego ipſam* (ſcilicet præputii) *ſacram membranam commendavi S. Joanni cuſtodi meo cum ſanguine illo benedicto, qui remanſit in vulneribus ejus, quando depoſuimus de cruce.* Accedunt narrationes innumeræ, quæ falſitatis omnes damnari ab homine cordato non poſſunt, & tamen ex iis ſupereſſe aliquam ſanguinis à Chriſto fuſi portionem (ſub alia tamen, quàm ſanguinis forma) ſit extra dubium. Hujuſmodi eſt, quòd rubor in pleriſque inſtrumentis paſſionis dominicæ adhuc cernitur, rubor non eſt nudus color ex ſanguinis aſperſione relictus (nam qualitates ſecundæ non propagantur eò modò) ſed vera ſanguinis ſubſtantia, quæ primùm inſtrumentis illis adhæſit, eiſque affixa perſeverat. Ut de ſpina ſacelli regii Pariſienſis, & de ferro lanceæ, olim Nurimbergæ, nunc Romæ aſſervato, & de ſacra ſindone Taurinenſi, ac Vultu ſancto Romano, ſive linteo Veronicæ, referunt multi ſcriptores. Et ſpecialiter quoad ſindonem Taurinenſem declaravit Julius II. ruborem, qui in ea tunc cernitur, eſſe reliquias ſanguinis fuſi, idemque de Veronicæ ſudario habent, qui de eo agunt.

Confirmatur denique hæc omnia ex eo, quòd caro præputii ſub ſummorum Pontificum oculis, & Romanæ Curiæ conſpectu reverenter cuſtoditur, & dignè colitur; nám quotannis in conſpectu Cardinalium in feriis Paſchalibus oſtenditur in Baſilica Lateranenſi, atque etiam Latino, atque Italico præco-

nio ex alto ſuggeſtu populo proponitur adorandus ſanguis, & aqua, qui ex Chriſti morientis latere effluxerunt: igitur non eſt improbabile aliquas Chriſti Domini ſanguinis ſubſtantiales particulas adhuc in terris remanere.

Objici poteſt illud vulgare S. Damaſceni effatum, *Quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit.*

Verùm reſpondeo *primò*, axioma illud non haberi in S. Damaſceno, ſed tantùm apud ejuſdem Scoliaſtem.

Reſpondeo *ſecundò*, quòd quandoquidem illud vulgò à Theologis admittitur, intelligendum eſt dumtaxat de natura aſſumpta, & de partibus, quæ ſecundùm ſe totas pertinent ad veritatem naturæ humanæ: & quidem non materialiter, ſed quoad ſpeciem tantùm conſideratis, hoc eſt, Chriſtum nunquam dimiſiſſe totum ſanguinem ſuum, ſed tantùm aliquam particulam ſanguinis ſui, ſicut dimiſit pelliculam præputii.

Quaestio Tertia.

Utrùm Verbum aſſumpſerit animæ rationalis facultates; nempe Intellectum, & Voluntatem?

Notandum primò ex Doctore ſubtili in 2. diſt. 15. animæ rationalis facultates non eſſe ab ea realiter diſtinctas, ut abundè probavimus in Phyſicis diſp. de anima, q. 3. concluſione 2. Quam utique veritatem apertè tradit S. Auguſtinus lib. 1. de Trinitate, c. 11. ubi ait: *Hæc tria igitur, memoria, intelligentia, & voluntas, quoniam non ſunt tres vitæ, ſed una vita; nec tres mentes, ſed una mens; conſequenter utique, nec tres ſubſtantiæ, ſed una ſubſtantia.* Cui ſubſcribit ſanctus Bernardus Serm. 11. in Cantica: *Quædam*, inquit, *in anima intueor, memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Et hæc tria ipſam animam eſſe.* Quam utique veritatem probat Doctor; *Primò*, quia natura ſemper tendit ad unitatem, nec pluralitatem patitur, niſi id aliqua neceſſitas poſtulet: ſed nulla apparet neceſſitas ſtatuendæ diſtinctionis realis inter animam, & ejus facultates; quippe cùm, nec ſeorſim exiſtere poſſint, nec anima phyſicè ſuas facultates producat: nam ſi anima per realem actionem ſuas ederet facultates, ſequeretur, quòd independenter ab eis eſſet productiva, ſubindeque tales facultates ei eſſent fruſtraneæ; quidni enim ſuos vitales actus, ſicut, & ſuas facultates immediatè poſſet edere.

Ex quibus apertè colligitur, quod ſi ſpectetur hæc naturalis ratio, cū Chriſtus animam rationalem aſſumpſerit, etiam & intellectum, & voluntatem, ejus facultates aſſumpſiſſe dicendus eſt. Verùm quoniam huic veritati obluctantur hæretici, quorum *aliqui*, ut vidimus in præludio hujus tractatûs à Chriſto Domino humanum intellectum ablegant: *Alii* voluntatem humanam proſcribunt, contendentes eum fuiſſe intelligentem, & volentem, intellectu dumtaxat, ac voluntate Verbi: idcirco operæ pretium duxi hac in quæſtione demonſtrare Chriſtum Dominum reverà intellectum, & humanam voluntatem habuiſſe.

Notandum ſecundò hæreticos Monothelitas, de quibus egimus in præludio hujus tractatus, duas in Chriſto eſſe perfectas, & integras naturas, divinam & humanam, contra Apollinarem, & Arium, caſque inconfuſas adverſus Eutychem agnoviſſe. An autem reverà negaverint in Chriſto duplicem voluntatem, ſolam divinam agnoſcentes; an verò dumtaxat negaverint duplicem actionem, quam unam utriuſque naturæ fuiſſe putaverint, eamque divinam, controvertitur apud Theologos. Nam Vaſquez in 3. p. diſp. 77. cap. 11. contendit Monothelitas in homine Chriſto non negaſſe operandi, ac volendi po-

ten-

tentiam: ſed ſolùm actionem. *Eorum*, inquit, *error erat, in Chriſto ſolùm eſſe effectum voluntatis divinæ, non autem humanæ, cujus nutu membra inferiora ad ſuas actiones, & opera moverentur; itaut membra ſolùm parerent motui voluntatis divinæ, quæ erat pro humana: at verò humanam nullam eſſe, quæ ſicut in nobis membra ad ſuas actiones moveret. Ita quòd illum affectum voluntatis in Chriſto, quò moveri dicebant membra ad ſuas operationes, unam voluntatem, & unam ſolùm operationem, eamque* theandricam *nuncupabant, quò vocabulò primùm uſus eſt S. Dionyſius Epiſtolâ 4. quæ eſt ad Cajum*. Dicebant autem operationem theandricam in Chriſto compoſitam eſſe, non ex duabus operationibus, neque ex duobus affectibus duarum voluntatum, quos operationes vocabant; ſed ex una operatione voluntatis, & actione membrorum, aut alterius voluntatis, quam operationem, ſeu motum, aut opus vocabant. Quem utique legitimum erroris ſenſum ſe primùm detexiſſe gloriatur Vaſquez. Cui ſubſcribit de Lugo diſp. 25. & nonnulli alii.

Verùm reclamant cæteri Theologi, contendentes hæreticos illos non ſolas operationes humanæ voluntatis, ſed hanc inſuper voluntatis facultatem ſuſtuliſſe. Quam utique veritatem ex ipſiſmet SS. Patribus copioſiſſimè probat *Petavius* lib. 8. cap. 4. maximè verò ex eo, quòd SS. qui eos hæreticos impugnaverunt, ſemper diſtinctè aſſerant illos negaſſe duas in Chriſto voluntates, & duas operationes. Unicum hic profero Euthimium in Panoplia ſub finem tituli 18. inter alias Patrum ſententias, quas ibi colligit: *Quorum*, inquit, *eadem natura, horum eadem eſt voluntas, & operatio: quorum autem differens eſt natura, horum differens eſt voluntas, & operatio. Porrò non hypoſtaticas, neque perſonales, neque gnomicas dicimus voluntates illas, & operationes, hoc eſt, volendi, operandiqve facultatem*. Quò certè nihil clarius eſt, ut oſtenderet voluntatem, operationemque, de qua quærebatur inter Monothelitas, & Catholicos, non ſolùm actionem eſſe, ſed etiam facultatem. *Adde quòd* ipſimet hæretici voluntatem, & operationem humanam, tanquam duo negaverint; nam in 6. Synodo Actione 8. Macharius Antiochenus Antiſtes Monothelitarum Patronus, interrogatus, an duas confiteretur naturales voluntates, & duas operationes naturales in Incarnatione Chriſti Domini? reſpondet, *ſe neque naturales voluntates duas, neque duas naturales operationes agnoſcere*.

Notandum tertiò, Monothelitas non fuiſſe primos illius hæreſis repertores, & aſſertores, nam ut cæteros taceam, narrat Hypolitus in Collectaneis Beronem Valentini repudiata hæreſi, *conſtitutâ unicâ, & ſingulari operatione, divinitatem Chriſti, & humanitatem confudiſſe*. Similiter Apollinaris unam in Chriſto operationem docuit, ut ex aliquot illius dictis Martinus Papa refert in Concilio Lateranenſi, ajebat enim: *Quorum una operatio, horum una eſt eſſentia: ergo facta eſt eſſentia Verbi, & carnis*. His maximè præluſerunt Eutychiani, quos *Monophyſitas* communi vocabulò nuncuparunt, quorum propaginem Monothelitas fuiſſe diximus in præludio: nam, & illi longè ante hos exorti, unicam in Chriſto ſtatuerunt operationem, & voluntatem, ac duas anathemate damnârunt: Sic Severus commemoratus ab Agathone Papa in epiſtola Synodica, quæ eſt in Actis Synodi ſextæ, anathema dixit, Synodo Chalcedonenſi, & epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum, *Iiſque omnibus, qui in duabus naturis unum dicunt, vel dixerunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum poſt ineffabilem, & incomprehenſibilem unitionem*, & conſequenter confitentes duas operationes, aut proprietates.

Ab

Ab ipſis tamen Monophyſitis in hoc diſſentiebant Monothelitæ, quòd hi duas perfectas, & integras naturas in Chriſto cum Catholicis agnoſcerent, ut conſtat ex 6. Synodo, in qua diligenter expoſita, & damnata eſt hæc hæreſis, quippe in Actione 6. Macharius Antiochenus factionis illius Antiſtes, in ea quam juſſus edidit ſuæ fidei profeſſione, diſertè prædicat Chriſtum poſt Incarnationem in duabus perfectis naturis ſine confuſione, ac diviſione, in una exiſtere perſona, & hypoſtaſi una, nuſquam differentia naturarum unitione ſublatâ: ſed ſervatâ potius utriuſque proprietate naturæ, & in unam concurrere perſonam, & unam hypoſtaſim. Non conveniebāt autem illi hęretici in hæreſis ſuæ ratione reddenda, & expoſitione facienda, nam aliâs quandam operationem Dei, & hominis Chriſti ſtatuebant, quam & *Dei-virilem*, & *Theandricam* nominabant, aliàs verò agnoſcebant duas operationes, & voluntates, ut narrat Agatho Romanus Pontifex in Epiſtola Synodica, quæ refertur Actione 4. Synodi 6. aliàs, nec unam, nec duas dicendas eſſe decernebant, ut in *Exteſi* Heraclii, & *Typo* Conſtantii, de quibus egimus in præludio hujus tractatûs.

Reſtat ergo probandum contra hos, & alios hæreticos, duos in Chriſto fuiſſe revera intellectus, duas voluntates, ac earum facultatum operationes; quod utique præſtabimus in duabus ſequentibus concluſionibus.

Conclusio Prima.

C*Hriſtus habuit duplicem intellectum, divinum, & humanum.* Hæc eſt contra Apollinariſtas contendentes Verbum divinum non aſſumpſiſſe mentem humanam, ſeu intelligendi facultatem, cujus vices Verbum divinum præſtare affirmabant.

Probatur primò ex Scriptura ſacra, illis omnibus oraculis, quibus apparet Chriſtum Dominum exercuiſſe operationes intellectûs humani, maximè verò illis, quibus dicitur admiratus. Sic Matth. 8. admiratur fidem Centurionis; quam utique admirationem docent Theologi Chriſto Domino conveniſſe, quoad ſcientiam experimentalem, ſicut qui novit eclypſim futuram per ſcientiam; non minùs eam demiratur cùm illam novit experientiâ. Ex quo ſic argumentor, Chriſtus non potuit admirari ratione intellectûs divini, quippe ea tantùm admiramur, quorum cauſa nos latet; nec etiam ratione animæ ſenſitivæ, cujus non eſt inveſtigare, & detegere cauſas rerum: igitur reſtat, ut illa admiratio Chriſto convenerit ex parte animæ rationalis intellectu ſuo præditæ, ideoque in Chriſto fuit humanus intellectus,

Secundò, id ipſum conſtat ex illis locis, in quibus refertur Chriſtum Dominum habuiſſe ſcientiam, & ſapientiam, conſilium, cæteraſque perfectiones ad intellectum humanum pertinentes; omnia enim iſta ipſi cōpetere non poterant ratione intellectûs divini; maximè verò ſi attendas illud augmentum ſcientiæ experimentalis, ſecundùm quod dicitur Lucæ 2. *Jeſus proficiebat ſapientiâ, & ætate, & gratiâ apud Deum, & homines*.

Denique hæc Catholica veritas colligitur ex iis oraculis, in quibus habetur Chriſtum Dominum oráſſe, & pernoctáſſe in oratione Dei; oratio enim eſt creatæ mentis in Deum elevatio.

His adde, quæ diximus in 1. quæſtione, demonſtrando Chriſtum aſſumpſiſſe integram naturam humanam, quia id omne aſſumpſit, quod ſanandum erat; intellectiva autem facultas ſauciata erat per peccatum, ut dictum eſt in priori volumine, ubi demonſtravimus omnes animæ facultates per originale peccatum in plurimis eſſe vitiatas: Igitur ut ſanaretur debuit à Chriſto cum ipſa anima aſſumi. Nulla ſunt, aut ſaltem levia, quæ adverſus hanc ve-

Google

veritatem poſſunt obtrudere hæretici.

CONCLUSIO SECUNDA.

CHriſtus reverà habet voluntatem divinam, & humanam. Hæc eſt de fide determinata in plurimis Conciliis contra Monothelitas, maximè verò in VI. *Synodo*, ubi hæc hæreſis examinata, & proſcripta fuit, & in Concilio *Lateranenſi* ſub Martino I. Conſultatione 5. Canonibus 12. 13. & 14. & in VII. Synodo Act. 7. & in confeſſione fidei, ubi prædicti hæretici damnantur; & in Concilio *Florentino* in decreto Eugenii.

Probaturque imprimis è Scripturæ teſtimoniis, quibus duæ in Chriſto inſinuantur voluntates. Sic Matth. 26. *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Lucæ 22. *Non mea, ſed tua voluntas fiat.* Joan. 6. *Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.* Habebat ergo voluntatem Patri ſubjectam non divinam; ergo humanam. *Similiter* ex illis oraculis, quibus legimus Chriſtum obediviſſe: Sic ad Philipp. 2. *Factus obediens uſque ad mortem.* Hebræos 5. *Didicit ex iis, quæ paſſus eſt obedientiam.* Obedientia enim eſt actus voluntatis; non divinæ, quia obedientia ſuperiorem agnoſcit, Deus autem ſuperiorem non habet, ergo humanæ. *Tertiò*, eadem veritas firmatur ex illis locis, in quibus Chriſtus dicitur nobis meruiſſe ſalutem, meritum enim pertinet ad voluntatem: non divinam, quia meritum eſt alicujus in perfectionem tendentis: ergo humanam.

Denique, colligitur ex illis locis, in quibus Chriſtus dicitur actus ſtudioſos, & laudabiles feciſſe, tanquam exemplar, quod imitari debemus: tales autem actus ſtudioſos exercere non potuit ſine voluntate humana, nam ſi non ſit humana voluntas, nec erit liberum arbitrium; abſque libertate autem actus laudabilis, & ſtudioſus eſſe nequit.

Probatur ſecundò, illis omnibus argumentis, quibus SS. Patres Monothelitarum hæreſim impugnaverunt: quorum *primum* formatur ex eo, quòd Monothelitæ duplicem in Chriſto perfectam naturam agnoſcerent. Sic enim Patres ſextę Synodi in ſermone ad Imperatorem Conſtantinum: *Perfectum igitur in divinitate, & in humanitate, perfectum ſecundùm antiquas Patrum traditiones, & divinam Chalcedone ſancitam formulam prædicamus: atque uti naturas duas accepimus; ita & duas naturales voluntates, & naturales ipſius operationes agnoſcimus. Quippe neutram in Chriſto naturam in ejus Incarnatione voluntatis experte, aut operationis audebimus aſſerere, ne earum proprietates perimentes, naturas unâ perimamus.* Eòdem argumentò utitur ſanctus Damaſcenus lib. 3. cap. 15. dicens: *Salvâ naturarum differentiâ, ſalvæ erunt, & operationes, non enim natura ulla eſt operationis expers*, &c. Eòdem modò ratiocinatur ſanctus Maximus in Epiſtola ad Nicandrum: *Quomodo*, inquit, *ſi naturâ propriè Deus, & naturâ propriè homo idem erat, non, & divinam voluntatem, & operationem natura propriè, & humanam voluntatem, operationemque naturâ propriè habuit, horum neutro ſecundùm naturam deficiens, per quæ conſentanea rebus nomina præferens, & his rursùs res ipſas affirmans, manifeſtè agnoſcebatur idem divina pariter, & humana naturaliter obtinens, ac volens, & operans, indeque ea, ex quibus, & in quibus, & quæ erat creditus? Quandoquidem naturali voluntate, & naturali operatione ſublatâ, quinam Deus erit, aut homo? Quinam hoc, & illud ſecundùm ſubſtantiam eſſe monſtrabitur, ſi non utriuſque naturæ ſine ullo defectu proprietatem retinet?*

Probant ſecundò. Si eſſet una duntaxat in Chriſto voluntas, ea vel ſimplex eſſet; vel compoſita. Si ſimplex, vel ſolius eſſet Dei propria, vel ſolius ho-

hominis: ſi compoſita, multa ex eo abſurda ſequerentur, velut creatam ſimul, & increatam eſſe tum neque Deum, neque hominem eſſe Chriſtum, ſed mixtum aliquid ex utroque: quod utique argumentum, ſic urget ſanctus
„ Maximus apud Eutimium *titulô* 18.
„ Si una tantùm in ipſo voluntas, ait;
„ & una dicitur à nobis operatio,
„ eundem vel non eſſe naturâ hominem, ſed ſolùm Deum, vel naturâ
„ ſolùm hominem, & non Deum; vel
„ neque hominem, neque Deum, perſpicuè profitebimur, veluti ſi naturalem Dei voluntatem fortè dixerimus. Aut hæc omninò divina erit,
„ aut humana: Si divina, naturaliter
„ per ipſam Verbum divinum volet,
„ Deum ſe naturâ tantùm, & ejuſdem
„ cum genitore ſuo voluntatis, non hominem oſtendens: Non enim natura
„ fert, ut ex eo, quòd natura divinum
„ eſt, id quod natura eſt humanum,
„ propriam formam, ac notam accipiat; quemadmodum neque fieri
„ poteſt, ut per id, quod ſecundùm ſubſtantiam humanum eſt, id, quod
„ divinum eſt ſubſtantia, dignoſcatur.
„ Nec diſpar erit conſequentiæ ratio,
„ ſi voluntatem eandem Chriſti humanam eſſe dicamus.

Objiciebant Monothelitæ; *Primò* quidem nonnullas veterum Patrum authoritates. *Verùm* eas eſſe partim ementitas, partim fraudulenter ab illis concinnatas, & depravatas; partim denique malè interpretando, & aliorſum detorquendo, demonſtratum eſt in VI. Synodo, ubi illorum artes, & calumniæ patefactæ convictæque ſunt: nam quidam libri falsò ab iſtis attributi veteribus commemorantur: Sic *act.* 3. *&* 12. *&* 14. Epiſtola Mennæ Conſtantinopolitani ad Vigilium Papam de una Chriſti voluntate: & Vigilii ipſius duo libri alter ad Juſtinianum Imperatorem, alter ad Theodoram ejus conjugem, unam operationem aſſeverantes. In *actione* verò 5. & 8. ejuſdem Synody plura loca ex variis SS. Patrum monumentis a Machario Antiocheno collecta perhibentur, quæ authênticis collata codicibus Patriarchii Conſtantinopolitani, deprehendit Synodus malà fide decerpta eſſe ac detruncata, & ideò communibus omnium ſuffragiis damnata ſunt.

Porrò teſtimonia, quæ ſpecie aliquâ illorum hæreſi blandiuntur, pauca ſunt. Primum quidem deſumebant ex S. Cyrillo lib. 4. in Joannem ubi magnum illud Eccleſiæ Lumen ait: *Chriſtum unam cognatam operationem per ambas naturas oſtendiſſe*.

Verùm huic objectioni reſpondet
„ S. Martinus Papa apud Euthymium:
„ *Unam*, inquit *actionem* vocat unitione: cognatam verò, ratione partium; ut pote quæ ejuſdem fuerit in
„ omnium efficiente imperio, & ſanctæ carnis attractu: Etenim per ambo iſta Deus Verbum manifeſtè illam oſtendebat eò ipsô, quòd per
„ carnem vivificabat, eam per totum
„ vivificam eſſe demonſtrans. Quemadmodum, & ignis per ferrum
„ urens, viſione illâ, quâ ſecum jungitur, urendi ut præditum efficit
„ ferrum. Adeò ut propterea non ſolius ignis ſecundùm naturam deinceps ſit aduſtio; ſed etiam ferri propter unitionem: ac ſimiliter divina
„ Verbi in miraculis operatio, non
„ ejus tantummodò ſit ob naturam;
„ verùm etiam ſanctæ carnis ipſius,
„ propter hypoſtaticam cum illo copulationem: ſiquidem actionis ſecum participem illam in divinis præſtandis adhibebat.

Objiciebant inſuper teſtimonium Greg. Nyſſeni, ut videre eſt in 6. Synodo Actione 12. qui ſcribens contra Eunomium aſſerit: *Ita Divinitatem per corpus, quod induit, commune omnium reverà ſalutem operari, ut propria carnis perpeſſio. Dei ſit operatio*. Cui conſen-

ſentaneum eſt illud Philonis in libro de Cherubinis, ubi ait: *Proprium Dei eſſe facere, quòd nefas ſit factæ ulli rei tribuere: proprium verò creaturæ pati*. Ex quibus colligebant naturam humanam in Chriſto non fuiſſe operativam, ſed divinam dumtaxat in illo fuiſſe operatam.

Verùm S. Maximus in diſputatione contra Pyrrum, & S. Damaſcenus lib. 3. cap. 13. retorquent illud argumentum in hæreticos: ſi enim propterea una in Chriſto eſſe deberet operatio, quòd ſolius Divinitatis propriè ſit actio, humanitatis autem paſſio; eadem conſequentiæ neceſſitas efficiet, ut una ſit dumtaxat in eodem Chriſto natura Dei, ſi nempe illa ſola ſit operatrix, & creata dumtaxat patibilis: quippe natura dumtaxat colligitur per motionem, & operationem. Igitur ubi eſt dumtaxat unius naturæ operatio, ibi & unica natura: nec refert, quòd omnis natura creata patiatur; id enim non obſtat, quominus etiam ſit activa, omne enim creatum agens, maximè corporeum, agendo repatitur.

Objiciebat tertiò. Omne inſtrumentum non habet ex ſe actionem, ſed dumtaxat ab agente principali: ſed natura humana ex SS. Patribus dicitur inſtrumentum Divinitatis: igitur ex ſe non erat operativa, ſed dumtaxat deſerviebat, ut inſtrumentum ad ipſius Divinitatis operationem. Major conſtat ex Philoſophis: Minorem verò probabant ex S. Cyrillo in dialogo de incarnatione Verbi parte 5. ubi ait: *Chriſtus uſus tanquam inſtrumentò propriâ carne ad opera carnis, & ad naturales ægritudines, & ejuſmodi alia, quæ extra reprehenſionem erant, anima verò itidem propria ad humanas, & expertes vitii paſſiones: nam, & eſuriiſſe dicitur, & longinquarum peregrinationum labores pertuliſſe*, &c. Idem habet S. Athanaſius oratione 4. *Deus exiſtens*, inquit, *proprium corpus habuit, & hôc uſus inſtrumento, homo propter nos factus eſt. Ideò quæ propria ſunt carnis ipſius eſſe dicuntur, quoniam in illa inerat, ut ſunt eſurire, ſitire*, &c.

Diſtinguo majorem, inſtrumentum artificiale, quod agendi principiò caret, & ſolà moventis impreſſione movetur, concedo: inſtrumentum naturale, vel ſubſtantivum, quod propriâ formâ, & efficiendi virtute, ac poteſtate præditum eſt, ideoque veram habet affectionem, & confert in opus conficiendum, nego: ſimiliter diſtinctâ minore, nego conſequentiam; nam natura humana in Chriſto ſi ſit divinitatis inſtrumentum, non eſt inſtrumentum artificiale, ſed naturale; quia ex ipſa propriam exercet actionem, nec tantummodò patitur.

Adde quòd cùm Chriſtus duplicis generis habuerit operationes, *alias* quidem purè naturales, ut ſunt cognitio, volitio, locutio, contactus, &c. *Alias* verò naturæ vim excedentes, ut omnes miraculoſæ operationes, quas Chriſtus operatus eſt, vel contactu, vel ſermone, ut eſt infirmitatum curatio, mortuorum excitatio, & cætera ejuſmodi miracula, quorum naturalis cauſa non fuit natura humana. Priorum actionum ipſa humanitas principalis erat cauſa; non autem inſtrumentum dumtaxat; poſteriores verò actiones ſola Divinitas operabatur, & humanæ naturæ actione, putà, vel contactu, vel locutione ad illos mirabiles effectus patrandos, tanquam inſtrumentò utebatur.

Objiciebant denique: Si Chriſtus habuiſſet duas voluntates, etiam habuiſſet pugnam voluntatum, quippe humana repugnaſſet divinæ, & conſequenter non fuiſſet omnis expers peccati, peccat enim omnis, qui divinæ voluntati reluctatur: ſed hoc aſſerere, injurioſum eſt Chriſto Sancto Sanctorum: igitur, &c.

Nego majorem, quamquam enim Chri-

Chriſtus duas habuerit voluntates, indè non eſt conſequens, quòd humana reluctata fuerit divinæ, imò ipſi in omnibus ſemper erat ſubdita; ſiquidem Chriſtus factus eſt æterno Patri obediens uſque ad mortem, ad Philipp. 2. Hinc Matth. 26. ajebat: *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, & Luc. 22. *Non mea voluntas, ſed tua fiat*. Quapropter teſtabatur Joannis 5. *Non quæro voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me*. Adde quòd hàc ratione non minùs negare debuiſſent Monothelitæ appetitum ſentientem in Chriſto: hic enim appetitus multò faciliùs cum divina voluntate pugnare videtur, quàm humana voluntas; nec exinde, ut volebant hæretici, cavendum erat ne Chriſtus peccatò labefactaretur; nam, ut notavit S. Ambroſius lib. de Incarnationis dominicæ ſacramento cap. 7. *Qui alios à carnis lubrico vindicabat, numquid formidare poterat, ne & ipſe dominatu quôdam carnis illius vinceretur?*

Objiciebant prætereà ſummos Pontifices Romanos, maximè *Vigilium*, & *Honorium* à ſuis partibus ſtare, ac eorum ſententiæ patrocinari, ut apparet in diſputatione Pyrrhi cum S. Maximo. Verùm quàm falſa, & mendax fuerit illa aſſertio, ut evidentiùs appareat, operæ pretium eſt hic fuſiùs examinare, an reverà iſti duo ſummi Pontifices à Monothelitarum partibus ſteterint, quod utique præſtabo duobus in ſequentibus paragraphis.

§. I.

Utrum Vigilius Romanus Pontifex fuerit Monothelita?

Ita accuſatur à Pyrrho in diſputatione cum ſancto Maximo martyre, affirmans, quòd ille Pontifex ſuò calculò probaverit libellum ſibi oblatum à Menna Patriarcha Conſtantinopolitano, in quo affirmatur unam in Chriſto eſſe voluntatem. *Verùm* hanc calumniam his verbis purgat ſanctiſſimus Martyr. *Admiror quomodo Patriarchæ cùm ſitis, audietis mentiri: qui tibi anteceſſit in ſuis ad Honorium litteris ſcripſit, commonefactum quidem fuiſſe de eo libello, non autem oblatum, nec oſtenſum; ipſe verò in tua ad Joannem Papam Epiſtola dixiſti oblatum eſſe, & oſtenſum, lectum etiam per Conſtantinum quæſtorem: utri igitur credemus? Tibi, an ei, cui ſucceſſiſti? uterque enim non poteſt verum dixiſſe*. Unde cùm Pyrrhus conceſſiſſet ſic fuiſſe ſcriptum à Sergio ſuo prædeceſſore, fateri coactus eſt Vigilium ex hoc capite non poſſe culpari.

Urgebis. Reverà Mennas obtulit ſuum libellum Vigilio, ut conſtat ex epiſtola Sergii ad Cyrum Epiſcopum Alexandrinum, quæ lecta eſt in ſexta Synodo, actione 12. in qua affirmatur porrectum à Menna ipſi Vigilio libellum iſtum, ais enim: *Unde nos, quæ noſtræ erant ſcientiæ, per noſtra reſcripta ei ſignificavimus, dirigentes etiam ſermonem acclamatorium Mennæ ſanctiſſimo quondam Patriarchæ, hujus ab eo conſervandæ regiæ urbis porrectum ab eo, hic præſenti Vigilio ſanctæ memoriæ prædeceſſori ſanctitatis veſtræ, habentem, & diverſa teſtimonia paterna de una operatione, & una voluntate Salvatoris noſtri Chriſti*. Igitur reverà libellus ille fuit oblatus Vigilio, & ab eo probatus.

Reſpondeo negando conſequentiam. Quanquam enim verum eſſet, quòd ipſi Vigilio fuerit libellus oblatus, non eſt tamen conſequens, quòd ab eo fuerit approbatus. *Reſpondeo ſecundò*, in iſto libello Mennæ fuiſſe à Græcis Monothelitis addita illa verba de *una operatione, & de una voluntate Salvatoris noſtri Chriſti*; cùm enim hunc libellum protuliſſent Monothelitæ in VI. Synodo actione 3. lectum fuiſſe ex eo, *quòd una ſit in Chriſto voluntas*, tunc, ut ibidem refertur, exurgentes Legati Sedis

dis Apoſtolicæ vitiatum eſſe codicem à Monothelitis exclamarunt, additamque eſſe illam Mennæ nomine ad Vigilium epiſtolam, ſive libellum, eò quòd acta ipſa germana id non haberent; ejuſque rei certum illud attulerunt argumentum, quòd Mennas diem obierit anno 21. Juſtiniani Imperatoris: quinta verò Synodus, in cujus exordio dicitur lecta epiſtola Mennæ, congregata eſt dumtaxat ejus imperii anno 27. Hinc enim neceſſariò inferendum eſt non potuiſſe à Menna tempore quintæ Synodi mitti libellum ad Vigilium, utpote cùm Menna jam ſex annis ante congregatam Synodum obiiſſet. Falſificatio autem iſtius libelli, & impoſtura ex templo apparuit, ut conſtat ex actis illius ſeſſionis 3. ubi hæc habentur. *Et inſpicientes tam piiſſimus Imperator, quàm glorioſiſſimi Judices unà cum quibuſdam ex ſancta Synodo, Deo amabilibus Epiſcopis, & aperientes, ac diſcernentes invenerunt tres quaterniones, in principio libri additos, non habentes ſubnotationem numeri, qui ſecundùm conſuetudinem affigitur in quaternionibus: ſed in quarto quaternione habente primum numerum, & in ſequenti quaternione ſecundum, & tertium, atque quartum ſubſequente; alias verò, & diſſimiles eſſe litteras eorundem, in exordiis ſubmiſſorum quaterniònum, in quibus continebatur ſermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium.* Ex quibus apparet hæreticorum fraus, & vafrities.

Cùm autem in ſui erroris patrocinium inſtarent Monothelitæ, actione 12. ut rurſus libellus ille legeretur; Judìces, & Concilium dixerunt *Superflua præſens lectio ſermonis exiſtit, quia penitus fictus, & falſus eſt, eò quòd neque in repoſitis geſtis hic venerabilis Patriarchii epiſtolarum Mennæ ſanctiſſimæ memoriæ hujus Regiæ urbis Antiſtitis ſermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium invenitur, ſed & in ſuperius poſità actione 3. dum relegeretur primus liber geſtorum ſancti Concilii, inventi ſunt additi tres falſi quaterniones hunc ſermonem attinentes.* Ex quibus collige fraudes, & impoſturas, quibus uſi ſunt Monothelitæ, ut ſuas in partes Romanum Pontificem pertraxiſſe viderentur.

Eadem Actione 3. denuò objicitur à Monothelitis, quòd Vigilius duos ſcripſerit libros: alterum ad Juſtinianum Imperatorem; alterum verò ad Theodoram Auguſtam Juſtiniani conjugem; in quibus libris habebatur: *Anathematizamus autem Theodorum, qui fuit Epiſcopus Mopſueſtiæ, tanquam qui alienus ſemper extiterit ab Eccleſia, & SS. Patribus adverſarius, qui non confitetur incarnatum eſſe Dei Verbum, id eſt, Chriſtum eſſe unam ſubſiſtentiam, & unam perſonam, & unam operationem.* Addiderunt autem Monothelitæ libros iſtos in 7. Actione v. Synodi reperiri.

Verùm Legati Romanæ Sedis iterùm falſitatis accuſaverunt Monothelitas; quia nempe ipſi addiderant, *& unam operationem*; hancque rationem demonſtrandæ falſitatis, & impoſturæ ſubjecerunt; quia ſi mentio ibi facta fuiſſet unius operationis, dubio procul illud fuiſſet inſertum in definitione Concilii.

Inſuper, oportuiſſet, & Synodum ejuſdem unius operationis errorem eſſe profeſſam, quandoquidem Vigilius receptus eſt à Synodo. Quod cùm non poſſit dici, neque de Vigilio id ſentiendum eſt.

Hinc Actione 12. ejuſdem Concilii, dum iidem libelli rurſus apponerentur: ſic Judices, ſic etiam Concilium, *In memoria habemus, quòd tunc* (hoc eſt Actione 3.) *proſecuti ſunt, qui ex parte Apoſtolicæ Sedis antiquæ Romæ falſatam fuiſſe prædictam 7. Actionem, eo quòd ſint fallaces duo libelli, qui in ea continentur quaſi porrecti à Vigilio, Juſtiniano, & Theodoro piæ memoriæ.* His igitur conſtat falsò Vigilium Romanum Pontificem, erroris Monothelita-

rum accuſari, quantum autem ad Honorium, res longè difficilior, ut apparebit in ſequenti §.

§. II.

An Honorius Monothelitarum dogma fuerit profeſſus, & ejus aſſertoribus patrocinatus.

AFfirmativam partē tuentur nedum heretici: ſed etiam nonnulli Theologi Catholici cum Melchiore Cano lib.6. *De Locis Theologicis cap. ultimò*; exiſtimantes Honorium reverà fuiſſe errori Monothelitarum patrocinatum: Tum quia in ſuis duabus Epiſtolis, quæ lectæ ſunt Actione 12. & 13. ſextæ Synodi approbat doctrinam Sergii principis Monothelitarum, & decernit dicendum non eſſe Chriſtum habere duas voluntates, neque duas operationes: *Tum quia* in eadem VI.Synodo damnatur tanquam hereticus, eo quòd, inquiunt Concilii Patres Act.13. invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit. Quapropter decernente eōdem Concilio nomen ejus è ſacris diptychis expunctum eſt, & ſcripta tanquam profana, atque animæ perniciosa igne cremata ſunt: *Tum quia* in VII. Synodo Actione ultimâ dicitur anathema Honorio unà cum Sergio, cæteriſque Monothelitis, ut legitur in Epiſtola ejuſdem Synodi ad Clericos univerſos: *Tum quia* Actione 7. Synodi octavæ lecta eſt, & approbata Epiſtola Concilii Romani ſub Adriano II. in qua refertur, quòd Honorius à VI. Synodo poſt mortem judicatus, quia de hæreſi fuerat accuſatus. *Tum denique quia* ab Agathone Epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quæ habetur Act. 4. VI. Synodi, anathema dicitur Honorio tanquam Monothelitæ, & à Leone II. Epiſtolà ad eundem Imperatorem, quæ habetur ad finem ejuſdem Concilii, ſcriptum eſt Honorium in Monothelitarum hæreſi defunctum, adeoque juſtâ anathematis ſententiâ fuiſſe condemnatum.

Verùm his non obſtantibus reclamat numeroſior, & nobilior Doctorum cœtus cum Eccleſiaſticis Annaliſtis, & Hiſtoricis, quorum ſententiam eſſe veriorem, ac certiorem, ut probemus efficaciùs, & luculentiùs demonſtremus; tria hic ſigillatim cenſeo eſſe demonſtranda. *Primum* quidem, quòd reverà Honorius Monothelitarum erroris non fuerit aſſertor. *Secundum*, quòd non ſit ejuſdem erroris accuſandus, eo quòd cum Sergio datis, & acceptis initio controverſiæ litteris communicaverit. *Tertium* denique, quòd in VI.Synodo minimè damnatus, ac proſcriptus fuerit tanquam hæreticus. Sed ut hæc evidentiùs appareant;

Repetenda ſunt ea, quæ diximus initio hujus tractatus de Monothelitarum hæreſis origine, propagatione, & damnatione. Maximè verò revocandum eſt, quòd cùm Cyrus Patriarcha Alexandrinus hæreticorum Neſtorianorum ad Eccleſiam revocandorum prætextu Synodum congregaſſet, in ea definitum eſt cap. 7. *unam eſſe Dei-virilem operationem in Chriſto*; cujus Synodi acta miſit, quàm primùm ad Sergium Conſtantinopolitanum Antiſtitem, unà cum Epiſtola plena adulationis, quæ lecta eſt in VI. Synodo Actione 13. at cùm hæc definitio de unica Chriſti operatione nota fuiſſet Sophronio Jeroſolymorum Patriarchæ, omni conatu inſtitit apud Cyrum, ut illam reſcinderet, quod cùm obtinere non potuiſſet, ſcripſit ad Sergium Conſtantinopolitanum, nec-non ad Honorium ſummum Pontificem, quatenus illa definitio Synodi Alexandrinæ reſcinderetur. Ut verò accepiſſet iſtas litteras à Sophronio Sergius, ſcripſit ad Honorium celebrem Epiſtolam, quæ habetur Actione 12. VI. Synodi, in qua exponit ad bo-

bonum pacis ſibi videri utramque ſententiam eſſe ſilentiò reprimendam, ſive quę unicam in Chriſto defendit voluntatem, & operationem, ſive quæ duplicem admittit: ſuam tamen ſententiam in omnibus ſubjicit judicio, atque cenſuræ Apoſtolicæ Sedis.

Acceptis à Sergio Epiſtolis, ad eum duplicem Epiſtolam ſcripſit Honorius, in quibus volunt adverſarii eum fuiſſe Monothelitis patrocinatum. Defunctò *Honoriò*, ſuffectus eſt in ejus locum *Severinus*; cui *Joannes IV.* ſucceſſit, qui coactò Romæ Conciliò damnavit Monothelitas. Defunctò Joanne, ejus ſucceſſor *Theodorus* anathema dixit Paulo Conſtantinopolitano Antiſtiti, quòd faveret Monothelitis, quem Epiſcopatu privavit. *Martinus* Theodori ſucceſſor cogit Concilium Lateranenſe, in quo rurſum damnantur Monothelitæ, definiturque duas in Chriſto eſſe voluntates, & operationes, in cujus aſſertionis odium Martinus pellitur in exilium, ubi variis ærumnis martyrii coronam promeretur. Cùm autem poſt ejus obitum Imperium teneret Conſtantinus Pogonatus verè orthodoxus, egit primùm cum *Domno* Martini ſucceſſore, deinde cum Agathone, qui mortuo Domno ſucceſſerat, de congregando Concilio generali. Congregatur igitur VI. Synodus generalis Conſtantinopoli: præſunt Legati Sedis Apoſtolicæ, præſens eſt etiam Imperator cum viris gravioribus. Monothelitæ, quorum Antiſtes erat Macharius Antiochenus Patriarcha pacificè audiuntur. Tandem definitur duas eſſe in Chriſto voluntates, & duas actiones, & anathema dicitur authoribus, ac præcipuis defenſoribus illius hæreſis.

Honorius non eſt dicendus Monothelita propter datas, & acceptas Epiſtolas à Sergio initiò controverſiæ.

PRobatur. Nullus dici debet hæreticus, quòd datis, & acceptis litteris communicet cum aliquo Epiſcopo, qui ab omnibus celebratur, & habetur ut Catholicus, nec in alicujus erroris ſuſpicionem venit: at quando Honorius à Sergio Epiſtolam accepit, ad eumque reſcripſit, Sergius ab omnibus ut Catholicus habebatur, nec in alicujus erroris ſuſpicionem veniebat: igitur propter communicationem cum ipſo, Honorius non eſt damnandus ut hęreticus Monothelita. Major conſtat: alioqui hæreſis eſſent inſimulandi omnes ſancti Patres, qui communicaverunt cum hæreticis antequam in erroris ſuſpicionem veniſſent, ut Hieronymus cum Ruffino, Auguſtinus, cum Juliano. Minor verò probatur: Nempe quòd Sergius tunc temporis, ut Catholicus, & optimus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Paſtor haberetur. Probatur, inquam: *Primò* ex Epiſtola Sophronii Jeroſolymorum Antiſtitis ad Sergium, ubi ipſum multis encomiis celebrat: *Vobis*, inquit, *mittimus (confeſſionem fidei) qui non ſolùm dogmata probata ab adulterinis diſcernere ſcitis, ſed quæ deficiunt, propter perfectam in Chriſto charitatem, perfectè ſupplere poteſtis. Accedam igitur ad dicendum illa, quę à principio in Eccleſia ſancta Catholica collactatus, & nutritus didici, & à teneris unguiculis accepi, & vos divine prædicare audivi*, &c. Igitur tunc temporis Sergius, ut Catholicus habebatur.

Deinde, qui ſuam doctrinam ſubmittit judicio Romani Pontificis, nec illa apertum errorem continet, ut hęreticus non poteſt haberi: at Sergius in ſua ad Honorium Epiſtolà ſuam doctrinam apertum errorem non continentem ſubmittit ipſius judicio, ait enim circa finem:

finem : *Adhortamur vos ſacratiſſimi, hæc omnia legere, & Deo placitam, ac pleniſſimam charitatem, quæ in nobis eſt nunc quoque ſequentes, ſi quid amplius, minùſve inveneritis, hoc per datam vobis à Deo gratiam adimplere, atque per ſanctas ſyllabas veſtras una cum veſtra optabili ſoſbitate, quæque ſuper his vobis fuerint placita, ſignificari.* Quibus conſtat quàm humiliter Sergius ſe Honorii judiciò ſubmittat, dum rogat, ut ipſe Romanus Pontifex, ſi quid minùs, vel amplius in Epiſtola eſſe cognoverit, ut adjiciat pariter, vel dimoveat, licèt hæc ſubdolè ab eo proferrentur, ne detegeretur, ut hæreticus.

Denique, nihil erat in Epiſtola Sergii ad Honorium, ex quo judicare poſſet, ipſum Sergium Monothelitis patrocinari; ita enim ſuam ſententiam declarat, ut dumtaxat bonum pacis ſectari videatur, & Eccleſię tranquillitati providere; cùm aliunde ſuam ſanam, & integram fidem teſtaretur, circa Chriſti divinitatem, & humanitatem in unitate perſonæ, ait enim : Nos verò conſiderantes incipientem ex hoc inter quoſdam hic contentionem exardeſcere, & ſcientes, quòd ſemper ex ejuſmodi decertationibus illæ hæreſum diſſentiones effectæ ſunt; neceſſarium judicavimus, omne ſtudium ponere, ad ſedandum, atque amputandum talem ſuperfluum verborum conflictum, & ad ſępè dictum ſanctiſſimum Alexandriæ Patriarcham ſcripſimus, ut poſtquam unitatem cum his, qui pridem reparabantur, eo auxiliante, compoſuit, de cętero nullum permitteret unam, aut duas proferre operationes in Chriſto Deo noſtro, magis autem, ſicut ſancta, & univerſalia Concilia tradiderunt, unum, eumdemque Filium unigenitum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum operatum confiteri, tam divinam quamque humanam, & omnem Deo decibilem, & homine dignam operationem, ex uno, eodemque incarnato Deo Verbo indiviſè procedere, & ad unum, eumdemque redigere; eo, quòd unius quidem operationis vox, quanquam à quibuſdam ſanctis dicta eſt Patribus, tamen peregrina videretur. & perturbare aures quorundam ſuſpicantium ad peremptionem hanc proferri inconfuſè, atque ſecundùm ſubſiſtentiam unitarum in Chriſto Deo noſtro duarum naturarum, quod non eſt unquam, nec fuit.

Similiter autem, & duarum operationum dictio multos ſcandalizet, utpotè à nullo Sanctorum, ac probabilium Eccleſię inſtitutorum edita. Inſuper: & conſequens ei eſt, prædicare duas voluntates, contrarietates circa invicem habentes, tanquam Deo quidem Verbo ſalutarem volente adimpleri paſſionem, humanitate verò ejus obſiſtente ejus voluntati, & reſiſtente: & perinde duo contraria volentes introduci: quod impium eſt. Impoſſibile eſt quippe in uno eodem ſubjacenti duas ſimul, & erga hoc ipſum contrarias ſubſiſtere voluntates. Nam ſalutaris Deum gerentium Patrum doctrina, operæ prætium inſtruit, quod nunquam intellectualiter animata Domini caro ſeparatim, & ex appetitu proprio contrario nutui uniti ſibi ſecundùm ſubſiſtentiam Dei Verbi naturalem motum ſuum effecit, ſed quando, & qualem, & quantum ipſe Deus Verbum volebat. Et (ut pleniùs dicatur) quemadmodum corpus noſtrum regitur, & ornatur, & diſponitur ab intellectuali, & rationali anima noſtra; ita, & in Domino Chriſto tota humanitatis ejus conſperſio ab ipſius Verbi Deitate ſemper in omnibus mota, Dei mobilis erat, ſecundùm Nyſſenum Gregorium dicentem contra Eunomium ita:

„ ita : Secundùm, quòd Deus erat Filius, impaſſibilis utique eſt, & immortalis : ſi quæ autem paſſio de eo „ in Evangelio dicitur, per humanitatem profectò,quæ ſuſcipiebat paſſionem, hujuſmodi operatus eſt. Operatur quippe verè Deitas per corpus, „ quod circa ipſum eſt, omnium ſalutem, ut ſit carne quidem paſſio, „ Dei autem operatio.

Nec refert, quòd ibidem videatur improbare ſententiam Sophronii culpantis definitionemSynodi Alexandrinæ, & oppoſitam definitionem,ac Cyrì ſententiam approbare,id enim dumtaxat, præſtat, ut ſignificet quantùm tranquillitatis illa definitio Eccleſiæ Alexandrinæ dederit; quam utique pacem interturbare reſcindendo illam definitionem Alexandrinæ Synodi durum exiſtimabat. Quomodo, inquit, non eſſet durum, & valde oneroſum,quan„ do hoc, reſolvere, evertereque erat „ futuram quidem omnem illam con„ cordiam, atque unitatem, quæ bene „ fuerat effecta, tam apud Alexandri„ nam magnam civitatem, quamque „ per univerſas ſub ea provincias, quæ „ nullo tempore uſque nunc acquie„ verant, nomen ſaltem ſimplex divi„ vini, atque laudabilis Patris noſtri „ Leonis, aut ſancti, & Magni, atque „ univerſalis Chalcedonenſis Concilii „ mentionem facere; nunc verò præ„ clarà,& magnà voce in divinis Miſſarum arcanis hoc prædicantes. Igitur non eſt cur exinde Sergius alicujus erroris ab Honorio accuſaretur. Quapropter nullam habuit cauſam,curHonorius illo tempore ſeſe à Sergii communicatione ſubſtraheret, ſubindeque ideò non eſt Monothelitarum erroris inſimulandus.

Nec etiam arguendus eſt erroris, propter doctrinam in ſuis ad Sergium litteris expreſſam.

HOnorius enim, ut diximus ſupra, duas ad ipſumSergium Epiſtolas dedit : ſed in earum neutra Monothelitarum error continetur, nec aliquid, quod in ipſius erroris patrocinium veniat:igitur ex iis Epiſtolis non eſt damnandus Honorius. Probatur minor :

Primò quidem ex priore Epiſtola; ſiquidem in ea docet: PRIMO,quòd Chriſtus Dominus Deus, & homo ſit, qui coruſcavit carne plena divinis miraculis ipſe, & carneus effectus,plenè Deus, & homo. SECUNDO fatetur, quod paſſiones, & opprobria paſſus non eſt in utraque natura, cum conſtet divinitatem nullas poſſe perpeti humanas paſſiones, & idcircò ipſius humanitas non de Cœlo, ſed de ſancta eſt aſſumpta Dei Genitrice. TERTIO docet propter ineffabilem conjunctionem humanæ, divinæque naturæ Deum dici paſſum, & humanitatem de cælo deſcendiſſe: *Nam*, inquit, *per ſe veritas, in Evangelio ita loquitur. Nullus aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo, profectò nos inſtruens, quòd Divinitati unita eſt caro paſſibilis ineffabiliter, atque ſingulariter, ut diſcretè, atque inconfusè, ſic indiviſè videretur conjungi, ut nimirum ſtupendà mente mirabiliter manentibus utrarumque naturarum differentiis cognoſcatur uniri*. QUARTO docet Chriſtum Dominum operatum divina media humanitate Verbo Dei naturaliter unita, eumdemque operatum humana ineffabiliter, atque ſingulariter. Quibus ſignificat ſe ob idiomatum communicationem credere unum inChriſto volentem, & operantem, ſicut unica eſt ejus perſona : cùm tamen aſtruat ob diverſas proprietates duarum ſimul indiviſè, & inconfusè conjunctarum naturarum, æquè, & voluntates diſtin-

ctas

ctas, & inconfuſas in eo reperiri.

Denique, fatetur, quòd ſit unus operator divinitatis, atque humanitatis; *Quia*,inquit,*Dominus noſter JeſusChriſtus Filius, ac Verbum Dei, per quem facta ſunt omnia, ipſe ſit unus operator Divinitatis, atque humanitatis, plenæ ſunt ſacræ litteræ luculentiùs demonſtrantes. Utrum autem propter opera divinitatis, & humanitatis geminæ operationes debeant derivatè dici. vel intelligi: ad nos iſta pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui ſolent parvulis exquiſita derivando nomina vendicare.* Profitetur ergo Honorius in Chriſto unum operatorem dicens non convenire perſonæ unitatem *operationis*, ſed *operantis*? Sic S. Joannes Damaſcenus lib.3.cap.14.de his agens,docet non dici poſſe ratione unius perſonæ, *unam voluntatem*, ſed *unum volentem*, nec *unam operationem*, ſed *unum operantem* in duabus ſcilicet naturis, quos dum aſſerit indiviſè, inconfuſè,& inconvertibiliter conjunctas, duas planè neceſſariò introducit operationes, & voluntates. His quidem nihil magis Catholicum dici potuiſſe, nihil magis pium, ac ſanctum, nihil denique his temporibus ad pacem in Eccleſiis conſervandam utilius excogitari videri potuit. Quam quidem Catholicam veritatem(dicam liberè cumCampenſi inquit *Baronius*) non ſolùm nulla Synodus potuerit unquam damnare, ſed ſi Angelus de cælo aliud annuntiaverit,præter id, quod dictum eſt, illatum iri hujuſmodi ab Apoſtolo ſuſciperet anathema.

Dices: Idem Pontifex in eadem Epiſtola apertè dixit, *unde, & unam voluntatē fatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Reſpondet S.Maximus in diſputatione contra Pyrrhum,quòd unam dixerit voluntatem, *Non humanitatis, & divinitatis ſimul*,ſed *humanitatis ſolius*;cùm enim Sergius ſcripſiſſet, quod quidam duas voluntates in Chriſto contrarias dicerent; reſpondit Honorius, inquit ſanctus Martyr, diximus Chriſtum non duas voluntates contrarias habuiſſe; carnis; inquam, & ſpiritus, ſicut nos habemùs poſt peccatum,ſed unam tantùm, quæ naturaliter ejus humanitatem ſignabat, quæ utique reſponſio firmatur ex ipſamet Epiſtola Honorii, cùm enim dixiſſet, *Unam voluntatem fatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti*;
„ ſtatim ſubdit. Quia profectò à divi-
„ nitate aſſumpta eſt noſtri natura,
„ non culpa, illa profectò, quæ ante
„ peccatum creata eſt nunquam poſt
„ prævaricationem vitiata. *Et infrà*:
„ Non eſt itaque aſſumpta, ſicut præ-
„ fati ſumus, à Salvatore vitiata natu-
„ ra,quæ repugnaret legi mentis ejus:
„ ſed venit quærere, & ſalvare, quod
„ perierat,id eſt, vitiatam generis hu-
„ mani naturam: nam lex alia in
„ membris, aut voluntas diverſa non
„ fuit,vel contraria Salvatori; quia ſu-
„ per legem natus eſt humanæ condi-
„ tionis. Et ſiquidem ſcriptum eſt;
„ Non veni facere voluntatem meam,
„ ſed ejus, qui miſit me Patris, &,Non
„ quod ego volo, ſed quod tu vis Pa-
„ ter,& alia hujuſmodi: non ſunt hæc
„ diverſæ voluntatis, ſed diſpenſatio-
„ nis humanitatis aſſumptæ, iſta enim
„ propter nos dicta ſunt, quibus dedit
„ exemplum, ut aſſequamur veſtigia
„ ejus, pius Magiſter diſcipulos im-
„ buens, ut non ſuam unuſquiſque
„ noſtrum, ſed potiùs Domini omni-
„ bus præferat voluntatem. Hæc Honorius: Cùm igitur audis unam Honorium dicere voluntatem,intelligere debes eum ita locutum reſpectu duarum inter ſe pugnantium contrariarum voluntatum ad malum, & bonum.

Inſtabis: Honorius in eadem Epiſtola ait, Sergium Sophronio, providèque ſcripſiſſe cùm novitatem vocabuli abſtulit, improbando videlicet dictum Sophronii, qui duas in Chriſto voluntates admittebat.

Re-

Reſpondeo Honorium non magis culpare Sophronium, quòd duas voluntates admitteret, quàm adverſarios, qui unicam in Chriſto voluntatem profitebantur: ſed ſolùm voluit, quòd pacis ſervandæ gratiâ, taceretur aſſertio unius, aut duarum voluntatum: *Nos enim*, inquit, *non unam operationem, vel duas, non unum Jeſum Chriſtum, ejuſque ſanctum Spiritum ſacris litteris perecepimus, ſed multiformiter cognovimus operatum*. Quibus ſignificat, quòd ſit quidem dicendus unus operator divinitatis, atque humanitatis.

An autem eſſent duæ voluntates, aut operationes, definire noluit duplici de cauſa. Prior eſt, quia in novis decernendis cautè eſt procedendum: putabat autem illud novum: nam neque in Evangeliis, neque in Synodis, res ei clara videbatur. *Non oportet*, inquit, *ad dogmata hæc Eccleſiaſtica retorqueri, quæ neque Synodales apices ſuper examinantes, neque authoritates canonicæ viſæ ſunt exclamaſſe; ut unam vel duas energias aliquis præſumat Chriſti Dei prædicari, quas neque Evangelicæ, vel Apoſtolicæ litteræ, neque Synodalis examinatio ſuper his habita, viſæ ſunt terminaſſe*. Poſterior eſt, ne ſi duas operationes, Neſtorio; ſi unicam, Euticheti favere videretur. *Et nos*, inquit, *ſecundùm ſanctiones divinorum eloquiorum oportet ſapere, vel ſperare, illa videlicet refutantes, quæ quidem novæ voces noſcuntur ſanctis Dei Eccleſiis ſcandala generare, nec aut duarum operationum vocabulo offenſi, ſtrictantes Neſtorianos, nos veſana ſapere arbitrentur: aut certè, ſi rurſus unam operationem Domini noſtri Jeſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutichianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur*. Secunda cauſa cur nil decreverit circa hanc controverſiam, fortè fuit, ne hac definitione, Eccleſiaſtica pax interturbaretur, & Eccleſiæ unitas funditùs tolleretur.

His adde quòd non magis culpandus videatur Honorius propterea, quòd cenſuerit utramque aſſertionem, unius aut duarum voluntatum eſſe tacendam, quàm ipſe Sophronius, qui idem ſervandum ſilentium cenſuit: ſed à nemine Sophronius arguitur hæreſis, quòd cenſuerit abſtinendum ab iſto novo loquendi modo; ergo neque ob id culpari debet Honorius. Quòd autem Sophronius conſenſerit abſtinere hac loquendi formulâ, conſtat ex epiſtola Sergii ad Honorium, ubi ait: Ad ultimum ſtetit, & placuit quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum Sermonem de cætero, de una, ſive duabus operationibus movere debeat, ſed ei ſufficiat præfata, cautaque, ac trita SS. Patrum traditio, atque doctrina. His itaque contentus ſæpè nominatus venerabilis Vir, & hæc cuſtodire certificans, &c.

Similiter in poſteriori epiſtola Honorii, nihil eſt, quòd pro eo tempore potuerit hæreſis accuſari: ſiquidem in illa tantùm hæc habentur. Unius, vel geminæ operationis vocabulum noviter introductum à prædicatione fidei eximatur; nam qui hæc dicunt, quid aliud niſi juxta unius, vel geminę naturę Chriſti Dei vocabulum, ita, & operationem unam, vel geminam ſuſpicantur propter ſimplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles queſtionū ambages, non unam, vel duas operationes in Mediatore Dei, & hominum eſſe definit? Sed utraſque naturas in uno Chriſto unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus, & divinam quidem, quæ Dei ſunt operantem, & humanam, quæ carnis ſunt exequentem non diviſè, neque confuſè, aut convertibiliter Dei naturam in hominem, & nec humanam in Deo converſam edocentes, ſed naturarum differentias

„ tias integras confitentes. *Et infrà*; „ Auferentes ergo, ſicut diximus, ſcandalum novellæ adinventionis, non „ nos oportet unam, vel duas operationes definientes prædicare, ſed pro „ una (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos unum operatorem „ Chriſtum Dominum in utriſque naturis veridicè confiteri, & pro „ duabus operationibus, ablatò geminæ operationis vocabulò, ipſas potiùs duas naturas, id eſt, Divinitatis, „ & carnis aſſumptæ in una perſona unigeniti Dei Patris inconfusè, indivisè, atque inconvertibiliter nobiſcum prædicare propria operantes. „ Et hoc quidem beatiſſimæ fraternitati veſtræ inſinuandum prævidimus, „ quatenus unius confeſſionis propoſitum, unanimitati veſtræ ſanctitatis „ monſtraremus, ut profectò in uno „ ſpiritu anhelantes, pari fidei documentó inſpiremus. *Addit præterea*: „ Scribentes etiam communibus Fratribus Cyro, & Sophronio antiſtitibus ne novæ vocis; id eſt, unius, „ vel geminæ operationis vocabulo „ inſiſtere, vel morari videantur; ſed „ abrasâ hujuſmodi novæ vocis appellatione, unum Chriſtum Dominum „ in utriſque naturis, divina, vel humana prædicent operantem. Quanquam hoc, quod ad nos prædictus „ frater, & Coepiſcopus noſter Sophronius, miſit, inſtruximus ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare innitantur; quod inſtantiſſimè promiſerant prædictum „ virum eſſe facturum: ſi etiam Cyrus „ Frater, & Coepiſcopus noſter ab „ unius operationis vocabulo diſceſſerit.

Huc-uſque ex epiſtola poſteriori Honorii ad Sergium ſexta Synodus, ex quibus liquet ipſum vocabulum unius, aut duarum operationum æqualiter tacendum utrique parti ſignificaviſſe, propter bonum pacis; quod, & Legati Sophronii ſervandum promittunt. Cùm igitur neque ob indictum de utraque voce ſilentium, neque ob communicationem, & conſenſionem cum Sergio Sophronius non venerit uſquam in ſuſpicionem erroris; ita nec Honorius propter eadem debet in ſuſpicionem hæreſis venire: maximè cùm hac ratione Honorius conſuluerit paci, ut nullum præjudicium fecerit veritati, Nam altero tantùm ex his duobus modis potuiſſet veritati præjudicium fieri, vel quia firmaſſet Monothelitarum hereſim de unica voluntate, atque operatione Chriſti: at non ita; quia disertè prohibet dici *unicam*, quemadmodum vetat dici *duas*: vel quia hac ſua ſimulatione, & indifferentia viſus eſſet occultè favere Eutichianis: at non ita, quia vult expreſsè, ut credamus utraſque naturas in Chriſto unitate naturali copulatas, non divisè neque confusè, aut convertibiliter Dei naturam in hominem, & nec humanam in Deum converſam: ſed naturarum differentias integras: igitur tantùm abeſt, ut hæreticus cenſeri debeat ob epiſtolas, quin potius eſt, quòd meritò aſſeramus, eum tunc temporis rebus Eccleſiæ prudenter providiſſe, ne ſcilicet diu vexatam Eccleſiam ab hereticis Eutichianis, & Neſtorianis, & nondum omni ex parte firmâ, ac ſolidâ pace fruentem novis ſuborientibus controverſiis, divexari pateretur.

Probabilius eſt, Honorium in ſexta Synodo non fuiſſe hæreticis annumeratum, nec damnatum.

HÆc ultima Honorii vindiciarũ pars longè probatu difficilior apparet, quàm precedentes; propterea quòd in actis ſextæ Synodi, quæ per Eccleſiam univerſam vulgantur, & in omnium manibus ſunt, hæreticis legitur annumeratus, quod idem præſtiterunt ſequentes aliquæ generales Synodi, ut præ-

Digitized by Google

præmonuimus in hujus controverſiæ exordio: nihilominùs veriùs cum nobiliori Doctorum, & Eccleſiæ Annaliſtarum cœtu dicendum arbitror, Honorii nomen inſertū fuiſſe à Monothelitis ipſis, cum cæteris damnatis ſui erroris defenſoribus, quò faciliùs ſextæ Synodi authoritatem, & definitionem elevarent, & ſuæ prætenſæ innocentiæ, ac juſtæ damnationis patrocinium accerſerent. Tanti namque faciebant Honorii memoriam, ut etiam uſque modo Patriarchę Conſtantinopolitani Monothelitæ, nomen ejus ſuis in diptichis inſertum ſcrvaverint, expunctis nominibus ſucceſſorum ipſius, à quibus fuerant damnati: Ad hanc autem tuendam ſententiam non levioribus, ſed, ut mihi videretur, graviſſimis moveor argumentis.

Primum repeto ex Synodo Lateranenſi ſub Martino Papa, & Martyre celebrata annó Chriſti 649. hoc eſt, poſt decem annos ab obitu Honorii: cui Synodo interfuerunt centum, & quinque Epiſcopi, præſidente ipsó ſummó Pontifice, in qua exactè librata eſt, & tractata cauſa Monothelitarum; & poſt diligentem inquiſitionem damnati ſunt unà cum hæreſi, atque ipſorum ſcriptis, Theodorus Pharanites Epiſcopus, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus ſucceſſores Patriarchæ Conſtantinopolitani, authores, & propugnatores erroris: de Honorio autem adeò altum ſilentium fuit, ut nullam prorsùs, vel ab hæreticis de hæreſi calumniam paſſus, nec à ſancta Synodo leviſſimà ſit ſuſpicione pulſatus: cùm cæteris autem damnatis illius erroris authoribus, & Patronis eandem ſententiam minimè effugiſſet Honorius; aut certè ſuó graviter offició defuiſſet Martinus cum Concilio, qui perſonam ipſius acceptaſſet in præjudicium veritatis, quod ſanè de tanto Pontifice, atque Martyre glorioſo, nullus abſque crimine judicare poteſt. Quippe hâc exceptione approbaſſet ipſius Honorii doctrinam, & ſic tacendo videretur approbare, quod decernendo improbabat: igitur ſi ſilentium iſtius Concilii teſtimonium ſit validiſſimum innocentiæ Honorii, eſtne credibile ſextam Synodum adverſus illum Pontificem inſontem potuiſſe ferre ſententiam, & eum cum hæreticis numerare? Quid notitiæ potuit habere ſexta Synodus circa mentem, & ſententiam Honorii, quod Patres Concilii Lateranenſis latuerit? Recentior enim erat apud hos, quàm apud illos Honorii memoria, ac doctrina; & faciliori negotiò Patres Lateranenſes poterant ipſius mentem noſſe, utpote qui plurimos adhuc Honorii familiares ſuperſtites haberent, cum quibus cauſam illam tractaverat Honorius, & à quibus illius mentem reſcire poterant? Dicitur Honorius damnatus in ſexta Synodo, ob ſolam lectionem duarum ipſius ad Sergium epiſtolarum: ſed hæ erantne ignotæ Romę, aut à Romanis, & Latinis Præſulibus minùs intellectæ, quàm Conſtantinopoli, cujus Synodi maxima pars Orientales erant; quocirca oportuit illas epiſtolas in idioma Græcum traducere: certè nullus æqui judicii iſtud cenſebit.

Secundum argumentum petitur ex Concilio Romano celebrato ſub Agathone annó 680. hoc eſt, eódem annó, quó celebrata eſt ſexta Synodus, cui aderant centum viginti quinque Epiſcopi, ut conſtat ex epiſtola Synodica, quæ fuit velut inſtructio Legatorum, qui miſſi ſunt ab eodem Agathone ad ſextam Synodum, & extat in ejuſdem Synodi ſextæ actione 4. in qua quidem Synodica epiſtola, tria habentur: *Primum*, eſt profeſſio fidei, ubi expreſsè continetur doctrina Catholica de duabus voluntatibus, & operationibus in Chriſto. *Secundum*, repetitur damnatio eorundem Monotheliti erroris patronorum, Theodori, Cyri, Sergii, Pyr-

Pyrrhi, & Pauli; nec levis quidem fit mentio, quòd ſimiliter erraverit Honorius: quod certè diſſimulandum non erat, ſi verum eſſet. *Tertium*, denique affirmatur Agathonis prædeceſſores *veram fidem docuiſſe ſemper, & uſque ad animæ ipſius exitum conſtanter defendiſſe, non ſeductos blanditiis, non periculis territos, &c.* Quâ fronte autem hæc ſubſcriberentur à centum viginti quinque Epiſcopis, unà cum ſummo Pontifice, ſi non ita pridem Honorius laboraret eôdem errore, qui damnabatur in ea Synodo Lateranenſi, & cujus damnatio procuranda erat à Legatis proficiſcentibus ad illam ſextam Synodum? Quis ita levis, ut credat tot Præſules toti Eccleſiæ in Concilio Oecumenico congregatæ tam turpiter imponere voluiſſe, & ita fuiſſe excordes, & ac ſuæ famæ prodigos, qui, ut Honorii nomen illibatum ſervarent, mallent ſe apertò mendacii periculó, coram univerſo Eccleſiæ cœtu exponere?

Confirmatur ex epiſtola nomine Agathonis ſolius ad Imperatores Conſtantinum, Heraclium, atque Tyberium per eoſdem Legatos directa, quæ pariter refertur initiò actionis 4. ejuſdem ſextæ Synodi, ubi fidei Symbolum, quod veritatem de duplici voluntate, & operatione expreſsè continet, profertur. ſubditque Pontifex ore liberò, firmâque, ac iteratâ conteſtatione fatetur, nunquam aliquando Apoſtolicam ſedem à recto fidei tramite deviaſſe. Ait enim: *Chriſti adnitente præſidiô hæc Apoſtolica ejus Eccleſia nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa eſt*. Et paulò poſt: *Hæc eſt enim veræ fidei regula, quam in proſperis, & adverſis vivaciter tenuit, ac defendit, hæc ſpiritalis mater veſtri tranquilliſſimi Imperii, Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit; ſed ut ab exordio fidei Chriſtianæ percepit ab auhoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus illibata ad hoc tempus permanſit*. Et de ſuis prædeceſſoribus paulò poſt ſpeciatim hæc addit: *Conſideret itaque veſtra tranquilla clementia, quoniam Dominus, & Salvator omnium cujus fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum Fratres ſuos admonuit: quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper cunctis eſt cognitum: quorum & puſillitas mea, licèt impar, & minima, quô ſuſceptô, tamen divinâ dignatione, miniſteriô, pediſſequa cupit exiſtere. Væ enim mihi erit, ſi veritatem Domini mei, quem illi ſinceriter prædicaverunt, prædicare neglexero*. Hæc Agatho, quæ quidem non adeò firmiter aſſerere, liberè prædicare, ac ſincerè confiteri potuiſſet, ſi ad eandem firmandam, quam confutat hæreſim, Honorius in crimen adduci potuiſſet. Quæ utique veriſſima judicabis, ſi ſpectaveris, quis hæc dixerit, ubi, ad quos, & quando ſcripſerit; nempe ſanctiſſimus, & omnium ore laudatiſſimus Agatho, in Synodali magno Patrum conventu, conſenſu omnium ſcribens iſta ad ipſos Imperatores Conſtantinopoli degentes, quorum prædeceſſores faviſſent errori, ut conſtat ex Heraclii *Exthesi*, & *Typo* Conſtantis: idque ſcriberet tempore, quò Oecumenica Synodus celebranda erat, eâ ſcilicet in urbe, cujus Patriarchas ipſe Agatho cum ſuo Concilio damnaverat; ſe ſe autem expoſuiſſet juſtæ accuſationi de perſonarum acceptione, ſi in præjudicium veritatis, illius erroris reum cum ipſis fautoribus, ac Patronis Monothelitarum excepiſſet.

His adde, quòd pridem ante illos ſummos Pontifices S. Maximus Honorium ab ipſa calumnia vendicavit, in illa diſputatione, quam habuit cum Pyrrho, cùm enim hic hæreticus pro ſe ſtare Honorium acclamaret; *Quid*, in-

quie-

quiebat, *de Honorio ad reſpondendum habes, qui aperte anteceſſori meo unam voluntatem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe tradidit?* Sanctus Maximus illum ab hac erroris inſimulatione liberat, oſtendens ipſum ſemper fuiſſe acerrimum veræ fidei propugnatorem, & unam voluntatem in Domino dixiſſe, non divinitatis ejus, & humanitatis, ſed humanitatis ſolius, ne oppoſitas in Chriſto voluntates carnis, & ſpiritûs admitteret.

Confirmatur ex eo, quòd *annô* 640. hoc eſt, ſecundó ab obitu ipſius Honorii, cùm Monothelitæ occaſione prædictarum epiſtolarum ad Sergium, ſuas in partes illum pertrahere conarentur, Joannes tum in Petri Cathedra ſedens eum advocavit, qui ſub Honorio duas illas epiſtolas ſcripſerat, ut mentem defuncti Pontificis aperiret, & quid cenſuiſſet ille ad Conſtantinum Imperatorem ſcriberet. Paruit ille, &, ut refert S. Maximus martyr, mandavit Imperatori eatenus dumtaxat Honorium unam in Chriſto voluntatem dixiſſe, quatenus negaret humanam voluntatem contrariam, carnis ſcilicet, & ſpiritûs; non verò duplicem negaſſe, quarum altera divina ſit, altera humana.

Conſtat igitur ante ſextam Synodum, tum ex ejuſdem Honorii litteris, tum ex S. Maximi ſcriptis, atque ex Conciliis duobus Romæ celebratis, tum ex litteris Romanorum Pontificum, Joannis, Martini, & Agathonis, nullatenus Honorium poſſe erroris inſimulari; ac ſubinde nullus rerum juſtus æſtimator adduci poterit, ut credat Honorii nomen, cum aliis iſtius hæreſis patronis, à ſexta Synodo eſſe inſertum; quin potiùs iſtud doloſâ Monothelitarum arte, ac fraude compactum eſſe facilè judicabit. Qualiter autem id factum fuerit, mox aperiemus.

Tertium argumentum, quô vindicari poteſt Honorii fides integra, & apparere fictitiam eſſe illius in ſexta Synodo damnationem, colligitur tum ex terminis, tum ex circumſtantiis damnationis illius, quæ legitur, & exaratur in actione 18. hujus Concilii, cujus verba hæc ſunt: *Sanctum Concilium dixit, Secundùm promiſſionem, quæ à nobis ad veſtram gloriam facta eſt, retractantes dogmaticas epiſtolas, quæ à Sergio quondam Patriarcha hujus à Deo conſervandæ regiæ urbis ſcriptæ ſunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Epiſcopus Phaſidis, quàm ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ: ſimiliter autem, & epiſtolam ab illo, id eſt, Honorio reſcriptam ad eundem Sergium: hàſque invenientes omninò alienas exiſtere ab Apoſtolicis dogmatibus, & à definitionibus ſanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, ſequi verò falſas doctrinas hæreticorum; eas omnimodo abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem (id eſt, eorundem) impia execramur dogmata, horum, & nomina ſancta Dei Eccleſia projici judicamus, id eſt, Sergii quondam Præſulis hujus à Deo conſervandæ regiæ urbis, qui aggreſſus eſt de hujuſmodi impio dogmate conſcribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui & ipſi præſulatu functi ſunt in ſede hujus à Deo conſervandæ civitatis, & ſimilia eis ſenſerunt; ad hæc, & Theodori quondam Epiſcopi Pharan: quarum omnium ſuprà ſcriptarum perſonarum mentionem fecit Agatho ſanctiſſimus, ac ter beatiſſimus Papa antiquæ Romæ in ſuggeſtione, quam fecit ad piiſſimum, & à Deo confirmatum Dominum noſtrum, & magnum Imperatorem, eòſque abjicit, utpote contraria rectæ fidei ſentientes, quos anathemati ſubmitti definimus, Cum his verè ſimul projici à ſancta Dei Catholica Eccleſiâ, ſimulque anathematizari prævidimus, & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eò quòd invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium; quia in omnibus ejus mentem ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit.*

Ha-

Hactenus, quæ fertur ſententia adverſus hæreticos in Synodo condemnatos.

Hoc eſt præcipuum adverſariorum propugnaculum, quò nituntur quotquot Honorium Monothelitarum erroris reum eſſe volunt. *Verùm* falſatam eſſe præfatam ſententiam,& hæreticorum vafritie,ac dolo falsò inſertum Honorii nomen, pluribus, iiſque non levioribus momentis demonſtro.

Primò quidem, quia Synodus dicit ſe eos damnare, quos ait prædamnatos ab Agathone Pontifice in ipſius epiſtola ad Imperatorem: at in illa epiſtola cum hæreticis damnatis non habetur Honorius; imò conſtantiſſimè teſtatur Agatho, nunquam Eccleſiam Apoſtolicam à via veritatis, in quamlibet erroris partem deflexam eſſe, nec per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicę traditionis nunquam erraſſe,nec hæreticis novitatibus depravatam ſuccubuiſſe: quod certè falſiſſimum eſſet, ſi ipſum Honorium in errorem, quem ipſe Agatho damnaverat, lapſum fuiſſe judicaſſet: igitur cùm teſtetur Synodus, eos dumtaxat damnari,quos Agatho prædamnaverat in ſua epiſtola ad Imperatorem, conſequens eſt Honorium in illa Synodo non fuiſſe damnatum, utpotè, qui cum damnatis hæreticis ab Agathone non fuerit nominatus.

Secundò dicitur in ea ſententia idcircò damnatum eſſe Honorium, quòd ejus epiſtolæ ad Sergium alienæ ſint ab Apoſtolicis dogmatibus, & à definitionibus SS. Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, ſequi verò falſas hæreticorum doctrinas: ſed hæc omnia falſiſſima ſunt, ut ſuprà probatum eſt; quippe in illis epiſtolis nihil eſt, quod Catholicam doctrinam non redoleat. Deinde etiamſi illæ epiſtolæ, (quod dici non poteſt) aliquid erroris præferrent, nunquid ex iis damnandus à Synodo erat ipſe Honorius, & non more majorum diſquirendum, an inveniri poſſet ipſum mutatâ ſententiâ errorem ejuraſſe antequam diem extremum clauderet? *Inſuper* cùm notum eſſet, quod extaret poſterior ejuſdem Honorii epiſtola ad eundem Sergium: cur non expectata eſt ejus, lectio,quæ dumtaxat facta eſt in ſequenti ſeſſione, ex qua poſteriori epiſtola certò argumentò conſtare poterat, ut ſuprà diximus, ipſum Pontificem aſſeruiſſe duas operationes, & totidem in Chriſto voluntates? Sanè nullus eſt, hanc præpoſteram, & præcipitatam Romani Pontificis condemnationem, de impoſtura, & falſificatione ſuſpectam eſſe non judicet.

Tertiò, cùm iſti Synodo præeſſent Apoſtolicæ ſedis Legati, quomodo altum ſilentium ſervaſſent audientes damnari, tam præcoci impetu ejuſdem ſedis Antiſtitem, maximè in re tam aperta, & jam ſufficienter diſcuſſa,tum per præcedens judicium Joannis Romani Pontificis miſſum Conſtantinopolim, tum per defenſionem S.Maximi martyris, qui in publica diſputatione cum Pyrrho toti orbi Catholico promulgata,hanc ab Honorio calumniam propulſaverat? Tum denique cùm in epiſtolis Agathonis cujus vices gerebant, expreſſiſſimum haberent nullum è Romanis Pontificibus in aliquem errorem lapſum? Quô nam modò, tam profundò lethargo laboraſſent, ut ne unus, vel alter quidem iſta ſenſerit, ac inſurrexerit, ſaltem defenſor litterarum Agathonis, cùm præſertim ex iis accepiſſent nihil ab ipſis decernendum, præterquàm illa tantùm ipſa, quæ iiſdem ipſis litteris continerentur? *His adde*, quòd etiamſi reverà epiſtolæ Honorii aliquem errorem redolerent, cur non inſtiterunt Legati, ut ſuperſederetur, donec conſtitiſſet ipſum non depoſuiſſe illum errorem, ſed in eo fuiſſe defunctum? Poteſtne alicui in mentem venire, qui noverit quantâ ani-

animi firmitate ipſi Legati obſtiterint Monothelitis; dum Vigilium Romanum Pontificem ſuas in partes pertrahere tentabant;ipſi tamen animo quietô audierint damnari alterum ejuſdem ſedis Antiſtitem, ne verbulô quidem in ejus defenſionem prolatô? Quid? Ob damnationem Theodori Moſpueſteni, & condemnationem ſcriptorum Theodoreti, & Ibæ Epiſcoporum, oportuit totum Chriſtianum orbem commoveri, ac Oecumenicam Synodum congregari; nec tamen niſi cum maximo labore id actum eſt: Antiſtes autem primæ Sedis, qui omnes judicat, & à nemine judicatur, damnatus eſſet ex ſimplici illarum Epiſtolarum lectione, nulla diſquiſitione factâ, an illum errorem, priuſquam diem extremum obiret, ejuraſſet.

Quartò: Si reverà Honorius damnatus fuiſſet, ut hæreticus, cur poſt celebratam ſextam Synodum, illius nomen cum damnatorum Patriarcharum nominibus è ſacris diptichis non fuit expunctum; nam refert Anaſtaſius Bibliothecarius, Synodo abſolutâ, omnium damnatorum Patriarcharum nomina fuiſſe deleta, ipſorumque imagines de Eccleſiis fuiſſe ſublatas. Conſtat autem Honorium cum orthodoxis Pontificibus in Baſilicâ ſancti Petri ſepultum eſſe, illiuſque ſepulchrum plurimis elogiis, ac honorificis titulis, quos refert Baronius ad *annum Chriſti 638. nu. 2. & ſequentibus*. Inter cœtera autem illius Epitaphium hoc prœfert.

Quem doctrina potens, quem ſacræ regula vitæ.
Pontificum pariter ſanxit habere decus.
Sanctiloqui ſemper in te commenta magiſtri.
Emicuere tui tanquam fœcunda nimis.
Namque Gregorii tanti veſtigia juſti.
Dum ſequeris cupidus, & meritumque geris.
Æternæ lucis Chriſto dignante perennem.
Cum Patribus ſanctis poſſide jamque diem.

Qui verſus quamquam nullam elegantiam præ ſe ferant, & illius ſæculi rudiorem Muſam ſapiant; nihilominus ſufficienter aperiunt ipſum fuiſſe virum probum, ac ſancti Gregorii imitatorem, quœ certè de homine hæretico dicta non pateretur Romana ſedes, nec illius nomen in albo orthodoxorum Pontificum inſertum ſineret, ejuſque imaginem muſivo contextum in apſide ſanctæ Agnetis Eccleſiæ, quam ipſe inſtauraverat, pateretur hactenus cerni publicè venerationi Chriſtianorum expoſitam.

His igitur ſufficienter conſtare debet falſata eſſe iſtius Synodi acta, & Monothelitarum vafritie Honorii nomen, acEpiſtolas dolosè cum damnati erroris aſſertoribus eſſe inſerta.

Verùm, inquies, quis adduci poterit, ut credat, quòd aliquis eo pervenerit audaciæ, ut corrumperet acta Concilii generalis?

Reſpondeo id mirum non videri homini rerum Eccleſiaſticarum perito; hæc namque ſtropha frequentiſſima fuit apud Græcos, quos falſificaſſe acta quintæ Synodi. falſitatiſque convictos ſuprà vidimus in cauſa Vigilii.

Inſuper: Sanctus Gregorius lib. 5. Epiſtola 14. quæ eſt ad Narſen, teſtatur eos corrupiſſe acta Concilii Calcedonenſis, ubi addit ſe ſuſpicari, quod etiam Epheſinam Synodum corruperint, unde ibidem ſubiicit veraciores eſſe codices Romanorum. quàm Græcorum; ; *Quoniam*, inquit *Romani ſicut non acumina, ita nec impoſturas habent*, Similiter eos corrupiſſe Canones ſecundæ Synodi, evidens eſt ex Actione 16. Concilii Chalcedonenſis, & litteris ſancti Leonis de Patriarcha Conſtantinopolitano.

Denique, eos corrupſſe acta ſeptimæ

mæ Synodi non minùs, ac præcedentium, teſtatur, Anaſtaſius Bibliothecarius in præfatione Hiſtoriæ ad ſextam Synodum; poſt quam ſubdit: *Sic igitur Græci acceptâ occaſione celebratorum univerſalium Conciliorum frequenter egiſſe clareſcunt, & nunc minuendo, nunc addendo, vel mutando, nunc in abſentia ſociorum, nunc in abſcondito angulorum, nunc extra Synodum, nunc poſt Synodum aſtutiâ ſuâ, imò fraude, communibus ſanctionibus abutuntur, & ad ſuos libitus cuncta, quæ ſibi viſa fuerint, etiam violenter inflectunt.*

Petes quiſnam ille fuerit audax interpolator, qui ejuſmodi actu Synodalia temerare auſus fuerit, & Honorii nomen cum damnatis hæreticorum patrocinis inſerere?

Reſpondeo, non improbabile videri, id quod docet Baronius ad *annum* 681. *nu.* 29. hujus impoſturæ artificem, & authorem cenſeri *Theodorum* Patriarcham Conſtantinopolitanum Monothelitam, & illius hæreſis audaciſſimum defenſorem, qui eò inſolentiæ prorupit, ut nomina Romanorum Pontificum ab excitata controverſia defunctorum, è ſacris diptichis, atque imprimis *Vitaliani* abſtulerit, retentô ſolô nomine *Honorii*, ut conſtat ex eo, quòd Georgius Conſtantinopolitanus, qui in hujus locum ſuffectus fuerat in ſexta Synodo *Actione* 8. poſtulavit, ut nomen Pontificis *Vitaliani* reſtitueretur, quod ultrò conceſſum eſt. Cùm verò aſtutiſſimus ille ſimulatâ pœnitentiâ ſuam in ſedem reſtitutus fuiſſet annô 682. mortuò ſcilicet poſt tres annos, & totidem menſes Georgiô, credibile eſt, quod ipſe ſummâ rerum potitus, & Synodi prototypum nactus, nomen ſuum è damnatorum numero deleverit, Neque enim dici poteſt, quòd in ea Synodo non fuerit damnatus: *Tum quia* Synodus de omnibus Epiſcopis Conſtantinopolitanis ab exorta hac hæreſi judicium tulit, & condemnavit Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum: orthodoxi autem declarati ſunt Thomas, Joannes, & Conſtantinus prædeceſſor iſtius Theodori; quidni ergo ipſe Theodorus, cùm eadem ſentiret, quæ cæteri Patriarchæ hæretici, & propterea fuerit deſtitutus, non itidem cum hæreticis fuerit damnatus? *Tum quia* Anaſtaſius Bibliothecarius, qui actiones ejuſdem ſextæ Synodi in compendium redegit iſta habet: *Deinde*, inquit, *protulit piiſſimus, & sereniſſimus princeps tomum ad relegendum, in quo uno hæreticum dogma Macharii erat conſcriptum, & ejus in manu ſubcriptum apertiſſimè unam voluntatem in Domino affirmantem; ſub ipſius ſubſcriptione, & Theodori Patriarchæ utique juxta eum tenorem ibi ſubſcriptio erat.* Conſtat igitur Theodorum ejuſdem erroris reum fuiſſe; & tamen nihil hujuſmodi reperitur in actis, quæ præ manibus habentur: Unde non leve ducitur argumentum, quod ex autographo actorum Synodalium expunſerit ea, quæ in ſui ignominiam vergebant, & inſeruerit Honorii nomen, ac in ſui nominis locū repoſuerit, tum, ut quod conceperat in Eccleſiam Romanam odium eâ ratione tentaret explere: tum maximè, ut culpa ſua cæterorumque ſucceſſorum Sergii, nec-non, & ipſiuſmet Sergii minor videretur, utpote qui in eodem errore comitem habuiſſent univerſalis Eccleſiæ Pontificem.

Inſtabis. Quomodo ergo in ſeptima Synodo Actione ultima, non eſt detecta illa fraus: ſiquidem in ea dicitur anathema Honorio, & Sergio cæteriſque Monothelitarum hæreſis defenſoribus; quod etiam repetitur in Epiſtola Synodi nomine miſſa ad Conſtantinum Imperatorem, & Irenem matrem ejus?

Reſpondeo pariter acta iſtius Concilii à Græcis fuiſſe interpolata in odium Romanæ Eccleſiæ, nominis Honorii in locum Theodori ſuffectione, ut facti-

ctitatum fuerat in ſexta Synodo per ipſum Theodorum Conſtantinopolitanæ Sedis Patriarcharum damnatorum culpa minor appareret, quibus nimirum præjuiſſet Romanæ Eccleſiæ Pontifex Honorius.

Reſpondent aliqui, Patres hujus ſeptimæ Synodi deceptos ex corruptis actis ſextæ Synodi dixiſſe anathema Honorio.

Verùm id non habet ſpeciem probabilitatis; nam Legati Adriani Romani Pontificis, qui ejus nomine præerant Concilio, non paſſi fuiſſent tantam injuriam inferri Romano Pontifici, quem ab errore immunem Joannes ſummus Pontifex, & ſanctus Maximus Martyr declaraverant.

Urgebis: Si hæc ita ſint, cur ergo Concilium Romanum ſub Adriano II. teſtatur Honorium in ſexta Synodo fuiſſe accuſatum; nam in illius Concilii Epiſtola habetur, *Honorium judicatum fuiſſe poſt mortem à ſexta Synodo, quia de hæreſi fuerat accuſatus*.

Reſpondeo in ea non dici damnatum fuiſſe Honorium à ſexta Synodo, ut falsò ſupponit objectio, ſed tantùm quòd damnatus ſit ab Orientalibus: quod utique non negamus, ſed meritò habemus, quòd conqueramur de illa injuſta damnatione, tum quòd omninò innocens fuerit Honorius: tum quòd prima ſedes ab alia inferiori non eſt judicanda. Itaque illius condemnatio non emanavit à Synodo Oecumenica à qua tamen fuiſſet reverà damnandus ſi iſtò errore fuiſſet infectus.

Objiciunt aliqui Agathonis authoritatem, quaſi in ea dãnaretur Honorius.

Verùm contrarium apertiſſimè conſtat, quippè expreſſiſſimè habet, ut ſuprà vidimus, Eccleſiam Romanam nũquam à tramite Apoſtolicæ Sedis aberraſſe, nec hæreticis novitatibus depravatam ſuccubuiſſe, quòd apertè falſum eſſet, ſi ipſemet in ea Honorium damnaret.

Obiiciunt denique epiſtolam Leonis ſecundi ad Conſtantinum Imperatorem, quæ habetur ad finem ſextæ Synodi, cujus acta confirmat, & approbat: in qua ſcribitur Honorium in Monothelitarum hæreſi defunctum, ait enim: Pariter anathematizamus novi erroris inventoris, id eſt, Theodorum Pharanitanum Epiſcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Succeſſores, magis quam Præſules, nec-non, & Honorium, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina illuſtravit, ſed prophana proditione immaculatam fidem ſubvertere conatus eſt.

Reſpondet Baronius ad *annum Chriſti 683. nu. 19. & ſequentibus*, illam Leonis Epiſtolam ſpuriam eſſe, idque probat, quia contradictoria continet; nam *primò* ſcribitur *datâ nonis Maii indictione decimâ*; & tamen in contextu habetur, quod Leo Imperatorias litteras accepit, & acta Synodalia, elapsâ nuper indictione decimâ, menſe Juliò, & ſuſcepit Legatos è Synodo redeuntes. *Secundò* quia Leo non potuiſſet ſuſcepiſſe Legatos unà cum litteris, & actis ſextæ Synodi, menſe Juliò; quippe duntaxat decem menſes ſedit, creatus eſt autem Pontifex menſe Auguſto. *Tertiò* ait ſe recepiſſe menſe Majò, indictione decimâ Epiſtolam Imperatoris, & tamen conſtat illam ab Imperatore miſſam duntaxat eâdem indictione, menſe Decembri. Quæ omnia cùm apertè ſibi contrarientur fatendum eſt illam Epiſtolam Leonis nomine vulgatam ſpuriam, ac ementitam eſſe; adeoque ex his omnibus momentis conſtat Honorium iſtius erroris prorſus immunem fuiſſe, & nullatenus à ſexta Synodo hæreticis fuiſſe annumeratum, ac cum ipſis damnatum.

Urgebis. Ideo Leo Pontifex ſcripſit ad varios orbis Chriſtianæ Præſules, maximè verò ad Hiſpanos eorumque Regem Ervigium, ad quos tranſmiſit ſi-

fidei definitionem, & acta ſextæ Synodi per Petrum notarium regionarium, quatenus ipſorum omnium ſubſcriptionibus munirentur, quæ in illo Oecumenico Concilio ſtatuta fuerant: ſed in illis ipſis actis per Leonem tranſmiſſis reperitur illa Honorii damnatio, & ejuſdem Epiſtolarum proſcriptio: igitur reverà Leo probavit illam Honorii damnationem,& ut legitimam habuit.

Negat majorem Baronius ad *annum 683. nu.21. & ſequentibus*,demonſtratque illas Epiſtolas, quæ nomine Leonis circunferuntur ad Præſules Hiſpaniæ, & Regem Ervigium ſpurias eſſe, ac ſuppoſititias. Primo quia in ſingulis iſtis Epiſtolis aſſeritur ipſam Oecumenicam Synodum abſolutam fuiſſe *indictione 9.* Conſtat autem ex ultima ejuſdem Synodi actione illam abſolutam fuiſſe duntaxat *in indictione decimâ*. Secundo in Epiſtola ad Præſules Hiſpaniæ, hæc habentur: *De diverſis autem Conciliis huic ſanctæ Apoſtolicæ Sedi, cujus miniſteriò fungimur, ſibjacentibus, Archiepiſcopi ſunt à nobis deſtinati, qui cum pio Principe, ſimul,& omnibus,qui ejus mandatò convenerunt Eccleſiarum Præſulibus præſidentes; ac confidenter primum quidem ſancta quinque univerſalia Concilia, &c.* Sed falſum eſt, quòd aliquis Archiepiſcopus Romà miſſus Synodo interfuerit; nullus enim in actis illius Synodi refertur: igitur apparet hoc eſſe commentitium. Tertio denique in Epiſtola ad Regem Ervigium dicit, quod Imperator ſcripſerit ad Agathonem Papam,ut Legatos dirigeret Conſtantinopolim ad Synodum celebrandam. Conſtat autem tum ex litteris Agathonis, tum ex ipſis Synodi actis, quòd Imperator ſcripſerit non ad Agatonem, ſed ad ejus prædeceſſorem Donum Pontificem.

Adde quòd illa Epiſtola tradat Imperatorem hæc ſcripſiſſe nonâ indictione; quod æquè falſiſſimum deprehenditur; ſiquidem illæ ad Donum litteræ Imperatoris, datæ reperiuntur indictione ſexta pridiè idùs Auguſti, quæ certè de impoſtura roborant argumentum.

Quaestio Quarta.

Vtrum natura humana in Chriſto propriam habuerit, exiſtentiam, & ſubſiſtentiam creatam ſubſtantialem.

Notandum primò queſtionem hanc aliis verbis communiter proponi a Theologis: An videlicet in Chriſto ſit unicum eſſe, vel multiplex: etenim triplex eſſe communiter aſſignatur à Philoſophis, ſcilicet eſſentiæ, exiſtentiæ, & ſubſiſtentiæ. Eſſe eſſentiæ, illud eſt,quò res conſtituuntur in aliqua determinata ſpecie entis, illud ſcilicet, quod coaleſcit ex partibus eſſentialibus, & quidditativis, cujuſque rei à quo deducitur abſtractum eſſentiæ, quòd ſolà ratione differt à ſuo concreto eſſe, ut paſſim docet Doctor, maximè in 1. diſt.8. quæſt: penultimâ. Eſſe exiſtentiæ eſt, quò res eſt actu, & realiter ponitur extra cauſas, & extra nihil, unde exiſtentia, & actualis eſſentia realiter non differunt: Eſſe ſubſiſtentiæ ſubſtantialis eſt ipſamet realis exiſtentia ſubſtantiæ cujuslibet, quà dicitur ens per ſe ſubſiſtens: ſubſiſtentia namque ſumitur variis, maximè duobus modis. *Primò* quatenus eſt modus entis exiſtentis per ſe, & independenter à quolibet ſubjecto inhæſionis ipſum ſuſtentantis, qualiter differt ab accidente, quatenus ſignificat modum exiſtendi incommunicabiliter, ut *quò*, & ut *quòd*, hoc eſt, per modum partis, & ſuperioris: Priori modo ſumpta ſubſiſtentia dicitur differentia ſubſtantiæ, & modus illius exiſtentiæ: Poſteriori verò dicitur ſuppoſitum in rebus ratione expertibus, & perſona in rebus ratione præditis.

Notandum ſecundò, omnes Doctores Catholicos convenire, in Chriſto eſſe unicum eſſe ſubſiſtentiæ perſonale, quia

Digitized by Google

quia in ipſo eſt unica perſona; ſiquidem natura humana Chriſti ſubſiſtit per ipſam Verbi ſubſiſtentiam perſonalem, ut ſuprà probavimus: non conveniunt autem omnes iidem Doctores, an etiam in Chriſto ſit unicum eſſe ſubſiſtentiæ ſubſtantialis; ſiquidem plurimi è ſanctis Patribus infrà laudandis, triplicem in Chriſto ſubſiſtentiam admittunt, ſicut, & ſubſtantiam, ac eſſentiam, nempe divinam, corpoream, & ſpiritualem. Unde gravis hac de re extitit aliquando controverſia inter Præſules Hiſpanos, & Benedictum ſecundum; nam Scriptores hiſtoriæ Hiſpanicæ, puta Ambroſius Maurus lib. 12. cap. 38, & Mariana lib. 6. cap. 18, referunt, quòd cùm Patres Concilii Toletani 14. in ſua confeſſione fidei dixiſſent in Chriſto tres eſſe ſubſtantias, ubi illam confeſſionem ad ſe ab illis Præſulibus transmiſſam, ut authoritate Pontificiâ probaretur excepiſſet Benedictus II. tria in ipſa notavit, quòd non ſatis rectè dicta viderentur; maximè verò, quòd tres in Chriſto ſubſtantias profiterentur. Quod utique ſignificavit verbo tenus per Virum Hiſpanum, quem cum Petro Notario regionario ſedis Apoſtolicæ Legato Romam miſerant: quod cùm accepiſſent Toletani Patres, Julianus Toletanus antiſtes, nomine totius Concilii, & præſulum Hiſpaniæ ſcripſit librum apologeticum poſtulante Rege Egicà, in quo multis teſtimoniis confirmabat, tres in Chriſto ſecundùm ſanctorum Patrum, & Oecumenicorum Conciliorum ſententiam, admittendas eſſe ſubſtantias, illumque librum ad ipſum Benedictum tranſmiſerunt, ſed cùm jam eſſet vitâ functus, illum excepit Sergius ipſius ſucceſſor, qui, ut refert *Rhodericus* Archiepiſcopus in hiſtoria cap. 13. nec-non, & *Garcias Loayſa* Doctor Complutenſis, & Archiepiſcopus Toletanus, in annotationibus Concilii 15. gratum habuit, & probavit Sergius Pontifex.

An autem Apologeticus ille ſcriptus fuerit à ſuccedente Concilio Toletano 13. an verò illô tempore inter 14. & 15. controvertitur apud eoſdem authores, putàtque Baronius ſub anno 684. & 685. ſcriptum fuiſſe, & tranſmiſſum Apologeticum illum ante celebratum Concilium 13. notatque plures quàm tres propoſitiones in illa fidei confeſſione ſuſpectas habuiſſe Benedictum, idque probat ex eodem Concilio 13. ubi Patres ſic loquuntur: *Tertium ſanè quartumque capitulum contuentes, non ſolùm ſenſum, ſed, & ipſa pene verba ex libris beatorum Ambroſii, atque Fulgentii nos prælibaſſe monſtravimus*. Dicunt autem *monſtravimus*, certè non alibi niſi in illo priori Apologetico ad Benedictum miſſo, pro defenſione earundem propoſitionum; ibi ergo omnia quatuor capita notata à Benedicto confirmata fuerunt, & tranſmiſſa ad eundem Benedictum intermediò illô tempore inter concilia Toletana 14. & 13. licet poſtmodum locupletatum fuerit, ut colligi videtur ex illis verbis Concilii 13. ſtudioſiùs relegentes, &c. & ab unanimi Patrum Concilii 17. conſenſu approbatum: quod utique conſtat, quia in actis illius Concilii, poſt confeſſionem fidei, habetur: ex quibus apparet non inutilem moveri controverſiam, an in Chriſto tres admittendæ ſint ſubſiſtentiæ.

Notandum tertiò, maximam eſſe inter Doctores Scholaſticos circa reſolutionem primæ difficultatis controverſiam. Plurimi enim Thomiſtæ cum Cajetano in 3. part. quæſt. 17. art. 2. & Capreolo in 3. diſt. 6, quæſt. 1. contendunt Chriſti humanitatem non exiſtere per exiſtentiam creatam, ſed per uniònem hypoſtaticam aſſumptam eſſe ad exiſtendum per ipſam exiſtentiam Verbi divini, idque firmare nituntur authoritate ſancti Thomæ ex dictis in 3. par. eàdem quæſtione. Verùm, ut obſervat Suares diſp. 36. ſect. 2. S. Thomas intelligen-

dus eſt de eſſe ſubſiſtentiæ perſonali, non verò de eſſe exiſtentiæ,& ſubſiſtentiæ ſubſtantiali. Cæteri verò Theologi cum ſubtili Doctore in 3.diſt.6.quæſt.1. contendunt in Chriſto duplicem eſſe exiſtentiam, nempe divinam, quâ exiſtit natura divina, & creatam quâ natura humana realiter exiſtit.

Conclusio Prima.

In *Chriſto ſunt duo eſſe exiſtentiæ, alterum increatum naturæ divinæ; alterum creatum naturæ humanæ*. Hæc eſt Doctoris, illámque probat octo rationibus, quarum *prima eſt*. Terminus generationis, ſeu id quod recipit eſſe per generationem,& tranſit à non exiſtente in rerum natura ad eſſe exiſtens, vel eſt ipſamet exiſtentia, vel aliquid habens exiſtentiam: alioqui non reciperet eſſe exiſtentiæ per generationem: ſed humanitas Chriſti, aut Chriſtus ipſe, quâ homo, verè eſt genitus à Matre,& productus in tempore ab ea cooperante Spiritu ſancto:ergo illa humanitas recipit eſſe exiſtentiæ per generationem, quod ante non habebat: ſed eſſe increatum, ſeu exiſtentia Verbi non producitur per temporalem generationem: ergo terminus illius generationis habuit aliud eſſe exiſtentiæ ab exiſtentia Verbi. Major eſt Ariſtotelis 5.Meth.textu 7. Minor verò eſt S. Damaſceni lib.4.de fide cap.13.

Reponunt Thomiſtæ,quòd eſſe increatum, non abſolutè,ſed ſub humanitate terminabat generationem. *Contrà*. Eſſe increatum, ut erat in humanitate,non dicebat niſi reſpectum ad ipſam; at talis reſpectus non poteſt eſſe terminus generationis realis, & actualis. Prætereà ſunt duæ naturæ in Chriſto habentes diſtinctas entitates actuales: ergo, & diſtinctas exiſtentias, quia exiſtentia nihil aliud eſt, quàm actualis entitas; unde quemadmodum non poteſt intelligi eſſe perſonale, vel ſubſiſtens, abſque ſubſiſtentia, ita neque eſſe actuale, abſque exiſtentia, & iſta quidem ratio fundatur in noſtro generali principio, quò dicimus eſſentiam, & exiſtentiam non diſtingui realiter.

Tertiò, Doctor probat concluſionem ex illo Ariſtotelis, *Vivere viventibus idem eſt, quod eſſe*: at humanitas Chriſti vivebat vitâ actuali diſtinctâ à vita Verbi; aliàs ſicut Verbum verè non eſt mortuum, ſic humanitas verè non fuiſſet mortua, ſi non aliâ vitâ, quàm vitâ Ver bi vixiſſet: ergo habuit eſſe actuale diſtinctum ab eſſe Verbi: eſſe autem actuale eſt eſſe exiſtentiæ: ergo, &c.

Quartò: Humanitas ut condiſtincta à Verbo, eſt aliquid, vel nihil: ſi nihil: ergo Verbum nihil aſſumpſit; ſi aliquid, aut illud eſt tantùm in potentia objectiva, ut Antichriſtus, aut in actu: ſi in potentia objectiva tantùm, Verbum non plus aſſumpſit humanitatem, quàm quodlibet ens poſſibile.ſi in actu, ergo humanitas,ut condiſtincta à Verbo habet exiſtentiam, nam humanitas in actu, & humanitas exiſtens idem ſunt. Confirmatur: nam Verbum aſſumpſit humanitatem,vel extra cauſas, & extra nihil, vel adhuc dumtaxat in ſuis cauſis exiſtentem: ſi primum, habemus intentum: ſi ſecundum, Verbum non tam ipſam humanitatem, quàm cauſas aſſumpſit, quia res in ſua cauſa nihil eſt aliud, quàm ipſa cauſa, ut productiva illius rei.

Quintò; ſi humanitas aſſumpta dimitteretur, non neceſſum eſſet illam annihilari, ſed reverà exiſteret, quo ſuppoſitô, aut exiſteret vi cujuſdam novæ productionis, aut vi antiquæ productionis,per quam primum eſt effecta, ut à Verbo aſſumeretur. Non primum, quia non apparet ulla neceſſitas, ut denuò producatur: ergo exiſteret vi ſuæ productionis: igitur illa productio terminata eſt ad humanitatem actualiter exiſtentem.

Sextò,arguit ad hominem,quia Verbum poſſet aſſumere naturam Angelicam; ſed ſecundum adverſarios natura-

ra Angelica aſſumpta nonperderet propriam exiſtentiam: ergo nec aſſumpta natura humana debet propriã exiſtentiam perdere. Minorem admittunt adverſarii, docent enim exiſtentiam in rebus purè ſpiritualibus,eſſe realiter ab eſſentia indiſtinctam. Conſequentiam probat Doctor. *Primò*, quia non magis eſt connexa propria exiſtentia cum natura Angelica,quàm ſit connexa cum natura humana. *Secundò*, quia ideò dicitur natura humana non habere propriam exiſtentiam in Verbo, quia ſequeretur idem ſuppoſitum in ſe habere plures exiſtentias: ſed idem ſequitur ex aſſumptione naturæ Angelicæ cum propria exiſtentia: ergo ſi hæc propria exiſtentia exiſtens poſſit aſſumi, etiam, & illa poterit.

Septimò, fundamentum relationis, ut ſic, præcedit relationem ut ſic: ergo fundamentum relationis actualis realiter exiſtentis,præcedit ipſam ſecundùm realem exiſtentiam: ſed unio naturæ humanæ ad Verbum, eſt relatio actualis realiter exiſtens: ergo præcedit ipſam ſecundùm realem exiſtentiam, & conſequenter debet habere exiſtentiam realem antecedenter ad illam unionem anterioritate naturæ; non verò temporis, quia ex ſupradictis natura humana Chriſti non extitit priùs tempore, ante unionem:ſed quod habuit pro illo priori, habuit in eodem inſtanti temporis: ergo pro illo inſtanti temporis habuit eandem exiſtentiam: ſed illa exiſtentia non erat exiſtentia Verbi: ergo in illo inſtanti habuit aliam exiſtentiam:quod eſt noſtrum intentum.

Confirmat Doctor:quia priùs naturâ, quàm aſſumebatur natura, anima perficiebat corpus Chriſti, quia natura conſtituebatur ex corpore, & anima,& non poterat conſequenter eſſe natura illa,antequam anima perficeret corpus; ſed in illo priori, anima non poterat perficere corpus, niſi utrumque exiſteret: ergo priùs exiſtebat utrumque, quàm perficiebatur natura; ſed in illo priori non habebant exiſtentiam Verbi: ergo aliam; ſed illa alia non fuit perdita ob aſſumptionem: ergo manebat cum aſſumptione, & conſequenter manebat cùm exiſtentia Verbi,quæ advenerat per aſſumptionem.

Octavò: Omnis modus, præſertim extrinſecus: ſupponit rem, cujus eſt modus: ſed unio hypoſtatica eſt modus extrinſecus: ergo ſupponit humanitatem: igitur quemadmodum illa unio eſt actualis, ita ſupponit humanitatem exiſtentem.

Objiciunt primò adverſarii nonnullas SS.Patrum authoritates: primam quidem depromptam ex epiſtola Synodica Sophronii approbata in VI.Synodo actione 11.ubi de Chriſti humanitate loquens, ait: *In illo* (id eſt in Verbo) *& non in ſe ipſa habuit exiſtentiam unam*:item ſanctum Damaſcenum lib.3 de fide, cap.22,dicentem naturam humanam exiſtere per exiſtentiam Verbi. *Tertiò*: Teſtimonium S. Leonis Papæ epiſtola 11.dicentis humanitatemChriſti ipa aſſumptione fuiſſe creatam. Et S.Fulgentii lib. de Incarnatione cap.3. ubi ſic ait, Ipſa acceptatio carnis fuit conceptio virginalis: igitur cenſent illi SS.Patres naturam humanam non priùs fuiſſe exiſtentem, quàm aſſumeretur à Verbo, ideòque illam exiſtere per exiſtentiam Verbi.

Reſpondeo primò ad Sophronium, ipſum ſignificare voluiſſe humanitatem non bis extitiſſe;ſemel in ſeipſa,& poſtmodum in Verbo, ſed quamprimùm ita extitiſſe in Verbo, ut priùs tempore non extiterit, quàm in ipſo ſubſiſteret. Quod utique confirmatur ex antecedentibus, & conſequentibus verbis ipſius epiſtolæ: dicitur enim, *Simul caro, & ſimul Verbi Dei caro; ſimul caro animata rationalis*, Et ſubjungitur, *itaque in illo, & non in ſe ipſa habuit exiſtentiam unam*, id eſt, *non priùs tempore extitit in ſe, quàm in Verbo*, Quòd ultrò

trò concedimus; Sed aliud eſt habere exiſtentiam in Verbo, & aliud exiſtere exiſtentia Verbi. Primum enim non repugnat exiſtentiæ creatæ; ſecundum verò ſic. *His adde* reſponderi poſſe, quòd Sophronius per *exiſtentiam*, ſubſiſtentiam perſonalem intellexerit. Obſervat enim *Budæus* in Commentario linguæ Græcæ, quòd eodem nomine interdum exprimitur *exiſtentia*; & *ſubſiſtentia*.

Ad S. *Damaſcenum* dico authoritatem illam eſſe fictitiam; ſiquidem contrarium docet, nam eodem *cap.* 22. ait; *Carnem ab ultimo ortu Deo Verbo unitam eſſe; imò potiùs in ipſo extitiſſe, & perſonalem cum eo identitatem habuiſſe.* ubi obſerva ipſum non dicere *carnem per Verbum*, ſed *in Verbo extitiſſe*, quia Verbum non eſt ipſamet exiſtentia humanitatis, ſed terminus exiſtentiæ illius.

Ad SS. *Leonem*, & *Fulgentium* reſpondeo ipſos nihil aliud velle, quàm quòd in eodem inſtanti temporis humanitas formata fuerit, & aſſumpta, ſic enim ait Leo: *Natura noſtra non ſic aſſumpta eſt, ut priùs creata poſtea aſſumeretur, ſed ut ipſa, id eſt, in ipſa aſſumptione crearetur*; ubi illud priùs, & poſteriùs ad temporis ſucceſſionem manifeſtè referuntur. Fulgentius verò ita rem expoſuit; *Hanc carnem tunc ex natura Virginis concipientis exhibuit, cùm in eadem Deus concipiendus advenit*: Non eſt igitur aliquod intervallum exiſtimandum inter initium carnis, & adventum Majeſtatis.

Objiciunt ſecundò. Ex oppoſita ſententia tria ſequuntur abſurda. *Primum*, Verbum divinum exiſtere per exiſtentiam creatam. *Secundum*, exiſtentiam creatam eſſe perfectionem Verbi. *Tertium*, Beatiſſimam Virginem non eſſe Matrem Dei. *Primum*, probant à ſimili, quia quemadmodum Verbum dicitur velle per voluntatem creatam, & intelligere per intellectum creatum, quia habet voluntatem, & intellectum creatum: ita dicitur exiſtere per exiſtentiam creatam, ſi dicatur habere exiſtentiam creatam. *Secundum*, ita probant. Exiſtentia eſt complementum, & perfectio ſubſiſtentiæ: ſed in Chriſto unica eſt ſubſiſtentia; nempe Verbi: ergo exiſtentia creata erit complementum, & perfectio ejus. *Tertium*, probant, quia ex oppoſita ſententia ſequitur actionem Virginis Mariæ terminatam fuiſſe ad exiſtentiam creatam, vel ad exiſtens creatum, proindeque ab ejuſmodi exiſtente creato habebit, quòd ſit actio productiva exiſtentis creati; non verò Dei, ac proinde non erit Mater Dei.

Reſpondet Doctor ſubtilis, non eſſe abſurdum, quòd Verbum dicatur exiſtere per exiſtentiam creatam; non quidem quà Deus eſt, ſed quatenus homo; non propterea dici debet Verbum exiſtere per exiſtentiam creatam ſecundùm quid, ſed ſimpliciter, nam exiſtentia illa nata eſt reddere illud, quod afficit ſimpliciter exiſtens; non autem ſecundùm quid: licèt enim Paulus exiſtat exiſtentia albi, quia formaliter eſt albus, non tamen ſimpliciter, ſed ſecundùm quid exiſtit illâ exiſtentiâ, quia illa exiſtentia eſt ſecundùm quid; & maximè reſpectu exiſtentiæ, quæ eſt in ſe exiſtentia ſimpliciter, ſed in ſuppoſito exiſtentia naturæ humanæ eſt in ſe exiſtentia ſimpliciter, prout ens dividitùr in ens ſimplex, & in ens ſecundùm quid, & ens ſimpliciter eſt ſubſiſtentia, ens ſecundùm quid eſt accidens; exiſtentia autem naturæ humanæ eſt exiſtentia ſubſtantiæ: igitur cùm Verbum divinum ſimpliciter ſit homo, ſimpliciter exiſtit illa exiſtentia, & ſi dicas, quòd iſta exiſtentia naturæ humanæ non eſt prima exiſtentia hujus ſuppoſiti, ſed adveniens ei, jam habenti eſſe perfectum, ideòque videtur eſſe exiſtentia ſuppoſiti ſecundùm quid, ſi illud non eſt natum dare exiſtentiam ſe-

ſecundùm quid, qualis eſt omnis natura ſubſtantialis, qualitercumque ſe habeat ad illud, cui dat eſſe: quòd ſi omnino fiat altercatio, pro eodem accipi primum ſuppoſitum, & non ſimpliciter, non eſt contentio, niſi in Verbo.

Reſpondetur etiam ſecundum abſurdum nullum eſſe, quia tantùm abeſt, ut exiſtentia ſit complementum ſubſiſtentiæ, quin potiùs ſubſiſtentia ulteriùs actuat exiſtentiam, illamque ſupponit.

Ad Tertium dico, Virginem Deiparam non ea ratione dici Matrem Dei, quòd non genuerit exiſtens aliquod creatum: ſed quòd exiſtens illud creatum ab ipſa genitum ulteriùs fuerit completum, & terminatum per ſubſiſtentiam Verbi. Unde licèt formalis terminus illius generationis, ſit humanitas cum ſua exiſtentia; tamen ultimus terminus, qui generatur, non eſt humanitas, ſed hic homo, quia illa humanitas, & exiſtentia ejus non producitur in ſe, ſed in Verbo, & ideò Verbum verè dicitur generari, & naſci ex Virgine: ſicut interfectores Chriſti, inquit Suarez diſp.36. ſect.1. verè privarunt humanitatem Chriſti exiſtentià ſuà, non enim extitit humanitas in triduo mortis, tamen quia humanitas non eſt paſſa, nec privata exiſtentia ſecundùm ſe, ſed ut in hoc ſuppoſito exiſtens, ideò verè dicitur hic homo interfectus, & Deus mortuus.

Objiciunt tertiò. Si humanitas Chriſti habeat propriam exiſtentiam creatam, Chriſtus non erit ens per ſe. Conſequens probatur, Humanitas habens exiſtentiam creatam eſt formaliter ens in actu, Verbum divinum quoque eſt ens in actu: at ex duobus entibus in actu non fit ens per ſe; ergo, &c.

Reſpondeo, ex duobus entibus in actu completis non fieri ens per ſe, bene tamen ex duobus entibus in actu incompletis, ut in hypotheſi, humanitas ſiquidem deſtituta propria ſubſiſtentià, non cenſetur ens in actu omninò completum.

CONCLUSIO SECUNDA.

R*Ectà ratione dici poteſt in Chriſto eſſe tres ſubſtantias, & ſubinde tres ſubſiſtentias ſubſtantiales*. Probari poteſt primò authoritate Conciliorum Toletanorum 14. & 15. in quibus illa propoſitio aſſerta eſt etiam per libellum apolegeticum à Juliano Archiepiſcopo Toletano primùm editum, & deinde ab illo Concilio 15. approbatum, non ſolùm per Sergium Benedicti ſucceſſorem, ſed etiam per ipſum Benedictum ſecundum. Si vera ſint ea, quæ refert Rodericus lib. 3. hiſtoriæ Hiſpanicæ cap. 13. ubi hanc controverſiam referens ait: *Prius in tempore liber de tribus ſubſtantiis, quem dudùm Romam miſerat Primas ſanctiſſimus Julianus, & minùs cautè tractando, Benedictus Romanus indixerat reprobandum ob id, quòd voluntas genuit voluntatem*. Ad-
„ ditur: Sed S.Julianus veridicis teſti-
„ moniis in hoc Concilio per oracula
„ eorum, quæ Romam tranſmiſerat
„ verum eſſe firmavit: & apologeti-
„ cum fecit, & Romam miſit per ſuos
„ Legatos Presbyterum, Diaconem,&
„ Subdiaconem viros eruditiſſimos in
„ omnibus Dei ſervos, & in divinis
„ Scripturis imbutos, cum verſibus
„ etiam acclamatoriis ſecundùm quod
„ & olim tranſmiſerat de laude Ro-
„ mani Imperii. Quod Romanus Pon-
„ tifex Benedictus dignè, & piè reci-
„ piens cunctis legendum indixit, at-
„ que acclamando, Laus tua, Deus in
„ fines terræ,lectum ſæpiùs notum fe-
„ cit, qui,& reſcriptum Domino Julia-
„ no per ſuprà fatos Legatos cum gra-
„ tiarum actione, & cum honore re-
„ miſit, & omnia quæcunque ſcripſit
„ juſta,& pia eſſe deprompſit. Ex quibus conſtat illam propoſitionem, quòd in Chriſto ſint tres ſubſtantiæ,licet primùm non probatam à Benedicto, & unà cum aliis notatis propoſitionibus vi-

Digitized by Google

viſam fuiſſe incautè poſitam ; quaſi longè aliud voluiſſent Toletani Patres, tamen mutatò judiciò explicationem Juliani , & ejus librum approbaſſe Benedictum .

Confirmatur authoritate SS.Patrum, qui tres in Chriſto ſubſtantias , aut Chriſtum ex tribus ſubſtantiis compoſitum eſſe docuerunt , ſic enim S. Aug. lib.3. de Trinitate, cap.17. ait : *Quandoquidem ſic Deo conjungi potuit humana natura , ut ex duabus ſubſtantiis fieret una perſona , & per hoc jam ex tribus, Deo, animâ, & carne* : Quibus maniſeſtè docet perinde ex tribus , atque ex duabus ſubſtantiis unum conſtare Chriſtum . Similiter S. Iſidorus lib. de differentiis, c.7. *Nos* , inquit, *ex duabus ſubſiſtimus ſubſtantiis; animæ videlicet, & corporis* : *ille* (videlicet Chriſtus) *ex tribus* ; *Verbi* , *animæ* , *& corporis* ; quem etiam loquendi modum imitata eſt Toletana Synodus undecima in profeſſione fidei, ubi cùm dixiſſet duas in Filio eſſe naturas ſubdit: *Idem Chriſtus in his duabus naturis tribus extat ſubſtantiis* : *Verbi* , *quod ad ſolius Dei eſſentiam referendum eſt* : *Corporis* , *& animæ* , *quod ad verum hominem pertinet* .

His ſubſcribit Stephanus Eduenſis Epiſcopus lib. de Sacramento altaris cap. 17. *Credimus* , inquit , *in Chriſto duas fuiſſe naturas , divinam , & humanam , & tres ſubſtantias , divinam, carnem, & animam* . His addere poſſumus S.Bernardum ſermone 3. de vigilia nativitatis poſt medium,ubi ita loquitur: *Et attende , quia ſicut in illa divina ſingularitate Trinitas eſt in perſonis , unitas eſt in ſubſtantia* : *ita in iſta ſpeciali connexione trinitas eſt in ſubſtantiis , in perſona unitas* .

Dices . Plurimi è SS. Patribus hunc dicendi modum improbant : igitur eſt reſpuendus . Probatur antecedens; Siquidem S. Damaſcenus lib. 3. de Fide cap.16. non putat dicendum eſſe Chriſtum ex tribus componi ſubſtantiis : *Etenim*, inquit, *Omnis compoſitio ex his dumtaxat , quæ proximè componuntur fieri dicitur , non enim dicimus domum ex aqua, & terra compoſitam eſſe, ſed ex lateribus , & lignis, alioqui neceſſe erit dicere hominem ex quinque,ut minimum conſtare naturis , nempe ex quatuor elementis , & animâ . Sic in Jeſu Chriſto Domino noſtro non partem conſideramus partium , ſed ea , quæ proximè inter ſe componuntur , divinitatem , & humanitatem* . Simili modò loquuntur Patres Concilii Francofordienſis in Epiſtola Synodica ad Epiſcopos Hiſpaulæ, necnon,& Paulinus Aquilejenſis in libello *ſacro-ſyllabo* : igitur, &c.

Reſpondeo præfatos Patres talem loquendi modum non improbare , quòd reverà ſit erroneus , ſed quia fortè poſſet aliquem inducere, vel, ut cogitaret Chriſtum conſtare tribus naturis diſtinctis,aut tres habere ſubſtantias perſonales , ſicut , & ſubſtantiales ; vel ut ſignificarent oppoſitum modum loquendi magis proprium, & accomodatum eſſe , ut fidem noſtram ſimpliciter profiteamur : tametſi contra hæreticos Apollinariſtas negantes animam in Chriſto , & contra Valentinianos , & Marcioniſtas negantes in Chriſto verum corpus ; rectè quis dixerit tres in Chriſto eſſe ſubſtantias. Nam,ut inquit Concilium Francofordienſe locò mox laudatô , *aliud eſt contra hæreticos contendere,aliud verò puram fideliter confiteri fidem* ; *ibi enim veritas animæ , & carnis in Chriſto oſtendenda eſt , hic perfecta humanitas in eodem confitenda eſt* .

Adde quòd,ut inquit S.Damaſcenus, in compoſitione non computantur partes remotæ,ſed proximæ: non enim dicendum eſt hominem compoſitum eſſe ex quinque ſubſtantiis, ſed ex duabus ; quia quatuor earum, nempe elementa, conveniunt in uno corpore . Hàc igitur ratione ſincerior videtur modus loquendi Concilii Francofordienſis , & Da-

Damaſceni,utChriſtus dicatur ex duabus naturis, & ſubſtantiis conſtare, divinâ ſcilicet, & humanâ.

Petes, an Chriſtus dici poſſit aliqua duo?

Reſpondeo cum Doctore in 3. diſt. 6. quæſt. 2. nec maſculinè, nec neutraliter Chriſtum poſſe dici *duo* ſimpliciter. Non quidem *maſculinè*, quia nomina hæc, *unus, totus, alius, duo*, in maſculino genere ſumpta, ſignificant hypoſtaſim, & perſonam, ut diximus in tractatu de Trinitate; in Chriſto autem non ſunt duæ perſonæ, nec duo ſuppoſita: igitur Chriſtus non poteſt dici duo in genere maſculino.

Neque etiam ita dici poſſet duo neutro genere, quia ſi Chriſtus dici poſſet duo neutraliter, maximè propter duas naturas, quas habet: ſed eâ ratione non poteſt dici duo, nam ex Logicis abſtracta non poſſunt prædicari de concretis ſimpliciter, ſed tantùm cum additione, & explicatione: non enim dicitur, *album ſimpliciter eſt albedo*, quia plus dicit *album*, quàm *albedo*: ſiquidem albedo ſolam formam ſignificat; *album* verò formam, & ſubjectum. Unde hęc enuntiatio non eſt legitima, *Chriſtus eſt natura divina*, vel *natura humana*, quia Chriſtus plus dicit, quàm naturam divinam ſeorſim, & naturam humanam: ſiquidem præter illas naturas dicit etiam ſuppoſitum Verbi. Hinc ſanctus Athanaſius in Symbolo ait: *Perfectus Deus, & perfectus homo; non tamen duo, ſed unus eſt Chriſtus*: Attamen quemadmodum dici poteſt per expoſitionem, quòd album eſt id, quod habet albedinem: ita in ſenſu expoſitorio dici poteſt, Chriſtum eſſe id, quod habet duas naturas; vel rectiùs in quô ſunt duæ naturæ, divina videlicet, & humana.

Dices: Ubicumque eſt aliud, & aliud, ibi ſunt duo: ſed in Chriſto eſt aliud, & aliud: ego in eo ſunt duo. Probatur minor: Chriſtus ſecundum quòd homo, eſt aliquid; & etiam ſecundùm quòd Deus, eſt aliquid: ſed ſecundùm quod homo, non eſt idem aliquid, ac ſecundùm quod Deus: ergo eſt aliud aliquid.

Reſpondet Doctor *ibidem*, particulam *ſecundùm quod*, ſeu *in quantùm*, ſumi poſſe dupliciter; nimirum, vel reduplicativè, vel ſpecificativè. Priori modô ſignificat, quòd terminus, qui apponitur, ſit ratio cur prædicatum dicatur de ſubjecto, & ſic neganda eſt minor, & ejus probatio. Sicut enim non ſequitur, lac in quantùm *album* eſt aliquid; & in quantùm *dulce* eſt aliquid: ergo in quantùm album eſt idem aliquid, quod eſt quatenus dulce, vel eſt aliud aliquid: at non poteſt dici, quod ſit idem aliquid, quia certum eſt, quod lac quatenus dulce, reduplicativè loquendo, non ſit album: ergo eſt aliud aliquid: ergo verum eſt, quod lac ſit duo, quod eſt abſurdum: quia ſi lac diceretur duo, ſequeretur, quod eſſent duo ſuppoſita. Igitur ſicut nulla eſt prima conſequentia hujus argumenti, ita nec valet minor argumenti de Chriſto in ſenſu reduplicativo: unde ſicut de lacte non poteſt dici, quod in quantùm dulce in ſenſu reduplicativo ſit album, vel non album; quia dulcedo eſt ratio impertinens, ut lac dicatur album, vel non album, quia poſſet eſſe album quamvis non eſſet dulce; eôdem modô ſuppoſitum Chriſti, nec in quantùm Deus, eſt idem quod eſt quatenus homo, quia poſſet eſſe Deus abſque eo, quòd eſſet homo; neque etiam eſt ſic ab eo diverſum, quia aliàs ſuppoſitum Verbi, ſeu Chriſtus non poſſet reverà dici homo.

Si vero *ly in quantùm*, aut *quatenus*, ſumatur ſpecificativè, itaut ſit ſenſus, quod Chriſtus quatenus homo, id eſt, qui eſt homo, ſeu non obſtante, quod ſit homo, eſt etiam Deus, ſic negari poteſt minor, nec-non, & minor probationis illius; Chriſtus enim, qui eſt ho-

homo, eſt omninò idem, qui eſt Deus, quia idem ſuppoſitum Chriſti eſt Deus, & homo. Nec inde ſequitur, quod *Deus* ſit ratio formalis, ob quam ſit homo; aut *humanitas* ratio formalis, ob quam ſit Deus, quia id ſolùm verum eſſet, ſi particula *in quantùm* acciperetur in ſenſu reduplicativo.

Dices 2. Chriſtus non tantùm eſt Deus: ergo eſt Deus, & aliquid aliud: & conſequenter eſt duo. Probatur conſequentia: quia ſi verùm ſit, quod homo currat, & non ſolus currat, conſequens eſt, quod aliquid aliud præter hominem currat: ergo ſimiliter ſi ponatur particula excluſiva ex parte prædicati, ut ſit in prædicto argumento, dicendo, quod Chriſtus ſit Deus, & non tantùm ſit Deus, ſequitur, quod ſit aliquid aliud.

Reſpondet Doctor negando conſequentiam, cum conſequentia probationis; quia non eodem modo diſcurrendum eſt de particula excluſiva quando additur ſubjecto, ac quando additur prædicato; nam quando additur ſubjecto, ſignificat, quod omne ſubjectum non habens formam, cui prædicatum tribuitur, etiam non poſſit habere illud prædicatum, licèt omnia, quæ talem formam habent, poſſint etiam tale prædicatum habere; ſic v. g. dum dicitur, ſolum album currit, non ſequitur, quòd homo, & canis, & equus albus non currat, ſed tantùm, quòd nigrum non currat, nec aliquid aliud, quod non eſt album: quando verò particula excluſiva tantùm ponitur ex parte prædicati, tunc poſſet dici, quod nullum aliud prædicatum conveniat ſubjecto: ſic dum dicitur; lac eſt ſolummodo album, ſenſus eſſet, quod ex qualitatibus ſola albedo conveniret lacti; & in hoc ſenſu negatur, quod Chriſtus ſit ſolùm Deus, quia per illam propoſitionem ſignificatur, quod nihil competat ipſi niſi Deitas, quod eſt falſum; etiam pari ratione negari debet, quod ſit ſolùm homo. Conceditur autem, quod non ſit tantùm Deus, nec tantùm homo, ſed inde non infertur, quod ſit aliud, quàm Deus, aut aliud quàm homo; quamvis enim non dicatur de Chriſto aliquod prædicatum, quod ſit aliud à Deo, & de quo non poſſet dici, quod non ſit Deus: tamen de ipſo poteſt dici prædicatum, de quo Deus non dicitur eſſentialiter, & formaliter. Igitur non valet paritas exempli; nempe, quod quando dicitur, quod non tantùm homo currat, ſignificetur, quod aliquod aliud ſuppoſitum currat: quando verò dicitur, quod Chriſtus non ſit tantùm homo, non ſignificetur, quod ſit aliud ſuppoſitum: quæ tamen ſignificatio pendet ex inſtituto hominum, qui per unam particulam excluſivam, ſignificant aliud ſuppoſitum, non verò per aliam.

Sectio Tertia.

De modo loquendi in hoc myſterio.

Quoniam plerumque accidit, quòd ex impropria fide myſteriorum expreſſione errores nedum, ſed & hæreſes inſenſiſſimæ ſuboriantur, operæ pretium eſt in præſenti varios modos exprimere, quibus ſermo de Chriſto Domino faciendus juſtâ, rectâque fidei lance ſecundùm SS. Patrum, ac Conciliorum probatorum doctrinam, trutinetur. Cùm enim Chriſtus duplici naturâ conſtet, divinâ ſcilicet, & humanâ arctò hypoſtaticæ unionis fœdere copulatis; inde fit, quòd quę uni ex naturis propriè conveniunt, propter illam intimam ſocietatem, etiam alteri tribuantur. Verùm quoniam fieri poteſt, ut illa attributio proprietatum unius naturæ alteri, redolere poſſet aliquem loquendi modum erroneum, & hæreticum; hinc meritò varios dicendi modos, diverſaſque enuntiationes proponunt Theologi, inquiren-

rentes, an abſque ullo erroris periculo queant uſurpari. Ut itaque cæteris morem geramus, placet celebriores illos, & minùs uſitatos loquendi modos de Chriſto Domino hic ventilare: cùm autem omnes illæ locutiones, ex communicatione idiomatum, quâ unius naturæ proprietates alteri tribuuntur, originem ducant; hinc ab illius explicatione etiam auſpicanda eſt præſens Sectio.

Quaestio Prima.

Utrùm per communicationem idiomatum omnia; quæ ſunt Dei, de homine; & viciſſim quæ ſunt hominis, de Deo prædicentur?

N*Otandum primò*, quòd in Chriſto diſtingui poteſt triplex communicatio: ſcilicet naturarum, proprietatum, & operationum. *Prima* eſt mutua quædam attributio naturarum inter ſe, quatenus ex eo, quòd ambæ ſint ſibi invicem unitæ in eodem ſuppoſito, illæ prædicantur de ſe invicem. *Secunda* eſt mutua quædam attributio proprietatum ejuſmodi naturarum diſtinctarum, quatenus proprietates unius naturæ ita attribuuntur alteri ratione hujus unionis, ut etiam prædicentur aliquò modò de ipſa. *Tertia* denique eſt mutua attributio operationum ejuſmodi diſtinctarum naturarum, quatenus ratione unionis, operationes unius naturæ ita attribuuntur alteri, ut etiam aliquò modò de ipſa prædicentur. Sola ſecunda ſtrictè loquendo dicitur *communicatio idiomatum*: hæc enim nihil aliud eſt, quàm aliqua participatio proprietatum utriuſque naturæ, quâ fit, ut Chriſtus ratione naturæ divinæ dicatur omnipotens, mortalis, &c. & ratione naturæ humanæ aſſeratur mortalis, ſubditus, &c. imò etiam ratione illius confœderationis, Deus in Chriſto dicatur mortalis; & homo vice verſa immortalis.

Hæc autem communicatio dicitur *idiomatum* à nomine græco *ἰδίωμα*, quod latinè *proprietatem* ſignificat. Quam utique communicationem ſic definit S. Maximus martyr in diſputatione cum Pyrrho, dum eam fieri dicit, *Quando illa, quæ utrivis Chriſti parti naturaliter competunt, viciſſim alterius propria redduntur propter inexplicabilem unitionem, nullâ unius in alteram ſecundùm naturalem rationem mutatione, confuſioneque factâ.*

Notandum ſecundò, Communicationem iſtam concipi poſſe fieri duobus modis: *Primò* quidem in concreto ratione perſonalitatis, quæ utramque naturam facit ſubſiſtere: *Secundò*, in abſtracto, quatenus attributa divinæ naturæ, ſeipſis, & non per aliqua dona ſupernaturalia ipſi humanitati communicantur. Sciendum eſt enim prædicationem, ſeu enuntiationem unius de aliquo, oriri ex identitate eorumdem; illorum autem, quæ ſunt eadem, alia ſunt eadem formaliter, alia verò ſunt dumtaxat ratione alicujus tertii, in quo conveniunt. *Eadem formaliter* dico, non quę habent omninò eamdem rationem, ſed quorum unum eſt de ratione formali alterius. V. g. *homo eſt animal*, dicitur prædicatio formalis, quia animal eſt de ratione formali hominis. Ex his verò, quæ ſunt eadem dumtaxat ratione tertii, non oritur prædicatio formalis, ſed materialis ſolùm, & identica, ac ſubjectiva, ut in hoc exemplo, *album eſt dulce*, quia dulcedo non enuntiatur de albedine formaliter, ſed ſolùm materialiter, & ſubjectivè, ſcilicet ratione lactis, quod eſt materia, & ſubjectum, in quo conveniunt.

Notandum tertiò ex Doctore ſubtili in 1. diſt. 8. quæſt. 4. in divinis non ſolùm concreta prædicari de concretis, verùm etiam quædam abſtracta; non quidem formaliter, ſed ſolùm identicè, quia, inquit, ea, quæ ſunt in divinis,

non ſunt tantùm eadem ratione ejus, in quo conveniunt, & quaſi uniuntur, verùm etiam ratione infinitatis: quod enim præſtat tertium aliquod in creaturis, ut aliqua duo enuntientur de ſe invicem in concreto, hoc præſtat infinitas in divinis, ut etiam aliqua duo de ſe invicem verificari poſſint in abſtracto. Hinc iſtæ prędicationes veræ ſunt, *Sapientia divina eſt divinitas*, quia utrique extremo convenit infinitas: Vera etiam eſt hæc, *Divinitas eſt Paternitas*, quia ſaltem alteri extremo, nempe divinitati, convenit infinitas formaliter: hæc verò non item vera eſt in abſtracto, *Paternitas eſt ſpiratio activa*, licèt enim in concreto verum ſit Patrem eſſe ſpirantem activè, quia hæc duo paternitas, & ſpiratio paſſiva non habent aliunde, quòd identificentur, niſi à tertio, in quo quaſi uniuntur; cùm tamen, ut diximus, utrique non conveniat infinitas formaliter; hinc fit, quòd illa prædicatio non ſit admittenda.

Ex quibus ſequitur, quòd in his, quæ non ſunt purè divina, prædicatio abſtracti de abſtracto non ſit vera per identitatem, quia quatenus abſtracta, non habent amplius illud tertium ratione cujus enuntiarentur de ſe mutuò. Ideòque quantumcumque in concreto verum ſit hominem eſſe animal; tamen in abſtracto falſum eſt humanitatem eſſe animalitatem.

His ita prælibatis, duo maximè hic ſunt determinanda: *Primum*, an vera ſit mutua idiomatum communicatio in Ghriſto? *Secundum*, qualiter illa fiat, an videlicet per communicationem divinorum attributorum humanitati, idque propriè, realiter, & ſubſtantialiter, ita quòd humana natura dici poſſit formaliter, immenſa, omnipotens, ut volunt quidam Lutherani; an verò ſolùm per attributionem proprietatis unius naturæ, &c.

CONCLUSIO PRIMA.

R*Everà admittenda eſt in Chriſto communicatio idiomatum.*

Probatur primò authoritate SS. Patrum, nam Gregorius Nyſſenus lib. 5. contra Eunomium ita ſcribit; *Sic mortis perpeſſio ad eum, qui patibilis naturæ particeps fuit, refertur propter hominis cum ipſo copulationem, & ſublimia, Deoque digna nomina in hominem deſcendunt, adeo ut ille, qui in cruce conſpectus eſt, Dominus gloriæ nominetur, ob ejus cum eo, quod abjectum eſt, & humile, commixtionem; nominum quoque gratiæ in humanam ſimul tranſeunte naturam.* Origenes in Epiſt. ad Rom. *Per indiſſolubilem*, inquit, *unitatem Verbi, & carnis, omnia, quæ carnis ſunt adſcribuntur, & Verbo, quomodo, & quæ Verbi ſunt prædicantur in carne.* S. Ambroſius lib.2. de Fide cap.4. *Unde illud*, inquit, *quod rectum eſt, Dominum Majeſtatis crucifixum putemus? Sed quia idem Deus, idem homo, Chriſtus Jeſus Dominus Majeſtatis dicitur crucifixus; quia conſors utriuſque naturæ, id eſt, humanæ, atque divinæ, in natura hominis ſubiit paſſionem, ut indiſcretè, & Dominus Majeſtatis dicatur eſſe, qui paſſus eſt, & Filius hominis, ſicut ſcriptum eſt, qui deſcendit de cœlo.*

Eandem veritatem luculenter explicat S. Joann. Damaſc. lib.3. cap.15. *Unus eſt Chriſtus*, inquit, *& una ipſius perſona, ſive hypoſtaſis, duas tamen naturas obtinet, divinitatis, & humanitatis. Porrò cùm ex divinitate naturaliter gloria procedat, utrique communis eſt, propter hypoſtaſis identitatem. Ex carne verò humilia proficiſcuntur, & eadem ambobus communia; quippe unum eſt, & idem, qui hoc, & illud eſt, nempe Deus, & homo, & ad eundem pertinent, tamque ſunt divinitatis, quamque humanitatis propria.*

Probant hanc veritatem SS. Patres ex Scripturis ſacris, in quibus, plerumque humanitati tribuuntur ea, quæ Divi-

Digitized by Google

vinitati propriè conveniunt; & viciſſim Divinitati, quæ dumtaxat humanitati propria ſunt: Sic Joan.3. Chriſtus ait: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo Filius hominis, qui eſt in cœlo*; nam ſolùm Verbum propriè loquendo, de cœlo deſcendit,& erat in cœlo, eô ſenſu, quô id intelligi voluit Chriſtus, dum hæc loqueretur. Sic etiam Joan. 10. Chriſtus dixit Judæis: *Antequam Abraham fieret, ego ſum... Exultavit, ut videret diem meum*, nempe Incarnationis; Chriſtus tamen, ut homo non exiſtebat ante Abrahamum, ſed ut Verbum: igitur illa prioritas exiſtentiæ,quæ Verbo erat propria,humanitati appropriatur.

Sic pariter Apoſtolus ad Romanos ſcribens,eundem Deum,ac Dei Filium, vocat, & Davidis Filium: ut obſervat S.Cyrillus in libro ad Theodoſium Imperatorem. Cùm enim dixiſſet, *Segregatum ſe eſſe in Evangelium Dei de Filio ſuo*, mox eundem, ait: *factum eſſe ei de ſemine David ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute, &c.* Unus igitur, idemque Filius Dei eſt,& hominis; & homo Filius Dei eſt, & Dei Filius, ac Deus, homo eſt, atque hominis Filius.

Sic pariter in Epiſtola ad Hebræos eundem, quem capite primô *Filium Dei* nominavit, ac *ſplendorem gloriæ, figuramque ſubſtantiæ ejus; qui omnia portat Verbô virtutis ſuæ*, in ſequenti; *Paululùm ab Angelis minoratum Jeſum*, ait; *propter paſſionem mortis, gloria, & honore coronatum, ut pro omnibus guſtaret mortem*. Ex quibus priora verba ſola ſibi Verbi divinitas; poſteriora ſola ſibi humanitas vendicat.

His Oecumenicarum Synodum decreta concinunt, & in illis fidei conditæ formulæ, quæ *Jeſum Chriſtum Filium Dei unicum, vel unigenitum* aſſerunt, *ex Patre natum ante omia ſæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero*, quem eundem, *propter nos homines, & propter noſtram ſalutem incarnatum*, prædicant, *& natum de Virgine, paſſum, mortuum, ac ſepultum*.

Declarat hoc S. Leo Papa in Epiſtola decima ad Flavianum; ubi ſanctiſſimus Pontifex ait: *Propter hanc unitatem perſonæ in utraque natura intelligendam, & Filius hominis*, inquit, *legitur deſcendiſſe de cœlo, cùm Filius Dei carnem de ea Virgine, de qua eſt natus, aſſumpſerit: & rurſus Filius Dei crucifixus, ac ſepultus, cùm hæc non in divinitate ipſa, quâ Unigenitus conſempiternùs, & conſubſtantialis eſt Patri, ſed in naturę humanæ ſit infirmitate perpeſſus; unde unigenitum Filium Dei crucifixum, & ſepultum omnes etiam in Symbolo confitentur, ſecundùm illud Apoſtoli, ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum Majeſtatis crucifixiſſent.*

Probant ſecundò ex eo, quòd Verbum ſuam, propriamque fecerit humanitatem, adeoque quod cum ea connexum eſt, eique naturaliter convenit, hoc in ſe totum tranſtulit, ac ſibi accommodavit, deque ſeipſo prædicari voluit. Cujus ineffabilis communicationis rationem profert S.Cyrillus Epiſtola ad Valerianum: *Cujus*, inquit, *proprium eſt corpus, huic meritô, quæ hujus propria ſunt adſcribuntur omnia, unô exceptô peccatô.* Cui præluſerat ſanctus Athanaſius ſermone 4. contra Arianos, ubi ait: *Decuiſſe Dominum humanam carnem induentem, totam hanc cum propriis ipſius affectionibus induere; ut quemadmodum proprium ipſius corpus eſſe dicimus, ſic & corporis affectiones ipſius eſſe tantùm propriè dicantur.*

Obſervandum eſt autem SS. Patres quaſdam tradere regulas, quibus rectè afferri poſſit hæc idiomatum communicatio, quas plures Theologi colligunt, præcipuas verò ſubjicio. *Primò* namque S. Cyrillus anathematiſmo 4. docet triplex vocum genus eſſe, quæ de Chri-

Chriſto Domino, tum à Scriptura ſacra, vel à SS.Patribus efferuntur. Aliæ enim ſoli divinitati congruunt,ut hæc: *Ego in Patre, & Pater in me eſt*. Joan. 14. aliæ ſunt humanæ penitus, ut iſta Joan. 8. *Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo*: aliæ ſunt mediæ utrique naturæ convenientes, ut cùm ſcribit Apoſtolus ad Hebræos 13. *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula*.

Secunda regula eſt, quòd interdum totus Chriſtus ab una natura, ejuſque proprietatibus denominari ſolet,interdum à duabus, ut obſervat S.Joan.Damaſc. cap.3. lib. 3. *Quando*, inquit, *ex naturis compoſitam hypoſtaſim conſideramus, interdum ab utraque Chriſtum denominamus, velut Deum, & hominem ſimul, nec-non Deum incarnatum: alias ab unâ tantummodo parte, Deum duntaxat, & Dei Filium: vel hominem tantùm, & hominis filium. Nonnumquam ab ſolis ſublimibus denominamus, aliquando verò ab ſolis humilibus. Unus enim eſt, qui & hoc, & illud ſimiliter exiſtit*. Habet, & Cyrillus illam ipſam regulam in libro ad Theodoſium,eamque declarat ſimilitudine hominis, qui modò carnis ſolius,modò animæ vocabulò totus exprimitur: *Sic igitur, & Chriſtus in ſacris litteris prædicatur, interdum quidem ſic, tanquam totus ſit homo, tacitâ ipſius divinitate, quod diſpenſatione quâdam uſurpatur: aliàs tanquam Deus, nullâ humanitatis factâ mentione: in quo nulla ei fit injuria, propter amborum in unitate concurſum*.

Tertia regula eſt, quòd de eadem Chriſti perſona propter naturam numerum, & unitatem perſonæ, contraria interdum enuntiantur: Sic S.Athanaſius in epiſtola ad Epictetum ait:*Imprimis admirabile eſſe,ut idem, & pateretur, & non pateretur: nam patiebatur eatenùs, quòd proprium ejus corpus pateretur, & in patiente inerat, non patiebatur autem, quòd naturâ Deus ſit Verbum impatibile*. Quæ utique eleganter ſic explicat S.Fulgentius lib.3. ad Traſimundum, cap.8. ubi inter cætera ait: *Hinc incomprehenſibilis in cruce; inviolabilis in vulnere; impaſſibilis in paſſione; immortalis prædicatur in morte*. Toletana quoque Synodus 14. ait: *Ipſe vivit moriens, ipſe moritur vivens, ipſe impaſſibilis patiens, ipſe paſſioni non ſubjacens*.

Quarta regula eſt, quòd prædicata, quæ Chriſto attribuuntur,debeant ſpectari ſecundùm convenientiam,& proprietatem, quam habent cum natura ratione cujus ei tribuuntur: *Nam*, inquit S.Leo epiſt. ad Flavianum, *quamvis in Domino Jeſu Chriſto Dei, & hominis una perſona ſit, aliud tamen eſt unde contumelia in utroque communis; aliud unde communis, & gloria: de noſtro enim illi eſt minor Patre humanitas: de Patre illi eſt æqualis cum Patre divinitas*.

Quintam tradit Doctor ſubtilis in 3. diſt.7. qu. 2. quòd quæcunque naturæ cum perſona unitionem exprimunt, à lege communionis idiomatum excipiuntur: *Quia*, inquit Doctor,*illa communicatio in prædicationibus fit propter unionem, & ab eâ tanquam à cauſa, & fonte proficiſcitur, & ita præſupponit unionem: non ergo fit ſecundùm illa, quæ exprimunt unionem*. Quæ utique profert, ut ſatisfaciat argumento,quod ſibi propoſuerat, quod erat ejuſmodi. Si Deus eſt factus homo: ergo Deus eſt factus Deus. Conſequentia probatur; quia propter unionem naturarum, eſt communicatio idiomatum: & ita ſicut occidens hominem, occidit Deum: ita ſi factus eſt homo,factus eſt Deus:huic ergo captiunculæ rectè occurrit illa regula. Nam hoc, quod eſt factum eſſe, naturæ, ac perſonæ copulationem exprimit; quare non poteſt alteri communicari: proinde non eſt conſequens,

ſi

ſi Deus factus eſt homo, id eſt, ſi unitus eſt homini, etiam factus eſt Deus, ſive unitus eſt Deo.

Conclusio Secunda.

Communicatio idiomatum non fit eò, quòd attributa divina formaliter communicentur humanitati, & humana divinitati. Hæc eſt communis inter Theologos contra Lutheranos, maximè Ubiquiſtas.

Probatur. Nam *vel* attributa divinitatis formaliter ſunt in humanitate, & non attributa humanitatis in divinitate: *vel* par eſt ratio attributorum uniuſcujuſque naturæ ad alteram ſibi conjunctam: neutrum dici poteſt. Nam non poteſt intelligi quomodo attributa naturæ divinæ inſint humanitati, quia non poſſunt illi ineſſe tanquam formæ informantes, cùm ratio formæ informantis dicat imperfectionem: non etiam tanquam formæ aſſiſtentes, quia formæ aſſiſtentes non communicantur formaliter iis rebus, quibus aſſiſtunt: non tanquam unitas hypoſtaſis Verbi humanitati, quia aliàs deberet natura divina eſſe quid unum cum humana in illo ipſo, in quo uniretur.

Adde quòd, non eſt poſſibile attributa divinitatis ineſſe formaliter naturæ humanæ Chriſti Domini, niſi denudetur natura humana ſuis attributis, quę ſunt oppoſita attributis divinitatis.

Confirmatur, ex iis omnibus locis Conciliorum, & Patrum, in quibus habetur utramque naturam, & utriuſque naturæ proprietates eſſe in Chriſto inconfuſas, impermixtas, diſtinctas.

Denique, ſi aliquod è divinis attributis conveniret formaliter humanitati, maximè immenſitas: ſed hæc non poteſt formaliter convenire ipſi Chriſti Domini humanitati. Majorem admittunt Ubiquiſtæ: Minor verò probatur.

Primò ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur, quòd humanitas Chriſti non eſt ubique. Matthæi, & Marci ultimò. Angelos loquens mulieribus de Chriſto, quem quærebant, & qui reſurrexerat, ait: *Non eſt hic*, Joan. 11. *Gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.*

Secundò ex Patribus, Baſilio libró de Spiritu ſancto cap. 22. concludente divinitatem Spiritûs ſancti, ex ejus immenſitate. Quomodo etiam arguit Didymus lib. de Spiritu ſancto. Et S. Ambroſius lib. 1. cap. 7. ac S. Gregorius Nyſſenus adverſus Eunomium, ubi ait. *Qui dicit, Vado, localem diſceſſum ſignificat. Quod autem per omnia graditur, & in omnibus exiſtit, & omnia continet, non habet, quò diſcedat, eò quòd à divina plenitudine non eſt vacans.* Et S. Aug. epiſtola 57. ad Dardanum, *Secundùm hanc carnis formam: non eſt*, inquit, *putandus ubique diffuſus. Cavendum eſt etiam; ne ita divinitatem homini, ut corporis veritatem deſtruamus, Non eſt autem conſequens, ut quod in Deo eſt ita ſit ubique ut Deus: nam in Deo ſumus: & tamen ubique non ſumus: Chriſtum autem ubique totum præſentem eſſe non dubites, tanquam Deum; & in aliquo loco eſſe propter verum corporis modum.*

Eis adſtipulantur S. Cyrillus Alexandrinus lib. 6. in Joan. cap. 14.) *Hic animadvertendum eſt, quòd etſi corporis ſui præſentiam hinc ſubduxerit, Majeſtate tamen Divinitatis ſemper adeſt.* Theodoretus dialogo 3. *Corpus Dominicum ſurrexit quidem, à corruptione, & interitu alienum, & impatibile, eſt & immortale;, & divina gloriâ glorificatum, & à cæleſtibus adoratur poteſtatibus; corpus tamen eſt, & habet, quam habuit priùs circumſcriptionem.* S. Maximus in diſp. cum Pyrrho: *In ſanctis Evangeliis ſcriptum eſt: Poſtridiè voluit ire Jeſus in Galilæam, ire nimirum voluit, quatenus ibi non erat, non erat autem humanitate, divinitate autem ubique eſt.*

Tertiò, ex eo, quod docuimus in primo volumine, immenſitatem ſic eſſe propriam naturæ divinæ; ut implicet alicui creaturæ communicari: quia eſt

id

id quò res ita eſt in omnibus rebus, ut implicet aliquam rem eſſe, aut eſſe poſſe, in qua non ſit tota in toto, & tota in qualibet parte. Et hinc eſt, quòd SS.Patres ex immenſitate Verbi divini, aut Spiritûs ſancti intulerunt divinitatem iſtarum perſonarum, ut diximus in Tractatu de Trinitate.

Objicies primò, Varios Scripturæ locos, qui videntur ſignificare Chriſtum Dominum eſſe ubique ratione ſuæ humanitatis. Sic Matth.18. *Ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Matth.28. *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Epheſ.4. Chriſtus dicitur *aſcendiſſe cælum, ut impleret omnia*.

Reſpondeo primum locum intelligi de præſentia per authoritatem, & non per indiſtantiam localem: itaut ſenſus ſit, quòd nihil in Conciliis in ſuo nomine congregatis, niſi ſua decernetur authoritate.

Ad ſecundum dico, Chriſtum Dominum eſſe nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi, per protectionem,& auxilium; non verò per localem præſentiam. Sic dicit Deus Ieremiæ 1. *Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum ſum, ut eruam te*, hoc eſt,auxilium tibi præſto, quò eruaris.

Ad tertium, reſpondeo hunc ſenſum eſſe verborum iſtorum(*ut impleret omnia*) hoc eſt, ut omne genus hominum ſpiritualibus bonis repleret, juxta illud Pſal.64.*Replebimur in bonis domus tuæ*, & Eccleſiaſtici 24 *A generationibus meis adimplemini*. Vel ut adimpleret omnia, id eſt, ut ad effectum perduceret omnia, quæ de ſe ſcripta erant in lege, Prophetis, & Pſalmis.

Inſtabis. Verbum divinum eſt ubique: Chriſtus homo, eſt Verbum divinum: ergo eſt ubique Chriſtus homo: ergo cùm Chriſtus non ſit homo ſine humanitate, ejus humanitas eſt etiam ubique.

Reſpondeo, Verbum divinum eſſe ubique per ſuam divinitatem, & Chriſtum hominem eſſe Verbum divinum per ſuam perſonalitatem;quare non eſt conſequens, quòd ſit ubique Chriſtus homo, ſeu quòd ſit ubique Chriſtus per ſuam humanitatem.

Urgebis. Si perſona Verbi eſſet alicubi, ubi humanitas ab eo aſſumpta non ſit, jam Verbum eſt alicubi homo, & alicubi non eſt homo: abſurdum conſequens: ergo, & antecedens.

Reſpondeo ad ſequelam, Verbum eſt alicubi homo, & alicubi non eſt homo, id eſt, exiſtit alicubi Verbum, ubi humanitas Verbi non exiſtit, concedo; eſt alicubi homo,& alicubi non eſt homo, id eſt, ibi eſt Verbum incarnatum: ubi non eſt homo, nego.

Inſtabis iterùm.Quando duę res ſunt ſibi invicem unitæ inſeparabiliter, ubicumque una illàrum eſt, ibi debet eſſe, & altera; atqui perſonalitas Verbi, & humanitas aſſumpta à Verbo, ſunt ſibi invicem unitæ inſeparabiliter, & perſona Verbi eſt ubique locorum: ergo humanitas Chriſti eſt ubique locorum.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, Si ſint illæ res ſibi invicem unitæ adæquatē, ac totaliter, concedo: ſecùs,nego: ſic anima noſtra eſt unita pedi inſeparabiliter; neque tamen ubicumque eſt anima, ibi eſt pes, cùm non ſit pes in aliis partibus corporis, puta in capite, in brachiis; licèt ubi eſt pes ibi ſit anima: à pari,non eſt humanitas Chriſti, niſi ubi eſt Verbi perſonalitas, licèt alicubi exiſtat Verbi perſonalitas, ubi non exiſtit humanitas.

Objicies ſecundò: Si humanitas Chriſti non eſt ubique: ergo moveri poteſt de loco in locum: ergo quando ſic movetur, vel ſecum defert perſonam Verbi ſic unitam, & tunc ſequitur, quod Verbum movetur localiter: quia quod ſic defertur movetur localiter vel non defert: ergo deſinit eſſe ei unita; quod eſt abſurdum.

Reſpondeo. Humanitem Chriſti poſſe

ſe moveri de loco in locum, & quando ſic movebatur, non ſecum detuliſſe propriè perſonam Verbi, neque etiam non detuliſſe, ſed ſemper fuiſſe illi unitam, quocumque tandem in loco talis humanitas conſtitueretur: ſic eſt nobis intimè præſens Deus per immenſitatem ſuam, neque tamen quando movemur localiter, Deum nobiſcum deferimus, neque deferimus non deferentes.

QUAESTIO SECUNDA.

Utrum tres illæ propoſitiones ſint veræ: DEUS EST HOMO, ET DEUS FACTUS EST HOMO, HOMO FACTUS EST DEUS.

NOtandum primò ex Doctore ſubtili in 3.*diſt.*7. *qu.*2. propoſitionum *alias* eſſe in materia naturali, alias in materia contingenti, & *alias* in materia remotà. *Propoſitiones in materia naturali* illæ ſunt, in quibus naturalia prædicantur de ſubjecto, cujus ſunt naturalia, vel ſaltem aliqua conſequentia immediatè naturam. Hujuſmodi propoſitiones ratione modi prædicandi dicuntur iterum propoſitiones *per ſe*, & priores quidem *in primo modo dicendi per ſe*: poſteriores verò *in ſecundo modo dicendi per ſe*. Propoſitiones in materia naturali in primo modo dicendi per ſe, illæ ſunt, in quibus prædicatum eſt de definitione ſubjecti, ut hæc, *homo eſt animal*: propoſitiones in materia naturali in ſecundo modo dicendi per ſe, illæ ſunt, in quibus è converſo ſubjectum cadit in definitionem prędicati, ut docet Doctor hic. V. g. in hac propoſitione naturali in ſecundo modo dicendi per ſe, *homo eſt riſibilis*, prædicatum *riſibilis* non eſt de definitione ſubjecti, nempe hominis, ſed è converſo ſubjectum illud cadit in definitionem talis prædicati, ut continens cauſam adæquatam, & immediatam ejus. *Propoſitiones in materia contingenti* illæ ſunt, in quibus prædicata vel ſunt accidentia, vel ſaltem extrinſeca ad ſubjecta, de quibus enuntiantur. *Propoſitiones in materia remota*, ſunt illæ, in quibus oppoſita, vel repugnantia prædicantur de quibuſdam, reſpectu quorum ſunt repugnantia, vel oppoſita.

Porrò inter propoſitiones in materia naturali, ſeu neceſſaria is eſt ordo, ut quædam ſint mediatæ, aliæ verò immediatæ, & mediatæ quidem ordinentur ad immediatas, ita quòd non ſit ſtatus donec perventum fuerit ad primam omninò immediatam. Ille autem ordo ſervatur quoque inter propoſitiones contingentes. V.g. hæc propoſitio mediata, *homo currit*, reducitur ad hanc immediatam *Petrus currit*; igitur *currere* non competit immediatè homini, ſed primùm Petro, vel alteri individuo, & illo mediante homini. Propoſitio itaque hæc, *Deus eſt homo*, non cenſetur immediata; igitur ad immediatiorem revocatur, nempe ad hanc, *Verbum eſt homo*, cui primò convenit eſſe hominem, & ratione ejus Deo.

Propoſitionum iterum aliæ ſunt *evidentes* naturaliter; aliæ verò *creditæ*. Propoſitiones evidentes ſunt, vel quæ habent evidentiam ex terminis naturaliter cognitis, ut hæc. *Totum eſt majus ſua parte*; vel ſaltem ſunt ex aliquo medio naturaliter cognoſcibiles, ut iſta, *homo eſt riſibilis*, quæ per animal rationale, tanquam per medium naturaliter cognoſcibile, fieri poteſt naturaliter evidens. *Propoſitiones creditæ* ſunt, quæ neutro modó fieri poſſunt evidentes, ut, hæc, *Deus eſt homo*, quia neque ambo extrema cognoſcuntur naturaliter, neque unio inter illa eſt etiam naturaliter nota. Ulterius propoſitionum quædam ſunt formales, aliæ propriæ, aliæ in quibus prædicatum eſt univocum; & aliæ in quibus non ſolummodò prædicatum eſt univocum, ſed etiam prædicatur univocè.

Digitized by Google

Propoſitiones formales ſunt, in quibus proprium prædicabile enuntiatur de proprio ſubjicibili, ſive interim illud ſit eſſentiale, ſive tantùm accidentarium, ſeu ſubjicibile. *Propoſitiones propriæ* ſunt, in quibus prædicatum reale ſecundùm germanam proprietatem ſuam enuntiatur de ſubjecto reali. Propoſitiones, in quibus prædicatum eſt univocum, non tamen prædicatur univocè, illæ ſunt, in quibus prædicata ſunt denominativa, vel ſaltem modum prædicandi denominativorum obtinent: ſic album prædicatur de nive, & de pariete. Propoſitiones tandem, in quibus prædicatum enunciatur univocè, ſunt illæ, quæ verificant aliquod ſuperius de inferioribus, quòd eſt illis inferioribus intrinſecum.

His ita prælibatis, reſolvendum eſt; an tres illæ propoſitiones prænominatę in titulo quæſtionis ſint probandæ, ut legitimæ; an verò earum aliqua ſit, ut erronea, vel ut ſuſpecta rejicienda?

Notandum ſecundò ex eodem Doctore pro faciliori intelligentia ſecundæ propoſitionis, quòd prædicatum *factum eſſe* vel fieri, aliquando ponitur in propoſitionibus de ſecundo adjacente, aliquando verò in propoſitionibus de tertio adjacente. Quando ponitur in propoſitionibus de ſecundo adjacente, denotat effectionem rei ſimpliciter; quando verò eſt in propoſitionibus de tertio adjacente, ſignificat tantùm effectionem, ſeu rem fieri ſecundùm illud, quod ſpecificatur per prædicatum. V.g. in hac propoſitione de ſecundo adjacente, *Petrus eſt factus*, ſignificatur Petrum eſſe productum ſimpliciter: in illa verò, quæ eſt de tertio adjacente, *Petrus factus eſt albus*, ſignificatur Petrum non fieri ſimpliciter, ſed dumtaxat album: ita quòd illa effectio connotet effectionem albedinis in Petro, non verò effectionem, & productionem Petri; licèt etiam ſignificet Petrum fieri album: ſicut enim verè de eo enunciatur, quòd fiat ſimpliciter, quando accipit eſſe ſimpliciter poſt non eſſe ſimpliciter: ita verè enuntiatur ipſum fieri tale, quando per actionem agentis accipit eſſe taliter, quod prius non habebat.

Notandum tertiò ſimiliter, ex eodem Doctore, *ibidem num.*9. quòd *effectio ſecundùm quid* non ſemper importat mutationem in eo, quòd tali modò fieri dicitur: licèt enim agens naturale ſupponat paſſum, quod tranſmutat, & quod eſt in potentia ad terminum, ex quo neceſſariò ſequitur mutatio: quia quod tranſit de potentia ad actum, neceſſariò mutatur; attamen agens ſupernaturale, qualis eſt ſanctiſſima Trinitas, dum efficit unionem hypoſtaticam, non præſupponit Verbum, tanquam aliquid potentiale ad terminum iſtius unionis; neque alterum terminum nempe hominem, vel unionem hominis inducit, tanquam actum, vel formam Verbi, quæ ipſi inſit per inhærentiam, ſed ſummò modò univit hominem Verbo ſine ulla inhærentia: ideoque in iſta unione nullus fuit tranſitus à potentia ad actum. Non minùs tamen Unio hypoſtatica veram habet rationem effectionis; licèt enim Verbum non fuerit mutatum, attamen reverà factum eſt homo. Quod autèm de novo fit tale, aliquando mutatur, aliquando verò non: mutatur quidem, quando id, quod advenit, habet rationem formæ perficientis ſubjectum, quod erat in potentia ad illam recipiendam, ſicut communiter accidit in effectionibus paſſivis, quando videlicet agentia naturalia efficiunt aliqua ſubjecta talia eſſe in actu, qualia dumtaxat erant in potentiâ.

Nec refert, quòd omni effectioni correſpondere debeat neceſſariò aliqua paſſio: ac proinde quando dicitur Verbum factum hominem, videtur, quòd in eo deberet correſpondere paſſio, quæ eſſet correlativum illius effectionis. *Dico enim*, quod paſſio correſpondens iſti actioni, non in Verbum, ſed refundenda

da ſit in naturam humanam unitam Verbo; quæ propterca non tam cenſetur terminus, quàm ſubjectum iſtius effectionis paſſivæ, licèt ſignificetur ad modum termini in iſta propoſitione, *Verbum factum eſt homo*; ſubindeque licèt in hac effectione reperiatur aliqua mutatio, illa non in Verbum, ſed in naturam humanam eſt refundenda.

Conclusio Prima.

Hæc propoſitio Deus est homo, *eſt vera, & propriè dicta, non tamen in materia naturali*. Prima pars eſt omnium Theologorum, Eamque Doctor ſic probat. Ut iſta propoſitio ſit vera, & propriè dicta, ſufficit;quòd aliqua è divinis perſonis ſubſiſtat in humanitate. & verè dici poſſit talis naturæ ſuppoſitum; ſed de fide eſt unam è divinis perſonis, nempe perſonam Verbi ſubſiſtere in natura humana, & verè dici illius humanæ naturæ ſuppoſitum: ergo hæc propoſitio *Deus eſt homo*, eſt propriè dicta.

Inſuper; Si non eſſet iſta propoſitio propria, maximè, *vel* quia homo non poteſt eſſe prædicatum; *vel* quia Deus non poteſt eſſe propriè ſubjectum propoſitionis: *vel* quia Deus, & homo non ſunt ſufficienter unum, ut alterum de altero propriè prædicetur; atqui homo poteſt eſſe prædicatum propriè dictum reſpectu Dei ſupponentis pro Verbo incarnato; nam *homo* ſignificat ſuppoſitum ſubſiſtens in natura humana,quę univocè convenit Chriſto, & cæteris hominibus; *Deus* etiam ſupponere poteſt pro Filio Dei incarnato: ſiquidem nomen ſignificans naturam in concreto, poteſt ſupponere pro quolibet ſuppoſito illius naturæ; ſed nomen *Deus* eſt concretum ſignificans naturam divinam: ergo poteſt ſupponere pro perſona Filii Dei.

Denique, hæc duo ſunt ſufficienter unum inter ſe, ut alterum de altero enuntietur, quia ſunt unum unitate ſuppoſiti; igitur illa propoſitio eſt vera, & propriè dicta.

Dices. Illa propoſitio non eſt vera, & propriè dicta, cujus contraria poteſt eſſe vera; ſed contraria iſtius propoſitionis, nempè *Deus non eſt homo*, poteſt eſſe vera, ſi ſubjectum illud ſupponat indefinitè; nam non eſt potior ratio, cur ſubjectum illud *Deus*, ut ſupponens indefinitè pro individuo Deitatis, recipere debeat prædicatum iſtud *homo*, ratione Verbi, quod verè factum eſt homo, quàm non recipere ratione Patris, vel Spiritus ſancti, pro quibus etiam poteſt ſupponere, qui tamen reverà non ſunt homines facti: ergo illa propoſitio *Deus eſt homo*, non videtur abſolutè, & ſimpliciter vera.

Nego minorem: Falſum eſt enim ſimpliciter Deum non eſſe hominem;quippe cum reverà Filius Dei, qui Deus eſt, ſit homo. Unde ad probationem dico, ſubjectum *Deus* non ſupponere indefinitè; niſi fortè dumtaxat ex rigore ſermonis, & vocis, non verò ex uſu ejuſdem vocis recepto apud fideles Chriſtianos, apud quos notum eſt, & familiare, quòd illa propoſitione *Deus eſt homo*, & ſimilibus, ſubjectum illud *Deus*, non ſupponat indefinitè, ſed determinatè pro perſona Verbi.

Dices ſecundò; In dividentibus ordinatis, prima dividentia ſunt magis diverſa; & minùs conſequenter prædicabilia de ſe invicem: ſed priùs dividitur ens in infinitum, & finitum, quàm ens finitum dividatur in aliqua alia: ergo finitum, & infinitum ſunt magis diverſa, & minùs prædicabilia de ſe invicem, quàm ulla entia finita, in quæ dividitur ens finitum: ſed aliqua entia finita ſunt ita incompoſſibilia, ut verè non poſſint prædicari de ſe invicem: ergo multò minùs ens infinitum prædicari poterit de ente finito, & vice verſa:igitur cùm homo ſit ens finitum, non poteſt prædicari de Deo.

Diſtinguit minorem Doctor. Prima dividentia habent diverſitatem quantùm ad hoc, quòd in paucioribus for-

malitatibus conveniant, concedit; quantùm ad repugnantiam,quâ excluderent ſe invicem à conjunctione, & prædicatione, negat: nam repugnantia major non oritur ex majori diverſitate: ſiquidem calor, & frigus minùs ſunt diverſa, quàm calor, & ſubſtantia; & tamen calor, & frigus excludunt ſe ab invicem, ac ſe mutuò deſtruunt: non ita calor, & ſubſtantia: igitur, &c.

Dices tertiò: Si homo prædicetur de Deo, aut prædicatur ut relativum, ſeu ut relatio, aut ut abſolutum. Non *primum*, quia homo non eſt relaio, nec relativum. Non etiam *ſecundum*, quia ſic prædicari poſſet de tribus perſonis ſecundùm S.Auguſtinum lib.5. de Trinitate cap.8.& 10.& conſequenter tres perſonæ divinæ eſſent homo: quod eſt falſum: ergo homo nullatenus prædicari poteſt de Deo.

Negat minorem Doctor pro ſecunda parte, quia prædicatur de Deo, ut eſt quid abſolutum, & ſic negat etiam ſequelam probationis. Ad S. autem Auguſtinum dicit, quòd quando docet, quòd quidquid prædicatur de Deo, ut abſolutum: prædicatur etiam de tota Trinitate:loquitur de prędicatis intrinſecis, & eſſentialibus; non verò de prędicatis extrinſecis abſolutis, qualis eſt homo reſpectu Dei.

Dices quartò: Si vera eſſet, & propria prædicatio hominis de Deo, reduci deberet ad aliquod exquinque prædicabilibus: ſed ad nullum reduci poteſt; non quidem ad *genus, ſpeciem*, aut *differentiam*, quia prædicatum *homo*, non eſt de eſſentia Dei; non etiam ad *proprium*, quia tunc *Deus* ſpectaret ad definitionem hominis: non etiam ad *accidens*, quia nullum accidens de Deo prædicari poteſt, ſicut nec ipſi ineſſe.

Reſpondet Doctor, quòd in hac prædicatione aliquid aſſimiletur prædicationi ſpeciei, quia per unionem hypoſtaticam Verbum fit individuum naturæ humanæ: aliquid etiam participat de ratione accidentis in habitudine ad ſubjectum; *Quia*, inquit, *iſta natura temporaliter advenit Verbo perfecto in ſe æternaliter exiſtenti*. Unde illa prędicatio fieri poteſt per modum accidentis Logici, non verò Metaphyſici:quod utique non eſt inconveniens, quia nec ſignificat hominem eſſe accidens in ſe, nec denotat illum informare Verbum accidentaliter, & ipſi inhærere.

Reſpondeo ſecundò, negari poſſe majorem, quia cum unio hominis cum Verbo ſit ſingulariſſima, nec habeat ullum exemplum in rebus creatis, ideò non mirum ſi prædicatio illa ſit etiam ſpecialis, nec ad aliquod genus prædicationis rerũ creatarum poſſit revocari.

Dices quintò: Idem non prædicatur denominativè de eodem: ſed de Deo prædicatur homo denominativè, quia dicitur *Deus humanatus*: ergo non prędicatur de ipſo in abſtracto: igitur illa prædicatio *Deus eſt homo*, non eſt propria.

Reſpondet Doctor negando minorem; quia eſſe humanatum, non eſt denominativum proprium derivatum ab homine, ſed à fieri hominem: nam idem eſt eſſe humanatum, ac fieri hominem;unde ſi Verbum neceſſariò eſſet homo, ſicut neceſſariò eſt Deus, non diceretur *humanatus*, ſicut non dicitur *Deificatus*. Quòd autem dicatur humanitas de ipſo in fieri, non impedit quominus poſſit dici de ipſo alio modo, quàm in fieri: bene enim quod dicitur calefieri, dicitur etiam calidum, & quod dicitur dealbari, dicitur album. Si autem quæras, quod eſt proprium denominativum hominis? Dicit Doctor, quòd ſit eſſe *humanum*; hoc autem non dicitur de Deo, quia ſignificaret, quòd homo ſpectaret ad ipſum alio modo, quàm natura ſpectat ad ſuppoſitum, quod eſt falſum: humanitas autem, quæ eſt proprium abſtractum hominis, non dicitur de Verbo; falſum

eſt

Digitized by Google

eſt enim, quòd Verbum ſit humanitas.

Probatur ſecunda pars: nempe, quòd illa propoſitio non ſit in materia neceſſaria; quia, inquit Doctor, in omni propoſitione neceſſaria, & per ſe, prædicatum debet eſſe de intrinſeca ratione ſubjecti, ſi illa prædicatio ſit in primo modo dicendi per ſe: vel ſi ſit in ſecundo modo, ſubjectum debet continere cauſam inhærentiæ, & connexionis prædicati cum ſubjecto, ut docent communiter Logici: ſed nec *homo* eſt de eſſentia Dei, nec *Deus* continet cauſam naturalem, & per ſe connexionis talis prædicati cum tali ſubjecto: ergo illa propoſitio non eſt per ſe.

Deinde, in omni propoſitione *per ſe*, prædicatum, quod enuntiatur de communi ſubjecto, enuntiari quoque debet de omnibus contentis ſub ſubjecto: ſed *homo*, qui enuntiatur de Deo, non enuntiatur de omnibus perſonis, quæ ſunt Deus, nempe de Patre, & Spiritu ſancto: igitur, &c.

Denique, in omni propoſitione *per ſe*, requiritur, quòd ſubjectum ſecundùm naturalem illius vim, ſeu ex rigore, ſit determinatum; nam ſi ſit indeterminatum, & determinari poſſit ad ſupponendum pro quibuſdam determinatis, poterit quidem efficere propoſitionem veram, non verò propoſitionem per ſe; ſic in hac propoſitione *animal eſt homo*, ſubjectum iſtud *animal*, eſt indeterminatum, ac indefinitum, & limitari poteſt ad hoc, ut ſupponat, vel pro ſolo animali rationali, vel pro Petro, & Paulo; inde fit, ut illa propoſitio quidem vera ſit, non tamen eſt propoſitio per ſe. At in hac propoſitione *Deus eſt homo*, ſubjectum ſe habet hujuſmodi; quia eſt indeterminatum, ex ſtricta ſua ſignificatione, ut ſupponat, vel pro Patre, vel pro Filio, vel pro Spiritu ſancto, & ſolùm determinatur ex communi uſu Fidelium, ut dumtaxat ſupponat pro Filio: igitur ex ſe non eſt propoſitio per ſe, & in materia ſingulari.

Conclusio Secunda.

Hæc propoſitio, Deus factus est homo, *eſt vera, & propria*. Probatur 1. ex Scriptura ſacra; nam Joan. 1. *Verbum caro factum eſt*. Et ad Rom. 1. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem*. Idipſum conſtat ex Symbolo Nycæno his verbis. *Et homo factus eſt*. Probatur etiam ratione à Doctore ſubtili. Effectio, ſive ſimplex, ſive ſecundùm quid, dicit tantùm duplicem habitudinem, ſcilicet ipſius rei factæ ad facientem, nec-non ad illius rei non eſſe præcedens; ſive interim illud eſſe ſit ſimpliciter, ſive ſecundùm quid; ſed in Verbo incarnato reperitur duplex illa habitudo, ſcilicet Dei, ut eſt factus homo, ad actionem totius Trinitatis, & etiam ad non eſſe hominis, præcedens; quippe Verbum ante ſuam Incarnationem non erat homo: igitur illa propoſitio eſt vera, & propriè dicta.

Deinde, id quod eſt, & non fuit ſemper, reverà dicitur factum: ſed Deus per Incarnationem eſt homo, & non fuit ſemper: ergo per Incarnationem factus eſt homo.

Denique. Rectè dicimus aliquid fieri hoc, vel illud, quando jam anteà erat ſimpliciter, ſed non habebat illam entitatem, quàm poſteà acquiſivit: ſic dicimus parietem fieri album, quia licèt antea eſſet paries, tamen non habebat albedinem, quam poſtmodum habuit per actionem agentis dealbantis: ergo à ſimili verum eſt, quòd Deus factus eſt homo: quia cùm antea eſſet ſimpliciter, non habebat tamen humanitatem, quam in Incarnatione aſſumpſit.

Dices. Si illa propoſitio eſſet vera, ſequeretur, quòd Deus eſſet factus ſimpliciter: ſed conſequens eſt falſum: ergo, & antecedens. Probatur ſequela majoris, quia ſi verum eſt, quòd Petrus factus eſt homo, etiam verum eſt, quòd ſit factus ſimpliciter: ergo pari ratione, ſi verum eſt, quòd Deus factus ſit ho-

Digitized by Google

homo, etiam erit factus ſimpliciter.

Negat ſequelam Doctor; & ad probationem negat conſequentiam. Diſparitas enim eſt, quòd non ſequatur vi formæ, ſed materiæ, quòd ſi Petrus eſt factus, etiam ſit factus ſimpliciter, cùm enim eſſe ſimpliciter Petri ſit eſſe hominem: conſequens eſt vi materiæ, quòd ſi Petrus factus eſt homo, factus eſt ſimpliciter: ſed Deus habet aliud eſſe ſimpliciter, quàm eſſe hominis; unde non ſequitur, quòd ſi ſit factus homo, etiam factus ſit ſimplieiter: ſicut non ſequitur, quòd idem Petrus eſt factus albus: ergo factus eſt ſimpliciter, quia Petrus habet aliud eſſe, quàm eſſe album.

Dices ſecundò: Si Deus factus eſſet homo, ſequeretur ipſum eſſe mutatum ad humanitatem: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c. Probatur ſequela: quia alia omnia, quæ dicuntur talia fieri mutantur ad illa per ſuſceptionem eorum, ad quæ mutantur.

Nego ſequelam: Et ratio diſparitatis eſt, quia ſcilicet omnia alia, quæ fiunt, vel ſimpliciter, vel ſecundùm quid, non poſſunt terminare unionem ſui cum forma, reſpectu cujus dicuntur fieri abſque mutatione; Deus autem poteſt terminare unionem ſui cum natura humana, abſque ulla ſui mutatione.

Adde quòd cætera ſint perfectibilia per formas, quas acquirunt: Deus autem non eſt perfectibilis per humanitatem.

Dices tertiò: Si Deus factus eſt homo, ſequitur, quòd Deus factus ſit Deus: ſed hoc eſt abſurdum: ergo, &c. Patet ſequela majoris, quia per communicationem idiomatum homo eſt Deus: ergo ſi fiat homo, etiam ſit Deus.

Negat ſequelam Doctor cum conſequentia illius probationis; quia, inquit, per communicationem idiomatum non prædicantur de ſe invicem prædicata utriuſque naturæ, cùm expreſſione ipſiuſmet, ut ſuprà notavimus ex ipſo in aſſignandis regulis communicationis idiomatum: & ſic dici non debet, quòd Deus aſſumpſit naturam divinam, ſicut aſſumpſit naturam humanam; unde quamvis eſſet verum dicere non ſolùm, quòd aſſumpſerit humanitatem, ſed etiam, quòd aſſumpſerit hominem, de quibus agemus infrà; tamen non eſt verum dicere, quòd aſſumpſerit Deum.

CONCLUSIO TERTIA.

H*Æc propoſitio* HOMO FACTUS EST DEUS, *ex rigore ſermonis eſt ſimpliciter vera; eâ tamen parciùs, ac nonniſi adhibitâ cautione utendum eſt.*

Probatur prima pars illis Scripturæ textibus, quibus Chriſtus dicitur factus Filius Dei. Sic ad Rom. 1. *De Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem*: ſed Chriſtus ſecundùm quòd homo: eſt ex ſemine David ſecundùm carnem: ergo ſecundùm quod homo, factus eſt Filius Dei: igitur iſta propoſitio, *homo factus eſt Deus*, poteſt eſſe vera ex rigore ſermonis.

Probatur etiam authoritate SS. Patrum, apud quos hæc loquendi formula eſt frequens, & familiaris. Sic Greg. Nazianzenus orat. 35. *Hic homo*, inquit, *Deus effectus eſt, poſtquam cum Deo coaluit*: Similiter S. Auguſtinus 1. de Trinitate 13. *Talis fuit illa unio*, inquit, *ut Deum faceret hominem, & hominem Deum*. Item S. Damaſcenus lib. 3. c. 11. *Verbum*, inquit, *caro eſt factum, & caro Verbum, & Deus homo, & homo Deus*. Athanaſius lib. de humana natura ſuſcepta: *Iſte ipſe Deus*, inquit, *factus eſt caro, ut caro ejus fieret Deus Verbum*. Et Maximus martyr in Centuria prima Theologicorum capitum cap. 62. *Certa*, inquit, *fiducia ſperandæ deificationis naturæ hominum, eſt Dei incarnatio, quæ in tantùm hominem Deum fecit, in quantùm ipſe homo factus eſt. Etenim, qui citra peccatum homo factus eſt, planè citra mutationem in Deitatem, naturam*

noſtram deificabit, ac tantùm propter ſe illam evehet, quantùm propter hominem ſeſe dimiſit. Quibus perinde ſignificat Deum factum hominem, atque hominem eſſe Deum factum.

Hæc autem omnia eleganter confirmat S. Auguſtinus ſerm. 15. de Nativitate Domini cap. 2. ubi utrumque defendit, & Filium Dei factum eſſe filium hominis, & filium hominis eſſe factum Filium Dei: atque aliter ſentientes refellit: *Non ergo vobis ſubrepat*, inquit, *quorundam ſententia minùs attentorum in regulam fidei: & in Scripturarum divinarum oracula. Dicunt enim: Qui filius eſt hominis, factus eſt Filius Dei: qui verò Filius Dei, non eſt factus filius hominis. Hoc ut dicerent, quod verum eſt, attenderunt, ſed verum eloqui non valuerunt. Quid enim attenderunt, niſi quia humana natura potuit in melius commutari, in deterius autem divina non potuit? Hoc verum eſt, ſed etiam ſic, id eſt, nequaquam in deterius Divinitate mutatâ, Verbum tamen caro factum eſt*. Mox veram illis fidei regulam opponit. *Quis enim Chriſtianus neget, ex illa fœmina filium hominis natum, ſed tamen Deum hominem factum, & ita hominem Deum factum? Ergo, & homo factus Deus dicitur, & quod idem eſt, in melius commutatus*.

Probat concluſionem Doctor. Illud ſimpliciter dicitur factum, quod per actionem alicujus agentis fit tale; prius autem tale non erat: ſed homo per actionem Trinitatis fit Deus, propter ſuam unionem hypoſtaticam cum Deo: ergo verè, & ſimpliciter dici poteſt, quòd homo factus ſit Deus. *Deinde* ratione ſolius unionis, quâ Deus unitus eſt homini, Deus dicitur factus homo: ergo ratione ejuſdem unionis dici debet, homo factus eſt Deus, quia non minùs homo unitus eſt Deo, quàm Deus homini. *Denique*, ſi quæ ſit ratio, ob quam ejuſmodi propoſitio non debeat admitti, maximè quia *homo* ſupponit pro ſuppoſito, falſum eſt autem ſuppoſitum Chriſti eſſe factum Deum; vel etiam, quia participium illud *factus*, non dicit effectionem ſimpliciter, ſed effectionem talem, quam præcedere debet illud, quod dicitur taliter fieri: ſed iſtæ rationes nullæ ſunt; nam homo hic non ſupponit pro ſuppoſito, ſed dumtaxat pro humanitate ſingulari: neque illud, quod fieri dicitur tale, neceſſariò debet præcedere tempore affectionem talem, ſed ſufficit ſi præcedat naturâ, habeatque ſuam exiſtentiam priùs naturâ, quàm accipiat talem denominationem: Certum eſt autem, quòd humanitas Chriſti ſaltem priùs naturâ exiſtat, quàm uniatur Verbo, & conſequenter priùs naturâ, quàm fiat Deus: igitur nihil officit, quominùs vera ſit illa propoſitio, *homo factus eſt Deus*.

Objicies primò: S. Cyrillum librò adverſus Antropomorphitas cap. 22. ubi ait: *Neque enim, ut quidam volunt, homo Deus effectus eſt*. Item S. Damaſcenum lib. 3. cap. 2. cùm ſcripſiſſet eòdem momentò, ac ſimul extitiſſe carnem Chriſti, & Verbi propriam fuiſſe, inde concludit ſic: *Quare non hominem Deum factum dicimus, ſed Deum inhumanatum*. Et Fulgentium libro de Incarnatione cap. 10. *Neque ipſa caro, id eſt ipſe homo, in ſe formam Dei viventis accepit, ſed Deus, qui in forma Dei erat, formam ſervi accepit*.

Reſponderi poteſt has, & ſimiles ſanctorum Patrum ſententias ſolùm repudiare ſenſum, qui Neſtorio placebat, nempe, quòd antequam humanitas Chriſti aſſumpta eſſet à Verbo, jam ſubſiſtens erat, & perfectus homo. Quem utique ſenſum, ut hæreticum repudiamus; undè meritò Petrus Diaconus lib. de Incarnatione cap. 5. ajebat: *Secundùm hanc ergo Prophetæ ſententiam, Deus factus eſt Chriſtus, non autem Chriſtus factus eſt Deus, ſicut dicunt hæretici, qui per provectum, non per naturam, Chriſtum Deum audent aſſe-*

aſſerere, &c. Igitur negant SS. Patres Chriſtum factum fuiſſe Deum eò ſenſu, quô affirmabant Neſtoriani, quaſi prius homo extitiſſet, ac deinde progreſſione quâdam ad Divinitatis conſortium meritô virtutum ſuarum fuerit evectus.

Verùm quanquam hæc ſecundùm ſermonis rigorem vera eſſe poſſint, nihilominùs quoniam hæc loquendi formula arridere poſſet novis Neſtorianis; ideo, ut fert ſecunda pars concluſionis, eà cum cautela utendum eſt. Et fatiùs dicendum arbitror cum ſeraphico Doctore in 3. diſt. 7. qu. 3. quòd prædicta „ locutio, quâ dicitur: *homo factus eſt* „ *Deus*, diſtingui debet per hunc mo- „ dum, quô diſtincta eſt prædicta: „ *Deus eſt factus homo*, ex eô quòd res „ hujus participii *factus*, poni poteſt „ circa totum, vel circa prædicatum, „ vel circa utrumque extremum. In „ primo ſenſu locutio eſt vera, & eſt „ ſenſus *homo factus eſt Deus*, id eſt, fa- „ ctum eſt, ut homo eſſet Deus: & hoc „ quidem verum eſt. Si autem deter- „ minat prædicatum, ſenſus eſt: *homo* „ *eſt Deus, qui factus eſt*: & hoc quidem „ falſum eſt: ſi autem cadat circa „ utrumque extremum, & dicat ordi- „ nem ſubjecti ad prædicatum, tunc „ eſt ſenſus: *homo factus eſt Deus*, id „ eſt, qui priùs erat homo, factus eſt „ Deus poſteriùs: & hoc quidem ad- „ huc falſum eſt: quia eſſe hominem „ nunquam anteceſſit in illo ſuppoſito „ eſſe Deum, nec divinum eſſe aliqua- „ tenus inchoatur. Et ſic patet, quòd „ ſi iſta locutio aliquô modô poſſet „ concedi in primo ſenſu: in duobus „ tamen aliis concedi non poteſt, nec „ debet: *homo factus eſt Deus*. Unde „ hæc magis eſt impropria; *homo fa-* „ *ctus eſt Deus*, quàm hæc: *Deus factus* „ *eſt homo*, & rariùs invenitur ſcripta. Si tamen alicubi legatur, vel inveniatur, tunc ſecundùm primum ſenſum eſt accipienda.

Quaestio Tertia.

An hæc propoſitio ſit vera, Christus est Creatura.

Notandum primò, ex Doctore ſubtili in 3. diſt. 11. quæſt. 1. num. 6. creationem ſumi duobus modis: *Primò* quidem, propriè, & ſtrictè: *Secundò*, minùs propriè, & univerſaliùs. Et quidem ſecundùm hanc acceptionem habere duplicem reſpectum: Unum quidem ad cauſam efficientem, à qua producitur, alterum autem ex nihilo ſui, quod ſupponit. *Creatio propriè ſumpta* reſpicit ſolum Deum tanquam cauſam efficientem excludendo quamcumque aliam: reſpicit etiam purum nihil, quod ſupponit, & ex quo producitur ſimpliciter. *Creatio verè generalius, & minùs proprie ſumpta*, dicit quidem habitudinem ad primam cauſam efficientem, non ut immediatè, & ſolam producentem, nec excludendo conſortium alterius cauſæ. Dicit etiam ordinem ad non eſſe ſui; non quidem ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, nempe ad formam expellendam per adventum illius formæ, quæ producenda eſt. Et hôc modô ſumpta creatione, omnia alia entia, præter Deum, dicuntur creari, quia ſuum recipiunt eſſe à primo efficiente; & licèt etiam producantur à cauſis ſecundis, attamen, inquit Doctor, non dicuntur aliarum cauſarum creaturæ; quia creatura quòcumque modô ſumatur, nunquam dicit relationem, ut ſic, ad cauſam ſecundam. Priori autem genere creationis, *ſolummodò Angeli*, inquit ibidem Doctor, *& anima intellectiva, & gratia, & quædam hujuſmodi, quæ de nihilo producuntur, à primo efficiente dicuntur creari*.

Certum eſt autem, quòd ſumendo creationem *propriè*, & in ſtricta ſua acceptione, Chriſtus nullatenus dici poſſit creatura, etiam ut homo. Cujus veritatis rationem hanc profert Doctor,

ctor, quòd creaturæ hôc modô ſumpta, reſpicit ſolum Deum, tanquam cauſam efficientem, & tanquam principium, à quo producitur: ſed Chriſtus, etiam ut homo, non habet ſolùm hos reſpectus; ſiquidem dicit etiam habitudinem ad alias cauſas efficientes; Chriſti enim humanitas non à ſolo primo efficiente producta eſt immediatè in eſſe, ſed etiam à beata Virgine, quæ aliquam cauſalitatem habuit reſpectu ejus productionē: non habuit etiam reſpectum ad purum nihil, à quo tanquam à termino produceretur; habebat enim præjacentem materiam, ſcilicet materiam corporis, quæ transformabatur à forma ſanguinis, ad formam corporis organici animati. Difficultas autem eſt, an Chriſtus ſecundò modò creationis dici poſſit creatura, idque *vel* ſimpliciter, & ſine additamento; *vel* cum additamento, & determinatione, nempe quatenus homo.

Notandum ſecundò, ex eodem Doctore ibidem qu. 2. n. 4. has dictiones, *in quantùm*, *quatenus*, *ſecundùm quid*, & ſimiles, intelligi poſſe duobus modis, ſcilicet reduplicativè, & ſpecificativè. *Reduplicativè* quidem, quando abſolutè ſignificant prędicatum inhærere toti ſubjecto, & aſſignant cauſam aliquam ejuſmodi inhærentiæ, ſeu conjunctionis prædicati cum ſubjecto; ut in hac propoſitione, Homo in quantùm animal eſt ſenſitivus, in quo prædicatum, *ſenſitivus*, ſignificatur ineſſe toti ſubjecto nempe homini; notatur etiam cauſa, propter quam inſit, nempe quia homo eſt animal. *Specificativè* ſumuntur, quando diſtrahunt, vel ſaltem poſſunt diſtrahere prædicatum in ordine ad ſubjectum, vel ſubjectum in ordine ad prædicatum, ut in hoc exemplo: *Æthiops, ſecundùm quod habet dentes, eſt albus*; in quo ſignificatur albedinem non ineſſe toti ſubjecto abſolutè, imò prædicatum iſtud *albus*, diſtrahit à toto ſubjecto, & limitatur ad aliquam ejus partem, ſcilicet ad dentes Æthiopis. Nec eſt, quòd dicat Vaſquez diſp. 66. cap. 10. particulas iſtas, *in quantùm*, & *ſecundùm quid*, non ſumi reduplicativè, quando repetitur idem ſubjectum, idque eſſe falſum in omni Schola, & ſecundùm omnes Scholaſticos: turpiter, enim ipſemet hæc aſſerendo fallitur, ſiquidem in præſenti materia ſanctus Thomas, & S. Bonaventura, ac ſubtilis Doctor concedunt hanc propoſitionem, *Chriſtus, in quantùm homo, eſt creatura*, habere poſſe ſenſum reduplicativum, illi autem Doctores longè meliùs noverunt, quàm Vaſquez, qui ſit ſenſus reduplicativus.

Notandum tertiò, quod cùm propoſitio aliqua eſt falſa ex repugnantia terminorum, ſeu extremorum, quâcumque determinatione, vel reduplicatione poſitâ, quę non tollit repugnantiam eorum, non tollit etiam rationem falſitatis illius propoſitionis, quia manente cauſâ, manent etiam effectus: repugnantia autem extremorum eſt cauſa falſitatis propoſitionis, quare manente repugnantiâ, etiam manet falſitas ejuſdem propoſitionis; *reduplicatio* autem non habet vim tollendi repugnantiam extremorum propoſitionis falſæ abſolutè, quia illa nihil diſtrahit, nec addit extremis: *ſpecificatio* autem habet vim tollendi repugnantiam extremorum, & conſequenter ſolvendi falſitatem propoſitionis; quia vel addit, vel diſtrahit, ſeu diminuit aliquid ab extremis, ratione cujus diſtractionis, propoſitio, quæ erat anteà falſa ſine additione, vel diſtractione, jam fiat vera per illam additionem, vel diſtractionem.

Conclusio Prima.

Non eſt improbabile hanc propoſitionem, Christus est Creatura, *ſine ullo additamento, & propter ſolam communicationem idiomatum, eſſe veram de rigore ſermonis: nihilominus vitanda eſt propter periculum erroris Arianorum;*

rum: Ita *S. Thomas*, ut eum exponit Cajetanus 3. part. quæſt. 16. art. 8. & *ſubtilis Doctor*, conſentire videtur q.1. num.7. ubi cùm expoſuiſſet opinionem Varronis hoc ipſum affirmantis, illam non impugnat, ut præcedentes opiniones, ſed ſolùm addit: *Cui iſta opinio non placet, poteſt dicere ipſam eſſe falſam propter iſtas rat r, &c.* Quibus, ſaltem tacitè, illam ſententiam ſuſtineri poſſe admittit. Probatur autem concluſio: *Primò* quidem authoritate SS.Patrum, tam Græcorum, quam Latinorum, qui Chriſtum creaturam, & creatum appellant. Siquidem ex Græcis S.Greg. Nazianzenus orat. 38. quæ eſt de Nativitate Chriſti, ait: *O novam mixtionem! ô mirandam temperationem! qui eſt, fit; & qui creatus non eſt, creatur.* Idem docet Greg. Nyſſenus ſerm.13. in Cantica: *Increatum dicimus Verbum*, inquit, *quod initiò rerum exiſtebat, creatum autem illum dicimus, qui caro factus eſt, &c.* Subſcribit S.Cyrillus lib.10. Theſauri cap. 4. ubi hæc habet, *Nam cùm ipſe naturâ increatus ſit, & omnium Dominus, & creator, creatura etiam factus, primus invenitur inter homines, quos aſſumptâ humanâ naturâ reformavit*: Similiter Sophronius in illa epiſtolâ, quæ habetur in ſexta Synodo actione 11. ſæpè vocat Chriſtum *creatum*, & *increatum*.

Ex Latinis verò S.Hilarius lib.12. de Trinitate; ubi licèt contendat contra Arianos Chriſtum non eſſe creaturam ratione communicationis idiomatum, apertè concedit Chriſtum poſſe dici creaturam: *Filius itaque ſuus eſt*, inquit, *qui eſt in homine, & ex homine factura, neque tantùm factura, ſed etiam creatura*. Subſcribit S. Ambroſius in Pſal.118. ſerm. 3. *Non vereor*, inquit, *ne quis dicat: Creatum ergo Chriſtum aſſeris? Reſpondebo, ita creatum dico, quemadmodum factum ſub lege, hoc eſt, factum ex muliere, factum ſub lege.* Adſtipulatur S. Hieronymus in 2. cap. ad Epheſ. *Nos*, inquit, *liberè proclamamus non eſſe periculum eum dicere creaturam, quem vermem, & hominem, & crucifixum, & maledictionem totâ ſpei noſtræ fiduciâ confitemur*. S. Leo ſerm. 3. Pentecoſtes: *Si homo*, inquit, *ad imaginem Dei factus legem Dei ſervaſſet, Creator hominum creatura non fieret.* Tandem, ut cæteros prætercam, rem iſtam apertè docet S. Gregorius lib. 3. Moral. cap.29. ubi ait: *Redemptor noſter, quia Divinitatis ejus ſtatus capi ab humana mente non potuit, hunc ſe nobis, ad nos veniens, creatus, natus, mortuus... quaſi tranſeundo monſtravit*. Quibus docet non plus eſſe periculi Chriſtum dicere creatum, quàm natum, & mortuum.

Suadetur etiam ratione: *Primâ* quidem, quia non videtur majus periculum Chriſtum appellare creaturam, quàm tribuere illi proprietates, quæ eandem imperfectionem redolent, & includunt, ut eſſe mortalem, paſſibilem, finitum, &c. ſed hæc tribuuntur Chriſto: ergo etiam creaturæ appellatio ipſi poteſt attribui. *Deinde*, Non plus repugnat Chriſto incipere eſſe poſt non eſſe, quàm deſinere eſſe: quia utrumque æquè repugnat æternitati: ſed de Chriſto propriè, & de rigore ſermonis dicitur, quòd deſierit eſſe, alioqui verè non diceretur mortuus: igitur ſimiliter dici poteſt, quòd inceperit eſſe poſt non eſſe, & conſequenter, quòd ſit creatura. *Prætereà* eſſe creaturam eſt de eſſentia hominis, quia homo eſſentialiter eſt ens dependens, & finitum, ſed omnia, quæ ſunt de eſſentia hominis dicuntur de Chriſto: ergo pariter de eo dici poteſt, quòd ſit creatura. *Denique*, ſi negetur de Chriſto, quòd ſit creatura, maximè quia illa appellatio repugnat Verbo, & naturæ divinæ: ſed hæc ratio nulla eſt, quia licèt repugnet naturæ humanæ aſſumptæ eſſe Creatorem, aut æternam, tamen non obſtante illâ repugnantiâ, verè dicitur de Chri-

ſto,

ſto, quòd ſit Creator, & quòd ſit æternus: ergo pari ratione negari non debet abſolutè quin ſit creatura, cùm utrobique ſit par ratio.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Robabilius eſt, & verius (etiam præcisò periculò ſcandali, & erroris) Chriſtum non eſſe ſimpliciter creaturam appellandum*. Ita ſubtilis Doctor, ut colligere licet ex locis jam citatis: quanquam enim nil expreſsè circa hanc ſententiam definiat; tamen hanc ultimam concluſionem probabiliorem judicat; ſiquidem ſolvit omnia fundamenta adverſæ ſententiæ, non verò hujus: at S. Thomas eam expreſsè docet lib. 4. contra gentes cap. 48. *Probatur* autem concluſio à Doctore quæſt. 1. num. 9. Primò quia ad hoc, ut aliquid dicatur creatura ſine ulla determinatione, debet accepiſſe ſuum primum eſſe, vel totale, vel partiale poſt non eſſe: ſed Chriſtus neutrum accepit poſt non eſſe; non quidem eſſe totale; quippe nullum tale eſſe habet propriè, aliàs ſequeretur naturas in ipſo eſſe permixtas eô modô, quô partes phyſicæ ad compoſitionem totius invicem miſcentur: non etiam accepit primum eſſe partiale; quia illud eſt eſſe Verbi divini, quod eſt æternum.

Repones ſufficere, quòd creatio terminetur ad aliquod eſſe, licèt illud non ſit primum, ad hoc ut aliquid dicatur creatura. *Contrà*; quia quoties prædicatum convenit formaliter parti minori, vel accidenti reſpectu ſubjecti, tunc non debet denominare ſimpliciter totum cujus eſt pars, vel ſubjectum, cujus eſt accidens; licèt enim, v.g. *eſſe album*, competat dentibus Æthiopis, ex eo tamen non licet inferre totum Æthiopem eſſe album: ſimiliter licèt in Petro ſit unica albedo, vel plures, non oportet propterea inferre Petrum eſſe unum, vel plures ratione unitatis, vel pluralitatis albedinis, quam habet. Unde cùm ratio creaturæ conveniat minori parti, nempe dumtaxat humanitati ipſius Chriſti, non poteſt rectè totum Chriſtum denominare creaturam.

Deinde eſſe creaturam, eſt unum ex prædicatis tranſcendentibus naturæ humanæ: prædicata autem tranſcendentia non minùs conveniunt ſuppoſito ſecundùm ſe, quàm naturæ: igitur ſi prædicatum illud conveniat Chriſto, non minùs tribuetur ejus ſuppoſito, quàm naturæ: ſed falſum eſt, quòd ſuppoſitum Chriſti dici poſſit creatura, aut creatum: ergo quantumvis conveniret naturæ humanæ, non propterea abſolutè deberet tribui Chriſto.

Unde ad fundamenta præcedentis concluſionis minùs probabilis dico: *Primò*, SS. Patres eſſe intelligendos de creatione impropriè dicta, quatenus ſcilicet *creatio* ſignificat idem, quod *factura*, ſeu quid factum, quia reverà Chriſtus factus eſt: *Vel* dico, quòd loquuntur SS. Patres cum determinatione; ita quòd Chriſtus dicatur creatura ratione humanitatis aſſumptæ, quæ ſecundùm ſe verè, & propriè diceretur creatura, ſi hæc appellatio ſuppoſito Verbi, quô ſubſiſtit, quadrare poſſet; vel ſi illa proprium ſuppoſitum haberet, quia ex ſe habet quidquid neceſſum eſt, ut natura dicatur creata, ſecundùm rationem naturæ.

Ad primam rationem reſpondeo cum Suarez dupliciter. *Primò* quidem attributa creaturarum reverà convenire Chriſto ratione naturæ creatæ, quando illa non includunt ſuppoſitum creatum, quod ſit ex nihilo productum; & ideò ex illis attributis ſolùm inferri poteſt Chriſtum eſſe creaturam, non propriè, ſed impropriè; accipiendo nomen creationis, & creaturæ. *Reſpondeo ſecundò* quædam eſſe prædicata creaturarum, quæ apertè cognoſcuntur convenire Chriſto ratione dumtaxat naturæ humanæ, ut eſſe *mortalem*, & *paſſibilem*, de quibus non poteſt eſſe controverſia inter Catholicos, & Neſtoria-

 nos.

Digitized by Google

nos. Alia verò ſunt prædicata, de quibus dubium eſſe poteſt, an tribuantur Chriſto ratione naturæ humanæ, an verò etiam ratione ſuppoſiti, de quibus maximè controvertitur inter Catholicos, & Hæreticos, ut eſſe mutabilem, eſſe finitum, &c. quæ licèt in proprietate, & rigore ſermonis, dici poſſent de Chriſto ratione naturæ humanæ: attamen quoniam poſſet eſſe difficultas, an etiam hæc ipſi convenirent ratione ſuppoſiti, idcircò ſecurius eſt, & cautius ab eis abſtinere.

Ad ſecundam rationem dicit Doctor, non magis repugnare Chriſto incipere eſſe poſt non eſſe, quàm deſinere eſſe poſt eſſe, deſitione ſcilicet oppoſita inceptioni, de qua loquimur, quæ nimirum fiat per annihilationem. Unde concedit, quòd æquè repugnet Chriſto annihilari, ac creari; non tamen æquè repugnat mori, atque creari: quia mori denotat ſolummodò deſitionem vivendi, non verò deſitionem eſſendi ſimpliciter; creari verò ſignificat inceptionem eſſendi ſimpliciter.

Ad tertiam rationem dico, quòd eſſe creaturam in propriâ, & ſtrictâ acceptione, non ſit de eſſentia hominis, ſed tantùm in latiori uſurpatione nominis *creaturæ*, quia non eſt de eſſentia hominis, quòd ſit perſona creata, ſed tantùm, quòd per naturam creatam conſtituatur.

Ad ultimam denique rationem, reſpondet Doctor, quòd magis repugnet Chriſto eſſe creaturam, quàm Creatorem; quia eſſe creatorem convenit primo, & principali conſtitutivo Chriſti, nempe ſuppoſito Verbi, & naturæ divinæ; eſſe verò creaturam, convenit tantùm eſſe Chriſti minùs principali, nempe ejus humanitati. Cùm autem hoc prædicatum, creatura, natum ſit, & ordinetur ad denominandum non ſolùm naturam, ſed etiam ſuppoſitum: hæc verò denominatio creati repugnet ſuppoſito Verbi, quò Chriſtus ſubſiſtit: idcircò toti Chriſto repugnat eſſe creaturam.

Dices inſuper: De Chriſto prædicatur in quid, quòd ſit *homo*: igitur id, quod prædicatur, eſt aliquid creatum, vel increatum: ſed non eſt increatum; alioqui dicendo, quòd Chriſtus eſt homo, idem eſſet, ac dicere; quòd ſit Deus: quod eſt abſurdum: ergo eſt aliquid creatum; & conſequenter eſſe creatum, ſeu eſſe creaturam, prædicatur de Chriſto ſimpliciter.

Negat conſequentiam Doctor, quia quamvis *homo* prædicetur de Chriſto, & homo ſit creatus, & creatura, non ſequitur, quòd Chriſtus ſit creatus, aut creatura; ſiquidem argumentum conſtat quatuor terminis, quia quando dicitur, quòd Chriſtus ſit homo, tunc prædicatum *homo* accipitur in concreto, ut concernit ſuppoſitum: quando verò dicitur, quòd homo ſit creatura, accipitur *homo*, ut præſcindit à ſuppoſito: homo autem in concreto, & homo in abſtracto ſunt duo termini: & prætereà Chriſtus eſt alius terminus, & etiam creatura eſt alius terminus: ergo ſunt quatuor termini in illo argumento, & ideo non poteſt valere conſequentia.

Reſpondeo ſecundò diſtinguendo ſubſumptum. Illud quod prædicatur, eſt aliquid creatum, quoad illud eſſe formale, quod dicit homo, concedo: quoad materiale, nego: Quando enim prædicatur de Chriſto, quòd ſit homo, prædicatum illud *homo* conſiderari poteſt, vel ſecundùm ſuum eſſe formale, quatenus dumtaxat ſignificat noſtram naturam humanam; vel quoad eſſe materiale, nimirum quoad eſſe ſuppoſiti divini: non ſequitur autem, quòd quidquid dicitur de formali prædicato alicujus prædicati, poſſit dici ſimpliciter de ſubjecto ejuſdem; non enim rectè, quis diceret de pariete, qui eſt albus, quòd ſit color, aut qualitas; licèt hoc dici poſſet de albedine, quæ formaliter ſigni-

ſignificatur per album. Similiter non poſſum dicere de Petro, quòd ſit tota eſſentia hominis, quamvis poſſem dicere de humanitate ſignificata per *ly homo*, quod poteſt prædicari de Petro: igitur à pari, non poſſum dicere de Chriſto, quòd ſit creatura, licèt id poſſit prædicari de humanitate, quam ſignificat formaliter *ly homo*, quod de Chriſto prædicatur.

Vrgebis: Chriſtus eſt homo: aut ergo increatus homo, aut creatus: non increatus, quia aliàs homo eſſet æternus, omne enim increatum æternum eſt: ergo eſt creatus; & conſequenter de eo dici poteſt, quòd ſit creatus, aut creatura.

Reſpondet Doctor negando ultimam conſequentiam, quia argumentum procedit à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter: ſicut procederetur in hoc argumento: *Petrus eſt factus albus*: ergo *eſt factus*; nam quando dicitur, quòd Petrus ſit factus albus, prædicatum *albus* diſtrahit ſignificationem, quam haberet *factus*, ſi ſimpliciter, & ſine addito diceretur, Petrus eſt factus: ſic enim ſignificaret, quòd Petrus eſſet factus ſimpliciter: ita etiam *homo* in hac propoſitione, Chriſtus eſt creatus homo, diſtrahit ſignificationem, quam haberet ly creatus, ſi ſimpliciter diceretur de Chriſto, & efficit, ut ſignificet tantùm, quòd Chriſtus acceperit eſſe hominis; non verò quòd acceperit eſſe creaturam ſimpliciter, ficut reverà ſignificaretur, ſi diceretur, quòd eſſet creatus abſque addito.

Reſpondeo ſecundò diſtinguendo majorem aſſumpti: Ergo increatus homo, aut creatus: quantùm ad formale, vel materiale, quod dicit homo, concedo: quoad utrumque verò ſimul, nego. Nam materiale illius prædicati, nempe ſuppoſitum, eſt increatum; formale verò nempe humanitas, eſt quid creatum; unde quoad utrumque ſimul, neque eſt creatum tantùm, neque increatum tantùm.

Dices tandem, Chriſtus ratione corporis eſt conceptus, ſeu dicitur conceptus ex eo, quòd ipſius corpus ſit conceptum: ergo pari ratione dicetur creatus, ex eo, quòd ipſius anima ſit creata. Conſequentia patet: quia totum non minùs debet denominari à proprietate partis imperfectioris, quàm perfectioris: igitur, cùm anima præſtet corpore, Chriſtus magis denominari debet à proprietatibus animæ, quàm corporis.

Negat conſequentiam Doctor, & ejus probationem diſtinguit: Totum non magis denominari debet à proprietate partis imperfectioris, quàm perfectioris, quando nihil obeſt, concedit: quando aliquid impedit, negat. In propoſito autem aliquid obeſt; tum quia eſſe conceptum, non ſignificat, quòd primum eſſe rei, quæ dicitur concepta, accipiatur poſt non eſſe ſimpliciter ſui ipſius, ſicut iſtud ſignificat eſſe creatum; tum quia eſſe conceptum, dicitur de ſuppoſito ratione naturæ tantùm, nec per ſe, & immediatè prædicari debet de ſuppoſito; eſſe verò creatum, convenit ſuppoſito ratione ſui immediatè, non minùs, quàm convenit naturæ; unde non debet dici de ſuppoſito, niſi ſuppoſitum iſtud ſit reverà creatum, quæ certè Chriſti ſuppoſito non competunt.

CONCLUSIO TERTIA.

S*I hæc propoſitio*, CHRISTUS QUATENUS HOMO *eſt creatura, ſumatur reduplicativè, eſt apertè falſa*; *ſecus verò ſi ſumatur ſpecificativè*. Hæc concluſio duas habet partes: quarum probatur prima: Reduplicatio nunquam tollit repugnantiam extremorum, quia neque addit, neque demit aliquid ab extremis, ſed proprium munus ejus, eſt denotare cauſam coniunctionis extremorum, ſeu adhæſionis prædicati cum ſubjecto: ergo iſta propoſitio, quæ ante reduplicationem erat falſa, ut diximus in præcedenti concluſione, per illam reduplicationem non poteſt fieri ve-

vera. Hoc apertè docet S. Epiphanius impugnando hæreſim Arianorum, quæ eſt 59. ubi latiſſimè diſputat contra Arianos Filium Dei non eſſe creaturam appellandam: quamvis enim de eo, quà Deus eſt, potiſſimùm contendat: tamen his argumentis utitur, quæ ad Chriſtum ex toto pertinere videntur, & universè adſtruit nihil creati in Chriſto reperiri etiam, quà homo eſt, *Ecquid*, ait, *prodeſſe nobis creatura poſſet, aut ad ſalutem hominum conferret, vel ad divini Verbi Incarnati gloriam, Divinitatemque perfectam? Quid, inquam, nobis profuerit, ſi creaturam illum dixerimus? Quid eſt, in quo creatum aliquid creatis prodeſſe, aut utilitatem afferre poſſit? Ad hæc quomodo Deus Deum creavit, & adorandum propoſuit, cùm ipſemet dixerit, Non facies tibi ſimilitudinem ullam, neque in terrâ, neque in cælo, neque adorabis illam: quomodo igitur ſibi filium creavit, adorareque juſſit? præſertim cùm Apoſtolus dicat, & ſervierunt creaturæ potiùs, quàm Creatori, & ſtulti facti ſunt. Stultum enim eſt creaturæ Divinitatem tribuere, ac primum legis violare mandatum: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Propterea ſancta Dei Eccleſia creaturam non adorat, ſed Filium genitum, Patrem in Filio Patris vim in Spiritu ſancto.*

Hic Epiphanius videtur admittere, inquit Petavius, nulla ratione Filium Dei creaturam oportere dici, ne ut hominem quidem. Nam argumenta, quæ affert, generatim hoc probant, & *creaturæ* nomen alienum eſſe contendit ab Incarnati Verbi gloria. Tum nihil creaturam creaturis prodeſſe dicit, aut in iis operari: Chriſtus autem homo plurimum, & contulit generi humano, & in eo eſt operatus. Adorari quoque creaturam, dum negat, Chriſtum hominem non eſſe creaturarum indicat: quippe quem adorare fas ſit pro indiviſo, Deum ſimul, & hominem; ut ſuo loco dicturi ſumus.

Probatur ſecunda pars: Specificatio habet vim reddendi propoſitionem veram, quæ antea falſa erat. Ratio eſt, quia addendo, vel diminuendo aliquid ab extremis, jam tollit repugnantiam illorum, ut in hoc exemplo, propoſitio illa, *Æthiops eſt albus*, abſolutè eſt in ſe falſa; efficitur autem vera per hanc ſpecificationem, *Æthiops ſecundùm quod habet dentes, eſt albus*, quia ejuſmodi ſpecificatio reſtringit ſubjectum, ſeu aſſignat aliquam ejus partem, in qua ſit albedo, ſeu hoc diſtrahit prædicatum à toto ſubjecto; & illud limitat ad illam partem ſubjecti, quæ capax eſt recipiendę albedinis, nempe ad dentes; ita in propoſito, propoſitio hæc, *Chriſtus eſt creatura*, in ſe abſolutè eſt falſa; ſed redditur vera per hanc ſpecificationem. Chriſtus in quantùm homo eſt creatura, quia illa ſpeciacatio denotat partem, vel quaſi partem hujus ſubjecti, id eſt Chriſtum ſecundùm humanitatem, ad quam limitat prædicatum *creatura*, Quòd certè non ſatis maturè Vaſquez, in 3. par. d. 66. cap. 2. dixit Dòctorem ſubtilem non ponderaſſe; nam ille non advertit Scotum ponderaſſe particulam illam ſumptam ſpecificativè, ſcilicet *in quantùm*, efficere veram propoſitionem: licèt ſumpta reduplicativè relinquat illam falſam, ſi antea ex repugnantia terminorum falſa erat.

Objicies primò. Saltem ex dictis ſequitur hanc propoſitionem eſſe abſolutè veram: *Chriſtus eſt creatura*. Probatur quia ex Ariſtotele 5. Phyſicorum textu commenti 1. *Quod convenit toti ſecundùm partem, illud dicitur de toto*, ſed v.g. totus homo ſanatur, quia thorax ſanatur: ergo cùm naturæ humanæ conveniat eſſe creaturam, ſic dicetur de Chriſto, & maximè cum determinatione illius naturę, ſeu in quantum eſt homo: ergo ſimpliciter dicitur, quòd Chriſtus eſt creatura ſecundùm quòd homo, ſicut ſimpliciter verum eſt di-

dicere, quòd homo ſanatur ſecundùm thoracem.

Reſpondet Doctor negando conſequentiam, & ad probationem dico, quòd quando oppoſita poſſunt ineſſe alicui toti per diverſas partes, neutrum oppoſitorum denominat totum ex vi ſermonis. Patet exemplo ſcuti, cujus ſi altera pars ſit alba, & alia medietas nigra, falſum erit dicere, ſcutum eſſe, vel album, vel nigrum ſimpliciter: quando verò aliquod prædicatum natum eſt ineſſe toti per aliquam partem determinatam; quia ſcilicèt illi parti præcisè ineſt, tunc ex hoc quod denominat partem, ſequitur quòd denominat totum; quemadmodum viſio, v.g. nata eſt ineſſe animali ſecundùm oculos, & ideo ſi ſecundùm oculos inſit de virtute ſermonis, ineſt toti. Sic intelligi debet Ariſtoteles,quia enim thorax ſeu cor eſt id, cui primò convenit ſanitas, ideò ſi homo dicatur ſanus ſecundùm thoracem, ſimpliciter, dici poterit ſanus. Applicando hæc ad propoſitum dicit eſſe creaturam, non poſſe denominari de toto, non quia dumtaxat oppoſitum æquè poſſit ineſſe Chriſto, atque iſtud prędicatum,putà eſſe Creatorem; ſed quia, ut dictum eſt, nec principaliori parti,nec primo eſſe totius iſtud prædicatum convenit.

Petes primò, an verè, & propriè dici poſſit, quòd Chriſtus D. *incepit eſſe?*

Reſpondeo, quòd etſi ſecundùm rigorem ſermonis hæc poſſit eſſe vera ſimpliciter, tamen in ſenſu reduplicativo apparet falſa,quippe ſignificatChriſtum habuiſſe initium durationis, quod abſolutè falſum eſt; qui enim dicitur habuiſſe initium durationis ſimpliciter, concipitur etiam habuiſſe illud initium ſecundùm ſuum ſuppoſitum, quod falſum eſt.

Nec obſtat, quòd *incipere eſſe*, conveniat humanæ naturæ, quæ per hoc nomen *homo* ſignificatur: quia terminus in ſubjecto poſitus per reduplicationem non ſupponit formaliter pro natura humana, quæ incepit, ſed magis materialiter pro ſuppoſito, niſi ſumatur in ſenſu ſpecificativo, quo prædicatum incepit eſſe; diſtrahat à ſuppoſito, & dumtaxat enuntietur de humanitate ſeorſim ſumpta, quo ſenſu intelligendi ſuntSS.Patres,qui cum S.Auguſtino Epiſt.105. fatentur Chriſtum habuiſſe initium; ait enim S. ille Doctor: *Antequam mundus fieret, nec not eramus, nec ipſe Mediator Chriſtus.*

Petes ſecundò, an hæc propoſitio ſit Catholica, *Chriſtus eſt homo Deifer?*

Reſpondeo primò,ipſam probari à plurimis Patribus; maximè verò à S.Baſilio, qui in Pſalm.45. ad hæc verba:*Sanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus*, hæc enarrat; *Fortè de carne loquitur* DEIFERA, *quæ ſanctificata eſt per conjunctionem cum Deo*: Et in Pſalm. 49. enarrans hæc verba, *In idumeam extendam calceamentum meum*, ait, *calceamentum Deitatis eſt* DEIFERA *caro, per quam in homines venit.* Similiter S.Maximus Martyr in expoſitione capitis 7. libri de cœleſti Hierarchia, ubi S. DionyſiusThronos appellat DEIFERAM *vim*, diſputat, qua ratione ſancti Patres carnem Salvatoris Deiferam nominant: *Atque caro*, inquit, *ſecundùm ſubſtantiam, & hypoſtaſim unita eſt Deo Verbo; ideo carnem geſtare à Patribus ipſe dicitur, & carnem induiſſe*: *Quid igitur eſt abſurdi, ſi & illius caro* DEIFERA *nominetur, tanquam Deum Verbum portans indiſſolubili unitione, adeò ut ipſius caro dicatur, & ſit propriè, & ex rei veritate.*

Reſpondeo ſecundò hanc propoſitionem, ut hæreticam repudiari, ac damnari à nonnullis SS.Patribus. Sic illam proſcribit S.Cyrillus, ut impurum,impiumque dictum Neſtorii lib.1. contra ipſum, & in Epiſtola decretoria, quam cum anathematiſmis ad eundemNeſtorium ſcripſit, quæ in Epheſina Synodo probata eſt, illius hæretici in illa profe-

ferenda voce *Deiſer*, mentem ſic aperit: *Sed nec illud dicimus, habitaſſe Verbum, quod ab eo proceſſit, in eo, qui à ſancta Virgine genitus eſt, tanquam in vulgari homine: ne* Deifer *homo intelligatur eſſe Chriſtus*. Similiter S. Joan. Damaſcenus lib.3.cap.12.eundem hæreticum exagitat his verbis; *Neſtorius Deo inviſus, eum; quem Virgo peperit* Deiferum *appellare ſuperbè eſt auſus; nos autem abſit, ut* Deiferum *ipſum dicamus, aut cogitemus, quin potiùs incarnatum Deum*.

Non ſolùm autem Catholici Doctores, ſed etiam hæretici, putà Apollinariſtæ illam vocem reſpuerunt; refert enim S.Greg.Nazianzenus Epiſtola 52. quæ eſt ſecunda ad Cledonium, quòd Apollinaris prohibebat Chriſtum appellari *hominem Deiferum*. ſed potiùs *Deum carniferum*, vel *Deum hominiferum*: At longè alio ſenſu à Doctoribus Catholicis illam vocem improbabat, utpotè qui Chriſtum negaret eſſe hominem; at nihil præter carnem aſſumptum putaret.

Igitur illa vox omninò repudianda eſt eo ſenſu, quo Neſtoriani illam uſurpabant: nihilominùs ſine ullo pietatis Catholicæ detrimento uſurpata fuit à SS Patribus ante ſubortam hereſim Neſtorianorum, ut ſignificarent, quòd Chriſti humanitas erat Deifera, non quòd Deum portaret, quaſi aliquod onus, & extraneum, ſed ſuum, ac proprium, hoc eſt, intimè, & perſonaliter conjunctum, & eundem hypoſtaticè ſecum factum, ut ſuprà explicat S.Maximus.

Petes tertiò, utrum Chriſtus rectè poſſit appellari *homo Dominicus*?

Reſpondeo primò, appellationem illam placuiſſe plurimis SS. Patribus: nam S. Athanaſius in expoſitione fidei iteratò Chriſtum appellat *hominem dominicum*. Similiter S. Epiphanius in Ancorato. *Sic*, inquit, *in carne paſſus eſt Chriſtus, in ipſo, inquam, homine* Dominico, *quem ipſemet effinxit è cælo veniens ſanctus, Deus, & Verbum*. Uſus eſt etiam eadem appellatione pluribi S.Auguſtinus; maximè lib.83.quæſtionum, quæſtione 36. ubi ait; *Hic præſtantiſſimum illud, & unicum exemplum* Dominici *hominis præponendum eſt*. Memorabilis etiam eſt de hac locutionis formula locus apud Rufinum in appendice apologię pro Origene, quam nomine Pamphili Martyris edidit, ubi

,, hæc narrat, Damaſus, inquit, Epiſcopus, cùm de recipiendis Apollinaris deliberatio haberetur, editionem Eccleſiaſticæ fidei, cui eidem editioni, ſi Eccleſiæ jungi velint, ſubſcribere deberent, conſcribendam mandavit cuidam amico ſuo Presbytero viro diſertiſſimo, qui hoc illi ex more negotium procurabat. Neceſſarium viſum eſt dictanti in ipſa editione de Incarnatione Domini *hominem dominicum* dici. Offenſi ſunt in hoc ſermone Apollinariſtæ, novitatem ſermonis incurſare cœperunt: adeſſe ſibi cœpit, qui dictaverat, & ex authoritate verà Scriptorum Catholicorum virorum, confutare eos, qui impugnabant. Accidit, ut, & uni ex ipſis, qui novitatem ſermonis cauſabantur, oſtenderet in libello Athanaſii Epiſcopi ſcriptum eſſe Sermonem, de quo quæſtio dicebatur. Quaſi ſuaſus jam ille, cui probatum fuerat, rogavit dari ſibi codicem, quò, & aliis ignorantibus, & contradicentibus ſatisfaceret. Accepto codice, inauditum excogitavit adulterationis genus, locum ipſum, in quo ſermo iſte ſcriptus erat, raſit, & ipſum ſermonem rurſum reſcripſit, quem raſerat, codex redditus ſimpliciter receptus eſt. Movetur iterum pro eodem ſermone quæſtio: ad probationem codex profertur: invenitur ſermo, de quo erat quæſtio, ex litura in codice poſitus: fides proferenti talem codicem derogatur, eò,

quod

„ quòd litura illa corruptionis, & falſitatis videretur indicium. Sed quoniam (ut iterùm eadem dicam) viventi hæc facta ſunt à vivente, continuò egit omnia, ut fraus commiſſi ſceleris nudaretur, ac nequitiæ macula non innocenti viro, qui nihil tale geſſerat, adhæreret, ſed in Auctorem facti, atque in uberiorem ejus infamiam redundaret.

Verùm S. Hieronymus, qui in lib. 2. *Apologiæ contra Rufinum* narrationem iſtam ridendo repudiat, etiam dictum illud improbat, quod priùs etiam improbaverat S. Gregorius Nazianzenus, qui Apollinariſtas Chriſtum *hominem dominicum* appellantes, ita ſuggillat in epiſtola 51. quæ eſt prima ad Cledonium: *Ne homines, inquit, iſti decipiant, neque porrò decipiantur, aſſerentes mentis expertem hominem dominicum, ut ipſi vocant, vel potiùs Dominum, ac Deum noſtrum; non enim hominem à Deitate disjungimus, ſed unum, & eumdem profitemur.* Præcipuum autem ad illam repudiandam dictionem momentum eſſe videtur S. Auguſtini authoritas, qui in 1. lib. Retractationum, cap. 19. ſemetipſum caſtigans, & priorem ſermonem emendans ait: *Non video utrum rectè dicatur homo dominicus, qui eſt mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, cùm ſit utique Dominus. Dominicus autem homo, quis in ejus ſancta familia non poteſt dici? & hoc quidem, ut dicerem apud quoſdam legi Tractatores Catholicos divinorum eloquiorum, ſed ubicumque hoc dixi, dixiſſe me nollem; Poſteà quippe vidi non eſſe dicendum, quamvis nonnulla poſſit ratione defendi.*

Quibus verbis S. Auguſtinus unicam illius damnandæ locutionis affert rationem, quòd Jeſus Chriſtus non ſit homo dominicus, quia totus, & integer ſpectatus reverà homo dominicus eſt, ut ſic enim utramque naturam ſignat, ſive Deum, & hominem. Probari tamen poſſet illa locutio eo ſenſu, quòd Dominicus diceretur ab humanitate conſiderata in abſtracto, quæ ſic ſpectata non eſt Dominus, ſed pertinens ad Dominum. Non eſt autem rarum apud SS. Patres humanitatem Chriſti hominem dici, & pro ſimplicibus, vel abſtractis complexa nomina in uſum adhiberi. Non me latet S. Thomam in 3. part. qu. 16. art. 3. locutionem iſtam *homo dominicus* improbare hoc argumento; *Quod, inquit, cùm dicitur homo Chriſtus Jeſus, deſignatur ſuppoſitum æternum, & quòd eſt perſona Filii Dei. De perſona autem Filii Dei prædicatur, & Dominus eſſentialiter, & ideò non debet prædicari denominativè, quia hoc derogat veritati unionis*, Sed qui hominē dominicum dixerunt, non perſonam aliquam ſub vocabulo *hominis* intellexerunt: quin potiùs naturam ipſam à Domino aſſumptam, & in communi conſuetudine loquendi tam enucleata, & exacta vocum proprietas obſervari ſolet, ut ad Dialecticorum, vel Philoſophorum trutinam exigantur.

ARTICULUS SECUNDUS.

De præcellentiis Chriſti Domini.

CHRISTUM omnibus divinis chariſmatibus refertum, eximiiſque dotibus, quas Deus homini concedere poteſt illuſtratum, nemo fidelium eſt, qui in dubium revocet: cum enim in ipſo habitet plenitudo Divinitatis corporaliter, ut loquitur Apoſtolus, intimumque, ac perſonale cum divinitate commercium ipſius humanitas habeat, certiſſimum eſt, quòd ipſe Deus totius excellentiæ, bonique Oceanus in Chriſti Domini humanitatem uberrimè quidquid perfectionis eſt derivaverit. Non eſt tamen inſtituti præſentis ratio omnes illas hic recenſere, & examinare divinas Chriſti dotes, ac præcellentias, ſed dumtaxat diſcutere tres præci-

cipuas, ad quas cæteræ tanquam ad fontem, & ſcaturiginem revocantur. Sunt autem *Gratiæ*, *Virtutes*, & *Scientiæ*, quibus mirum in modum ornatus Chriſtus gloria, ac honore coronatus extitit. De quibus ſigillatim agendum eſt in præſenti articulo tribus in ſequentibus Sectionibus.

Sectio Prima.

De gratia Chriſti,

QUADRUPLICEM in Chriſto gratiam agnoſcunt, & communiter diſtinguunt Theologi, nimirum gratiam unionis ad Verbum, quæ ſubſtantialis appellatur: gratiam habitualem, ſeu ſanctificantem; gratias gratis datas, & gratiam capitis. *Gratia unionis* eſt ipſamet unio hypoſtatica, quæ ea ratione dicitur gratia, quia præter ullum debitum, & humanæ naturę meritum conceſſa eſt ipſi humanitati aſſumptæ à Verbo. *Gratia habitualis*, eſt habitus ſupernaturalis à Deo creatus, & infuſus in anima, quò illa ſanctificatur, & Deo efficitur grata. Gratiæ *gratis datæ*, ſunt illa dona ſupernaturalia, quibus Chriſtus illuſtratus eſt ad debitæ implendum munus Legiſlatoris, & Redemptoris. *Gratia* denique *capitis*, eſt ipſamet gratia habitualis Chriſti Domini, quatenus in illo exiſtens, eſt principium ſanctificandi alios, nempe Angelos, & homines, quorum eſt caput. Quod utique quadruplex genus gratiæ declarat S. Ioannes 1. cap. Gratiam quidem unionis cùm ait: *Verbum caro factum eſt*, *& habitavit in nobis*: gratiam autem ſanctificantem, & gratis datam, cùm ibidem de Chriſto dicit, *Vidimus eum plenum gratiæ*, *& veritatis*. Plenum, inquam, gratiæ, quà ſanctificabatur, & veritatis, quà alios ſanctificabat. Denique gratiam capitis, cùm ſubdit, *De plenitudine ejus omnes nos accepimus*. De triplici priori gratiarum genere dumtaxat agendum eſt in præſenti ſectione: nam de gratia capitis erit ſermo in Diſputatione ſequenti.

Quaestio Prima.

Utrum humanitas Chriſti ſanctificetur formaliter per gratiam Unionis, an verò requirat aliquod donum ab ipſa unione diſtinctum.

NOtandum primò, hic non eſſe ſermonem de juſtificatione, & ſanctificatione à ſtatu *contrario*, quâ quis tranſit à ſtatu peccati ad ſtatum adoptionis filiorum Dei, Cùm enim Chriſtus Dominus nuſquam peccaverit, ita nec ſanctificari potuit hujuſmodi ſanctificatione, quæ fiat per tranſitum à ſtatu peccati ad ſtatum gratię: ſed dumtaxat hic loquimur de juſtificatione, & ſãctificatione à ſtatu privativo, quâ quis tranſire poteſt à ſtatu purorum naturalium ad ſtatum gratiæ; quâ utique ſanctificatione abſque dubio Chriſtus ſanctificatus eſt; licet enim de facto nuſquam ſine gratia extiterit, tamen certum eſt, quòd ejus naturalia, prioritate ſaltem naturæ, prẹſupponi debuerint ad gratiam ſanctificantem. Sed difficultas eſt per quid formaliter Chriſtus dicatur ſanctificatus, & juſtus.

Sciendum inſuper, quòd ad juſtificationem, tria deſiderantur. *Primum*, quòd per illam juſtificationem, & ſanctificationem homo reddatur Deo gratus, & fiat objectum dilectionis divinæ, & eà rettione ordinetur ad vitam æternam, & beatitudinem ſupernaturalem. *Secundum*, quòd per illam fiat ſanctus, & impollutus, non habens ullam peccati maculam. *Tertium* denique, quòd dicatur *juſtus*, hoc eſt; jus tenens ad vitam æternam, & juſtè ſe habeat in ordine ad Deum, ſeipſum, & proximum. Certum eſt autem, quòd hæc tria fuerint in Chriſto Domino. Primò namque fuit à Deo dilectus; nam Pa-

Patet æternus Matth. 3. teſtatur. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè cumplacui*. Item fuit omni ſanctitate prædítus, ut teſtatur Angelus Virginem alloquens Lucæ 1. *Quod enim naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. Quapropter prænunciatur à Daniele, ut *Sanctus Sanctorum*. Tertiò denique fuit juſtus, hoc namque tituló promittitur à Prophetis, & ejus adventus poſtulatur à ſanctiſſimis viris. Sic Iſaiæ 45. *Nubes pluant Juſtum, &c.* Sed controvertitur apud Theologos per quid hæc tria Chriſto conveniant, an videlicet per aliquod donum creatum gratuitum ipſius animæ infuſum: an verò per ipſam gratiam unionis; ita quòd ſicut Chriſtus erat ſubſiſtens formaliter per ſubſiſtentiam Verbi; ſic etiam ſanctificatus fuerit formaliter per ipſius Verbi ſanctitatem.

Notandum ſecundò; Sanctitatem à S. Dionyſio libro de divinis nominibus cap: 12. ſic definiri: *Sanctitas eſt ab omni ſcelere libera: perfectaque, ac omni ex parte incontaminata puritas*. Quæ utique definitio convenit triplici ſanctitati, quam in divinis diſtinguunt Theologi. Eſt enim in Deo ſanctitas *eſſentialis*, quæ eſt propria ipſi divinæ eſſentiæ, quatenus hæc diſtinguitur formaliter à ſuis attributis, quæ etiam dicitur *radicalis*, quia eſſentia divina, cui competit, eſt radix attributorum, & eorum omnium, quæ illis conveniunt. *Secunda* poteſt appellari ſanctitas *moralis*, ſeu formalis, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſamet divinæ voluntatis rectitudo in Deo tam in amando, quàm in operando liberè ad extra. Nam conformatio affectûs cum lege æterna eſt vera ſanctitas; hinc eſt, quòd omnia Dei opera dicuntur ſancta, & juſta. Dicitur autem *ſanctitas moralis*, quia convenit actibus voluntatis divinæ, qui reſpectu objectorum ad extra ſunt planè liberi. *Tertia* tandem poteſt appellari *tranſcendentalis*, quà quidquid ex propria ſua ratione eſt divinum formaliter, etiam ſanctum eſt: nam quidquid divinum eſt, maximè eſt purum, omnimodò incontaminatum, & immune ab omni ſcelere, & inquinamento. Appellatur autem tranſcendentalis: ſicut enim res, ſeu entitas, eſt aliquid tranſcendens, conveniens omnibus, quæ ſunt in Deo, nihil enim in Deo eſt: quod non ſit realiter aliquid divinum, & ſubinde quod non ſit aliqua divina entitas, vel eſſentialis, vel atrributalis, vel perſonalis: ita ſanctitas illa, quæ ejuſmodi entitati divinæ imbibitur, dicitur traſcendentalis. Hinc eſt, quòd cùm perſonalitates divinæ ſecundùm ſe, ſint aliquid, & entitates reales, quatenus condiſtinguuntur ab eſſentia divina, & attributis, hanc tranſcendentalem ſanctitatem ſibi vendicant, & ideò hæc alio nomine rectè poteſt appellari *perſonalis*, ad diſtinctionem ſanctitatis eſſentialis, & moralis.

Notandum tertiò, in Verbo Incarnato hæc tria poſſe diſtingui. *Primum* eſt Divinitas, ſeu divina eſſentia. *Secundum* eſt propria ſubſiſtentia, ſeu ipſa Verbi perſonalitas, ut condiſtincta formaliter ab ipſa eſſentia divina. *Tertium* eſt unio perſonalis ipſius Verbi cum humanitate.

Hinc controverſia eſt apud Theologos per quid horum Chriſti Domini humanitas, reverà ſanctificetur ſanctitate ſubſtantiali. *Quidam* enim Thomiſtæ cum Vaſque diſp. 41. volunt illam ſanctitatem eſſe repetendam præcisè ab ipſa divinitate. *Nonnulli* cum Suarez d. 18. ſect. 1. contendunt illam oriri ab ipſo modo unionis, quem ipſe Suarez putat eſſe aliquid ſubſtantiale. *Plurimi* è noſtris docent illam ſanctitatem perſonalem fieri formaliter per ipſammet perſonalitatē Verbi unitā humanitati. *Nos* verò extremas inter has ſententias medio tutiſſimi ibimus, docentes ſanctitatem ſubſtantialem Chriſti, neque ex ſola unione, neque ex Divinitate,

Digitized by Google

aut perſonalitate Verbi ſeorſim, ſed conjunctim eſſe mutuandam. At quoniam nonnulli Theologi cum Paludano in 3.d.3. qu.2. non aliam ſanctitatem in Chriſto agoſcunt, quàm quæ à gratia habituali petitur; & idcirco volunt gratiam illam ſanctificantem, quâ nos formaliter juſtificamur fuiſſe abſolutè neceſſariam animæ Chriſti, ut eſſet ſancta, & grata Deo; priùs reſolvendum eſt, an anima Chriſti Domini ſeclusâ omni aliâ gratiâ, tam actuali, quàm habituali, fuerit vi unionis hypoſtaticæ, ſingulariter ſancta, grata, & accepta Deo, ſanctitate, & gratitudine ſubſtantiali, ſeu perſonali.

CONCLUSIO PRIMA.

Anima Chriſti Domini ſeclusâ omni gratia, tam actuali, quàm habituali, reverà erat ſancta, Deo grata, & accepta in ordine ad beatitudinem per ſanctitatem perſonalem, ac ſubſtantialem. Hæc eſt communior, & tutior. Et probatur 1. authoritate Concilii Francofordienſis in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ; ubi ſic ait; *Chriſtus naturâ unctus, nos per gratiam, quia in illo fuit plenè Divinitas*. Et S.Cyrillus l.4.in Joan. cap.29. dicit, *Chriſtum unctum eſſe, non ſicut alios Sanctos, & Reges; ſed quia Verbum caro factum eſt*. Similiter S. Nazianzenus Oratione 4. de Theologia: *Chriſtus igitur*, inquit, *propter humanitatem, ea enim humanitas unita eſt, non actu, & operatione, ut in aliis, qui Chriſti nuncupantur, ſed totius Unctoris præſentiâ*. S.Athanaſius oratione contra Arianos, ubi introducit Verbum ita loquens: *Ego ſum Chriſma, ſicut unctio, Chriſtus autem, ſive unctus, eſt homo, qui à me aſſumptus eſt*; S.Dionyſius Alexandrinus, in Epiſtola contra Paulum Samoſatenum, ubi dicit Chriſtum Joanni antecellere, *Quia in Joanne erat quidem opus, labor juſtitiæ: in Jeſu verò natura*; ita quòd, ut explicat Turian.Scolio 1. & 2.Chriſtus eſſet Sanctus, Juſtus, & Unctus; non labore, & exercitatione virtutis ex gratia, ſed ipſa Deitate, quâ non poterat non eſſe bonus.

Probatur inſuper ratione. Unumquodque ens ſubſtantiale intellectuale ex vi hujus eſt ſanctum, & gratum Deo, ex vi cujus præcisè ſumptum habet jus ad vitam æternam: ſed Chriſtus eſt ens ſubſtantiale intellectuale, & habet jus ad vitam æternam ex vi unionis hypoſtaticæ præcisè ſumptæ: ergo ex vi talis unionis præcisè Chriſtus eſt ſanctus, & gratus Deo: ſed hæc ſanctitas eſt ſubſtantialis, ac perſonalis: igitur eam Chriſtus ſibi vendicat. Major conſtat à ſimili: non enim aliâ ratione, quis dicitur ſanctus per gratiam habitualem, ut diximus in 2.Notabili, quàm quia eſt Deo gratus, & jus habet ad vitam æternam. Probatur minor: Chriſtus ex vi iſtius habet jus ad vitam æternam, & eſt Deo gratus, ex quo habet, quòd ſit Filius Dei naturalis: ſed id habet ex unione hypoſtaticâ: igitur ex illa habet, quòd ſit Deo gratus, & ſibi jus vendicet ad vitam æternam. Major eſt S.Pauli ad Galat.4. dicentis, *Quod ſi Filii, & hæredes; hæredes quidem Dei*, ubi fundat jus ad poſſeſſionem Dei in ratione filiationis. Minor etiam conſtat ex dictis, ubi probavimus Chriſtum eſſe Filium Dei naturalem.

Deinde. Illud eſt ſubſtantialiter, & intrinſecè ſanctum, quod intrinſecè, & ſubſtantialiter conſtituitur, ac completur per aliquid divinum; ſed Chrſtius, ut ſubſiſtens ſubſiſtentiâ Verbi, conſtituitur, fit, & completur per illius ſuppoſitum, quod divinum eſt: ergo ut ſic eſt ſubſtantialiter, & intrinſecè ſanctus. Minor eſt de fide, & fuſiùs in præcedentibus à nobis eſt probatum. Major etiam vera apparet: Omne enim divinum ſanctum eſt; quippe divina ſanctitas non ſolùm in ipſam divinam eſſentiam, ſed etiam in id omne, quod in Deo eſt, delibatur, & effluit: ergo cùm om-

omne conſtitutivum ſuam rationem formalem conferat conſtituto, conſequens eſt, quòd ſuppoſitum Verbi ſit ſubſtantialiter ſanctum, & etiam illam ſanctitatem tribuat ſuo conſtituto.

Dices. Si Chriſtus ſit ſubſtantialiter, & intrinſecè ſanctus, præcisè ex vi unionis hypoſtaticæ, etiam eâdem ratione erit impeccabilis: ſed hæc ſequela militat in doctrinam Doctoris ſubtilis, docentis Chriſti impeccabilitatem non eſſe repetendam præcisè ex vi unionis hypoſtaticæ, ſed vel ex gratia ſanctificante, vel ex ratione beatitudinis, quâ fruebatur: igitur, &c.

Reſpondeo negari poſſe ſequelam majoris: Siquidem ſola ſanctitas formalis,ſaltem inamiſſibilis, qualis erat ſanctitas Chriſti, pugnat formaliter cum impeccabilitate; non autem ſanctitas ſubſtantialis, & perſonalis. Et ratio diſparitatis eſt, quòd ſanctitas perſonalis primò, & per ſe reſpicit entitatem, & rei ſubſtantiam, ad quam impeccabilitas primo, & per ſe non ſpectat; quia poſſe peccare, voluntatis eſt, non autem naturæ. Quòd autem entitas perſonalis reſpiciat primò entitatem rei, quam ſuſtentat, ex eo colligitur, quòd illa ſanctitas ſit ſanctitas Verbi, ut ſuſtentantis, & ſuppoſitantis, ac proinde ei confertur, quod dicitur ſuſtentari, ac ſuppoſitari; hoc autem propriè convenit entitati,& naturæ aſſumptæ: ſanctitas verò formalis reſpicit primò potentiam, nempe voluntatem, ad quam ſpectat immediatè, & proximè poſſe, vel non poſſe peccare; gratia enim, ſeu charitas, quæ eſt forma, quâ ſanctificamur, recipitur primò, & immediatè in voluntate: Itaque ratione hujuſmodi ſanctitatis perſonalis, nec Chriſtus erat ſimpliciter impeccabilis, nec ejus actiones præcisè erant meritoriæ; quia illa ſanctitas poteſt æquè afficere ſubjectum incapax peccabilitatis, aut impeccabilitatis, & actionum meritoriarum; nam ſi Verbum aſſumpſiſſet lignum, aut quamlibet aliam naturam rationis, & libertatis expertem, illi tribuiſſet iſtam ſanctitatem ſubſtantialem, ac ſuppoſiti; neque tamen illa natura aſſumpta eſſet peccabilis, aut impeccabilis, nec ratione illius ſanctitatis eſſet elicitiva actionum meritoriarum: in natura autem intellectuali, qualis eſt ea, quæ à Verbo reverà aſſumpta eſt, ſanctitas perſonalis tribuit impeccabilitatem, nec-non,& vim merendi; non quidem de condigno, & formaliter, ſed de congruo, & cauſaliter; quia nempe ſanctitas ſubſtantialis per illam unionem impreſſam erat cauſa, & velut origo omnium gratiarum, quibus Chriſtus formaliter erat ſanctus, & proximè impeccabilis.

Dices ſecundò; Non eſt potior ratio, cur Chriſti ſuppoſitum humanitati conferat ſubſtantialem, ac divinam ſanctitatem, quàm æternitatem; immenſitatem,& cætera divina attributa: at iſta non confert: non enim natura aſſumpta dicitur æterna, infinita, & immenſa: igitur nec ſanctitatem divinam, & ſubſtantialem conferre debet.

Diſtinguo majorem: Non eſt potior ratio ex parte Verbi, concedo: ex parte naturæ aſſumptæ, nego: Non repugnat, inquam, ex parte Verbi, quia ipſam naturam ſuſtentando, ipſi confert id omne, quod requiritur ad ejus complementum, & ornatum, ad quod ipſa non habet ex ſe incompatibilitatem, & repugnantiam, qualem reverà habet ad infinitatem, immenſitatem, æternitatem;quia illa attributa ita ſunt peculiaria divinæ naturæ,ut nullatenus alicui naturæ creatæ convenire poſſint; ſiquidem creata natura cùm ſit ex ſe finita, & limitata tum in entitate, tum in duratione, habet ex ſe repugnantiam, ut ſit infinita, immenſa, & æterna: ſimilem autem repugnantiam non habet, ut dicatur ſancta; ſicut enim ex ſe nihil habet repugnans, ut ſubſiſtat ſubſiſtentiâ divinâ, ita pariter nihil habet

bet, quò repugnet ipſi attribui ſanctitatem ſubſtantialem divinam, quæ ipſi ſuppoſito divino imbibitur.

Inſtabis: Humanitas Chriſti non habet majorem repugnantiam ad potentiam, & ſcientiam divinam, quàm ad divinam ſanctitatem: ſicut enim ſanctitatis eſt capax, ita capax eſt ſcientiæ, & potentiæ: ſed non poteſt reddi omnipotens, aut ſciens propriè per omnipotentiam, & ſcientiam Verbi: ergo nec poteſt dici ſancta à ſanctitate Verbi.

Nego majorem: Quia *eſſe ſanctum* nihil aliud hic intelligitur, quàm eſſe unitum alicui, ratione cujus conjunctionis reſultat in unito dignitas ſaltem moralis, & congruentiæ, ob quam dignum cenſeatur, quòd diligatur à Deo, ſit expers peccati, & jus habeat ad beatitudinem æternam, quæ omnia non præſupponunt aliquam formam intrinſecè exiſtentem: at eſſe omnipotentem, & ſcientem non ſolùm ſignificat aliquid eſſe conjunctum phyſicè cum aliquo habente ſcientiam, aut omnipotentiam: ſed inſuper, ut ſcientia, & omnipotentia intrinſecè inexiſtat, ſive per identificationem, ſive per inhærentiam: igitur inter utrumque non eſt paritas.

Objices tertiò. Doctor ſubtilis diſt. 10. num.5. expreſsè dicit, *Iſta negatio extraneitatis in Chriſto non eſt niſi propter gratiam habitualem Chriſti, quia propter illam ſolam habet jus in hæreditate æterna*; *non autem propter ſolam unionem perſonalem*: ergo non cenſet Doctor Chriſtum habere aliquam ſanctitatem petendam ab unione perſonali.

Reſpondeo primò, Doctorem ſolùm hoc protuliſſe contra ſuammet reſponſionem, & ipſam replicam non ſolviſſe, quia volebat eam aliàs examinare, & ſolvere; unde ait, *reſponſionem quære*: quapropter ſicut concluſio iſtius replicæ non eſt ex propria Doctoris ſententia; ita nec major, unde illa propoſitio deducitur; abſurdum enim eſſet, quòd quoties aliquis contra ſuam doctrinam objectionem aliquam proponeret cujus ſolutionem differret, toties illa objectio cenſeri deberet eſſe ad ejus mentem; ſiquidem fieri poſſet, quòd in ſolutionibus, quas promittit, ſolveret iſtas propoſitiones, & eas negaret.

Reſpondeo ſecundò, quòd quamvis gratis admittatur Doctorem approbaviſſe illam doctrinam, inde tamen non ſequitur eum velle, quòd Chriſtus ex vi unionis hypoſtaticæ præciſè non habeat jus ad vitam æternam, nec ita ſit gratus Deo, ut Deus ipſi negare poſſet vitam æternam; ſed quòd tale jus haberet ratione gratiæ habitualis, quæ ſuppoſitâ acceptatione divinâ ſibi jus illud vendicaret; non quidem ratione ſui, ſed ratione illius divinæ acceptationis; quæ utique foret etiam neceſſaria, ut ſanctitas perſonalis jus illud ex integro obtineret, ut fuſiùs dicemus in tractatu de Gratia.

Objicies quartò. Si unio hypoſtatica ratione naturæ, & perſonalitatis divinæ haberet vim ſanctificandi, ſequeretur, quòd ubicumque adeſſet talis unio, ſubjectum ſanctificaret, & Deo gratum efficeret, nec-non, & acceptum ad beatitudinem æternam: ſed hoc eſt falſum: igitur, &c. Major patet: quod enim ex vi alicujus ponitur, ſemper neceſſariò admittitur ex poſitione illius, à quo profluit: igitur ſi unio perſonalis Verbi haberet vim ſanctificandi neceſſariò, illam ſanctitatem conferret omni ſubjecto cui uniretur. Minor verò probatur: quia ſimpliciter, & abſolutè loquendo, Verbum poterat aſſumere naturam aliquam irrationalem; hæc autem eſt omninò incapax ſanctitatis, & gratitudinis ſupernaturalis, nam hæc ſoli naturæ rationali convenire poſſunt: igitur, &c.

Reſpondere poſſem primò diſtinguendo majorem; Si ſubjectum illud eſſet capax

pax ſanctitatis, concedo: ſecus, nego: quemadmodum enim licèt ipſa perſonalitas divina, quatenus afficit naturam intellectualem, eam perſonam efficiat; non poſſet tamen perſonam efficere naturam irrationalem, ſi illam aſſumeret; quia illa natura non eſt capax talis perſonalitatis: ita nec illam naturam irrationalem ſanctam redderet propter ſimilem defectum capacitatis. Quod utique confirmatur: tum quia gratia habitualis, quæ ex ratione ſua alios homines, quos afficit, efficit Filios Dei adoptivos; non tamen Chriſtum filium Dei adoptivum conſtituit: ita ſimiliter gratia unionis poteſt efficere naturam rationalem aſſumptam gratam, & ſanctam, quamvis talem non efficeret naturam irrationalem, ſi illam aſſumeret: tum quia unio hypoſtatica ex natura ſua, confert aliquam exigentiam ad gratiam habitualem, & beatitudinem: ſed non conferret illam naturæ lapidis, aut equi, ſi iſtam aſſumeret: igitur unio hypoſtatica poteſt tribuere effectum formalem uni ſubjecto capaci illius effectûs, quanquam eundem non tribueret omni alteri ſubjecto talem capacitatem non habenti. Verùm quia mox diximus num.7. illam perſonalem ſanctitatem non cenſeri diſtinctam ab ipſa Verbi perſonalitate, & ſubſiſtentia: idcirco

Reſpondeo ſecundò, diſtinguendo majorem: Redderet naturam aſſumptam eô modò ſanctam, quô capax eſt ſanctitatis, concedo: aliter, nego. Cùm autem irrationalis natura non ſit capax ſanctitatis, quæ confert jus ad beatitudinem, idcirco, ſi Verbum eam aſſumeret, non ei conferret iſtam ſanctitatem; ſed tantùm ſubſtantialem, quæ non eſt alia à ſubſiſtentia Verbi.

CONCLUSIO SECUNDA.

SAnctitas ſubſtantialis Chriſti Domini non petitur immediatè ex ipſa unione naturæ humanæ cum Verbo.

Probatur *primò*. Unio illa non eſt formaliter, & ſecundùm ſe aliquid ſubſtantiale, & divinum, ſed tantùm reſpectus extrinſecùs adveniens, ut probatum eſt in prima diſputatione: ſed relatio ſecundùm ſe formaliter non poteſt conferre ſanctitatem ſubſtantialem: igitur Chriſti humanitas dici non poteſt ſubſtantialiter ſanctificata per ipſam unionem.

Deinde. Modus ille ſubſtantialis, in quo Suarez vult conſiſtere formaliter unionem hypoſtaticam, eſt aliquid creatum, utpotè inexiſtens ipſi humanitati: ſed nihil creatum poteſt conferre ſanctitatem ſubſtantialem: tum quia non eſt ſanctitas per eſſentiam, utpotè cùm ſit aliquid finitum; neque etiam per participationem, quia neque eſt participatio eſſentiæ divinæ, cui maximè convenit prædicatum ſanctitatis per eſſentiam, nec habet neceſſariam connexionem cum ipſa eſſentia divina per modum prædicati, aut eſſentialis, aut attributalis, aut perſonalis: igitur ab iſto ſubſtantiali modo non poteſt repeti illa ſubſtantialis ſanctitas.

Denique. Idcirco illa unio diceretur conferre illam ſubſtantialem ſanctitatem humanitati Chriſti, quia ipſi uniret bonum increatum, quod eſt ſubſtantialiter, & eſſentialiter ſanctum: At ex hac ratione non poſſet dici, quòd illa unio conferat ipſam ſanctitatem præcisè, & immediatè: ſicut à ſimili unio gratiæ habitualis cum anima, non confert ipſa per ſe præcisè animæ ſanctitatem, quæ non per illam unionem, ſed per gratiam ſanctificantem ſibi adhærentem dicitur reverà, ac formaliter ſanctificari: igitur nec unio humanitatis Chriſti cum perſona Verbi, quæ ſubſtantialiter facta eſt, poteſt eſſe ratio formalis præciſa, & immediata, unde petenda ſit illa ſubſtantialis ſanctitas.

Objicit Suarez varias authoritates SS. Patrum, ex quibus colligit Chriſtum, ut hominem formaliter ex vi ipſius

ſius gratiæ unionis fuiſſe abſolutè, & ſimpliciter ſanctum, & Deo gratum. Sic SS.Patres explicantes illud Pſal.44. *Unxit te Deus tuus oleô lætitiæ*: & illud Iſaiæ 6. ac Lucæ 4. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, &c.* dicunt hanc unctionem, quâ Chriſtus homo fuit unctus, & à qua *Chriſtus* eſt appellatus, eſſe ipſam Divinitatem, ſeu Verbum, per cujus præſentiam humanitas ſanctificatur. Ita Nazianzenus in priori concluſione laudatus, unde ibidem ſubdit, *Chriſtum eſſe Divinitate delibutum, hæc enim humanitatis unctio eſt.* Et S.Cyrillus lib.3. theſauri c.3. *Ipſe*, inquit, *ſeipſum unxit, Divinitas enim humanitatis unctio eſt*. Et S. Auguſtinus lib.15. de Trinit. cap.26. *tunc ait unctam fuiſſe inviſibili Deo humanam naturam, quando divina eſt juncta perſona*: Quapropter in Enchiridio cap. 40. unionem humanitatis ad Verbum *ſummam gratiam* appellat: igitur cenſent SS. Patres Chriſti ſanctitatem eſſe maximè petendam ab ipſa unione humanitatis cum Verbo.

Diſtinguo conſequens: Cenſent SS. Patres illam ſanctitatem eſſe repetendam ex parte unionis formaliter ſumptæ, ſeu quatenus præcisè unio eſt, nego materialiter ſumptæ, ſeu quatenus præcisè unio eſt, nego: materialiter ſumptæ, ſeu quatenus connotat ipſam perſonam Verbi, & illâ mediante divinam eſſentiam ipſi humanitati conjunctam, concedo: hæc enim Verbi perſonalitas per ſe immediatè illam ſanctificationem confert humanitati per immediatam ſui cum i la conjunctionem.

Objicies ſecundò: Unio hypoſtatica, quâ unio eſt formaliter, & ut eſt, quid creatum in humanitate eſt aliquid excellentius, & perfectius gratiâ habituali: ſed gratia habitualis per ſe immediatè ſanctificat formaliter ſubjectum, cui ineſt: igitur illa unio ſanctificat humanitatem, non tantùm, ut conditio, ſeu via ad ſanctitatem, ſed etiam per ſeipſam immediatè, & ut eſt forma vim ſanctificandi obtinens, illam ſanctitatem confert.

Diſtinguo majorem: Eſt aliquid perfectius ſecundùm ſe, & præcisè, quatenus unio eſt, nego: ſiquidem illa unio ſic ſpectata, eſt dumtaxat reſpectus extrinſecus, qui minorem habet perfectionem, quàm ipſa gratia, quæ ſecundùm ſuam entitatem præſtantior eſt, & nobilior omni reſpectu extrinſecô: eſt quid perfectius ratione perſonalitatis Verbi, quæ dicitur uniri humanitati, concedo: unde illius dignitas non ex ſua ratione formali, ſed dumtaxat ea parte extremorum eſt petenda.

CONCLUSIO TERTIA.

Sanctitas perſonalis, aut ſubſtantialis non eſt petenda præcisè à Divinitate, nec à perſonalitate Verbi ſeorſim, ſed conjunctim. Hæc concluſio tres habet partes, quæ in unicam collineant.

Prima autem conſtat, quia Chriſti humanitas non poteſt præcisè ſanctificari ſubſtantialiter immediatè per id, quod ſibi non cenſetur immediatè conjunctum: ſed Divinitas unitur dumtaxat humanitati mediante perſonalitate; ſiquidem unio naturæ divinæ cum humana, eſt dumtaxat hypoſtatica, & perſonalis: igitur illa ſanctificatio non ſit, niſi mediante ipsâ perſonalitate.

Secunda pars etiam conſtat: Perſonalitas enim Verbi, ut formaliter à natura divina diſtincta, non eſt ſanctitas, nec eſſetialis, nec formalis: ergo ut ſic, non poteſt ſanctificare Chriſti humanitatem. Conſequentia eſt aperta. Antecedens probatur: Si perſonalitas Verbi, ut formaliter ab eſſentia divina diſtincta, eſſet ſanctitas, vel hoc ei competeret ex peculiari ſuo conceptu; vel ratione divinę entitatis cum ipſa identificatæ; ſed neutrum dici poteſt. Non quidem primum, non enim ulla apparet ratio, cur perſonalitas Verbi ſit potiùs

tiùs ſanctitas formaliter, quàm perſonalitas Patris, aut Spiritûs ſancti, vel quodlibet aliud divinum attributum. Non etiam ſecundum, cùm enim ipſa divina entitas non ſolùm perſonalitati Verbi, ſed etiam aliis perſonalitatibus, necnon, & omnibus divinis attributis identificetur; conſequens eſt, quòd ſi ratione illius identificationis, Verbi perſonalitas eſſet formaliter ſanctitas, etiam perſonalitates Patris, & Spiritûs ſancti, & quodlibet attributum divinum eſſent formaliter ſanctitas, & ſic humanitas Chriſti eſſet ſancta, non ſolùm à peſonalitate ſibi immediatè unita, & à natura divinà, ſed etiam ab intellectu, à Divinitate, ab omnipotentia, & aliis, attributis, & perfectionibus Dei, quod eſt abſurdum.

Confirmatur ex eo, quòd relationes, divinas perſonas conſtituentes, in ſuo conceptu formali non dicant ullam perfectionem: quia aliàs (ut docuimus in tractatn de Trinitate (darentur in Deo tres perfectiones relativæ realiter ab invicem diſtinctæ; ex quo ulteriùs conſequens eſſet, perfectiones divinas inter ſe comparatas inæquales eſſe, & cuilibet ex divinis perſonis aliquam perfectionem deeſſe, cùm una perſona non habeat perſonalitatem alterius: ſed ſi perſonalitas Verbi ex ſe formaliter eſſet ſanctitas, ſequeretur, quòd ipſa haberet peculiarem perfectionem à perfectione Patris diſtinctam: ſequeretur inſuper, quòd in diviuis perſonis tres eſſent ſanctitates, ſicut ſunt tres perſonalitates, quod utique nullus Scotiſtarum, aut Thomiſtarum admittet: igitur, nec admittere debet perſonalitatem Verbi eſſe formaliter ſanctitatem.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd illa ſanctitas ſubſtantialis petenda ſit ab ipſa Divinitate humanitati medià perſonalitate conjuncta. Hoc namque indicant SS. Patres ſuprà laudati, *n.* 12. dum apertè docent humanitatem Chriſti ſanctificari per ipſam divinitatem. Sic præcipuè apertè loquitur S. Nazianzenus Orat. 2. in Paſcha, ubi poſtquam adduxit figuram agni Paſchalis, ita de Chriſto ſcribit: *Perfectus autem non modò propter humanitatem Divinitate delibutam, idemque effectam, quòd id, à quo perunčta eſt, atque ut audacter loquar, Divinitatis ſociam*, vel ſecundùm aliam verſionem, *ſimul Deum.* Itaut denotetur hominem fuiſſe ſanctificatum in Chriſto, non tantùm, quia fuit Divinitati ſociatus, ſed maximè, quia fuit ſimul Deus, & homo. Igitur illa ſanctificatio maximè à Divinitate, ut hypoſtaticè humanitati conjuncta, petenda eſt.

Suffragatur etiam ratio, quia ab ipſo petenda eſt Chriſti ſubſtantialis ſanctitas, quod ex ſe formaliter, & eſſentialiter eſt ſanctum, & ſanctificativum: ſed Divinitas ſub conceptu naturæ divinæ unitæ humanitati, eſt eſſentialiter, & formaliter ſancta, & ſanctificativa: igitur ab ea præcisè eſt petenda Chriſti ſubſtantialis ſanctitas. Major conſtat: Minor pariter, natura enim divina ſecundùm ſe eſt eſſentialiter ſancta, habet etiam ſibi formaliter convenientem ſanctitatem formalem, quæ eſt attributum ipſi conveniens: igitur cùm illa ex ſe, & in ſe habeat omnem ſanctitatem, vel eſſentialiter, vel formaliter, conſequens eſt, quòd per ſui unionem cum humanitate eam ſanctificat; ac proinde ab illa eſt petenda illius humanitatis ſanctificatio ſubſtantialis.

Nec refert, quòd Deitas non ſit immediatè conjuncta humanitati, ſed dumtaxat medià perſonalitate: hoc enim non obſtat quominus illa ſanctitas perſonalis unionis ſit ſanctificativa per ſe ipſius humanitatis, cui tandem medià perſonalitate conjungitur. Sicut enim albificatio parietis maximè petitur ab albedine ſibi conjunctà, licèt albedo ipſi non inſit, niſi mediante in-

hærentiâ : ita natura divina habet vim principaliorem ſanctificandi humanitatem, quamvis requiratur unio ipſius cum perſonalitate, quæ immediatè humanitati conjungitur tanquam conditio, ſine qua non; ſicut requiritur inhærentia albedinis parieti, ut paries fiat albus. His adde, quòd perſonalitas Verbi non diſtinguatur realiter, ſed tantùm formaliter ab eſſentia divina: unde illa mediatio unionis non obeſt, quin divinitas immediatè immediatione reali ſanctificet humanitatem; quamvis id non præſtet immediatione formali.

Dices: Gratia habitualis ſanctificat formaliter animam, quia illam veluti deificat, & ad divinæ naturæ conſortium promovet: ſed perſonalitas Verbi, ut formaliter à natura divina diſtincta, perfectiori modò humanam naturam deificat, quàm gratia habitualis; cùm illa deificet ſubſtantialiter, hæc verò accidentaliter: igitur illa ſanctitas ſubſtantialis maximè petenda eſt à perſonalitate Verbi.

Diſtinguo majorem: Gratia habitualis ſanctificat formaliter animam per quamdam divinæ naturæ participationem: *Siquidem*, inquit S.Petrus, *magna, & pretioſa nobis Deus dona donavit, per quæ efficimur conſortes divinæ naturæ*, concedo: ſanctificat per communicationem, aut imitationem cujuslibet perfectionis divinæ, nego: Similiter diſtinguo minorem: Perſonalitas Verbi, ut formaliter à natura divina diſtincta, perfectiori modò deificat, quàm gratia habitualis per imitationem divinæ naturæ, ut natura eſt, nego: per applicationem alicujus divini, nempe perſonalitatis Verbi, concedo: & nego conſequentiam.

Dices ſecundò, Per id præciſè ſanctificatur Chriſti humanitas, cui immediatiùs unitur: ſed immediatiùs unitur ſubſiſtentiæ Verbi, quàm naturæ divinæ; ſiquidem huic dumtaxat mediâ perſonalitate conjungitur: ergo Chriſti humanitas magis principaliter, & immediatiùs ſanctificatur per perſonalitatem Verbi, quàm per naturam.

Diſtinguo majorem, Si illud, cui immediatiùs unitur ſit formaliter ſanctitas, aut habeat ſanctitatem formaliter, concedo: ſecùs, nego: Unde cùm perſonalitas Verbi ex ſe formaliter non ſit ſancta, nec habeat ſanctitatem divinam ſibi formaliter, ſed dumtaxat realiter convenientem, inde eſt, quòd ipſa præciſè non habeat vim ſanctificandi ſeorſim à Divinitate, ſed tantùm conjunctim.

Dices tertiò, Illud immediatè ſanctificat humanitatem Chriſti, quod ipsâ ſui communicatione ſic eam elevat ad eſſe divinum, ut ſit ei poſitivè prima radix fundans in ea jus aliquod beatitudinis ſupernaturalis obtinendæ (ſic enim gratia habitualis, quia in nobis, & in Angelis eſt poſitivè prima radix vitæ æternæ obtinendæ; lumen verò gloriæ illam ſupponit) nos, & Angelos ſanctificat: atqui perſonalitas Verbi, ut condiſtincta virtualiter à divina eſſentia, ita eſt immediatè unita humanitati, ut vi ipſius immediatæ unionis ſit ei poſitivè prima radix fundans in ea jus aliquod obtinendæ beatitudinis ſupernaturalis: hæc enim, ut infrà docebitur, fuit ei debita poſitivè ex vi unionis iſtius: & ſi per impoſſibile, perſonalitas Verbi divini eſſet diſtincta realiter ab eſſentia divina, & nihilominus facta fuiſſet unio humanitatis ad Verbum divinum, quò altiùs non poteſt ſublimari, haberet aliquod jus ad vitam æternam: igitur perſonalitas Verbi, ut condiſtincta ab eſſentia divina, eſt quaſi forma ſanctificans immediatè, & formaliter humanitatem Chriſti Domini.

Diſtinguo majorem: Si illud quod naturam elevat ad eſſe divinum, ſit ex ſe, aut eſſentialiter, aut formaliter ſanctum, & conferat jus aliquod proxi-

mum

Digitized by Google

mum ad beatitudinem ſupernaturalem, concedo: ſi ſit dumtaxat ſanctum ſanctitate tranſcendentali, & tantùm conferat jus remotum, & inchoatum ad illam beatitudinem, nego; & ſimiliter dictinctà minore, nego conſequentiam: ſiquidem ſuppoſitum Verbi non habet ex ſe ſanctitatem formalem, ſed dumtaxat tranſcendentalem, neque ex ſe præcisè confert jus ad beatitudinem, ſed tantùm cum divina natura, quæ ipsò mediante, unita humanitati,ei tribuit jus completum ad beatitudinem obtinendam.

Inſtabis. Quidquid ex ſe divinum eſt, formaliter ſanctum eſt, & ſanctificativum: ſed perſonalitas Verbi ex ſe, & ut condiſtincta àDivinitate,eſt aliquid divinum: igitur etiam ex ſe formaliter eſt ſancta, & ſanctificativa.

Diſtinguo majorem: Eſt formaliter ſanctum, & ſanctificativum eà ſanctitate, quam ſibi vendicat,concedo: omni alià ſanctitate, nego. Minorem etiam diſtinguo. Suppoſitum Verbi eſt ſanctum ſanctitate formali, nego; ſanctitate tranſcendentali, concedo: igitur poteſt equidem ex ſe præcisè conferre humanitati ſanctitatem tranſcendentalem, ſed hæc non eſt ſufficiens, ut habeat jus ad beatitudinem.

Urgebis: Illud eſt præcisè, & formaliter ſanctum ſanctitate formali, quod ſecundùm ſe adorari poteſt abſolutà adoratione Latriæ; quia tunc adoratur tantùm propter ſuam excellentiam peculiarem, & ſanctitatem propriam: at perſonalitas Verbi divini,ut condiſtincta formaliter à divina eſſentia adorabilis eſt abſolutà adoratione Latriæ, ut docet Eccleſia,dum in Præfatione Miſſæ de S.Trinitate ſic canit. *Ut in confeſſione veræ, ſempiternæque Deitatis, & in perſonis proprietas, & in eſſentia unitas, & in Majeſtate adoretur æqualitas.* Quibus verbis ſignificat adorationem Latriæ deberi perſonalitatibus divinis, ut condiſtinctis ab eſſentia, ſicut debetur deitati, ut condiſtinctæ à perſonalitatibus.

Diſtinguo majorem: Quod ut ſic adoratur adoratione Latriæ propter ſe præcisè, & in abſtracto, nego: propter ſe, & propter divinam naturam ſibi realiter identificatam, & ut accipitur in concreto, hoc eſt quatenus connotat non ſolùm perſonalitatem, ſed etiam naturam divinam cum ipſa perſonalitate conſtituentem perſonam divinam, concedo: & ſic diſtinctà minore, nego conſequentiam. Nec enim Eccleſia præfatis verbis ſignificat perſonalitates divinas in abſtracto ſumptas, eſſe præcisè ſic adorabiles, ſed tantùm docet, quòd in Deo ſummè adorando ſit unica eſſentia in tribus Perſonis ſubſiſtens,quæ idcircò in Majeſtate pares ſunt, & æquales. *Vel* ſi contendas Eccleſiam intelligendam eſſe de Perſonalitatibus, ut in abſtracto acceptis, neganda erit major; non enim neceſſum eſt, ut id, quod eſt ſecundùm ſe adorabile adoratione Latriæ abſolutæ, ſit formaliter ſanctum, & vim habeat conferendi jus ad beatitudinem ex ſe præcisè, & ſeorſim à quolibet alio, ſed ad id ſufficit, quòd habeat ſanctitatem tranſcendentalem, quæ in eo omni, quòd divinum eſt delibatur.

Quæstio Secunda.

Utrum in anima Chriſti fuerit gratia habitualis; & ad quid neceſſaria?

Notandum primò: Nomine *gratiæ habitualis* ſignificari qualitatem illam ſupernaturalem animæ divinitùs infuſam, & inhærentem, eamque non ſolùm ſanctificantem, & efficientem dignam,quæ diligatur à Deo,& ab ipſo acceptetur, & ordinetur ad beatitudinem æternam: ſed etiam elevetur ad ſtatum, & gradum ſupernaturalem, ut illius ope, & concurſu poſſit anima ſu-

pernaturales actus, ac æternæ viæ meritorios elicere. Hinc varios ob fines illa gratia cenſetur eſſe utilis, & neceſſaria. *Primò* quidem, ut ſanctitatem formalem conferat. *Secundò*, ut anima connaturaliter, & ex comprincipio ſupernaturali ſibi inexiſtente, ac ipſam ad ſtatum ſupernaturalem ſublimante, poſſit actus ſupernaturales connaturaliter edere. *Tertiò*, denique, ut vitam æternam tanquam præmium ſupernaturale poſſit etiam connaturaliter promereri. Quæritur autem, an ad hunc triplicem effectum gratiâ habitualis fuerit in Chriſto neceſſaria.

Notandum ſecundò: Sanctitatem *formalem* in hoc à *perſonali* diſtingui, quòd *perſonalis* ſubjecto inſit, & conveniat ex præciſa ratione unionis hypoſtaticæ, & perſonalitatis, ac ſubſiſtentiæ, per quam divina natura, quæ eſt totius ſanctitatis fons, & origo, unitur humanæ: Sanctitas autem *formalis*, eſt quâ ſubjectum, quod denominatur ſanctum, tale dicitur propter aliquam formam ſibi intrinſecè inhærentem, & quatenus per iſtam formam tanquam per quoddam principium ſibi inexiſtens, redditur potens elicere actus ſupernaturales divinæ dilectionis. Differunt *ſecundò*, quia una ſubſtantialis eſt, & infinita, ſaltem rationc principii: altera verò accidentalis, creata, & limitata; fit enim per gratiam habitualem, quæ eſt qualitas. *Tertiò*, ſanctitas perſonalis afficit naturam humanam per modum termini; taliter enim ipſi conjungitur, qualiter ipſa divina natura, divinaque perſonalitas, ex qua petitur. Conſtat autem ex dictis, naturam divinam non uniri humanitati formaliter, ſeu per modum formæ, aut compartis, cujus divinitas eſt omnino incapax; ſed mediante perſonalitate Verbi, quæ gerit vices ſuppoſiti creati, terminando communicationem, & dependentiam illius humanitatis. *Accidentalis* verò afficit per modum formæ.

Hæc autem utraque ſanctitas, *Primò* convenit in eo, quòd utraque reverà ſit realis, & intrinſecè unita ipſi humanitati, mediante perſonalitate Verbi: formalis verò fit per gratiam ſanctificantem; quæ eſt vera, & realis qualitas inhærens animæ, quam formaliter ſanctificat. *Secundò*, conveniunt iſtæ duæ ſanctitates; quòd ipſum ſubjectum elevent ad aliquod eſſe divinum, & ſupernaturale; perſonalis quidem ad eſſe ſupernaturale Verbi, quatenus per illam homo eſt Deus, & naturalis Filius Dei: poſterior verò ad eſſe divinum per participationem, ut dicemus in tractatu de gratia. Hinc controverſia eſt apud Theologos, an gratia ſanctificans fuerit Chriſto neceſſaria, ut fieret, & denominaretur formaliter ſanctus, an verò dumtaxat, ut volunt Thomiſtæ, ad completam illius ſanctificationem, & ad operandum connaturaliter in ordine gratiæ.

Notandum tertiò, actus meritorios alios eſſe ſupernaturales *quoad ſuam entitatem*; ut eſt dilectio Dei ſuper omnia tanquam Authoris gratiæ, & gloriæ; alios verò tantùm *quoad modum*, qui ſcilicet ſunt equidem naturales ſecundùm ſuam entitatem, ſed quia ordinantur in finem ſupernaturalem, & fiunt ab homine exiſtente in gratia, hac ratione dicuntur ſuparnaturales, putà dare eleemoſynam propter Chriſtum. *Inſuper* advertendum eſt, actum ſupernaturalem quantùm ad ſubſtantiam, poſſe concipi produci duobus modis; nimirum vel modo connaturali, vel modo ſupernaturali. Dicitur produci *connaturaliter*, quando elicitur à principio intrinſeco permanenter inhærente principio vitali, quod eſt elicitivum talis actus ratione cujus adjuncti comprincipii, vitale principium corroboratur, & completur ultimò illius virtus ad exercendos tales actus. Dicitur autem produci *ſupernaturaliter*, quando elicitur per aliquod ſupernaturale au-

auxilium actuale, ſeu tranſiens, corroborans ipſam potentiam, vel per aliquid aliud, quod ſuppleat vices illius auxilii, putà uberiorem Dei concurſum.

His ita præmiſſis tria veniunt reſolvenda. *Primum*, an reverà Chriſtus habuerit gratiam habitualem. *Secundum*, an ea opus habuerit, ut fieret formaliter, & completè ſanctus. *Tertium*, an illa fuerit neceſſaria, ut eliceret actus ſupernaturales, & meritorios.

CONCLUSIO PRIMA.

ANima Chriſti D. reverà illuſtrata fuit gratia habituali. Hæc eſt communis inter Theologos; quamvis enim aliqui affirment humanitatem Chriſti ſanctificatam fuiſſe formaliter per unionem hypoſtaticam; nullus tamen eſt, qui negaverit illam etiam ſanctificari per gratiam. Probant aliqui concluſionem variis Scripturæ ſacræ textibus, ex quibus dumtaxat unum, aut alterum veritatem hanc apertiùs evincentem profero. Primum quidem illud Iſaiæ 11. ubi dicitur de Chriſto, *Requieſcit ſuper eum Spiritus Domini*: quò loci per particulam *Spiritus Domini*, intelligitur permanentia gratiæ in Chriſto, ut explicat S. Cyrillus initio libri 2. Iſaiam. Confirmat eandem veritatem Propheta cap. 61. ubi loquens in perſona Chriſti, ait: *Spiritus Domini ſuper me eò, quòd unxerit Dominus me*, quæ utique verba de ſe vaticinata fuiſſe docuit ipſemet Chriſtus Lucæ 4. & hunc ſenſum referunt, ideò Spiritus Domini per donum gratiæ habitualis ineſt Chriſto, quia ipſe per unionem hypoſtaticam unctus eſt gratiâ ſubſtantiali, & increatâ.

Probatur item eadem veritas ex c. 1. S. Joannis, ubi de Verbo Incarnato dicitur; *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis* ubi plenitudo gratiæ haud dubiè intelligenda eſt de gratia creata, eaque habituali, & perſeveranti: Statim enim ſubditur: *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus*: nam quod accipitur de plenitudine alicujus fontis, debet eſſe ejuſdem conditionis quoad entitatem cum aliquo ex iis, quæ implent fontem, ut patet in aqua à fonte derivata, quæ eſt ejuſdem naturæ cum ipſa, quæ ab ipſo fonte immediatè profluit: at plenitudo gratiæ Chriſti, de qua omnes accipimus, eſt ad modum fontis (ut explicabimus in Tractatu de gratia:) ex quo fonte non ſolùm gratias actuales, ſed etiam gratiam ſanctificantem, & permanentem accepimus. Quapropter Chriſtus toties in Scripturis ſacris dicitur *noſtra juſtificatio, & noſtra juſtitia*; igitur ſicut noſtra ſanctificatio, & juſtificatio eſt creata, & habitualis, ac perſeverans, ita etiam gratia illa, quæ eſt in Chriſto tanquam in fonte, à quo noſtra effluit, debet eſſe creata, & habitualis.

Nec valet reponere cum Eraſmo, & Cajetano verba illa, *plenum gratiæ, & veritatis*, non eſſe conſtruenda cum iſtis antecedentibus, *& Verbum caro factum eſt, & vidimus gloriam ejus, &c.* ſed cum his ſequentibus: *Joannes teſtimonium perhibet*, quia inquiunt, in Græcis Codicibus particula πλήρης hoc eſt *plenus* eſt maſculini generis, & nominativi caſûs, ſicut, & hæc *Joannes*, cùm tamen deberet eſſe accuſativi caſus, ſi referretur ad aliud *Verbum caro factum eſt*, ut indicat hæc particula verbalis *vidimus*. Hoc inquam non obſtat, nam Græci, & Latini Codices, imò, & communis uſus totius Eccleſiæ Latinæ, quâ in fine Miſſæ Evangelium S. Joannis recitatur: inſerunt illa verba poſt citata, plenum gratiæ, & veritatis; igitur cenſent illa non ſpectare ad proximè ſuccedentia, ſed ad antecedentia, & conſequenter ad Verbum Incarnatum. *Deinde* verba illa intelligenda ſunt de eo, de cujus plenitudine omnes homines paulò poſt dicuntur accepiſſe? ſic enim plenitudo, & ejus redundantia

ſibi

ſibi invicem correſpondent; at non dicimus accepiſſe de plenitudine S. Joannis Baptiſtæ, ſed de plenitudine Chriſti: igitur illa verba *plenum gratiæ, & veritatis* dicuntur de Verbo incarnato.

Nec favet Cajetano, & Eraſmo, quòd vocabulum πλήρης ſit in maſculino genere, & nominativo caſu, nam λόγος quod Latinè dicitur verbum, Græcè eſt maſculini generis, & hæc verba *vidimus gloriam ejus, quaſi Unigeniti à Patre*. leguntur per parentheſim, unde ſicut ibi *Verbum*, Græcè λόγος eſt maſculini generis, & nominativi caſûs, ita & hoc ejus adjectivum πλήρης; quaſi eſſet hic ſenſus Verbum caro factum eſt, quod eſt plenum gratiæ, & vidimus gloriam ejus, &c.

Confirmatur ex S. Auguſtino lib. 15. de Trinitate cap. 26. ubi præfata verba S. Joannis de gratia creata ſanctificante à Chriſto accepta interpretantur, ait enim: *Dominus ipſe Jeſus non ſolùm Spiritum ſanctum dedit, ut Deus, ſed etiam accepit, ut homo, & propterea dictus eſt plenus gratia, quia unxit eum Deus Spiritu ſancto; non utique oleo viſibili, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur unguento, quo baptizatos ungit Eccleſia*: Quibus verbis ſignificat Chriſtum habuiſſe gratiam creatam, & habitualem. Sed apertiſſimè hanc veritatem docet S. Bernardus homiliâ 4. ſuper *Miſſus eſt*, ubi ait: *Singulariter ſanctum fuit quidquid Virgo concepit, & per Spiritus ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem*, quibus diſtinguit ſanctificationem duplicem in Chriſto, unam, quæ fit per unionem hypoſtaticam, & alteram, quæ fit per Spiritus ſanctificationem, quæ utique alia non eſt, quàm quæ fit per gratiam ſanctificantem, creatam, & habitualem.

Probatur item ratione. Ubi eſt conformitas ſanctitatis, ibi debet eſſe paritas gratiæ ſanctificantis, quæ ſit fundamentum talis conformitatis; atqui inter Chriſtum, & Prædeſtinatos, eſt conformitas ſanctitatis, juxta illud S. Pauli ad Rom. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri Imagini Filii ſui, ut ſit ipſe Primogenitus in multis fratribus*: Igitur cum forma ſanctificans Prædeſtinatos, ſit aliquid perſeverans, etiam, & gratia Chriſti talis eſſe debet.

Deinde. Id omne perfectionis, quod competit tam Angelis, quàm hominibus juſtis, non eſt negandum animæ Chriſti: maximè dum illam illuſtrat, nec dedecet ſtatum, & gloriam Incarnationis: ſed gratia ſanctificans, quæ tribuitur Angelis, & hominibus, maximè confert ad pulchritudinem, & perfectionem ſupernaturalem animæ, nec ullam habet repugnantiam cum unione hypoſtatica; hæc enim primò, & per ſe dicit tantùm oppoſitionem cum propria ſubſiſtentia humanitatis aſſumptæ, quæ eſt aliquid omninò diſtinctum à gratia habituali: igitur illa non eſt Chriſto deneganda.

Denique præter phyſicam unionem humanitatis ad Verbum, oportuit ut anima Chriſti etiam uniretur Deo per cognitionem, & amorem ſupernaturalem: ſed ad connaturalem illorum actuum elicitionem (qualis animam Chriſti decebat) neceſſaria fuit gratia habitualis, ut docebimus in ſequentibus: ergo talem gratiam habuit.

Dices primò: Quidquid eſt incapax filiationis adoptivæ, etiam eſt incapax gratiæ habitualis: ſed Chriſtus eſt incapax filiationis adoptivæ: igitur, &c. Minor patet ex dictis, Major ſimiliter conſtat: nam eſſe filium adoptivum, eſt formalis effectus gratiæ habitualis, ut indicat Apoſtolus ad Rom. 8. & docet Concilium Trid. Seſſione 6. cap. 10. dum definit juſtificationem (cujus formalis cauſa eſt gratia habitualis) tranſlationem à ſtatu peccati ad ſtatum adoptionis filiorum Dei: ſed forma nequit eſſe in ſubjecto ſine ſuo effectu formali: ergo nec gratia habitualis in Chriſto, ni-

niſi eſſet ejus filius adoptivus.

Nego majorem, & ad ejus probationem diſtinguo majorem. Eſſe filium adoptivum eſt effectus formalis primarius gratiæ habitualis, nego; ſecundarius, concedo: & ſic diſtincta minore, nego conſequentiam: quamvis enim non poſſit ſeparari effectus alicujus formæ à ſubjecto, cui forma illa communicatur, tamen ſeparari poteſt ab ea effectus ſecundarius, ut patet in quantitate afficiente CorpusChriſti Domini, cujus effectus primarius eſt extendere partes extra partes, in ordine ad ſe: ſecundarius verò illas extendere in ordine ad locum; in ſacramento autem altaris, Chriſti Domini Corpus habet quidem primarium illum effectum quantitatis, non verò ſecundarium. Quòd autem filiatio adoptiva ſit dumtaxat effectus ſecundarius gratiæ habitualis, conſtat; quia gratia habitualis eſt forma quædam abſoluta, cùm ſit qualitas permanens; adoptiva autem filiatio divina eſt de genere relationum: at nulla relatio eſt primarius, & formalis effectus alicujus qualitatis permanentis, ſed ſolummodò reſultat ad poſitionem illius in ſubjecto capaci: Primarius itaque, & formalis effectus gratiæ habitualis eſt reddere ſuum ſubjectum gratum Deo gratitudine formali, & inhærente, ad quem effectum divina filiatio adoptiva ſequitur, ubi, & quando ſubjectum, quod hæc gratia afficit, eſt capax filiationis adoptivæ. Unde cùm Chriſtus, pro eo inſtanti, quo gratia habitualis fuit illi infuſa, fuerit incapax divinę filiationis adoptivæ, quia per gratiam unionis jam erat Dei filius naturalis: naturalis autem filiatio habet oppoſitionem cum adoptiva; hinc eſt, quòd habitualis gratia non potuit conferre Chriſto illam filiationem adoptivam.

Dices ſecundò: Qui Deus eſt per eſſentiam, non poteſt eſſe Deus per participationem: at ſi Chriſtus habuiſſet præter gratiam unionis, etiam gratiam habitualem creatam, fuiſſet Deus per eſſentiam ratione unionis hypoſtaticæ, & etiam Deus per paticipationem, ratione gratiæ habitualis, quæ eſt quædam participatio naturæ divinæ: ergo falſum eſt, quòd Chriſtus habuerit gratiam habitualem creatam. Major conſtat: nam eſſe Deum per eſſentiam, eſt eſſe Deum abſque omni exceptione, & limitatione: eſſe verò Deum per participationem, eſt eſſe talem partialiter, & limitatè: implicat autem eſſe Deum totaliter, & ex parte, ſine exceptione, & cum exceptione: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Qui Deus eſt per naturam, non poteſt eſſe Deus per participationem, ratione ejuſdem, per quod eſt Deus per naturam, concedo: ratione alterius, nego: itaque Chriſtus potuit eſſe Deus per eſſentiam ratione ſubſtantiæ, & naturæ divinæ ſibi communicatæ, & ſimiliter per participationem ratione gratiæ habitualis.

Dices tertiò: Ubi ſubjectum continet in ſcipſo eminenter aliquam perfectionem, illam non poteſt habere formaliter; ſeu per formam ſibi inexiſtentem: at Chriſtus ratione gratiæ unionis, continet gratiam habitualem, & omnes alias gratias eminenter: ſiquidem gratia unionis longè nobiliori modò Chriſtum efficit Deo gratum, & ſanctum, quàm gratia habitualis, quæ tantùm accidentariò perficit ſuum ſubjectum: igitur Chriſto repugnat habere in ſe gratiam habitualem. Major conſtat: etenim quia Sol eſt calidus eminenter, nequit eſſe formaliter calidus: ſimiliter, quia anima rationalis continet eminenter gradum vegetativum, & ſenſitivum, repugnat ipſi habere animam propriè, & formaliter ſenſitivam, & vegetativam, qualis eſt in brutis, & plantis.

Reſpondeo quantùm ad præſens inſtitutum; diſtinguendo majorem: Si continentia eminentialis non ſit ſolùm eſ-

fe-

fectiva rei, quam continere dicitur, ſed etiam executiva effectuum, quos res illa præſtare poteſt, concedo: ſi tantùm ſit productiva illius rei, quam eminenter continere dicitur, non verò executiva effectuum quos res illas poteſt edere, nego: gratia autem unionis, licèt eminenter contineat omnem gratiam, non tamen poteſt eoſdem edere effectus, quos gratia habitualis per ſe præſtat in anima Chriſti, quippe illa nec animam Chriſti ſanctificat formaliter, nec eam conſtituit in ſtatu, ut connaturaliter actus ſupernaturales, & meritorios poſſit edere.

Dices denique. Gratia habitualis, & ſanctificans conceditur maximè, ut anima fiat Deo grata: ſed anima Chriſti non poteſt eſſe magis grata cum gratia habituali, quàm ſine illa. Probatur. Anima quæ eſt Deo grata infinitè, non poteſt eſſe magis grata; quia infinitò nihil eſt majus: ſed per gratiam unionis anima Chriſti eſt grata Deo infinitè ratione Divinitatis ſibi communicatæ, & hypoſtaticè unitæ: igitur non poteſt eſſe magis grata.

Nego minorem, & ejus probationem diſtinguo. Quod eſt infinitè gratum, non poteſt eſſe magis in eodem genere gratificationis, concedo: in alio genere, nego: Anima autem Chriſti per gratiam unionis eſt quidem Deo grata infinitè gratitudine ſubſtantiali, quæ non impedit quominus ſimiliter grata fieri poſſit in alio genere, nempe per formam aliquam accidentalem ſuperadditam. Quod utique confirmatur à ſimili: quamvis enim Chriſtus ratione unionis hypoſtaticæ ſit infinitè perfectus ſubſtantialiter, illa tamen perfectio ſubſtantialis non impedit, quominus habuerit inſuper omnes dotes accidentales, quibus illius humanitas fuit illuſtrata.

CONCLUSIO SECUNDA.

Gratia habitualis fuit Chriſto neceſſaria, ut ſanctificaretur formaliter.

Probatur. Chriſtus debuit eſſe formaliter ſanctus: ſed talis eſſe non potuit abſque gratia habituali: ergo hæc illi ad id fuit neceſſaria. Major conſtat ex ſuperiori concluſione; Chriſtus enim omnem omninò ſanctitatem habere debuit, quæ maximè ejus animam illuſtrare poteſt, & conſecrare, idque intimiori, ac præſtantiori modò; longè autem præſtantius eſt ſanctificari formaliter, ſeu per formam intrinſecè inexiſtentem, ut ſanctificantur homines & Angeli, quàm duntaxat per aliquam denominationem, & unctionem extrinſecam, ut loca & vaſa ſancta. Minor verò probatur: Si ſeclusâ gratiâ habituali Chriſtus ſanctificari potuiſſet formaliter, maximè per ſanctitatem ſubſtantialem, & perſonalem: ſed ita ſanctificari non potuit: quod ſic probo 1. Per id non poteſt ſanctificari formaliter, quod habere nequit rationem formæ ſanctificantis: at neque perſonalitas Verbi, nec Divinitas ipſa, ex quibus petitur ſanctitas ſubſtantialis, habent rationem formæ ſanctificantis. Non quidem *perſonalitas*: hæc enim non afficit naturam humanam per modum formæ, ſed per modum termini: neque etiam ex ſe, ut probavimus, habet vim ſanctificandi, quia non eſt formaliter ſanctitas. Hoc etiam *Divinitas* præſtare nequit, quia Divinitas non poteſt eſſe forma ſanctificans humanitatem: forma enim debet uniri intrinſecè, & per ſe immediatè ei cujus eſt forma: ſed Divinitas non eſt unita humanitati per ſe, ſed tantùm ratione ſuppoſiti in quo facta eſt unio hypoſtatica; nulla enim unio realis fieri poteſt immediatè inter naturam divinam, & humanam: igitur Divinitas non potuit habere rationem formæ ſanctificantis naturam humanam.

Con-

Digitized by Google

Confirmatur, quia ſi Divinitas ſanctificaret formaliter humanitatem Chriſti, maximè vel, ut forma phyſica, vel ut moralis: ſed neutrò modò id præſtat. Non quidem, *ut forma phyſica*; tum quia forma phyſica ex ſe ordinatur ut pars ad actuandum, & componendum: Divinitas autem non poteſt habere rationem partis informantis, & actuantis; quippe hoc imperfectionem redolet: Tum quia ſi Divinitas uniretur per modum formæ phyſicæ humanitati,ipſam formaliter efficeret Deum, communicatio enim formalis Divinitatis Deum efficit: ſed hoc eſt abſurdum: Tum denique quia Divinitas per ſe formaliter ſolùm præſtat jus in ordine ad beatitudinem increatam:at illud jus non poteſt convenire primò, & per ſe humanitati Chriſti,ſed ſolùm per communicationem idiomatum: igitur humanitas Chriſti non poteſt ſanctificari phyſicè per ipſam Divinitatem.

Neque etiam ab ea ſanctificari poteſt formaliter, tamquam *per formam moralem*, tum quia forma moralis, licèt connotet principium,& ſubjectum reale, tamen ſecundùm ſe præciſè, non eſt realis, eſt enim dumtaxat reſpectus extrinſecus procedens ex ordinatione Dei talē acceptantis ad beatitudinem: Chriſtus autem debuit eſſe realiter ſanctus ſanctitate formali: ergo illam ſanctitatem debuit habere per aliquam formam intrinſecam ſibi realiter inexiſteutem: Tum quia omnis forma phyſica ſecundùm entitatem præſtantior eſt morali: igitur cùm noſtra ſanctificatio fiat per formam phyſicam nobis realiter inexiſtentem, ſequeretur noſtram juſtificationem ſecundùm ſuam entitatem eſſe præſtantiorem ſanctificatione Chriſti: Tum denique quia Chriſtus, ut ſanctus ſanctorum,& prędeſtinatorum caput debuit habere conformitatem cum ſuis membris in ratione ſanctitatis:ſed ex Concilio Tridentino Seſſ. 6. cap. 7. & Canone 11. juſti non ſanctificantur per aliquid extrinſecum, & morale, ſed per formam intrinſecè inhærentem: igitur hàc ratione etiam Chriſtus debuit ſanctificari.

Dices, Chriſto concedenda eſt ea ſanctificatio quæ præſtantior eſt, & illuſtrior: at longè præſtantius eſt, ſanctificari formaliter per ipſam divinitatem, quàm per aliquid creatum: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Si modus ille præſtantiſſimus ſit poſſibilis, concedo: ſecus, nego: repugnat autem, ut mox probatum eſt, divinitatem aut aliquid divinum habere rationem formæ ſanctificantis, & ſubinde repugnat, ut Chriſti humanitas formaliter ſanctificetur per ipſam divinitatem.

Dices ſecundò: Anima quæ eſt ſanctà ſanctitate virtualiter, & eminenter continente omnem ſanctitatem, habet etiam ſanctitatem formalem: ſed anima Chriſti, ex vi præciſè unionis hypoſtaticæ,eſt ſancta ſanctitate eminenter continente omnem ſanctitatem, quæ à gratia vel actuali, vel habituali orìretur: ergo illa non indiget gratiâ habituali, ut dicatur formaliter ſancta. Minor conſtat:Chriſtus enim per unionem hypoſtaticam habet ſanctitatem increatam Dei, quæ eminenter continet omnem ſanctitatem creatam, ſicut divina entitas eminenter continet omnem creatam entitatem. Major verò probatur: Idcircò Deus non eget gratià habituali, ut ſit formaliter ſanctus omnimodâ ſanctitate, quia ejus ſanctitas eminenter continet quidquid ſanctitatis eſt in gratia habituali: ergo à ſimili, ſi anima Chriſti virtute unionis hypoſtaticæ habeat ſanctitatem oriundam à gratia, nullatenus indigebat tali gratià, ut cenſeatur omnimodè formaliter ſancta.

Nego majorem: Siquidem ad ſanctificationem formalem non ſatis eſt, quòd aliquid contineat eminenter omnem

aliam ſanctitatem: ſed debet etiam ipſi ineſſe per modum formæ afficientis, & perficientis, qualiter ſanctitas increata, aut aliquid divinum non poteſt eſſe in Chriſto, ut mox dictum eſt. Ad probationem majoris, dico falſum eſſe antecedens; non enim præciſe Deus non indiget gratiâ habituali, ut ſit ſanctus formaliter, quia ipſius ſanctitas eminenter continet omnem aliam ſanctitatem, ſed quia ipſa divina ſanctitas increata ineſt ipſi extrinſecè, per modum formæ, ſeu attributi divinam eſſentiam afficientis, & perficientis.

CONCLUSIO TERTIA.

Gratia habitualis fuit Chriſto neceſſaria, ut connaturaliter elicerct actus ſupernaturales, & meritorios.

Probatur primò: Tunc agens connaturaliter operatur, quando habet proportionem ad actus, quos elicit: ſed anima Chriſti, cùm ſit entitas naturalis, non poteſt habere proportionem ad productionem actuum ſupernaturalium abſque gratia habituali: igitur ad illos effectus producendos illa fuit Chriſto neceſſaria. Major conſtat; non enim alia ratione viſio dicitur connaturaliter elicita, quàm quia fit per potentiam viſivam, ſpeciem intelligibilem, & medium proportionatum, quæ omnia complent, & integrant principium, ut viſionem producat. Minor probatur: Si quid aliud præter gratiam habitualem poſſet ipſam animam Chriſti elevare ad ſtatum ſupernaturalem, & ipſam inclinare intrinſecè ad producendos actus ſupernaturales, maximè, vel perſonalitas, & ſubſiſtentia Verbi; vel divinitas ipſi communicata: ſed neutra id præſtat: ut enim taliter elevetur, & inclinetur anima, debet habere in ſe aliquod comprincipium operativum *ut quò*, & elicitivum talium actuum: ſed id non poteſt præſtare ſubſiſtentia Verbi, quia ipſa non eſt virtus activa, ſed purus terminus naturæ. Ergo non poteſt concurrere ad actus per modum principii *quò*: ſed duntaxat per modum conditionis conſtitutivæ ſuppoſiti, & principii *quod* ad operationem concurrit. Non etiam id præſtare poteſt divinitas, nam principium *quò*, operativum, vel debet habere identitatem cum principio quod operatur, vel debet illud phyſicè informare: utrumque autem divinitati repugnat reſpectu humanitatis; igitur nec ſubſiſtentia Verbi, nec divinitas poſſunt habere rationem principii, *quò* in humanitate, per ordinem ad producendos actus ſupernaturales connaturaliter.

Idem dicendum de actibus meritoriis: meritum enim præmii ſupernaturalis neceſſario requirit, ut actus meritorius ſit ſupernaturalis, vel quoad entitatem vel ſaltem quoad modum: ergo ſi actus ſupernaturalis non poſſit connaturaliter produci ab animâ abſque gratia habituali, neque poterit etiam produci actus meritorius.

Dices primò: Illud tantum poteſt inclinare animam ad actus ſupernaturales per modum comprincipii, quod eſt ex ſe operativum: ſed gratia habitualis non eſt ex ſe operativa: ergo illam non requirit anima Chriſti ad eliciendos actus ſupernaturales, & meritorios connaturaliter.

Diſtinguo majorem: Gratia habitualis non eſt per ſe operativa, nec ordinatur ad operandum primario, & proximè, concedo: ſic enim ordinatur ad ſanctificandam animam, & eam efficiendam dignam, quæ à Deo diligatur, & ordinetur ad finem ſupernaturalem: non eſt operativa radicaliter, & ſecundariò, nego: nam ut probabitur in Tractatu de Gratia, illa habitualis gratia non ſolùm animam illuſtrat, & dignificat, ſed etiam ei virtutem confert ad producendos actus ſupernaturales.

Dices ſecundò: Ut anima Chriſti elevetur, & inclinetur connaturaliter ad actus ſupernaturales, ſufficit, quòd habeat in ſe auxilium aliquod actuale ſuper-

pernaturale: ergo ad id ei non opus eſt gratiâ habituali.

Diſtinguo antecedens; Illud actuale auxilium ſufficit, ut actus ſupernaturalis fiat, concedo: ut fiat connaturaliter, nego: agens enim naturale non inclinatur ad ſuum effectum, niſi præter actualem motionem inclinetur ad ſuum actum per aliquam formam in ſe reſidentem, & permanentem: quapropter Deus ut naturæ Author, ſingulis agentibus naturalibus indidit aliquam formam, ſeu virtutem, per quam naturaliter propendent ad ſuos actus eliciendos.

Advertè tamen nos hîc duntaxat agere de potentia ordinaria, quâ ſcilicet Deus ut author naturæ, & gratiæ, ſolet cauſas ſecundás ad ſuos actus inclinare: ſi enim ſermo ſit de potentia abſoluta, & extraordinaria, haud dubium eſt, quòd ſeclusâ omni gratiâ habituali, Deus poſſet conferre virtutem animæ ad producendos actus ſupernaturales, & meritorios: idque vel per auxilium actuale ſupernaturalis ordinis, vel per uberiorem concurſum, qualiter diximus, agendo de viſione beatifica, Deum poſſe ſupplere vices luminis gloriæ, vel per aliquod aliud auxilium fortiùs, aut ſaltem æqualiter ſupplens activitatem gratiæ habitualis. Deus enim, ut docuimus in phyſicis, ſupplere poteſt omnem efficientiam cauſæ ſecundæ extrinſecæ, & non vitalis: atqui efficientia, quâ gratia concurrit ad actus ſupernaturales producendos, eſt merè extrinſeca, eſt enim ab illa ut ab habitu; omnis autem efficientia habitûs, eſt extrinſeca, ut patet inductione factâ per omnes habitus: igitur Deus poteſt per ſe, vel per aliquod auxilium fortius, ſupplere efficientiam gratiæ habitualis; & proinde facere, ut anima Chriſti exerceret actus ſupernaturales quoad ſubſtantiam, ſine gratia habituali.

Adverte inſuper Vaſquem, & Suarem fruſtrà, ut mihi videtur, hic contendere utrum Chriſtus per gratiam habitualem præſtantiorem ſanctitatem habuerit, quàm habuiſſet cum ſola gratia unionis. Negat enim Vaſquez, contendens ſanctitatem perſonalem, quàm putat eſſe formalem, fuiſſe infinitam; ac ſubinde non fuiſſe ſuſceptivam alicujus augmenti. Suarez verò affirmat, quia, inquit, cùm ſanctitas formalis dicat aliquam perfectionem, per illam Chriſtus dici debet formaliter perfectior, & ſanctior, imò completè, & conſummatè ſanctus.

Verùm exiſtimo neutram ſententiam eſſe probandam: non quidem Vaſquesii, quia licèt ſanctitas perſonalis concederetur infinita in ſuo genere; non tamen inde ſequitur, quòd ſit infinita in omni genere; proindeque cum ea non eſt incompoſſibilis ulterior ſanctitas, nempe formalis. Non etiam Suarii, quia licèt ſanctitas formalis dicat perfectionem, & per eam Chriſtus dicatur formaliter ſanctus, qualiter non dicitur per ſanctitatem perſonalem; non tamen rectè, & in rigore loquendo, dici poteſt magis, aut conſummatè ſanctus; nam termini illi *conſummatio*, aut *magis* reſpiciunt gradus ejuſdem ſpeciei in aliqua entitate, & reperiuntur in iis, quæ ſe habent ſimiliter: non autem in iis, quæ ſe habent aliter: Chriſtus autem per gratiam habitualem, non eſt ſanctus ſimiliter, ac per gratiam unionis, ſed aliter: igitur per illam non eſt dicendus ſanctior, ſed aliter ſanctus.

QUAESTIO TERTIA.

Qualis fuerit gratia habitualis Chriſti?

TRES maximè difficultates præfert hujus quæſtionis titulus, de quibus fuſiſſimè diſputant Authores. *Prima* eſt, an Chriſti gratia fuerit infinita.

Secunda, an fuerit ſumma. *Tertia* tandem, an potuerit augeri, quæ omnia, ut omiſſis inutilibus tricis, & verborum magis, quàm rerum contentionibus, hâc unicâ quæſtione tribus in ſequentibus concluſionibus diſcutiemus. Verùm ut dicendorum reſolutio fiat apertior, & evidentior.

Notandum primò, Chriſti gratiam habitualem poſſe intelligi infinitam variis, ſed maximè alterò ex his ſex modis, ut cum plurimis Theologis obſervat Izambertus ad qu. 7. diſp. 4. art. 3. *Primò* quidem in ratione entis, & qualitatis; ſiquidem gratia eſt qualitas ſecundùm ſuam entitatem. *Secundò*, ratione alicujus modi phyſici ipſi gratiæ intrinſeci, eique advenientis ex ejus unione ad Verbum, qui modus in ratione modi ſit infinitus, ſicque illam gratiam afficiendo, ac modificando quandam infinitatem ei conferat. *Tertiò*, intelligi poteſt infinita in ratione gratiæ, quatenus videlicet poſſet infinitè dignificare naturam. *Quartò*, per ſolam extrinſecam acceptationem Dei; ita quòd illam Deus judicet dignam, quæ producat effectus conducentes ad infiniti boni poſſeſſionem. *Quintò*, per ordinem, & moralem habitudinem, quam haberet ad divinum ſuppoſitum Verbi; quatenus illa ineſt humanitati ſubſiſtenti ſubſiſtentiâ Verbi. *Sextò* tandem, quòd licèt in ſeipſa, & ſecundùm ſuam entitatem ſpectata, ſit finita, tamen dicatur infinita quatenus ſecundùm ordinariam Dei potentiam, nulla alia gratia habitualis datur major, & etiam illa ſeſe extendit ad eos omnes effectus, qui cogitari poſſint à gratia habituali producendi.

Notandum ſecundò ex Doctore ſubtili in 3. diſt. 18. quæſt. 4. num. 2. gratiam duobus modis poſſe concipi ſummam: ſcilicet poſitivè, & negativè. Dicitur *ſumma poſitivè*, quatenus excedit omnem aliam gratiam exiſtentem, aut credibilem, & hòc ſenſu, ſi daretur aliqua ſumma gratia, non eſt poſſibilis altera, quæ ipſi æquaretur, quod enim poſitivè ſummum eſt, etiam eſt unicum in ipſo genere in ratione ſummi: gratia verò *negativè* dici poteſt ſumma, ſi tanta ſit, ac tam perfecta, ut nulla alia gratia ſit poſſibilis, quæ eam excedat, quamvis poſſent dari multæ æquales, quæ nec eam excederent, nec ab ipsâ excederentur. Dicitur autem ſumma negativè, quia ſcilicet tantùm ex eo ſumma cenſetur, quia dicit negationem exceſsûs, per quam non poſſit, nec excedere, nec excedi: Fatetur autem *ibidem* Doctor, quòd gratia poſitivè ſumma, nec Chriſto, nec alicui alteri poſſit conferri; quia quâcumque poſſibili gratiâ productâ, poteſt Deus alteram ſimilem, & æqualem producere; *Potuit enim*, inquit, *& poteſt aliam naturam æqualem aſſumere, & conſequenter ei conferre gratiam ſimilem ei, quam contulit animæ Chriſti.* An autem Chriſto dederit ſummam gratiam negativam, reſolvendum eſt in præſenti.

Notandum tertiò, ſeu potius repetendum ex Phyſicis, qualitatis augmentum conſiderari poſſe duobus modis: nimirum *extenſivè*, eò quòd ſcilicet ſit in ſubjecto extenſo, ſic albedo lactis augetur ad ipſius lactis augmentum: ſecundò, *intenſivè*, quando perficitur qualitas per additionem novorum graduum, ſic albedo ſit major per additionem alterius in eadem parte ſubjecti. Duplices autem gradus diſtinguunt Philoſophi, nempe *quidditativos*, ſeu ſpecificos, quibus eſſentiæ rerum dicuntur indiviſibiles, & eſſe ſicut numeri, itaut ipſis nihil poſſit addi, vel detrahi, quin eſſentia varietur: alios *individuales*, & entitativos, ſuntque realitates quædam ejuſdem generis, & ſpeciei, quæ ſi ſeparatim exiſtant, vera erunt diſtincta ejuſdem ſpeciei individua; ſi verò uniantur in eodem ſubjecto, unicum efficient. V. g. ſi duæ albedines in gradibus remiſſis duobus in ſub-

ſubjectis diſtinctis exiſtant, duo erunt albedinis individua; ſi verò in eodem ſubjecto reponantur, unicam quidem numerò albedinem efficient, ſed intenſiorem.

Quod autem dixi de qualitatibus corporeis, idem dicendum de ſpiritualibus, tam naturalibus, quàm ſupernaturalibus: nulla enim eſt qualitas, ſive naturalis, ſive ſupernaturalis, quæ non poſſit augeri per additionem alterius gradùs ejuſdem rationis, & ſpeciei. An autem poſſit augeri in infinitum per additionem iteratam graduum, controvertitur, non ſolùm apud Philoſophos, ſed etiam apud Theologos; maximè verò in præſenti materiâ, in qua Doctor Angelicus, & Subtilis in aliquibus conveniunt, in aliis verò diſcrepant. Conveniunt, inquam, in hoc, quòd uterque doceat gratiam Chriſti non fuiſſe actu ſecundùm entitatem, & gradus infinitam: Differunt verò, quia S. Thomas contendit gratiam Chriſti eſſe infinitam ſaltem poteſtate, quia per abſolutam Dei potentiam potuit augeri in infinitum, & conſequenter non fuit ſumma poſſibilis, quia augeri potuit; Doctor verò Subtilis id negat.

Tria igitur hac in quæſtione ſunt determinanda. *Primum*, quòd gratia non fuerit de facto, & actu infinita. *Secundum*, quòd revera ita fuerit perfecta, ut præſtantior, nec produci, nec creaturæ communicari poſſit. *Tertium*, quod non poſſit augeri in infinitum, ac conſequenter, quòd non fuerit infinita poteſtate.

CONCLUSIO PRIMA.

G*Ratia Chriſti tam in ratione entis, & qualitatis, quàm in ratione intenſionis non fuit de facto infinita*. Hæc eſt communis inter utriuſque Scholæ tam Angelicæ, quàm Subtilis ſectatores.

Probatur primò, quia de facto nullum datur actu ens infinitum, nam Sapientiæ 11. *Deus omnia fecit in numero, pondere, & menſura*: Sed gratia Chriſti tam ſecundùm entitatem, quàm ſecundùm intenſionem eſt ens actu: ergo nullo ex his modis poteſt eſſe infinita.

Deinde: Si gratia Chriſti aliquam infinitatem haberet, illa eſſet repetenda, vel ex parte ſubjecti, quod afficeret, vel ex parte effectuum, quos produceret: ſiquidem debet eſſe proportio inter ſubjectum, & accidens, quod in eo recipitur, ſicut, & inter ipſum accidens, ac effectus, ad quos producendos ordinatur: atqui ex neutro capite colligi poteſt hæc gratiæ infinitas. Non quidem ex parte *ſubjecti*, quia anima Chriſti eſt ens finitum, ac limitatum: Neque etiam ex parte *effectuum*; nam nullus effectus à gratia productus, aut producẽdus poteſt aſſignari qui, vel entitativè, vel intenſive ſit infinitus, quatenus phyſicè, & efficienter ab ipſa gratia procedit: ergo gratia Chriſti, tam ſecundum entitatem, quàm ſecundùm intenſionem eſt de facto finita.

Denique repugnat aliquam entitatem creatam eſſe tantæ perfectionis, quantæ eſt entitas increata: ſed ſi gratia eſſet infinita, tam ſecundùm entitatem, quàm ſecundùm intenſionem, eſſet æquè perfecta, ac entitas increata: ergo, &c. Major conſtat, ens enim increatum longè præſtantius eſt omni ente creato: Minor verò probatur, quia vel gratia eſt eadem realiter cum charitate, vel ſaltem neceſſariò eam ſibi habet annexam connaturaliter ſecundùm eandem intenſionem, quam ipſa obtinet, itaut ſi gratia ſit infinitæ intenſionis, etiam charitas debeat eſſe infinitæ intenſionis: ſed ſi charitas creata eſſet infinitæ intenſionis, eſſet æquè perfecta, ac charitas divina, & increata, & æquè perfectum poſſet producere actum dilectionis. *Inſuper* cùm omnis entitas infinitè perfecta debeatur Deo connaturaliter; ſequeretur etiam gratiam

tiam ſic infinitam deberi Deo tanquam ejus nativa proprietas,quod apertè abſurdum eſt: igitur nullà ratione Chriſti gratia cenſeri debet infinita.

Probant etiam aliqui hanc concluſionem à poſteriori; quia, inquiunt, ſi gratia Chriſti eſſet infinita, ſequeretur lumen gloriæ ejus etiam eſſe infinitum, & ſi lumen gloriæ infinitum, viſio beatifica infinita, & per conſequens comprehenſiva Dei, quod eſt abſurdum; nam ſoli Deo proprium eſt poſſe ſeipſum comprehendere. *Verùm* hæc ratio, eſt inſufficiens, quia datò, quòd lumen gloriæ ſit infinitum, non ſequitur ex eo præcisè viſionem beatificam Chriſti eſſe infinitam, viſio enim non tantùm elicitur à lumine gloriæ, ſed etiam ab intellectu, qui eſt finitus, & incapax infinitæ actionis.

Prætereà, licèt concederetur viſionem beatificam Chriſti eſſe infinitam; non tamen ſequeretur eſſe comprehenſivam Dei: nam ad hoc, ut viſio infinita ſit comprehenſiva, debet eſſe infinita ſimpliciter, & ſine modificatione, ſicut eſt viſio illa, quâ Deus ſeipſum comprehendit; viſio autem Chriſti beatifica, non eſſet infinita ſimpliciter, & ſine modificatione; aliàs eſſet Deus ipſe: Ergo ex eo, quòd eſſet infinita, non ſequeretur fore comprehenſivam Dei.

Itaque dicimus Beatos in patria non propterea comprehendere Deum, licèt viderent totum Deum, omnia divina attributa, omnes res poſſibiles, quæ relucent in eſſentia divinà; & omnes reſpectus, & habitudines, quas Deus habet ad illa: quia iſta omnia non cognoſcerent tantùm, quantùm ſunt cognoſcibilia, proindeque viſio eorum beatifica dici quidem poſſet infinita, non tamen comprehenſiva, quia diceretur infinita cum modificatione, ſcilicet diceretur infinita extenſivè; non verò intenſivè.

Dices primò. Id omne perfectionis, & gratiæ aſſerendum eſt in Chriſto, quod nec ejus ſtatum dedecet, nec manifeſtam contradictionem involvit: talis autem eſt gratia infinita: igitur hæc eſt aſſerenda in Chriſto.

Nego minorem: Siquidem, ut mox probatum eſt, repugnat gratiam aliquam eſſe actu infinitam. *Adde quod* illa gratiæ infinitas omninò fuerit ſuperflua: tum ad finem Incarnationis, quia etiamſi hominum redemptio exigeret meritum, & pretium infinitum, non eſſet neceſſe, quòd illa meriti infinitudo peteretur ex parte gratiæ habitualis infinitæ; quippe ad id ſufficiebat Chriſti perſonalitas, quæ tale pretium meritoriis operibus per quandam dignitatem externam conferret.

Inſtabis. Gratia habitualis in natura humana Chriſti conferebat ad illam exornandam, propter unionem hypoſtaticam: ſed hæc fuit actu infinita: ergo, & illa.

Reſpondeo primò, negando majorem, falſum enim eſt, ut diximus in prima diſputatione, quòd gratia fuerit prærequiſita; tanquam medium neceſſarium ad unionem hypoſtaticam.

Deinde etiamſi reverà prærequiſita fuiſſet gratia habitualis in ordine ad unionem hypoſtaticam, non ſequitur inde, quòd debuerit eſſe actu infinita; nam ſicut licèt creaturæ ordinentur ad Deum tanquam ad finem, non dicunt infinitatem; ita neque gratia requireret aliquam infinitatem propter illam ordinationem ad unionem hypoſtaticam. *Denique*, falſum eſt, quòd unio hypoſtatica formaliter ſumpta ſit infinita tam ratione ſui, quàm ratione extremorum immediatè unitorum. Non quidem ratione ſui, quia illa, ut diximus, eſt reſpectus extrinſecùs adveniens, qui reverà eſt quid finitum: non etiam ratione extremorum, quia humanitas eſt finita; perſonalitas autem Verbi, quæ eſt aliud extremum immedia-

diatum iſtius unionis, nec finita eſt, nec infinita.

Dices ſecundò. Quod habet efficientiam infinitam, etiam in entitate infinitum eſt; ſed gratia Chriſti habet virtutem, & efficientiam infinitam, eſt enim fons inexhauſtus, de cujus plenitudine infiniti homines, & Angeli, ſi darentur, poſſent ſuam gratiam mutuari. *Inſuper* illa gratia habitualis Chriſti infinitum valorem conferebat ejus operibus, & ea efficiebat digna, quæ pro infinitis hominibus, & Angelis redimendis, & ſalvandis ſufficerent,

Nego minorem, & ad *primam* illius probationem dico, gratiam Chriſti non eâ ratione conſeri fontem, de cujus plenitudine omnes accepimus, quaſi illa in ſe contineat omnes omninò gratias quoad entitatem, quæ in univerſos homines, & Angelos effluunt; ſicut in fonte continentur omnes aquarum guttulæ, quæ in fluviolum exundant: ſed tantùm, quòd Chriſtus fuerit cauſa meritoria omnium gratiarum, & cœleſtium chariſmatum, quæ intuitu illius meritorum Deus hominibus, & Angelis concedit.

Ad ſecundam probationem, dico, quod etiamſi Chriſti merita fuiſſent infiniti valoris, & capacia, quæ conferrent ad redemptionem infinitorum hominum, non inde ſequitur, quod ejus gratia fuerit infinita ſecundùm entitatem, quia infinitus ille meritorum valor non exigeret principium *quò* infinitum, ſed tantùm principium *quod*: ac ſubinde non eſſet opus, quòd gratia habitualis Chriſti, quę eſt tantùm principium *quò* illius meritorum, eſſet infinita; ſed dumtaxat requiritur, ut principium *quod*, ſcilicet perſona Verbi, à qua ille valor derivatur, infinitatem quandam illis tribueret ratione ſibi identificatæ divinæ naturæ.

Adde quòd valor operum meritoriorum maximè ſit petendus ab acceptatione Dei; unde ſi eſſent poſſibiles infiniti homines, & Angeli, Deus potuiſſet acceptare Chriſti Domini merita pro eorum redemptione, & ſalute: hæc autem acceptatio non prærequirit gratiam infinitam, à qua illa opera bona tanquam à principio *quo* eliciantur.

Ex his collige primò, gratiam Chriſti non poſſe rectè dici infinitam ratione *extrinſecæ acceptationis Dei*, eò quòd illa ſit in ſuppoſito divino, ut aliqui moderni Theologi docent; quia illa extrinſeca acceptatio eſt tantùm moralis aliqua dignitas gratiæ moraliter dignificatæ à ſuppoſito Verbi Divini: ſed propter iſtam moralem dignificationem gratia Chriſti dici non debet infinita. Probatur. Suppoſitum Verbi non magis dignificat gratiam in humanitate Chriſti reſidentem, quàm ipſam humanitatem aſſumptam, cui illa immediatè unitur: ſed propter iſtam dignificationem humanitatis non dicitur humanitas infinita: ergo, nec eâ ratione gratia Chriſti dici debet infinita. Major patet, quia humanitas Chriſti intimiùs unitur Verbo, & immediatiùs, quàm quodlibet accidens ipſi humanitati inhærens: at ratione illius intimæ unionis humanitas dici non poteſt infinitæ dignitatis, ſed tantùm, quòd habeat infinitam dignitatem, propter Verbum infinitum, cui conjungitur: Nec refert, quòd meritum Chriſti ratione ſuppoſiti dicatur infinitum, ſaltem extrinſecè, & ratione acceptationis divinæ: non enim idem dici poteſt de gratia, quia meritum reverà offertur acceptandum in tantùm, in quantùm acceptari poteſt. Unde voluntas divina intuitu Verbi illud acceptat in infinitum, hoc eſt, pro infinito merito, & pro infinitis hominibus, & Angelis, ſi tot exiſterent: gratia autem non offertur acceptanda, ſed potiùs eſt principium partiale illius, quod acceptandum offertur; ideoque quemadmodum aliud principium partiale meriti, nempe voluntas Chriſti, non dicitur infinita:

ta:

ta : ita neque gratia dici debet infinita, quamtumvis meritum ab illo utroque principio procedens dici poſſit aliqua ratione infinitum.

Collige ſecundò gratiam Chriſti non etiam eſſe infinitam in ratione gratiæ, ſeu ratione *effectus formalis*, quo reddebat Chriſtum gratum, aut effectûs effectivi quatenus erat principium merendi pro hominibus, & Angelis; nam uterque iſte effectus ſive formalis, ſive effectivus, quatenus erat à gratia, omninò finitus erat, quia nulla forma præſtare poteſt effectum ſive formalem, ſive alium ultra ſuam entitatem: virtus enim entitatem non excedit: at entitas gratiæ eſt finita: igitur effectum infinitum præſtare non poteſt, unde etiam effectus ille ſive formalis, ſive effectivus, magis in perſonam Chriſti, quàm in ipſam gratiam refunditur.

Collige tertiò, Chriſti gratiam non etiam cenſeri infinitam ratione alicujus modi phyſici intrinſeci advenientis ei ex ipſa ejus conjunctione ad Verbum divinum; ſiquidem non poteſt explicari, quid ſit ille modus infinitus: nil enim poſſet aliud concipi, quàm quod ipſa gratia mediante anima, & voluntate Chriſti, cui ineſt, terminatur à ſuppoſito Verbi: at hæc ratio terminationis non poteſt conferre gratiæ aliquam infinitatem; tum quia hac ratione cætera accidentia, quæ ſunt in Chriſto, etiam dicerentur infinita; tum quia potiori jure illa infinitas tribuenda eſſet ipſi voluntati, & animæ Chriſti, quæ immediatius ipſi ſuppoſito Verbi, quàm ipſa gratia unitur.

Conclusio Secunda.

De facto collata eſt Chriſto ſumma gratia habitualis: Colligitur ex illo Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus gloriam quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*. Quaſi diceret Evangeliſta, Chriſtum talem habuiſſe gloriam, qualem decebat haberi ab unigenito Dei Filio; decuit autem illi conferri ſummam gloriam: ergo & de facto collata eſt: at gloria correſpondet gratiæ, & in illa fundatur; ergo ſi ſumma ſit gloria animæ Chriſti, etiam illius gratia debuit eſſe ſumma. Confirmatur ex cap. 3. ubi Joann. Baptiſta faciens ſermonem de Chriſto dicit: *Non enim ad menſuram dat Deus Spiritum*. Quæ verba ſacri Doctores, & interpretes explicant de Chriſto: quod etiam colligitur ex his verbis ſequentibus, *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus*: ſed qui non habet ſpiritum, & gratiam ad menſuram, neceſſariò debet habere omnem gratiam poſſibilem, adeoque ſummam, quæ creaturæ conferri poteſt: igitur Chriſtus talem habuit.

Confirmari poteſt authoritate Philoſophi dicentis, quòd in uno quôque genere eſt unum, quod eſt metrum, & menſura cæterorum, & cæteris quibuſcumque ſub eodem genere contentis præſtantius eſt; ergo pariter in genere gratiæ; iſtud autem unum eſſe non poteſt aliud, quam Chriſtus, quia eſt unus Mediator Dei, & hominum, unicum, & ſupremum Eccleſiæ caput; ergo etiam unus, & unicus eſt, qui omnem gratiæ excellentiam, & plenitudinem contineat.

Probat hanc veritatem Doctor ſubtilis hac ratione: Deus Chriſto D. contulit omnem omnino gratiam poſſibilem, & qua major alicui creaturæ concedi non poteſt, ſi illa ſit poſſibilis: at ita eſt: ergo fatendum eſt illam ipſi contuliſſe. Major patet: cùm enim Deus Chriſtum, utpote Filium ſuum naturalem magis diligat, quàm juſtos quoslibet, qui dumtaxat ſunt illius filii adoptivi, haud dubium eſt, quòd ipſi omnes omninò contulerit dotes, quas filiis adoptivis conferre poſſit, & conſequenter, quòd ei dederit ſummam gratiam. Minor verò probatur; nempe quod ſumma gratia ſit poſſibilis. Summa gratia poteſt creari: ergo eſt poſ-

poſſibilis. Probatur antecedens. *Tum quia* ſumma gratia eſt ens finitum, & limitatum, omne autem ens finitum poteſt à Deo ¢reari, igitur, &c. *Tum quia* in entibus permanentibus, quæ nata ſunt habere, aut poſſe habere ſimul omnes partes; & perfectiones, ac gradus ſibi compoſſibiles, poteſt Deus illas partes,& gradus uno inſtanti producere, & conferre; atqui gratia eſt ens permanens ex natura ſua, cum ſit qualitas ſupernaturalis; ergo Deus poteſt producere, & conferre omnes partes, & gradus ſibi compoſſibiles: at gratia, quæ habet omnes gradus ſibi compoſſibiles eſt reverà ſumma, quia ipſi nihil poteſt addi, alioqui non cenſeretur habere omnes gradus ſibi compoſſibiles: igitur, &c. Tum denique, quia Deus poteſt creare maximam gratiam, quæ producibilis eſt, ſed illa maxima gratia eſt ſumma: ergo non eſt inconveniens, quòd ſumma gratia ponatur in eſſe: igitur reverà ſumma gratia eſt poſſibilis: ſed probabiliſſimum eſt Deum Filio proprio contuliſſe omnes dotes poſſibiles: igitur, &c.

Probat ſecundò Doctor. Omnis perfectio Chriſto eſt tribuenda, cujus recipiendæ eſt capax abſque ulla contradictione, & inconvenientia: ſed anima Chriſti eſt capax recipiendæ ſummę gratiæ; ergo fatendum eſt illam ipſi eſſe collatam. Maior conſtat ex dictis, dignificanda eſt enim Chriſti Domini humanitas, quantùm fieri poteſt abſque ulla inconvenientia. Minorem probat Doctor. Subjectum, quod eſt receptivum alicujus accidentis habentis quoſdam gradus intenſionis, poteſt recipere omnes illos gradus, ſi non limitetur ad aliquem certum gradum infra ſummum: at anima Chriſti eſt ſuſceptiva gratiæ: nec illius capacitas determinatur, & limitatur ad aliquem certum gradum iſtius gratiæ: ergo poteſt quemcumque gradum recipere. Probat majorem per oppoſitum; ideo enim aqua non poteſt quemcumque gradum caloris recipere, quia calor eſt accidens diſconveniens aquæ in aliquo gradu, nempe in ſummo,qualis competit igni; unde non poſſet ſummus ille gradus caloris ineſſe aquæ, niſi illam corrumperet, ſiquidem ille eſt ultima diſpoſitio ad formam ignis.

Probatur minor. Ideò anima Chriſti ex ſe determinaretur ad certum gradum gratiæ ſuſcipiendum, vel quia ulterior gradus ipſam dedeceret; vel quia non poſſet ipſi communicari, abſque contradictione: ſed nullus gradus gratiæ quamtumvis intenſus dedecet animam Chriſti, nec ulla apparet contradictio,quòd illa ſuſcipiat quemcumque gradum gratiæ poſſibilem: igitur illa non eſt limitata ad aliquem gradum gratiæ recipiendum citra ſummum.

Confirmat, quia non minor eſt capacitas animæ Chriſti D. reſpectu gratiæ recipiendæ, quàm in Angelis. Probat: Si minor eſſet in anima Chriſti capacitas ad recipiendam gratiam, quàm in Angelis, maximè quia illa capacitas proportionaretur entitati; unde conſequens eſſet, quòd entitas minùs perfecta minorem haberet capacitatem; ſed hæc ratio nulla eſt; *Tum quia* major, aut minor entitatis naturalis perfectio impertinens eſt ad receptionem gratiæ, quæ eſt ordinis ſupernaturalis: *Tum quia* gratia receptibilis in Angelo, eſt ejuſdem ſpeciei cum ea, quæ receptibilis eſt in anima: ſed quotieſcumque forma ſuſceptibilis in aliquibus eſt ejuſdem ſpeciei, etiam illa, ut ſuſceptiva, debent eſſe ejuſdem ſpeciei in ratione ſuſceptivi: hinc quia albedo lactis,& nivis eſt ejuſdem rationis, etiam nix, & lac ſunt ejuſdem rationis in ſuſcipienda albedine; ergo cùm gratia receptibilis in Angelo ſit ejuſdem ſpeciei cum ea, quæ recipitur in anima rationali, conſequens eſt, quòd ſit in anima, & Angelo capacitas ejuſdem rationis ad recipiendam gratiam.

Conſtat igitur ex his animam Chriſti eſſe ſuſceptivam tantæ gratiæ, quantùm quæcumque alia ſubſtantia finita intellectualis recipere poteſt; ac ſubinde, quòd Chriſtus non habuerit repugnantiam, ut gratiam perfectiſſimam obtineret: igitur ſumma gratia ipſi eſt attribuenda; nam inquit Doctor *num.6.* probabile eſt dicere ſecundùm Magiſtrum, quòd Deus tantam ei gra-
,, tiam contulerit, quantam potuit; in
,, commendando enim Chriſtum malo
,, excedere, quàm deficere à laude ſibi
,, debita, ſi propter ignorantiam
,, oporteat in alterum incidere. Confir-
,, mat per illud Auguſtini de libero ar-
,, bitrio, *quidquid tibi vera ratione*
,, *meliùs occurrit, ſcias hoc Deum ma-*
,, *gis feciſſe, quàm non feciſſe*: Videtur
,, autem ſimpliciter meliùs ſecundùm
,, rectam rationem, ſummam gratiam
,, eſſe alicui collatam, quàm non eſſe
,, collatam, quia in hoc manifeſtatur
,, ſumma miſericordia Dei in dando
,, ſummum bonum gratiæ ſine meritis:
,, igitur probabile eſt hoc eſſe factum,
,, & non in alio, quàm in anima Chri-
,, ſti: igitur, &c. Ita Doctor, non
,, minùs piè, quàm ſubtiliter.

Eandem veritatem egregiè etiam ſuadet Doctor ſeraphicus diſt.13. art. 1.
,, qu.2. his verbis: Si loquamur de gra-
,, tia Chriſto collata, ſecundùm quòd
,, eſt ſingularis perſona in ſe, & ſic cùm
,, dicat donum creatum, neceſſariò fi-
,, nitum eſt, & menſuratum. Finitas
,, enim, & menſuratio circa creaturam
,, potius dicunt complementum, quàm
,, imperfectionem. Si autem loquamur
,, de illa in comparatione ad gratias
,, aliorum hominum, ſic improportio-
,, nabiliter excedit ratione unionis ad
,, perſonam Verbi, ad quam unionem
,, gratia illa diſpoſuit animam Chriſti.
,, Gratia enim illa propter conjunctio-
,, nem ſummam cum Verbo æterno
,, habet excedere in infinitum, & in-
,, commenſurabiliter gratias aliorum
,, hominum tripliciter. ſcilicet quan-
,, tùm ad virtutem habitus, & quan-
,, tùm ad uſus, & quantùm ad effectus.
,, *Quantùm ad habitus*; numquam
,, enim aliqua creatura poteſt tantum
,, proficere, quòd tam nobilis, & per-
,, fecti habitûs ſit capax, ſicut anima
,, conjuncta Deo in unitate perſonæ.
,, *Quantùm ad uſus* virtutem, quia
,, omnes virtutes in Chriſto habuerunt
,, uſus ſuos, qui ſpectant ad perfectio-
,, nem: & propterea dicuntur fuiſſe in
,, eo omnes ſenſus, quia uſum habuit
,, completum omnium donorum excel-
,, lentiori modo, quàm unquam adhuc
,, pertingi poſſet ab aliquo. *Quantum*
,, *ad effectum*, ſimiliter improportiona-
,, liter excedit gratia Chriſti: quia pro-
,, pter hoc, quòd ille homo erat Dei
,, Filius meritum illius penſatur ſecun-
,, dùm dignitatem illius perſonæ, à
,, qua exit opus: & propterea meritum
,, paſſionis ſuæ infinitum excedit meri-
,, ta paſſionum noſtrarum: & ob hoc,
,, quòd Deus erat, mors ejus penſata
,, fuit à Deo, quantus erat ille, qui
,, moriebatur. Et ideo quantùm ad
,, ſufficientiam, ſi infinita millia ho-
,, minum eſſent reatu originalis aſtri-
,, cta, per illius paſſionis effectum po-
,, tuiſſent eſſe libera.

Alii ita probant. Magis eſt aſſumi ad eſſe divinum, quàm ad ſummam gratiam: ſed humanitas Chriſti aſſumpta eſt per ſummam unionem ad eſſe divinum: ergo, & ad ſummam gratiam poſſibilem. *Præterea*, natura humana Chriſti aſſumpta eſt ad ſummam unionem quantùm ad eſſe; ergo, & aſſumpta ad ſummam unionem quantùm ad operari; ſed ſumma unio quantùm ad operari non eſt, niſi per ſummum habitum gratiæ, quæ eſt principium operandi; ergo natura humana Chriſti aſſumpta fuit ad ſummum habitum gratiæ.

Objicies primò: S. Auguſtinus 13. de Trinitate cap.5. dicit; *Beatum eſſe, qui ha-*

Digitized by Google

habet quidquid vult, & nihil mali vult; quòd non intelligitur de velle actuali; quia ſi aliquis ſanctus in via poſſet eſſe beatus ſaltem pro aliquo inſtanti, pro quo poteſt habere quidquid vult,etiam & nihil mali vellet: ſed intelligitur de potentia volendi, ut ſcilicet habeat quidquid poteſt rectè velle: Poteſt autem humanitas, v.g. rectè velle habere tantam gratiam, quantæ natura ejus eſt capax: quia velle liberum, ſeu rationale ſemper eſt rectum,quia conformatur voluntati, ſeu inclinationi naturali, quæ ſemper eſt recta; inclinatio autem naturalis Michaelis eſt ad tantam gratiam quantę natura ejus eſt capax: natura autem animæ Chriſti non eſt ita excellens, nec per conſequens tantæ gratiæ capax: ergo de facto non habet tantam gratiam, quantam habet Michael cùm ſit beatus.

Reſpondet Doctor ſubtilis beatum eſſe, qui habet quidquid vult, hoc eſt, quidquid Deus vult illum velle; Deus autem non vult voluntatem aliquam velle liberè majorem gloriam, quam ſit ea, quam ei contulit: & ideo illa voluntas non poteſt aliam gloriam rectè velle.

Ad probationem reſpondet naturalem appetitum cujuſcumque voluntatis eſſe ad ſummam gloriam; ita quòd quælibet voluntas appetat naturaliter perfici ſumma gloria; attamen non eſt ibi tanta inclinatio naturalis ad ſummam gloriam,ut oppoſitum ejus,id eſt, non ſumma gloria, inſit violenter potentiæ habenti talem inclinationem,ut contingit in inclinatione illa naturali, quà grave inclinatur naturaliter deorſum, quia oppoſitum ejus, ſcilicet non eſſe deorſum, vel eſſe ſurſum, violenter ineſt ei. Ratio eſt, quia illa alia inclinatio non habet principium intrinſecum neceſſitans ad illud, quod ipſa eſt; ita quòd oppoſitum ejus non poſſit ineſſe niſi violenter: inclinatur enim ad habendam gratiam ſummam, & tamen poteſt quietari in anima, quia non habet principium intrinſecum determinans eam ad aliquem gradum determinatum. Voluntas autem libera tunc eſt recta non modò, quando ſequitur hujuſmodi appetitum naturalem, ſed potiùs quando ſe conformat regulæ ſuperiori, videlicet voluntati Dei; quæ quandoque vult voluntatem rationalem ſequi appetitum naturalem, quandoque non; voluntas verò divina vult voluntatem beatam non plus velle gloriæ, quàm decreverit ei conferre, non obſtante appetitu naturali, cujus operatio, ſeu inclinatio tunc deſeritur ſine triſtitia, quia in patria plus incomparabiliter voluntatis eſt, in ſequendo regulam ſuperioris, quàm inclinationem appetitûs naturalis.

Objicies ſecundò: Non eſt ponendum plus gratiæ in anima Chriſti; quàm requiratur ad ejus beatitudinem:ſed perfectè poteſt beatificari ſine gratia ſumma. Probatur. Inclinatio naturæ Chriſti poteſt terminari ſine ſumma gloria: ergo ſine ſumma gratia; nam inclinatio ejus non eſt ſumma, quia ejus natura non eſt ſumma, quemadmodum, v.g. quia aqua non eſt ſummè gravis, poteſt quietari in loco deorſum, qui non erit omnium infimus.

Reſpondet Doctor. inclinationem poſſe ſpectari dupliciter: *vel* ex parte fundamenti, nimirum naturæ cujus eſt inclinatio, *vel* ex parte termini, nimirum gratiæ recipiendæ: Inclinatio ex parte fundamenti, eſt perfectior in perfectiori natura, quàm in minùs perfecta, & per conſequens præſtantior in Angelo, quàm in anima Chriſti, quia inclinatio naturalis non diſtinguitur realiter à natura, cujus eſt inclinatio; ſicque ubi perfectior natura, ibi perfectior inclinatio ex parte fundamenti: Inclinatio autem, ut reſpiciens talem terminum,nempe gratiam,non eſt perfectior in perfectiore natura; quàm in minùs perfectâ; quia gratia quæcum-

 quę

que ſimpliciter naturam ornat, & perficit, & ideo natura Chriſti potuit habere inclinationem, ad ſummam beatitudinem. In explicationem hujus rei, poſſunt eſſe duæ ſuperficies, una duorum pedum, altera unius pedis; Prior eſt major, & perfectior in ſe, & in ordine ad plura accidentia recipienda; tamen per reſpectum ad intentionem albedinis utraque eſt æquè perfecta, quia utraque poteſt æquè intenſam, ac ſummam albedinem recipere.

Objicies ultimò: Summa natura non eſt facta: ergo nec ſumma gratia. Antecedens probatur: Quacumque natura facta poteſt excellentior fieri. Conſequentia probatur: quia ordo Univerſi magis conſiſtit in ſpeciebus, quàm in individuis, ſpecies enim plus ornant univerſum, quàm individua: ergo convenientiùs debuit fieri ſumma natura, quę differt ſpecie ab aliis naturis, quàm ſumma gratia, quæ tantùm differt munere ab aliis gratiis non ſummis.

Reſpondet Doctor debuiſſe potiùs fieri ſummam gratiam, quàm ſummam naturam, quia in naturæ operibus manifeſtatur tantùm potentia, & ſapientia divina: in operibus autem gratiæ bonitas, & miſericordia; præſtat autem miſericordiam manifeſtari, quàm potentiam, *Addo* nulla neceſſitate congrua Deum fuiſſe compulſum ad ſummam naturam condendam; fuiſſe autem motum ad ſummam gratiam, intuitu ſcilicet naturæ in tam excellenti ſuppoſito ſubſiſtentis.

Conclusio Tertia.

G*Ratia Chriſti non eſt poteſtate infinita, nec augeri poteſt in infinitum*. Hæc eſt Doctoris *ibidem num.*2. eamque ſic probat. Gratia Chriſti non poteſt augeri in infinitum, ſi reverà augmentum hoc gratiæ repugnet: at repugnat gratiam ſic augeri; igitur etiam iſtud augmentum in infinitum repugnat gratiæ Chriſti. Major conſtat, quia gratia Chriſti non eſt diverſę ſpeciei à cæteris gratiis: ergo ſi cæteræ gratiæ non poſſunt in infinitum augeri, etiam hoc non erit affirmandum de gratia Chriſti. Minorem probat Doctor, ex hypotheſi, quòd Deus vellet gratiam unius, aut alterius gradus intendere per additionem aliorum graduum, vel illam ſuccreſcere faciet, & augebit uſque ad ſupremum aliquem gradum finitum, ac determinatum; ultra quem alius non erit producibilis, v.g.uſque ad octavum gradum; vel in illo augmento non dabitur ſtatus, ſed ulterius in infinitum poterit procedi. Si primum, habetur intentum, quòd ſcilicèt omnis gratia habeat determinatos gradus ſuæ intentionis: Si ſecundum, ſequetur illam gratiam poſſe eſſe actu infinitam; quia quantò magis intenderetur per additionem plurium graduum, tantò magis erit perfecta intenſivè: unde ſi fiat progreſſus in infinitum in illa intenſione, conſequens eſt, quòd illa gratia poterit eſſe infinitæ intenſionis: ſed repugnat aliquam gratiam eſſe infinitè intenſam: ergo repugnat gratiæ augmentum fieri in infinitum.

Reponunt Adverſarii rationem illam procedere à falſo ſupponente, nempe quòd infinitum in potentia poſſit fieri in actu; ſicut enim in continuo data quacumque diviſione partium, ſemper ulterior diviſio fieri poteſt in infinitum, nec tamen ſequitur, quòd in continuo ſint partes actu infinitæ: ita quamvis gratia poſſit augeri in infinitum per additionem novorum graduum, non ſequitur, quòd illa poſſit eſſe actu infinitè intenſa, quia ex eo, quòd aliquid ſit infinitum in potentia, non ſequitur, quòd illud poſſit eſſe infinitum in actu.

Contrà primò, urget Doctor authoritate Philoſophi 3. *Phyſicorum c. de infinito*, dicentis quòd *quantùm contingit eſſe in potentia: tantùm contingit eſſe in actu*, hoc eſt, quidquid poſſibile eſt in potentia, etiam poſſibile eſt eſſe actu, quod

quod maximè verum eſt in formis, ut interpretatur Averroes: igitur non poteſt procedi in infinitum, quin pariter illa forma poſſit in actu eſſe infinita, alioqui non poſſet tantùm eſſe in actu, quantùm poteſt eſſe in potentia. Non eſt autem paritas inter intentionem gratiæ, ac diviſionem continui, quia: quod in diviſione continui partes omnes poſſibiles ſimul non poſſint eſſe actu; ratio eſt aperta, quia ſi partes illæ omnes eſſent actu: ſequeretur illas eſſe indiviſibiles, quòd repugnat, quia hoc eſt contra rationem continui diviſibilis: at verò quòd formæ alicujus intenſibilis omnes partes ſimul exiſtant, nulla apparet repugnantia: ſi quæ enim eſſet, maximè quia addito ſupremo, & ultimo gradu illius formæ, videretur exhauſta Dei potentia, & abbreviata manus Domini, ſi ulteriorem gradum non poſſet producere: ſed hæc repugnantia nulla eſt; nam omnipotentia Dei non ſpectat ad illa, quæ non ſunt factibilia: unde quemadmodum non eſt exhauſta Dei potentia; licèt naturæ humanæ, ne quidem minimum gradum eſſentialem poſſit addere; quia id fieri nequit abſque eo, quòd mutetur ſpecies humana; ſic non videtur exhauſta Dei potentia, etſi nullum gradum gratiæ Chriſti poſſit ſuperaddere, quia ſupponitur jam omnem poſſibilem gradum ei fuiſſe ſuperadditum.

Probat inſuper Doctor eadem ratione, quà S. Thomas nititur evincere contrarium, ex hoc principio, quòd gratia eſt quædam participatio Dei, ex quo ſic arguebat S. Thomas, Deus eſt infinitè participabilis à creatura: ergo gratia poterit infinitè intendi, ut Deus infinitè participetur. At Doctor ſubtilis ſic arguit, participare perfectionem infinitam Dei, eſt partem aliquam accipere illius infinitæ perfectionis: ergo partem aliquam accipere ſecundùm determinatum gradum, nam ſi ſecundùm gradum indeterminatum, & infinitum, quemadmodum perfectiones divinæ ſunt infinitæ, & ſimul ſe totis exiſtunt, ſequeretur etiam, quòd non repugnaret aliquam creaturam habere ſimul infinitos gradus perfectionis; & ſic æquè eſſe perfectam, ac Deus ipſe, qui infinitam actu perfectionem poſſidet, quod eſt abſurdum: igitur licèt Deus quantùm eſt ex ſe, ſit infinitus, & infinitè perfectionis, non eſt tamen infinitè participabilis à creatura aliqua ſpecie determinata, quia non datur aliqua creatura, quæ ſit infinitè participativa Dei, licèt Deus ſit infinitè participabilis ſyncathegorematicè, hoc eſt, ab infinitis creaturis poſſibilibus, ſi ita ſint poſſibiles.

Objicies primo illud Lucæ 2. ubi dicitur, *Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines*: Quibus apparet illum ſuſcepiſſe gratiæ augmentum, ſicut, & ætatis; igitur quemadmodum non habebat ſummam ætatem; ita nec ſummam gratiam.

Reſpondeo primò hujus textûs varias proferri explicationes: nam S. Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 22. duas explicationes affert: quarum *prima* eſt, quòd profectus ille intelligendus ſit de Eccleſia, non de Chriſto; nam quæ membris conveniunt, interdum capiti tribuuntur. *Secunda* eſt, quòd ſit intelligendus de augmento gratiæ, & ſapientiæ, non interno, ſed externo, nempe ſecundùm manifeſtationem, quia in dies illius ſapientia, & ſanctitas magis, ac magis coram hominibus elucebat. Ita ſimiliter hunc textum explicat ſanctus Athanaſius orat. 4. contra Arianos: *Augeſcente*, inquit, *magnitudine corporis, unà creſcebat in eo Deitatis manifeſtatio*.

Verùm quia dicitur creviſſe non ſolùm externa apparentia apud homines, ſed etiam internò profectu apud Deum, ideò rectiùs cenſerem dicendum cum Seraphico Doctore, in c. 2. Lu-

Lucæ, profectum illum ſic eſſe intelligendum: *Vel* quòd Chriſtus magis, ac magis in dies claruerit in operibus charitatis ad Deum, & proximum: *Vel* cum Angelico Doctore 3.p. q.7.art.12. quòd profectus ille ſit intelligendus, quoad actus, & effectus; non autem quoad habitus: cujus veritatis lucidum apparet exemplum in Sole, qui licèt tantam claritatem habeat mane, quantam meridiè; reſpectu tamen noſtri, non ita videtur fulgidus manè, ac meridiè.

Objicies ſecundò: Summa gratia, quam habet Chriſtus eſt finita: ſed quôcumque finitô poteſt dari majus: ergo illa gratia quantumvis ſumma, poteſt dari alia perfectior. Major conſtat ex dictis: Minor verò probatur, quia quacunque finita creatura poteſt dari alia præſtantior, ſi iſtud non repugnet: at non repugnat quantumvis perfecta creatura aliam dari præſtantiorem creaturam. Probatur, quia ſi id repugnaret, maximè quia inde ſequeretur illam creaturam eſſe infinitam: ſed hoc non eſt verum: illa ſiquidem fieret præſtantior per additionem novi gradùs, quô aliam creaturam excederet: ſed novus ille gradus non efficeret illam infinitam: igitur, &c.

Negat minorem Doctor, ad cujus probationem dicit, quòd illa propoſitio *quâcunque gratiâ finitâ poteſt dari major*, poteſt intelligi dupliciter. *Primò*, ſic ut velit, quòd quacunque gratia finita poteſt dari major per additionem alterius gradûs intra eandem ſpeciem, & in hoc ſenſu negat propoſitionem: quando enim gratia, aut quælibet alia qualitas habet ſummum gradum ſuæ perfectionis, quantumvis ſit finita, non poteſt reddi major: non quia hôc poſito fieret infinita ſi ulterior gradus adderetur, ſed propter incompoſſibilitatem: quemadmodum albedo v. g. addita nigredini non poteſt illam intendere, non quia illam efficeret infinitam, ſed quia cum illa eſt incompoſſibilis: at etiam novus gradus gratiæ eſt incompoſſibilis cum ſumma gratia, quia inde ſequeretur illam non eſſe ſummam ſi per novum ſuperadditum gradum fieri poſſet præſtantior: igitur non ratione infinitatis, ſed ratione incompoſſibilitatis repugnat, quòd novus gradus addatur ſummæ gratiæ.

Objicies tertiò, Si repugnaret gratiæ cuicunque augeri, & reddi perfectior, maximè hoc eſſet repetendum, *vel* ex natura intrinſeca gratiæ, *vel* ex defectu virtutis in cauſa effectiva, *vel* ex defectu capacitatis in ſubjecto: at neutrum dici poteſt. Non quidem *primum*, quia illa ex ſe eſt participatio gratiæ, ſeu charitatis divinæ infinitæ, quæ cùm poſſit magis, & magis participari in infinitum, etiam poteſt participantem præſtantiorem in infinitum efficere. Non etiam *ſecundum*, quia Deus eſt infinitæ virtutis, & conſequenter ad infinitos effectus, & gradus producendos poteſt ſuam explicare virtutem: Non denique *tertium*, quia ſubjectum capax recipiendæ alicujus formæ, poteſt illam recipere ſecundùm omnem ſuum gradum.

Negat minorem Doctor, & ipſaſmet rationes objectionis deducit ad oppoſitum pro confirmanda ſua ſententia. *Primam* quidem, quia omnis participatio divinæ perfectionis neceſſariò eſt finita, ut ſuprà diximus, alioqui ſequeretur aliquam creaturam habere poſſe perfectionem infinitam, & ſic æquè eſſe perfectam, ac Deus, quod repugnat. *Secundam* ſimiliter, quia Deus non poteſt producere gratiam, niſi vel ex nihilo ipſam creando, vel ex ſubjecto, ſi illam producat per eductionem: at neutrô modô poteſt producere gratiam infinitam, quia omnis natura, quæ producitur ex nihilo ſui, vel mediatè, vel immediatè, neceſſariò eſt limitata, & finita; quia omnis perfectio illimitata eſt à ſe neceſſariò, & conſequenter nequit

quit produci ex nihilo: igitur cùm omnis gratia ſit à Deo producta ex nihilo ſui, vel immediatè, vel mediatè, non poteſt eſſe infinita. *Tertiam* denique rationem etiam deducit ad oppoſitum: omne enim ſuſcipiens finitum nequit habere capacitatem ad perfectionem infinitam; quia etſi ſuſcipientis capacitas ſit reſpectu cujuſcunque gradûs in forma; non tamen capacitas alicujus finiti ſe extendit ad formam infinitam.

Ex his collige gratiam Chriſti eſſe de facto ſummam, non ſolùm *negativè*, ſed etiam *poſitivè* per reſpectum ad omnes gratias, quæ vel hominibus, vel Angelis fuerunt conceſſæ; itaut illa omnes planè excedat gratias tam Angelorum, quàm hominum: tum quia omnes illorum gratiæ à Chriſto velut à capite omnis Eccleſiæ, ſive militantis, ſive triumphantis, ſive patientis, in ipſos tanquam in myſtici corporis membra derivantur: at vita longè nobiliùs reſidet in capite, quàm in omnibus membris: ergo gratia habitualis, quæ eſt principium vitæ ſpiritualis longè præſtantior eſt in Chriſto, quàm in omnibus tam hominibus, quàm Angelis; tum quia omnes Angeli, & homines tantùm propter Chriſtum fuerunt Deo grati; ergo ipſis Chriſtus longè magis fuit gratus: quia propter unumquodque tale, & illud magis, ac ſubinde majorem, ac præſtantiorem habuit gratiam: tum denique quia ei, & quidem ſoli, conferri debet perfectiſſimum, & ſummum operandi principium, cui ſoli conceſſum eſt perfectiſſimum, & ſummum principium eſſendi: atqui humanitati Chriſti conceſſum eſt principium, & ſummum principium eſſendi, nempe eſſe divinum per unionem hypoſtaticam: igitur ei ſoli conferri debuit perfectiſſimum, & ſummum principium operandi per gratiam: at quod uni, & ſoli collatum eſt in ſummo, non tantùm eſt ſummum de facto negativè, ſed etiam poſitivè: igitur gratia Chriſti de facto eſt poſitivè ſumma.

Quæres primò, an Chriſtus habuerit omnem plenitudinem gratiæ ſanctificantis, idque ab inſtanti ſuæ conceptionis?

Reſpondet Seraphicus Doctor diſt. 18. art. 1. quæſt. 3. quòd abſque dubio in Chriſto ſecundùm humanam naturam ab ipſius conceptionis primordio fuit gratia perfecta, & ordinata, & conſummata plenitudo; non enim decebat Verbum increatum uniri animæ perfectiſſima unione, qualis eſt unio in unitatem perſonæ, quin anima eſſet Deiformis, in quantùm erat poſſibile. Et ideò non tantùm Deiformitatem habuit gratiæ, & gloriæ, ſed etiam ſuper omnem gratiam, & gloriam, nec tantùm fuit in eo plenitudo *ſufficientiæ*, ſicut in Sanctis, de qua plenitudine dicitur Act. 6. Stephanus *plenus gratiâ, & fortitudine*, nec tantùm plenitudinem *prærogativæ*, ſicut in Virgine Maria, de qua plenitudine dicitur: *Ave gratiâ plena*. Nec tantùm plenitudo *numeroſitatis, & copiæ*, ſicut in tota Eccleſia, de qua plenitudine dicitur Epheſ. 4. *Aſcendit ſuper cælos, ut adimpleret omnia*: Sed etiam plenitudo *ſuperabundantiæ*, de qua Joannis 1. *Vidimus gloriam ejus &c.* Plenum, inquam, plenitudine ſuperabundantiæ, propter quod ſubdit, & de plenitudine ejus omnes nos accepimus.

Confirmatur ex illo Lucæ 1. ubi Angelus Mariam alloquens ait: *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. Quibus duo denotat, *Primum*, quòd eôdem momentô, quô Chriſti anima habuit gratiam unionis, habuit pariter gratiam habitualem, qua formaliter ſanctus erat. *Secundò*, non dixit Angelus, quod ex te naſcetur *erit ſanctum*, ſed quod ex te *naſcetur ſanctum*, ut videlicet ſignificaret Chriſtum ab eo tempore, quô formatus eſt in utero Virginis, habuiſſe ſanctitatem, & gratiam

Digitized by Google

tiam habitualem, Hoc ipſum egregiè probat S. Auguſtinus lib.13. de Trinit. cap. 26. ex Prophetia Iſaiæ, qua dicitur, quòd ſuper Chriſtum requieſcere „ deberet Spiritus ſanctus: Dominus „ ipſe Jeſus, inquit, Spiritum ſanctum „ non ſolùm dedit ut Deus, ſed etiam „ accepit ut homo, propterea dictus „ eſt plenus gratia: & manifeſtius de „ illo ſcriptum eſt in Actibus Apoſto„ lorum, Quoniam unxit eum Deus „ Spiritu ſanctò, non utique oleô viſi„ bili, ſed donô gratiæ, quod viſibili „ ſignificatur unguentô, quò baptiza„ tos ungit Eccleſia. Nec ſanè tunc „ unctus eſt Chriſtus Spiritu ſancto, „ quando ſuper eum baptizatum ve„ luti columba deſcendit: tunc enim „ corpus ſuum, id eſt, Eccleſiam ſuam „ præfigurare dignatus, in qua præci„ puè baptizati, accipiunt Spiritum „ ſanctum. Sed iſta myſtica, & inviſi„ bili unctione tunc intelligendus eſt „ unctus, quando Verbum Dei caro „ factum eſt, id eſt, quando humana „ natura, ſine ullis præcedentibus bo„ norum operum meritis, Dei Verbo „ eſt in utero Virginis copulata, itaut „ cum illo fieret una perſona. Hæc S.Auguſt.

Quæres ſecundò, an præter gratiam habitualem, Chriſtus etiam opus habuerit gratiâ actuali, quæ eſt mòtio quædam divina à Deo conceſſa in ordine ad operationem ſupernaturalem, quâ tranſactâ operatione non regnat.

Reſpondeo primò, probabiliùs videri gratiam actualem fuiſſe Chriſto neceſſariam ad operationes liberas ſupernaturales ſpectantes ad ſtatum viatoris, V.g.ad amorem Dei, vel proximi: necnon ad actus virtutum moralium obedientiæ, humilitatis, &c. Probatur, quia gratia actualis, vel eſt antecedens ſeu excitans, vel concomitans, ſeu adjuvans: ſed hæc utraque videtur fuiſſe Chriſto neceſſaria, quia gratia excitans eſt quædam ſancta cogitatio, quâ nobis proponitur bonum honeſtum proſequendum, & malum inhoneſtum fugiendum: Similiter eſt ſubitus quidam motus voluntatis, quem excitat divinus Spiritus in ordine ad timorem, vel amorem Dei: ſed Chriſtus opus habuit illâ motione intellectûs, quâ judicaret hic, & nunc eſſe amandum Deum, vel proximum, obediendum, &c. Similiter neceſſum fuit, ut ejus voluntas ad illos actus moveretur, & ſpecialem Dei concurſum haberet: igitur ipſi videtur fuiſſe neceſſaria gratia actualis tum excitans, tum adjuvans. *Confirmatur*, quia propter ſimilem rationalem indigebat Chriſtus eôdem Dei concurſu naturali, quô indigent cæteri homines in actibus naturalibus non obſtante illius unione ad Verbum: ergo ſimiliter non obſtante gratiâ unionis, & habituali, egebat inſuper gratiis actualibus, quibus egere ſolent homines ad actus ſupernaturales eliciendos

Quaestio Quarta.

Utrum gratiæ gratis datæ fuerint in Chriſto.

N*Otandum primò*, nomine *gratiæ gratis datæ* Theologos nihil aliud intelligere, quàm donum aliquod ſupernaturale, principaliter inſtitutum ad ſalutem, & utilitatem ſpiritualem aliorum: ſeu, ut loquitur S. Thomas 2.2. quæſt.3. art. 4. ordinatum ad hoc, quòd homo cooperetur alteri, ut reducatur ad Deum; homo autem ad id cooperari nequit interiùs, quia cùm ſolius Dei ſit movere, & regere cor hominis: ſed ſolùm exteriùs, vel docendo, vel perſuadendo, Et ideò gratias gratis datas novem numerat Apoſtolus 1. ad Cor. 12. dicens. *Alii per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritum: alteri fides in eodem ſpiritu: alii gratia ſanitatum: alii operatio virtu-*

tutum: *alii Prophetia*: *alii diſcretio Spirituum*: *alii genera linguarum*: *alii interpretatio ſermonum*.

Rationem hujuſce diviſionis profert S. Thomas. Ad hoc ut homo alium inſtruat in rebus divinis, tria ſunt neceſſaria, *Primò*, ut habeat divinorum plenitudinem cognitionis, ut ex hoc inſtruere alios poſſit. *Secundò*, ut poſſit confirmare, & probare ea, quæ dicit, aliàs ejus doctrina non eſſet efficax. *Tertiò*, ut ea, quæ concipit poſſit convenienter ſuis auditoribus proferre. Ad primum neceſſe eſt, ut principia illius ſcientiæ, quam docere debet, ſint ei certiſſima, & hoc præſtat gratia fidei gratis data: ut rectè ſe habeat circa principales concluſiones, & hoc præſtat ſapientia; atque ut abundet exemplis, & cognitione effectuum per quos interdum oportet manifeſtare cauſas: atque id præſtatur per ſcientiam. Ad ſecundum requiritur, ut confirmetur, vel per opera, quæ ſolus Deus facere poteſt, & ad hoc duo ſunt neceſſaria. *Primum* eſt gratia ſanitatum, quâ in confirmationem veritatis annunciatæ redditur ſanitas ægris. *Secundum*, eſt operatio virtutum, qua operetur ſtupenda v. g. mare dividere, ſiſtere ſolem; vel per manifeſtationem eorum, quæ ſoli Deo ſunt cognita. Et hæc duplicis ſunt generis, futura contingentia, & occulta cordium. Ad primum datur Prophetia. Ad ſecundum diſcretio ſpirituum. Denique ad tertium, quod eſt proferre auditoribus ea, quæ conceperit, duo requiruntur: nimirum genera linguarum, & interpretatio ſermonum: quia poteſt hæc facultas proferendi concepta, attendi tantùm quoad duo, vel quoad idioma, in quo aliquis poteſt intelligi, ad quod valent genera linguarum; vel quoad ſenſum eorum, quæ proferenda ſunt, ad quod ordinatur interpretatio ſermonum.

Notandum ſecundò, in hoc maximè differre gratias gratis datas à gratia gratum faciente, ſeu juſtificante, quòd *gratia gratum faciens* concedatur ad utilitatem propriam recipientis, gratia autem *gratis data* ad utilitatem totius Eccleſiæ, ſeu alterius perſonæ ad Deum ordinandæ. *Inſuper* gratia gratum faciens reperitur in omnibus, & ſolis juſtis; eſt enim ratio formalis, per quam aliquis juſtus formaliter conſtituitur, gratia verò gratis data, nec in omnibus, nec in ſolis juſtis reperitur: non quidem in omnibus, quia non eſt neceſſe, quòd omnes hujuſmodi gratiis illuſtrentur, quia non competit omnibus alios dirigere, & ordinare in Deum: nec etiam in ſolis juſtis, quia gratia gratis data non eſt incompoſſibilis cum peccato; ſiquidem plurimi etiam graviſſimi peccatores, ut Caiphas, & Balaam, illuſtrati ſunt donò Prophetiæ; hinc S. Paulus 1. ad Cor. 13. docet Prophetiam haberi poſſe ſine charitate, quæ inſeparabilis eſt à gratiâ gratum faciente. *Tertiò*, tandem maximè diſcrepat in eo, quòd gratia gratum faciens ſit habitus permanens in voluntate: gratia verò gratis data non ſit habitus, nec poſſideatur permanenter, ſed tantùm per modum tranſeuntis, quod maximè conſtat ex eo; quia, ut inquit Ariſtoteles, habitibus utimur cùm volumus: at ut docent Theologi, Prophetæ v. g. non utebantur donò Prophetiæ quoties volebant, ſed dumtaxat quando Deus id gratum habebat.

Notandum tertiò. Fidem, quæ inter gratias gratis datas numeratur, maximè quatuor modis poſſe accipi. *Primò*, prout idem dicit, quod fidelitas, & ſic ſpectat ad virtutes morales. *Secundò*, quatenus ſumitur pro fiducia, & ſic revocatur ad ſpem vel naturalem, vel ſupernaturalem. *Tertiò*, prout eſt credulitas, ſeu aſſenſus rebus revelatis, & obſcurè propoſitis, & hæc, ſi nitatur teſtimoniò humanò, revocanda eſt ad fidem humanam, ſi verò divinò, eſt ipſa virtus Theologica, & ſupernaturalis.

Quartò tandem accipitur pro certa fiducia, ſeu confidentia in Deum, quâ quis ita credit Deo, ut ſibi perſuadeat ſe divinâ illius ope poſſe facere, quodcumque conducit ad ſalutem aliorum, de qua fide dicitur Marci 11. *Habete fidem Dei: amen dico vobis, quia quicunque juſſerit huic monti: Tollere, & mittere in mare, & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei*. Hóc autem poſtremô modô accepta fides dicitur gratia gratis data.

CONCLUSIO UNICA.

R*Everà Chriſtus Dominus habuit omnes gratias gratis datas*. Hæc eſt communis inter Theologos, exceptô Abulenſi, qui in caput undecimum libri Numerorum quæſt.64. negat prophetiam propriè ſumptam fuiſſe in Chriſto. Probatur concluſio. *Primò*, authoritate S. Auguſtini epiſtolâ 57. quæ eſt ad Dardanum, ubi ſic ait: *Sicut in capite ſunt omnes ſenſus, ita in Chriſto omnes gratiæ*. Quam etiam veritatem colligit S. Cyrillus lib. 2. in Joan. cap. 20. ex his verbis: *De plenitudine ejus omnes accepimus*, nec-non, ex illo ad Epheſ. 4. *Unicuique data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti*. Ex quibus locis ſic licet ratiocinari: In quocunque eſt plenitudo omnis gratiæ, & à quo omnis, & quælibet gratia redundat in alios, ille debet etiam habere omnes, & ſingulas gratias, quæ de facto conceduntur aliquibus; alioqui non haberet totius gratiæ plenitudinem, & gratia illi data fuiſſet ad menſuram: at Chriſtus habuit omnem plenitudinem gratiæ, & ab ejus plenitudine derivantur non ſolùm gratiæ gratum facientes, ſed etiam gratiæ gratis datæ in homines, qui ipſis illuſtrantur: igitur eas pariter Chriſtus habere debuit.

Probatur ſecundò, Chriſtus nobis datus fuit à Deo, ut noſter eſſet dux, Legislator, Præceptor, & Doctor fidei: igitur habere debuit id omne, quod maximè conducebat ad munus Legiſlatoris, & Doctoris perfectiſſimè obeundum: ſed ad id maximè conferunt gratiæ gratis datæ; debuit ergo illas habere: Probatur antecedens ex illo Iſaiæ 55. & Joelis 2. ubi de Meſſiâ dicitur: *Lætamini in Domino Deo noſtro, quia dedit vobis Doctorem juſtitiæ*. Et Joan. 13. Chriſtus Dominus ſe profitetur Doctorem, cùm ait diſcipulos alloquens: *Vos vocatis me, Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim*. Subſumptum autem apparet ex primo notabili; inde enim conſtat ſingulas gratias gratis datas perfectiſſimè conferre ad exequendum munus Doctoris juſtitiæ, & beatitudinis æternæ.

Probatur tertiò, ſingulas illarum gratiarum ſpecies ſigillatim expendendo. *Primò*, quidem de *fide* id conſtat, hæc enim ſumitur, *vel* quatenus ſignificat rerum fidei ſingularem, & excellentem cum certitudine cognitionem, *vel* facilitatem, & promptitùdinem ad res fidei accommodatè proponendas, *vel* denique fervorem fidei, & fiduciam ſpecialem impetrandi, ac patrandi miracula: ſed quóvis modô ſumatur illa fides perfectiſſimè fuit in Chriſto, habuit etenim omnium fidei myſteriorum excellentiſſimam cognitionem, ſummamque facilitatem illa revelandi, & explicandi. Hinc ajebat Matthæi 11. *Nemo novit Patrem niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare*, & Apoſtolus dicebat Joan. 15. *Omnia quæcunque audivi à Patre meo nota feci vobis*: Similiter ſummam habuit in Deum fiduciam ab eo obtinendi, & patrandi miracula: Hinc Joan. 11. ajebat, cùm eſſet Lazarum reſuſcitaturus: *Gratias ago tibi, quia audiſti me, ego autem ſciebam, quia ſemper me audis*.

De Sapientiâ, itidem conſtat, quia ipſa nihil aliud eſt, quàm perfecta myſteriorum fidei cognitio, quâ concluſiones ex illis myſteriis per cauſas altiſſimas

mas deducimus, & aliis facilè explicamus. Fuiſſe autem in Chriſto patet ex Lucæ 2. quia ſedit in medio Doctorum, ubi enim noſtra lectio habet, *Stupebant ſuper prudentia ejus*, Græca habet *ſuper intelligentia*; quâ acutiſſimè, & facillimè profunda fidei, & ſacræ Scripturæ myſteria eis explicabat. Item ex Matth. 22. ubi futuram reſurrectionem contra Saducæos, & ſuam divinitatem contra Phariſæos, ſapientiſſimè oſtendit.

Idem conſtat *de Scientia*, quæ nihil aliud eſt, quàm rerum creatarum, ut virtutum v. g. & vitiorum cognitio, & peritia deducendi concluſiones ex ejuſmodi rebus, eaſque aliis proponendi: Chriſtum autem id habuiſſe conſtat, tum ex plenitudine ſcientiæ tam infuſæ, quàm beatæ, quam habebat, ut ſequenti parte dicemus: tum ex eo, quòd docuit obediendum eſſe Magiſtratui, Parentes eſſe honorandos, & alia præcepta ad Philoſophiam morum ſpectantia, additis etiam ſimilitudinibus ex rebus naturalibus deſumptis, ut patet ex innumeris ejus parabolis.

De *gratia ſanitatum*, & *gratia virtutum*, probatur ſimiliter, quia illæ nihil ſunt aliud, quàm donum, quô redditur ſanitas ægroto, & exercetur opus miraculoſum, id eſt inſolitum, & excedens naturæ ordinem: Chriſtum verò ſanaſſe ægrotos, & miracula feciſſe, clarius eſt, quàm probatione indigeat, De *interpretatione ſermonum* probatur, quia illa nihil aliud eſt, quàm peritia explicandi obſcuros, & reconditos ſenſus Scripturæ ſacræ, vel in alieno idiomate: Chriſtum autem id præſtitiſſe conſtat præſertim ex illis omnibus teſtimoniis, quibus contra Phariſæos probabat per teſtimonia veteris Teſtamenti ſuam divinitatem, æternitatem, & conſubſtantialitatem cum Patre, præſertim ex eo, quando David vocat eum Dominum dicens: *Dixit Dominus Domino meo, &c.* Nam hæc verba proferebat Hebraicè, & profundiſſimè interpretabatur de ſeipſo, cui Pater divinus in Aſcenſione dicturus erat, *Sede à dextris meis*.

Hinc patet etiam habuiſſe *donum linguarum*, tum quia ex vi ſcientiæ infuſæ, & ſcientiæ beatæ rerum omnium, quas videbat in Verbo, notitiam illarum habuit: tum quia habebat etiam poteſtatem utendi illis cùm volebat, quia ad hoc erat illi facultas expeditiſſima, & organum perfectiſſimum: Deinde erat Doctor univerſalis, & ad eum ſpectabat unumquemque docere de propria ſalute; quapropter erat conveniens, ut linguis omnium loqueretur. Licet itaque non legatur expreſsè ipſum fuiſſe variis linguis locutum; communiter tamen deducitur ſatis evidenter ex multis novi Teſtamenti teſtimoniis; conſtat enim primò locutum fuiſſe Hebraicè in cruce, cùm dixit, *eloi, eloi, Lamazabathani*; locutum fuiſſe punicè, uti mulieri Chananeæ; & Latinè Romanis, cum quibus verſabatur Hieroſolymis.

De *diſcretione ſpirituum* patet, quia ea nihil aliud eſt, quàm cognitio, qua dijudicatur, & penetratur, quô ſpiritu, quis impellatur ad aliquid dicendum, vel faciendum, fuiſſe enim in Chriſto, conſtat ex illo Matth. 22. ubi indicavit Phariſæos propoſuiſſe ei quæſtionem de cenſu reddendo Cæſari, ut illum caperent in ſermone, & querimoniam Judæ ob perditionem unguenti effuſi fuiſſe ex avaritiâ, & affectu latrocinii.

Probatur tandem de *dono Prophetiæ*, quia Deuter. 18. Chriſtus prædicitur, & exprimitur nomine Prophetæ, *Prophetam*, ait Moyſes, *ſuſcitabit D. de medio fratrum tuorum*: quem locum explicat de Chriſto S. Petrus cap. 3. & S. Ambroſius Serm. 8. in Pſal. 18. circa id, *Particeps ego ſum*; *Habet*, inquit, *Chriſtus participes ſuos, habet participes carnis, habet, & Prophetiæ, quia Prophetam*, inquit, *ſuſcitabit vobis Dominus*, &c.

Et infrà, *Ipſe eſt verus Propheta, qui ſine alterius munere futura cognoſcit*.

Tandem ratione probatur. Eſſe Prophetam nihil aliud eſt, quàm ſupernaturali cognitione intelligere ea, quæ diſtant ab ordinaria viatorum cognitione, ea quæ hominibus annunciare: at Chriſtus ſupernaturali cognitione multa ejuſmodi intellexit, & hominibus annunciavit, ut futurum excidium Hieroſolymitanum, ſe tertia die reſurrecturum, & multa alia, ut conſtat ex Evangelio: igitur Chriſtus verè fuit Propheta.

Objicit Abulenſis contra hoc ultimum gratiarum donum: *Primò*, Joan. Baptiſta fuit pluſquam Propheta: ergo multò magis Chriſtus, ac ſubinde non habuit donum Prophetiæ, ſed aliquod aliud longè præſtantius. *Secundò*, De ratione Prophetiæ eſt, quòd res revelata non ſit nota Prophetæ niſi dumtaxat ſub involucris, & in ænigmate: at in Chriſto nihil fuit obſcurum, nihil divinæ ejus cognitioni abſtruſum, & impervium. *Tertiò*, Nihil quod evacuandum fuit, in Chriſto extitit, quia evacuatio dicit imperfectionem: ſed ex Apoſtolo 1. ad Cor. 13. *Prophetiæ evacuabuntur*: igitur Prophetiæ donum in Chriſto non extitit.

Denique, Si Chriſtus fuiſſet Propheta, maximè, vel ut Deus, vel ut homo: at non ut Deus,ut per ſe notum eſt:neque etiam ut homo; quia ut ſic fuit beatus: beati autem non ſunt Prophetæ: igitur, &c.

Reſpondeo ad primum, S.Joan.Baptiſtam dici pluſquam Prophetam, non per excluſionem, ſed per præcellentiam: ita quòd præſtantiori Prophetiæ donò, quàm cæteri Prophetæ fuerit illuſtratus. Hinc de eo vaticinatur ejus Pater S. Zacharias, *Tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis*; unde particula illa pluſquam Propheta, non eſt excluſiva doni Prophetiæ, ſed ſignificativa prærogativæ cujuſdam ipſius S. Joan. Baptiſtæ ſupra cæteros Prophetas, quæ in eo maximè conſiſtebat, quòd non ut cæteri Prophetæ denuntiaverit Chriſtum obſcurè, & procul, ſed apertè ipſum cognoverit, & manifeſtum fecerit, eum digitò demonſtrando.

Ad ſecundum dico, quòd licèt res revelatæ, ut plurimum non apertæ fuerint Prophetis, ſed abditæ, hoc fuit per accidens ad Prophetię donum,ad quod præciſè ſpectat percipere, & annunciare ea, quæ naturalem hominum captum, & notitiam excedunt, ſive illa ſint præterita, ſive præſentia, ſive futura; hoc autem perfectiſſimè habuit Chriſtus Dominus, ut conſtat ex iis omnibus, quæ futura denunciavit.

Ad tertium dico, Prophetiam fore evacuandam, ratione ſcilicet obſcuritatis, quam ordinariè includit, quia incompatibilis eſt cum viſione beatifica: in Chriſto autem Prophetia nullam obſcuritatem involvebat, unde non erat, cur ab ipſo evacuaretur. Vel dico Apoſtolum ſignificareProphetiam evacuandam, ſicut ibidem dicit ſcientiam eſſe deſtruendam,non quantùm ad habitum, ſed quantùm ad effectum inſtructionis aliorum, quia ſcilicet in altera vita nulli ſupererunt edocendi.

Ad quartum denique reſpondeo, Chriſtum fuiſſe Prophetam ut hominem. Nec refert, quòd fuerit beatus, quia fuit ſimul Viator, & Comprehenſor;unde utriuſque ſtatûs præcellentias ſibi vendicare potuit. Nec valet inferre exinde, quòd Chriſtus tantùm extrinſecè, & ratione dumtaxat ſtatûs fuerit Propheta: iſtud enim negabo, quia licèt illa cognitio ſit Prophetica extrinſecè ratione ſtatûs; tamen Chriſtus intrinſecè erat Propheta ratione cognitionis prædictæ intrinſecè inhærentis.

Hic autem *adverte*, quòd licèt in reliquis Prophetis, Prophetia ſit ad modum actûs citò tranſeuntis, tamen fuit in Chriſto per modum habitûs jugiter perſeverantis, quò perfectiſſimè omnia

præ-

Digitized by Google

præterita, præſentia, & futura cognoſcebat, ut ſignificat S. Hieronymus Epiſtolâ 125. ad Damaſum de tribus quæſtionibus ſacræ Scripturæ in quæſtione tertia, quia erat ipſe habitus ſcientiæ infuſæ, & ipſe habitus luminis gloriæ, per quos omnia clarè cognoſcebat. Idem ferendum judicium de cæteris gratiis, ſapientiâ, ſcientiâ, fide, diſcretione ſpirituum; non verò de gratia miraculorum, & ſanitatum, & dono linguarum.

Sectio Secunda.

De virtutibus Animæ Chriſti, & donis Spiritus ſancti.

Triplex genus virtutum ſolitò diſtinguunt Theologi, aliæ enim dicuntur *Intellectuales*, aliæ *Morales*, aliæ *Theologicæ*: Primæ intellectum illuſtrant: Secundæ, exornant voluntatem: Tertiæ verò ad utriuſque facultatis ornatum, & operationem ſpectant. De intellectualibus fiet ſermo in Sectione ſequenti, ubi examinabimus Chriſti Domini intellectûs virtutes, & præcellentias, nempe ſapientiæ, ac ſcientiæ illius plenitudinem: impræſentiarum autem agendum eſt de virtutibus Theologicis, & Moralibus, ad quas cùm ſpectent etiam dona Spiritus ſancti, reſolvemus pariter, an illa omnia, quæ juſtis concedi ſolent, etiam Chriſto fuerint conceſſa: totum autem negotium iſtud tribus ſequentibus quæſtionibus abſolvetur.

Quaestio Prima.

An Chriſtus habuerit omnes virtutes Theologicas?

Notandum primò, virtutem *Theologicam* appellari, quæ immediatè hominem ordinat circa Deum ſupernaturaliter attingendum per actus omnem naturæ captum tranſcendentes. Tres autem præſertim aſſignantur, ſcilicet Fides, Spes, & Charitas, quarum aliquæ imperfectionem quandam involvunt, ut fides, ſpes: *Fides* namque cùm ſit argumentum non apparentium, obſcuritatem, & inevidentiam importat: *Spes* verò abſentiam rei ſperatæ: *Charitas* verò cùm ex ſe nullum defectum dicat, nec diſtinguatur à gratia ſanctificante, ut cum ſubtili Doctore docebimus in Tractatu de Gratia, vel ſaltem ad eam ſit neceſſariò conſequens, ut volunt Thomiſtæ, haud dubium eſt illam fuiſſe in Chriſto Domino, de quo pariter conveniunt omnes Theologi; de fide verò, & ſpe non ita conſentiunt.

Notandum ſecundò fidem, & ſpem duobus modis poſſe ſpectari; ſcilicet, vel quoad actum, vel quoad habitum. Quoad actum quidem, quatenus nempe eſt actualis attingentia ipſius Dei, vel cogniti, ab intellectu per fidem, vel ut certò expectari, & nondum poſſeſſi per ſpem: quoad habitum verò, qui eſt ſupernaturalis qualitas jugiter in anima perſeverans, quâ inclinatur, & juvatur ad actus fidei, vel ſpei ſupernaturalis exercendos. Quanquam autem omnes Theologi conveniant fidem, & ſpem quantùm ad actum non fuiſſe in Chriſto penes principale objectum illarum virtutum, ſcilicet Deum ipſum poſſidendum, & videndum, quia Chriſtus ab inſtanti ſuæ Conceptionis, ut probabitur infrà, jucundiſſimâ Dei fruitione per viſionem, & amorem potiebatur: tamen aliqui cum Durando contendunt, illas in Chriſto extitiſſe quantùm ad habitum; imò etiam volunt aliqui cum Suarez in explicatione articuli quarti quæſt. 7. ſpem in Chriſto fuiſſe quantùm ad actum, & habitum, quò Chriſtus adhuc mortalis deſideravit beatitudinem ſui corporis, item & ſui nominis exaltationem. Duplex enim diſtinguitur objectum ſpei: ſcilicet

cet primarium, & ſecundarium. Objectum primarium, eſt quod per ſe ſperatur, ut beatitudo objectiva nempe Deus poſſidendus: objectum verò ſecundarium, ſunt aliqua bona corporis, vel animæ, quæ beatitudinem ipſam conſequuntur, & conſequenter poſſunt eſſe objectum ſpei, quales poterant eſſe in Chriſto nominis exaltatio, & corporis glorificatio.

Notandum tertiò, duos ad fidem motus, & actus requiri, alterum in intellectu, alterum in voluntate. Actus in intellectu, eſt ipſemet aſſenſus fidei elicitus ab intellectu, qui aſſentitur rebus revelatis; actus prærequiſitus ex parte voluntatis, eſt motio aliqua voluntatis imperantis intellectui, ut aſſenſum præbeat objectis revelatis, licèt obſcurè propoſitis, non obſtante illius naturali inclinatione ad præbendum aſſenſum dumtaxat rebus evidentibus. Quam utique motionem aliqui *voluntatis imperium* appellant, ut Theologi communiter; alii *piam voluntatis affectionem*, ut plerique Recentiores; aliqui *affectum credulitatis*, ut Patres Concilii Arauſicani Canone 3. Apoſtolus verò ad Romanos 10. appellat obedientiam, cùm ait: *Non omnes obediunt Evangelio*, quaſi diceret, non omnes habent affectum, ſeu voluntatem credendi Evangelio. Porrò hujuſmodi voluntatis motionem ad actum fidei eliciendum ab intellectu, idcircò in nobis eſſe neceſſariam colligunt Theologi, quòd cùm ſit objectum fidei inevidens, & obſcurum, non eſt per ſe ſufficiens ad movendum intellectum, ut ipſi aſſenſum præbeat, idcircò oportet, ut intellectus moveatur à voluntate, & ab ipſa veluti captivetur in obſequium fidei, ut loquitur S.Paulus.

His ita præmiſſis tria veniunt in præſenti quæſtione ſtatuenda. *Primum*, quòd in Chriſti intellectu non fuerit fides, neque quoad actum, neque quoad habitum. *Secundum*, quòd nec in ejus voluntate fuerit pia affectio, qua illa moveret intellectum ad aſſenſum fidei. *Tertium*, quòd ſimiliter non fuerit in Chriſto ſpes Theologica, neque quoad actum, neque quoad habitum, tam circa objectum primarium, quàm circa ſecundarium.

CONCLUSIO PRIMA.

Fides Theologica neque quoad actum, neque quoad habitum fuit in Chriſto Domino.

Probatur primò. Quidquid intrinſecè dicit imperfectionem, & oppoſitionem cum ſtatu beatifico, & cum clara Dei viſione, non fuit in Chriſto: At fides infuſa tam quoad actum, quàm quoad habitum, dicit imperfectionem, & oppoſitionem cum viſione beatifica: igitur in Chriſto non eſt admittenda. Major conſtat: quia Chriſtus fuit beatus ab inſtanti ſuæ Conceptionis, ac ſubinde claram Dei viſionem habebat, & conſequenter ei repugnabat id omne, quod erat oppoſitum ſtatui beatitudinis, & illi intuitivæ Dei viſioni. Minor etiam probatur: quia fides eſt per ſe cognitio inevidens, & aſſenſus rei obſcurè propoſitæ, unde iſtud vulgare *Fides eſt credere, quod non vides*; quocirca S. Paulus ad Hebræos 11. dicit: Eſt autem *Fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*: quod autem obſcurum eſt, & inevidens, directè pugnat cum cognitione evidenti, & intuitiva: igitur, &c.

Deinde, Cognitio ænigmatica pugnat cum cognitione intuitiva: ſed cognitio fidei eſt ænigmatica: cognitio verò beatifica eſt facialis, & intuitiva; hinc Apoſtolus 1. ad Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*: igitur, &c.

Denique, Illud quod tantùm eſt ex parte in viatoribus, & evacuandum in beatis, non fuit in Chriſto, quia beatus erat ab inſtanti Conceptionis: At quod cognoſcitur per fidem, evacuandum eſt in patria, ut ibidem docet

Apo-

Apoſtolus, dicens: *Cùm venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt*: igitur fides non potuit eſſe in Chriſto.

Objicies primò, illud Iſaiæ 11. ubi Propheta delineans futuras Chriſti Domini virtutes, ait: *Erit fides cinctorium renum ejus*: ergo reverà Chriſtus habuit fidem.

Diſtinguo. Habuit fidem, quæ eſt aſſenſus ſupernaturalis rebus obſcurè divinitùs propoſitis, nego; habuit fidem, quæ eſt fidelitas, & veracitas in promiſſis, concedo: Propheta autem nomine fidei, nil aliud ſignificat, quàm iſtam fidelitatem, ut ad illum locum obſervat S. Hieronymus: quæ virtus cùm ſit moralis, & dicat perfectionem ſine imperfectione, quia importat conformitatem factorum ad verba, & promiſſa, idcirco illa potuit eſſe in Chriſto.

Objicies ſecundò. Fides eſt perfectior virtutibus moralibus: ſed in Chriſto ſunt virtutes morales, ut videbimus; ergo, & fides; nam quo virtus eſt perfectior, eò potiùs videtur eſſe ponenda in Chriſto.

Reſpondeo, non quamcumque nobilitatem facere, ut virtus aliqua ſit in Chriſto, ſed eam, quæ ſibi nullam annexam habet imperfectionem, aut oppoſitionem ad ſtatum Chriſti: virtutes autem morales, nec imperfectionem, aut oppoſitionem habent cum ſtatu Chriſti; fides verò habet, ut dictum eſt: ergo tametſi perfectior ſit virtutibus moralibus ex objecto, tamen propter iſtam imperfectionem, & oppoſitionem cum ſtatu Chriſti, in eo ponenda non eſt.

Objicies tertiò: Etiamſi in Chriſto Domino non ſint divitiæ, ſeu magni ſumptus, circa quos occupatur magnificentia, non deſinit tamen virtus magnificentiæ in eo locum habere: ergo à pari licèt non ſit reſpectu Chriſti Domini objectum fidei, quòd eſt res divina non viſa, non ideò tamen eſt negandum eſſe in ipſo fidem Theologicam.

Reſpondeo negando conſequetiam: Siquidem in Chriſto Domino fuit magnificentia, licèt ei defuerint opes, quia opes, & ſumptus magni, ſunt tantùm objectum materiale iſtius virtutis, cùm objectum formale ſit modus ſervandus in opum diſtributione, atque in ſumptibus faciendis, & ſi deficit aliquid ſub ratione materiæ, non propterea oportet deficere habitum, ſed tantùm ſi deficit ſub ratione formali objecti: non deficit verò in Chiſto ratio formalis objecti magnificentiæ, ſcilicet modus, quo ſunt opes diſtribuendæ, ac ſumptus faciendi. At verò in Chriſto Domino non reperitur ratio formalis fidei, nimirum res divina, ut non viſa formaliter. Sic oppoſita penitùs eſt ratio magnificentiæ, & fidei in Chriſto; quippe magnificentiæ objectum materiale reſpectu illius deeſt, nimirum opes, & ſumptus faciendi; ſed non deeſt objectum formale, nimirum modus, ſub quo ſunt opes diſtribuendæ, ac ſumptus faciendi; fidei è contra objectum materiale non deeſt in Chriſto: nam objectum materiale fidei ſunt res credendæ: eſt autem in intellectu ipſius Trinitas, Incarnatio, &c. ſed deeſt objectum formale, quia non eſt in eo Trinitas, ut non viſa, Incarnatio ut obſcurè cognita, ſed ut clarè viſa, atque intuitivè cognita.

Conclusio Secunda.

Non fuit in Chriſto Domino pia voluntatis affectio, & motio per quam intellectus captivatur in obſequium fidei, & movetur ad aſſentiendum veritatibus à Deo obſcurè revelatis.

Probatur. Medium ſequitur rationem finis, & neceſſariam conditionem ſui principalis: ſed pia hæc voluntatis affectio, eſt medium ad fidei actum, & habitum tanquam ad finem, & ordinatur ad illam, ut acceſſorium ad principa-

pale: ergo qua ratione non admittitur in Chriſto fides, neque etiam in ipſo aſſerenda eſt pia hæc voluntatis affectio.

Confirmatur: Ubi aliquid ita ſubordinatur alteri, ut ſit dumtaxat in illius ſubſidium, & ut ei deſerviat, tunc ſi illud cui ſubordinatur, abſit penitus, neque etiam poteſt ſubſidium iſtud reperiri, alioqui eſſet fruſtraneum; at hæc pia voluntatis affectio ita ſubordinatur fidei infuſæ, ut dumtaxat admittatur, ut determinet intellectum ad credendum rebus revelatis; igitur non eſt in Chriſti voluntate aſſerenda.

Dices: Chriſtus in ſe habet potentiam generativam, & nutritivam, quæ ordinantur ad ipſius vitæ conſervationem, eumque inclinant ad exercendos actus, qui nuſquam erunt nec eſſe poſſunt in Chriſto pro eo ſtatu, in quo nunc eſt: ergo pariter in ipſo poteſt eſſe illa pia voluntatis affectio, quamvis ipſum inclinet ad actus fidei, quos propter repugnantiam ſtatus nunquam eliciet.

Nego paritatem, longè enim diſpar eſt ratio, quia virtutes generativæ, & nutritivæ, quatenus conſiderantur in actu primo, nullam dicunt imperfectionem. nec privant Chriſtum aliquo bono ſibi intrinſeco, & ſuo ſtatui conveniente, ſicut ipſa fides, quæ cùm intrinſecè importet obſcuritatem, privaret Chriſtum intuitiva Dei viſione: Adde quòd virtutes illæ, & potentiæ pertinent ad naturæ humanæ integritatem, unde non ſunt in Chriſto fruſtraneæ.

Dices ſecundò: Fides fuit in Chriſto ſecundùm meritum, ut docent plurimi Theologi cùm S.Thoma 3.p. q.7.art.3. ad 2. ſed iſtud meritum fidei conſiſtit in illa pia affectione voluntatis moventis intellectum ad aſſenſum fidei: igitur illa motio fuit in voluntate Chrſti.

Diſtinguo minorem. Fuit virtualiter, quatenus voluntas Chriſti parata erat in omnibus perfectiſſimè Deo obedire; ita quòd etiam obediret Deo revelanti, & obſcurè proponenti veritates per fidem credendas, ſi aliundè illas clarè, & intuitivè non videret, concedo: fuit actu, & formaliter; ita quòd habuerit actuale fidei meritum propter illam motionem voluntatis, nego: Ad iſtud autem meritum virtuale non requiritur illa pia motio voluntatis, ſed ſufficit optima diſpoſitio, & promptitudo in voluntate ad obediendum fidei, ſi ſtatus permitteret, quam utique diſpoſitionem velut in actu primo in Chriſto fuiſſe non inficior.

Conclusio Tertia.

Spes non fuit in Chriſto, nec quoad actum, nec quoad habitum, tam circa objectum primarium, quàm circa ſecundarium. Hæc concluſio tribus partibus conſtat: quarum *probatur prima*, nempe quòd illa virtus non fuerit in Chriſto quoad actum, quia quod poſſidetur, ſperari non poteſt juxta illud Rom.8. *Spes autem, quæ videtur, non eſt ſpes*, id eſt, ſpes non eſt eorum, quæ habentur, & poſſidentur, nemò enim, ſperat quod jam habet: atqui Chriſtus à primo inſtanti ſuæ conceptionis fruebatur Deo tanquam ſummo bono, ut videbimus; ergo Deum ſperare non potuit, ſeu erga Deum ſpei actum exercere. Explicatur vis hujus rationis. Spes eſt quidam motus animi in id, quod non habet: ergo ſicut adepto termino ceſſat motus: ita etiam obtenta beatitudine ceſſat actus ſpei in Beatis, qualis fuit Chriſtus à primo inſtanti ſuæ Conceptionis.

Quòd etiam non fuerit quoad habitum, patet, nam intrinſecè, & realiter includit imperfectionem reſpectu Chriſti, ſcilicet inclinare voluntatem in actu primo in Deum ſummum ejus bonum, tanquam abſens, & non poſſeſſum: Status autem Chriſti talis fuit, ut ſemper Deum clarè viderit; undè non præcisè removetur iſte habitus à Chri-

ſto

ſto, quia otioſus, & ſuperfluus eſſet: ſed quòd in eo arguat imperfectionem, & aliquam includat repugnantiam cum ſtatu ejus, nimirum abſentiam objecti, quod anima Chriſti ſemper præſens habuit.

Non fuit etiam ſpes in Chriſto circa objecta ſecundaria: putà ſui corporis glorificationē. *Probatur*. Ubi abeſt realis ratio ſpecificativa alicujus habitùs, ibi penitus abeſt habitus correſpōdens: atqui realis ratio ſpecificativa habitus ſpei virtutis Theologicæ abeſt à Chriſto, ergo & habitus ſpei, nec ex conſequenti habuit illum in ordine ad objectà ſecundaria. Major patet: quia nihil poteſt eſſe ſine ſuo reali conſtitutivo. Minor probatur: Realis ratio ſpecificativa habitus ſpei virtutis Theologicæ, eſt ipſe Deus ut fruendus, & poſſidendus, quia habitus ſpecificantur per ordinem ad proprium, & reale objectum, Deus autem ut poſſidendus, & fruendus, eſt proprium objectum ſpei: atqui hæc ratio Dei, ut objecti poſſidendi, & fruendi, ſemper penitus abfuit à Chriſto, quia ſemper fuit beatus: ergo ſemper penitus abſuit à Chriſto habitus ſpei etiam quoad objecta ſecundaria.

Confirmatur hæc ratio. Habitus tantùm inclinat potentiam ad objecta ſecundaria, mediante, & præſuppoſita inclinatione ad primarium ſuum objectum; quia objecta ſecundaria ſunt velut participationes, vel appendices ad objecta primaria: ergo ubicumque non datur inclinatio ad primarium, & ſpecificans objectum, ſicut in Chriſto reſpectu ſpei, etiam non dabitur inclinatio ad ſecundarium objectum.

Præterea, ad rationem ſpei requiritur, ut objectum non tantùm ſit arduum, ſed etiam habeat aliquā incertitudinem, contingentiam, & fallibilitatem: atqui gloria corporis non fuit Chriſto difficilis, & ardua, etiam ſpectata quoad modum conjungendi illam Chriſto, nec etiam fuit illi contingens, & fallibilis: igitur Chriſtus ſpem non habuit: Major ſuadetur exemplo: nemo enim v.g. ſperare dicitur ortum ſolis die ſequenti futurum, quia hoc eſt neceſſarium, & infallibile, & nullo modo arduum. Probatur deinde ex eo, quòd ſpes ita verſetur circa difficile, ut tamen juxtà modum; quo circa illud ſe ſe occupat, diſtinguatur ab audacia, & fortitudine: at audacia, & fortitudo verſantur circa illud, ut eſt ſimpliciter difficile: ergo ſpes circa illud idem verſatur quatenus habet aliquam incertitudinem, & contingentiam, itaut ad corroborandam voluntatem detur ei ſpes, quæ propterea à quibuſdam ſolet timori comparari, in hoc quòd utrumque ſint de objecto non omnino certo, ſed fallibili ex ſe. Minor duas habet partes. Prior eſt gloriam corporis fuiſſe Chriſto infallibilem, & certiſſimam: poſterior eſt, non fuiſſe difficile Chriſto illam habere. *Probatur itaque prior*, quia ſi inter aliqua duo eſt naturalis quædam circumminceſſio, & habitudo, uno obtento certum eſt altero futurum: at eſt naturalis connexio inter gloriam animæ, & gloriam corporis, imò tanta ut poſita gloria in anima, neceſſariò ſequatur in corpore ſaltem ab anima non ſeparato, niſi ſpeciali diſpenſatione impediatur, ut factum eſt in Chriſto: ergo gloria corporis fuit illi certa, & infallibilis. Probatur etiam poſterior. Difficultas, quæ ad virtutem ſpei requiritur, & quæ conſiſtit in objecto ſpei conjungendo cum ipſo ſperante, provenire debet ex conditione iſtiuſmet objecti, & non ex mera libertate ſperantis, qua veluti compedes injiciat ſibi, ne bonum aliàs ſibi debitum facilè obtineat; atqui gloriam obtinendi corporis difficultas in Chriſto fuit tantùm ex mera voluntate ejus, qua ſtatuit illam non aliter conſequi, quàm moriendo pro nobis. Major confirmatur; quia aliàs quodcumque bonum ab-

ſens etiam ex natura ſua facillimum, poſſet eſſe objectum ſpei noſtræ cùm liberum ſit cuilibet impedimenta ad illud obtinendum ſibi procurare, ipſa tamen bona communiter ſperari non dicuntur. Minor verò probatur ex ipſo Chriſti Domini transfigurationis myſterio: in eo ſiquidem pro ſua libertate, ac beneplacito ex pluribus dotibus corporis glorioſi permiſit ſolùm claritatem manifeſtari: igitur cùm Chriſtus æquè fuerit liber circa cæteras dotes, ac circa glorificationem, quemadmodum ex beneplacito, & mera voluntate ſua, impedivit, ne in ſua transfiguratione cætera apparerent: ita etiam penes ejus libertatem fuit omnes illas dotes corporis glorioſi quoad meritum, & redemptionem generis humani impedire, ne reſultarent, & redundarent ex beatitudine animæ in ſuum corpus.

Reponit Suarez, quòd ad rationem ſpei non deſideretur incertitudo, & fallibilitas, quia, inquit, ſi id eſſet neceſſarium, ſequeretur, quòd in viatoribus confirmatis in gratia non eſſet amplius ſpes, cùm illi ſint ſecuri de ſua ſalute.

Verùm reſpondeo, gloriam ſive corporis, ſive animæ duobus modis dici poſſe neceſſariam, & inevitabilem. *Primò* quidem ex natura ſua, quando ſcilicet ipſe ſperans habet in ſe neceſſarium principium illius gloriæ. *Secundò*, per accidens, quando principium illius gloriæ efficiendæ, quod eſt in ipſo expectante, & ſperante, eſt quidem natura ſua fallibile; de facto tamen ratione alterius extrinſeci ſuperadditi, dicitur certò futurum id, quod ſperatur; ſicut homo juſtus habet gratiam, per quam poteſt obtinere gloriam, in qua gratia contingenter moritur, quia potuit in illa non mori, per accidens tamen quatenus Deus illum ſpeciali auxilio protegit, infallibiliter in illa moritur. Porro *prima inevitabilitas*, & neceſſitas tollit ab objecto ſpei difficultatem, & contingentiam illi propriam, quia tunc bonum expectatum conjungitur, & inevitabiliter, & neceſſariò ipſi expectanti, quia ad poſitionem illius quaſi naturaliter ſequitur, ut effectus à ſua cauſa. *Secunda verò inevitabilitas*, & neceſſitas non aufert ab objecto ſpei difficultatem, & contingentiam illi propriam, ut patet in adultis juſtis morientibus in ſtatu gratiæ, qui infallibiliter conſequuntur gloriam, nihilominus illa conſecutio dicitur contingens, quia poſſent non mori in ſtatu gratiæ ſanctificantis. Unde cùm in gratia confirmatis ſtatum ſuum ex ſpeciali revelatione cognoſcentibus, reperiatur tantùm illa ſecunda inevitabilitas per accidens; hinc eſt, quòd in ipſis ſemper permaneat habitus ſpei.

Cæterùm in Chriſto fuit prior inevitabilitas reſpectu gloriæ corporis; ſiquidem ratione gloriæ animæ ſuæ beatæ habuit internum principium gloriæ corporis aſſequendæ, quippe gloria animæ, niſi per miraculum præpediatur, in ipſum corpus redundat.

Objicies illa verba Pſalmi 17. *Deus meus, adjutor meus. & ſperabo in eum*, quæ verba S. Apoſtolus explicat de Chriſto: ergo revera Chriſtus habuit ſpem.

Reſpondeo ibi verbum *ſperandi* non ſumi pro actu ſpei, ſed pro confidentia, qua quis confidit alteri ſuam ſalutem, unde etiam Apoſtolus non utitur verbo *ſperandi*; nam ubi David dicit *ſperabo in eum*, ipſe ſcribit *ero fidens in eo*. Itaque potuit equidem eſſe deſiderium aliquod in Chriſto reſpectu gloriæ corporis conſequendæ, non verò ſpes propriè dicta: iſtud namque deſiderium oriri potuit ex ſumma charitate in Deum, propter quem gloriam propriè corporis deſiderabat.

Ex his collige ſimiliter virtutem pœnitentiæ non fuiſſe in Chriſto, quatenus illius actus primarius, & ſpecificativus eſt, vel dolor peccati ex motivo emendationis; vel intenſio expiandi de-

debiti, etenim habitus non poteſt eſſe in ſubjecto, cui ab intrinſeco repugnat actus illius primarius: ſed humanitati Chriſti ratione illius unionis ad Verbum, & plenitudinis ab intrinſeco repugnat objectum ſpecificans actum primarium pœnitentiæ; nempe peccatum proprium penitentis, ut expiabile, vel emendabile, & conſequenter etiam ipſi repugnat ille habitus pœnitentiæ. Si verò pœnitentia accipiatur pro ipſa virtute religionis, obedientiæ, vel charitatis, quæ etiam ex ſe militant in peccatum, & illud expiandum, ac deſtruendum aggrediuntur: non inficior hac ratione virtutem pœnitentię in Chriſto extitiſſe.

QUAESTIO SECUNDA.

An, & qualiter virtutes morales fuerint in Chriſto.

NOtandum primò, nomine *virtutis moralis* hic intelligi omnem habitum electivum in medietate conſiſtentem quoad nos, prout vir prudens definierit: cujus definitionis particulas luculenter explicatas habes in noſtra Philoſophia morali. Dicitur autem *moralis*, quia actus humanos, hominumque mores informat. Sunt autem quatuor principes virtutes morales, quarum tres dicuntur appetitivæ, quia in rationali appetitu reſident, & ordinantur ad regulandam voluntatem: illæ autem ſunt, Juſtitia, & Fortitudo, & Temperantia, & una intellectualis, nempe Prudentia, quæ hominum mentes illuſtrat, & dirigit in ſuis actibus rectè, debitèque eliciendis, & componendis. Dicitur autem hæc virtus moralis, non quòd ipſa in voluntate reſideat, & eam immediatè dirigat, ſed quia intellectum ordinat ad moderandos, & regulandos ipſius voluntatis actus liberos, & ſtudioſos, eſtque adeò neceſſaria, ut eà abſente cæteræ virtutes futile, & inane ſibi nomen vendicent. Hæ autem quatuor virtutes vulgò dicuntur *Cardinales*, comparatione ſumpta à cardinibus Januæ. Quemadmodum enim janua cardine vertitur, ſic univerſa vitæ noſtræ moralis converſatio his virtutibus, quaſi cardinibus ad honeſtatem volvitur. Dicuntur etiam *principes*, quia ad ipſas omnes aliæ ordinantur. *Addo inſuper* virtutum moralium alias eſſe, quæ nullam imperfectionem includunt, vel connotant in habente illas, ut ſunt Fortitudo, & Juſtitia: alias verò, quæ aliquam imperfectionem includunt, & connotant, ut Continentia, qua ſcilicet præſentibus concupiſcentiis homo cum difficultate reſiſtit.

Notandum ſecundò, virtutes morales ſpectari poſſe in triplici ſtatu, nimirum imperfecto, perfecto, & heroico, ſeu ſuperexcellenti. In ſtatu *imperfecto* non eſt propriè virtus, ſed diſpoſitio quædam, quam nata eſt ſequi virtus perfecta: vel eſt virtus dumtaxat inchoata, ſeu remiſſa. In ſtatu *perfecto*, eſt virtus intenta quidem, & firma: ſed quæ verſatur tantùm circa propriam materiam, ut Temperentia circa frænandas, ac moderandas corporis, & animi voluptates. In ſtatu verò *ſuperexcellenti*, & *hæroico*, dum extra proprium objectum ſe ſe extendit, ut Temperantia moderans voluptates etiam propoſito mortis periculo, qua ratione videtur extendi ad Fortitudinem, ſeu ſtrictiſſimam fœderationem, arctumque vinculum, cum ipſa virtute Fortitudinis contraxiſſe. Difficultas autem eſt, quonam ex illis ſtatibus in Chriſto extiterint.

Notandum tertiò, quòd etſi morales virtutes humanò ſtudiò comparentur; nihilominus etiam divinitùs poſſunt infundi, quemadmodum, & Theologiæ: cum hoc tamen diſcrimine, quòd virtutes Theologiææ infundantur per ſe, & neceſſariò, quia nullis na-

Digitized by Google

turæ viribus, nulloque hominum labore, ac ſtudio poſſunt obtineri: morales autem dicuntur infundi dumtaxat per accidens, quia licet ex hominum induſtriâ, & exercitatione comparari queant; tamen citra omne hominis ſtudium divinitùs poſſunt ex ſumma Dei liberalitate in animam infundi: non quidem eâ ſolùm ratione, quâ ordinantur ad fidem ſupernaturalem, putà cùm illæ virtutes hominem ordinant ad operandum ex motivo charitatis, & propter Dei gloriam, ſed etiam cùm referuntur ad finem naturalem; putà cùm eliciunt ſuos actus ex motivo pacis publicæ, & propter honeſtatem humanam. Non enim poſſum probare quorundam Modernorum ſententiam, qui volunt virtutes morales poſſe ſolùm infundi divinitùs, quatenùs ordinant hominem ad finem ſupernaturalem, & eum movent ad operandum ex motivo charitatis. Enim verò ſi virtutes morales quatenus infuſæ, per hoc diſtinguerentur à ſeipſis, quatenus acquiſitæ, ſequeretur neminem per virtutem moralem acquiſitam elicere poſſe actum ſtudioſum in ordine ad finem ſupernaturalem, & ex motivo charitatis, quod eſt apertè falſum.

Tria igitur hac in quęſtione ſunt ſtatuenda. *Primum*, an reverà Chriſtus habuerit omnes virtutes morales. *Secundum*, an illas habuerit in ſtatu perfecto, & heroico. *Tertium*, an eas obtinuerit propriò ſtudiô, an verò per infuſionem, idque ab inſtanti ſuæ conceptionis.

Conclusio Prima.

O*Mnes virtutes morales, quæ nullam imperfectionem includunt, & connotant, reverà fuerunt in Chriſto.*

Probatur primò. Nulla perfectio etiam naturalis, aut moralis debuit deeſſe Chriſto; at virtutes morales ſunt maximæ perfectiones, quia maximè perficiunt homines in ordine ad vitam humanam honeſtè, ſtudioſè, monaſticè, œconomicè, & politicè degendam: ergo non debuerunt deeſſe Chriſto. *Deinde*, Chriſtus promptè eliciebat actiones morales, putà Juſtitiæ, Fortitudinis, & Prudentiæ, quoties ſe ſe offerebat occaſio: ergo illas eliciebat mediantibus virtutibus moralibus, quia nemo poteſt promptè, & expeditè prorumpere in illam actionem ſine habitibus ordinatis ad illam. *Denique*, in Chriſto potuit eſſe aliqua difficultas in exercendis virtutum actibus, ut quando tempore mortis, ſenſus mortem refugiebat: ergo ad eam ſuperandam fuit conveniens eum habere virtutem fortitudinis.

Objicies. Liberalitas, Temperantia, Continentia, & Prudentia non fuerunt in Chriſto: ſed iſtæ virtutes ſunt morales, nullamque dicunt imperfectionem repugnantem ſtatui Chriſti: ergo in Chriſto non fuerunt omnes virtutes morales, quæ non habent imperfectionem annexam. Minor conſtat: Major probatur. Primò enim, quòd non fuerit *Liberalitas* patet, quia eſt virtus, quâ rectè diſpenſantur divitiæ: Chriſtus autem fuit ſummè pauper. Quòd non etiam *Temperantia*, & *Continentia*: Probatur; quia illa moderatè componit ſenſus circa objecta ſenſibilia, itaut ordinatos motus circa illa exerceat; hæc verò temperat motus carnis: Chriſtus autem nullos habuit motus, qui coercerentur. De *Prudentia* etiam probatur, nam illa non acquiritur niſi cum ſcientia acquiſita: at Chriſtus in inſtanti ſuæ conceptionis non habuit ſcientiam acquiſitam: ergo neque ſaltem pro illo inſtanti prudentiam. Hóc ſatis debili fundamentó ſuadetur Vaſquez in 3.p. D.Thomæ diſt.2. cap.2. ut defendat Prudentiam non fuiſſe infuſam in Chriſto in inſtanti conceptionis, ſed paulatim acquiſitam ſimul cum ſcientia acquiſita.

Reſpondeo, negando majorem, & dicendo ad ſingulas partes probationis ejus,

ejus, *primò*, virtutes morales non conſiſtere in ipſo exercitio actus ſtudioſi, & moraliter boni, ſed in qualitate permanente, quæ ſit productiva actus illius, ut docetur in Ethicis: proindeque juxta illud, pauperes poſſe eſſe liberales ſicut, & divites, licèt nihil poſſideant, quod poſſint erogare, quia ſufficit qualitas illa permanens, ſeu habitus ſtudioſus rectè afficiens voluntatem circa actus liberalitatis exercendos, ſi ſeſe offerret occaſio; atque ita liberalitatem fuiſſe in Chriſto nullus negat. *Adde quòd*, etiam quoad actum externum Chriſtus liberalitatem exercuit, præſertim quando bis maximam hominum multitudinem ſatiavit Matth. 14. & 15.

Secundò, temperantiam, & continentiam non acquiri ad coercendos inordinatos motus dumtaxat, ſed ne illi motus adſint, ideoque temperantiam, & continentiam in gradu communi temperare quidem motus inordinatos circa ſenſibilia, in gradu verò heroico, non ſolùm temperare, ſed etiam efficere, ut nullò modò adſint: Chriſtus autem habuit temperantiam, & continentiam in gradu heroico, & ideo eas virtutes habuit, ut in eo nulli eſſent motus inordinati circa ſenſibilia. *Prudentia* autem non ſolùm reperitur cum ſcientia acquiſita, ſed etiam cum aliis virtutibus moralibus, quarum omnium eſt forma, & regula, quapropter tametſi Chriſtus in inſtanti Conceptionis ſcientiam acquiſitam non habuerit; non minùs tamen prudentiam debuit habere, quæ tunc etiam eſſet moderatrix cæterarum virtutum, quas illi fuiſſe infuſas in inſtanti Conceptionis, inferiùs probabitur.

Objicies ſecundò: In Chriſto non fuerunt illæ virtutes, quæ habent repugnantiam cum ſtatu beatitudinis, & perfectæ ſanctitatis: ſed virtutes morales habent repugnantiam cum ſtatu beatitudinis, & perfectæ ſanctitatis; igitur, &c. Major conſtat: Chriſtus enim ab inſtanti ſuæ Conceptionis fuit beatus. Minor etiam eſt evidens: quia virtutes illæ non remanent in Beatis, nec requiruntur in viris ſanctiſſimis; ſiquidem ordinantur ad refrænandas paſſiones, quæ in Viris ſanctiſſimis frænatæ ſunt; maximè verò in Chriſto, qui paſſiones habuit rationis imperio perfectiſſimè ſubjectas, ut patebit infrà: igitur, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico primò, virtutes morales remanere in ſtatu beatitudinis, non quidem quantùm ad materiale, ut ſunt voluptates, & delectationes ciborum, & venereorum reſpectu temperantiæ, vel timor, aut audacia circa pericula mortis reſpectu fortitudinis, vel diſtributiones, & commutationes rerum reſpectu juſtitiæ, &c. remanent tamen ſecundùm, quòd eſt formale in ipſa virtute, nam electio recta ſecundùm ordinem rationis circa honeſtatem, & medium illarum paſſionum, ad quas moderandas virtutes illæ ex ſe ordinantur, ſeu remanent quantùm ad actum primarium, & internum; non verò quoad ſecundarium, & externum: Nam virtutes illæ *primo*, & per ſe ordinantur, ut diſponant appetitum ad faciliter, & promptè eligendum in propriis materiis conformiter ad rationem. Secundariò verò ad refrænandas paſſiones: unde virtutes illæ poſſunt eſſe in Viris ſanctiſſimis, quantùm ad illum primarium effectum, licèt in ipſis eſſe nequeant quantùm ad ſecundarium.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſtus habuit virtutes morales in gradu heroico, idq; per infuſionem ab inſtanti ſuæ Conceptionis. Hæc concluſio tribus partibus conſtat: quarum probatur *prima*. In eo non fuerunt virtutes morales in communi gradu, ſed ſuperexcellenti, in quo non ſunt paſſiones immoderatæ, ſed benè ordinatæ, & compoſitæ: at in Chriſto non fuerunt paſ-

paſſiones immoderatæ, ſed ad nutum, & voluntatem compoſitæ: igitur fuerunt in eo virtutes in gradu heroico. Major conſtat: cùm enim virtus heroica maximè in eo conſiſtat, ut paſſiones omnes reprimat, eaſque imperio voluntatis ſubjiciat, certum eſt ipſum habere virtutem heroicam, qui bene compoſitas habet paſſiones. Unde virtutes in ſtatu perfecto dicuntur purgantes animum; in gradu autem heroico appellantur ab Ariſtotele, & Plotino virtutes purgati animi. Minor etiam conſtat: nam ut probabimus infrà, Chriſtus omnes ſuas paſſiones, omnes appetitûs ſenſitivi motus pro voluntate, ac nutu exercebat, ac moderabatur.

Deinde. Chriſtus habuit virtutes in ſtatu perfectiſſimo, qui poſſibilis erat: ſed reverà poſſibilis eſt virtus in gradu heroico: ergo, &c. Major patet: convenientiſſimum enim fuit dignitati Chriſti, ut omnem omninò excellentiam, & perfectionem haberet cum ſuo ſtatu compoſſibilem. Minor conſtat ex Philoſophis.

Denique. Virtus illa cenſetur haberi in ſtatu heroico, quæ ſecum alias virtutes annexas habet: at Chriſtus habuit omnes virtutes ſibi connexas: igitur, &c.

Probatur ſecunda pars ex Iſaiæ c. 7. ubi de Chriſto adhuc infante dicitur, *Butyrum, & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum*. In quem locum ſic S.Hieronymus ſcribit: *Pannis involutus; & butyro paſtus, ac melle, habebit boni, malique judicium, ut reprobans mala, eligat bona*. Præterea Chriſtus ad minimum fuit æquè perfectus, ac primi parentes; at primi parentes ſtatim, atque creati ſunt, habuerunt omnes virtutes morales, ut docent communiter Theologi: ergo à fortiori Chriſtus illas virtutes morales habuit. *Tandem* Chriſtus à primo inſtanti ſuæ Conceptionis fuit perfectus, tam quoad voluntatem, quàm quoad intellectum; nam ideò etiam pro eo inſtanti vocatur Vir in ſacris litteris, ut cùm dicitur, *Fœmina circumdabit virum*: at perfectio voluntatis ſecundùm ordinem naturæ fit maximè per virtutes morales ex genere ſuo acquiſitas: ergo Chriſtus ab illo inſtanti illas habuit.

Tertia pars probatur: Chriſtus non habuit virtutes illas per acquiſitonem: ergo habuit per infuſionem. Antecedens probatur: Nam probabilius eſt virtutes morales omnes pro illo inſtanti Conceptionis fuiſſe in Chriſto; non potuit autem omnes ſimul pro eo inſtanti acquirere, quia per aliquem actum intenſiſſimum acquirendo unam, aliæ nondum adfuiſſent: ergo probabilius eſt non per acquiſitionem, ſed per infuſionem virtutes illas morales in Chriſto fuiſſe.

Quæstio Tertia.

Utrùm Chriſtus habuerit omnia dona Spiritûs ſancti.

Notandum primò, dona Spiritûs ſancti, ſeptem ſolitò numerari ex Iſaiæ cap. 11. ubi loquens de Chriſto, ait: *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ, & intellectûs, Spiritus Conſilii, & Fortitudinis, Spiritus Scientiæ, & Pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini*. Quorum omnium donorum tria pertinent ad voluntatem, nempe timor, pietas, & fortitudo: reliqua autem quatuor ad intellectum ſpectant, *Pietas* enim hominem diſponit in iis, quæ ſunt ad alterum: *Fortitudo* in iis, quæ ſunt ad ſeipſum contra incurſionem periculorum: *Timor* in iis, quæ ſunt ad ſeipſum contra concupiſcentiam inordinatam delectabilium. *Intellectus* mentem perficit ad apprehenſionem veritatis ſpeculativæ: *Sapientia* ad perfectè judicandum: *Conſilium* ad apprehenſionem ve-

veritatis practicæ: *Scientia* denique ad rectè formandum judicium practicum de ipſa veritate, ut docet Durandus in 3. diſt. 34. quæſt. 3. num. 6. ubi exiſtimat in Chriſto, ut viatore, hæc dona fuiſſe tam quoad actum, quàm quoad habitum: at in Chriſto ut ſolùm comprehenſore qualis nunc eſt, ea tantùm eſſe, etiam quoad actum, quæ hominem perficiunt in vita ſpeculativa; quæ verò illum perficiunt in vita activa, & practica, eſſe ſolummodò quoad habitum; ſed ei ut plurimum refragantur cæteri Theologi.

Notandum ſecundò, ex Doctore ſubtili in 3. diſt. 24. num. 6. veriſimiliùs eſſe, quòd dona Spiritûs ſancti non diſtinguantur à virtutibus Theologicis, & moralibus, niſi per modum adjutorii prædictarum virtutum: nam ut egregiè „ ratiocinatur, Illi habitus tantum ponendi ſunt in viatore, quibus perficitur, circa omne objectum, quantùm perfici poteſt in viâ. Hujuſmodi ſunt ſeptem virtutes in genere, non curando de ſcientiis ſpeculativis acquiſitis: igitur præter ſcientias ſpeculativas acquiſitas nullus erit habitus in viatore ponendus, alius ſimpliciter à ſeptem virtutibus. Probatio majoris. Objectum circa quod perfici poteſt viator, non poteſt eſſe niſi Deus, vel creatura: ſed circa Deum ſufficienter perficitur tribus virtutibus Theologicis, & hoc perfectiſſimè quantùm perfici poteſt, ſi illi tres habitus ſint perfectiſſimi in ſuo genere; circa creaturam verò (non loquendo de ſpeculativis) intellectus perfectiſſimè perficitur per prudentiam, ſi prudentia ſit perfectiſſima; ipſa enim eſt de omni agibili, & quantùm ad omnem conditionem agibilis perfectiſſima notitia.

„ Similiter quantùm ad appetitum, perfectiſſimè perficitur tribus virtutibus moralibus, ſi ſint perfectiſſimæ; quia tam circa alium, & appetibile alteri, quàm circa ſe, & appetibile ſibi; & hoc vel primò, & directè, vel ſecundariò propter illa prima: & hoc intelligendo de iſtis quatuor virtutibus Cardinalibus, quòd non ſint in aliquo unus habitus numerô, qui ſit ſibi univerſalis Temperantia, vel univerſalis Juſtitia, hoc eſt, circa omnia, ſed quòd ſingulæ ſpecies Juſtitiæ inſint ſuis propriis ſingularibus. Per tres autem virtutes Theologicas ſufficienter perficitur viator circa Deum immediatè: quia circa ipſum, ut immediatè cognoſcendum in via, ſufficienter perficit fides; quia de Deo in via non poteſt haberi, niſi cognitio fidei, ſicut dictum eſt ſuprà in iſto tertio, diſt. 24. circa autem ipſum, ut diligibilem in ſe, ſufficienter perficit Charitas; & ut appetibilem, & commodum mihi, ſufficienter perficit ſpes, ſicut patet in quæſtionibus ſuperioribus de fide, ſpe, & charitate. Sed non convenit viatorem habere circa Deum actus ordinatos alios, quàm intelligere, diligere ipſum in ſe, & appetere eum mihi, ut bonum meum: ergo, &c. Conſimiliter circa omne aliud bonum à Deo, ut circa objectum, ſufficienter perficitur viator habitibus intellectualibus, & appetitivis: ſed iſti habitus intellectivi perficientes intellectum, ſunt virtutes intellectuales, & illæ ſufficienter perficiunt viatorem quantùm poſſibile eſt, & ad conſiderandum, & ad ſyllogizandum practicè; habitus etiam appetitivi ſunt virtutes appetitivæ, quæ virtutes ſufficienter perficiunt viatorem ad appetendum, vel ad diligendum, ſive in ordine ad ſe, ſive ad aliud: igitur homo perfectus tribus virtutibus Theologicis, & virtutibus intellectualibus, ſpeculativis, & practicis, & virtutibus moralibus ordinantibus ad ſe, &

Digitized by Google

„ ad alterum; perficitur, quantùm poteſt competere viatori: igitur non „ videtur aliqua neceſſitas ponendi „ aliquos alios habitus ab iſtis, qui „ ſunt virtutes Theologicæ intelle- „ ctuales, & Morales.

Notandum tertiò, generatim triplicem eſſe Timorem. *Primus* eſt *naturalis*, qui eſt paſſio quô animal naturaliter fugit malum imminens: hic reſidet in parte ſenſitiva, & per ſe neque laudabilis eſt,neq;vituperabilis. Secundus eſt *mundanus*, ſeu humanus, quò ſcilicet quodcunque temporale malum, vel cujuſcunque temporalis boni amiſſio ita timetur, ut propterea juſtitia deſeratur, aut illicita committendo,aut debita omittendo:hic ſemper vitioſus eſt, atque à Scripturis reprobatus; maximè Eccleſiaſtici 7. & Matthæi 10. Tertius denique eſt *divinus*, qui rurſus à quibuſdamTheologis triplex diſtinguitur, nempe ſervilis,initialis, & filialis. *Servilis* eſt, quô non amore juſtitiæ, ſed metu gehennæ, vel etiam temporalis pœnæ à malo opere quis abſtinet, & quod legis eſt operatur: quòd autem bonum ſit timere pœnam, definit Concilium Trident. Seſſione 6. & probant SS. Patres, atque imprimis S. Auguſtinus, qui paſſim docet niſi timore incipiat homo Deum colere, non pervenire ad amorem, ut in Pſalm. 149. Unde hortatur homines, ut timore pœnæ faciant, quod amore juſtitiæ nondum poſſunt: Sic ſerm.13.de verbis Apoſtoli: *Fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Et Tractatu 43. in Joannem: *Si nondum potes amare juſtitiam, time vel pœnam*.

Timor *initialis* eſt ille, qui à malo retrahit, & ad bonum impellit, partim metu pœnæ, & partim amore juſtitiæ. *Initialis* dicitur; quia propriè eſt incipientium ducere vitam ſpiritualem. Medius eſt inter ſervilem, & filialem, de quo nunc dicturi ſumus: ſed itaut propriùs accedat ad filialem, quàm ad ſervilem, quia ordinem habet ad filialem, tanquam ad tendentem in Deum, & avertit à ſervili tanquam deſerentem illum. Timor *filialis* eſt ille, quô quis metuit Deum offendere, & per offenſam, id eſt, culpam à Deo ſeparari, vel certè Deum reveretur tanquam ſupremum omnium Dominum,& peccatorum juſtum vindicem. Hic timor dicitur, *caſtus*, *filialis*, *reverentialis*. Caſtus, ſecundùm quod Deus comparatur ad animas noſtras tanquam ſponſus, juxta illud 1. Cor.11. *Deſpondi vos uni viro Virginem caſtam exhibere Chriſto*. Filialis, ſecundùm quod comparatur ad Deum tanquam ad Patrem Rom. 8. *Accepiſtis Spiritum adoptionis Filiorum, in quo clamamus abba Pater*. Reverentialis, ſecundùm quod per eum homines, etiam beatitudine donati, Deum reverentur. Hòc poſitò, dico donum timoris non ſic nuncupari à timore naturali: quem tamen timorem in Chriſto viatore fuiſſe certum eſt; non etiam à timore mundano, qui nec fuit unquam, nec eſſe potuit in Chriſto; quia timor vitioſus eſt, atque carnalis; an autem in eo fuerit triplex timor divinus, nimirum ſervilis, initialis, & filialis, hic eſt determinandum.

CONCLUSIO UNICA.

Omnia dona Spiritùs ſancti reverà fuerunt in Chriſto.

Probatur ex illo Iſaiæ cap.11. laudatô in primo Notabili, nec-non ex illis omnibus ſacræ Scripturæ textibus, quibus ſuprà demonſtratum eſt omnes gratias, omniaque divina Chariſmata, quæ in univerſos homines derivantur, in Chriſto tanquam in capite præexiſtere, & ab illo in homines tanquam in ſua membra effluere. *Probatur* inſuper. Dona Spiritùs ſancti nihil aliud ſunt, quàm perfectiones aliquæ potentiarum, quibus homo facilè movetur à Spiritu ſanctò ad perfectiſſima opera exercenda: ſed Chriſtus movebatur à

Spi-

Spiritu ſancto ad præſtantiſſima opera: ergo, &c. Major patet ex omnibus Theologis ponentibus hoc diſcrimen inter dona, & virtutem tam infuſam, quàm acquiſitam; quòd virtutes hominem perficiunt quoad communes actus: dona verò ad præſtantiſſimos actus. Minor patet ex multis Chriſti operibus, ut quando Spiritus ſanctus movit illum ad jejunandum quadraginta diebus, & noctibus.

Præterea, Quæ dicunt perfectionem ſine imperfectione, & remanent in Beatis, fuerunt in Chriſto: at dona Spiritûs ſancti remanent in Beatis, non quidem ſingula quoad actum, ſed quoad habitum, & ſunt Beatis ornamento ſicut aliæ virtutes. Dicunt etiam perfectionem ſine imperfectione, ut patet diſcurrendo per ſingula: nam *Sapientia* eſt habitus, quò intellectus redditur facilè mobilis à Spiritu ſancto, ut firmiter judicet de rebus divinis propter rationes ſupernaturâles: *Intellectus* eſt donum, quò facilè eſt mobilis idem intellectus ad percipienda, & explicanda prima principia religionis noſtræ: *Scientia* donum, quò facilè redditur mobilis, ut deducat concluſiones ex illis principiis. Donum conſilii eſt, quò redditur facilè mobilis, ut in particulari judicet, quid hic, & nunc ſit agendum. *Donum pietatis* eſt, quò voluntas redditur facilè mobilis ad cultum Dei; vel, ut alii volunt, ad miſericordiam erga proximum. Donum *fortitudinis* eſt, quò eadem voluntas redditur facilè mobilis ad conſtanti animo inhærendum operi difficili: Donum *timoris* denique, quò eadem voluntas redditur facilè mobilis ad ſe ſubmittendum divinæ Majeſtati propter ejus ſummam eminentiam: iſta autem omnia nullam dicunt imperfectionem, ſed potius perfectionem: ergo illa dona Spiritûs ſancti fuerunt in Chriſto, & nunc etiam remanent in illo.

Quòd verò hæc dona fuerint in Chriſto ſecundùm actum, patet ex multis ejus operibus; ut quando Matthæi 4. perrexit in deſertum. Quod ſic deſcribitur ab Evangeliſta, *Ductus eſt in deſertum*, &c. quando ibi jejunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: quando Lucæ 6. *Exiit in montem orare, & pernoctare in oratione Dei*: quando prudentiſſimè reſpondit quærentibus, an liceret dare cenſum Cæſari? quando locutus eſt aliis mulierem in adulterio comprehenſam adducentibus, ut ejus calculò condemnaretur: quando in deſerto miſericordiâ motus pavit populum.

Dices primò. Ea tantùm dona Spiritus ſancti ſunt in Chriſto aſſerenda, quæ reſpiciunt vitam beatam, & contemplativam; non autem activam, quæ non habet locum in beatitudine ſupernaturali: ſed ex donis Spiritus ſancti ſuperiùs enumeratis, quædam ſunt, quæ reſpiciunt dumtaxat vitam activam, ut conſilium, ſcientia, pietas, & timor: ergo dona iſta non ſunt in Chriſto comprehenſore aſſerenda.

Reſpondeo primò, majorem eſſe veram de iis donis, quæ adæquatè conſiderata reſpiciunt vitam activam: ſecùs autem, ſi inadæquatè dumtaxat. Ad minorem autem dico quinque præfata dona in hoc diſtingui à duobus aliis, quòd alia duo nullo modo pertineant ad vitam activam, cætera autem quinque partim ad activam, & partim ad contemplativam ordinentur.

Reſpondeo ſecundò, negari poſſe majorem; ſiquidem Chriſtus Dominus non ſolùm dum in terris cum hominibus agebat, ſed etiam in cœlis exiſtens, agit vitam nedum contemplativam, ſed etiam activam, quatenus circa nos, & Angelos exercet munia veri capitis moralis; hæc enim munia non conſiſtunt in pura ſpeculatione, ſed in aliquo influxu, & actuali directione, quæ cùm non conſiſtant in aliqua ſimpli-

ei ſpeculatione objecti beatifici, ſed etiam ordinent ad aliquid præſtandum circa membra ſub ſe conſtituta, iſta operatio nedum ad vitam contemplativam, ſed etiam ad activam pertinet.

Dices ſecundò. Donum conſilii videtur importare dubitationem, & ignorantiam, quia ibi tantùm adhibetur conſilium, ubi eſt hæſitatio, & ignorantia de eo, quod faciendum eſt: at in Chriſto non fuit ulla hæſitatio, & ignorantia: ergo nec opus donò conſilii.

Nego majorem, falſum enim eſt, quòd conſilium præcisè, & formaliter ſumptum importet dubitationem, & ignorantiam in conſultante: nam paſſim in ſacris Litteris, & Patribus tribuitur Deo, cui nulla ineſt hæſitatio, & ignorantia: ſed conſilium formaliter dumtaxat importat actum intellectûs, quô ipſa electio voluntatis dirigitur. Quòd autem conſilium ut eſt in nobis, habeat dubitationem, & ignorantiam ſibi annexas, id tantùm provenit ex noſtra imperfectione.

Sola poteſt eſſe difficultas de *dono timoris*, gravis enim circa hoc inter ſanctum Bernardum, & Abailardum aliquando controverſia fuit, an timoris donum eſſet in Chriſto admittendum; negabat quippe Abailardus timorem iſtum in Chriſto reperiri. Verùm hunc errorem ejuravit, & contrarium poſtmodum docuit, ut conſtat ex epiſtola ſua 2. ad univerſos filios Eccleſiæ, ubi habet: *Caſtum timorem in ſæculum ſæculi permanentem, qui propriè Charitatis reverentia dicitur, tam ipſi animæ Chriſti, quàm electis Angelis, & hominibus ineſſe ſemper recognoſco*.

Quòd autem reverà in Chriſto fuerit donum timoris, non quidem ſecundùm eum actum, quô metuitur offenſa Dei, vel ſeparatio Dei; ſed ſecundùm actum quemdam reverentiæ Dei ortæ ex conſideratione Juſtitiæ, & ſeveritatis ejus erga delinquentes, in primis verò eminentiæ ipſius: *Probatur* hâc ratione: Timor reſpicit duo objecta, quorum unum eſt malum terribile, & aliud eſt illud, cujus poteſtate malum inferri poteſt: ſicut aliquis timet Regem, in quantùm habet poteſtatem occidendi, unde non timeretur ille, qui poteſt nocere, niſi haberet quandam eminentiam poteſtatis, cui facilè reſiſti non poteſt: Chriſtus autem ſemper fuit ſecurus ſe nunquam peccaturum, ſicque certus erat ſe non fore à Deo ſeparandum: atque ideò non habebat hunc primum actum timoris, ſed dumtaxat ſecundum, videlicet actum reverentiæ, prout ſcilicet ejus anima quodam affectu reverentiæ à Spiritu ſancto excitata ferebatur in Deum; unde Hebr. 5. dicitur, *Quòd in omnibus exauditus eſt pro ſua reverentia*.

Quæritur autem apud Theologos, quis ſit ille actus timoris filialis, ſeu reverentiæ ad Deum propter ejus eminentiam: poſſumus enim intelligere per illam reverentiam, affectum parendi Deo ut ſupremo Domino, & ſic refunditur in obedientiam: *vel* colendi illum ut ſupremum ens, & ſic ſpectat ad religionem: vel ſubdendi ſe Deo præferendo in omnibus honorem divinum proprio, & ſic pertinet ad humilitatem: quâ ratione S. Auguſtinus lib. de ſerm. Domini in monte: docet, *Donum timoris humilitati reſpondere*, quapropter ſerm. 1. de Annunciatione, timorem ſuperbiæ opponit: & ideo ſanctus Gregorius lib. 2. Moral. cap. 26. dicit donum timoris dari contra ſuperbiam. Ex hoc verò affectu ſequitur in voluntate quidam motus per modum fugæ, quô creatura in conſpectu divinæ, & ſupereminentis Majeſtatis ita ſe habet, ut non audeat ad illam accedere, & omninò caveat in aliquo divinam illam ejus excellentiam uſurpare, & formidat, ac fugit inveſtigare ejus mirabilia.

Hic autem modus vocatur à SS. Pa-

bus

bus *timor reverentiæ*, ſeu *admirationis*, ut videre eſt apud S.Gregorium lib.17. Moral. cap. 19. & Dionyſium cap. 13. de cœleſti Hierarchia, ubi exponens viſionem Iſaiæ, qui viderat Seraphim velantes pedes, & terga, dicit per eam ſignificari, *ſacram illam, ac plenam horroris venerationem, quâ ſancti celſiorem myſteriorum indaginem perhorreſcunt*. Hinc Apocalipſis 16. dicitur Sanctos cantare; *Magna, & mirabilia ſunt opera tua Domine, quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum?*

Hic autem actus reverentiæ non tantùm includit voluntatem alicujus boni, ſed etiam fugam alicujus mali: non quidem, quòd formidetur imminens, aut futurum, ſed quia ſecundùm ſe malum eſt, & repugnans divinæ excellentiæ; de quo timore dicit S.Auguſtinus lib.14. de Trinitate cap.6. *Timoris caſti nomine, ea voluntas ſignificata eſt, quâ nos neceſſe erit nolle peccare, non ſollicitudine neceſſitatis, ſed tranquillitate charitatis*: Beatus itaque quatenus habet fugam omnis peccati, ut à Deo ſeparantis, dici poteſt habere timorem caſtum: quem etiam habere potuit Chriſtus; licèt enim ipſe peccare non potuerit; tamen cum natura humana, quam aſſumpſit, ſecundùm ſe eſſet capax peccati, potuit ſuâ voluntate fugere hoc malum, tanquam poſſibile ſimpliciter ſuæ naturæ.

Ex his apparet timorem illum filialem, ſeu reverentialem nullam habere indecentiam, aut repugnantiam cum ſtatu, vel hypoſtatico, vel beatifico Chriſti: ſecus autem videtur dicendum de timore ſervili, & initiali; nam timor ſervilis maximè ſpectat peccatum cavendum propter pœnam luendam: Chriſtus autem cùm eſſet expers omnis peccati, nec ullatenus peccare poſſet, nullam habuit, quam timeret pœnam infligendam propter peccatum. Idem videtur dicendum de timore initiali, tum quia hic eſt imperfectus, & nondum completus: Tum quia quatenus initialis, includit metum pœnæ infligendæ in vindictam peccati: At ex mox dictis, ille timor pœnæ in Chriſto locum habere non potuit: ergo nec ille timor initialis.

SECTIO TERTIA.

De Scientia, ac Sapientia Chriſti Domini.

DECLARATIS, & elucidatis utcumque divinis illis præcellentiis, & chariſmatibus, quæ Chriſti Domini voluntatem exornant, jam auſpicamur eas dotes delineare, quæ illius mentem illuſtrant: hæ autem ad cognitionem, & ſcientiam, quibus maximè divina, ac creata mens exornantur, omnes referuntur. Illa autem multiplex in Chriſto ſpectatur: at prima, & maximè generalis illius diviſio eſt, quâ pro naturarum numero duplex ſcientia ipſi tribuitur: alia quidem *divina*, increataque; altera *creata*, & hominis propria. Atque hæc deinde varias in ſpecies diffunditur: quædam enim humanò labore, & induſtriâ parta, dicitur *acquiſita*: alia divinitùs eſt *infuſa*; tertia verò *beatifica* vulgò nuncupatur, qualis eſt in beatis: Unde de hoc quadruplici ſcientiarum genere pauca ſunt in præſenti delibanda ſequentibus in quæſtionibus.

QUAESTIO PRIMA.

Utrùm in Chriſto ſit duplex Scientia; creata ſimul, & increata?

NOtandum primò, præſentem quæſtionem ſupponere duas in Chriſto naturas, divinam, & humanam, duoſque pariter intellectus, increatum videlicet, & creatum; cùm enim intellectiva facultas ſit indiviſa proprietas naturæ ſpiritalis, neceſſum eſt, quòd om-

omni eam naturam habenti illa virtus intellectiva conveniat; unde in 6. Synodo Actione 11.definitur, *Verbum aſſumpſiſſe animam rationalem animabus noſtris contribulem, & mentem menti noſtræ comparem*; mens autem ſignificat animam ſecundùm illam facultatem, quâ eſt intellectiva: & in Concilio Lateranenſi ſub Martino, *Collatione* 5. definitur in Chriſto omnia fuiſſe duplicia; duas nimirum eſſe naturas, duos intellectus, duas voluntates, & operationes: quanquam enim ibi dumtaxat damnentur Monothelitæ, qui ſolam duplicem in Chriſto voluntatem reſpuebant; quia tamen vis intellectiva inſeparabilis eſt à virtute appetitiva, non potuit hæreſis iſta damnari, quin pariter determinaretur duos in Chriſto intellectus, creatum videlicet, & increatum. Unde hic meritò quæritur, an ſicut inChriſto duo ſunt intellectus, duplex etiam ſit admittenda ſcientia, creata videlicet,& increata.

Notandum ſecundò, quòd omiſſis illis hæreticis, qui Chriſto mentem humanam, & ſubinde creatam cognitionem, & ſcientiam denegabant, contra quos jam ſæpiùs diſputatum eſt in præcedentibus, nonnullos Catholicos Doctores aſſeruiſſe Chriſti Domini creatum intellectum non alia cognitione omnia noviſſe,quàm divinâ, & increatâ:quam utique ſententiam ſuo tempore quibuſdam placuiſſe refert S. Bonaventura in 3.diſt.14.quæſt.1. Illam præ cæteris docuit quidam *Joannes à Ripa*, ut refert Capreolus in 3.diſt.14.qu.1. art.1. imò pro ipſa aſſerenda diu pugnavit Hugo Victorinus Tractatu de SapientiaChriſti Domini cap.16. ubi quamvis initio dumtaxat quærere videatur,an ſcientia Chriſti divinam æquet; tamen eò progreditur.ut ſcientiam creatam in Chriſto denegare malit; nam cùm id ſibi objeciſſet: Si Chriſti anima cognoſcit omnia, falſum eſſe: Deum in omni bono majorem habere ſufficientiam,quàm creaturam ejus; hoc ita diſſolvit; Verum eſſe Deum in omni bono creaturis ſuis antecellere, ubi aliud creaturæ bonum à bono Creatoris invenitur: ſed cum ſapientia illius animę,non ſit alia, divina ſapientia, quomodo poteſt fieri
„ comparatio? Cui reſpondens ait,In-
„ dubitanter dicendum eſt, quòd alia
„ ſapientia, quàm divina non fuit in
„ Chriſto; ſi enim ſapientia animæ
„ Chriſti alia eſſet à divina ſapientia;
„ minor eſſet...: . ideò ut illam veri-
„ tatem firmiter teneamus, quòd illa
„ anima nihil ignoravit, ſed omnia
„ ſcivit, dicendum eſt, quòd non alia
„ ſapientiâ erat illa anima ſapiens;ſed
„ in Deo per naturam, in illa anima
„ per gratiam. Verùm reclamant cæteri Theologi affirmantes tanquam dogma de fide, quod ſicut duplex eſt in Chriſto intellectus, creatus, & divinus: ita etiam duplex in Chriſto ſcientia, increata, & humana.

Notandum tertiò, quod etſi in hac aſtruenda aſſertione, unanimi calculò Theologi conveniant quantùm ad rei veritatem, & ut de facto res in Chriſto ſe habuit ſecundùm præſentem Dei ordinationem; nihilominus contendunt aliqui, de potentia ſaltem extraordinaria, & abſoluta, Chriſti Domini intellectũ humanum poſſe fieri cognoſcentem omnia per increatam Dei cognitionem, & ſcientiam, nec ulla ratione convincenti demonſtrari poſſe ſententiam Hugonis Victorini contradictionem implicare; quam quidem aſſertionem præ cæteris propugnat Ægidius à Præſentatione libro 4. de beatitudine; qu.1. art.2. at contrarium docent omnes Theologiæ Principes, nec non eorum ſequaces, ac diſcipuli, quibus ut ſubſcribamus, ſit.

Conclusio Prima.

Chriſtus reverà de facto habuit ſcientiam creatam. Hæc eſt de fide, determinata in Conciliis definientibus omnia eſſe duplicia in Chriſto: nempe duas

duas naturas, duas voluntates, duos intellectus, duaſque operationes. Licèt autem in particulari non loquantur de intellectu; tamen generali definitione illum comprehendunt; dicit enim Agatho Papa in Epiſtola Synodi Romanæ (quæ in VI. Synodo *Actione* 4 refertur, & in 8. ſuſcipitur) *Confitemur in Chriſto omnia duplicia, quæ ad naturas pertinent, duas naturas ejus prædicamus, & unamquamque proprietates naturales habere confitemur, divinam, omnia, quæ divina, humanam omnia, quæ humana ſunt, abſque ullo peccato.*

Confirmatur ex eodem Concilio, ubi allegat S. Leonem dicentem, *De duabus naturis Chriſti Domini agit utraque forma, cum alterius unione, quod eſt proprium: Verbo ſcilicet operante, quod Verbi eſt, & carne exequente quod carnis eſt*; quæ poſtrema Verba eatenus noſtram ſententiam probant: quatenus afferunt unamquamque naturam in Chriſto Domino exercuiſſe proprias ſuas functiones, & proinde cum una ex propriis operationibus naturæ humanæ ſit actualis intellectio, Chriſtum Dominum intellectu ſuo creato neceſſum eſt per ſolam actualem intellectionem creatam intellexiſſe. Hinc ſubditur, *Neque enim in quoquam unam dabimus naturalem operationem Dei, & creaturæ, ut neque quod creatum eſt in divinam educamus eſſentiam, neque quod eximium eſt divinæ naturæ, ad competentem creaturis locum dejiciamus.* Id etiam maximè conſtat ex Concilio Lateranenſi ſub Martino I. Collat. 5. in profeſſione fidei, ubi pariter definitur, *omnia in Chriſto eſſe duplicia*; nempe non tantùm duas voluntates, ſed etiam duas operationes, divinam nempe, & humanam. Nam *primò*, cùm unicuique voluntati ſua correſpondeat cognitio; ſi duæ ſint in Chriſto voluntates, etiam, & duas cognitiones eſſe neceſſe eſt. *Secundò*, dicendo duas operationes, & non determinando ad unius tantùm, vel alterius potentiæ operationes, non poteſt ab hac definitione excludi ea actio, quæ eſt prima inter humanas, ſcilicet cognitio creata. *Tertiò*, definiendo eſſe in Chriſto omnia, quæ ad naturam humanam pertinent, pariter definitum eſt in Chriſto eſſe intellectionem creatam, quandoquidem nemo negat ipſam ad naturam humanam maximè pertinere.

Probari etiam poteſt concluſio ex Scriptura ſacra, maximè ex illo Ioannis 8. ubi Chriſtus Dominus ait; *Scio enim* (ſcilicet Patrem, *& ſermonem ejus ſervo*: ubi hæc particula *ſcio*, ſupponit pro cognitione creata correſpondente obſervationi præceptorum ſui Patris. *Inſuper* apud eundem Evangeliſtam cap. 13. *Sciens, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos*, ex quibus infero, quòd quemadmodum Chriſtus obſervabat mandatum Dei, ut homo, & per naturam aſſumptam patiebatur, ita etiam ut homo aliquo actu creato ſciebat hæc, & cognoſcebat.

His adde quòd Chriſtus Dominus pleroſque actus humanæ intellectionis elicuit, qui in divinam cognitionem non poſſunt cadere; nam Lucæ 2. dicitur creviſſe in ſapientia: Hic autem profectus quomodocumque explicetur, non poteſt intelligi de ſapientia divina, quæ cujuſvis augmenti ſicut, & detrimenti eſt incapax, Matth. 8. dicitur ipſum fuiſſe miratum: admiratio autem quandam neſcientiam ſupponit, quæ utique in divinam ſcientiam cadere non poſſunt. Et ad Hebr. 5. *Didicit ex his, quæ paſſus eſt*: Addiſcere autem aliquid Chriſto repugnat ratione divinitatis, oportet igitur, quòd Chriſtus intellectum creatum habuerit, ac ſubinde creatam cognitionem.

Probatur etiam ratione, quia ſi Chriſtus non haberet ſcientiam, & cognitionem creatam, ſequeretur, quòd intellectus creatus in illo eſſet fruſtraneus,

neus; intellectus enim per ſe ordinatur ad propriam actionem: propria autem intellectus actio eſt intellectio ab ipſo elicita: igitur Chriſtus debuit illam habere.

Deinde, Chriſtus eſt verus, & perfectus homo: ſed humanitas ſine intellectione creata, non eſt perfecta: ergo Chriſtus debuit habere intellectionem creatam. Major conſtat. Probatur minor, quia omne, quod caret ſuo fine, imperfectnm eſt: ſed natura humana, quatenus intellectiva, eſt propter intellectionem creatam: omnis enim potentia eſt propter ſuam operationem: ergo ſine illa erit imperfecta.

Dices: Fruſtrà fiunt per plura, quæ per pauciora poſſunt abſolvi: ſed Chriſtus omnia cognovit intellectione increata: ergo intellectio creata fuit ipſi fruſtranea.

Diſtinguo majorem: Fruſtrà fiunt per eandem facultatem, & virtutem, tranſeat; per diverſas, nego; Chriſtus autem per intellectum divinum, & ut Deus, intelligebat quidem omnia cognitione increatâ; per intellectum verò ereatum, & ut homo res cognoſcebat cognitione creata: idcirco ratione diverſæ facultatis, diverſas habebat cognitiones, nec fruſtrà per unam facultatem fiebat, quod per alteram facultatem intellectitivam non poterat præſtari.

Inſtabis: Idcircò Chriſtus non habuit ſubſiſtentiam creatam, quia per increatam ſufficienter ſubſiſtebat; ſed etiam ſufficienter cognoſcebat omnia per ſcientiam increatam: igitur, &c.

Reſpondeo negando paritatem: & ratio diſparitatis eſt, quod ſubſiſtentiæ multiplicatio multiplicet ſuppoſita, & duo omninò ſeparata, & diviſa conſtituat, ac ſubinde ſi fuiſſent in Chriſto duo ſuppoſita, nulla fuiſſet in Chriſto unio Divinitatis cum humanitate, ſimile autem non accidit ex duplici natura, facultate, & operatione, quia per illas non conſtituuntur in Chriſto duo intelligentes invicem ſperati, & ſejuncti, ſed unicus dumtaxat, ratione ſcilicet unitatis ſuppoſiti.

Dices ſecundò: Si dedeceat Chriſtum cognoviſſe dumtaxat per ſcientiam creatam, maximè quia, ut diximus, inde ſequeretur, quòd facultas intellectiva creata in ipſo fuiſſet fruſtranea: ſed hæc ratio nulla eſt. Probatur, nullum enim inconveniens eſt, quòd aliqua potentia in Chriſto non habeat ſibi debitam operationem, nec obtineat finem, ad quem ordinatur, etenim Chriſtus habuit potentiam generativam, quæ nuſquam fuit ad actum reducta.

Nego minorem, & ad ejus antedens dico in Chriſto fuiſſe omnes facultates, & earum actus, qui conducebant ad finem redemptionis, actuale autem exercitium intellectus creati animæ Chriſti ad illum finem maximè conducebat; ſecus verò de potentia generativa. igitur non mirum ſi hujus facultatis actus Chriſto defuerit.

Conclusio Secunda.

Intellectus humanus Chriſti, etiam de potentia Dei abſoluta, non potuit fieri intelligens per ſcientiam divinam, & increatam. Hæc eſt communis inter Theologos. Probatur primò ex Epiſtola Agathonis Papæ ſupra citata, in ea namque probat in Chriſto non poſſe unam eſſe operationem utriuſque naturę; quia impoſſibile eſt propriam operationem unius naturę fieri operationem alterius. Quod etiam probari poteſt authoritate S. Ambroſii l.2. de Fide cap.4. ubi apertè dicit operationem unius poteſtatis non poſſe eſſe alterius; nam ait, *Ubi eſt ſubſtantia diverſa, nequit eſſe operatio una*. Ad eundem modum argumentatur S. Damaſcenus lib,3. cap.13. & Leo Papa Epiſtola 10. ad Flavianum.

Probatur etiam ratione: Si intellectus humanus Chriſti fieri poſſet intelligens per ſcientiam increatam, maximè *vel* habitualiter, *vel* actualiter: at neu-

neutrum dici poteſt. *Non primum*, quia ſcientia increata non eſt habitus, ſed ſubſtantia. *Non etiam ſecundum*: quia oportet illam cognitionem increatam produci ab intellectu, vel creato, vel divino: At produci non poſſet ab intellectu creato; quidquid enim eſt à principio creato, & finito, creatum eſt, & finitum: igitur intellectus creatus non poteſt producere intellectionem increatam, & infinitam. Non etiam ab increato, quia intellectio actualis eſt proprius effectus intelligentis; nemo enim intelligit per intellectionem alterius, nec conſequenter per intellectionem ab altero productam: ergo intellectus creatus animæ Chriſti nõ poſſet fieri formaliter intelligens per intellectionem ab intellectu divino productam:

Deinde, Si intellectus creatus animæ Chriſti intelligere poſſet per intellectionem increatam Verbi, hoc fieret *vel* per propriam communicationem intellectionis increatæ, *vel* per unionem ipſius intellectionis cum intellectu creato. *Primum* dici non poteſt; quia quâ ratione diceretur intellectio increata verè communicari intellectui creato animæ Chriſti, eàdem ratione omnes aliæ divinæ operationes communicari poſſent humanitati aſſumptę, & ſic illa humanitas per communicationem virtutis ſpirativæ, & ſpirationis poſſet ſpirare, & per communicationem creationis creare, quæ manifeſtè abſurda ſunt, & impoſſibilia. Non etiam ſecundum; ſi enim per unionem cognitionis intellectûs divini poſſet intellectus creatus Chriſti fieri intelligens, etiam & voluntas Chriſti fieri poſſet volens, & libera per volitionem, & libertatem increatam ſibi intimè unitam: ſed hoc eſt falſum: igitur, &c. Sequela majoris patet: nam quâ ratione uniri poſſet intellectio increata intellectui creato, eàdem ratione volitio, & libertas increata uniri poſſent voluntati creatæ, cùm utrobique eadem ratio appareat. Minor videtur certa: etenim volitio libera debet eſſe in poteſtate, & dominio voluntatis: volitio autem divina nequit poteſtati, aut dominio creatæ voluntatis ſubeſſe.

Dices primò: Ad veram, & perfectam cognitionem non aliud requiritur, quàm ut anima habeat ſcientiam, & ſapientiam actualiter intimè ſibi unitam: ſed anima Chriſti habet intimè ſibi unitum Verbum divinum, quod eſt ipſa Dei ſcientia, & ſapientia increata: igitur per illam reverà anima poterat omnia cognoſcere.

Diſtinguo majorem: Sibi unitam per modum formæ ipſam afficientis, & perficientis, in ratione facultatis intellectivæ, concedo: per modum termini ipſius dependentiam hypoſtaticè terminantis: nego: Verbum autem divinum non unitur ipſi animæ Chriſti per modum formæ, ſed per modum termini hypoſtatici: ſubſiſtentia enim Verbi eſt terminus in ſuo formali conceptu, non autem actus: intellectio autem eſt formaliter actus intelligentis, & ideò neceſsùm eſt quòd ſe habeat per modum formæ. Quæ reſponſio confirmatur ex eo, quod inquit Seraphicus Doctor d. 14. art. 1. q. 1. Quamvis Verbum „ increatum ſit unitum oculo Chriſti, „ & omnibus partibus corporis Chriſti, non tamen cognoſcitur ab oculo: & hoc quia non eſt in eo diſpoſitio ad cognoſcendam rem ſpiritualem: ergo pari ratione quantumcumque Verbum increatum uniatur „ animæ Chriſti, niſi anima ſit diſpoſita ad videndum Deum per lumen, „ quod ipſam facit Deiformem, nunquam ipſam intuebitur.

Dices ſecundò, Non minùs divinitas uniri poteſt intellectui creato in ratione actualis intellectionis, quâ intellectus creatus intelligat; quàm eidem intellectui uniri in ratione ſpeciei intelligibilis, aut in ratione ſubſiſtentiæ: atqui tam eſſentia Divina, quàm ſubſiſten-

ſiſtentia Verbi uniuntur iſtis duobus modis intellectui humano: ergo etiam eſſentia divina poteſt uniri intellectui creato in ratione actualis intellectionis, quà intelligat. Minor conſtat ex dictis tum in præſenti tractatu, tum in tractatu de viſione beatifica: Major verò probatur quoad primam partem: ex eo enim quòd eſſentia divina uniatur intellectui creato per modum intellectionis actualis, non ſequeretur ipſum intellectum non fieri formaliter intelligentem, ſicut non ſequitur ipſum non eſſe formaliter intelligentem ex eo, quòd eſſentia divina ipſi uniretur per modum ſpeciei intelligibilis. Patet etiam quoad ſecundam partem: ſicut enim perſonalitas Verbi longè nobiliori modo facit ſubſiſtere humanitatem Chriſti, & ſufficientiſſimè ſatiat appetitum humanitatis: ita actualis intellectio increata longè meliùs ſatiat intellectum animæ Chriſti, cùm actualis intellectio creata non poſſit ei deſervire, vel ad cognoſcendum aliqua objecta, quæ non intelligat, per actualem illam increatam Dei cognitionem; vel ad cognoſcendum illa nobiliori modo: ergo intellectus animæ Chriſti non tantùm cognoſcit per actualem Dei cognitionem increatam, ſed etiam præter illam nullam habet aliam actualem creatam intellectionem: atque conſequenter nullum habet ſcientificum habitum ordinatum ad talem intellectionem creatam.

Nego majorem, quoad utramque partem, & *ad primam* dico non eſſe parem rationem unionis eſſentiæ divinæ in ratione actualis intellectionis, atque unionis ejuſdem in ratione ſpeciei intelligibilis, nam ſpecies intelligibilis eſt extrinſeca intellectui: intellectio autem eſt intrinſecus, & proprius effectus formalis ipſius intellectûs.

Ad ſecundam rationem dico, non eſſe ſimiliter paritatem inter unionem ſubſiſtentiæ increatæ cum humanitate, & unionem intellectionis increatę cum intellectu creato, quia natura humana non ordinatur primo, & per ſe ad ſubſiſtendum tanquam ad proprium effectum formalem ſibi connaturaliter debitum: intellectus verò ordinatur ad propriam intellectionem, ita quòd ſi iſta auferatur, non poſſit amplius concipi quomodo intelligat: quia ut intelligeret per intellectionem aliunde productam, oporteret quòd illa in ipſo reciperetur per modum verbi mentis: intellectio autem increata non poteſt recipi in intellectu creato, alioqui ſe haberet per modum formæ accidentalis, quod repugnat. Adde quòd poſitâ Verbi ſubſiſtentiâ in humanitate, implicat propriam ſubſiſtentiam in humanitate reſultare: at quantumvis poneretur intellectio increata in intellectu creato Chriſti, non implicaret intellectum hunc intelligere etiam per actum creatum à ſe elicitum; quia licèt in iſta hypotheſi cognoſceret omnia objecta, quæ poteſt cognoſcere per intellectionem creatam, & quidem modo nobiliſſimo; attamen remaneret alius modus, quo poſſet adhuc illa objecta cognoſcere, ſcilicet naturali, & proportionatâ ſibi cognitione: ſicut de facto Chriſtus, licèt cognoſcat objecta cognitione beatificâ, & infusâ, non minùs propterea illa etiam cognoſcit cognitione acquiſita, & experimentali.

Dices tertiò: Habitus ſcientificus tantùm datur ut ſciatur: at nulla fuit neceſſitas: quòd Chriſtus ſciret per ſcientiam creatam, quippe cùm jam noſſet omnia per ſcientiam increatam: ergo nulla eſt neceſſitas admittendi in Chriſto ſcientiam creatam.

Diſtinguo minorem, nulla fuit neceſſitas ſimpliciter, concedo: ſecundùm quid, & propter perfectionem intellectûs creati, nego;

QUÆ-

Quaestio Secunda.

Vtrum, & qualiter ſcientia beatifica fuerit in Chriſto.

TRia potiſſimum hac in quæſtione ſunt ſtatuenda. *Primum*, an reverà anima Chriſti habuerit ſcientiam beatificam, ſeu claram, & intuitivam Dei viſionem, idque ab inſtati ſuę conceptionis. *Secundum*, an illa ſcientia, & cognitio ita fuerit perfecta, ut etiam dici poſſit comprehenſiva. *Tertium*, an per eam anima Chriſti cognoſcat id omne, quod Deus novit.

Notandum primò, duplicem poſſe diſtingui Chriſti ſtatum: unum quidem ante mortem, & reſurrectionem ſuam: alterum verò poſt ipſius reſurrectionem. De poſteriori non eſt ambigendi locus, quin Chriſtus habuerit viſionem beatificam, & intuitivam divinæ eſſentię cognitionem; id enim expreſsè docere videtur Apoſtolus ad Heb.1.ubi ſermonem faciens de Chriſto ait: *Sedet ad dexteram majeſtatis in excelſis; tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit*, qui textus maximè, ut notat Theodoretus, ſpectat ad Chriſtum poſt reſurrectionem, ſed ſancti Angeli divinam eſſentiam intuitivè contemplantur juxta illud Matthæi 18. *Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei, &c.* At non ita compertum eſt ex Scriptura, an Chriſtus adhuc ex parte viator, & mortalis jucundâ Dei viſione potitus fuerit, idque ab initio ſuæ conceptionis, quapropter hoc erit in præſenti quæſtione determinandum.

Notandum ſecundò, ex Doctore ſubtili *in 3. diſt. 14. quæſt.2. num.7.* viſio-
„ nem comprehenſivam eam duntaxat appellari, quâ ita perfectè cognoſcitur, ut tanta ſit perfectio in cognitione, quanta eſt perfectio in objecto cognoſcibili, videtur enim, inquit Doctor, ſolus ille intellectus comprehendere aliquod intelligibile, cujus tanta eſt perfectio in intellectualitate, quanta eſt perfectio, vel intelligibilitas intelligibilis: & ideò ibi eſt commenſuratio, & adæquatio, & propter hoc neutrum eſt reſpectu alterius excedens, & ita utrumque quaſi finitum eſt alteri, quia ſimpliciter adæquatum: ſicut propter æqualitatem perſonarum divinarum poſſet dici una perſona finita alteri, quia non excedens eam, & tamen ſimpliciter non eſt finita. *Vnde colligit*, quia ergo nullus intellectus creatus poteſt habere tantam intellectualitatem neque in actu primo, neque in actu ſecundo, quanta eſt intelligibilitas Dei, ut objecti, imò in infinitum excedit; ideo nullus talis intellectus creatus, etſi videat quodcunque viſibile ex parte Dei, poteſt ipſum comprehendere, quia non eſt commenſuratio hinc inde. Ita Doctor.

Notandum tertiò, ex eodem Doctore *quæſt.15. quodlibetica*, objectum aliquod videri in Verbo, ſeu in eſſentia divinâ, nihil eſſe aliud quàm repræſentari in ipſa divina eſſentia velut in ſpeculo, itaut eadem viſione quâ videtur objectum illud ſecundarium, putà homo, videatur etiam Verbum, ſeu illa divina eſſentia, ut repræſentativa hominis. Porrò objecta, quæ repręſentantur in eſſentia divina, ſunt maximè duplicis generis: alia enim purè ſunt poſſibilia, nec ullam unquam habitura ſunt exiſtentiam: alia verò exiſtentiam vel habitura ſunt, vel habent, vel habuerunt, dicunturque, vel futura, vel actualia, vel præterita: Priora Deus dicitur cognoſcere per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, poſteriora verò per ſcientiam viſionis: quarum ſcientiarum diverſitas abundè declarata eſt in primo noſtro volumine diſputatione de ſcientia. Quæritur autem impræſentiarum, an intellectus animæ Chri-

ſti per ſcientiam beatificam poſſit cognoſcere hoc utrumque objectum à Deo cognitum per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, idque vel actualiter, vel duntaxat habitualiter. Actualiter inquam, ſi actu ſimul omnia videat: & hoc item, vel unicâ viſione, vel pluribus. Unicâ quidem viſione, ſi nimirum videndo Verbum divinum videat etiam omnia poſſibilia relucentia in ipſo: pluribus verò, ſi ſingulis objectis viſibilibus ſingulæ correſpondeant intellectiones in intellectu Chriſti. Habitualiter autem, ſi habeat aliquid per modum habitus, vel actus primi, quò illa omnia objecta poſſet percipere. Quod iterum fieri poteſt dupliciter: nimirum vel habendo habitum, ſeu lumen aliquod, quod ſit repræſentativum omnium planè viſibilium in Verbo: vel potius eliciendo unum actum viſionis, qui ſit oſtenſivus omnium; qualis eſt actus viſionis actualis Dei, qui dici poteſt habitualis, vel ſe habens ad modum actus primi, reſpectu eorum, quæ relucent in Verbo, quatenus nimirum illa poteſt repræſentari.

Conclusio Prima.

A*Nima Chriſti adhuc viatoris, & mortalis habuit intuitivam Dei viſionem; idque ab inſtanti ſuæ conceptionis.* Hæc eſt communis quoad utramque partem apud Theologos. Prima autem probatur plurimis Scripturæ textibus, maximè verò ex 3.cap. Joan. ubi Chriſtus ſic loquitur; *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cœlo.* Quibus verbis Chriſtus adhuc viator, & mortalis, & adhuc in terris agens aſſerit ſe eſſe in cœlo, ſed non erat in cœlo præſentiâ locali, & corporeâ: ergo mentali, & ſpirituali: at eſſe in cœlo ratione animæ, & ſpiritus nihil aliud eſt, quàm Deum intuitivè videre: igitur Chriſtus mortalis intuitiva Dei viſione fruebatur. Confirmatur ex eo, quòd Chriſtus hæc verba proferebat, ut probaret Nicodemo ſibi eſſe credendum, ut pote teſti oculato, ſimul in terris, & in cœlo exiſtenti, quod nulli unquam Prophetæ contigerat, unde ibidem dicebat, *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, qui de cœlo venit ſuper omnes eſt, quod vidit, & audivit hoc teſtatur.*

Probari etiam poteſt ex illo Joan.12. ubi idem Chriſtus ait: *Si quis mihi miniſtrat me ſequatur, & ubi ego ſum, illic, & miniſter meus erit.* Non dicit ubi *ero*, ſed ubi *ego ſum*; ſignificans ſe jam frui clara Dei viſione, quam aſſequentur ii, qui divinis ejus veſtigiis inſiſtunt, maximè verò in ærumnis, & cruciatibus perferendis. Quòd autem ibi loquatur ut homo, inde conſtat, quòd inſtituat ſermonem de ſe, ut pro nobis morituro, & ſequendo per mortem, tum quòd in ſequentibus Patrem æternum ut homo alloquatur.

Probant etiam aliqui eandem veritatem ex SS.Patribus; Verùm perpauca ſunt expreſſa, & nominatim de ſupremâ ante mortem, & reſurrectionem Chriſti felicitate concepta teſtimonia; & quæ proferri ſolent à quibuſdam, uno forſitan exceptò, liquido rem minimè demonſtrant. Unus hic, quem dico, locus eſt Auguſtini è quæſt. 63. de octoginta tribus, ubi ſuſcitati à Do-
,, mino Lazari allegoricam ſignifica-
,, tionem explicans, ſudarium, quô te-
,, cta erat ejus facies, figuram eſſe dicit
,, præſentis in nobis viſionis, quà per
,, ſpeculum videmus in ænigmate:
,, quòd cùm auferri jubet Chriſtus,
,, hoc eſt, quòd poſt hanc vitam auſe-
,, rentur omnia velamenta, ut facie ad
,, faciem videamus. Quantùm autem
,, interſit inter hominem, quem Dei
,, ſapientia geſtabat, per quem liberati
,, ſumus, & cæteros homines, hinc in-
,, telligitur, quòd Lazarus niſi exiens
,, de monumento non ſolvitur: id eſt,
,, etiam renata anima, niſi reſolutione

cor-

„ corporis libera ab omni peccato, & „ ignorantiâ eſſe non poteſt, quandiù „ per ſpeculum, & in ænigmate videt „ Dominum. Illius autem linteamina, „ & ſudarium, qui peccatum non fe- „ cit,& nihil ignoravit, in monumen- „ to inventa ſunt. Ipſe ſolus in carne, „ non tantùm in monumento non eſt „ oppreſſus, ut aliquod peccatum in „ eo inveniretur; ſed ne linteis impli- „ catus, ut eum aliquid lateret,aut ab „ itinere retardaret.

Suffragatur etiam ratio: *Primò*,quia natura humana per incarnationem ſublimata eſt ad ſupremum eſſe: ergo pariter debuit elevari ad perfectiſſimam operationem, qualis eſt viſio beatifica. *Deinde*, Qui eſt aliis cauſa,ut ſint comprehenſores, ipſe in gradu præſtantiori debet beatitudinem habere;atqui Chriſtus etiam adhuc mortalis, fuit cauſa, cur primi homines fierent comprehenſores, quod maximè conſtat ex illâ celebri promiſſione, quam fecit latroni pœnitenti, dicendo; *Hodiè mecum eris in Paradiſo*; nam ut obſervat S.Auguſtinus epiſt. 57. quamvis illo ipsô die mortis latro iſte pœnitens futurus eſſet in Limbo; tamen quia ibi viſurus erat Deum, dicitur futurus in Paradiſo: igitur ipſemet Chriſtus cùm hæc etiam proferret dira crucis ſuſtinens ſupplicia, reverà Dei viſione fruebatur. *Denique* non erat congruum, ut filius naturalis tandiù ſuâ hæreditate fraudaretur, maximè cùm illa beatitudinis ſuſpenſio, quantùm ad animam nihil quidquam conferret ad negotium ſalutis, & reparationis noſtræ.

Probatur etiam ſecunda pars. Primò quidem ex illo Joan.1.*Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre*. Quibus verbis expreſſit Evangeliſta gloriam animæ Chriſti ex perſonali unione Verbi eſſe derivatam.*Secundo*, ex ſequentibus iſtis *plenum gratiæ, & veritatis*, unde ſic argumentor: Plenitudo gratiæ eſt ipſa gloria:at gratia,reſpectu gloriæ habet ſe,tanquam imperfectum ad perfectum:Plenitudo autem veritatis conſiſtit in cognitione Dei intuitivâ. *Tertiò*, ibidem *Deum nemo vidit unquam*: *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris ipſe enarravit*. Joann. 3. *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur*. Joan.8. *Etſi ergo teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio unde veni, & quò vado*; & poſtea: *Si dixero quia neſcio eum ero ſimilis vobis mendax: ſed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo*. Ex quibus ſic argumentor: Ibi proponitur Chriſtus tanquam perfectiſſimus teſtis veritatis à Patre miſſus non tantùm ut Deus, ſed etiam ut homo: perfecta autem teſtificatio, ex viſu eſt, unde auditis credimus,quia audierunt à fide dignis,qui oculis ſuis res ſe vidiſſe teſtantur: ergo vidit ea, de quibus teſtimonium perhibuit: ergo Deum ipſum intuitivè conſpexit. Hæc autem cùm probent Chriſtum ante paſſionem ſuam vidiſſe Deum intuitivè, & non ſit ratio cur uno tempore potius, quam alio: ſequitur,quòd vidit à primo ſuæ Conceptionis inſtanti.

Probatur item rationibus. *Primò*, Gloria corporis, quam exhibuit Apoſtolis in monte Thabor,ſignum eſt evidentiſſimum gloriæ animæ ipſius: nec eſt aſſignabilis ratio, quare potius habuit eam hoc, quàm illo tempore. *Secundò*, Filio naturali Dei debetur hæreditas ſtatim,ac nihil obſtat quominus illam conſequatur: ſed Chriſtus ut homo eſt Filius Dei naturalis: Hæreditas eſt viſio Dei intuitiva, ſeu ſcientia beata: neque eſt aſſignabilis ratio, propter quam à primo ſuæ Conceptionis inſtanti non ſit illam conſecutus.

Objicies primò, nonnullos Scripturæ locos, ut Joan. 7. *Nondum erat ſpiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus*. Joan.17. *Clarifica me, Pater,apud temetipſum claritate,quam habui priuſquam mundus fieret apud te*. Lucæ 24.

Nonne hæc oportuit pati Chriſtum,& ita intrare in gloriam ſuam.

Reſpondeo, primum locum intelligi de glorificatione Chriſti in ipſa die Aſcenſionis, quando videntibus Apoſtolis elevatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum; non verò de ipſa gloria animæ. Ita Auguſtinus tract.32. in Joan. Ad ſecundum, & tertium, dico intelligendos eſſe de gloria corporis, & nominis exaltatione, de qua Apoſtolus ad Philipp. 2. *Propter quod, & Deus exaltavit illum, &c.* Ita Auguſtinus tract.104.in Joann. Quod utique confirmatur, quia Chriſtus Dominus ibi poſtulat à Patre illam claritatem, quâ ipſe illum divinum Patrem ſuum clarificavit, quæ certè alia non fuit, quàm manifeſtatio nominis, & majeſtatis Patris, ait enim ibidem: Pater manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi.

Objicies ſecundò:Chriſtus ſibi meruit ſcientiam, ſeu viſionem beatificam: ergo illam tempore ſuæ vitæ mortalis, & ab initio ſuæ Conceptionis non habuit. Conſequentia patet; Neceſſum enim eſt, quòd præmium meritum ſubſequatur, quia meritum eſt via ad præmium. Probatur antecedens: Chriſto debet attribui id, quod perfectius eſt: ſed perfectius eſt habere aliquid ex merito, quàm ſine merito, nam habere aliquid ex merito, eſt id obtinere independenter ab alio, & ex motivo juſtitiæ: habere autem ſine merito eſt habere dumtaxat dependenter à liberalitate donatoris: igitur, &c.

Nego antecedens: Quanquam enim Chriſtus meruerit gloriam ſui corporis, non tamen meruit gloriam animæ, quam habuit ab initio ſuæ Conceptionis titulò mercedis, ſed per modum naturæ, & jure filiationis naturalis. Unde *ad probationem* dico; perfectius quidem eſſe generatim loquendo rem habere ex merito, quàm ſine merito; tamen per accidens melius eſt interdum aliquid habere ſine merito, quàm per meritum, quando ſcilicet illius aſſecutio per meritum derogaret dignitati naturali, & perfectioni naturaliter debitę: beatitudo autem illa ratione unionis hypoſtaticæ, & filiationis naturalis quaſi nativò jure Chriſto debebatur; unde fuiſſet quoddam illius dignitati præjudicium ſi illam per ſtudium, & laborem debuiſſet promereri. Cætera, quæ adverſus hanc aſſertionem ſolent objici, faciliori, & congruentiori ordine proponentur, ac ſolventur in ſequentibus.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſti Domini cognitio beatifica, fuit quidem perfecta, non tamen comprehenſiva. Ita Doctor *locò laudatò*, eamque probat iiſdem rationibus, quibus probavit animam Chriſti de facto habuiſſe perfectam, & ſummam gratiam, cùm enim quæſiviſſet q.2.num.2. an intellectus Chriſti poſſit perfici viſione perfectiſſimâ Verbi? Reſpondet, *Dico quòd ſic, propter eandem rationem, propter quam D. præcedenti qu. 1. dixi voluntatem ejus poſſe habere ſummam charitatem*: Sic autem formari poteſt probatio. Summam gratiam ſequitur ſumma fruitio: igitur perfectiſſimo gradui gratię correſpondere debet perfectiſſimus gradus fruitionis: ſed Chriſtus habuit ſummam gratiam: ergo etiam ſummam fruitionem: At ad ſummam fruitionem, quæ fit maximè per amorem beatificum, requiritur perfectiſſima Dei viſio: ergo ex ſumma gratia ſequitur Chriſtum habuiſſe ſummam viſionem.

Confirmat authoritate S. Iſidori dicentis cap.42.in Exodum. *Trinitas ſibi ſoli nota eſt, & homini aſſumpto*; quod utique eatenus verum eſſe poteſt, quatenus ſola Trinitas, & homo aſſumptus cognoſcunt ipſam Trinitatem eâ cognitione, quâ perfectior concedi non poteſt alicui creaturæ.

Dices: Quò præſtantior eſt intellectus cum

cum æquali lumine gloriæ:eò nobilior, & præſtantior poteſt eſſe viſio beatifica: ſed intellectus Angeli eſt perfectior in naturalibus,quàm intellectus animæ Chriſti: ergo ex hypotheſi, quòd Angelus haberet lumen gloriæ æquale illi, quod conceſſum eſt animæ Chriſti,perfectiorem eliciet viſionem beatificam: & conſequenter viſio beatifica animæ Chriſti non eſt omnium perfectiſſima, & ſumma. Major conſtat ex dictis in primo volumine de inæqualitate luminis gloriæ; probatum enim eſt vegetiorem intellectum cum æquali lumine gloriæ præſtantiorem elicere viſionem. Minor etiam eſt certa: Siquidem ex Apoſtolo ad Hebr.*Chriſtus paulò minus ab Angelis minoratus eſt*.

Diſtinguo majorem: Nobilior, & præſtantior eſſe poteſt ratione facultatis intellectivæ confortatæ, & elevatæ per lumen gloriæ, concedo: ratione ipſius luminis gloriæ, nego: & conceſsâ minore, ſimiliter diſtinguo conſequens, præſtantior eſſet viſio beatifica Angeli, quàm Chriſti, ratione facultatis intellectivæ, concedo: ratione luminis gloriæ, nego: quia non tantùm conferretur lumen gloriæ Angelo, quantùm Chriſto;cùm enim Chriſtus longè præſtantius habeat eſſe, ratione unionis hypoſtaticæ, quàm quælibet creatura, etiam nobilius debet habere principium operandi, ſi non naturale,ſaltem ſupernaturale.

Adde quòd Chriſti beatitudo ſit ſumma dumtaxat de facto non verò de poſſibili, ut à ſimili diximus de gratia ipſius.

Probatur ſecunda pars: Nempe quòd illa cognitio Chriſti non ſit comprehenſiva divinitatis, nam inquit S. Auguſtinus lib.83.quæſtionum q.14. *Quod ſe comprehendit finitum eſt ſibi*; ſed eſſentia divina non eſt finita in comparatione ad animam Chriſti, cùm in infinitum eam excedat: ergo non comprehendit anima Chriſti eſſentiam divinam. *Secundò*, infinitum non comprehenditur à finito: anima Chriſti eſt finita tam entitativè, quàm quoad potentiam intellectivam, & lumen gloriæ, quò corroboratur: eſſentia autem divina,ut comprehenſibilis eſt infinita: ergo, &c.

Dices: Intellectus animæ Chriſti ex Doctore locò ſuprà laudatò num. 6. videt eſſentiam divinam ut infinitam: at videre eſſentiam divinam ut infinitam, eſt illam comprehendere: igitur cognitio beatifica Chriſti eſt comprehenſiva.Probat majorem Doctor: *Quia*, inquit,*nihil niſi ſub ratione infiniti formaliter poteſt quietare intellectum*; *ita quòd ſi non in quantùm infinitum formaliter apprehenderetur, ſed infinitas tantùm concomitaretur,non plus quietaret potentiam apprehenſivam, quàm aliud intelligibile (accidit enim ſibi infinitas, ut comparatur ad potentiam illam:) ſicut non plùs quietaret viſum triangulus ut albus, quàm ut niger, ſi triangulus ſolùm, in quantùm triangulus, compararetur ad potentiam illam, & non apprehendatur per ſe illud concomitans. Similiter eſſentia non quietat, niſi ut eſſentia viſa exiſtens in tribus ſuppoſitis; hoc autem non convenit ſibi, niſi ratione infinitatis*: ergo, &c.

Diſtinguo minorem: Qui videt eſſentiam divinam ut infinitam modò infinitò; ita quòd tanta ſit perfectio in vidente, quanta eſt in objecto viſibili, illam comprehendit, concedo; qui videt dumtaxat illam infinitatem modò finitò, illam comprehendit, nego: intellectus autem animæ Chriſti videt quidem eſſentiam divinam, ut infinitam: at illam videt modò finitò, ſicut cæteri Beati, unde quà ratione cæteri Beati Deum non comprehendunt: igitur nec intellectus animæ Chriſti illam comprehendit.

Dices ſecundò; Sanctus Iſidorus ſuprà laudatus, dicit, quòd Trinitas ſibi ſoli nota eſt, & homini aſſumpto: igitur

Digitized by Google

tur cenſet eódem modò hominem aſſumptum pari ratione Trinitatem cognoſcere: at divina Trinitas ſeipſam cognoſcit comprehenſivè: igitur, & Chriſtus.

Reſpondeo, ſanctum Iſidorum hæc proferre, ut ſignificet, quòd homo aſſumptus comparari poſſit divinæ Trinitati in cognitione Dei, non ratione comprehenſionis, ſed ratione cujuſdam excellentiſſimæ notitiæ, quâ præ cæteris creaturis anima Chriſti perſpicaciùs, & ſublimiùs divinitatem intuetur. *Vel* aliter dico, Iſidorum nil aliud ſignificare, quàm quòd Incarnationis myſterium ſit incomprehenſibile, ſicut & myſterium Trinitatis, ut ipſemet docet penè ſimilibus verbis lib.1. ſententiarum cap.3. dicens, *Sola Trinitas ſibi integrè nota eſt, & humanitas à Chriſto ſuſcepta*; quibus verbis dicit Trinitatem tantùm ſibi eſſe notam, ſicut, & humanitatem aſſumptam, ut ſignificet hoc utrumque myſterium ſoli Deo eſſe perfectè notum, quapropter Apoſtolus incarnationem appellat, inveſtigabiles Dei divitias.

CONCLUSIO TERTIA.

PRobabilius eſt, quòd anima Chriſti non videat omnia, quæ Deus videt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, putà omnia poſſibilia. Hæc videtur eſſe genuina Doctoris ſententia *num.*20. ut colligit ibidem ejus Scholiaſtes, quamquam reverà totus videatur dubius hac in reſolvenda difficultate. Probatur itaque *primò*. Si anima Chriſti videret omnia objecta poſſibilia, maximè, vel per plures viſiones, vel per unicam: ſed neutrum dici poteſt. Non quidem *primum*, quia cùm objecta illa ſupponantur numero infinita, oporteret etiam illum habere actu infinitas cognitiones: ſed finita facultas, qualis eſt anima Chriſti, non poteſt habere actu infinitas cognitiones, quia repugnat, quod potentia finita tantùm præſtare poſſit, quantùm infinita: maximè in eo, quod dicit perfectionem ſimpliciter ſimplicem: ſed ſi intellectus creatus poſſet intelligere per infinitas intellectiones objecta infinita, id præſtaret, ſiquidem id omne perciperet, quod infinita virtus: hæc autem infinitorum objectorum cognitio dicit perfectiones ſine imperfectione.

Non etiam ſecundum, quia illa unica cognitio, *vel* ex natura ſua intrinſeca neceſſariò repreſentaret illa omnia objecta poſſibilia formaliter: *vel* dumtaxat iſtud præſtaret mediantibus quibuſdam reſpectibus ſuperadditis per modum accidentium: & quos non exigeret ex natura ſua intrinſeca. *Primum* autem dici nequit, quia reverà tum illa viſio eſſet infinitæ perfectionis, & vocari poſſet ſapientia actualis infinita entitativè, qualis ſoli Deo competit; ſiquidem illa viſio non ſolùm eſſet extenſivè infinita, quatenus tenderet in omnia objecta intelligibilia, ſed etiam intenſive; quia non videtur eſſe majoris perfectionis intenſiſſimè videre unum objectum, quâm perfectè videre omnia intelligibilia ſimul; nullus enim eſt, qui non præferat viſionem perfectam, ut unam decem objectorum, quàm viſionem, ut octo unius tantùm objecti.

Inſuper: Si intellectio una poſſet repræſentare infinita objecta, ſequeretur, quod etiam intellectus eſſet infinitę virtutis intellectivæ; ſiquidem non magis repugnat, quòd intellectus creatus habeat virtutem infinitam indiviſibiliter ad producendam intellectionem infinitæ perfectionis, quam quòd intellectio creata habeat virtutem infinitam ad repræſentanda objecta infinita, ſed repugnat, quòd intellectus Chriſti habeat virtutem infinitam, alioqui illa virtute de facto donaretur: ſiquidem id omne perfectionis tribui debet animę Chriſti, quod ei poteſt competere citra repugnantiam: & indecentiam: igitur pariter repugnat, quòd detur intellectio, quæ habeat vim infinitam repræſentandi

di

dī infinita objecta ex ratione ſua intrinſeca.

Confirmatur à ſimili; quia repugnat, quòd unus homo poſſit æquivalere infinitis hominibus, quantùm ad tollendum aliquod pondus infinitum, quod portari poſſet ab infinitis hominibus; quia oporteret illum hominem habere infinitam virtutem portandi: ergo pariter repugnat, quòd una viſio æquivaleat infinitis viſionibus, quantùm ad repræſentanda infinita objecta.

Secundum etiam non poteſt dici, nempe, quòd illa viſio repræſentaret omnia objecta poſſibilia mediantibus reſpectibus ſuperadditis. *Primò*, quia, inquit Poncius ad præſentem quæſtonem *num.*108. neceſſum eſſet, quòd iſti viſioni adderentur infiniti reſpectus ad illa infinita objecta poſſibilia, & ſic daretur infinitum actu, quod repugnare demonſtravimus in Phyſicis. *Secundò*, ſequeretur; quod illi reſpectus eſſent viſiones formaliter, & ſic darentur plures viſiones illorum objectorum, quod eſt contra hypotheſim. Probatur ſequela: quia per illos reſpuctus viderentur objecta illa ſecundaria, non autem per ipſam viſionem; nam poſita tali viſione, non perciperentur objecta, additis autem reſpectibus perciperentur: ſed id quo videtur objectum, eſt viſio: ergo ſequeretur, quòd iſti reſpectus eſſent viſiones formaliter, & conſequenter, quòd infinitorum objectorum eſſent actu infinitæ viſiones.

Confirmatur. Nihil enim aliud requiritur, ut aliquid dicatur viſio, quàm quòd faciat percipere objectum viſibile, & inſit in ipſo intellectu vidente: at reverà oporteret reſpectus illos eſſe in intellectu, quippe afficerent actum intellectus, & illis mediantibus reſpectibus intellectus diceretur percipere objecta viſibilia, quæ illis reſpectibus ſeclusis non videret: igitur illi reſpectus reverà eſſent viſiones.

Deinde ſequeretur etiam, quòd viſio non eſſet forma abſoluta, ſed reſpectiva, quia ſi per ſuperadditum aliquem reſpectum poſſit repræſentari formaliter aliquod objectum viſibile, aut cognoſcibile, nulla eſt ratio, quin pariter omnia alia objecta per ſimilem reſpectum poſſent repræſentari, & conſequenter inde ſequeretur, quòd nulla viſio probari poſſet eſſe forma abſoluta.

His adde, quòd omnis potentia creata limitata, & determinata ſit ad determinatum numerum objectorum, ultra quem ſimul non poteſt plura intelligere. Quod utique colligitur ex diſtractione, & minori attentione intellectus ad plura objecta, quæ ſanè minor attentio, aut diſtractio non provenit ex productione viſionis, quia aliàs ſequeretur, quod ignis per ſimultaneam productionem plurium ignium pateretur etiam diſtractionem, & diminutionem ſuæ virtutis; nec etiam oritur ex impotentia organorum, quia aliàs illa minor attentio circa plura objecta, quàm circa pauciora, non eſſet in Angelis: ſed oritur ex limitatione virtutis ſuæ ad percipienda ſimul plura objecta per diſtinctas viſiones.

Dices primò; Si fieret diſtractio cognitionis, & minor attentio in cognitione plurium, quàm in cognitione unius dumtaxat objecti, ſequeretur, quòd Chriſtus minùs perfectè cognoſceret divinam eſſentiam, ſi cum ea etiam alia objecta ſecundaria ſimul intelligeret, quàm ſi illam dumtaxat videret, & ſic non haberet ſummam viſionem divinæ eſſentiæ: ſed hæ conſequentiæ videntur abſurdæ; ergo falſum eſt, quòd per cognitionem plurium objectorum diſtrahatur attentio, & fiat minor cognitio.

Diſtinguo majorem; Id ſequeretur ſi illa cognitio fieret per plures viſiones, concedo: ſi per unicam, nego. Fateor equidem, quòd ſi cognitio fiat per plures viſiones, tunc diſtrahetur intellectus, & ſingulæ cognitiones erunt minùs

nùs perfectæ: ſecus vero eſt, quando unica cognitione intellectus plura percipit, tunc enim illa cognitio ſeſe extendens ad plura objecta, maximè, quando ſunt invicem ſubordinata, non dicitur minùs perfecta imò preſtantior.

Inſtabis: Si per cognitionem plurium objectorum, quæ unica viſione percipiuntur, non fiat diſtractio: ergo per unicum actum viſionis Chriſtus poterit percipere omnia prorſus objecta poſſibilia.

Nego iſtam ſequelam, quia nempe aliunde ipſi repugnat illa cognitio omnium objectorum poſſibilium, cùm enim cognitio illa ſit actualis, ſi actu perciperet omnia illa objecta, cùm ſupponantur infinita, ſequeretur eum habere cognitionem non ſolùm extenſivè, ſed etiam intenſivè infinitam, ut dictum eſt.

Vrgebis. Si diſtrahatur intellectus, & fiat minor illius cognitio, dum diverſas habet cognitiones; conſequens erit, quòd Chriſtus nõ habebit ita perfectam cognitionem eſſentiæ divinæ intelligendo ſimul omnia alia objecta per ſcientiam infuſam, ſeu acquiſitam, ac haberet ſi illa per has ſcientias non intelligeret: ſed falſum conſequens: ergo, & antecedens.

Diſtinguo majorem; Si cognoſceret per plures cognitiones, quæ tenderent in diverſa objecta: ita quòd objectum terminativum unius cognitionis non eſſet terminativum alterius, concedo: ſecus. nego. Fateor equidem, quòd intellectus diſtrahatur per plures cognitiones, quando tendunt in objecta diverſa: at non ita contingit, quando illæ diverſæ cognitiones circa eadem objecta verſantur: cognitiones autem, quas Chriſtus habet per ſcientiam infuſam aut acquiſitam, non tendunt circa diverſa objecta, ſed circa eadem diverſimodè cognita, unde non debet fieri illius intellectus diſtractio. *Addo* cùm Poncio num.114. quòd equidem Chriſti cognitio beatifica diſtrahi deberet per cognitionem infuſam, aut acquiſitam aliorum objectorum, niſi Deus ex ſpeciali beneficio vellet ipſum habere cognitionem beatificam in ſummo gradu; & ideò per abundantius lumen gloriæ, ac ſingularem concurſum ita confortaret illius virtutem intellectivam, ut per cognitionem aliorum objectorum non fieret minor, nec minùs attenta cognitio beatifica.

Dices ſecundò; Si Chriſtus non poſſet videre per intellectum creatum objecta poſſibilia, maximè, quia ex infinitate illorum objectorum, ſequeretur illius cognitionem eſſe infinitam intenſivè: ſed hoc eſt falſum: ſiquidem tantùm inde liceret inferre, quòd illa cognitio eſſet extenſivè infinita, quia nempe tenderet in objecta numero infinita: at ex cognitione infinitè extenſiva non colligitur cognitio infinitè intenſiva; ſicut licet in quanto ſint infinitæ partes in potentia diviſibiles ab aliquo dividente, non ſequitur, quòd aliquod dividens creatum, habeat actu virtutem infinitam ad dividendas illas partes. *Deinde*, licèt viſio beatifica terminetur, & ſe ſe extendat ad infinitatem Dei; tamen illa non eſt infinita intenſivè, quia, ut diximus non videt infinitatem infinito modò. *Denique*, Doctor refellit rationes, quibus S. Bonaventura probabat Chriſtum non videre actu infinita: *Primò*, quia inde ſequeretur, quòd intellectus animæ Chriſti tantùm intelligeret, quantùm intellectus divinus, & ut ſic haberet virtutem infinitam: *Secundò*, quia virtus infinita diſtinctiùs, & perfectiùs videt duo, quam tria, & tria, quàm quatuor, & ita aſcendendo in infinitum, ſemper minùs diſtinctè, & perfectè videre poterit plura, quàm pauciora: ergo ſi videret infinita infinities, minùs clarè, & diſtinctè ea videret, quàm ſi videret dumtaxat infinita; ſed quod infinities minus perfectè, & diſtin-

ſtinctè videtur, perinde eſt, ac ſi nullo modo videretur. *Tertiò*, quia infinita extenſivè virtus præſupponit infinitam intenſivè virtutem: ſed anima Chriſti non poteſt ſe ſe extendere ad objecta numero infinita. Doctor, inquam, *num.*21. has rationes ſolvit, ac refellit: ſed illæ eædem ſunt rationes, quibus præfatam noſtram concluſionem firmavimus: ergo noſtra aſſertio ſubtilis Doctoris ſententiæ,& doctrinę adverſatur.

Nego has omnes conſequentias, & ad primam rationem dico,equidem ex cognitione extenſiva non rectè colligi cognitionem intenſivam, quando cognitio extenſiva non verſatur circa objecta, quæ actu, ſed dumtaxat poteſtate intelligantur, concedo: quando illa cognitio extenſiva ſupponitur de facto verſari circa infinita objecta actu cognita, nego: cùm enim, ut diximus, per cognitionem plurium objectorum non ſubordinatorum, quæ neceſſariò diverſis cognitionibus debent attingi, fiat diſtractio intellectus, & ſingulæ cognitiones ſint minùs perfectæ: conſequens eſt, quòd ſi aliquis actu perfectè, & diſtinctè cognoſceret objecta numero infinita, neceſſariò deberet habere virtutem intelligendi infinitam, ſicut ſiquis de facto divideret infinitas partes continui, deberet habere vim diviſivam infinitam.

Ad ſecundum dico, diſparitatem eſſe inter cognitionem Dei, ut infiniti, & infinitorum objectorum: quòd cognitio Dei ſub ratione infiniti poſſit fieri modò finito, non enim requiritur, ut tanta ſit perfectio in cognoſcente, quanta eſt in objecto cognoſcibili; quippe Deus viſus, ut infinitus, non percipitur neceſſariò ſecundùm omnem omninò gradum ſuæ perfectionis,& infinitatis: ſicut v.g.ut ſol videatur quatenus lucidus, non eſt neceſſe, quòd percipiatur ſecundùm omnem gradum, & perfectionem ſui luminis, alioqui non poſſet perfectiùs videri ab uno oculo, quàm ab altero; at ut omnia objecta poſſibilia actu viderentur, neceſſum eſſet, quòd intellectus videns haberet virtutem infinitam, quia vel illa videret per unicam viſionem, vel per plures: ſi per unicam, oporteret, quòd illa intellectio eſſet actu infinita in repreſentando, quia actu repræſentaret infinita objecta, quæ in ipſa relucerent, & per illam fierent manifeſta intellectui: virtus autem productiva actionis infinitæ debet eſſe infinita, & conſequenter intellectus Chriſti productivus illius infinitæ intellectionis deberet habere virtutem infinitam. Idem dicendum ſi illa objecta cognoſceret per infinitas numero intellectiones, quia ſicut virtus, ut duo requiritur ad producendas intellectiones duorum objectorum; ſic requiritur virtus, ut quatuor ad producendas intellectiones totidem objectorum: ergo pari ratione virtus infinita deſideraretur, ut producerentur infinitæ cognitiones infinitorum objectorum.

Ad tertium, dico Doctorem eatenus refellere rationes S.Bonaventuræ, quatenus Seraphicus Doctor volebat non ſolùm, quòd intellectus aliquis creatus nedum numero infinitas intellectiones poſſet producere, ſed nec aliundè productas recipere: quod utique non approbat Doctor, unde ibidem ait: *Poteſt dici, quòd videre indiſtinctiùs reſpectu plurium, non neceſſariò eſt ex parte intellectûs; ut receptivus eſt, ſed ſolùm ut elicitivus: poſſet enim recipere viſiones æquè diſtinctas plurium, ac paucorum: & ita ſi ratio valeret, concluderet ſolùm, quòd intellectus non poſſit eſſe elicitivus reſpectu infinitarum viſionum*. Et infrà, *Infinitas extenſiva ad aliqua, vel ad formas recipiendas, non concludit infinitam entitatem receptivi, ſicut patet de materia, ſi eſſet receptiva infinitarum formarum: imò magis concludit imperfectionem: ſed infinitas aliqua extenſiva, ut ad effectus ſimul cauſabiles concludit infini-*

nitatem intenſivam, eò quòd talis pluralitas concludit majorem perfectionem in eo, quod ad plura ſe extendit, non ita de receptiva. Quibus verbis Doctor apertè ſignificat, quòd etſi fortè intellectus ſit receptivus infinitarum numero intellectionum divinitùs productarum, ſicut, & infinitarum numero ſpecierum intelligibilium, quales aliqui Theologi volunt conceſſas fuiſſe Angelis ab inſtanti ſuæ formationis; non tamen ſequitur, quòd poſſet idem intellectus infinitas numero intellectiones producere, quæ eſt ipſamet ratio, qua noſtram concluſionem firmavimus; Ergo Doctor nobis non adverſatur.

Nec refert, quòd ibidem ſubjiciat; *Si tamen, & intellectus ponitur eliciti-vus infinitorum; dico, quòd nec illa infinitas extenſiva concludit infinitatem extenſivam intellectus, ſed objecti: quia objectum eſt cauſa principalis activa reſpectu illarum viſionum, & non intellectus.* Id inquam non obſtat, quia his verbis nihil aliud ſignificare intendit, quàm quòd licèt intellectus diceretur elicere cognitionem infinitorum objectorum, non propterea dici deberet infinitus, quia non eſſet cauſa principalis cognitionis illorum objectorum: ſed Deus ipſe, qui extraordinario modò concurrens cum iſtis produceret eorum viſionem in ipſo intellectu Chriſti, ſicque intellectus magis diceretur receptivus, quàm productivus talis cognitionis.

CONCLUSIO QUARTA.

P*Robabilius eſt intellectum Chriſti non videre omnia, quæ Deus videt ſcientia viſionis, ſed dumtaxat aliquà: idque non actualiter; ſed habitualiter: non quidem per lumen gloriæ, aut aliquam qualitatem; ſed ex eo, quòd habeat actum viſionis beatificæ circa objectum repræſentativum eorum omnium, quæ Chriſtus vult cognoſcere.* Hæc videtur conformior menti Doctoris, quantùm ad tres partes, quibus conſtat: quarum *Prima*, eſt contra Thomiſtas affirmantes animam Chriſti per ſcientiam beatam cognoſcere in divina eſſentia omnia prorſus præſentia, præterita, & futura. Probatur autem, quia objecta futura poſſunt eſſe numero infinita, putà infinitæ hominum, & Angelorum cognitiones, & affectus per totam æternitatem: ſed ut dictum eſt, Chriſtus non poteſt intelligere objecta infinita, eadem enim currit ratio de iſtis objectis futuris, ac de poſſibilibus: ergo, &c.

Secunda pars ſimiliter conſtat, nempe quòd Chriſtus non videat illa objecta habitualiter, tanquam per lumen gloriæ, aut alterius qualitatis, quæ per modum habitus repræſentaret intellectui omnia objecta futura; quia non magis intellectus Chriſti poſſet determinari per ſeipſum ad videnda illa objecta, quam per lumen gloriæ, aut per aliquam ſimilem qualitatem, quæ ſe haberet per modum habitûs: ſed non poteſt determinari per ipſum ad illa omnia objecta videnda: ergo nec à lumine gloriæ. Major conſtat, quia non aliundè lumen gloriæ poſſet determinare intellectum ad illa objecta percipienda, quàm quia ex ſe poſſet concurrere ad cognitionem iſtarum cognitionum, quibus illa objecta perciperentur: atqui pari ratione intellectus poſſet concurrere ad illas cognitiones: ergo id magis fieri non poteſt per lumen, quàm per intellectum, maximè cùm intellectus ſine ullo lumine gloriæ, & cum ſolo uberiori actuali concurſu poſſit determinari ad cognitionem objectorum: lumen autem gloriæ non poſſet concurrere ad illam viſionem, niſi dependenter ab intellectu. Hæc pars confirmabitur paulò infrà.

Tertia pars etiam conſtat, nempe quòd Chriſtus eatenus videat objecta futura, quatenus nempe videt eſſentiam divinam inſtar ſpeculi voluntarii, & ut eſt repræſentativa eorum omnium

vel

vel ex poſſibilibus, vel ex futuris, quæ Chriſtus vult cognoſcere, hac enim ratione Chriſti cognitio dici poteſt perfectiſſima, quia licèt non actu percipiat omnia prorſus objecta, tamen ſemper ejus intellectus eſt paratus in actu primo ad illa detegenda, quoties vel ad ſui fœlicitatem accidentalem, vel ut ad aliorum quæſitum reſpondeat, illa objecta cognoſcere cupiet.

Ex his collige, quòd hoc poſtremo modo ſit intelligendus Doctor ſubtilis, dum dicit Chriſtum videre omnia habitualiter in Verbo. Intelligendus autem eſt juxta ſecundam partem præſentis concluſionis, dum negat ſecundùm ſententiam S. Bonaventuræ Chriſtum videre omnia habitualiter, eo ſcilicet modo, quo Seraphicus Doctor affirmabat in intellectu Chriſti aliquam eſſe qualitatem per modum habitus, quo fieret, ut Chriſtus poſſet habitualiter cognoſcere omnia objecta tam poſſibilia, quàm futura; quod utique Doctor expugnat oſtendendo, quòd habitus ille omnium objectorum repræſentativus ſit impoſſibilis; tum quia vel habitus ille eſſet ratio cognoſcendi infinita objecta per ſe præciſè, & ſic haberet virtutem infinitam in repræſentando, quod repugnat ex dictis: *vel* id præſtaret mediantibus reſpectibus fundatis in ipſo habitu, per ordinem ad ipſa objecta intelligibilia, quod pariter dici nequit: quia, qua ratione ponuntur infiniti reſpectus in tali habitu, ne concedatur habitum illum eſſe infinitum, eâdem ratione poſſunt fundari infiniti reſpectus in aliquo actu, qui tamen propterea ex illa ſententia non eſſet infinitus: at in eadem ſententia non admittitur actus aliquis fundans infinitos reſpectus ad infinita objecta: ergo neque admitti debet habitus.

Præterea, Impoſſibile eſt infinitos reſpectus fundari in habitibus ad objecta: quia ponatur iſte habitus infinitus actu, nam habitus non habet alium reſpectum ad objectum ſuum, quàm *vel* reſpectum cauſati ad cauſatum, *vel* menſurati ad propriam menſuram, ergo ſi habeat infinitos reſpectus menſurati ad menſuram, iſte habitus erit infinitè menſuratus; eſſe autem infinitè menſuratum, eſt eſſe infinitè perfectum; quia menſurari eſt perfici, vel ſaltem perfectum cognoſci: ergo habitus erit non modo infinitus extenſivè, verùm etiam intenſivè. Hinc meritò Poncius carpit Suarium, quòd dixerit *diſp.26. circa principium*, Doctorem ſubtilem à ſententia S.Bonaventuræ, quam impugnavit, parùm receſſiſſe, eam explicando alio modò minùs probabili: in quibus verbis, inquit Poncius licèt paucis, ter craſsè erravit Suarez. *Primò*, Dum dixit parum abfuiſſe Scotum à ſententia S. Bonaventuræ, quam impugnavit; tantùm enim abeſt ab illa ſententia, quantùm ultima pars hujus concluſionis, quæ eſt affirmativa, diſtat à prima, quæ eſt negativa, & quarum una nihil prorſus habet connexionis cum altera, ut manifeſtum eſt. *Secundò*, Dum dixit Scotum ſententiam S.Bonaventuræ à ſe impugnatam poſteà explicaſſe aliter; nam licèt aliter explicaverit, ly *habitualiter*, quàm S. Bonaventura, tamen non aliter explicavit ſententiam S.Bonaventuræ, ſed ſtatuit aliam ſententiam toto cælo diſtinctam. *Tertiò*, Dum dixit explicationem Scoti eſſe minùs probabilem; nam ex dictis conſtat oppoſitum. Fallitur etiam ulteriùs, dum ibidem putat Scotum dixiſſe, quòd viſio actualis aliquando ſe haberet per modum actus primi, aliquando per modum actus ſecundi: non enim ſomniavit hoc Scotus; ſed ſolùm dixit, quòd mediante viſione, qua tanquam actu ſecundo videt obiectum beatificum potens, & paratum omnia intelligibilia repræſentare, habet applicatum actum primum ſufficientem ad cauſandum cum intellectu cognitionem cujuſque intelligibi-

 bi-

Digitized by Google

bilis; non quidem conjunctim, ſed diviſim, quod ſine dubio verum eſt. Hæc Poncius.

Quaestio Tertia.

Vtrùm præter ſcientiam beatificam Chriſtus habuerit ſcientiam infuſam, quâ res ipſas in propria earum natura cognoſceret?

NOtandum primò: triplicem diſtinctam creaturarum cognitionem, & ſcientiam attribui Chriſto, nimirum Beatificam, Acquiſitam, & Infuſam. *Beatifica* eſt, quâ res creatas cognoſcit in eſſentia divina; *Acquiſita* dicitur, quam proprio ſtudio, & experientia ſua comparavit: *Infuſa* verò ea eſt, quam ipſi Deus indidit imprimendo ejus intellectui ſpecies repræſentativas rerum creatarum. *Inſuper*. Scientia divinitùs indita, alia eſt infuſa per ſe, & alia per accidens. Dicitur infuſa *per accidens*, quæ quantùm eſt ex ſe, de facto comparari poſſet per ſtudium, & exercitationem intellectus; nihilominus infunditur à Deo, ut is, qui illam obtinet, non ſolùm promptiùs, & faciliùs, ſed etiam perſpicaciùs res cognoſcat. Talis fuit ſcientia illa, quam Adamus, & Salomon ſibi divinitùs inditam habuerunt de rebus naturalibus, quas temporis ſucceſſu proprio ſtudio potuiſſent ſibi comparare, ſed neceſſariò debet à Deo infundi, qualis eſt ſcientia, ſeu cognitio evidens de rebus ſupernaturalibus. Quæritur autem impræſentiarum, an Chriſtus habuerit ſcientiam infuſam, non ſolùm per ſe, ſed etiam per accidens, qua nedum res ſupernaturales, ſed etiam naturales in propria earum natura noverit.

Notandum ſecundò, diſcrimen ſtatui inter ſcientiam beatam, & ſcientiam in proprio genere; non quidem penès objecta cognita; nam eadem objecta, quæ cognoſcũtur in Verbo, ſeu in eſſentia divina, etiam cognoſci poſſunt in proprio genere: ſed invicem diſtinguuntur penes media diverſa; nam medium cognitionis *ſcientiæ beatificæ*, eſt ipſa divina eſſentia, quatenus repræſentativa rerum, quas eminenter, & virtualiter continet, & habet vim infinitam eas repræſentandi; ſcientiæ verò infuſæ medium, ſunt ſpecies intelligibiles divinitùs inditæ, quæ res cognoſcendas repræſentant non ſecus, ac ſi illæ ſpecies eſſent propriò labore comparatæ. Hinc cognitio beatifica habet pro objecto immediato *quod*, ipſam eſſentiam divinam, & pro ſecundario, ipſas creaturas, quæ videntur in eſſentia divina. Cognitio verò *Acquiſita*, vel *Infuſa* terminatur ad ipſas creaturas tanquam ad objectum primarium, quod per ſe, & non in alio videtur, aut intuitivè, aut abſtractivè, & ideo hac ratione res dicuntur videri in genere proprio. Cùm autem priùs medium longè ſit clarius, & præſtantius, etiam longè clariori, ac præſtantiori modo res videntur in eſſentia divina, quàm in proprio genere. Unde cognitio beatifica dicitur *Matutina*, infuſa verò, vel comparata *Veſpertina*, appellatur. *Advertendum* inſuper, ſcientiæ infuſæ objecta eſſe, vel divina, ut ea, quæ ſpectant Deum unum, & trinum, nec-non, & Incarnationem Verbi: vel ſupernaturalia ut gratia, &c. vel purè naturalia.

Notandum tertiò, unam, & eandem ſpeciem intelligibilem non poſſe ſimul plura objecta diſtinctè repræſentare, ut ex profeſſo docet Doctor in 2. diſt. 3. quæſt. 10. Quod utique variis rationibus probat; maximè verò quia una, & eadem res non poteſt eſſe repræſentatio naturalis rerum diſſimilium, ſed naturæ, & quidditates rerum, ſunt inter ſe valdè diſſimiles, igitur ſpecies non poteſt eſſe earum perfectè repræſentativa.

Dein-

Digitized by Google

Deinde, Quidquid eſt ratio cognoſcendi diſtinctè plura, neceſſariò debet habere unum objectum, in quo perfectè illa plura continentur, & velut adunantur; quod utique patet exemplo eſſentiæ divinæ, quæ eſt repræſentativa omnium creaturarum, idque diſtinctè, & perfectiſſimè, quia omnia perfectiſſimè continet, & ſuo ſinu claudit: ſed una ſpecies non habet aliquod objectum primum includens virtualiter omnes alias quidditates ſecundùm totam ſuam cognoſcibilitatem; nulla enim eſt creatura, quæ virtualiter contineat alias creaturas ſecundùm omnimodam earum cognoſcibilitatem: igitur una ſpecies non poteſt eſſe repræſentativa omnium omninò aliarum quidditatum.

Denique, colligitur infinitas divinæ eſſentiæ ex infinitate eorum, quæ per ipſam repræſentantur: ergo pari ratione, ſi daretur aliqua ſpecies, quæ haberet vim repræſentandi omnia prorſus objecta, etiam infinitatem ſibi vendicaret; hoc autem eſt falſum.

CONCLUSIO PRIMA.

P*Ræter ſcientiam beatam, eſt etiam admittenda in intellectu animæ Chriſti ſcientia quædam infuſa.* Probari poteſt concluſio illis omnibus Scripturæ textibus, quibus ſuprà probatum eſt in Chriſto fuiſſe omnia dona Spiritûs ſancti, inter hæc enim ſunt dona ſapientiæ, & ſcientiæ. Item ex illis ad Coloſſ. 2. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*: ſcientia autem infuſa eſt nobiliſſima portio Scientiæ ſupernaturalis, quæ maximè deſignatur ab Apoſtolo nomine ſcientiæ Dei; unde Joan. 7. mirantibus Judæis, ac dicentibus. Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit: reſpondit Jeſus, *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me*: quaſi diceret, Non illam meâ induſtriâ comparavi, nec ab homine docente didici, ſed à Patre meo mihi fuit indita.

Probatur etiam ab omnibus Theologis; maximè verò à noſtro Alenſi 3. p. quæſt. 13. membro 2. ubi diſtinguit ſex „ modos ſcientiæ in Chriſto. Quorum „ *primus* eſt, inquit, quò Chriſtus om- „ nia novit, quia Deus, & hæc ſcientia „ non eſt accidens, ſed ſubſtantia, & „ Deus ipſe. *Secundus* modus, eſt quo „ omnia novit ratione gratiæ unionis, „ & hic modus dicit tantùm excellen- „ tiam quandam ſcientię animæ Chri- „ ſti illi neceſſariò debitam, ratione „ gratiæ unionis hypoſtaticæ. *Tertius* „ modus, eſt quo cognovit omnia no- „ titiâ comprehenſorum, & Beatorum, „ & de illo modo quæſtione præce- „ denti diſputavimus. *Quartus* mo- „ dus, eſt quo cognovit omnia ſecun- „ dùm perfectionem naturæ integræ, „ quomodò Adam cognovit omnia, & „ hic modus eſt ſcientia infuſa. *Quintus* modus, eſt quo cognovit aliqua „ per experientiam in parte appetiti- „ va, de quo modo loquitur Apoſtolus „ ad Hebræos 9. *Didicit ex illis, quæ* „ *paſſus eſt, obedientiam*. *Sextus* tan- „ dem modus, eſt quo cognovit aliqua „ per experientiam in parte ſenſitiva, „ & hic ſextus modus differt à quin- „ to, quòd quintus modus dicat tan- „ tùm experientiam dolorum, & pœ- „ nalitatum, quas Chriſtus tulit; un- „ de dicitur modus ſciendi ſecundùm „ naturam pœnalem aſſumptam; ſex- „ tus modus verò dicat præciſè cogni- „ tionem intellectivam comparatam „ beneficio ſenſuum, quam Chriſtum „ habuiſſe inferiùs probabimus.

Probatur inſuper hac ratione. Sicut ſe habet gratia ad voluntatem, ſic ſcientia ad intellectum: ſed in Chriſto fuit plenitudo gratiæ infuſæ: ergo, & ſcientiæ plenitudo: Non eſſet autem plenitudo ſcientiæ, niſi eſſet aliqua infuſa: ergo in Chriſti anima fuit aliqua ſcientia infuſa. Præterea, ſi non eſſet admittenda ejuſmodi ſcientia infuſa in Chriſto, maximè quia pugnat cum ſcien-

ſcientia beata, quam intellectus animæ Christi habet in Verbo; vel ſaltem quia datâ ſcientiâ beatâ, fruſtrà daretur ſcientia infuſa: ſed neutrum dici debet. Non quidem *primum*, quia ex S.Auguſtino quæſt.26.ad Oroſium, *Cognitio creaturæ in ſemetipſa eſt veſpera, in Deo eſt mane*: ſed ex eodem S.Auguſtino 4. ſuper Geneſi ad litteram, *In cœleſti patria ſimul eſt mane, & veſpera*: ergo in Chriſto utpote beato, ſimul eſt mane,& veſpere. Non etiam *ſecundum*, quia datâ ſcientiâ beatâ, iterùm datur infuſa, non ad cognoſcendum ſimpliciter, ſed ad cognoſcendum diſtinctis mediis: At verò datâ cognitione alicujus per unum medium, non eſt fruſtrà cognitio ejuſdem per aliud medium;ſicut patet de terra, cujus rotunditas ſemel probata per medium phyſicum, non propterea fruſtrà probatur per medium mathematicum: ergo datâ ſcientiâ beatâ, quâ intellectus animæ Chriſti videt res in Verbo, per Verbum, tanquam per unum medium,non datur fruſtrà ſcientia infuſa, qua res eaſdem cognoſcat per ſpecies infuſas, tanquam per aliud medium.

Objicies primò: Non poſſunt ſimul ſubſiſtere ſcientia, & opinio; igitur multò minùs ſcientia beata, & infuſa. Antecedens patet ex Ariſtotele 1.poſteriorum, & abundè probatum eſt in tertia parte noſtræ Logicæ. Conſequentia probatur: quia plus invicem diſtant ratio increata, & creata, quàm duæ rationes creatæ: ſed ſcientia beata habetur per medium increatum: ſcientia verò infuſa per medium creatum,nempe per ſpecies inditas; ſcientia verò, & opinio habentur per rationes creatas: igitur, &c.

Nego conſequentiam; & ad probationem dico, ſcientiam creatam, & increatam magis quidem diſtare, quàm ſcientiam, & opinionem in ratione entis non verò ſcientiæ; nam utraque ſcientia facit aſſenſum firmiſſimum, licèt per diſtinctas rationes, & ideò non repugnat ſimul exiſtere in eodem intellectu ſcientiam beatam, & infuſam: at verò opinio, & ſcientia, licet conveniant in ratione entis creati, maximè tamen diſconveniunt in ratione aſſenſûs; quippe opinio facit aſſenſum dubium; ſcientia verò aſſenſum omninò certum.

Dices ſecundò: Præſente cognitione perfectâ, excluditur omnis cognitio imperfecta: ſed ſcientia infuſa comparata ad ſcientiam beatificam, eſt imperfecta:ergo hęc per illam excluditur.

Inſuper,Minus lumen excluditur per majus: ſed lumen ſcientiæ infuſæ minus eſt, quàm ſcientiæ beatificæ: ergo hæc illud excludit.

Denique,Una,& eadem facultas non poteſt elicere ſimul duas actiones:ergo nec intellectus poteſt habere duas cognitiones, quarum una ſit beatifica, alia infuſa.

Reſpondeo ad primum, diſtinguendo majorem,cognitio abſolutè imperfecta excluditur per perfectam,concedo:quæ ſolum eſt imperfecta comparatè, nec ex ſe opponitur perfectioni, nego: Scientia autem infuſa non eſt abſolutè imperfecta; ſed tantùm comparatè, nec per ſe opponitur ſcientiæ beatificæ, ideoque per illam non excluditur.

Ad ſecundum dico majorem eſſe veram, ſi utrumque lumen majus, & minus, ſint ejuſdem ordinis, quâ ratione lumen Solis offuſcat lumen ſtellarum; falſum autem quando iſta lumina ſunt diverſi ordinis: At ſcientia beata, & infuſa ſunt diverſi ordinis, & ſtatûs; ſiquidem beata ſpectat ad ordinem gloriæ, infuſa verò ad ordinem gratiæ: ſimiliter beata pertinet ad ſtatum comprehenſoris;infuſa verò ad ſtatum viatoris.

Ad tertium denique diſtinguo majorem. Una, & eadem facultas non poteſt habere duas operationes adæquatas, concedo; inadæquatas, nego: Cogni-

gni-

Digitized by Google

gnitio autem beatifica, ſeu quæ habetur per medinm beatificum, ſcilicet per eſſentiam divinam, & illa quæ habetur per medium infuſum, ſcilicet per ſpecies divinitus inditas, non ſunt adæquatæ, ſed inadæquatæ, quippe cùm haberi poſſint circa idem objectum per diverſum lumen, & una ſubordinetur alteri, tanquam minùs perfecta præſtantiori.

Conclusio Secunda.

P*Robabilius eſt Chriſtum Dominum per ſcientiam infuſam cognoviſſe myſteria divina, putà Deum ut unum, & trinum; non ſolùm quantùm ad quæſtionem* AN SIT, *ſed etiam quoad quæſtionem* QUID SIT. Probatur. Chriſto concedenda eſt per ſcientiam infuſam notitia corum omnium objectorum, quæ nullam ſecum important repugnantiam, aut indecentiam: At nihil obſtat quominus per illam ſcientiam myſteria divina noverit Chriſtus: igitur fatendum eſt illa noviſſe. Major patet ex pluries dictis; quòd nempe in tantum dignificanda, & celebranda ſit Chriſti humanitas, ac perfectio, quantùm fieri poteſt abſque ulla repugnantia. Minor verò probatur: Si quid obeſſet quominus anima Chriſti per ſcientiam infuſam noviſſet iſta divina myſteria; maximè quia, ut volunt moderni Theologi, non poteſt cognoſci quidditativè myſterium Trinitatis, v.g. niſi etiam cognoſcatur intuitivè: ſed hæc ratio nulla eſt.

Probatur. Notitia quidditativa in genere non debet eſſe neceſſariò intuitiva, alioqui rerum eſſentias nuſquam quidditativè cognoſceremus; ſiquidem vix unquam accidit, ut eas noverimus intuitivè: ergo neque cognitio quidditativa objecti divini neceſſariò debet eſſe intuitiva. Antecedens conſtat. Conſequentia probatur à Doctore ſubtili in 2. diſt.3. quæſt.9. & 10. illudque fusè cum ipſo probavimus in Tractatu de Angelis, ubi agendo de cognitione Angelorum, docuimus Angelos adhuc viatores habuiſſe ſpeciem impreſſam, per quam Deum unum, & trinum reverà quidditativè, non tamen intuitivè, ſed abſtractivè cognoverunt.

Probatur Inſuper. Si quæ ſit ratio, ob quam notitia Dei debeat neceſſariò eſſe intuitiva, maximè ut volunt Recentiores, quia exiſtentia Dei eſt de intrinſeca ratione ejus, ac proinde visô Deo quidditativè, videri quoque debet quatenus eſt actualiter exiſtens: at hæc ratio nulla eſt: *Primò*, quia certum non eſt exiſtentiam divinam eſſe gradum formaliter conſtitutivum eſſentiæ divinæ; ſiquidem plurimi Theologi docent illam eſſe dumtaxat modum intrinſecum primariò circumſtantem, & afficientem ipſam divinam eſſentiam. *Deinde*, Etiamſi verà exiſtentia divina ſit de eſſentia Dei, inde non eſt conſequens, quòd visô Deô quidditativè, & eſſentialiter exiſtente, neceſſariò videri debeat intuitivè; ſiquidem ad cognitionem quidditativam ſingularium, ſufficit quòd cognoſcantur abſtractivè, maximè cùm non ſunt per ſe præſentia facultati cognoſcenti, licèt cognoſcantur ut actualiter exiſtentia: At verò Deus poteſt cognoſci ab intellectu creato, non ut præſens facultati cognoſcenti, & tamen ut exiſtens actu, ſicut quidditativè cognitus eſt ab Angelis adhuc viatoribus per ſpeciem impreſſam, quæ divinam eſſentiam ipſis clarè, & diſtinctè exhibebat: igitur licèt exiſtentia divina ſit prædicatum eſſentiale Dei; inde non ſequitur, quod ſi Deus cognoſcatur quidditativè, neceſſariò debeat cognoſci intuitivè: & ſubinde potuit intellectus Chriſti per ſcientiam infuſam divina myſteria quidditativè cognoſcere.

Confirmatur ex doctrina Doctoris ſubtilis in 4. quæſt. 3. ubi docet poſſe Beatum habere in memoria actum recordationis ſuæ viſionis beatificæ, ſi videlicet illa non continuaretur: at per illum

illum actum cognoſcere poſſet abſtractivè objecta divina,quæ per ſcientiam beatificam intuitivè novit. Hinc ipſemet Doctor in 2. diſt. 3. quæſt.9. docet S. Paulum recordantem viſionis Dei præteritæ, quam habuit in exſtaſi, potuiſſe divinam Trinitatem per illas ſpecies prǽteritæ viſionis in memoria conſervatas diſtinctè cognoſcere: igitur pari ratione per ſcientiam infuſam, & ſpecies ſibi divinitùs inditas potuit intellectus Chriſti clarè, & diſtinctè cognoſcere myſterium Trinitatis, & alia myſteria divina.

Confirmatur inſuper. Intellectus animæ Chriſti prǽcisè ſpectatus ſecundùm ſtatum viatoris, ea debuit noſſe, quæ maximè conducebant ad illius animǽ perfectionem, & delicias, ſalvâ unione hypoſtaticâ,& debitis ejus circumſtantiis: ſed illa cognitio divinorum myſteriorum,maximè conducebat ad animæ Chriſti perfectionem, & delicias, nec ullatenus pugnabat cum ejus unione hypoſtatica, aut illius circumſtantiis: igitur, &c. Minor conſtat quantùm ad primam partem; ſi enim perfectio ſit, & quædam animi voluptas noviſſe veritatem aliquam naturalem, longè major, & amplior erit noſſe ſummam veritatem, putà Deum, ac divina ejus myſteria.

Probatur autem quoad ſecundam partem; Ideò enim ſcientiam infuſam de divinis myſteriis denegant animǽChriſti recentiores Theologi, *vel* quia illam ſuperfluam judicant: *vel* quia cenſent illam eſſe incompoſſibilem cum viſione beatifica: ſed neutra ex illis rationibus eſt valida. *Non quidem prima*; ſiquidem, ut jam diximus, una, & eadem res non cognoſcitur fruſtrà, quando diverſò lumine, & per diverſa media, ac diverſas notitias ab eodem intellectu percipitur. Non etiam *ſecunda*, nulla enim apparet ratio hujuſmodi incompoſſibilitatis. Cùm enim Chriſtus Dominus fuerit ſimul comprehenſor,& viator, inde fit, quòd licèt ut comprehenſor, debuerit habere notitiam myſterii Trinitatis ut præſentis; tamen ut viator potuit ejus myſterii habere notitiam abſtractivam, & illud noſſe, non ſub ratione præſentis, & moventis ad ſui cognitionem per ſuam præſentiam: ſed id potuit obtinere, *vel* per ſpeciem luminis gloriæ; nam cognoſcendo perfectè, & adæquatè lumen gloriæ,potuit illius habere ſpeciem impreſſam, & cognoſcere omnes illius habitudines; cùm autem lumen gloriæ habeat intrinſecam habitudinem ad Deum ut Trinum, & Unum, quatenus in ſe, & per ſe viſum; idcircò potuit intellectus animǽ Chriſti videndo iſtud lumen gloriæ, etiam videre iſtam habitudinem; & conſequenter terminum ejuſdem habitudinis, qui eſt Deus ut Trinus, & Unus: *Vel* potuit illud myſterium cognoſcere per ſpeciem impreſſam poſſibilem repræſentantem ipſum, non quidem ut abſens,aut ut præſens; ſed tantùm ſecundùm ſe præcisè, abſtrahendo ab abſentia,aut præſentia ejus: igitur nihil obſtat tam ex parte viſionis beatificæ, quàm ex parte illius circumſtantiæ,quominus Chriſtus noſſe potuerit divina myſteria per ſcientiam infuſam.

Dices primò: Illa cognitio divinorum myſteriorum,aut eſſet clara, aut obſcura: at non potuit eſſe obſcura;tum quia notitia obſcura, & inevidens objecti non poteſt ſubſiſtere cum illius cognitione beatifica, & idcircò diximus fidem non habere locum in intellectu Chriſti: non etiam clara, quia clara cognitio abſtractiva Dei,*aut* haberetur per cognitionem alicujus creaturæ, *aut* per ſpeciem impreſſam Trinitatis, & divinorum myſteriorum; *aut* per inevidentiam in atteſtante, & revelante, non quidem obſcurè, ſed evidenter, in aliquo ſcilicet lumine: ſed nullum horum trium poteſt aſſeri; *Non quidem primum*; quia nulla eſt creatura, quæ ha-

habeat connexionem in ratione effectus cum divina Trinitate, & aliis divinis myſteriis: ita quòd ex ſui cognitione poſſit intellectum creatum deducere in cognitionem cauſæ cujus eſt, & cum qua neceſſariam habet connexionem. *Non etiam ſecundum*, quia non eſt poſſibilis aliqua ſpecies impreſſa, quæ divinam Trinitatem repræſentet, ſiquidem Deus ut Trinus, ſemper, & ubique eſt præſens realiter per præſentiam, & potentiam, & ſubinde non requiritur ſpecies impreſſa ad eum repræſentandum; ſiquidem hæc dumtaxat eſt vicaria objecti ad ipſum repræſentandum, quando non eſt præſens; repræſentari enim eſt rem præſentem efficere. *Non denique tertium*, quia ex evidentia in atteſtante non habetur evidentia rei teſtificatæ: igitur ex nullo capite illa cognitio potuit eſſe clara, & evidens; nec proinde ſcientifica.

Reſpondeo hanc cognitionem fuiſſe quidem claram, ratione ſcilicet ſpeciei impreſſæ, cujus poſſibilitatem abundè ſatis, & perſpicuè probavimus agendo de viſione beatifica in priori volumine, nec-non, & in Tractatu de Angelis, ſolvimuſque omnes inſtantias, quas adverſus illam ſolitò formant adverſarii, quas hìc referre, & refricare tædioſum eſſet, & otioſum.

Ex his, collige per illam ſcientiam infuſam Chriſtum Dominum etiam cognoviſſe ſuam Incarnationem; hæc namque cognitio maximè conferebat ad animæ Chriſti perfectionem, nec ullatenus ejus ſtatum dedecebat; Adde quod per ſcientiam infuſam potuit cognoſcere extrema unita in Incarnatione, nempe Verbum, & humanitatem: potuit pariter cognoſcere ipſam unionem actualem; quippe hæc minus videntur cognitu difficilia, quàm myſterium Trinitatis; ſiquidem ſunt ordinis aliquó modò inferioris, ſi ordinem hypoſtaticum aliquó modò diſtinguas ab ordine Divinitatis.

CONCLUSIO TERTIA.

INtellectus animæ Chriſti per ſcientiam infuſam novit omnia entia, quę per ſe ſunt ſupernaturalia, ut ſunt virtutes Theologicæ, gratia, lumen gloriæ, viſio beatifica, &c.* Hæc eſt communis apud Theologos, & probatur. Illorum omnium per ſcientiam infuſam Chriſtus cognitionem habuit, quorum haberi poteſt ſpecies per ſe infuſa: at illorum entium ſupernaturalium haberi poteſt ſpecies infuſa: igitur, &c. Major conſtat; quippe Chriſtus donari debuit cognitione eorum, quæ maximè conferebant ad illius animæ decus; rerum autem ſupernaturalium notitia maximè conferebat ad illuſtrandam Chriſti animam: igitur, &c. Minor verò probatur; quia entia ſupernaturalia creata, ſunt finitæ, & limitatæ entitatis, & conſequenter finitam repræſentabilitatem habent, & ſubinde per ſpeciem creatam poſſunt clarè, & diſtinctè repræſentari.

Deinde, per cognitionem finitam clarè percipitur eorum objectorum quidditas; ſiquidem hæc cognoſcitur per viſionem beatificam, quæ eſt cognitio creata, & finita; quidni ergo per ſpeciem divinitùs inditam pari ratione repręſentari poſſet, & attingi? *Denique*, ſi illa objecta non poſſent quidditativè repræſentari; maximè (ut volunt quidam Recentiores etiam ex noſtris) quia illa ſcientia terminatur ad Deum ut eſt in ſe: ſed hęc ratio nulla eſt: Tum quia, ut mox diximus, Deus ipſe ut Unus, & Trinus, poteſt etiam per illam ſcientiam infuſam quidditativè repræſentari, & cognoſci: tum quia etiamſi taliter non cognoſceretur ille ordo, quem entia ſupernaturalia dicunt ad Deum, non impediret quominus hæc poſſent cognoſci; ſiquidem, ut taliter cognoſcerentur, non eſſet neceſſarium, quòd Deus etiam cognoſceretur quidditativè, ordo enim dependentiæ creaturarum à Deo cognoſcitur quidditativè, abſ-

abſque eo, quòd Deus taliter cognoſcatur.

Dices primò: Gratia ſanctificans, & lumen gloriæ ſunt entia ſupernaturalia: at illa non poſſunt cognoſci per ſcientiam infuſam; gratia quidem, quia illa eſt participatio quædam divinæ eſſentiæ, juxta illud 2. Petri 1. *Maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ*: igitur non poteſt cognoſci quidditativè gratia ſanctificans, niſi pariter cognoſcatur divina eſſentia, cujus eſt participatio: ſed hæc cognoſci non poteſt per ſcientiam infuſam: ergo, nec illa. *Idem* conſtat de lumine gloriæ, cùm enim lumen gloriæ excedat quodlibet aliud lumen creatum, & ſit ordinis ſuperioris ad illud; quippe cùm ſpectet ad ordinem beatificum, qui eſt ſupremus inter entia creata, non poteſt per aliud lumen ſibi inferius, qualis eſt ſcientiâ infuſa, cognoſci: igitur omnia entia ſupernaturalia non potuerunt quidditativè per ſcientiam infuſam ab intellectu Chriſti cognoſci.

Nego minorem, & ad primum dico, quòd cùm gratia non ſit participatio ſubſtantialis, & entitativa divinæ eſſentiæ, quia hæc eſt indiviſibilis, ſed tantùm per quandam imitationem, idcircò non eſt neceſſe quòd, ut gratia cognoſcatur quidditativè, etiam divina eſſentia cognoſci debeat quidditativè, & quoad quæſtionem, *quid ſit*: ſed ſufficit, quòd cognoſcatur quoad quæſtionem, *an ſit*. *Deinde*, creaturæ omnes ſecundùm entitatem naturalem ſunt quædam participationes divinæ entitatis: at hæ poſſunt cognoſci abſque eo, quòd Deus quidditativè cognoſcatur: ergo ut res participans quidditativè ſit nota, non eſt neceſſe, quòd pari ratione participabile cognoſcatur.

Ad ſecundum dico, quòd licèt lumen gloriæ excedat quodlibet lumen creatum; nihilominus poteſt per inferius lumen cognoſci; ſiquidem per ipſum lumen Deus cognoſcitur intuitivè, qui tamen longè altioris eſt ordinis, quàm iſtud lumen: ergo per lumen inferius poteſt videri res ſuperioris ordinis.

Inſtabis; Si Chriſtus per ſcientiam infuſam potuiſſet cognoſcere lumen gloriæ, pari ratione etiam cognoviſſet viſionem beatificam elicitam tam à ſe, quàm ab aliis Beatis; ſed falſum eſt, quòd Chriſti anima potuerit per ſcientiam infuſam cognoſcere viſionem beatificam: ergo, &c. Major conſtat à paritate rationis: Minor verò probatur: Qui cognoſcit viſionem, quâ objectum videtur intuitivè, etiam intuitivè illud objectum cognoſcit: ſed per ſcientiam infuſam Chriſtus non potuit intuitivè cognoſcere Deum: ergo, nec viſionem, quâ videtur Deus.

Nego minorem, nec-non, & minorem illius probationis: falſum enim eſt, quòd qui videt medium, quô percipitur objectum, etiam illud objectum percipiat; nam medium illud, quô percipitur objectum, non eſt ratio cognoſcendi illud objectum cuilibet intellectui: ſed tantùm illi, in quo eſt formaliter ſecundùm entitatem propriam: quare, quemadmodum Raphael, v. g. videns ſpeciem aliquam repræſentativam eſſentię divinæ exiſtentem in intellectu Gabrielis, non propterea videt eſſentiam divinam; quia ejuſmodi ſpecies non eſt ratio repræſentativa eſſentiæ divinæ in intellectu Raphaelis; quippe in eo non eſt niſi objectivè, & non formaliter: ita intellectus animæ Chriſti videns viſiones beatificas in aliis intellectibus exiſtentes, & naturâ ſuâ ad Deum terminatas; non ſequitur tamen Deum vidiſſe ſaltem intuitivè, ſed ad ſummum abſtractivè; quia viſio beatifica non terminatur immediate ad Deum clarè viſum, niſi prout eſt in intellectu formaliter vidente per ipſam: intellectus autem animæ Chriſti non videt formaliter

liter

liter per viſiones aliorum: ergo quantumque cognoſcat illas per ſpecies, non ſequitur tamen cognoſcere Deum per ipſam, ſaltem intuitivè.

CONCLUSIO QUARTA.

A*Nima Chriſti per ſcientiam infuſam cognovit cogitationes cordium; necnon, & futura, etiam contingentia.* Hæc concluſio communior eſt pariter apud Theologos: maximè verò quantùm ad *primam*, quæ probatur authoritatibus Scripturæ ſacræ, quibus conſtat Chriſtum Dominum noviſſe interiores hominum affectus, & cordium cogitationes. Sic Matth. 9. *Cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit, Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Et c. 12. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, &c.* nihilque frequentius apud ſacros Evangeliſtas, quàm quòd adorandus ille Salvator noverit omnia humani cordis arcana. Hinc S. Joannes cap. 2. ubi dixit, quòd cùm *Chriſtus eſſet Jeroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus videntes ſigna, quæ faciebat*: ſtatim ſubdit; *Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis eò, quòd ipſe noſſet omnes, & quia opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine*.

Favet etiam ratio; ſiquidem illa arcanorum cordis notitia maximè decebat Chriſti Domini miniſterium. *Primò* namque erat Judex non ſolùm hominis exterioris, ſed maximè interioris: at Judex æquiſſimus noſſe debet ea omnia, de quibus eſt dicturus ſententiam. *Similiter* erat Doctor, & magiſter hominibus deſtinatus: ſubinde noſſe debuit tum ea, quæ ſpectant ad actus interiores in ordine ad vitam æternam, ſicut & ea, quæ ſpectant ad actus exteriores, ut provideret de mediis, & remediis ad illum finem conducentibus. *Denique*, Supremum habebat dominium in omnes hominis actiones; influere enim debebat in animas hominum tanquam caput in membra: Dominus autem noſſe debet ea omnia, & ſingula, quæ ſubſunt ejus dominio: igitur Chriſtus quatenus Judex, Doctor, & Dominus debuit noſſe cordium cogitationes.

Secunda pars etiam conſtat: Siquidem Chriſtus Dominus plura novit futura, ut conſtat ex omnibus illius vaticiniis. Sic Matth. 26. in nocte paſſionis dixit Petro; *Antequam Gallus cantet, ter me negabis*. Et Lucæ 19. *Videns civitatem flevit ſuper illam dicens: Quia ſi cognoviſſes, & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis; quia veniens dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique, & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ*. Ad hæc, eſt eadem ratio, ac nunc inſinuata, quia videlicet eſt futurus Judex omnium.

Adde quòd iſta pertinebant ad perfectionem prudentiæ ejus; nam Vir prudens non debet tantùm præſentia intueri, ſed & præteritorum reminiſci, & futura prævidere, & quantò eminet prudentiâ, tantò perfectiùs, & eò plura præterita, & futura debet cognoſcere.

Tertia pars etiam apparet, nempe, quòd cùm Chriſtus cognoverit futura contingentia, ut contingentia ſunt, ſeu quatenus pendent à libera omnium voluntate, non ſolùm quæ reverà erant extitura, ſed etiam, quæ conditionatè eſſent ventura, ſi talis conditio poneretur. Patet, inquam, de futuris contingentibus reverà extituris in aliqua temporis differentia: nam Matth. c. 26. Petro pronunciavit, *Antequam Gallus cantet, ter me negabis*: illa autem trina negatio erat futurum contingens omninò liberè pendens à libertate Petri; quod tamen evenit: ergo ejuſmodi futura contingentia novit Chriſtus.

Quòd autem etiam noverit futura conditionatè contingentia, ſimiliter patet ex illo celebri vaticinio, quò habitatorum Bethſaidæ, & Corozaim cor impœnitens, & obduratum animum increpans, ait Lucæ 10. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere ſedentes pœniterent.* Quibus verbis conditionatè futuram Tyriorum, ac Sydoniorum pœnitentiam exprimit: igitur illam noverat.

Confirmatur: nam anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoſcit ea, quæ maximè ſpectant ad ſuum ſtatum, & miniſterium: ſed aliqua ex futuris conditionatè liberè contingentibus, poſſunt ſpectare ad ſtatum, & miniſterium Chriſti Domini; nam prædicta Tyriorum, & Sydoniorum converſio ſpectabat ad confirmationem prædicationis ſui Evangelii, & ad convincendam ſingularem duritiem, & obſtinationem eorum, quibus annuntiabat Evangelium: igitur valde conveniens fuit, quòd anima Chriſti Domini haberet cognitionem horum futurorum conditionatorum.

Objicies primò: Cognitio cogitationum, & affectuum cordis eſt ſoli Deo propria, ipſique ut divinitatis indicium tribuitur: Sic 1. Reg. cap. 16. *Homo videt, quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Et Jeremiæ 17. *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile, & quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans corda.* Unde SS. Patres Chriſti Domini Divinitatem maximè probàrunt ex eo, quòd ſecretiſſimas omnium cogitationes cognoverit, & revelaverit. Sic ſanctus Ambroſius, lib. 5. in Lucam ad illa verba Evangelii, *Ut autem vidit cogitationes eorum.* Sic pariter S. Hieronymus exponens caput 9. S. Matth. Idem dicendum de futuris; eorum enim cognitio, & revelatio ſolùm Deum ſpectat, juxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate ea, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dii eſtis vos*; unde Tertullianus in Apologetico cap. 20. præclarè ait: *Idoneum opinor teſtimonium divinitatis, veritas divinationis*: At ſcientia infuſa non convenit Chriſto ut Deo, ſed ut homini: ergo nec cogitationes cordium, nec futura contingentia cognovit per illam ſcientiam infuſam; ſed vel per ſcientiam increatam quatenus Deus, & Verbum; vel ad ſummum per ſcientiam beatam, quâ videbat quaſdam creaturas relucentes, & ſibi repræſentatas in eſſentia divina: igitur per ſcientiam infuſam iſta non cognovit.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Eſt ſoli Deo propria, quatenus ei ſoli naturaliter convenit habere cognitionem liberarum cogitationum; & rerum futurarum, concedo: quatenus ex ſingulari ipſius beneficio non poſſet etiam alteri intellectui creato communicari, prout exigit illius dignitas, & conditio, ad quam per ipſum ſublimatur, nego. Fateor itaque, quòd illa quidem cognitio ſit ſoli Deo propria per modum cognitionis naturaliter debitæ nihilominus ex privilegio potuit Chriſto conferri propter dignitatẽ, & miniſterium ad quod deſtinabatur: maximè verò ratione unionis hypoſtaticæ, propter quam longè præſtantiori modo iſta cognitio ei tribuebatur; quam cuilibet fuerit unquam conceſſa, aut concedenda. Unde SS. Patres ex illa cognitione meritò inferebant ipſius Chriſti Domini divinitatem, quia nullus unquam homo purus tanta perſpicaciâ, tantaque certitudine penetravit, & reſeravit humani cordis abſcondita, futuroſque rerum eventus, ac ipſemet Chriſtus Dominus; non tamen negarunt SS. Patres aliquam earum cogitationum, aut rerum futurarum cognitionem minùs perfectam poſſe tribui alicui puræ creaturæ. hoc enim teſtatur S. Ambroſius lib. 2. in Lucam ex teſtimonio S. Pauli 1.

Digitized by Google

ad Cor.14. quo demonſtrat aliquos homines ex ſpeciali virtute ſibi à Deo communicata cognoſcere ſecretas cogitationes cordium, Quod etiam firmatur multis Sanctorum exemplis, qui ipſa cognitione, & revelatione donati ſunt.

Objicies ſecundò: Chriſtus cognoſcit cogitationes cordium, & futura contingentia per ſcientiam beatificam: ergo ſuperfluum eſt admittere etiam in eo ſcientiam per quam iſta detegat.

Nego conſequentiam: Juvat enim rem pluribus mediis, & modis noſſe, quando illa cognitionis multiplicitas non officit præſtantiori cognitioni: at ſcientia infuſa non officit ſcientiæ beatificæ, nec ſtatui hypoſtatico Chriſti, imò maximè conducit ad illuſtrandam ipſius animam: igitur licèt Chriſtus ſecreta cordium, & futura contingentia noverit per ſcientiam beatificam, non otiosè, nec inutiliter etiam ipſa novit per ſcientiam infuſam.

Inſtabis: Chriſto non eſt attribuenda perfectio, niſi illa intellectui creato cenſeatur debita ſecundum ordinem naturæ, vel gratiæ: ſed cognitio ſecretorum cordis, ac futurorum contingentium, non eſt debita intellectui creato ſecundùm alterutrum ordinem: ergo non eſt aſſerenda in anima Chriſti.

Reſpondeo primò, negari poſſe majorem, cùm enim Chriſtus ratione unionis hypoſtaticę ſublimatus fuerit ad ordinem longè præſtantiorem, quàm ſit ordo naturæ, & gratiæ: idcircò etiam præcellentiori dignitate, ac notitia fuit donandus.

Reſpondeo ſecundò diſtinguendo minorem. Cognitio ſecretorum cordis, & futurorum non eſt debita communi órdini gratiæ, concedo: extraordinario, ac præcellentiſſimo gratiæ ordini, ac ſtatui, nego: ſicut enim Chriſtus ratione plenitudinis gratiæ, quam obtinet, longè eſt Deo acceptabilior, quàm cæteri quique juſti, inde mirum videri non debet, ſi etiam longè præſtantiori Dei beneficio cumuletur, & perſpicaciori rerum notitia donetur.

Objicies tertiò: Futura contingentia non poſſunt cognoſci ab intellectu Chriſti, niſi *vel* in ſua cauſa, *vel* in teſtimonio Dei dicentis, & revelantis ea, ſicut revelavit Prophetis, *vel* in decreto divinæ voluntatis determinantis eorum futuritionem, quo pacto Beati, & ipſe Deus futura contingentia cognoſcunt: *vel* denique in ſeipſis immediatè: nempe ſi cognitio animæ Chriſti terminaretur immediatè ad ipſa futura ſecundùm ſe, & non mediante aliquo objecto priùs cognito: ſed neutro ex his quatuor modis potuit illa futura contingentia noſſe. *Non quidem in ſua cauſa*, quia cauſa productiva illorum effectuum contingentium, eſt omninò indifferens ex ſe ad illos producendos, vel non producendos: ex principio autem indifferenti non poteſt aliquid certò, & determinatè cognoſci: tum quia futura contingentia, ut ſunt in cauſis, non habent veritatem determinatam, ſicut nec entitatem, quia cauſæ contingentes non ſunt magis determinatæ ad illos effectus, quàm ad oppoſitos: igitur non poſſunt eſſe magis rationes cognoſcendi effectum aliquem, quam illius oppoſitum. *Non etiam ſecundùm*, quia quod cognoſcitur per teſtimonium Dei dicentis, aut revelantis, tantùm cognoſcitur per medium extrinſecum; cognitio autem per medium extrinſecum non eſt ſcientifica: ſiquidem cognitio ſcientifica infertur per medium intrinſecum, & evidenter notum cognoſcenti. Hinc omnis cognitio, quæ habetur per revelationem, vel ad fidem, vel ad Prophetiam pertinet, non autem ad ſcientiam. *Non etiam tertium*, quia objecta debent aliter cognoſci per ſcientiam infuſam, quam per beatam: ſed per beatam cognoſcuntur in decreto

Dei,

Dei, vel ſaltem in divina eſſentia, quatenus habet vim infinitam quælibet objecta repræſentandi. *Non denique quartum*, quia futura contingentia non ſunt repræſentabilia in ſeipſis per aliquam ſpeciem creatam; quod enim non habet eſſe determinatum, non eſt repræſentabile per propriam aliquam ſpeciem: ſiquidem repræſentatio ſpeciei, cùm ſit naturalis, non poteſt certò determinare illud, quod eſt indifferens ad eſſendum, vel non eſſendum: ſed futurum contingens v. g. trina negatio Petri non habebat determinatum eſſe, ſed erat omninò indifferens ad eſſendum, vel non eſſendum; igitur per aliquam ſpeciem non poterat certò repræſentari.

Nego minorem: nam reverà futura contingentia cognita ſunt in ſeipſis per ſpeciem repræſentativam illorum, ut docere videtur Doctor in 3. diſt.14. quæſt.3.num.5. ubi de Chriſto loquens ait: *Poteſt dici, quòd hæc anima novit habitualiter, & abſtractivè, aliqua ſingularia per proprias ſpecies infuſas, & aliqua non novit habitualiter*. Quibus concedit Chriſti intellectum habuiſſe cognitionem quorundam ſingularium contingentium; ibi namque non loquitur de ſingularibus neceſſariis, ſed contingentibus; ſiquidem ſubdit: *Poteſt tamen cognoſcere illa habitualiter, ſi illa fiant in exiſtentia reali*: Ergo non loquitur de ſingularibus poſſibilibus, aut exiſtentibus neceſſariis, ſed etiam de contingentibus: Quod utique confirmatur, quia per ſcientiam infuſam, anima Chriſti cognoſcit per proprias ſpecies ea omnia, quæ per proprias ſpecies ſunt in ſeipſis repræſentabilia: ſed futura contingentia ſunt repræſentabilia per ſuas proprias ſpecies: igitur, &c. Major conſtat. Minor probatur. Quodlibet ens ſub ratione, quo ens eſt, eſt intelligibile: ſed futuritio, & contingentia ſunt reverà aliquid, & conſequenter ens, ac ſubinde ſunt intelligibilia. *Deinde*, Ens ut futurum, & ut præteritum, eſt intelligibile: ergo etiam ut futurum contingens. Antecedens per ſe patet. Conſequentia probatur; ſicut enim futuritio eſt relatio temporis futuri ad præſens, & ſicut præteritio eſt relatio temporis præteriti ad præſens, ita contingentia eſt relatio effectus ad cauſam, prout in actu primo indifferentem: igitur tam futuritio, quàm contingentia ſunt entia cognoſcibilia.

Nec refert, quod illa non habeant eſſe determinatum, quatenus conſiderantur ſecundùm ſe, & ut ſpectantur in ſua cauſa, quæ prout conſideratur in actu primo, indifferens eſt ad effectum contingenter ponendum, vel non ponendum; ſufficit enim, quòd illa habeant aliquod eſſe determinatum in decreto Dei, non pro tempore, quo dicitur futurum contingenter, ſed pro tempore, quo Deus liberè decrevit, ut illud futurum contingens exiſtat: ex hac enim determinatione ſuppoſita divinæ voluntatis, futurum illud dicitur habere aliquod determinatum eſſe, quod ut ſic per ſpeciem creatam ſupernaturaliter à Deo infuſam repræſentari poteſt, & certæ cognitioni ſubeſſe, & conſequenter per aliquam ſcientiam ſupernaturalem poſſunt cognoſci.

Dices, Doctor ſubtilis ibidem *nu.6.* abſolutè negat, quod futurum contingens poſſit cognoſci, *Si dicatur*, inquit, *quòd potuit hanc habere per ſpecies infuſas, hoc falſum eſt*, igitur noſtra ſententia ipſi adverſatur.

Nego conſequentiam; ibi enim non loquitur de cognitione abſtractiva, de qua agimus, ſed de intuitiva, quam affirmat non poſſe haberi per ſpeciem: *Tum quia*, inquit, *ſpecies infuſa repræſentat objectum, ut abſtrahit ab actu, & exiſtentia: quia eodem modò repræſentat, ſive objectum exiſtat, ſive non exiſtat, & per conſequens non eſt ratio cognoſcendi, ut exiſtens: tum quia veri-*

ritates cognoſcibiles cognitione intuitiva de exiſtentibus, ut exiſtentia ſunt, ſcilicet veritates contingentes, non poſſunt cognoſci per ſpecies quaſcumque innatas: quia ex cognitione terminorum, non poteſt cognoſci veritas complexorum contingentium de illis terminis, &c. Ex quibus ſic ratiocinari licet. Cenſet Doctor, quòd ſpecies infuſæ eodem modo repræſentant objectum, ſive exiſtat, ſive non exiſtat ex ejus mente: ergo ex illa habemus, quòd etiam futurum contingens non exiſtat, poteſt per ſpecies per ſe infuſas cognoſci; non ſolùm ipſa ſubſtantia futuri, ſed etiam futoritio, & contingentia ipſius, & conſequenter non ſolùm ſpecificativè, ſed etiam reduplicativè.

Adverte tamen, Doctorem ſubtilem in 2. diſt.3. quæſt.11. meritò contra S.Thomam docere, quòd Angelus non poſſit cognoſcere futurum contingens per ſpecies univerſales, imò nec per ſpecies ſimpliciter, & ſolitariè, quia ſpecies deſerviunt dumtaxat ad ſimplicem extremorum apprehenſionem: non verò ad judicium ferendum. Quapropter ad hoc, ut intellectus animæ Chriſti ferre potuerit judicium de hac propoſitione, qua Petrum alloquens dixit; *Ter me negabis*, præter ſpecies repræſentantes Petrum, & negationem, neceſſarium fuit aliquod medium conjungens hæc extrema; illud autem fuit revelatio quædam, & manifeſtatio per lumen aliquod.

Petes primò, an illa ſcientia infuſa Chriſti fuerit actualis, vel habitualis.

Reſpondeo communem eſſe Theologorum ſententiam illam eſſe habitualem, ac jugiter in ejus intellectu perſeverantem per modum qualitatis concurrentis cum eodem intellectu ad cognitionem actualem. Cujus ratio eſt; Illa ſcientia eſt habitualis, per quam ſciens eſt tantùm in actu primo, & utitur tali ſcientia pro libito ad actum eliciendum; ſed anima Chriſti per ſcientiam infuſam quandoque tantùm erat in actu primo, & ea pro libito utebatur; igitur erat habitualis. Major admittitur ab omnibus. Probatur minor. In hoc præter cæteras differentias diſcrepat ſcientia infuſa à ſcientia beata. quòd hæc ſemper ſit actu; non enim intellectus beati poteſt ſuſpendere, vel interrumpere ſuum actum viſionis beatificæ, ſicut nec voluntas ſuſpendere actum amoris: poteſt verò intellectus Chriſti ſuſpendere, & ceſſare ab actu cognitionis per ſcientiam infuſam; cùm enim ſtatus animæ Chriſti, & modus ejus intelligendi extra viſionem beatificam, ſit ut operetur modo humano, id eſt voluntario, & libero, oportuit, ut intellectus animæ Chriſti per ſcientiam infuſam interdum eſſet in actu ſecundo, interdum verò dumtaxat in actu primo; nam cùm hæc ſcientia per ſe infuſa ſit ſolummodò ordinata ad perficiendum intellectum Chriſti, quatenus erat viator, oportuit, quòd ejus uſum liberum haberet, ſicut, & nos habemus uſum ſcientiarum, quas noſtro labore comparamus, nec enim habuit intellectus Chriſti principium aliquod, quo neceſſitaretur ad ſemper exercendum actum alicujus ſcientiæ.

Dices. Præſtantius eſt ſemper eſſe in actu ſecundo, quàm in actu primo: ergo cùm ſcientia infuſa Chriſti fuerit in ſtatu perfectiſſimo, debuit ſemper eſſe in actu ſecundo. Probatur antecedens. Primus actus ordinatur ad ſecundum tanquam minùs perfectus ad perfectiorem; ſiquidem facultas completur, & perficitur per actum ſecundum.

Diſtinguo antecedens. Id perfectius eſt ſecundùm omnem ſtatum, nego: ſecundùm ſtatum comprehenſoris, concedo: perfectio enim debet eſſe proportionata ſtatui, cujus eſt: ſtatus autem viatoris non exigit ſemper eſſe in actu ſecundo, ſicut ſtatus comprehenſoris, quia viator pro libito debet uti ſuis facultatibus, & habitibus; unde

non

non modica eſt in eo perfectio, quòd ſit liberrimus in ſuis actionibus eliciendis, & conſequenter quòd pro libito utatur ſuis habitibus.

Petes ſecundò: An unicò vel pluribus repetitis actibus anima Chriſti cognoverit omnia objecta per ſcientiam infuſam.

Reſpondeo actus fuiſſe multiplices ſecundùm diverſitatem objectorum: tum quia ubi ſunt multæ ſpecies intelligibiles repræſentantes objecta ſpecie diſtincta, intellectus non poteſt unicò actu mediantibus illis ſpeciebus diverſis illa objecta ſpecie diſtincta percipere; actus enim non ſolum à potentia, ſed etiam ab objecto pendet: at diverſorum ſpecie objectorum erant diverſæ ſpecies; ſiquidem per ſpeciem alicujus objecti non poteſt repræſentari aliud objectum ſpecie diſtinctum, nec enim per ſpeciem albedinis repræſentari poteſt nigredo: ergo non per unicum, ſed per plures actus anima Chriſti debuit illa objecta cognoſcere.

Deinde, Actus hujus ſcientiæ debet eſſe minùs perfectus etiam ſecundùm intenſionem, quàm ſit actus viſionis beatificæ; quippe cùm ſit ordinis inferioris: atqui actus viſionis beatificæ id habet proprium, ut unicus ſit commenſuratus, & adæquatus omnibus ſubjectis, quæ videntur à Beato: igitur actus ſcientiæ infuſæ non debuit eſſe unicus.

Denique, Unitas, aut multiplicitas actùs petitur, vel ab unitate objecti, vel medii, in quibus objecta alia continentur, & relucent. Hinc actus beatificus eſt unicus; quia omnia objecta, quæ percipiuntur à Beatis, adunantur, & relucent in eſſentia divina illa repræſentante: ſed nullum eſt medium, in quo omnia objecta percipienda per ſcientiam infuſam, adunentur, & relucant; ſi enim aliquod eſſet tale medium, maximè aliqua ſpecies intelligibilis, quæ tantæ eſſet perfectionis, & virtutis, ut omnia prorſus objecta ſimul repræſentaret, & intellectum Chriſti promptum, & expeditum redderet ad illa cognoſcenda: ſed ita non eſt, ſpecies enim ſunt ſimilitudines objectorum; unde cùm objecta ſint ſpecie diſtincta, imò & genere, unica ſpecies non poteſt ſimul omnia objecta illa referre, & earum ſimilitudinem exprimere: hinc, ut probatum eſt agendo de notitia Angelorum, non dantur ſpecies univerſales, & genericæ, quæ referant objecta inferiorum ſpecie diſtinctorum: ergo multò minus dari poteſt unica ſpecies, quæ tot, ac tam varia, etiam genere diverſa objecta diſtinctè, & clarè repræſentet.

Petes tertiò, utrum illa ſcientia fuerit diſcurſiva?

Reſpondeo affirmativè, quippe ſecundùm doctrinam Doctoris, ad præciſam rationem formalem diſcurſûs tantùm requiritur, ut duæ ſint propoſitiones, quarum una inferatur per aliam; nec enim neceſſe eſt, ut ignotum inferatur ex notiori, ut aliàs probavimus: atqui anima Chriſti utendo hâc ſcientiâ potuit habere duas cognitiones actuales, quarum prior eſſet cauſa poſterioris; nam cùm ſpecies concurrentes ad illam ſcientiam ſubjicerentur ejus libertati, & repræſentarent res ad ejus nutum, potuit efficere, ut ſpecies naturæ alicujus primò repræſentaret ipſam naturam, quatenus eam naturam actu cognoſceret; deinde ut ſpecies proprietatis illius naturæ ipſam naturam repræſentaret actu cognoſcendam, & ſic ex cognita eſſentia potuit colligere exiſtentiam actualem proprietatis. Inſuper, anima Chriſti erat rationalis, & ſubinde ratiocinativa, ſicut & noſtra: ergo reverà uti potuit habitu ſcientifico ſibi infuſo ad ratiocinandum, & diſcurrendum, ſicut & nos iiſdem uti poſſumus. Conſequentia patet: anima enim poteſt uti pro libito cognitione ſibi inexiſtente, maximè quando illa ordinatur ad perficiendam, & complen-

complen-

Digitized by Google

plendam illius activitatem: at ſcientia infuſa datur animæ Chriſti ad complendam activam ejus potentialitatem: igitur eâ uti potuit modo ſibi connaturali, ſed connaturalis modus intelligendi animæ rationalis eſt per diſcurſum: igitur anima Chriſti per ſcientiam infuſam potuit ratiocinari.

Petes quartò, utrum ſcientia infuſa animæ Chriſti fuerit præſtantior, & perfectior ſcientia Angelorum.

Videtur affirmare Doctor d.14. q.4. ubi ſupponens intellectum Angelicum diſtingui ſpecie ab intellectu humano, & intellectum Angeli eſſe præſtantioris activitatis, quàm ſit humanus; concedit equidem intellectum Chriſti non potuiſſe præſtantiorem cognitionem elicere, quàm poſſet Angelicus cum æquali ſcientia infuſa; quia cùm intellectus Angelicus ſit majoris activitatis, quàm humanus, etiam cum æquali lumine poterit perfectius res percipere, niſi aliunde Deus ſuppleat minorem activitatem intellectûs humani per abundantius lumen, & per plures ſpecies infuſas: Cùm autem Chriſtus ſit caput Angelorum, & per unionem hypoſtaticam habuerit modum eſſendi longè præſtantiorem, quàm Angeli, etiam debuit habere longè præſtantiorem modum operandi, ſubindeque conveniens fuit, ut Deus ſuppleret minorem activitatem illius intellectus per ſpecies abundantiores, & magis perfectas.

Quaestio Quarta.

Utrum præter ſcientiam beatam, & infuſam Chriſtus habuerit etiam ſcientiam acquiſitam?

NOtandum primò nomine *ſcientiæ acquiſitæ*, nos hic illam intelligere, quæ ſuâpte naturâ acquiſibilis eſt proprio ſcientis ſtudiô de rebus naturalibus; quæ tametſi de facto aliquando infundatur (qualiter omnes ſcientias naturales Adamo fuiſſe infuſas ab inſtanti ſuæ formationis communiter docent Theologi;) per ſe tamen naturæ viribus comparari poteſt, unde cùm infunditur, dicitur duntaxat infuſa *per accidens*, quia videlicet ex natura ſua poſtulat, ut propriis actibus acquiratur. In quo maximè differt à ſcientia de rebus ſupernaturalibus, quarum cognitio naturæ vires tranſcendit, nec ullatenus haberi poſſet, niſi Deus gratuitò beneficiò illam infunderet. Quamvis autem certum ſit apud omnes Theologos, ſcientiam illam acquiſitam reverà in Chriſto extitiſſe, ut apertè ſignificat Apoſtolus ab Heb.5. dum de Chriſto ait: *Didicit ex his; quæ paſſus eſt obedientiam*, non tamen conveniunt omnes de modo, quò illam obtinuerit, an videlicet per divinam infuſionem, ut Adamus: an per humanum ſtudium, & laborem, ut cæteri homines in rebus naturalibus periti: an per utrumque ſimul. *Quidam* enim cum Seraphico Doctore in 3. diſt. 14. art.3. quæſt. 2. docent Chriſtum ab initio habuiſſe ſibi infuſam divinitùs ſcientiam illam acquiſibilem, ne unquam careret notitiâ naturali plurimorum objectorum naturalium, quæ per talem ſcientiam percepit; ita quòd præter ſcientiam illam habitualem non fuerit alia habitualis ſcientia in ejus intellectu, ſed duntaxat experimentalis, & intuitiva: cui ſententiæ adſtipulatur etiam ſubtilis Doctor, ut infrà demonſtrabimus. *Nonnulli* verò cum S.Thom. queſt.12.art.2. communiter docent, quòd etſi Chriſtus Dominus per ſcientiam infuſam ab initio ſuæ formationis omnia noverit, nihilominus de novo ſibi comparavit ſcientiam acquiſitam propriis actibus, eô ferè modò, quò cæteri homines illam acquirunt: non quidem per diſciplinam ab Angelis, vel hominibus exceptam, ſed præſtantiſſimo, quò pollebat ad res percipiendas, & penetrandas

das mentis acumine, ne videlicet intellectus agens in eo maneret otioſus, & fruſtraneus. Ita docent omnes Thomiſtæ, & plurimi Recentiores. Sunt etiam qui velint cum Hurtado diſt.8. diff.22. ſcientiam illam naturæ viribus acquiſibilem, in intellectu Chriſti fuiſſe partim propriò labore acquiſitam, partim per accidens divinitùs infuſam.

Notandum ſecundò, cogitationem infuſam, & acquiſitam ex ſe præcisè non diſtingui ſpecie, ut docet Doctor diſt. 14. q.3. num.2. Quia, inquit, acquiſi- „ ta, & infuſa cognitio idem habere „ poſſunt objectum, & ſolùm differunt „ penes cauſas efficientes, ſicut homo „ creatus, & genitus naturaliter: ſed „ talis diſtinctio cauſarum non diſtin- „ guit cognitionem formaliter ſecun- „ dùm S.Auguſtinum epiſtolâ ad Deo- „ gratias, & Ambroſium lib. de Incar- „ natione dicentes, quòd *diſparitas* „ *ortûs non facit diſtinctionem naturæ*, „ ut patet de Adamo & nobis. Unde colligit Doctor, quòd ſcientia infuſa per accidens, & acquiſibilis in Chriſto non diſtinguantur ſpecie. Item quòd ſi Chriſtus, ut vult S. Thomas, habuerit ſcientiam infuſam de omnibus rebus in proprio genere, non potuerit de novo per proprios actus ſibi ſcientiam de iiſdem rebus comparare, quia S. Thomas docet duo accidentia ſolò numerò diſtincta non poſſe ſimul in eodem ſubjecto ſubſiſtere, alterutrum enim foret inutile, & otioſum ad ſubjectum informandum, & afficiendum: ſic, v.g. duæ quantitates bipedales forent fruſtraneę in eadem parte ligni: & ſubinde cùm ſcientia acquiſita, & infuſa de rebus naturalibus ex ſe duntaxat numericè differant, quia non ſpecificantur à principio per quod obtinentur; ſed ab objectis, idcirco vel falſum eſt, quod communiter docent Thomiſtæ, duo accidentia ejuſdem ſpeciei non poſſe in eodem ſubjecto ſubſiſtere: vel Chriſtus non habuit ſcientificam notitiam de rebus naturalibus: vel non potuit aliam propriis viribus ſcientificam notitiam de rebus ipſis comparare.

Notandum tertiò, cognitionem experimentalem in plurimis à ſcientifica diſtingui. *Primò* namque ſcientifica cognitio cùm ſit certa, & jugiter perſeverans, maximè occupatur circa res univerſales, & in abſtracto conſideratas, experientia verò duntaxat verſatur circa res individuales præſentes, & moventes per ſuam præſentiam ad experimentalem illam ſui cognitionem; unde cognitio experimentalis ſemper eſt intuitiva. *Secundò*, cognitio ſcientifica ex ſe poteſt divinitùs infundi independenter ab omni prorſus experientia; licèt enim experientia ex natura rei conferat ad acquirendam ſcientiam naturalem; tamen ab illa non omninò ac per ſe pendet; quia non in illa nititur tanquam in proprio principio, ſed ſolùm eſt veluti quædam via, quâ naturaliter proceditur ab imperfecto ad perfectum: ſic Adamus in ſtatu innocentiæ multarum rerum ſcientiam habuit, quas pro illo ſtatu experiri non potuit. Experimentalis verò notitia non videtur poſſe infundi, ſed ſolùm per ipſam experientiam acquiri: tum quia ſpecies ad experientiam deſervientes pertinent, vel ad cognitionem intuitivam præſentium, vel memoriam præteritorum, vel conjecturam futurorum, ut docet Doctor locô laudatô, *num.4.* Unde ut formetur vera, & certa notitia experimentalis, oportet, quòd noverit intellectus rem fuiſſe jam taliter qualiter illam experitur de facto; quod utique præſtare non poteſt per ſpeciem infuſam, quia, ut diximus cum Doctore, ſpecies infuſa indifferens eſt ad repræſentandam rem ut exiſtentem, vel non exiſtentem; unde fit quòd ſi infunderetur ſpecies experimentalis, ducere poſſet in falſam cognitionem repræſentando aliquid ut perceptum per ſenſus, quod ita cognitum non fuiſſet.

De-

Digitized by Google

Denique, ſpecies quibus ſcientia utitur in ſua repræſentatione, & cognitione, abſtrahunt à tempore, & à præcedente aliqua cognitione: at verò ſpecies, quæ experimento deſerviunt, repræſentant rem præſentem, quæ ſub experientiam cadit cum ordine ad tempus præteritum, & ad intuitivam, ſeu ſenſibilem cognitionem præteritam; experientia enim eſt diuturna, & exacta obſervatio ſingularium, ex qua certa, & conſtans cognitio colligitur.

His ita præmiſſis tria ſuperſunt ſtatuenda. *Primum*, quod reverà Chriſtus habuerit ſcientiam acquiſitam. *Secundum*, quòd illam habuerit ſibi à ſuæ formationis exordio divinitùs infuſam. *Tertium*, quòd illa non fuerit de omnibus omninò rebus in individuo.

CONCLUSIO PRIMA.

PRæter ſcientiam beatificam, & infuſam, Chriſtus etiam habuit ſcientiam acquiſitam. Hæc eſt communis inter Theologos. Probatur primò authoritate Scripturæ ſacræ, Iſaiæ 7. ubi Propheta faciens ſermonem de Chriſto ait: *Antequam ſciat vocare Patrem, aut Matrem, accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ*; quæ verba ſic expendit S. Ambroſius in libro de Incarnationis Dominicæ Sacramento, ubi cùm dixiſſet. *Senſus hominis profecit* (nempe Chriſtus) *ſicut ſcriptum eſt, & Jeſus proficiebat ætate, & ſapientiâ, & gratiâ apud Deum, & homines. Quomodo proficiebat Sapientia Dei? Doceat te ordo verborum, profectus eſt ætatis, & profectus ſapientiæ, ſed humanæ eſt: ideò & ætatem ante præmiſit, ut ſecundùm hominem crederes dictum; ætas enim non divinitatis, ſed corporis eſt*. Ergo *ſi proficiebat, ætate hominis proficiebat, ſapientiâ hominis; ſapientia autem ſenſu proficit, quia à ſenſu ſapientia*. Quibus apertè docet Chriſtum aliquam ſapientiam, & ſcientiam per ſenſus ſibi comparaſſe, quod paulò poſt probat mox laudatò oraculò Iſaiæ, ſubditque: *Sapientem enim futura, & occulta non fallunt: expers autem cognitionis infantia per humanam utique prudentiam, quod adhuc non didicit ignorat*. Quibus verbis S. Ambroſius non tribuit Chriſto ſimpliciter ignorantiam, cùm lib. 5. de fide cap. 7. id apertè neget: ſed ſolùm tribuit Chriſto neſcientiam oppoſitam ſcientiæ, quæ oritur ab experientiâ, & ſenſu: concedit igitur Prophetam hic ſignificare aliquam in Chriſto ſcientiam ſenſuum beneficiò paulatim acquiſitam.

Id inſuper idem Propheta luculentiùs exprimit cùm ait ibidem: *Butyrum, & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum*: quæ verba ſic expendit S. Hieronymus ibidem: *Adhuc pannis involutus, & butyro paſtus, ac melle, habebit boni, malique judicium, ut reprobans mala, eligat bona: non quod hoc fecerit, aut reprobaverit, vel elegerit, ſed quòd ſcierit reprobare, & eligere; ut per hæc verba noſcamus infantiam humani corporis divinæ non præjudicaſſe ſapientiæ*.

Probatur etiam per iſtud Lucæ 2. *Jeſus proficiebat ætate, & ſapientiâ coram Deo, & hominibus*; qui utique profectus non fiebat ſecundùm ſcientiam infuſam, cujus omnimodam plenitudinem ab initio receperat: igitur attendendus eſt dumtaxat penes ſcientiam experimentalem; non enim, ut quidam volunt, profectus ille dumtaxat eſt attendendus ſecundùm apparentiam; quia ut docet S. Auguſtinus lib. 83. q. 8. verba Evangeliſtarum narrantium hiſtorias, accipienda ſunt ut exprimuntur, & ſubinde verus hic ſignificatur profectus.

Probat concluſionem Seraphicus „ Doctor ſuprà laudatus qu. 1. Ex eo „ quòd anima Chriſti, inquit, debuit „ eſſe perfecta, non ſolùm ſecundùm „ ſuperiorem portionem, verùm etiam „ ſecundùm inferiorem, & ſecundùm „ partem ſenſibilem, non tantùm

„ quantùm ad ſtatum patriæ, verùm „ etiam quantùm ad ſtatum viæ, qui „ duplex eſt : videlicet innocentiæ, & „ naturæ lapſæ. Et ſecundùm hoc „ Chriſtus habuit triplicem cognitio- „ nem iſti triplici ſtatui convenien- „ tem, videlicet cognitionem gloriæ, „ cognitionem naturę integræ, & co- „ gnitionem pœnalis experientiæ, ut „ de quolibet ſtatu aliquid in ſe habe- „ ret. Rurſus,quia perfecta fuit anima „ Chriſti, quantùm ad cognitionem, „ non ſolùm reſpectu cognoſcibilium, „ ſed etiam reſpectu modorum cogno- „ ſcendi; ideò cùm res tripliciter ſint „ cognoſcibiles, ſecundùm quod tri- „ pliciter habēt eſſe; habent enim eſſe „ in Verbo, habent eſſe in intellectu „ creato, habent nihilominus eſſe in „ proprio genere : ideò ad hoc, quòd „ intellectus animæ Chriſti plenam „ de rebus cognitionem haberet, res „ cognovit iſtà triplici cognitione. Et „ ſic patet, quòd anima Chriſti non „ tantùm habuit cognitionem rerum „ in Verbo, ſed etiam rerum à Verbo; „ cognitionem inquam, non tantùm „ ſimplicis notitię, verùm etiam expe- „ rientiæ. Patet etiam harum trium „ cognitionum ſufficientia, neceſſitas, „ & diſtinctio, quæ poteſt ſumi,vel ex „ parte virium, ſcilicet ſuperioris ra- „ tionis, inferioris, & ſenſualitatis : „ vel ex parte ſtatuum, videlicet glo- „ riæ, innocentiæ,& naturæ lapſæ: vel „ ex parte modorum cognoſcendi, „ ſcilicet in Verbo, in ſe, & in genere „ proprio; & ſic patet, quòd anima „ Chriſti præter cognitionem, quam „ habuit in Verbo, habuit cognitio- „ nem rerum in ſe, & in genere pro- „ prio, & ſic ulteriùs patet, quòd ani- „ ma Chriſti, præter cognitionem, „ quam habuit in Verbo,habuit aliam „ cognitionem à Verbo.

Objicies primò SS. Patres apertè docent Chriſtum nullatenus reverà profeciſſe, aut habuiſſe incrementum ſcientiæ, & notitiæ interioris,ſed ipſius profectum in ſcientia, attendendum eſſe dumtaxat penes externam manifeſtationem ſcientiæ, vel divinitatis. Sic Athanaſius in oratione 4. contra Arianos, ubi etſi primùm veram videatur agnoſcere ſcientiæ progreſſionem in Chriſto; ſubinde tamen id defertè negat; ait enim : *Corporis igitur proprius ille profectus, etenim proficiente ipsò, proficiebat in eo divinitatis apud illos, qui intuebantur oſtenſio; quantò autem magis divinitas aperiebatur, tantò copioſiùs augebatur apud omnes homines.* Quibus ſignificat profectum iſtiuſmodi in eo conſiſtere, quòd evidentiora dabat ſigna divinæ ſapientiæ, ac virtutis; unde ſubdit: *Quis eſt ille, qui dicitur profectus, nempe ut dixi Deificatio illa eſt, & gratia hominibus à ſapientia communicata, cùm in ipſis peccatum, & inſità corruptela deleretur ad ſimilitudinem, & cognitionem Verbi: ſic enim augeſcente ſecundùm ætatem corpore, augebatur etiam in eo divinitatis oſtenſio, palamque monſtrabatur omnibus templum ipſum eſſe Dei, ac Deum in corpore.* Ad idem ſcribit S. Gregorius orat.25. *Ille*,inquit. *Chriſtus proficiebat ut ætate, ità ſapientià, & gratià; non quòd incrementum iſta caperent, quid enim eò quòd ab initio perfectum extitit, poſſet eſſe perfectius? Sed quòd paulatim aperirentur, ac ſe ſe proderent.* Hoc etiam uberrimè declarat S. Bernardus Homilià 2.ſuper *Miſſus eſt*,ubi demonſtrat nullum perfectionis incrementum in anima Chriſtum habuiſſe, ait enim : „ Neque minùs habuit ſapientiæ: vel „ potiùs non minor fuit ſapientia Je- „ ſus conceptus, quàm natus, parvus, „ quàm magnus: ſive ergo latens in „ utero, ſive vagiens in præſepio, ſive „ grandiuſculus interrogans Doctores „ in templo, ſive jam profectæ ætatis „ docens in populo,æquè perfectè ple- „ nus fuit Spiritu ſanctò; nec fuit ho- „ ra in quacumque ætate ſua, quâ de ple-

„ plenitudine illa, quam in ſui Conce-
„ ptione accepit in utero, vel aliquid
„ minueretur, vel aliquid eidem adji-
„ ceretur: ſed à principio perfectus, à
„ principio, inquam, plenus fuit ſpiri-
„ tu ſapientiæ, & intellectûs, ſpiritu
„ conſilii, & fortitudinis, ſpiritu ſcien-
„ tiæ, & pietatis, & ſpiritu timoris
„ Domini, *Mox illud Evangeliſtæ de profectu Chriſti declarans:* Nam quod
„ de ſapientia, & gratia hic dictum
„ eſt, *inquit.* non ſecundùm quod erat,
„ ſed ſecundùm quod apparebat, in-
„ telligendum eſt: non quia videlicet
„ aliquid ei novum accideret, quòd
„ ante non haberet; ſed quòd accidere
„ videretur, quando volebat ipſe, ut
„ videretur. Tu homo cùm proficis,
„ non quando, nec quantumvis profi-
„ cis; ſed te neſciente tuus moderatur
„ profectus, tua vita diſponitur. At
„ verò puer Jeſus, qui diſponit tuam,
„ ipſe diſponebat, & ſuam; & quando
„ volebat, & quibus volebat ſapien-
„ tior; quando, & quibus volebat
„ ſapientiſſimus: quanquam in ſe nun-
„ quam eſſet niſi ſapientiſſimus: ſimi-
„ liter, & cùm ſemper plenus omni
„ gratiâ fuiſſet, ſive quam apud Deum,
„ ſive quam apud homines habere de-
„ beret, pro ſuo tamen arbitrio eam
„ nunc plus, nunc minùs oſtentabat,
„ prout cernentium, vel meritis con-
„ gruere, vel ſaluti expedire ſciebat.
Hæc S.Bernardus.

Reſpondeo SS. Patres nihil aliud velle, quàm quòd Chriſtus Dominus nullum habuerit ſapientiæ, & ſcientiæ incrementum penes divinitatem, ſed dumtaxat penes humanitatem: ut diſertè explicat Rupertus lib.1. in Geneſim c.21. ubi locum Iſaiæ 11. tractans, in quo dicitur ſuper Chriſtum requieviſſe ſpiritus ſapientiæ, & intellectûs, ſic ſcribit: *Quia ille in quem hæc dicuntur, cùm non tantùm homo, ſed & Deus ſit, licèt ſecundùm humanitatem ſapientiâ, ætate, & gratiâ profecerit, attamen ſecundùm id quod eſt, & erat Deus, nullum profectum habuit.* Unde etiam S.Athanaſius loco laudato in objectione, dicit quòd ſi quis pertinaciùs obluctetur, ut profectum illum in ſapientia, & ætate verum eſſe contendat, id eatenus concedendum eſſe dicit, ut non de divinitate ipſius, ſed de humanâ naturâ iſtud dici exiſtimetur. *Veruntamen,* inquit, *ſi contentioſiùs in eo perſeverant, quòd Chriſtus interrogaverit, audiant à nobis, nullam in divinitate ignorantiam eſſe; carnis verò eſſe proprium ignorare.* Vel dico SS.Patres eô modò eſſe intelligendos, quô dicemus in ſequenti concluſione, nempe Chriſtum Dominum omnia noviſſe per ſcientiam infuſam, etiam naturalia, nihilominùs eorum aliqua adhuc cognoſcere potuiſſe per ſcientiam experimentalem, non quidem habitualiter, ſed actualiter.

Objicies ſecundò. Superfluum eſt facere per plura, quod ſufficienter fieri poteſt per pauciora: ſed Chriſtus per ſolam ſcientiam infuſam, non ſolùm ſufficienter, ſed longè perfectiùs cognoſcebat id omne, quod per ſcientiam acquiſitam noſſe poſſet: igitur hæc in ipſo fuit fruſtranea.

Nego minorem: ad perfectionem enim intellectûs Chriſti ſpectat non ſolùm omnia objecta cognoſcere, ſed etiam ſecundùm omnem modum, quô cognoſcibilia ſunt; unde cùm aliter, res maximè ſenſibiles, poſſint cognoſci per phantaſmata ab ipſis abſtracta, quàm per ſpecies à Deo infuſas; hinc eſt, quòd ſicut in anima Chriſti præter ſcientiam beatam, quâ res in Verbo contemplatur, admittitur ſcientia infuſa, per quam illas extra Verbum cognoſcat, eò quod utroque hóc modô ſint cognoſcibiles, ita quia res naturales non ſolùm per ſpecies à Deo infuſas, ſed etiam per eas, quæ à phantaſmatibus abſtrahuntur, cognoſci poſſunt, idcirco hic cognoſcendi modus

in

in Chriſto eſt aſſerendus, utpotè cùm ſit maximè connaturalis animæ Chriſti quatenus conjunctæ humano corpori.

Objiciet tertiò, Scientia acquiſita incompoſſibilis eſt cum viſione beatifica, ut colligitur ex illo 1. ad Cor. 13. *Sive Prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur*; quod maximè intelligitur de ſcientia acquiſita, & comparata per phantaſmata: ſed Chriſtus habebat ſcientiam beatificam: ergo non potuit habere ſcientiam acquiſitam.

Reſpondeo primò, ut jam aliàs diximus, Apoſtolum intelligendum eſſe de deſtructione ſcientiæ non penes habitum, ſed penes actum, & exercitium ſpectans ad aliorum inſtructionem. *Secundò*, dico, quòd etſi intelligendus eſſet Apoſtolus de ſcientia acquiſita, ſignificaret dumtaxat, quòd in ſtatu beatitudinis ut anima ſeparata à corpore cognoſcat per ſcientiam acquiſitam, non habebit opus ſe ſe convertendi ad phantaſmata.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Robabilius eſt Chriſtum noviſſe quidditates rerum naturalium ab inſtanti ſuæ Conceptionis per habitum ſibi infuſum, quem potuiſſet propriis actibus comparare, niſi illum per infuſionem obtinuiſſet; nihilominus aliqua de novo potuit cognoſcere cognitione intuitivâ, & experimentali*. Hæc, ut mihi videtur, genuina eſt ſubtilis Doctoris doctrina, quantùm ad utramque partem, ut conſtabit infrà.

Prima autem pars probatur primò authoritate SS. Patrum, qui Chriſto omnimodam ſcientiæ plenitudinem etiam infanti tribuunt, negantque ipſum, etiam puerulum aliquid neſciiſſe. Sic S. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione cap. 29. ubi docet nullam in eo infante quidem ignorantiam extitiſſe, uti nec alios inquietos motus originalem redolentes culpæ maculam: *Quam planè ignorantiam*, inquit, *nullò modò crediderim fuiſſe in Infante illo, in quo Verbum caro factum eſt, ut habitaret in nobis, nec illam ipſius animi infirmitatem in Chriſto parvulo fuerim ſuſpicatus, quam videmus in parvulis*. Hanc veritatem luculenter tradit Eulogius Alexandrinus Patriarcha in lib. adverſus Agnoitas, ubi copioſè, eruditèque hanc quæſtionem tractans ait: *Neque ſecundùm divinitatem, neque ſecundùm humanitatem affirmare in illo ignorantiam extitiſſe, periculoſæ temeritatis eſt expers*: Cujus librum laudat, & approbat S. Gregorius lib. 8. epiſtolarum, epiſt. 42. quam ad ipſum ſcripſit: *Quia*, inquit, *in doctrina veſtra impugnant hæreticos, qui dicuntur Agnoitæ, fuit valde, quòd admiraremur, quòd autem diſpliceret non fuit*. Eadem veritas conſtat ex SS. Patribus in prima objectione ſuperioris concluſionis laudatis; illi namque conſtanter affirmant nullam in Chriſto etiam, ut homine aliquando ignorantiam extitiſſe: ſed neceſſum fuiſſet illum plura ignorare, ſi rerum naturalium, quæ per ſtudium, & laborem addiſci poſſunt, & cognoſci, non habuiſſet ſibi infuſam ſcientiam: igitur illam reverà habere dicendus eſt.

Probatur etiam ratione. *Primò*, quidem eâ, quâ uſus eſt S. Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 22. ubi probat Chriſtum reverà nequidem ſecundùm humanitatem potuiſſe habere ullum incrementum ſcientiæ, propter intimam illius conjunctionem cum Verbo. *Nam ſi verè caro eſt conjuncta Deo Verbo, ab ipſo extandi primordio; vel potius in ipſo extitit, & hypoſtaticam cum illo identitatem habuit; qui fieri potuit, ut non perfectè omni ſapientiâ, & gratiâ locupletata ſit? Non ut ipſa gratiam participaret, neque ut ex gratiâ in communionem admitteretur eorum, quæ ad Verbum pertinent: ſed eâ potius ratione, quòd, propter unionem hypoſtaticam,* hu-

humanis, ac divinis omnibus unius Chriſti propriis factis (quandoquidem Deus idem, & homo ſimul erat) illa ipſa caro gratiam, & ſapientiam, plenamque bonorum omnium copiam in mundum fontis inſtar exundaverit: Ex quibus ſic ratiocinari licet : Chriſtus ratione ſuæ unionis ad Verbum debuit habere plenam bonorum omnium copiam, & ſubinde ſapientiam ab eo inſtanti, quò ipſius humanitas fuit unita Verbo: at ſi non habuiſſet per infuſionem ſcientias omnes naturales, quæ ſtudiò, & labore comparari poſſunt, non habuiſſet plenam bonorum omnium copiam: igitur ex tunc illas habere debuit.

Confirmatur. Unio hypoſtatica ex ſua dignitate poſtulat, ut natura aſſumpta ſit in primo inſtanti perfecta omni perfectione naturali non repugnante ſuo ſtatui: atqui ſcientiæ naturales ſunt quædam perfectiones intellectûs humani, nec repugnant ſtatui Chriſti: quia ſi repugnarent, maximè vel ex defectu uſûs rationis, vel quia intellectus dependet à phantaſmatibus, & ſpeciebus poſſibilibus, ut utatur ſcientià naturali, quæ per acquiſitionem comparari poteſt: ſed ex neutro capite repugnant ſcientiæ naturales Chriſto ab inſtanti ſuæ formationis. Non quidem ex primò capite: quia ut conſtat ex laudatis Sanctis Patribus, Chriſtus etiam in utero matris perfectum habuit rationis uſum, idcirco Jeremias cap.31. ipſum adhuc in utero matris exiſtentem virum appellat: *Mulier*, inquit *circumdabit virum*, quæ verba ſic exponit S.Hieronymus: *Juxta incrementa ætatis*, inquit, *per vagitus, & infantiam proficere videtur ſapientia, & ætate: ſed perfectus vir in ventre fœmineo ſolitis menſibus continebatur*. Vel ut ſuprà dicebat S. Bernardus, *Non minor fuit ſapientia Jeſu, conceptus, quàm natus, parvus, quam magnus, &c.*

Reponunt aliqui Thomiſtę cum Cajetano, quòd quamvis Chriſtus non habuerit ſibi infuſas omnes ſcientias naturales ab initio ſuæ formationis; tamen facili negotio potuit eas comparare, ratione acuminis ingenii, quo præ cęteris hominibus excellebat, & quo poterat comprehendere naturas rerum, itaut cognito cœlo: v. g. cognoſceret omnes effectus illius, & cognito uno individuo cognoſceret alia.

Contrà. Quantumvis aliquis excellat ingenio, non poteſt rerum naturalium brevi tempore notitiam ſibi comparare. Tum quia excedit naturales ingenii vires, ut viſo uno, aut altero individuo, poſſit aliquis colligere, quid ſit ſentiendum de aliis; cùm multa individua reperiantur ſibi ſimilia, ut experientia conſtat circa medicinam pro morbis curandis; quippe pro diverſa hominum complexione, ad eundem morbum curandum diverſa ſunt adhibenda remedia.

Adde quòd ſcientia humana non poſſit comparari, niſi dependêter à ſenſibus, & phantaſmatibus: quare cùm omnes res, & effectus non occurrerint ſenſibus Chriſti, imò nec plures potuerint occurrere, niſi diuturno temporis ſucceſſit, non videtur quomodò Chriſtus potuiſſet propriis actibus earum notitiam ſibi comparare.

Reponunt iterùm, rerum naturalium phantaſmata ad hanc ſcientiam neceſſaria, maximè earum, quæ communiter non occurrunt fuiſſe ab Angelis repræſentata ſenſibus, & phantaſiæ Chriſti.

Contrà. Non apparet quomodò tam diverſa ſenſibilia, & tam multa potuerint ab Angelis applicari ſenſibus Chriſti: phantaſmata autem non poſſunt Angeli infundere, quia ut communiter docent Theologi, ſolùm poſſunt producere motum localem, & movere phantaſmata anteà producta, & applicare activa paſſivis.

Addit Iſambertus, quòd longè facilius ſit recurrere ad ſimplicem infuſionem

Digitized by Google

nem pro acquiſitione ejuſmodi ſcientiarum, quam ad tantam congregationem objectorum factam miniſterio Angeli; tum etiam, quia hæ ſcientiæ debent admitti inChriſto Domino longè perfectiores, quàm in quovis puro homine: at ex nuda ſubminiſtratione aliquorum objectorum ſingularium,facta per Angelum ex ſingulis ſpeciebus, hæc ſcientia non poteſt, ex vi etiam acutiſſimi ingenii, comparari brevi aliquo tempore in ſtatu tam perfectiſſimo, in quanto fuit acquiſita ab aliquo ſingulari homine,v.g. Ariſtotele, per diſciplinam fundatam in longa experientia, & magno ſtudio eruditiſſimorum hominum, præſertim cùm ſingula individua non ſemper ita repræſentent propias diffentias, ut ſine errore poſſint cognoſci: ergo cùm Chriſtus Dominus debuerit habere has ſcientias perfectas in tota latitudine objectorum, nec ſit deterioris conditionis, quàm primus noſter parens, nec potuerit illas habere aliter, quàm per infuſionem, habuit omnes illas de facto per infuſionem.

Probatur ſecundò. Chriſtus non debuit eſſe minus diviniš chariſmatibus, & donis illuſtratus, quàm Adamus, utpotè qui venerat prioris Adami damna reſarcire: ſed Adamus ab initio ſuæ formationis habuit ſibi infuſam cognitionem omnium rerum naturalium: igitur etiam Chriſtus habere debuit.

Reponunt Thomiſtæ negando paritatem, & rationem diſparitatis triplicem cum cæteris profert Gonetus; *Primò* quidem, quòd cùm Adamus fuerit conditus à Deo in ætate perfecta,ut caput, & Doctor generis humani, atque omnium rerum Dominus,conveniens fuit ut ſtatim haberet illas ſcientias, quæ in homine illius ætatis eſſent neceſſariæ ad illa munia exercenda: Chriſtus autem licet ſit caput, ac Doctor totius Eccleſiæ, atque omnium Dominus,quia tamen genitus fuit in ætate infantili: itaut non ſtatim, ut vir perfectus in hoc mundo converſaretur; non opus fuit, ut ſcientiam ſuapte natura acquiſibilem, per infuſionem ab initio reciperet: ſed paulatim, ut cæteri homines, per ſenſus eam ſibi comparare debuit. *Secundò*, Adamus datus eſt Doctor toti generi humano in naturalibus, & ideò oportuit, quòd à principio ſuæ productionis haberet omnes ſcientias naturales: ſicut, & quòd ſtatim eſſet perfectus homo,quantùm ad corporis quantitatem: & diſpoſitionem: at Chriſtus datus fuit Doctor myſteriorum gratiæ, non rerum naturalium. Dicit enim Apoſtolus 1. Cor.15. *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlò cæleſtis* Et ipſa veritas ait Joan.3. *Qui de terra eſt, de terra loquitur, qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt, & quod vidit, & audivit, hoc teſtatur*, Et ideò oportuit, ut Criſtus ſtatim haberet ſcientiam infuſam myſteriorum gratiæ, non verò ſcientiam per ſe acquiſibilem rerum naturalium, ſicut neque perfectam corporis quantitatem. *Tertiò*, Adamus viſione beatifica carebat, & mox à creatione privandus erat ſcientia per ſe infuſa; unde conveniens fuit, ut ſtatim ab initio naturalem ſcientiam infuſam per accidens reciperet, non modò juxtà menſuram proportionatam ætati, in qua à Deo conditus eſt, ſed etiam quantùm ferebat neceſſitas, qua, & ipſe, & omnes ejus poſteri laboraſſent, niſi eo Dei beneficio liberaliter fuiſſet præventus: at in Chriſto nulla talis neceſſitas extitit, & affulgens ei ſcientia beata, atque infuſa abundè ſupplere potuit omnem uſum ſcientiæ infuſæ per accidens.

Verùm; hæ tres reſponſiones non ſolvunt vim argumenti, nec ſufficientem diſparitatem adſtruunt. Non quidem *prima*, nam licèt Chriſtus à primo ſuæ formationis exordio non habuerit ætatem perfectam, tamen reverà virilem habebat animum, & erat *Vir*, juxta præfatum Jeremiæ vaticinium, hoc

eſt

eſt, virile, & ut hominem decet, habebat perfectum rationis judicium, ut docet S.Hieronymus: ergo cùm naturales ſcientiæ maximè deceant hominem pro eo ſtatu, vel tempore, quo perfectum habet judicium rationis, maximè conveniens fuit, ut etiam pro illo tempore anima Chriſti ſcientiis naturalibus illuſtraretur, unde cùm tunc non poſſet illas acquirere propriis actibus neceſſum fuit, ut illas haberet per infuſionem.

Secunda pariter ratio diſparitatis eſt nulla, quanquam enim Chriſtus deſtinatus fuerit, ut eſſet Doctor gratiæ, & juſtitiæ, non verò ſcientiarum naturalium; inde non ſequitur, quòd ipſe non debuerit habere perfectam notitiam de rebus naturalibus: tum quia res naturales maximè deſerviunt ad notitiam rerum ſpiritualium: ſiquidem, ait S.Paulus ad Rom 1. *Inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, &c.* unde earũ notitia Chriſtus opus habebat, ut myſteria regni Dei nota faceret per ſimilitudines, & parabolas, quibus frequentiſſimè utitur in Evangelio a rebus, & ſcientiis naturalibus deſumendas: tum quia, ut diximus, illę ſcientię naturales maximè deſerviebant ad illuſtrandum Chriſti animum.

Ad tertiam dico; perinde eſſe ad cognitionem rerum naturalium, quòd Chriſtus habuerit ſcientiam beatificam, & infuſam, ſicut enim præter ſcientiam beatificam neceſſaria fuit in eo infuſa per ſe, qua res in entitate ſupernaturales, & quæ humano ſtudio cognoſci non poſſunt, ipſe cognoſceret in proprio genere, ita præter illam infuſam pre ſe, neceſſum fuit, ut haberet etiam ſcientiam infuſam per accidens, quas res naturales, quarum cognitio poteſt acquiri, apprimè, & peritiſſimè noſſet.

Probatur tertiò Chriſtus habuit per per infuſionem virtutes morales, quæ conducebant ad illuſtrandam, & perficiendam ipſius voluntatem: ergo pari ratione debuit habere virtutes intellectuales, ſeu naturales ſcientias; ſibi divinitùs infuſas. Antecedens conſtat ex dictis, conſequentia probatur à paritate rationis, quia carentia ſcientiarum naturalium non minùs derogat perfectioni animæ Chriſti, quàm carentia virtutum moralium.

Negant paritatem Tomiſtæ, & rationem diſparitatis duplicem profert Gonetus, quarum *prima* eſt, quòd ſcientiæ naturales non reddunt ſubjectum bonum ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid; ac proinde ex illarum carentia non conſtituitur non bonum ſimpliciter in aliquo ordine, ex quo ulterius ſit non plus derogari perfectioni Chriſti per carentiam ſcientiarum naturalium ad tempus, quàm ei accreſcat ex cõnaturali illarũ acquiſitione, cujus oppoſitum in virtutibus acquiſitis contingit, ut ex ſuprà dictis conſtat.

Secunda ratio diſcriminis, quam proferunt, eſt quia, ſi ſcientiæ per ſe acquiſibiles; fuiſſent humanitati Chriſti per accidens infuſę à primo inſtanti ſuę Conceptionis, intellectus agens animę Chriſti perpetuò manſiſſet privatus ſuo proprio munere, & officio, quod eſt abſtrahere ſpecies intelligibiles à ſenſibus, illuſtrando phantaſmata, ut docent Philoſophi in libris de anima: erat autem magnum inconveniens, quòd aliqua potentia maneret in anima Chriſti perpetuò privata actu proprio, & ſibi connaturali. Ex hoc vero, quòd Chriſtus receperit per infuſionem omnes virtutes morales à primo inſtanti ſuæ conceptionis, non ſequitur ſynderesim, vel aliam potentiam animę Chriſti fuiſſe in eo otioſam, & perpetuò privatam ſuo proprio munere, quia potentiæ animæ Chriſti virtutibus illis ſemel informatæ, actus ejuſdem ſpeciei circa materias virtutum moralium produxerunt, quos per virtutes morales à ſe comparatas elicuiſſent. Hæc Gonetus.

Contrà primò. Eo modo, quo virtu-

Digitized by Google

tes morales conferunt ad perfectionem voluntatis, ita & intellectuales ad perfectionem intellectus: ergo ſicut Chriſtus diceretur imperfectus in genere moris, ſi non haberet omnes virtutes morales: ita diceretur imperfectus in ratione intelligentis, ſi non haberet omnes virtutes intellectuales. *Adde quòd* Prudentia eſt una ex virtutibus moralibus: ſed Prudentia perfecta, cùm conſiſtat in practica cognitione, ſupponit perfectam cognitionem ſpeculativam, non tantùm primorum principiorum, ſed etiam univerſalium concluſionum: à quibus judicium in ſingulis eventibus pendet: ergo habuit moralem ſcientiam eorum omnium, & conſequenter habuit cæteras ſcientias, non enim ad alias erat magis impeditus, neque una ſcientia poteſt ſine conſortio aliarum eſſe omni ex parte perfecta, ſunt enim quodam modo connexæ, ſicut virtutes.

Nego pariter ſecundam rationem diſparitatis, nam ut obſervat Doctor d.14. q.3.n.3. intellectus agens fuit in Adamo, & in beatis remanet, nec tamen dicitur in eis fruſtraneus; licèt non abſtrahat ſpecies à phantaſmatibus; ſicut nec nutritiva, augmentativa, & generativa, in beatis corporibus facultates dicuntur fruſtraneæ, quamquam illæ facultates nullum actum, nullamque operationem exerceant: quippe non ſolùm ordinantur ad operationem ſibi congruam, ſed etiam ad naturæ humanæ integritatem: igitur pari ratione Chriſtus Dominus potuit habere intellectum agentem, & paſſibilem, quatenus conducebat ad naturę humanæ integritatem, & vim hebebat cudendi ſpecies intelligibiles deſervientes ad rerum naturalium notitiam, ſi aliunde iſtam notitiam non habuiſſet. *Adde quòd* intellectus agens deſervire poterat ad excipiendas, & formandas ſpecies reſervientes ad experimentalem cognitionem, in qua Chriſtus poterat proficere.

Nec valet reponere cum Goneto, quidem non ſemper ex carentia propriæ operationis alicujus potentiæ rectè deduci eam eſſe in ſuò ſubjecto fruſtraneam, ſed dumtaxat ex carentia operationis pro ſtatu, & tempore, quo debetur. Unde non debebatur intellectus agens Adamo pro ſtatu primæ creationis, quia cùm formatus fuiſſet perfectus, tam ſecundùm animam, quàm ſecundùm corpus, non habuit opus ipſo intellectu agente, quo creſcit, & perficitur intellectus in ſcientia, abſtrahendo ſpecies à phantaſmatibus; unde licèt tali operatione caruerit; tamen intellectus agens non fuit in eo fruſtraneus. Idem dicit de beatis, quia, inquit, non ſunt in ſtatu acquirendi ſcientiam, unde licèt non careant intellectu agente, tamen in ipſis intellectus non dicitur fruſtraneus.

Hæc, inquam, reſponſio nulla eſt: tum quia ſupponit pro certo, quod in controverſiam movetur; nempe quòd Chriſtus non fuerit productus undecumque perfectus ſecundùm intellectum, ſicut Adamus; hoc enim contendimus, quòd ipſe cum cæteris Thomiſtis negat abſque fundamento: tum quia nulla facultas cenſetur fruſtranea pro quocumque ſtatu, licèt non producat ſuum actum, quia jam aliunde productus eſt, nam, ut inquit Doctor mox laudatus, potentiæ pro quocumque ſtatu non dicuntur inutiles, & fruſtraneæ, quæ ex ſe habent vim producendi ſuum actum, & effectum, niſi illum ab alia cauſa jam productum haberent. Sic v.g. augmentativa facultas non poteſt ſeſe exercere in accretione corporis beati, ſicut nec potuit in Adamo, quia corpus Adami, & Beatorũ divinitus habuit productum perfectũ ſtatum accretionis, cui nihil fuit, quòd juſto adjiceretur: ſufficit igitur, ut Chriſtus dicatur habuiſſe intellectum agentem, quod intellectus ille ex ſe fuerit capax ad producendam notitiam ſcientificam de-

re-

rebus naturalibus, ſi Deus ipſi illam non indidiſſet.

Objicies primò omnes illas Scripturæ, & SS.Patrum authoritates, maximè verò authoritatem S. Ambroſii docentis, quòd Chriſtus profecerit ſecundum ſcientiam à ſenſibus acceptam: ergo reverà Chriſtus acquirere potuit ſcientiam à rebus naturalibus proprio ſtudio, & labore.

Reſpondeo illas authoritates explicari de profectu notitiæ experimentalis acquiſitæ, quæ utique dependebat à ſenſibus, & in dies ad occurſum objectorum fiebat major in ratione experimentalis notitiæ; non verò ſecundùm rationem veræ ſcientiæ: Chriſtus enim jam aliunde perfectam habebat illam ſibi infuſam ſcientiam de rebus naturalibus. Dicitur autem in iſta notitia profeciſſe, quemadmodum medicus v. g. qui jam perfectè cognoſcens remedii à ſe confecti virtutem; per ſuam ſcientiam Theoreticam, dicitur ejuſmodi virtutem melius cognoſcere, dum illam in ſe ipſo experitur, & verum eſſe comprobat. *Adde quòd* ſi profectus ille Chriſti accipiatur ſecundùm veram, & perfectam ſcientiam, poterit intelligi eo modo, quo explicant cæteri SS. Patres, nempe de profectu ſecundùm manifeſtationem exteriorem, & ſenſibilem illius ſcientiæ, cujus plenitudinem Chriſtus hebebat.

Objicies ſecundò, Chriſtus ut viator debuit habere ſcientiam eo modo, quo viatorem decebat; ſed ſtatum viatoris decet, ut acquirat ſcientiam multis actibus, & experientiis: igitur pari modo illam Chriſtus obtinere debuit.

Reſpondeo primò, negari poſſe majorem; quamquam enim reverà Chriſtus fuerit viator, attamen cùm ſimul eſſet comprehenſor, & hypoſtaticè ejus humanitas unita Verbo; hinc multò ampliores, & nobiliores prærogativas, quàm cæteri viatores habere debuit. Unde ſicut habuit ſcientiam infuſam de rebus naturalibus, & intellectum, ac voluntatem expeditam ad operationem ab inſtanti ſuæ formationis, quod cæteris viatoribus non competit: hinc etiam potuit habere ſcientiam acquiſitam alio modo, quàm cæteri viatores.

Reſpondeo ſecundò cum Doctore ſuprà laudato *num.*8. diſtinguendo minorem. Cognitio intuitiva, & experimentalis competens Viatori, eſt ex multis actibus, & experientiis, tranſeat: cognitio abſtractiva comparatur per multos actus, & experientias, nego: hæc enim poteſt haberi per ſcientias infuſas, & abſtractivas. Chriſtus priorem ſibi comparavit per proprios actus, non verò poſteriorem.

Inſtabis Chriſtus non ſolùm debuit habere ſcientiam, ſed debuit illam habere ſecundùm proprium, & connaturalem modum, quo haberi poteſt: ſic enim non ſolùm eſt perfectus per diverſas ſcientias, atque perfectiones, verùm etiam, & diverſis modis: igitur ſicut habuit ſcientiam beatam ſecundùm modum proprium illius, ſcilicet permanenter, & non tantùm tranſeunter, ut fortè aliqui viatores habuerunt, & ſicut habuit ſcientiam per ſe infuſam, ſecundùm modum proprium illius, ſcilicet per infuſionem: ita ſcientiam humanam, ſeu natura ſua acquiſibilem habere debuit modò humano, ſcilicet per acquiſitionem.

Diſtinguo antecedens. Habere debuit modo connaturali; ſi perfectiori modo eam aliter habere non potuerit, concedo: ſecus, nego: at perfectius eſt habere ſcientias ab inſtanti conceptionis per infuſionem, quàm illas diuturno labore comparare: igitur longè præſtantiùs fuit Chriſto habere ſcientias per infuſionem, quàm illas paulatim acquirere.

Urgebis: Præſtantius eſt habere ſcientiam per acquiſitionem, quàm per infuſionem, tam ex parte ſcientię, quàm ex parte ſcientis: ergo præfata ſolutio nul-

nulla. Patet antecedens: ex parte quidem ſcientiæ; quoniam ſcientiæ acquiſitio eſt talis ſcientiæ generatio per ſe; infuſio autem eſt ſcientię generatio per accidens: ſimiliter ex parte ſcientis, nam ut docet Ariſtoteles 1, Ethic. cap. 5. ex Heſiodo: *Optimus ille quidem eſt ex ſe ſe, qui omnia novit*: Igitur, &c.

Nego ſubſumptum: Nam ſimpliciter, & abſolutè loquendo, perfectius eſt nunquam caruiſſe aliqua ſcientia ſibi convenienti, etiamſi à ſolo Deo recipienda ſit, quàm aliquandiu illam non habere, ut per proprios actus obtineatur, maximè cùm hic modus obtinendi ſcientiam, nihil perfectionis addat. *Adde quòd* ex Suare d. 30. ſect. 2. quacumque ratione Chriſtus hanc ſcientiam infuſam habuerit, à ſe illam habere dicendus eſt, non tanquam adventitiam, ſed tanquam proprietatem connaturalem ratione unionis, ſicut de gratia, & aliis donis in ſuperioribus dictum eſt. Quod ſecundò ita declaratur, & confirmatur. Quia ſi Chriſtus aſſumpſiſſet humanam naturam in ſtatu per ſe debito unioni ſine defectibus, quos propter noſtram redemptionem in corpore aſſumpſit, ſine dubio aſſumpſiſſet illam perfectam hac ſcientia, ſicut reliquis perfectionibus: ergo, & nunc de facto ita illam aſſumpſit cum hac perfectione ex illo principio, quo carentia hujus ſcientiæ, neque eſt neceſſariò conjuncta cum corpore paſſibili, nec per ſe confert ad finem redemptionis.

Objicies tertiò, Chriſtus erat diſcurſivus: ergo mediante diſcurſu poterat de novo aliquas concluſiones ſcientificas cognoſcere, & ſibi ſcientiam comparare.

Reſpondet Doctor mox laudatus, diſcurſum non ſemper efficere, ut aliquis cognoſcat concluſionem, quam ante non ſcivit, ſed ut cognoſcat actu, quod ante habitualiter novit. Unde ſi Chriſtus non cognoſceret omnes res naturales in proprio genere, poſſet ſibi per diſcurſum comparare notitiam rerum ignotarum: ſecùs verò cùm illam notitiam ſibi habet infuſam. Deinde poſſet Chriſtus cognoſcere concluſionem ſcientificam, licèt præhabuerit notitiam quidditativam terminorum, quam notitiam Ariſt. ſcientiam appellat, licèt inquit Doctor, propriè non ſit habitus concluſionis.

Objicies quartò, Doctor ſubtilis loco laudato *num. 6.* apertè docet, quòd Chriſtus profecit in cognitione rerum „ naturalium: ait enim: Illa cogni-„ tio intuitiva in genere proprio a-„ ctualis, vel habitualis, non poteſt „ dari illi animę de omnibus, & quoad „ hoc neceſſe eſt dicere, quòd profecit „ ſicut, & alia anima, quia alia, & alia „ objecta alio, & alio modo cogno-„ vit, &c.

Reſpondeo Doctorem nihil aliud velle, quàm quòd Chriſtus non cognoverit omnia per ſcientiam intuitivam mediantibus ſpeciebus infuſis, immo quòd nec etiam noverit contingentia, quia ſpecies infuſæ cùm æquè repræſentent rem abſentem, ac præſentem, & illam ſemper eodem modo exhibeant, non poſſunt deſervire ad cognitionem certam, & intuitivam rerum contingentium, & præſentium, unde neceſſum fuit, quòd Chriſtus res contingentes, vel noverit in Verbo, vel earum ſcientiam acquiſierit. Unde colligit Doctor, quòd ut Chriſtus haberet ſcientiam intuitivam, & experimentalem de rebus, neceſſum fuit, ut illam ſibi compararet per proprios actus, & per phantaſmata, ac ſpecies deſumptas „ ex ſenſibus: Quia, inquit *ibidem*, „ de re preſente non tantùm relinqui-„ tur ſpecies ſenſibilis in phantaſia, „ ſed aliqua in potentia memorativa, „ & illæ potentiæ cognoſcunt obje-„ ctum ſub alia, & alia ratione: nam „ una cognoſcit objectum ſecundum „ ſe abſolutè, apprehendendo quiddi-

ta-

Digitized by Google

„ tatem ejus; alia apprehendit objectum, ut in præterito apprehenſum: „ ita quòd apprehenſio præterita, eſt „ immediatum objectum, & objectum „ immediatum illius apprehenſionis „ præteritæ eſt objectum mediatum „ recordationis. Ita etiam præſente „ aliquo ſenſibili ſenſui poteſt virtute „ illius cauſari in intellectu duplex „ cognitio; una abſtractiva, qua intellectus agens abſtrahit ſpeciem quidditatis, ut quidditas eſt, à ſpecie in „ phantaſmate, quæ repræſentat objectum abſolutè, non ut exiſtit hic, & „ nunc, vel tunc: & alia poteſt eſſe „ in intellectu cognitio intuitiva, quæ „ cooperatur intellectui, & ab hac poteſt derelinqui habitualis cognitio „ intuitiva importata in memoriam „ intellectivam, quæ fit, non quidditatis abſolutæ; ſicut fuit alia, ſed „ cogniti, ut exiſtens: quando in præterito apprehendebatur, ut præteriit. „ Hoc modo Chriſtus per experientiam didiciſſe dicitur multa, hoc „ eſt per cognitiones intuitivas, id „ eſt illorum cognitorum, quantùm „ ad exiſtentiam, & per memorias derelictas ab eis. Ita Doctor. Quibus apertè docet, quòd equidem Chriſtus profecerit in ſcientia experimentali, & intuitiva, non verò habituali, & abſtractiva,

COROLLARIA.

EX *his collige primò*, per ſcientiam acquiſitam Chriſtũ noviſſe quidditates omnium rerum exiſtentium; nam ſpecies, & quidditates ſunt numerò finitæ, & conſequenter facili negotiò poterant omnes ab intellectu Chriſti percipi; imò novit etiam nobiliſſima totius rerum univerſitatis individua; cætera autem, quorum notitia non maximè conducebat ad illius ſcientiæ dignitatem, non eſt inconveniens aſſerere ipſum per illam ſcientiam acquiſibilem ſibi infuſam non noviſſe, ſed dumtaxat per ſcientiam experimentalem, vel intuitivam.

Collige ſecundò, ipſum non habuiſſe notitiam illam de rerum quidditatibus per ſpecies univerſales, quas ſibi ſucceſſu temporis acquiſierit; ita quòd ſimul, & ſemel duplicem de rebus habuerit cognitionem acquiſibilem: unam quidem per accidens infuſam, alteram verò proprio ſtudio, & labore comparatam, ut vult S. Thomas, quia ut ſubtiliter arguit Doctor, Argumento ad hominem, duo accidentia ejuſdem ſpeciei, & ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto ſecundùm doctrinam S. Thomæ: ſed notitia infuſa per accidens, & acquiſita per ſe, de uno, & eodem objecto ſpecie, ſunt duo accidentia ejuſdem ſpeciei, & ſolo numero diſtincta, quia vel ſunt ſpecies, vel ſimilitudines illius objecti, quarum una eſt habita per infuſionem, & alia comparata per acquiſitionem; vel habitus, qui non plus diſtinguuntur, quàm ſpecies: ergo non poſſunt in doctrina S. Thomæ dari ſcientia infuſa, & acquiſita de uno objecto in eodem intellectu: at ſecundùm S. Thomam, erat jam in intellectu animæ Chriſti ſcientia infuſa quidditatum non ſolùm omnium ſupernaturalium, verùm etiam naturalium: ergo in ipſo intellectu non eſt admittenda earundem quidditatum ſcientia acquiſita.

Dicent fortè Thomiſtæ: diſtingui ſcientiam infuſam, & notitiam acquiſitam de eodem objecto, ſicut diſtinguuntur ſcientia matutina, & veſpertina, ſeu ſcientia in Verbo, & in genere proprio: poſſunt autem dari de eodem objecto ſpecie ſcientiæ matutina, & veſpertina: ergo, & ſcientia infuſa, & acquiſita. Verùm

Reſpondet Doctor, diſparem longè eſſe rationem, quia ſcientia matutina, & ſcientia veſpertina comparantur per diverſa media, ſeu per diverſas rationes; matutina nimirum per Verbum, quod eſt objectum cognitum, & ratio cognoſcendi: Veſpertina verò per propriam

priam ſimilitudinem creatam infuſam, vel acquiſitam, quæ non eſt objectum cognitum, ſed ſolùm ratio cognoſcendi: at ſcientia infuſa, & acquiſita, quas admittit S.Thomas de uno, & eodem objecto ſpecie, nec penes objectum, nec penes rationem quæ, nec penes rationem ſub qua, nec penes rationem per quam diſtinguuntur, ſed penes varias cauſas efficientes dumtaxat, quæ non ſufficiunt ad coſtituendam diſtinctionem ſpecificam inter aliquos effectus: ideo quantumvis de uno ſpecie objecto dari poſſint notitia matutina, & veſpertina; tamen dari non poſſunt ſcientia infuſa, & acquiſita.

Confirmatur hæc omnia: nam ſi duæ cognitiones ejuſdem planè ſpeciei eſſent in Chriſto, vel utraque eſſet imperfecta, vel utraque perfecta, vel ſaltem alterutra: dicere autem ambas imperfectas; eſt ponere imperfectionem in cognitionibus Chriſti ſine neceſſitate; ponere verò utramque perfectam, eſt dicere alteram quoties objectum aliquod perfectè cognoſcitur, eſſe ſuperfluam, quia quando cognoſcitur quantùm eſt cognoſcibile per aliquam cognitionem, ſuperfluit alia cognitio, quæ poſtmodum datur de eodem objecto. Dicere tandem aliquam illarum eſſe perfectam, aliam imperfectam, hoc videtur gratis dici, quia utraque probari poteſt eſſe perfecta in genere ſuo.

Collige tandem, Chriſtum nihil didiciſſe, nec ab hominibus, nec ab Angelis: *Primò*, quia non fuit conveniens eum doceri ab illis, quorum eſt Doctor, & non diſcipulus: atqui Chriſtus erat hominum, & Angelorum Doctor, & non diſcipulus. *Secundò*, ille propriè diſcit, qui cum aliquid ignoraret, ejus notitiam accepit à ſcienti, & cùm non habeat ex ſe principium ſufficiens, acquirit ſpecies dependenter à conceptu magiſtri per eum ſibi explicato, qui velut quoddam lumen illum illuminat, & determinat: Chriſtus autem non illuminabatur ab Angelis, neque ab hominibus: ſed cùm ab eis aliquid audiebat, habebat ſe inſtar præceptoris, cui diſcipulus ex libro legit ea, quæ ſciebat.

Dices: Acquirere ſcientiam ab homine docente, videtur eſſe nobilius, quàm acquirere illam à rebus ſenſibilibus; quia in anima hominis docentis ſunt ſpecies intelligibiles in actu; in rebus autem ſenſibilibus ſunt ſpecies intelligibiles ſolùm in potentia: ſed Chriſtus accepit ſcientiam acquiſitam à rebus ſenſibilibus.

Reſpondeo Dignius eſſe accipere ſcientiam a rebus ſenſibilibus, quàm ab homine: *Primò*, quia creaturæ ſenſibiles ſunt velut Dei voces, ideoque ab eis abſtrahere ſpecies eſt doceri per Deum: *Secundò*, quia ſcientia, quæ habetur ex rebus ſenſibilibus, acquiritur per modum inventionis abſque alterius adjumento, & ex propriis viribus; quæ autem ab hominibus, acquiritur ex adjumento docentium.

Dices ſecundò. Quilibet audiens ſermonem ſignificativum alicujus, poteſt cognoſcere, quod neſcit; ergo Chriſtus potuit addiſcere ab hominibus, quæ ſecundùm hanc ſcientiam neſciebat.

Reſpondeo antecedens verum eſſe, niſi eo ipſo tempore, quo audit, alio modo cognoſcat illud, de quo audit, vel tempore antecedenti cognoverit: ita verò ſe habet Chriſtus, qui cùm per ſcientiam acquiſitam cognoverit omnia, quæ ſecundùm locum, & tempus conveniebat illum non ignorare, ex conſequenti ab hominibus non novit, ſed per experientiam, atque miniſteriò ſenſuum, ſtatim, ac cognoſci ab eo conveniens fuit.

Dices tertiò. Lucæ 22. habetur, quòd Chriſto in horto *apparuit Angelus confortans eum*: ſed confortatio fit per verba confortatoria docentis juxta illud Job 4. *Ecce docuiſti plurimos, & manus laſſas roboraſti, vacillantes confirmaverunt*

Digitized by Google

runt ſermones tui: ergo Chriſtus ab Angelis edoctus eſt.

Reſpondeo, dubitatum aliquando fuiſſe de veritate hujus hiſtoriæ à Catholicis nonnullis, ut patet ex S. Hilario lib. 10. de Trinit. & Hieronymo lib. 2. contra Pelagianos, qui ſcribunt, quòd ſuis temporibus in Græcis, & Latinis codicibus non inveniebatur. Et Epiphanius ipſe in Anchorato, teſtis eſt ex orthodoxis, & piis nonnullos ſimplici zelo, ſed non ſecundùm ſcientiam, illam hiſtoriam è ſuis codicibus eraſiſſe, quia timebant ne faveret Arianis. Aſſenſerunt illis Anabaptiſtæ. Veruntamen certa eſſe debet: maximè à tempore Concilii Tridentini, cujus hęc eſt definitio, Seſſ. 4. *Si quis autem libros iſtos integros cum omnibus ſuis partibus prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro ſacris Canonicis non ſuſceperit, anathema ſit*. Et certè Epiphanius loco citato, & Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum c. 4. hunc locum Lucæ ut Evangelium agnoverunt, & alii. Non negavit ipſe Hilarius non Hiernymus, quare ſuppoſità ejuſdem loci veritate.

Reſpondeo duobus modis. *Primò*, Angelum dici confortaſſe Chriſtum, non quia robur illi addidit, ſed quia virtutem, ac robur animi ipſius laudavit. Ita S. Chryſoſtomus Homil. de Trinit. Quo pacto ab Angelo robur accipiebat? Non robur accepit, ſed glorificationem Angeli dicentis: *Tuum eſt regnum, & imperium, Domine*. In eodem ſenſu eſt Epiphanius ſuprà. *Secundò*, confortari dicitur ab Angelo, ſicut amicus ſolet levare amici triſtitiam verbis, & colloquio familiari; etiamſi nihil prorſus doceat amicum: confortari autem ſe ab Angelo permiſit Chriſtus, inquiunt SS. Patres, tum ut doceret veritatem humanæ naturæ, quæ inferior eſt Angelicà, ſicque in nobis fides Incarnationis ipſius confirmaretur: tum etiam ut doceret homines hac ratione utilitatem orationis.

ARTICULUS TERTIUS.

De defectibus, & paſſionibus corporis, & animi à Chriſto Domino aſſumptis.

HOMO poſt lætale peccati vulnus tot, ac tantis defectibus, ac morbis, tum in corpore, tum in anima laboravit, ut reverà omnium prorſus infirmitatum, ac dolorum videatur eſſe receptaculum. Præ cæteris autem defectibus, quibus maximè vexatur, & inquinatur, tres veluti aliorum omnium ſcaturigines apparent; duos quidem in anima, nempe ignorantiam in intellectu, & pronitatem ad peccatum ex ejus affectu vitiato: alterum verò in corpore, nempe paſſibilitatem, & ad morbos, ac mortem procliviem conſpicere licèt: Quoniam autem Chriſtus, inquit Apoſtolus ad Heb. 2. *debuit per omnia fratribus ſimilari ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi*: Idcircò meritò quærunt Theologi, an reverà Chriſtus aſſumpſerit omnes tam humani corporis, quàm animi defectus; quas utique difficultates tribus in ſequentibus quæſtionibus abſolvemus.

QUAESTIO PRIMA.

Utrùm in Chriſto fuerint defectus, & paſſiones humani corporis?

NOtandum primò, defectus humani corporis duplicis eſſe generis: quidam enim purè naturales ſunt, & vitii expertes, ut ſunt fames, ſitis, laſſitudo, &c. alii maculà quàdam turpitudinis infecti, ut eſt concupiſcentia, morbi, & quæ propriè *paſſionum* vocabulò cenſentur. Inſuper naturales illi defectus alii ſunt generales, ac univerſo hominum generi convenientes, quales

les ſunt, mors, fames, ſitis,&c. alii verò ſpeciales in aliquibus dumtaxat hominibus reperiuntur, habentque particulares cauſas, ex quibus oriuntur, cujuſmodi ſunt lepra, morbi, deformitas, &c. Hi autem defectus ſpeciales à variis cauſis oriuntur; ſunt enim, vel à natura contracti, ratione ſcilicet deficientis virtutis formatricis,quales ſunt illi morbi,quos appellant hæreditarios, putà corporis imbecillitas,alicujus partis carentia,deformitas, &c. vel ex cœli, & aeris intemperie, vel denique ex inordinatis affectibus, & actionibus hominum, ex quibus ingentes quotidie, ac varii morbi ſuboriuntur. Quæritur itaque, an omnes ejuſmodi defectus tam generales, quàm ſpeciales Chriſtus habuerit.

Notandum ſecundò, ſeu potius ex dictis repetendum,veram in Chriſto carnem fuiſſe, ac noſtræ ſimilem in omnibus, quantùm ad naturalia, exceptò peccatò, ejuſque contagione; nam ex fœmina concepta, genitaque eſt, neque è cœlo lapſa; nec omninò impaſſibilis, ut volebant quidam *Acephali*, qui hâc occaſione duas in ſectas diviſi ſunt, cùm alii, authore *Severo*, Chriſti corpus, dum in terris viveret paſſione, tentatum, ac corruptelæ, & patibilitati obnoxium fuiſſe dicerent: Alii ex adverſo pugnantes, negarent hæc illum reverà pertuliſſe, quorum dux fuit *Julianus Halicarnaſſenſis*, ac poſteà *Gajanus*. Vixit autem Gajanus ſub Zenone Imperatore circa annum 476. Julianus verò ſub Phoca Imperatore circa annum 604. *Inſuper*, nonnulli eò vecordiæ progreſſi ſunt, ut Chriſtum putarent corporalem magnitudinem non habuiſſe ſecundùm carnem, ſed abſque mole,& incorporaliter eum ſuper mare deambulaſſe, quam etiam fuiſſe Theodoreti Pharanitæ Monothelitæ ſententiam in Lateranenſi Synodo,*Conſultatione ſecunda*,Martinus primus teſtatus eſt. Quinimò refert Leontius Biſantinus in lib.2. de tribus,quos contra Eutychianos, & Neſtorianos edidit, quod quidam catholicè ſentientes de duabus Chriſti naturis: tamen cum Eutychianis ſentiebant, in eo, quòd Chriſti corpus ante reſurrectionem incorruptibile fuiſſe jactarent. *Porrò* hi hæretici dicti ſunt *Aphthartodocitæ*, à præpoſitione grecâ, ἀ, quæ ſignificat *ſine*, aut *non*,& à voce αφϑὼς, quædenotat corruptioni, & morti obnoxium, & à verbo δοκέω, quod latinè idem eſt, ac opinor, eò quòd opinarentur corpus Chriſti, nec morti obnoxium, nec paſſibile eſſe.

Cæterum, ut ſcribit Nicephorus lib. 18. hiſtoriæ cap. 45. Catholici, qui his hæreticis adverſabantur, eos *Pantaſiaſtas*, & Manichæos nuncupabant, eò quòd viderentur aſſerere corpus Chriſti ſolùm eſſe apparens, & phantaſticum; è contrà verò hæretici inſultabant Catholicis, eoſque *Phthartolatras*; quaſi adorantes corpus corruptioni obnoxium appellabant, eos etiam dicebant, *Scenolatras* quaſi tabernaculi adoratores: imò, quod longè pejus eſt, hic error hæreticorum uſque adeo aliquando placuit Juſtiniano Imperatori, aliàs pio, & catholico,ut publico edicto juſſerit inEccleſia Dei doceri corpusChriſti incorruptibile ſemper fuiſſe,nec unquam irreprehenſibiles paſſiones habuiſſe, ſicut ſcribit Nicephorus lib. 17. cap.29.

Notandum tertiò, omnes Catholicos convenire, non fuiſſe neceſſe, quòd ut Chriſtus Dominus ſufficienter Deo Patri pro peccatis ſatisfaceret, pœnas damnatorum pateretur, ut impiè blaſphemat Calvinus lib. 2. ſuarum inſtitutionum cap. 16. §. 10. Enim verò ſi Chriſtus aſſumere debuiſſet, & pati pœnas damnatorum, maximè ut nos ab ipſis liberaret; at potuit nos ab ipſis pœnis eripere etiam illas non patiendo,ſed alias æquivalentes; non quidem ſecundùm proportionem doloris, ſed ſecundùm dignitatem perſonæ patientis,

tis, & ſatisfacientis; ſubindeque nulla eſt ratio, nullaque authoritas, quæ tantillùm Calvini blaſphemiæ patrocinetur. Nulla, inquam authoritas. Nam quod ex Iſaiæ cap. 33. profert, nempe quòd Chriſtus attritus eſt propter ſcelera noſtra, & verè languores noſtros portavit, non ſic intelligendum venit quaſi eoſdem pati debuerit cruciatus, quos eramus paſſuri in inferno, ſed dumtaxat, quòd pro noſtris expiandis peccatis, reverà adorandus ille Salvator doloribus, ac morti fuerit addictus. Nec etiam ei quidquam favet id, quod profert ex Apoſtolo ad Heb. 4. ubi Chriſtus dicitur *tentatus per omnia pro ſimilitudine carnis abſque peccato*; nam particula, *omnia*, non intelligitur de omnibus pœnis, quas homines peccatores luere debent in vindictam ſui criminis: ſed tantum de ærumnis, & calamitatibus hujus vitæ. *His ita præmiſſis*, tria ſuperſunt determinanda. *Primum*, an Chriſti corpus reverà fuerit paſſibile, & obnoxium defectibus communibus, quibus ſubjiciuntur cæteri homines. *Secundum*, an habuerit morbos privatos. *Tertium*, an habuerit defectum deformitatis.

CONCLUSIO PRIMA.

Chriſti Domini corpus reverà fuit paſſibile, & obnoxium dolori ſenſitivo, ac communibus hominum defectibus. Hæc eſt de fide, cujus contrarius error damnatus eſt in Concilio Epheſino Anathematiſmo 12. Colligitur autem ex variis Scripturæ ſacræ textibus: *Primò*, quidem Iſaiæ 53. ubi Propheta de Chriſto pronuntiat: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit*, &c. Hinc Matthæi 4. legimus, quòd *poſtquam jejunaſſet quadraginta diebus, & noctibus, poſtea eſuriit*. Et Joan. 4. *Jeſus autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem*, &c.

Idem egregiè docent veteres Theologi, ac SS. Patres, dicentes, quòd ſicut reverà Chriſtus mortuus creditur, ut nemo Chriſtianorum dubitat, multò magis paſſus eſt affectiones cæteras, quæ mortem antecedunt, & afferunt, ut rectè argumentatur Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 27. *Jam nunc*, inquit, *ut & cætera compendiò abſolvam, quæcunque adhuc, ut puſilla, & infirma, & indigna colligitis ad deſtructionem creatoris, ſimplici, & certâ ratione proponam: Deum non potuiſſe humanos congreſſus inire, niſi humanos, & ſenſus, & affectus ſuſcepiſſet, per quos vim Majeſtatis ſuæ intolerabilem utique humanæ mediocritati, humilitate temperaret, ſibi quidem indigna, homini autem neceſſaria; & ita jam Deo digna, quia nihil tam Deo dignum, quàm ſalus hominis, Si enim Deus, & quidem ſublimior tantâ humilitate faſtigium Majeſtatis ſuæ ſtravit, ut etiam morti ſubjiceret, & morti crucis; cur non putetis noſtrô quoque Deo aliquas puſillitates congruiſſe, tolerabiliores tamen judaicis contumeliis, & patibulis, & ſepulchris?* Sic S. Athanaſius in lib. de Incarnatione: *Corpus*, ait, *Chriſti communem habens cum cæteris ſubſtantiam; quippe corpus erat humanum, tametſi novô, & inuſitatô miraculô ex ſolâ Virgine conflatum, nihilominùs mortale cùm eſſet, itidem ut alia ſimilia, mortem obiit.* Ut enim ſcribit Ambroſius, *qui corpus ſuſcepit, omnia debuit ſubire, quæ corporis ſunt; ut eſuriret, ſitiret, angeretur, contriſtaretur.* Et S. Leo: *Salvâ igitur proprietate utriuſque ſubſtantiæ, & in unam coeunte perſonam, ſuſcipitur à Majeſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependendum noſtræ conditionis debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili.* Tum S. Fulgentius, *Et carnem quidem noſtram cum conditione humanæ mortalitatis induit; animam quoque noſtram cum infirmitatibus ſine macula humanæ infirmitatis accepit.* Et idem alio loco, animæ triſtitiam, & perturbationem, quam voluntariam in

anima Dei Filius habuit, ſic habuiſſe dicit, ut etiam ipſas humanæ animæ paſſiones ex voluntate veras, & in veritate voluntarias non neget. Et quia Divinitas verum hominem ſuſcepit, ideò cunctas naturæ humanæ infirmitates, veras quidem, ſed voluntarias in eadem veritate naturæ dumtaxat humanæ ſuſtinuit.

Eandem veritatem, inquit Vaſquez, hoc ſequenti argumento probabant veteres Catholici Theologi, ut refert Nicephorus lib.17.cap.29. Si Chriſtus non habuit corpus paſſibile, nec ſenſum paſſionis; ſequitur Chriſtum non eſſe nobis *ὁμούσιον*, hoc eſt *conſubſtantialem*; ita arguit Damaſcenus lib. 3. de fide, cap. 28. Verùm hæretici, ut narrat idem Nicephorus, reſpondebant hóc modò: *Quomodò vos corpus Chriſti incorruptibile eſſe dicitis poſt reſurrectionem, nobis tamen conſubſtantiale; ſic etiam, & nos ante reſurrectionem dicimus fuiſſe incorruptibile, conſubſtantiale tamen nobiſcum.* Objiciebant verò rurſus Catholici, corpus Chriſti poſt reſurrectionem eſſe incorruptibile, nobis tamen conſubſtantiale, illud verò incorruptibilitatem habere ex Dei gratia, non naturà ſuà. Verùm reſpondebant iterum hæretici: *Nos etiam non naturà, ſed Dei gratià dicimus ante reſurrectionem fuiſſe incorruptibile, & tamen nobiſcum conſubſtantiale.* Hoc tamen refellebant Catholici exiis, quæ in Scriptura de Chriſto dicuntur; nam cùm dicatur ante reſurrectionem eſuriiſſe, non poſſumus non ſenſum famis in Chriſto concedere; quamvis enim poſt reſurrectionem dicatur comediſſe, non tamen dicitur eſuriiſſe, quod longè diverſum eſt; fames enim eſt dolor quidam in ore ſtomachi ex melancholia proveniens: dolor autem ſenſûs exterioris eſt adhæſio cujuſdam qualitatis diſconvenientis naturæ. *Adde* etiam pro ratione Catholicorum, quòd ſi corpus Chriſti ante reſurrectionem, & poſt illam per gratiam Dei eſſet incorruptibile, & impaſſibile, otioſa videretur illius ſuſceptio, quod nunquam in ſuo ſtatu naturali relictum fuiſſet, præſertim ſi ea, quæ facta narrat Evangelium in corpore Chriſti, non verè, ſed ſolùm ſecundùm phantaſiam geſta ſunt. Ita Vaſquez ex Nicephoro.

Quod autem Chriſtus Dominus congruè aſſumpſerit defectus, & paſſiones humani corporis, luculenter probat Seraphicus Doctor in 3. diſt. 15. artic. 1. quæſt. 1. triplici ratione petitâ ex triplici fine, propter quem Chriſtus humanam carnem induit, videlicet propter pretium noſtræ ſalutis, propter exemplum virtutis, & propter fulcimentum noſtræ fragilitatis. *Propter pretium noſtræ ſalutis*, quia propoſuerat nos redimere non corruptibilibus aurô, & argentô, ſed pretioſiſſimô ſanguine ſuô, & animam ſuam ponere pro animabus noſtris. *Ad hoc* autem non eſſet idoneus, niſi naturam deficientem, & paſſibilem aſſumpſiſſet, & proptereà defectus noſtros, & pœnalitates debuit in ſeipſo habere. Alia etiam ex cauſa congruum fuit hoc ipſum; videlicet *propter exemplum virtutis*, ſpecialiter autem humilitatis, patientiæ, & pietatis, quibus mediantibus pervenitur ad cælum, & in quibus Chriſtus voluit nos imitari ipſum ſecundùm illud,
,, Diſcite à me, quia mitis ſum, & hu-
,, milis corde, &c. Tertia ratio eſt *pro-*
,, *pter fulcimentum noſtræ fragilitatis*,
,, ob quam inquit, natura rationalis
,, habet in ſe difficultatem ad creden-
,, dum vera, & iraſcibilis ad ſperan-
,, dum ardua, & concupiſcibilis ad
,, amandum bona. Et ideo voluit
,, Chriſtus non tantùm nobis ſimilari
,, in natura, ſed etiam in defectibus,
,, & pœnalitatibus, ut manifeſtando
,, in ſe veritatem humanæ naturæ, præ-
,, beret fulcimentum noſtræ rationali
,, ad credendum: oſtendendo nihilo-
,, minus immenſitatem ſuæ miſericor-

diæ

Digitized by Google

,, diæ, per ſuſceptionem noſtræ miſe-
,, riæ, præberet iraſcibili fulcimentum
,, ad ſperandum, oſtendendo magni-
,, tudinem ſuæ benevolentiæ, præberet
,, concupiſcibili incitamentum ad ſe
,, amandum. Et ideo licèt incongruum
,, videatur ejuſmodi defectus reperiri
,, in Chriſto, ſi per ſe conſiderentur;
,, tamen ſi ad finem referantur, magna
,, reperitur congruitatis condecentia.

Objicies primò. Sicut ſummæ juſtitię repugnat effectus culpæ, ſic ſummæ potentiæ repugnat defectus fragilitatis, & impotentiæ: ſed Deum ſumme juſtum non decuit habere defectum culpæ nec in ſe, nec in natura aſſumpta: ergo pari ratione non decuit eum habere defectum pœnalitatis, & impotentiæ.

Diſtinguit majorem Seraphicus Doctor *ibidem*, Utrumque ex æquo repugnat, ſi tam infirmitas, quàm culpa comparetur ad naturam divinam, concedit; in natura enim divinâ ſicut nulla poteſt eſſe injuſtitia, ſic nulla poteſt eſſe impotentia: ſi utrumque comparetur ad naturam aſſumptam, negat: ſiquidem in natura aſſumpta, infirmitas poteſt eſſe materia exercendæ virtutis, virtus enim fortitudinis exercetur potiſſimè in perpeſſione terribilium, eorum maximè, quæ mortem inducunt; unde reſpectu naturæ aſſumptæ non eôdem modô ſe habet fragilitas reſpectu potentiæ, ac vitium reſpectu juſtitiæ; vitium enim quôvis modô accipiatur, reddit ſemper ſubjectum vituperabile, infirmitas verò, & impotentia reddit ſubjectum magis laudabile, quando conjuncta eſt inferiori virtuti animi ad meritum conferenti.

Objicies ſecundò. Sicut culpa, quæ non habet pœnam ſubſequentem, non cenſetur ordinata ex juſtitia; ita & pęna, quæ non habet culpam præcedentem: at defectus, & pœnalitates in Chriſto nullam habent culpam præcedentem: ergo ordinatè ipſi non poſſunt ineſſe: ſed Chriſti nihil in ſe potuit habere inordinatum: ergo nec potuit habere defectus, & pœnalitates.

Diſtinguit majorem idem Seraphicus Doctor. Pœna, quæ non habet culpam præcedentem, eſt inordinata, ſi coactè, & involuntariè infligatur, concedit: ſi voluntariè, & ex charitate ſuſcipiatur, negat: Chriſtus autem non ex neceſſitate, ſed ex infinita charitate pœnalitates aſſumpſit aſſumendo corpus mortale; ſiquidem ipſi liberum erat aſſumere corpus glorioſum, & impaſſibile, ſed ut ſuum immenſum erga homines amorem teſtaretur, voluit per omnia fratribus aſſimilari pro ſimilitudine carnis abſque peccato; unde Apoſtolus ad Heb. 12. hortatur *ut per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſitô ſibi gaudiô ſuſtinuit crucem confuſione contemptâ.*

Objicies tertiò S. Hilarium, qui in lib. 10. de Trinit. apertè docet Chriſtum quâ hominem, doloris, famis, ac ſitis cæterarumque pœnalitatum, quibus corpora noſtra confligantur, reverà nullum ſenſum habuiſſe: ſed ad ſpeciem dumtaxat, & ſecundùm apparentiam. Diſputans enim contra quoſdam Ariânos, qui ut Filium Patri inferiorem, & non ei conſubſtantialem probarent, dicebant, qualemcumque illius Divinitatem patiendi capacem, ac reverà paſſam eſſe: & ſic dolorem, triſtitiam, & metum, & ſimilia non ad ſuſceptam à Verbo naturam hominis, ſed ad ipſam illius divinitatem accommodabant. Contra hos, inquam, diſputans S. Hilarius ait: *Volunt plerique eorum ex Paſſionis motu, & ex infirmitate patiendi, non in naturam eum impaſſibilis Dei fuiſſe, ut qui timuit, & doluit, non fuerit vel in ea poteſtate ſecuritas, quæ non timuerit: vel in ea Spiritûs incorruptione, quæ non dolet, ſed inferioris à Deo Patre naturæ, & huma-*

næ paſſionis trepidaverit metu, & ad corporalis pœnæ congemuerit atrocitatem. Deinde proferens Scripturæ textus, quibus triſtitia, vel metu Chriſtum Dominum laboraſſe perhibetur; oſtendit eum non habuiſſe cauſam metuendæ mortis, aut pœnalitatis, utpote cùm ſciret ſuum corpus non eſſe pœnalitati obnoxium, nec corruptione diſſolvendum, quod ut demonſtret, ſubdit: *Homo itaque Jeſus Chriſtus*, inquit, *Unigenitus Deus per carnem, & Verbum, ut hominis filius, ita & Dei Filius, hominem verum, ſecundùm ſimilitudinem noſtri hominis deficiens à ſe Deo, ſumpſit: in quem, quamvis aut ictus incideret, aut vulnus deſcenderet, aut nodi concurrerent, aut ſuſpenſio elevaret; afferrent quidem hæc impetu Paſſionis, non tamen dolorem Paſſionis inferrent: ut telum aliquod, aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aera vulneras, ſed naturam ſuam in hæc paſſio illata non retinet; dum in natura non eſt, vel aquans forari, vel pungi ignem, vel aera vulnerari: quamvis natura teli ſit vulnerare, & compungere, & forare. Paſſus quidem Dominus Jeſus Chriſtus dum cæditur, dum crucifigitur, dum moritur: ſed in corpus Domini irruens Paſſio, nec non fuit Paſſio, nec tamen naturam Paſſionis exercuit; cùm & pœnali miniſterio illa deſervit, & virtus corporis ſine ſenſu pœnæ, vim pœnæ in ſe deſævientis excepit*.

Profert autem rationem cur cenſuerit corpus Chriſti non eſſe vulnerabile, ſicut noſtra corpora, nempe quòd longè excellentioris fuerit perfectionis, & formationis, quàm noſtra corpora. *Habuerit ſanè illud*, inquit, *Domini corpus doloris noſtri naturam ſi corpus noſtrum id naturæ habet, ut calcet undas, & ſuper fluctus eat, & non degravetur ingreſſu, neque aquæ inſiſtentis veſtigiis cedant; penetret etiam ſolida, nec clauſa domus obſtaculis arceatur: at verò ſi Dominici corporis iſta natura ſit, ut ſuâ virtute, ſuâ animâ feratur in humidis, & inſiſtat in liquidis, & extructa tranſcurrat, quid per naturam humani corporis concepta ex Spiritu ſancto caro judicatur, &c.* Quibus apertè ſignificat illam indolentiam corporis Chriſti ex naturæ ſuæ ſtatu, & conditione procedere; quapropter neque vim ſuam ferrum in illud exercere potuit, nec alia incutiendi doloris inſtrumenta quidquam nocumenti potuerunt conferre.

Quòd autem ea fuerit S. Hilarii ſententia, apertè fatetur Claudianus Mamertus in lib. 2. de ſtatu animæ, ubi loquens de S. Hilario ait: *Inter complura præcelſarum diſputationum ſuarum quiddam latiùs ſentientem duo hæc veris adverſa diſſeruiſſe: unum quòd nihil incorporeum creatum dixit: aliud nihil doloris Chriſtum in Paſſione ſenſiſſe, cujus ſi Paſſio vera non fuit, redemptio quoque noſtra vera eſſe non potuit. Sed quando Beatus Hilarius opinionis hujusce vitium virtute confeſſionis abolevit, ſic ſuſtinet reprehenſionis ſtylum, quod non patitur detrimenta meritorum*.

Verùm eximii Theologiæ proceres hujus Eccleſiæ luminis, ac fidei defenſoris, & columinis doctrinam ſanam, & integram ſervare eò laborant attentiùs, quòd audierint S. Hieronymum epiſtolà 7. quæ eſt ad Lætam ſuadere, ut *Hilarii libros inoffenſò decurrat pede*. Igitur *Magiſter ſententiarum* diſtinct. 15. & *S. Thomas* 3. part. quæſt. 13. art. 3. ad 1. ſic explicant præfatam ſancti Hilarii ſententiam, ut cenſeant illius mentem eſſe, quòd Chriſtus non ſenſerit dolorem infligendum, propter peccatum; unde cum doloris cauſam, & meritum in ſe non habuerit, nec etiam excepit vim pœnæ cum ſenſu pœnæ: Hoc autem illius verbis expreſſum fuiſſe docent, cùm ait: *Non habens naturam ad dolendum*: non enim natura illius æſtimanda eſt ex conditione noſtræ naturæ; cùm iſta inuſitatò modò

crea-

procreata ſit. *Alenſis* verò quæſt. 17. membr. 1. artic. 2. ita explicat; ut velit ſanctum Hilarium nihil aliud docuiſſe, quàm quòd Chriſtus non ſenſerit dolorem, niſi ad arbitrium voluntatis; ita quòd nec dolendi, nec timendi neceſſitas in illo fuerit, qualis in nobis. Hinc dolorem ſenſit non invitè, ſed voluntate ſuſceptum. *Seraphicus Doctor* d. 16. art. 1. quæſt. 1. ad 1. profert tres reſponſiones. *Primam* quidem, eam, quam tradit Magiſter ſententiarum, nempe, quòd Hilarius non vult oſtendere Chriſtum non habuiſſe verum dolorem, ſed non habuiſſe cauſam doloris: *alteram*, quòd Hilarius non excludat ſenſum doloris à Chriſto ſecundùm naturam humanam, ſed ſecundùm divinam: unde verba illa referenda ſunt ad Chriſti perſonam, intelligentia enim dictorum, inquit, ex cauſis eſt aſſumenda dicendi. Hilarius enim in verbis præmiſſis excludere voluit errorem Arii, qui dicebat Chriſtum ſecundùm ſe totum paſſum fuiſſe.

Verùm: ſi quis attentè conſiderare velit Hilarii verba, non omninò illa quadrare in has interpretationes ſentiet. Non quidem *primam*: Etenim ſi hoc tantùm demonſtrare voluiſſet Hilarius, naturam Chriſti corporis ejuſmodi fuiſſe, ut ex ſe dolorem nullum caperet, etſi confoſſum, perforatumque eſſet: cur non etiam negaret idem corpus fauciatum, ac trajectum fuiſſe; ſiquidem corpora glorioſa, & impaſſibilia non minus ſunt vulneris expertia, quàm doloris.

Deinde, Si Chriſti corpus idcircò ſentiendi doloris fuit expers, quia doloris cauſam, nempe peccatum non habuit, cur igitur mortem pariter non effugit? Illa enim cruciatu quovis, & ſenſu acerbior, primarium peccati ſtipendium eſt: non denegat autem Hilarius, nec Catholicus quivis Chriſtum reverà mortuum fuiſſe, etſi peccatum mortis cauſam non habuerit; igitur nec ſentire potuit ipſum fuiſſe doloris expertem, quòd peccato caruerit: Nec etiam *ſecunda* exceptio Hilarii menti quadrare poteſt; quamquam enim reverà ibidem pugnet adverſus Arianos, qui dolorem Chriſti in ejus Divinitatem refundebant; nihilominus non Divinitatem ipſam, ſed corpus vacuum doloris apertè pronuntiat Hilarius.

Malim igitur ingenuè manus dare cum *Bellarmino* lib. 4. de Chriſti anima cap. 8. & plurimis aliis, quos refert *Vaſques* diſt. 59. cap. 1. reverà præclarum iſtud Eccleſiæ lumen hac in parte eclipſim paſſum eſſe, ſed multiplicato demum luminis fœnore radiantiorem per ſuam retractationem apparuiſſe; nam Seraph: Doctor *ibidem* refert, *Audivi Pariſienſem Epiſcopum Guillelmum referre ſe librum retractationis Hilarii vidiſſe, & perlegiſſe*. Hoc ipſum de libello, in quo errorem retractaverit Hilarius docent S. Thomas in 3. d. 15. & Albertus ibidem, & Claud. Mammertus ſupra.

Licèt autem hic retractationis liber modo non appareat, & temporum injuria perierit: Nihilominus S. Hilarium contrariam priori aſſertioni, ac verè Catholicam ſententiam tenuiſſe, colligere, licet ex ipſius commentariis in Pſalmos, nam explicans Pſalmum 68. ad hæc verba, *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam*, ita ſcribit: *Introeuntibus enim aquis uſque ad animam, ſubjectus morti crucis fiebat, cùm paſſionum univerſarum impetus uſque ad mortem animæ perrumperet*: Et paulò poſt; *Verùm ineuntium harum paſſionum non aliundè, quàm ex aſſumptione carnis, & virtus eſt, & poteſtas: non enim incidere in Deum hic infirmitatum noſtrarum terror valebat; aut exercere ſe, niſi carne corporis noſtri, tanquam ſubjacente materia, poterant paſſiones*; Et iterum: *Percuſſus eſt Dominus peccata noſtra ſuſcipiens, & pro nobis dolens, ut in eo uſque*

ad

ad infirmitatem crucis, mortiſque percuſſo ſanitas nobis per reſurrectionem ex mortuis redderetur, Item: *Omnis iniquum terror*, inquit, *deſævientis in nos tempeſtatis incubuit, &c. Tunc, & pati cœpit; & mori poſſe, per occaſum mortis in ima deſcendens*. Et infra: *Non fuit ergo in Unigenito Dei naturalis infirmitas, ſed aſſumpta, quia propter Deum hæc improperia ſuſceperit paſſionum*. Quibus verbis reverà dolorem, ac timorem ſuſcepiſſe Deum, non natura ſua, ſed in aſſumpta carne teſtatur ſanctus Hilarius. Et rurſus aſſerit carnem ejuſdem naturæ cum Adami carne poſt peccatum infirmam Deum aſſumpſiſſe, ac verè doluiſſe. *Non pepercerat autem*, inquit, *primò illi de terra limo Adæ, quem de Paradiſo poſt culpam, ne ligno vitæ attingens in æternitatem pœnè maneret, ejecit, ut naturam corporis ejus Adam è cœlis ſecundus aſſumens, parique morte percuſſus, eam rurſus in vitam æternam, ſine pœna æternitate revocaret. Hunc igitur ita à Deo percuſſum perſecuti ſunt, ſuper dolorem vulnerum, dolorem perſecutionis hujus addentes: pro nobis enim ſecundùm Prophetam dolet, & ideò eſt in doloribus æſtimatus*: Vides uti manifeſtè non vulnera ſolùm, id eſt perforationes: ſed, & vulnerum dolores pertuliſſe dicatur: quod ei planè contrarium eſt, quod in decimi libri de Trinit.loco ſcripſit.

Nec refert, quòd nullus Veterum hunc errorem in Hilario notaverit, nec quòd Lætam monuerit S.Hieronymus, ut ejus filia, *Athanaſii Epiſtolas, & Hilarii libros inoffenſo decurrat pede, illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet*; non enim omnes errores, in quos lapſi ſunt aliqui ex Patribus ab aliis notati ſunt; Unde fieri potuit, ut illum etiam præterierit, nec obſervaverit S.Hieronymus. Vel dico fruſtrà hunc errorem ab illis debuiſſe notari, quem ipſe S. Hilarius propria retractatione, & contrariis documentis expunxerat: hac enim ratione à ſequentibus SS.Patribus, & Eccleſiaſticis Scriptoribus non ſunt notati, nec damnati omnes lapſus S. Auguſtini, quos ipſe in libris Retractationum emendavit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſtus non aſſumpſit privatos hominum defectus, ut ſunt infirmitates, lepra, &c.

Probatur, Chriſtus eos dumtaxat defectus aſſumpſit, qui conducebant ad opus redemptionis: ſed privatæ infirmitates, & languores ad opus redemptionis non conducebant, imò plurimùm officiebant, quippe fuiſſent in cauſa, cur Chriſtus non potuiſſet vacare hominum converſioni, & prædicationi Evangelii: igitur non debuit illos defectus aſſumere.

Deinde, ſpeciales illi defectus oriuntur, vel ex imbecillitate virtutis formativæ, vel ex inordinatis actionibus, vel ex peccati vindicta, ſed nullo ex iis capitibus potuerunt illi defectus in Chriſto reperiri.

Objicies primò illud vaticinium Iſaiæ 53. ubi de Chriſto ita loquitur, *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit, & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*.

Reſpondeo Prophetam non eſſe intelligendum de languoribus morbidis, aut peculiaribus infirmitatibus, quæ ex humani corporis intemperie ſuboriuntur, ſed de iſtis languoribus, ac doloribus, quos Judæorum ſævitia cruentè inflictos excepit tempore paſſionis: tot enim plagis, totque vulneribus ſacrum ipſius corpus laniatum eſt, ut reverà hominibus appareret quaſi leproſus, nec erat in eo ſpecies, neque decor.

CONCLUSIO TERTIA.

Chriſtus non habuit defectum deformitatis, ſed eximia pulchritudine, ac venuſtate fuit illuſtris. *Pro-*

Probatur primò illis Scripturæ ſacræ oraculis, quibus Chriſtus prænuntiatur ſingulari pulchritudine donandus. Sic Geneſ. 49. *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.* Sic Pſalm.44.dicitur, *Specioſus forma præ filiis hominum:* quem textum ſacri Interpretes de Chriſti Domini corporea venuſtate explicant. Quod utique confirmat Nicephorus *lib.1.Hiſtoriæ c.40.* ubi narrat Chriſtum fuiſſe ſpecioſum, & pulchræ figuræ, qualis virum decebat; itaut ejus pulchritudo eſſet cum gravitate, & honeſtate conjuncta: quocirca S.Hieronymus ad caput 53. Iſaiæ formam Chriſti elegantiſſimam, & pulcherrimam extitiſſe teſtatur, adeo ut ſolo aſpectu omnes ad ſe potenti illecebra traheret, *Fulgor ipſe*, inquit, *& majeſtas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad ſe videntes trahere poterat aſpectu.* Probari poteſt pariter hæc veritas, ex eo, quòd ad pulchritudinem hæc tria ſolùm deſiderentur, temperamentum optimum, membrorum proportio, & debitus color, quæ tria fuiſſe in Chriſto ſatis indicat divina ejus virtus formativa. Etenim, quod in Virgine natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

Objici poſſunt adverſus hanc concluſionem aliqui SS.Patres, & veteres Theologi: imprimis verò Clemens Alexandrinus, qui in *Pædagogico*, poſt multa de vera pulchritudine diſputata, demum exemplo Chriſti probat eam in animo, & virtute, non in corporis elegantia collocari debere: *Quippe Dominum ipſum*, ait, *aſpectu deformem fuiſſe, per Eſaiam teſtatur Spiritus. Et vidimus eum, & non habebat ſpeciem. nec pulchritudinem: ſed forma ejus indecora præter homines, Et quis eſt Domino præſtantior? Verùm non ille carnis pulchritudinem, quæ ſpecie quadam illudit; ſed veram animæ, corporiſque pulchritudinem attendit; animæ quidem beneficientiam, carnis verò immortalitatem.*

Et in tertio Stromatean; *caput ipſum Eccleſiæ Chriſtum in carne*, ait, *ſpecie carentem, & deformem tranſiiſſe, ut nos doceret ad divini principii expertem ſpeciei, & corporis ſtatum reſpicere*. Et in 6.libro: *Dominus*, inquit, *non ſruſtrâ voluit uti forma corporis, ne quis elegantiam, & pulchritudinem admirans, ab iis, quæ dicuntur abſiſtat*. Sic apud Origenem Celſus Epicureus objicit Chriſti corpus dici fuiſſe *puſillum, & deforme, ac minimè generoſum.* Cui Reſpondet Origenes, extra controverſiam ſcriptum eſſe, Jeſu corpus deforme fuiſſe, non tamen minimè generoſum, ut exponit ille.

Tertullianus quoque in libro de carne Chriſti cap.9. carni Chriſti pulchritudinem detrahit, atque hoc ipſum magis admirabilem illum feciſſe: *Sed carnis*, inquit, *terrenæ non mira conditio. Ipſa erat, quæ cætera ejus miranda faciebat; cum dicerent, Unde huic doctrina, & ſigna iſta? Etiam deſpicientium formam ejus hæc erat vox. Adeò nec humanæ honeſtatis corpus fuit, nedum cœleſtis claritatis. Tacentibus apud nos quoque Prophetis de ignobili aſpectu ejus, ipſæ paſſiones, ipſæque contumeliæ loquuntur: paſſiones quidem humanam carnem; contumeliæ verò inhoneſtam probavere. An auſus eſſet aliquis ungue ſummo perſtringere corpus novum, illam ſputaminibus contaminare faciem; niſi merentem?* Idem, & capite 4. libri 14. contra Judæos ſignificat.

Verùm reſpondeo præfatos Patres, & veteres Theologos, leviori argumento inductos eſſe, ut hæc de Chriſto aſſererent; nam Iſaiæ locus, quo maximè in ſua aſſertione nituntur, de Chriſto patiente, ac vulneribus ſauciato, & laniato, non verò de naturali ejus corporis forma intelligendus eſt, ut explicat S. Chryſoſtomus ſupra laudatus, cùm ait, *Non enim miracula dumtaxat faciens admirabilis erat, ſed etiam cùm ſimpliciter aſpiceretur, ingenti abunda-*

bat

Digitized by Google

bat gratia: atque hoc Propheta ſignificans canebat: Speecioſus formâ præ filiis hominum. Quod autem Eſaias dicit, Non habebat ſpeciem, neque pulchritudinem, vel ad divinitatis gloriam arcanam illam, & inexplicabilem reſpiciens ita loquitur: vel ea narrans, quæ paſſionis tempore contigerunt, nempe dehoneſtationem illam, quam in cruce pendens ſuſtinuit, & abjectionem, quam per omnia toto vitæ ſuę tempore prę ſe tulit,

Quaestio Secunda.

Utrum in Chriſto fuerit aliqua ignorantia, aut aliquis error.

Cum error, & ignorantia ſint humanæ mentis per peccatum vitiatæ, generales, & communes defectus, inde meritò quæritur an quemadmodum Chriſtus communes ſingulis hominibus corporis pænalitates cum ipſo corpore induit, ſi pariter illum humani intellectus defectum aſſumpſerit. Quod ut evidentiùs appareat.

Notandum primò, ignorantiam generatim diſtingui duplicem, nimirum *puræ negationis*, & *pravæ diſpoſitionis*. Ignorantia *puræ negationis*, eſt ſimplex quædam neſcientia, ſeu carentia cognitionis alicujus rei, qua ratione dicimur etiam ignorare ea, quæ ſcire non tenemur: ignorantia autem *pravæ diſpoſitionis*, eſt carentia cognitionis alicujus objecti, de quo rectum judicium ferre tenemur. Hæc iterum duplex, ſecundum carentiam duplicis ſcientiæ, ſpeculativæ, & practicæ. *Ignorantia ſpeculativa* dicitur, qua intellectus errat circa res merè ſpeculativas, qua ratione plerumque contingit nos errare circa veritatem ſcientiarum ſpeculativarum: *Practica* verò eſt, qua intellectus perversè judicat de agendis, proſequendis, & fugiendis. Et hæc rurſus eſt duplex, nempe invincibilis, & vincibilis. *Invincibilis* dicitur, qua quis aliquid ignorat, quod non eſt in poteſtate ejus ſcire: ſic invincibiliter aliquis ignorat, quo mortis genere debeat interire, niſi Deus ipſi revelaverit: *Vincibilis* ea eſt, qua quis aliquid neſcit, quod ſcire poſſet ſi omnem moralem diligentiam adhiberet. Hæc iterum eſt duplex, nempe *affectata*, & *craſſa*. Prima eſt, qua aliquis ſponte vult aliquid ignorare ne ſcilicet teneatur illud implere, de quo loquitur David, cùm ait; *Noluit intelligere, ut benè ageret.* Craſſa eſt, qua quis non vult adhibere ſtudium, & laborem, ut aliquid ſciat, quod ſcire debet. Quæritur autem, an Chriſtus aliqua ex his ignorantia laboraverit.

Notandum ſecundò, errorem poſſe diſtingui duplicem; nimirum unum in intellectu, alterum in ſenſu: quod utique contingere poteſt dupliciter: videlicet, *aut* ex aliqua indiſpoſitione intrinſeca ſenſus externi, vel interni, ad cujus phantaſmatum præſentiam, & ſimilitudinem intellectus agens cudit ſpecies intelligibiles; *vel* ex aliquo extrinſeco: ſic plerumque contingit, quòd cùm ex vitiato medio, vel nimia objecti diſtantia res aliter objiciatur ſenſibus, quàm reverà in ſe exiſtat. Reſolvendum eſt itaque, an Chriſtus utroque modo ab omni prorſus errore liber fuerit.

Notandum tertiò, plurimos hæreticos ſtultiſſimè erraſſe circa Chriſti Domini cognitionem; nam, ut refert S. Irenæus lib.1. adverſus hæreſes c.17. Gnoſtici, qui Valentiniani dicti ſunt, aſſerebant Chriſtum didiciſſe alphabetum ſub ferula præceptoris, cumque plurima ignoraſſe, & quæ noverat ab hominibus didiciſſe. Hos ſubſecuti ſunt Agnoitæ, quorum dux, & pater fuit Themiſtius, à quo etiam dicti ſunt *Themiſtiani*, qui, ut refert Sophronius in epiſtola ad Sergium, fuit ignorantiæ pater, qui Chriſtum verum Deum noſtrum diem judicii neſciſſe delirabat.

Por-

Digitized by Google

Porrò Agnoitas non aſſeruiſſe Chriſtum ſecundùm propriam naturam Verbi, & divinitatem ignoraſſe diem judicii, ſed ſolùm ſecundùm humanitatem, conſtat ex Nicephoro lib. 18. Hiſtoriæ cap. 30. de illis enim ait: *Hi dicunt, Deum quidem Verbum omnia noſſe, humanitatem verò ſecundùm ſubſtantiam ei unitam, permulta ignorare: neſcire ſanè horam, & diem mundi totius conſummationis, utpote Patre minorem. Propterea, quòd in Evangelio ſecundùm Matthæum, & Marcum dicatur, de die autem illo nemo ſcit, neque filius hominis.* His hæreticis acceſſerunt Lutherani, & Calviniſtæ, qui, ut notat Caniſius 3. *lib. de Maria Deipara cap.* 22. non ſolùm docent Jeſum ignorare diem judicii, ſed etiam in pueritia communem cum aliis pueris ignorantiam habuiſſe: ut ita more cæterorum, ſicut corpore, ſic etiam ſcientia, & notitiâ rerum, & animi dotibus creverit. Imò eò progreſſa eſt eorum effrenata dicendi licentia, ut etiam ipſi jam adulto errorem, & ignorantiam tribuant; aſſerentes ipſum deceptum fuiſſe cùm accedens ad ficulneam, & in ea quærens fructum, folia tantum invenit, & cùm in horto oravit Patrem, & ſuam orationem poſteà correxit. Verùm hos omnes errores hac unica concluſione perſtringo.

CONCLUSIO UNICA.

Chriſtus nullo prorſus ignorantiæ genere laboravit, etiam quatenus homo. Hujus concluſionis veritas ſufficienter probata manet ex his, quæ diximus de plenitudine Chriſti Domini ſcientiæ, qui enim omnium rerum exiſtentiam, & futurarum, ac præteritarum perfectiſſimam habebat notitiam, vel in Verbo per ſcientiam beatificam, vel in genere proprio per infuſam, nulla rerum notitiæ vacuitate laborabat.

Confirmatur inſuper ex Clemente Alexandrino in lib. Pædagogi cap. 6. ubi de baptiſmo Chriſti ſic loquitur. *Sapienter ergo rogemus, Chriſtus hodiè regeneratus jam ne eſt perfectus, an, quod eſt abſurdiſſimum, ei aliquid deeſt? ſed ſi ita eſt, ut aliquid diſceret opus fuit? ſed eum cùm Deus eſſet, nihil didiciſſe fuit conſentaneum.* Abſurdum igitur exiſtimat, Chriſto defuiſſe aliquid, ut diſcere ei opus fuerit, loqui autem Clementem de Chriſto ſecundùm humanitatem, manifeſtum eſt: nam ſubdit. *Neque enim quis Verbo major fuerit, ſed neque Magiſter, ac Doctor eſt ejus, qui ſolus eſt Magiſter? An non ergo, vel inviti fatebuntur. Verbum perfectum ex perfecto Patre natum, ex œconomicâ præordinatione eſſe perfectè regeneratum? Et ſi erat perfectus, cur qui erat perfectus, tingebatur? Oportebat (inquiunt) implere humanam profeſſionem pulcherrimè, ita enim dico, ſimul ergo à Joanne tingitur, ſit perfectus ſcilicet: nihil ergo ab eo didicit? Nequaquam: ſolo autem lavacro perficitur, & Spiritus adventu ſanctificatur.*

Eandem veritatem, ac rationem pro-
,, bat Seraphicus Doctor diſt. 15. art. 2.
,, qu. 1. Chriſtus, inquit; non habuit
,, defectum ignorantiæ, quia nec ip-
,, ſum decebat, quia anima ejus de-
,, buit eſſe deiformis, ac per hoc repleta
,, luce ſapientiæ, & rectitudine juſti-
,, tiæ; ignorantia autem privatio eſt
,, ſcientiæ, & poteſt eſſe via in erro-
,, rem, & obliquationem à rectitudi-
,, ne juſtitiæ, ac per hoc Chriſto non
,, competebat. Nobis etiam non ex-
,, pediebat, quos venerat redimere, &
,, dirigere. Si enim defectum igno-
,, rantiæ habuiſſet, nos redimere ne-
,, ſciviſſet, quia ſi cæcus cęco ducatum
,, præbeat, ambo in foveam cadunt.
,, Et ideo nec ipſum decebat, nec no-
,, bis expediebat, quòd talem defectum
,, aſſumeret. Concedendum eſt ergo
,, Chriſtum defectum ignorantiæ ne-
,, quaquam in ſe habuiſſe. Ita S. Bo-
,, naventura.

Objicies primò, Chriſtus infans; quam-

Digitized by Google

quamvis eſſet Verbum Patris, habuit defectum eloquentiæ, & divinæ potentiæ: ergo pari ratione quamvis eſſet Dei ſapientia, & virtus, habuit defectum ſapientiæ, & ſcientiæ.

Negat paritatem Seraphicus Doctor, & rationem diſparitatis profert, quòd defectus eloquentiæ, & virium cùm eſſet exterior, deſerviebat ſicut, & cæteræ infantiles infirmitates ad manifeſtandam veritatem naturæ aſſumptæ, defectus autem Sapientiæ, cùm ſit interior ad nihil omninò deſerviſſet. *Addit*, quòd priores defectus ſint materia exercendæ virtutis, patientiæ, & fortitudinis; defectus autem cognitionis ad nullam omninò virtutem deſervire poteſt, imò à virtutis exercitio revocat: igitur non eſt inter utrumque defectum paritas.

Objicies ſecundò. Inquiſitio veritatis ſupponit illius ignorantiam: ſed Chriſtus Dominus pluries plura inquiſivit; nam Joan.11. à ſororibus Lazari requiſivit, ubi nam eſſet ejus ſepulchrum, dicendo, *Ubi poſuiſtis eum?* Et Lucæ 24. à duobus Diſcipulis ambulantibus in via quæſivit. *Qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?* Et Joann.21. quaſi dubitans Petrum interrogat, an eum plus diligat, quàm cæteri Diſcipuli? dicens: *Simon Joannis amas me plus his*. Et Matth.21. *Videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea, niſi folia tantùm, & ait illi: Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum, & arefacta eſt continuò ficulnea*: Priùs ergò, quàm accederet ad arborem, neſciebat in ea non eſſe fructum,

Reſpondet Origenes in commentario ad cap.13. Matthæi; *Qui novit, quæ ſunt in cordibus hominum Chriſtus Jeſus, ſicuti de hoc docuit in Evangelio Joan. non ignarus interrogat, ſed quoniam ſemel aſſumpſerat hominem, utitur omnibus, quæ ſunt hominis, quorum unum illud eſt interrogare. Nec mirandum ſi id facit Servator, cùm ipſe etiam omnium Deus, moribus hominum ſeſe accommodans, perinde ac ſi quis homo morem gerat filio ſuo, percunctentur, velut in hoc: Adam ubi es: Et ad Cain, Ubi eſt Abel frater tuus?* Idem docet S. Chryſoſtomus homil.41. ubi agens contra Judæos, qui Chriſti divinitatem negabant, quòd de multis ignorantium more ſciſcitatus eſſet, velut de Lazaro, *Ubi poſuiſtis eum?* contra eos præſcribens viciſſim objicit varia loca veteris Teſtamenti, in quibus Deus ignorantium more interrogat: ex quibus concludit, non rectè ignorantiam in Filio ex ejus percunctatione Judæos colligere, niſi eandem, & in Patre fuiſſe concedant. Verùm de Chriſto, qua Deus eſt, videtur dumtaxat locutus S. Chryſoſtomus. At de eodem, ut homo eſt, omnem ignorantiæ ſpeciem ſic removet S. Cyrillus lib.3. contra Neſtorium: *Credimus*, inquit; *ex ipſo ventre, uteroque Virginis Emmanuelem ipſum; qui Deus erat, hominem prodiiſſe plenum omni ſapientia, & gratia, quæ illi naturaliter inerat: quodnam igitur incrementum caperet ille; in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, qui cæleſtis gratiæ unà cum Deo Patre largitor eſt?*

Objicies tertiò. Admiratio ſupponit ignorantiam. Nam, inquit Ariſt.1. Metaph.cap.2. *Propter admirationem, & nunc, & primò cœperunt homines philoſophari, inquirendo videlicet cauſas rerum, quas ignorabant*: ſed Chriſtus Dominus pluries habuit admirationem, nam Matth.8. miratus fidem Centurionis, & Matth.13. fidem Chananeæ mulieris intuitus, admirandus exclamat: *O mulier! magna eſt fides tua*: Igitur Chriſtus habuit ignorantiam.

Reſpondent communiter Theologi, Chriſtum miratum fuiſſe admiratione procedente ex ſcientia experimentali, ſecundùm quam plura particularia potuit

Digitized by Google

ſuit diſcere, ut diximus ſuprà. *Verùm* ſatiùs dicendum arbitror cumS.Auguſtino epiſtola 101. duplicem eſſe admirationem, unam, quæ provenit ex admiratione cauſæ, cujus videtur effectus,& hæc excitat in nobis deſiderium vehemens inquirendi cauſam; aliam verò ex inſolentia, & raritate alicujus rei, quam cùm videmus, miramur cum delectatione, & delectamur cum admiratione, quæ quidem admiratio nihil aliud eſt, quàm affectus delectationis ex rei magnitudine proveniens, & in laudem inclinans. Sic Chriſtus, inquit S.Auguſt. *miratus fuit Centurionis fidem, neque enim eum ullius rei ratio potuit latere: ſed admiratio pro laude poſita eſt: cujus par in populo Hæbræorum non apparuerat. Neque ideo reprehendenda eſt ſcientia, qua dictum eſt, Si ratio quæritur non erit mirabile: quoniam eſt aliud genus admirationis, etiam cum ratio eſt manifeſta admiranti.*

Objicies quartò præcipuum fundamentum, quo maximè nituntur hæretici, ut adſtruant in Chriſto aliquam ignorantiam; nempe quoſdam Scripturæ textus ab eis pravè intellectos: illi autem potiſſimum ſunt, quibus aſſeritur Chriſtus neſcire diem judicii.Sic Matthæi 24. *De die autem illa, & hora*, ait ipſemet Chriſtus, *nemo ſcit, neque Angeli cælorum, niſi ſolus Pater;* apud Marcum verè: *De die autem illa, vel hora, nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque filius, niſi Pater*: igitur Chriſtum aliquid latet, ſubindeque in eo fuit ignorantia.

Reſpondeo primò: Chriſtum reverà ſcire diem judicii, & quatenus Deus, quia ille dies cognitus eſt Patri, & quatenus homo: ſiquidem ad ſtatum judicis neceſſe eſt noſſe, quando judicium debeat ferre: Pater autem æternus, ut legimus Joan.3. *poteſtatem ei dedit judicium facere, quia filius hominis eſt. Adde quòd*, ut argumentatur S. Chryſoſtomus hom.71. in Matth. ſi Chriſto homini datum eſt, ut ſciat qualiter oporteat judicare, quod majus eſt: multò magis datum eſt ei ſcire, quod minus eſt, ſcilicet judicii tempus. *Inſuper*, qui prænuntiavit cæteras futuri judicii circumſtantias, non poteſt dici circumſtantiam temporis ignoraſſe: at ex iiſdem Evangelii locis conſtat ipſum deſignaſſe, ac prænuntiaſſe alias futuri judicii circumſtantias: igitur etiam noverat tempus, quo peragendum eſſet. *Rursùs*: Chriſtus Dominus, quatenus homo præſcivit facta aliorum: ergo multò magis ſua præſcire debuit: ignoraſſet verò ſua facta, ſi diem, quo Judex Vivorum, & Mortuorum futurus eſt non cognoviſſet. *Denique*, ut argumentatur S. Gregorius lib. 8. epiſtolarum epiſtola 42. exponens illud Joan.cap.31. Sciens Jeſus, quia omnia dedit ei Pater in manus. *Si omnia*, inquit Gregorius, *profectò diem judicii, & horam, quis ergo ita ſtultus eſt, ut dicat, quia accepit filius in manibus, quod neſcit? Igitur reverà* Chriſtus etiam qua homo, novit diem judicii.

Reſpondeo ſecundò,quod quantùm ad ſenſum verborum, quibus Evangeliſtæ referunt etiam filium hominis neſcire diem judicii, variæ ſunt SS. Patrum explicationes, ac ſolutiones. *Primò*,namque S. Ambroſius lib. 5. de fide c.7. & Hieronymus in cap.24. Matthæi, aſſerunt particulam hanc, *neque filius*, additam fuiſſe in textu ab Arianis, poſteà verò à Catholicis expunctam; unde, ut notat Hieronymus in codicibus Græcis Adamantii, & in pleriſque Latinis, illa particula *neque filius*, apud Matthæum nunquam fuit. Unde etiam nunc nec in vulgata reperitur. *Verum* iſta ſolutio placere non poteſt, quippe cùm illa particula apud Marcum ſemper fuerit, & etiam nunc legatur in vulgata editione,quæ authoritate Concilii Tridentini ſeſſ. 4. probata eſt, ut authentica.

Digitized by Google

Hinc placet nonnullis è SS. Patribus, aſſerere Chriſtum neſcire diem judicii, quia videlicet neſcit per ſcientiam connaturalem, quæ humanô ſtudiô, ac ſenſuum beneficiô, & hominum magiſteriô comparatur: Sic S. Baſilius epiſtolâ ad Amphilochium, qui de ea quæſtione ſciſcitatus erat, reſpondet ignoraſſe Chriſtum, ut hominem, judicii tempus: *Si quis*, ait, *ignorantiam illam ad Deum referat, qui diſpenſatione quâdam omnia in ſe ſuſceperit, & ſapientiâ atque gratiâ apud Deum, & homines profecerit, non aberraturum à pio Scripturæ ſenſu.* Cui ſubſcribit Gregorius Nazianzenus, Orat. 46. *Noſſe quidem*, ait, *tanquam Deum, ignorare verò ut hominem, ſi quis quod apparet in Chriſto ab eo ſecernat, quod mente percipitur.* Cyrillus item in refutatione Theodoreti ad anathematiſmum 4. ait: *Igitur novit quidem ipſe divinitùs, utpote ſapientia Patris: ſed quoniam ignorantis humanitatis menſuram ſubiit per diſpenſationem; illud etiam cum aliis ſibi tanquam proprium aſcivit:* Unde lib.2. de fide ad Imperatrices planiſſimè diei illius ignorantiam aſcribit humanitati Chriſti: *Non enim*, inquit *indecorum eſt creaturæ, nec inuſitatum, divina ignorare myſteria.* Et infra. *Quid mirum eſt, ſi cùm Angelus divinum hoc myſterium ignorare dicatur, quamvis ſapientia ſit, & virtus Dei?* Verùm hęc ſolutio eatenus placere duntaxat poteſt, quatenus ſignificaret Chriſtum diem judicii ignoraſſe quà homo, quia notitiam illam propriô ſtudiô non comparavit, ſed habuit ſibi divinitùs infuſam, qualiter etiam interpretatur S. Baſilius mox laudatus dicens ideo dictum eſſe Marci 13. *Neque filius niſi Pater, quia neque filius ſciret, niſi à Patre data eſſet cognitio, omnia enim ipſe à Patre accepit.*

Cenſent aliqui Chriſtum dici neſcire diem, & horam judicii, quia non faciebat ſcire, judicando nondum eſſe tempus illud revelandi, ſicut Dominus etiam Gen. 18. dixit de Sodomitis; *Deſcendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam:* Quibus Dominus ſe ignorare profitetur, non quia reverà ignorabat, & ſcire cupiebat, ſed quia tunc ſcire dicitur, quando jam eſt plenitudo temporis ad agendum, & puniendum peccata, ſicut etiam Geneſ. 22 *Dixit Dominus ad Abraham, nunc cognovi, quòd timeas Dominum,* non quia Deus tunc cœpiſſet illud ſcire, ſed quia tunc erat tempus, ut Abraham acciperet teſtimonium. Sic explicant S. Hilarius lib. 9. de Trinit. Ambroſius lib. 5. de Fide cap. 7. præ cæteris autem S. Auguſtinus lib. 83. quæſtionum q. 60. ubi hæc habet: *Sicut ſcire Deus dicitur, etiam cùm ſcientem facit, ſicut ſcriptum eſt: Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſciat ſi diligatis eum, non enim ſic dictum eſt hoc, quaſi neſciret Deus, ſed ut ipſi ſciant quantùm in Domini dilectione profecerint, quod niſi tentationibus, quæ accedunt, non planè ab hominibus agnoſcitur, & ipſum* TENTAT *pro eo poſitum eſt, quod tentari ſinit: Sic & cùm dicitur* SCIRE, *aut pro eo dicitur, quod non approbat, id eſt, in diſciplina, & doctrina ſua non agnoſcit, ſicut dictum eſt. Neſcio vos, aut pro eo quod utiliter neſcientes facit, id quod ſcire inutiliter eſt: ideo benè accipitur id quod dictum eſt ſolum ſcire Patrem, ſic dictum eſſe, quia facit filium ſcire; & quòd dictum eſt neſcire filium; ſic dictùm eſſe, quia facit neſcire homines, id eſt non prodit eis, quod inutiliter ſcirent.*

Confirmat hæc omnia præclariſſimè S. Ambroſius locô mox laudatô, ubi cùm demonſtraſſet reverà Chriſtum noviſſe tempus futuri judicii, quà Deus, probat etiam id habuiſſe compertum quà homo: quippe qui horam, & locum, & ſigna, & cauſas futuri judicii expreſſit. *Horam* quidem, quippe Lucæ 17. ait: In illa hora, qui fuerit in tecto, non

non deſcendat tollere vaſa de domo ſua; *diem* verò, quia ipſe ſe dixit *Dominum ſabbati*. An poterat, inquit Ambroſius, Dominus *diem* ignorare, qui ipſe dixit, quòd filius hominis Dominus eſt ſabbati? *Locum*, quando nimirum ſibi templi ſtructuram oſtendentibus Diſcipulis dicebat: *Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur lapis ſupra lapidem*. Matth. 24. *Signa*, Lucæ 21. *Videte ne ſeducamini, multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum Chriſtus*, Et infrà: *Terræ motus erunt magni per loca, &c.* Hòc ve-
„ rò ſuppoſitò. *ſic concludit*: Scivit er-
„ go omnia; ſed quærimus, quâ ratio-
„ ne deſignare momenta noluerit: ſi
„ quæramus, non ignorantiæ invenie-
„ mus eſſe, ſed ſapientiæ, nobis enim
„ ſcire non prodeſſet, ut dum certa fu-
„ turi judicii momenta neſcimus, ſem-
„ per tanquam in excubiis conſtituti,
„ & in quadam virtutis ſpecula collo-
„ cati, peccandi conſuetudinem decli-
„ nemus, ne nos inter vitia dies Do-
„ mini deprehendat. *Et poſteà*. Ideo
„ dixi, quòd ſcire non prodeſſet, imò
„ proderat ignorare: ut ignorantes ti-
„ meremus, ut obſervantes emenda-
„ remur. *Et infrà*. Ab Apoſtolis, qui
„ Filium Dei futura ſcire credebant,
„ nam niſi hoc credidiſſent, nunquam
„ interrogaſſent: interrogatus ergo
„ quando reſtitueret regnum Iſrael?
„ non ſe neſcire dixit: ſed ait, *Non eſt*
„ *veſtrum noſſe tempora, & annos, quæ*
„ *Pater poſuit in ſua poteſtate*. Attende
„ quid dixerit, *non eſt veſtrum ſcire*,
„ lege iterùm *non eſt veſtrum*, dixit,
„ non meum. *Et infrà*; Solemnem
„ ejus erga Diſcipulos charitatem e-
„ tiam in hoc loco, & gratiam reco-
„ gnoſco: mavult enim Dominus ni-
„ miò in diſcipulos amore propenſus
„ petentibus his, quæ cognita inutilia
„ judicaret, videri ignorare, quod no-
„ verat, quàm negare: pluſque amat
„ noſtram utilitatem inſtituere, quàm
„ ſuam potentiam demonſtrare.

Igitur, quod quidam Patres aſſerunt Chriſtum ut hominem, dixiſſe ſe ignorare judicii diem, ſic exponendum exiſtimo, non quaſi negaverint Filium in ipſa humanitate noviſſe judicii diem, ſed quia non ex ipſa cognovit, id eſt, non ex vi aut virtute humanitatis quandoquidem gratuitò fuit illi divinitùs infuſa ſcientia.

Quaestio Tertia.

An Chriſtus aſſumpſerit defectus appetitus rationalis.

APPETITUM rationalem appello voluntatem humanam, quâ homo, quæ rationi ſunt conſona, vel diſſona pro libito inſequitur, & deſiderat. Ut autem illius voluntatis propenſio in bonum, virtus eſt: ſic & in objectum prohibitum motus, & inclinatio vitium ac peccatum reputatur. Hinc peccatum ipſum, necnon & peccaminoſa propenſio, ſunt reverà defectus illius appetitûs exorbitantis à recto rationis, & virtutis tramite. Quo circa meritò hic quærunt Theologi an Chriſtus aut peccare potuerit, aut aliquam ad peccandum procliviem, quam vulgò peccati fomitem appellant habuerit.

Notandum primò, fide certum eſſe Chriſtum nullò unquam originali peccatò fuiſſe inquinatum: ab ipſo namque ſuæ formationis exordio donatus fuit omni gratiarum plenitudine, ut ſuprà fusè probatum eſt. Hinc Angelus illius nativitatis prænuntius ad Virginem, ait Luc. 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum*, quò ſignificabat illum veluti nativam ſanctitatem habere, ut præclarè docet S. Baſilius in Pſalm. 44. explicans hunc verſum, *Dilexiſti juſtitiam*, &c. *Pro eo*, inquit, *quod eſt, cæteri quidem homines labore, exercitatione, & attentione animi hoc aſſequuntur, ut ad honeſtatem bene ſint affecti, & à malo*

Digitized by Google

malo averſi: tibi verò naturalis eſt quædam cognitio cum bono, & alienatio à malo. Subſcribit Cyrillus lib.11.in Joan. *Sanctum* inquit, *eſt illud omne, quod à mundi ſordibus eſt immune; quidem naturaliter eſt in Chriſto; ad Patris ſimilitudinem: adſcititium verò, & adventium ineſt SS. diſcipulis per ſanctificationem, quæ eſt ex gratiâ.* Suffragatur etiam ratio; ſiquidem peccatum originale in eis duntaxat viget, qui viâ ſeminali ab Adamo originem ducunt: Chriſtus verò non fuit ab Adamo propagatus viâ ſeminali, quia non eſt conceptus ex virili ſemine, ſed tantùm ex Spiritu ſancto, nec accepit ab Adamo activè humanam naturam, ſed ſolùm materialiter, quatenus videlicet viſibilem carnis ſubſtantiam ſumpſit ex carne Virginis, quæ viâ ſeminali ab Adamo propagata, ut cæteri homines, fuiſſet originali fœdata peccatô, niſi divinô interveniente beneficiô extitiſſet præſervata.

Difficultas igitur duntaxat eſt de peccato actuali, an videlicet aſſumpta à Verbo humanitas in aliquod peccatum lapſa fuerit aut ſaltem labi potuerit, de potentia extraordinaria Dei. Licèt autem ex antiquioribus hæreticis nullus fuerit in Chriſtum ita blaſphemus, & procax, ut ei peccatum aliquod adſcriberet; ex Recentioribus tamen, utpote impudentioribus fuit quidam Apoſtata Premonſtratenſis Ordinis, qui auſus fuit aſſerere Chriſtum crucifixum in deſperationem eſſe lapſum, cùm dixit, *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* ideoque hanc ob rem cruciatibus inferni addictum, ut referunt Lindanus dialogo 2.& Hoſius l.1.de hęreſibus noſtri temporis. Calvinus etiam, ut narrat Suarez diſp. 33. ſect. 1. aſſeruiſſe fertur Chriſtū in horto ita fuiſſe turbatum, & tentationibus agitatum, ut ſine ſpiritu oraverit dicens, *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*, & propterea quaſi ad ſe rediens, inordinatam petitionem ſtatim correxiſſe, ſuamque voluntatem Patris voluntati ſubjeciſſe. Quocirca operæ pretium eſt hic probare Chriſtum nunquam ullô peccatô actuali fuiſſe fœdatum.

Notandum ſecundò, impeccabilitatem Chriſti Domini, ut hominis, poſſe conſiderari *vel* per comparationem ad ejus libertatem præcisè, *vel* per comparationem ad beatitudinem animæ, quam ſemper habuit à primo inſtanti creationis ſuæ; *vel* per comparationem ad ſummam ejus gratiam habitualem, & alia dona ſupernaturalia illam concomitantia; *vel* denique per comparationem ad unionem hypoſtaticam ſimpliciter, & præcisè ſumptam. Movetur autem præſens difficultas tantùm ſecundùm ultimam conſiderationem; an ſcilicet ita impeccabilitas Chriſto, quatenus eſt homo, conveniat, ut remanente ſolâ unione hypoſtaticâ Verbi divini cum humanitate ejus, & ſecluſis omnibus aliis donis ſupernaturalibus, adhuc eſſet impeccabilis, eique repugnaret committere aliquod peccatum, etiam leviſſimum,

Notandum tertiò, hæc duo diſtingui inter ſe, *habere potentiam, quâ peccatur*, & *habere potentiam peccandi*. Primum enim importat habere voluntatem creatam, quæ eo ipſo quo eſt creata, eſt defectibilis, ſi ſpectetur ſecundùm ſe, & eſt id, quo peccatum committitur: ſecundum verò, huic primo ſuperaddit aptitudinem ad committendum peccatum, & quaſi propenſionem in peccatum, quatenus voluntas creata eſt (ut ita loquar) labilis in peccatum. Hic non eſt ſermo de potentia, quâ peccatur, an illa ſit in Chriſto Domino; cùm enim hæc nihil ſit aliud, quàm voluntas creata, habuit locum in Chriſto Domino ut homine; ſed tantùm agitur de potentia peccandi, non quidem quatenus dicit propenſionem in peccatum, ſed prout dicit non repugnantiam; ita quòd abſque ulla con-

tra-

traditione Chriſtus, non obſtante unione hypoſtatica, abſolute, & ſi Deus per extraordinariam diſpoſitionem id permitteret, peccare poſſet.

CONCLUSIO PRIMA.

De fide eſt Chriſtum ne leviſſimè quidem unquam de facto peccaſſe.

Probatur primò ex Scriptura ſacra, quæ toties eximiam Chriſti ſanctitatem, & innocentiam conſtantiſſimè teſtatur. Sic ipſemet Chriſtus Joann. 8. Judæis ſuis obtrectatoribus, & calumniatoribus ait; *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hoc ipſum pronunciaverat Iſaias cap. 53. dicens, quòd *iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus*; Ad quem locum alluſit S. Petrus Epiſt. 1. cap. 2. cùm ait: *Qui* (ſcilicet Chriſtus) *peccatum non fecit, neque inventus eſt dolus in ore ejus.* Hinc S. Paulus ad Hebr. 4. *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, &c.* Quaſi diceret; tentatum per omnia inſtar noſtri, vel ad ſimilitudinem noſtri; ita tamen ut nunquam peccaverit. Et cap. 7. *Talis decebat, ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus.*

Probatur ſecundò ex Conciliis, ut Epheſino Can. 10. definiente Chriſtum non indiguiſſe oblatione pro ſeipſo, quia peccatum omninò neſcivit. Lateranenſi ſub Martino I. *Can.* 5. definiente *noſtram ſubſtantiam fuiſſe in Chriſto perfectè abſque peccato.* Hoc ipſum conſtantiſſimè teſtantur omnes SS. Patres, & veteres Theologi, qui Chriſti innocentiam, & immunitatem ab omni peccato tuentur. Sic S. Baſilius Epiſt. 65. Gregorius Nyſſenus Orat. 14. Auguſt. lib. 5. contra Julianum cap. 5. &c.

Suffragatur etiam ratio. Prima quidem peti poteſt ex plenitudine gratiæ. Qui habet gratiæ ſanctificantis plenitudinem, non poteſt ullum habere peccatum; ſiquidem gratia ſanctificans, de via ſaltem ordinaria, cum peccato non ſubſiſtit, ſubindeque plenitudo gratiæ habitualis eliminat omne prorſus peccatum. *Secunda*, peti poteſt à Chriſti beatitudine; ſiquidem nihil inquinatum intrabit in regnum cęlorum: Chriſtus autem ab inſtanti ſuæ Conceptionis fuit Beatus: igitur nullò fuit fœdatus peccatò. *Tertia* tandem ratio petitur ex fine Incarnationis, in hoc enim apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera Diaboli, nempe peccatum; idcirco enim Chriſtus venit in mundum, ut peccatum omne elueret, eſſetque Agnus Dei tollens peccata mundi: hoc autem miniſterium implere non potuiſſet, ſi reverà ipſe peccato fuiſſet inquinatus. *Si enim* (inquit S. Athanaſius lib. de Incarnat. Chriſti parum à principio) *Filius hominis venit, ut diſſolveret opera diaboli, qua ratione in ſe habere poſſet peccatum, ſiquidem ipſe venit, ut deleret in nobis peccata?* Unde præclarè S. Paulinus Panegyr. de obitu Celſi.

Nam neque deleret culpas, niſi liber ab illis,
Nec laxare reos poſſet, & ipſe reus.
Nec peccatori mors cederet, utpote vinctum
Peccati, vinclis legitimè retinens.

Eandem rationem eleganter proſequitur S. Bernardus ſerm. 4. de Vigilia Nativitatis, his verbis; *Ecce agnus ſine macula, agnus, qui tollit peccata mundi; quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is, in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum lutò detergat oculum meum, quæ ſola ſine pulvere eſt. Iſte mihi feſtucam educat de oculo, qui non habet trabem in ſuo. Imò iſte trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in ſuo.*

Objiciunt hęretici quoſdam Scripturæ textus, quibus peccatum Chriſto tribui videtur: Sic Pſalm. 21. *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti*

ſi? longè à ſalute mea verba delictorum ? eorum, quæ verba Pſalmiſtam in perſona Chriſti pronunciaſſe extra controverſiam eſt. Unde S. Auguſtinus hunc Pſalmum, non tam Prophetiam, quàm Evangelicam hiſtoriam cenſet appellandum. Cùm ergo Chriſtus in his verbis aliqua delicta *ſua* appellet, non videtur eſſe expers peccati. Simile eſt illud Pſal. 38. *A facie peccatorum meorum*, quod item dictum eſſe de Chriſto admittit S. Auguſtinus. Addi poteſt teſtimonium Apoſtoli 2. ad Cor. 5. & ad Gala. 3. dicentis Chriſtum pro nobis factum eſſe peccatum, & maledictum.

Reſpondeo negando exinde concludi poſſe aliquod in Chriſto fuiſſe peccatum. Non quidem ex teſtimoniis Pſalmiſtæ: nam hæc particula *delictorum meorum*, non ſignificat in Chriſto aliquod fuiſſe peccatum, ſed cùm Chriſtus ut fidejuſſor ſpopondiſſet ſe pro nobis ſatisfacturum Deo Patri: Pſal. 39. *Holocauſtum pro peccato non poſtulaſti; tunc dixi: Ecce venio, &c.* & Iſaiæ 53. & ſic ſuſcepiſſet in ſeipſo obligationem ſatisfaciendi pro omnibus hominibus, æternus Pater ab ipſo exigebat ſatisfactionem pro univerſis hominum delictis, quâ ratione delicta illa tanquam ipſi propria longè eum faciebant a ſalute corporis, & liberatione, quam ex naturæ inclinatione petebat. Unde S. Auguſtinus expoſitione 2. hunc Pſal. ait: *Quorum delictorum, de quo dictum eſt, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus? quomodo ergo dicit delictorum meorum, niſi quia pro delictis noſtris ipſe precatur, & delicta ſua noſtra delicta fecit, ut juſtitiam ſuam noſtram juſtitiam faceret.*

Igitur delicta hominum vocat *ſua* per appropriationem perſonalem, quia quod membris convenit, perſonæ capiti attribuitur, juxta regulam Tyconii receptam à S. Auguſtino lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 32. *Ea, quæ ſunt membrorum tribuuntur capiti ob conjunctionem, quam habent cum illo? conſiderando caput, & membra per modum unius perſonæ*: quæ tamen regula ſic eſt intelligenda, modò ea, quæ ſunt membrorum, non officiant eorum conjunctioni cum capite; alioqui ſequeretur peccata fidelium, quæ in dies fiunt, etiam poſſe tribui Chriſto, & quod Fidelibus peccantibus ipſe Chriſtus peccaret. Unde in Concilio Baſilienſi ſeſſ. 2. inter alias propoſitiones Auguſtini de Roma Archiepiſcopi Nazareni ſequens propoſitio damnatur ut ſcandaloſa, & erronea, *Chriſtus quotidie peccat*, & hæc ſimiliter: *ex quo fuit Chriſtus, quotidie peccavit*: Addit autem Concilium hæc verba: *Quamvis de capite Eccleſiæ Chriſto Jeſu Salvatore noſtro dicat ſe non intelligere, ſed ad membra ſua, quæ cum Chriſto capite unum eſſe Chriſtum eſſe aſſeruit*. Ad Apoſtolum dico, eatenus dici Chriſtum factum eſſe peccatum, quia hoſtia pro peccatis eſt factus: nam in antiqua lege ſacrificia pro peccatis dicebantur peccata, juxta illud Oſeæ 4. *Peccata populi mei comedent*. Ita explicat S. Aug. in Enchiridio cap. 49. *Vel dicitur factus peccatum, quia factus eſt in ſimilitudinem carnis peccati, propter corpus mortale, & paſſibile, nec-non, & propter pœnalitates peccato debitas, quas aſſumpſit.*

Objicies primò. Ille de via ordinaria peccare poteſt, in quo eſt liberum arbitrium flexibile ad bonum, & malum: ſed Chriſtus Dominus habuit liberum arbitrium ad bonum, & malũ flexibile: igitur de via ordinaria peccare potuit.

Diſtinguo majorem. In quo eſt liberum arbitrium flexibile ad bonum, & malum tam in actu ſecundo, quàm in actu primo, tam extrinſecè, quàm intrinſecè, concedo: ſolùm in actu primo, & intrinſecè, nego. Minorem ſimiliter diſtinguo. In Chriſto fuit liberum arbitrium flexibile ad bonum, & malum in actu primo, & intrinſecè tranſeat, in actu ſecundo, & extrinſecè,

cè, nego: Natura quidem humana Chriſti cùm fuerit ejuſdem rationis cum noſtra, demptis ignorantiâ, & peccato, habuit etiam facultatem liberam noſtri ſimilem in actu primo; non verò in actu ſecundo; quia libertas ejus ratione plenitudinis gratiæ, & unionis beatificæ, ita determinabatur ad bonum, ut nullatenus propendere poſſet in malum: Unde Chriſtus habuit quidem potentiam, ſcilicet voluntatem liberam, quâ peccatur, non verò potentiam peccandi, ſeu propenſionem in peccatum.

Objicies ſecundò, Chriſtus potuit mereri: ergo, & demereri: nam meritum, & demeritum verſantur circa idem.

Nego conſequentiam; Siquidem, ut dicemus diſput. 3. agendo de merito Chriſti, ad rationem meriti non opus eſt, quòd quis poſſit demereri, & peccare; ſed dumtaxat, quod habeat liberam voluntatem gratiâ ſanctificante instructam cum aliis conditionibus ad meritum neceſſariis.

CONCLUSIO SECUNDA.

CHriſtus fuit omninò impeccabilis, nec ullatenus peccare potuit. *Ita conveniunt omnes SS. Patres, & Theologi, licèt invicem diſſentiant in aſſignanda hujuſce impeccabilitatis ratione; quidam enim cum SS. Thomâ, & Bonaventura in 3. diſt. 12. volunt eam eſſe repetendam præcisè ex vi unionis hypoſtaticæ. Cæteri verò cum ſubtili Doctore ibidem, illam præcisè repetunt ex plenitudine gratiæ conſummatæ, ſeu gloriæ, quam habuit Chriſtus ut beatus: Ait enim Doctor *num.* 2. Dico „ quòd cùm Chriſtus in primo inſtanti „ unionis ejus cum Deo fuit beatus: „ & beatitudo abſtulit ſibi omnem „ peccabilitatem, vel poſſibilitatem „ peccandi, quæ poteſt auferri per „ beatitudinem: licèt cum hoc diſpen- „ ſativè ſtaret poteſtas merendi, ple- „ nitudo enim gloriæ, quâ ipſe fuit „ conjunctus, non minùs quàm alius „ Beatus, licèt potuerit mereri, æquè „ excludit omnem poteſtatem in eo „ avertendi à fine, ſicut in aliis, &c.

Quòd autem Chriſtus non fuerit præcisè impeccabilis, ratione unionis hypoſtaticæ, probat Doctor; quia unio hypoſtatica non poteſt Chriſto tribuere impeccabilitatem, niſi *vel* quatenus neceſſariò ipſum efficeret beatum: *vel* quatenus illa habet abſolutam incompoſſibilitatem cum peccato: ſed neutrum abſolutè verum eſt. Non quidem primum, quia talis unio non habet neceſſariò ſibi adjunctam beatitudinem: ergo non efficit neceſſariò Chriſtum beatum: Probat antecedens Doctor diſt. 2. quæſt. 1. num. 3. *Primò*, quia prius poteſt eſſe ſine poſteriori: ſed unio hypoſtatica eſt prior fruitione, & beatitudine; ſicut enim priùs eſt naturam eſſe perſonatam in ſe, quàm eam operari, & perſonalitas propria eſt prior, quàm operatio, nec habet ita neceſſariam connexionem cum operatione, quin optimè poſſet eſſe natura perſonata perſonalitate propria, abſque ulla operatione; ita priùs eſt naturam perſonari perſonalitate alienâ, quando propriam non habet, quàm operari; nec eſt ulla prorſus neceſſaria connexio inter perſonalitatem alienam, & operationem, ratione cujus non poſſet eſſe perſonata alienâ perſonalitate, quin operetur: igitur unio hypoſtatica poteſt eſſe abſque viſione, & amore beatifico, in quibus conſiſtit beatitudo.

Deinde: Non poteſt natura aliqua neceſſariò fieri beata, niſi neceſſariò conjungatur objecto beatifico: ſed per unionem hypoſtaticam natura humana non neceſſariò conjungitur cum Deo, quatenus eſt objectum beatificum; quia inquit Doctor, nulla natura neceſſariò fruitur iſto objecto, niſi quæ neceſſariò immutatur ab eo ut præſente: ſed natura humana non immutatur ab objecto beatifico, tam in ratione

ne intelligibilis, quàm in ratione fruibilis per unionem hypoſtaticam; tum quia objectum beatificum tantùm neceſſariò immutat intellectum ſibi proportionatum, nempe divinum in ratione intelligibilis, & divinam voluntatem in ratione fruibilis; tum quia per illam unionem Verbum eſt præſens naturæ tantùm perſonaliter, & in ratione ſuppoſiti terminantis ipſius naturæ dependentiam, & communicabilitatem; non verò in ratione objecti moventis ad ſui notitiam, & amorem: igitur, &c.

Denique operatio beatifica produci nequit abſque concurſu effectivo Dei: ergo niſi ille adſit concurſus neceſſariò, quantumvis adſit unio hypoſtatica, nulla poterit eſſe humanæ naturæ operatio beatifica: ſed concurſus ille ad operationem beatificam non ita neceſſariò præſtatur naturæ aſſumptæ, quin Deus poſſit illum denegare, & ſuſpendere: igitur poteſt eſſe unio hypoſtatica abſque illa beatifica operatione. Antecedens patet: conſequentia pariter. Probatur verò ſubſumptum. Si concurſus ille requiſitus ad operationem beatificam neceſſariò præſtaretur naturæ humanæ aſſumptæ, maximè quia eſſet identificatus realiter actioni unitivæ ipſius naturæ humanæ cum Verbo, vel quia eſſet illius proprietas, aut accidens neceſſariò ad ipſam conſequens: ſed nullum horum rectè poteſt affirmari; ſiquidem concurſus ille ad operationem beatificam poteſt eſſe ſine unione hypoſtatica, ut conſtat in Beatis, qui habent ejuſmodi concurſum, etſi non ſint uniti hypoſtaticè Verbo: ſimiliter Deus poteſt concurrere ad unionem hypoſtaticam, abſque eo, quòd neceſſariò concurrat cum natura humana ad operationem beatificam: tum quia unio diſtinguitur realiter ab operatione: tum quia nulla ratione probari poteſt contrarium, nempe quòd Deus non poſſit concurrere ad unionem hypoſtaticam, abſque eo, quòd concurrat ad ipſam beatificam operationem.

Probatur ſecunda pars: nempe quòd illa unio non habeat abſolutam incompoſſibilitatem cum peccato, itaut implicet contradictionem, quod humanitas peccet quandiu remanet unita Verbo. Probatur, inquam: Voluntas humana Chriſti ex ſe tam eſt indifferens, & libera ad bonum, ac malum, quàm noſtra: ergo æquè poterit peccare, ac noſtra niſi per aliquid aliud determinetur ad non peccandum: ſed non poteſt ita determinari ad non peccandum per unionem hypoſtaticam, quin ſi Deus vellet, poſitâ tali unione peccare poſſet. Probatur. Si unio illa ita determinaret voluntatem ad non peccandum, quin ſi Deus abſolutè vellet adhuc peccare poſſet, maximè quia illam ſic determinaret, vel phyſicè, vel moraliter: ſed neutro modo id fieri poteſt. Non quidem phyſicè, quia eatenus phyſicè determinaret voluntatem ad non peccandum, quatenus phyſicè concurreret ad actum incompatibilem cum peccato, ſive in genere cauſæ efficientis, ſive in genere cauſæ formalis, eo modo quo habitus, vel unus actus determinat facultatem ad alium actum: ſed unio hypoſtatica, aut perſonalitas Verbi, ita non concurrit cum voluntate humanæ naturæ aſſumptæ. *Non quidem unio*, tum quia illa eſt reſpectus extrinſecùs adveniens; quæ ex ſe non eſt effectiva, nec operativa; tum quia non ſubjectatur in voluntate præciſè, ſed in tota humanitate: tum denique quia non proponitur ipſi voluntati objectivè, ut illam determinet ad operandum, vel non operandum. Nec etiam *perſonalitas Verbi*, quippe illa non habet rationem principii efficientis, ſed dumtaxa ſuppoſiti terminantis humanitatem Verbi, nec ex ſe activa eſt ad extra. Adde quòd etiamſi, aut unio, aut perſonalitas poſſent deter-

mi-

Digitized by Google

minare voluntatem ad non peccandum, quatenus concurrent cum humana voluntate ad actum oppoſitum peccato, id non præſtarent niſi Deo cum illis concurrente: ſed Deus non ita neceſſariò deberet cum illis concurrere, quin poſſet talem concurſum ipſis denegare, & eum ſuſpendere: igitur, &c.

Nec etiam unio hypoſtatica, aut Verbi perſonalitas poſſunt moraliter determinare voluntatem naturæ aſſumptæ ad non peccandum neceſſariò, & infallibiliter, quia non poteſt aſſignari ulla ratio cur eam ita determinarent moraliter, niſi vel quatenus proponerentur objectivè voluntati; & ita illam allicerent circa bonum, ut ab eo non poſſet averti: vel quatenus ipſæmet eſſent determinationes voluntatis, quæ ipſam afficerent, & ita determinarent: Vel denique, quatenus ex ordinatione divina haberent aliquam incompatibilitatem cum peccato: ſed neutrum illorum rectè poteſt affirmari. Non quidem primum, nec enim unio, nec Verbi perſonalitas ita proponuntur objectivè voluntati naturæ aſſumptæ. Non etiam ſecundum, quia unio, & perſonalitas Verbi non poſſunt ſe habere per modum formæ ſic afficientes, & determinantes humanam voluntatem. Non denique tertium, quia talis ordinatio divina abſque fundamento aſſereretur: igitur nec Verbi perſonalitas, neque hypoſtatica unio poſſunt ex ſe præcisè ita determinare voluntatem naturæ aſſumptæ ad non peccandum, quin de potentia Dei abſoluta, ipſa ita remaneat libera ad peccandum, ut reverà peccare poſſet, niſi aliunde quàm ab ipſa præcisè unione hypoſtatica redderetur impeccabilis.

Reponunt adverſarii unionem illam impedire, ne Chriſti voluntas peccet, quatenus eſt incompatibilis formaliter cum peccato, ſicut albedo cum nigredine, aut amor cum odio.

Contrà. Aliqua formaliter non ſe expellunt, niſi quatenus poſſunt ſubjectari in eodem ſubjecto, vel occupari circa idem objectum: at unio, & perſonalitas non ſubjectantur in eodem ſubjecto, in quo poteſt ineſſe peccatum, nec verſantur circa idem objectum, vel eundem terminum; alius eſt enim terminus actionis peccaminoſæ, quæ poſſet fieri, & alius terminus unionis hypoſtaticæ. *Adde quòd* peccatum, quà tale eſt, ſit entitas moralis: abſurdum eſt autem, quòd aliqua forma phyſica habeat ex natura ſua incompatibilitatem cum forma morali, quà moralis eſt.

Reponunt ſecundò, unionem hypoſtaticam opponi peccato, quatenus neceſſariò exigit, quod Deus non concurrat ad peccatum, imò quòd concurrat ad actum incompoſſibilem cum peccato.

Contrà. Si iſtud exigeret, maximè, vel phyſicè, vel moraliter. Non phyſicè, quia nulla entitas phyſica poteſt exigere neceſſariò concurſum divinum, niſi quatenus ille eſſet neceſſarius ad illam entitatem conſervandam pro eo tempore, vel inſtanti, quò illa exiſtere debet: ſed concursùs ad actum oppoſitum peccato nequit eſſe neceſſarius ad conſervationem unionis hypoſtaticæ, quæ permanere poteſt etiam abſque ullo actu, & operatione: neque etiam negatio concurſus ad peccatum videri poteſt neceſſaria, niſi quatenus ipſa haberet incompatibilitatem formalem cum peccato: hanc autem non habet, ut conſtat ex dictis: ergo id non exigit phyſicè. Nec etiam id exigit moraliter, quia hoc ſolum exigeret, quatenus ſi Deus id non efficeret, faceret aliquid, quod maximè ipſi cenſeretur indignum: at quamvis Chriſtus ut homo ex hypotheſi de facto peccaret, peccatum illud non redundaret, nec in Deum, nec in perſonam Verbi, ut patebit in ſolutione objectionum: igitur, &c.

Objiciunt primò adverſarii varias SS. Patrum authoritates, quibus probare nituntur impeccabilitatem Chriſti ex unione hypoſtatica præcisè eſſe repetendam, eò quòd SS. Patres doceant Chriſtum eſſe impeccabilem propter commercium, & unionem humanitatis cum Verbo. Imprimis verò proferunt Dionyſium Alexandrinum in Epiſtola contra Paulum Samoſatenum, ubi circa finem ait: *Niſi fuiſſet* (ſcilicet Chriſtus) *idem qui erat Deus Verbum, non poterat eſſe alienus à poteſtate peccandi; nemo enim eſt, qui non peccare poſſit, niſi unus Chriſtus, ſicut Pater Chriſti, & Spiritus*, &c.

Reſpondeo primò, hanc authoritatem nullius eſſe momenti: nam imprimis indiget expoſitione in omni ſententia: videtur enim ſignificare, quòd B. Virgo indiguerit exercitatione, & certamine, ut liberaretur à peccato; & etiam quòd de facto habuerit aliquem defectum peccaminoſum; quod tamen eſt falſum. *Nec valet* reponere cum Vaſquez B. Virginem non habuiſſe peccatum de facto; ſed tamen id non provenire ex ſanctitate ipſius, ſed ex Dei providentia, & cura; nam imprimis hoc non facit ad rem; nam S. Dionyſius videtur dicere nullum eſſe præter Chriſtum, qui non habeat peccatum, ſive id proveniat ex juſtitia, & ſanctitate, ſive aliunde.

Deinde, Sicut B. Virgo poterat eſſe aliena à peccato, & poteſtate peccandi, per providentiam Dei, quamvis non eſſet Deus: ita Chriſtus poterat eſſe, à peccato immunis, & ſic ſola Deitas, & unio ipſius non eſſet cauſa, ob quam eſſet alienus à poteſtate peccandi: quod videtur eſſe contra hunc locum.

Reſponderi etiam poſſet cum Poncio, ſenſum hujus loci eſſe, quòd ideo Chriſtus D. de facto eſſet immunis à peccandi poteſtate, quia ejus humanitas eſſet unita perſonæ divinæ, & delibuta divinitate: quod equidem verum eſt, quamvis aliunde potuerit etiam eſſe immunis à peccato ex aliis capitibus, nimirum vel ex providentia, & protectione Dei ſpeciali, aut ex eo quòd ipſi tribuatur beatitudo animæ etiamſi poſſet peccare de potentia abſoluta: quemadmodum enim poſſet dici, quòd ignis comburat ſtupam applicatam ex natura ſua, quòd nulla alia ſit ratio, ob quam comburat, niſi quia eſt talis naturæ, & virtutis: tamen inde non ſequitur quin etiamſi non haberet talem naturam, poſſet comburere, ſi nempe Deus daret ipſi calorem, ſicut dare poteſt aquæ, quamvis eum non exigeret ex natura ſua; nec etiam ſequitur, quòd ita neceſſariò debeat comburere, quin de potentia Dei abſoluta fieri poſſet, ut non combureret. Idem à ſimili poteſt dici de Chriſto.

Objiciunt ſecundò Origenem lib.2. Periarchon.cap.6. ubi ait: *Ferrum naturâ ſuâ capax eſt caloris, & frigoris, ſi tamen ſemper intra fornacem ignis contineatur, dici poterit incapax frigoris: hoc modò etiam illa anima*, nempe Chriſti, *quæ quaſi ferrum in igne, ſic ſemper in Verbo, ſemper in ſapientia, ſemper in Deo poſita eſt, omne quod agit, quod ſentit, quod intelligit, Deus eſt; & ideo nec convertibilis, nec peccabilis dici poteſt, quæ inconvertibilitatem ex Verbi Dei unitate indefinenter ignita poſſedit*. Ex quibus inferunt adverſarii inconvertibilitatem animæ Chriſti ad peccatum, quam vocamus impeccabilitatem, ex ipſa Deificatione, quæ ſit per unionem, procedere.

Verùm reſpondeo, hôc exemplô potius noſtram propugnari, quàm impugnari ſententiam: ſicut enim quamvis connaturaliter ferrum in igne poſitum non poſſit frigefieri; poſſet tamen ſupernaturaliter ſuum frigus conſervare, ſi Deus res ita diſponeret, quatenus nempe non concurreret cum igne, ut introduceret ſuum calorem in illud ferrum; vel ſi calorem ſimul cum frigore

re in ferro conſervaret: ſic à ſimili, quamvis connaturaliter impeccabilitas ſequatur ex unione hypoſtatica, quia hęc habet annexam gratię ſanctificantis plenitudinem; tamen, ſicut de potentia abſoluta Deus poteſt conſervare ſimul gratiam cum peccato; ita per eandem potentiam poſſet Deus permittere, ut Chriſti humanitas in peccatum aliquod laberetur, perſeverante tamen in eo unione hypoſtaticâ.

Objiciunt tertiò authoritatem ſancti Gregorii Nazianzeni Orat. 36. quæ eſt quarta de Theologia, ubi de Chriſti voluntate loquitur; *Illius voluntas cum tota deificata ſit, & Deo procul dubiò non adverſatur*: igitur in deificationem voluntatis, quæ eſt ipſa unio hypoſtatica, refertur Chriſti impeccabilitas. Ipſi ſubſcribit S. Epiphanius in Anchorato, ubi ait: *Si diximus Chriſtum perfectum hominem ex Maria natum, nunquid ſuſpicamur ipſum peccatis ſubjectum fuiſſe? Abſit: peccatum enim non fecit, neque inventus eſt dolus in ore ipſius; ſi enim virtutem ſuam Sanctis inſuflavit, & ii quibus inſpiravit, teſtantur, quod erant ſancti, juſti, progreſſi in diebus ſuis citra reprehenſionem: quantò magis ipſe, in quo omni Deitatis plenitudine habitare complacuit corporaliter, etiamſi carnem veram accepit ex Maria ſemper Virgine, & animam verè humanam, & mentem, & ſi quid aliud eſt in homine, ipſe in ſeipſo habens univerſa continuit Deus exiſtens non diviſa ad malitiam, non fracta à maligno illo, non capta voluntate, non cadentia ſub peccatum Adæ.*

Reſpondeo, his aut ſimilibus authoritatibus nihil aliud ſignificari, quàm quòd hypoſtatica unio ex natura, & dignitate ſua exigebat, ut conferretur, & conſervaretur in Chriſto aliqua forma, nempe vel gratia ſanctificans, vel beatitudo, quâ Chriſtus determinaretur ad non peccandum; non verò quòd illa unio præcisè eſſet per ſe ratio illius impeccabilitatis.

Objiciunt pariter S. Hilarium lib. 10. de Trinit. ubi explicans illud Apoſtoli ad Rom. 9. de Chriſto Domino, qui dicitur *factus in ſimilitudinem carnis peccati*, aſſerit tam repugnare Chriſto peccare poſſe, quàm ei repugnet non eſſe Chriſtum: *Ita homo Chriſtus Jeſus*, inquit, *& in veritate Nativitatis eſt dum homo eſt, & non eſt in proprietate peccati, dum Chriſtus eſt; quia & qui homo eſt, non potuit non homo eſſe, quod natus eſt, & qui Chriſtus eſt, non potuit amiſiſſe, quòd Chriſtus eſt; atque ita dum homo Chriſtus Jeſus eſt, habet nativitatem hominis quia homo eſt, nec eſt in vitioſa hominis infirmitate, quia Chriſtus eſt*. Ex quibus inferunt adverſarii, quòd quemadmodum vi unionis hypoſtaticæ habet, quòd ſit aliquid conſtitutum ex perſonalitate Verbi, & humanitate: ita juxta mentem S. Hilarii, idem Chriſtus Dominus habet vi ejuſdem unionis hypoſtaticæ, ut non poſſit peccare. Similiter S. Auguſtinus lib. de Correptione, & Gratia cap. 11. ita loquitur: *Neque metuendum erat, ne iſtô ineffabili modo in unitate perſonæ à Verbo Deo natura humana ſuſcepta per liberum voluntatis peccaret arbitrium, cùm iſta ſuſceptio talis eſſet, ut natura humana à Deo ita ſuſcepta nullum in ſe motum voluntatis admitteret*. Quibus S. Auguſtinus impeccabilitatem humanitatis Chriſti in ejuſdem aſſumptionem à Verbo refundere videtur.

Clariſſimè autem iſtud docere videtur Anaſtaſius Synaita cap. 2. ὁδηγοῦ *Sola* (inquit) *Chriſti mens, & ſanctiſſima ejus anima, incapax, omniſque malitiæ neſcia fuit; forma enim ſervi erat, quæ regebatur, & gubernabatur à divino Verbo in eadem hypoſtaſi ſibi conjuncta*. Rupertus etiam lib. de voluntate Dei cap. 11. ait: *Quòd humanitas Chriſti, non per creationem, ſed per aſſumptionem facta eſt creatura, talis, quæ peccare non ſolùm nollet, verùm etiam non poſſet*. Idque probat ex verbis Chri-

ſti

ſti Joan.5. *Amen, amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quòd viderit Patrem facientem*. Subdens: *Quid enim eſt quemquam à ſemetipſo quidquam facere, niſi malum facere?*

Reſpondeo, his omnibus authoritatibus nihil aliud ſignificari, quàm quòd reverà Chriſtus non poſſit de facto de via ordinaria in aliquod peccatum dilabi, ratione ſuæ unionis hypoſtaticæ, quæ ſecum habet annexam gratiæ ſanctificantis plenitudinem, & beatitudinem animæ: quibus fit, ut illius humanitatis voluntas non poſſit ullatenus de via ordinaria à Deo per peccatum amoveri; quod tamen non officit quin ſecundùm abſolutam Dei potentiam ſubſiſtere poſſet hypoſtatica unio etiâſi Chriſti humanitas in aliquod peccatum rueret.

Urgebis: S.Hilarius docet, quod tam impoſſibile ſit Chriſtum peccare, quàm non eſſe Chriſtum: ſed de potentia abſoluta non poteſt non eſſe Chriſtus, ſuppoſitâ unione humanitatis cum Verbo: ergo pariter, illâ ſuppoſitâ, impoſſibile eſt ipſum peccare.

Reſpondeo, S.Hilarium ſolùm velle, quòd ſi Chriſtus poſſet peccare connaturaliter, ſicut cæteri homines; inde reverà ſequeretur, quòd non haberet unionem hypoſtaticam exigentem connaturaliter rationem impeccabilitatis, ac beatitudinis: attamen non ſequeretur, quòd non eſſet Chriſtus, ſi de potentia Dei abſoluta non conferretur ipſi illa impeccabilitas, cujus negatione peccaret, aut ſaltem peccare poſſet.

Inſtabis: Nullum abſurdum ſequi poteſt ex eo, quòd Chriſtus de facto peccaret, quod pariter non ſequeretur ſi de potentia Dei abſoluta peccare poſſet: ergo quemadmodum ad illa abſurda vitanda, rectè aſſeritur, quòd de facto non peccaverit; pari ratione dici debet, quòd etiam de potentia abſoluta non potuerit peccare.

Nego antecedens; quia ſi de facto, ac ſecundùm ordinariam Dei potentiam peccare poſſet, ſequeretur, quòd etiam de facto non haberet beatitudinem animæ, nec aliquam Dei protectionem externam, illam ſcilicet, quâ Virgo Deipara, nec-non, & beati facti ſunt impeccabiles: ſequeretur pariter, quòd unio hypoſtatica non exigeret connaturaliter illam impeccabilitatem: nullum autem ex his abſurdis ſequeretur, ſi eſſet dumtaxat impeccabilis de potentia Dei abſoluta: ergo nulla eſt utrobique paritas.

Objiciunt tertiò: Si Chriſtus per abſolutam Dei potentiam peccare poſſet, ſequeretur peccatum illud Deo eſſe tribuendum: ſed implicat contradictionem, quòd Deus peccare poſſit: ergo, &c. Sequela majoris patet; quòd enim dumtaxat fit per extraordinariam Dei potentiam, nec ullatenus fieret niſi de potentia abſoluta, & extraordinaria Deus ad illius effectionem concurreret, ſoli Deo attribuitur.

Nego ſequelam majoris, & illius probationem diſtinguo. Quod fit per potentiam Dei abſolutam ſoli Deo tribuitur, quando fit ſolùm per concurſum extraordinarium ipſius; putà cùm operatur prodigia, & miraculoſa facta, concedo: quod fit per extraordinariam Dei potentiam præbentem concurſum extraordinarium quidem, ſed indifferentem; ita quòd concurſus non determinet cauſam, cum qua agit ad actum, ſed ab ea determinetur; tunc actus ille ſoli Deo tribuendus eſt, nego: ſi autem Deus de potentia abſoluta talem Chriſto præberet concurſum indifferentem ad actus bonos, & malos, qualem per potentiam ordinariam præſtat hominibus, ſi eô mediante extraordinariô concurſu humanitas Chriſti peccaret, non plus eſſet tribuendum peccatum iſtud Deo, ratione illius extraordinarii concursûs, quàm ipſi tribua-

buatur peccatum aliorum hominum ratione concurſûs ordinarii. Sicut enim idcirco peccatum hominum Deo non tribuitur, licèt actus peccaminoſi fieri non poſſint niſi dependenter ab illius concurſu, quia concurſus ille ex ſe eſt indifferens ad actus bonos, & malos; & tantùm determinatur ad actus malos per voluntatem humanam: ita nec opera humanitatis, Chriſti ſi ex hypotheſi eſſent peccaminoſa, non forent tribuenda Deo ratione illius concurſûs extraordinarii; quia hic ex ſe eſſet indifferens ad actus bonos, vel malos, & ſolùm determinaretur per voluntatem humanam Chriſti ad illos actus peccaminoſos.

Objiciunt quartò, Verbo divino ex vi unionis hypoſtaticæ incumbit obligatio gubernandi, & regendi humanitatem, eamque in officio continendi: ac proinde ſi humanitas aſſumpta peccaret, peccatum illud Verbo divino attribueretur; ſed qua ratione implicat Deum peccare, eàdem etiam repugnat Verbum divinum peccato inſici; igitur, &c. Minor conſtat. Major probatur quantùm ad primam partem; nempe quòd Verbo incumbat regere humanitatem: Nam S. Epiphanius in Anchorato cap. 3. *Verbum*, inquit, *virtute ſua frænabat inferiorem naturam ab omni inutili carnali turba ... animam verò humanam, & mentem, & ſi quid eſt aliud, ipſe in ſe ſe habens univerſa continuit Deus exiſtens non diviſa ad malitiam.* Et Anaſtaſius Synaita c. 21. ὁδηγοῦ idem confirmat: *Confitemur etiam animam, & corpus, quæ Verbo hypoſtaticè unita ſunt, Verbo ſubjici, ſimulque cum omnibus proprietatibus ſuis à Verbo magis regi, ac duci, quàm ulla alia creatura eidem ſubjiciatur, & ab eodem regatur, cùm longè arctiùs cum Verbo conjuncta ſint, quàm ullę aliæ res createę.*

Probatur verò quantùm ad ſecundam partem, nempe quòd peccatum illud Verbo tribueretur, quia quoties duo uniuntur in aliqua natura, vel perſona, inferiùs naturaliter ſubordinatur ſuperiori, & conſequenter ſuperior tenetur inferiorem regere, & gubernare: ſed ex vi unionis humanitatis ad Verbum, natura humana, & divina conveniunt in una Chriſti perſona; ergo ratione hujus unionis tenetur divina natura gubernare; & regere humanam, & conſequenter peccatum humanitatis unitæ tribueretur Verbo, nedum ut ſubſiſtenti in humanitate, ſed etiam ſecundùm ſe, & prout in divinitate ſubſiſtit.

Confirmatur primò, quia corpus eſt inferius anima, & per unionem conveniunt in una, & eadem natura, ex tali unione induit anima obligationem corpus regendi; ſed humanitas eſt inferior divinitate, & ex vi unionis hypoſtaticæ convenit cum Deitate in eadem Chriſti perſona: ergo ex vi hujus unionis incumbit divinitati ſpecialis obligatio gubernandi humanitatem. Unde in 6. Synodo generali actione 8. ſic dicitur: *Quemadmodum corpus noſtrum regitur, & ornatur, atque ordinatur ab intellectuali. & rationali anima noſtra: ita in homine Chriſto tota hominis ejus conſperſio ab ejuſdem Verbi divinitate ſemper, & in omnibus mota, Deo mobilis fuit.*

Confirmatur ſecundò. Cùm in una, & eadem natura conveniunt ſuperior, & inferior potentia, incumbit tali naturæ obligatio regendi potentiam inferiorem per potentiam ſuperiorem, ut conſtat in natura humana, quæ naturali obligatione tenetur per voluntatem regere, & gubernare appetitum inferiorem; ergo pariter cùm duæ naturæ conveniant in una, & eadem perſona, conſurgit in illa obligatio regendi inferiorem per ſuperiorem naturam, & conſequenter Verbo, in quo ex vi unionis humanitatis ad ipſum conveniunt natura divina, & humana, incumbit ſpecialis obligatio regendi, & guber-

nan-

nandi naturam humanam per divinam; ſubindeque peccatum humanitatis unitæ attribueretur Verbo, non ſolùm ratione voluntatis humanæ, ſed etiam ratione voluntatis divinæ.

Nego majorem,& illius probationem, & confirmationes diſtinguo. Superior quiſque tenetur inferiorem regere, & gubernare; ita quòd ratione defectus illius directionis, & gubernii peccata inferiorum ſuperiori tribuantur, quando id ei incumbit ex officio, & juſtitia ſpeciali, concedo; quando dumtaxat id ei incumbit ex concurſu generali, & communi, nego; animæ quidem tribuuntur motus inordinati appetitus inferioris, non præcisè, quia iſtæ potentiæ rationalis, & ſenſitiva conveniunt in una, & eadem natura, & quia earum una eſt ſuperior: alia verò inferior: ſed præcisè, quia taliter invicem ſunt unitæ, ut inferior non poſſit ad bonum honeſtum flecti, niſi per cognitionem, & directionem ſuperioris; ſiquidem voluntate, & ſcientia hominis omnes ejuſdem facultates, & potentiæ regi debent, & gubernari. Secus autem eſt de humanitate Chriſti reſpectu Verbi, nam humanitas Chriſti non gubernatur peculiariter voluntate, & ſcientia Dei increata, ſed dumtaxat communi, eo ſcilicet modo, quo cæteræ creaturæ gubernantur à prima cauſa; ſuppoſitum enim Verbi non aliud præſtat circa humanitatem per ſe præcisè, quàm quod præſtaret propria perſonalitas terminando ejuſdem naturæ communicationem, & dependentiam; unde licèt illa humanitas ex hypotheſi peccaret, peccatum iſtud non deberet attribui Verbo.

Ad authoritates SS. Patrum aſſerentium Verbum regere humanitatem, ſicut anima regit corpus, dico eos dumtaxat velle quòd, quemadmodum anima propter conjunctionē ſui cum corpore influit in illud vitam, motum, & directionem naturalem; ita Verbum ex congruo in humanitatem ſuam influit vitam, & motum ſupernaturalem ratione abundantis gratiæ, & beatitudinis, quibus ipſam illuſtrat, & ejus affectus moderatur. Unde quemadmodum non obſtante plenitudine gratiæ,& ſtatu beatitudinis Sancti, & Beati poſſent abſque contradictione peccatum admittere; ſic etiam abſque repugnantia per abſolutam Dei potentiam non obſtante gratiæ plenitudine, & beatitudine, humanitas Chriſti poſſet peccare.

Urgent. Actiones ſunt ſuppoſitorum, vel ſubſiſtentium, ut commune axioma docet: ſed ſuppoſitum humanitatis aſſumptæ eſt ſuppoſitum Verbi,quatenus in illa ſubſiſtens: ergo ſi poſſet humanitas aſſumpta peccare perſeverante unione hypoſtatica, reverè peccatum iſtud tribueretur Verbo.

Confirmatur. Humanitas Chriſti eſt inſtrumentum Verbi: ſed actiones inſtrumentorum tribuuntur ſuppoſito, cujus ſunt inſtrumenta: ergo peccatum humanitatis Chriſti eſſet tribuendum ipſimet Chriſto.

Diſtinguo majorem. Actiones ſunt ſuppoſitorum elicitivè, nego; denominativè, concedo. Cùm enim communi axiomate aſſeritur actiones eſſe ſuppoſitorum, hoc non ideò dicitur, quia ſuppoſitum, *ut quo*, vel *ut quod* influit in operationes naturæ, ſed quia ſuſtentat naturam proximè operantem, *ut quo*, & *ut quod*. Undè actiones dicuntur ſuppoſitorum, non effectivè,ſed tantùm denominativè. Ad minorem dico,quòd ſi humanitas peccaret,dumtaxat peccatum in ipſam refunderetur, tanquam in principium elicitivum illius actionis peccaminoſæ, non verò in ipſum Verbum, niſi fortè dumtaxat denominativè,in quo certè nulla major apparet repugnantia, quàm quòd idem Verbum divinum dicatur mortuum, & crucifixum; non enim ſecundùm rei veritatem magis pugnat denominatio

pec-

peccantis Verbo divino cum ſua ſanctitate attributali, aut eſſentiali, quàm repugnet denominatio mortui,cum vita eſſentiali; tam enim mors repugat vitæ, quàm peccatum ſanctitati: imò magis, quia mors opponitur phyſicè vitæ, peccatum verò ſolùm moraliter ſanctitati.

Reponunt Thomiſtæ, diſparitatem eſſe, quòd mors, ſicut, & quodlibet aliud malum pœnæ à Dei juſtitia infligitur, & ordinatur ad gloriam Dei; malum verò culpæ,ſeu peccatum, committitur per receſſum ab actu divinæ ſapientiæ, & ab ordine divinæ bonitatis, & ideò licèt nulla ſit indecentia, quòd Verbum in natura aſſumpta, ſeu ut ſubſiſtens in humanitate per communicationem idiomatum, paſſum, crucifixum, & mortuum denominetur; eſt tamen moralis indecentia, quòd Verbum etiam, ut in humana natura ſubſiſtens, ſeu per communicationem idiomatum peccare dicatur, hoc enim pias aures offendit, & à majori Theologorum parte non admittitur.

Contrà. Tam permiſſio peccati poteſt cedere in gloriam Dei,quàm quodlibet malum pœnæ. Deus enim ordinare poteſt peccatum,tum ad commendationem ſuæ juſtitiæ illud vindicando, & puniendo, quàm ad manifeſtationem ſuæ miſericordiæ illud relaxando, & gratis remittendo: ergo qua ratione mala pœnæ cedere poſſunt in gloriam Dei, itidem cedere poſſunt peccata: neque unum magis offendit pias aures ſapientum,quàm aliud,quippe noverunt utrumque ſolùm denominativè Deo tribui.

Nec refert, quòd ſit quædam moralis indecentia, quòd Verbum dicatur peccare:hæc enim indecentia moralis non officit, quominus illa denominatio extrinſeca ei convenire poſſit, ſicut, & denominatio mortui, & crucifixi, quæ cùm ſit phyſica, magis repugnat Deo, qui eſt per eſſentiam vita, quàm quævis denominatio moralis.

Nec etiam refert, quòd peccatum ſit averſio à Deo; repugnat autem Deum averti à ſe. Id, inquam, non obſtat; nam hęc averſio eſt dumtaxat quid morale: mors autem eſt quid phyſicum, & phyſicè oppoſitum vitæ, quam perimit; igitur ſi non obſtante oppoſitione, ſeu receſſu mortis à vita, Deus, qui eſt vita eſſentialiter, dici poteſt mortuus per denominationem extrinſecam ratione mortuæ humanitatis, cui hypoſtaticè unitur, quidni ſimili ratione dici poſſet peccans, & à ſe moraliter recedens ratione humanitatis aſſumptæ, ſi illa ſupponeretur peccare.

Ad confirmationem dico, quidquid ſit de majore, diſtinguendam eſſe minorem. Actiones inſtrumentorum tribuuntur ſuppoſito, cujus ſunt, quando habent dependentiam particularem ab illo, concedo: quando non habent, nego minorem. Nec-non, & conſequentiâ,quia actiones peccaminoſæ voluntatis non majorem haberent dependentiam à ſuppoſito divino in illa hypotheſi,quòd eſſent peccaminoſæ,quàm reverà haberent,ſi natura illa non eſſet unita ipſi. Ad quam reſponſionem, inquit Poncius, aptiſſimum eſt exemplum de ſecuri, quatenus eſt inſtrumentum artificis, quæ ex ſe ſcindere poteſt ſimul, & calefacere; nam ſcindendo lignum etiam calefacit: illa autem calefactio non attribuitur artifici, ſed ſecuri; ſciſſio autem adſcribitur artifici, quia ad eam per virtutem ſuam loco motivam coagit, & ab ipſo principaliter dependet.

Inſtabis. Actiones non ſolùm ſunt ſuppoſitorum denominativè, ſed etiam elicitivè; ſiquidem Joannes Theologus in Concilio Florentino *S. ſſ.* 18. ex hoc communi Philoſophorum effato, *actiones ſunt ſuppoſitorum*, probavit Spiritum ſanctum à Filio procedere, & eſſentiam in divinis non generare, ſed Patrem ratione eſſentiæ; at Pater di-

vinus non denominativè tantùm, ſed etiam elicitivè *ut quod* generat, media eſſentiâ ut principio *quo* generandi, & nullus ex Patribus Latinis, pro quibus diſputabat, vel Græcis, contra quos agebat, in contrarium reclamavit; imò Græci, argumento Joannis Theologi convicti, Spiritum ſanctum à Filio procedere confeſſi ſunt: ergo illud principium ab univerſali Eccleſia tam Græca, quàm Latina tacitè fuit approbatum.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, quòd (ut pluries diximus agendo de principiis conſtitutivis divinarum perſonarum, & de diſtinctione reali Spiritus ſancti à Filio, quamvis ab ipſo non procederet) omnes rationes philoſophicæ, quas ipſemet Joannes Theologus aſſumit ad probandum, quòd Spiritus ſanctus procedat à Filio, non ſunt reverà probatæ à Concilio, ſiquidem plurimæ etiam ex illis rationibus in bona Philoſophia deficiunt, ut ibidem obſervavimus, & inſuper conveniunt omnes Theologi, quòd rationes, quæ in Conciliis proferuntur ab actoribus ad adſtruenda dogmata fidei, non ſemper ſunt de fide; imò aliquando principiis fidei dogmatibus contrariis nituntur, ut conſtat ex 7. Synodo, ubi ut probetur Angelos poſſe depingi, falſum aſſumitur principium, nempe quod ſint corporei. Concilium enim approbat tanquam dogma de fide, quòd Angeli poſſint depingi, non verò quòd ſint corporei, hoc enim contrarium eſt fidei dogmatibus in ſequentibus Conciliis traditis, in quibus probatum eſt Angelos eſſe ſubſtantias ſpiritales, ut probavimus, in tractatu de Angelis.

Confirmantur hę omnes noſtrę reſponſiones, & rationes. *Primò*, quia natura humana ſecundùm ſe eſſet ſufficienter cauſa adæquata ſuæ actionis peccaminoſæ, etiamſi Verbum in illam actionem phyſicè non influat in ratione ſuppoſiti, non minùs quàm calor eſt cauſa efficiens ſuæ calefactionis, & anima ſeparata cauſa ſuæ intellectionis, & volitionis: ergo gratis aſſeritur, quòd neceſſariò requiratur aliquis concurſus ſuppoſiti divini ad eliciendam illam actionem. *Deinde*, quamvis divinum ſuppoſitum concurreret partialiter effectivè ad actionem peccaminoſam, non inde ſequeretur, quòd ſuppoſito imputari deberet illa actio tanquam cauſæ, quæ culpabiliter operaretur, quia quamvis ſuppoſitum Verbi concurreret phyſicè ad illam actionem: tamen determinatio proveniret à voluntate, penes quam eſt agere, vel non agere: actio autem peccaminoſa, ut peccaminoſa eſt, nòn attribuitur omni cauſæ concurrenti phyſicè ad entitatem actus; alioqui peccatum attribueretur Deo: qui phyſicè concurrit ad omnes actus ſive bonos, ſive malos; ergo licet ſuppoſitum Verbi concurreret phyſicè ad actiones hmanitatis, quæ eſſent peccaminoſæ, non propterea peccatum deberet illi attribui, quia non eſt cauſa determinativa ad illos actus. *Denique*, non potiori ratione Verbum influeret in illos actus humanitatis phyſicè, quàm Pater, & Spiritus ſanctus, quia opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa: ſed actus peccaminoſi, qui nunc eliciuntur ab hominibus, non tribuuntur Patri, nec Spiritui ſancto: ergo pari ratione illi actus peccaminoſi, qui elicerentur ab humanitate Chriſti, non eſſent attribuendi Verbo.

Objiciunt denique. Humanitas Chriſti ſanctificatur, & redditur Deo grata per unionem hypoſtaticam, etiam ſecluſo omni dono gratiæ ſanctificantis habitualis: ergo non poteſt habere ullum peccatum ſaltem mortale, tam actuale, quàm habituale. Probatur conſequentia, quia peccatum quodcumque habet incompoſſibilitatem cum gratia ſanctificante: ergo ſi unio hypoſtatica majorem habeat vim ſanctificandi, quàm gratia ex ſe, nullum poterit peccatum ſecum pati.

Con-

Confirmatur. Humanitas Chriſti ſubſtantialiter per Deitatem, & perſonalitatem Verbi ſanctificatur ſubſtantialiter per ſanctitatem infinitam, non quidem infinito modo, quia ejuſmodi infinitæ ſanctitatis creatura non eſt capax; ſed in tantùm, in quantùm ſanctificari poteſt aliqua creatura, ut omninò fiat incapax peccati etiam per abſolutam Dei potentiam, ſi id non repugnet; ſed non repugnat, quòd aliqua creatura tantæ ſit ſanctitatis, ut etiam per abſolutam Dei potentiam non poſſit ullum admittere peccatum: ergo hujuſmodi eſt humanitas Chriſti.

Nego conſequentiam, quia, ut mox dictù eſt, nulla eſt gratia tantæ perfectionis, quæ phyſicè ita ſit incompatibilis cum peccato, quin de potentia Dei abſoluta poſſit cum illo ſubſiſtere; idem autem dicendum eſt de unione hypoſtatica, quatenus haberet vim ſanctificandi.

Ad confirmationem, diſtinguit majorem Poncius. Natura divina, & perſonalitas tribuunt naturæ tantam ſanctitatem, quantam recipere poteſt ab ipſis mediante illa conjunctione, concedit majorem; tantam tribuit ſanctitatem, quantam poteſt recipere, tam ab ipſa natura divina, & perſonalitate, quàm ab illis donis, negat majorem: quis enim dicat naturam eſſe quidem unitam, non tamen beatam, eſſe tanta ſanctitate præditam, quantam haberet natura unita ſimul, & beata?

Ex his apparet, inquit idem Poncius „ in comment. *num.* 12. quàm inſulſa „ ſit, & imprudens quorumdam Theo- „ logorum cenſura: maximè autem „ *Capreoli*, dum ait, contra noſtræ „ ſententiæ Aſſertores famoſiſſimos, „ (quales ſunt Durandus, ſubtilis Do- „ ctor, & omnes tam veteres, quàm „ recentiores ejus Diſcipuli) non tam „ rationibus, quàm flammis agendum „ eſſe, ſed certè flammis, quibus ipſe „ potiùs comburi deberet. *Addit quod* „ Suarez paulò modeſtiùs: ſed ſatis „ immodeſtè tamen eam temerariam „ aſſerit. Vaſquez noluit ipſe deter- „ minare cenſuram, ſed ne non cen- „ ſuraret, aliqua eam dignam cenſu- „ ra pronuntiat; Hæ autem cenſuræ, quam vanæ ſint, & ſine fundamento, ac indignæ his Authoribus, facilè patet ex dictis, & ex eo, quòd ipſi moderni ſua invicem de impeccabilitate Chriſti D. fundamenta expugnent, nec tamen ipſi impugnatores meliora, ac efficaciora ſtatuant.

Cæterùm quanquam omnia hæc, quæ dumtaxat Theologicæ exercitationis gratia diximus probabilitate non careant; nihilominùs moneo abſtinendum eſſe ab his, & ſimilibus propoſitionibus; *Chriſtus fuit abſolutè peccabilis*; vel, *Chriſtus ſecundùm humanitatem per abſolutam Dei potentiam peccare potuit*; maximè verò coram rudioribus, & imperitis, quibus non ſunt perviæ hujuſmodi Theologicæ controverſiæ: ne fortè inde habeant anſam cogitandi, & dicendi Chriſtum eo modo fuiſſe peccabilem, quo cæteri homines juſti, quod ſanè erroneum eſſet, & hæreticum; nullus enim fortè juſtus; ita fuit innocentiæ tenax, ſi beatam Virginem excipias, qui in peccata ſaltem venialia non fuerit lapſus.

Ex his collige, his non obſtàntibus rectè inferri Chriſti impeccabilitatem ex unione hypoſtatica; non quidem per locum intrinſecum, ut volunt Thomiſtæ; ſed per extrinſecum, quia ſcilicet expedit, & congruentiſſimum eſt, ut natura unita Verbo ſit peccati incapax, tum propter illius ſanctitatem perſonalem; tum propter viſionem beatificam, quæ cùm animam Verbo unitam primæ rectæ operationis regulæ conjungat, illam etiam reddit impeccabilem, & inſuper vim, & efficacitatem habet reprimendi omnem inordinatum affectum appetitus ſenſitivi. Tum denique propter perfectionem, & plenitudinem gratiæ habitualis exiſten-

tis in anima Chriſti, nec-non, & virtutum, quæ ab ea dimanant, cùm enim gratia opponatur moraliter peccato; inde conſequens eſt, quòd gratiæ plenitudo abundantiſſima, qualis fuit animæ Chriſti, nullum peccato locum relinquat. Unde radix illius impeccabilitatis maximè eſt ipſa Dei manutenentia, qua Chriſti humanitas, utpote Verbo unita perſonaliter, & Deo conjuncta per unionem beatificam, nec non, & per gratiæ plenitudinem, ita in hoc triplici ſtatu conſtantiſſimè ſervatur, ut nec per aliquid extrinſecum poſſit ſeparari, nec aliquid admittere, quod illam unionem hypoſtaticam, aut beatificam, aut gratuitam, ſeu ſanctificativam dedeceat, ſicut reverà peccatum hunc triplicem ſtatum moraliter ſummè dedecet. Unde de facto quidem utraque ſententia tam Angelici, quàm ſubtilis Doctoris convenit, Chriſti impeccabilitatem ab illa triplici unione ipſius animæ cum Deo eſſe repetendam, quod ſufficit, tum ad fidem, tum ad doctrinam Sanctorum Patrum; an verò ſecùs fieri poſſet de poſſibili, controverſia eſt, purè ad philoſophiam ſpectans.

Quæres, an Chriſtus habuerit fomitem peccati, ſeu inclinationem appetitus ſenſitivi ad objecta ſenſibilia, contra dictamen rationis, quæ inclinatio vocatur fomes peccati; quia illius incentivum eſt; illudque fovet?

Reſpondeo primò, nullatenus in Chriſto fuiſſe de facto illum fomitem peccati. Probaturque ex ſexta Synodo generali, actione 11. & ex quinta, collat. 8. Can. 112. ubi definitur *in Chriſto fuiſſe tantùm Paſſiones irreprehenſibiles, & innoxias*, fomes autem peccati eſt paſſio noxia, reprehenſibilis, inordinata, cùm interdum vocetur à ſacris litteris peccatum, non quòd propriè ſit peccatum, ſed quòd ſit ex peccato, & ad peccatum inclinet, ut explicat Trident. Synodus ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Confirmatur ex Patribus, S. Leone, epiſtola 11. ita ſcribente; *Corporei ſenſus vigebant ſine lege peccati, & veritas affectionum ſub moderamine Deitatis, & moris, nec tandem tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis*. Similiter ex S. Damaſceno 3. de fide cap. 20. dicente: Chriſtum aliter fuiſſe tentatum à dæmone, quàm primos parentes, quia primus parens tentatus eſt extrinſecè, & intrinſecè, Chriſtus verò tantùm extrinſecè. *Nec obſtat*, quòd Hebr. 4. dicatur, *Chriſtus tentatus per omnia*, nam particula illa, *per omnia*, debet intelligi accommodatè ad naturam, & conditionem. Huic concluſioni favet ratio; quia ex Concilio Trid. fomes peccati remanet in nobis tantùm ad agonem; non erat autem decens ejuſmodi turpem agonem reperiri in Chriſto: ergo neque fomitem peccati.

Reſpondeo ſecundò, fomitem peccati ſublatum eſſe à Chriſto per virtutes, quas habuit in perfectiſſimo ſtatu, & per excellens illud dominium, quod habuit in omnes ſuas potentias, necnon, & per perpetuam attentionem rationis, quæ præveniebat omnia objecta, quæ poterant ipſum appetitum movere ad peccatum. Probatur. Si juſtitia, v. g. in ſtatu innocentiæ ad id ſufficiebat: ergo, & hæc, cùm ſuperent vires illius, ad id ſufficient.

Reſpondeo tertiò, quòd etiam de potentia Dei abſoluta Verbum divinum aſſumere non potuit naturam humanam cum fomite peccati, non quòd ad hoc fuerit repugnantia phyſica, ſed quia ſit repugnantia moralis propter dignitatem, & majeſtatem ſuppoſiti divini. Quod utique probatur: nam ſi Verbum potuiſſet aſſumere naturam cum fomite peccati; maximè, vel quia potuit aſſumere naturam bruti, in qua potuerunt eſſe motus appetitus ſenſitivi ad objecta ſupra menſuram delectabilia, vel quia etſi potuerint eſſe tales motus in Chriſto, tamen potuit etiam

illis

illis non conſentire, ſicque illis uti ad agonem, & meritum; ſed prima ratio nulla eſt, quia etſi in natura irrationali bruti non dicat fomes indecentiam, cùm hęc natura non ſit nata regi dictamine rationis; quia tamen in noſtra natura, prout ſubeſt directioni partis ſuperioris, eſt aliqua indecentia experiri imperfectionem talem, & cum ſtatus naturæ humanæ etiam in Verbo exiſtenti debitus, ſuo modo ſit rectus ad rationem, & ſit indecorum turpes motus in ſe ſentire, etſi conſenſus voluntatis in illis non ſequatur, tamen propter ejuſmodi indecentiam non debuit, nec potuit Verbum divinum aſſumere naturam cum fomite peccati. Secunda item ratio nulla eſt, nam quæ ſunt in natura aſſumpta ad agonem, debent eſſe talia, ut nullam includant indecentiam ad ſtatum, & conditionem Chriſti.

QUAESTIO QUARTA.

An Chriſtus Dominus aſſumpſerit paſſiones animæ, ſeu appetitûs rationalis tam ſecundùm portionem ſuperiorem, quàm inferiorem?

NOtandum primò, ex Doctore in 2. diſt. 24. quæſt. unicâ, duplicem eſſe animæ portionem, ſuperiorem videlicet, & inferiorem. *Portio ſuperior*, ſunt ipſæmet facultates animæ, nimirum intellectus, voluntas, & memoria, quatenus occupantur circa æterna, & ſpiritualia; *Portio* verò *inferior* ſunt eædem facultates, quatenus verſantur circa temporalia. Ex quibus infert Doctor portionem non diſtingui penes id, quod una ſit contemplativa, & alia practica, ut volunt aliqui, qui tam ſpeculativa, quàm practica pertinent ad portionem ſuperiorem: ſpeculativa quidem quatenus intellectus ſolitariè ſpeculatur æterna: practica verò quatenus ille idem intellectus ſpeculatur æterna, prout à nobis amabilia. Practica iterùm quatenus voluntas, ut portio ſuperior, quæ naturâ ſuâ eſt facultas practica, vult amplecti, & proſequitur æterna.

Infert inſuper portionem ſuperiorem, & inferiorem intellectûs, item ſuperiorem, & inferiorem voluntatis non eſſe duas potentias. *Primò*, quia eadem potentia cognoſcit principia, & concluſiones, aliter nulla potentia eadem cognoſceret; cùm non cognoſcatur per ſe, niſi ex collatione ad principium; ſed portio inferior intellectûs, v.g. cognoſcit concluſionem, & portio ſuperior principium: nam S. Auguſtinus dicit portionem ſuperiorem intendere regulis æternis, & ſuperioribus contemplandis; inferiorem verò intendere temporalibus agendis ſecundùm æternas regulas: at iſta circa quæ occupatur portio inferior, ſunt concluſiones regularum æternarum: ergo portio inferior intellectûs cognoſcit concluſiones principiorum, quorum eſt portio ſuperior ejuſdem intellectûs.

Confirmatur, quia idem habitus ſimpliciter non perficit duas potentias: ſed eadem charitas, v.g. perficit voluntatem ſuperioris portionis; ſiquidem eadem charitas eſt in voluntate portionis ſuperioris, quâ Deus diligitur, nec-non, & in voluntate portionis inferioris, quâ diligitur proximus, qui eſt objectum temporale, una enim, & eadem charitas ſe extendit ad omnia diligibilia: igitur cùm unus, & idem habitus charitatis reſideat in portione ſuperiori, & inferiori ejuſdem animæ; conſequens eſt, quòd illę portiones non ſint diſtinctæ facultates, & potentiæ.

Notandum ſecundò, undecim ſolitò paſſiones appetitûs ſenſitivi, ſeu portionis inferioris animæ ſolitò numerari à Philoſophis, quarum quinque reſident in appetitu iraſcibili, videlicet ſpes, deſperatio, timor, audacia, & ira: ſex verò in appetitu concupiſcibili, nimirùm amor, odium, deſiderium, gaudium,

dium, fuga, & triſtitia. Certum eſt autem *ſpem* potuiſſe eſſe in Chriſto, utpote qui ſperare potuit gloriam ſui corporis, & liberationem ab illis omnibus pœnalitatibus, & cruciatibus, quibus illius humanitas agitata fuit tum tempore vitæ, tum tempore paſſionis: fuit ſimiliter in eo *deſperatio*, non quidem ea, quàm impius ſuſtinet Calvinus, qualem ſcilicet habent reprobi circa objectum beatitudinis: ſed dumtaxat illa, quæ verſatur circa malum ſenſibile inevitabile, cùm enim nobis ſeſe offert malum aliquod non apprehenſum ut inevitabile, fluctuamus inter ſpem, & deſperationem, cùm verò jam inevitabile proponitur omni ſpe evadendi ademptâ, deſperamus: fuit pariter in eo *audacia*, quia habuit fortitudinem animi, & conſtantiam reſpectu mortis ſubeundæ, nec dumtaxat patienter ſuſtinuit inflictos cruciatus, & adverſariorum inſultus, ſed etiam eis animosè ivit obviam, ut ſacri Evangeliſtæ referunt. Similiter quantùm ad portionem appetitûs concupiſcibilis, certum eſt habuiſſe *amorem*, & *odium*; quippe amore, & odiô ſenſitivô aliqua proſequebatur, putà conſervationem propriæ vitæ, & averſionem mortis; habuit ſimiliter *deſiderium*, nam dicebat Diſcipulis: *Deſideriò deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum*; habuit pariter *fugam* mortis, & doloris cum exoravit Patrem: *Pater, ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte*. Quamvis autem fuerit vir dolorum, & in laboribus à juventute ſua, nihilominus delectationem habuit, maximè de bonis ſpiritualibus; unde in ejus nomine canit Pſaltes Regius Pſalm.83. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum*. Unde maximè controvertitur inter Theologos, an Chriſtus habuerit paſſiones triſtitiæ, timoris, & iræ, quocirca

Notandum tertiò, ex Doctore in 3. diſt. 13. num. 12. eôdem modô philoſophandum eſſe de triſtitia, & gaudio, ſicut proportione ſervatâ de delectatione, & dolore reſpectu appetitûs ſenſitivi; quemadmodum enim dolor in corpore cauſatur ab objecto diſconvenienti approximato, & applicato parti ſenſitivæ, ita pariter triſtitia cauſatur ab objecto ingrato voluntati; unde S. Auguſtinus lib. 14. de Civit. cap. 15. *Dolor carnis tantummodò eſt offenſio animæ ex carne, & quædam ab ejus paſſione diſſenſio: ſicut animæ dolor, qui triſtitia nuncupatur, eſt ejus diſſenſio ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt*: Accidit autem, inquit Doctor, ut multis modis voluntas ſe habeat circa objecta, à quibus poteſt triſtitiam accipere: *Primò* namque contingit aliquid eſſe contrarium, non quidem actui elicitivo ipſius, & appetitui libero, ſed dumtaxat appetitui naturali; licèt enim voluntas ſit una ſimplex facultas, conſideratur tamen aliquando, ut appetitus naturalis; aliquàdo verò ut appetitus liber: ut appetitus naturalis convenit cum omnibus aliis rebus naturalibus, quibus commune eſt habere aliqua objecta convenientia; & aliqua diſconvenientia, ſeu contraria; quemadmodum aqua, v. g. cui calor eſt contrarius, ſicut frigiditas eſt conveniens. Voluntas itaque ſpectata ut appetitus naturalis, naturaliter fertur in felicitatem, item naturaliter refugit miſeriam; itaut etiam nullô datô actu elicitô ab ipſa, cenſeatur naturaliter ferri in beatitudinem, & averti à miſeria: quando igitur ſe ſe offert objectum ejuſmodi diſconveniens appetitui naturali voluntatis, inde ſequitur triſtitia. *Secundò*, cauſatur triſtitia, quando aliquid accidit nolente voluntate nolitione elicitâ quidquid ſit illud, quod non vult; exempli gratiâ, ſiquis nolit viſitari, & viſitetur; inde triſtatur voluntas. *Tertiò*, cauſatur triſtititia ex conjunctione voluntatis cum affectu ſenſitivo; impoſſibile eſt enim facultatem

Digitized by Google

tem ſenſitivam dolorem recipere, & ex eo non conſurgere triſtitiam in voluntate. *Quartò* denique cauſatur triſtitia ex quodam objecto, non quidem abſolutè, ſed conditionatè nolito; itaut propter iſtam nolleitatem poſſit etiam triſtari voluntas, quomodo v.g. ſumens aliquis potionem amaram, nollet ſumere ſi poſſet, & propter iſtam nolleitatem conſurgit triſtitia in voluntate ejus.

Ex quibus colligit Doctor ſubtilis triſtitiam reſidere formaliter in voluntate, ſicut dolor ſenſibilis reſidet in appetitu ſenſitivo; & triſtitiam non eſſe actionem aliquam voluntatis, ſicut nec dolor ſenſibilis eſt actio appetitus ſenſitivi, quia omnis actio voluntatis eſt in poteſtate voluntatis, triſtitia verò non eſt in poteſtate voluntatis ſaltem conſequenter: ergo non eſt actio voluntatis: dico ſaltem conſequenter, quia clarum eſt antecedenter eſſe in poteſtate voluntatis, quatenus ſcilicet volitio, & nolitio, ex quibus oritur triſtitia, ſunt in poteſtate voluntatis, tamen poſitâ ſemel nolitione alicujus objecti, & accedente objectò illô actualiter nolitò, non eſt in poteſtate voluntatis non triſtari.

Adde quòd experientia docet triſtitiam non eſſe actionem aliquam, cùm enim triſtamur experimur nos pati validè, ex qua paſſione ſequitur aliquando angor, id eſt paſſio mœrens, & melancholia, id eſt triſtitia diuturnitate obfirmata; quæ quidem omnia paſſionem potiùs, quàm actionem indicant.

CONCLUSIO PRIMA.

IN Chriſto Domino reverà fuerunt humanæ paſſiones, non tamen cum ea imperfectione, quâ in cæteris hominibus. Hæc eſt de fide determinata in 6. Synodo Act.4. Et probatur variis Scripturæ textibus, quibus illi humani affectus, & motus aſſeruntur fuiſſe in Chriſto. Sic Joan.2. de eo dicitur: *Zelus domûs tuæ comedit me.* Marci 3. *Circumſpiciens eos cum ira, triſtatus eſt ſuper cæcitate cordis eorum.* Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Id ipſum unanimi ſententiâ teſtantur SS. Patres, Ambroſius lib. 1. de Fide cap.3. Aug. lib.14. de Civitate Dei c.7. & S.Leo Epiſt. 11. quæ eſt ad Julianum circa finem, ubi ita ſcribit: *Senſus corporei lugebant ſine lege peccati, & veritas affectionum ſub moderamine Deitatis, & mentis.* Idem docuit S. Damaſcenus 3. de fide cap. 20. de omnibus defectibus animæ noſtræ, qui ſunt à reprehenſione alieni, inter quos enumerat metum, angorem, mortis recuſationem. Favet etiam ratio, quia illi affectus appetitûs ſenſitivi ſpectant ad vitæ humanæ conſervationem, dignitatem, & exercitium: conferunt etiam ad ſatisfactionem pro hominum peccatis, ut conſtat de dolore, & triſtitia.

Patet etiam ſecunda pars, nempe quòd paſſiones illæ aliter fuerint in Chriſto, quàm in nobis, tum quoad objectum, tum quoad principium, tum quoad effectum. *Primò* quidem, *quoad objectum*, quia motus illi animi, plerumque in nobis feruntur ad illicita: at in Chriſto Domino ſemper in bonum honeſtum tendebant, quia reverà fuit impeccabilis, & caruit ipsô fomite peccati inclinante ad malum. *Secundò*, quantùm *ad principium*, quia ejuſmodi paſſiones in nobis ſæpè præveniunt judicium, & uſum rationis: Sed in Chriſto ſemper oriebantur ſecundùm diſpoſitionem rationis vel poſitivè moventis, vel providentis, & permittentis; unde nunquam prævenerunt ejus rationem; ſed tantùm in eo fuerunt ex deliberatâ voluntate, quando voluit, quandiu voluit, & quomodo voluit: quod utique ſignificavit Joannes quando cap. 11. ita ait de Chriſto Domino, *Infremuit ſpiritu, & turbavit ſemetipſum*: nam modus iſte loquendi ſignificat Chriſtum Dominum liberè excitaſſe in ſeipſo motum illum miſerationis, & in-

& indignationis, ex quo ipſe eſt turbatus, ut docet ſanctus Auguſtinus, in in tract.49. in Joan. *In illius*, inquit, *poteſtate erat, ſic vel non ſic affici; Verbum enim animam ſuſcepit, & carnem, totius hominis ſibi coaptans in perſonæ unitate naturam*. Et paulò poſt: *Ubi ſumma poteſtas eſt, ſecundùm voluntatis nutum tractatur infirmitas, hoc eſt, turbavit ſemetipſum*. Id pariter probat S. Athanaſius Orat. contra Apollinarem ex eo, quòd Chriſtus Dominus Joan. 12. ſignanter dixit: *Nunc anima mea turbata eſt*; ait enim: *Ob eam cauſam dicebat Dominus, Nunc anima mea turbata eſt, hæc autem particula* NUNC, *idem eſt, quòd quando voluit*. *Tertiò* denique paſſiones illæ aliter fuerunt in Chriſto, quàm in nobis *quantùm ad effectum*; nam in nobis quandoque trahunt rationem ad illicita, ut illis deordinatis motibus conſentiat, nec conſiſtunt dumtaxat in appetitu ſenſitivo, ſed etiam appetitum rationalem ad ſe pelliciunt: ſecùs autem fuit in Chriſto, cùm enim ejus anima plenum haberet dominium in omnes ſuas facultates, & actus, non tantùm ex ſimplici permiſſione, ſed ex poſitivo conſenſu admittebat in ſe ipſo tales paſſiones; & cùm haberet omnes theſauros ſapientiæ in ſe reconditos, ac futura prævideret, facilè poterat cognoſcere illud omne, quod appetitus ejus excitare poterat, & facere, ut hæ paſſiones nullo modò poſſent ad illicita pertrahere.

Unde plerique Sholaſtici poſt S.Hieronymum in cap.25. S.Matthæi dicunt in Chriſto quidem non fuiſſe *paſſiones*, ſed *propaſſiones*, quia, inquiunt, propaſſionis nomine ſignificatur affectio, quæ aliquam corporis motionem excitat, & movet quidem hominem, ſed non dimovet ejus rationem a recto, & libero ſuo exercitio, ut fit per paſſiones, Verùm hoc diſcrimen tantùm fuit penes Stoicos Philoſopos, ac eorum Sectatores: nam apud Peripatheticos, & SS.Patres nomen paſſionis, & propaſſionis idem planè ſignificat, eſtque commune tam ordinatis, quàm inordinatis affectibus.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſtus reverà habuit effectum triſtitiæ: non quidem in portione ſuperiori animæ præcisè, & ſeorſim ſumpta, ſed quatenus eſt colligata cum appetitu ſenſitivo. Hæc concluſio duas habet partes: quarum *prima* conſtat ex illis Scripturæ textibus ſuprà laudatis, quibus aſſeritur Chriſtum reverà fuiſſe triſtatum. Sic Matth.26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Et Luc. 22. *Factus in agonia prolixiùs orabat*; unde S.Ambroſius lib. 2. de Fide cap. 2. *Ut homo triſtitiam habuit, ſuſcepit enim triſtitiam meam. Confidenter triſtitiam nomino, qui crucem prædico*,

Eandem veritatem probat Seraphicus Doctor diſt.15. art.2. quæſt.2. *Primò* quidem, quia ut legimus Lucæ 19. *Chriſtus videns civitatem Jeruſalem flevit ſuper illam*: ſed fletus eſt ſignum doloris, & mœroris: ergo Chriſtus flendo animi angorem, & triſtitiam teſtatus eſt. *Secundò*, Chriſtus amabat, & deſiderabat noſtram ſalutem: ſed qui amat aliquid triſtatur de ejus amiſſione; ergo cùm Chriſtus multos videret ſuam ſalutem negligere, apparet, quòd in ſe ſenſerit verum affectum triſtitiæ. 3. Quantò ſunt in aliquo majora viſcera pietatis, tantò magis afficitur mœrore: ſed Chriſtus habuit abundantiſſima pietatis viſcera: ergo de aliorum neceſſitatibus, & infirmitatibus maximam habuit triſtitiam.

Secunda pars etiam conſtat, nempe quod triſtitia illa non fuerit in portione ſuperiori voluntatis Chriſti, quia illa portio ſuperior voluntatis non poteſt triſtari, niſi ex eo, quòd aliquis nollet Deum eſſe, vel nollet eum habere aliquam perfectionem intrinſecam, voluntas enim ut portio ſuperior, intendit rebus æternis: ſed neutrum ex

ex his motibus potuit habere anima Chriſti: Tum quia res æternæ non poſſunt ullam moleſtiam afferre; ſiquidem appetuntur appetitu naturali,quia naturaliter voluntas fertur in res æternas tanquam in ſummum bonum,& ſupremum commodum : appetuntur pariter appetitu elicitò, quia voluntas non poteſt ordinatè refugere, quod recta ratio dictat : at dictat conſequendas eſſe res æternas; & ſubinde voluntas non poteſt illas refugere appetitu elicitò : Tum etiam quia Chriſti voluntas quamvis liberrima, propter eximium ſuum erga Patrem amorem, ſummô affectu ferebatur in id omne, quod ab eo decretum fuerat circa ſuam humanitatem. Hinc dicebat Joann.4. *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus*; unde inſtante mortis tempore,cùm ejus anima ſecundùm portionem inferiorem infligendos cruciatus perhorreſceret, & ideirco rogaſſet Patrem; *Si poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte*: ſtatim ſubdidit; *Veruntamen non mea, ſed tua voluntas fiat*.

Patet denique tertia pars, nempe quòd triſtitia fuerit in Chriſti anima, ut colligata appetitui ſenſitivo : tanta eſt enim animæ rationalis cum corpore connexio, & confœderatio, ut ſibi invicem proprias affectiones,& paſſiones communicent; hinc cùm anima triſtitiâ laborat, corpus languore deficit, & interdum omninò extinguitur. Unde præclarè monet Eccleſiaſticus 30. *Triſtitiam longè repelle à te, multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa*. Similiter cùm corpus dolore premitur anima triſtitia laborat, unde non poteſt ſentiri vehemens dolor in parte ſenſitivâ, quin rationalis pars maxima triſtitia afficiatur : eſt autem maximus dolor impreſſus corpori Chriſti tempore paſſionis; unde reverà tunc temporis animi angorem, & triſtitiam paſſus eſt.

Triſtitia autem illa quantumvis veriſſimè in Chriſto fuerit,non tamen eòdem modò fuit in illo, quò fuit in nobis; Nam (inquit S.Bonaventura locò initiò hujus concluſionis laudato) Eſt „ quædam triſtitia, quæ eſt præter rationis imperium: & eſt triſtitia, quæ „ eſt contra rationis judicium rectum: „ & eſt triſtitia,quæ eſt ſubjecta rationis imperio, & judicio. Et illa triſtitia præter rationis imperium, eſt „ quæ conſurgit ex quadam neceſſitate, & ſurreptione, ſicut motus primi: & hæc quidem communis eſt ſapientibus, & inſipientibus, bonis,& „ malis. Illa verò triſtitia eſt contra „ rationis judicium rectum, in qua „ ratio ſubjicitur ſenſualitati, nec „ tantùm turbatur, ſed etiam perturbatur. Illa autem eſt ſecundùm rationis imperium, & judicium,quando quis triſtatur ratione dictante, & „ ſuadente ipſum tantùm, & taliter „ ſuper aliquo debere triſtari. Dico ergo,quòd in Chriſto fuit triſtitia tantùm iſto tertio modo: quia de nullo „ triſtatus fuit, niſi ſecundùm quòd „ dictabat ei ratio. Et hoc idem innuit „ Joannes, ubi dicitur,Jeſus autem infremuit ſpiritu, & turbavit ſemetipſum: in quo oſtenditur, quòd turbatio, & triſtitia rationi non præſidebat, ſed ſubjacebat: primis autem „ duobus modis non fuit in Chriſto „ triſtitia.

Petes primò. Cùm triſtitia ſit motus animi refugientis ea,quæ nobis nolentibus accidunt; cumque duplicem habere poſſimus nolitionem rei, quam refugimus, unam quidem conditionatam, & ex hypotheſi; aliam verò abſolutam,& ſimpliciter: Petes, inquam, an triſtitia, quam habuit Chriſtus D. de morte futura, ſecuta fuerit ad nolitionem abſolutam illius mortis.

Reſpondet Doctor diſt. 15. num. 27. utramque partem affirmantem, & negantem eſſe probabilem : Etenim quòd Chri-

Chriſtus non habuerit triſtitiam ſequentem nolitionem abſolutam, ſed tantùm conditionatam mortis; probat quinque rationibus, quas ſic expendit Poncius in commentario. *Primò*, quia eadem potentia, qualis eſt voluntas, quoad portionem ſuperiorem, & inferiorem, non poteſt habere actus oppoſitos in ſummo: ſed judicare paſſionem eſſe ſimpliciter volendam, eſt actus intellectus oppoſitus actui, quo judicaret, quod non eſſet ſimpliciter volenda: & velle ſimpliciter, eſt actus oppoſitus nolle ſimpliciter: ergo quandoquidem Chriſtus, quoad intellectum, judicavit paſſionem ſimpliciter eſſe volendam, & quoad voluntatem ſimpliciter eam voluit; non poterat, nec quoad intellectum judicare, quòd eſſet ſimpliciter nolenda, nec quoad voluntatem eam ſimpliciter nolle.

Probat ſecundò, quia ex principio, & concluſione non ſequuntur oppoſita: ſed ſequerentur ſi non eſſet vera hæc aſſertio: ergo, &c. Probatur minor: quia concluſio diſcurſus practici, quo intellectus probat mortem eſſe volendam ſimpliciter, eſt hæc: *Mors eſt volenda ſimpliciter*, & hæc concluſio ſequitur ex his principiis: *Quod eſt neceſſarium ad finem ultimum, eſt ſimpliciter volendum*: ſed *mors eſt ad id neceſſaria*: ergo *eſt ſimpliciter volenda*: ſed hæc ipſa concluſio deberet eſſe principium, ex quo poſſet concludi per portionem inferiorem, quod mors eſſet nolenda: ergo ex principio, & concluſione ſequerentur oppoſita, imò ſequeretur, quòd aliqua propoſitio poſſet eſſe principium ad demonſtrandum oppoſitum ſui ipſius, quod implicat. Probatur hæc ultima ſequela: quia concluſiones principiorum practicorum deſumptorum à fine ultimo, ſunt principia ad concludendum aliquid de finibus particularibus, qui ordinantur ad finem ultimum: ergo illa concluſio, *mors eſt volenda*, eſſet principium ad concludendum, quòd eſſet nolenda in ordine ad aliquem finem particularem.

Probat tertiò, independenter à doctrina ſuppoſita in ratione præcedenti; quia impoſſibile eſt, quòd ſimpliciter concludantur oppoſita de eadem concluſione, ſicut impoſſibile eſt, quòd ſit ſimpliciter ambulandum hìc, & nunc, & quòd non ſit ſimpliciter ambulandum: ergo ſi ratio ſuperior ex illis principiis oſtendit mortem eſſe ſimpliciter volendam, ratio inferior non poteſt rectè concludere ex eiſdem principiis, quòd non ſit ſimpliciter volenda.

Probat quartò, quòd ratio inferior non poſſit dictare mortem eſſe nolendam: Ratio inferior dictat mortem eſſe ſuſtentandam pro bono communi; quandoquidem bonum commune hominum dependebat à morte Chriſti: ergo ratio inferior dictare poterat, quòd mors ſuſtinenda eſſet pro illo bono: & conſequenter non poterat judicare, quòd eſſet nolenda.

Dices: Aliud eſt, quòd mors eſſet ſuſtinenda, & quòd eſſet volenda: ergo quamvis ratio inferior potuerit dictare mortem eſſe ſuſtinendam, inde non ſequitur, quòd poterat dictare eam eſſe volendam.

Contrà; Quia ſi mors eſt ſuſtinenda: ergo aut voluntas non vult id poſitivè, & ſic non eſt conformis rationi; aut vult, & ſic non poteſt abſolutè nolle mortem, quia ſi abſolutè nollet mortem, non vellet ſuſtinere mortem; ſed fugeret ab ea quantùm poteſt.

Addit duas alias rationes ex authoritate S. Auguſtini ſatis claras: hanc autem aſſertionem non abſolutè proponit tanquam ſuam, ſed in eam mihi videtur magis propendere. Ita Poncius rationes Doctoris proponit, & expendit.

Alteram etiam partem, nempe quòd *portio inferior potuit abſolutè nolle Paſſionem*, & conſequenter de ea Chriſtus tanquam de objecto abſolutè nolito

to triſtatus fuerit. Probat *num.* 31. ex eo quòd portio inferior non debeat conſiderare Paſſionem cum ordine ad finem ultimum, quia ea non occupatur circa æterna, ſed dumtaxat circa temporalia: ergo cum Paſſio non ſit volenda ſimpliciter, & abſolutè, niſi ut conducens ad finem ultimum, qui dumtaxat apprehenditnr per portionem ſuperiorem, potuit Chriſtus ſecundùm portionem inferiorem abſolutè nolle Paſſionem. *Deinde*, ſolvit argumenta propoſita pro confirmatione partis negantis. Verùm quoniam hæc dumtaxat animi causà proponit Doctor in aliorum ſententia, qui hanc partem vellent amplecti, idcircò rectiùs dicendum arbitror, cum Gabriele, Cavello, & Poncio, Doctorem magis in priorem, quàm in poſteriorem partem propendere, nempe quòd Chriſtus triſtatus fuerit, ex eo quòd illius Paſſio fuerit conditionatè nolita. Ut ut ſit, certiſſimum eſt reverà Paſſionem triſtitiæ in Chriſto fuiſſe.

Dices primò: Contraria nequeunt eſſe ſimul in ſummo in eodem ſubjecto: ſed anima Chriſti habebat gaudium in ſummo propter beatitudinem: ergo non potuit habere triſtitiam.

Reſpondet Doctor num. 33. diſtinguendo minorem. Gaudium, & triſtitia ſunt contraria, quando ſunt de eodem objecto, concedit: quando ſunt de diverſis, negat: gaudium autem, & triſtitia in Chriſto erant de diverſis objectis, gaudium quidem de objecto beatifico, triſtitia verò de morte, & cruciatibus ſubeundis. Quòd autem triſtitia, & gaudium de diverſis objectis poſſint eſſe ſimul; probat à ſimili de ſcientia, & neſcientia, quæ poſſunt eſſe in eodem intellectu penes diverſa objecta.

Inſtabis. Summum gaudium ſive circa idem, ſive circa diverſum objectum, excludit quamlibet triſtitiam; quia impedit ex ſe conſiderationem aliorum objectorum, quæ poſſent triſtitiam inferre; ſed Chriſtus habuit ſummum gaudium: igitur nullatenus potuit habere triſtitiam.

Reſpondet Doctor diſtinguendo majorem: Summum gaudium excludit omnem triſtitiam, directè, & formaliter negat: indirectè, concedit: hoc eſt, quamvis in anima Chriſti fuerit ſumma delectatio de facto, quæ naturaliter poſſet ex ſe impedire conſiderationem aliorum objectorum triſtantium; tamen Deo ita diſponente non impedivit, nec maximum gaudium in portione ſuperiori voluntatis Chriſti excludebat dolorem in appetitu ſenſitivo, nec etiam triſtitiam in portione inferiori; quia illa delectatio non redundabat in portionem inferiorem. Unde hoc fuit factum per novum miraculum, quòd gloria in portione ſuperiori voluntatis non redundavit in corpus, ſed permiſit ipſum eſſe paſſibile, nec etiam redundabat in eandem potentiam, ut comparatur ad aliud objectum. Unde ſicut per miraculum fuit, quòd ſimul erat viator, & comprehenſor: ita fuit miraculoſum, quòd iſta gloria non redundabat in corpus, nec in vires inferiores, ſicut in Beatis redundat.

Dices ſecundò; Impaſſibilitas corporis glorioſi non admittit, nec ferre poteſt in eodem corpore glorioſo ullam Paſſionem à quacunque cauſa extrinſeca, vel intrinſeca: igitur nec beatitudo animæ poteſt admittere triſtitiam, ſibi repugnantem.

Nego conſequentiam; & ratio diſparitatis eſt, quòd corpus glorioſum non habeat duas portiones; ita quòd penes unam poſſit eſſe impaſſibile, & paſſibile ſecundùm alteram: anima verò Chriſti cùm eſſet unita Deo, & corpori mortali, & patibili, duas habebat portiones, duoſque affectus, quorum unus in Deum tendens ipſam ſummâ voluptate, & beatitudine afficiebat: alter verò occupatus circa cor-

pus paſſibile, mœrore anguſtiabatur propter cruciatus ipſi corpori inferendos.

Dices tertiò; Quia anima Chriſti conjungitur ultimo fini per cognitionem, & amorem beatificum, ideo peccare non poteſt etiam circa proximum: ergo etiam, quia ipſa anima Deo ut ſummo bono, & totius voluptatis, & gaudii oceano conjungitur, nullo modo triſtari poteſt etiam ratione pœnalitatum, & cruciatuum corporis.

Nego conſequentiam, & ratio diſparitatis eſt, quòd amor beatificus, quo anima unitur ultimo fini, eam determinat ad nihil faciendum, quod iſti fini adverſetur, ipſamque offendat: offenderetur autem ſi illa anima peccaret in proximum, quia peccatum iſtud redundaret in Deum præcipientem próximi amorem, & prohibentem omnem offenſam ipſi erogandam: gaudium autem de objecto beatifico non impedit, quominus anima triſtitiâ poſſit affici propter aliud objectum, maximè quando vivificat corpus adhuc paſſibile: quia triſtitia illa nullo modo ſpectat, nec refunditur in Deum, quatenus eſt objectum beatitudinis.

Dices quartò: Triſtitia eſt de iis, quæ nobis nolentibus accidunt: ſed nihil paſſus eſt Chriſtus renitente voluntate. Nam ut legimus Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*: igitur non habuit triſtitiam.

Diſtinguo majorem: Triſtitia eſt de iis, quæ accidunt nobis nolentibus vel abſolutè, vel conditionatè, concedo: abſolutè tantùm, nego: Chriſtus autem, ut diximus, quanquam abſolutè voluerit Paſſionem maximè ſecundùm portionem ſuperiorem animæ, potuit illam nolle; imò etiam penes ipſam inferiorem portionem potuit iſtam Paſſionem nolle.

Objicies denique aliquos Scripturæ textus, quibus triſtitia videtur à Chriſto arceri; maximè verò illud Iſaiæ 42. ubi de Chriſto dicitur: *Non erit triſtis, nec turbulentus*: Item illud Proverb. 12. *Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit*. Cujus rationem hanc aſſignant Stoici, quia nullus triſtatur niſi de jactura, & amiſſione ſuorum bonorum: juſtus autem nulla ſua bona reputat, niſi juſtitiam, & virtutem, quas non poteſt amittere: ſed Chriſtus fuit maximè juſtus; unde Jeremiæ 23. *Hoc eſt nomen, quô vocabunt eum, Dominus juſtus noſter*: ergo, &c.

Reſpondet Seraphicus Doctor, Iſaiam à Chriſto non excludere quamlibet triſtitiam, ſed dumtaxat triſtitiam perturbantem; unde dicitur Matth. 26. *Cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe*, quibus ſignificatur Chriſtum Dominum quamvis ſummâ triſtitiâ affectum, non fuiſſe tamen dejectum animô, nec ratione perturbatum, ut contingere ſolet in aliis hominibus, qui cùm ingenti triſtitia præmuntur, omnem rationis uſum, & animæ conſtantiam abjiciunt. *Ad ſecundum* ſimiliter reſpondet, Sapientem intelligendum eſſe de illa triſtitia, quæ ſtatum mentis evertit; non verò de illa, qua quis contriſtatur compatiendo aliis, vel etiam refugiendo aliquod malum ſibi illatum.

Conclusio Tertia.

Paſſio timoris reverà fuit in Chriſto. Probatur ex Scriptura ſacra, nam Marci 14. *Cœpit Jeſus pavere, & tædere, & mœſtus eſſe*. Unde S. Cyrillus lib. 4. in Joan. cùm dixiſſet Verbum nihil timere ſecundùm ſe, ſubdit; *Caro autem factum, permittit carni ſuæ ut propria patiatur: & ideo tanquam verus homo mortem in januis exiſtentem pertimeſcit*. Idem docent cæteri Patres, *Chryſoſtomus* hom. 24. in Matth. *S. Leo*, ſerm. 7. de Paſſione Domini. Ratio etiam ſuffragatur; quia timor eſt affectus naturalis homini paſſibili, cui imminet aliquod malum, & cùm pœnalis ſit, deſervire poteſt ad ſatisfactionem: Chriſtus autem aſſumpſit id omne inno-

noxium, quod maximè deſerviebat ad demonſtrandam aſſumptæ naturæ veritatem, nec-non,& ad ſatisfaciendum pro delictis noſtris: igitur, &c.

Dices: S. Hilarius lib. 10. de Trinit. *Auguſtinus* Enarratione in Pſalm. 21. & *Hieronymus* in cap. 27. Matth. negant in Chriſto fuiſſe timorem, quod confirmatur ex illo Proverb. 28. *Juſtus quaſi leo confidens abſque terrore erit*: ergo timor in Chriſto non extitit.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico S. Hilarium eo modo à Chriſto excludere timorem, quomodo triſtitiam, non quidem turbantem, ſed perturbantem; qualiter etiam intelligendus eſt S. Hieronymus. *Ad S. Auguſtinum* dico, ipſum excludere timorem, qui impediret efficacem voluntatem moriendi; non verò eum, qui voluntatem ipſam non adimeret.

Dices ſecundò: Timor non potuit ſtare cum animi fortitudine in gradu heroico: ergo cùm in Chriſto virtus fortitudinis, ſicut, & aliæ virtutes morales, fuerit in gradu heroico; in eo non potuit eſſe timor.

Reſpondeo, actum inefficacem,& non abſolutum unius paſſionis poſſe ſimul ſtare cum aliquo actu efficaci, & abſoluto virtutis, ei aliquo modo oppoſitæ, ut patet in Martyribus, qui potuerunt habere actus inefficaces mortis evitandæ; quam tamen fortiter paſſi ſunt. *Adde quòd* timor non oriebatur ex abſoluto deſiderio diutiùs vivendi; quin potius ſummopere mortem optabat pro nobis: ſed proveniebat tantùm ex affectu inefficaci, & quatenus ſe ſe offerebat mors tanquam malum aliquod naturæ, tamen affectu juſtitiæ longè anteponebat bonum redemptionis noſtræ.

Dices tertiò, ex Ariſtotele 2. Rhetoricorum c. 5. *Timor includit incertitudinem mali apprehenſi ut venturi, necnon, & ſpem aliquam illius evadendi*: atqui anima Chriſti ita mortem timuit, ut tamen certò ſciret eam hoc, & illo modo ſibi eventuram; unde etiam illam prædixit multis in locis. *Adde quòd* noverat illam eſſe priùs decretam decreto quodam efficaci: ergo propriè loquendo non habuit timorem mortis.

Huic objectioni Varii variè reſpondent. *Primò* enim *S. Thomas*, conceſsò antecedente, dicit ad conſequentiam timorem quidem non fuiſſe in Chriſto ſecundùm perfectam,& exactam rationem timoris, quia reverà, inquit, ut habet Ariſtoteles, timor includit incertitudinem eventûs. *Richardus* noſter reſpondet non eſſe neceſſariam incertitudinem ad timorem, quando res, quæ timetur, eſt in poteſtate timentis, ut cùm v. g. aliquis eligit ſcindi ſibi brachium, quia ejuſmodi ſciſſio eſt in poteſtate ejus, non requiritur incertitudo ad hoc, ut ille timeat futuram ſciſſionem: quapropter potuit Chriſtus propriè timere, etiamſi mors non eſſet incerta; quia erat in poteſtate ejus. Ad Ariſtotelem verò dicit: Timorem includere incertitudinem, quando eventus non eſt in poteſtate timentis. *Vaſquez* approbat hanc ſolutionem, imò ulteriùs probat incertitudinem nullà ratione deſiderari ad timorem; quia, inquit, multi Patres, inter quos eſt S. Damaſcenus lib. 2. de fide cap. 15. definivit timorem abſque ulla eventûs incertitudine.

Ad authoritatem Ariſt. reſpondet ipſum non agere de omni affectu timoris, ſed de eo, ad quem Rhetores movere debent Auditores: hic autem, inquit, non contingit, niſi quando incertus eſt eventus: quod confirmat ex eo, quòd Ariſt. eo loci loquatur de timore, qui locum relinquit conſultationi, cujuſmodi poteſt eſſe ſolus timor includens incertitudinem eventus; quando enim id, quod futurum eſt, omninò certum eſt, & inevitabile, non relinquitur locus conſultationi.

Communior verò, & melior reſponſio eſt,

eſt, quòd ſit duplex timor mali: unus efficax, qui concomitatur deſiderium efficax fugiendi malum, & conducit ad applicanda media, quibus vitetur; alius inefficax, qui concomitatur deſiderium inefficax fugiendi malum, & non ſufficit ad applicationem mediorum efficacium ad ipſum vitandum: ad illum priorem requiritur ſpes evadendi, & propterea talis timor non fuit in Chriſto; ad poſteriorem non item, qui proptereà Chriſto tribuitur: *Ex his* colligit ibidem Vaſquez, Thomiſtas aſſerentes in Chriſti voluntate non fuiſſe timorem mortis ſecundùm veram, propriam, & integram rationem timoris, ſed tantùm in appetitu illius, graviſſimam notam mereri: eſt enim, inquit, non ſolùm contra communem Scholaſticorum ſententiam, qui docent Chriſtum habuiſſe voluntatem non moriendi, ac proinde timuiſſe mortem; ſed etiam contra graves Eccleſiæ Patres, qui adverſus Apollinarem probant in Chriſto veram fuiſſe naturam humanam, mente propria, & voluntate præditam, & contra Monothelitas in eo reverà fuiſſe voluntatem humanam, ex eo, quòd Chriſtus mortem timuit. Sic Athanaſius in lib. de Incarnatione arguens contra Apollinarem, qui negabat in Chriſto fuiſſe mentem humanam, ait; *Si id verum eſſet, quomodò potuit dolere, vel anxius eſſe, vel orare? ſcriptum eſt enim, & conturbatus eſt Spiritu Jeſus, &c.* Ex quibus verbis S.Damaſcenus 3. de fide cap.23. probat in Chriſto verum fuiſſe timorem: *Quòd autem verè pertimuerit*, inquit, *teſtis eſt Athanaſius*:

Similiter Gregorius Nyſſenus lib. contra Apollinarem ſic urget: *Hujuſmodi autem ſermonis hæſitationi una erit conſolatio, vera myſterii confeſſio. quoniam formidare quidem in paſſione humanæ fragilitatis eſt, juxta quod Dominus ait: ſpiritum promptum eſſe, carnem autem infirmam; quoniam igitur altera humana voluntas, & divina altera eſt, loquitur quidem, ut homo, quod infirmitati carnis congruit.* Item Agatho Papa in Epiſtola ad Imperatores colligit ex illo Matth, 26. *Triſtis eſt anima mea, &c.* verè humanam in Chriſto fuiſſe voluntatem, unde in VI. Synodo *Actione* 18. in Edicto Conſtantini Pogonati Imperatoris, quod approbavit Leo ſecundus Pontifex, dicitur, *Cùm enim Salvator ad crucis paſſionem propria voluntate veniret, cœpit triſtari, & anxiari; hæc enim animæ rationalis, & voluntatis proprietates exiſtunt, ut perſuadet nobis præclarus Pater Epiphanius in ſerm. adverſus Ariomanitas, ita proſecutus; à carne enim, inquit, divinitati unita abſque animo, & mente non fiet agonia.*

Tandem S.Damaſcenus mox laudatus cap.28. de Humana Chriſti voluntate ſic loquitur; *Permittente ſiquidem divina voluntate naturaliter ea; quæ ipſi propria erant; patiebatur; etenim cum mortem averſaretur, ac detrectaret eam, divina ipſius voluntate ita ferente, ac ſinente naturaliter detrectabat, ac in mortis pavore, & trepidatione, verſabatur.* Subdit. *Prætereà ex infirmitate, & pavore Chriſti firmitatem, & fortitudinem noſtram dimanaſſe.* Hinc apparet minus rectè Cajetanum in *art:7.quæſt15.* cùm nonnullis recentioribus Thomiſtis aſſeruiſſe triſtitiam, & timorem dumtaxat fuiſſe in appetitu ſenſitivo Chriſti: hoc enim conſtantiſſimè pernegant SS. Patres, dum ex triſtitia, & amore, veram in Chriſto fuiſſe mentem, & voluntatem humanam colligunt.

Porro S. Damaſcenus lib.2. de fide orthodoxa cap.15, ſex enumerat ſpecies timoris, quas omnes affirmat in Chriſto fuiſſe: Prima eſt *Segnities*, quæ eſt fuga impendentis actionis, quam ut moleſtam apprehendimus: hanc autem fuiſſe in Chriſto, conſtat, nam non ſolùm ab aliis voluit pati tormenta; ſed etiam coactus agere aliquid moleſtum, & laborioſum, ut portare crucem: potuit

tuit

tuit enim non ſolùm timere tormenta ab aliis inferenda; verùm etiam tædio affici de illa moleſta actione facienda. Secunda ſpecies eſt *Pudor*, qui eſt timor impreſſus ob expectationem vituperationis, quem pudorem Chriſtus habere potuit, non quòd admiſerit aliquas actiones vituperatione dignas; ſed quia opprobriis, & vituperiis hominum erat cumulandus. Tertia ſpecies, eſt *Verecundia*, quæ eſt timor ſubortus ob dedecus: hunc autem timorem in Chriſto fuiſſe, conſtat ex eo, quòd ſępè ab hominibus dedecus paſſus eſt; ſiquidem pro nobis factus eſt maledictus. Quarta eſt *Stupor*, qui naſcitur ex ingenti imaginatione rei nocivæ, & diſconvenientis, qui fuit in Chriſto, maximè tempore paſſionis, *cæpit tædere, & mæſtus eſſe*. Quinta eſt *Terror* ex inſueta aliqua ſpecie rei, quem quidem terrorem in Chriſto fuiſſe colligitur ratione ſcientiæ experimentalis, qua ratione potuit ſecundùm illam ſcientiam res acerbas brevi ſuſtinendas, & patiendas non ſolùm mirari, ſed etiam ſtupere. Sexta denique eſt *Agonia*, quæ eſt timor de improviſo malo, quod prævideri non poteſt: Hæc autem non potuit eſſe in Chriſto ſecundùm rei veritatem, ſed dumtaxat ſecundùm ſigna apparentia, niſi fortè agoniam definias cum quibuſdam linguæ latinæ peritis, dicendo, quòd illa ſit timor cum trepidatione membrorum; qualem in Chriſto reverà fuiſſe non diſſentirem, utpote cùm S. Lucas dixerit cap.22. *Factus in agonia prolixius orabat*.

CONCLUSIO QUARTA.

I*Ra fuit in Chriſto D.* Quod utique colligitur ex illo Joan.2. ubi narratur eum feciſſe flagellum de funiculis, & ejeciſſe vendentes, & ementes de templo. Addit autem Joan. *Recordati ſunt verò Diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me*: nam ut etiam refert S. Marcus cap.3. cum Phariſæi Chriſtum obſervarent, ſi curaret ſabbatis, ut damnarent illum, & accuſarent quaſi traſgreſſorem, tunc ait homini habenti manum aridam; *Surge in medium, & dicit eis: Licèt ſabbatis bene facere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? at illi tacebant, & ſic conſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dixit homini; Extende manum tuam, &c.* igitur reverà Chriſtus habuit motum iræ.

Obſervat autem Seraphicus Doctor „ *quæſt.3. art.2. diſt.5.* Quòd ira uno „ modo dicit purè affectionem: & ſic „ dicitur ira affectus deteſtationis ali„ cujus mali; vel apparentis mali: alio „ modo ira dicit affectum cum pœna: „ & ſic ira habet perturbationem, & „ inquietationem annexam: hoc au„ tē poteſt eſſe in triplici differentia, „ quia aut perturbatio illa ſolùm tan„ git potentias inferiores, & nullo mo„ do tangit oculum mentis ad tempus „ turbando, ſed non excedendo: aut „ oculum mentis attingit ipſum per„ turbando, & obnubilando, & ſe„ cundùm hæc, motus iræ in quadru„ plici differentia reperitur, ſecundùm „ quòd colligitur ex dictis Sanctorum. „ *Uno modo* purè dicit effectum dete„ ſtationis, & hoc modo potuiſſet eſſe „ in Adam in ſtatu innocentiæ. *Alio* „ *modo* dicit modum deteſtationis cum „ inquietatione, & perturbatione par„ tis ſenſualis, ſine aliqua perturba„ tione mentis, & hoc modo fuit in „ Chriſto affectio iræ: ſicut enim dicit „ Evangelium. infremendo conturba„ vit ſeipſum. *Tertio modo*, dicit affe„ ctum deteſtationis cum commotio„ ne, & perturbatione; non ſolùm „ partis ſenſualis, ſed etiam rationis „ ad tempus, & hoc modo reperitur „ in viris juſtis, qui iraſcuntur ira per „ zelum, de quibus dicit Gregorius, „ quòd inde mens perturbata proficit, „ ut clareſcat; ſicut oculus per colly-

rium

,, rium immiſſum ad tempus turbatur,
,, ut poſtmodum clarior efficiatur.
,, *Quarto modo*, ira dicit affectum de-
,, teſtationis cum commotione ſenſua-
,, litatis,&etiam mentis;ita quòd com-
,, motio illa habet ſecum perturbatio-
,, nem mentis annexam, vel ad illam
,, eſt ordinata, & ſic eſt ira per vitium,
,, & reperitur in peccatoribus, & pro-
,, hibetur à Domino.

Finis primarum Diſputationum DE VERBI DIVINI INCARNATIONE *In hoc ſeptimo Tomo Theologiæ noſtræ.*

INDEX
RERUM, ET SENTENTIARUM;

Quæ in hoc Septimo Volumine continentur.

Prior numerus ſignificat paginam, poſterior verò columnam.

A

Accidens.

Accidens potuit aſſumi à verbo mediante natura. 208. 1

Accidens duplicem habere poteſt habitudinem ad ſubjectum. ibidem.

Et ſi accidens non poſſit hypoſtaticè terminari; attamen ſuppoſitum requirit, quo exiſtat. ibid. 2

Sola accidentia realiter à ſubjectis ſeparabilia aſſumi poſſunt. 209. 1

Duo accidentia ejuſdem ſpeciei; & ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto. 477. 2

Actio.

Actiones Chriſti poſſunt eſſe ipſi Chriſto Domino propriæ. 98. 1

Actiones elicitæ à Chriſto poſſunt conſiderari ſecundum ſuum eſſe morale ſcilicet phyſicum. ibid. 2

Adamus.

De fide eſt poſteros Adami ejus criminis reos eſſe. 71. 2

Adoptio.

Vnde deductum ſit Adoptionis nomen, & quid ſignificet, queve ſit ejus definitio. 285. 1

Quadruplex diſcrimen inter adoptionem divinam, & creatam. ibid. 2

Tres conditiones ad adoptionem deſiderantur. 286. 1

Non eſt de fide Chriſtum non poſſe aliqua ratione dici filium adoptivum. 296. 2

Agnoitæ.

Agnoitarum Origo, & error circa intellectum Chriſti. 13. 2

Angeli.

Angelorum ruina potuit per homines juſtos reparari. 69. 2

Angelos reparari non fuit abſolute neceſſe. 74. 1

Apolinariſtæ.

Apollinariſtę circa facultates animæ Chriſti erraverunt. 13. 1

Apollinaris affirmavit Deum Chriſtum carnem ſine anima ſuſcepiſſe; & erroris illius, hæreſiſque capita varia afferuntur. 12. 2

Appetitus.

Quid ſit appetitus rationalis. 493. 2

Arbitrium.

Chriſtus Dominus non habuit liberum arbitrium flexibile ad malum in actu ſecundo, & extrinſecè, ſed ad ſummum intrinſecè, & in actu primo. 496. 2

Arius.

Arius, & ejus diſcipuli erraverunt circa animam Chriſti. 12. 1

Novi Ariani in aliquibus nobiſcum conveniunt. 266. 1

Proponuntur diverticula novorum Arianorum, & præcluduntur. 267. 1

Quam futilis ſit novorum Arianorum reſponſio ad oracula S. Pauli, Chriſti divinitatem aſſerentis. 272. 1

Duplex interpolatio primi capitis S. Joannis Evangeliſtæ à novis Arianis excogitata, ut Chriſti divinitatem oracula comprobantia elevent. 274. 1

Eorum impium dogma apertè confutatur. pag. 276. 2

Aſſumptio.

Aſſumptio non eſt actio. 221. 2

Aſſumptio ſit videlicet per modum perſonationis, ut per modum ſuſtentationis. 207. 2

Nulla fuit neceſſariò prærequiſita diſpoſitio ex parte animæ ad aſſumptionem humanitatis. 224. 1

C

Cajetanus.

Cajetanus duplicem in humano corpore ſanguinem diſtinguit, nempè nutrimentalem, & naturalem. 323. 1

Carolus.

Egregia Caroli magni commendatio. 294. 1

Carpocrates.

Carpocrates affirmavit Ieſum, ex Ioſeph & ex Mariæ

Mariæ conjugio cæterorum more progenitum eſſe. 7. 2

Cauſa.

Quid ſit cauſa efficiens, & quotuplex. 218. s

Deus, ut Trinus eſt principalis cauſa Incarnationis. ibid. 2

Qualiter cauſa efficiens, & inſtrumentaria diſtinguantur. 219. 2

Cerdon.

Cerdon, qui primus duos dixiſſe Deos fatetur, unum bonum, & alterum malum. 15. 1

Cerinthus.

Cerinthus diſcipulus Carpocratis. 7. 1

Chriſtus.

Chriſtus ut homo ſumitur, vel reduplicativè, vel ſpecificative. 101. 2

In Chriſto eſt quidem aliud, & aliud, non verò alius, & alius. 565. 2

Corpus Chriſti non fuit prius tempore formatum, quam aſſumptum. 223. 1

Chriſti Corporis organizatio non fuit per varias alterationes. 224. 1

Chriſtus venit in mundum, ut peccatores ſalvos faceret. 242. 2

Chriſtus prius à Deo decretus eſt, quam Creaturæ. 245. 2

Chriſtus eſt prædeſtinatorum exemplar. 248. s

Chriſtus eſt redemptor vel præſervativus, vel liberativus. 259. 2

Chriſtus venit, ut prorſus omnia peccata deleret. 260. 2

Chriſtus præcipuè venit ut originale peccatum elueret. 261. 2

Chriſtus veniſſet ſolo exiſtente peccato originali, ſecus autem ſi ſola actualia extitiſſent pag. 262. 1

Chriſtus eſt verus Dei, veruſque Æterni Patris Filius. 267. 2

Chriſtus ratione generationis æternæ Patrem appellat, ratione verò generationis temporalis eum nominat Deum. 271. 2

Chriſtus, non ſolum recreator, ſed etiam creator eſt. 278. 1

Chriſtus tamquam verus Deus fuit promiſſus SS. Patribus. 280. 2

Chriſtus, Angelus, Mariam, ac Ioſephum allocutus Deum verum aſſirmavit ibidem.

Quamquam Chriſtus ſit mediator, non propterea inferior eſt Deo. 281. 2

Chriſtus una cum Patre invocatur, & etiam Pater noſter dicitur. 282. 1

Chriſtus quatenus Æterni Patris Filius eſt ei conſubſtantialis. 284. 2

Chriſtus ut homo non eſt Filius adoptivus. pag. 287. 2

Qua ratione Chriſtus dicatur inferior Patre. pag. 290. 1

Qualiter ſit verum, quod Chriſtus, ut homo ſit Filius Dei naturalis. 291. 1

Chriſtus D. dici poteſt Patri ſubjectus tripliciter. 306. 2.

Chriſtus tenebatur obedire mandato Patris. ibidem.

Chriſtus liberè mortuus, quia liberè voluit implere præceptum Patris. 307. 2

Chriſtus ſubjectus erat legi naturali, non verò legibus humanis, neque etiam legibus. ibid.

Chriſtus D. eſt verè ſervus dei ſervitute naturali non verò legali. 308. 2

Chriſtum D. hominem eſſe ſcriptura ſacra ſignificat. 313. 1

Quomodo cenſeatur Chriſtus in ſimilitudinem hominum. 317. s

Chriſti D. Corpus erat ejuſdem materiæ cum noſtro. 319. 1

Corpus Chriſti nõ ſolum in Maria, ſed etiam ex Maria fuit formatum. 321. 1

Qua ratione Sanctus Paulus dixerit ſe cognoſcere Chriſtum ſecundum carnem. 322. s

Chriſtus duplicem habuit intellectum divinũ, & humanũ duplicemque voluntatem 334. 1

Non fuit in Chriſto pugna voluntatũ. 338. s

Propriè dici non debet quod Chriſtus D. incepit eſſe nec quod ſit homo deifer. 383. 1

Non etiam eſt dicendus homo Dominicus. pag. 384. 1

Triplici modo Chriſtus D. differt ab Adamo. ibidem.

Corpus Chriſti erat paſſibile. 422. s

Cognitio.

Quid ſit Cognitio comprehenſiva. 441. 1

Communicatio.

Communicatio Dei alia eſt ad intra alia ad extra. 48. 1

Quid ſit Communicatio idiomatum. 263. 2

In Chriſto eſt Communicatio vel naturarum, vel proprietatum, vel operationum. ibid. 1

Communicatio fit duobus modis. ibid. 2

Eſt in Chriſto communicatio idiomatum. pag. 364. 2

Quinque regulæ, quibus cognoſci, ac diſcerni poſſit idiomatum communicatio. 365. 2

Per communicationem idiomatum attributa divina non conveniunt humanitati formaliter, nec humana divinitati. 367. 1

Chriſtus D. per communicationem idiomatum abſolutè dici non poſſet Creatura. 377. 2

Concilia.

Rationes, quæ in Conciliis reperiuntur ad aſtruenda fidei dogmata, non ſemper ſunt de fide. 506. 1

Concretum.

Qualiter in divinis concreta de concretis, & abſtracta de abſtractis prædicentur. 363. 2

Con-

Digitized by Google

Conſtantinus.
Quare Conſtantinus hæreſis fuerit damnatus. pag. 132. 1
Convenientia.
Convenientia duplex eſt, intrinſeca, & extrinſeca. 48. 1
Creatio.
Creatio ſumitur duobus modis, propriè, vel impropriè. 376. 2
Chriſtus nō eſt dicēdus proprie creatus. ibidem.
Creatura.
Creatura duobus modis comparari poteſt ad Creatorem, ſicut Creator ad Creaturam. 64. 2
Varia Creaturarum partitio. 222. 1
Chriſtus non eſt dicendus Creatura. 379. 1
Chriſtus ſecundum ſe totum non eſt dicendus creatus, aut increatus. 381. 1
Cyrillus.
Cyrillus quomodo generosè reſtiterit Neſtorio. pag. 20. 1

D

Demon.
Demones Chriſtum eſſe verum Meſſiam ex oraculis potuerunt agnoſcere. 42. 2
Defectus.
Tres præcipuè defectus, nempe ignorantia in intellectu, pravitas in volũtate, morbi morſque in Corpore. 479. 2
Duplicis generis hominum defectus, privati, & communes. ibidem.
Non debuit Chriſtus pœnas damnatorum pati. 480. 2
Repugnat infirmitas naturæ Divinæ, non humanæ aſſumptæ. 483. 1
Chriſtus aſſumpſit defectus humanos ex more, non ex neceſſitate. ibid. 2
Chriſtus D. non aſſumpſit privatos hominum defectus. 486. 2
Deformitas.
Chriſtus non habuit deformitates, eximia enim pulchritudine donatus erat. 487. 1
Deus.
Nomen Dei accipitur vel eſſentialiter, vel hypoſtaticè. 282. 2
Aliter nomen Dei tribuitur Creaturis, & aliter Chriſto. 283. 2
Deus non eſt infinitè participabilis à Creatura determinata. 413. 1
Dona Spiritus Sancti.
Quot, & quæ ſint Dona Spiritus Sancti. pag. 430. 2
Non diſtinguuntur à virtutibus. 431. 1
Chriſtus D. habuit omnia Dona Spiritus Sancti non ſolum quoad habitum, ſed etiam quoad actum. 432. 2
Donum Conſilii non ſemper importat dubitationem. 434. 1
Donum timoris in Chriſto negaverat Abailardus, ſed ejuravit. ibidem.
Quid ſit præcisè Donum timoris, & ad quam virtutem ſpectet. ibid. 2
Non repugnat cum ſtatu beatifico Chriſti. ibidem.

E

Ebion.
Ebion Ceryntbi Diſcipulus. 7. 2
Elxai.
Elxai Iudeus ſectam mediam Iudæos inter, & Chriſtianos inſtituit. 8. 1
Error.
Errores, quos plerique in Chriſti filiationem evomuerunt, annotantur. 28. 1
Quinam præcipui fuerunt Neſtorii, & Eutychis errores? 156. 2
Duplex diſtinguitur error. 488. 2
Eſſe.
Triplex eſt eſſe, eſſentiæ, exiſtentiæ, & ſubſiſtentiæ. 354. 2
Chriſtus D. habet unicum eſſe perſonale. pag. 355. 1
Eutychiani.
Eutychianorum hæreſis expoſitio. 24. 2
Tria ſunt præcipuè eorum dogmata. ibidem.
Non ſibi conſtabat Eutyches. 25. 2
Qualiter fuerit damnatus? 26. 1
Exiſtentia.
Duplex in Chriſto exiſtentia, divina, & humana. 356. 1
Teſtimonia quædam adverſus hanc Chriſti exiſtentiam. 357. 2
Eò precisè B. Virgo eſt Mater Dei, quia illud exiſtens, quod genuit, fuit completum, & terminatum per ſubſiſtentiam Verbi. 359. 1

F

Facultas.
Facultates animæ non ſunt realiter ab ea diſtinctæ. 232. 1
Felix.
Felix, & Elipandus idcircò damnati in Concilio Francofordienſi, quod Neſtorianam hæreſim inſtaurarent. 292. 2
Fides.
Fides variis modis accipitur. 417. 2
Fides, & ſpes duobus modis conſiderantur. pag. 425. 2
Duo ad fidei motus requiruntur. 422. 1
Fides Theologica neque quoad actum, neque quoad habitum fuit in Chriſto. ibid. 2
Quare Chriſtus D. potiùs habuerit magnificentiam quàm fidem. 423. 1
Non erat in Chriſto pia motio voluntatis

Digitized by Google

ad aſſenſum fidei. ibidem. 2

Filiatio.

Variæ Authorum ſententiæ de Filiatione Chriſti. 397. 2
Filiatio fundari poteſt non ſolum in perſona, ſed etiam in natura. ibidem.
Filiatio æterna, & temporalis Chriſti ſunt reales. 399. 2
Duæ Filiationes ejuſdem generis poſſunt eſſe in eodem ſubjecto. 300. 2
Filiatio non ſubjectatur neceſſariò, & immediatè in ſuppoſito ſed in natora. 301. 2
Filiatio divina dici poteſt immediatè eſſe in natura divina. 302. 2
Etſi Chriſtus D. duas habeat Filiationes, nullum tamen inde ſequitur abſurdum. 303. 1
Chriſtus poſt Reſurrectionem eadem Filiatione fuit Filius hominis, qua antea. 305. 1

Femur.

Quid ſignificet, nec dux de Fæmore ejus. pag. 124. 2

Forma.

Forma infinita in potentia poteſt eſſe actu. pag. 412. 2

G

Generatio.

Sunt duæ generationes in Chriſto, non ſolùm activè, ſed etiam paſſivè. 301, 1

Gentiles.

Plurimi Gentiles cognoverunt futurum eſſe Deum hominem. 42. 2

Græci.

Quandiù Græcorum impiorum ſteterit, non ita certum eſt. 130. 2
Græcis non eſt infreqoens acta Conciliorum interpolare. 351 2

Gratia.

Quomodo Gratiæ, quam habebat Adamus innocens correſpondebat aliquis gloriæ gradus. 251 1
Quadruplex in Chriſto Domino gratia diſtinguitur. 386. 1
Gratia habitualis eſt Divinæ naturæ imitatio, non verò realis communicatio. 394. 1
Quid ſit gratia habitualis, & ob quos fines concedatur. 395. 2
Chriſtus Dominus habuit gratiam habitualem, 397. 2
Qualiter ſint intelligenda hæc Verba, plenum gratiæ. ibid. 2
Filiatio adoptiva eſt tantùm ſecundarius effectus gratiæ habitualis. 399. 1
Chriſtus Dominus potuit eſſe Deus per participationem ratione gratiæ. ibid. 2
Licèt Gratia unionis eminenter contineat gratiam habitualem, tamen non poteſt illius effectus ſupplere. ibid.
Quanquam Chriſtus D. ſit ſummè Deo gratus per gratiam unionis, tamen potuit etiam eſſe gratus per gratiam habitualem. 400. 1
Gratia habitualis fuit Chriſto neceſſaria ad Sanctitatem formalem. ibid. 2
Chriſtus D. opus habuit gratia habituali ad eliciendos actus ſupernaturales connaturaliter, & meritorios. 402. 1
Gratia habitualis ſaltem ſecundariò ordinatur ad operationem. ibid. 2
Fruſtranea Vaſqueſii, & Suarii contentio de ampliori ſignificatione Chriſti D. per gratiam habitualem. 403. 1
Gratia Chriſti D. poteſt concipi eſſe infinita variis modis. 404. 1
Poteſt dici ſumma ſimpliciter, poſitivè ſcilicet, & negativè. ibid.
Chriſti D. Gratia non fuit de facto infinita. pag. 405. 1
Gratia unionis ex ſe non eſt infinita. 406. 2
Chriſtus D. habuit ſummam Gratiam 408. 1
Quare potius fieri debuerit ſumma Gratia, quam ſumma natura. 412 1
Gratia Chriſti Domini non poteſt augeri in infinitum. ibid.
Chriſti D. Gratia fuit ſumma etiam poſitivè. pag. 415. 1
Qualiter Chriſtus Dominus dicatur profeciſſe in Gratia. 413 2
Gratia actualis fuit in Chriſto. 416. 1

Gratia gratis data.

Quid ſit Gratia gratis data, & quotuplex. ibid. 2
Diſcrimen inter Gratias gratis datas, & gratum facientes. 417. 1
Chriſtus Dominos habuit omnes Gratias gratis datas. 418. 1

H

Hæreſis.

Hæretici, qui Divinæ Naturæ cum humana in unitate Perſonæ unionem impugnarunt omnium nequiſſimi fuerunt Neſtoriani, & Eutychiani. 17. 2
Diſtributio Hæreſum Verbi Incarnationem impugnantium. 6. 2
Quot, & qui Hæretici Chriſti Divinitatem impugnaverint his temporibus. Hæreticorum diverticulum præcluditur dicentium Verbũ idcirco appellari Deum, quod Dei vices impleverit. 277. 2
Hæretici, qui animam rationalem Chriſto denegaverunt. 313. 2
Quinam hæretici erraverunt circa Chriſti Domini cognitionem. 488. 2
Item, qui verum corpus in Chriſto eſſe negaverunt. ibid.
Varii Hæretici circa veram Chriſti humanitatem erraverunt. 480. 1

Hebdo-

Digitized by Google

Hebdomadæ Danielis.

Quare 70. hebdomades Danielis tres in partes diſtribuantur. 131. 1
Anni quibus hebdomades conſtant ſunt ſolares, non lunares. ibid. 2
Quare 70. hebdomades dicantur abbreviatæ. pag. 132. 1
Varia, & multiplex authorum ſententia circa initium illarum hebdomadarum. ibidem.
Noſtra ſententia circa hebdomadarum initium. pag. 134. 2
Refellitur ſententia eorum, qui volunt hebdomadas eſſe incipiendas à vaticinio Iſaiæ. ibid.
Nec valet eorum, qui numerant ab edicto Cyri. 135. 1
Non etiam poteſt ſtare eorum ſententia, qui volunt hebdomadas illas auſpicandas eſſe, ab edicto Darii Hiſtaſpis. ibid. 2
Clara explicatio noſtræ ſententiæ circa initiũ hebdomadarum. 137. 1
Omnes Danielis oraculi particulæ de hebdomadibus rectè conveniunt Chriſto Domino. ibid. 2

Herodes.

Herodes potuit origine fuiſſe Judæus. 135. 2
Herodes dicitur Idumæus. 137. 2

Hilarius.

Objicitur gravis ſententia S. Hilarii pro aſſerenda impaſſibilitate Corporis Chriſti. 483. 2
Ejus mens verè catholica demonſtratur à Magiſtro Sententiarum, & aliis. 484. 2
Illæ ſalvationes non videntur congruere textui, & merito ejuſdem, unde fatentur plurimi eum in hac parte fuiſſe lapſum. 485. 1.2
Demonſtratur eum ſententiam retractaſſe, itidem. ibid. 2

Homo.

Homo purus quid ſit. 78. 1
Homo purus non potuit condignè ſatisfacere pro peccatis omnium hominum. 79. 1
Potuiſſet abſolutè ſatisfacere Deo ad equalitatem pro peccatis hominum. 80. 2
Nulla eſt contradictio, quod homo purus potuerit ſatisfacere de condigno, nec adverſantur SS. Patres. 84. 1
Homo majorem ſimilitudinem habet quam Angelus cum Deo.
Idem homo poteſt eſſe debitor, & creditor. pag. 90. 1
Homo prædicatur de Deo, ut eſt quid abſolutum. 272. 1
Hæc propoſitio, Deus eſt homo, eſt propriè dicta. 271. 1
Prædicatio, Deus eſt homo, non eſt in materiali. 272. 1
Item hæ propoſitiones Deus factus eſt homo, & homo factus eſt Deus, veræ ſunt. 273. 2
Sed quia hàc parciùs utendum eſt, eam optimè explicat Seraphicus Doctor. 376. 1

Honorius.

Honorius duplicem epiſtolam ad Sergium ſcripſit. 341. 1
Aliqui Catholici docent Honorium patrocinatum fuiſſe errori Monothelitarum. 340. 1
Honorius non eſt culpandus, quod ad Sergium ſcripſerit. 341. 2
Nec etiam arguendus erroris propter doctrinã in ſuis ad Sergium litteris expreſſam. 343. 2
Honorius ſolius pacis ſervandæ cauſa voluit, quod taceretur aſſertio unius. aut duarum voluntatum in Chriſto, & ne novitatis argueretur, vel ne ſi duas admitteret, Neſtorio, ſi unicã, Eutycheti favere videretur. 344. 2
Honorius non magis eſt hæreſis arguendus, quam Sophronius. 345. 2
Honorius diſertè prohibet dici unicam operationẽ in Chriſto, ſicut vetat dici duas. 346. 2
Honorius in 6. Synodo non fuit hæreticis annumeratus. ibidem.
Sanctus Maximus Honorium ab hæreſi vindicavit. 348. 2
Hæreticorum dolo Honorii nomen inſertum eſt inter patronos erroris Monothelitarum. pag. 350. 1
Cur Honorius, & Sergius anathemate percuſſi fuerint in ſeptima Synodo. 352. 2
Falſum eſt, quod Honorius àb Agathone damnatus fuerit. 353. 1
Epiſtola Leonis Secundi, quæ ad finem ſextæ Synodi, in qua damnatur Honorius, eſt ſpuria, & falſa. ibid. 2

Humanitas.

Qua ratione humanitas Chriſti dicatur templum illius Divinitatis. 165. 1
Verbum Divinum non aſſumit, nec terminat humanitatem per ſubſtantiam abſolutam. pag. 176. 2
Humanitas non terminatur per ſubſtantiam abſolutam, ut modificatam per Verbi perſonalitatem. 179. 1
Verbum terminat humanitatem non quia illam continet virtualiter, ſed quia eſt independens. 180. 2
Si tantum eſſet unica in Deo perſona poſſet humanam naturam aſſumere. 181. 2
Aliqui SS. Patres Chriſti D. humanitatem inſtrumentum appellant. 337. 1
Chriſti humanitas non eſt ubique. 367. 1
Præcipuæ humanitatis Chriſti dotes ſunt gratiæ, virtutes, & ſcientiæ. 385. 2

I

Jacobus.

Summus Pontifex pio affectu B. Iacobum de Marchia alloquitur. 328. 1

Digitized by Google

INDEX RERUM,

Jeſus.

verè Ieſus Chriſtus erat Miſſias. 139. 2
Ieſus erat pauperrimus. 140. 1
Ieſus traditus eſt in mortem pro triginta argenteis. ibid.
Ieſus reſurrexit; in Cœlum aſcendit, & miſit ſpiritum S. ibid. 2

Ignorantia.

Diverſæ ignorantiæ ſpecies. 488. 1
Nulla omninò ignorantia Chriſtus laboravit, etiam quatenus homo. 489. 1
Chriſtus interrogat, non quaſi aliquid ignoret, ſed ut comuni hominum loquendi modo ſe conformet. 490. 1

Incarnatio.

Incarnatio variis vocabulis exponitur. 29. 1
Non poteſt naturaliter evinci Incarnationis poſſibilitas, 33. 1
Incarnatio potiùs dicitur à carne, quam ab anima. ibid.
Quantùm Demon laboraverit, ut Incarnationis veritatem peſſundaret. 31. 1
Incarnationis explicatio, & qualis ſit illa denominatio, Deus eſt homo. 32. 2.
Vtrum Incarnatio cognoſci poſſit, vel, ut poſſibilis, vel ut proxima, vel ut peracta. 39. 2
Nullus Intellectus creatus poteſt naturaliter cognoſcere myſterium Incarnationis. ibid.
Divina revelatione ſuppoſita poteſt Incarnatio ſuaderi. 45. 2.
Incarnatio Verbi extitit Deo conveniens. 49. 1
In myſterio Incarnationis quinque præ cæteris propè infinitis fulgent præcellentiæ, ſcilicet, bonitas, omnipotentia, ſapientia, juſtitia, & miſericordia. 49. 50. 51
Incarnatio novam mirabilem Trinitatem exhibet. 50. 2
Deum humilitati dedecet ratione ſui, non verò ratione ſibi uniti. 53. 2
Incarnatio Verbi convenientiſſima fuit humanæ naturæ. 55. 1
Incarnatio Verbi conveniens fuit toti univerſo. 58. 1
Deus potuit incarnari variis modis, ibid. 2
Quarè conveniens fuit Chriſtum naſci ex Virgine. 63. 2
Qualiter Divinis Perſonis aliquid peculiare attribuitur. 65. 1
Conveniens fuit Filium potius incarnari, quam Patrem, aut Spiritum Sanctum. ibid. 2
Incarnatio poteſt conſiderari, vel effectivè, vel formaliter. 67. 1
Magis decebat Filium ſubjici Patri ratione humanitatis aſſumptæ, quam Patrem Filio. ibid.
Incarnatio appropriatur effectivè Spiritui S. at formaliter ſoli Verbo. ibid. 2
Tres aſſignantur differentiæ temporis, in quibus fieri potuit incarnatio. 68. 1
Variæ exceptiones temporis, quo peracta eſt Incarnatio. ibid.
Non decuit Incarnationem fieri initio mundi. 69. 1
Incarnatio non debuit differri ad finem mundi. 70. 1
Incarnatio congruentiùs facta eſt in medio temporum. ibid.
Incarnatio Chriſti non fuit abſolutè neceſſaria. pag. 72. 2
Si qua Deus impulſus neceſſitate fuerit, maximè conſequentiæ. 73. 1
Incarnatio non fuit abſolutè neceſſaria, & ſi Deus hominem lapſum reparare voluerit. pag. 74. 2
Sancti Patres docent Deum potuiſſe hominem ſalvare abſque incarnatione Verbi. 75. 2
Potuit Deus irrogatam ſibi ab hominibus injuriam gratis condonare. 76. 1
Proferuntur rationes SS. Patrum, qui dicunt Incarnationem fuiſſe abſolutè neceſſariam, ſed intelligendi ſunt de neceſſitate conſequentè ex decreto Dei. 77. 2
Incarnatio eſt omnium unionum perfectiſſima, non autem ſtrictiſſima. 163. 2
Incarnatio juxta diverſam ſui habitudinem diverſas ſortitur appellationes. 169. 1
Incarnationis terminus poteſt dici aliquid creatum, & increatum. ibid. 2
Revera ſolus Filius ex Divinis Perſonis eſt incarnatus. 175. 1
Incarnatio diverſimodè ſpectata, diverſos habet terminos formales. 170. 2
Non fuit iterata Incarnatio in Reſurrectione. pag. 215. 1
B. Virgo non fuit inſtrumentum phyſicè concurrens ad Incarnationem. 220. 1
Deus ut Trinus non eſt principalis cauſa efficiens Incarnationis. 218. 2
Duplex excogitari poteſt diſpoſitio ad Incarnationem, una ex parte corporis, alia ex parte animæ. 222. 2
Quatuor in Incarnatione ſpectari poſſunt. pag. 223. 1
Chriſtus ſuam Incarnationem non meruit per opera antecedentia prioritate temporis, nec prioritate naturæ. 227. 1
Incarnatio fuit merè gratuitum Dei beneficium. ibid. 2
Chriſtus non meruit ſuam Incarnationem per opera illam conſequentia. 229. 2
Gratia, qua SS.Patres veteris Teſtamenti meruerunt Incarnationis circumſtantias fuit eis collata ob merita Chriſti prævisa. 231. 2
Chriſtus D. potuit mereri quaſdam circumſtantias ſequentes Incarnationem, non verò præcedentes, & concomitantes. 232. 2
Etiamſi nullum fuiſſet hominis peccatum, ta-

tamē revera Deus potuiſſet incarnari. 243. 1
Patres veteris Teſtamenti non meruerunt de condigno Incarnationem. 250. 1
Nec etiam de congruo quoad ſubſtantiam neque quo ad circumſtantias intrinſecas ſed dumtaxat quoad extrinſecas aliquas. ibidem.
Non potuerunt mereri omnes effectus Incarnationis. 242. 2
Varia fuere motiva Incarnationis. 243. 1
Varia ſunt in ſtantia diſtinguenda in decreto futuræ Incarnationis. ibid. 2
Deus ordinate volens prius vult Incarnationem, quam velit omnes creaturas. 250. 1
Quo ſenſu Sacta Scriptura, & SS. Patres aſſerant Incarnationem fuiſſe petactam propter peccata elicienda. 256. 1
Quo Ordine Deus Incarnationem decreverit. 258. 1
Quo ſenſu Verbum fuiſſet incarnandum ex vi præſentis decreti in Carne paſſibili ſi nullum fuiſſet peccatum. ibid. 2

Inſtitutio.

Inſtitutio Senatus Sanhedrin, & quid ſignificet. 120. 2

Irremediabile.

Irremediabile exprimitur tripliciter. 62. 1

Iſraelitæ.

Quotquot poſt captivitatem fuerunt ſuperſtites Iſraelitæ, dicti ſunt Judæi. 123. 1

Judæi.

Aliqui Judæi duos Chriſtos admiſerunt unum pauperem, & alterum divitem. 115. 1
Sceptrum Judaicum non fuit ablatum tempore captivitatis Babylonicæ. 116. 1
Vrgetur recentium Iudæorum objectio contra adventum veri Meſſiæ 117. 1
Nonnulli contendunt Iudaicum ſceptrum, nondum defeciſſe, at fabulas narrant. 113. 2
Nomine (Iudæ) non intelligitur tota Hebræorum natio. 119. 2
Ablatio Sceptri, ac Regiæ, & judiciariæ poteſtatis Iudaicę extinctio paulatim fuit completa. 125. 2

Jus.

Quid ſit jus in ordine ad rem, & in ordine ad perſonam. 87. 2

Juſtificatio.

Ad Iuſtificationem tria requiruntur. 386. 1

Iuſtitia.

Sicut duplex meritum, morale, & legale ita duplex eſt juſtitia. 87. 1

L

Lumen.

Lumen triplex, fidei, demonſtrationis, & ſuaſionis. 38. 1
Etiamſi lumen gloriæ eſſet infinitum tamen Deus non comprehēderetur à Beatis. 406. 1

M

Machabæi.

Machabæi non erant ex Tribu Iuda ſecundùm lineam paternam, neque ſecundùm lineam maternam. 117. 1. 2
Machabæi non regnarunt jure hæreditario, nec per uſurpationem. 118. 119. 1
Machabæi dici poſſunt ex Tribu Iuda, & nomine ejus tribus ſceptrum tenuiſſe. 124. 1
Licèt regnaverint Machabæi ſuper Iſraelitas. non propterea quidquam dignitatis, & excellentiæ Tribui Iudæ excidit. ibid. 2

Manes.

Manes, ſive Manichæus affirmabat cum ſuis diſcipulis Chriſtum fuiſſe Serpentem. 11. 2

Marcellus.

Marcellus Anciranus fuit Sabelli fautor. 9. 2

Marcion.

Marcion, qui ut negaret Chriſti nativitatem, negavit, & carnem. 55. 2

Maternitas.

B. Virgo potuit mereri divinam Maternitatem, nec tamen inde ſequitur, quod Chriſtus etiam potuerit mereri. 233. 1
Divina Maternitas ſpectanda eſt præcipuè ex circumſtantiis Incarnationis. ibid. 2
Triplex ſententia de modo, quò B. Virgo tam meruerit. 234. 1
B. Virgo varias habebat diſpoſitiones ad Divinam Maternitatem. ibid.
B. Virgo non meruit de condigno, ut fieret Mater Dei. ibid. 2
Quanquam B. Virgo meruerit aliquid præſtantius Maternitate, inde tamen non ſequitur, quod illam meruerit. 235. 2
Non potuit B. Virgo mereri, ut præeligeretur ad Maternitatem Dei, ſed tantùm ut illa ſui electio executioni mandaretur. 239. 1

Medium.

Medium eſt duplex: ut quod, & ut quo 210. 2
Partes fuerunt Medium quo aſſumptionis humanitatis. 215. 2

Meſſias.

Quid ſignificet Meſſiæ nomen. 106. 2
Qui ſint Meſſiæ characteres. ibid.
Chriſtianis conſtantiſſimum eſſe debet Meſſiam veniſſe. 107. 1
Meſſiæ adventus dupliciter colligitur ex veteri Teſtamento. ibid.
Meſſiam veniſſe colligitur ex Iacobi Vaticinio. ibid. 2
Abias Silonites non fuit Meſſias. 111. 2
Nabuchodonoſor non fuit Meſſias. 112. 1
Præcluduntur alia Iudæorum diverticula, quibus utuntur contra adventum Meſſiæ ibid. 2.
Dicunt aliqui Meſſiam promiſſum fuiſſe, ſub con-

conditione, quæ non fuit poſita. 114. 1
Verè Ieſus Chriſtus erat Meſſias. 139. 2
Quam futilia ſint, quæ adverſus adventum Meſſiæ Iudæi obtrudunt. 141. 1

Monothelitæ.

Monothelitharum hæreſis circa voluntatem Chriſti. 14. 1
Quis fuerit Monothelitarum error. 332. 2
Monophitæ fuerunt erroris Monothelitarum primi aſſertores, & variè ab eis diſſentiebant. 333. 2
Monothelitæ confictis, aut interpolatis SS. Patrum, aut Pontificum operibus ſuam hæreſim tuebantur. 336. 1
Quidam Patres Monothelitis favere videntur. ibidem.
Monothelitæ falſitatis accuſati. 339. 2
Præferuntur Summi Pontifices Honorii ſucceſſores, qui Monothelitis obſtiterunt. 340. 2

N

Natura.

Deus humanam aſſumendo naturam, non illam in ſe recipit ſed tantùm illi ſe communicat. 36. 1
Verbum divinum dependentiam naturæ humanæ terminat ratione perſonæ; at natura humana perſonam Verbi divini tanquam intrinſecum ſui complementum in ſe recipit. Ibid. 2
Natura tum Angelica, tum humana ex ſe indigna erat, quæ divinitati uniretur. 58. 2
Natura humana debuit potiùs reparari quam Angelica. 59. 1
Decebat magis ut natura humana ex Adami propagine aſſumeretur, quam, & alia. 62. 2
Nominis Naturæ propria ſignificatio. 156. 2
Quotuplex perſona divina potuit humanam aſſumere naturam. ibidem.
Vna natura in unione hypoſtatica non eſt mutata in aliam.
Duæ Naturæ divina, & humana, diſtinctæ in Chriſto perſeverant. 175. 1
Quomodo Natura dicatur individua ſubſtantia. 166. 1
Natura divina ſecundum ſe poteſt aliquo modo humanitatem aſſumere. 176. 1
Repugnat Naturam Creatam eſſe infinitam. pag. 190. 1
Scotus non negat Naturam divinam poſſe terminare naturam Creatam. 185. 2
Tres Divinæ Perſonæ poſſunt ſimul eandem Naturam terminare. 188. 2
Tres Divinæ Perſonæ non poſſunt eandem Naturam ſimul aſſumere immediatè. 189. 2
Natura ſemel perſonata, non poteſt ulteriùs perſonari. 190. 2
Natura non poteſt à pluribus ſimul dependere. 191. 2
Diſcrimen inter perſonam ſubſiſtentem, in Natura divina humana. 192. 2
Tres divinæ perſonæ non poſſunt omnē ſuam vim exercere, ut eandem naturam aſſumant. pag. 193. 1
Natura aſſumpta ab una perſona, non habet amplius potentiam obedientialem ad aliam perſonam, ut ſimul ab ea aſſumatur. 194. 1
Natura aſſumpta non habet actualem inclinationem, ut terminetur ab alia perſona. 193. 2
Vna natura non poteſt terminari à diverſis ſuppoſitis. 194. 2
Natura cogitari poteſt dupliciter à perſona creata aſſumi, effectivè ſcilicet, & terminativè. 197. 1
Verbum divinum potuit plures naturas aſſumere abſque ulla contradictione, & hominum multiplicatione. 195. 2
Perſona creata non poteſt ex ſe naturam alienam aſſumere, neque eam unire cum proprio, aut alieno ſuppoſito. 198. 1
Angelus poteſt alienam naturam aſſumere ex ſe. 199. 1
Perſona creata poteſt alienam naturam aſſumere per extraordinariam Dei potentiam. ibid 1
Non eſt abſolutè neceſſarium, quod ſuppoſitum terminans naturam ſit independens. ibid. 2
Cur potius perſona poſſit terminare plures naturas, quam natura terminari à pluribus perſonis. 201. 1
Natura terminata per perſonam creatam habe-ret terminum poſitivum. 202. 1
Dupliciter natura aliqua eſt aſſumptibilis. ibid. 2
Natura humana potius, quam Augelica, aſſumi debuit à Chriſto. 203. 1
Natura Angelica potuit aſſumi à Deo. ibid. 2
Vtrum quælibet natura, etiam irrationalis aſſumi potuerit. 204. 2
Natura irrationalis ſi fuiſſet aſſumpta à Deo, non diceretur Perſona. 106. 1
Partes reales poſſunt etiam aſſumi à Deo ſeorſim, ſive ſint ſeparatæ, ſive unitæ. ibid. 2
Natura jam affecta ſua ſubſiſtentia poteſt aſſumi, non quidem aſſervata, ſed pereunte illa perſonalitate, & ſubſiſtentia. 215. 2
Natura perſonata non poteſt aſſumi remanente propria perſonalitate. ibid.
Natura humana non debet dici filia Virginis. pag. 302. 2
Qualiter duæ naturæ perfectæ in Chriſto uniri potuerint. 316. 2
Non eſt conveniens, quod Chriſtus Dominus plures naturas partiales aſſumpſerit 327. 1
Duæ perfectæ fuerunt in Chriſto naturæ. 336. 1

Licet

Licet Chriſtus duas habeat naturas non tamen poteſt dici duo. 361. 1

Neceſſitas.

Neceſſitas quotuplex. 72. 1
Neceſſitas duplex. ibidem.

Neſtorius.

Neſtorii impii dogmatis aſſertor, quis fuerit, qua arte Catholicos luſerit, qui fuerunt illius errores? 18. 1
Quæ fuerit prima illius hæreſis propalatio. pag. 20. 1
Quid pro ſuo tuendo errore molitus fuerit Neſtorius. ibid. 2
Dirè in Catholicos ſævit. 21. 1
Convocatio Concilii Epheſini adverſus Neſtorium. ibid. 2
Quam audaci fronte cum ſuis Fautoribus Concilio intereſſe detrectet. 22. 1
Ab univerſali Concilio damnatur. 22. 2
Quanta lætitia populus Epheſinus hanc Neſtorii damnationem exceperit. 23. 1
Quas artes perfidiè tentaverit Neſtorius, ut Concilii ſententiam cum ſuis aſſentatoribus elevaret maximè apud Imperatorem. ibid.

O

Objectum.

Qualiter objectum creatum videatur in Verbo. 441. 2

Offenſa.

Offenſa Dei creſcit ſecundum proportionem Geometricam, non autem Arithmeticam. pag. 82. 2
Offenſa Dei non eſt infinita. 83. 1
Offenſa Dei non ponitur infinita pœna. ibid.

Operatio.

Fuerunt in Chriſto duplicis generis operationes naturales, & ſupernaturales. 337. 2

Ordo.

Ordo duplex eſt in divina operatione, alius ſecundum inentionem, alius ſecundum executionem. 243. 2

Organizatio.

Chriſti Corporis organizatio non fuit per varias alterationes. 224. 2

P

Partes.

Partium ſubſtantialium varia, & multiplex diviſio. 203. 1
Partes poſſunt comparari, vel in ordine ad ſe, vel in ordine ad humanitatem. 211. 2

Paſſibilitas.

Duplex diſtingui poteſt paſſibilitas. 258. 1

Paſſio.

Vndecim paſſiones appetitus ſenſitivi ſolito numerantur. 509. 2
Quas paſſiones habuit Chriſtus Dominus. ibid. 2
Qualiter Chriſtus Dominus habuerit triſtitiam, & gaudium. ibid.
Triſtitia formaliter reſidet in voluntate, quamvis non ſit actio voluntatis. 511. 1
Fuerunt in Chriſto paſſiones, non tamen cum ea imperfectione, qua ſunt in hominibus. ibidem.
Has paſſiones, propaſſiones vocat S. Hieronymus. 512. 1
Duplicem poſſumus habere nolitionem rei, quam refugimus, unam conditionatam, aliam abſolutam, quam Chriſtus habuerit, incertum videtur. 513. 2
Summum gaudium excludit omnem triſtitiam directè, non autem indirectè. 515. 2
Diſcrimen inter corpus glorioſum, & beatum Chriſti. ibid.
Quid ſit triſticia. 516. 1.
Iſaias excludit tantum à Chriſto triſtitiam perturbantem. ibid. 2
Chriſtus habuit timorem. 516. 1
Quomodo timor includat incertitudinem objecti. 517. 2
Verè fuit in Chriſti voluntate timor mortis. pag. 518. 1
Sex ſpecies timoris ex Sancto Damaſceno. ibid.
Chriſtus habuit motum Iræ. ibid.
Duplex ira. 519. 2

Patres.

Sancti Patres præclarè explicant quid ſignificetur per ante Luciferum genui te. 269. 1

Paulus.

Paulus Samoſatenus unicam in Deo perſonam admiſit, duplexque Verbum diſtinxit. 8. 2

Peccatum.

Peccatum non habet plus malitiæ, quam opus meritorium habere poſſit bonitatis. 81. 2
Peccata ſunt quatruplicis generis. 260. 2
Peccatum originale, eſt minus grave intenſivè, quàm actuale, ſed eò gravius extenſivè. 262. 1
Chriſtus nullo unquam originali peccato fuit inquinatus. 493. 1
Impia hæreticorum blaſphemia de Chriſti Domini impeccabilitate. 494. 2
Quatuor modis poteſt conſiderari Chriſti impeccabilitas. ibid. 2
Diſcrimen eſt inter habere potentiam peccandi, & habere potentiam quà peccatur. ibid.
Chriſtus nè leviſſimè quidem peccavit.
Nec ullatenus peccare potuit. 495. 1
Chriſtus non fuit præcisè impeccabilis ratione unionis hypoſtaticè, quamvis id aſſerere videantur aliqui Sancti Patres. 497. 1
Si Chriſtus poſſet peccare connaturaliter, ſicut cæteri homines, non eſſet Chriſtus. 502. 1.
Quod ſit ſolum per abſolutum Dei concurſum ex-

Digitized by Google

extraordinarium ſoli Deo tribuitur, non verò quod ſit per indifferentem. ibid. 2
Si peccaret humanitas, Verbum tamen peccati cauſa non eſſet. 504. 1
Natura humana ſecundum ſe eſt cauſa ſufficiens ſuæ actionis peccaminoſæ. 506. 1
Etiam ſi ſuppoſitum concurreret partialiter effectivè ad actionem peccaminoſam, non eſſet tamen cauſa actionis peccaminoſæ. ibid. 2
Nulla datur gratia tantæ perfectionis, cum qua non poſſet de potentia Dei abſoluta ſtare peccatum. 507 1
Rectè infertur Chriſti impeccabilitas ex unione hypoſtatica, non per locum intrinſecum, ſed extrinſecum. ibid. 2
Nullatenus in Chriſto fuit peccati fomes, quæ ſublata eſt per virtutes, quas habuit Chriſtus in perfectiſſimo gradu. 508. 1

Perſonalitas.

Quid ſit perſonalitas, & quas communicationes neget. 197. 2
Perſonalitas creata per ſe, & immediatè non poteſt aſſumi. 215. 1

Photinus.

Photinus fuit Marcelli diſcipulus. 20. 1

Portio.

Duplex animæ portio, ſuperior, & inferior, & qualiter diſtinguantur. 509. 1

Poſſibile.

Poſſibile duplex eſt. 32. 1
Inter poſſibile, & impoſſibile nihil mediat. ibidem.

Potentia.

Potentia ad Dei agendum tam ad intra, quam ad extra, licet non eſſet trinus. 184. 1

Præmium.

Præmii congruitas duobus modis ſpectari poteſt. 239. 2

Principium.

Principium meriti non poteſt cadere ſub merito. 230. 1

Propoſitio.

Propoſitiones quomodo, & in quibus fiant. 369. 1
Qualiter uſurpanda ſit hæc propoſitio factam eſſe, vel fieri. 370. 1
Propoſitionis falſitas, non tollitur per illius reduplicationē, ſed per ſpecificationem. 377. 2

Proprietas.

Proprietates neceſſariò, naturam divinam, & humana conſequentes ſunt in Chriſto. 291. 2

Q

Qualitas.

Qualiter fiat argumentum qualitatis. 404 2

R

Redemptio.

Eo magis ob Redemptionem noſtram per mortem Chriſti devincimur Deo, quod aliter poterat nos redimere. 85. 2

Relatio.

Relatio dependentiæ humanitatis à Verbo reduci non poteſt ad cauſam efficientē. 253. 1
Vnde ſit petenda relationum diſtinctio. 497. 1
In Chriſto ſunt duæ Relationes, una æterna ad Patrem, altera temporalis ad Matrem. pag. 198. 1
Multiplicatio termini, & fundamenti partialis non ſemper infert multiplicationem relationis. 199. 1
Relationis varia diviſio. 78. 2
Quomodo per Relationem aliquid prius alteri ſe habeat in ordine ad aliud, quam ad ſe. pag. 150. 2
Duplex in Chriſto eſt relatio ad S. Trinitatem. 171. 1

Res.

Res dicuntur ſupernaturales, vel quo ad ſubſtantiam, vel quo ad modum. 39. 2

Reſtitutio.

Reſtitutio fieri nequit ex bonis, quæ ſunt ſub dominio creditoris, benè verò ſatisfactio. pag. 99. 1
Diſcrimen inter reſtitutionem, & ſatisfactionem. ibid.

Regnum Perſarum.

Valdè incerta Regni Perſarum duratio. 130. 2

Rex.

Circa numerum Regum Perſarum diverſi diverſa ſentiunt. 132. 2
Noſtra ſententia circa numerum Regum Perſarum. 133. 2

S

Sabellius.

Sabellius unicam in Deo Perſonam agnovit, negavitque Verbum divinum fuiſſe incarnatum. 5. 2

Sanctificatio.

Duplex eſt Sanctificatio, una à ſtatu contrario, alia à ſtatu privativo, 386. 2

Sanctitas.

Quid ſit Sanctitas. 387. 1
Triplex eſt in Deo Sanctitas. ibid.
Multiplex authorum ſententia circa Sanctitatem humanitatis Chriſti, ibid. 2
Chriſtus D. revera erat Sanctus Sanctitate Perſonali. 388. 1
Non eſt conſequens, quod ſi Chriſtus licet ſit Sanctus ſubſtantialis pari ratione ſit impeccabilis. 389. 1

Cur

Cur Chriſto potius tribuatur divina Sanctitas, qam alia attributa. ibid. 2
Quenam Sanctitas naturæ rationali aſſumptæ tribueretur. 391. 2
Subſtantialis Sanctitas, non petitur præciſè ab unione hypoſtatica. ibid.
Sanctitas perſonalis Chriſti non eſt petenda præciſè à divinitate, nec a perſonalitate Verbi ſeorſim, ſed conjunctim. 392. 2
Qualiter formalis Sanctitas à perſonali differat. 396. 1
Perſonalitas divina non eſt ſancta formaliter, ſed tantum realiter. 396. 2
Continentia eminentialis omnis Sanctitatis non ſufficit ad ſatisfactionem formalem.

Sanguis.

Sanguis non eſt animatus. 323 2
Gravis controverſia exorta de adoratione Chriſti Sanguinis in triduo. ibid.
Omnis ſanguis humanitatis fuit à Verbo aſſumptus. 324. 2
Non eſt de fide omnem humanitatis Chriſti ſanguinem fuiſſe aſſumptum. 327 2
An particulæ ſanguinis Chriſti ab ejus corpore ſeparatæ in terra exiſtant. 330. 2

Sanhedrin.

Inſtitutio Senatus Sanhedrin, & quid ſignificet? 120. 2
Quænam fuerit illius authoritas. 121. 1
Ex qua potiſſimum tribu Judices illius ſeligebantur? ibid. 2
Quandiu ſteterit, & eſſe defierit. 121. 2

Satisfactio.

Poterat Deus à quolibet homine debitam ſatisfactionem repetere. 76. 1
Si voluiſſet Deus, potuiſſet unus homo pro aliis ſatisfacere. ibid.
Satisfactio quid ſit. 98. 2
Varia poteſt eſſe ſatisfactio. ibid.
Vilitas perſonæ non ſemper minuit ſatisfactionem. 81. 2
Gratuita acceptatio nihil detrahit juſtæ ſatisfactioni. 85. 2
Chriſtus Deo ſatisfecit pro peccatis hominum ex particulari motivo juſtitiæ legalis. 88. 2
Quæ ſit ſatisfactio ex juſtitia legali. 89. 1
Qualiter Chriſti D. ſatisfactio etiam ſibi, ut Deo exibita ſit ad alterum. 89. 2.
Chriſti ſatisfactio fuit ſuperabundans. 91. 1
Chriſti ſatisfactio fuit condigna. 93. 1
Ut Chriſti ſatisfactio eſſet undequaque completa egebat Dei acceptatione. ibid. 1
Chriſtus ſatisfecit ut Deus homo. 94. 1
Satisfactio Chriſti fuit ſumma, licet non fuerit infinita intrinſecè. 95. 1
Deus poterat ſatisfactionem Chriſti acceptare. ibid.
Alia eſt ratio ſatisfactionis ex condigno alia ex rigoroſa juſtitia. ibid. 2
Conditiones ſatisfactionis ex rigoroſa juſtitia. ibidem.
Satisfactio Chriſti habuit omnes conditiones ad ſatisfactionem ex rigore juſtitiæ. 96. 2
Chriſtus ſatisfecit per actiones creatas prout erant à perſona Verbi. 97. 2
Licet opera Chriſti fuerint ſub alio dominio Dei, tamen per ea potuit ex ſtricta juſtitia pro nobis ſatisfacere. 99. 2
Ad ſatisfactionem non eſt neceſſe, quod aliquid incipiat eſſe ſub dominio creditoris. pag. 101. 1
Satisfactio Chriſti fuit ex bonis propriis. ibid. 2
Satisfactio Chriſti facta eſt ex alias indebitis. pag. 103. 1
Licet Chriſtus ſua opera Deo debuiſſet titulo gratitudinis; tamen poterat condignè ſatisfacere. ibid. 2
Satisfactio Chriſti reverà erat ad alterū. 104. 2
Alteritas ſecundum naturam ſufficit ad ſatisfactionem. 105 1
Qualiter Chriſtus Dominus ſibi ipſi ſatisfecerit. ibid. 2
Satisfactio Chriſti non potuit à Deo Patre non acceptari. 106. 1

Saturnilus.

Saturnilus, ſeu Saturninus hæreſim præceptoris propagavit, & Chriſtum revera natura non fuiſſe docuit, ſed tantum putativè. 11. 1

Saul.

Saul habetur pro Meſſia, ſed falſo. 110. 2

Scientia, & Sapientia Chriſti.

Quadruplex in Chriſto Scientia eſſe dicitur. pag. 435. 2
In Chriſto Domino duplex eſt Scientia creata, & increata. ibid.
Chriſtus de facto habuit Scientiam creatam. pag. 436. 2
Ad quid Scientia creata in Chriſto deſerviebat, cum per increatam omnia noviſſet. 438. 1
Chriſti Domini intellectus humanus etiam de potentia abſoluta non potuit fieri ſapiens ſapientia increata. ibid. 2.
Chriſtus D. adhuc mortalis videbat Deum intuitivè, idque ab inſtanti ſuæ conceptionis. 442. 1
Chriſti D. cognitio eſt perfecta, non tamen comprehenſiva. 444. 2
Anima Chriſti D. fortè non videt omnia poſſibilia. 446. 1
Cognitio, quæ actu verſatur circa infinita objecta debet eſſe infinita, ſecus verò ſi verſetur dumtaxat poteſtate 449 1
Qua ratione Doctor ſubtilis vult intellectum creatum poſſe accipere infinitas numero cognitiones non verò producere. ibid 2
Intellectus Chriſti non videt omnia, quæ Deus eo-

cognoſcit ſcientia viſionis. 450, 1
Qualiter intelligendus ſit Doctor, cum ait Chriſtum. Omnia videre habitualiter in Verbo. 451. 1
Chriſtus triplici ſcientia novit Creaturas. pag. 452. 2
Qualiter Scientia beatifica differat ab infuſa, & acquiſita? ibid.
Chriſtus D. habuit ſcientiam infuſam cum beata. 453. 1.
Sex modos ſcientiæ diſtinguit Alenſis in Chriſto. ibid. 2.
Quanquam ſcientia & opinio, non poſſint ſimul ſubſiſtere, tamen ſubſiſtere poſſunt ſcientia beata, & infuſa. 454. 2
Chriſtus Dominus novit etiam per ſcientiam infuſam omnia myſteria fidei. 355. 1
Novit etiam omnia entia per ſe ſupernaturalia. 457. 2
Novit etiam cogitationes cordium, nec non, & futura etiam contingentia. 459. 1
Quibus modis futura contingentia cognoſcuntur. 461. 2
Quo ſenſu Doctor ſubtilis dicit futurum contingens non poſſe cognoſci. 462. 2
Illa ſcientia, per quam Chriſtus novit futurà contingentia, erat habitualis. 463. 1
Multiplices erant illius ſcientiæ ſecundum diverſitatem objectorum. 464. 1
Scientia infuſa preſtantior eſt ſcientia Angelorum. 465. 1
Quid nomine ſcientiæ acquiſitæ intelligatur. ibidem.
Scientia acquiſita, & infuſa per ſe non diſtinguuntur. 260. 1
Scientia experimentalis à ſcientia differt. ibid. 2
Chriſtus D. habuit ſcientiā acquiſitā. 463. 1
Novit eſſentias rerum naturalium ab inſtanti conceptionis ſuæ per habitū ſibi infuſū. 470. 1
Indiget homo ſenſibus, & phantaſmatibus ad ſcientiam comparandam. 471. 2
Chriſtus profecit in experientia non in ſcientia. 475. 1
Perfectius eſt habere ſcientias per infuſionem, quam per acquiſitionem. 476. 1
Chriſtus novit omnia individua per ſcientiam ſibi infuſam. 477. 1
Nihil unquam Chriſtus D. didicit ab Angelis, aut hominibus. 478. 1
Major eſt perfectio diſcere à ſenſibilus, quam ab hominibus. ibid. 2.

Servitus.

Servitus quadruplex. 305. 1
Servitus non importat neceſſario negationem communicationis in Anima. 306. 1

Simon.

Simon Magus.

Species.

Quare una ſpecies non poſſit plura objecta repreſentare. 452. 2

Spes.

Chriſtus D. non habuit ſpem circa objectum primarium, neque circa ſecundarium. 424. 2
Duplex eſt inevitabilitas, & certitudo reſpectu rei ſperandæ. 426. 1

Status.

Duplex in Chriſto fuit Status. 441. 1

Subſiſtentia.

Duplex generatim ſubſiſtentia in Deo abſoluta, & relativa. 182. 1
Quid ſit ſubſiſtentia abſoluta, & communis. ibidem.
Duplex eſt munus ſubſiſtentiæ creatæ. ibid. 2
Natura Divina per ſubſiſtentiam abſolutam poſſet humanitatem aſſumere. 183. 2
Natura divina habet virtutem independentem ac ſubſiſtentem. ibidem.
Subſiſtentia divina abſoluta, & exiſtentia divina diſtinguuntur tantum ratione. 184. 2
Natura aſſumpta per ſubſiſtentiam abſolutam non poſſet dici perſona. 185. 1
Subſiſtentia generatim ſumpta, non debet eſſe ultimus naturæ ſubſiſtentis terminus. ibid.
Sunt in Chriſto tres ſubſiſtentiæ ſubſtantiales. 359. 2

Suppoſitum.

Quid ſit ſuppoſitum, & qualiter à natura diſtinguatur. 157. 1
Idem ſuppoſitum terminare non poteſt duplicem generationem. 166. 1

T

Terminus.

Terminus actionis productivæ duplex eſt, totalis, & formalis. 168. 1
Chriſtus, ut Deus homo eſt terminus totalis incarnationis, ſed de termino formali magna eſt controverſia. ibid. 2

Theodorus.

Theodorus Patriarcha Conſtantinopolitanus videtur Honorii nomen cum damnatis Hæreticorum patronis inſerviſſe. 352. 1

Theodotus.

Theodotus Romæ prædicavit Chriſtum non eſſe Deum, ſed nudum hominem. 8. 2

Theologus.

Theologus debet eſſe inſtructiſſimus. 31. 1

Timor.

Triplex eſt timor, naturalis, mundanus, & divinus. 432. 1
Timor divinus triplex eſt ſervilis, initialis, & filialis, qui etiam dicitur caſtus, & reverentialis. ibidem.

Trin

Tribus.

Ità Tribus Beniamin, & Levi poſt diviſionem Regni Iſraelitici adhæſerunt Tribui Iudæ, ut unicam Tribum inſtituerint. 122. 2

Trinitas.

Opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa.

V

Valentinus.

Valentinus docuit Chriſtiani habuiſſe corpus cœleſte non terrenum. 11. 1

Valor.

Iuxta duplex jus, duplex etiam ſtatuitur valor 87. 1

Qualiter valor operum Chriſti ex perſona Verbi proceſſerit. 98. 1

Verbum.

Qualiter Verbum uniatur intrinſecè humanitati, cum nihil intrinſecè recipiat? 252. 2

Dependentia humanitatis à Verbo, & in genere cauſæ materialis. 153 1

Licet Verbum dicatur *caro factum*, non propterea eſt mutatum in carnem. 160. 2

Qualiter ſit intelligendum, quod Verbum divinum hominem aſſumpſerit. 166. 2

Vtrum Verbum terminet aſſumptionem humanitatis per aliquid perſonale, vel per aliquid eſſentiale. 165. 2

Verbum divinum Animam rationalem, & corpus humanum verè aſſumpſit, & omnes eorum facultates eadem ſimultate temporis. pag. 210. 1

Verbum dimiſit totum humanitatis in triduo mortis. 213. 2

Verbum divinum non habuit aliquam efficientiam erga ſuam humanitatem. 224. 1

Verbum maximè eſt incarnatum ad expianda hominum peccata. 244. 2

Ex vi præſentis decreti Verbum fuiſſet incarnatū,etiam ſi Adamus non paccaſſet. 245. 2

Verbum divinum aſſumpſit verum corpus, & veram animam. 314. 2

Verbum non aſſumpſit hypoſtaticè capillos, ungues, nec partes excrementitias. 330. 2

Quare de Verbo dici non poſſit, quod ſit humanatum, nec quod ſit Deificatum? 372. 2

Vigilius.

Vigilius Romanus Pontifex non fuit Monothelita. 338. 1

Virtus.

Virtus moralis generatim vel ſe ipſam, vel alium reſpicit. 86. 1

Triplex eſt Virtutum genus. 421. 1

Quid, & quotuplex ſit Virtus Theologica? ibidem.

Non omnis Virtus eſt admittenda in Chriſto. pag. 423. 1

Chriſtus non habuit Virtutem pœnitentiæ, pag. 426. 2

Quid ſit Virtus moralis? 427. 1

Virtutes morales poſſunt ſpectari in triplici ſtatu. ibid. 2

Poſſunt infundi. ibidem.

Omnes Virtutes morales, quæ nullam imperfectionem includunt, & connotant, reverà fuerunt in Chriſto. 428. 1

Quomodo Virtutes morales in Beatis perſeverent. 429. 1

Chriſtus D. habuit Virtutes morales in gradu heroico, idque per infuſionem ab inſtanti ſuæ conceptionis. 430. 1

Sicut Virtutes morales conferunt ad perfectionem voluntatis, ita & intellectuales ad perfectionem intellectus. 474. 1

Viſio.

Viſio beatifica conferri poteſt, abſque eo quòd gratia ſanctificans præceſſerit? 225. 1

Unio.

Quàm variæ fuerint hæreticorum ſententiæ circa Vnionem hypoſtaticam. 142. 1

Varia nomina, quibus appellari ſolet Vnio hypoſtatica. ibid. 2

Variæ ſpecies Vnionis. ibidem.

Actio Vnitiva extremorum eſt triplex. 144. 1

Triplex Authorum ſententia circa Vnionem hypoſtaticam. ibid.

Vnio hypoſtatica eſt ens reale creatum realiter ab extremis diſtinctum. 145. 1

Vnio hypoſtatica non ſolum eſt actio unitiva extremorum, ſed etiam productiva termini. pag. 146. 1

Terminus Vnionis hypoſtaticæ non eſt alius formaliter, quàm ipſa formalis Vnio. ibid. 2.

Quomodo humanitas dependeat formaliter ab Vnione? ibid.

Vnio humanitatis cum Verbo non eſt ſimplex in diſtantia ab eo. 147. 1

Sicut corpus & anima rationalis non Vniuntur ſeipſis immediatè, ita nec humanitas & Verbum. ibid.

Quænam Vnio mediet inter humanitatem, & Verbum. 148. 1

Vnio hypoſtatica eſt relatio extrinſecùs adveniens. 148. 2

Quanquam Vnio hypoſtatica ſpectet ad complementum ſubſtantiale humanitatis, non tamen eſt ſubſtantiale. 149. 2

Vnio hypoſtatica dicitur ſubſtantialis, licèt ſit accidens. 150. 2

Vnio hypoſtatica reduci poteſt ad prędicamentum Paſſionis. 151. 1.

Vnio hypoſtatica eſt relatio non mutua, eſt etiam relatio diſquiſparentiæ. ibidem 2

Tres diſtinctæ actiones reperiuntur in Vnione hypoſtatica. 153. 2

Quo-

Digitized by Google

INDEX RERUM.

Quomodo Vnio animæ cum corpore adumbret Vnionem humanitatis cũ Verbo. 161. 1
Refelluntur omnes modi Vnionis, quos Neſtorius excogitaverat. 164. 2
Quot modis Vnio dici poſſit immediata?
In Chriſto vel Vnio eſt nulla, vel parva, vel maxima. 171. 2
Duo Vniri poſſunt in tertio duobus modis. ibidem.
Vnio hypoſtatica eſt intrinſecè immediata. ibidem.
Quare Vnio materiæ cum forma requirat mediam diſpoſitionem, non verò Vnio hypoſtatica? ibid. 2
Diſcrimen inter unionem beatificam,& hypoſtaticam. 173. 1
Vnio hypoſtatica non eſt omnium maxima ex parte extremorum. ibid.
Vnio hypoſtatica cenſeri poteſt omnium maxima ratione perſonæ. 174. 1
Diſtantia naturarum non impedit Vnionem maximam. ibid. 2
Proponitur ſententia Durandi de Vnione humanitatis cum Verbo, & refellitur. 178. 1
Etſi humanitas primariò terminetur à Verbo, & ſecundariò à natura divina, non tamen ſequitur diverſa Vnio. 179. 1
Vnio naturæ divinæ cum humana per ſubſiſtẽtiam abſolutam, non eſſet in unitate naturæ vel perſonæ, ſed dumtaxat Vnionis naturæ divinæ cum humana. 187. 1
Vnio corporis,& animæ Chriſti in Reſurrectione non fuit eadem omnino, quæ fuerat in ejus formatione. 232. 2
Vnio hypoſtatica ſecundùm entitatem, eſt minùs perfecta, quàm gratia. 392. 2
Poſſibilitas naturæ humanæ cum Verbo. 33. 1

Vocabulum.

Vocabulum, *factum*, non ſemper ſignificat mutationem ſubſtantialem. 160. 2

Voluntas.

Duæ erant in Chriſto voluntates directrices, ſed humana ſubiiciebatur divinæ. 318. 2

Finis Rerum Notabilium.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google